T.C.

ADIYAMAN ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

18. YY. ŞAİRLERİNDEN DİYARBAKIRLI ALİ RIZÂULLAH EFENDİ'NİN TAHMİSLERİ (İNCELEME-METİN)

DOKTORA TEZİ

NESLİHAN DOKUMACI

DANIŞMAN

PROF. DR. İBRAHİM HALİL TUĞLUK

ADIYAMAN, 2024

ÖZET

18. YY. ŞAİRLERİNDEN DİYARBAKIRLI ALİ RIZÂULLAH EFENDİ'NİN TAHMİSLERİ (İNCELEME-METİN)

Neslihan DOKUMACI
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Adıyaman Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Şubat/2024
Danışman: Prof. Dr. İbrahim Halil TUĞLUK

Klasik Türk edebiyatı geleneği içerisinde mecmûalar edebiyat ve kültür dünyamız açısından zengin kaynaklardır. Manzum, mensur, manzum-mensur düzenlenebilen mecmûalar, edebî metin, din, tasavvuf, ilim ve sosyal hayata ait birçok muhtevaya sahip olup bir taraftan antoloji mahiyetini taşırken diğer taraftan yeni, orijinal birçok bilgi ve metni de barındırmaktadır. Bu mecmûalardan biri de Ali Rızâullah Efendi'ye ait Tahmîsler Mecmûası'dır.

Bu çalışmada, *18. yy. Şairlerinden Diyarbakırlı Ali Rızâullah Efendi'nin Tahmisleri (İnceleme-Metin)* adlı *Tahmîsler Mecmûası*'nın metin çevirisi ve incelemesi yapılmıştır. Ali Rızâullah Efendi tarafından telif ve istinsah edilen eser; Millet Kütüphanesi, Ali Emîrî Efendi, 172 numaraya kayıtlıdır. 111 şairin 573 manzumesi bulunan eserde; 558 tahmîs, 3 mesnevî, 8 terc'i-i bent, 2 terkib-i bent, 1 muhammes ve 1 tesbî' vardır. Eserin; XIII. ve XIX. yüzyıllar arasında yaşamış şairlere ait şiirlere yapılan tahmîslerden meydana gelmesi ve tahmîs nazım şeklinin metinlerini bir araya getirmesi bakımından önem taşımaktadır.

Çalışmamız giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. 18. yy.'ın tarihî, siyasi, sosyal ve edebî bakımdan genel hatlarıyla ele alındığı Giriş kısmında; mecmûa kavramı, mecmûanın gelişim süreci ve tasnifi üzerinde bir değerlendirme yapılarak mecmûaların klasik Türk edebiyatındaki yeri ve önemi hakkında bilgi verildi. Birinci bölümde; Ali Rızâ'î'nin hayatı, edebî kişiliği ve eserleri üzerinde durularak tahmîslerin şairin edebî kişiliğine olan katkısı değerlendirildi. İkinci bölümde, "*Tahmîsler Mecmûası'nın tavsifî ve metin incelenmesi"* yapılarak mecmûanın şekil özellikleri ve muhtevası incelendi. Üçüncü bölümde, metnin çeviri yazısı ve tıpkıbasımı verildi. Çalışma, bibliyografya ve sonuç bölümü ile sona ermektedir.

Anahtar Sözcükler: Klasik Türk edebiyatı; Ali Rızâ'î; Millet kütüphanesi; Yazma eserler; Mecmûa; Tahmîs.

ABSTRACT

THE TAHMİSES (REVİEW-TEXT) OF ALİ RIZÂULLAH EFENDİ FROM DİYARBAKIR ONE OF 18TH CENTURY POETS

Neslihan DOKUMACI
Department of Turkish Language and Literature
Adıyaman University, Graduate Education Institue, February/2024
Supervisor: Prof. Dr. İbrahim Halil TUĞLUK

Within the tradition of classical Turkish literature, journals are rich resources for our literary and cultural world. Journals, which can be arranged in verse, prose, verse and prose, have many contents related to literary texts, religion, mysticism, science and social life, and on the one hand, they have the nature of an anthology, on the other hand, they also contain many new and original information and texts. One of these journals is Tahmîsler Journal, which belongs to Ali Rızâullah Efendi.

In this study, was made the text translation and analysis of *Tahmîses Journal* named *Tahmises (Review-Text) of Ali Rızâullah Efendi From Diyarbakır one of the 18th century Poets.* The work written and copied by Ali Rızâ'î; It is registered at the National Library, Ali Emîrî Efendi, number 172. The work contains 573 poems by 111 poets; There are 558 tahmîs, 3 mesnevi, 8 terc'i bent, 2 terkib-i bent, 1 muhammes and 1 tesbî'. The work XIII. and XIX. It is important in that it consists of tahmîs made to the poems of poets who lived in the centuries, completes an important link in the history of literature and brings together the texts of the tahmîs verse form.

Our study consists of an introduction and three parts. In the Introduction section, where the historical, political, social and literary aspects of the 18th century are discussed in general terms; An evaluation was made on the concept of Journals, the development process and classification of journals, and information was given about the place and importance of journals in classical Turkish literature. In the first part; By focusing on Ali Rızâ'î's life, literary personality and works, the contribution of tahmis to the poet's literary personality was evaluated. In the second chapter, *"The description and text analysis of Tahmîsler Journal"* were made and the formal features and content of the journal were examined. In the third chapter, the transcription and facsimile of the text were given. The study ends with the bibliography and conclusion section.

Keywords: Classical Turkish literature; Ali Rızâ'î; National library; Manuscripts; Journal; Tahmîs.

ÖNSÖZ

Klasik Türk edebiyatında tarihî süreç içerisinde manzum ve mensur alanında birçok eser verilmiştir. Klasik edebiyatımıza özellikle şiir alanında, önemli katkılar sağlayan mecmûalar, manzum ve mensur metinlerin toplandığı eserlerdir. Bu bağlamda yardımcı kaynak görevi gören mecmûalarla ilgili pek çok akademik çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Kültürel ve popüler çalışmaları destekler nitelikte birçok akademik çalışmalar yapılmıştır. Mecmûalarla ilgili akademik çalışmalar hali hazırda üniversitelerde hızla devam etmektedir.

Mecmûalar, içerisinde barındırdığı şiirlerin ağırlıklı olarak kaçıncı yüzyılda olduğuna dair bilgiler vermektedir. Ali Rızâ'î'nin yaşadığı yüzyıl ile mecmûadaki şiirlerin ekseriyeti birbiriyle paralellik göstermektedir. Şair, tahmîs yaptığı zemin şiirlerinin çoğunu XVIII. yüzyıldan seçmiştir. XVIII. yüzyıl Osmanlı tarihinde büyük değişimlerin olduğu siyasi ve sosyal alanlarda ciddi sarsıntıların yaşandığı zorlu bir dönem olmuştur. Ancak yaşanan tüm olumsuzluklara rağmen klasik şiir, yükselişini ve gelişimini devam ettirmiştir. Türk edebiyatının en parlak dönemlerinden biri olan bu asırda, birçok şair ve yazar yetişmiştir. Bu şairlerden biri de Ali Rızâ'î'dir. İlmî ve edebî açıdan önemli bir şahsiyet olan Ali Rızâ'î, Tahmîsler Mecmûası'nda tercih ettiği şair ve şiirleriyle kendi devrinin edebî, siyasi ve sosyal özelliklerini ortaya koymuştur. Ali Rızâ'î'nin tahmîslerinde yer yer mahallileşmenin, Sebk-i Hindî'nin ve Hikemî tarzının da etkilerinin olduğu görülmektedir.

Mecmûada; XIII., XV., XVI., XVII., XVIII. ve XIX. yüzyıllarda yaşamış şairlerin zemin şiirlerine tahmîsler yapılmıştır. Ancak mecmûada daha çok XVII. ve XVIII. yüzyıllara ait şiirlere yapılmış tahmislere rastlanmaktadır. Mecmûadaki şiirlerin farklı yüzyıllarda yaşamış şairlere ait şiirleri içermesi, şiirlerinin geçtiği dîvânları tespit etmede her ne kadar imkânları zorlaştırsa da dîvânlardaki şiirlerin tespitine devam edilmiştir. Divanlarında tespit edilemeyen şiirler ise mecmûadaki bazı şairlerin yeni şiirlerine ulaşma imkânı da sağlamıştır. Mecmûadaki şiirler, zaman ve coğrafya açısından geniş bir sahaya yayılan şairlerin tahmîslerini içermesiyle aynı zamanda metinlerarasılık açısından mecmûanın değerlendirilmesi imkânını da sunmaktadır. Bu mecmûayı çalışma konusu olarak seçmemizin sebebi, elbette böyle bir eserin varlığının henüz bilinmiyor olmasındandır.

Söz konusu eserin tespit edilebilen ve şu an elimizde mevcut tek nüshası Millet Kütüphanesi, Ali Emîrî Efendi, Manzum, 172 numaraya kayıtlı nüshadır. Katalog ve

kütüphane taramaları neticesinde nüshanın başka bir örneğine ya da müellifine rastlanamadığı için bu tek nüsha üzerinden çalışılmıştır. Eserin mürettibi ve müellifi Ali Rızâ'î'dir. Boyutu 200x130 mm olan eserin cildi bez kaplı modern mukavva bir ciltte sahip olan bu nüsha, 21 satırlı varaktan oluşmaktadır. Metindeki bentlerin siyah mürekkeple; başlıkların ise kırmızı mürekkeple yazıldığı görülmektedir. Başlıklarda şairin ismi/mahlası yer almaktadır. Şiirlerde hem zemin şiirinin şairinin mahlasının hem de tahmîsleri yazan şairin mahlası olan *"Rızâ"*nın üstünde kırmızı mürekkeple çizilmiş bir çizginin olduğu görülmektedir. Eserin bazı kısımlarında derkenârlar mevcuttur. Nitekim gün yüzüne çıkan başka eseri ya da eserleri olursa yeniden değerlendirmek gerekir. Eldeki nüsha tespit edildikten sonra, eserin 18. yy. dil anlayışı ve klasik edebiyat çalışmalarında uygulanan metotlar kullanılarak eserin çevriyazısı tamamlandı ve metin üzerinde bir inceleme yapıldı.

Çalışmamız, *"18. yy. Şairlerinden Diyarbakırlı Ali Rızâullah Efendi'nin Tahmisleri (İnceleme-Metin)"* adlı Tahmîsler Mecmûası'nın çevriyazısı ve incelenmesidir. Çalışmamız giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Çalışmamızın *Giriş'inde,* Ali Rızâ'î'nin yetiştiği XVIII. yüzyılın tarihî, siyasi, sosyal ve kültürel açıdan genel çizgileriyle ele alındı. Eserin bir mecmûa olması münasebetiyle mecmûa kavramı, tasnifi ve mecmûanın gelişim süreci üzerinde genel bir değerlendirme yapılarak, mecmûaların klasik Türk edebiyatındaki yeri ve öneminden bahsedildi.

Giriş kısmını, birinci bölüm takip etmektedir. *Birinci bölümde;* Ali Rızâ'î'nin hayatı, edebî kişiliği ve Dîvân'ı ile ilgili bilgiler verildi. Şairin hayatı, biyografik kaynaklardan ve *Prof. Dr. İbrahim Halil TUĞLUK* tarafından yayıma hazırlanmakta olan *Ali Rızâ'î Dîvânı*'ndan alınan bilgilerden elde edildi. Ali Rızâ'î'nin, *Dîvân'ı* ve *Tahmîsler Mecmûası* adında bilinen iki eseri vardır. Bu çalışmamız *Tahmîsler Mecmûası* üzerinedir. Ali Rızâ'î'nin kaleme aldığı Tahmîsler Mecmûası'nda birçok şairin şiirlerine tahmîste yapılmıştır. Bir eserin tamamına yakının tahmîslerden meydana gelmesi elbette şairin tahmîsler konusundaki hünerini de açıkça belirttiğini gösterir. Bundan dolayı bu bölümde ayrıca tahmîslerin Türk edebiyatındaki yeri ve önemine değinilerek, tahmîslerin şairin edebî kişiliğine olan katkısı da değerlendirilmiştir.

Çalışmanın *İkinci Bölümünde,* "*Tahmîsler Mecmûası'nın Tavsifî ve Metin İncelenmesi"* yapıldı. İlk olarak eserin nüsha tavsifî yapılarak mecmûa tanıtıldı. Ardından mecmûada tahmîsi yapılan şairler tespit edilerek, şairlerin yaşadıkları yüzyıl, şiirlerin mecmûadaki tahmîs numarası ve tahmîs sayısının yer aldığı bir tablo ile tahmîslerde şair ve şiir dizini verildikten sonra çalışmamızın asıl kısmı olan metin incelemesine geçildi. Metin

incelemesi; şekil özellikleri ve muhtevası şeklinde iki ana başlıkta ele alınarak tahmîsler şekil ve muhtevası yönüyle değerlendirildi. Şairin edebî yönünü ortaya koyacağı için tahmîslerin şekil özellikleri detaylıca incelendi. Mecmûada yer alan zemin şiirlerin nazım şekilleri ve türleri hakkında bilgi verildi. Tahmîslerin şekil özellikleri üzerinde bir inceleme yapıldı. Konu ile ilgili olarak Mustafa Erdoğan'ın *Türk Edebiyatında Muhammes* adlı yayımlanmış kitabından hareketle tahmîsler 5 başlık altında ele alınmıştır. Bu alt başlıklar şunlardır:

1. Kafiye Örgüsüne Göre Tahmîsler,
2. Bent Sayılarına Göre Tahmîsler,
3. Vezinlerine Göre Tahmîsler,
4. Başlıklarına Göre Tahmîsler,
5. Mahlaslarına Göre Tahmîsler.

Bu başlıkların her birinde tespit edilen bütün tahmîsler incelenerek tasnife tâbi tutulmuş, neticeler daha alt başlıklar şeklinde hazırlandı. Kafiye düzeniyle ilgili başlıkta tahmîslerde kullanılmış bütün kafiye örgüleri, bent sayılarıyla ilgili başlıkta tahmîslerde kullanılmış bütün bent sayı çeşitleri, vezinlerle ilgili başlıkta kullanılmış bütün vezinler, vs. ayrı ayrı ele alınarak incelendi. İncelenen tahmîslerden elde edinilen bilgiler doğrultusunda tahmîsler çeşitli tablolar ile desteklenerek tahmîslerden çıkan veriler somut bir şekilde gözler önüne serildi.

Tahmîsler muhteva açısından ön plana çıkan özellikleri ile ele alındı. Klasik şiirin genel muhtevasına uygun olarak yazılan Ali Rızâ'î'nin tahmislerinde, yer yer mahallîleşme ve Sebk-i Hindî etkisi olmakla birlikte asıl hikemî tarzın ön plana çıktığı görülmektedir. Şairin şiirleri, "hakîmâne" üslubunun özelliklerini taşıması açısından oldukça önemlidir. Tahmîslerin bu açıdan üzerinde detaylı durulmaya çalışıldı. Dil ve üslup özellikleri açısından özellikle *hikemî* ağırlıklı tahmîslerde şairin sanatı ve edebî üslubunun Nâbî Mektebi ekolüne olan katkısı mecmûadan verilen örneklerle ortaya konulmaya çalışıldı.

Tahmîsler Mecmûası'nın *Üçüncü bölümünde, "Metin Kurmada Dikkat Edilen Hususlar ve İzlenen Yöntemler"* doğrultusunda mevcut nüshanın tespit ve değerlendirmeleri yapıldı. Çevriyazıda kullanılan "*Çeviri Yazı Alfabesi"* bir tablo ile gösterildi. Son olarak orijinal metnin çevriyazısına yer verildi. Metinde yer alan şiirlerin varak numaraları varağın başladığı yerde verildi. Şairin, eserdeki her bir şiir için ayrı ayrı başlıklar kullanarak şiirlerini yazdığı görülmektedir. Şiirin başlıkları ve şiirlerde yer alan mahlasların hepsi koyu yazıldı. Şiirde mahlaslara gelen ekler *(Rızâ/Rızâ-cû/Rızâ-cûyâ ile*

Beligâ/Beligâne gibi mahlaslar hariç) kesme işareti (‘/’) ile ayrıldı ve bu mahlas da koyu yazıldı. Metinde mahlaslar genellikle şiirin son bendinde yer almaktadır. Ancak tahmîsi yapılan bazı zemin şiirlerdeki mahlasın ise son bentten bir önceki bentte yer aldığı görülmektedir. Tespit edilen bu şairler ve şiir numaraları şu şekildedir: *Atâ [82], Atâyî [371], Rızâ [392] ve Alî [542]*’dir. Metinde okunamayan kelime veya ibâreler üç nokta […] ile gösterildi. Başlıkların üzerine şiir numarası verilerek, şiirin bulunduğu varak numarası da şiirin başında [] köşeli parantez içerisinde verildi. Şiirdeki her bir başlığın altına şiirin vezni yazıldı. Bentlerin her biri I., II., III., IV. ve V. gibi Romen rakamlarıyla gösterilerek koyu yazıldı. Şiirlerde geçen ayet, duâ ve hadisler italik gösterilerek anlamları da dipnotta verildi. Metinde geçen ayetler ve Arapça, Farsça ibareler dipnotta belirtildi. Metinde müstensihe ait düzeltmeler dikkate alınarak metne yansıtıldı ve değiştirilen kelime ve ifadeler ise dipnotta gösterildi. Metinde yer alan bazı şiirlerin beyit sıralamaları, şiirleri karşılaştırılan dîvândaki şiirlerin beyit sıralamalarıyla uyuşmadığı tespit edildi. Tespit edilen beyit sıralamalarındaki farklılıklar da dipnotta belirtildi. Mecmûada yer alan şiirler, eğer neşirleri yapılan dîvân metinlerinde ve ulaşabildiğimiz yazma nüshalarda mevcutsa şiirler tespit edildi. Tespit edilen şiirler ise dipnotlarında eser adı ve sayfa numarası şeklinde verildi. Metinde zemin şiirlerine tahmîsi yapılan şairler, tespit edildiği dîvânlarındaki şiirleriyle karşılaştırılarak şiirler arasındaki farklılıklar dipnotta gösterildi. Ancak dîvânı tespit edilen şairlerin tahmîsi yapılan bazı şiirlerine dîvânlarında ulaşılamadı. Bu şairler metindeki tahmîs numarasıyla şu şekildedir: *Bâkî [T/12], Es’ad [T/14], Yahyâ [T/88], Nedîm [T/95,T/388], Âgâh [T/139], Râmî [T/380,T/416], Nahîfî [T/384], Nâ’ilî [T/496], Fâ‘izî [T/116,T/407], Nergisî [T/58,T/59,T/60,T/144], Nazîm [T/462] ve Kâmî [T/457]’dir.*Zemin şiirlerine ulaşılamayan şairler tespit edilerek dipnota yazıldı. Bununla beraber metinde geçen bazı zemin şiirlerdeki beyitlere müellifin tahmîs yapmadığı görüldü. Ancak dîvânda olup tahmîsi yapılmayan beyitler de tespit edildikten sonra dîvândaki beyit numaralarıyla beraber dipnotta belirtilerek yazıldı. Dîvâna göre zemin şiirinde eksik yapılan tahmîsler, şair ve şiir numaralarıyla şu şekilde yer almaktadır: *Bâkî [12,167], Tâlib [130], Sâbit [153], Nâbî [189,207], Kânî [270,277], Atâyî [369], Mantıkî [385,386, 454], Âgâh [387], Vahdetî [398], Râşid [422], Sâmî [424], Afîtâbî [430], Kelîm [433], Emrî [437]* ve *Mezâkî [459]*’dir. Böylece zemin şiirleri tespit edilen dîvânlar hem metindeki dipnotta hem de kaynakçada verildi.

Çalışmanın orijinal bir tarafı da *bağlamsal sözlük* ile ilgili olmasıdır. Metin incelendiğinde, derkenârda belirtilmiş surette kelimelerin olduğu ve bu kelimelerle beraber

anlamlarının da yazıldığı görülmektedir. Metnin derkenârında yer alan ve şiirde geçen bu kelimler, anlamlarıyla beraber dipnotta verildi. Metinde kullanılan kısaltmaların bilinen genel kısaltmaların olmasına dikkat edildi. Ancak enstitünün öngördüğü kısaltmalara da uyuldu. Ayrıca tezin sonunda ulaşılan hüküm ve sonuçları *Sonuç bölümünde;* tez yazarken çalışmada yararlanılan ve çalışmaya eklenen bütün kitap, makale, tez, mecmûa vs. bütün eserleri de *"Kaynaklar"* başlığı altında alfabetik olarak sıralandı. Tezimizin son kısmında metnin orijinal nüshası, *"Tıpkıbasım"* bulunmaktadır.

Bu tez, titiz bir çalışmanın neticesinde hazırlandı. Ancak metinden kaynaklanan ya da dikkatimizden kaçan hataların da olması muhtemeldir.

Tez izleme komitemde yer alarak değerli görüşleri ile tezimin şekillenmesine katkı sağlayan Doç. Dr. Selim SOMUNCU ve Doç. Dr. Bekir Kayabaşı hocalarıma teşekkür ederim. Tezimin teknik değerlendirmesinde zaman ayıran, destek veren Ar. Gör. Ufuk Sarıtaş'a teşekkürü bir borç bilirim.

Doktora sürecimde bursiyeri olduğum ve tez çalışmamın uygulama sürecinde yardımlarını ve desteğini esirgemeyen Türk Dil Kurumu (TDK)'ya teşekkürlerimi sunarım. TÜBİTAK Bilim İnsanı Destek programları Başkanlığı (BİDEB)'e ve 6 Şubat depreminden beri bizlere kucak açıp tez çalışmamı yürüttüğüm Medrese Davutpaşa Lisansüstü Eğitim ve Araştırma Merkezi'ne teşekkür ederim.

Tüm bu süreçte varlığını yanımda hissettiğim sevgili anneme ve 2020 Kasım ayında Covid'den vefat eden biricik babama şükranlarımı sunarım.

En büyük teşekkürüm değerli hocam Prof. Dr. İbrahim Halil TUĞLUK'a olacaktır. Lisans eğitimime başladığım andan itibaren eğitim hayatım boyunca beni çalışmaya teşvik eden, tez konumu belirlemeye yardımcı olan, çalışmanın her aşamasında değerli fikirlerini benimle paylaşarak yol gösteren, eksikliklerimi hoş görüyle karşılayarak yapıcı eleştiriler yapan, çalışma planımı belirleyerek çalışmamı teorik bir zeminde ilerlemesini sağlayan hocama ne kadar teşekkür etsem azdır. Öğrencisi olmaktan her zaman gurur duyacağım kıymetli hocama sonsuz minnetle…

Fedakârlıkta sınır tanımayan Prof. Dr. İbrahim Halil TUĞLUK Hoca'mın şefkat ve kıymetli lütuflarına ithaf edilmiştir.

Neslihan DOKUMACI

ADIYAMAN-2024

28/02/2024

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Adıyaman Üniversitesi tarafından kullanılan "bilimsel intihal tespit programı"yla tarandığını ve hiçbir şekilde "intihal içermediğini" beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Neslihan DOKUMACI

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
BAŞLIK SAYFASI……	**i**
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI……	**ii**
ÖZET…….	**iii**
ABSTRACT……	**iv**
ÖNSÖZ……	**v**
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ……	**x**
İÇİNDEKİLER…….	**xi**
TABLOLAR DİZİNİ…….	**xiii**
KISALTMALAR DİZİNİ…….	**xiv**
1. GİRİŞ…….	**1**
1.1. XVIII. Yüzyılın Siyasi ve Sosyal Görünümü……	**1**
1.2. XVIII. Yüzyılın Edebî Görünümü…….	**3**
1.3. Mecmûa ve Mecmûaların Türk Edebiyatına Katkısı……..	**4**
1.3.1. Mecmûa kavramı……..	**4**
1.3.2. Mecmûa türleri ve tasnifî…….	**5**
1.4. Klasik Türk Edebiyatında Mecmûanın Önemi……	**8**
2. ALİ RIZÂ'Î'NİN HAYATI, EDEBÎ ŞAHSİYETİ VE ESERLERİ……..	**9**
2.1. Hayatı……	**9**
2.2. Edebî şahsiyeti ve eserleri……...	**9**
2.3. Türk Edebiyatında Tahmîslerin Yeri ve Önemi……...	**10**
2.4. Ali Rızâ'î'nin Tahmîslerinin Değerlendirilmesi……...	**12**
2.4.1. Tahmîslerin şairin edebî kişiliğine olan katkısı……..	**12**
3. TAHMÎSLER MECMÛASI'NIN TAVSİFÎ VE METİN İNCELENMESİ….	**15**
3.1. Nüsha Tavsîfî ve Tertip Özellikleri……	**15**
3.2. Metin İncelemesi……..	**17**

Sayfa

3.2.1. Şekil özellikleri…… 17

3.2.1.1. Kafiye örgüsüne göre tahmisler……... 18

3.2.1.2. Bent sayısına göre tahmîsler…… 21

3.2.1.3. Vezinlerine göre tahmîsler……... 25

3.2.1.4. Başlıklarına göre tahmîsler……. 29

3.2.1.5. Mahlaslarına göre tahmîsler……... 31

3.2.2. Tahmîsler Mecmûası'nın muhtevası……... 32

3.2.3. Tahmîslerde işlenen konular……... 34

3.2.4. Tahmîslerde dil ve üslup…….. 37

4. METİN KURMADA DİKKAT EDİLEN HUSUSLAR VE İZLENEN YÖNTEMLER…… 42

4.1. Metin Kurmada Dikkat Edilen Hususlar ve İzlenen Yöntemler……. 42

4.2. Çeviri Yazı Alfabesi……. 44

4.3. Transkripsiyon Metin…….. 45

5. SONUÇ…… 811

KAYNAKÇA……... 814

EKLER

ÖZGEÇMİŞ

TABLOLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 3.1. Tahmîslerin yüzdelik oranları..... 17

Tablo 3.2. Tahmîslerin nazım şekilleri ve türleri..... 18

Tablo 3.3. Kafiye örgülerine göre tahmîsler..... 19

Tablo 3.4. Çeviri yazı alfabesi..... 44

KISALTMALAR DİZİNİ

AKM : Atatürk Kültür Merkezi

Bsk. : Baskı

bkz. : Bakınız

C. : Cilt

D. : Divân

DİA : Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi

Haz. : Hazırlayan

Hz. : Hazreti

KTB : Kültür ve Turizm Bakanlığı

M. : Mecmûa

MEB : Millî Eğitim Bakanlığı

N. : Yazma Nüsha

öl. : Ölümü

s. : Sayfa

S. : Sayı

SBE : Sosyal Bilimler Enstitüsü

T. : Tahmîs

TDK : Türk Dil Kurumu

Üniv. : Üniversitesi

vb. : Ve benzeri / ve bunun gibi

vr. : Varak

Yay. : Yayını, yayınlar

1. GİRİŞ

XVIII. yüzyılda siyasi, iktisadi ve sosyal hayattaki gerilemeye karşılık; bilim, kültür ve edebiyat hayatı bu çöküntüden fazla etkilenmemiş ve önceki asrın devamı olarak olgunluk dönemini yaşamayı devam ettirmiştir. XVII. asrın etkisi ve geçmiş dönemlerin belirlediği geleneğin esaslarına bağlı kalarak, yenilik ve estetik ile gelişimini devam ettiren edebiyat hem nicelik hem de nitelik bakımından olgun örneklere rastlanmaktadır. Özellikle bu asrın başında Nedîm, sonunda Şeyh Gâlib'in öncülüğünde olgun örnekler verilmiştir. Bunda asrın başında III. Ahmed ve sonunda III. Selim'in sanat ve sanatkâra ilgi göstermesi ve desteklemeleri etkili olmuştur. Bu dönem şairleri önceleri hikmet ve hünerle elde edilen edebî düzeyi, bu dönemde mahallî unsurları, gündelik hayatı ve konuşma dilini şiire katarak yakalamaya çalışmışlardır (Erdoğan, 2010: 10). Ali Rızâ'î de böyle bir dönemde yetişmiş dîvân sahibi bir şairdir. Tahmîsler Mecmûası'nda şairin tahmîsler yaptığı şiirlerin ekseriyeti XVIII. yüzyılda yetişmiş şairlerden oluşmaktadır.

1.1. XVIII. Yüzyılın Siyasi ve Sosyal Görünümü

Ali Rızâ'î; XVIII. yüzyılın ikinci yarısı, XIX. yüzyılın başında yaşamış Osmanlı aydının son dönem ilmiye sınıfına mensup şairlerdendir. Bu yüzyılda Osmanlı tahtına geçen padişahlar: III. Ahmed (ö.1730), I. Mahmud (ö.1754), III. Osman (ö.1757), III. Mustafa (ö.1774), I. Abdülhamid (ö.1789) ve III. Selim (ö.1807)'dir (Şentürk ve Kartal, 2013: 484-486).

XVIII. yüzyıl Osmanlı Devleti tarihinde büyük değişimlerin yaşandığı, siyasi ve sosyal alanlarda ciddi sarsıntılar geçirdiği zorlu bir dönem olmuştur. Ülkenin doğu ve batısını kuşatan devletlerle mücadele etme mecburiyeti, siyasi ve sosyal devletin birçok kurumlarında köklü değişiklikler yaşanmasına sebebiyet vermiştir. Bu durum, devletin zor bir sürece girmesine ve Batı'nın üstünlüğü gerçeğini kabullenmeye zorlamıştır. XVIII. yüzyılın başlangıcında karşılaşılan ilk sorun, *Karlofça Antlaşması* ile kaybedilen topraklar ve itibar olmuştur. Karlofça antlaşması ile ilk ciddi kayıpların verildiği Osmanlı coğrafyasında, XVIII. yüzyılda birkaç devletle birlikte, aynı anda farklı cephelerde savaşlar yapıldığı ve bu savaşların pek çoğunda ise ağır kayıplar verilmiştir. XVIII. yüzyılın başında, kardeşi *II. Mustafa*'yı tahttan indirip kendisini tahta çıkaran *III. Ahmed (1703-1730),* devlet düzenini sağlamak ve padişahlık otoritesini yeniden kurup barışçı siyaseti devam ettirmeye çalışmıştır. Ancak Osmanlı Devleti İsveç Kralı yüzünden Rusya ile savaşa girmiştir. Ruslarla karşı karşıya gelen Osmanlı, *Sadrazam Baltacı Mehmed Paşa*

komutasındaki ordusu ile karşılaşmış ve Osmanlı Devleti Prut'ta Ruslara karşı galip gelmiştir. İmzalanan *Prut Antlaşması'yla (1711)* Karlofça Antlaşması'nda kaybedilen topraklar geri alınmıştır. Venediklilerin 1714'te Karadağlıları isyana teşvik etmesi üzerine Osmanlı ile Venedik savaşa girmiştir. Savaşı kaybeden Osmanlı *Pasarofça Antlaşması'nı (1718)* imzalayarak Belgrad, Semendre, Banat ve Temeşvar'ı Avusturya'ya bırakmıştır. 1718-1730 yılları arasındaki bu dönem, saray ve çevresindekilerin laleye duyduğu aşırı ilgi sebebiyle "Lale Devri" olarak adlandırılmıştır. Bu dönemde *III. Ahmed* ve saray çevresinin eğlenceye düşkün olmaları ve aşırı harcamaları halkın dikkatinden kaçmamış ve halkta huzursuzluk oluşturmuştur. *Patrona Halil Ayaklanması* ile başlayan isyan, *III.Ahmed*'in tahttan indirilerek yerine *I. Mahmud*'un geçirilmesiyle sona ermiştir (Şentürk ve Kartal, 2013: 484-486).

III. Ahmed'in yerine tahta geçen *I. Mahmud (1730-1754)* Rusya ve Avusturya ile iki cephede savaşmıştır. *Belgrad Antlaşması (1739)* ile batı ve kuzey, *Kasr-i Şîrin (1746) Antlaşması* ile doğu sınırlarının emniyet altına alındığı *I. Mahmud* dönemi, Osmanlı tarihinin son parlak dönemidir. *I. Mahmud* devrinde cephelerdeki savaşlara rağmen ıslahat hareketleri, ilim, kültür, imar ve sanat faaliyetleri devam etmiştir. Bu çerçevede ilk defa Mühendishâne-i Berr-i Hümâyûn kurulmuş, ikinci defa matbaa açılmış, Yalova'da kâğıt fabrikası kurulmuş, çeşitli câmi', mescid ve köşkler yapılmış, İstanbul'da üç kütüphane kurulmuştur. *I. Mahmud*'un vefatından sonra yerine geçen *III. Osman (1754-1757)* devrinin en önemli gelişmeleri, yangınlar ve ağır kış şartları gibi doğal afetler olmuştur. XVIII. yüzyılın ortalarında *III. Osman*'nın yerine tahta çıkan *III. Mustafa (1757-1774)* olmuştur. *III. Mustafa* döneminin Sadrazamı ise *Koca Râgıb Paşa*'dır. Onun 1765'te vefatı sonrasında devletin bütün yönetim dengeleri bozulmuş ve çözülmeler görülmeye başlanmıştır. 1770'te Ruslara yenilen Osmanlı ordusunun 1771'de Çeşme'de donanması yakılması ile Kırım elden çıkmıştır. Bu durum, tarihimizin en ağır hükümlerini içeren *Küçük Kaynarca Antlaşması (1774)* ile son bulmuştur. Bir süre sonra Kırım'ı işgal eden Rusya ile Osmanlı arasında yeni bir başlamıştır. Bu savaş ile Fransız İhtilali'nin Avusturya'yı etkilemesiyle Avusturya ve Osmanlı arasında *Ziştovi Antlaşması (1791)* imzalanarak savaşa son verilmiştir. Ruslar'ın da barış istemesi üzerine Osmanlı ile *Yaş Antlaşması (1792)* imzalanmıştır (İsen, 2016: 167-170).

III. Mustafa dönemi, *Sadrazam Koca Râgıb Paşa*'nın ölümünden sonra oldukça sıkıntılı ve çalkantılı geçmiştir. *III. Mustafa,* idarî, mâlî ve askerî konularda yenilikler yapmaya çalışmış, gelir-gider dengesini düzenlemiş, ticarî faaliyetler ve yerli sanayiyi

teşvik etmiş, imar çalışmalarını sürdürmüş ve mühendishaneyi açmıştır. *III. Mustafa*'nın yerine geçen *I. Abdülhamid (1774-1789)* dönemi genel olarak savaşlarla ve ıslahatlarla geçmiştir. Devletin buhran içinde olduğu bir dönemde tahta çıkan *I. Abdülhamid,* isyanları bastırmak üzere *Kaptân-ı Derya Cezayirli Hasan Paşa'*yı, ıslahat yapmak için de *Sadrazam Halil Hamit Paşa*'yı görevlendirmiştir. Bu süreçte Kapıkulu'nun ıslahı için Fransa'dan mühendisler getirilmiş ve Mühendishâne-i Berr-i Hümâyun açılmıştır. Ayrıca matbaanın yeniden canlandırılması, yerli malı kullanımının zorunlu kılınması ve yerli sanayinin teşvik edilmesi bu dönemin sosyal hayatında görülen olumlu gelişmelerdendir. *I. Abdülhamid*'in yerine *III. Selim (1789-1807)* tahta çıkmıştır. *III. Selim,* siyasi alanda başarılar elde etmek için *Nizam-ı Cedid* adıyla yeni bir ordu kurmuştur (1793). *Nizam-ı Cedid,* genel olarak Avrupa'nın bilim ve teknik gelişmelerinden yararlanarak Osmanlı Devleti'nin ilmî, idârî, siyâsî, iktisâdî ve diğer alanlarda yapılması zorunlu görülen yenilikleri kapsamıştır (Yazar, 2006: 4-5).

1.2. XVIII. Yüzyılın Edebî Görünümü

XVIII. yüzyıl, Osmanlı Devleti'nin siyasi ve sosyal yaşamda büyük güçlüklerle karşılaştığı bir yüzyıl olmasına rağmen; bilim, kültür ve edebiyat hayatının olgunluk dönemini verimli bir şekilde sürdürmeye devam etmiştir. XVIII. yüzyılın ilk yarısında Nedim, ikinci yarısında ise Şeyh Gâlib gibi usta şairler yetişmiştir. Bunda asrın başında *III. Ahmed* ve sonunda *III. Selim*'in sanat ve sanatkâra ilgi gösterip, sanatı ve sanatkârı desteklemelerinin önemli etkisinin olduğu düşünülmektedir.

Kaynaklarda "şiir ve şair asrı" olarak kabul edilen XVIII. yüzyıl, şair kadrosu bakımından klasik edebiyatın en geniş ve zengin dönemi olup bu asırda 1322 şair yetişmiştir. Bunlardan 168 tanesinin dîvânı bulunmaktadır. Bu yüzyılda şair sayısının fazla olması aynı zamanda birden çok şiir akımını ortaya çıkarmıştır. XVII. yüzyılda etkili olan hikemi tarzı, Nedîm'in mahallî cereyanı, sebk-i hindi akımı ile klasik edebiyatın ana çizgisi devam ederken, XVIII. yüzyılın başında ise Nâbî'nin etkisi sürmüştür. Bu dönemde duygu ve sesin yerine fikir ve mânânın öne çıkarıldığı, "Hikemî Tarz"ının benimsendiği *Nâbî Mektebi* hüküm sürmekteydi. Nabi Mektebi, mesnevi türünde aşk ve tasavvufî konulardan uzak eserler meydana getirirken, gazellerde hikemî bir üslup oluşturmuştur. Bu düşünce ve hikmet tarzını benimseyen *Dürri, İzzet Ali Paşa, Kâmî, Râşid, Sâbit, Sâmî, Selim ve Seyyid Vehbî* gibi pek çok şair Nâbî'yi takip etmiş ve *Nâbî Mektebi* tesirinde eserler vermiştir (Mermer, 2012: 498).

Çalışmamıza konu olan *Ali Rızâ'î* de bu mektebin etkisinde olan şairler arasındadır. O'nun şiirlerinde ayet, duâ, hadis, atasöz ve deyimlere dayalı söyleyişlerde bu izleri görmek mümkündür. Özellikle tahmîs yazdığı şairlerin gazellerindeki hikemî söyleyişlerinde başarılı olduğu söylenebilir.

XVIII. yüzyılda edebiyata yerli unsurların etkisini giderek arttırması, *Nâbî ve Sâbit* gibi şairlerin de etkisiyle yoğunlaşarak Lâle Devri şairleriyle devam etmiştir. Asrın başında yetişen *Nedim,* Lâle Devri'nin sembol bir şairi kabul edilmiştir. Lâle Devri'nin sosyal hayatını, saray âdetlerini, lâle sefâlarını ve Sa'dâbâd eğlencelerini şiire yansıtırken kullandığı dil ve üslup ile devrindeki şairlere örnek olmuştur. *Nedim'i* başarıyla takip eden *İzzet Ali Paşa* ve *Muhammed Emin Beliğ* gibi şairler yanında, *Kâmî, Râşid, Seyyid Vehbî, Neylî ve Fıtnat Hanım* gibi şairler de *Nedîmâne* şiir tarzının etkisinde şiirler söylemişlerdir. *Nedim'den* sonra da *Enderunlu Vâsıf, Surûrî* ve *Enderunlu Fâzıl* gibi şairler tarafından *Nedim ekolünün* devam ettirildiği bilinmektedir. Şiirlerinde kullandığı mahallî unsurlar dikkate alındığında, *Kânî*'nin zaman zaman *Nedîm* tarzı şiirler söylediği görülmektedir. Bazı şairler klasik Tarz ve Mahallî Tarz'daki tekrarcılıktan kurtulmak için, Sebk-i Hindî'nin sanatlı ve ağır üslubuna yönelmişlerdir. XVIII. yüzyılın ve edebiyatımızın büyük şairlerinden birisi olan *Şeyh Gâlib,* Sebk-i Hindî'nin en önemli temsilcilerindendir (Şentürk ve Kartal, 2013: 489-496).

1.3. Mecmûa ve Mecmûaların Türk Edebiyatına Katkısı

1.3.1. Mecmûa kavramı

Mecmûalar, çeşitli konularda yazılmış eserlerin bir arada toplandığı derlemelere verilen addır (Köksal, 2012: 411-431). Toplanmış, derilmiş, bir araya getirilmiş olan mecmûa, Arapçada cem' kökünden gelmektedir. Mecmûalar; farklı konuların bir araya getirildiği yazıları içine alan kitap, şiir defteri, günümüz Türkçesi'nde dergi gibi belirli sürelerde de yayımlanan yayınlar manalarında kullanılmış olmakla birlikte; Osmanlı Türkçesi'nde cerîde, defter ve cüzdan gibi isimlerle de benzer anlamda kullanıldığı da bilinmektedir (Gıynaş, 2011: 246).

Mecmûalar, çeşitli konuları bir arada toplama ve aynı zamanda bunu yaparken belirli bir düzen içerisinde bir araya getirdiği eserlerden oluşmaktadır. Genelde bir veya birden fazla şair ya da yazara ait farklı konulardaki şiir veya nesirden oluşan nüshaların bir arada oluşturduğu derlemelerdir (Aydemir, 2007:123).

1.3.2. Mecmûa türleri ve tasnifî

Mecmûalar hakkında yapılmış çeşitli tasnif çalışmaları bulunmaktadır. Osmanlı ilim, kültür ve edebiyatında mecmûaların bir antolojik niteliği taşıdığı da göz önünde bulundurularak; şiir mecmûaları (mecmûa-i eş'âr), hadis mecmûaları (mecmû'atü'l-hadîs), fevâ'id mecmûaları (mecmû'a-i fevâ'id), hikâye mecmûaları, (mecmû'a-i hikâyât) ve münşeât mecmûaları (mecmû'a-i münşeât) gibi şekillerde adlandırılırken; ilim dallarına göre ise; fetvâ, musîkî, şiir ve kelâm gibi çeşitli türlere ayrılmıştır. Klasik şiirimizde gazel, kasîde, rubâi, tercî-bent (mecmû'a-i gazeliyyât, mecmû'a-i kasîde, mecmû'a-i rubâiyyât, mecmû'a-i tercî-bent) vb. belli nazım şekilleri ve mersiye, tevhid (mecmû'a-i mersiye, mecmû'a-i tevhîd) gibi çeşitli manzumelerin bir araya getirilmesiyle oluşan çok sayıda mecmûaya da rastlanmaktadır. Derleme yoluyla meydana getirilen bu mecmûalar, derleyicisinin titizliğine ve edebî zevkine bağlı olarak oluşturulur (Gürbüz, 2012: 108).

Arapça, Farsça, Türkçe olarak tek bir dille kaleme alınan mecmûalar olduğu gibi derleyenin bu dilleri bilip bilmemesine ve derlenen metinlerin diline göre yazılmış mecmûalar da bulunmaktadır. Çoğunlukla ilmî ve dinî konularda derlenmiş mecmûaların mensur; Arapça, edebiyat ve sanat konularında yazılmış mecmûaların ise manzum şeklinde ve Farsça, Türkçe olarak yazıldığı görülmektedir (Uzun, 2003: 267).

Mecmular, çeşitli konularda yazılmış birçok eseri barındırdığı gibi tek bir tür veya şekle ait mecmûalar da vardır (Gürbüz, 2012: 99-113). Mecmûaların şekil, tür ve muhteva gibi çeşitli yönleriyle birlikte değerlendirilmesiyle ilgili birçok tasnif çalışmaların yapıldığını görmekteyiz.

Mecmûa alanında ilk tasnif çalışması *Âgâh Sırrı Levend*'e aittir. Bu çalışmalar arasında *Âgâh Sırrı Levend*'in tasnif değerlendirmeleri şu şekildedir:

"a. Nazîreler mecmûaları,

b. Meraklılarca toplanmış, birer antoloji niteliğinde seçme şiirler mecmûaları,

c. Türkü konularındaki risalelerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmûalar,

ç. Aynı konulardaki eserlerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmûalar,

d. Tanınmış kişilerce hazırlanmış, birçok yararlı bilgileri, fıkraları ve özel mektupları kapsayan mecmûalar" dır (Levend, 1998: 166-167).

Günay Kut'a ait ikinci tasnif çalışması şöyledir:

"a. Nazîre mecmûaları,

b. Seçme şiir mecmûaları (mecmû'a-i eş'âr, mecmû'a-i devâvîn),

c. Aynı konuların bir araya gelmesiyle oluşan mecmûalar (mecmû'a-i edviye, ...),

ç. Karışık mecmûalar,

d. Tanınmış kişilerce veya derleyeni belli kişilerce hazırlanmış mecmûalar" dır (Kut, 1986: 170).

Üçüncü tasnif ise *Atabey Kılıç* tarafından beş ana başlıkta sınıflandırılmış bir tasniftir:

"1. Cilt ve Tertip Hususiyetleri Bakımından:

1.1. Cönkler

1.2. Mecmûalar.

1.2.1. Tertip durumuna göre mecmûalar:

1.2.1.1. Mürettep mecmûalar,

1.2.1.2. Mürettep olmayan mecmûalar,

1.2.2. Mürettip (derleyen) durumuna göre mecmûalar,

1.2.2.1. Mürettibi (derleyeni) bilinen mecmûalar,

1.2.2.2. Mürettibi bilinmeyen mecmûalar.

1.2.3. Aynı zümreye mensup şahsiyetlerin eserlerinin toplandığı mecmûalar:

2. Şekil, tür ve konu bakımından mecmûalar:

2.1. Manzum metinler mecmûaları,

2.1.1. Kaside mecmûaları,

2.1.2. Gazel mecmûaları,

2.1.3. Nazire mecmûaları,

2.1.4. Mu'ammâ mecmûaları

2.1.5. Manzum lugât mecmûaları,

2.1.6. İlâhî mecmûaları,

2.1.7. Şehrengiz mecmûaları,

2.1.8. Na't mecmûaları,

2.1.9. Hilye mecmûaları,

2.1.10. Mi'râciyye mecmûaları,

2.1.11. Matla' mecmûaları,

2.1.12. Mersiye mecmûaları.

2.1.13. Çeşitli mesnevilerden seçkileri barındıran mecmûalar:

2.1.14. Güfte mecmûaları,

2.1.15. Müstezâd mecmûaları,

2.1.16. Tarih mecmûaları,

2.1.17. Musammat mecmûaları,

2.1.18. Kıt’a ve rubâ’î mecmûaları,

2.1.19. Dîvân mecmûaları.

2.2. Mensur metinler mecmûaları:

2.2.1. Lugaz mecmûaları,

2.2.2. Fetva mecmûaları,

2.2.3. Tefsir mecmûaları,

2.2.4. Şerh mecmûaları,

2.2.5. Şarkı mecmûaları,

2.2.6. Mekân tasvirlerini içeren mecmûalar,

2.2.7. Münşe’ât mecmûaları,

2.2.8.1. Derleme münşe’ât mecmûaları.

2.2.8.2. Tek şahsa ait inşa örneklerinden oluşan münşe’ât mecmûaları:

2.3. Karışık manzum ve mensur eserler mecmûaları,

2.3.1. Fevâyid ve eş’âr mecmûaları,

2.3.2. Farklı türleri barındıran mecmûalar.

3. Dil bakımından mecmûalar:

3.1. Arapça mecmûalar,

3.2. Farsça mecmûalar,

3.3. Türkçe mecmûalar,

3.4. Cönk dili mecmûalar.

4. Muhteva bakımından mecmûalar:

4.1. Din,

4.2. Tasavvuf,

4.3. İlm-i nücûm / fal ve remil,

4.4. Hikâye / latîfe,

4.5. Hezel ve hiciv,

4.6. Edviye,

4.7. Mûsıkî,

4.8. Hat ve kitâbet,

5. Şahısların tertip ettiği veya şahıslar için tertip edilen mecmûalar” (Kılıç, 2012: 81-95).

1.4. Klasik Türk Edebiyatında Mecmûanın Önemi

Klasik Türk edebiyatında ilk örneklerine XV. yüzyılın başlarında rastlanan ve XVI. yüzyıldan sonra sayı ve çeşitleri bakımından artan mecmûalar, Türk edebiyatının önemli kaynaklarındandır (Tanyıldız, 2012: 224). Mecmûalar, şiirleri bulunan şairlerin tespiti açısından özellikle dîvân neşri çalışmalarında dîvânında yer almayan şiirlerine ulaşmada oldukça yardımcı olmaktadır (Özkırımlı, 1990: 826). Böylece şiir mecmûaları; metin neşri ile ilgili incelemelerde yazıldıkları dönemin edebî yapısının belirlenmesinde ve üslup çalışmaları gibi pek çok konuda araştırmacıya katkıda bulunmaktadır.

Şekil ve muhteva özellikleri bakımından edebiyat tarihimizin önemli eser türlerinden biri olan mecmûalar, sahip oldukları zengin muhtevalarıyla da klasik Türk edebiyatın önemli bir halkasıdır. Böylece mecmûaların önemi her geçen gün daha da artmaktadır.

Mecmûa türünün bu önemi, maddeler halinde şu şekilde sıralamak mümkündür:

1. Henüz ortaya çıkmamış ya da kayıp olan eserler mecmûaların birinde bulunabilir ve dîvânlarda ya da tezkirelerde isimleri bulunan ve bulunmayan şairlerle ilgili bilgi yer alabilir.
2. Şairin dîvânını tertip ettikten sonra yazdığı şiirlere mecmûalarda rastlanabilir ya da şairin dîvânında yer almayıp daha sonra kaleme aldığı yazıların başka bir mecmûada olduğu da ortaya çıkabilir.
3. Kaynaklarda adı geçmeyen, unutulmuş şairlerin şiirleri mecmûalarda bulunabilir ve şairlerin hayatıyla ilgili önemli bilgilere yer verilebilir. Şairin ölüm tarihiyle ilgili bir manzume derkenâra düşülmüş bir bilgi notuna da ulaşılabilir.
4. Edebiyat tarihine geçmemiş belgeler, türler, şairler, manzumeler tespit edilebilir ve bilinmeyen veya kullanılmayan nazım şekilleri v aruz kalıpları; örneği görülmeyen kafiye şekilleri ve farklı bent yapıları gibi örneklerle de mecmûalarda karşılaşılabilir.
5. Yaşadıkları dönemin kişisel beğenilerini taşıdıkları için derleyeni belli kişiler tarafından toplanan mecmûalarda o kişinin şiir ve sanat zevkini, dönemin genel beğenisini yansıtma hakkında ve dil hususiyetlerini belirtme açısından bilgi sahibi olabiliriz.
6. Mecmûalar arasında bilinmeyen, bilinse de farklı nüshaları tespit edilemeyen eserlerle de karşılaşılabilir (Ozan, 2008: 255-280).

2. ALİ RIZÂ'Î'NİN HAYATI, EDEBÎ ŞAHSİYETİ VE ESERLERİ

2.1. Hayatı

XVIII. yüzyılın sonu XIX. yüzyılın başında yaşamış olan Ali Rızâ'î, 1178/1764 yılında Diyarbakır'da doğmuştur. Ali Rızâ'î ile ilgili biligiler biyografik kaynaklarda ve kendisine ait Dîvânı'nda geçmektedir. Babası Şeyh Ahmed Ağa, validesi ise Kadr-i Şâh Hanım'dır. Ali Rızâ'î'nin Diyarbakır'da iyi bir seviyede medrese tahsili gördüğü, Yenişehir Fener Kasabası'nda 70 sene boyunca müderrislik yaparak ilim neşriyle uğraştığı ve bu sayede birçok talebenin yetişmesine vesile olduğu bilinmektedir. Ali Rızâ'î'ye 1255/1839 yılında Yenişehir Fener'de müderrisliğinin yanı sıra Mevleviyyet (Kadılık) pâyesi verilmiştir. Ayrıca Ali Rızâ'î'nin icâzet verecek düzeyde usta bir hattat olduğu söylenmektedir. Ali Rızâ'î, 1271/1855 yılında Yenişehir Fener Kasabası'nda vefat etmiştir (Tuğluk ve Dokumacı, 2023: 248).

2.2. Edebî şahsiyeti ve eserleri

Klasik şiir geleneği içinde yetişen bütün şairler gibi Ali Rızâ'î'nin de estetik dünyasına ve tabii olarak şiir anlayışına yön veren gelenektir. Şair yüzyıllarca Osmanlı coğrafyasında birçok şairin kaleminde hayat bulan bir şiir geleneğinin 18. yüzyıldaki temsilcilerinden biridir. Nazım şekilleri, aruz, estetik anlatım imkânları itibariyle geleneğin bir parçası olan şair, diğer taraftan da 18. yüzyılın klasik şiir anlayışındaki değişimlerini şiirine yansıtan bir şair olarak karşımıza çıkmaktadır. Ali Rızâ'î'nin eserleri, eserlerinin hacim ve muhtevası ile Dîvân şiirinin estetik dünyasına olan hâkimiyetinden başarılı bir şair olduğu görülmektedir.

Bir müderris olan ve Osmanlı coğrafyasının farklı bölgelerinde yaşamını sürdürmüş olan şairin şiirlerine yön veren öncelikle etkisinde kaldığı şairlerdir. Bu yönüyle şairi bir nazire şair saymak mümkündür. Şiirlerine hâkim olan anlatı ve muhteva hikemîyattır ve elbette etkisinde kaldığı şair de doğal olarak Nâbî'dir. Şiirlerinin çoğunda Nâbî'nin ve Hikemî tarzın izlerini görmek mümkündür.

> "Ali Rızâ'î'nin Dîvân'ı[1] ve Tahmîsler Mecmûası adında bilinen iki eseri vardır. Dîvân; Ali Emîrî Efendi, Millet Kütüphanesi, 171 numaraya kayıtlıdır. 202 varaktan oluşan Dîvân mensur bir dîbâceyle başlar. Dîbâceden sonra

[1] Ali Rızâ'î Dîvân'ı: Adıyaman Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi *Prof. Dr. İbrahim Halil TUĞLUK* tarafından yayıma hazırlanmaktadır. *Ali Rızâ'î'nin Dîvân'ı, hayatı ve edebî kişiliği* ile ilgili bu bilgiler yayımlanacak olan bu çalışmadan alınmıştır.

> kaside nazım şeklinde şiirler gelmektedir. Bu bölümde ayrıca terkîb-bent, müselles, rübâi, kıt'a, beyit gibi nazım şekilleri vardır. Dîvân'da gazeller, kasideler, tarih manzumeleri, kıta, lügazlar, muammalar ve müfredler ile mesneviler bulunmaktadır" (Tuğluk ve Dokumacı, 2023: 248-249).

Ali Rızâ'î tahmîslerini kaleme aldığı bu mecmûada birçok şairin şiirlerine tahmîsler yapmıştır. Mecmûanın tamamına yakını tahmîslerden oluşması şairin tahmîsler konusundaki hünerini de açıkça belirtmek istediğini gösterir. Bu sebeple ilk olarak tahmîslerin Türk edebiyatındaki yeri ve önemine değinilerek, şairin edebî kişiliğine olan katkısının değerlendirilmesi faydalı olacaktır.

2.3. Türk Edebiyatında Tahmîslerin Yeri ve Önemi

Arapça bir kelime olan "hums" kökünden meydana gelen muhammes, sözlüklerde manası "beşli, beş katlı, beşleme, beşli hâle getirme"; matematikte ise "beşgen" anlamına gelmektedir. "Kaynaklarda çoğunlukla musammatlar bazen de beşliler genel başlığı altında ve bentlerden bir nazım şekli olarak ele alınan muhammes, bir edebiyat terimi olarak kullanılmıştır." Kafiye yapıları itibariyle müzdeviç ve mütekerrir olmak üzere ikiye ayrılan muhammeslerin kafiye düzeni ise şu şekildedir:

1. "Muhammes-i müzdevic: aaaaa– bbbba– cccca–…
2. Muhammes-i mütekerrir: aaaAA– bbbAA– cccAA–…" (İpekten, 2013: 96-97).

Muhammes nazım şeklinin Arap edebiyatı durumu konusunda fazla bir bilgi bulunmadığını ancak *Nihad M. Çetin* ve *Fuad Köprülü*'nün verdikleri bilgilerden hareketle Arap edebiyatında bentlerden oluşan manzumelerin ve muhammesin varlığının anlaşıldığını ancak bunların tam olarak varlığı bilinmediği dile getirilir. Nitekim muhammesin Fars edebiyatında bilinen manasına uygun bir şekilde kullanıldığı belirtilirken, Türk edebiyatında çok fazla olmamasına rağmen epeyce kullanıldığı da görülmektedir (Erdoğan, 2002: 13-15).

> "Beyitlerle yazılmış manzumenin her beytinin önüne aynı vezin ve kafiyede, anlamca da uyacak şekilde üçer mısra eklenerek muhammes haline getirilmesine tahmîs etme, ortaya çıkan muhammese de tahmîs adı verilir. Tahmîsin kafiye düzeni şöyledir: aaa (aa) bbb (ba) ccc (ca) ... Tahmîs, edebiyatımızda çok kullanılan bir musammat çeşidi olmakla birlikte en çok gazeller tahmîs edilmiştir. Şairler devlet büyüklerinin, meşhur şairlerin gazellerine, bazen de kendi gazellerine tahmîsler yazmışlardır. Şairlerin kendi

gazellerine yazdıkları tahmîsler ise tahmîs-i gazel-i hod başlığı altında yer alır. Tahmîslerin son bendinde şairlerin mahlasları bulunur" (Tuğluk ve Dokumacı, 2023: 248).

"Türk edebiyatında tahmîsten başka beşer mısralık bentlerden oluşan nazım şekilleri de vardır. Bu bakımdan tahmîsin diğer musammatlarla ilişkisi, benzer ve farklı tarafları açısından da incelendiğinde, başta muhammes olmak üzere taştir ve tardiyyenin muhteva yönünden tahmîsle bazı benzerliklerinin olduğu görülmektedir. Tahmîs, taştir ve tardiyye iki parça halinde yazılırken muhammesin ise tek parça olması ve yazılması bu nazım şekillerini birbirinden ayırmaktadır. Taştir ve tardiyye edebiyatımızda tahmîs ve muhammese göre çok fazla kullanılmamıştır. Kaynaklarda yer alan bazı bilgilere göre ise taştirin 18. yüzyıldan önce yazıldığına rastlanılmamıştır. Tardiyye ise 18. yüzyıldan sonra yazılmış, ancak çok az kullanılmıştır" (Tuğluk ve Dokumacı, 2023: 248). Klasik Türk edebiyatının öncü isimlerinden olan *Ahmed Hamdi Tanpınar* musammatlarla ilgili şu tespitlerde bulunmuştur:

"Terci' ve terkib-i bentler, tıpkı muhammes ve müseddes adları verilen diğer musammat şekilleri gibi, düşünce ve hayal dünyalarını bir türlü geliştiremeyen şairlerimizin beyit estetiğinden az çok kurtuldukları şekillerdir. Araplardan başlayarak Müslüman şark edebiyatlarının tarihine dikkat edilirse zamanla bu şekillere rağbetin arttığı görülür. Bilhassa bizim edebiyatımızda musammat fazladır. Ana kafiyeyi tkrar eden mısraı veya bent beyitini geriye atmak suretiyle elde edilen bu nisbî hürriyet Şeyhî'den ve Necatî Bey'den başlayarak Fuzûlî, Bâkî, Nev'î, Nâilî ve Nâbîye, Gâlib'e hatta kaside ve şarkıda Nedîm'e çok yeni imkânlar ve buudlar kazandırmıştır. Filhakîka kasidenin istiaresinden ve eski beyitin kapalı oyunundan kurtulan ve manzumelerde şair-hiç olmazsa çok büyükleri- dille daha geniş bir şekilde başbaşa kaldığı için ilhamına daha derin ve köklü şekilde sahip olur. Bu şairlerin içinde bilhassa Gâlib'in bazı musammatları bütün unsurları eski olmasına rağmen hakikaten yeni bir lirizmin peşinde gibi görünürler. Öyle ki "Hüsn ü Aşk" daki ve "Dîvân" daki tardiyyeler, bir iki müseddesle beraber yeninin kapısında hissini bırakırlar. Hakikatte ise şiirimiz XVI. asırdan itibaren-şüphesiz öbür Müslüman şiirlerinde de bu vardır- bugünkü manasıyla manzumeyi durmadan aramıştır. Fakat etrafında teşekkül ettiği beyit

estetiğinden çıkamadığı, diğer yandan insan değişmediği, kâinat görüşü aynı kaldığı için hamlesi hep aynı duvarlara çarparak durmuştur…" (Tanpınar, 1988: 22).

Klasik Türk edebiyatında mazmunların çoğu beyit esasına dayanır. Daha çok gazel, kaside, mesnevi gibi beyitlerden oluşan mazmunlar ağırlıktadır. Rubaî, tuyuğ ve musammatlar her ne kadar kullanılsa da bütün klasik edebiyatın içinde bunlar beyitlerden oluşan mazmunlara oranla çok önemli bir yer tutmazlar. Tek bendli rubaî ve tuyuğa karşılık; çok bentlerden oluşan musammatlar *(Murabba', terbi, şarkı, muhammes, tardiyye, tahmîs, taştîr, müseddes, tesdîs, müsebba' ve tesbî, müsemmen ve tesmin, mütessa' ve tetsî, mu'aşşer ve ta'şîr, terkib-i bent ve terci'-i bent)* gibi birden fazla bentlerden oluşan musammatlar da vardır. Zamanla şairlerin bentlerden oluşan manzumelere rağbet ettikleri görülür (Erdoğan, 2002: 1).

2.4. Ali Rızâ'î'nin Tahmîslerinin Değerlendirilmesi

2.4.1. Tahmîslerin şairin edebî kişiliğine olan katkısı

Ali Rızâ'î'nin tahmîslerin değerlendirilmesi konusunda en önemli husus, bütün bir mecmûanın sadece birkaç şiir hariç hemen hepsinin tahmîslerden oluşmuş olmasıdır. Metin bir mecmûa olsa da şairin kendisine ait olan birkaç şiiri dışında geriye kalan tahmîslerin tamamını başka şairlerin gazellerine yaptığı tahmîslerden oluşmaktadır. Şair her ne kadar tahmîs yaparken tüm hünerlerini şiire yansıtmış olsa da şairin hep başka şairlerin gazelleri üzerinden şiir yazması bir nevî taklitçilik olarak da düşünülebilir. Sonuçta diğer şairlerin kurduğu kafiye, imge ve mazmunları kullanarak tahmîs yapmaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde şairin nazîre mahiyetinde tahmîsleri yaptığı söylenebilir. Bu noktada önemli olan şey, şairin bu konuda kalemine güvenmesidir. Çünkü tahmîs yazmak zor bir iştir. Her şeyden önce şairin kendi dünyasında yarattığı birçok izlenim, bakış açısı, hayaller, mazmunlar vs. tüm bunları tahmîs yapacağı şairin şiirine uydurması ve şiiriyle bir bütünlük arz etmesi gerekir. Tüm bunlar da şairin yeteneğinin bir göstergesidir. Yapılan tespitler Ali Rızâ'î'nin Dîvânı'ndan hariç henüz bilinen başka bir eseri olmadığı düşünülerek dile getirilmektedir. Nitekim gün yüzüne çıkan başka eseri ya da eserleri olursa yeniden değerlendirmek gerekir.

Tahmîs, beyitlerin önüne aynı vezin ve kafiyede, anlamca da uyacak şekilde üçer mısra eklenmek suretiyle ortaya çıkarılan bir muhammestir. Bu bakımdan bir tahmîs incelenirken ilk önce kafiye, vezin ve manaya bakılması gerekir. Tahmîs edilen gazelin

beyitleri ile sonradan eklenen mısralar, mana ve söyleyiş yönünden uyum içinde olmalıdır. Şair bu uyumu sağlamaya çalışırken tekrara düşmekten sakınmalıdır. Bununla birlikte; asıl beyitlerde söylenmek istenenlerin sonradan eklenen mısralarda tekrar edilmesi ise tahmîsin başarısız sayılmasına sebeptir. Bu bakımdan tahmîsler incelendiğinde, Ali Rızâ'î'nin yapmış olduğu tahmîslerde başarılı olduğunu söyleyebiliriz.

Mecmûada Sâbit'e ait zemin şiirin yer aldığı bu bentte şair, tahmîs yapma amacını dile getirmektedir:

"Tahmîs-i penc beyt olur zâd-ı ahiret
Tahmîs-i ümîdim oldı **Rızâ** zâd-ı ahiret
Oldı sıkâte çîni yedüm zâd-ı ahiret
Sâbit *bu penç beyti kılup zâd-ı ahiret*
Hams-i mübârek ile ider hˇâna ibtidâ" (T/539-V.)

Mecmûada 573 şiirin 558 şiirine tahmîs yazan şair Ali Rızâ'î'nin tahmîslerinden yola çıkarak, bu durumun şairin kendini ispatlama becerisini de ortaya koymak istediği söylenebilir. Aynı zamanda bu gibi eserler, şairin kendi dönemi içerisinde toplumun beğenilerini, çağın popülaritesini de yansıtmak istediğini gösterir. Şair bunu yaparken, o dönem içinde daha çok hangi şairin öne çıktığından tutun da beğenilmesi ve tercih edilişine kadar ki geçen tüm süreci gözler önüne sermektedir.

Mecmûada en fazla tahmîsi yazılan şairler; *"Kânî, Nâbî, Belîğ, Bâkî, Nesîb, Beyânî, Tâlib, Âgâh, Yahyâ, Atâyî ve Sabrî"* dir. Tahmîs edilen şairlere baktığımızda en çok karşılaştığımız şairin Kânî olduğunu görmekteyiz. Kaynaklarda makam ve mevkiye önem vermeyen ancak şiirlerinde kalender-meşrep ve rind bir kişi olarak nitelendirilen Kânî'nin 102 gazeline tahmîs yazılmış olması Ali Rızâ'î'nin söylemek istediklerini bentler vasıtasıyla, dilin bütün imkânlarını kullanarak söylemekte olduğunu gösterir. Ali Rızâ'î'nin tahmîs ettiği şairler ve tahmîs yaptığı şiirler hususunda seçici olduğu âşikârdır. Nitekim tahmîs yaptığı şiirlerin ağırlıklı olarak belli bir konu etrafında toplanmış olması bunun en güzel örneğidir. Mecmûada Kânî'ye ait şiirlere yapılan tahmîs sayısının fazla oluşu da bu seçiciliğinin bir göstergesidir.

Şair çoğunlukla XVII. ve XVIII. yüzyıl klasik Türk şairlerinin gazellerine tahmîsler yapmıştır. Ali Rızâ'î'nin tahmîslerinde şekil özellikleri açısından bir değerlendirme yapıldığında, şairin bu hususta da başarılı olduğu söylenebilir. Çünkü Ali Rızâ'î'nin tahmîslerinde, tahmîs edilen gazellerin anlam, şekil, vezin, kafiye ve redif gibi unsurlarıyla

bir bütünlük arz etmektedir. Ali Rızâ'î'nin tahmîslerinde, mana ve söyleyiş açısından da tahmîs ettiği şairlerin üslubuyla uyum içinde olduğu görülmektedir.

Tahmîs geleneği ile kültürel bağ arasında, şairlerin şiirleri adeta bir köprü görevindedir. Aynı zamanda şairlerin şiirleri kadar eserlerin de günümüze ulaşmasında bu tahmîsler aracılığıyla sağlanmıştır. Nitekim bu mecmûada Nedîm mahlaslı bir gazelin tahmîs edilmiş olması ile Nedîm Dîvânı'nda bu gazelin bulunmaması sonucunda eğer bu gazel Nedîm mahlasını kullanan başka bir şaire ait değilse, belki de Nedîm'in bilinmeyen bir gazelinden haberdâr olmamıza vesile olmuştur.

Mecmûada, şu ana kadar şiirlerine dîvânlarında ulaşılan şairlerden başta *Nergisî'nin [T/58,T/59,T/60,T/143,T/144] şiirleri olmak üzere; Nedim'in [T/95,T/388] ve Fâ'izî'nin [T/116,T/407] şiirleri ile Rızâ [T/2], Bâkî [T/12], Es'ad [T/14], Yahyâ [T/88], Âgâh [T/139], Râmî [T/380], Nahîfî [T/384], Nâ'ilî [T/496], Nazîm [T/462] ve Kâmî [T/457]*gibi şairlerin şiirleri dîvânlarında tespit edilemedi. Bu bakımdan tahmîsler aynı zamanda şairlerin bilinmeyen bazı şiirlerine de ulaşma imkânı sağlaması açısından oldukça değerlidir.

Bütün bu hususlar neticesinde her bir zemin şiire bir tahmîs şiir bulunan metinde tıpkı bir nazire geleneği gibi tahmîs geleneğinden de bahsedilebilir. Bu da tahmîslerin edebiyatımıza kattığı zenginliklerdendir. Bu zenginliği yansıtırken şairler arasında rekabet kaçınılmaz olur. Dîvân şiirimizde nazîreler bu anlamda her ne kadar ön planda ise tahmîsler de bir o kadar edebî rekâbetin temsilcisi olmuştur denilebilir. Özellikle Ali Rızâ'î'nin kendi şiirini övdüğü mısralarında tahmîs ettiği şairle kendini karşılaştırması edebî rekâbetin bir örneğidir.

3. TAHMÎSLER MECMÛASI'NIN TAVSİFÎ VE METİN İNCELENMESİ

3.1. Nüsha Tavsîfî ve Tertip Özellikleri

Millet Kütüphanesi, Ali Emîrî Efendi, "172" numaraya kayıtlı olan *"18. yy. Şairlerinden Diyarbakırlı Ali Rızâullah Efendi'nin Tahmisleri (İnceleme-Metin)"* başlıklı *Tahmîsler Mecmûası,* Ali Rızâullah tarafından telif ve istinsah edilmiştir.

Mecmûa; 200x130 mm ölçülerinde olup bez kaplı modern mukavva ciltten oluşmaktadır. 172 varaktan müteşekkil olup talik hattı ile istinsah edilmiştir. Her sayfa çift sütunlu olup sütunları ayıran herhangi bir çizgi yoktur. Sayfaların her biri 21 satırlıdır. Sayfaların bazıları derkenârlıdır. Derkenârlarda şiirlerde geçen bazı kelimelerin anlamları bulunmaktadır. Şairin eserde bir kısım kelimelerin metin içi anlamlarına değinmesi, onun zengin bir kelime hazinesine sahip olduğu düşünceini kırmızı mürekkeple üzeri çizilmiş bu kelimler adeta *Bağlamsal Sözlük* görevi taşımaktadır. Aynı şekilde yine derkenârlarda şiirde geçen bazı mısraların yeniden yazıldığı görülmektedir. Bu mısralar "Nüsha" kelimesinin yanı başında mısraın yazıldığına (Nüsha: "mısra") rastlanılmaktadır. Eserdeki her bir şiirin başlığı kırmızı mürekkeple; bentler ise siyah mürekkeple yazılmıştır. Başlıkların çoğunda şairin ismi/mahlası vardır. Başlıkların sol üst kısmında ise bir sonraki sayfada yer alan şiirin ilk kelimesi geçmektedir. Eserde, hem zemin şiirin ait olduğu şairin mahlası hem de tahmîs edilen mısrada ise müellifin mahlası vardır. Müellefin mahlası olan *"Rızâ"* isminin üzerinde kırmızı mürekkeple bir çizik vardır.

111 şairin 573 manzumesi bulunan Tahmîsler Mecmûası'nda 558 tahmîs, 3 mesnevî, 8 terc'i-i bent, 2 terkib-i bent, 1 muhammes ve 1 tesbî' vardır. Eserde; XIII., XV., XVI., XVII., XVIII. ve XIX. yüzyıllarda yaşamış şairlerin zemin şiirlerine tahmîsler yapıldığı görülmektedir. Nitekim daha çok XVII. ve XVIII. yüzyıllara ait şiirlere yapılmış tahmisler bulunmaktadır. Mecmûada en çok zemin şiiri bulunan şairler sırasıyla; "Kânî [102] Nâbî [55], Belîğ [45], Bâkî [24], Nesîb [22], Beyânî [20], Tâlib [19], Âgâh [17], Yahyâ [15], Atâyî [14] ve Sabrî [10]" dir.

Başı:

"Es-selâm ey şâh-ı rüsül sırr-ı akdem es-selâm
Es-selâm ey küntü kenze nûr-ı hâtem es-selâm
Es-selâm ey ümmi-i gûyâ-yı 'âlem es-selâm
Es-selâm ey server-i evlâd-ı Âdem es-selâm

Es-selâm ey bâdi-i îcâd-ı ‘âlem es-selâm” **[1b]**

Sonu:

“Âferîn rahmet ide rûhına ol Hayy-ı Celîl

Kıldı ta’bîr-i dil-ârâ-yı fasîh-i temsîl

Ne sadefde dürr-i yek-dâne o memdûh-ı cemîl

Sadefi pür-şeref ü gevher-i zâta ne ‘adîl

Vâsıfı oldı Rızâ Hazreti Hallâk-ı Celîl

İdemez vasf-ı sezâvârı edâ ‘abd-i kelîl

Peder ü ümm-i şeref-zâ vü tuhur tâ-be-Safî” **[172a]**

Mecmûada adı geçen şairler ve mecmûadaki sıralamaları şu şekildedir: *“Nâbî, Rızâ, Hâtem, Râtib, Râgıb, Bâkî, Nef’î, Es’ad, Nedîm, Şerîf, Kânî, Sâlik, Nesîb, Âgâh, Nazmî, Fuzûlî, Hasîb, Sâbîr, Rûhî, Arzî, Tâlib, Atâyî, Fâ‘izî, Nergisî, Riyâzî, Münîf, Semâ‘î, Yümnî, Cevrî, Sabîh, Sâmî, Sırrî, Ârifî, Vehbî, Râsih, Nazîm, Neylî, Vâsıf, Tıflî, Salâhî, İzzet, Atâ, Nazîf ve Müsellem Dede, Şâkir, Azîz, Hamî, Hâfız, Yahyâ, Siyâhî, Resîm, Râsim, Abdî, Nâbûd, Kadrî, Vâlî, Sâbit, Belîğ, Sabrî, Şeyhî, Güstâhî, Râmî, Kâzım, Nâ’ilî, Nahîfî, Mantıkî, Râzî, Hâkânî, Rızâ, Riyâzî, Visâlî, Sâfî, Vahdetî, Mâcid, Sebkatî, Vesîm, Refî, Rahmî, Nazîmâ, Şermî, Zamîrî, Sâkıb, Rezmî, Râşid, Hâletî, Şuhûdî, Fasîhî, Behiştî, Afîtâbî, Hamdî, Kelîm, Emrî, Mevlânâ (Mollâ), Şînâsî, Süheylî, Fehîmî, Emnî, Vecdî, Fâmî, Alî, Mezâkî, Kabûlî, ‘Ulvî, Sâlim, Mahremî, Hayâlî, Hâkim, Vaslî, Beyânî, Kemâlî, Sinânî, Ahmed Paşa.”*

Mecmûada tespit edilen bu şairlerin yüzyıllara göre sıralaması şu şekildedir: “13. Yüzyılda: *Mevlânâ (Mollâ);* 15. yüzyılda: *Ahmed Paşa;* 16. yüzyılda: *Bâkî, Fuzûlî, Hâkânî, Behiştî, Emrî, Âlî* ve *Hayâlî;* 17. yüzyılda: *Nâbî, Nef’î, Âgâh, Tâlib, Atâyî, Nergisî, Cevrî, Tıflî, Yahyâ, Siyâhî, Sâbit, Sabrî, Şeyhî, Râmî, Nâ’ilî, Mantıkî, Vahdetî, Sâkıb, Kelîm, Şînâsî, Süheylî, Fehîm, Vecdî, Mezâkî;* 18. yüzyılda: *Hâtem, Râtib, Râgıb, Es’ad, Nedîm, Kânî, Sâlik, Nesîb, Fâ‘izî, Münîf, Sâmî, Vehbî, Râsih, Nazîm, Neylî, Nazîf ve Müsellem Dede, Vâlî, Belîğ, Nahîfî, Vesîm, Rahmî, Nazîmâ, Kâmî ve Râşid*; 19. yüzyılda ise *Rızâ”* (Tuğluk ve Dokumacı, 2023: 250).

Ali Rızâ’î‘nin hangi şairlerin manzumelerini tahmîs ettiği *şair ve şiir dizini* adlı tablo *(EK-2.)* de yer almaktadır.

Aşağıdaki tablo, şiirleri dîvânlarında tespit edilen şairlerin yüzyıllara göre dağılımını gösterir:

Tablo 3.1. *Tahmîslerin yüzdelik oranları*

Yüzyıl	Tahmîs Yazan Şair Sayısı	Oran (%)	Yapılan Tahmîs Sayısı	Oran (%)
XIII.	1	%0,90	1	%0,17
XV.	1	%0,90	3	%0,53
XVI.	8	%7,20	36	%6,45
XVII.	24	%21,62	190	%34,05
XVIII.	26	%23,42	221	%39,60
XIX.	1	%0,90	4	%0,71
[?][2]	52	%46,84	101	%18,10
Toplam	**111**		**558**	

3.2. Metin İncelemesi

3.2.1. Şekil özellikleri

558 tahmîsin bulunduğu metin bir Tahmîsler Mecmûası olma özelliği taşımakla birlikte *8 terc'i-i bent, 3 mesnevî, 2 terkib-i bent, 1 muhammes ve 1 tesbî'* örneğini içermektedir. İlk sırada Nâbî'nin gazel nazım şeklinde yazdığı tahmîsi yer alırken, ikinci sırada "Tahmîs-i Hod" başlıklı şairin kendi gazeline yaptığı tahmîsi gelmektedir. Ardından *Hâtem, Râtib, Râgıb, Bâkî ve Nef'î* gibi birçok farklı şaire ait şiirlerin gazellerine yapılmış tahmîsler yer almaktadır. Gazellere yazılmış tahmîsler dışında na't ve kaside örnekleri de varıdır. Hz. Muhammed vasfında Kânî ve Beyânî'ye ait 3'er na't; Belîğ, Es'âd, 'Âli ve Vehbî'ye ait 1'er na't ile Fâ'izî'ye ait 1 kaside bulunmaktadır.

Tahmîsler Mecmûası'nın bünyesinde yer alan nazım şekilleri sadece tahmîslerden ibaret değildir. Mecmûa, ağırlıklı olarak şairlerin gazellerine yapılan tahmîslerden oluşmaktadır. Bu sebeple mecmûada sayıları az olmakla birlikte terc'i-i bent, terkib-i bent, muhammes ve tesbî' gibi nazım şekilleri de yer almaktadır. Bu şiirler, şairin kendisine ait olup mecmûanın ilerleyen sayfalarında geçmektedir.[3]

[2] Mecmuadaki bazı zemin şiirler kaynaklarda tespit edilemediği için şairin hangi yüzyılda yaşadığı da öğrenilememiştir. Bu yüzden tabloda (?) işareti ile gösterilmiştir.

[3] Yapılan incelemeler sonucunda *terc'i-i bent, terkib-i bent, muhammes ve tesbî'* gibi nazım şekillerinde yazılmış şiirler tez metnine dahil edilmeyerek ayrı bir çalışma adı altında yayımlamaya karar verilmiştir.

Tablo 3.2. *Tahmîslerin nazım şekilleri ve türleri*

Nu.	Nazım şekil ve türleri	Toplam Şiir Sayısı	Oran (%)
1	Tahmîs	558	%97,38
2	Mesnevî	3	%0,52
3	Tercî'-i Bent	8	%1,39
4	Terkib-i Bent	2	%0,34
5	Muhammes	1	%0,17
6	Tesbî'	1	%0,17
		573	

Çalışmanın konusu olan tahmîsler, XIII. ve XIX. yüzyıllar arasındaki klasik Türk şairlerinin gazellerine yazılmış olmakla birlikte çoğunlukla XVIII. yüzyıl şairlerinin gazellerine yazılmıştır. Bu şairler içerisinde gazeline en fazla tahmîsde bulunulan şair Kânî'dir. Ali Rızâ'î, Kânî'nin şiir zevkini tahmîs bentlerinde yaşatarak aktarmayı sürdürmüştür.

3.2.1.1. Kafiye örgüsüne göre tahmisler

"Klasik Türk şiirinde mısra sonlarındaki ses tekrarlarının simetrik olarak kullanılmasına kâfiye, söz tekrarlarının simetrik olarak kullanılmasına da redif denilmektedir" (Macit, 2005: 78).

Tahmîsler Mecmûası baştan sona belli bir düzen çerçevesinde oluşturulmuştur. Şiirde; kafiye, redif, nazım şekli, nazım birimi, uyak düzeni, hece ölçüsü gibi tüm bu özellikler çerçevesinde kurulan bu düzen, kafiye örgüsü konusunda da titizlikle yaklaşıldığını gözler önüne sermiştir. Mecmûada XIII. ve XIX. yüzyıllar arasında yazılmış tahmîslerde toplam üç çeşit kafiye örgüsü kullanıldığı tespit edilmiştir. Ancak tahmîslerde çoğunlukla *klasik tahmîs kafiyesi* olarak bilinen *[aaaaa-bbbba…] müzdeviç kafiye* düzeninde yoğunlaşmaktadır.

Tahmîslerde kullanılmış kafiye çeşitlerini, hangi kafiye yapısında kaç şiir yazıldığını ve bunların yüzdelik oranlarını gösteren tablo aşağıdadır.

Tablo 3.3. *Kafiye örgülerine göre tahmîsler*

Nu.	Kafiye Yapısı	Tahmîs Numarası	Toplam	Oran (%)
1	aaaaa-bbbba	1; 3-54; 59-104; 106-138; 140,141,142,144, 145,146,148-207; 209-225; 227-274; 276-290; 292-317; 319-326; 328-349; 351,353-359; 361-399; 401-417; 419-428; 430-494; 497-507; 513,514,515,516-548; 550-558.	531	%95,16
2	aaaab-ccccb	55,58,105,139,143,147,208,226,275,291, 318,326,327,350,352,360,400,418,429, 495,496,508,511,512,517,549.	26	%4,65
3	aaaaA-bbbbA	2	1	%0,35

Yukarıdaki tabloda anlaşılacağı üzere, mecmûada yazılmış olan tahmîslerin tamamında *klasik tahmîs kafiyeleri* denilen *[aaaaa-bbbba…], [aaaab-ccccb…]* ve *[aaaaA-bbbbA…]* kafiye düzenlerinde yazılmıştır. Bunlar içinde en fazla kullanılanı da %95,16'lık bir oranla *[aaaaa-bbbba…]* şeklinde gösterilen ve tek mısraı müzdevic diye ifade edilen bir kafiyedir. İkinci olarak kullanılan tahmîs kafiyesi, %4,65'lik oranla tardiyye *[aaaab-ccccb…]* kafiye şeklinde gösterilen kafiye düzenidir. Üçüncü olarak *[aaaaA-bbbbA…]* şeklinde gösterilen, son bir mısraı mütekerrir kafiye örgüsüdür (İpekten, 2013: 97-100). Bu kafiye örgüleri şu şekildedir:

Şeklindeki "aaaaa-bbbba-…" kafiye örgüsü

Yukarıda söylendiği gibi mecmûada en fazla bu kafiye örgüsü ile tahmîsler yazılmıştır. Bu kafiye düzeni, *[aaaaa-bbbba…]* şeklinde gösterilen ve *tek mısraı müzdevic* diye ifade edilen bir kafiye düzenidir. "Bu kafiye düzeninde ilk bende bütün mısralar kendi içinde kafiyeli, sonraki bendlerde ilk dört mısra kendi içinde birbiriyle kafiyeli; son mısra ise ilk bent ile kafiyelidir" (İpekten, 2013, s. 97). Bu kafiye örgüsü ile yazılmış toplam 531 tahmîs tespit edildi. Bunların bütün tahmîsler içindeki oranı %95,16'dır. Mecmûada, bu kafiye düzeni ile yazılmış pek çok şairin şiirleri vardır.

Aşağıda, bu kafiye örgüsü ile yazılmış tahmîslere örnek olarak Nâbî'nin *peydâ* redifli bir tahmîsi yer almaktadır:

I.

"Hayâl-i vasl ile dilde hayâl-i hûb olur peydâ
Tasavvurda ruh-ı âlün gül-şâd-ı âb olur peydâ

Lebin sorma cevâb-ı lezzet ü şitâb olur peydâ
Ruhında bâdeden yârun ki âb u tâb olur peydâ
Derûnumda benüm bir sâgar-ı sîm-âb olur peydâ
V.
Mücerred cehd ile olmaz husûl-i kâmun esbâbı
Güşâyiş emr-i müşkil bî-medeng olınca her bâbı
Hakîkat-bîn olan anlar **Rızâ-cû** tesellîyet-yâbı
İrâde itse bir emrün ta'alluk fethine ***Nâbî***
Ana etrâf-ı nâ-me'mûldan esbâb olur peyda" (T.18/I.-V.)

Şeklindeki "aaaab-ccccb…" kafiye örgüsü

İkinci olarak kullanılan tahmîs kafiyesi, %5'lik oranla "tardiyye kafiyesi" olarak da bilinen ve *[aaaab-ccccb…]* şeklinde gösterilen kafiye örgüsüdür. "Bu kafiye örgüsünde bütün bendlerde bulunan ilk dört mısra ayrı ayrı kendi içinde; bu bendlerin son mısraları ise bentlerden ayrıca birbirleriyle kafiyelidir" (İpekten, 2013: 99). Bu kafiye örgüsü ile yazılmış toplam 26 tahmîs tespit edilmiştir. Mecmûada bu kafiye düzeni ile yazılmış tahmislere rastlanılmaktadır: Nâbî, Nergisî, Kânî ve Belîğ gibi şairlere ait şiirlere yazılan tahmîsler de bu kafiye örgüsüyle yazılmıştır.

Bu tarz kafiye örgüsü ile yazılmış şiirlere Belîğ'in [326.] tahmîsi örnek olarak verilmiştir:

I.
"Cihâna 'ibretle bak ki hep giden eslâf
Gelenler ise halefler gider olur eslâf
Zihî halef olur ise o hayyîr eslâf
Bırakdı kefş-i tılâ-dûz-ı köhnesin eslâf
Alur satar zürefâyı zemâna hep haffâf
VIII.
Virür ise ehli virür ittisâk nazma yine
Güher-şinâs ma'ârif **Rızâ** bu nazma yine
Belâgat ile müsellem demez mi nazma yine
Hezâr sa'y ***Belîg*** *eyle silk-i nazma yine*
Le'âli-i suhan-ı pâki eyledüm irdâf" (T.326/I.-VIII.)

Şeklindeki "aaaaA-bbbbA-…" kafiye örgüsü

Üçüncü olarak kullanılan tahmîs kafiyesi, %.0,1'lik oranla *[aaaaA-bbbbA…] son bir mısraı mütekerir* kafiye örgüsüdür ki bunun tahmîsler içindeki kullanım oranı sadece bir tahmîsten ibarettir. *"Mütekerrirde, bent sonlarında bir veya iki mısra diğer bendlerde aynı şekilde tekrar edilmektedir"* (İpekten, 2013, s. 98). Buna göre mecmûadaki 558 tahmîsin içinde çok önemli bir yer tutmaz.

Mecmûada bu kafiye örgüsü ile yazılmış bir tek tahmîs örneği vardır. "Tahmîs-i Hod" başlıklı bir şiirdir ve bu şiirin mahlası da bulunmamaktadır. Ancak şairin kendi gazeline yapmış olduğu bir tahmîstir:

I.

"Derûnî sevmişüz Sıddîk-i Ekber hazretin tahkîk
Bilürüz nezd-i hazretde kemâl-i kurbın tahkîk
'Atîku'llâh olmışdur bilürüz rif'atin tahkîk
Gümânsız eylemişdür gar içinde vuslatın tahkîk
Hilâfetle imâmü'l-müslimîn anlar 'Alîyyü't-tahkîk

V.

Hezârân sad-hezâr olsun dürûd ile selâmu'llâh
Resûl-ı emcede hem âl u ashâba **Rızâ** her gâh
Şefâ'atdür niyâzum bâb-ı Tâhâ'dan bi'l-istikâ
Be-hakk-ı âl-i pâk-ı çâr-yâr hem 'atîku'lllâh
Hilâfetle imâmü'l-müslimîn anlar 'Alîyyü't-tahkîk" (T.2/I.-V.)

3.2.1.2. Bent sayısına göre tahmîsler

Mecmûadaki incelemelere göre tahmîsler, 3 ile 26 arasında değişen uzunluktaki bentlerden oluştuğu görülmektedir. "Tahmîslerde tespit edilen bent sayısı çeşidi 17; en fazla kullanılan bent sayısı ise 5'tir. Tespit edilen 558 tahmîsten 292'si 5 bendli olup, tahmîsler içerisindeki oranı %52,32'dir. Ardından 6 ve 7 uzunluktaki bentler gelmektedir. 6 bendli kullanılan tahmîs sayısı 73 olup, tahmîslerdeki kullanım oranı %13,08'dir. 7 bendli kullanılan tahmîs sayısı ise 90'dır. Kullanım oranı %16,12'dir. Bent sayıları içinde en çok tercih edilen bentler; 5, 6 ve 7'dir. Mecmûadaki toplam 3 bentin kullanım oranı %82'dir. Bu sonuca göre tahmîslerin ortalama bent sayısı %52,32 ile 5 bendlidir. Bu oran bütün tahmîslerin yaklaşık 5/4'üne tekabül eder. Buna karşılık bazı bent sayıları ile yazılmış tahmîs sayısı ise 1'i geçmemektedir."

Mecmûada bentler sırasıyla şu şekildedir: *"3(bendli) 1; (4 bendli) 7; (5 bendli) 292; (6 bendli) 73; (7bendli) 90; (8 bendli) 32; (9 bendli) 28; (10 bendli) 9; (11 bendli) 7; (12 bendli) 5; (13 bendli) 7; (14 bendli) 1; (15 bendli) 1; (16 bendli) 2"* dir.

Tahmîslerin bent sayısını gösteren tablo *(EK-3.)* de bulunmaktadır.

Üç bendli tahmîsler

Mecmûada 3 bendli olarak sadece bir tahmîs yazılmıştır. Bütün tahmîsler içindeki oranı %0,17 olan bu tahmîs *'Âli [T/542]* mahlaslı olup kaçıncı yüzyılda yaşadığı kaynaklarda tespit edilememiştir.

Dört bendli tahmîsler

Mecmûada 4 bendli tahmîslerin toplamı 7'dir. 4 bendli tahmîslerin bütün tahmîsler içindeki oranı %1,25'dir. 4 bendli tahmîs yazan şairler şunlardır: *Bâki [1], Kânî [1], Mâcid [2]* ve *Şermî [1]'dir.*

Beş bendli tahmîsler

Mecmûada 5 bendli toplam 292 tahmîs yazılmıştır. Bu sayı, mecmûadaki tahmîsin çok önemli bir kısmını oluşturur. Kullanım yüzdesi %52,32'dir. Tablodan da anlaşılacağı üzere 5 bendli tahmîs yazan şairlerin büyük bir kısmının XVII. ve XVIII. yüzyılda yaşamış şairler oluşturmaktadır.

5 bendli tahmîs yazan şairler şunlardır: *"Nâbî [23], Bâkî [14], Nef'î [7], Hâtem [1], Râgıb [1], Nedîm [2], Kânî [32], Nesîb [13], Âgâh [13], Hasîb [1], Sabîr [1], Arzî [2], Tâlib [14], Nev'î-zâde Atâ'î [11], Fâ'izî [6], Nergisî [2], Riyâzî [2], Münîf [2], Semâ'î [1], Yümnî [1], Cevrî [2], Tıflî [2], Salâhı [1], Şâkir [1], Azîz [1], Hamî [1], Hâfız [1], Yahyâ [1], Siyâhî [1], Resîm [1], Nâbûd [1], Sâbit [8], Belîğ [2], Sabrî [9], Güstâhî [1], Râmî [2], Nâ'ilî [4], Hayâlî [1], Hâkânî [1], Riyâzî [2], Visâlî [1], Sâfî [2], Mahlasız [2], Refî'[1], Zamîrî [1], Rezmî [1], Hâletî [1], Şuhûdî [1], Fasîhî [1], Behiştî [1], Afîtâbî [1], Hamdî [1], Kelîm [1], Emrî [2], Şînâsî [1], Süheylî [1], Fehîmî [2], Fâmî [1], Yâhyâ [15], Hâkîm [11], Beyânî [11], Vâlî [2], Mahremî [1], Kâmî [1], Sâmî [2], Mantıkî [1], Es'ad [2], Râsih [1], Neylî [1], Siyâhî [1]"*dir.

Mecmûada, 5 bendi kullanan toplam şair sayısı 71'dır. 5 bendli tahmîsler içinde en fazla şiiri olan şair ise Kânî'dir.

Altı bendli tahmîsler

6 bendli olarak yazılan tahmîs sayısı 73'dür. Bu tahmîslerin bütün tahmîsler içindeki oranı %13,08'dir. 6 bendli tahmîs yazan şairler: *"Nâbî [4], Bâkî [3], Es'ad [1], Nedîm [3], Şerîf [1], Kânî [14], Nesîb [3], Âgâh [1], Nazmî [1], Arzî [1], Tâlib [2], Nev'î-zâde Atâ'î [1], Fâ'izî [6], Riyâzî [2], Vehbî [1], Kadrî [2], Sâbit [1], Belîğ [2], Sabrî [2], Nâ'ilî [2], Rahmî [2], Mahlasız [1], Kâmî [1], Nazmî [2], Sâkıb [2], Râşid [2], Nergisî [2], Nesîb [1], Vahdetî [1], Mâcid [1], Rûhî [1], Mollâ [1], Hakîm [2], Nef'î [2], Beyânî [2]"* dir. Mecmûada, 6 bendli şiir yazmış toplamda 35 şair bulunmaktadır. En fazla 6 bendli tahmîs şiiri yazılan şair ise *Kânî [14]*'dir.

Yedi bendli tahmîsler

7 bendli olarak yazılmış toplam 90 tahmîs bulunmaktadır. Bunların bütün tahmîsler içindeki oranı %16,12'dir. Mecmûada 7 bendli tahmîs yazan şair sayısı; 2'si mahlasız olmak üzere toplamda 27'dir. 7 bendli tahmîsler içinde en fazla şiiri olan şair ise *Nâbî [17]*'dir. 7 bendli tahmîs yazan şairler ve bu şairlerin kullandıkları bent sayısı şu şekildedir: *"Nâbî [17], Râtib [1], Râgıb [1], Bâkî [5], Şerîf [1], Kânî [19], Sâlik [3], Nesîb [4], Âgâh [1], Fuzûlî [1], Rûhî [1], Nev'î-zâde Atâ'î [1], Sırrî [1], 'Ârifî [2], Vâsıf [1], Rızâ [2], Nazîf [1], Şâkir [1], Azîz [1], Belîğ [16], Kâzım [1], Nâ'ilî [1], Fehîmî [1], 'Alî [1], Beyânî [5], Kemâlî [1]"* dir.

Sekiz bendli tahmîsler

8 bendli olarak yazılmış toplam 32 tahmîs vardır. Bütün tahmîsler içindeki oranı %5,73'dür. 8 bendli olarak yazılmış toplamda 14 şairin şiirleri yer almaktadır. 8 bendli tahmîsler içinde en fazla şiiri olan şair, *Belîğ [10]'dir.* 8 bendli tahmîs yazan şairler şunlardır: "*Nâbî [1], Bâkî [1], Nedîm [1], Kânî [6], Belîğ [10], Nâbûd [1], 'Abdî [1], Vâlî [2], Nazîm [1], Yümnî [1], Vehbî [1], Mahlasız [1], Hakîm [2], Beyânî [5], Ahmed Paşa [2]"* dır.

Dokuz bendli tahmîsler

9 bendli toplam 28 tahmîs yazılmıştır. Bu 20 tahmîsin bütün tahmîsler içindeki oranı %5,01'dir. Mecmûada 9 bendli kullanımda toplamda 12 şairin şiirleri yer almaktadır. Bu şairlerden 9 bendli tahmîsi en fazla kullanan ise *Kânî [8]*'dir. 9 bendli tahmîs yazan şairler

şunlardır: *"Nâbî [6], Kânî [8], Nergisî [1], Sabîh [1], Mahlasız [1], Belîğ [4], Şeyhî [1], Tâlib [2], Sırrî [1], Sinânî [1], Ahmed Paşa [1], Beyânî [1]" dir.*

On bendli tahmîsler

10 bendli 9 tahmîs yazılmıştır. Bunların bütün tahmîsler içindeki oranı %2'dir.10 bendli tahmîsten en fazla tahmîs sahibi *Kânî [4]'dir.* Diğer şairler de şu şekildedir: *"Hâtem [1], Kânî [4], Belîğ [2], Vehbî [1]* ve *Nesîb [1]"* dir.

On bir bendli tahmîsler

11 bendli yazılmış 7 tahmîs vardır. Bunların bütün tahmîsteki oranı %1,25'dir. 11 bendli tahmîs yazmış şairler şunlardır: *"Nâbî [3], Kânî [1], Belîğ [2]* ve *Nâ'ilî [1]"* dir.

On iki bendli tahmîsler

12 bendli yazılmış 5 tahmîs vardır. Bunların bütün tahmîsteki oranı %0,89'dur. 12 bendli tahmîs yazmış şairler şunlardır: *"Râsim [1], Kânî [3], Mahrem [1]"* dir.

On üç bendli tahmîs

13 bendli yazılmış 7 tahmîs vardır. Bunların bütün tahmîsteki oranı %1,25'dir. 13 bendli tahmîs yazmış şairler şunlardır: *"Kânî [6], Rızâ [1]"* dır.

On dört bendli tahmîs

14 bendli olarak sadece bir tahmîs yazılmıştır. Bütün tahmîsler içindeki oranı %0,17 olan bu tahmîs Kânî'ye ait 293'üncü tahmîsidir.

On beş bendli tahmîs

15 bendli olarak sadece bir tahmîs yazılmıştır. Bütün tahmîsler içindeki oranı %0,17 olan bu tahmîs Belîğ'e ait 541'inci tahmîsidir.

On altı bendli tahmîs

16 bendli yazılmış 2 tahmîs vardır. Bunların bütün tahmîsteki oranı %0,35'dir. 16 bendli iki tahmîs yazmış şair *Kânî [2]*'dir.

On yedi bendli tahmîs

17 bendli yazılmış sadece bir tahmîs vardır. Bütün tahmîsler içindeki oranı %0,17 olan bu tahmîs Kânî'ye ait 296'ncı tahmîsidir.

Yirmi bendli tahmîs

20 bendli yazılmış sadece bir tahmîs vardır. Bütün tahmîsler içindeki oranı %0,17 olan bu tahmîs Nâbî'ye ait 188'inci tahmîsidir.

Yirmi altı bendli tahmîs

26 bendli yazılmış sadece bir tahmîs vardır. Bütün tahmîsler içindeki oranı %0,17 olan bu tahmîs Kânî'ye ait 303'üncü tahmîsidir.

3.2.1.3. Vezinlerine göre tahmîsler

Tahmîsler Mecmûası'ndaki bütün tahmîsler aruz kalıbıyla yazılmıştır. Aşağıdaki tabloda görüldüğü üzere en çok tercih edilen üç aruz kalıbı sırasıyla *"mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün", "fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün" ve "mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün"*dür. Toplamda 15 kalıbın kullanıldığı tahmîslerin bu kalıplara göre sayıca dağılımının gösterildiği tablo *(EK-4.) de* bulunmaktadır.

Aruz vezninin muhtelif kalıplarıyla yazılmış olan tahmîsler şu şekildedir:

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

Klasik Türk edebiyatının sıklıkla kullanılan vezinlerinden biri olan *Hezec* bahri, *Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün,* tahmîslerde de en fazla kullanılan vezinlerdendir. Mecmûada bu vezinle toplam 149 tahmîsin yazıldığı tespit edildi. Bunun bütün tahmîsler içindeki oranı %26,70'dir.

Bu vezin kalıplarıyla tahmîsleri yazılmış şairler sırasıyla şu şekildedir: "Nâbî-9, Rızâ-1, Hâtem-2, Râtib-1, Râgıb-1, Bâkî-7, Nef'î-1, Es'ad-2, Nedîm-3, Kânî-34, Sâlik-2, Nesîb-3, Âgâh-1, Nazmî-2, Hasîb-1, Sâbîr-1, 'Arzî-2, Tâlib-4, Nev'î-zâde Atâ'î-4, Fâ'izî-3, Riyâzî-1, Sabîh-1, 'Ârifî-1, Nazîm-1, Yahyâ-5, Kadrî-1, Vâlî-2, Sâbit-1, Belîğ-23, Sabrî-2, Râmî-1, Nahîfî-1, Mantıkî-2, Hâkânî-1, Sâfî-1, Mâcid-1, Kâmî-1, Zamîrî-1, Rezmî-1, Râşid-1, Şînâsî-1, Süheylî-1, Fehîmî-2, Vecdî-1, 'Alî-1, Kabûlî-1, 'Ulvî-1, Mahremî-1, Hayâlî-1, Hâkim-3, Vaslî-1, Beyânî-1."

Yazılan bu 149 tahmîsin yüzyıllara göre dağılımı şu şekilde olmaktadır: Bu vezin en fazla XVIII. yüzyılda kullanılmıştır. Bu vezin kalıbıyla en fazla tahmîsi yazılan şair XVIII. yüzyıldan Kânî ve Belîğ'dir. Kânî'ye yazılmış 102 tahmîsin 34'ü bu vezinle yazılmıştır. Tahmîslerde kullanım oranı ise %22,81'dir. Daha sonra 23 tahmîsle Belîğ gelmektedir. Kullanım oranı ise %14,76'dır. *XVIII. yüzyıldan Nesîb [3],* kullanım oranı %2,01'dir. Ardından *XVII. yüzyıldan Nâbî [9],* kullanım oranı %6,04*; Yahyâ [5]* kullanım oranı %3,35 ve *Nev'î-zâde Atâ'î [4]* kullanım oranı %2,68; *Tâlib [4],* kullanım oranı %4,68; *Sabrî [2],* kullanım oranı %1,34 yer almaktadır. *XVI. yüzyıldan Bâkî [7],* kullanım oranı %4,69 gibi vezin kalıplarıyla yazılmış tahmîsler bulunmaktadır.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Tahmîslerde en fazla kullanılan vezinlerden biri de *Remel* bahir *Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün*'dür. Kullanım sıklığı itibariyle 2. sırada yer alır. Bu vezinle yazılmış 109 tahmîs tespit edildi. Bunun bütün tahmîsler içindeki oranı %19,53'dür.

Bu vezin kalıplarıyla tahmîsleri yazılmış şairler sırasıyla şu şekildedir: "Nâbî-10, Rızâ-2, Bâkî-3, Nef'î-6, Kânî-13, Nesîb-8, Âgâh-5, Fuzûlî-1, Rûhî-1, Tâlib-1, Nev'î-zâde Atâ'î-3, Fâ'izî-2, Nergisî-2, Riyâzî-1, Cevrî-1, Neylî-1, Tıflî-1, Nazîf / Müsellem Dede-1, Şâkir-1, Azîz-1, Hamî-1, Yahyâ-3, Siyâhî-1, Râsim-1, Sâbit-1, Belîğ-6, Sabrî-2, Güstâhî-1, Nâ'ilî-3, Şermî-1, Râşid-1, Şuhûdî-1, Emrî-1, Fehîmî-2, Mahremî-1, Hâkim-1, Beyânî-3, Sinânî-1, Ahmed Paşa-3."

Bu vezinle yazılmış tahmîsler ve kullanım oranları; *XVIII. yüzyıldan Kânî [13]* kullanım oranı %11,93 *ve Nesîb [8]* kullanım oranı %7,33'dür. Daha sonra *XVII. yüzyıldan Nâbî [10],* kullanım oranı %9,17; *Nef'î [6],* kullanım oranı %5,50; *Yahyâ [3];* kullanım oranı %2,75'dir. *Âgâh [5],* kullanım oranı %4,58 ve *XVI. yüzyıldan Bâkî [3],* kullanım oranı %2,75 gibi vezinler yer almaktadır.

Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün

Hezec ve Remel bahirlerinden sonra bu aruz kalıbı da tahmîslerde çok kullanılmıştır. Bu *Muzârî* bahir vezni ile yazılmış 87 tahmîs tespit edildi. Tahmîsler içerisinde bu kalıbın kullanılma oranı %15,59'dur. Kullanım sıklığı itibariyle 3. sırada yer alır.

"Nâbî-12, Bâkî-5, Nedîm-1, Şerîf-1, Kânî-17, Nesîb-3, Âgâh-2, Tâlib-4, Nev'î-zâde Atâ'î-4, Fâ'izî-2 Semâ'î-1, Sırrî-1, 'Ârifî, Vehbî-2, 'Atâ-1, 'Âlî-1, Yahyâ-2, Resîm-1,

‘Abdî-1, Vâlî-1, Sâbit-1, Belîğ-6, Sabrî-1, Râmî-1, Nâ’ilî-2, Vesîm-1, Sâkıb-1, Mahremî-1, Beyânî-4.”

Söz konusu aruz kalıbının tahmîslerde kullanımı ve yüzyıllara göre dağılımında, XVIII. yüzyıl en başta gelir. Bu yüzyılda yazılmış olan *Kânî [17], Belîğ [5], Nesîb [3], Vehbî [2], Fâ‘izî [2], Vâlî [1], Vesîm [1]* gibi şairlere yazılmış olan 31 tahmîs aynı kalıpla yazılmış tahmîslerin %35,63’ünü; *XVII. yüzyılda Nâbî [11], Tâlib [3]* ve *Âgâh [3] Nev’î-zâde Atâ’î [3] Yahyâ [2], Sâbit [1], Sabrî [1], Nâ’ilî [2]* yazılmış olan 26 tahmîs ise aynı kalıpla yazılmış tahmîslerin %29,88; *XVI. yüzyılda Bâkî [5],* kullanım oranı %5,74’ünü oluşturmaktadır.

Mef’ûlü mefâ’îlü mefâ’îlü fe’ûlün

Bu *Muzârî* bahir ile yazılmış toplam 80 tahmîs tespit edildi. Bu veznin bütün tahmîsler içindeki kullanım oranı %14,33 olup 4. sırada yer almaktadır.

“Nâbî-12, Bâkî-1, Nef’î-2, Es’ad-1, Kânî-18, Sâlik-1, Nesîb-2, Âgâh-3, Rûhî-1, ‘Arzî-1, Tâlib-2, Nev’î-zâde Atâ’î-2, Fâ‘izî-1, Nergisî-1, Sâmî-1, Sırrî, ‘Ârifî-1, Vâsıf-1, Salâhı-1, ‘İzzet-1, Yahyâ-1, Kadrî-1, Sâbit-2, Belîğ-4, Sabrî-1, Şeyhî-1, Kâzım-1, Nâ’ilî-1, Mantıkî-2, Hâkânî-1, Visâlî-1, Sâfî-1, Refî’-1, Rahmî-2, Hâletî-1, Fasîhî-1, Behiştî-1, Hamdî-1, Kelîm-1, Fehîmî-2, ‘Ulvî-1, Beyânî-1, Kemâlî-1”.

Bu vezinle yazılmış olan tahmîsler ve kullanım oranları; *XVII. yüzyılda Nâbî [12], Nev’î-zâde Atâ’î [2], Nef’î [2], Tâlib [2], Mantıkî [2], Fehîmî [2], Nergisî [1], Nâ’ilî [1], Yahyâ [1], Es’ad [1], Sabrî [1], Şeyhî [1]* ile yazılmış 29 tahmîsin kullanım oranı ise %36,25; *XVIII. yüzyılda Kânî [18], Belîğ [4], Nesîb [2], Fâ‘izî [1], Sâmî [1], Sâlik [1]* gibi şairlere yazılmış 27 tahmîs ile toplam kullanım oranı %33,75; *XVI. yüzyılda Hâletî [1]* ise %1,25’ini oluşturmaktadır.

Fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilün

Tahmîslerde sıklıkla kullanılan ve *Remel* bahrinden olan bu aruz vezni ile 71 tahmîs bulunmaktadır. Bunun bütün tahmîsler içindeki oranı %12,72’dir. Tahmîslerdeki kullanım sıklığına göre 5. sırada yer aldığı görülür.

“Nâbî-11, Nef’î-2, Nedîm-1, Kânî-8, Nesîb-4, Âgâh-3, Rûhî-1, Tâlib-2, Nergisî-1, Riyâzî-3, Yahyâ-1, Nâbûd-2, Sâbit-1, Belîğ-7, Sabrî-2, Nâ’ilî-1, Râzî-1, Hâkânî-1, Vahdetî-1, Sebkatî-1, Afîtâbî-1, Emrî-2, Fâmî-1, Mezâkî-1, Hâkim-2”.

Bu vezinle, *XVIII. yüzyılda Kânî [8], Belîğ [7], Nesîb [4], Nedîm [1], Mezâkî [1]* toplam yazılmış tahmîs sayısı 21 olup, kullanım oranı %29,57'dir. *XVII. yüzyılda Nâbî [11], Âgâh [3], Tâlib [2], Nef'î [2], ve Sabrî [2], Yahyâ [1], Nâ'ilî [1], Yahyâ [1], Sâbit [1], Vahdetî [1], Nergisî [1]* gibi şairlere yazılmış 26 tahmîsin kullanım oranı ise %36,61'dir.

Mefâ'îlün fe'ilâtün mefâ'îlün fe'ilün

Bu *müctes* bahir ile yazılmış 37 tahmîs tespit edilmiştir. Bütün tahmîsler içinde bu veznin kullanım oranı %6,63'tür. Şairler şu şekildedir: "Nâbî-2, Nedîm-2, Kânî-6, Nesîb-2, Âgâh-2, Tâlib-6, Riyâzî-2, Münîf-2, Yümnî-1, Sâmî-1, Râsih-1, Yahyâ-1, Vâlî-2, Sâbit-1, Belîğ-1, Nâ'ilî-1, Mâcid-1, Fehîmî-1, Hâkim-1".

Bu vezinle, *XVIII. yüzyıldan Kânî [6], Nesîb [2], Nedîm [2], Münîf [2], Vâlî [2], Sâmî [1], Belîğ [1]* ile yazılmış 16 tahmîsin kullanım oranı %43,24; *XVII. yüzyılda Tâlib [6], Nâbî [2], Yahyâ [1], Sâbit [1], Nâ'ilî [1], Fehîmî [1]* gibi şairlere yazılmış 12 tahmîsin kullanım oranı ise %32,43'tür.

Müfte'ilün fâ'ilün müfte'ilün fâ'ilün

Bu aruz kalıbı tahmîslerde çok az kullanılmıştır. Tespit edilen tahmîslerden sadece 2'si bu vezinle yazılmıştır. Söz konusu veznin tahmîslerde kullanılan bütün kalıplar içindeki yeri %0,35'tir. Bu kalıp ile yazılmış tahmîsten biri *XVII. yüzyıldan Sâbit [1] diğeri ise Yümnî [1]*'dir.

Mef'ûlü fâ'ilâtün mef'ûlü fâ'ilâtün

Bu aruz kalıbı ile 2 tahmîs yazılmıştır. Bütün tahmîsler içindeki oranı %0,35'tir. Bu kalıpla yazılmış tahmîslerden biri, *XVII. yüzyıldan Nâbî [1]* ve diğeri ise; *XVIII. yüzyıldan Kânî [1]*'dir.

Fe'ilâtün mefâ'îlün fe'ilün

Bu aruz kalıbı ile 1 tahmîs yazılmıştır. Bütün tahmîsler içindeki oranı %0,17'dir. Bu vezinle yazılmış tek tahmîs, *Beyânî [1]*'ye aittir.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Bu kalıpla yazılmış 1 tahmîs tespit edildi. Bunun bütün tahmîsler içindeki oranı %0,17'dir. Bu vezinle yazılmış tek tahmîs, *Nazîm [1]'e* aittir.

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

Bu aruz kalıbı ile 3 tahmîs yazılmıştır. Tespit edilen bu veznin bütün tahmîsler içindeki oranı %0,53'tür. Bu vezinle yazılmış tek tahmîs, *Beyânî [3]*'ye aittir.

Mefâ'îlün fe'ilâtün fe'ilün

Bu aruz kalıbı ile 1 tahmîs yazılmıştır. Bütün tahmîsler içindeki oranı %0,17'dir. Bu vezinle yazılmış tek tahmîs, *Beyânî [1]*'ye aittir.

Mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün

Bu aruz vezni ile yazılmış 2 tahmîs vardır. Tahmîslerin ikisi de *Beyânî*'ye aittir. Tespit edilen bu veznin bütün tahmîsler içindeki oranı %0,35'tir.

Mef'ûlü mefâ'îlü mef'ûlü mefâ'îlü

Bu aruz kalıbı ile 3 tahmîs yazılmıştır. Tahmîslerde kullanılan vezinler içindeki oranı %0,35'tir. Bu vezinle tahmîs yazan şairler şunlardır: *Mâcid [1], Mollâ [1], Beyânî [1].*

Müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün

Bu aruz kalıbı ile 2 tahmîs yazılmıştır. Bütün tahmîsler içindeki oranı %0,35'tir. Bu vezinle yazılmış tek tahmîs, *Nev'î-zâde Atâ'î [1]*'e aittir.

3.2.1.4. Başlıklarına göre tahmîsler

Tahmîsler başlıklarına göre genellikle *"Tahmîs…"* olarak ya da tahmîs edilen gazel şairinin ismi/mahlası ile anılır. Mecmûadaki tahmîslerin tamamında başlık kullanılmıştır. Şair, kendi şiirlerine yaptığı tahmîslerde *"Tahmîs-i Gazel-i Hod"* başlığını kullanmıştır. Şiirlerin başlıklarında zemin şiirdeki şairin mahlası yer almaktadır. Örneğin: *"Tahmîs-i Gazel-i Nedîm Rahmetu'llahu'r-Rahîm* veya *Tahmîs-i Gazel-i Nef'î 'Aleyhi'r-Rahmeti'llâhi'l-Ganî"*dir.

Mecmûda aynı şairin ikinci bir şiirine yazılmış tahmîsler de yer almaktadır. Bu tahmîslerin şiir başlıkları da şu şekildedir: *"Tahmîs-i Gazel-i Müşârün-ileyh Kuddise Sırruhu, Tahmîs-i Gazel-i Velehu 'Aleyhi'r-Rahimehi'llâh, Tahmîs-i Gazel-i Velehu 'Aleyhi'r-Rahme, Tahmîs-i Gazel-i Velehu Rahmetu'llâhi 'Aleyh"* gibi çeşitli başlıklar yer almaktadır.

Mecmûada, 236 farklı başlık ile toplamda 558 tahmîs yazılmıştır. Tahmîslerin 298'inde şairin ismi ya da mahlası olmadan başlıkların yazıldığı görülmüştür. Bu başlıklar şu şekildedir: *"Tahmîs-i Gazel-i Hod [-1], Tahmîs-i Müzeyyel Gazel-i Hod [-2], Tahmîs-i Gazel-i Velehu [-4], Tahmîs-i Gazel-i Velehu 'Aleyhi'r-Rahme [-29], Tahmîs-i Gazel-i Velehu 'Aleyhi'r-Rahimehu'llâh [-1], Tahmîs-i Gazel-i Velehu Rahmetu'llâhi 'Aleyh [-146], Tahmîs-i Gazel-i Velehu 'Aleyhi'r-Rahmetu'l-Mevlâ [-1], Tahmîs-i Gazel-i Velehu Rahime'ullâh [-4], Tahmîs-i Gazel-i Velehu Rahmetu'llâh [-1], Tahmîs-i Velehu Rahmetu'llâhi 'Aleyh [-3], Tahmîs-i Gazel-i Velehu Rahime'ullâhi 'Aleyh [-34], Tahmîs-i Gazel-i Velehu 'Aleyhi'r-Rahime'ullâhu'l-Bârî [-1], Tahmîs-i Gazel-i Velehu Rahime'ullâhu'l-Gâlib [-2], Tahmîs-i Gazel-i Diger Velehu Rahmetu'llâhi 'Aleyh [-1], Tahmîs-i Gazel-i Velehu 'Aleyhi'r-Rahmetu'llâhu'l-Gaffâr [-1], Tahmîs-i Gazel-i Velehu 'Aleyhi'r-Rahmetu'llâhu'l-Bârî [-2], Tahmîs-i Gazel-i Velehu Rahime'ullâhi'r-Rahme [-1], Tahmîs-i Gazel-i Velehu Rahme'ullâhu'r-Ne'âlî [-1], Tahmîs-i Gazel-i Rahmetu'llâhi 'Aleyh [-1], Tahmîs-i Gazel-i Velehu 'Aleyhu'l-Bârî [-1], Tahmîs-i Velehu Rahime'ullâhi 'Aleyh [-1], Tahmîs-i Gazel-i Velehu Rahmetu'l-Mevlâ [-2], Tahmîs-i Gazel-i Velehu 'Aleyhi'r-Rahmetu'llâhu'l-Ganî [-3], Tahmîs-i Gazel-i Velehu Rahmetu'llâhu'l-Ganî [-2], Tahmîs-i Gazel-i Velehu 'Aleyhi'r-Rahmetu'l-Ganî [-31], Tahmîs-i Gazel-i Velehu Rahmetu'llâhu'l-Bâri [-2], Tahmîs-i Gazel-i Velehu 'Aleyhi'r-Rahmetu'l [-14], Tahmîs-i Müzeyyel Gazel-i Hod [-2], Tahmîs-i Gazel-i Velehu 'Aleyhi'r-Rahîm [-2]. Tahmîs-i Gazel-i Velehu 'Aleyhi'r-Rahmetu'l-Mevlâ [-1]"* dır.

Geriye kalan 256 şiirde ise şairin ismi ya da mahlası ile yazılmış başlıklarda tahmîslerin yer aldığı görülmektedir. Bu tarz başlıklar ile yazılmış olan tahmîsler şu şekildedir: *"Tahmîs-i Gazel-i Hâtem Kuddise Sırruhu, Tahmîs-i Gazel-i Nedîm Rahmetu'llahu'r-Rahîm* ve *Tahmîs-i Gazel-i Kânî Rahmetu'llâhu'l-Ganî"* gibi başlıklardan oluşan tahmîsler bulunmaktadır. Mecmûada bu tarzda yazılmış başlıklar tespit edilmiştir. Örneğin: *Nâbî-4/9* şeklinde gösterilen aslında, Nâbî'ye ait dört faklı başlık ile yazılmış, toplam dokuz tahmîsi ifade eder. Böylece tahmîsi yapılan şairin şiirlerinde kaç farklı başlık kullanıldığına dair veriler somutlaştırılmıştır.

"Nâbî-4/9, Hâtem-2/2, Râtib-2/2, Râgıb-2/2, Bâkî-7/13, Nef'î-4/4, Es'ad-3/3, Nedîm-2/4, Şerîf Paşa-2/2, Kânî-8/13, Sâlik-2/3, Nesîb-9/13, Âgâh-4/11, Nazmî-2/2, Fuzûlî-1/1, Hasîb1/1, Sâbîr-1/1, Rûhî-2/3, 'Arzî-1/1, Tâlib-2/8, 'Atâyî-1/2, Fâ'izî-3/3, Nergisî-1/2, Riyâzî-4/4, Münîf-1/2, Semâ'î-1/1, Yümnî-1/1, Cevrî-2/2, Sabîh-1/1, Sâmî-1/2, Sırrî-2/2, 'Ârifî-3/3, Vehbî-2/2, Râsih-1/1, Nazîm-2/2, Neylî-1/1, Vâsıf-1/1, Tıflî-2/2, Salâhı-1/1, 'İzzet-1/1, 'Atâ-1/1, Nazîf / Müsellem Dede-1/1, Şâkir-1/1, Azîz-1/1, Hamî-1/1, Hâfız-1/1, Yahyâ-2/5, Siyâhî-1/1, Resîm-1/1, Râsim-1/1, 'Abdî-1/2, Nâbûd-1/1, Kadrî-2/2, Vâlî-2/3, Sâbit-7/7, Belîğ-3/3, Sabrî-3/5, Şeyhî-1/1, Güstâhî-1/1, Râmî-1/1, Kâzım-1/1, Nâ'ilî-1/3, Nahîfî-2/2, Mantıkî-3/3, Râzî-1/1, Hâkânî-2/2, Visâlî-1/1, Sâfî-2/2, Vahdetî-1/1, Mâcid-2/2, Sebkatî-1/1, Vesîm-1/1, Refî'-1/1, Rahmî-1/1, Nazîmâ-1/1, Kâmî-2/2, Şermî-1/1, Zamîrî-1/1, Sâkıb-1/1, Rezmî-1/1, Râşid-2/2, Hâletî-1/1, Şuhûdî-1/1, Fasîhî-1/1, Behiştî-1/1, Afîtâbî-1/1, Hamdî-1/1, Kelîm-1/1, Emrî-1/2, Mevlânâ (Mollâ)-1/1, Şînâsî-1/1, Süheylî-1/1, Fehîm-3/4, Emnî-1/1, Vecdî-1/1, Fâmî-1/1, 'Alî-1/1, Mezâkî-1/1, Kabûlî-1/1, 'Ulvî-1/2, Sâlim-1/1, Mahremî-1/1, Hayâlî-1/1, Hâkim-3/4, Vaslî-1/1, Beyânî-5/8, Kemâlî-1/1, Sinânî-1/1, Ahmed Paşa-1/1".

Tahmîslerin başlıkları ile tahmîs numarası ve tahmîs sayısının yer aldığı tablo *(EK-5.) de* yer almaktadır.

3.2.1.5. Mahlaslarına göre tahmîsler

Diğer bütün musammatlar gibi tahmîslerde de genellikle son bentte mahlas söylenir. Ancak bu hüküm yüzde yüz bir kesinlik ifade etmez (Erdoğan, 2002: 159). Mecmûada sadece birkaç şiir hariç tahmîslerin çok büyük bir kısmında şairler mahlaslarını söylemiştir.

Mecmûdaki zemin şiirlere yapılan tahmîslerde genellikle mahlas, en son bentte söylenmiştir. Ancak tespit edilen bazı şiirlerde ise mahlasın son bentte yer almadığı görülmektedir. Tespit edilen bu şiirler şu şekildedir: "Tahmîs-i Müzeyyel Gazel-i Hod" [392] başlıklı 13 bendlik tahmîsin 12. bendinde şairin mahlasının yer aldığı tespit edildi. Ancak mecmûada "Tahmîs-i Müzeyyel Gazel-i Hod" adlı başlık ile devam eden bu manzumenin 14. bendin zemin şiiri Dîvân'da 554. gazel olup, 8 beyitten oluşmaktadır. Ancak bu mecmûada tek başlık altında toplam 21 bent olarak yer almaktadır. Bu yüzden Dîvân'da bu zemin şiirin mahlas beyti bulunmamaktadır. Mecmûadaki bir diğer şiir ise "Tahmîs-i Gazel-i Müzeyyel Seyyid Atâ 'Aleyhi Rahmeti'l-Mevlâ [82]" başlıklı tahmîstir. Atâ mahlaslı bu zemin şiir kaynaklarda tespit edilememiştir. 9 bendlik bu zemin şiirin mahlası son bentten bir önceki bent olan 8. bentte yer almaktadır. *"Tahmîs-i Na't-ı Niyâz-ı*

Me'âl-i Sürûr-ı Âl-i Žîşân-ı Ehl-i Beyt Selâmu'ullâhi 'Aleyh ve 'Alâ Âlihi'l-Kirâm Ecma'în [542]" başlıklı 3 bendli tahmîsin mahlası 2. bendin zemin şiirinde geçerken; *"Tahmîs-i Gazel-i Velehu 'Aleyhi Rahmeti'l-Bârî [371]"* başlıklı 8 bendli tahmîsin mahlası ise 7. bendin zemin şiirinde yer almaktadır.

Ayrıca mecmûada geçen "Tahmîs-i Gazel-i Rahmetu'llâhi 'Alî Nazîmâ [408]" adlı tahmîsin başlığında şairin ismi olmasına rağmen zemin şiirinde mahlasının bulunmadığı tespit edilmiştir. *"Tahmîs-i Gazel-i Velehu Rahimehu'llâhi Te'âlâ 'Aleyh [371]"* adlı tahmîsin şair Kânî'ye ait olduğu tespit edildi. Bu zemin şiir, Kânî Dîvânı'nda bulunan 101. gazele yapılmış tahmîstir. Ancak bu zemin şiirin mahlası Dîvânı'nda da geçmemektedir (Yazar, 2006: 461).

Tüm bu sonuca göre, mecmûadaki tahmîslerin %99'unda mahlas kullanılmış, belirtilen birkaç şiir dışında mahlas söylenilmemiştir.

3.2.2. Tahmîsler Mecmûası'nın muhtevası

Mecmuadaki tahmîslerde hikemî tarzın ön planda olduğu görülürken, bazı tahmîslerde ise yer yer mahallileşme ve Sebk-i Hindî etkisi vardır. XVII. yüzyılda etkili olan hikemi tarzı, Nedîm'in mahallî cereyanı ve sebk-i hindi akımı ile klasik edebiyatın ana çizgisi devam etmiştir. XVIII. yüzyılın başında ise Nâbî'nin etkisi ile "Hikemî Tarz"ının benimsendiği *Nâbî Mektebi* etkisini sürdürmüştür. Ali Rızâ'î de bu mektebi benimseyen şairlerdendir.

"Şâd ide Hudâ rahmetle rûhını ancak
Nâbî gibi üstâd-ı suhen-perverün el-hak
Tahmîs iderek oldı **Rızâ** pîr ü mülhak
Nâbî *varaḳ-ı şi'rüne mahsûsdur ancak*
Her pâre varak çeşm-güşâ pîrehen olmaz" (T/183-V.)

Ali Rızâ'î'nin şiirlerinde ayet, duâ ve hadise dayalı söyleyişlerde bu izleri görmek mümkündür. Şairin tahmîslerini yaptığı bazı manzumelerde ayet, hadis ve duâya yer verdiği görülmektedir. Tespit edilen bu tahmîsler ise şiir numaraları ile şu şekildedir: "*Leyse li'l-insâni illâ mâ se'â* (Necm: 53/39), (T/36-III.; T/249-VIII.); *Nahnu kassemnâ* (Zuhruf: 43/32), (T/43-IV.), (T/201-VI.), (T/267-II.). (T/400-III.); *Mâ-zâg* (Necm: 53/17), (T/121-V.; T/219-III.; T/549-IV.; T/553-V.); *Lâ-taknatû* (Zümer: 39/53) (T/335-V.; T/545-XII.); *'Azîzün zü'n-tikâm* (İbrahim: 14/47), (T/317-V.); *mâ remeyte izremeyte* (Enfal: 8/17), (T/303-XVII.)" gibi ayetler vardır.

Kenz-i lâ-yefnâ-yı (T/545-XII.): *"Bitmez, tükenmez hazine; kemenlâ-zenbe-leh* (T/345-VII.): *"Günahına tevbe eden kimse, günahı olmayan kimse gibidir."* Arapçası şöyledir: "Ettaibü minezzenbi kemen la zenbe leh." hadîs-i şerîf vardır.

"*İlâhî ente sübhâni* (T/545-XII.): "Lâ ilâhe illâ ente subhâneke innî kuntu mine'z-zâlimîn" Yunus Aleyhisselam'ın duâsı yer almaktadır.

Ayrıca tahmîste *hayrun mine'z-z-zeheb* (T/32-IV.): "Altından hayırlıdır" anlamında bir söz vardır. *Men-lem yezuk* (T/81-VI.): "Men lem yezuk lem ya'rif (Zevk etmeyen [tatmayan] bilmez.)" sırrı üzere kurulu anlamında başka bir Arapça söz bulunmaktadır.

Tahmîslerde geçen ayetlere örnek bentler şu şekilde yer almaktadır: "*Tûbû ila'llâhun* (Tahrim: 66/8); *ve't-teftehû* (Araf: 7/126); *lâ-takretü min rahmeti'llâhi (Zümer: 39/53); fîrrû ila'llâhun (Zariyat: 51/50)"* gibi ayetler bentte geçmektedir.

"Nagme-i *tûbû ila'llâhun* hitâb-ı remzini
Müjde-i *ve't-teftehû* anun tesliyetde remzini
Va'de-i *lâ-takretü min rahmeti'llâhi* remzini
Nagme-i *fîrrû ila'llâhun* makâm-ı remzini
Her bün-i mûyımda sad-gûş olmayınca bilmedüm" (T/94-III.)

"Emr-i künden (Yasin: 36/82); *nûn u kâf* (Kalem: 68/1; Kaf: 50/1)" gibi ayetler şairin tahmîs yaptığı zemin şiirde yer almaktadır:

"'Ârifân bezm-i elestden neş'e-i bâb-ı vâyedâr
Câm-ı leb-rîz-i belîden oldılar çün mey-güsâr
Mest-i nâ-dânı gider kim tâ olasun sahvedâr
Eylemiş seyr it şarâb *emr-i künden* mâyedâr
Kâse-i şerşâr sun'ın neşve-bahş-ı *nûn u kâf"* (T/482-III.)

Zemin şiirinde ayet geçen bir diğer bent ise şöyledir: *"Ve'ş-şems (Şems: 91/1); ve'l-fecr (Fecr: 89/1); ve'l-leyl (Leyl: 9/1); va'd-duhâdur (Duhâ: 93/1)".*

"Cemâlün yâd idince âb-ı çeşmüm eylerüm çok nesir
Şeh-in-şâh'â niyâzımdur ki sâyende kulun kıl haşir
Hakîkatce nazarda zerre-i nûrun degüldür bedir
Cebînün sûre-i ve'ş-şems sînen matla'-ı ve'l-fecr
Saçun ve'l-leyl yüzün va'd-duhâdur yâ Resûla'llâh" (T/546-II.)

3.2.3. Tahmîslerde işlenen konular

Tahmîslerde; "tevhîd, münacaat, na't, tasavvuf, aşk, hikemiyât, hiciv, nasihat ve tarih" gibi farklı birçok konuda yazılmış şiirlere yapılmış tahmîsler vardır. Ancak mecmûada ağırlıklı olarak "hikemî" tarzda yazılan didaktik şiirlerin ön planda olduğu görülmektedir.

"Top atsan hergiz uyanmaz hemâna uykusın gözler
Eger hâşlar su döksen hîç tuymaz uykusın gözler
Ayagından çeküp sürsen uyanmaz uykusın gözler
Tavul çalsan uyanmaz gâfil ancak uykusın gözler
Anı bilmez ki kan aglayacakdur yarın ol gözler" (T/272-I.)

"Fer virdi cümle 'âleme nûr-ı Muhammedî
Kıldı Safiyy Âdem'i nûr-ı Muhammedî
Deycûrun oldı kâşîfi nûr-ı Muhammedî
Fer virdi gerçi çehrene nûr-ı Muhammedî
Hecrün cehennemindedür ümmet ne fâ'ide" (T/536-IV.)

"'İbâdetde kesel-nak-ı 'aceb gaflet 'aceb gaflet
Siyehkâr-ı 'ubûdiyet siyeh-rûyî mekün gaflet
Gözin aç kendüne gel kendüni bil eyleme gaflet
Gice eyle h˘âb-ı gaflet gündüz oldı bâ'is-i hayret
Bize dünyânun inkârı gibi hâzır-cevâb olmaz" (T/456-VI.)

"Çok 'âkil-ı şeydâ ider âvâze-i hüsnün
Kays'ı düşüren cinnete âvâze-i hüsnün
Tutdı heme 'âlemleri âvâze-i hüsnün
Uşşâkı cünûn eyledi âvâze-i hüsnün
San kûs urulup velvelesi leşkere düşdi" (T/535-VI.)

Kâni, Tahmîsler Mecmûası'nda en çok tahmisi yapılan şairdir. Kâni'nin klasik edebiyatın temel özelliklerinden olan benzetme unsurlarını ve mazmunlarını şiirlerinde ustalıkla kullandığı görülmektedir. Şiirlerindeki hakîmâne söyleyişleriyle Nâbî mektebine yakın bulduğumuz Kânî, zaman zaman rindâne ve âşıkâne söyleyişleri de tercih etmiştir. Zevk ve sefâ içinde bir yaşam sürmeye alışık olan şair, bu tarz söyleyişlere yer verdiği şiirlerinde sûfî ve zâhidle ilgili düşüncelerini şiire yansıtmıştır (Yazar, 2017: 11).

"Döker semeri almaga üç mükrebi bilmez
Çok bâr-girân çekmededür met'abı bilmez

Eyler seferi mezheb ile matrabı bilmez

Sûfî geçinür zâhid-i hâr mezhebi bilmez

Rindân-ı mukallid gibi kim meşrebi bilmez" (T/311-I.)

Kânî'nin şiir dünyasında çeşitli temalar yer almaktadır. Sosyal konular dışında, insanın boş hayat mücadelesi, kaderin değişmezliği, dünyanın değersizliği, geçiciliği ve bu yüzden hayatın elden geldiği kadar dolu yaşanması, dünyevî zevkler, içki ve aşkın verdiği sarhoşluk, sevgili, felekten yakınma gibi konular başlıca işlenen konular arasındadır (Yazar, 2017: 11).

"Zâr eyledigüm vuslat-ı didârun içündür

Efkâr-ı dilim gamze-i mekkârun içündür

Tûl-ı hevesim zülf-i siyeh-kârun içündür

Âh eyledigüm hâl-i siyeh-kârun içündür

Kan agladıgum la'l-i güher-bârun içündür" (T/264-I.)

Eserde şair, 16. yüzyılda yaşamış olan Bâkî'nin [24] ve Yahyâ *(Şeyhülismlâm)* Efendi'nin [15] şiirlerine tahmîsler yapılmıştır. Ayrıca şairin özellikle tabiat tasvirlerini yazdığı tahmîslerde, tasavvufî izlerin daha çok Bâkî'nin şiirlerinde olduğu görülür. Bâkî'nin ifadelerinde hitabî bir üslub yer alırken, şiirlerinde ise mahallî renkleri ve şahsiyetinin izlerini görmek mümkündür (Şentürk ve Kartal, 2013: 417).

"'Ârızunda dâne-i hâlündür ey nûr-ı asîl

Âdem'e mekre sebeb habbe odur cennetde bil

Olsa ger tûbâ hırâmân kaddüne olur 'adîl

Zülfüni görsem 'izârun üzre ey hûr-i cemîl

Sanuram zencîr şeklin baglamışdur Selsebîl" (T/9-I.)

17. yüzyılda Yahyâ *(Şeyhülismlâm)* Efendi'nin gazellerindeki en belirgin özellik ise; İlâhî aşkı, yoğun ve taşkın bir beşerî aşk kisvesi altında başarıyla işlemiş olmasıdır. Onun eserlerinde tasavvuf, şarap, meyhane ve birbirinden güzel sevgililer arasında taşkın bir şuh eda ile öylesine sembolleştirip gizlemiştir ki; bu ustalık şiirin inceliklerine vakıf olmayanları şaşırtıp şair hakkında menfi yorumlar yaptıracak derecelere ulaştırmıştır (Şentürk ve Kartal, 2013: 433-435).

"Rabbisin bilen bilür nefsinde merbûb kendüyi

Meyl-i ehvâ eyleyenler bilmediler kendüyi

'Ârifân bilür ehafdur kim serâbdan kendüyi

Katre-i nâ-çîzden kemter tutanlar kendüyi

Katreyi deryâ idüp deryâyı 'ummân eyledi" (T/ 503-III.)

Eserde, 17. yüzyılda yaşamış olan "Nâbî [55], Nev'î-zâde Atâ'î [19], Tâlib [19], Âgâh [17], Nef'î [11] ve Sâbit [8]" gibi şairler, şiirlerinde toplumsal konulara yer veren şairlerdir. Bu şairler, şiirlerine özellikle içtimaî olayları ve felsefî düşünceleri yansıtmışlardır. Böylece şair; "felsefî anlayışlar, hikmetli sözler, içtimaî olaylar, hayat üzerine düşünceler" gibi konuları şiirlerine katarak şiirlerini zenginleştirmiştir (Şentürk ve Kartal, 2013: 415-435).

"İlâhî merhamet eyle dil-i bîzâre lutfundan
İlâhî çâre-sâz ol bende-i nâ-çâre lutfundan
İlâhî teseliyet eyle dil-i efkâre lutfundan
İlâhî âfiyet vir bu dil-i bî-mâre lutfundan
Talebkâr-ı meded oldun eyle çâre lutfundan" (T/194-I.)

"Be-kâm olur cihânda her kişi cânâ birer yoldan
Kime tevfîk reh-berse bulur ol râstî yoldan
Tecellî gûne gûne herkese var bir gidiş yoldan
Olup her sâlike irşâd-ı pîr-i 'ışk bir yoldan
Kimi sahrâya düşdi kimi 'azm-i bî-sütûn itdi"(T/369-II.)

"Nâbî [55], Sâbit [8], Vehbî [2], Münîf [2], Sâmî [2], Râşid [2] ve Râgıb [1]" gibi şairlerin şiirlerine yapılan tahmîslerde vardır. Bu şairlerden Nâbî, Atâ'î ve Nefî' ye ait zemin şiirde şairin yaptığı tahmîslerde şairin özellikle "Hikemî Tarz" a verdiği ehemmiyeti görmek mümkündür.

"Her Mısır'a nasîb olmadı mânende-i Yûsuf
Her külbede yok 'ışk-ı dil-i efrûzi-i Yûsuf
Her bâd götürmez dile çün şemîn-i Yûsuf
Her çeşm olamaz lâ'ik-ı ruhsâre-i Yûsuf
Her kâfile leb-teşne-i çâh-ı zekkân olmaz" (T/183-III.)

"**Rızâ** cehd eyleyüp tâ kim ne bulasın hâl-i vicdânı
Olur hikmet-şinâs el-hak bulanlar zevk-ı 'irfânı
Felâtûn-seciyyetdür bilenler derdün dermânı
***'Atâyî** şerbet-i dârü'ş-şifâ-yı lutf u ihsânı*
Virenler 'illetin sormaz alanlar hikmetin bilmez" (T/373-V.)

"Ehl-i hâl u 'ârifândan hâlî sanma 'âlemi
Hak bilür ancak şumâr-ı 'âşıkân-ı 'âlemi

Tuta gör dâmen-i pâk-ı ehl-i hâlî ‘âlemi
Gark ider bir noktada nûr-ı siyâha ‘âlemi
‘Ârifün sermâye-i kilk-i siyâhı böyledür” (T/515-III.)

3.2.4. Tahmîslerde dil ve üslup

Ali Rızâ’î‘nin şiirlerinde klasik dîvân şiirinin özelliklerini görmek mümkündür. Şair yaptığı tahmîslerde; Arapça, Farsça kelime ve tamlamalar kullanmakla birlikte Türkçe redifler ve deyimleri de kullanmıştır. “Kimlere diyem derdimi cânâ hele bilmem” (T/50-II.); ‘İmâret istemez ammâ gönül ola tâlib (T/104-V); Yok mı devâsı bana acı ey tâlib-i cân (T/108-V); Mihnetin çeker ise şefkatle hem besler (T/112-V); Bize vefâsı kadar biz de hidmet eyleyelüm (T/129-I.); Sevdün ise ilişme o yârun cefâsına (T/150-II.); Bin kerre didüm ben sana olmaz didüm olmaz (T/371-VIII.) gibi mısralar Türkçe’nin sade kullanımına birer örnektir.

Ali Rızâ’î‘nin yaptığı tahmîslerde göze çarpan hususlardan biri de tahmîs yaptığı bazı zemin şiirlerinin Farsça ve Arapça olmasıdır. Bu bakımdan tahmîsler incelendiğinde özellikle Beyânî’ye ait 20 manzumedeki zemin şiirin 8’i Farsça, 5’i Farsça ve Arapça, 3’ü Türkçe ve Farsça, 1’i de Arapça olduğu görülmektedir. Benzer şekilde Sinânî ve Es’âd’a ait şairlerin de zemin şiirlerinin Farsça ve Arapça olduğu tespit edildi.

Zemin şiiri Beyânî’ye ait olan bu bent *Arapça, Farsça ve Türkçe* mısralarından oluşmaktadır. Bu tahmîs *Arapça, Farsça ve Türkçe* mısraları bir arada gösteren nadir bent örneklerden biridir:

“Hˇâh-ı ki rehâ-yâb şûy-ı dacret hestî
Vir gârete hoşnûd olarak servet-i hestî
Hasr itme hasîre gönli perde zi-hestî
Hˇâhi ki şevî pâk zi-âlâyiş-i hestî
Min-külli sıfâtın leke fi’l-kevni te’arrâ” (T/523-III.)

Şair, Farsça zemin şiire Türkçe tahmîsler yapmıştır.

“Gaflet mekân âlâ-yı Hudâ ez hümâ fikir
Çün didi bikn ‘ahir ferāvaneş-bâzgir
Helâk cihân râ hümâ ân şût u bâzgir
Ez âmede vu refte miyendiş u mekângir
Dem râ bâg-ı ni’met sihr ü hâzır dem baş” (T/527-II.)

Es’ad Efendi’ye ait Farsça-Arapça zemin şiirine şair tahmîs yapmıştır.

“Nûrunla yaratıldı hezâr ‘âlem u âdem

‘Işkunla cihân içre diri ‘âlem u âdem

Muhtâc sana her ne ki var ‘âlem u âdem

Zâtet-şode rahmet be-heme ‘âlem u âdem

Elhamdü limen hasseke bi’l-fadele kesîrâ” (T/543-II.)

Tahmîsi yapılan şiirlerde Türkçe, Arapça ve Farsça tamlamalara da sık rastlanmaktadır. Tahmîsleri yapılan manzumelerdeki tamlamaların bazıları şu şekildedir: “Gülşen-serây-ı sırr-ı Hak (T/1-IV.), top-ı nâlem (T/3-I.), ma’ârif-i kişver (T/3-I.), ‘âkil-i dânâ (T/28-I.), cemî’-i enbiyâya matmahu’l-enzâr (T/29-I.), sûziş-i dil-şoden âteş-i te’sîr-i diğer (T/30-IV.), âşnâ-yı ‘ışk (T/30-IV.), nâr-ı firâk (T/38-II.), usûl-ı âheng-i vasl-ı dil-rübân (T/44-I.), devr-i kebir (T/44-II.), pertev-i mâh-ı yüzün (T/61-I.), hûn-âb-ı çeşm-i şevk-füzûn (T/71-IV.), boynunı büker(T/116-V), sâf-ı hubân-ı selef (T/123-I.), nagme-i ‘ışk-ı hezârân (T/127-III.), âgûş-nîşîn-i dâye-i hâle (T/164-IV.), reşk-i âverân (T/227-II.), reng-i rûyına (T/232-II.), mâlik-i kenz-i kanâ’at (T/267-III.), ‘ayân-ı mâ-huve’l-maksûdı (T/270-IV.), ka’r-ı mevvâc (T/281-V), zahm-ı gamzen (T/285-I.), sûret-i ahsen-i takvîm (T/287-II.), sadâ-yı kûş-ı devlet (T/303-VII.), sırr-ı kemâl (T/347-IV.), ‘âşık-ı dîdâr (T/428-II.), bülbül-i şeydâ (T/460-I.), derd-i firâk (T/498-I.), bahâr-ı feyz-i âsâr (T/502-II.), firâk-ı âh (T/532-IX), ey zü’l-celâl-i gâlibü’l-âhsenü’l-‘atâ (T/548-I.), saffî-yi zi’ş-şeref (T/548-II.), bâ’is-i icâd-ı ‘âlem (T/558-I.)” gibi tamlamaların yanı sıra zincirleme tamlamaların da ağırlıklı olduğu görülmektedir.

Tahmîslerde: “Gül-cemâl (T/1-IV.), cân-fezâ (T/3-X.), ferah-ârâyiş (T/4-I.), nâm-âver (T/5-VI.), şekker-efşân (T/6-I.), hûn-feşân (T/7-VI.), nazar-endâz (T/8-III.), nev-keşkül (T/9-II.), leb-rîz (T/10-III.), hûş-rübâ (T/13-IV.), şeb-rîz (T/14-VII.), hayrân-kad (T/15-V), gam-fersâ (T/16-II.), girye-nâk (T/17-III.), sûd-efzûd (T/20-VII.), râhat-resân (T/22-IV.), feyz-resân (T/25-I.), dil-dâde (T/26-II.), dil-pezir (T/81-VII.), ârzû-keş (T/191-VII.), çerâg-efrûz (T/218-II.), gam-hˇâr (T/316-I.), kıble-nümân (T/358-IX), cân-gezâ (T/402-V.), hayret-zede (T/435-IV.), derd-âşînâ (T/435-III.), dil-firîbâ (T/447-II.), hûn-âb (T/478-I.), dil-âviz (T/531-I.), siyeh-tâb (T/541-I.), cârû-gûşâ (T/546-I.), hutbe-zîb (T/558-II.)” gibi *birleşik sözcükler* yer almaktadır.

Tahmîsleri yapılan manzumelerde teşbih, mecaz, mübâlâğa, istiare, telmih, kinaye gibi edebî sanatları da kullandığı görülmektedir. Şair yaptığı tahmîslerinde; Türkçe kelime, deyim ve atasözlerini kullanmıştır.

Tahmîslerde tespit edilen *Türkçe deyimler* şu şekilde geçmektedir: "Süd hakkı (T/3-IX.), su katma (T/4-II.), kalur bir kılca cânum, el gölgesi (T/4-V.), kanlar yutdı (T/11-II.), kulagunı tut (T/66-V.), baş üstine (T/86-I.), bir taşı ne bir taş üstine (T/86-III.), akçe döksen (T/89-II.), acı sözden (T/93-10), kulakdan at (T/93-12), varunı vir- (T/95-III.), cânum vir- (T/104-I.), kurı sevdâ (T/111-III.), ayaga söz düşürür (T/114-III.), gözünizi dürüp (T/123-II.), cânum vir- (T/133-II.), alur göziyle bak, du'âsını alagör (T/134-III.), gizli kapaklı (T/138-I.), 'aklun başında tut (T/141-V.), ol yemde telâtum idecek (T/145-I.), etegin çâk ider (T/145-II.), göz ucıyla (T/151-I.), cân virür (T/153-IV.), o sularda hele sen gezmeden (T/155-III.), yüz sürmeye (T/158-VI.), yüz tutdı (T/170-IV.), gelür cânum ağıza (T/228-I.), agız açık, kanum akdı içime (T/228-II.), agzunı açma, gözünü aç (T/228-V.), hele yorgan içün gavgaya var (T/231-II.), kulak vir (T/233-V.), 'aklın aldurmış (T/251-IV.), karardı gözüm (T/252-II.), ocagı tütmeye (T/262-V.), top atsan, ayagından çeküp sürsen (T/272-I.), ururşun başunı taşlara (T/272-II.), ayak bagı (T/276-VI.), ne ekdünse biçersin (T/284-III.), tutma kulak (T/292-XII./XIII.), agzını açma kulagun aç, tut kulagun (T/293-IV.), cân atardum (T/296-VIII.), göz yumup (T/299-V.), tut kulagunı (T/300-13), başı kıçı açık gezinür (T/301-VIII.), belin büker (302/II.), baş koyup (T/303-12), kulak tutma (T/304-14), kulagunda küpe olsun (T/310-IV.), baş eğmez (T/311-II.), yüzüm yok (T/317-IX.), tökme yüzin suyını (T/320-I.), sulu yüzlülük (T/322-VI.), dil tutuşur (T/330-VII.), bilmeyen haddi (T/332-VI.), el elden üstindür (T/336-VI.), el virse (T/354-VI.), bulutdan nem kapar (T/361-III.), dil bağlamayan (T/362-I.), yüz kızarmaz (T/366-IV.), alın açık yüzün ak olmak (T/366-IV.), göz yaşı dökdi (T/370-V.), 'aklun tagıtma (T/380-III.), ele girse (T/391-II.), el virmez (T/394-IV.), bir avuç toprak ile iki gözün tolsa(T/398-IV.), yüz sürmeye (T/406-I.), cân virürdüm (T/409-II.), gönlümi aldı (T/409-III.), dil almada (T/410-IV.), cânlar bagışlar (T/413-I.), alur gözle bak (T/413-II.), yüz sürer (T/414-IV.), baş eğmem (T/415-I.), işin ucunı kaçırur (T/418-IV.), kulak tut (T/422-IV.), belim bükdi (T/422-IV.), aç gözin (T/427-I.), cân viren (T/431-VI.), kurbân olayum (T/433-III.), yanar bagrum (T/435-IV.), baş eğmez (T/438-III.), aşdı başumdan; geldi agzıma cânum (T/441-V.), yüz tutsa (T/456-I.), yüzün agarsun (T/456-VII.), kan agladur (T/457-III.), el çeksün (T/458-I.), başa belâdur (T/460-III.), it itligini kor mı salar (T/469-II.), başumı yarar (T/505-I.), tut cân kulagın (T/507-II.), dil virmeye (T/507-V.), gözüm ısırdı (T/508-I.), yüz karasıdur (T/535-VII.), yüz sürmez (T/541-III.), boyun eğdi (T/545-V.), yüz virmez (T/546-V.)" gibi deyimlerin kullanıldığı tespit edilmiştir.

Ali Rızâ'î, klasik şiirin dönemlerini, üsluplarını ve şahsiyetlerini tahmîs yaptığı şiirlerinde harmanlamıştır. Şairin 18. yüzyılda kaleme alınmış şiirlere yaptığı tahmîslerle, şairlerin üslubunu bu yüzyıla taşımayı başarmıştır. Bu yönüyle klasik şiirin nadir şahsiyetlerinden biri olduğu söylenebilir. "16. yüzyıldan Bâkî'nin [24] ve 17. yüzyıldan Şeyhülislam Yahyâ'nın [15] klasik üslubunu; 17. yüzyıldan Nev'î-zâde Atâ'î [14] ve Sâbit [8] ile 18. yüzyıldan ise Nedîm'in [7] Mahallîleşme üslubunu; 17. yüzyıl şairlerinden Nâ'ilî [9] ve Fehîmî'nin [8] ise; Sebk-i Hindî üslubunu" şairin şiirlerinde görmek mümkündür.

Şairin bu klasik şiirin dönemlerini yansıttığı şiirlerde Bâkî'ye yapmış olduğu tahmîsler, bunun en güzel örneklerindendir. Onun şiirlerinde klasik üslubun en belirgin özelliği olan şiirselliğe yani ahenge muhtevadan daha fazla önem verdiği görülür. Atasözü, deyim, mahallî ifadelerin kullanımına özen gösteren klasik üslup şairleri, şiirlerinde felsefî düşünceler ile tasavvufî manalara fazla yer vermemişler ve şiirlerini oldukça sade bir dille yazmışlardır. Şiirlerinde canlı ve akıcı bir üslup kullanarak şiire tabiilik kazandırmışlardır. Kelime oyunlarından çok serbest üslubu ve toplumdaki olumsuzluklara karşı iğneleyici ifadeleriyle dikkat çekmektedir (Şentürk ve Kartal, 2013: 417).

Tahmîsler de nadir de olsa tespit edilen birkaç *atasözü* vardır. Tespit edilen atasözleri şiir numaraları ile şu şekilde yer almaktadır: "Bu bir sâ'ir meseldür iş içinde var iken işler; Fitili alsa işler işledükce yâreler işler (T/303-XII.); Kalkar düşdigi yirden düşen kalkmaz (T/504-IV.)."

Şairin tahmîs yazdığı şairlerin şiirlerinde mahallîleşme unsurlarına yer verdiği görülür. 17. yüzyılda yaşamış olan Nev'î-zâde Atâ'î'nin gazellerindeki gibi şairin de tahmîslerinde yerli konuları ve halk yaşantısını işlemiştir. Tahmîslerinde hikemî üsluba rastlansa da yeni mazmunlar kullanma ve mahallî hayatı aksettirme çabasından Nâbî'den farklı bir yöne sahiptir. Şiir diline mahallî söyleyişleri taşıyan Sâbit gibi şiir dilini soyuttan somut kelimelerle yerli dil anlayışıyla yazılmış şiirlere yapılan tahmîsler de vardır (Şentürk ve Kartal, 2013: 432-434).

Şiirlerine tahmîsler yazılan bir diğer şair ise Nâ'ilî ve Fehîmî gibi Sebk-i Hindî üslubuna sahip şairlerdendir. Bu şairlerin şiirlerinde Sebk-i Hindî üslubun özelliklerini görmek mümkündür. Nâ'ilî'nin üslubu ince ve zariftir. Şiirlerinde zaman zaman devlet işlerinin bozukluğundan ve uygunsuzluklarından dem vurduğu ve düşmanlarından şikâyet ettiği de görülür. Daha çok karamsar olup, şiirlerinde tasavvufî bir hayat tarzına sahip olduğunu yansıtır. Fehîmî'nin ise kendine has bir üslubu vardır. Söz sanatlarının yerine

mana sanatlarını kullanma yolunu tercih eden şair, şiirlerinde fazla sözden kaçınıp kısa ve öz söyleyişi tercih etmiştir. Ayrıca kafiye ve redif kullanımında da bazı yenilikleri ortaya koyduğunu ve bunlara özen gösterdiği ile bilinmektedir (Şentürk ve Kartal, 2013: 415-420).

4. METİN KURMADA DİKKAT EDİLEN HUSUSLAR VE İZLENEN YÖNTEMLER

4.1. Metin Kurmada Dikkat Edilen Hususlar ve İzlenen Yöntemler

Çalışmamızın ana omurgası metin çalışmasıdır. *"18. yy. Şairlerinden Diyarbakırlı Ali Rızâullah Efendi'nin Tahmisleri (İnceleme-Metin)"* adlı Tahmîsler Mecmuası, 172 (1b-172a) varaktır. Metnin nüshalarına ulaşmak için elimizdeki bilgilerden hareketle yurtiçi ve yurtdışı yazma eser kütüphanelerine erişilerek katalog taramaları yapıldı. Söz konusu eserin tespit ettiğimiz ve şu an elimizde mevcut tek nüshası *Millet Kütüphanesi, Ali Emîrî Efendi Manzum, 172* numaraya kayıtlı nüshadır. Nüshanın başka bir örneğine ya da müellifine rastlanamadığı için bu tek nüsha üzerinden çalışılmıştır. Nitekim başka bir nüshanın varlığına ulaşıldığı takdirde, ilim dünyasına kazandırmak en büyük temennimizdir.

Çalışmanın orijinal bir tarafı da bağlam sözlüğü ile ilgili çalışmadır. Eser incelendiğinde derkenârda belirtilmiş surette kelimeler ve bu kelimelerle beraber anlamlarının da yazıldığı görülmektedir. Kelimelerin anlamlarının bu şekilde verilmesi adeta bir sözlük görevi mahiyetindedir.

Metnin Kuruluşunda Takip Edilen Yöntem:

1. Metnin oluşturulmasında bilimsel eserlerde genel kabul görmüş çevriyazı sistemi kullanılmıştır. Metinlerin çevriyazıya aktarılması sırasında Prof. Dr. İsmail ÜNVER'in "Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler" adlı makalesi esas alınmıştır.
2. Çalışmamızda klasik Türk edebiyatı metinlerinin okunmasında kabul gören transkripsiyon (çeviri yazı) alfabesi ile yazılmıştır.
3. Mecmûadaki tertip sırasına uyularak her bir şiire sıra numara verilmiş, bentler ise I., II., III. şeklinde Romen rakamlarıyla numaralandırılmıştır.
4. Metin içindeki şiirin başlıkları koyu yazılmıştır. Şiir numarası da başlıkların üzerinde yer verilmiştir.
5. Şiirlerin vezinleri başlıkların hemen altında italik biçimde gösterilmiştir.
6. Mecmûada yer alan şiirler, eğer neşirleri yapılan dîvân metinlerinde ve ulaşabildiğimiz yazma nüshalarda mevcutsa şiirler tespit edilerek dipnotlarında eser adı ve sayfa numarası şeklinde verilmiştir. Nâbî Dîvânı, s. 658; Kânî Dîvânı, s. 445-446.

7. Mecmûadaki şiir ile dîvândaki şiirler karşılaştırılarak aralarındaki okuma farklılıkları da dipnotta gösterilmiştir.
8. Metinde yer alan bazı şiirlerin beyit sıralamaları, şiirlerini karşılaştırdığımız dîvândaki beyit sıralamalarıyla uyuşmadığı tespit edildi. Tespit edilen şiirin beyit sıralamalarındaki farklılıklar da dipnotta belirtildi.
9. Mecmûada yer alan müstensihe ait düzeltmeler dikkate alınarak metne bunlar alınmış, değiştirilen kelime ve ifadeler dipnotta verilmiştir. Kelimeler direkt olarak şiirin kenarından verilirken mısralar ise Nüsha: "…" şeklinde derkenârda yazılmıştır. Kelimler ve mısralar belirtildiği şekilde dipnotta gösterilmiştir.
10. Mecmûada olmayıp orijinal metinde olan bentler metne dâhil edilmemiş, dipnotta verilmiştir.
11. Metin içerisindeki Arapça ibareler, ayet, duâ ve hadislerin anlamları dipnotlarda verilmiştir. Ayetlerin meallerinde Türkiye Diyanet Vakfı'nın "Kur'ân-ı Kerim ve Açıklamalı Meâli" kullanılmıştır.
12. Mecmûadaki bazı zemin şiirlerin Farsça ve Arapça oldukları tespit edilmiştir. Bu zemin şiirlerin görüntüleri konulmuştur.
13. Vezin kusuru olan mısralar dipnotta belirtilmiştir.
14. Farsça "vâv-ı ma'dûle" bulunan kelimeler " ˇ " işaretiyle gösterilmiştir.
    Hˇor, hˇâce, hˇâb, hˇân, hˇânum.
15. Bazı kelimelerdeki medli okunuştan kaynaklanan ses türemeleri gösterilmiştir: âsitân, pâdişâh, âfitâb.
16. Arapça ve Farsça kelime ve eklerin yazımında birleşik kelime ve ön ekler kısa çizgi [-] işaretiyle ayrılmıştır:
    nâ-şinâsî, nâ-çâr, nâ-kes; bî-basîret, bî-dirîg, bî-sabır; râhat-resân, feyz-resân, dil-dâde.
17. Vezin gereği yapılan hece düşmeleri kesme işareti konularak yazılmıştır.
    n'ola < ne ola), n'eylesün < ne eylesün), n'eylerem < ne eylerem).
18. Arapça ecvef köklerin ism-i fâillerinde hemze kullanılmıştır:
    dâ'im(<dâyim), câ'iz (<câyiz).
19. Kelimeye benzerlik anlamı katan "-veş", "-âsâ" ve "vâr" ekleri çizgiyle ayrılarak yazılmıştır: kâr-veş, seyl-veş, tûtî-veş; Zülfikâr-âsâ, habâb-âsâ; jeng-vâr, şâh-vâr.

4.2. Çeviri Yazı Alfabesi

Tablo 3.4. *Çeviri yazı alfabesi*

Harf	Büyük Harf	Küçük Harf
ء	é	é
ا, إ	E, A, A	e, a, ā
ﭒ	B	b, p
ت	T	t
ث	S	s
ج	C	c
چ	Ç	ç
ح	Ḥ	ḥ
خ	Ḫ	h
د	D	d
ذ	Ẕ	õ
ر	R	r
ز	Z	z
ژ	J	j
س	S	s
ش	Ṣ	ṣ
ص	?	ṣ
ض	Ḍ, Z	ḍ, ż
ط	Ṭ	ṭ
ظ	Ẓ	ô
ع	ʿ	ʿ
غ	G	ġ
ف	F	f
ق	Ḳ	ḳ
ك	K, G	k, ñ, g
ل	L	l
م	M	m
ن	N	n
و	V, Ū, Ü, O, Ö	v, ū, ü, o, ö
ﮦ	H	h, a, e
ﻟﺎ	La, lā	La, lā
ى	Y, I, I, İ	y, i, ı, i

4.3. Transkripsiyon Metin

[1b]

1.

Taḫmīs-i Naʿt-ı Şerīf-i Nebevī Ġazel-i Yümn-Redīf-i Nābī[4]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Es-selām ey şāh-ı rüsūl sırr-ı aḳdem es-selām[5]

Es-selām ey küntü kenze nūr-ı ḫātem es-selām

Es-selām ey ümmī-i gūyā-yı ʿālem es-selām

Es-selām ey server-i evlād-ı ādem es-selām

Es-selām ey bādī-i īcād-ı ʿālem es-selām

II.

Es-selām ey miṣli gelmez kevne ẕāt-ı aḳdesüñ

Es-selām ey seyyid-i kevneyn ẕāt-ı aḳdesüñ

Es-selām ey ʿillet-i ġāʾiyye ẕāt-ı aḳdesüñ

Es-selām ey gevḥer-i yektā-yı ẕāt-ı aḳdesüñ

Zīver-i bālā-yı ṭāḳ-ı ʿarş-ı aʿẓam es-selām

III.

Es-selām ey ʿāşıḳuñdur ẕāt-ı muṭlaḳ tā ezel

Es-selām ey ẕāt-ı pāküñ maẓhar-ı Ḥaḳ tā ezel

Es-selām ey oldıġıyçün ẕātuñ elyaḳ tā ezel

Es-selām ey ḳufl-ı genc-i raḥmet-i Ḥaḳ tā ezel

Dest-i istiʿdāduña olmış müsellem es-selām

IIV.

Es-selām ey faḫr-ı ʿālem ẕāt-ı paḳüñle senüñ

Es-selām ey maḥż-ı raḥmet ẕāt-ı pāküñle senüñ

Es-selām ey ʿışḳuñ içün ẕāt-ı paḳüñle senüñ

Es-selām ey intisāb-ı ẕāt-ı paküñle senüñ

Oldı böyle nevʿ-i insānī mükerrem es-selām

IV.

Es-selām ey bülbül-i gülşen-serāy-ı sırr-ı Ḥaḳ

---

[4] "Bu şiir, Nâbî'nin basılı Dîvânı'nda bulunan 537. gazele yapılmış tahmistir." bkz. Ali Fuat Bilkan, Nâbî Dîvânı, MEB Yayınları, İstanbul, 1997, s. 865-866.

[5] "rüsül ü sırr-ı aḳdem", vezin gereği "rüsül sırr-ı aḳdem" şeklinde okundu.

Es-selām ey naġme-pīrā-yı nevā-yı sırr-ı Ḥaḳ
Es-selām ey gül-cemālüñ bū-rübā-yı sırr-ı Ḥaḳ
Es-selām ey ceddüñ olmaġla Ḫalīl'e itdi Ḥaḳ
Āteş-i Nemrūd'ı ber-gülzār-ı ḫurrem es-selām

VI.

Es-selām ey ḥubb-ı ẕātuñ feyżinüñ teʾsīridür
Es-selām ey nūr-ı pāküñ feyżinüñ teʾsīridür
Es-selām ey sırr-ı rūḥuñ feyżinüñ teʾsīridür
Es-selām ey ḳurb-ı ʿaḥdüñ feyżinüñ teʾsīridür
K'eyledi emvāt-ı iḥyā[6] İbni Meryem es-selām

VII.

Bende-i ḥalḳa-be-gūşuñdur **Rıżā** dergāhuña
ʿIşḳuña āl-i ʿabānuñ çāre-sāz ol bendeñe
Ṣad-edeble rūy-māla şimdi bāb-ı luṭfuña
İşte geldi **Nābī**-i dil-ḥaste ḫāk-i pāyuña
Eyle zaḫm-ı cürmine luṭfuñla merhem es-selām

2.

Taḫmīs-i Ḫod[7]

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

I.

Derūnī sevmişüz Ṣıddīḳ-i Ekber ḥażretin taḥḳīḳ
Bilürüz nezd-i ḥażretde kemāl-i ḳurbın taḥḳīḳ
ʿAtīḳuʿllāh olmışdur bilürüz rifʿatin taḥḳīḳ
Gümānsız eylemişdür ġar içinde vuṣlatın taḥḳīḳ
Ḫilāfetle imāmü'l-müslimīn añlar ʿAlīyyü't-taḥḳīḳ

II.

Severüz Ḥażreti Fārūḳ'u ṣervet[8] dād-güsterdür
Bilürüz bā-celālet-i istiḳāmet dād-güsterdür
Heme-eczā-yı aḥkām-ı şerīʿat dād-güsterdür
Anuñla erbaʿīn buldı kemālet dād-güsterdür
Ḫilāfetle imāmü'l-müslimīn añlar ʿAlīyyü't-taḥḳīḳ

[6] emvāt-ı iḥyā: iḥyā-yı emvāt D. (G. 537/VI.); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 865-866.
[7] "Taḫmīs-i Ḫod" başlıklı bu tahmîs derkenarda yazılmıştır.
[8] ṣervet: Mürüvvetle seḫāvettdür.

III.

Severüz ġālib-i ḥilm ü ḥayā kim ṣāḥibüʿn-nūreyn

Refîḳ-i cennet-i ḫażret-i gümānsız ṣaḥibüʿn-nūreyn

Sırr-ı şānı idüp şermende ḥilm-i ṣāḥibüʿn-nūreyn

Muḥaḳḳaḳ Cāmi'ü'l-Ḳurʾān Cenāb-ı ṣāḥibü'n-nūreyn

Ḫilāfetle imāmü'l-müslimīn añlar ʿAlīyyü't-taḥḳīḳ

IV.

Cenāb-ı Murtażā biñ ʿamm-ı vālā gevher-i Ẕeḫrā

Kerem-ver-i şīr-i Ḥaḳ vāriṣ-i ḳamu hüner aʿref ü dānā

Vaṣiyy-i āl-i ẕī-şān-ı ḥabīb-i Ḥażreti Mevlā

İmām-ı maşrıḳ u maġrib ʿAliyy-i müctebā yektā

Ḫilāfetle imāmü'l-müslimīn añlar ʿAlīyyü't-taḥḳīḳ

V.

Hezārān ṣad-hezār olsun dürūd ile selāmu'llāh

Resūl-ı emcede hem āl u aṣḥāba **Rıżā** her gāh

Şefāʿatdür niyāzum bāb-ı Ṭāhā'dan bi'l-istiḳā

Be-ḥaḳḳ-ı āl-i pāk-ı çār-yār hem ʿatīḳu'lllāh

Ḫilāfetle imāmü'l-müslimīn añlar ʿAlīyyü't-taḥḳīḳ

[2a]

3.

Taḫmīs-i Ġazel-i Ḫātem Kuddise Sırruhu[9]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Ṭutar ḫāmem ṣadāsı ʿālemi elde tüfeklense

Virürdi arża lerziş ṭop-ı nālem zenbereklense

Yaḳardı saḳf-ı çarḫı āteş-i firḳatdür gülense

Şiḥābāsā fişekdür pençe-i āhum feleklense

ʿAdū-yı dīvi sāmān-sūz ider ḫandān[10] meleklense

II.

Maḳām-ı būselik devr-i revān-ı ḥüsne ber-cādur

[9] "Bu şiir, Hâtemî'nin basılı Dîvânı'nda bulunan 117. gazele yapılmış tahmistir." bkz. Mehmet Celal Varışoğlu, "Hâtem Hayatı, Edebî Şahsiyeti, Dîvânı'nın Tenkitli Metni ve İncelemesi", (Yüksek Lisans Tezi), Erzurum, 1997, s. 370.

[10] ḫandān: çendān D. (G.117/I.); Varışoğlu, Hâtemî Dîvânı, s. 370.

Muḥayyerdür karar-ı sünbüle kākül ne sevdādur
Uṣūl-i çārgāha çār-ebrū gerçi īmādur
Tek ü pū-yı nevāzīş ferʿ-i ḫaṭ rişte-i ber-pādur
Uṣūl-i esb-i nāzı çifte atmazdı dü-yeklense

III.

Nücūmı āsiyā ger gūyiyā tedḳīḳ içün yek-ser
Ki ġırbāl-ı felekde dāne-i gendüm gibi çalḳar
Ṣuyın buldurdı üstādāne çerḫı şimdi devr eyler
Her āşūb eyler idi āsyā-yı çerḫı ser-tā-ser
Daḳāyıḳ-pīşe efkār-ı ġubār-ı ġam eleklense

IV.

Göñüldür āşiyāne murġ-ı ḥüsñe ger yuvalansa
Per ü bāl olamaz uçmaġa ḫaṭṭ-ı sebzi tüylense
Uçurmaz çīne-i ḥāl-i siyāh çün dāne yemlense
Ḫaṭ-ı mevhūm-ı pā-bend-i rüsūm-ı nāzdur yoḫsa
Hümā-pervāz olur āzmāyiş-i müjgān yeleklense

V.

Dehānında şeker-rīz ṭalāḳat şeker-efşānı
Aġız miski besāmet şīvekārī-i süḫan-dānı
Şeker-rīz-i ġıdādur nāzenīni seyr iden anı
Müẕāb-ı şīve eyler çīnedān-ı şekkeristānı
O ṭūṭī nūş-ḫand-ı güft-gūsıyla yemeklense

VI.

Ḫayāl-i ʿaks-i rūḫsārı göñülde verd-i behcetdür
Ḫaṭ-ı nev-nāz būy-ı nev-çemenzār-ı leṭāfetdür
ʿAṣā-yı müje der-kef ġamzesi nā-ṭūr-ı fıṭratdur
Ġarībāne nigehler sāyebān-ı ḥüsn-i ʿiffetdür
Ṭarāvet-dīdedür elbetde gülşenzār beklense

VII.

Girāndur kāle-i nāz-ı ṣabāḥat-zīb-i dildāruñ
Niṣār itseñ uyuşmaz naḳd-i cānı añla bāẕāruñ
Tekellüf ber-ṭaraf şimdi naẕar-bāẕuz cefākāruñ
Nigeh-dūz-ı zemān-ı ḫaṭṭıyuz ol sāde rūḫsāruñ

Ḳumāşı ʿādetā erzān iderlermiş çiçeklense

[2b]

VIII.

Güẕeşte ḥāl-i maḥbūba nümāyiş zīb-i sūd olmaz

Tükense āteş-i micmerine reyb ʿanberde dūd olmaz

Günbed-i destgāh-ı ṣunʿla aṭlas-nümūd olmaz

Kühen-pūşīde pūd-ı tāruñızla ger mesūd olmaz

ʿAbeṣdür ḫaṭṭ ile kālā-yı istiġnā ipeklense

IX.

Gözü ṭoldı görince ġoncayi jāle bukā eyler

Meger ḫāṭır-nişānı miḥribānla giçen demler

Budur ḫavfı ḥarām eyler südün ṣubḥ u mesā besler

Unutmaz ġoncayi şebnem yine süd ḥaḳḳını gözler

Ne deñlü dīde-i ḫūrşīd-i rifʿatde bebeklense

X.

Rıżā-cū sīne-ṭāḳ-ı[11] ebrū-yı cānān olan her dem

Hedefveş tīr-i ʿışḳa sīne-çākile olur ebsem

Viṣāl-i cān-fezāsın ḥoş şevḳiyle ḫayāl itsem

Giribān-çākiyüz ḫamyāze-i pā-būsınuñ **Ḫātem**

Ne dem ol ser u şermüñ cāme-i nāzı eteklense

4.

Taḫmīs-i Ġazel-i Müşārün-ileyh Ḳuddise Sırruḥu[12]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Gelür bezme feraḥ-ārāyiş-i kāşāneden ṣoñra

Ola sāḳī-i gül-ruḫ meclis-i rindāneden ṣoñra

Gerek nuḳl-ı müşehhī nūşi-i peymāneden soñra

Ṣuñar laʿlini dil-ber[13] bir iki peymāneden ṣoñra

Döner ber-veḳf-ı dil cām-ı ümmīd ammā neden ṣoñra

II.

Ṣu ḳatma bāde-i ṣāf-ı ḫulūṣa sāġar-ı dilde

[11] sīne-ṭāḳ: Işṭılāḥī ʿāşıḳ-ı bī-ḳarār.
[12] D. (G. 108); Varışoğlu, Hâtemî Dîvânı, s. 365.
[13] dil-ber: sāḳī D. (G. 108/I.); Varışoğlu, Hâtemî Dîvânı, s. 365.

Ṣusuz iç gör ṣafā-yı neşveyi kim sāġar-ı dilde
Kütüb içre bulınmaz ẕevḳ-i neşʾe sāġar-ı dilde
Ṣuyın iç ez de evrāḳ-ı riyānuñ sāġar-ı dilde
Şifā-yāb ol efendi girye-i mestāneden ṣoñra

III.

Libās-ı ʿāriyet nʾoldıġını feḥm eyleyen ādem
Pelāsıyla berāberdür aña zer-bāf u ibrişim
Tecerrüd-pīşegān-ı ehl-i ʿışḳa ḳıl naẓar bir dem
Olur keyfiyyet-i tecrīd ile kec-efser-i ʿālem
Nemed-ber-dūş olanlar ḫilʿat-i şāḫāneden ṣoñra

IV.

Ne siḥir bü'l-ʿaceb cānā naẓar ḳıl ḥāl-i Hīndūya
Yapışmış mum ser-i saṭr-ı ṣabāḥ-ı ḫaṭṭ-ı dil-cūya
Perīveş çarpdı zülfüñ ʿaḳlumı bend itdi yek-mūya
Lebüñle mest eyleyen dil çarpılur miḥrāb-ı ebrūya
Şitābān oldı ṣanma mescide mey-ḫāneden ṣoñra

[3a]

V.

Ḳalur bir ḳılca cānum mū-miyāndadur ḫayāl itsem
Rıżā ṭarf-ı efgeni ṭāḳat-şiken ammā degül peçem
Elüñ çek kāküle el gölgesi zaḥmet virür her dem
Ḥaẓer[14]-i rūḫsārı tāb-ı infiʿal-efrūz olur Ḫātem
Ṣarılsa zülfine müjgān-ı cānum şāneden ṣoñra

5.

Taḫmīs-i Ġazel-i Rātib Paşa Raḥmetu'llāhi Teʾālā[15]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

Ne hünerdānī-i dānīşverī ilzāma baḳar
Ne belāhetle teʿāmül ne ḫod ibrāma baḳar
Ne taẓarruf ne teʿafeffüf ne ḫod aʿlāma baḳar

[14] Ḥazer: Ḫad D. (G. 108/V.); Varışoğlu, Hâtemî Dîvânı, s. 365.
[15] "Bu şiir, Râtib Ahmed Paşa Dîvânı'nda bulunan 51. gazele yapılmış tahmistir." bkz. Yasin Kılıç, Râtib Ahmed Paşa Hayatı, Edebî, Şahsiyeti, Dîvânı'nın Tenkitli Metni ve İncelemesi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), Erzurum, 1996, s. 209.

Ne tekellüf ne taṣannuʿ ne ḫod aḳdāma baḳar
Çeşm-i tevfī-iḳ ḫulūṣ-i dil-i nā-kāma baḳar

II.

Gāh gīsū vü gehī rūy-ı dil-ārāma baḳar
ʿĀşıḳ-ı hecr-keş ṣubḥla aḫşama baḳar
Ḳuşḳulandıḳca ne ṣabr u ne ḫod-ārāma baḳar
Dil ki bir ḫālüñe bir zülf-i siyeh-fāma baḳar
Beñzer ol mürġa ki geh dāneye geh dāma baḳar

III.

Yine ümmīd-i viṣāl ile göñül itmede āh
Olsa pertev-figen-i mecmaʿ-i ḫūbān ol māh
Pertev-i ḥüsn-i dil-ārāsına lāzımsa güvāh
O meh āyīnede ebrūsına itdükce nigāh
Döner ol şāhide kim ġurre-i bī-rāma baḳar

IV.

Naḳd-ı cān oldı beḥā kāle-i ḫūb ʿişve-geri
Sūzını işlemede ġamzelerüñ pīşe-geri
Olsa şerbetle ki lāʾiḳ saña çeşm-i güḥeri
Eylemez bī-ḥūde [16] ḥayyāṭ-ı nigāhuñ naẓarı
Baña miḳrāṣ-ı müjeñ kesdügi endāma baḳar

V.

Ey şināsā-yı şinākār-ı muḥīṭ-i ʿışḳa
Yelken-i ṣabr u ṣafā ile muḥīṭ-i ʿışḳa
Şurṭe-i bād-ı Ḫudā ile muḥīṭ-i ʿışḳa
Ṣalmaġa fülk-i dili baḥr-ı muḥīṭ-i ʿışḳa[17]
Nā-ḫudā-yı ḫıredüm bir güzel eyyāma baḳar

VI.

Herkesüñ ṭıyneti bi'l-ḳuvve ki māder-zādı
Kimi nām-āver-i dānīş kimi ber-ʿaks adı
İmtiyāz üzre iken cümle cihān icādı
Farḳ u temyīz idemez ẕātda istiʿdādı

[16] bī-ḥūde: yoḳ yire D. (G. 51/IV.); Y. Kılıç, Râtib Dîvânı, s. 209.
[17] muḥīṭ-i ʿışḳa: muḥīṭ-i kāma D. (G. 51/V.); Y. Kılıç, Râtib Dîvânı, s. 209.

Ekṣer ebnā-yı zemāne ḳurı bir nāma baḳar

[3b]

VII.

Diñle bu pendi **Rıżā** eyle ḳabūl-i himmet

Seni ebnāda ider ol ṣāḥib-i vālā-naṣfet

Dūr-endiş ola gör her işe eyle diḳḳat

Eylemez bādī-i āḥvāle nigāh-ı raġbet

Rātibā ehl-i ḫıred kārda encāma baḳar

6.

Taḫmīs-i Ġazel-i Müşārün-ileyh Raḥmetu'llāhi Teʾālā[18]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Maḳāl-i şekker-efşānı yine ṭūṭī-maḳāl añlar

Delāl-i dil-fīrībi mübtelā-yı pür-delāl añlar

Mecāl-i ceẕbe-i ṭāḳat-güdāzı bā-mecāl añlar

Kemāl-ı ḥüsn-i ʿālem-sözi erbāb-ı kemāl añlar

Cemāl-i ḥüsn-i nāz u şīveyi ehl-i cemāl[19] añlar

II.

Hilāl-i ebrūvānı ġurrelendi pür-celāletle[20]

Celāl-i hüş-rübā tāb-efgeni reng-i ṣabāḥatle

Muḥāl endiş-i ḥāl-i vuṣlatıdur şimdi firḳatle

Niḥāl-ı ḳāmetüm ḫam oldıġın bār-ı maḥabbetle

Tecāhül eyler ammā şübhe yoḳ ol nev-nihāl añlar

III.

Vüṣāl olmaz der-gīsū-yı misk-būyā der didigümden

Miṣāl-i sīne mirʾātü'ṣ-ṣafā olmaz didigümden

Sūʾāl itmez ḫˇāb-ı dür gibi vardur didigümden

Leʾāl-ı ṣāf olmaz her ṣadef içre didigümden

Murādum n'idügün elbet o dendān-ı leʾāl añlar

IV.

Cidāl itme rüsūm-ı mā-sivāyı maḥve gūşiş ḳıl

[18] D. (G. 74); Y. Kılıç, Râtib Dîvânı, s. 230.
[19] ehl-i cemāl: ṣāhib-cemāl D. (G.74/I.); Y. Kılıç, Râtib Dîvânı, s. 230.
[20] Nüsḫa: *"Hilāl-i ebruvānı vesmelendi pür-celāletle"* şeklinde bir mısra derkenârda bulunmaktadır.

Ḫişāl-i nāḳış-ı ʿışḳı ṣamīmī defʿe gūşiş ḳıl

Vebāl-i nā-şināsīdür tehevvür itme gūşiş ḳıl

Meʾāl-i nüsḫa-i ʿışḳ-ı mecāzī fehme gūşiş ḳıl

Ḥaḳīḳat-biñ olan bu nüsḫadan pek çoḳ meʾāl añlar

V.

Ẕülāl-i laʿl-i nābdur lebümde māye-i ẕevḳüm

Ġazāl-i vaḥşet-engīzi taḫayyül eylese fikrüm

Niṣāl-i naġme-i şevḳi **Rıżā-cū** ürküdür çeşmüm

Ḫayāl-i mūmiyānuñdur disem sermāye-i şevḳum

Varır ol şūḫ-ı vaḥşī **Rātibā** başḳa ḫayāl añlar

[4a]

7.

Taḫmīs-i Ġazel-i Rāġıb Paşa ʿAleyhi Raḥmeti'l-Mevlā[21]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Temellük-kerde-i nā-kāmı ki baht-āver olmışdur

ʿAceb dest-resi gencīne-i bād-āver olmışdur

Belī murġ-ı hümā sāye-i hümāyūn eşḫār olmışdur

Şikest-i ṭāḳat-ı dil rāḥata bāl ü per olmışdur

Żaʿīfī tendürüstī baḫş-ı ṣayd-ı lāġar olmışdur

II.

Diyār-ı Ẕengibār elfaẓını gāhī ider tesḫīr

Hüner-pīrā-yı seyf-i ḫaṭla gāhī ider tesḫīr

Taġallüble maʿārif-i kişverīn gāhī ider tesḫīr

Geḥī bir baḥr u gāhī bir zemīn-i nev ider tesḫīr

Ḳalem mülk-i suḫanda Ḫüsrev-i baḥr ü berr olmışdur

III.

Ḫaberdār-ı Teālā olmıyan ıẕḥār ider şeklin

Libās-ı ḫod-pesendī-zīb ile ıẕḥār ider şeklin

Tekkesin bilmez aṣlā kerr ü ferr ıẕḥār ider şeklin

Tekellüf bilmez aṣlā ḫūb u zīşt iẕḥār ider şeklin

[21] "Bu şiir, Koca Râgıb Paşa'nın basılı Dîvânı'nda bulunan 57. gazele yapılmış tahmistir." bkz. Hüseyin Yorulmaz, Koca Râgıb Paşa Dîvânı (Araştırma ve Metin), İstanbul Üniversitesi Eski Türk Edebiyatı Ana Bilim Dalı, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 1989, s. 103-104.

O dil k’āyīneveş sırr-ı ṣafāya maẓhar olmışdur

IV.

Ṭıbāḳ-ı āsmān-ı hefti muṭlaḳ ṣanma devrinde

Ṣevābetle yedi seyyārı muṭlaḳ ṣanma çarḫında

Ṭutulmaz necm-i gīsū-dārı muṭlaḳ ṣanma meylinde

ʿİnān-ı eşḥeb-i gerdūnı muṭlaḳ ṣanma serinde

O da merbūṭ-ı vażʿ-ı saʿd u naḥs-ı aḫter olmışdur

V.

Tetebbüʿ itme ḳānūn-ı müdāvāt-ı ḥaḳīm-sāza

Bulınmaz fenn-i ḥikmetle devā-yı derd-i ser-bāza

Ne ḥālet var naẓar ḳıl ʿışḳla çeşm-i siḥir-bāza

Devā-yı çeşm-i bī-mārında ʿācizdür baḳ iʿcāza

O lebler kim dem-i ʿĪsī gibi cān-perver olmışdur

VI.

Zemīn-i sīne sīr-āb-ı dü-çeşm-i ḫūn-feşānīdür

Gül-i işküfte-i fırḳat hemīşe erġūvānīdür

Dıraḫt-ı nā-ümīdüñ levn-i evrāḳı ḫazānīdür

Degüldür faṣl-ı nā-kāmı bahār-ı kāmrānīdür

Niḥāl-i bāġ-ı ḥasret dāġdan bār-āver olmışdur

VII.

Taġayyürdür **Rıżā-cū** gerdişi bu çerḫ u evrenüñ

Nihāyet n’oldı ferzendānı mülkiyle Ferīdūn’uñ

Teḥī mi iḫtiyār-ı ḫem-nīşīn olmaḳ Felāṭūñ’uñ

Teḳālīb üzredür **Rāġıb** medārı bezm-i gerdūnuñ

Nice Cem-tāc-ı vārūnı bu bezme sāġar olmışdur

[4b]

8.

Taḫmīs-i Ġazel-i Bāḳī-i Beḳā-Mesīr ʿAleyhi’r-Raḥmeti’llāhi’l-Ḳadīr[22]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

Ṣanma dünyā-yı denī dīdeme aʿlā görinür

[22] “Bu şiir, “e-kitap”ta yayımlanan Bâkî Dîvânı’nda bulunan 74. gazele yapılmış tahmistir.” bkz. Sabahattin Küçük, “Bâkî Dîvânı”, 2017, http://www.kulturturizm.gov.tr/, (05.02.2024). s. 106.

Mā-sivādan kötürü cümle teberrā görinür
Her dem āyīne-i idrāke tevellā görinür
Terk-i dünyī-i denī ḥalḳa tedennā görinür
Çeşm-i ʿuşşāḳa ne dünyī vü ne ʿuḳbā görinür

II.

Ne revā dil-şodeye meyl-i telīl[23] ü ṭārıf[24]
Şevḳ-ı vuṣlatla ola meger Ḫudā'dan ḫāʾif
Vecd ü ḥāl ile ola ʿışḳ-ı Ḫudā'ya vāḳıf
Sīnesin itse ḳaçan kan-ı maʿārif ʿārif
Ḳılsa her ḥarfe naẓar bir niçe maʿnā görinür

III.

Pertev-i ʿışḳladur gördigi hep dilde Ḳays
Hīç nüḳūş u ṣūrı görmez idi dīde-i Ḳays
Şeş ciḥāta naẓar-endāz degül dīde-i Ḳays
Pür-ḫayāl-i ruḫ-ı maʾşūḳa iken dīde-i Ḳays
Neye kim ḳılsa naẓar ṣūret-i Leylī görinür

IV.

Çāk-e-çāḳ olsa hevā perdesi ey ʿuşşāḳ-ı zār
Dil-rübā-yı ʿışḳla eyler saña ʿarż-ı dīdār
Cezve-i vaṣl-ı dil-āgāhda eylerdi karar
Sīne pür-şuʿle-i şevḳ olsa dil-i Mūsī-vār
Nār zann eyledügüñ nūr-ı tecellā görinür

V.

Baḳma hīç lāya dilā ʿışḳla sen illā gör
Lā'da yoḳ maʿnī illā niçe bir maʿnā gör
Dīde-i ḳalbüñi aç sen de hayyü'l-ʿulyā gör
ʿĀlem-i ʿulve urūc it mele-i aʿlā gör
Ḳalma ol[25] pāyede kim anda o ednā gör

VI.

Ger nemed-pūş-ı fenā olmaya her dem dervīş
Rişte-i ṭūl-ı emel kesmeye bir dem dervīş

[23] telīl: Māl-i ḳadīm yaʿnī eski.
[24] ṭārıf: Māl-ı cedīd yaʿnī ḥādiṯ.
[25] ol: şol D. (G. 74/V.); Küçük, Bâkî Dîvânı, s. 106.

Meslek-i ʿışḳla hem olmaya maḥrem dervīş
Olamazsın ḥarem-i vaṣluña maḥrem dervīş
Sende mādām ki taḳṣīr ü tevānī görinür

VII.

İdeli ẕerre-i miḥrüñ dil-i ʿāşıḳda eṯer
Oldı āyīne-i dil mihr-i nümāyanda eṯer
İdeli tāb-ı rūḥuñ çeşm-i **Rıżā-cū** 'da eṯer
İdeli ḫāk-i cenābuñ ruḫ-ı **Bāḳī**'de eṯer
Baḳsa āyīne-i idrāke tesellā görinür

[5a]

9.

Taḫmīs-i Ġazel-i Bāḳī Raḥmetu'llāhu'l-Bāḳī[26]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

ʿĀrıżuñda dāne-i ḫālüñdür ey nūr-ı aṣīl
Ādem'e mekre sebeb ḥabbe odur cennetde bil
Olsa ger ṭūbā ḫırāmān ḳaddüñe olur ʿadīl
Zülfüñi görsem ʿiẕāruñ üzre ey ḥūr-i cemīl
Ṣanuram zencīr şeklin baġlamışdur Selsebīl

II.

Çarḫ urur ʿışḳuñla mihr ü āsmān devvārede
Heften ebr-i abdālin olmış sebʿa-i seyyārede
Māh-ı nev-keşkül be-kef çün ṣūret-i cerrārda
Secde-i ḫāk-i ser-i ḳūyunla māh-ı çār-deh
Çihre-i zerdin ġubār-ālūde ḳılmış bir ẕelīl

III.

Pīr-i çarḫ almış hilāli dūşına zenbīldür
Süfre bedr-encām ü kehkeşān mendīldür
Bende-i zengī zuḫāldür niçe māh ü yıldür
Cāmiʿ-i ʿışḳuñda yāruñ çarḫ bir ḳandīldür
Āfitāb-ı ʿālem-efrūz aña bir rūşen-fetīl

IV.

[26] D. (G. 285); Küçük, Bâkî Dîvânı, s. 201.

Eşk ki çeşm oldı seyl-ā-seyl Nīl-i ʿışḳla
Nilveş miḳyāsı yoḳdur mā-cerāsı ʿışḳla
Rāh-ı vaṣlı sāḳī ider her demde meşk-i ʿışḳla
Yollar itdi çiḥre-i zerdümde seyl-i eşk ile
Çeşm-i giryān beñzer ol saḳḳāya kim eyler sebīl

V.

Ārzū-yı dil-i merāma ḫāk-pāk-i ḳūyına
Ḥasretiyle ḫūn-feşāndur çeşm-i giryān ḳūyına
Vaḳfe-gīr-i intiẓār oldum **Rıżā-cū** ḳūyına
Muntaẓır olsa n'ola nergis ġubār-ı ḳūyına
Tūtīyāya **Bāḳiyā** muhtāc olur çeşm-i ʿalīl

10.

Taḫmīs-i Ġazel-i Bāḳī ʿAleyhi'r-Raḥmeti'llāhi'l-Bāḳī[27]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Sirişk-i dīde ṣanma dāne dāne her aḳan yaşum
Ṣadefveş dīdede deryā-yı firḳatde güher yaşum
Reʾis-i ʿışḳ-ı yār u firḳatidür baña ḥāldāşum
Maḥabbet baḥridür āhum yilinden mevc urur yaşum
Melāmet fülkidür dil[28] aña lengerdür iki ḳaşum

II.

Döner ṣaf ṣaf demīde neyīstāna müje-i dīdem
Yataġı şīr-i ʿışḳuñda ḫayālimde iki dīdem
Serümde ḥāl-i ʿışḳa yek-naẓar ḳıl ḳurre-i dīdem
Peleng-i ʿışḳ-ı yāruñ bīşesidür mūy-ı jülīdem
Diyār-ı derd ü miḥnet ḳūhsārıdur benüm başum

[5b]

III.

Olur cām-ı dilüm leb-rīz-i şevḳ-i yād-ı laʿlüñle
O rütbe mest-i lā-yaʿḳıl olur dil yād-ı laʿlüñle
Ayaġ çekmege ḳalmaz bende ṭāḳat yād-ı laʿlüñle

[27] D. (G. 322); Küçük, Bâkî Dîvânı, s. 217.
[28] dil: ser D. (G. 322/I.); Küçük, Bâkî Dîvânı, s. 217.

Ne meclis içre nūş-ı cām idersem yād-ı laʿlüñle
O bezm içinde[29] ḳalmaz cürʾadan ġayrı ayakdaşum

IV.

Beni aġlatma derd-i firḳatüñle ey perī-peyker
Dilerseñ rāḫ-ı vaṣla naḳd-ı cānı kim dirīġ eyler
Teḥī mi çeşm-i ḥasret dāne-rīz-i ʿışḳ olup aġlar
Bilürsin nūr-ı dīdem tūtīyāya ḳatılur cevher
N'ola aġlarsa ḫāk-i pāyüñe çeşm-i güḥer-pāşum

V.

ʿAbes şanma şikāyet-i dil-i sūzānı hicrāndan
Rıżā umma vefādārı füsūnger çarḫ-ı keç-revden
Didigin diñle üstāduñ naṣīḥat bes saña andan
Ayırdı siḥr ile[30] yāri sipiḥr-i ḳaḥbe-zen[31] benden
Ne luʿb itdi baña gör **Bāḳiyā** bi'llāhi oynaşum

11.

Taḫmīs-i Ġazel-i Bāḳī ʿAleyhi'r-Raḥmeti'llāhi'l-Bākī[32]

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

I.

Cefā-yı ḫāre ḳāʾil bülbül-i gūyāyı söyletseñ
Gülüñ ḫār-ı firāḳından ider şekvāyı söyletseñ
Ne çekdi yār elüñden ʿāşıḳ-ı rüsvāyı söyletseñ
Şikāyet cevr-i dil-berden dil-i dānāyı[33] söyletseñ
Günāh andan yine ol şūḫ-ı bī-pervāyı söyletseñ

II.

Ḳanı bir vāḳıf-ı ḥāl-āşnā sūz-ı derūnumdan
Beyān itsem aña ʿışḳ-ı dil-i hicrān-nümūnumdan
ʿAceb mi giryeden cānā ḳan aḳsa iki çeşmümden
Firāḳ-ı cām-ı laʿlüñle ne çekdi sāġar-ı ġamdan
Ne ḳanlar yutdı görseñ ġonca-i raʿnāyı söyletseñ

III.

[29] içünde: ehlinde D. (G. 322/III.); Küçük, Bâkî Dîvânı, s. 217.
[30] ile: idüp D. (G. 322/V.); Küçük, Bâkî Dîvânı, s. 217.
[31] kaḥbe-zen: pīre-zen D. (G. 322/V.); Küçük, Bâkî Dîvânı, s. 217.
[32] D. (G. 264); Küçük, Bâkî Dîvânı, s. 192.
[33] dil-i dānāyı: dil-i şeydāyı D. (G. 264/I.); Küçük, Bâkî Dîvânı, s. 192.

Ḥaḳīḳat-biñ olan eyler teyaḳḳun vāʿiẓā feḥvā

Māʾil-i ders-i ʿışḳı fehm idegör olasın dāna

Degül küncīde nuṭḳa sırr-ı ʿışḳ itseñ de istiftā

Ḥadīṯ-i ʿışḳı ḥarf u nuṭḳla[34] ḳılmaz edā ammā

Ne raʿnā söyler ol maʿnāyı çenġ ü nāyı söyletseñ

IV.

Heẕāruñ şimdi cānā vaṣf-ı ḥüsnüñ düşmez aġzından

Egerçi bülbülāsā ehl-i ʿışḳuñ düşmez aġzından

Gelür ehl-i şekerden nuṭḳ-ı ʿışḳuñ düşmez aġzından

Nebāt-ı ḳadd[35] u ḳand-i laʿl-i nābuñ düşmez aġzından

Biraz gūş eylesüñ ṭūṭī-i şekker-ḫāyı söyletseñ

[6a]

V.

Dür-i ʿirfānı gūş-ı cānuña mengūş eylerseñ

Mezāyā-yı suḫendānı ne der ʿ ışḳ ile diñlerseñ

Bulursın ẕevḳ-i vicdānı kelām-ı ʿışḳı añlarsañ

Ne dillerden ne dirler dökdügin deryā-ṣıfat görseñ

Ḫurūş u cūş ile bir gün dil-i dānāyı söyletseñ

VI.

Kelāmı ʿāḳiluñ perdede maʿan ṣırf ġafletdür

Sözüñ birle özüñ añla **Rıżā-cū** gör ne ḥāletdür

Māʾil-i ḳīl u ḳāl u ḥāl ü māżī cümle keṣretdür

Kelām-ı ʿışḳ ey **Bāḳī** ser-ā-ser sırr-ı vaḥdetdür[36]

Murādı cümlenüñ birdür bütün dünyāyı söyletseñ

12.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu[37]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

---

[34] nuṭḳla: lafz ile D. (G. 264/III.); Küçük, Bâkî Dîvânı, s. 192.

[35] ḳadd: ḥaṭṭ D. (G. 264/IV.); Küçük, Bâkî Dîvânı, s. 192.

[36] Dîvân'da bu zemin şiir 7 beyitten oluşmaktadır. Ancak bu zemin şiirin sadece 6 beyitine tahmîs yapılmıştır. Eksik olan beyit Dîvân'da şu şekildedir: D. (G. 264). bkz. Küçük, Bâkî Dîvânı, s. 192.

"Leb-i laʾlüñle ne çekdi sāġar-ı ġamdan
Ne ḳanlar yutdı görseñ ġonçe-i raʾnā-yı söyletsen."

[37] Bu şiir, "e-kitap"ta yayımlanan Bâkî Dîvânı'nda bulunmamaktadır. bkz. Sabahattin Küçük, "Bâkî Dîvânı", 2017, http://www.kulturturizm.gov.tr/, (05.02.2024).

Dil-ḫarābı ṣormaduñ cānāne şeklin bağlamış
Hep görenler didiler virāne şeklin bağlamış
Nūş-ı cām-ı ʿışḳ ile mestāne şeklin bağlamış
Ḫāne-i çeşmüm benüm mey-ḫāne şeklin bağlamış
Eşk mey olmış göñül peymāne şeklin bağlamış

II.

Resm alur Biḥzād görse ol ṣanemler naḳşını
Eylesün nīrenk-i Mānī ol ṣanemler naḳşını
Görse der-mānde olur dilde ṣanemler naḳşını
Şöyle taṣvīr eyledüm dilde ṣanemler naḳşını
Kim ki gör dise didi bütḫāne şeklin bağlamış

III.

Ḳadd-i bālā-rāst hem-pā oldı gördüm sāyeñi
Ḳāmetüñle çifte serv-i nāz ṣandum sāyeñi
Mest-i nāzum benüm ḥayretde gördüm sāyeñi
Dün reh-i mey-ḫāne de ḥayretde gördüm sāyeñi
Yanuña düşmiş gider mestāne şeklin bağlamış

IV.

Reh-rev-i ʿışḳuñ müsāvī gicesiyle gündüzi
Lemʿa-i tāb-ı maḥabbetdür **Rıżā-cū** her sözi
Pāk-bāzī yek-naẓardur ṣanma efsāne sözi
Siḥrinüñ siḥr-i helālüñ sūznāk olmış sözi
Şiʿr-i **Bāḳī** cümleten efsāne şeklin bağlamış

13.

Taḫmīs-i Ġazel-i Nefʿī ʿAleyhi'r-Raḥmeti'llāhi'l-Ġanī[38]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Ḫam-der-ḫamı gör gīsū-yı dām-ı şebeḥüñde
Her tārına biñ dildür esīr-i tebehüñde
Ṭurreñde mi ḫaṭṭuñda mı ol rū-yı mehüñde
Biñ nāfe mi var her ḫam-ı zülf-i siyehüñde

[38] Bu şiir "e-kitap"ta yayımlanan Nef'î Dîvânı'nda bulunan 124. gazele yapılan tahmîstir. bkz. Metin Akkuş, "Nef'î Dîvânı", 2018, www.kulturturizm.gov.trhttp://ekitap.kulturturizm.gov.tr, (05.02.2024), G. 124, s. 283.

Bu būy-ı dil-āvīz nedür ḫāk-i rehüñde

[6b]

II.

Nāz-ı şeker-i çeşmüñdür iden fitneyi bī-dār

Ġamzeñle çapup mülk-i dile leşker-i Tātār

Zülfüñde açup bir aġını oldı ʿālemdār

Olmazdı dil ol kākül-i fettāna giriftār

Biñ fitne nihān olmasa zīr-i külehüñde

III.

Biñ şīvegeri ḥüsn ile taṣvīr olunsa

Her şīvede biñ şitāb ile biñ ān daḫı olsa

Meşhūr-ı cihān ol Meh-i Kenʿān gibi olsa

Sensin yine ḥüsnile seref-rāz ger olsa

Cemʿiyyet-i ḫūbān-ı cihān cilvegehüñde

IV.

Şemʿiyle olur ḥüsnüñe dil-i ʿāşıḳ nā-çār

Ṭūṭī-i zebān vaṣfuñla oldı şeker-ḫʷār

Çeşmüñde nedür ḥālet-i seḥḥāruña ki her bār

Her kime naẓar itseñ olur saña giriftār

Bir cāẕibe-i ḫūş-rübā var nigehüñde

V.

Çāk eyle **Rıżā** câme-i pür-zīb-i yāri

Al dūşına faḫr it heme peşmīn-i rıżāyı

Ālūde-i ʿışḳ ol ṭuta gör rāḫ Ḫudā'yı

Nefʿī gibi elden ḳoma dāmān-ı Ḫudā'yı

Var ise baġışlar saña az çoḳ günehüñde

14.

Taḫmīs-i Ġazel-i Seyyīd Esʿad Efendi Kebīrī-zāde[39]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Yeler dil iştimām-ı būy-ı zülfe döndi bī-tāba

[39] "Bu şiir, Şeyhülislam Es'ad Efendi Dîvânı'nda bulunmamaktadır." bkz. Muhammed Nur Doğan, "Şeyhülislam Es'ad Efendi Dîvânı", MEB Yayınları, İstanbul, 1997.

Ṣarıldıḳça viṣāle dest-i şevḳüm döndi Leylā'ya
Döner çeşmüm temennī naẕradan gül-mīḫ-i dolaba
Ṣabā sevdā-yı būy-ı kākülüyle düşdi gird-āba
Ṣarıldı rişte-i āhı hemān tā çarḫ-ı dolāba

II.

Degül mey laʿl-i mey-gündur müşeḥḥī ʿālem-i āba
Leb-ālū olmaz ise nuḳl-ı rengīn ʿālem-i āba
Melāḥat-rīz olur mı sāde bāde ʿālem-i āba
ʿAraḳ-rīz-i leṭāfet olmaz idi ʿālem-i āba
Ḫacālet gelmese mihr-i ruḫıyla rūy-ı meḥtāba

III.

Miṣāl-i zemzem ü Ḳaʿbe-i cemāli cümleten cāmiʿ
Ḫayāl eyle nükāt-ı ḫaṭṭ-ı ḫālī cümleten cāmiʿ
Zenaḫ-pirā-yı çāhı çün meʾāli cümleten cāmiʿ
O gül-ruḫ sīb-ġabġab sīm-ten kim cümleten cāmiʿ
Emān ol dāne-i ḫāle baḳ ebrū-yı miḥrāba

[7a]

IV.

Ḥaḳīḳatce olur bāṣir-i baṣir tebeyyün olan dīde
Çerāġ-ı ʿışḳa her tār-ı nigeh ki meftūl olan dīde
Firūzāndur müdāmā demʿesi ravġan olan dīde
Ḥaḳīḳat-i pertevle nāẕır-ı ʿibret olan dīde
Şeb-i yeldāda der-meşʿal uyar mı germ-i şeb-tāba

V.

Şiven bī-nişānīdür görinen sırr-ı ḥikmetdür
Bu sırrı ʿaḳlımdur kimi heme-kes vaḳf-ı ḥayretdür
Şināsi-yi televvün ḫod pür sitemi ki ġafletdür
Bu āṣār-ı televvün ser-nüvişt-i hest-i ḳudretdür
Ḫaṭṭa rindān-ı merdān māʾil olmaz semt-i esbāba

VI.

Süvār oldı ḫayālāt-ı himem şeb-rīz-i ʿirfāne
ʿİnan-rīz-i hüner-mendi çıḳup meydan-ı ʿirfān
Rıżā ṣad-āferīn ol şeh-süvār-ı ṭabʿ-ı ʿirfāna

Mükerrer pīr oldı yekke-tāz-ı deşt-i ʿirfāna
Semend-i ṭabʿ-ı **Esʿad** döndi bī-ḫˇāb raḫş bī-tāba

15.

Taḫmīs-i Ġazel-i Nedīm Raḥmetu'llahu'r-Raḥīm[40]

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

I.

Mest olur ḥavrā görince āb u tābuñdan senüñ
Renk alur ġonca görince laʿl-i nābuñdan senüñ
Şerm ider Kevṣer-i deḫān-ı şekker-ābuñdan senüñ
Nāz olur dem-beste çeşm-i nīm-ḫˇābuñdan senüñ
Şerm ider reng-i tebessüm laʿl-i nābuñdan senüñ

II.

Ġonçeler ḳulaḳ ḳabardur ṣad-ezār olsun hele
Gülşene feyż-i nesīm-i nev-bahār essün hele
Açılur ne-şüküfte güller nev-bahār olsun hele
Açılur elbet nesīm-i nev-bahār essin hele
Bend-i dil muḥkem degül bend-i niḳābundan senüñ

III.

Vāʿiẓā maʿẕūr ṭut ṭabʿuñda ḥiddet var biraz
Yā meger ḫavf-ı cehennemle ḥarāret var biraz
Biz ḫayālüñ añlaruz bir başḳa ḥālet var biraz
Zāhidā maʿẕūr ṭut cildüñde ṣıḳlet var biraz
Ġılẓetüñ fehm olınur ḥacm-i kitābuñdan senüñ

IV.

Sürʿat-ı seyriyle kendüñ ey perī ne niyyetüñ
Ḫāṭıra ḫoş gelmedi cānā senüñ bu sürʿatüñ
El-amān ketm itme söyle kem degüldi niyyetüñ
Bezme bir daḫı dönüp gelmek degüldi niyyetüñ
Gitdigün vaḳt añladum ʿazm-i şitābuñdan[41] senüñ

[7b]

[40] Bu şiir, "e-kitap"ta yayımlanan Nedîm Dîvânı'da bulunan 65. gazele yapılmış tahmistir. bkz. Muhsin Macit, "Nedîm Dîvânı", 2017, www.kulturturizm.gov.trhttp://ekitap.kulturturizm.gov.tr, (05.02.2024). s. 236.
[41] ʿazm-i şitābıñdan: ʿömrüm şitābıñdan D. (G. 65/IV.); Macit, Nedîm Dîvânı, s. 236.

V.

Serv-i nāzum dest-beste saña ḥayrān-ḳad çeküp
Oldı ṣaf ṣaf gūyiyā üstāda ʿar ʿar ḳad çeküp
Lāle renk-i reşkle rūyun ḳızardup ḳad çeküp
Zülf-i pür-çīniñle hem-dūş oldı cānā ḳad çeküp
Sünbül-i hˇāb-ı teġāfül cāme-hˇābuñdan senüñ

VI.

Gāh oña taḥrīk idince zülfüñi bād-ı nesīm
Mūcizindür gūyīyā kim sünbül-i ʿanber-şemīm
Peh disün vaṣfuñ **Rıżā-cū** güş iden ṭabʿ-ı selīm
Çeh degül sīb-i zenāḫdānunda yir ḳalmış **Nedīm**
Zaḫm-i engüşt-i nigāh-ı intiḫābuñdan senüñ

16.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu[42]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Ne yapsun ehl-i dil ṣabra dilā muʿāddan ġayrı
Penāgeh var mı el-ḫaḳ'dur ki der edādan ġayrı
Çeker yoḳ bār-ı ġam hergiz dil-i nā-şāddan ġayrı
Kime fāş eylesün dil derdüñi feryāddan ġayrı
Kime yansuñ yaḳılsuñ āh-ı āteş-zāddan ġayrı

II.

Görürken bezm-i ġam-fersā-yı tūfān-ḫīzi ey sāḳī
Ṭuyarken ḳulḳul-ı mīnā-yı tūfān-ḫīzi ey sāḳī
Geçerken āteşīn deryā-yı tūfan-ḫīzi ey sāḳī
Çekerken ẕevraḳ-ı ṣahbā-yı tūfān-ḫīzi ey sāḳī
Ṣadā-yı dil-keş olmaz her-çi bād-ābāddan ġayrı

III.

Kemend-i zülf-i pīç-ā-pīçi ṣayda her dil ü cānı
Müḥeyyā iken ḫançer-i ebrūvān tīz bürrānı
Ḫalāṣ olmaḳ ne mümkindür her çeşm-i fitne-cūyānı
Getürmiş ḥavza-i tesḫīre tīgistān-ı müjgānı

[42] D. (G. 155); Macit, Nedîm Dîvânı, s. 272.

Göñül mi ḳurtulur ol ġamze-i cellāddan ġayrı

IV.

Göñüller ḥayret-efzā baḳdıġınca ḥüsn-i reftāre
Geçer ruḫ-ı revānāsā göz eylemez ḫūb-ı dīdāre
Gören ḥüsn-i gül-sūzı ḳapılur çār u nā-çāre
Yürekler mi döyer hīç ey perī ol tāb-ı ruḫsāra
Seni kimler görür āyīne-i pūlāddan ġayrı

V.

Neler eyler sipiḥr-i kec-revi gör ehl-i iẕʿāna
Ḳadīmi deʿbīdür olur müsāʿid şaḫs-ı nā-dāna
Dilüñ bend it **Rıżā-cū** ṣıdḳla taḳdīr-i Yezdān'a
Ne vażʿ eyler **Nedīmā** gevher-endūzān-ı ʿirfāna
Felek didikleri tār-ı-ciger bī-dāddan ġayrı

[8a]

17.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu[43]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Devrānda bu sipiḥrüñ ʿacāʾib dolābı var
Ārāmiş eylemez niçe bir ıżṭırābı var
Geh saʿde gāhī naḥsine dāʾir ḥisābı var
Bu imtidād-ı cevre ki baḫtuñ şitābı var
Miḫnet-medār olan felege intisābı var

II.

Tennūre döndi germī ile ol şafaḳ degül
Tepsī-i miḥri ṣaldı fırūna şafaḳ degül
Āẕer-i firāẕ[44] oldı görinen şafaḳ degül
Miḥrin nihān eyledi devrān şafaḳ degül
Beñzer ki āteş-i sitemüñ iltiḥābı var

III.

Hecr ile ehl-i ʿışḳ ne dem derd-nāk olur

[43] D. (G. 24); Macit, Nedîm Dîvânı, s. 219.
[44] āẕer-i firāẕ: Āteş yakıcı.

Eyler ümmīd-i vuṣlatı dil çāḳ çāḳ olur
Andıḳca tāb-ı ḥüsnü o dem sūz-nāk olur
Ser-germī-i niyāz ile dil girye-nāk olur
Pīne ḥādiḳa-i emelüñ āb u tābı var

IV.

Esdi ṣavurdı naḳd-ı dili tünd-bād-ı ġam
Gözümden esdi gerçi benüm tünd-bād-ı ġam
Mānīʿ degül eṣer ṣavurur tünd-bād-ı ġam
Eyler nesīm-i luṭfın bize gird-bād-ı ġam
Bu rūzgār-ı bī-mededüñ inḳılābı var

V.

Bir gün güşāde ola diyü mekteb-i emel
Ezberlemekde ṭıfl-ı dilüm her şeb-i emel
Ders-i āşnā-yı ḫˇāceye açmaz leb-i emel
Ḥarf-āşinā-yı ḥāl-i dil olmaz leb-i emel
Bir āh-ı derd-nāk ile şāfī cevābı var

VI.

Gördüm o dilsitānı ḫaşm-gīn şitābla
Mestāne geçdi nīm-naẓar itmez ḫiṭābla
Bilmem ne ḳaṣdı bu revīş-i pür şitābla
Ber-çīde-dāmen-i sitem olmış şitāb ile
Serv-i revānumuñ yine beñzer ʿitābı var

VII.

Ṣanmañ ki söz ü sāz gerek ḳūy-ı dil-bere
Feryād u zārı az gerek ḳūy-ı dil-bere
Bir yār-ı kār-sāz gerek ḳūy-ı dil-bere
Varmaġa çoḳ niyāz gerek ḳūy-ı dil-bere
Ey dil vüṣūl-ı bāġ-ı behişтüñ ḥesābı var

[8b]

VIII.

Āzürde eyler ādemi esbāb-ı ārzū
Ẕilletle şermsārīdür esbāb-ı ārzū
Yoḳdur **Rıżā-**yı Ḥaḳ'da hīç esbāb-ı ārzū

Yoḳdur **Nedīm**-i ẓārda esbāb-ı ārzū

Ancaḳ cihānda bir dil-i firḳat-meʾābı var

18.

Taḫmīs-i Ġazel-i Nābī Raḥimehu'llāhu'l-Ġanī[45]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Ḫayāl-i vaṣl ile dilde ḫayāl-i ḫūb olur peydā

Taṣavvurda ruḫ-ı ālüñ gül-şād-ı āb olur peydā

Lebin ṣorma cevāb-ı leẕẕet ü şitāb olur peydā

Ruḫında bādeden yāruñ ki āb u tāb olur peydā

Derūnumda benüm bir sāġar-ı sīm-āb[46] olur peydā

II.

Senüñ mihr-i cemālüñ tāb-baḫşā şemsle aya

Sezā ġılmān olursa saña lālā ḥūrīler dāye

Ṣadef-reşk-i dür-i dendānla çatlarsa bī-vāye

Ḫayāl-i ḫalḳa-i zülfüñle eşküm düşse māyeye[47]

Zemān-ı ḥaşre dek gird-āb-ber-gird-āb olur peydā

III.

Şuʿā-yı şevḳla düşen zemīn ü āsmān-ı dil

Müyesser mihr-i ʿışḳuñdur feżā-yı āsmān-ı dil

Muḥabbet merkezinde devr ider nüh āsmān-ı dil

Ne dem olsa ḫayālüñ cilve-rīz-i āsmān-ı dil

Feżā-yı ʿālem-i endīşede meh-tāb olur peydā

IV.

Dü-ʿayn iştiyāḳı iki çeşme ilde seyr it

Sirişk-i ḫubbla dāʾim vużū-yı ilde seyr it

Özin sen vecḥe-i ṣavb-ı ṣafāda ilde seyr it

Serin sen āşinā-yı secde-i ʿışḳ-ı ilde seyr it

Göñül ebrū-yı ḫūbandan saña miḥrāb olur peydā

V.

Mücerred ceḥd ile olmaz ḫuṣūl-i kāmuñ esbābı

[45] D. (G. 8); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 458.
[46] sāġar-ı sīm-āb: maʾden-i sīm-āb D. (G. 8/I.); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 418.
[47] māyeye: deryāya D. (G. 8/II.); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 458.

Güşāyiş emr-i müşkil bī-medeng olınca her bābı
Ḥaḳīḳat-bīn olan añlar **Rıżā-cū** tesellīyet-yābı
İrāde itse bir emrüñ taʿalluḳ feṭḥine **Nābī**
Aña eṭrāf-ı nā-meʾmūldan esbāb olur peydā

19.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu[48]

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

I.

Olanlar çare-cūya-yı rehā-yı dünyā ḳuyūdından
Resān-ı rāḥat dil n'oldıġın añlar vücūdından
Görinen naḳş-ı sāde dīde-i ġaflet-nümūdından
Olur ḳāṣır verā-yı perde-i ṣunʿuñ şüḥūdından
Naẓar-bend olmayanlar ʿālemüñ būd ü ne-būdından

[9a]

II.

Kesān-ı ḫod-perestāndan kesān-ı eblehān yegdür
Riyā-ālūd dükānından miksār-ı merdümān yegdür
Daġal-bāz ribā-ḫᵛārān-ı ṣırfdan reh-zenāñ yegdür
Münāfıḳ dūstlardan āşikāre düşmenān yegdür
Ḥarīr-i ṣırfı ḫoşdur bu dükānuñ germ-sūdından

III.

Semmü isterseñ ʿālī-himmet ol nikbet-ḳarīn olma
Naẓar-bāz ol ḥaẕer nīreng-i ʿālemden emīn olma
Ne dil-germ-i ḫaşīn ol ābāsā ṭabʿ-ı leyn olma
ʿUluv isterseñ ol fevvāre-i āb āteşīn olma
Fişek nā-būd olur şiddetle bālāya ṣuʿūdından

IV.

Müzāyā-yı maḳāl rāst gūy-ı ehl-i ʿirfāna
Güherveş zīb-i menḳūş ile gūş-ı cānā anı
Ḳulaġ ur ḫaṣṣe-mend ol añlarsın eṭvār-ı nā-dānı
Olursa cinsine olur ʿaṭāsı kec-niḥādānuñ
Sipihrüñ yoḳdur erbāb-ı vefāya ḥiṣṣe cūdından

[48] D. (G. 581); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 899.

V.

Taḫād ʿaded-i rebāḥ zīb-i dükân-ı ṣafā-yābı

Güḥer-i dād ü sited gāhī olur iksāddan ābī

Ḳanāʿatle olur ber-vefḳ-ı dil fetḥi **Rıżā** bābı

Ticāret-ḫāne-i dānā firīb-i dehrüñ ey **Nābī**

Gerekdür iḥtirāz itmek ziyānı deñlü sūdından

20.

Taḫmīs-i Ġazel-i Şerīf Aġa[49]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Dü-çeşm-i fitne-engīzī niçe hem-nāmı ḳaldurdı

ʿAceb mülk-i Ḥabeş ceyş-i fiten fercāmı ḳaldurdı

Göñülli bayraġın zülf-i perīşān nāmı ḳaldurdı

Sivād-ı leşker-i ḫaṭṭı benüm sevdāmı ḳaldurdı

Sevdā ḫāṭırımdan rāyet ārāmī ḳaldurdı

II.

Ümmīd-i vuṣlat-ı dildār ile her dem ḫayālātı

Göñülden sürdi raḫat-beste-i ḥāl-i meserrātı

ʿİnān-rīz eylesem vaṣf-ı feraḥ-baḫş-ı maḳālātı

Göñül yād eyledükce soḥbet-i ṣubḥ-ı mülāḳātı

Ḫayāl-i leyli-i zülfiyle ḫˇāb-ı Şām'ı ḳaldurdı

III.

O ferr u şān ile ḥayretde civānān iken ḥüsni

Serīr-i ḫūb u āne çün Meh-i Kenʿān iken ḥüsni

Naẓīri ʿaksüñ mirʾāt-ı süḫan-sencān iken ḥüsni

Ṣafā-yı ṣafvet-i āyīne-i devrān iken ḥüsni

Raḳīb-i bed-liḳā ol şūḫ-ı sīm-endāmı ḳaldurdı

IV.

Gehī bir bezm-i neşāṭ ārā gehī dil-ḫˇāhīdür maġlūb

Göñüller gāhī ġamīmā gehī dest-resi maṭlūb

Velī ṣıḥḥat gehī gāhī mizāca nā-ḫoşī maṭlūb

Mizāc-ı dehre teʾşīr eyledi ḫamyāze-i āşūb

[49] Taḫmīs-i Ġazel-i Şerīf Aġa (?). *Şerîfî'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.

Felek bezm-i ṭarabdan bāde-i gül-fāmı ḳaldurdı

[9b]

V.

Ṭalebkār olma cāh-ı pür-cefā dünyāya ġafletle
Dilā bes ḳışṣa-i Dārā Sikender ḳaḥr u saṭvetle
Gehī şīven gehī şādī hemīn āyīn-i ḥikmetle
Baḳılsa ʿālem gözi fesāda ʿayn-ı ʿibretle
Serīrinden niçe şāhı düşürdi Sām'ı ḳaldurdı

VI.

Bu dünya dār-ı ẕillet olduġın derk eyleyen ʿāşıḳ
Nihāyetkārī nikbet olduġın farḳ eyleyen vāḳıf
Diñlemiş cāy-ı rāḥat oldıġın keşf eyleyen kāşif
Cihān dolāb-ı ḥikmet oldıġın fehm eyleyen ʿārif
Ġam-ı ferda vü imrūzı bıraḳdı cāmı ḳaldurdı

VII.

Gül-şādī şüküfte-būd eyleyen miʾrāt-ı ḫāṭırda
Fetīmūn-ı zülfi sūd-efzūd iken miʾrāt-ı ḫāṭırda
Ġubār-ı ġam **Rıżā** nā-būd iken miʾrāt-ı ḫāṭırda
Küdūretden eṣer-i nā-būd iken miʾrāt-ı ḫāṭırda
Şerīfā bu bahār eyyāmı pek sevdāmı ḳaldurdı

21.

Taḫmīs-i Ġazel-i Kānī Raḥmetu'llāhu'l-Ġanī[50]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Kāmil ki mükemmil ola ṭopraġı zer eyler
Yek-naẓresi duḫt-ı rezi zemzem-eṣer eyler
Bir ġamze ile rezgerīde zerger eyler
Bī-ṭayy-ı meṣāfe sū-yı ḥaḳḳa güẕer eyler
Ol ḫod-şode kim kendü özinden sefer eyler

II.

Her kim ki dil-āgāh ise ol vāḳf-ı āḥvāl

[50] "Bu şiir, Kânî Dîvânı'nda bulunan 24. gazele yapılmış tahmîstir." bkz. İlyas Yazar, Kânî Dîvânı (İnceleme-Metin), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Doktora Tezi), İzmir, 2006, s. 402-403.

Endīşe-i mebdeʾi aña mīʿād ile ḫoş-ḥāl
ʿİrfān ile āḥvāline uyġun olur efʿāl
Ol ibn-i vaḳt kim ola dānīş-ver-i her-ḥāl
Taḳlīd-i reh ü resm-i şiʿār-ı peder eyler

III.

Tedbīr ile iş tām degül olmada kem-yāb
Eylerse de taḳdīre tevāfuḳ yine nā-yāb
Taḳdīr-i güller ʿabde keh tedbīr ile bī-tāb
Ser-çeşme-i taḳdīrden oldıysa ṣafā-yāb
İnṣāf niçün ṣāf-derūnān-ı keder eyler

IV.

Sālik olana elzem olur ide teyaḳḳuz
Eṭvār-ı sülūkunda tabaṣṣurla tefeṭṭun
Rūşen-dil olan eyleye her işde tefennün
Ol kim idemez künc-i mudārāya taḥaṣṣun
Kendüsüni cūyende-i eyne'l-mefer eyler

V.

Mikṣār-ı süḫan ṣāḥibini eylemez īcāh
Olur ḫāṭarı ṣoñra çe-sūd ise de eyvāh
Dānā-yı süḫan keyyis olınca olur āgāh

[10a]

Her şīvede ḫāmūş gerek ʿārif-i bi'llāh
Zīrā üdebā laġz-ı suḫenden ḥaẕer eyler

VI.

ʿĀḳil himem-i ḫayrı ider her revişinde
Kāmil kerem ü berre gider her gidişinde
Āgāh-ı ʿiberbīn olur ammā revīşinde
ʿĀrif edeb-āmūz olur her revīşinde
ʿĀḳil ḥikem-i Ḥażreti Ḥaḳḳ'a naẕar eyler

VII.

Ṣad şükr ü ṣenā Ḥażreti Mevlā'ya ki ansız
Her ḫālüme yāver baña luṭfı degül ansız
Her ne diler eyler ḳuluña ān ile ansız

Ben ḥamd-i hezārān iderüm Ḥaḳḳ'a ki ansız
Her maṣlaḥatı luṭf-ı ʿamīmi ider eyler

VIII.

ʿIşḳıyla ṭutan rāḫ-ı **Rıżā-cū** ola elbet
Maʿşūḳ ne şübhe seve ḫoş-nū ola elbet
Kim seve yüzin ʿacz ile fersā ola elbet
Ol ki der-i elṭāfına ruḫsā ola elbet
Bir vecḥle maḥrūm ḳomaz her n'ider eyler

IX.

Bi't-tecrübe çoḳ ʿibret alur ʿālem-i fānī
Ferzāne mücerrib olan eṭvār-ı zemānı
Ḳapılma **Rıżā** ḫudʿa-meniş bil Mevlā'nı
Devrān-ı şütür-gürbe-edādan hele **Kānī**
İnsān olan iḥsās-ı kemāl-i ḫaṭār eyler

22.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi'r-Raḥme[51]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Çekdüyse seni sen de bu dünyāyı çek çevür
Başdan çevürme çāre o ḫūlyāyı çek çevür
Aldañma rengine ġam-ı ferdāyı çek çevür
Çevril çeken çerāgeh-i ḫulyāyı çek çevür
Çöz pāleḥeng-i fikreti dünyāyı çek çevür

II.

ʿAḳluñ başuñda cānuñ elüñde riyāyı ḳo
ʿAḳluñı reh-ber eyle dilā sen ma-sīvāyı ḳo
Ḳayd-ı ʿabāyı ber-ṭaraf it bu riyāyı ḳo
Aç dīde-i fütüvveti ṭavr-ı ʿamāyı ḳo
Feṭḥ-i ṭılısm-ı ism-i muʿammāyı çek çevür

III.

Ḳayd-ı emel diñleme niḥāyetde dil-ḫırāş
Düşme o ḳayda kendüni sen itme dil-ḫırāş

[51] D. (G. 25); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 403.

Ġālib-i cihānda nefʿa ziyān ḳaydı dil-ḫırâş
Sūd u ziyān daġdaġasın itme dil-ḫırâş
Erbābı ile eyle o sevdāyı çek çevür
[10b]
IV.
Maṭlabsa ʿāfiyet saña her işde ḥimyelik
Rāḥat-resān-ı ḥāl odur oldı zendelik
Gūş eyle nuṣḥ-ı nāṣiḥi sen itme sādelik
Ne dāye ne devāya hele eyle dāyelik
Ne dāyilen ġumūma ne servāyı[52] çek çevür
V.
Herkes be-ḳadr-i ḳābiliyet kāmurān buved
Kisrā surūr u ġuṣṣa hemīn tevʾemān buved
Dil-rā ziyāñ-resānī zi-her-bed-zebān-buved
Īn-destgāh çün zi-ziyān-ı dil ziyan-buved
Tā ez-ziyān rehī vü be-sūrāyı[53] çek çevür
VI.
Yaş yire başma pāy-ı **Rıżā** çek ḳurı yiter
Dil-i ümīdi yaşılma hergiz ḳurı yiter
Çün ḳara ḳurı ḳoruyaraḳ çek ḳurı yiter
Çekme ḳurı yire ġam-ı ḫuşk u teri yiter
Terk eyle **Kānī** bu ser ü sevdāyı[54] çek çevür
23.
Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi'r-Raḥimehi'llāh[55]
Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün
I.
Mīdāẕsız müḥr urulsa kāġıda naḳş-pezīr olmaz
Nesīc-i penbe-kārī kālede mevc-i ḫarīr olmaz
O kim bī-behre-i ʿirfān ise merd-i baṣīr olmaz
Teninde merdüm-i ten-perverüñ naḳş-i ḥaṣīr olmaz

[52] servā: Ḥikāye-i bī-aṣl ü süḫan-ı dürūġ.
[53] sūdā: Mukāleme.
[54] sevdā: Yaḳıcı.
[55] D. (G. 67); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 434.

Süṭūr-ı meşḳ hīç āzürde-i tār-ı ḥarīr olmaz

II.

Ne ise ḳābiliyet her hünerde herkesüñ ẓāhir
El elden eylemiş üstün varınca ʿarşa ol ḳadür
Tezeyyünle degüldür ehliyet sen ḥāle ol nāẓır
Eli ehlinden al kim tā ola ḫāṣṣiyeti ẓāhir
Veẓāret mühri dest-i düzd-gīrüñle vezīr olmaz

III.

Naẓar eyle şīve-i nāta zemānuñ medḫali yoḳdur
Teġāfül itme gör īn u anuñ medḫali yoḳdur
Tefaṭṭun eyle tedbīr-i kesānuñ medḫali yoḳdur
Zemānuñ iʿtibārāt-ı cihāna medḫali yoḳdur
Sepīde-rīş olan kibrīt ile ẓātında pīr olmaz

IV.

Maṭālib-cūyī olur perde-i ġaflet-i mevālīye
Teberrī eylemen merbūbdan rāḥat-ı mevālīye
Hevācis-i reh-zen-i ḥükmi taṣarrufdur mevālīye
ʿAlāḳa māniʿ-i ḥükm-i taṣarrufdur mevālīye
Esīr-i ḫūb-rūyuñ ʿāşıḳı rabbü'l-esīr olmaz

V.

Kelāmından nümāyān merdüm-i dāniş-verüñ şānı
Nihān-ı taḥte'l-lisān ammā serīre-ḥāl-i insānı
Rıżā ṣūret degül maḳbūl-i iżāfet-şān-ı merdānı
Şeref-baḫṣı ḥaḳīḳatce iżāfet ister ey **Kānī**
Giyenler ʿāriyet bir sebz-destārı emīr olmaz

[11a]

24.

Taḫmīs-i Ġazel-i Sālik Raḥimehu'llāh[56]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Bul ṣafveti pākīze-ṣafī kim nesebüñdür

[56] "Bu şiir, Sâlik Efendi Dîvânı'nda bulunan 80. gazele yapılmış tahmîstir." bkz. Müzahir Kılıç, Sâlik Efendi (Kasımpaşalı) Hayatı, Edebî Kişiliği, Dîvânı'n Tenkitli Metni ve İncelemesi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Blilimler Enstitüsü, (Doktora Tezi), Erzurum, 1998, s. 450-451.

Ādemligi bil ādem iseñ ādem ebüñdür
ʿİrfan-ı Ḫudā bes saña müriş ü ebüñdür
Ādem iden ey dil seni ṭayy-ı nesebüñdür
Mānend-i Mesīḥā ʿadem-i faḫr-ı ebüñdür

II.

Rehvārda hem-pā ola mı esb-i neşāṭüñ
Şeb-dīz ise de ʿinān aña esb-i neşāṭüñ
İrḫā-yı ʿinān eyleye mi esb-i neşāṭüñ
Sevdā-yı ġam[57] olsun mı ʿināngīr-i neşāṭüñ
Mādām ki gül-gūne-i mey mürtekebüñdür

III.

Ġaflet mi cehālet mi nedür böyle tehālük
N'oldı saña ey dil idüp iẓhār-ı teḥālük
Ḥālüñ ne ise fikir idegör itme teḥālük
Tā çend [58] reh-i kāmda iẓhār-ı teḥālük
Ḫırmān-ı ḫaṭar meslek-i nehc-i ṭalebüñdür

IV.

Her şīvede bir cevrdür ger eyleme ibrāz
Her cilvede bir nāz-ı diger eyleme ibrāz
Her giryede bir ḍıḥk-ı diger eyleme ibrāz
Her ḫandede bir raḫne-i dil eyleme ibrāz
Engüşt-i nedem yoḳḫa refükār-ı lebüñdür

V.

Bī-ḫūde ʿacūl olma reh-i maṭlabuñ āḫir
Maʿlūm degül semt nedür nīk ü bed āḫir
Kāruñda teʾennī ne güzel eylesüñ āḫir
Bī-ḫūde şitāb-ı reh-i şevḳ eylesüñ āḫir
Dāmān-ı süḳūn mevḳif-i pā-yı taʿabüñdür

VI.

Tedbīr gerek olma ṣaḳın kārda mühmel
Ḳalbüñ ḳadre bend iderek ol mütevekkil

[57] Sevdā-yı ġam: Çalāk-ı ġam D. (G. 80/II.); M. Kılıç, Sâlik Efendi Dîvânı, s. 450.
[58] Tā çend: İtdükce D. (G. 80/III.); M. Kılıç, Sâlik Efendi Dîvânı, s. 450.

Bir ḥükm-i ḳader şübhe midür her ne ki ḥāṣıl
Şāyān mı degül ṣarf-ı reh-i ṭāʿata zāhid
Maḥṣūl-ı irādet ki senüñ müktesebüñdür

VII.

Sāḳī-i ezel neşʾe-i şiʿr eyledi ẕevḳüm
Ol neşʾe ile oldı **Rıżā**-yı ẕevḳle şevḳüm
Āṣār-ı salīḳam bilemem neşve-i ẕevḳüm
Sālik mey-i ilhām iledür neşʾe-i şevḳüm
Bikr-i süḫanüm ṣanma ki bintü'l-ʿinebüñdür

[11b]

25.

Taḫmīs-i Ġazel-i Sālik Raḥimehu'llāh[59]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Olur feyż-resān āhı seḥer-hīzān olan her şeb
Görür teʾṣīr-i āhı ʿışḳla seḥerān olan her şeb
İrer gülzār-ı vaṣla bülbül-i nālān olan her şeb
Bulur mihr-i ümīdin jāleveş giryān olan her şeb
İrer rūz-ı ḫazāne gül gibi ḫandān olan her şeb

II.

Dilā ḫamīr-i ʿışḳ ol tā bulasın ṣaḥve-i bī-dār
İçen cām elesti ṣaḥve-yāb-ı merdüm-i bī-dār
Olur mı neşve-yāb-ı bezm-i ġaflet merdüm-i bī-dār
Olur tā ṣubḥ-ı maḥşer ġurre mest-i devlet-i bī-dār
Ḳarīn-i ḫˇābgāh-ı vuṣlat-ı cānān olan her şeb

III.

Derūnun mihr-i ʿışḳa matlaʿu'l-envār-ı pür-feyż it
Burucu-i cismimi seyrinden ser-ā-pā kesb-i pür-feyż it
Miṣāl-ı bedr ḳalbin iltībās-ı ferr-i pür-feyż it
Fürūġ-ı mihr ü mehden iḳtibās-ı lemʿān-ı feyż it
Olur cā-yı naḳīṣa ṭālib-i iḥsān[60] olan her şeb

[59] D. (G. 24); M. Kılıç, Sâlik Efendi Dîvânı, s. 416-417.

IV.

Ḫayālüñ şevḳ-eñgiz göñül bir kez ḫuṭūr itse
Telāṭum-ḫīz olur deryā gibi bir kez ḫuṭūr itse
Olur ümmīd-i vuṣlat ḫāṭıra bir kez ḫuṭūr itse
Ne var peyk-i messerret ḫāṭıra bir gün ḫuṭūr itse
Ġamuñdur tekyegāh-ı sīnede mihmān olan her şeb

V.

Meded-res var mı ʿuşşāḳa meger ol ḳādir-i bī-çūn
Dilā ġam çekme elṭāf-ı firāvāne ider maḳrūn
Ṭuta gör dāmen-i ṣabrı naẓar ḳıl her gice her gün
O māhı ḥüsni zīb-i ḥāle-i āġūş ider bir gün
Müdām encūm-şümār-ı ḳülbe-i aḥzān olan her şeb

VI.

Bilürken şīve-i merdüm-firībi ne sitemgerdür
ʿAceb mecbūr olur dil çeşm-i cādū siḥr-perverdür
Meṣel gūş eylemez eyler tecāhül güya kerdür
O mest-i ḫˇab-ı naḫvet naġme-senc-i bezm-i digerdür
Benüm efsāne-gūy-ı ḳıṣṣa-ı hicrān olan her şeb

VII.

Olu nār-ı tecellī nūr-ı vaṣla reh-nümūn fi'l-ḥāl
Tecellā-yı viṣāl-i yār olur fi'l-ḥāl istikmāl
Rıżā-cū-yı ʿışḳ-ı yār olan añlar meʾāl-i ḥāl
Olur nār-ı Ḫalīl'e reh-nümūn-ı gülşen-i āmāl[61]
Ġamıyla **Sālikā** pervāneveş sūzān olan her şeb

[12a]

26.

Taḫmīs-i Ġazel-i Sālik Raḥmetu'llāhu'l-Ġanī[62]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Ḫarāb encāmkārī mesken-i kāşānedür dünyā

[60] Olur cā-yı naḳısa ṭākib iḥsān T.: Bulur mı şān ṭufeyl-i meclis-i iḫvān D. (G. 24/III.); M. Kılıç, Sâlik Efendi Dîvânı, s. 417.
[61] gülşen-i amān: gülşen-i iḳbāl D. (G. 24/VII.); M. Kılıç, Sâlik Efendi Dîvânı, s. 417.
[62] D. (G. 3); M. Kılıç, Sâlik Efendi Dîvânı, s. 404.

Ne rütbe olsa iʿmār ʿāḳibet vīrānedür dünyā
Nuḳūd ʿömr-i ücretdür ʿaceb ker-ḫānedür dünyā
Şikeste sāġar-ı meh köhne ʿişret-ḫānedür dünyā
Şafaḳdur rīziş-i mey ser-nigūn peymānedür dünyā

II.

Ṣafāy-ı bāl ile her dem degül cemʿiyyet-i ḫāṭır
Emeldār-ı hevācis reh-zen-i cemʿiyyet-i ḫāṭır
Bulur ʿuşşāḳ-ı dil-dāde gehi cemʿiyyet-i ḫāṭır
Nümāyān her perīşānlıḳda bir cemʿiyyet-i ḫāṭır
Seḥāb-ı pençe-i mihr ile zülf ü şānedür dünyā

III.

Fiġān itme hezārāsā bu gülzār-ı fenādan geç
Çeküp dāmanuñı ḫār-ı hevā-yı mā-sivādan geç
Taleb-kār-ı beḳā iseñ fenā-ender-fenādan geç
Hümā-yı ʿālem-i ıṭlāḳ olup dām-ı fenādan geç
Ki her müddetde bir sī-mürġ-i ʿışḳa lānedür dünyā

IV.

Derūnı dāġdār-ı maṭlab ise olmıyor ẓāhir
Yanar her rind-i ʿışḳ ammā heme aḥvāline sātir
Olur necm-i heveskārī gehī yāver gehī ʿāsir
Olur yek-cünbiş-i mestāneden dāġ-ı heves ẓāhir
Kemend-i keh-keşān zencīr-i ḥikmet-ḫānedür dünyā

V.

Dilā ṣafvet-pezīr it ḳalbüñi ḫoş-kām ise ḳasduñ
Olursın reh-rev-i nā-kām eger ārām ise ḳaṣduñ
Sirişkin jāle-rīz-i ber-ruḫ-ı gül-fām ise ḳaṣduñ
Dilā[63] naḫvet-fürūş ol kesb-i naḳd-i kām ise ḳaṣduñ
Hezār-ı bāġ iseñ gül şemʿ iseñ pervānedür dünyā

VI.

Daḳiḳadān-ı ʿirfān ol bu ʿibretgāhda zīrā
ʿİber-bīn ibn-i vaḳt merd-i dānā fehm ider maʿnā
Degüldür yek-neşaḳ yek-ṭavr seyr it ʿālem-i dünyā

[63] Dilā: Hemān D. (G. 3/V.); M. Kılıç, Sâlik Efendi Dîvânı, s. 404.

İder her laḥẓa bir ṭavr-ı digerde ʿarż-ı istiġnā
Gehī germ-āşnā-yı şevḳ ü geh bīgānedür dünyā

VII.

Suḫen-sencāna reşk-āver **Rıżā-cūyāne**'dür naẓmum
ʿAceb mi revnaḳ-ı mülk-i süḫan-dānī ise naẓmum
Serīr-ārāyı dīvān-ı maʿārif oldı bu naẓmum
Pür eyler şeş-cihātı **Sālikā** āvāze-i naẓmum
Gīrīv-i kūs-ı endīşemle nevbet-ḫānedür dünyā

[12b]

27.

Taḫmīs-i Ġazel-i Kānī Raḥmetu'llāhu'l-Ġanī[64]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Yād eyle göñül Ḥażreti Allāh'ı unutma
Sevdüñ ise sen ʿışḳ ile Allāh'ı unutma
Bā-ḥaḳḳ-ı rüsūl ol ulu Allāh'ı unutma
Bā-Ḥaḳḳ-ı nebī Ḥażreti Allāh'ı unutma
Ḳulsuñ ḳul iseñ ḳullıḳ idüp şāhı unutma

II.

Nā-çār ola gitmek saña kim bir gün olıcaḳ
Hīç rāḫ-ı diger bulmayasın bir gün olıcaḳ
Nevbet gele elbet o yola bir gün olıcaḳ
Rāhī olıcaḳsın o yola bir gün olıcaḳ
Evvel ola gör rāhı o şeh-rāhı unutma

III.

Sālik ola gör ṣıdḳla sen itme taḫāllük
Ahvālüñi evvel düşünüp eyle tedārik
ʿĀmil ola gör tā ki işin ola tebārik
Cehd it dime bir gün iderüm belki tedārik
Gāhī añup ol pādişehi gāhī unutma

IV.

Her ʿāşıḳ üftādeye Allāh'a giderken

[64] D. (G.165); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 510.

Yol gösterici elzem o Allāh'a giderken
Tenhā sökmez yolımı Allāh'a giderken
Reh-berlik ider Ḥażreti Allāh'a giderken
Gönder peşīn ol āh-ı sehergāh-ı unutma

V.

Her dil-şode dünyāyı atar ḳalble gözden
Dūrbin gibi ber-ʿaks baḳup dūr ide gözden
Seyl-āb ide firḳatla aḳan yaşunı gözden
Yan ḥasretle dök o ḳızıl ḳānları gözden
Dāġ-ı ġamı derd-i dil-i cāngāhı unutma

VI.

Nā-çār gelen geldügi yola gidecekler
Yoḳ laḥẓa-i teʾhīr u teḳaddüm gidecekler
Vaḳti gelicek mużṭar olup hep gidecekler
Bir gün ki apansız seni dāʿvet idecekler
Añı ol güni ol dāʿvet-i nā-gāhı unutma

VII.

Her ḳul ki **Rıżā-cū**-yı ola Allāh'ı unutmaz
Ḫoşnut olıcaḳ Ḥażreti Allāh unutmaz
ʿIşḳı ile yanan ḳulını Allāh unutmaz
Kānī yetişür ol vaḳit Allāh unutmaz
Sen de kerem it Ḥażreti Allāh'ı unutma

[13a]

28.

Taḫmīs-i Ġazel-i Maʿārif-Kānī Raḥmetu'llāhu'l-Ġanī[65]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Derdüñe dermān cānā Ḳādir-i yektā virür
Ne ṭabīb-i ḥazif ne ʿākil-i dānā virür
Şeb-çerāġ-ı maṭlabın derya-dil ol Mevlā virür
Girye-i mestāne keyf-i sāġar-ı ṣahbā virür
Gāh olur kim ḳaṭreler keyfiyyet-i deryā virür

[65] D. (G. 48); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 418-419.

II.

Düşme ḳayd-ı ʿāleme meşgūl-ı keşret olma kim
Ḳasvet-i dil-i māsiva meşgūl-ı keşret olma kim
Perde-i vaḥdet olur meşgūl-ı keşret olma kim
Āşinā-yı ḳīl ü kāl-i baḥş-i vaḥdet olma kim
Maʿnī-i bīgāneye her biri bir maʿnā virür

III.

Bü'l-vefā zan eyleme her ādemi aldar seni
Tecrübe ḳıl ʿādetin ḳapılma kim aldar seni
Şive-i şīrīn-suḫen-gūyī ile aldar seni
Ehl-i devlet vaʿd-i bī-incāz ile aldar seni
Şeyḫler de şimdi dervīşāne hep esmā virür

IV.

İrtibāṭ-ı ḳalble olur vuṣūl-ı maṭlabı
Ṣāf ḳıl mirʾāt-ı ḳalbin gör ḥuṣūl-ı maṭlabı
Olma nā-dān umma ʿācizden ḥuṣūl-ı maṭlabı
Bārgāh-ı ġayrīdan umma ḥuṣūl-i maṭlabı
ʿĀdeme her ne virürse Şāh-ı istiġnā virür

V.

Kün **Rıżā** dergāh-ı Ḥaḳ-rā her dem ʿarż-ı iḥtiyāc
Hem be-ḳūn dest-i terā keşkül-ı ʿarż-ı iḥtiyāc
ʿAczüñi gör ġaflet itme dīde-i ʿirfānın aç
Sen hemān dest-i niyāzı bārgāh-ı Ḥaḳḳ'a aç
Kānīyā her ne dilerseñ Ḥażreti Mevlā[66] virür

29.

Taḫmīs-i Ġazel-i Dil-nīşīn Velehu Raḥimehu'llāhu'l-Muʿin[67]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Cemīʿ-i enbiyāya maṭmaḥu'l-enżār olur Ḳıble
Ḳulūb-ı ehl-i ḥale veche-i ʿola nażar olur Ḳıble
Gurūḥ-ı ehl-i ʿışḳa manẓar ola nevār olur Ḳıble

[66] Mevlā: Allāh D. (G. 48/V.); D. (); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 419.
[67] D. (G. 171); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 514.

ʿUyūn-ı ehl-i Ḥaḳḳ'a maṭmaḥu'l-enẓar olur Ḳıble
Mütūn-ı mücrimāndan māḥī-i evẓār olur Ḳıble

II.

Yüzüñ sür ḫaḳ-i pāḳe çünkim odur veche-i ḥācet
Ġubār-ı ʿanberīni hep ʿuyūna sürme-i ḥācet
Sezā bārān ola ol arż-ı pāke demʿa-ı ḥācet
Vesaḫ-şūy-ı günāh olmaḳda ḳalmaz zemzeme ḥācet
Sirişk-i ḥāciyāndan şöyle deryā-bār olur Ḳıble

[13b]

III.

Günahkār olsa da züvvārını Allāh red itmez
Günāhın yüze urmaz Ḥażreti Allāh redd itmez
Muḳırr olan ḳulını Ḥażreti Allāh redd itmez
Evinden ḳapusından kimseyi Allāh redd itmez
Anuñ çün gāhda būsegeh-i eşrār olur Ḳıble

IV.

Ṭavāfa eyle nīyet bā-ṣefā-yı ḳalb-i taḥḳīḳī
Degül insān muṭāf ḳudsiyandur añla taḥḳīḳī
Odur maṭlaʿ-fürūz-ı ḳalb-i aḥyār añla taḥḳīḳī
Görür ʿaks-i cemal-i bā-kemāl şems-i taḥḳīḳī
O pīşāniye kim āyīne-i esḥār olur Ḳıble

V.

Asīl-ı naḫl-i maḳṣud andadur bālāter it ẓannı
Muḳaddesdür arażi ser-te-ser bālāter it ẓannı
Dıraḫt u bār u berg-i muʿcize bālāter it ẓannı
Dıraḫt-ı tāze bār-ı ʿömrden bālā-ter it ẓannı
Ki lā-büd münbit-i her seyyidü'l-ezḫār olur Ḳıble

VI.

Emīndür tā-ebed dest-i eʿādīden ḫāyal eyle
Odur her müteşāʿir pāk-dāmeñ kim ḫāyāl eyle
Şeref-yāb-ı izāfet-i nām-dāridür ḫayāl eyle
Ebābīl-i Ebrehe-küşlük ne maʿīndür ḫāyal eyle
Nice teʾdīb-baḫş-ı düşmen-i bed-kār olur Ḳıble

VII.

Gelür efkāra ṣafvet-i cilve-pīrā-yı ḫāyal eyler

Dil-i heymāñ-ı ʿāşıḳ dem-be-dem şevḳ-i viṣāl eyler

O da ʿAzrā-nihād u Vāmıḳān ʿarż-ı cemāl eyler

Gelür ebkāra feyż ol sāḥada ʿarż-ı cemāl eyler

Ziyāretgāh-ı eryāḥı dem-i ebkār olur Ḳıble

VIII.

Ḥarīm-i ṭuhr-pīrā dā ʿiren mādār-ı feyż-ā-feyż

O cāy-ı pür- ferāḥ revnāk-fezā envār-ı feyż-ā-feyż

O rūḥāniyyet ol vāla-şeref aṣar feyż-ā-feyż

O rūḥāniyyet ol zībā-şurūḳ-ı nār-ı feyż-ā-feyż

Ṣafā-baḫşīde ṣāfī niyyete hem-vār olur Ḳıble

IX.

Naẓargāh-ı Ḫudā-yi lem yezeldür ol şeref-kānı

Muḳaddes-i mevlīd-i Şāh-ı risālet mevhibet-kānı

Rıżā ümmü'l-ḳurā cāy-ı hidāyet meymenet-kānı

Ṣabāḥü'l-ḫayr sīmā-yı saʿādet andadur Kānī

Şümūs-ı ġayb-ı feyże maṭlaʿu'l-envār olur Ḳıble

[14a]

30.

Taḫmīs-i Ġazel-i Şeyḫ Nesīb-i Mevlevī Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[68]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Söylenür ʿışk-ı dilā ṣanma anı ḳāldadur

Şemm olur būyı berg-i gül aldadur

Leẕẕet-i ṭaʿam şeker sırr-ı ḫafī nāldadur

Ṣanma kim sırr-ı Ḫūda ḫırḳadadur şāldadur

O gīrān-māye güher ḳaʿr-ı yem-i ḥāldadur

II.

Dürr-i elṭāf-ı Ḫūda saña olınca maṭlab

Eyle baḥr-ı himeme ġavş bulasın maṭlab

[68] "Bu şiir, Nesîb Dîvânı'nda bulunan 37. gazele yapılmış tahmîstir." bkz. Ahmet Selahattin Hidayetoğlu, Nesîb Dede Hayatı, Eserleri ve Dîvânı'ın Tenkitli Metni, Selçuk Üniversitesi Sosyal Blilimler Enstitüsü, (Doktara Tezi), Konya, 1996, s. 316.

Kim ki muḳaddimse olur hüner sān maṭlab
Semm-i saʿy ü ṭaleb içinde nihāndur maṭlab
Zehr ḥīrmān-ı ṭabaḳ-ı şekker ihmāldadur

III.

ʿĪd irişse ayāġın öpmege olsa ruḫṣat
Merhabā beg diyebilsem bana olsa ruḫṣat
Yā ḳaşıdur naẓarumda hele olsa ruḫṣat
Aña fī'l-cümle müşābih diyü rāy-ı ruḫṣat
Naẓar-ı ḫalḳ-ı cihān hep meh-i şevvāldadur

IV.

Sūziş-i dil-şoden āteş-i teʾşīr-i diger
Beñzemez āteşe hīç yanumda teʾşīr-i diger
Alma āh-ı dil-şikeste ki teʾşīr-i diger
Ehl-i derdüñ süḫanı itmede teʾşīr-i diger
Ki füyūżāt-ı Ḫudā münkesirü'l-bāldadur

V.

Dāfiʿ i ġamm-ı derūn var ise bu ʿālemde
Bāʿiş-i şādī-i dil var ise bu ʿālemde
Belī hükmünce nefʿ var ise bu ʿālemde
Belī iksīr-i ṣafā var ise bu ʿālemde
Bāde-i köhnededür dil-ber-i nev-sāldadur

VI.

Bezm-i mehtāb-ı cihān gerçi fereḥ-baḫş ancaḳ
Māhir u sāḳī ile olsa revādur ancaḳ
Olsa pür-luṭfı ki olupdur dil-ārā ancaḳ
Hāle ol laʿl-i revān-baḫşda gördüm ancaḳ
O ḳadr-i luṭfı ki mīnā-yı mey-i āldadur

VII.

Bī-ʿaded nāz-perī-peyker mahbub-ı nesīb
Engel olmasa **Rıżā** arada bed-cins-i raḳīb
Dil-i üftāde ise olmadadur şevḳle vecīb
Ḳanḳı sevdā-ger-i nāz arturabilmem ki **Nesīb**
Yine kālā-yı dil-i şīfte dellāldadur

[14b]

31.

Taḫmīs-i Ġazel-i Şeyḫ Nesīb ʿAleyhi Rahmeti'l-Mevlā[69]

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

I.

Ḳanāʿat olsa kişide ribāyı n'eylerler

ʿAdālet olsa ḥaḳīḳat cefāyı n'eylerler

Besālet[70] olsa refiḳde cubāyı[71] n'eylerler

Ṣadāḳat olsa kişide riyāyı n'eylerler

Nifāḳ-pīşe olan āşināyī n'eylerler

II.

Selāmet isteyen ḫıfẓ-ı lisān ider yoḫsa

Hidāyet isteyen eyler ʿibadeti yoḫsa

Muḳayyed olma ki çeşm-i baṣīret aç yoḫsa

Saʿādet ister iseñ bāl-i himmet aç yoḫsa

Fesāne-gūyi-i perr-i hümāyı n'eylerler

III.

Nevā-yı āh-ı muḥabbet bī-şevḳ ehl-i dile

Seḥerde sūziş-i ʿışḳ-ı derūnī ehl-i dile

Ümīd-i vuṣlat-ı yārī teẕekkür ehl-i dile

Ḳad-i ḫamīde ile nāle besdür ehl-i dile

Semāʿı zemzeme-i ceng ü nāyı n'eylerler

IV.

ʿİnān-ı şevḳ-ı dilā hest-i ʿāşıḳāne getür

Hünerdür dest-i muḥabbet sürüp miyāne getür

Ki tīġ-i himmeti biẕāyet miyān cāne getür

Elüñde var ise naḳd-i hüner[72] meydāna getür

Metāʿ-ı kesme-ḫar[73] -ı iʿtināyı n'eylerler

V.

Göñülde ṣafvet olınca niyāz ider teʾṯīr

[69] D. (G. 58); Hidayetoğlu, Nesîb Dîvânı, s. 338.
[70] Besālet: Şeceʿat.
[71] cubbā: Ceybān.
[72] var ise naḳd-i hüner T.: naḳd-i hüner var ise D. (G. 58/IV.); Hidayetoğlu, Nesîb Dîvânı, s. 338.
[73] Kesme: Maʿlūm, ḫar: Maʿlum metāʿḳarīnesiyle eşik kesmesi dimekdür.

Necāt çünki ṣıdıḳda bilenler oldı beṣīr
Vuḳūf-ı ḥāl gerek kim müfīd ola tedbīr
Göñül dürüst gerek kim müfīd ola tedbīr
Şikeste zevraḳ içün nā-ḫudāyı n'eylerler

VI.

Olınca ṣervet ü sāmān dem-i şebāb olsa
Rıżā-i evḥāl-i reḥābet[74] dem-i şebāb olsa
Naṣīb-i ʿizzet-u ferḥat dem-i şebāb olsa
Nesīb devlet olınca dem-i şebāb olsa
Dem-i ḫazānda neşv ü nemāyı n'eylerler

[15a]

32.

Taḫmīs-i Ġazel-i Şeyḫ Nesīb Mevlevī Raḥmetu'llāh[75]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Bulmaz şeref-i ḥaḳīḳat o bī-ʿilm zī-haseb
Nā-dān odur ki eyleye daʿvī ḥasb-i neseb
ʿĀḳıl mıdur ḥaḳīḳaten ol merd-i bī-edeb
ʿİlm ü edeb ki olmaya ādemde mükteseb
Virmez şeref o bī-ḫirede ʿizzet-i neseb

II.

Her kim edīb-i ẕāt ola elbet ḥanīf olur
Her kim erbāb-ı ẕāt ola elbet ẓarīf olur
Her kim lebīb-i ẕāt ola elbet laṭīf olur
Her kimde kim edeb ola lā-büd şerīf olur
Aṣlı gerekse olsun Eʿācim gerek ʿArab

III.

Eşḫāṣ-ı cehl ṣarf ile dāʾim sefīl ü ḫār
Kimmiş libās-ı cāhili ḳılup aña iddiṣār
Ḳalursa cehl içinde olur ʿāḳıbet dimār
Aḥrār-ı bī-edeb olur āḫir ḥaḳīr u ḫˇar

[74] reḥābet: Vüsʿat.
[75] D. (G. 13); Hidayetoğlu, Nesîb Dîvânı, s. 291.

Mālik riḳāb iderse ʿabīdi n’ola edeb

IV.

Kīmyā dinilse gerçek edeb itme iştibāh

İbrīz-i ḫāṣ dirsem edeb itme iştibāh

Tūtīyā-yı çeşm ḳalb-i edeb itme iştibāh

İksīrdür dinilse edeb itme iştibāh

Sulṭān-ı evliyā didi *ḫayrun mine’ẕ-ẕ-ẕeheb*[76]

V.

Cemʿiyyet-i ḫavāṭıra bāʾiṣ olur dimiş

Taṣfiye-i ḳulūbı müʾddī olur dimiş

Naḳdīne-i ḫavāṭıra nāḳıd olur dimiş

Cemʿiyyet-i mekārim-i aḫlāḳdur dimiş

Baʿżı kibār vaṣf-ı edebde açınca leb

VI.

Ādem odur ṭarīḳ-i edebdeki saʿy ider

Nā-ḳes odur ki ġayr-ı edebde bilüp gezer

Naḳd-i ḥayātı bī-hude eyler sırf gezer

Zehr-i ʿanā ṭarīḳ-ı edebde olur şeker

Taḥṣīl-i ādemiyyet olunmaz bilā-taʿeb

VII.

Güş ile pendī añla **Rıżā** ṭut reh-i ṣavāb

Maġrūr-ı ʿaḳl olma bilinmez reh-i ṣavāb

Tedbīr ile ṣoñra tevekkül olur ṣavāb

Olmaz kimesne rāh-rev-i cādde-i ṣavāb

Tā olmaya **Nesīb** meded-baḫş-ı luṭf-i Rab

33.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu’llāhi ʿAleyh[77]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Kim bekā isterse ḳılmaz bu fenāya hīç heves

Lā-bekā-yı iḳbāl dünyāya meyl idendür bü’l-heves

[76] “Altından hayırlıdır” anlamında bir söz.
[77] D. (G. 89); Hidayetoğlu, Nesîb Dîvânı, s. 374.

Luṭf-ı Ḥaḳ dilerseñ ola saña ey dil dest-res
Mā-sivādan el yuyup maḫlūḳdan ümmīdi kes
Virdüñ olsun dā'imā Allāh bes bāḳī heves

II.

Ey olan meyyāl-i āmāl sīnede ʿirfān yoḳ mıdur
ʿĀḳıbet-i āmāl-i ālām ola īḳān yoḳ mıdur
Varlıġuñ encāmı yoḳluḳ firaḳa iẕʿān yoḳ mıdur
Ḫān-u-mān-ı hestī-i ʿuşşāḳı yaḳsa çoḳ mıdur
Heft dūẕaḫ nār-ı ʿışḳ-ı Ḥaḳ'dan oldı bir ḳabes

[15b]

III.

Pā-keşīme pā-giriftār pāk-ṭavr u pāk-bāl
Pāk-dāmān olınca hīç olur mı ḥüsn-i ḥāl
Ehl-i ḥāle ḳıl naẕar kim ʿādeti nīgū-ḫaṣāl
Pāk-sīretler ṣafında cāy-gīr olmaḳ muḥāl
Tā ki vardur câme-i ḥālüñde ġafletden denes

IV.

ʿİlm-i vehbī reh-ber-i ṣūr-ı hidāyet süsü
Āşnā-yı ʿışḳ olur aṣḥābın eyler rāst-gū
ʿİlm-i kesbīdür mezīl-i cehl ṣırf ey nīgū
ʿİlm-i kesbī ṣıdḳ ile aṣḥābın eyler ḥāl-cū
Reh-ber-i gümrāh olur gāhīce āvāz-ı ceres

V.

Kendü şīrīn-nīş zenbūr bildürir dadı nedür
Zaḫm-nīş olmaġı feḥm it acılıḳ dadı nedür
Al nümüne-i leẕẕet ṭuʿm-ı fenā ẕādı nedür
Beste-i dām-ı ʿalāʿiḳ bilmez āẕādī nedür
Engübīn-ālūde oldıḳda rehā bulmaz meges

VI.

Bū-rübā-yı ʿıtr-ı tevḥīd olmıyan nā-puḫte-dil
Berk-i çīn derd-i temcīd olmıyan nā-puḫte-dil
Delḳ-pūş terk ü tecrīd olmıyan nā-puḫte-dil
Bār-çīn-i naḫl-i tefrīd olmıyan nā-puḫte dil

Ādem olmaz mīve-i ṭūbāya bulsa dest-res

VII.

Mey gibi cuşiş-nümāt-ı ʿışḳ olsam çoḳ mıdur

Āteş-i hicrān ile yanup yaḳılsam çoḳ mıdur

Hū demīne nāle-i ḫāmem **Rıżāyā** çoḳ mıdur

Ney gibi elvan-ı naġam olsam **Nesîbā** çoḳ mıdur

Cānib-i bālādan irdi gūş-i hūşa bir nefes

34.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Rahmetu'llahi ʿAleyh[78]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

Perde-i ġilẓat olur cehl ile ʿirfān olmaz

Ġam-pūş olsa güneş ḍavʾ-i dıraḫşān olmaz

Bādesiz sāġar ise neşʾesi rīzān olmaz

Dil-i bī-ʿışḳ ki leẕẕet-şeş-īmān olmaz

Ten-i bī-cān gibidür raġbete şāyān olmaz

II.

Ẕī-ḥaseb bī-hünere baḳma şeref-i ẕātdadur

Olsa ālūde-rūşen yine şeref-i ẕātdadur

Olsa bī-vāye cihān içre şeref-i ẕātdadur

İttiḥād-ı ġamla[79] baḳma şeref-i ẕātdadur

Dem-i ʿĪsī dem-i seḥḥār ile yeksān olmaz

III.

Nā-sere[80] olsa ẕeheb bildüre seng-i miʿyār

Naḳş-ı sikkeñe ġaraż pāk olıcaḳ tām ʿayār

Naẓar-ı dikḳat ider ẕuḫrıfına[81] ehl-i ʿayyār

İmtiḥān tā ki ola ortada seng-i miʿyār

Kişi daʿvā ile hīç fāʾiḳ-i aḳrān olmaz

[16a]

IV.

[78] D. (G. 78); Hidayetoğlu, Nesîb Dîvânı, s. 361-62.
[79] ittiḥḥād-ı ġamla: ittiḥād-ı ʿamele D. (G. 78/II.); Hidayetoğlu, Nesîb Dîvânı, s. 361-362.
[80] Nā-sere: Geçmez aḳçe altun.
[81] ẕuḫrıfına: İçi ḫārice uymıyan meşela üzeri yāldızlı gibiler.

Şeref-i şāna göre luṭf-ı Ḥaḳ olur şāyān
Şān-ı seydūdet olur bāʿiṯ-i taʿẓīm-i kesān
Ḫātem-i laʿli nişāndur ki Süleymān-ı mārān
Olmasa ḫātem-i tevfīḳ-ı Ḫudā zīb-benān
Kimse tesḫīr-i perī ile Süleymān olmaz

V.

Eẕ-kaẓā gelse eger kimseye idbār-ı damār
Olamaz radde meger Ḫudā-yı settār
ʿAḳl u tedbīr-i beşer ʿacz ile ḥayrān-ı humār
Olamaz mekr ü ḥiyel-bend-i sebīl-i idbār
Maraż-ı mevte ʿaḳāḳīr ile dermān olmaz

VI.

Sözleri ehl-i nifāḳuñ ṣıdḳ-nümā
Ḫūyını setr idemez ḫāsid olur reşek-nümā
Sözleri ehl-i süḫan çoġı olur sehv ü ḫaṭā
Süḫan-ı ehl-i riyā eylemez īrāṯ-ı ṣafā
Bed-ṣadā ḥüsn-i taṣannuʿ ile ḫoş-elḥān olmaz

VII.

Ṣaf-dil rāst-süḫan olmaġa muhtāc yoḫsa
Yüzi aḳ anlı açıḳ olmaġa muhtāc yoḫsa
Ḳara göñülli ise kim ki muhtāc yoḫsa
Dil sefīd olmaġa muhtācdur ādem yoḫsa
Merd-i destār-ı sefīd ile müselmān olmaz

VIII.

Eyler ümmīd-i viṣāl ḳalb-i ḫazīn ḫayrāndur
Çeşm-i ʿuşşāḳa cihān bī-ruḫ-ı yār zindāndur
Gūşe-i hicrde hep girye-künān nālāndur
Sebeb-i girye olan hicr-i ruḫ-ı cānāndur
Mihr-i ebr içre nihān olmaya bārān olmaz

IX.

Fehm-i esrār idenüñ aġzı gerek ola ketīm[82]
Ketmi ġālib ola esrārına her merd-i fehīm

[82] ketīm: Ḳırbanıñ ṣıḳ dikişine dirler ki dirler ki ṣūyı ṣıẓmaz bi'l-kināye murād ketūmdür.

Femine mühr-i ḳavī ursasuz ʿaḳl-ı selīm
Ketm-i esrār-ı şeh-en-şāh ider elbetde nedīm
Güft ü gūy ile kişi nāʾil-i ʿirfān olmaz

X.

Reşk iderler çoḳ ehl-i hünere sırr-ı ʿacīb
Belī taḥsīne ḥased oldı bedel vaż ʿ-ı ġarīb
Ġıbṭa maḳbūl **Rıżā** eyler anı merd-i erīb
Hüneri ʿayb görür dīde-i ḫussād **Nesīb**
Yūsufʾun ḥüsni pesen-dīde-i iḫvān olmaz

35.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhiʾr-Raḥme[83]

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

I.

Ḫılāt-ı[84] pīre-zen-i dehrden girīzān ol
Ne çek nihāyetinde nedāmet ne daḫı giryān ol
Çıḳar cihānı göñülden ehl-i ʿirfān ol
Bu ḫār-zār-ı ʿalāyıḳda çīde-dāmān ol
Ṭutarsa Ḫıżr daḫı dāmenüñ girīzān ol

II.

ʿAdem-pezīr-i nuḳūş-ı cihāna ḳılma naẓar
Rüsūm-ı naḳşı ḫayāle mümāṯil eyle naẓar
Ṣaḥife-zīb-i fenādur görinen eyle ḥaẕer
Saña nuḳūş-ı cihān virmesün ṣafā vü keder
Miṯāl-i āyīne baḳ ḫūb u zişte ḥayrān ol

[16b]

III.

Gerekse maḳṣad-ı aḳṣā vuṣūl-ı maʿnāya
Vuṣūla saʿy gerekdür ḫabīr-i maʿnāya
Viṣāl-i bir ṭabʿ olmaz cemāl-i maʿnāya
İrişmek ister iseñ gülsitān-ı maʿnāya
Reh-i fenāda çü bād-ı ṣabā şitābān ol

[83] D. (G. 122); Hidayetoğlu, Nesîb Dîvânı, s. 410.
[84] Ḫılāt: Muḫālata.

IV.

Uyūna fer virür el-ḫaḳ o leẕẕet-i dīdār

Olur ḳulūba ṣafā-baḫş-ı leẕẕet-i dīdār

Fütādegānuñ ümmīdi o leẕẕet-i dīdār

Nigāh-ı dīde-i ʿāşıḳda leẕẕet-i dīdār

Derūn-ı sīne-i zāhidde ẕevḳ-ı īmān ol

V.

Göñül degülse muṣaffā ḳabūl-i ʿışḳ itmez

Olınca āyīne sırsuz ḳabūl-i ʿışḳ itmez

Ḥaşīre nemḳ-ı sezā mı ḳabūl-ı ʿışḳ itmez

Varaḳ ki olmaya sāde ḳabūl-i naḳş itmez

Ḥużūr-ı kāmil-i dānāda ṭıfl-ı nā-dān ol

VI.

Rıżā ṣaḥife-i ḳalbüñe meşḳ-i ʿışḳ eyle

Ẕemīn-i sīneñe ġars-i nihāl-i ʿışḳ eyle

Sirişk-i çeşmüñi de cūy-ı tāz-ı[85] ʿışḳ eyle

Nesīb sīneñi gülzār-ı dāġ-ı ʿışḳ eyle

Nigāh-tāb-ı temāşā-yı bāġ u bostān ol

36.

Taḫmīs-i Ġazel-i Derviş Āgāh ʿAleyhi Raḥmeti'llāh[86]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Ceẕbe-i ʿışḳıyla biz āhen-rübādan ḳalmazuz

Semt-i yāri bulmada ḳıble-nümādan ḳalmazuz

Bī-nevāyuz ẓāḥirā maʿnen seḫādan ḳalmazuz

ʿĀcizāne ceẕbemüzle dil-rübādan ḳalmazuz

Gözde berg-i kāhuz ammā kehrübādan ḳalmazuz

II.

Ġam-ı yemüm pāy-māl-ı cevr eyler ise nā-kes lī'ām

Her hüner-mende ider reşk-āverī ṭabʿı ḳızām[87]

---

[85] cūy-tāz: Serīʿü'l-cereyān nehir.

[86] "Bu şiir, Âgâh Dîvânı'nda bulunan 165. gazale yapılmış tahmîstir." bkz. Şerife Akpınar, Âgâh Dîvânı ve İncelemesi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Entitüsü, (Doktora Tezi), Konya, 2006, s. 351.

[87] ḳızām: Denī ṭabʿ li'ām gibi.

Ḥāsid-i bed-ḫū cihānda olamaz hiç şād-kām
Sürme gibi çeşmine çeksün felek her ṣubḥ u şām
Ḫāk iderse ġayret idüp tūtiyādan ḳalmazuz

III.

Kām-yāb olur mı ammā ādemüñ ġayretsizi
Leyse li'l-insāni illā mā seʿā[88] añla sözi
Hep üşengenlikdür el-ḫaḳ eyleyen mecrūm bizi
Rızḳımuz gerçi ayaġıyla gelür bulur bizi
Ḥırṣı gör ser-geştelükde āsiyādan ḳalmazuz

IV.

Ṭaʿna-i seng-i felekden münkesir ḫāṭırlaruz
Bir ḳırıḳ mirʾāta beñzer münkesir ḫāṭırlaruz
Sīnemüz pür-dāġ-ı hicrān münkesir ḫāṭırlaruz
Mevc-i ṣahbā gibi gerçi münkesir ḫāṭırlaruz
Bir dil-i işkeste görsek mūmiyādan ḳalmazuz

V.

Nādir ammā var ise de ādemiyyet ġālibi
İki yüzlü bī-şümār azdur ḳulūbuñ cālisi
Sāyedār-ı ʿāṭıfet var mı **Rıżā-cū** ġālibi
Ḳalmamuş **Āgāh** ʿālemde saʿādet ṭālibi
Yoḳsa dehrüñ olsa inṣāfı hümādan ḳalmazuz

[17a]

37.

Taḫmīs-i Ġazel-i Derviş Āgāh Raḥimehu'llāh[89]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Oludum fütāde ʿışḳuñ ile kem-terīne baḳ
Aġyār-ı mülteftesedeʿ abd-i kemīne baḳ
Maġrūr olma ḥüsnüñe āh u enīne baḳ
Luṭf eyle gāh ʿāşıḳ-ı zār-ı ḥazīne baḳ
Ḥüsn ile āftābda olsañ zemīne baḳ

[88] "İnsan için ancak çalıştığı vardır." (Necm: 53/39).
[89] D. (G. 206); Akpınar, Âgâh Dîvânı, s. 392.

II.

Hergiz ḳapılma güldigüne ḫudʿa ol mehüñ
Her söyledügi vaʿde-i kemmündur ol mehüñ
Ṣaḳın tecāhülāne sözi aldar ol mehüñ
Ey dil inanma vaʿde-i vaṣlına ol mehüñ
Olma firī-ḫorde sözüñ yatımına baḳ

III.

Pākize-dil kelāmı heme ṣādıḳānedür
ʿIşḳ-ı āşinā ḫayāli heme ʿāşıḳānedür
Merd-i müfrīb-i ʿişve-fezā cādūvānedür
Nāzüklerüñ telaṭṭufı da nāzikānedür
Ḫışmına baḳma ḫande-i zīr-i lebīne baḳ

IV.

Çekmedükde cevrini severüz cānumuz ḳadar
Her derdüni çeküp severüz cānumuz ḳadar
Pā-māl iderse de severüz cānumuz ḳadar
Yārüñ cefāsını severüz cānumuz ḳadar
Aġyāruñ itdügi bize çīn-i cebīne baḳ

V.

Var mı **Rıżā** devam-ı cihān inḥiṭāṭı yoḳ
Dil-ḫˇāhı üzre ʿālemüñ el-ḫaḳ ḫılāṭı yoḳ
Bergeşte-ḥāl āḫır-kār inbisāṭı yoḳ
Āgāh ḫˇāhiş üzre bu bezmüñ neşāṭı yoḳ
Sāḳīsine şarābına baḳ sāgarına baḳ

38.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[90]

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

I.

Hezār-ı varṭa-i ʿışḳa şitāb n'itse gerek
Göñül düşünce ıẓṭırāb n'itse gerek
Hüyāmı[91] ʿışḳa dil-i pür-ḫarāb n'itse gerek

[90] D. (G. 218); Akpınar, Âgâh Dîvânı, s. 404.
[91] Hüyām: Kel-nücūm-ı mine'l-ʿışḳ.

Hezār mey-kede ġam var şarāb n’itse gerek

Cihān-ı āteşe bir kāse āb n’itse gerek

II.

İderse nār-ı firāḳı ṣabā ider teskīn

Lihāb-ı ʿışḳīda bārān-ı çeşm ider teskīn

Nefesle āteş-i pür-sūz olur mı hiç teskīn

Olur mı sūziş-i dil bād-ı āh ile teskīn

Ḥarāret-i meye bād-ı ḥabāb n’itse gerek

III.

Duḥān ṣanma görince o āh-ı firḳatdür

Yanar içinde görinmez ki nār-ı ḥirḳatdür

Derūnı ʿāşıḳ-ı zāruñ fürūn-ı miḥnetdür

Göñül ki sūḫte-i āteş-i maḥabbetdür[92]

İdüp ġażābla mükerrir kebāb n’itse gerek

IV.

Şükūfte gülleri eyler semūm pejmürde

Esince ṣarṣar olur her şükūfe pejmürde

Nigāh-ı ḥasret ider māh-tābı pejmürde

Nigāh-ı germüm ider āftābı pejmürde

Çeküp yüzine o gül-ruḫ niḳāb n’itse gerek

V.

Ne ḥāl-i ʿışḳuma āgāh ana hem-dem ü hem-rāh

Neler çeker dil-i nālān tehī mi eyleyen āh

Ġumūm-ı mevc-i yemāsā **Rıżā** gelür her gāh

Zemāneden ne ḳadar derd-i ser çeker **Āgāh**

Ḫumār-ı meyden idüp ictināb n’itse gerek

[17b]

39.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi’r-Raḥme[93]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

[92] muḥabbetdür: teġafüldür D. (G. 218/III.); Akpınar, Âgâh Dîvânı, s. 404.
[93] D. (G. 309); Akpınar, Âgâh Dîvânı, s. 495.

Derd-i ʿışḳa kim bilür dermān ola ya olmaya
ʿĀlem içre bir ṭabīb-i cān ola ola ya olmaya
Aldı göñlüm bilmezüm heymān[94] ola ya olmaya
Ṭıfldur bilmem baña cānān ola ya olmaya
Terbiyetle ol perī insān ola ya olmaya

II.

Tīr-i ġamze yāresidür sīnede mānendegī
Dil-i ümmīd merhem luṭf eyliyor eẕ-Rabb-i Hayy
Nāle eyler dem-be-dem dil-i iftiraḳ ile çū ney
Minnet-i ḫuşk ey ṭabīb-i bī-mürüvvet tā-be-key
Merhemüñ yā derdime dermān ola ya olmaya

III.

İbtikā-yı ʿāşıḳa yā raḥm ide ya itmeye
Seng-dildür āhumız teʾsīr ide ya itmeye
Dīdemüz aḳçe döker yā kār ide ya itmeye
Girye-i pīrānemüz yā nefʿ ide ya itmeye
Gevher-i eşküm dür-i dendān ola ya olmaya

IV.

Bil gözet yoluñ yürümeyi başīretler gibi
Varṭa var üftāde olma bī-başīretler gibi
Şoñra reh-ber-cū olursın bī-başīretler gibi
Her çeh-i tārīke düşme bī-başīretler gibi
Yā derūnında meh-i Kenʿān ola ya olmaya

V.

Ḥātırı pīr-i meyi āl-ı inkisārından şaḳın
Çünkim ocaġ eskisidür inkisārından şaḳın
Dil-keşin olma **Rıżā-cū** inkisārından şaḳın
Ḫātır-ı sāḳīnüñ **Āgāh** inkisārından şaḳın
Yoḫsa tevbe[95] mūcib-i ġufrān ola ya olmaya

40.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi'r-Raḥme[96]

[94] heymān: ʿIşḳla ḫayrān.
[95] Yoḫsa tevbe: Tevbe yoḫsa D. (G. 309/V.); Akpınar, Âgâh Dîvânı, s. 495.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

Rāżıyum hecr benüm naẓre-i dil-tāb senüñ
Ḳāʾilim bana seher ola şeker-ḫˇāb senüñ
Cevr-i dil-sūz benüm ẕevḳ u ṣafā-yāb senüñ
ʿĀşıḳam girye benüm ṭabʿ-ı ferāh-yāb senüñ
Dil-i pür-dāġ benüm lāle-i sīr-āb senüñ

II.

Bulmadum istedügim gibi ki defʿ-i ġam ider
Görmedüm hem-demi kim çāre-i defʿ-i ġam ider
Baʿd-ẕ'īn istemezüz çāre-i defʿ-i ġam ider
Ey dil ey dil görelüm ḳanḳısı defʿ-i ġam ider
Laʿl-i dildār benüm cām-ı mey-i nāb senüñ

III.

Çarḫ geçer velehu dilā eyleye kim ḳaṭʿ-ı nizāʿ
Devr ider ʿaksine hep eyleyelüm ḳaṭʿ-ı nizāʿ
Yaḳışur ehl-i dile eyleyeler ḳaṭʿ-ı nizāʿ
Dönmeseydi felege derdüm idüp ḳaṭʿ-ı nizāʿ
Ol ḳamer-çehre benüm mihr-i cihān-tāb senüñ

IV.

ʿĀrif iseñ sözüñi doġru riyāsuz söyle
Naḫvet u ʿacebi gider öyle riyāsuz söyle
Ḳıl muvāfıḳ dilüñi ḳıble riyāsuz söyle
Zāhidā ben dimem sen de riyāsuz söyle
Delḳ-i ṣad-pāre benüm ḳākum ü sincāb senüñ

V.

Nāzīş u şīve eyle didi **Rıżā** yār baña
Dil-firībāne tebessümle didi yār baña
Eyleyüp ḥāle naẓar doġrı didi yār baña
Ḫākdan refʿ idüp **Āgāh** didi yār baña
Leb-i pür-ḫande benüm dīde-i pür-āb senüñ

[18a]

[96] D. (G. 226); Akpınar, Âgâh Dîvânı, s. 412.

41.

Taḫmīs-i Ġazel-i Āgāh ʿAleyhi Raḥmeti'llāh[97]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Zāʾil olmaz derd-i dildār ʿāşıḳ-ı ġam-nākdan
Müstebāndur sūziş-i āh dil-i ġam-nākdan
Her ḫadeng-i āhı atdıḳca geçer eflāḳdan
Zāʾil olmaz devlet-i faḳr āfet-i eflāḳdan
Cāmeʾi ʿuryān teni dāʾim emīndür çākdan

II.

Enderūn-ı sīnede dāʾim-nişīn ey ġonca-fem
Nā-sezālar olmasun saña ḳarīn ey ġonca-fem
Eylesün aġyārdan Mevlā emīn ey ġonca-fem
Her ḫas ü ḫār ile olma hem-nişīn ey ġonca-fem
Ḳadr-i ḥüsni bil gül-i ruḫsār bitmez ḫākdan

III.

Herkesüñ ibrācda bir aḫter-i dil-ḫˇāhı var
Her seḥer ʿāşıḳlaruñ sūzişli zār u āhı var
Şanmañuz kim ġayr-ı vuṣlat ʿāşıḳuñ dil-ḫˇāhı var
Herkesüñ bāġ-ı cihān içinde bir dil-ḫˇāhı var
Gülden efzūn ḥaẓẓ ider maḫmūr berg-i tākdan

IV.

Resm ü naḳş-ı ebrūvān itdükce ol şīrīn-lebüñ
Vaṣf-ı ḥüsn-i cān-fezā itdükce ol şīrīn-lebüñ
Vaṣf-ı ʿanber-fām-ı ḫāl itdükce ol şīrīn-lebüñ
Vaṣf-ı şeker-ḫandesin itdük de ol şīrīn-lebüñ
Oldı efzūn şaḳḳ-ı engüşt-i ḳalem misvākdan

V.

Dil-ḫazīnüm yāre bed-cinsān mülāḳī olalı
Bī-maʿnā kim yār mār olur şiḳākī olalı
Derd-i dil-efzūn **Rıżā** nā-dān nifāḳī olalı
Baḫt-ı ḫˇāb-ālūdemüz **Āgāh** sāḳī olalı

[97] D. (G. 284); Akpınar, Âgâh Dîvânı, s. 470.

Farḳ olınmaz bādenüñ keyfīyyeti tiryākdan

42.

Taḫmīs-i Ġazel-i Naẓmī ʿAleyhi'r-Raḥmeti'llāhi'l-Ġanī[98]

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

I.

O şūḫı bilmişüm ben ʿālem-i bīgāneden evvel
O bezm-ārānuñ oldum hem-demi kāşāneden evvel
Ben idüm şemʿ-i cemʿi şuʿle-i sūzāneden evvel
Var idi āşinālıḳ yār ile bīgāneden öñ
Yanarduḳ şemʿ-i bezm-i ḥüsnine pervāneden evvel

II.

Olur her çīn-i kākül ʿuḳde-i siḥr-i dil-figāra
Göñüller olmada ben dīde-i siḥr-i füsūnkāra
Belādur reng-i mekri ḳapılur dil çār u nā-çāra
Nice ḳābil dilā āvīze olmaḳ zülf-i dildāra
Vücūduñ şerḥa şerḥa itmeyince şāneden evvel

III.

Dilā ʿāşıḳ iseñ tā-ṣubḫ-ı maḫşer aġla bī-dār ol
Ne ḫandān ol cihānda dāʾimā ḥayrān-ı dīdār ol
Dilerse naḳd-i ʿömrüñ bī-dirīġ eyle saḫākār ol
Her āsān olma kālā-yı viṣāline ḫarīdār ol
İdüp teslīm ey dil cānuñı cānāneden evvel

IV.

Bu ʿālemde ne ʿibretler temāşā eyledüñ gördüñ
Metīnü'l-üs ʿimāretler müzeyyen ḫāneler gördüñ
Ne cemʿ-i bezm-i şādī kim teferruḳ eylemiş gördüñ
Bu köhne ʿişret-ābād felekde niçe dem sürdüñ
Mey olduḳ ṣaġār olduḳ bāde vü peymāneden evvel

[18b]

V.

Ṣaḳlama nā-kesānüñ ṭavr u vażʿ-ı nā-pesendine

[98] Taḫmīs-i Ġazel-i Naẓmī ʿAleyhi'r-Raḥmetu'llahi'l-Ġanī (?). *Nazmî*'ye ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.

Sipihr-i keç-revüñ baḳma bu devr-i nā-pesendine
İlişme ʿālemüñ reftār u ṭarz-ı nā-pesendine
Ṣaḳlama dehr-i dūnuñ böyle vaṣf-ı nā-pesendine
Bu ʿālem böyledür Ādem'le Ḥavvā'yı āneden evvel

VI.

Bozulmaḳda cihānda ḳalmıyor hīç kimsenüñ resmi
Bir az dem söylenür dillerde şol ʿanḳā gibi ismi
Rıżā baḳ seng-i ḳabre ḫakk olmış herkesüñ ismi
Neşīmengāh-ı dehri ḳor gidersüñ āḳıbet **Naẓmī**
Zāmān-ı fırṣatı fevt itme terk-i ḫāneden evvel

43.

Taḫmīs-i Ġazel-i Fuzūlī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī[99]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Mültefit aġyār senden ben ḳarīn-i ġam henüz
Bilmezüm n'oldı sebeb kim dil rehīn-i ġam henüz
Nīm-nigāh-ı luṭfuñ olsa maḥf olurdı ġam henüz
ʿĀlem oldı şād senden men esīr-i ġam henüz
ʿĀlem itdi terk-i ġam mende ġam-ı ʿālem henüz

II.

Yūsūf'ı ḥayrān iderdi ṭatlu güftār eyleyüp
Bülbülāne isem olur nāzişle güftār eyleyüp
ʿĀfiyet baḫş-ı marīż olurdı güftār eyleyüp
Cān baġışlardı lebüñ iẓhār-ı güftār eyleyüp
Urmadın ʿĪsī lebi cān-baḫşlıḳdan dem henüz

III.

Ebrūvānuñ ḳāb-ı ḳavseyn gördüler mi miḥrābını
Kaʿbe-i kūyuñda buldı ʿārifān miḥrābını
Bildiler vech-i vecihüñ ʿāşıḳān miḥrābını
Secdegāh itmişdi ʿışḳ ehli ḳaşuñ miḥrābını
Ḳılmadın ḫayl-i melāyik secde-i Ādem henüz

[99] "Bu şiir, Fuzûlî Dîvânı'da bulunan 109. gazele yapılmış tahmîstir." bkz. Abdulhakim Kılınç, Fuzûlî'nin Türkçe Dîvânı Edisyon Kritik ve Konularına Göre Fuzûlî Dîvânı, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Doktora Tezi), İstanbul, 2017, s. 869-870.

IV.

Laḫẓa-i çeşmüñle itseñ ʿāşıḳa cānā ḥüküm
Cevr ise de cānā minnet her ne dem olsa ḥüküm
Vāye-i ʿışḳuñ imiş *naḫnu ḳassemnā*[100]da ḥüküm
Cāna derdüñ cisme peykānuñ revān itmişdi ḥükm
Cism ile cān irtibāṭı olmadın muḥkem henüz

V.

Ṣarf ider nā-dān-ı vüsʿün kām ḥāṣıl ḳılmaġa
Bezl ider ʿuşşāḳ-ı ʿömrüñ kām ḥāṣıl ḳılmaġa
Vaṣl içündür seyl-i çeşmi kām ḥāṣıl ḳılmaġa
Eşk ṣarf eyler felekden kām ḥāṣıl ḳılmaġa
Bu güher ḳadrini bilmez dīde-i pür-nem henüz

VI.

Erġunūne sīnemi döndirdi bir tersā-beçe
Perde-birūn itdi ʿışḳum gerçi bir tersā-beçe
Evc-gīr-i cevr olur nāz ile bir tersā-beçe
Perde-i çeşmüm maḳām itmişdi bir tersā-beçe
Olmadın mehd-i Mesīḥā dāmen-i Meryem henüz

VII.

Derd-i ʿışḳ oldı **Rıżā** üftādegāne çün naṣīb
Derd olur yine devā hīç olma cūya-yı ṭabīb
Kim sever yāri çeker derdüni olmaz nā-şekīb
İy **Fużūlī** eyledi her derde dermān ol ṭabīb
Bir menüm zaḫmumdur ancaḳ bulmayan merhem henüz

[19a]

44.

Taḫmīs-i Ġazel-i Ḥasīb ʿAleyhi'r-Raḥmeti'llāhi'l-Mucīb[101]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Uṣūl-ı āheng-i vaṣl-ı dil-rübān eyle āvāze

[100] "Rabbinin rahmetini onlar mı bölüştürüyorlar? Dünya hayatında onların geçimliklerini aralarında biz paylaştırdık. Birbirlerine iş gördürmeleri için, (çeşitli alanlarda) kimini kimine, derece derece üstün kıldık. Rabbinin rahmeti, onların biriktirdikleri (dünyalık) şeylerden daha hayırlıdır." (Zuhruf: 43/32).
[101] Taḫmīs-i Ġazel-i Ḥasīb ʿAleyhi'r-Raḥmeti'llāhi'l-Mucīb (?). *Hasîbâ'ya* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.

Ber-feşān-ḫūy-ı şermī rūyına ḳullanma yelpaze
Ṣaḳīl olur ḥafīf ise ʿaraẕ-bār ol şeh-i nāze
Terennüm eyle gerdāniyyeden ḳop kār-ı şeh-nāze
Ṣabā ol gül-ʿizāra būselikden eyle aġāze

II.

İdüp zencīr-beste dilleri zülf-i dil-āvizüñ
Dü-yek devr-i kebirin ḫam-be-ḫam göstermede zülfüñ
Döner cengāle nīm-devr olsa kāhda zülfüñ
Maḳām-ı rāḥatu'l-ervāḥidür ʿāşıḳlara bezmüñ
Nühüfte itme rūyuñ bī-nevālardan bu dem-sāze

III.

Yamandur ṣūfīyānuñ gördügi der-ḥˇāb kün-i vuṣlat
İder ḍarbeyn ile taʿbīr bükerek ḫˇāhiş-i vuṣlat
Olur vādī-güẕār-ı tīz-rev-i efsūnger-i vuṣlat
İder aġyār bed-āvāzeyi her dem perde-i vuṣlat
Ḳomaz ʿuşşāḳını ol şūḫ-ı evc-i ḥüsne pervāze

IV.

Ḥaẕer kim tīz-terdür tīginden her müjenüñ tīri
Füzūn-ter nīzeden er-tīzter her ġamzenüñ tīri
ʿAceb kim rāst-kārī sīnede her ġamzenüñ tīri
Müʾeṣṣir-i tīz-ender-tīzdür āheng-i şimşīri
Ṭoḳunma ey dil-i şūrī emānu'l-çeşm-i ġammāze

V.

Olur diller leb-güşā taḥsīn içün ʿarż eyle yārāna
Rıżā Ḥaṣṣān-pesend şiʿrüñi ʿarż eyle yārāna
Güher-i ḳadrin bilür gevher-şinās ʿarż eyle yārāna
Ḥasībā nev-ḳumaş-ı naẕmuñı ʿarż eyle yārāna
Egerçi sāde naḳş olmış velīkin beste-ʿicāze

45.

Taḫmīs-i Ġazel-i Ṣābir ʿAleyhi'r-Raḥmeti'llāhi'l-Ġanī[102]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

[102] Taḫmīs-i Ġazel-i Ṣābir ʿAleyhi'r-Raḥmetu'llahi'l-Ġanī (?). *Sâbîr'e* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.

I.

Nigāh-ı mest-i nāzı bir naẓarda dil-ḫarāb eyler
İder feryād u zārı ʿışḳla dil ıżṭırab eyler
Göñül yanıḳlığın bilür yine zülfin niḳāb eyler
Bilür şemʿ-i ruḫı pervāne-i ʿışḳun kebāb eyler
Anuñçün ʿāşıḳ-ı bī-ṣabırdan yār ictināb eyler

II.

Dil-i şeydāya ḳayd-ı tar-ı zülf-i yār iken bilmem
Be-her şeb-tā-seḥer divāneveş pür-zār iken bilmem
Cemāli herkese ḫayret-fezā nā-çār iken bilmem
Cihān dil-beste-i zencīr-i ʿışḳ-ı yār iken bilmem
Niçün dil-ber kemend-i zülfini pür-pīç u tāb eyler

III.

Olınca ʿaks-i pertev-i ʿāşıḳa nūr-ı tecellī kim
Dilā ʿuşşāḳı heymān eyler ol nūr-ı tecellī kim
Teʿāla'llāh görinen nūr-ı Eymen nūr-ı tecellī kim
Teʿāla'llāh nedür ol neş'e-i nūr-ı tecellī kim
Eger Manṣūr görse muddʿāsından hicāb eyler

IV.

Ne cānlar var ki pīç-ā-pīç-i zülf-i yāra düşmüşdür
Ne murġ-ı ʿaḳl var kim dām-ı mekr-i kāra düşmüşdür
Rehā müşkil o dil kim reng-i zülf-i yāra düşmüşdür
O murġ-ı dām-cū kim şüst-i zülf-i yāra düşmüşdür
Eger eylerse de bīm-i rehādan ıżṭırāb eyler

V.

ʿAceb ḥayrān ʿālem şīve-i dildāre kim ẓāhir
Ne ʿārifler ne kâmiller ki olmış ʿāciz ü ḳāsır
Rıżā'dur çāresi ancaḳ *Rıżā-cū* ola gör ṣābır
Cemāliyle celālin yāradur kār eyleyüp **Ṣābir**
Dil-i viranı gāh ābād idüp gāhi ḫarāb eyler

[19b]

46.

Taḫmīs-i Ġazel-i Rūḥī Beyyaża'llāhu Vechehu'l-Behā[103]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Ṣanma endūh-ı dilā hep götüri sende yatur
ʿĀleme eyle naẓar cān gibi meskende yatur
ʿĀşıḳ-ı ġam-zede baḳ kūşe-i miḫnetde yatur
Kimi mestāne seḥer yār ile gülşende yatur
Kimi derd ü ġam-ı hicrān ile külḫanda yatur

II.

Şīve-i ġamzeñi cānān ne bilür āġyāruñ
Leẕẕet-i ẕaḫm-ı müjeñ dadmadı hīç āġyāruñ
Ḥasedinden göricek ola helāḳ āġyāruñ
Ey ḳaşı yā niçe girsün eline aġyāruñ
Ki oḳuñ ḳande vu ḳan dilde dilüm tende yatur

III.

Meclis-efrūz olaraḳ ʿarż-ı cemāl eyle gehī
Şeh-levendāne rūşen-i cünbiş-i nāz eyle gehī
Nāziş-i hūş-rübā ile çemān eyle gehī
Ḫāneden ṭaşra-ḫırām eyle gör ey serv-i sehī
Her ḳadem ḫāküñ rehüñde niçe efkende yatur

IV.

Ey gören ḥāle perīşānumı şeydā ṣanma
Ḳays-ı āvāre gibi ʿāşıḳ-ı Leylā ṣanma
Rengüñ rūyımı görüp bir ḳuru sevdā ṣanma
Künc-i miḥnetde raḳība beni tenhā ṣanma
Yār sende yatur ise elemi bende yatur

V.

ʿĀlemi seyr ü temāşāda görüñ aç gör kim
Nice biñ ʿibreti var ʿālemüñ ammā gör kim
Kimi giryān kimi ḫandān kimi ḥayrān gör kim
Seḥeri her yaña mestāne ḳulaḳ ṭut gör kim

[103] Taḫmīs-i Ġazel-i Rūḥī Beyyaża'llāhu Vechehu'l-Behā (?). *Rûhî'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.

Gülistānuñda niçe bülbül-i gūyende yatur

VI.

Gizlidür cevr ü cefā içün dil-i sengīnüñde
Ḳaṣd-ı cān-sūz gibi bildüm dil-i sengīnüñde
Niyyetüñ kimedür āyā dil-i sengīnüñde
Kin-i ġuşşāḳ-ı belā keş dil sengīnüñde
Beñzer ol āteş-i sūzāne ki āhende yatur

VII.

ʿĀşıḳuñ bāʾiş-i āsāyişi-i çeşm ü rūḥı
Ḳurre-i çeşm-i dil ārāyiş-i cān u rūḥı
Derd-i ʿışḳ ise **Rıżā-cū**-yı şafāyı rūḥı
Ḫāḳ-i ḫūn içre turur derd u ġamuñla **Rūḥī**
Yād idüp anı dimezsün ki ʿaceb ḳande yatur

47.

Taḫmīs-i Ġazel-i Şeyh ʿArżī ʿAleyhi'r-Raḥmeti'llāhi'l-Ġanī[104]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Yanup dil nār-ı ʿışḳa nālān olmasın dirsin
Döker ḫūn-āb-ı firḳat dīde-giryān olmasın dirsin
Yıḳarsın ḫāne-i dil yine virān olmasın dirsin
Olursın şemʿ-i meclis kimse sūzān olmasın dirsin
İçersin gül gibi cām-ı sefā ḳan olmasın dirsin

II.

Ġażab-ālūde olursın ʿāşıḳa mestāne oldıkça
İdersin iltifāt āġyāre hep mestāne oldıkça
Taḥammülsūz işveñ el-amān mestāne oldıkça
Açarsın bī-tekellüf sīnemi mestāne oldıkça
Yine ʿāşıḳlaruñ çāk-ı girībān olmasın dirsin

III.

İdersin dil-firībi vaʿde-i kemmūn-i viṣālüñden
Girih-bend-i ümmīd olur göñül vaʿde-i viṣālüñden

[104] Taḫmīs-i Ġazel-i Şeyhī ʿArżī ʿAleyhi'r-Raḥmetu'llahi'l-Ġanī (?). *Arzî'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.

Ele sirişteʾi girse şīve-i rengīn-i viṣālüñden
Keşersin rişte-i ümmīd-i ʿuşşāḳı viṣālüñden
Yine mecmūaʿ-i ḫāṭır perişān olmasın dirsin

[20a]

IV.

ʿAceb cānā ʿadūlar ruḫṣat-ı naẓẓāreden ṣoñra
Ḳadem-būsı umalar lemḥā-yı ruḫsāreden ṣoñra
Ḳalur mı ṭāḳat-ı sāmān dil-i bī-çāreden ṣoñra
Raḳīb-i bī-şebāta ruḫṣat-ı naẓẓāreden ṣoñra
Ṣaḳınsun kimseler ḳarşumda giryān olmasın dirsin

V.

İdersin dilleri mecbūr-i nigāh-ı çeşm-i mestüñden
Degül insān perīler ola meşhūr-ı çeşm-i mestüñden
Ne siḥir bu'l-ʿacebdür ẓāhir ammā çeşm-i mestüñden
Çekersin ḫançer-i nāzı nīyām-ı çeşm-i mestüñden
Ser-i rāhından ʿāşıḳlar girīzān olmasun dürsen

VI.

Rıżāveş mübtelā-yı derd-i ʿışḳ diler yā **ʿArżī**
Bilinür sūzişüñden āteş-i āh-ı derūn-i **ʿArżī**
Dönüp bārān-ı ṭūfān-ḫīze eşk-i ḥasretüñ **ʿArżī**
İdersin berk-ı lāmıʿ gibi āh u nāleler **ʿArżī**
Seḥāb-ı çeşm-i dilde yine bārān olmasın dürsen

48.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi Raḥmeti'l-Mevlā[105]

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

I.

Görüp üftādesin cevr ü cefāyı çoḳ dırāz eyler
İderse nīm-nigāh-ı iltifātın cān-güdāz eyler
Çeker ʿuşşāḳa cevrin hem-nigāhın pāk-bāz eyler
Göñül ālüftedür ṭurmaz mı vaṣl-ı niyāz eyler
Yine ammā açılmaz ḫāṭırından iḫtirāz eyler

[105] Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi Raḥmeti'l-Mevlā (?). *Arzî'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.

II.

Muḥabbet cāy-gīr-i dildür el-ḫaḳ gör ne ḥāletdür
Feżā-yı sīne-i ʿāşıḳda ammā başḳa selvetdür
Ḳuvā-yı nāmeye baḫşi miṣāl-i bāġ-ı cennetdür
Zemīn-i sīneden ḳaçma zemān-ı hüsne ülfetdür
Seni āb u ḥavāsı ol diyāruñ ser-firāz eyler

III.

Bilinür reng-i rūyından kişinüñ naḳş-ı ümmīdi
Ḫuṭūṭ-ı cebhesinden fehm olınur naḳş-ı ümmīdi
Ne oḳınur ne setri mümkin ammā naḳş-ı ümmīdi
Niḥān itdükce dil-i rūy-ı niyāz u naḳş-ı ümmīdi
Yine mirʾāt-ı ḥüsn-i yār ṭurmaz keşf-i rāz eyler

IV.

Belī gūyā olanlar āşinā-yı bezm-i vaḥdetden
Ḥaḳīḳat bu rübā-yı ḫubb ola nedür ṭıyb-ı vaḥdetden
Mecāzī cisr ancaḳ reh-güẕār-ı cūy-ı vaḥdetden
İçen bir cām-ı feyẕ-efrūz-ı ʿışḳ dest-i vaḥdetden
Ḥaḳiḳat güllerin pīrā-yı ḥüsn-i mecāz eyler

V.

Olurdum bende-i maḫṣūṣ-ı bāb-ı lutfı ey *ʿArżī*
Rıżā-cū-yı kemer-beste olurdum çāker ey *ʿArżī*
İderdüm ḥikmet-i cārū-keşi bi'l-faḫr ey *ʿArżī*
Pesend ol dil-ber-i mümtāz-ı ʿālī-ḳadre ey *ʿArżī*
Raḳīb-i nā-pesend-i ʿāşıḳından imtiyāz eyler

49.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥimehu'llāh[106]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Bak ḥālüme cānā neye döndiü kederimden
Nālān olurum ʿışḳuñla şevḳ-ı eserinden
Bī-zār iderüm ʿālemi āh-ı seḥerimden
Eşkiü dökilür ḥasret ile çeşm-i terümden

[106] Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥimehu'llāh (?). *Arzî'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.

Bir laḥẓā nihān olsa cemālüñ naẓarımdan

II.

ʿArż eyliyecek ḥālümi sulṭān-ı muḥabbet

İʿṭā-yı berāt eyledi sulṭān-ı muḥabbet

İʿlāma ne ḥācet baña sulṭān-ı muḥabbet

Tecdīdi-i berāt eyledi sulṭān-ı muḥabbet

Ṭuġrāsı yazılsa n'ola ḫūr-ı cigerüñden

[20b]

III.

Keşf eylemege ḳalmadı ḥācet ruḫ-ı maḳsūd

Ẓāhir olıcaḳ gün gibi ammā ruḫ-ı maḳsūd

Ġam çekme göñül görine bir gün ruḫ-ı maḳsūd

Şimden gerü açıldı niḳāb-ı ruḫ-ı maḳsūd

İtsün ḥaẓer ol māh fiġān-ı seḥerümden

IV.

Ṣarıl ṭuta görʿışḳla dāmān-ı temennī

Şevḳ ile gör kim ola giryān-ı temennī

Mādām dumūʿuñ ola rīzān-ı temennī

Gitdikçe olur sisile-cünbān-ı temennī

Ḥayret-ẕedeyüm çeşm-i muḥabbet eserümden

V.

Esince nesīm-i dem-i esḥār-ı temennī

Açıla **Rıżā** her gül-i iẓhār-ı temennī

Hengām-ı bahār-ı revnak-ı gülzār-ı temennī

ʿArżī açılur ġonca-i gülzār-ı temennī

Naḫl-ı heves-efrūz -ı şerār-ı naẓarumdan

50.

Taḫmīs-i Ġazel-i Ṭālib ʿAleyhi'r-Raḥmeti'llāhi'l-Ġālīb[107]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Ne ẕevḳ-i gülistānı ne ġonca-femi buldum

[107] "Bu şiir, Tâlib Dîvânı'nda nulunan 83. Gazele yapılmış tahmîstir." bkz. Melike Erdem, Bursalı Tâlib ve Dîvânı Tenkidli Metin ve İnceleme, Boğaziçi Üniversitesi (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 1994, s. 257.

Ne bülbül-i ḫoş-lehçe ne gūyendemi buldum
Hem-rāz-ı dil-i zār ne bir hem-demi buldum
Ne ṣoḥbet-i yārānı ne ʿayş u demi buldum
Rāḥat-dih olur ḫāṭıra ancaḳ ġamı buldum

II.

Kimlere diyem derdimi cānā hele bilmem
Gördüklerimiz hest-i mey-i derd ile sersem
Ṣāḥī var ise dünyāda ammā görebilmem
Şimden girü dürdī-keş-i mey-ḫāne-i derdem
Zaḫm-ı dil-i zāra uracaḳ merhemi buldum

III.

Nutḳı dem-i ʿĪsā gibi gördüñ mü felekde
İḥyā ide dil-mürdeʾi gördüñ mü felekde
Ẕātında mürüvvet ideri var mı felekde
Bir yār-ı vefādār bulunmadı felekde
Aġlar dil-i pür-ḫūna yine dīdemi buldum

IV.

Ḫammīr-i mey-i ʿışḳ olarak bir demi buldum
Hep derdime dermān idecek ḫoş-demi buldum
Esrār-ı neşāṭ-āver-i bezm-i Cem'i buldum
Feyż-i mey-i ʿirfān ile ʿaṣrıñ Cem'i oldum
Girdi elime cām-ı ṣafā Ḫātem'i buldum

V.

Ġam-yār-ı dilüñ ise **Rıżā** ol aña rāġıb
Şādī ġam-ı yār olsa gerek ol aña ṭālib
Şādāni-i dil ṣanma ola ġuṣṣayı sālib
Mesrūri-i vuṣlatda ḫoş ammā hele **Ṭālib**
Rāḥat-dih olur ḫāṭıra ancaḳ ġamı buldum

51.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[108]

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

I.

[108] D. (G. 89); Erdem, Bursalı Tâlib Dîvânı, s. 263.

Fenāda döndüm o gül-pīrehen ḫayālinden
Ḫayāl-i ẓılla müşākil bu ten ḫayālinden
Dil oldı çāha fütāde ẕeḳan ḫayālinden
Miṣāl-i nāl olup ol gül-beden ḫayālinden
Ne nāl bil ki ḫayāl oldı ten ḫayālinden

II.

Düşürdi pister-i bī-māra derdi cismümizi
İdince derd-i firāḳı naḥīf cismümizi
Ölümlü ḫaste iderse bu żaʿf cismümizi
Çü mūy ḳılsa daḫı ḥasret ile cismümizi
Ne dil geçer o miyānuñ ne ten ḫayālinden

III.

Ḫayāl itme çekilmez o ḳaşı yā gücdür
Şarāb-ı laʿlini ṣorma tecerruʿı gücdür
Sevād-ı zülfi taḫayyül belā-yı ser gücdür
Çıḳar başuñdan o sevdāyı ey göñül gücdür
Ḫalāṣ o kākül-i ʿanber-şiken ḫayālinden

IV.

ʿAceb mi fikr-i viṣālüñ ider isem dāʾim
ʿAceb mi ẕikr-i cemīlüñ ider isem dāʾim
ʿAceb mi hecrüñ ile dil-figār isem dāʾim
ʿAceb mi fikr-i ser-i kūyuñ eylesem dāʾim
Gider mi hīç ġarībüñ vaṭan ḫayālinden

V.

Ne dāmenine ne būs-ı lebe **Rıżā** ṭālib
Ne şemm-i sünbül-i zülfe ne şāmmeye ṭālib
Ne dil-firīb-i kirişme ne cilveye ṭālib
Ne mū-miyānı ne şīrīn-dehānıdur **Ṭālib**
Dilüñ nedür bilirüm ben geçen ḫayālinden

[21a]

52.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[109]

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

I.

Degül gencīde derdüm ḫāmeye taḥrīr müşkildür
Olur ṣad defter ü ṭomār anı taṣṭīr müşkildür
Ḥadīṯ-i ʿışḳ-ı cānānı hele tefsīr müşkildür
Şikāyet çoḳ felekden söylesem taʿbīr müşkildür
Zebān ile ḥikāyāt-ı ġamum[110] taḳrīr müşkildür

II.

Ne müşkil keşti-i dil sāḥil-i yeʾse düşe cānā
Ki mevc-ā-mevc-i ekdār-nümīdi başdırur ammā
Ḳabūl itmez meremmetçün şikeste şīşe-i mīnā
Ḫarāb-ı seyl-i ḥırmān oldı şimden gerü ey bī-dād
Dili vaʿd-i kemūn-ı luṭf ile taʿmīr müşkildür

III.

Görüp ḥāl-i perīşānum acır aʿdā degül aḥbāb
O rütbe derd-i ʿışḳ-ı dil-rübādan olmışum bī-tāb
Olur ḥuẕẕāḳ-ı ʿāciz derdime eylersem istiṭbāb
Nemek-rīz-i helāk olsun baña raḥm eyleyen aḥbāb
ʿİlāc-ı zaḫmum olmaḳ merhem-i tedbīr müşkildür

IV.

Degüldür pehlivānlıḳ ḳuvvet-i cüsmān ile yoḫsa
Taʿallüm eylemek lāzım o ḳaşı yāydan yoḫsa
Hedef-res tīr-i maṭlab ṣanma kim āsān ola yoḫsa
Meger nīrū-yı baḫt-ı imdādkārī eyleye yoḫsa
Nişān-ı kāma irmek nāvek-i teʾşīr müşkildür

V.

Selāmet-cū **Rıżā** nefsini dāʾim eyleye tezlīl
Oḳusun nüsḫa-i kevnüñ meʾālin eylesün taḫṣīl
Çalışsun iktisābā fennin olsun ʿālem-i teʾvīl
Melāmet nüsḫasın tā itmeyince saʿy ile tekmīl

[109] D. (G. 30); Erdem, Bursalı Tâlib Dîvânı, s. 204.
[110] ḥikāyet-i ġamım: ḥikāyet-i ʿamem D. (G. 30/I.); Erdem, Bursalı Tâlib Dîvânı, s. 204.

Kenār-ı metn-i ʿışḳa **Ṭālibā** taḥrīr müşkildür

53.

Taḫmīs-i Ġazel-i ʿAtāyī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī[111]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

ʿİbret al ʿālemden ey dil dīde-i pür-nūr ile
Ola şuhūduñ teḳābül kim ne cebr ü ẕūr ile
Ḥikmet-i Ḫallāḳı gör kim żıdd-ı nār nūr ile
Tevemāndur sūrı dehrüñ mātem pür-şūr ile
Bir dükānda yapılur tābūtı naḫl-i sūr ile

II.

Şevḳ-engīz-i nühüftkār nāṭıḳ-ı ḳalbden
O ḫakīr-i naġme-i ʿuşşāḳ olınca ḳalbden
Muṭırbā itme bülend-āvāz niyāzı ḳalbden
Naġme-i şādı bülend olsa ne deñlü ḳalbden
İtdürür gerdūn ḳarārın nāle-i rencūr ile

[21b]

III.

Teng-nāyı ʿāleme eyle naẓar-ı encāmkār
Geh ḫarābī geh ʿimāret olmada leyl ü nehār
Rūẕkāruñ bil ġanīmet āḫir-i kār rūzgār
Çünki āḫir başuña teng eyler anı rūzgār
Günbed-i şeş-ḫāne birdür ḫāne[112]-i zenbūr ile

IV.

Mübtelāyı ʿışḳ olan āh itmesün ya n'eylesün
Derdi çoḳ bī-çāre-dil āh itmesün ya n'eylesün
Hīç acur yoḳ āh-ı ḥālüne itmesün ya n'eylesün
Yār her-cāyī göñül āvāre ʿāşık n'eylesün
Ḥayret alur ādemi efkār-ı devr-ā-devr ile

V.

[111] "Bu şiir, Nev'i-zâde 'Atâyî Dîvânı'nda bulunan 191. gazele yapılmış tahmîstir." bkz. Saadet Karaköse, Nev'i-zâde 'Atâyî Dîvânı, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Doktora Tezi), Malatya, 1994, s. 614.
[112] ḫāne: günbed D. (G. 191/III.); Karaköse, Nev'i-zâde 'Atâyî Dîvânı, s. 614.

Ġam-küsāri diler iseñ ele al cām-ı meyi
Yād-kār-ı Cem'dür ancaḳ öyle bil cām-ı meyi
Rind-meşreb bilür ol keyfiyyet-i cām-ı meyi
Atmasun[113] yabane şeyḫ-i tīre-dil cām-ı meyi[114]
Bāde içsün bāde kim ḳalbin pür eyler nūr ile

VI.

Cevr-i yāri çekmege **Rıżā-cū** ġayretüm
Çün cefā yāri çekmek oldı her dem ferḫatüm
Minnet-i ʿāġyār çekmek oldı ẕīrā miḥnetüm
Cevr-i devre ḳarşı ṭurmaḳdur **ʿAtāyī** himmetüm
Ya göñül uşlana ya gerdūn-ı ẓālim[115] yorıla

54.

Taḫmīs-i Ġazel-i Fāʾiż ʿAleyhi'r-Raḥme[116]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Dil mużṭarib kirişme-i ʿālī-cenābından
Ḥırbāya döndi ḥayret ile āfitābdan
Oldı ḥarām-ı çeşmüme ḫʿāb-ı ıżṭırābdan
Bī-tāb olursa da dil eger ıżṭırābdan
Geçmez hevā-yı ṭurre-i pür-pīç ü tābdan

II.

Tīr-i müje ile sīnemi ġırbāl iderse de
Ḫūn-āb-ı çeşm-i ḥasret aḳup seyr olursa da
Ser-tīz-i kār it cevr ile cānā ḳıyarsa da
Tīġ-i sitemle sīnemi ṣad-pāre ḳılsa da
Ben yüz çevirmem ol şeh-i ʿālī-cenābdan

III.

Dil mübtelāyı ʿışḳuñ olaldan umar şehā
Bī-mār durur ʿişveñ olaldan umar şehā

[113] Atmasun: Ötmesün D. (G. 191/IV.); Karaköse, Nev'i-zâde 'Atâyî Dîvânı, s. 614.
[114] cām-ı meyi: ḫālī-derūn D. (G. 191/IV.); Karaköse, Nev'i-zâde 'Atâyî Dîvânı, s. 614.
[115] gerdūn-ı ẓālim: gerdūn-ı gerdān D. (G. 191/V.); Karaköse, Nev'i-zâde 'Atâyî Dîvânı, s. 614.
[116] "Bu şiir, Edirneli Fâiz Dîvânı'nda bulunan 34. gazele yapılmış tahmîstir." bkz. Tarık Demir, Edirneli Fâiz Dîvânı İnceleme-Metin-Dizin, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2006, s. 159-60.

Derdüñ yolında döşegüñ olaldan umar şehā
Dil derdüñe devāyı ḳapuñdan umar şehā
Geçmez olınca ol der-i devlet-meʾābdan

IV.

Pertev-perest-i ḥüsni göñül māh-ṭalʿatüñ
Revnaḳ-fezā-yı bezm-i cihān māh-ṭalʿatüñ
Burc-ı şerefde tāb-dih-i māh-ṭalʿatüñ
Bār-ı ġamın çekerdi o ḫūrşīd-ṭalʿatüñ
Ḳalsaydı ẕerre deñlü eṣer dilde tābdan

V.

Vardı **Rıżā** göñülde teheyyüc-i neẕāreye
Mużmar göñülde fırṣat-ı ḥüsne neẕāreye
Aldurmaz olsa ġamzesi ḫū fen-i neẕāreye
Ruḫṣat da virse ġamzesi **Fāʾiż** neẕāreye
Rūyına ol mehüñ baḳılur mı ḥicābdan

55.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetuʾllāhi ʿAleyh[117]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün

I.

ʿAkse-māniʿ-i jengdārī var ise ʿāyīnede
Ṣāf olınca ḫūb u zişti görince ʿāyīnede
Sīrete baḳ ṣūrete ḳılma naẕar ʿāyīnede
Görmedüm çün ṣūret-i ümmīdi bir āyīnede
Ḳalmadı naḳş-ı emel pāk oldı levḥ-i sīnede

[22a]

II.

Geh ḫayāl-i vaṣıl ile ḥāṣıl olur dilde sürūr
Geh ġumūm-ı hicr ile bī-çāre dil olur ḥusūr[118]
Dil ki ġam-gīn olsa eyler şübhesiz selb-i şuʿūr
Cāygāh-ı leşker-i endūh ġamdur ey sürūr
Saña yir yoḳ teng-nāy-ı sīne-i bī-kīnede

[117] D. (G. 47); Demir, Edirneli Fâiz Dîvânı, s. 170.
[118] ḥusūr: İncinmek.

III.

Ṭıfl-ı dil-firīb ġubarsın ammā tāḳiyesi olmaz ḫalāṣ
Bildi ebced-ḫˇānken ol çāre-cūyā-yı ḫalāṣ
Eylemez āẕīne hergiz ġam mı şübheden ḫalāṣ
Gūş-māl-i ġamdan olmaz ṭıfl-ı dil-berden ḫalāṣ
Bir debistāndur bu kim şenbehde ber-āẕīnede

IV.

Eylesün yārān ile ẕevḳ u ṣafālar ḳāʾilüz
Gülistānda eylesün seyr ü teferrüc ḳāʾilüz
Gül gibi gelsün açılsun nāzenīnüm ḳāʾilüz
Tāze hem-demler mübārek olsun ey meh ḳāʾilüz
Tek añılsun gāh ü bī-geh ʿāşıḳ-ı dīrīnede

V.

Merd-i āgeh pendimi me-gūş eyler gūşına
Keç-naẕar itmez **Rıżā-cū** merd-i ḫırḳa-pūşına
ʿĀrifāne yār olur rind-i cihan ber dūşına
Pādişāh-ı vaḳt olur **Fāʾiż** kim alsa dūşına
Bir ʿaceb ḥālet var ancaḳ ḫırḳa-i peşmīnede

56.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāh[119]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Ḫāk-i ḳademün kim ki ʿilāc-ı remed eyler
Bī-şübhe devā-baḫş-i ḥaḳīḳi meded eyler
ʿĀcize her ümmīdin keserek kef-i yed eyler
Ḫāk-i der-i dildārı o kim müstened eyler
Bir rütbedür ol kim aña ʿālem ḥased eyler

II.

Derd-i dili ʿışḳ ehlinüñ elbet olamaz dād
Derdi aña dermān olucaḳ istemez āzād
Çekmege cefā oldı dil-i ʿāşıḳa muʿtād
Ṣaymaz bizi ʿāşıḳlaruñı eylese taʿdād

[119] D. (G. 14); Demir, Edirneli Fâiz Dîvânı, s. 143-144.

Ammā sitem ü cevrini bī-ḥadd ʿaded eyler

III.

Cān örgüdür el-ḫaḳ ḳaçan olsan ġażab-ālūd
Ḥayretde olur ʿāşıḳa olsan ġażab-ālūd
Bāʿiṣ nedür āyā ki nigāh-ı ġażab-ālūd
Ey şūḫ-ı cefā-cū bu nigāh-ı ġażab-ālūd
Çoḳ ʿāḳilī sergeşte-dil ü bī-ḫıred eyler

IV.

Lerzīşte olur laʿlüñi görince çū maḫmūr
Eylemez ʿaceb-ḥālet varmış dil-i maḫmūr
Ḫammīr-i mey-i ʿışḳuñ olup bu dil-i maḫmūr
Ditrer göricek cām-ı meyüñ üstine maḫmūr
Ẓan itme görüp raʿşesini dest red eyler

V.

Hīç olma elem-nāk **Rıżā**-çün dil-i Fāʾiż
Dāmān-ı Ḫudā'yı ṭuta gör çün dil-i Fāʾiż
ʿAzm-i reh-i teklān ola gör çün dil-i Fāʾiż
Āzāde olur ḳayd-ı elemden dil-i **Fāʾiż**
Bir gün irişür feyż-i İlāhī meded eyler

57.

Taḫmīs-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[120]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Ne ḥāṣıldur cihānda āh u feryād itmeden ġayrı
Ne sūd itdüñ dilin bī-hude nā-şād itmeden ġayrı
Ser-i ḳadr-i ḥāṣıl-ı ʿömrüñi berbāt itmeden ġayrı
Ne kāruñ var göñül bī-hūde feryād itmeden ġayrı
Ne ḥāṣıl eyledüñ düşmenleri şād itmeden ġayrı

[22b]

II.

Ḫaṭādur meyl-i şemm-i müşk-nāb zülf-i pür-çīne
Ne diller var olup zencīr-beste zülf-i pür-çīne

[120] D. (G. 53); Demir, Edirneli Fâiz Dîvânı, s. 175.

Naẓar ḳıl reng-i mevc-ā-mevc-i siḥr-i zülf-i pür-çīne
Ne sūd itdüñ görüp meyl itmeden her zülf-i pür-çīne
Göñül murġın esīr-i dām-ı ṣayyād itmeden ġayrı

III.

Ne sāmān-sūz olur ḥayfā görüp yanında aġyāruñ
Gelür mi ṣabra ṭāḳat hīç görüp yanında aġyāruñ
Göñül dīvāne olmaz mı görüp yanında aġyāruñ
Baña biñ cevr ider ol bī-vefā yanında aġyāruñ
Ṣafā eyler beni nā-şād idüp şād itmeden ġayrı

IV.

İnanma vaʿdine ister ise ʿahdi ekīd olsun
Ḳapılma ʿuḳde-i mīṣāḳa ister ise şedīd olsun
Vaʿīd olur inanma vaʿdine ister sedīd olsun
Hezārān vaʿd-i luṭf itmişdi yār ʿömri mezīd olsun
Hep itdi ḫāṭır-ı vīrānum ābād itmeden ġayrı

V.

Rıżā basṭ-ı maḳāl şeḳve ḳılsam çarḫ-ı kec-revden
Vefā-yı ʿahd ammā görmedüm ben çarḫ-ı kec-revden
Ṣadāḳat var mı görmiş bilsem āyā çarḫ-ı kec-revden
N'ola **Fā'iż** gibi itseñ şikāyet çarḫ-ı kec-revden
Nesin gördüñ dem-ā-dem cevr ü bī-dād itmeden ġayrı

58.

Taḫmīs-i Ġazel-i Nergisī Raḥmetu'llāhu'l-Ġanī[121]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün

I.

Sen melek-dīdārı gördüm baḳmazum ʿāyīneye
Oldı mirʾāt-ı Ḫūdā rū baḳmazum ʿāyīneye
Ḥüsne maġrūr olma çoḳ baḳup ʿāyīneye
Seyr-i ḥüsnüñçün baḳarsuñ dostum ʿāyīneye
Ḳıl naẓar mirʾāt-ı ḳalb-i bende-i dīrīneye

II.

Nūr-baḫş-ı dīde-i ʿuşşāk-ı ruḫsāruñ senüñ

[121] Taḫmīs-i Ġazel-i Nergīsī Raḥmetu'llahu'l-Ġanī (?). *Nergisî'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.

Hem-cilā-yı rūḥ olandur mihr-i ruḫsāruñ senüñ
Çünki mirʾāt-ı ṣafādur ḥüsn-i ruḫsāruñ senüñ
Görmeyince mihr-i ʿālem-tāb-ı ruḫsāruñ senüñ
Nūr olmaz dīdede hīç şevḳ gelmez sīneye

III.

İki ʿālem içre her kim ister ise kām alur
Baḫtiyāri olur ise şān-ı ʿālī-nām alur
Līk şol kim ser-firāz-ı kār-ı ḫayr-i nām alur
Ḫāṭır-ı ehl-i fenāyı destine her kim alur
Genc-i vīrān içre el ḳor ṣanḳi bir gencīneye

IV.

Derd-i yāre düşdüm ammā kār u bārum var iken
Ġayri kârı n'eylerüm ben ʿışḳ-ı yārüm var iken
Ḳıṣṣa-i ḫˇāyīdedür çün ḥasb-i ḫālüm var iken
Ḳıṣṣa-i Mecnūn oḳunmaz ḥasb-i ḫālüm var iken
Ehl-i dil gūşın ṭutar mı ḳıṣṣa-i yārīneye

V.

Muʿteber ṭutar cihānda ehl-i ʿirfān şol kesī
Maḥşerümdür nezd-i Ḥaḳ'da kim **Rıżā** ol bī-kesī
Ḫāne-ber-dūşu cihāndur bī-kesā vü bī-kesī
Her ser-i mūyında bir ḥikmet bulursun **Nergisī**
Dīde-i ʿibretle baksan ḫırḳa-i peşmīneye

59.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥimehu'llāhu ʿAleyh[122]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Ne ḳayd-ı cihān dilde ne ḫod fikr-i ġamum var
Ne ẕevḳ-ı derūnum ne ḫod aña hemmüm var
Mest-i mey-i ʿışḳ oldı göñül ḫoş-demüm var
Serde mey-i ʿışḳ elde ise cām-ı Cem'üm var
Od yanar iken başda yine ʿayş u demüm var

[122] Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥimehu'llāhu ʿAleyh (?). *Nergisî'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.

II.

Başdurdı hücūm-ı miḥenüm nūr-ı muḥabbet
Tenvīr idicek ṣaḥn-ı dili nūr-ı muḥabbet
Maḥv eyledi dilden elemüm nār-ı muḥabbet
Defʿ eyledi cümle kederi dāġ-ı muḥabbet
Ne dilde ġam ne cigerümde elemüm var

[23a]

III.

Naḳdīne-i dil-i ʿāşıḳa ser-māyesi besdür
Lüʾlü gibi göz yaşı beşiyār oldıġı besdür
Çün ṣāḥib-i ṣervet bu temevvül aña besdür
Dāġ-ı ciger u eşk-i ter ʿāşıḳlara besdür
El-minnetü li'llāh ki ẕerüm var diremüm var

IV.

Merdāne reh-i ʿışkı ṭutup reh-zeni bilmem
Kef-i yed-i ümmīd ile merd ü zeni bilmem
Herkese temennā idemem düşmeni bilmem
Ben ġayret-i āḳrān u ġam düşmeni bilmem
Ne kimseye reşk ü ḥasedüm ne sitemüm var

V.

Ne rütbeye meyl-i dil ü ne cāh ile māla
Terkīb-i ḫurūf ile ne mümkin gele ḳāle
Bir şīve gerek nāzişīdür gelmede bāla
Gāhi düşünür ḫāṭırum efkār-ı cemāle
Ḥayretde görenler beni ṣanur ki ġamum var

VI.

Eşʿār-ı metīn olsa sezādur aña raġbet
Ammā ki muḫayyel ola rengīnī-i ṣanʿat
Üstād pesend ola meʾali vire selvet
Eşʿārı yiter ʿarż-ı murāda dem-i ḥayret
Lāl olsa zebān n'ola lisān-ı ḳalemüm var

VIII.

Ḫāk-i rehidür çeşmi dile kuḥl-ı saʿādet

Būs-ı ḳademi ʿāşıḳına vāye-i rifʿat
Ẓıllı sürmeyen hümā-vāye-i devlet
Yārüñ ayaġı tozıdur iksīr-i sāʿadet
Ṣad şükür ki dil-ber-i ferruḫ-ḳademüm var

IX.

Bir dil ki **Rıżā** ẕikr-i Ḫudā'dur aña endūh
Fürce bulamaz girmege hergiz ġam-ı endūh
Tecrīd gerek ẕikr-i Ḥudā kim ola endūh
Bir dildeki Allāh ola girmez aña endūh
Ey **Nergisī** Allāh dir iken ben ne ġamum var

60.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[123]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Vaṣf-ı gīsū-yı siyeh-tābın göñül iṭnābda
Iżṭırābum kāküli gördükde pīç ü tābda
Sırr-ı mey-gūyın laʿlini ṣevḳle işrābda
Dil-i ḥadīṣ-i sırr-ı zülf-i dil-beri iṭnābda
Dergeh-i dildāre gelse ḥaşr olur ol bābda

II.

Bir ṭarafdan çeşm-i cādu bir ṭarafdan ġamzesi
Nāz fitne çeşm fitne bir belādur ġamzesi
Tīġ-i meslūl ḳaşı illā bir belādur ġamzesi
İstinād-ı ebrū-yı şemşīr-zenle ġamzesi
Günde bir ḳan itse cāʾiz arḳası miḥrābda

III.

Baḥr-ı fiḳre ṭaldı göñül kim ḥalāṣ itse bizi
Gāh ġams u gāh sāḥil kim ḥalāṣ itse bizi
Kimden imdād-cū olup yā ḥalāṣ itse bizi
Ḫaṭ görüp fikr-i zenaḥdan ḥalāṣ itse bizi
Ḫıżr-ı ferruḫ-dem yetiş fülk-i dile gird-ābda

IV.

[123] Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh (?). *Nergisî'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.

Bedr ṣandum rūyı ẕīr-i zülfinden seyr eyledüm
Göz alur baksan vicāhın rūyını seyr eyledüm
Pertev-i mihre baḳılmaz nitekim seyr eyledüm
Şekl-i ruḫsārın sirişküñ dīdeden seyr eyledüm
Ṣānki ber-ʿaks-i āfitāb-ı çarḫı ṭaşt-ı ābda

V.

Şeş-cihetde cilve-ger leyl ü nehār āṣār-ı ʿışḳ
Pīr ü bernā mübtelā-yı şīve-i dildār-ı ʿışḳ
Rengi bī-reng-i **Rıżā-cū** böyledür hem-var-ı ʿışḳ
Ṭıfl-ı dil mest-i muḥabbet pīr-i ʿaḳl efkār-ı ʿışḳ
Nergisī var bu belālar şimdi şeyḫ u şābda

[23b]

61.

Taḫmīs-i Ġazel-i Riyāżī Raḥimehu'llāh[124]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

Fitne-engīz dü-çeşmüñ gibi fettān olmaz
Pertev-i māh-ı yüzüñ gibi dıraḫşān olmaz
Būy-ı zülfüñ gibi būyāter reyḥān olmaz
Ḥüsünle bir saña beñzer büt-i fettān olmaz
Baḳsan āyīneye ʿaksüñdan nümāyān olmaz

II.

Eyler iḥyā nefesüñ mürde-i nefḫ olsa daḫı
Ḫasteye ola devā nīm-naẓaruñ olsa daḫı
Ḫoş görür ṭatlu dilüñ lüknetle olsa daḫı
Ḳul ider ʿişvelerüñ Yūsuf-ı ḥüsn olsa daḫı
Nev-cūvānum saña kim bende-i fermān olmaz

III.

Gerçi iḫfā iderüm sevgimi cānā n'ideyüm
ʿIşḳumı pīrehene söylemem ammā n'ideyüm
Örterüm setr iderüm ṭuymaya kimse n'ideyüm
Ṣaḳlarum cānda ġam-ı ʿışḳuñı ammā n'ideyüm

[124] Taḫmīs-i Ġazel-i Riyāżī Raḥimehu'llāh (?). *Riyâzî'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.

Şemʿ-i fānūsda mey şīşede pinhān olmaz

IV.

Şīve-i ceẕbeyi anuñ saña takrīr idemem

Huş-rübā ḫāleti bir vechle taʿbīr idemem

Ḳalmadı ẕerre-şuʿūr uṣulca taḳrīr idemem

ʿĀşıḳuñ gönlü alur ḫāleti taʿbīr idemem

Ḥüsn-i ṣūret bulınur ḥüsne göre ān olmaz

V.

Cām-ı dil-i ḫūr çeşmümden ola leb-rīz meger

Bāde-i ḥasretle olmada ser-şār-rā-meger

Olsa olsa mey-i ʿışḳuñdan ola neşʾe meger

Ṭutduġum sāġar-ı ber-bāde-şikest ola meger

Üstüme hīç benüm kimse gül-feşān olmaz

VI.

Şaʿir-i māhir olan faḫr ide mey-i maḫlaşla

Raḥmete bāʿiṣ olur yād olınup maḫlaşla

Dil-pesendāne-**Rıżā** şiʿr degül maḫlaşla

Ey **Riyāżī** kişi şāʿir mi olur maḫlaşla

Mühre mālik olan elbetde Süleymān olmaz

62.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[125]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Derūni derd-i ʿışḳum var benüm başḳa ne ḫālüm var

Ne istidʿā ümmīdüm var ne taṣdīyaʿ maḳāleü var

Kerīm-i bī-hemālüm var raḥīm-i lā-yezālum var

Senüñle ṣanma kim ey müddeʿī ceng ü cidālum var

Ne dil-şādum ḳuluñdan ne reddüñden melālüm var

II.

Der-i dildāre yaṣdanduñ niçün cān virmedüñ dirsin

Eger ʿāşıḳ iseñ yāre niçün cān virmedüñ dirsin

Ḳavī bürhān iken ʿışḳa niçün cān virmedüñ dirsin

[125] Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh (?). *Riyâzî'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.

Nedür Leylī işiginde niçün cān virmedüñ dirsin
Kitāb-ı ʿışḳda Mecnūn'a vārid bir suʾālim var

III.

İdüp ez-dil tecerrüd sırrını taḥḳīḳ ġabā-pūşum
Derūnī buldum ol ẕevḳı anuñçün ḫırḳa-ber-dūşum
Görüp ser-mest-i ṣahbā-yı muḥabbet ṣanma sarḫoşum
Mücerred bī-ser ü pā bir gedā-yı ḫāne-ber-dūşum
Hemān lāle gibi egnümde bir kibrītī şālum var

IV.

Egerçi mū-şikāfān hüner-mendān ḫayāl eyler
Ḫayālin inceden ince taṣavvur iderek eyler
Büker ḳaddin kemān-ı ebrūvāni kim ḫayāl eyler
Anı görmez dūşunda daḫı ey dil ġayrı şāʿirler
O yāruñ ḳaşları vaṣfında bir tāruñ ḫayālüm var

[24a]

V.

Rıżā-cū maẓhariyyetdür süḫanda böyle teʾyīdüm
Degüldür rūz-ı ṭabʿ-ı şaʿīriyyet ola tesnīdim
Be-şükri'llāh ki dād-ı Ḥaḳ süḫan-gūyīde temhīdüm
Rıyāżī yoḳ benüm fenn-i süḫanda ġayra taḳlīdüm
Bi-ḫamdi'llāh ki böyle naẓm-ı pāk-i bī-miṯālüm var

63.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[126]

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

I.

Şarāb-ı ʿışḳla mestāne oldıġın bilmez
O sırr-ı neşveyi ḥālā ne oldıġın bilmez
Elinde pür ise peymāne oldıġın bilmez
Gönlüñe ʿışḳla dīvāne oldıġın bilmez
O meste döndi ki mestāne oldıġuı bilmez

II.

Ṭatan bilür nedür ancaḳ cihānda leẕẕet-i ʿışḳ

[126] Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh (?). *Riyâzî'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.

Elezdür ʿāşıḳa olsa ne deñlü miḥnet-i ʿışḳ
Lāẕāyı gülşen ider ʿāḳıbet selāmet-i ʿışk
İder melāmet ser-geşte-ḥāl miḥnet-i ʿışḳ
Ne şemʿ-i meclise pervāne oldıġun bilmez

III.

Ḫayāl-i zülf-i dil-āvīz ucında sevdā var
O pīç u tābīde gördüm kemend-i āḳvā var
Fütādegāna zi-her-sū belā vü sevdā var
Gönül bilür ki başında bir özge sevdā var
Cünūn-ı ʿışḳla ammā ne oldıġın bilmez

IV.

Gönül ḥaḳīḳi naẕargāh olınca beyt-i Ḫudā
Muḥabbetiyle ṭavāf eyleyen ider aḥyā
İder o ḳıbleyi vech-i gurūh-ı ehl-i vefā
Yapardı gönlümi ol şāh-ı dil-nevāz ammā
Şeh-i ḫayāline kāşāne oldıġın bilmez

V.

Mey-i muḥabbetle neşʾedār olur rindān
Olınca cürʿa-yı cām-ı elestle sekrān
O ẕevḳ-ı ḥāl ile mest-i müdām olur rindān
Şarāb-ı ʿaḳılla cemʿ eyleyin diyen nā-dān
O bezm-i bādede bīgāne oldıġın bilmez

VI.

Rıżā cünūd-ı muḥabbet dil-i figāra ṣarar
Miṣāl-i leşker-i Vāmıḳ Güzelḥiṣār'a ṣarar
Ṣarınca ʿasker-i ġamda dil-i nezāre ṣarar
Riyāżī sīne-i ʿāşıḳdaol ki yāre arar
Ḫadeng-i ʿışḳ eṣeri cānā oldıġın bilmez

64.

Taḫmīs-i Ġazel-i Münīf ʿAleyhi'r-Raḥmeti'llāhi'l-Latīf[127]

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

[127] "Bu şiir, Münîf Dîvânı'nda bulunan 52. gazele yapılmış tahmîstir." bkz. Muharrem Kılıç, Münîf Antakî Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri, Dîvânı'nın Tenkitli Metni ve İncelemesi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), Erzurum, 1995, s. 268.

I.

Mümāṣil oldı serāba cihān ben añladıġum
Yā ẓıll-ı ẕāʾile beñzer vücūd ben anladıġum
Ẓalām-ı āḫir-i ʿālem ki rūşen ben añladıġum
Nümūd-ı hestī-i mevhūmdur ten añladıġum
Vücūd-i reng-i ʿademdür hemān añladıġum

II.

Ḳanı ki peh diyecek bir medār-ı zinde-dili
Cefāsı rāḥatı sālib hemār-ı zende-dili
Sirişk-i çeşm-i nedemdür niṣāre zende-dili
Bu ḫān-ḳāḥda var ise murād-ı zinde-dili[128]
Niṣār-ı māye-i cāndur en ehven añladıġum

III.

Ne rütbe fāʾiḳ-i emṣāl-i ʿaṣrı olmış iseñ
Ṣanāyiʿ iñde yegâne-baḫīt olmış iseñ
Cihānda cām-ı Cem'e daḫī mālik olmış iseñ
Nigūn ider seni devrān[129] ne deñlü ser-keş iseñ
Budur zebān-ı ṣurāḫī-i meyden añladıġum

[24b]

IV.

Düşünmüyor ne ʿaceb kim müdām āġzından
Maḳāl-ı vaṣf-ı meʾāl-i neşāṭı āġzından
Ki setr-i dāmen ider göz işābet eylemeden
Başıldı duḫter-i rez çıkdı zīr-i ẕeylinden
Cenāb-ı şeyḫ gibi pāk-dāmen añladıġum

V.

Rıżā cihāna naẓar ḳıl heme gedā vü ġanī
Cihānuñ ʿibreti çoḳdur dil-i āgeh ide seni
Tefehhüm eyle nükāt-ı hüner-verüñ suḫeni
Münīf ḳıldı ʿāyar āşnā-yı ḫalḳ beni
Mehekk-i ʿibret imiş taʿn-ı düşmen añladıġum

[128] var ise murād-ı zinde-dili: varsa ṭārīḳ-i zinde-dili D. (G. 52/II.); M. Kılıç, Sâlik Efendi Dîvânı, s. 268.
[129] devrān: elbet D. (G. 52/III.); M. Kılıç, Sâlik Efendi Dîvânı, s. 268.

65.

Taḫmīs-i Ġazel-i Semāʿī Raḥmetu'llāhu'l-Ġanī[130]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Nūr-ı hüdā ki ʿālem-i envārdan gelür
Ẕerrāt-ı āfitāb-ı żiyādārdan gelür
Her ṣubḥe-rūşenī dem-i esḥārdan gelür
Pertev ki şevk-i mihr-i ruḫ-ı yārdan gelür
Bir lemʿadur tecellī-i dīdārdan gelür

II.

Pervāne şemʿa cānın atar ṣanma per yaḳar
ʿIşḳ-ı āteşi düşünce niçe sīneler yaḳar
Sīne degül ne cān u ten u ḫāneler yaḳar
Ṭabʿum çerāġı ḳāsım-ı envārdan yaḳar
Bū-yı fenā dimāġıma ʿaṭṭārdan gelür

III.

Taḥḳīr itme köhne serümde külāhımuñ
Ḫıyyāṭ-ı kār-ı minneti yoḳdur külāhımuñ
Devr-i dilüm görince ne şekil añla āhımuñ
Başda külāh-ı şuʿlesidür dūd-ı āhımuñ
Mevlāyīdeü ki Ḥażreti Ḫünkār'dan gelür

IV.

Ser-şār-ı cām-ı dil baña elde yiter baña
Ṣahbā-yı ḫūn-ı çeşmüm ise de yiter baña
Her şevḳ-ı ẕīr-i mevcesi keyf yiter baña
Naḳl-ı şarāb-ı meclis ġamda yiter baña
Şol ḫūn dilde dīde-i ḫūn-bārdan gelür

V.

Ālūde pür-ḳuṣūr **Rıżā-cū**-yı bī-dile
İtme dirīġ-i naẕre-i ʿafvūñ o bī-dile
Küstāḫ ise de eyle mürüvvet o bī-dile
Āẕürde ḫāṭır olma **Semāʿī**-i o bī-dile

[130] Taḫmīs-i Ġazel-i Semāʿī Raḥmetu'llāhu'l-Ġanī (?). *Semâî'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.

Mestānedür o ḫāne-i ḫummārdan gelür

66.

Taḫmīs-i Ġazel-i Yümnī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī[131]

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

I.

Mizāc-ı ḫulḳ-ı tevāżuʿ la rū-nümālıḳdur

Belī od ile taṣdīḳ hep sitālıḳdur[132]

O āşinā-yı tabaṣbuṣ ne bu'l-vefālıḳdur

Şiʿār-ı ḫulḳ-ı cihān şimdi bī-vefālıḳdur

Ḫulūṣ u ṣıdḳa bedel sād āşinālıḳdur

II.

Teġāfül eyleme olmaz hüner ile cārī

Ne rütbe ʿāḳil isen de olur mı hīç cārī

Ki kār-i ʿaḳl medār-ı maʿīşete cārī

Ḥükümet-i ḫurdāne olur mı hīç cārī

Ki pā-yı taḫt-ı göñül başḳa pādişālıḳdur

III.

Fütādegānı ider hep şikeste-i ḫāṭır

Bu kār-ı cevr-i felek çün olur dilā ẓāhir

Ümmīd eyleme luṭfuña ber-ʿaks-i dāʾir

İder füsürde-dilān-ı hem-nīşe ḫūş-ḫāṭır

Sipihr-i bed-rūşeñüñ kārı kec-ʿaṭaluḳdur

[25a]

IV.

Görince dil-şodegānı revā mı ġayr olmaḳ

Reh-i fedāya ṣalup ġayrılarla seyr olmaḳ

Sezā mı sevdicegüm ġayrılarla ġayr[133] olmaḳ

Görince ʿāşıḳ-ı naḫvet-fürūşa ġayr olmaḳ

ʿAceb nevāzīş-i dil özge dil-rübālıḳdur

V.

[131] Taḫmīs-i Ġazel-i Yümnī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī (?). *Yümnî'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.

[132] Sitā: Be-maʿnā sitayiş.

[133] ʿayr: Yeryüzüne gitmek ve o yaña bu yaña segirtmek ve be-maʿnā teʿāvur ki elden ele ulaşdırır tedāvül gibi.

Rıżā ḳulaġuñı ṭut bezmgāh-ı maʿnīde
Degül nevā-yı hezār bezmgāh-ı maʿnīde
Surūdkār-ı hüner bezmgāh-ı maʿnīde
Ṣarīr-i ḫāme degül bezmgāh-ı maʿnīde
Ki naḳş-ı kār ile **Yümnī** suḫen-serāluḳdur

67.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[134]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

Dil-i sevdā-zededе ʿışḳ-ı nümāyān olmaz
Leyle-i muẓlimede bedr-i dıraḫşān olmaz
Bī-şuʿūr kimsede hīç pertev-i ʿirfān olmaz
Dil-i dīvānede ḳayıdsız u sāmān olmaz
Dāḫil-i silsile-i zīb-i perestān olmaz

II.

Öyle bir şūḫ-ı sitemkāra esīr olmış kim
Yoḳ rehā ḫāṭırada öyle esīr olmış kim
Döndi bārāna sirişk öyle esīr olmış kim
Dil ki bir āfet-i ḫūniye esīr olmış kim
Küşte-i tīġ-i cefā itse peşīmān olmaz

III.

Dilberānda o cefā-ḫūya naẓīr olsun mı
Fitne-engīz-i zāmān aña şebīh olsun mı
ʿİşve-dih-i nāz-perī aña ʿadīl olsun mı
Ġayr-i ḫūbān o büt-i şūḫa ʿadīl olsun mı
Nūr-ı meh pertev-i ḫūrşīd ile yeksān olmaz

IV.

İde teʾşīr-i serīl-i cezī-i nāz-ı dil-ber
Cāy-gīr ola göñülde heme ʿışḳ-ı dil-ber
Pāyidār ola maḥabbetle ḫayāl-i dil-ber
Şuʿle-i ʿışḳ gerek dilde ḫayāl-i dil-ber
Yoḫsa her kūşe-i tārīkde mihmān olmaz

[134] Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh (?). *Yümnî'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.

V.

Görinür olsa ʿalev tā ki be-bālā-yı ḳalel
Serde āteş yanardı oldı anuñ gibi meṯel
Āteşi çoġ ḥazīn ile ḥaẕer itme celel
Dilde mestūr ola mı ʿışḳgeh-i nūr-ı meşʿal
Ẕīr-i dāmānında bir vechle pinhān olmaz

VI.

Müdbir şaḫışla var farḳı dilā maḳbūluñ
Şöhret-i kāẕibesi var ise de maḳbūluñ
Reng-i iḳbāli yüzünden silinür maʿzūluñ
Gün gibi naṣbladur şöhreti yoḳ maʿzūluñ
Māh-ı pā-māl-māḥāḳ olsa nümāyān olmaz

VII.

Ne ʿaceb açılamaz ġonca-i dil derhemdür
Ger-vezān ise nesīm-i seḥeri derhemdür
Hīç güşāyīş bulamaz ġonca-i baḫt-ı derhemdür
Biñ bahār olsa yine ġonca-i dil derhemdür
Gülşen-i ehl-i kemālüñ güli ḫandān olmaz

VIII.

Kāmilüñ olsa gerek söyledügi her süḫani
Çoḳ neṣāyiḥe **Rıżā** ola şumūl-ı süḫani
Ṣarf-ı imʿān idegör añla meʾāl-i süḫani
Böyle pākīze vü ḫoş-lehçe gerekdür **Yümnī**
Her süḫan naẕre-i ehl-i dile çesbān olmaz

[25b]

68.

Taḫmīs-i Ġazel-i Cevrī Raḥmetu'l-Bārī[135]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Bir naẕarda ḳapılur nā-çār ādem çeşmüñe
Sihr-i cādūyı o rütbeçün mükettem[136] çeşmüñe

[135] "Bu şiir, Cevrî Dîvânı'nda bulunan 215. gazele yapılmış tahmîstir." bkz. Hüseyin Ayan, "Cevrî Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Dîvânı'nın Tenkitli Metni ve İncelemesi", Atatürk Üniversitesi Basımevi Yayınları, Erzurum, 1981, s. 261.

Oldı ḫūn-rīzī nişāne renk ecḫem[137] çeşmüñe
Olmasa ġamzeñ dem-ā-dem yār u hem-dem çeşmüñe
Mülk-i fitne böyle olmazdı müsellem çeşmüñe

II.

Remz-i çeşmüm nāzenīnüñ dil-rübādur āferīn
Laʿl-i nābuñ cān-feżādur āferīn ṣad-āferīn
Bir başḳada mest idersüñ dilleri ṣad-āferīn
Ol nigāh-ı fitne-engīze hezārān āferīn
Fenn-i siḥri ögredür hem ġamzeñe hem çeşmüñe

III.

Genc-i ḥüsnüñ bekliyor ṣuʿbān-ı zülfüñ ḫᵛābda
İncinür al göñlüñe hey müşkil nevaziş-i ḫᵛābda
Bak kemān ḳaşı ḳurulmış pek yamandur ḫᵛābda
İtse āsāyiş ḳaçan ḫalvet-serāy-ı ḫᵛābda
Nāz olur bīgāne olmaz şīve maḥrem çeşmüñe

IV.

Dil-firībā ʿāşıḳuñ ḫālī yaman ammā yine
Biñ cefā vü cevrüñ olsa giçemez sīneden yine
Olsa rüsvā-yı cihān ʿışḳūn ile geçmez yine
Böyle nāz u şīveden ḫālī iken ammā yine
Baḳmaġa ṭākat getürmez kimse bir dem çeşmüñe

V.

ʿĀḳili dīvāne eyler ceẕbe-i ḥüsnüñ senüñ
Dāsitān-ı diger ammā ʿāleme ḥüsnüñ senüñ
Bir esīrgede **Rıżā** dil-şüfteye ḥüsnüñ senüñ
Yaluñız **Cevrī** degül meftūn u āşüfteñ senüñ
Beste dünyā zülfüñe dil-ḫasta ʿālem çeşmüñe

69.

Taḫmīs-i Ġazel-i Ṣabīḥ Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[138]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

[136] mükettem: Meftūn gibi.
[137] ecḫem: Gözü ḳızıl.
[138] Taḫmīs-i Ġazel-i Ṣabīḥ Raḥmetu'llāhi ʿAleyh (?). *Sabîhâ'ya* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.

Ne ḥācet seyr-i sünbül-zāre gitmek ḫıṭṭa-i Çīn'e
Naẓar eyle saña bes mülk-i ḥüsnüñ zülf-i perçīne
Degişmem bir teline gīsūvānuñ virseler Çīn'e
Düş eyler ḫaṭā sevdā-yı dām-ı zülf-i perçīne
Olur ḥāl-i siyeh murġ-ı dili ṣayd itmege çīne

II.

Ṣarıl dāmen gibi būs-ı ḳadem eyler iken cānā
Miṣāl-i ḫuf olup pā-māl-ı nāz-i dil-rübā ammā
Ġubār-ı payın eyle dīdeñe naḥl-ı cilā-baḫşā
Nihān-ı būse çīn-i laʿl-i yār ol cāmveş ammā
O sırr-ı mühimmi bildürme āġyār-ı ṣuḫan-çīne

III.

Olınca iḫtişād-leşker-i fitne saña mebṣūr
ʿAlemdār-ı fiten bayraġın açmış kâkül-i meşhūr
Ḥaẓer mülk-i dile şeb-ḫūn ide olmaz daha meysūr
Olur iḳlīm-i Fes ceyş-i Ḥabeşle ser-te-ser maḥṣūr
Ṭaġıldıḳca o müşgīn ṭurralar ṭaraf-ı ʿaraḳ-çīne

IV.

Ruḫuñ gūyā feżā-yı çīn-i münbīt sünbül-i zülfüñ
O sünbül-zāde neşv ü nümādur sünbül-i zülfüñ
Virür mevvāc olınca bū-yı fitne sünbül-i zülfüñ
Sevād-ı çeşm-i āhū-yı Ḫoten'dür ʿuḳde-i zülfüñ
Şebīh itmek anı ʿayn-ı ḫaṭādur nāfe-i Çīn'e

V.

Numāyān şīvekār-ı fitne-engīz-i cebīninden
Büker ḳaddüm ḫayāl-i çīn ber-çīn-i cebīninden
Perīşāni-i ṭurre-i dehşet-efzādur cebīninden
Sevenler fülfül-i ḫālin geçer çīn-i cebīninden
Metāʿ-ı Hind'e rāġıb raġbet itmez çīn-i mā-çīne

VI.

Giriftār-ı kemend-i zülf-i perçīni ne belā ey dil
Tehī mi ʿaks-i ḫırenümdür ki ol çīn-i Çīn ey dil
Ser-i mū istesem hīç infiʿāl-i nāzenin ey dil

Ne ġam dirse ḫaṭā ol ser-traş-i meh-cebiñ ey dil
Şeb-i vuṣlatda dendānum olurken hem-çü mū çīne

[26a]

VII.

Döker çün çīne-i ʿişve göñül murġ ider naḫcīr
Ki ḳurumış dām-ı perçin-i gīsūvānın eyleyüp naḫcīr
Ṣalar şeh-bāz-ı ṭabʿuñ eylemez inṣāf ider naḫcīr
İdüp ol şeh-sūvār-ı āhu-yı āhum çīn seḥer naḫcīr
Gehī fitrāk-ı nāze bend ider ḳor gāhī ḫar-çīne

VIII.

Saḫinüñ meclisinde olsa baḫḫāl iʿtibār olmaz
Kemāl ehli yanında cūd-ı sitāya iʿtibār olmaz
Nevā-yı bülbül olsa kāġ-ı zāġa iʿtibār olmaz
Süḫan-perver yanında ḫod-furūşa iʿtibār olmaz
Ṭururken şāh-ı bend-i rinddür maʿnīde ḫar-çīne

IX.

Rıżā mażmūn her beyt-i ġazel yek-sımaṭ gūyā kim
Leʿāli-i mażāmīni keşīde silke gūyā kim
Ḫoşā mażmūn-ı rengīn-i dil-pezīrā oldı gūyā kim
Şikāf-ı beyt olurum mıṣraʿ gibi yek-laḫt gūyā kim
Ser-i gül-mīḫ mażmūnum **Ṣabīḥā** gelse pür-çīne

70.

Taḫmīs-i Ġazel-i Sāmī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī[139]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Gīsū-yı siyeh sīne-i manẓūra ṣarılmış
Pūşīde gibi Kaʿbe-i maʿmūra ṣarılmış
Yā maḥfaẓa kim muṣḥaf-ı meşhūre ṣarılmış
Zülf-i siyehi gerden-i billūra ṣarılmış
Bir perdedür ol āyīne-i nūra ṣarılmış

II.

[139] "Bu şiir, Sâmî Dîvânı'nda bulunan 61. gazele yapılmış tahmîstir." bkz. Kemal Kahramanoğlu, Sâmî Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Dîvânı'nın Tenkitli Metni, Selçuk Üniversitesi Sosyal Blilimler Enstitüsü (Doktora Tezi), Konya, 1995, s. 374.

Pīrāmen-i rūyındeki nev-ḫaṭṭ-ı demīde[140]

Zībā-ver-i pīşāni olan ṭurra-i demīde

Gūyā ḳamerüñ hālesidür oldı demīde

Mirʾāt-ı binā-gūş-ı kenār-ı ḫaṭ-ı nevde

Ṣan ṣubḥ-ı cefādur[141] şeb-i deycūra ṣarılmış

III.

Ḥummā-yı ġam-ı firḳatuñ itdi beni medḳūḳ

Ḳıldum çekerek dāmen-i ṣabrum daḫı meşfūḳ

Cismümde ser-ā-pā bu ḥarāret ile maḥrūḳ

Ġam merhemi kim rīze-i elmās ile mesḥūḳ

Feryād ki zaḫm-ı dil mecrūḥa[142] ṣarılmış

IV.

Ḫurşīd-i ruḫı meclis-i ʿālemde żiyāda

Her ẕerresi bir şemʿ-i cemʿ oldı żiyāda

Pervāne-i dil cānın atar görse żiyāda

Ḫāl-ı siyehi ʿārıż-ı ḫūrşīde żiyāda

Pervāne gibi şemʿa-i kāfūra ṣarılmış

V.

Aġyāra talaṭṭuf bize ḫayfā ġażab-ālūd

Bāʾiṣ nedür āyā bize olmaz ġażab-ālūd

Cān ur gör eyvāh **Rıżā** Ḥaḳ ġażab-ālūd

Sāmī o meh itdükce nigāh-ı ġażab-ālūd

Ḳaṣṣāb-ı ecel ḳabża-i sāṭūra ṣarılmış

71.

Taḫmīs-i Ġazel-i Sırrī Raḥimehu'llāhu'l-Bārī[143]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

ʿIşḳ oldı reh-berüm digeri reh-nümā neme

Eyler telāḳi ṣaġ olıcaḳ ādem ādeme

Ey şūḫ-ı māʾīl olma cefā-yı dem-ā-deme[144]

---

[140] demīde: Be-maʿnā ẓāhir u nābit.
[141] ṣubh-ı cefādur: māh-ı ḫafādur D. (G. 61/II.); Karamanoğlu, Sâmî Dîvânı, s. 374.
[142] Mecrūḥa: maḫrūra D. (G. 61/III.); Karamanoğlu, Sâmî Dîvânı, s. 374.
[143] Taḫmīs-i Ġazel-i Sırrī Raḥmehu'llāhu'l-Bārī (?). *Sırrî'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.

Zād-ı dilümden oldı ẕemīn u semā seme
Bal açdı evc-i ʿāliye murġ-ı humā heme
[26b]
II.
Ḳurmış kemān ḳaşın añadur naẓargehim
İllā ḫadengüñ ġamze hemāra naẓargehim
Siḥr-āşinā-yı çeşmīde ammā naẓargehim
Ruḫsār-ı tābnāk-i bütāndur naẓargehim
ʿĀyīne-i Sikender-i ʿālem-nümā neme
III.
ʿAynumda ṣanma ʿālemi ol şūḫ ṣāġ ola
Ḫoşnūd-ı dil cefā-ger nāz ise çoġ ola
ʿĀdet güli sever dikeninde sor n'ola
Dilde telāṭum eylese emvāc-ı ġam n'ola
Virür temevvüc āba şeref siyyemā yeme
IV.
Peyġūle-i hecre göñül giryesi füzūn
Cān-sūz-ı āh ḥasreti olmaḳdadur füzūn
Ḫūn-āb-ı çeşm-i şevḳ-füzūn olmada füzūn
Müşkil ki rūz-ı firḳat ola dem-be-dem füzūn
Tāb-āver olmaya bu dil ḫaste māteme
V.
Güldürse az aġlamayı bī-şumār ider
Çarḫuñ ki deʾbi böyle olur dem-güẕār ider
Bak gerdiş-i sipihre ki leyl ü nehār ider
Mehd-i cihānda ṭıfl-ı dil efġār u zār ider
Dimez bu dāye-i felek aġlama māma
VI.
Raḥm eylemez fütādeye cevrīn ü fer ider
Bir seng-dil ki ḳaṣd iderek dil-gīr ider
Zencīr-i zülfe bend iderek hem esīr ider
Şīrter-i viṣāl ile aġyār-ı sīr ider

[144] Dem-ā-dem: Be-maʿnā gūn-ā-gūn.

Dirmiş fütādegāna besdür şumā şema[145]

VII.

Eylerse tecāhül cevr-i küsār[146] ḫoş

Dildār-ı ṭavrı ʿāşıḳa ḫoşdur o kār ḫoş

Olsun **Rıżā** ḥelāl dil-āzār-ı yār ḫoş

ʿUşşāḳa **Sırrīyā** gelür āzār-ı yār ḫoş

Lākin taḥammül olmaz o cevr-i dem-ā-deme

72.

Taḫmīs-i Ġazel-i ʿĀrif ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī[147]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Nevā sencān-ı ʿuşşāḳı miṣāl-i bülbülān ṣanma

Sebaḳ-ḫˇān-ı cemāl-i dil-rübādur dāstān ṣanma

Be-her şeb-tā-seḥer cānā tehī āh u fiġān ṣanma

Dil-i bübül-i sürūdum naġme-senc-i gülistān ṣanma

Nevā-perdāz-ı bāġ-ı ʿışḳdur bī-ḫān-ü-mān ṣanma

II.

Olur dil-tāb-ı kerem nāle-i ḥasret-füzūn her dem

Olur bī-zār hezārān nālīş-i cān-sūzdan her dem

Görüp āşūftegī cānā n'ola raḥm eylesüñ bir dem

Sirişk-i dīde-i ʿuşşāḳdan ey serv-i āzādem

Ḥaẕer ḳıl āteş-i seyyāledür cūy-ı revān ṣanma

III.

Nedür āyā ki bāʿiṣdür fiġāne ʿandelibānuñ

Heme-şeb-kārī feryād oḳuyor görmez ʿandelibānuñ

Tehī mi āh-ı āteş-zādı ammā ʿandelibānuñ

Ṣaḳın ey ġonca-i sūzān eyleme sen ʿandelibānuñ

Bahār-ı gülşen-i ḥüsn-i cemālüñ bī-ḫazān ṣanma

IV.

Nice dillere olmışdur kemend ol kākül-i pür-hāz[148]

---

[145] şema: Ağız ki ḳoyunda olur ve memede baḳiye olan süt.
[146] küsār: Çoḳ.
[147] Taḫmīs-i Ġazel-i ʿĀrif ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī (?). *Ârif'e* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.
[148] hāz: Be-maʿnā şiken ve pīç u tāb ki büklümdür.

Gönlül mi ḳurtuluyor ḫam-der-ḫam zülfi añā hem-rāz[149]

O ʿanber-fām ḫālī fitnede bir dāne kim hem-sāz[150]

Firīb-i zülfine aldanma ey mürġ-i sebük-pervāz

O bir dām-ı belā-yı fitne-cūdur dāstān ṣanma

V.

Bıraḳmaz ḳayd-ı zülfi çün gönül meyl-i ḫuzūr itse

Perīşān-ḫāṭır eyler ʿāşıḳın her dem ḫuṭūr itse

Degül isrār mümkin ḥālini ʿuşşāḳ-ı zūr itse

Dil-i Mecnūn görince yārı iẓhār-ı surūr itse

Kemāl-i ḥiddetinden anı sen şādımān ṣanma

[27a]

VI.

Bıraḳma dāme-i ümmīd-i vaṣl-i yāri destüñden

Ṭutan dāmānı vuṣlat-res bıraḳma hīç destüñden

Ġanīmet bil dilā hengām-ı fırṣat ḳoma destüñden

Bıraḳma gül gibi peymāne-i leb-rīzi destüñden

Neşāṭ-ı bezm-i gülzār-ı cihānı cāvidān ṣanma

VII.

Rıżā ol baʿd-ı ḳutr-ı[151] ceyb-i[152] vaṣla dest-res ʿārif

Bilür ol tam faẓla mihr-i ḥüsn-i kāmil o vāḳıf

Bulur ol irtifāʿ ʿışḳı rūşen-dil olan ʿārif

O māh-ı behcetüñ ḫayṭu'ş-şuʿāʿ rūyıdur **ʿĀrif**

ʿİzārında şikenc-i ṭurre-i nā-mihribān ṣanma

73.

Taḫmīs-i Ġazel-i Seyyid Ḥüseyīn Vehbī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī[153]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Rind ile ṣūfī hem-dem olur mı o bār[154] ol būr[155]

[149] hem-rāz: Sırdāş.
[150] hem-sāz: Müttefiḳ-i aḥvāl ve bir ḫānenüñ cemaʿāti.
[151] ḳuṭr: Naḥye ve cānib. Iḳṭār: Cemʿi.
[152] ceyb: Girībān ve dā'i-reh-i rubʿ.
[153] "Bu şiir, Vehbî Dîvânı'nda bulunan 21. gazele yapılmış tahmîstir." bkz. Hamit Dikmen, Seyyid Vehbî ve Dîvânı'nın Karşılaştırmalı Metni, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Doktora Tezi), Ankara, 1991, s. 527.
[154] Bār: Nīgū-kār ve nīgū künende.

Bülbülle ẕāġ ülfet ider mi o ḥār[156] o ḥūr[157]
Āteşle āb mümtezīc olmaz o nār o nūr
Zühd ile ʿışḳ ülfet ider mi o ḳar o ḳor
ʿĀşıḳ çeker mi çille-i cevri o zār o zūr

II.

ʿĀşıḳ ki rāh-ı dil-bere eylerse cān-furūş
Bildi ki perde ne imiş itdük de cān-furūş
Vuṣlat revācı tā ki olur ise cān-furūş
Ġāfil raḳīb ḫalḳ ise kūyuñda cān-fürūş
Bāzārgāh-ı ʿışḳda rāyic o kār o ḳūr

III.

Gīsūda yapdı fāḫte-i dil ḫūb āşīyān
Çün çīne gördi ḫālüñi ol ṭāʾīr-i nā-tüvān
Ṭutıldı dāme yemlenicek bildi baʿd-ẕān
Genc-i lebüñde cān-ı zaʿīf itmiş āşiyān
Şehd-i lebüñ ya dāne-i ḫālüñ o mār o mūr

IV.

Sevdüm o şūḫı cān gibi ʿāyā ne ẓann ider
Bilmez o ḳadar ʿāşıḳı ammā ne ẓann ider
Ḫayfā fütāde gānını bīgāne ne ẓann ider
Ol çeşm-i mest pendümi efsāne ẓann ider
Uyma şaḳın raḳībe didükce o yār o yūr

V.

Ṭayan ʿaṣāya semt-i ḥuṣūl-i maʿāşa düş
Süpḥa-be-dest ü tāc-be-ser ḫırḳa hem be-dūş
Taḥṣīl-i loḳma lāzım ise nusḫı ile güş
Zāhid ḳo lāf-ı ʿışḳı çerāgāh-ı cerre düş
Ey ḫar-nihād anda boġazuñ o tār o tūr

VI.

Dil yeʾs-i inbisāṭla her suya ʿaẓm idüp
Seyr eylemekle semt-i ḫarābāta yol bulup

---

[155] Būr: Helāk ve fāsid.
[156] ḥār: Germ.
[157] ḥūr: Redd-i recūʿ ve helak. Ḥāʾir, kāsid ve hālik bāʾir gibi.

Keyfince cāy-ı rāḥatla neşvesin bulup
Ḫum-ı şarābı genc-i ḫarābātda gözleyüp
Buldum ẓafer defīneye oldı o ġar o ġūr

VII.

Teşbīh-i tūtiyā ola mı ḫāk-pāyıyına
Her çūp yansa beñzeye mi ʿūd būyına
Beñzerdüm cām gitti nümāya her ʿāyīne
Beñzer mi şemʿ-i ḥüsn-i bütān mihr rūyına
Var farḳı küfr din ḳadar ey dil o nār o nūr

VIII.

Dil-dāde-i temellüḳ olmaz mı her kişi
Sāḳī-i ʿişve-ger ki ayaġ ile gelişi
Eyler rubuda-dil bu gülşeni ehl-i dānişi
Mey-keş tevāzuʿ itmede zühhād-ı zer-keşī
Şerʿ-i muḥabbet üzre görilse o yār o yūr

IX.

İtmezse fikir ehl-i ḫıred-kār-ı vāpesīn
ʿAyyūḳa irgürür o nedāmetle nālesīn
Ne kimse açup ne de gūş eyleye sesin
Gūş eyleyüp dilā ḳafes-i tende nālesin
Gördükce ol hümā-yı ḥużūrum o çār o çūr

[27b]

X.

Gördüm o dil-rübā uyumuşmuş ḫoşā ḫoşā
Mümkin mi būse-çīn-i ruḫ-ı nāzenīn-**Rıżā**
Ṭoḳunsa sīn-i būse dü-çeşmin ider güşā
İbrīkdār-ı meclisīdür dīde **Vehbīyā**
Mey dökse dāmenine bezmde o yār o yūr

74.

Taḫmīs-i Ġazel-i Şerīf Paşa ʿAleyhi Raḥmeti'l-Mevlā[158]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

[158] Taḫmīs-i Ġazel-i Şerīf Paşa ʿAleyhi Raḥmeti'l-Mevlā (?). *Şerîf'e* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.

I.

Eyler o ṭūṭī ile ḫayālüm mücālese

Şirīnter oldı cān-ı dimāġa muvānese

Āzād olınca ḳuşca cān eyler mumārese

Eyler ḫayāl-i çeşmi ile dil muvānese

Vaḫşetde eyledi fīle āhū mucālese

II.

Ortaya aldı māh- ı ruḫın hāle-āar ḫaṭṭ

Ḫāver-i zemīni başdı yāḫūd zenciyān ḫaṭṭ

Ser-ʿasker oldı kāküli çünki cüyūş-ı ḫaṭṭ

Olmışdı zār-ı ḫāl-ı ruḫ-ı dil çıkınca ḫaṭṭ

İmdāda geldi ceyş-i Ḥabeş Maġrib u Fes'e

III.

Ġamdur fütādegāne cihānda küsār-ı[159] ġam

Hem-rāz-ı dil yine ġam-ı yārüm küsār-ı ġam

Dil mīz-bāne żayf-ı ḳadīmi küsār-ı ġam

Dil olmasun mı lāle gibi dāġdār-ı ġam

Ḥasret-i siyeh perçeme ol ḳırmızı fese

IV.

ʿĀḳil hemā-rā meslek-i şūb-ı selāmeti

Cūyā olur ki tā bula cāy-ı selāmeti

Ḫıfẓu'l-lisān buldura ammā selāmeti

Eyle siper-i sükūt ile ḥışn-ı selāmeti

Virmez zebān-ı tīġ-i ziyān cān-ı aḫrese

V.

Meḥcūr-ı dil teveccüh ider sū-yı vuṣlāta

Çün Pīr-i külbe-i veche olur Mışr-ı ʿizzete

Şām-ı ḫüzün tebeddül ide rūz-ı selvete[160]

Yaʿḳūb-ı dil ḳarar idemez vaḳt-i vuṣlata

Eyler niṣār cānını pā-yı ḫaber rese

VI.

[159] Küsār: Dāfiʿ.
[160] selvet: Şāẕlıḳ.

Naẓm-ı süḫanda oldı Nedīm'e **Rıżā**-redīf
Derdi ḥarīr-i naẓma leʿāl-i ṣemīn-naẓīf
Bülbül gibi sürūd-ı[161] nevā[162] eyledi laṭīf
Bir gülşenüñ güli gibi yek-renk olur **Şerīf**
Naẓm-ı ter-i Nedīm ile eyle mumārese

75.

Taḫmīs-i Ġazel-i Rāsiḫ Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[163]

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

I.

Kemān kāşı ḳurulmış o bī-amān geçiyor
Ḫadeng-i müje müheyyā amān nemān geçiyor
Semend-i nāze süvāri kirişme z'ān geçiyor
Elinde ḫançer-i ʿişve o bī-amān geçiyor
Gören zemīne düşüp kendiden hemān geçiyor

II.

Zemān geçmede cānā ḳo cevri inṣāf it
Ẕevāl-i mihr be-her-rūz ġurūbīde fikr it
Ey āfitāb-ı zemān sen bu devri ḫoş yād it
Ḳo nāzı gün gicelidür beni hemān şād it
Ḫaṭuñ dem-ā-dem irişmekde ḥüsn ü ān geçiyor

III.

Göñül ki bādeye peymāyı derd-i firḳatdür
Hezār ġuṣṣe ile āşināyī ḥasretdür
ʿİnānın eyledi irḫā üftāde ḥayretdür
Göñül o rāʾiz-i çābük-süvār-ı miḥnetdür
Ki rāh-ı ʿışḳda Ḳays ile hem-ʿinān geçiyor

IV.

Amān ayaḳlana bilsem ki ṣavb-i mey-gedeye
Ayaḳlanur rūşen ammā varınca mey-gedeye
Olurdı himmet-i sāḳī gürūh-ı mey-gedeye

[161] surūd: Irlamaḳ. Ġına gibi.
[162] nevā: Maḳāmīst. Ez-uṣūl-ı maḳāmāt.
[163] "Bu şiir, Râsih Dîvânı'nda bulunan 21. gazele yapılmış tahmîstir." bkz. Özge Öztekin, Râsih Dîvânı İnceleme-Tenkitli Metin Özel Adlar Dizini, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 1997, s. 261.

O mest-i ʿişve ayaḳ basmayalı mey-gedeye

Derūn-ı ḫumdan o demden beri ne ḳan geçiyor

V.

Başınca südde-i ʿışḳa olup ḳadem Rāsiḫ

Be-gūş-ı ḥalḳa-i ʿabīdüm ki ṣıdḳla Rāsiḫ

Viṣāl-i yāre **Rıżā** ʿazm-i himmetüm Rāsiḫ

Viṣāl-i dil-bere irmek de az degül **Rāsiḫ**

Görince bir daḫi ammā ki çoḳ zemān geçiyor

[28a]

76.

Taḫmīs-i Ġazel-i Naẓīm Raḥimehu'llāhu'r-Rāḥim[164]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Sürünce ders-i ẕikri meslek-i zühdi sürüklenmiş

Lisān-ı ẕikri keṯretden dehānında körüklenmiş

Gelüp vecde elinde subḥa çürülmüş çöreklenmiş

Olup peşmīnesi köhne ridā-yı zāhid eklenmiş

N'ola düşse ʿaṣāya kāse-i ʿömri direklenmiş

II.

Tutuḳdār eylemiş zülfiyle rūyın āh-ı ʿāşıḳdan

Görünmez māh-ı tābān gūyā kim leyl-i ʿġāşıḳdan[165]

Rehā mümkin mi āyā dūd-ber-dūd-ı āh-ı ʿāşıḳdan

İḫāṭa eylemiş ḫaṭṭı nigāh-ı derd-i ʿāşıḳdan

Çekilmiş ḥavlīdür bāġ-ı ruḫ-ı dildāra[166] beklenmiş

III.

Çiçek gūyā kelefdār eylemiş rūyın meh-i ḥüsnüñ

Nişān-ı rūyı belli revnaḳ-ı diger meh-i ḥüsnüñ

Yāḫūd temennāʿ urulmış ʿādetā çün kāle-i ḥüsnüñ

Çiçek zaḫmından ol kālā-fürūş-ı bender-i ḥüsnüñ

Ḳumāşın behçeti hicrānlıdur yir yir çiçeklenmiş

---

[164] "Bu şiir, Yahyâ Nazîm Dîvânı'nda bulunan 344. gazele yapılmış tahmîstir." bkz. Mustafa Sefa Çakır, Yahyâ Nazîm Dîvânı (İnceleme-Tenkitli Metin), Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Doktora Tezi), Sivas, 2018, s. 832-833.

[165] ġāsıḳ: Leyl-i muẓlim.

[166] ḥavlīdür bāġ-ı ruḫ-ı dil-dār: ḥavlī-i bāġ-ı ruḫ-ı dil-dār D. (G. 344/II.); Çakır, Yahyâ Nazîm Dîvânı, s. 833.

IV.

Ne dem görseñ ḥaẕer itme dilā ol ḫam-be-ḫam zülfi
Tehī mi ẓannuñ āyā ḥikmeti var peyker-i zülfi
Hele imʿān idince añla sırr-ı tābiş-i zülfi
ʿİẕārı üzre olmış ḥalḳa ḥalḳa ejder-i zülfi
Ṭılısm-ı genc-i ḥüsn-i yārda ḳat ḳat çöreklenmiş

V.

Göñül tāb-āver olsun mı nigāh-ı çeşm-i cānāna
Virürse seḫārre ḥayret naẕre-i dil-dūz-ı cānāna
Muḥabbetden eṣer peydā nedür ammā ki cānāna
Yine bezm-i maḥabbetde nigāh-ı mest-i cānāna
Çeker pergālesin[167] ʿāşıḳ kebāb itmiş yüreklenmiş

VI.

Ḫorāsānī iki tīġ-i güherdār-ı ebrū-yı cānān
Kemān itme ṣatılıḳdur görüp āvīze-i düḳḳān
Kemān-keşden cevāb al ẓannuñı ḳıl ber-ṭarāf ey cān
Dü ebrū-yı kemāndārī görüp ẓann eyleme düḳḳān[168]
Ḫadeng-i ġamze-i dildār-ı cānāndur yeleklenmiş

VII.

Gehī mükettem olınca bād-ı hecri ṣanki limānmış
Gehī taḥrīk-i bād-ı āh ile eşkim ne ṭūfānmış
Gehī çaġlar şebān-rūzān aḳup cū-yı cihān sanmış
Yine ḫayl-i ḫayāl-i yār ḫūn-ı çeşmine[169] ḳanmış
Kenār-ı cūy-bār-ı dīdeye[170] ḳonmuş yemeklenmiş

VIII.

Dumūʿ-ı dīde-i şevḳı **Rıżā**-yı zār-ı seyl itmiş
Ẕemīn-i sebze-zār-ı ʿışḳını taḫżīre meyl itmiş
Ne güş naġme-i bülbül ne de gülzāra meyl itmiş
Naẕīm-i zār şimdi bir ferişte-ḫūba meyl itmiş

---

[167] per-gāle: Parça.
[168] Dîvân'da bu beyit şu şekilde geçmektedir: bkz. D. (G. 344/VI.); Çakır, Yahyâ Nazîm Dîvânı, G. s. 833.
"Mey-i cām-ı ḫacālet seyrimi ḥall itmedi yāra
Dirīġā ʿuḳde-i dil-germī-i şermiyle peklenmiş."
[169] ḫūn-ı çeşmüne: ḫūn-ı eşke D. (G. 344/VII.); Çakır, Yahyâ Nazîm Dîvânı, s.833.
[170] dīdeye: çeşmīm D. (G. 344/VII.); Çakır, Yahyâ Nazîm Dîvânı, s.833.

Geçüp nefs ü hevānuñ şerr ü şūrından meleklenmiş

77.

Taḫmīs-i Ġazel-i Neylī Raḥimehu'llāhu'l-Bārī[171]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Mübtelā-yı şīve-i dildāre biz meftūniyüz
Her ne deñlü cevr-i dil-sūz eylese memnūniyüz
Vaʿde-encāz itmese de şanma kim maḥzūniyüz
Zinde-i āb-ı ḥayāt vaʿde-i kemmūniyüz
Dil-rübānuñ biz vefā itmezse de memnūnıyuz

II.

Tā ezel çün içmişüz bāde-i rengīn-i ʿışḳ
Ne ḫumār-ı bülbüli cānā olmışuz ser-mest-i ʿışḳ
Tā-ṣubḥ-ı ḥaşr ayılmaz hīç dil-i şükrān-ı ʿışḳ
Bādemüz itdi ḫumār-ı āmīḫte[172] sāḳī-i ʿışḳ
Mest ü ḥayrān geşte-i ḫaṭṭ-ı leb-i mey-gūnıyuz

III.

ʿĀlem içre ḳıl naẓar kim niçe biñ ʿibret bedīd
Ṣāliḫ ammā kimi ṭāliḥ[173] kimi de olmış saʿīd
Kimi zişt ü ḫūb u bāsil kimi de olmış sedīd
Sebz-tā-gül-gūn[174] kimi ḫulḳuñ kimi zerd ü sefīd
Defter-i ṣunʿun meger evrāḳ-ı gūn-ā-gūnıyuz

[28b]

IV.

ʿAḳl perde ʿışḳa ammā ʿaḳlımuz başda n'ola
Sırr-ı ʿışḳı cāy-gīr-i dil olan bilür n'ola
Vāyedār-ı ʿaḳl olan derk ide mi ʿışḳı n'ola
Māye-i idrākimüz olsa ḫam-ı meyde n'ola

---

[171] "Bu şiir, Neylî Dîvânı'nda bulunan 77. gazele yapılmış tahmîstir." bkz. Adnan Uzun, Neylî Dîvânı (Tenkitli Metin), Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), Edirne, 1991, s. 101-102.

[172] ḫumār-ı āmīḫte: ġubār-ı āmīḫte D. (G. 77/II.); Uzun, Neylî Dîvânı, s. 101.

[173] ṭāliḥ: Żıdd-ı ṣāliḥ.

[174] Sebz-te gül-gūn: Oldı kendüm gūn D. (G. 77/III.); Uzun, Neylî Dîvânı, s. 101.
Sebz-te gül-gūn: Iṣṭılāmı siyeh-çeḥre ki esmerü'l-levndür.

Ḥikmet-i Yūnān-ı ʿışḳuñ şimdi Eflāṭūnıyuz

V.

Ḳadr-i gevher bilinür żāyiʿ ola fehm it sözi
Gevheri gevher-şināsī añlar **Rıżā** añla sözi
Ḥālimüz ḥāla āşinā rūşen-dilān añlar bizi
Dürr-i fānī ṣanma silk-i şöhretüñ **Neylī** bizi
Biz bu genc-i ʿālemüñ bir güher-i maḫzūnıyuz

78.

Taḫmīs-i Ġazel-i Vāṣıf ʿAleyhi Raḥmeti'l-Mevlā[175]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Ġaṣbān olaraḳ gelmede tīġ u teberiyle
Ebrū büride ġamze-i ser-tīz-i eṣeriyle
Müşkil mi degül ḳarşılamaḳ cān-ı siperiyle
Ẕaḫm urmış idi ḫançer-i mirriḫ-i eṣeriyle
Ḳalmış o ḫarābāt daḫı ḫāṭırda biriyle

II.

Üftādelerinden ḫaberi yoḳ mı biriyle
Bir nīm-nigāh itmedi raḥmen naẓar ile
Yā Rab bize ṭāḳat yine senden ẓafer ile
ʿUşşāḳı helāḳ itmededür ġamzeleriyle
ʿĀdem niçe ülfet idebilsün o periyle

III.

Pişdi cigerüm ḳıldı kebāb sūz-ı muḥabbet
İrdi felege āteş-i pür-sūz-ı muḥabbet
İtmez mi eṣer şuʿle-i cān-sūz-ı muḥabbet
Ḫākister iderdi tenimi sūz-ı muḥabbet
Defʿ itmese dil āteşini eşk-i teriyle

IV.

Kimlerdür olan hem-demi āyā gice yāruñ
Pervāne-i şemʿ daḫı kimdür gice yāruñ
Aldum ḫaberi āh iderüm ben gice yāruñ

[175] Taḫmīs-i Ġazel-i Vaṣıf ʿAleyhi Raḥmeti'l-Mevlā (?). *Vâsıf'a* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.

İçmişler içenler mey-i vaṣlın gice yāruñ

Ḳaldı yine miḥnet-zede dil-i derd-i seriyle

V.

Ġālib olıcaḳ ḥırṣ ider aramış tebʿīd

Elbetde ṭamaʿ-ı ẕillet ile bāʾiṣ-i nev-mīd

Gencīne-i rāḥat ise cānā saña ümmīd

Elbetde olur mālik-i keyfīyyet-i cāvīd

Bir dil ki ḳanāʿat ide ḫūn-ı cigeriyle

VI.

Āsāyişi gördüñ mü bu gerdūndan ey dil

Ümmīd-i vefā eyleme gerdūndan ey dil

Görülmede hep cevr bu gerdūndan ey dil

Bir āh idelüm miḥnet-i gerdūndan ey dil

Dünyāyı firūzān ide kemter şereriyle

VII.

Sırrī gibi şiʿrinde **Rıżā** olmada vāṣıf

Sırr-ı hüner-i şiʿre Ḫudā eyledi vāḳıf

İʿcāzını teslīm ider elbet olan ʿārif

Sırrī'ye naẓīre n'ola ṭarḥ eylese **Vāṣıf**

Nūḥ-ı hünere ḫāme-i ʿicāz eṣeriyle

79.

Taḫmīs-i Ġazel-i Ṭıflī Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[176]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Mübtelā-yı derd-i ʿışḳ-ı dil-rübā olmaḳ da güc

Dil-berānda ehl-i derde bü'l-vefā olmaḳ da güc

Nīl-i vuṣlat olmayınca cān-feżā olmaḳ da güc

Gerçi kim[177] ey şūḫ ʿışḳuñdan cüdā olmaḳ da güc

Fikr-i dūr-ā-dūr-ı vaṣla mübtelā olmaḳ da güc

II.

[176] "Bu şiir, Tıflî Dîvânı'nda bulunan 8. Gazele yapılmış tahmîstir." bkz. Bekir Çınar, Tıflî Ahmed Çelebi Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Dîvânı'nın Tenkitli Metni, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Doktora Tezi), s. 120.

[177] Gerçe kim: Neyleyem D. (G. 8); Çınar, Tıflî Dîvânı, s. 120.

Eşk-i çeşmüm eyledüm cū-yı āsiyāb-ı ʿışḳuña
Hīç kesilmez cū-yı cāī āsiyāb-ı ʿışḳuña
Dānhāda surḫ-ı eşküm āsiyāb-ı ʿışḳuña
Dāne gibi dil düşerdi āsiyāb-ı ʿışḳuña
N'eylesün āzürde-i seng-i cefā olmaḳ da güc

III.

Câme-i ʿışḳ yaḳışmış ḳāmet-i bālāsına
Naḳd-i cān virseñ alınmaz vuṣlatın kālāsına
Çoḳ gīrān-māye naẓar ḳıl nāz u istiġnāsına
Bir büt-i bīgāne ḥūbuñ düşdi dil sevdāsına
Terk-i ʿışḳ itmek de müşkīl āşinā olmaḳ da güc

[29a]

IV.

Pek girīve-reh çıḳılmaz küh-i ġam āsān degül
Cādde-i fifā bataḳlıḳ geçmesi āsān degül
Çāre ṣabr itmeḳ ġumūma ḳurtuluş āsān degül
Ḳarşu ṭurmaḳ ṭaʿn-ı çevgān-ı ġama āsān degül
Gūyveş āvāre-i deşt-i belā olmaḳ da güc

V.

Ṭıflī-i dil-ber ḫoş gelür sevmeḳ **Rıżā-cū** gerçi kim
Nāziş-i dil-cūsına meyyāl-i olursın gerçi kim
Pāy-ı aḳlın beste-i yek-mū-yı eyler gerçi kim
Bī-vefā yārān ile düşvār ise ülfet[178] gerçi kim
Ṭıflīyā hem-ṣoḥbet-i ehl-i riyā olmaḳ da güc

80.

Taḫmīs-i Ġazel-i Şeyḫ ʿAbdullah Ṣalāḥī ʿUşşāḳī ʿAleyhi'r-Raḥmeti'llāhi'l-Bāḳī[179]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Aşḳ āteşi cānā dil-i suzānuma gecdi
Yanına yaḳılup hep serv-i samānına gecdi
Şeb-tā-be-seḥer āh iderek cānuma gecdi

[178] düşvār ise ülfet: düşvār-ı ülfet D. (G. 8/V.); Çınar, Tıflî Dîvânı, s. 120.
[179] Taḫmīs-i Ġazel-i Şeyḫ ʿAbdullah Ṣalāḥı ʿUşşāḳı ʿAleyhi Raḥmeti'llāhi Bāḳī (?). *Salâhı'ya* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.

Ey ḳaşı kemān tīr-i müjen cānuma gecdi
Peykānlarınuñ her biri bir yanuma gecdi

II.

Gör çarḫa-i sīnem ki taḫammül niçe mümkin
Cānum acıdur yāra niçe ṣabr ola mümkin
Āhum tütüni ṭutmaya āfāḳı ne mümkin
Ol kec-nigeh-i yāre taḫammül niçe mümkin
Evvel naẓarı sīne-i suzānuma gecdi

III.

Lems eyler iken gīsūyā sarḳındılıḳ itdüm
Şemm eyler iken kāküli dīvānelik itdüm
Ben silsile-cünbān olaraḳ gör nele itdüm
Būs eyler iken laʿlini sarḳındılıḳ itdüm
Zülf-i siyehi ḫalḳası gerdānuma gecdi

IV.

Sehḫār mı nedür bilsem ʿaceb dīdesi cādū
Yeg-naẓare ile göñül olur ġamze-i cādū
Bend eyledi yeg-mūya dilüm siḥr ile cādū
Kāfir midür ol ḫāl-i siyāh fülfül-i Hindū
Bir baḳma ile dīnime īmānuma gecdi

V.

İʿcāz-ı hüner aldı **Rıżā** nutḳ-ı Ṣalāḥī
Fehm eyle mezāyā-yı süḫan-hā-yı Ṣalāḥī
Ferzāne-i ʿaṣr oldı belāġadda Ṣalāḥī
Beş beyt ile daʿva-yı kemāl itme **Ṣalāḥī**
Biñ böyle ġazel defter ü dīvānuma gecdi

81.

Taḫmīs-i Ġazel-i ʿİzzet ʿAli Beg ʿAleyhi'r-Raḥme[180]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Aḳar dumuʿ-ı ḥasretüm ol māh-ı ṭalʿata
Ceyḫūn'a döndi seyl olaraḳ rāḫ-ı vuṣlāta

[180] Taḫmīs-i Ġazel-i ʿİzzet ʿAli Beġ ʿAleyhi'r-Raḥme (?). *İzzet'e* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.

Mecrā-yı ʿışḳı açsa gerek cū-yı firḳāte

Olsa neẕāre rū-be-reh ol māh-ı ṭalʿata

Başlar sirişk-i rāh-ı nigāhumı ṭahārete

II.

Olsam ne deñlü germ-revān-ı rāḫ-ı rāḥata

Olsam inanıruz hemān esb-i himmete

Olsam da pā-nihāde meraḳīb-i rifʿata

Olsam ne deñlü ger maṭlab-ı ʿizz ü devlete

Eyler felek fütāde bün çāh-ı ẕillete

III.

Yatdı yaḳıldı āteş-i ʿışḳla ser-te-ser

Yanmaz mı nāra düşe ne dem cism ser-te-ser

Yoḳdur deḫān ü şuʿlesi yanmaḳda ser-te-ser

Ol ḥaste āteşin gelū-sūz sert eser

Ateş bıraḳdı dūde-ı ʿışḳ u maḥabbete

IV.

Dehr-i denīden itme ümīd ü vefā dilā

Oldı sebū-şikenle tesāvide çün saḳā

Sıdḳıla saʿyum oldı cihānda benüm hebā

Ḳaddüm ḫam itdi cevr ile gerdūn-ı kec-ʿaṭā

Tevbe-i dürüst-gūlıḳ ile istiḳāmete

V.

Mirʾāt-ı ḳahrı görse eger nā-ḳes nifāḳ

Ol dem bilürdi ne idügin ṣuret-i nifāḳ

Aʿmāli cinsi ola mükāfāt-ı ẕī-nifāḳ

Bir kez beyāẕa çıḳsa siyāh-rū-yı nifaḳ

Ġammāzlar düşer idi ser-ḫˇāb-ı ḥacletle

[29b]

VI.

Aẕār-ı telḫi ṣadıḳ dostuñ lezīzdür

Men-lem yeẕuḳ[181] ḳalbine ṣanma lezīzdür

[181] Tasavvufta "*Men lem yezuk lem ya'rif (Zevk etmeyen [tatmayan] bilmez.)*" sırrı üzere kurulu anlamındadır.

Maʿşuḳ eẕāsı ʿāşıḳa ġāyet lezīzdür
Erbāb-ı cāha telḫi-i dünyā lezīzdür
Ḥüsni olur mı bādede müşk-i merārete

VII.

Bilmem ki sırr-ı şiʿrimin ayā n'ola **Rıżā**
Mażmūn-ı dil-peẕir ile mevzūn-ı bīmerā
Görince eyler idi pesen-dīde-i şu ʿāra
Evrāḳ-ı şiʿirüm olmadı şāyeste-i **ʿİzzet**'e
Ḥayfā cihānda güşe-i destār-ı raġbete

82.

Taḫmīs-i Ġazel-i Müzeyyel Seyyid ʿAṭā ʿAleyhi Raḥmeti'l-Mevlā[182]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Āhum semāda aġladur ammā melekleri
Feryādum irse lerze virürdi felekleri
Bu dāne dāne dīde döker merdümekleri
Ḫāl-i ʿiẕārı ṣanma nigāhum benekleri
ʿAks-āver oldı dīde-i cān merdümekleri

II.

Meclis-firūz-ı şevḳ-fezā māh-ı talʿatuñ
Olsa ḳadem-nihāde ne dem bezm-i ḥasretüñ
Ḥayret-dih olur ʿāşıḳa dīdār-ı behçtüñ
Ol āfitāb-ı encümen-ārā-yı naḫvetüñ
Ḥayretde ḳoydı ḥüsni felekde melekleri

III.

Ġaym örtdi māhı ẓāhir olınca sevād-ı ḫaṭṭ
Meh-tāba ẓulmet ʿarıżā güyā sevād-ı ḫaṭṭ
Kāle-yi ḥüsni ḳabḳara itdi sevād-ı ḫaṭṭ
Ṭutdı ferūġ-ı dāmen ḥüsnüñ sevād-ı ḫaṭṭ
Güyā ki Şām'a beñzedi Aydın etekleri

IV.

[182] Taḫmīs-i Ġazel-i Müzeyyel Seyyid ʿAṭā ʿAleyhi Raḥmeti'l-Mevlā (?). *Atâ'ya* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.

Yād eyledükce yār ile giçen muṣāḥabe
Cūyındeyüm o zevk-i dil-ārā muṭāyebe
Āh eylerüm o ʿişve vü nūşīn muḫātaba
Dāʾim ḫayāl-i yār ile eyler mülāʿabe
O ṭıfl-ı ḫāne-zād bu çeşm-i bebekleri

V.

Mānend-i zü'l-fikār dūdım tīz-ebrūvān
Sell olmış elde seyf-i siyāh-tāb ne yaman
Teşmīr-i sāʿid eyleyüp āmādedür hemān
Olsun ḥelāl-i ḫūn şafaḳ-rīz āsūmān
Göster o tīġ-i ġamzede sīmin bilekleri

VI.

Āhum seḥāb-bāreş-i bārān-ı eşkdür
Çūş u ḫurūş-ı mevcle ummān-ı eşkdür
Ne ḳaʿrı var ne ṣāḥili ʿummān-ı eşkdür
Çeşmin miṣāl zevraḳ-ı ṭūfān-ı eşkdür
Müjgānum oldı anda ser-ā-pā kürekleri

VII.

Bahr-ı fenāyı keşti-i ābdān gelür geçer
Ṣu-yı beḳāya her gelen elbet döner gider
Her cān bu cisr-i ʿālemi bir bir güẕār ider
Şām-ı fenāya ṣubḥ-ı bekādan güẕār ider
Mihr ü meh oldı şatt-ı sipihrüñ kelekleri

VIII.

Şāgird olurdı görse ider idi Mīr-i Dehlevī
Eylerdi leʾāl-i şiʿri **Rıżā** Mīr-i Ḫüsrevī
Ceffü'l-ḳalem müsellem o naẕm-ı nev-ā-nev
Ḫaddüñ mi Mīr Nāşid üstāde pey-revi
Bī-ḫūde çekme besdür **ʿAṭā** bu emekleri

IX.

Tabʿ-ı selimi Ṣāʾib reʾy-yi meʾālde
Dānīş münis suḫen-ver ḫūb-ı miḳālde
Dihim naẕm-ı zib ser aldı kemālde

Ol meyr-i pür-himem ile bu mülk-i kemālde

Her naẓmı oldı şāh-ı maʿni yelekleri

[30a]

83.

Taḫmīs-i Ġazel-i Müşterek Naẓīf ve Müsellem Dede Raḥmetu'llāhi ʿAleyhiyā[183]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Ḫaṭṭ-ı gerd-ā-gerd-i rūyuñ hāledār olmış saña

Bedr-i vechüñ orṭalanmış tābdār olmış saña

Āl-i āl-i reng-i şermī gül-ʿizār olmış saña

Nev-demīde sebzī-i ḫaṭ zīb-i ʿiẓār olmış saña

Maşrıḳ-ı gerden-i ṣabāḥ nev-baḫār olmış saña

II.

İkide bir gösterirsin yay ḳaşuñ ʿāşıḳa

Remz eyler tīr-i müjgān ile ġamzeñ ʿāşıḳa

Kār-ı ġamzeñ ise ḫūn-rīz sen cefākār ʿāşıḳa

Nergis-i mestüñ olup muʿtād-ı ḫūn ʿāşıḳa

Cānsitānlu māye-i ẕevḳ-ı ḫumār olmış saña

III.

Āb-ı ṣāf çeşmüme baḳ ḳaṭre ḳaṭre vechüñle

Eylemişüm taḳṭīr-i dīdem gül ṣuyıdur rūyuña

Dest-i ḳudret māşiṭakār oldı rū-yı pāḳuña

Piç ü tāb-ı ehl-i dilden nev-ʿarūs-ı ḫüsnüñle

Ḳatre-i sīm-āb dür-i şāh-vār olmış saña

IV.

Ḫırmen-i iḳbāl besiyār el-ḥaẕer maġrūr olup

Tünd-bād eserse şāyed ṣavurur ber-bād idüp

Ādemi gendüm-nümāyī gūyiyā kim aldayup

Ḫırmen-i ḫüsnüñde ḫālüñ ey siyeh-çerde görüp

Dāne-i gendüm muḥaṣṣal reḫnedār olmış saña

V.

[183] Taḫmīs-i Ġazel-i Naẓīf Müşeterk ve Müsellem Dede Raḥmetu'llāhi ʿAleyhiyā (?). *Nazîf ve Müsellem'e* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.

Leb-be-leb der-dest ammā cām-ı iḳbāl-ı ṣabūḥ
Neş'e-rīz kām ise de saña ol cām-ı ṣabūḥ
Ḥoş-gūvārī olur ise olmaya saña ṣabūḥ
Şīşe-i ṣabrın idüp şikeste rindān ṣabūḥ
Ṣubḥ-dem bezm-i mey içre inkisār olmış saña

VI.

Zülf-i piç-ā-piç-i ṭılsım genc-i ḥüsne ḳufl-vār
Eyler ʿuşşāḳuñ şuʿūrın bīmnākī tār u mār
Daġ-daġa-fersā-yı ḫāṭır eyliyor ol ḫār-ı ḫār
Tabʿ-ı rū-yı āteşīn üzre ol zülf-i müşk-bār
Gūyā bāl-i semender sāyedār olmış saña

VII.

Āşinā-yı ʿışḳuñ olmış tā ezel cān elīf
Derd-i ʿışḳuñ dem-be-dem ḳalb-i **Rıżā-cūya** redīf
ʿĀşıḳa derdüñden özge olmıyor hergiz ḥarīf
Dil-ḫırāş nāḫūn-ı ser-tīz-i hecr iken **Naẓīf**
Künc-i miḥnetde **Müsellem** ġam-küsār olmış saña

84.

Taḫmīs-i Ġazel-i Şākir ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī[184]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Virdi zībāyiş çemān nāziş-i vālāsına
Kisvedür ʿişve ser-ā-pā ḳāmet-i bālāsına
Yād-ı laʿli mest-i dil ʿāşıḳ-ı şeydāsına
Meyle gelmişken ʿaraḳ-ı yāruñ ruḫ-ı zībāsına
Ḳıymet olmaz kan-ı ḥüsnüñ laʿlüñe almāsına

II.

Dāġ-ber-dāġ urdı dest-i ḥasret aldum sīne-çāḳ
Bir göñül biñ derd ile olmaz mı cānā derd-nāḳ
Vaḳt olur dil cāme-i ʿayşı diler āyīne-çāḳ
Sāʿıdında tāze dāġın seyr idüp oldum helāḳ
Ben bıraḳdum dürligüm şimdi gümüş tamġāsına

[184]Taḫmīs-i Ġazel-i Şākir ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī (?). *Şâkir'e* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.

III.

Yaradılmış ḳāmeti bir servi-i nāz ol āfetüñ
Nev-ḫırāmı ḥūriye ḥayret-fezā ol āfetüñ
Berg-i gülden lāʾiḳ ammā cāmesi ol āfetüñ
Bu miyān-ı nāzük ü endāmla ol āfetüñ
Câme-i bildāri ḫoşdur ḳāmet-i bālāsına

IV.

Hāy-hūddan ʿışḳ-ı nāḳış nite Mecnūn eyleyüp
Hāy-hūdan ġāfil ancaḳ meylin efzūn eyleyüp
Bulsa sırrı hūyı dilde ṣıdḳa maḳrūn eyleyüp
Zülf-i Leylī ʿāşıḳa başdurmazdı meftūn eyleyüp
Düşmese Mecnūn eger zen-bārelik sevdāsına

[30b]

V.

Ṣanma ʿālemde bulınmaz bender-i naẓm içre hīç
Ḳāle-i üstādkārī kim neler vardur nesīc
Destgāh-ı maʿrifet ṣanma **Rıżā** kim ola hīç
Hāme-i **Şāḳir**'den özge bulmadum endāze hīç
Bender-i naẓmuñ hemān ol ḫūb biçüp kālāsına

85.

Taḫmīs-i Ġazel-i ʿAzīz Morevī Raḥimehu'llāhu'l-Ġanī[185]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Laġziş-i yādın düşenler ḳalḳar ol yirden geçer
Kim ki baḫtiyār olursa ḳorḳulı yirden geçer
Āh-ı āteş-zād ʿāşıḳ niçe cānlardan geçer
Gerçi kim pervāneler pervāz idüp perden geçer
Küştegān-ı ḫançer-i ʿışḳuñ senüñ serden geçer

II.

Şūḫ-meşreb ʿişve-baḫş-ı dil-rübā bir şūḫsuñ
Mültefit-i aġyāra ḫāfī sevdigüñe şūḫsuñ

[185] Taḫmīs-i Ġazel-i ʿAziz Moravī Raḥimehu'llāhu'l-Ġanī (?). *Azîz'e* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.

Ṣūretüñ ḥayret-dih-i Bihzād olur bir şūḫsuñ
Gerçi sengin-ṣanem bir ṭaş göñülli şūḫsuñ
Tīr-i āh-ı ʿāşıḳ ammā levḥ-i mermerden geçer

III.

Suḫtter olmış ḳurulmış ḳaşuñı gördüm bugün
Destelenmiş çün müheyyā tīr-i müjgānuñ bugün
Gidişüñ daḫı ġazāb-ālūd-ṭavr olmış bugün
Ġamze dirler tīġ-ı ḫūn-rīzüñ ṭaḳmışsuñ bugün
Ḫavfum odur kim yine ʿuşşāḳ ḫançerden geçer

IV.

Ṣulḥ ise gāhīce cānā gāhīce fesḥ olmada
Kāz-ı ʿālem geh güsād ü gāh ber-nerḫ olmada
Kām-ı ʿişretgāh nūşin gāhi de telḫ olmada
Mümkinātuñ ism ü resmi dem-be-dem nesḫ olmada
Her gelen bu ʿālem-i imkāna defterden geçer

V.

Esb-i cevre cezīr-i raḥm eylemez ol bī-vefā
Caʿd-ı zülfüñ şekl-i zencīr eylemiş seyr it dilā
Kec-külehle reftāre bu kim ġamzesi siḥr-āşinā
Kec-nigeh ḳaş başdı bend itmiş o naḫvet-āşinā
Fitnenüñ āşūbı şimdi hep o ḫançerden geçer

VI.

Bak dükān-ı ʿāleme dād ü sited olmaḳdadur
Geh biẓāʿa faʾire-i fāniye ḥaml olmaḳdadur
Siʿr-i rāyic müʾtedilse sūd-mend olmaḳdadur
Pīr ü bernā narḫ-ı vāḥidle fürūḫt olmaḳdadur
Bir terāzu der-cihān herkes birer yirden geçer

VII.

Sen **Rıżā** bil ʿaczüñi kāruñ tafaṭṭun eyle ḳıl
Ḳullıġa īcāb ider işde teʾennī eyle ḳıl
Ẓāhirā lāzım teʾemmül ḥüsn-i himmet eyle ḳıl
Eyle tedbīrüñ dürüst ṣoñra tevekkül Ḥaḳḳ'a ḳıl
Ẓāhir ü bāṭın **ʿAzīz** ʿışḳ-ı muḳadderden geçer

86.

Taḫmīs-i Ġazel-i Ḥāmī Raḥimehu'llāhu'l-Bārī[186]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Ḥükmi taḳdīrüñ ne ise hep gelür baş üstine
Başınuñ ḳayduñı görsün çün gelür baş üstine
Līk oḳutmaz hep yazılı ser-te-ser baş üstine
Her ne kim taḥrīr olındı tā ezel baş üstine
ʿĀḳıbet bir bir gelür ʿavdet ider baş üstine

II.

Ṣad hezārān şūy-ı dīde fāniye aldar seni
Nām-ı dünyā düzinüp zīnet ile aldar seni
Bir ʿacūz-ı sāl-ḫūrda el-ḥaẕer aldar seni
Yüzüñe gülse inanma ḳaḥbe-zen aldar seni
Hīç olur mı iʿtimād ʿālemde ḳallaş üstine

[31a]

III.

Ġāfilīdür meyl dil-i dünyānuñ ammā kārına
Bī-şebātī ḳıl naẕarı naḳş u rüsūm kārına
Eyleme ifnā-yı ʿömrüñ bī-devāmuñ kārına
Nice bir ṭūl-ı emel beyt-i fenā miʿmārına
ʿĀḳil u dānā ḳomaz bir ṭaşı ne bir ṭaş üstine

IV.

Encüm u ebrāce eyle ḫoş-naẕar kim naḳş olup
Aç baṣīret çeşmüñi ṣanma tehī ol naḳş olup
Ḥikmeti çoḳ ṣanmañ kim ḳudretle naḳş olup
Gör bu fānūs-ı felekde bunca ṣūret naḳş olup
ʿArẕ ider eşkālini ṣanʿatla naḳḳāş üstine

V.

Çünki fānīdür **Rıża-cū** maḥv eyle emeli
Ta ki bāḳī bulınca görmeyesin elemi
Rāh-ı şerʿ-i enveri ṭut ḳıla rūşen ʿameli

[186] Taḫmīs-i Ġazel-i Ḥāmī Raḥimehu'llāhu'l-Bārī (?). *Hamî'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.

Ḥamīyā fikr eyle zenb-i māżī-i müstaḳbeli
Rūz u şeb aḳıd gözüñden yaşı sen baş üstine

87.

Taḫmīs-i Ġazel-i Ḥāfıẓ Raḥmetu'llāhu ʿAleyh[187]

Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün

I.

Devr eyleyü kec-rev felek sen kārını görmez misüñ
Eyleşmiyor dönmekde hīç edvarını görmez misüñ
Geh eve gider gāhi ḫaşīşārını görmez misüñ
Bu çarḫ-ı süfle-perverüñ etvārını görmez misüñ
Bir laḥẓa ārām eylemez edvarını görmez misüñ

II.

ʿĀrif iseñ itme sūʾāl devrini añla ʿibret al
Ḥikmetleri çoḳ lā-yezāl ḳudreti bī-ḥad Zü'l-Celāl
Ḥayret-dih-i ehl-i kemāl hüşyār-dāna oldı lāl
Sāʿāt u hefte māh u sāl mānend-i rūʾ-ber-ḫayāl
Encāmı ḥüzn ü infiʿāl ekdārını görmez misüñ

III.

Maġbūn ider ġāfilleri meftūn ider kāmilleri
Ḥayrān ider göñülleri mecnūn ider ʿāḳilleri
Zülfi gibi sünbülleri müşgīn bu kākülleri
Maġmūm ider ḫoş-dilleri ebkem ider bülbülleri
Pür-mürde eyler gülleri gülzārını görmez misüñ

IV.

Ḳapılma hīç efʿāline inanma hergiz ḳāline
Meyl itme yāl u bāline baḳma ḫayl-i āḥvāline
Raḥm eylemez emṣāline inanma istiḥlāline
Ẓāhirde baḳma ḥālüne aldanma fikr ü āline
Ṣunma metāʿ u mālına bāẓārını görmez misüñ

V.

Bul reh-beri göñlüni al ṭut dāmeni elini al
Kendüñi baḥr-i ʿışḳa ṣal ġavvāṣ olup ḫoşça ṭal

[187] Taḫmīs-i Ġazel-i Ḥāfıẓ Raḥmetu'llāhu ʿAleyh (?). *Hâfız'a* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.

Ḥāl ehlidür ṣāhib-kemāl añlar **Rıżā** bulur cemāl

Ḥāfiẓ yiter bu ḳīl u ḳāl ʿāḳil iseñ ol ehl-i ḥāl

Mevtāya baḳ da ʿibret al āṣārını görmez misüñ

88.

Taḫmīs-i Ġazel-i Yaḥyā Raḥimehu'llāhu Teʿāla[188]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Bāṭının sen āb-ı ḥubb ile idegör şüṣt-şū

Her dem eyle māʾ-i istiġfār ile bir ḫoş-vużū

Nūr-ı ʿışḳ ile gerekse ḳalbin ola ṭobṭulu

Āb-ı tevḥīd ile dilden mā-sivā naḳşını yū

Mā-hüve'l-maḳṣūd olan ḫū der iki ʿālemde hū

II.

Ḳādir virür de kār u vāḥid *lā-raybe fīh*[189]

Mālikü'l-mülk Kirdgārī lā-naẓīr u lā-şebīh

Ḳo hüve'llāhdur lā-ebīh lā-benīh

İnneme'llāhu Allāhu vāḥidün *lā-raybe fīh*

Veẕḳürü'llāha şükren u eşḳurū u estaġfirū

[31b]

III.

Kirdgārā bu ne ḥikmet mübtelā-yı ʿışḳ olup

İns u cinn ü cān u ġılmān mübtelā-yı ʿışḳ olup

ʿArş u fersā vü nār u deryā mübtelā-yı ʿışḳ olup

Yā İlāhī bu ne sırdur ki mürīd-i ʿışḳ olup

Saʿyle baḥr-ı muhit-i ʿilm olur bir ḳatre ṣu

IV.

Pāk olınca bāṭın u ẓāhir tamām odur namāz

Ehl-i ʿışḳuñ öyledür hep ḳıldıġı bāṭın namāz

Vechesi ʿışḳ-ı ḥaḳīḳi ḳıblesi ḳılar namāz

Dār-ı vaḫdetde imām-ı ʿışḳla ḳılamaz namāz

Aḳmayan Manṣūrveş āb-ı ḥayātdan vużū

---

[188] "Bu şiir, e-kitapta yayımlanan Şeyhülislam Yahyâ Dîvânı'nda bulunmamaktadır." bkz. Hasan Kavruk, "Şeyhülislam Yahyâ Dîvânı", http://www.kulturturizm.gov.tr/, 2017, (05.02.2024).

[189] "(Bu), içinde hiçbir şüphe bulunmayan kitaptır." (Bakara: 2/2).

V.

Lafẓ ile olmazsañ aḥvāl-ı ʿuşşāḳ-ı ḫavāṣ

Ḥarfe ṣıġmaz ḳāle gelmez ḥāl-i ʿuşşāḳ-ı ḫavāṣ

Rengden ḥālī **Rıżā-cū** ḥāl-i ʿuşşāḳ-ı ḫavāṣ

Ṣūret-ı taʿbīre ṣıġmaz maʿnī-i ʿışḳ-ı ḫavāṣ

Söyleme **Yaḥyā** ʿavāma sen bu rāzı rū-be-rū

89.

Taḫmīs-i Ġazel-i Şeyḫ Nesīb Mevlevī Raḥimehu'llāhu'l-Ġanī[190]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Ḳāl ile olmaz göñül hīç sırr-ı ḥāle āşinā

Câme-i fāḫir ile olmaz tecerrüd āşinā

Delk-pūşān-ı melāmetdür olanlar āşinā

Dil ʿarūs-ı maʿnī-i tevḥīde olmaz āşinā

Ḳaṭʿ-ı eşbāb-ı teʿalluḳ itmese mıḳrāż-ı lā

II.

İḥtisābı emr-i müşkil derdüni ʿāşıḳlaruñ

Hem şımarır pek uludur demdemli ʿāşıḳlaruñ

Ḥissī olınmaz keşretinden derdleri ʿāşıḳlaruñ

Aḳçe dökseñ derdüni taʿdād içün ʿāşıḳlaruñ

Fehm olınmaz naḳd-i eşk-i dīdesüz bu mā-cerā

III.

Dīdesin deryā gibi pür-mevc iden merdān-ı dost

Ḳadr-i ddür-i ʿışḳı añlar bī-merā merdān-ı dost

Dürr ise deryādadur ḳıymet aña merdān-ı dost

Ḳadr-i eşk-i çeşmi bilmez rāh-dān-ı ḫāḳ-i dost

Ḳale fihim ʿārifün eyne'ş-şerā ve'ş-şüreyyā

IV.

ʿIşḳdur nüh āsmānı öyle devrān itdüren

Encüm ile mihr ü māhı şaʿşaʿaşān itdüren

ʿIşḳdur ʿuşşāḳı hep giryān u sūzān itdüren

ʿIşḳdur ʿāşıḳlara żiḳr ile devrān itdüren

[190] D. (G. 4); Hidayetoğlu, Nesîb Dîvânı, s. 282.

Ḳadd-ı arar cism ḥabibu'llāh devrāne'l-reḥī[191]

V.

Görine teʾs̱īr-i ḥaḳīḳi kāf u nūnuñ leẕẕeti

Rīz ü bālā şeş-cihāta itdi teʾs̱īr leẕẕeti

Sırrın añla fevk-i leẕẕet bul **Rıżā-cū** leẕẕeti

Bī-karar itmiş **Nesībā** kāf u nūnuñ leẕẕeti

Devr iderler Mevlevīler der-semāvāt-ı ʿulā

90.

Taḫmīs-i Ġazel-i Siyāhī Dede Raḥimehu'llāhu'l-Ġanī[192]

Fāʿilatün Fāʿilatün Fāʿilatün Fāʿilün

I.

Yā ilāhī reh-ber it tevfīḳıñı ṣubḥ u mesā

Kirdgārā ẕerre luṭfet be-kün-i ḫūrşīd-i mā

Perde-rā ez-çeşm-i ġaflet ber-figen yā Rebbenā

Yā müfettiḥ iftaḥ ebābeʾṣ-ṣafā ʿan ḳalbenā

Tā be-bīnem rū-yı tū pür-cilve der-mirʾāt-ı mā

II.

Ḫūn-ı ḥasret aḳıdup şimden girü ṣu gibi

Eşk-i çeşmüm eyleyem seyl-i revāncūlar gibi

Ṣanma demüm pā-yı yāre ṣacdum incūlar gibi

Cūş idüp şimdengirü ʿışḳ ile deryālar gibi

Tā ṣadefveş dilden īs̱ār ola dürr-i bī-behā

III.

Gülşen-i ʿışḳında cānā ṣad sürūd eyler göñül

Çün hezāran tā seḥer nāle-künān oldı göñül

Ġam-küsārī derd-i ʿışḳuñ oldıġın bildür göñül

Bülbül-i ḳudsī gibi gülzār-ı ḥüsñünde göñül

Eylesün āġāze-i nāz u niyāz-ı ḫoş-nevā

[32a]

IV.

Şükür-i Ḫālıḳ çün şükr-i Ḫālıḳ bilüp ṭūṭī-i dil

---

[191] reḥī: Degirmendir.

[192] "Bu şiir, Siyâhî Dede Dîvânı'nda bulunan 1. Gazele yapılmış tahmîstir." bkz. Gülşah Cangöz, Siyâhî Dede Dîvânı, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), Kocaeli, 2010, s. 191.

Ṭatlu dilli şekker-güyā olamda ṭūṭī-i dil
Söyledin şīr-i şekerde dinilür ṭūṭī-i dil
Leẕẕet-i ḳand-i lebüñ vaṣfında bu ṭūṭī-i dil
Ḳılduġı ḳavl-i müḳerrer oldı[193] hep şīrīn edā

V.

Şāʿirāne şöhreti olsa riḳādur baʿd-ez-īn
Yekke-tāz ṣaḥn-ı pür-zūrī sezādur baʿd-ez-īn
Dinse Ḥassān zemāne kim **Rıżā**'dur baʿd-ez-īn
Rūm'da bu ṭabʿ-ı Ḫūsrev'le **Siyāhī** baʿd-ez-īn
Naẓm-ı şīrīnden Ẓahīr-i Fāryābi olsa sezā

91.

Taḫmīs-ı Ġazel-i Şeyḫ Nesīb ʿAleyhi'r-Raḥimehu'llāhi'l-Mūcīb[194]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

ʿĀlem içre ṣāḥib-i sāmān-ı şiʿārın görmişüz
Māldār ṣāḥib-ʿişʿār u baḫtiyārın görmişüz
Raḫş-rān-ı ṣaḫn-ı iḳbāl şeh-i süvārın görmişüz
Naḳd-i cevr ü luṭf-ı gerdūñ-ʿayārın görmişüz
Bāġ-ı dehrüñ hem gülin hem zaḫm-ı ḫārın görmişüz

II.

Kārgāh-ı ʿālem içre kimdür olmış bir murād
İddiḫāruñ āḫiri olsa gül-reng bir bir mezād
Olma maġrūr biżāʿa ʿāḳıbet olur nifād[195]
ʿĀḳıbet fersūde itdi kāle-i kāmın kesād
Çār-sūy-i devletüñ çoḳ kām-kārın görmişüz

III.

Cemʿi bezm-i ʿişretüñ encāmı firḳatkār olur
Bezm-i dünyā baḳ teḳālib üzre tār-mār olur
Mest olan ḫemyāze-i rīz-i nedemle ber-kār olur
Dest-i āḫir ālet-i hemyāze-i idbār olur
Nice mest-i cām-ı iḳbālüñ ḫumārın görmişüz

[193] oldı: ola D. (G. 1/IV.); Cangöz, Siyâhî Dede Dîvânı, s. 191.
[194] D. (G. 72); Hidayetoğlu, Nesîb Dîvânı, s. 354.
[195] nifād: Tükenmek.

IV.

Şefḳat ile bī-kesān-ı üftādgānuñ ḥālüne
Bir naẓar ḳıl acıyup ol çeşm-i eşk-bārına
Bāʿiṣ olma derd-mendüñ āh-ı sūz-nākına gene
Derd-mendānuñ ṭayanmaz zūr-ı seyl-i eşkine
Mülk-i cāhuñ çoḳ binā-yı üstüvārın görmişüz

V.

Esb-rān-ı ʿazm olup semtin gözelten ʿāḳıbet
ʿĀḳıbet-biñ ol **Rıżā** sen iḥtiyāt it ʿāḳıbet
Esb-i ser-keş almaya dizgun elinden ʿāḳıbet
Oldı pā-māl-i reh-i ẕillet **Nesībā** ʿāḳıbet
ʿArṣa-i kibrüñ niçe çābük-süvārın görmişüz

92.

Taḫmīs-i Ġazel-i Resīm Raḥimehu'llāhu'l-Kerīm[196]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Her şīvekāra nāz u reviş dil-rübā degül
Her bāġ u rāġ-ı[197] ḫūb zemīn-i dil-güşā degül
Her gülistan-ı seyr-revā ḫoş-nümā degül
Her sīne ẕahm-ı tīġüñ öyle āşinā degül
Her ser-sezā-yı sāye-i perr-i hümā degül

II.

Meslekde bī-riyā gerek olınca iʿtimād
Olmaz tesellī sālike yoġ ise iʿtiḳād
Ḥubb-ı sīvā dilinde olursa o bü'l-fesād
Bergeşte itse çarḫ be-cādur cevr-i gird-bād
Üftādelik o sālike kim reh-nümā degül

III.

Meyl eylemez fütādeye sāde ḫulūṣ ile
Olmaz raḫīs kāle-i vuṣlat ḫulūṣ ile
Naḳd-ı ḥayāt olsa ne şübhe ḫulūṣ ile

[196] Taḫmīs-i Ġazel-i Resīm Raḥimehu'llāhu'l-Kerīm (?). *Resîm'e* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.
[197] rāġ: Ṭāġ tepesi ve eteği ve çemen-zâr ve sebze-zār ve teferrücgāh.

Olmaz ḫarīde naḳd-ı niyāz ḫulūṣ ile
Cins-i viṣāl tā o ḳadar kem-bahā degül

IV.

Dāmān-ı ṣabrı ḫoş ṭuta gör ġāfil olma sen
Ṣabr eyleyen muẓaffer olur ʿācil olma sen
Ṣabra cemīl didi Ḫudā cāhil olma sen
Lā-büdd düşe zemānı hemen ġāfil olma sen
Ey dil o mest-i ʿişveye vaḳt-i recā degül

[32b]

V.

Gül gibi rū-yı **ʿĀli Rıżā** ġonc ile besīm
Ser-tā-be-pā kirişme vü nāziş ile vesīm
Ḫür-ı behişte ġıbṭa-feżā şīve-i naʿīm[198]
Ser-tā-be-pāy ol büt-i sīmīn-berüñ **Resīm**
Bir ʿużvu var mı āyīne-i rū-nümā degül

93.

Taḫmīs-i Ġazel-i Rāsim Raḥimehu'llāhu'd-Dā'im[199]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Cilveger yāruñ ḫayāli dīde-i terden geçer
Dīdeden mi sāde ammā çoḳ göñüllerden geçer
Hem āl-i ehl-i ʿışḳ derd-i perverden geçer
Yār kim mestāne-i pīş-i dīde-i terden geçer
Ne taḫayyüllerden ne derd-i perverden geçer

II.

Ḫālimi hīç ṣormaduñ cānā nedür ḫālā benüm
Hem derūnumda olan derdüm nedür ḫālā benüm
Gūşuña girmez mi āh u nālişüm āyā benüm
Sen gül-efşān-ı ṣafāsın ġayr ile ammā benüm
Ḫūn-ı eşküm ṣubḥa dek bālīn ü pisterden geçer

III.

[198] naʿīm: Eṣ-ṣıḥḥatü ve'l-emn ve külle lezetin mine'l-leẕẕāti.
[199] Taḫmīs-i Ġazel-i Rāsim Raḥimehu'llāhu'd-Dāim (?). *Râsimâ'ya* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.

Eyler istiḳbāl vuṣlat-ı dil o yāl u bāl içün
Nehre döndi eşk-i ḥasret behre-i iḳbāl içün
Ārzū-keş niçe cānlar yümn-i istiḳbāl içün
Kişver-i dilden ḫayāl-i yārı istiḳbāl içün
Dem-be-dem ḫayl-i sirişkum dīde-i terden geçer

IV.

Renk surḫ-ı infiʿāl ʿārıż o gül-ruḫ dil-bere
Sırr-ı reng-i ʿārıża bāʿiṣ ne āyā dil-bere
Ṣoñra āgāh oldum ey dil söyleyin kim dil-bere
Bendesin dāʾim raḳīb-i ḫar geçermiş dil-bere
Söz geçerdi yāre ammā söz o kāfirden geçer

V.

Gāh u bīgāh eylemekde ʿarż-ı iḫlāṣın raḳīb
Ṣuʿle-i āh-ı muḥabbet gösterür gāhī raḳīb
Eyliyor gāhī temelluḳ kelbveş gördüm raḳīb
Girmek ister gönlüñe yāruñ ḫulūṣ ile raḳīb
Pāk-bāz olsa n'ola bī-çāre mermerden geçer

VI.

Olmada maʿṣūḳa nār-ı ʿışḳ-ı ʿaşḳdan füzūn
Birlige gelür ne dem ki nūr-ı ʿışḳ olsa füzūn
Şübhesiz ʿışḳ-ı ḥaḳīḳi birleşür olsa füzūn
Sūẕiş-i maʿşūḳ olur elbetde ʿāşıḳdan füzūn
Şemʿ maḥv-ı cism ider pervāne bir yirden geçer

VII.

Ṣervet ü sāmānla iẕḫār-ı naḫvet itme kim
Çeşm-i ʿirfān ile imʿān eyle ġaflet itme kim
Māl-ı dünyā hep tevārüsle żanānet[200] itme kim
Dirhem ü dīnār ile ḥalḳa mübāhāt itme kim
Saña ey ḫˇāce gelince niçe ellerden geçer

VIII.

Ġamze mi ser-tīz ya nāvek-i ser-tīz-i müjeñ
Sīne-i ʿuşşāḳa ṣor kim pūte-i tīr-i müjeñ

[200] żanānet: Baḫillik.

Dāʾimā eyler taʿallüm pūteyi döker müjeñ
Ey kemān-ebrū bu şüṣt-i ṣāfla tīr-i müjeñ
Şīşe-i dilden degül sedd-i Skender'den geçer

IX.

Māniʿ olmaz nūr-ı ʿışḳa olur ise żaʿf-ı ten
Ṣāfter āyīne-i dildür bir de olmaz żaʿf-ı ten
Rūşene ol nūr ile dil perde olmaz żaʿf-ı ten
Māniʿ olmaz seyr-i erbāb-ı sülūḳa żaʿf-ı ten
Her ne deñlü rişte-bāruñ olsa gevherden geçer

X.

Yaluñız zāhid mi ḥelvā mey-ḫored vāʿiẓ daḫı
Ṣallapati gidişi var gördüm ol zāhid daḫı
Acı sözle meclisi telḫ eyler vāʿiẓ daḫı
Pīr oldı acı sözden geçmedi vāʿiẓ daḫı
Refte refte ṭıfl-ı nev-res şīr-i māderden geçer

[33a]

XI.

Pāyidār olmaz cihanda çār u se devā-yı kişi
Der-cihān emr-i muḥāl ez-dād-ı cemʿi ey kişi
Eyledi taḥḳīḳ o kim ʿirfānı vardur ey kişi
Cemʿ olmaz devlet ü rāḥat muḳarrerdür kişi
Ya geçer serden yaḫūd sevdā-yı efserden geçer

XII.

Ey şināsī nükāt-ı zübde-i ḥaḳḳu'l-kelām
Nuṣḥ-ı kāmildür devādur ehline añla kelām
Penbe-i cehli ḳulaḳdan at **Rıżā** diñle kelām
Rāsimā itmez ḳabūl mendil-i luṭfı liʾām
Ehl-i himmet derd-i ser çekmek degül serden geçer

94.

Taḫmīs-i Ġazel-i Şeyḫ Nesīb Mevlevī Raḥimehu'llāhu'l-Ġanī[201]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

[201] D. (G. 132); Hidayetoğlu, Nesîb Dîvânı, s. 422.

Bāde-i ʿışḳ ile ser-ḫoş olmayınca bilmedüm

Ḥāl-i mesti tā ki bī-ḫūş olmayınca bilmedüm

Kendümi mehlūs[202] u medḫūş olmayınca bilmedüm

Ẕātumı ḥayretle ḫāmūş olmayınca bilmedüm

Aṣlumı bīgāne-i ḫūş olmayınca bilmedüm

II.

Ceẕbe-i ʿışḳuñ degül mümkin beyān-ı keyfiyyetin

Olmıyan dū-çār bilmez germī-i kemmiyetin

Dil miheḳdür gerçi ammā kim bilür ol ḥāletin

Pūte-i dilde yaḳup[203] iksīrinüñ ḫāṣıyyetin

Āteş-i ʿışḳıyle pür-cūş olmayınca bilmedüm

III.

Naġme-i *tūbū ila'llāhuñ* [204] ḫitāb-ı remzini

Müjde-i *ve't-tefteḥū*[205] anuñ tesliyetde remzini

Vaʿde-i *lā-taḳretü min raḥmeti'llāhr*[206] remzini

Naġme-i *firrū ila'llāhun* [207]maḳām-ı remzini

Her bün-i mūyımda ṣad-gūş olmayınca bilmedüm

IV.

Pīr-i Kenʿān bildi el-ḫaḳ ʿışḳ-ı Yūsuf n'idügin

ʿĀşıḳ ol kim tā bile sen ʿışḳ-ı Yūsuf n'idügin

Şemm idüp bād-ṣabaḥ ʿışḳ-ı Yūsuf n'idügin

Mecrā-yı çāḳ-i dāmen ʿışḳ-ı Yūsuf n'idügin

Dağlardan pīrehen-pūş olmayınca bilmedüm

V.

Bī-meşaḳḳat rāḫ-ı maṭlab-cūya olur mı naṣīb

Dāmen-i kūh-ı **Rıżā**'yı ṭutar ol ṣāḥib-şekīb

Fāriġ-i iḥmāl-i sāmān olmayınca bir erīb

---

[202] mehlūs: Meslūb ʿani ʿaḳl-i veʾş-şuʾūr.

[203] yaḳup: fenā D. (G. 132/II.); Hidayetoğlu, Nesîb Dîvânı, s. 422.

[204] "Ey iman edenler! İçtenlikle ve kararlılık içinde Allah'a tövbe edin." (Tahrim: 66/8).

[205] "Sen sırf, Rabbimizin ayetleri bize geldiğinde iman ettiğimiz için bize hınç duyuyorsun. Ey Rabbimiz! Üzerimize sabır yağdır ve müslüman olarak bizim canımızı al." (Araf: 7/126).

[206] "De ki: Ey kendilerinin aleyhine aşırı giden kullarım! Allah'ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin. Şüphesiz Allah, bütün günahları affeder. Çünkü O, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir." (Zümer: 39/53).

[207] "O halde Allah'a sığının! Ben, sizin için O'nun tarafından gönderilmiş apaçık bir uyarıcıyım." (Zariyat: 51/50).

Zaḥmet-i şeyb ü firāz-ı rāḫ-ı ʿışḳı ey **Nesīb**

Bād-ı faḳr u fāḳa berdūş olmayınca bilmedüm

95.

Taḫmīs-i Ġazel-i Nedīm Raḥimehu'llāhu'r-Raḥīm[208]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

Nigehüñ tābişken-i cānā ḳıyandur ġamzeñ

Çeşminüñ siḥri müsellem ne yamandur ġamzeñ

Dil-rübā ʿişveñ ise cānum alandur ġamzeñ

Kākülüñ başa belā āfet-i cāndur ġamzeñ

Fitne-āmūz nigeh-i siḥr-i beyāndur ġamzeñ

II.

Beste-i zülfüñ olan ide mi cānın taḫlīṣ

Ḥüsnüñe ʿāşıḳ olan ide mi cānın taḫlīṣ

Bū-yı gīsūni ḳoḳan ide mi cānın taḫlīṣ

Müstmend-i nigehüñ ide mi cānın taḫlīṣ

Ḳaşlaruñ ḳavs-ı ḳażā tīr-i revāndur ġamzeñ

III.

Tīġ-zendür nigehüñ yoluña ḳurbān ʿuşşāḳ

Hīç dirīġ eyleyemez ʿışḳuña cānın ʿuşşāḳ

Vaṣlına seve seve varunı virür ʿuşşāḳ

Küştgān-ı sitem-āmīz-i nigehdür ʿuşşāḳ

Mest-i ḫūn-ı dil-i rindān-ı cihāndur ġamzeñ

IV.

Naẓre-i ceẕbe-fezā ʿāḳılı mecnūn eyler

Pīr-i Ṣanʿā ise de mekrine meftūn eyler

Nāziş-i şīve-geri dilleri maġbūn eyler

Bir nigehüñ niçe dānā-yı dili meftūn eyler

Āhū-yı ṣayd gene şīr-i jiyāndur ġamzeñ

V.

Bülbül-ı ṭabʿ-ı **Rıżā-cū** niçe āġāz itsün

[208] "Bu şiir, Nedîm Dîvân'da bulunmamaktadır. bkz. Muhsin Macit, "Nedîm Dîvânı", 2017, www.kulturturizm.gov.trhttp://ekitap.kulturturizm.gov.tr, (05.02.2024).

Bīm-i ṣayd-ı efgeni var gene niçe āvāz itsün
Āşiyān-gīr-i sürūd olamaz āvāz itsün
Ṭāʾir-i ṭabʿ-ı **Nedīmā** niçe pervāz itsün
Ṣanki şāhin-i ḳażāāfet-i cāndur ġamzeñ

96.

Taḫmīs-i Ġazel-i Münīf Raḥimehu'llāhu'l-Laṭīf[209]

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

I.

Süvār-ı raḫş-ı fiten gibi reh-rev-i nigehüñ
Ki tīġ-i ebrū ṭaḳınmış rev-ā-rev nigehüñ
Ṣabā fütāde-be-ḥayret ne peyrev-i nigehüñ
Kirişme ber-zede-dāmen ḳafa-rev-i nigehüñ
Füsūn-i cünbiye-keş[210] pīş-i Ḫusrev-i nigehüñ

II.

O şeṣt-i rāstla tīr-i müjeñ işābetden
Ki dost ṭoġrı cigerdür nişān-ı işābetden
Kemān ḳaşına söz yoḳ o tīr-i işābetden
Ḳalurdı tīr-i hevāyī gibi işābetden
Ḳaẓā-ger olmasa kārında pev-rev-i nigehüñ

III.

Meşām-ı cānā ṣabā būy-ı iştiyāḳ virür
Derūn-ı külbe-i ḫüzne o ravḥ-ı[211] vaṣlı virür
Ḫaber resī-i ṣabā şemme-i ümīd virür
Cihānda her nefesüm būy-ı ʿıṭr-ı fitne virür
Derūnı germ ideli tāb-ı pertev-i nigehüñ

IV.

Ẓuhūr-ı ḫaṭṭa naẓar ḳıl ki ceyş-i fitne yine
Taḥaşşüd üzre tehī mi bu fevc-i fitne yine
Yamandur ey dil-i şeydā bu cemʿ-i fitne yine
Gülince ḫaṭ daḫı gīrānter oldı āh yine
Kemend-i fitne-i ʿayyār-ı şīr ü nigehüñ

[209] D. (G. 49); M. Kılıç, Sâlik Efendi Dîvânı, s. 265-266.
[210] cünbiye-keş: Yürek çekici.
[211] ravḥ: Rāḥat ḳoḳlamaḳ. Şemm gibi.

V.

Dil-i **Rıżāyā** mı āyā bu hecme-i āşūb
Sevād-ı[212] kāküli itdi meşʿūr mi meslūp
Sivād-ı[213] fitne-i ʿālem degül mi ol āşūb
Dil-i **Münīf** gibi şevḳ-ı leşkeri āşūb
Ki ṭutdı ʿālemi ṣayt-ı revā[214]-rev-i nigehüñ

97.

Taḫmīs-i Ġazel-i Esʿad Raḥimehu'llāhu'ş-Ṣamed[215]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Virüp nāziş-i ḫırāmına eẕiyyet gelmesün gelsün
Ġarāż-ı ʿarż cemāli başḳa niyyet gelmesün gelsün
Ki hecs-i[216] ḫāṭıra hīç sü-ı himmet gelmesün gelsün
O şūḫa seyr-i gülşenden ferāġat gelmesün gelsün
ʿİẕār-ı āline gülden ḫacālet gelmesün gelsün

II.

Şeb-i meh-ṭāb da gāhī gelüp gülşende seyr itsün
Açılsun gül gibi dilleri o gül ruḫsārı seyr itsün
Ṭaġıtsun müşk-bū yā gīsuvānuñ öyle seyr itsün
Gelürse bezme zülfi virmesün ser-rişte seyr itsün
O sünbülden meşām-ı ġayra nükhet gelmesün gelsün

III.

Olur dil-germ rindān görseler rū-yı ʿaraḳ-rīzi
Ḥayāl-i laʿl-i mey-gūn mest ider ʿuşşāḳ-ı dil-sūzi
Ḥarāret başdurur gül şerbeti feraḥ-rīzi
Yiter o mest-i nāzuñ āteş-i ḫüsn-i cihān-sūzı
Eger isterse sahbādan ḥarāret gelmesün gelsün

IV.

Nesīmā fikr-i vuṣlatla dil-efkār oldıġum söyle
Ki teʾsīr-i ġam-ı hicrān ile zā oldıġum söyle

[212] Sevād: Ḳaraltı.
[213] Sivād: Gizli ve sırr maʿnāsına.
[214] ṣayt-ı revā: ṣīt-i revā D. (G. 49/V.); M. Kılıç, Sâlik Efendi Dîvânı, s. 265-266.
[215] D. (G. 146); Doğan, Es'ad Efendi Dîvânı, s. 226.
[216] hecs: Ḫuṭūru'l-bāl.

O derd ile hemān muhtāc-ı tīmār oldıġum söyle
Ṣabā var ol ṭabīb-i cānā bī-mār oldıġum söyle
Beni bir kerre görmek aña ṣıḳlet gelmesün gelsün

V.

Göñül şādān olur görse o bezm-ārā olan yāri
Ḳadem-i rencī-i şerīfe feraḥ-baḫş-ı dil-zāri
Rıżā cām-ı dilüm ser-şārı behçet görsem ol yāri
Ḫaber vir inṭiẓārım **Esʿadā** daʿvet ḳılup yāri
Derūn-ı pākine bir ġayr niyyet gelmesün gelsün

[34a]

98.

Taḫmīs-i Ġazel-i ʿAbdī Raḥimehu'llāhu'l-Ġanī[217]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Gülden degülse cāme-i sezāyā neden gerek
Olmazsa pīrehen-i semen āyā neden gerek
Dīhim[218] olursa ġonca-i şādaneden gerek
Bālin u şūḫa ḳışşā vü efsāneden gerek
Bister-i perend-i şeh-per-i pervāneden gerek

II.

Meşşāṭa mest-i ḳudret olup ḫūb-ı rūyına
Tezyīn-i ʿārıżı ne revā ḫūb-ı rūyına
Naḳş-ı ḫuṭūṭ-ı zīb-i ḳalemkārī rūyına
Vesme ol ebrūvāna şeb-tīre-i rūyına
Gül-güne-i rengüñ bāde vü paymān gerek

III.

Bir ṭıfl-ı nāz-perverişidür ḳımāt iken
Al dāye-i ḫayālüñe beslet o ṭıfl iken
Şāyed ḳabül-ı terbiyyet ide o ṭıfl iken
Dil vir o ṭıfl-ı nāza daḫı zīb-i mehd iken
Taʿlīm-i cürre-i[219] bāz[220] hevālāneden gerek

[217] Taḫmīs-i Ġazel-i ʿAbdī Raḥimehu'llāhu'l-Ġanī (?). *Abdî'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.
[218] Dīhim: Tācdır.

IV.

Gerçi sülāfe-i[221] ümm-i kebīre-i ʿineb ḳızı
Bāġıdur aṣlı şerm u ʿaraḳ-rīz degül yüzi
O gördi gerçi dil uṣanur görse ol yüzi
Sāḳī baña uṣandura gör duḫter-i rezi
Ṣoḥbet-i şitāde dūḫıl-ı kāşānede gerek

V.

Sevdā-yı ṭurra ṭopla pey-i ʿāşıḳ serindedür
Ümmīd-i şevḳ-i ḫāṭıra-i dil-berindedür
Gün gibi belli ḫūb-ı fıṭri yerindedür
Ḥüsn-i cemāl u ʿişve vü ān hep yerindedür
Ẕiver-i ānā ne māşıṭa ne şāneden gerek

VI.

Görme ʿaceb ki gözyaşi her dem revān ola
Madām-ı sürūd-ı āh-ı nühüft āşikār ola
Żarb-ı uṣūl beste-i zülf-i nigār ola
Bir bezme bāde-i gül gibi ḫūn-ı sirişk ola
Ṣavt-ı hezār naġme-i mestāneden gerek

VII.

Var irtibāṭı tā ezelī derd-nāḳınuñ
Oldı cünūd çünki mücenned ki rūḥınuñ
Hem-berüm-i āşnā-yı odum ruḫ-ı paḳınuñ
Rūḥ ile i'tilāfı ezel-i ruḥ-ı paḳınuñ
Yā böyle cevr-i ʿāşıḳa cānānedür gerek

VIII.

Ḥaḳḳ'a ki ṭabʿuñ oldı miṣāl-ı ṣedef **Rıżā**
Ḫoş beslemekde niçe lāl-ı gīrān-bahā
Oldı müsellem her biri dürdāne-i baḫā
Ḫāmeñ yetime-zā-yı maʿānidür **ʿAbdiyā**
Şāyeste-i silk-i naẓma odur dāneden gerek

99.

---

[219] cürre: Erkek ṭoġan
[220] bāz: Mücerred ṭoġandır.
[221] sülāfe: Nām-ı bāde.

Taḫmīs-i Ġazel-i Nābūd Raḥimehu'llāhu'l-Vedūd[222]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

Pehlivān nigehi dil ile elleşme gibi
Bilmezüz ẕūrı nedür kim bize ṣavaşma gibi
Ṭoluşur ḳaṣd iderek üstümüze düşme gibi
Felegüñ ḳaṣdı benümle yine elleşme gibi
Köhne nāsūr eṣer-i ẕaḫm-ı dili deşme gibi

II.

Daʿvet itdi giderüz neşve-künān pīr-i muġān
Ḳırmayuz keyfini ḥürmet gözedüp pīr-i muġān
Eyledüm ḥiss-i ġaraż istedigin pīr-i muġān
Daʿvet eyler bizi mey-ḫāne sīne pīr-i muġān
Ṭoldı peymāne-i maḳṣūdı celālleşme gibi

III.

Ḥūrī ānū-keş-i vaṣlı görücek gül-bedenüñ
Çāşnī kevṣere ġālib lebini ḥiṣṣ idenüñ
Çifte ḥavż oldı dü-çeşmüm ki ḫayāl it ʿaynuñ
Ḥasret ile gözümüñ yaşı o sīmīn-tenüñ
Aḳsarāy'uñ göricek ḫor ḫor aḳar çeşme gibi

[34b]

IV.

Şāh-vār-ı güher-i vuṣlata nā-yāb-ı ḳıymet
Naḳd-i ʿömr olsa ṣemen bilmem olur mı vuṣlat
Vuṣlata nāḳid-i ʿışḳ eylemez ammā minnet
Ḳondı kūyı dile gencīne-i fikr-i vuṣlat
Niyyeti şimdi o vīrānede yerleşme gibi

V.

Āh-ı ʿuşşāḳ-ı **Rıżā** olmadadur dūd-efzūd
Mevcin ṣormadı hergiz ki nedür hem maḳṣūd
Ḥālini bilmeyene beyhude dil olsa rübūd

[222] Taḫmīs-i Ġazel-i Nābūd Raḥimehu'llāhu'l-Vedūd (?). *Nâbûd'a* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.

Dil nedür derdüne de bilmedi dil-ber-i **Nābūd**

Müşkil iş yoḳ dili bilmez ile söyleşme gibi

100.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi'r-Raḥimehu'llāhi'l-Bārī[223]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

Ḳalmaz o dücye[224] bedr-i zemān gördigüm gibi

Zāl-ı ġumūm şūḫ-ı cihān gördigüm gibi

Ḥayret virür ferişte vü şān gördigüm gibi

Ḳalmaz seḥāb-ı mihr-i cihān gördigüm gibi

ʿAḳlum ḳalur mı tāze cüvān gördigüm gibi

II.

Dās[225] ḳaşuña elde dil-kişt-ẕārumı[226]

Bi'l-cümle ḳaṣd eyledi sāmān şiʿārumı

Ber-bād ḳıldı dāne-i mey ṣol kārumı

Tārāca virdi ḫırmen ṣabr u ḳarārumı

Āteş ʿiẕārı berḳ-i cihān gördigüm gibi

III.

Zülfüñi gördüm itdi perişān o mehveşüñ

Sevdāsı yine düşdi bilmez o mehveşüñ

Ġāfil-i me-bāş ey dil-i şeydā o mehveşüñ

Oldum helāḳ-ı çīn-i cebīni o mehveşüñ

Yaḫşilerini böyle yaman gördigüm gibi

IV.

Olur namāz loḳması ṣūfīye ḫāṭıra

Olur zekāt ḥiṣṣesi vaʿāẕda ḫāṭıra

Ḳurbān tekye-nezir ile şeyḫinde ḫāṭıra

Endişe-gehde ẕāhidümüz geldi ḫāṭıra

Geşt-i ṭamʿada arpa ṣamān gördigüm gibi

V.

---

[223] Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhir-Raḥimehu'llāhi'l-Bārī (?). *Nâbûd*'a ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.

[224] dücye: Żulmet-i leyl.

[225] Dās: Orāḳ ki ekin biçerler.

[226] kişt-zār: Ekinlik.

Ṭabʿ-ı kesān oldı muḫālif-i **Rıżā** hemīn
Ḥalḳuñ kimisi ḥiyye-i nihād kimi ḫoş gezin
Ṭatlu sözi ḳamedin aḳar ṣanki engübin
Nābūd oldı ẕāʾiḳamız reng-i engübin
Dihkāniyān evinde ḳovān gördigüm gibi

101.

Taḫmīs-i Ġazel-i Ṭālib Raḥimehu'llāhu'l-Ġālib[227]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Ruḥsāra mı zibā gül-i ḫoş-ter mi nedür bu
Ḫaṭṭı mı demīde çemen-i ter mi nedür bu
Bir cebhe ḫuṭūṭ mı yā ḫat-ı ser mi nedür bu
Rūyında siyeh-ḫaṭṭ-ı muʿanber mi nedür bu
ʿUşşāḳı ḥiṣāb itmege defter mi nedür bu

II.

Elif mi disem ḳāmet-i dil-cūsına yārüñ
Şekl-i dehen-i nāzüki bir mīm gibi yārüñ
Dallandı dilā elifle mīm ḳāmeti yārüñ
Serv-i çemen-i nāz mıdur ḳaddi mi yārüñ
ʿArʿar mı ʿaceb naḫl-i ṣanavber mi nedür bu

III.

Müşk-āverī-vār mevcle zülf-i siyehünde
Ḫoş-bū nedür ol kākül-i şeb-bū şübehünde
Şeh-būy[228] ḳoḳar gīsū-yı ʿanber-şikenünde
ʿAnber mi disem āteş-i suzān-ı ḥüsünde
Ḫāl-i siyeh-i ʿārıż-ı dil-ber mi nedür bu

IV.

Gelmez gözüme ḫˇāb-ı eṣer şimdicek ey çerḫ
Encüm ṣayarum tā-be-seḥer āh ile ey çerḫ
Gün ṭoġsa da aṣla ḫaberüm yoḳ benüm ey çerḫ
Ḫūrşīd ile meh dāġ-ı dilüm ʿaksi mi ey çerḫ

[227] D. (G. 98); Erdem, Bursalı Tâlib Dîvânı, s. 272.
[228] şeh-būy: ʿŪd-ı ʿanber ve o miṣullu ʿıṭriyāt ve rābiḥ-i ṭayyībedir.

Toḫm-ı şerer-i āhum mı aḫter mi nedür bu

V.

Çün oldı Ḫudā dād-ı **Rıżā** ceẕbe-i ġālib

Yek-nīm naẓar ile dil-i üftādeyi cālib

Esbāb-ı ḥüsün cümle müheyyā heme cāẕib

Ebrūsı mı ya ḳavs mı miḥrāb mı **Ṭālib**

Tā tīġ-i siyeh-ṭāb mı ḫançer mi nedür bu

[35a]

102.

Taḫmīs-i Ġazel-i Derviş Āgāh ʿAleyhi Raḥmeti'llāh[229]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Bir gedāyum tā cevr-i şāhāne itmem ser-fürū

Şeb-çerāġı bulmaġa ʿummāna itmem ser-fürū

Cuʿdān bī-tāb olsam nāna itmem ser-fürū

Teşneyüm laʿl-i leb-i cānāna itmem ser-fürū

Ḫıżır olur ser-çeşme-i ḥayvāna itmem ser-fürū[230]

II.

Ebrūvānumı ḫançer-i dū-demimi[231] almış destine

Zülfeḳār-ı āsā yā tīġ-i tīz almış mestine

Çeşm-i ḫūnı çün ḳadeḥdür gör kim almış destine

Sāġar-ı zerrīn mihr ü māhı alsa destine

Çün ṣürāḫī sāḳī-i devrāna itmem ser-fürū

III.

Māye-dār-ı ṭīn isem pākiẕe aṣl-ı cevherüm

Kemterīn ādemum pāk-ṣafīdür pederüm

Ẕerre-i nā-çīzum ammā mihr-i raḫşān-ı manẓarum

Ḳatre-i nā-çīzem ammā evc-i rifʿatdür yirüm

Dürr-i yektā itse de ʿummāna itmem ser-fürū

IV.

[229] D. (G. 297); Akpınar, Âgâh Dîvânı, s. 483.

[230] Ḫıżır olur ser- çeşme-i ḥayvāna itmem ser-fürū: Ḫıżram ammā çeşme-i ḥayvāna itmem ser-fürū D. (G. 297/I.); Akpınar, Âgâh Dîvânı, s. 483.

[231] dū-dem: İki yüzlü ḳılıc ve emṣāl-i dem ḳılıcıñ keskin ṭarafıdır.

Leẕẕet-i elezdür ḳabristān çün dile

Eyleyen ʿāşıḳ telezzüẕ eylemez hergiz güle

Ẕevḳ-yābı ehl-i vuṣlat olmıyan bilmez hele

Pāk-dāmān olmayınca eşk-i şebnemden bile

Bülbülāsā her gül-i ḫandāna itmem ser-fürū

V.

Olmayınca ṣāf-sīne kīneden āgāhveş

Olmayınca her neşve-i ṭul-ı emel āgāhveş

Bilmeyince veche-i ʿışḳ-ı **Rıżā** āgāhveş

Olmayınca sāde çīn-i cebheden **Āgāhveş**

Ṣanma miḥrāb ebrū-yı ḫūbāna itmem ser-fürū

103.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[232]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Sürḫ-ı çeşm-i eşk-bārumdan gelür būy-ı şarāb

Mest-i ʿışḳum girye-kārumdan gelür būy-ı şarāb

Dem-keşī-i[233] mest-ʿārumdan gelür būy-ı şarāb

Ṭurfe Manṣūr'am ki dārumdan gelür būy-ı şarāb

Naḫl-i tākem berg ü bārumdan gelür būy-ı şarāb

II.

Ḫāne-berdūş-ı[234] lāʾubāli[235] rind-i ʿāşıḳ-ı meẕhebüm

Cām-ı lebrīz elde mest-kāre[236] olmaḳ maṭlabum

Pāy-ı ḥamda neşʾe-i yāb-ı lāy[237]-ḫˇār meşrebüm

Rind-i ṣāfī-meẕheb ü şeyḫ-i ḳalender-meşrebüm[238]

Delḳ-i pür-naḳş u nigārumdan gelür būy-ı şarāb

III.

İştiyāḳ-ı vaṣl-ı dil-cūyuñ helāḳ itse beni

---

[232] D. (G. 23); Akpınar, Âgâh Dîvânı, s. 209.
[233] Dem-keşī: Dirilik.
[234] Ḫāne-berdūş: Bī-mekān ve seyyah-ı ʿālem.
[235] lāʾubāli: Ey pāk nidārım yaʿnī ḫavfum yoḳ.
[236] mest-kāre: Mest-i müdām.
[237] Lāy-ḫˇār: Dürd-keş; dürd-nūş. Lāyı: Dürd-mey.
[238] Dîvân'da bu beyit 4. Beyittir. bkz. D. (G. 23/II.); Akpınar, Âgâh Dîvânı, s. 209.

Ẕehr-i firḳat nūş idüp cānā helāḳ itse beni

Şiddet-i teʾsīr-i derdüñ tā helāḳ itse beni

Ārzū-yı laʿl-i mey-gūnuñ helāḳ itse beni

Tā ebed ḫāk-i meẕārumdan gelür būy-ı şarāb

IV.

Gözümüñ yaşı çoġalup cūyveş aḳıtsa yine

Rū-yı ḥasretden vesaḫ-şūy aḳaraḳ olsa yine

Hem libās-ı köhne şevḳi şüst-şū itse yine

Ḥaşre dek eşk-i nedāmet şüst ü şū itse yine

Tevbe-i pür-inkisārumdan gelür būy-ı şarāb

V.

Ḫāmeye ṣıġmaz **Rıżā** derdümi taḥrīr eylesem

Guṣṣa-ı bisyār-ı āḥvālimde taḳrīr eylesem

Bāde-i keyfiyyetüm esrāb u taḳrīr eylesem

Şiʿr-i pür-keyfiyyetem **Āgāh** taḥrīr eylesem[239]

Ḫāme-i ʿanber-nīṣārumdan gelür būy-ı şarāb

[35b]

104.

Taḫmīs-i Ġazel-i Ṭālib Raḥmetu'llāhu'l-Ġālib[240]

Mefʿūlü Faʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Rehvār-ı mest-i ʿışḳ ile meydāne girmişüz

İrḫāy idüp ʿinānını merdāne girmişüz

Ḳılduḳ fedā ki mā-meleki hep yitirmişüz

Meydān-ı ʿışḳa şevḳ ile merdāne girmişüz

Bir āfetüñ yanında dil[241] ü cānı virmişiz

II.

Dikdük nişān biñ gez-i miḥnetle āhı biz

Olduḳ hezār çille-keş-i kār-zār biz

[239] Dîvân'da bu zemin şiir 6 beyitten oluşmaktadır. Bu şiirin sadece 5 beyitine tahmîs yapılmıştır. Eksik olan beyit Dîvân'da şu şeklidedir: D. (G. 23). bkz. Akpınar, Âgâh Dîvânı, s. 209.

"Len terānī naʿre-i mestānedür gūş-ı dile
Ṭūr-ı ʿaşḳam kūhsārumdan gelür būy-ı şarāb."

[240] D. (G. 46); Erdem, Bursalı Tâlib Dîvânı, s. 220.

[241] dil: ser D. (G. 46/I.); Erdem, Bursalı Tâlib Dîvânı, s. 220.

Biz pehlivān-ı ṣāhib-ḳabża-i muḥabbetüz
Rüstem-neberd-i maʿreke-zār-ı muḥabbetüz
Āmāc[242]-ı vaṣla tīr-i ümīdi geçürmişüz

III.

Sen ne ḳumāş oldıġuñı bilmişüz felek
Maṭlūbıña boyınca çıḳar ʿanterī yelek
Başḳa kesimde çarḫ işi kāzuñ[243] biçer felek
Miḳrāż-ı ġamla ʿömrümüzi kesme ey felek
Biz ol metāʿ ı şehr-i ʿademden getirmişüz

IV.

Germī vü serdī kirişme sor kim ne ḥāldür
Taḳrīr ile tefehhümi emr-i muḥāldür
Bir sīret-i serīre ki ṣūret muḥāldür
Āb u ḫevāsı āteş-i dūẕaḫ miṡālidür
Germ-ābe-i muḥabbet-i cānāna girmişüz

V.

Merdān-ı yāverī bize ṣad ḫamd ola **Rıżā**
Çün reh-berī-i luṭfı bizi eyledi rehā
Nīrū-yı şeh-süvār-ı muḥabbetle ḥāliyā
Nīrū[244]-yı dest-i himmet ile şükr **Ṭālibā**
Gülgūn[245]-ı tabʿ ı semt-i hevādan çevirmişüz

105.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[246]

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

I.

Dumūʿ-ı ḥasreti gör kim bu dīde-i terimüz
Müdām ṭurmaz aḳıdur bu dīde-i terimüz
Tehī-be-dest degül cām-ı dīde-i terimüz
Hezār kerre ṭolar cām-ı dīde-i terimüz
Şarāb-ı neşve ile pür olınca sāġarımuz

[242] Āmāc: Hedef ki nişān-tīrdir.
[243] kāz: Maḳaṣıñ envāʿ ı.
[244] Nīrū: Ḳuvvet u ḳudret.
[245] Gülgūn: Āl ata ism u ġalibe-i istiʿmālden ʿumūmdur.
[246] D. (G. 43); Erdem, Bursalı Tâlib Dîvânı, s. 217.

II.

Bu nām u şöhret-i lāf ile ḥalḳa maʿlūmuz
Hezār cehl ü ʿuyūb ile Ḥaḳḳ'a maʿlūmuz
Ḳo iddiʿāyı ḫayālince dime maḳbūlüz
Temām-ı maʿnī-i pīçīde gibi mechūlüz
Miṣāl-i noḳṭa-i şekdür felekde aḫterimüz

III.

Mürīd-i pīr-i muġānuz be-ṭıbḳ-ı meẕheb-i ʿışḳ
Ḥayāt-baḫş-ı göñüldür o feyż-i neşve-i ʿışḳ
Ṭutup o meslegi dāʾim ḫilāf-ı meşreb-i ḫalḳ
Mürīd-i ṣāḳī-i bezmüz ḫilāf-meşreb-i ḫalḳ
Bezm aḳalline tebʿiyyet eyler ekṣerimüz

IV.

Egerçi ẓāhirī ālūdeyüz o ḥāl-i yamān
Dil oldı rind-reviş āşnā-yı ḥāl-i nihān
Ḳalenderāne gidiş lāʾubālī ḳayd-ı ne-dān
Nihān iken iderüz cümle ʿālemi seyrān
Küşāde revzenimüz gerçi bestedür derimüz

V.

ʿİmāret istemez ammā göñül ola ṭālib
Bulınca ẕevḳ-ı ḫarābı ʿimāreti sālib
Mezāḳ-ı rinde **Rıżā** hep ḫarabīdür ġālib
ʿAceb mi gerd[247]-i kesādī[248]-nişīn isek **Ṭālib**
Cihānı ḫāne-ḫarāb itdi āb-ı gevherimüz

[36a]

106.

Taḫmīs-i Ġazel-i Ṭālib Raḥmetu'llāhu'l-Ġālib[249]

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

I.

O şīvekāre derūnī degüldi āz-ı niyāz

[247] gerd: ʿAmel u fi'l be-kāfi'l-ʿarābi; gird: Her müdevver u müstedīri'ş-şekl be-kāfi'l-fāresi ve bi'l-istʿlām bir şeyʾiñ çevre ve ṭarafı.
[248] kesād: Geçmez ve ḳıymetsiz.
[249] D. (G. 39); Erdem, Bursalı Tâlib Dîvânı, s. 213.

Ḳabūle mānic i n’oldı degülken āz-ı niyāz
Ḫudā olur dil-i maḫzūne çāre-sāz-ı niyāz
Küşāde itdi dil-i dil-rübāyı sāz-ı niyāz
Der-i ümmīd bi-ḥamdi’llāh oldı bāz-ı niyaz

II.

O seng-dile n’olurdı cihānda bāc iş-i raḥm
Ḫazīn-i giryemüz āyā olur mı bāc iş-i raḥm
Meger ki ḫās-ı derūnī niyāz-ı bāc iş-i raḥm
Recā o mest-i mey-i nāze oldı bāc iş-i raḥm
Hümā-yı vaṣlı şikār itdi şāh-bāz-ı niyāz

III.

Melāl-i ḳalbe şikestem saña beyān idemem
Ḫabīr-ı ḥāl-i fütāde bilür ʿayān idemem
Serīre-i dili bīgāne-gāne keşf idemem
Kelāl geldi o deñlü niyāzdan k’idemem
O şāh-ı kişver-i nāz itse de niyāz niyāz

IV.

Miṣāl-i Ḳaʿbe nuḳūş-ı sivādan it dili pāk
Yönel o ḳıble-i Ḥaḳ’dur ḥaḳīḳat it dili pāk
Ṭaḫāret ile gerekdür ki sende it dili pāk
Vużū-ı eşk-i nedemle riyādan it dili pāk
Ki çirk-i şirk ile cāʾiz degül namāz-ı niyāz

V.

Ṣürūd-ı senc-i nevā-yı hezār olur sālib
Ġamūm ḳalb-i fütādeñe olmada ġālib
Luḥūn-ı ʿışḳ-ı **Rıżā** dilleri olur cālib
Çemenden güllere bülbül sezādur iy **Ṭālib**
Bu tāze naẓm ile olsa terāne-sāz-ı niyāz

107.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu’llāhi ʿAleyh[250]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

[250] D. (G. 37); Erdem, Bursalı Tâlib Dîvânı, s. 211.

Süfenc[251] ile silinse resm-i ḥüsn-i dil-güşā çıḳmaz
Nuḳūs-ı seng-i ḥakk gezlek[252] ile bī-merā[253] çıḳmaz
Ki naḳḳāş-ı ezel naḳş eylemişdür daʾimā çıḳmaz
Derūnum ṣafḥasından naḳş-ı ḫaṭṭ-ı dil-rübā[254] çıḳmaz
Dimāġ-ı ḫāṭırumdan bū-yı zülf-i dil-rübā çıḳmaz

II.

Dirīġ itmek ne mümkindür o şūḫ-ı nāzenīnümden
Virürdüm mā-meleküm istese iy dil ḥubūrumdan[255]
Degül kim mā-melek cānum virürdüm ben sürūrumdan
Nigāhı ḫˇastkār-ı cānım olsa farṭ-ı şevḳümden
Gülū-yı ḫˇāhişümde bend olur ḥarf-i recā çıḳmaz

III.

Revā mı sevdiginden iştikā itmek ḫamūş ey dil
Cefā-yı dil-beri bilür safa ʿāşıḳ ḫamūş ey dil
Urup mihr-i taḥammül bir dehen dāʾim ḫamūş ey dil
Fiġānuñ vāṣıl-ı gūş-ı ḳabūl olmaz ḫamūş ey dil
Bün-ı çāh-ı hevesden ʿarş-ı maḳṣūda ṣadā çıḳmaz

IV.

Ne āb-ı kevṯer ile yıḳasuñ taṭhīr olur yoḫsa
Ne şüst-şū-yı āb-ı ẕemẕem ile pāk olur yoḫsa
Ne ẕūr-ı mevc-i deryā ile de taṭhīr olur yoḫsa
Meger eşk-i nedāmet himmetiyle pāk ola yoḫsa
Libās-ı ṭāʿatuñdan zāhidā çirk-i riyā çıḳmaz

V.

Muʿammāveş ḫayāli bir dem olmaz dīdeden ġālib
Dem-ā-dem şevḳ-ı vuṣlat ḳalb-i ʿāşıḳda olur ġālib
Rıżā itmez ḳabūl taʿmiye ol külfeti sālib
O bī-hūde ḫayāl-i dilde pinhān eylesün **Ṭālib**
Muʿammā-yı deḫān-ı yārdan nām-ı vefā çıḳmaz

[36b]

[251] Süfenc: Üsfenc, sifenc, sütger.
[252] gezlek: Ḳalemtırāş.
[253] bī-merā: Lecsiz ve ʿinādsız.
[254] dil-rübā: müşg-sā D. (G. 37/I.); Erdem, Bursalı Tâlib Dîvânı, s. 211.
[255] ḥubūr: Surūr.

108.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[256]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Dil-bend-i tār-ı her ḫaṭ-ı reyḥānuñum senüñ
Misk otı bū-yı zülfüñe heymānuñum[257] senüñ
Şeker dilüñe ṭūṭī-i ḥayrānuñum senüñ
Dil-bend-i tār-ı kākül-i pīçānuñum senüñ
Āşüfte-ḥāl[258]-ı zülf-i perīşānuñum senüñ

II.

İtme dirīġ nīm-nigeh ey çeşm-i şūḫ-dost
Raḥm it bu dil-rübāya ey çeşm-i şūḫ-dost
Dildür çarḫ-ı ġamzeñ eyā çeşm-i şūḫ-dost
Bīgāne baḳma sen bana ey çeşm-i şūḫ-mest
Ẕahm-āşinā-yı ḫançer-i müjgānuñum senüñ

III.

Seyr-i cemāl-i ʿālemini itmedüm daḫı
Üşküfte verd-i ḥüsnüñi ben görmedüm daḫı
Ṣahbā-yı ʿışḳ-ı neşve-fezā görmedüm daḫı
Bezm-i viṣālüñ ʿālemini görmedüm daḫı
Sāġar-keş-i mey-i ġam-ı hicrānuñum senüñ

IV.

Seyr it cürūḥ-ı sīnemi acıdur ʿālemi
Feryād u nālem itmede bī-zār ʿālemi
Seyr eyle dāġ-ı sīne midür yoḫsa lālemi
Seyr eyle çāḳ-ı sīnemi gūş eyle nālemi
Şūrīde[259] bülbül-i gül-i ḫandānuñum senüñ

V.

Derd-i dilüm **Rıżā** gibi çoḳ ey ṭālib-i cān
Yoḳ mı devāsı bana acı ey ṭālib-i cān

---

[256] D. (G. 67); Erdem, Bursalı Tâlib Dîvânı, s. 241.
[257] heymān: ʿĀşıḳlara ḥayrān.
[258] Āşüfte-ḥāl: Āşüfte-hūş D. (G. 67/I.); Erdem, Bursalı Tâlib Dîvânı, s. 241.
[259] Şūrīde: Şeydā-yı ʿışḳ. Yaʿnī dīvāne.

Oldum esīr-i pister-i ʿışḳ ey ṭālib-i cān

Ṭālib miṣāl-i ḫasta dilüm ey ṭālib-i cān

Muḥtāc-ı sāz-kārī[260]-i dermānuñum senüñ

109.

Taḫmīs-i Ġazel-i Ḳadrī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī[261]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Ey şūḫ-ı ruḫuñ virdi gül-i āla teraḳḳī

Gül virmedi ṭāḳım ki ruḫ-ı āla teraḳḳī

Renġīn lebüñ virdi ḫoşa lāle teraḳḳī

Destārı çıḳar ṣar başa vir şāle teraḳḳī

ʿUşşāḳı ḳoma ḥālüne vir ḥāle teraḳḳī

II.

Daʿvā-yı zühd eylemede zāhid ḫod-biñ

Bilseydi nedür derd-i derūn olmaz o ḫod-biñ

Manṣūrıdan olsaydı ḫaber olmaz o ḫod-biñ

Artarsa ġurūrun ne ʿaceb vāʿıẓ-i ḫod-biñ

Lāzım degül o merdüm delile teraḳḳī

III.

Her biri birer meşʿale-i çarḫ-ı sitemkār

Māh-ı encümle meşʿaledār olmada seyyār

İmʿān-ı naẓarın eyleye görsen daḫı ey yār

Ṣacmaḳda yine āteşini çarḫ-ı sitemkār

Gerdişte bulur şuʿle-i cevvāle teraḳḳī

IV.

Bir māhda biñ āha sebeb rūze-i hecrüñ

Ṣūmūd ile teşne leb-i ṣāʿim-i hecrüñ

İfṭār-ı visālüñ diler ol ṣāʿim-i hecrüñ

Vaṣlında bulur ḥāl hele devr-i hecrüñ

Virmekde hevā-yı dil meyyāle teraḳḳī

V.

[260] sāz-kārī: Muvāfaḳat ve maṣlaḥat-güzār.

[261] Taḫmīs-i Ġazel-i Ḳadrī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī (?). *Kadrî'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.

Leb-i teşnelere āb-ı ḫayāt kevs̱er-i laʿlüñ

Ẓulmāt-ı ḫuṭūṭ mā-i ḫayāt kevs̱er-i laʿlüñ

Dil-mürdeye cān-baḫş hemān kevs̱er-i laʿlüñ

Pīrāne-ser[262] itse ḫūş-būse-i laʿlüñ

ʿÖmründe bulur merdüm ṣad-sāle teraḳḳī

VI.

Bak cāz̤ibe-i ḥüsne geh-i maḥbūb-ı zemāne

Yek naẓara ile biñ dil olur ḫūb-ı zemāne

Pür-şīve-i **Rıżā** rūşen-i maḥbūb-ı zemāne

Ḳadrī bu rūşenim var o maḥbūb-ı zemāne

Hem-ḥāle-i teraḳḳī vire hem-ḳale-i teraḳḳī

[37a]

110.

Taḫmīs-i Ġazel-i Ḳadrī Raḥimehu'llāhu'l-Bārī[263]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Ne dil-firīb-i revişdür o ṭavr-ı şīve geri

Gönlümü ḳurtılur ammā olınca nīm-naẓarı

Düşerdi ḥayrete görse çemān-ı nāzı perī

Mesīḥī eyledi ḫayrān-ı raḳṣ idüp o perī

Ne ʿālem idi ṣoñında çekilmese kederi

II.

Ne sırdur itmede teʾs̱īr-i ʿışḳ-ı cānānı

Ne ceẕbedür o teʾessür görince cānānı

Şuʿūr-ı selb ile āvāre eyler insānı

ʿAceb mi eylese maġlūb şeyḫ-i ṣanʿānʾı

Ki ʿışḳ-ı kürbe[264] ider ṣarmaşınca şīr-neri[265]

III.

Gelince ḫāṭıra eyler hep āh-ı āteş-zād

Viṣāl-i yār murād-ı göñülden o ne biʿād

[262] Pirāne-ser: Ḳocavāri ve iḫtiyārlıḳda dimek. Işlāḥıdır.
[263] Taḫmīs-i Ġazel-i Ḳadrī Raḥimehu'llāhu'l-Bārī (?). *Kadrî*'ye ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.
[264] kürbe: Kedi.
[265] şīr-ner: Erkek arslān.

Murāda irse o virān göñül olur ābād
Ṣalāḥ u zühdüni bir naẓrada ider ber-bād
Cüneydī görmesün el-ḳıṣṣa rū-yı tāzeleri

IV.

Ne ġam ki meşʿaleāsā yanar āteş-i ʿışḳ
Lihāb-ı[266] sūziş-ı bāh-rū ise āteş-i ʿışḳ
Ṣararsa saḳf-ı sipihre na ġam o āteş-i ʿışḳ
Ne ġamdur ʿālem-i ʿulviye çıḳsa āteş-i ʿışḳ
Çū-tāb virdi sipihre fişeklerüñ şereri

V.

Rehin-i ḥayret ider mānīʿ-i siyeh ḳalemi
Düşer görince elüñden o dem siyeh ḳalemi
İderdi terk ṣanīʿa[267] ḳırup siyeh ḳalemi
Muṣavver idemedi ṣanʿat-ı siyeh ḳalemi
Meger ki rişte-i cāndandı ẓālimin kemeri

VI.

Gelince ẕühre-cebīnān bu bezme her berberi
Fürūġ-ı ḥüsni şaşırdı bezmde her biri eri
Gör imdi örtdi **Rıżā** her biri fer-i ḳameri
Şuʿāʿ-ı çehre-i ḫūbān ile hele **Ḳadrī**
Bu gice yoġ idi meh-tābuñ ol bezmde yiri

111.

Taḫmīs-i Ġazel-i Ṭıflī Raḥimehu'llāhu'l-Ġanī[268]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Çāşnī-i laʿlüñ ammā leẕẕet-i müldür bana
Āl rengīn ruḫuñ hem çün ḳaranfildür bana
Gird-i lebde dāne-i ḫālinde fülfüldür bana
Söyledükce leblerüñ benüm ġonca güldür bana
Kākül-i ḫam-der-ḫamūñ bir ṣaçlı sünbüldür bana

II.

[266] Lihāb: ʿAlev-i nār.
[267] ṣanīʿa: ʿAmel ki el işi.
[268] D. (G. II.); Çınar, Tıflî Dîvânı, s. 116-117.

Veche-i ṣāfuñ ġālib ol āyīne-i İskender'e
Ḳalb-i ʿāşıḳ bāhir ol āyīne-i İskender'e
Beñzemez mirʾāt-ı Ḫaḳ āyīne-i İskender'e
Kim baḳar cām-ı Cem'e āyīne-i İskender'e
Dūrbīn-i ʿālem-i dil sāġar-ı müldür bana

III.

Bir ḳurı sevdā mı serde āh ider ʿāşıḳ-ı dilā
N'eyler idüñ ẕāhida olsa saña bir ser-belā
Zühdüñi terk itdürür bir kez olduñ mübtelā
Fikr-i zülfüñdür beni seyyāḥ-ı mülk-i Çīn iden
Bāʿiṣ-i āvāregī sevdā-yı kāküldür bana

IV.

Dil şaşırmış bulamaz hergiz o ṭoġdığı evi
Gezer ancaḳ başına ẕindān gibi dünyā evi
Cāy-gīr oldı göñülde derd-i ʿışḳuñ çoḳ ḳavi
Çün sebük-bārān-ı[269] rāh-ı ʿışḳuñ oldum pey-revi
Şimdi esbāb-ı sefer terk-i tecemmüldür[270] bana

V.

Birer zenaḫ-zen[271] çoḳ çalan bülbül **Rıżā-cū** bāġda
Ne ʿaceb maġrūr pür-gū çeşmine bāġda
Nāle-zen şimdi hezārān gül işitmez bāġda
Vaṣf-ı rūy-ı yārı taḥrīr eyledükce bāġda
Ṭıflīyā kilk-i ṣarīr-engīz bülbüldür bana

[37b]

112.

Taḫmīs-i Ġazel-i Ṭālib Raḥimehu'llāhu'l-Ġālib[272]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

Görinür ḫam-be-ḫam-ı kāküli zencīr bana
Ṣūret-i cenneti ʿaḳl eyledi taṣvīr bana

[269] sebük-bārān: İḥmāl-i ḫaḳīfe.
[270] tecemmül: ʿİbāret-i ʿazāṣāṣüʾl-beyt.
[271] zenaḫ-zen: Leffāf.
[272] D. (G. 6); Erdem, Bursalı Tâlib Dîvânı, s. 180.

Eylemez nuṣhı Felāṭūn ise teʾṣīr baña
Olmasun bend-i gīrān zülf-i girih-gīr baña
Gerdiş-i reng yiter ḥalḳa-i zencīr baña

II.

Leşker-i ẓengi müje ṣaf-be-ṣaf olmış görinür
Sel olup ḫançer-i ebrūsı eliñde görinür
Vehme bīm itdi taḳaddüm baña yalman görinür
Teşne-i tīġ-i helāḳüm o ḳadar kim görinür
Mevce-i āb-ı beḳā cevher-i şimşīr baña

III.

Gelmez āşüfte-i dile hīç ṣafā-yı ḫātır
Hep uçurulma gelür mevc-i cefā-yı ḫātır
Himmet-i pīr-i muġān virdi ṣafā-yı ḫātır
Neşve-i ʿāşıḳ ile dil buldı ġınā-yı ḫātır
Oldı dürd-i mey-i dil māye-i iksīr baña

IV.

ʿĀrifāne oḳu her berg-i güli gülşende
Ḫāme-i ḳudret ile berg-i güle gülşende
Çoḳ ḥikem var yazılan berg-i güle gülşende
Her seḥer itmektedür medrese-i gülşende
Bū-yı gül āyet-i ruḫsārıñı tefsīr baña

V.

Şīr-i şebnemle ṣabī ġoncasını gül besler
Dāyelik hidmetin icrā ile her şeb besler
Miḥnetin çeker ise şefḳatle hem besler
ʿAşḳ-ı ṭıfl-ı dilümi ḫūn-ı cigerle besler
Virmesün māder-i dehr ister ise şīr baña

VI.

Ḥayretümden baña kākül görinen sünbüldür
Gūyiyā ḫūb-ṣanem baña **Rıżā** şengüldür[273]
Naḳş-ı gül dīde-i ḥayrānuma bir bülbüldür
Lālüm ol ḥadde ġam-ı ʿışḳ ile kim bülbüldür

[273] şengül: Dehzen ve şūḫ-ı bī-bāk.

Ṭālibā nisbet ile ġonca-i taṣvīr baña

113.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[274]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Hem-rāḫ[275] başḳa pür-dil-i[276] ser-bāz[277] başḳadur
Bāzende-[278]ʿışḳ başḳa ḳumār-bāz başḳadur
Meşhūr-ı merd başḳa ser-efrāz[279] başḳadur
Ġam-ḫˇār-ı ḥāl-i diger ü dem-sāz[280] başḳadur
Yārān-ı ʿayş başḳa vü hem-rāz[281] başḳadur

II.

Olur ḳabūl ü fitne merḫūnedür niyāz
Ṣāf ile ḳalbi ṣoñra idesin dü-desti bāz
Mānend-i pül[282] egerçi ḥaḳīḳī yola mecāz
Hīç ʿālem-i ḥaḳīḳat ile bir midür mecāz
Keyfiyyet-i şarāb-ı diger-sāz başḳadur

III.

Eyler fütāde çāḳ-ı girībān ṣabr u reşk
İnsān degül melāʾike görince ide reşk
Evzāʿ-ı dost düşmeni eyler helāḳ-ı reşk
Aġyārı öldürüp bizi eyler helāḳ-ı reşk
Her birine fütādelerüñ nāz başḳadur

IV.

Ṣor āşinā-yı ʿışḳa senüñ bildigüñ degül
Ey nā-şinās-ı ḥāl senüñ bildigüñ degül
El-fāẕa baḳ meʾāl senüñ bildigüñ degül
Maʿna Ḫudā bilür ki senüñ bildigüñ degül

---

[274] D. (G. 33); Erdem, Bursalı Tâlib Dîvânı, s. 207.
[275] Hem-rāh: Refīk.
[276] pür-dil: Şecīʿ.
[277] ser-bāz: Gezenüñ bahadır.
[278] Bāzende: Oynadıcı.
[279] ser-efrāz: Mümtāz u müstesna.
[280] dem-sāz: Müṣāḥib ve muvāfık.
[281] hem-rāz: Sırdāş.
[282] Pül: Cisr.

İy şiʿr-fehm-i derd-i süḫan-sāz başḳadur

V.

Herkes be-ḳadr-i ḳābiliyet müstaʿid **Rıżā**

Her nesne maẓhariyyeti olmaḳda rū-nümā

Bezm-i elest-i bādesi olmaḳda neşʾe-zā

Var her süḫanda feyż-i diger gerçi **Ṭālibā**

Keyf-i şarāb-ı sāḳī-i Şirāz başḳadur

[38a]

114.

Taḫmīs-i Ġazel-i Şeyh Nesīb Raḥmetu'llāhu'l-Mucīb[283]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Ṣor temennā-yı neşveye āyīnedür ḳadeḥ

Gītī-nümā-yı ʿaṣr olan āyīnedür ḳadeḥ

Jenġ-i riyāsı yoḳ ʿaceb āyīnedür ḳadeḥ

Dīdār-ı ʿayşı görmege āyīnedür ḳadeḥ

Ārām-baḫş-ı sīne-i bī-kīnedür ḳadeḥ

II.

Sāḳī-i ʿışḳ oldı ayaġdaşı ḫidmete

Ḳomaz o yār ayaġı gele bezm-i ṣoḫbete

Revişinden ḥasreti hem-bezm-i ülfete

Sāġar-keşān-ı mey-kede-i bezm-i vaḥdete

Ḳandīl-i rūşen-i şeb-i āẕīnedür ḳadeḥ

III.

Setr idemez serāʾir rengīni gösterür

Renk eylemekde herkese rengīni gösterür

Her dem ayaġa söz düşürür gibi gösterür

İcmāl-i rāz sīne-i mīnāyı gösterür

Fihrist-i metn-i nüsḫa-i pür-kīnedür ḳadeḥ

IV.

Gencīne-i neşāṭ ile şād eyler ādemi

K'l-evvel olsa bint-i ʿineb aña hem-demi[284]

[283] D. (G. 18); Hidayetoğlu, Nesîb Dîvânı, s. 296.

Gencūr-dār neş'e ider idi ādemi

Ṣāḥib-nişāb-ı gevher-i ʿayş eyler ādemi

Mihr-i güşūde-i der-i gencīnedür ḳadeḥ

V.

Cem-şāha çünki **Rıżā** ḫāş pāyikār[285]

Ḫidmet-keẕārı idi müdāma rikāb-dār[286]

Çapük ayaġı ḫidmetine oldı pāyidār[287]

Cem'den **Nesīb**-i ehl-i ḫarābāta yādigār[288]

Bezm āşinā-yı ʿişret-i deyrīnedür ḳadeḥ

115.

Taḫmīs-i Ġazel-i Derviş Āgāh ʿAleyhi Raḥmeti'llāh[289]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Her ḳanġı göñül māye-i reʾfet var içinde

Dostāne sezā ḥāl-i ṣadāḳat var içinde

Yeksān olıcaḳ naẕresi nışfat[290] var içinde

Her dılde[291] ki sevdā-yı muḥabbet var içinde

Ṭā-ḥaşr ḳıyās itme ki rāḥat var içinde

II.

Keyyis olan añlar nedür ammā bu serāʾir

Yeksān degül tıynet-i insān hemā ẓāhir

Fehhām u ẓarīf oldı velī çoġı muġāyir

Encāmı olur vāsıṭa-i renciş-i[292] ḫāṭır

Her güft ü şünūduñ[293] ki ẓerāfet var içinde

III.

Yūsuf ḳuyusı çāh-ı zeniḫ ṣanma tehīdür

Düşmiş niçe diller o mehe ṣanma tehīdür

---

[284] Hem-dem: Müşāḥib u ḳarīn u yār.
[285] pāyikār: Ḫidmetkār-ı ʿāmül.
[286] rikāb-dār: Sāḳi vu ḫidmetkār-ı şāh.
[287] pāyidār: Ṣābit ve muḳīm.
[288] yādigār: Tuḥfe vu ṭurfe ki.
[289] D. (G. 315); Akpınar, Âgâh Dîvânı, s. 501.
[290] naşfat: ʿAdıl.
[291] dılde: sīne D. (G. 315/I.); Akpınar, Âgâh Dîvânı, s. 501.
[292] renciş: Ẕaḥmet u meşaḳḳat oynatmak.
[293] güft u şünūd: Dediḳodu ve sūz-ı şāv maʿnāsını müfīd.

Üftāde bilür ẕevḳin anuñ ṣanma tehīdür
Çāh-ı ẕeḳan-ı yār ki ẓāhirde tehīdür
Biñ kan-ı nemek deñlü melāḥat var içinde

IV.

Şādān olmaz ṭolsa dile derd-i ġam-ı ʿışḳ
Rāḥat ola mı bir dem eger olsa ġam-ı ʿışḳ
Yaġmaya virür naḳd-ı şuʿūrı o ġam-ı ʿışḳ
Aḫır dil-i mecrūḥı ḫarāb itdi ġam-ı ʿışḳ
Virān olur ol ḫāne ki āfet var içinde

V.

Bi'n-nisbe bī-nām oldı **Rıżā** söylenür ammā
Şehbā gibi varınca niçe Mıṣr-ı dil-ārā
İslām'a maʿmūr ola buldān Ḫudā'ya
Āgāh niçe faḫr-ı bilād olmaya Şehbā
Nābī gibi bir ehl-i kerāmet var içinde

[38b]

116.

Taḫmīs-i Ġazel-i Fā'iż Raḥmetu'llāhu'l-Ġanī[294]

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

I.

Dil-beri gördüm o ʿayyār gözinden ṣaḳınur
Neden āyā o sitemkār gözinden ṣaḳınur
Çü raḳīb oldı gül-i ḫār gözinden ṣaḳınur
Ġayrılar gerçi ki ʿaġyār gözinden ṣaḳınur
Seni bu ʿışḳ-ı dīdār gözinden ṣaḳınur

II.

İki oluḳlı aḳar çeşme-i ḥasret yiridür
Kühsār-ı[295] sermiḫnetde nubūʿı-i[296] yiridür
Çeşme-i ʿışḳ-ı bī-nām dīde-i cihānda yiridür
Gözini yummasa ol derdle her şeb yiridür

[294] "Bu şiir, Edirneli Fâiz Dîvânı'nda bulunmamaktadır." bkz. Tarık Demir, Edirneli Fâiz Dîvânı İnceleme-Metin-Dizin, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2006.
[295] Kühsār: Ṭāġ tepesi.
[296] nubūʿı: Şu çıḳdığı yirdir.

Çün ḫayālin dil-i bī-dār gözinden ṣaḳınur

III.

Sāyeñi görür ise hīç ḳıyamaz başmaġa kim
ʿAḳṣ-i cismüñ bilür anı ḳıyamaz başmaġa kim
Naẓarından ṣaḳınur hīç ḳıyamaz başmaġa kim
Nāmeki ʿāşıḳ-ı giryān ḳıyamaz başmaġa kim
Anı ey şūḫ-ı sitemkār gözinden ṣaḳınur

IV.

Ger remed ise āyā ḳurre-i[297] çeşmān-ı cenān
Baḳmaġa ḳıyamadı o deri hemān perde-keşān
Seni gözler seni özlerüz derūn dil-şādegān
Üstine perde çekerse n'ola ey mihr-i cihān
Seni bu çeşm-i remed-dār gözinden ṣaḳınur

V.

Ḥüzünle nite **Rıżā** boynunı büker nergis
Bir yumar gözini biñ yaşı döker ammā nergis
Saña ḥasret gül ü lāle vü benefşe nergis
Bozılur reşkle gülşende ḳoparsañ nergis
Fā'iżveş seni gülzār gözinden ṣaḳınur

117.

Taḫmīs-i Ġazel-i Vālī-i Āmedī Raḥimehu'llāhu'l Ġanī[298]

Mefāʿīlün Feʿilātün Mefāʿīlün Feʿilün

I.

Ḳani o meyl-i derūnī o istiḳāmetler
Ḳani dürüst[299] muḥibbān ḳanı ṣadākātler
ʿAceb ki şimdi tevāżuʿ derūnī ṣoḥbetler
Bozuldı mekr ü nifāḳ ile ṭabʿ-ı ülfetler
Dimāġ-ı sohbeti ifṣād ider bu ʿilletler

II.

Fenāya meyl-i derūnī ʿaceb dināʾyetdür

[297] ḳurre: Nūr-ı çeşm.
[298] "Bu şiir, Dîvân-ı Vâlî-i Amedî'de bulunan 60. Gazele yapılmış tahmîstir." bkz. Mustafa Okur, Dîvân-ı Vâlî-i Amedî Hayatı, Eserleri ve Edebî Kişiliği, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), Afyon, 2006, s. 81-82.
[299] dürüst: Ṣaḥī ve tamām ve gerçek.

Feraḥ-ı medeng-i[300] kilid der-ḳesāvetdür
Bu cemʿ-i fāniye raġbet dilā seḫāfetdür[301]
Bu keşretüñ bilirüz āḫiri nedāmetdür
Olursa güşe-i vaḥdetdedür selāmetler

III.

Ḳaçınmada neden āyā o nāzenīn bizden
Bu ṭavr-ı nā-ḫoşa mücib nedür ḳaçar bizden
Ḫayāle gelmez idi kim o dür ola bizden
Uṣandı gibi o hercāyi[302] gālibā bizden
Gürūḥ-ı digeredür şimdi meyl ü raġbetler

IV.

Li-ḫikmetin çekerüz hep cefā-yı aʿdāyī
Miṣāl-i küh-ı gīrāndur cefā-yı aʿdāyī
Belā-yı serdür egerçi cefā-yı aʿdāyī
Ne ḥāl ise çekeriz güft-gū-yı aʿdāyī
Olaydı bāri ol āfetde mihr ü şefkatler

V.

Teġāfülāne imiş hep o kām-cū-yı heves
Tecāhülāne gidişdür o bī-vefāya heves
Göründi rū-yı nedāmet çe-sūd ṣoñra heves
İder mi idi göñül vaṣl-ı dil-berāne heves
Bileydi āfet-i cān oldıġın bu ülfetler[303]

VI.

ʿAdūya meyl ü telaṭṭuf bize degül mi ʿazāb
Server-i ḳalb-i fütāde iken ḫıṭāb-ı ʿitāb[304]
ʿAceb mi çāḳ-i girībān ide dil oldı ḫarāb
İşitdük eyledigüñ ġayrīlerle ʿālem-i āb[305]
Ṣafānız ola füzūn nūş-ı cān ṣıḥḥatler

VII.

[300] medeng: Miftāḥ.
[301] seḫāfet: Sefāhat. Yaʿnī ġaflet-i ʿaḳl u şuʿūr.
[302] hercāyi: Mekān u maḳarri muʿayyen olmayan ādem u bī-vefā kimse.
[303] ülfetler: āfetler D. (G. 60); Okur, Dîvân-ı Vâlî-i Amedî, s. 82.
[304] ʿitāb: Ḫiṭāb be-ṭarīḳü'l-ġażab-ı ışṭılāhı.
[305] ʿālem-i āb: Meclis-i bāde ve ḥālet-i mesti. Kār-āb da dirler.

Düşürme elsineye sırr-ı ʿışḳı ülfetde

Düşe lisāna ḥalāvet ḳalursın niʿmetde

Degül mi bādī-i āfet ne ise şöhretde

Olur tefevvüh-i aʿdāya bādī elbetde

Bu güne ʿayş-ı dem-ā-dem bu güne ṣoḥbetler

VIII.

Nedür bu vaż-ı faẕiḫa-ı[306] **Rıżā** gel inṣāf it

Nedür bu cürʾet-i küstāḫi sende inṣāf it

Yiter bu ṭarz şenāʿat[307]-şinār[308] inṣāf it

Nedür bu cünbiş-i küstāḫ **Vālī** inṣāf it

Yiter bu terk-i edeb tā-be-key bu sefāhetler

[39a]

118.

Taḫmīs-i Ġazel-i Vālī-i Āmedī Raḥimehu'llāhu'l-Ġanī[309]

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

I.

Viṣāl-i dil-ber şūḫı dil-i ʿāşıḳāne arar

Ḫayāl-i şīve-geri giryeye bahane arar

Ḫadeng-i ġamzesi sīnem gibi nişāne arar

Reh-i emelde göñül ṣanma āb u dāne arar

Ḳudūm-ı şāhid-i[310] ümmīdden nişāne arar

II.

Miḫāl-i çeyş-i Hülāgu aḳın idüp be-şitāb

Hücūm-ı cevr ile mülk-i göñül ḫarāb yabāb

ʿİmāratı ḳaz-ı müşkil ki oldı cā-yı ġarāb

Göñül ki reşk-i behişt idi nāzı itdi ḫarāb

Berāt-ı ḫaṭṭı ile şimdi mālikāne arar

III.

ʿAceb mi ʿāşıḳ uṣansa bu cā-yı ḫākīden

---

[306] faẕiḥat: Rüsvālıḳ. Yaʿnī küstāḫ bī-edeb şuḫ meşreb bī-şerm u ḫicāb.
[307] şenāʿat: Ḥaddi tecāvüz itmek.
[308] şinār: ʿAyb u ʿār.
[309] D. (G. 97); Okur, Dîvân-ı Vâlî-i Amedî, s. 104.
[310] şāhid: Maḥbūb-ı dil-nevāz-ı ʿuşşāḳ ve ḥāżır be-meclis-i muṣāḥabe ʿarabīde zebān-ı zülf u merd-i ḫāmız ve bir nesneyi beyān edici.

Ki şevḳ-ı ḫubb-ı vaṭan dil-güşā[311] bu ḫākīden

Celā-yı[312] şīve-nümā-yı vaṭan bu ḫākīden

Hezār-ı dil[313] uşanup murg-zār-ı[314] ḫākīden[315]

Ferāz-ı evc-i tecellīde āşiyāne[316] arar

IV.

Ne deñlü remz ider ise ṭuyar baḫānesini

Göñül ki tecrübe itmiş bilür fesānesini[317]

Arar bulur ne ise ʿāḳibet nişānesini

Ṭuyar[318] nezāket ile virür ṣoḥbet-i şabānesini[319]

Dehān-ı dil-ber-i dil şūḫ [u] nāzikāne arar

V.

Raḳīb diyü nihāddan o şīve-ger bī-ẓār

Dehen-güşā-yı şikāyet niçün ider dil-dār

Oḳuya ḥevḳuleyi[320] üflesün o dīv-i[321] humār

Raḳībden ider iẓhār-ı ʿacz ʿaceb[322] dil-dār

Ne raġbet eyler o külbe yanında yā ne arar

VI.

Bu ḫūn-feşān-ı çeşmüm görince girye-i gitān

Revādur aġlaya ḥüzn-i ḥālüme yarān

Ki çekre[323] hāyı dū dīdem laʿlveş Rıżān

Sirişk-i çeşmümi Baḥreyn'e benzedüp cānān

Ümīd-i gevher ider dürr-i şāhidāne arar

VII.

Ḳurşun aġzı o bed-gū-yı ger deḫān-ı aġyār

Gününmesün o bed o żārʿ u bed ser-şet-i aġyār

---

[311] dil-güşā: Göñül çekici.
[312] Celā: Ayrılmaḳ.
[313] Hezār-ı dil: Hezār-ı cān D. (G. 97/III.); Okur, Dîvân-ı Vâlî-i Amedî, s. 104.
[314] murg-zār: Çemen-zār ve mesiregāh-ı müferraḥ.
[315] ḫākīden: ḫākından D. (G. 97/III.); Okur, Dîvân-ı Vâlî-i Amedî, s. 104.
[316] āşiyāne: āsitāne D. (G. 97/III.); Okur, Dîvân-ı Vâlî-i Amedî, s. 104.
[317] fesāne: Ḥikāyet ve emṡāli nesneler ve be-maʿnā şöhret-gīr.
[318] Ṭuyar: Dîvân'da geçmemektedir. D. (G. 97/IV.); Okur, Dîvân-ı Vâlî-i Amedî, s. 104.
[319] şabāne: Gice ile geçen ḫālet ve ülfet ve mażāḥabet ve muḳārebet ve be-maʿnā maḫmūr ve gice içilen şarāb.
[320] ḥevḳule: Lā ḥevl u lā ḳuvvete illā bi'llāh
[321] dīv: Şeyṭān.
[322] ʿaceb: eger D. (G. 97/V.); Okur, Dîvân-ı Vâlî-i Amedî, s. 104.
[323] çekre: Ḳaṭre ve dāne.

Müdām-ı gūşına ḳurşun aṣṣam ola aġyār
İşitmiş ol büt ile güft-gūmızı aġyār
Yine tecessüs idüp sū-be-sū fesāne arar

VIII.

Bahār ḥüsnine revnaḳ viren ruḫ-ı āli
O yāl u bāl **Rıżā** serv-i nāzına ʿāli
Hilāli ḳaşı iderse ʿaceb mi yād ʿāli
Görince meylimi ḳaddüñe haẕ ider **Vālī**
Bilür ki şāʿir olan mısraʿ-ı yegāne arar

119.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[324]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Gülistān-ı recāda bülbülāsā pür-naġamdur dil
Sürūd-ı ʿışḳ-ı yār ile naġm-ı senc-i himemdür dil
Velī ārāmsūs-ı ḥasretle pür-dijemdür dil
Hücūm-ı yeʾsle pür-ıżṭırāb-ı derd ü ġamdur dil
O gīsūlar gibi ser-tā-ḳadem pür pīç ü hemdür dil

II.

Güher-i eşküm ḫazīne-i çeşm-i şevḳum ey ḫayāl-i dost
Odur sāmān u s̱ervet ehl-i ʿışḳa ey ḫayāl-i dost
Dem-ā-dem beẕl ider ʿışḳuñla anı ey ḫayāl-i dost
Döker biñ āhla eşkin yolında ey ḫayāl-i dost
İder mebẕūl naḳdın pāyuña ṣāḥib-keremdür dil

III.

Dilerseñ neşʾe-baḫş-ı kāmyābīye ola bāʿi s̱
Mey-i ʿışḳla cām-ı ḳalbi pür eyle güle bāʿi s̱
O bāde kim gümānsız maḥv-ı endūha ola bāʿi s̱
Olur her ḳaṭresi defʿ-i ġam-ı ṣad-sāleye bāʿi s̱
O ṣahbādan ki her dem neşʾe endū-ı elemdür dil

IV.

İdince şütür ʿazme bend-maḥmil-i sārbān-ı himem

[324] D. (G. 236); Okur, Dîvân-ı Vâlî-i Amedî, s. 182.

Ki mānend ceres dil bāng-ı firḳāt eyledüi ol dem
Ḳıṭār-ı şevḳe ümmīd-i viṣāli olmada hem-dem
Delīl idüp ḫayāl-i dil-rübā-yı kār-bān-ı ġam
Ṭavāfuñ eksik itmez rūz u şeb Beytü'l-Harem'dür dil

[39b]

V.

Ġam-ı imrūz u ferdāya **Rıżā-cū** olma dil-dāde
Ḥeẕer ḳıl cān-gezā[325] dür çünki bādi oldı feryāde
Ki şāndur ehl-i ʿışḳa īn u āndan ola āzāde
ʿAceb mi olsa **Vālī** miḥnet-i dünyādan āzāde
Ġulām-ı sāḳī-i gül-ruḫ mürīd-i cām-ı Cem'dür dil

120.

Taḫmīs-i Ġazel-i Şeyḫ Nesīb Raḥimehu'llāhu'l-Mucīb[326]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

ʿĀşıḳ geçer mi sevdigi şūḫ-cenābdan
Dil-gīr ise de cevr ile her dem ḫıṭābdan
Rabṭ-ı dil fütādesi ʿahd-i şebābdan
Geç zāhidā bu fikr-i kec-nā-ṣavābdan
Geçmez göñül o dil-ber-i ʿālī-cenābdan

II.

Hīç irtiʿāş-ı ʿışḳı ḫafī ola mı dilüñ
Mevvāc olınca şīşede ben bellidür mülüñ
Gitmez yübūset olsa da hīç şemmesi gülüñ
ʿĀşıḳ ne deñlü itse nihān āteş-i dilüñ
Sūz-ı derūnı fehm olınur ıżṭırābdan

III.

Ḥayretdeyüm o şūḫ-cemīlin cemālüñe
Yā Rab mecāl senden olursa visāline
Zīb-i diger o nāziş ḳad yāl ü bāline
Bir serve māʾilüm ki çemende cemālüñe

[325] cān-gezā: Cān emici. Ṭabīʿata nefret veren ve nā-mülāyım olandır.
[326] D. (G. 146); Hidayetoğlu, Nesîb Dîvânı, s. 437.

Cūlar neẕāre itmede çeşm-i ḥabābdan

IV.

Düşse bir āb miṯli ṣanur baḳmaz ʿaksine

Ḫūn-fürūş nāz ile hīç baḳmaz ʿaksine

Her bir ḳademde cilve-nümā baḳmaz ʿaksine

İtmez ġurūr-ı ḥüsn ile bir naẕra ʿaksine

Meşşāṭa itse āyīnesin āfitābdan

V.

Ẕiştī vü ḫūb- farḳ ider elbetde her erīb

Nite deniyy-şaḫṣla ẕü'l-mecel olan ḫasīb

Ammā ki bāġbān-ı zemāne **Rıżā** ʿacīb

Bu gülistānda ḫār u gülüñ farḳı yoḳ **Nesīb**

Temyīz olunmasa n'ola bülbül ġurābdan

121.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[327]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

Vāʿiżā diler iseñ añlayasın bu rāzı

Bu riyādan geçe gör tāb ile sen bu zārı

Ġıll u ġış maḥv ola kim tā bula sen bu rāzı

Zāhidā ṣanma ki bāzī ola şāhid-bāzī

Sen daḫı ṣāf-dil ol añlaya gör bu rāzı

II.

ʿIşḳ-ı Şīrīnle Kuhken neden oldı ise şeydā

ʿĀḳibet āh iderek cānını da itdi ise fedā

Bu ne sır ceẕbe-i teʾṣīr-i dil-ārā ammā

Kimdür ol[328] āyīne-i ṣūretde olan cilve-nümā

Kim ider añla niyāzı kime eyler nāzı

III.

Evvel ü āḫir odur ẓāhir u bāṭın da odur

Görinen hem gören o ġayb-ı ġayūb yine odur

[327] D. (G. 210); Hidayetoğlu, Nesîb Dîvânı, s. 503.
[328] ol: Dîvân'da geçmemektedir. D. (G. 210/II.); Hidayetoğlu, Nesîb Dîvânı, s. 503.

Tutuḳ-ı ġayb-ı ẓuhūra ki ḫafā ġālib odur
Ḥüsn odur dil-ber odur ʿışḳ odur ʿāşıḳ odur
Kimse yoḳ ẓāt u ṣıfātında anuñ enbāzı

IV.

Iştıyād eyleyemez teleh-şikendür fıṭnat
Ṣayd-ı ʿanḳā olamaz ʿaḳl ider ise himmet
ʿIşḳ-ı şah-bāzī ile ṣayda gerekdür niyyet
Mürg-i ʿirfānı şikār itmede çekmez zaḥmet
Bāzū-yı pādişeh-i ʿışḳuñ olanlar bāzī

V.

Eyle mirʾāt-ı Ḫudā ḳalbüñi sen eyle şekīb
Şīve-i sırr-ı şühūd ola **Rıżā** tā ki nesīb
Kuḥl-ı *mā-zāġ baṣar*[329] ile olur vaṣl-ı cīb
Bu mürāyāya baḳup Ḥaḳḳ'ı şuhūd eyle **Nesīb**
Sen daḫı ṣāf-dil ol fehm idigör bu rāẓı

[40a]

122.

Taḫmīs-i Ġazel-i Şeyḫ Nesīb ʿAleyhi Raḥimehu'llāhi'l-Mucīb[330]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

Göster ey şūḫ yüzin māh-miṣālüñ görelüm
Rāżıyız ayda bir ol māh-ı cemālüñ görelüm
Yüri ey serv-revān ḥüsn-i delālüñ[331] görelüm
Burḳaʿ-i nāzı küşād it ruḫ-i ālüñ görelüm
Yaʿnī mānend-i gül açul ki cemālüñ görelüm

II.

Bilelüm ṭalʿamız n'olsa gerek encāmın
Luṭf idüp bendeñi ʿarż eyle güzel endāmın
Görelüm vefḳ-ı murabbaʿ yüz biñ āḫkāmın
Ebrūvānuñla ruḫuñ fehm idelüm aḫkāmın
Çarḫ-ı ḥüsne baḳalum bedr ü hilālüñ görelüm

[329] "Ne gözü kaydı ne de belirlenen sınırı aştı." (Necm: 53/17).
[330] D. (G. 133); Hidayetoğlu, Nesîb Dîvânı, s. 423.
[331] delāl: nāz u ʿişve.

III.

Şīşeveş gāh boşalduḳ ise gāhī ṭolduḳ
Ne neşāṭ-ı mey maṭlab ne de ser-mest olduḳ
Görmedük himmet ider kimseyi ne ara olduḳ
Neşve-i sāġar-ı hicrān ile çoḳ mest olduḳ
Bir de keyfiyyetin cām-ı viṣālüñ görelüm

IV.

Uġradıḳ ʿışḳuñla şimdi devāsuz derde
Kim ol daḫı neler yazılur vardur serde
Varsa dermān yine vaṣluñ ol cānā derde
Dūd-ı āh ile idüp daġ-ı seri perverde
Gül ü reyhānını bu köhne sifālüñ görelüm

V.

Ṣarılup dāmenine aġlıyalum serv-i ḳadüñ
Düşüp ayaġına būs eyliyelüm serv-i ḳadüñ
Raḥm idüp şāyed ola meyli bize serv-i ḳadüñ
Būs-i laʿlüñi niyāz idelüm ol serv-i ḳadüñ
Biz de bir mīvesin ol tāze niḫālüñ görelüm

VI.

Oldı ḥasret-i göñül ammā göre ḥüsnüñ ʿaḳsin
Perde mirʾāt-ı dile ġuṣṣa göremez ʿaḳsin
Baht-refʿ eylerse perdeyi göre ʿaḳsin
Gösterür mi ʿacebā baḫt-ı siyāhuñ ʿaḳsin
Ṣafvet-i sīne-i āyīne miṣālüñ görelüm

VII.

İdelüm naḳş-ı ḫaṭ-ı ḥüsne nigāh-ı ḥayret
İdelüm mevc-i siyāh-caʿde **Rıżā-cū** diḳḳat
Alalum çeşnī-i laʿlüñ bilelüm ne leẕẕet
İdelüm ḫaṭṭ-ı leb-i yāre **Nesībā** diḳḳat
Mevc-i işkestesini āb-ı zülālüñ görelüm

123.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥimehu'llāhi ʿAleyh[332]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Vāḳıf oldum şor baña o şāf-ı ḫubān-ı selef
Eyledüm taḫrīr cānā ḫāme-i şevḳum be-kef
Dil-berān ʿasruñ olmış gerçi eṭvāri naḫef
Oldı mesmūʿum ser-ā-pā vaṣf-ı ḫūbān-ı selef
Var ise sensüñ Meh-i Kenʿān'a ḥüsniyle ḫalef

II.

Görmedüm hergiz cihān içre senüñ gibi naʿīm[333]
Aradum göz gezdürüp bildüm senüñ mislin ʿadīm
Güher-i yek-dānedür ẕātuñ āyā vechi besīm
Görmedi baḥr-i cihān ẕātuñ gibi dürr-i yetīm
Dürr-i cānā olalı bu çār-ʿunṣūrdan ṣadef

III.

Lüʾlü-i dendān-ı manẓūmın senüñ saymış mı var
Ẕerreveş şekl-i deḫān nāzınuñ görmiş mi var
Būse-i āl-ı ruḫuñdan noḳṭaveş almış mı var
Ol deḫān-ı tengden ḥarf-i vefā almış mı var
Yoḳ yire naḳd-i sirişkin itmesün ʿāşıḳ telef

IV.

Nīmingāh-ı dil-nevāzı eylesüñ ey şāh-ı ḥüsn
Şād olur maḥzūn göñül luṭfuñ ile ey şāh-ı ḥüsn
Ḳaʿbe yapmaḳ ḳalbi mesrūr eylemek ey şāh-ı ḥüsn
Bir nigāh-ı merḥamet itseñ n'olur ey şāh-ı ḥüsn
Reh-güẓāruñ üzre ṭurmış derd-i mendān ṣaf-be-ṣaf

[40b]

V.

Kūşe-i tārīk-i ḥasretde **Rıżā-cū** dil-fırīb
Eyler ümmīd-i viṣāl-i yār dil-cū ʿan-ḳarīb
Ġam yime dil-ḫū āhuñı eyler Ḫudā bir gün naṣīb

[332] D. (G. 104); Hidayetoğlu, Nesîb Dîvânı, s. 389.
[333] naʿīm: Mürd-i ḫoş-ʿayş.

Buldı encām-ı ḫumār-ı firḳat-i cānān **Nesîb**

Geldi sāḳī[334] külbe-i āḫzānuma sāġar be-kef

124.

Taḫmîs-i Ġazel-i Velehu Raḥimehu'llāhu ʿAleyh[335]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Ne mümkindür ola üftādeler ḫūbandan fāriġ

Geçer cāndan olamaz sevdigi cānāndan fāriġ

Cefāsı cānā kār itse degül cānāndan fāriġ

Dil-i şeydā ʿaceb mi olmasa cānāndan fāriġ

Olur mı bülbül-i nālān gül-i ḫandāndan fāriġ

II.

Biʿādından göñül nev-mīd olmaz ḳarīn añmazsam

Sitemden iştikā itmem vefā vü luṭf görmezsem

Çeker dil derd-i ʿışḳı hīç devāya ḥāre bulmazsam

N'ola peyġūle-i ḥasretde luṭf-i yāri añmazsam

Olur meʾyūs-ı ṣıḥḥat ḫasteler dermāndan fāriġ

III.

Aḳıdur āb-ı bārānveş sirişk-i firḳati çeşmüm

Añladuḳca dem-i vaṣl-ı dil-ārā aġlaşur çeşmüm

Niṣār-ı pā-yı yār eyler laʿl-i şevḳını çeşmüm

Dükendi ḫūn-ı dil ammā ki geçmez giryeden çeşmüm

Faḳīr olsa daḫı olmaz kerīm iḫsandan fāriġ

IV.

Nīşīn-i künc-i ʿuzlet hīç rehīn-i żillet olmazlar

Bulur āsāyişin hergiz ḳarīn-i miḥnet olmazlar

Olur şibaʿ-ı[336] ḳanaʿat hīç dū-çār żacret[337] olmazlar

Sipihr-i süfle-perverden ḳabūl-i minnet itmezler

Fenā ehli olurlar meyl-i ʿizz ü şāndān fāriġ

V.

---

[334] sāḳī: ol gül D. (G. 104/V.); Hidayetoğlu, Nesîb Dîvânı, s. 389.
[335] D. (G. 102); Hidayetoğlu, Nesîb Dîvânı, s. 387.
[336] şibaʿ: Ṭoḳluḳ.
[337] żacret: Ṭaralmaḳ ve mużṭarib olmaḳ.

Ẕarāfet[338]- tabʿ olanlar farḳ ider nīk ü bedüñ ḳadrin
Belī gülşende bülbüldür bilen rengin gülüñ ḳadrin
Rıżā güher-şināsāndur bilenler güherüñ ḳadrin
Nefāsat-[339] fehm olanlar güher-i naẓmuñ bilür ḳadrin
Nesībāsā olursaḳ n'olasın istiḥsāndan fāriġ

125.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[340]

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

I.

Dem-i iḳbāli dehrüñ tā nihāyet lā-beḳādur hep
Anuñçün merdāgāha teġābī[341] nā-revādur hep
Şināsā-yı ḥaḳīḳat olmıyan kimsem leġādur[342] hep
Mey-i iḳbāli çarḫuñ maṭlab-ı şāh u gedādur hep
Bu Nīl'i kāse-i pür-zehr-ābla[343] sükker-nümādur hep

II.

Sürüp meydān-ı ʿışḳa esb-i himmet hīç hirās itme
Gerekdür ṣaf-şikenlik düşmen nefse hirās itme
Hemān şemşir-i tevḥīd ile miḳdām[344] ol hirās itme
Yem-i ʿışḳa şikeste fülk-i cānuñ ṣal hirās itme
O baḥr-i bī-kenāruñ her ḥabābı nā-ḫudā'dur hep

III.

Virür naḳd-i ḥayātı vuṣlata ʿuşşaḳa şāyāndur
Ḳarīn olsa ḳabūle bī-gümān kim minnet-i cāndur
An evvel müjdeye varın virürler faḫr-ı şādāndur
Behā-yı kāle-i vaṣl-ı dil-ārā cevher-i cāndur
Nuḳūd-ı eşk-i ʿāşıḳ sūḳ-ı ġamda nā-revādur hep

IV.

Ne ṣoḥbetler güzeşte-i şevḳle bezmüñde ey sāḳī

---

[338] Ẕarāfet: Ẕeyreklik ve ʿaḳılluluḳ.
[339] Nefāsat: ʿAzīn-şoden ve gerā nümāyan-şoden.
[340] D. (G. 8); Hidayetoğlu, Nesîb Dîvânı, s. 286.
[341] teġābī: Teġāful.
[342] leġā: Ḥarīş.
[343] zehr-āb: Yoşun ki şuda olur ve aclıġı şuya çıḳmış ol şuya dirler. zehr-ābla: zehrler D. (G. 8); Hidayetoğlu, Nesîb Dîvânı, s. 286.
[344] miḳdām: Şecāʿatle düşmene hücūm idendir.

Ne ülfetler olındı ʿışḳ ile bezmüñde ey sāḳī
Ne hem-demler görüldi şıdḳla bezmüñde ey sāḳī
Ne ʿālemler görüldi gülşen-i bezmüñde ey sāḳī
O bāġuñ gülleri āyīne-i ʿālem-nümādur hep

V.

Naẓar eyle **Rıżā** bu şeş-der-i ʿidbāre ʿālemde
Dü-şeşder-i müdbir-i ġam-dīdeye gösterse ʿālemde
Ḥaẕer ü zār ile yalvarma bu baḫt-ı zār ʿālemde
Nesībā şevḳe-perdāz olma kim bu şeş-der-i ġamda
Nümūd-ı Kaʿbeteyn rūz u şeb-i naḳş-ı cefādur hep

[41a]

126.

Taḫmīs-i Ġazel-i Ṭālib Raḥimehu'llāhu'l-Ġālib[345]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

Çün faḥlān-ı bülbüli şanma ola dem-sāz[346] bāña
ʿIşḳı fāş etmede dūr olmaz o hem-rāz[347] bāña
Defʿ gibi sīnem olur şevḳle hem-sāz[348] bāña
Nāle-i germ-i firāḳuñda yiter sāz bāña
Oldı şemʿ-i şeb-i ġam şuʿle-i āvāz bāña

II.

Pā-yı ʿaḳlum ḫam-ı zülfine yine bend itdi
Dil-i āşüftemi[349] de ḳayd-ı[350] cünūn bend itdi
Eẕer-i tāb-ı şuʿūr ḳoymadı hep bend itdi
Bir nigāh ile zebān-ı kīlemi[351] bend itdi
Ḳomadı söz yiri ol çeşm-i sihir-bāz bāña

III.

Şīfte[352]-dil derdini bildürdi bu eşk-i ḫūnīn

[345] D. (G. 7); Erdem, Bursalı Tâlib Dîvânı, s. 181.
[346] dem-sāz: Sırdaş ve muvāfıḳ.
[347] hem-rāz: Sırdaş.
[348] hem-sāz: Müttefiḳü'l-ḥevāl.
[349] Āşüfte: Müteġayrü'l-ḥāl ve muḫtelü'd-dimāġ.
[350] ḳayd: Bu ḳaġı ve bāġ.
[351] kīle: Şikāyet; kīle: güle: D. (G. 7); Erdem, Bursalı Tâlib Dîvânı, s. 181.
[352] Şīfte: Ḥayrān u serā sīma.

Nīte hengām-ı şafaḳ görine surḫ-ı rengīn

ʿĀşıḳuñ hep yüze çıḳdı ḳızdı şanma kemīn[353]

İtdi rāz-ı dili ifşā yine eşk-i ḫūnīn

Her zemān böyle virür reng o ġammaz bāña

IV.

Ġuṣṣa-i teʾesīr idecek elbetde olur dem-beste[354]

Eṣir-i rū-yı ṣabāḥat dili eyler beste

Görse bülbül gül-i ḫandānı olur dil-beste[355]

Der-i ġam-ḫānemi dāʾim ferāḥ eyler beste

Revzen-i ḫāṭırumı hep ġam ider bāz bāña

V.

Himmet-i pīr olıcaḳ rütbe-i ʿirfān çoḳ mı

Nice üftādeleri ḳaldurır el-ān yoḳ mı

Kesme ümmīd-i **Rıżā** ḫimmet-i merdān yoḳ mı

Himmet-i ʿĀrif-i Rūmī ile **Ṭālib** çoḳ mı

Rūm'da mertebe-i ʿUrfī-i Şirāz bāña

127.

Taḫmīs-i Ġazel-i Şeyh Nesīb Raḥimehu'llāhu'l-Mucīb[356]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

Iżṭırāb-ı dile hep ḫırs-ı ṣafādur bāʿiṣ

Çün ger insāna ḥaml-i recādur bāʿiṣ

Zārī-i ʿışḳa ol ceẕbe-fezādur bāʿiṣ

Nāleme bir gül-i gülzār-ı bahādur bāʿiṣ

Giryeme bir şeh-i iḳlīm-i cefādur bāʿiṣ

II.

Naġme-i ʿışḳ-ı hezārān gül içün gülşende

Gül güler bülbül ider āh u fiġān gülşende

Şebnem-i feyżledür derd-i revnaḳ gül gülşende

N'ola açılsa niyāz ile o gül gülşende

[353] kemīn: Gizli.
[354] Dem-beste: Nefesi ṭutulmuş.
[355] Dil-beste: Gönlü yaġlanmış.
[356] D. (G. 16); Hidayetoğlu, Nesîb Dîvânı, s. 294.

Açmaġa ġoncaları bād-ı ṣabādur bāʿiṣ

III.

Fehm ider kimseyi bulsam aña derdüm dirdüm

İḫtilāc-ı dilümüñ hep sebebin söylerdüm

Artırur āhumı bu germī-i şevḳi derdüm

Iżṭırāb-ı dili müzdād ider āh-ı serdüm

Şūriş-i lücce-i[357] deryāya hevādur bāʿiṣ

IV.

Bilinür nīk ū bed ṭavır be-her meclisde

Pertev-i nāṣiye-i ḥāl be-her-meclisde

Görünür ʿāşıḳ-ı ser-bāz be-her meclisde

ʿIşḳ manẓūr ider erbābını her meclisde

Raġbet-i şemʿ-i şebistāna żiyādur bāʿiṣ

V.

Kāmilüñ her suḫteyi nādire-senc-i süḫan

Oldı maġbūṭ-ı **Rıżā** ehl-i kemāl ile süḫan

Dil-şikest ise n'ola ṭaʿnla erbāb-ı süḫan

Dil dürüst[358] olmaz ise n'ola **Nesīb** ehl-i süḫan

Sīne-i nāydaki zaḫme nevādur bāʿiṣ

[41b]

128.

Taḫmīs-i Ġazel-i Ṭālib Raḥimehu'llāhu'l-Ġālib[359]

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

I.

Düşünce vādi-i ʿışḳa ṣafā nedür bilmem

Sevince dil-beri ammā cefā nedür bilmem

Ġamīs-i ḫayret olup nāḫudā nedür bilmem

Ġarīḳ-i baḥr-i ġamum āşinā nedür bilmem

Ṭarīḳ-i ʿışḳda ben reh-nümā nedür bilmem

II.

Ṭaşınca beñzedi Nīl'e sirişk-i çeşmümden

[357] Lücce: Büyük ve derīn şu; Lecce: Ḫalḳuñ āvāzı ve gürüldüsü ve vaşatı.
[358] dürüst: Ṣāġ ve ṣaḥī ki żıdd-ı nāḳış.
[359] D. (G. 79); Erdem, Bursalı Tâlib Dîvânı, s. 253.

Nubūʿı olmadı meşhūd sirişk-i çeşmümden
ʿAcīb cūşını gördüm sirişk-i çeşmümden
Dem-ā-dem olmada rīzān sirişk-i çeşmümden
Ġarībdür ki yine mā-cerā nedür bilmem

III.

Ḫadeng-i firḳat ile olmışum çerīḥü'l-bāl
Vecaʿ-füzūn ise cānā o cerḫa rūz u leyāl
Ne basṭ-ı şeḳve-i ocāġ ne dem-zen-i āḥvāl
Ne ilticā-yı ṭabīb ü ne ārzū-yı viṣāl
Şikeste-i ġam-ı ʿışḳum devā nedür bilmem

IV.

Ṣarıldı zülfüñe dest-i ḫayāl-i ʿafv it kim
Başumdan aşdı o sevdā-yı cünūnum ʿafv it kim
Ümīdüm oldı fetīmūm ṣarıldum ʿafv it kim
Dedümse zülfüñe ger müşk-i Çīn ʿafv it kim
Siyāh-ı maġz-ı cünūnum Ḫıṭā nedür bilmem

V.

Güşāde-baḫtla ümmīdüm olmadı ġālib
Göñülde ḫaʿhişüm aṣlā kim olmadı cālib
Rıżā bu fānīde miḥnet-i muḥabbeti sālib
Bu deyr-i köhnede ḫayli zamāndur ey **Ṭālib**
Esīr-i zülf-i bütānum rehā nedür bilmem

129.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[360]

Mefāʿılün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

I.

Cefāsı ḳadar o şūḫa muḥabbet eyleyelüm
Bize vefası ḳadar bizde ḥiḍmet eyleyelüm
Ne kesr-i ḫürmetün idüp ne minnet eyleyelüm
Ne çāre nāzı ḳadar yāra minnet eyleyelüm
O eyledükce cefā biz muḥabbet eyleyelüm

II.

[360] D. (G. 82); Erdem, Bursalı Tâlib Dîvânı, s. 256.

Şemīm-i zülfini esdirmedi ṣabā eyvāh
Ṣabā sebeb nedür işmām itmedüñ eyvāh
Dil-i fütāde telaṭṭuf umar idi her gāh
Nesīm virmedi gitdi peyām-ı vaṣlını āh
Gel ey göñül bu hevādan ferāġat eyleyelüm

III.

ʿUlüvv-ı himmet-i munṣıf-reviş gerek insān
Selīm-ḳalb ile dāniş-menīş gerek insān
Ṭutınca żeyl-i tevekkül be-dest-i ṣıdḳ hemān
Ne kām var ki ḳarīn olmaya ḥuṣūle hemān
Niyāz-ı dest-i be-dāmān-ı himmet eyleyelüm

IV.

Ne ser-keş ü ne ḥarūn ola esb-i ḫūb-ı murād
ʿİnān-rīz-i teġāful gerekmez esb-i murād
Temāmed bā-ṣīker gider be-dest-i esb-i murād
ʿUlüvv-ı himmete vā-bestedür ẕimām-ı murād
Hemān teşebbüs-i esbāb-ı devlet eyleyelüm

V.

Me-şev ḳunūṭ-ı zi-elṭāf-ı Ḥażreti Vehāb
Şekīb-şev ki müfettaḥ Ḫudā'st her-ebvāb
Be-kün tevekkülī kāret be-her ṭarāf me-şitāb
Naṣībimüz ya ʿitāb u ya ola luṭf-ı ḫitāb[361]
Niyāz-ı vuṣlata bir kerre cürʾet eyleyelüm

VI.

Tekāsülāne-reviş nā-murādīdür cālib
Ki muḳdimāne ʿazīmet olur oñarsa ġālib
Umūr-ı ḫayr vaṣaṭdur **Rıżā** sen ol tālib
Yiter bu pāy-bed-emāni-i vaṭan **Ṭālib**[362]
Biraz zemān daḫı gül-geşt-i ġurbet eyleyelüm

[42a]

[361] luṭf-ı ḫitāb: ḫüsn-i ḫitāb D. (G. 82/V.); Erdem, Bursalı Tâlib Dîvânı, s. 256.
[362] Dîvân'da bu zemin şiir 7 beyitten oluşmaktadır. Bu şiirin 6 beyitine tahmîs yapılmıştır. Eksik olan beyit Dîvân'da şu şekildedir: bkz. D. (G. 82); Erdem, Bursalı Tâlib Dîvânı, s. 256.

"Kime ʿayān idelüm rāz-ı beste-i ʿışḳı
O şāhdan yine aña şikāyet eyleyelim."

130.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥimehu'llāhu'l-Ġālib[363]

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

I.

Sirişk-i bezmle dāmānımuz pür-āb idelüm
Ki nār-ı fırḳat-i ile kebdümüz kebāb idelüm
Virüp fenāya bu hestī nīte ser-āb idelüm
Cihānı girye-i mestāneden pür-āb idelüm
Binā-yı zühdi bu seyl-āb ile ḫarāb idelüm

II.

Bahār-ı şevḳa terāvet gelince ey sākī
Gelür hezār meẓāḳa sürūd ey sākī
Nesīm esince açılur gül-i ṣafā sāḳī
Niḥāl-i ʿayşa ṣu virmek zemānıdur sāḳī
Dem-i bahārda nūş-ı şarāb-ı nāb idelüm

III.

Görüñ ṣalışı yamandur o şāh-bāzımızı
Ṣālisi murġ-ı dile gör o şāh-bāzımızı
Gelürse püftereye yine şāh-bāzımızı
Ḳola alıp yine ol şāh-bāz-ı nāzımızı
Kenār-ı cūda şikār-ı baṭ-ı[364] şarāb idelüm

IV.

Çerāġ-ı bāde-i şevḳuñ ẕübālesin[365] bükelüm
Ṣuyını bāde-i espīd-i nābdān dökelüm
Fetīli şuʿle-i dilden yaḳub uyanduralum
Çerāġ-ı cām-ı gice cā-be-cā uyanduralum
Piyālelerle şeb-i ʿayşı mah-tāb idelüm

V.

Girih-nümā-yı suʾāli ki ʿaḳl-ı ḫod-rāyuñ
Çözelim ʿuḳde mi gūyā o ʿaḳl-ı ḫod-rāyuñ
Cevāb-ı misketi ḥāżır o ʿaḳl-ı ḫod-rāyuñ

[363] D. (G. 77); Erdem, Bursalı Tâlib Dîvânı, s. 251.
[364] bāṭ: Yaşı şarāb ẓarfı.
[365] Ẕübāle: Fetīle.

Suʾāl-i müşkilini ḥalle ʿaḳl-ı ḫod-rāyuñ

Dehān-ı şīşeyi āmāde-i cevāb idelüm

VI.

Siyāh-reng-i düyūnı[366] izāle eylemege

Olur mı câme gibi şüst-şūyī eylemege

Ümīd itme digerden ki pāk eylemege

Günāhı gavṭa-ḫor-ı seyl-i raḥmet eylemege

Dü-çeşmi giryede mānende-i sehāb idelüm

VII.

Gerek ki mehr-i ʿarūs-ı niyāz ola vāfir

Daḫı muʿāşeret-i ḥüsn-i ṭāʿati kāsir

Ḫafiyy-i ṭāʿat-i ḥālī müdām ola sātir

ʿArūs-ı ṭāʿate nā-maḥrem olmasın nāzır

Şeb-i siyāh-ı aña ʿanberīn niḳāb idelüm

VIII.

Ḥubūb-ı eşk-i nedāmetüñe cemʿ ola şeb ü rūz

Ṣayup nuḳūd-ı güzeşte ḥayātı rūz-be-rūz

Ḫabīr-i nefʿ ü ziyān ol dilā be-her şeb ü rūz

Sirişk dānelerün sübḥa eyleyüp şeb ü rūz

Hevā ile giçen eyyāmumız ḥisāb idelüm

IX.

Ḫum-i devātuma bāde-i müdām olup kātib

Be-dest-i şevḳ-i ḳalem çün piyāle-i sākīb[367]

Ferāh-nüvīs-i **Rıżā** ḫāme-i ṣafā gālib

Sürāḥī-i ḳalemi al ele yine **Ṭālib**

Şarāb-ı naẓm ile yārānı neşve-yāb idelüm

131.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[368]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Cāy-gīr olur muḥabbet olsa dil bī-kīne ṣāf

[366] deyn: Günāh düyūn cemʿi.
[367] sākīb: Rīzān.
[368] D. (G. 58); Erdem, Bursalı Tâlib Dîvânı, s. 232.

Olamaz rūşen-pezīrā[369] olmasa ʿāyīne ṣaf
Ṣāf-tīynet pāk-şīme ṣāf dildür sīne ṣāf
Tīre-diller[370] pür-kederdür oldıġundan sīne ṣāf
İstemezler oldıġın bed-peykerān āyīne ṣāf

II.

Çünki ṣayḳal-dih ḳılūba ṣıdḳ-ı pāk üstüvār
Cāme-dil reng-i nifāḳdan olsa ammā jenkdār
Mışḳaledār ol tegāfül itme hergiz behre-kār
Jengdār itmişdi mīnā-yı dili derd-i ḫumār
İtdi ḫākister[371]-ṣıfat dürd-i mey-i düşīne[372] ṣāf

III.

Ṣāf olınca dil olur ṣafvet-pezīr-i inbisāṭ
Māniʿ ammā daġdaġa-i ḫāṭıra gelmez neşāṭ
Taḳviyetle tābnākī mūcīb-i ḥüsn-i ḫılāṭ
Cilve-ger olmazdı anda ʿaks-i ruḫsār-ı neşāṭ
Olmasa ger ġıll u ġışdan bāde-i dīrīne ṣāf

[42b]

IV.

Bak mizāc-ı ʿāleme ẓann itme hep bī-kīnedür
İmtiḥān ḳıl tā biline ne mizāc u tīnedür
Var nāḳīṣ-i kīnedārī pāk u ṣāf-sīnedür
Meşreb-i ḫalḳ-ı cihān ṣāfīçe reng-kīnedür[373]
Cām u meydür var ise dāʾim[374] biri birine ṣāf

V.

Ṣāf-dil ola Ḥaḳ'dan ḫırṣ eyleme hīç iʿtiyād
Ol mücerrebsin **Rıżā** her kār itme iʿtiḳād
Ṣānma her kişi pāḳ-ʿırḳ u pāḳ-dāmen[375] ḫoş-nihād
Sīne-ṣāf olma ḫulūṣ-ı ḫaṣma itme iʿtimād

[369] pezīrā: Ḳabul edici.
[370] Tīre dil: Ġam-nāk ve elem-nāk ve ḳara gönüllü ya'ni.
[371] Ḫakīster: Kül ki rāmāddır ḫāsiyetle bulanmışı ṣāf eyler.
[372] düşīne: Dün gice dimek.
[373] Kīnever: Bed-gümān. Bed-bīner: bed-ṣıfat ve bed-ṣūret.
[374] dāʾim: yārān D. (G. 58/IV.); Erdem, Bursalı Tâlib Dîvânı, s. 232.
[375] pāḳ-dāmen: ʿAfīf dimek.

Ṭālibā gerd-i[376] ġarażdan olmaz āb-ı kīne ṣāf

132.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥimehu'llāhu ʿAleyh[377]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Dem-ā-dem āh iden cism-i ẓaʿīfüm bir nefes ḳalmış
O da vızlar ẓaʿafdan gūyīyā kim bir meges ḳalmış
Ne ḫaʾhiş ḫaṭve-cünbāne ḫod-meyl-i heves ḳalmış
Ġamuñla sīne-i ṣad-çāḳ-ı ʿāşıḳ bī-nefes ḳalmış
İdüp pervāz gūyā murġ-ı cānı[378] bir ḳafes ḳalmış

II.

Uçurmış murġ-ı ḥasen ʿāşiyān-gīr-i cemālüñden
Gelüp ẕāġānveş ḫaṭṭı ḳaçırmışdur yuvasından
ʿAceb nā-būd şād-ābī nümāyān ḫārzāndan
Gelüp ḫat gitmiş evvelki ṭarāvet rū-yı ṣāfından
Çekilmiş cūy-bār-ı ḥüsn-i ābı ḫār u ḫas ḳalmış

III.

Yed-i üftāde külehdür be-maṭlab olamaz peyvend
Derūn-ı rişte-i ümmīdin eyler ehl-i dil peyvend
Ne ucı belli ne rişte ki olmışdur ḳavī peyvend
N'ola itsem şikāl-i yeʾsi pā-yı himmete peyvend
Dırāz olmaġla rāh-ı kām reh-vār-ı heves ḳalmış

IV.

Aṣılmışdur sesi ʿāşıḳ-ı şeb-ā-şeb āh u zārından
Şikeste-ṭaḳat-ı bī-çāre bī-tābī ḳuvāsından
Mecāl-i cünbişi yoḳdur kemal-i żaʿf-ı cisminden
Dil ü cāndan mecāl-i nāle gitmiş farṭ-ı żaʿfından
Figān kim reh-revān-ı ʿışḳ bī-bāng-ı ceres ḳalmış

V.

Ne feryāduñ işidürler ne bir kimse saña ṣāḥib

---

[376] gerd: Ġubār.
[377] D. (G. 54); Erdem, Bursalı Tâlib Dîvânı, s. 228.
[378] gūyā murġ-ı cānı: murġ-ı cānı gūyā şeklinde Dîvân'da geçmektedir. D. (G. 54/I.); bkz. Erdem, Bursalı Tâlib Dîvânı, s. 228.

ʿAceb mi çāk-ı ceyb-i ṣabr iderse ʿāşıḳ-ı ṭālib
Rıżā müşkil degül mi hecme-i bī-raḥm ola ġāsıb
Enin itse ʿaceb mi rūzgārından dil-i **Ṭālib**
Ki tār-ı ʿankebūt-ı ġamda mānend-i meges ḳalmış

133.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[379]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

O āl-i reng-i şerminī cemālüñe niḳāb eyler
Göreydi ḥüsn ü ānın Māh-ı Kenʿān'ı hicāb eyler
Muḳābil olsa māha rūşenāyī iktsāb eyler
Görüp ruḫsār-ı pür-envāruñı şebden ḥicāb eyler
Küsūf-ı mihr ṣanma rūyına māhı niḳāb eyler

II.

Kemāl-i nāzişinden ʿāşıḳa cevrin ider bir bir
Ki reşk-i iltifātı nā-sezāyā ḳahr olur bir bir
Ṣayılmaz naḳd-i luṭfı dīgerāne baḫş ider bir bir[380]
Nücūm-ı āsumān ẓann itme şeblerde felek yir yir
Cefā vü cevr-i yāri aḳçe dökmüşdür ḥesāb eyler

III.

Şeb-ārā bedr-i ḥüsni itse teşrīf bezm-i ʿuşşāḳuñ
Elinde şemʿa-i cān munṭaẓırdur bezm-i ʿuşşāḳuñ
Olur reşk-i İrem-i nāz ile teşrīf bezm-i ʿuşşāḳuñ
Leb-i rengīn ü ḫāl-i rūyı meydür bezm-i ʿuşşāḳuñ
Meyin kevṯer-sifālin laʿl ü dürrīn müşk-nāb eyler

IV.

Ṣaḳınur eşk-i ḫūnīn ʿāşıkuñdan olmaya giryān
Ṣaḳınur nār-ı cevri ciġerini itmeye büryān
Dil-i maḥzūn müşkildür ḳaçan olur ise sūzān
Bilür tāb-ı cemālüñden olur pervāneveş sūzān
Anuñçün şemʿ-i çeşm-i ʿāşıḳāndan ictināb eyler

[379] D. (G. 36); Erdem, Bursalı Tâlib Dîvânı, s. 210.
[380] bir bir M.: yir yer yer D. Erdem, G. 36, s. 210.

[43a]

V.

O māh-ı ḥüsne ʿāşıḳ sen misin āyā bu ʿālemde
Ṣayısuz pertev-i ḥubbiyle rūşen-dil bu ʿālemde
Rıżā pervāneyüz ol şemʿ-i ḥüsne biz bu ʿālemde
O māha müşterīyüz **Ṭālibā** biz kim bu ʿālemde
Fürūġı mihr-i enver ʿārızından iktisāb eyler

134.

Taḫmīs-i Ġazel-i Ṣābit Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[381]

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

I.

Birer ucı ṭoḳınur tār-ı zülf-i cānānuñ
Şikeste ḳalbine ʿuşşāk-ı dil-şodenüñ
O tāze bağlu göñüller şumārı yoḳ anuñ
Ṣabā şikencin açup tār-ı zülf-i cānānuñ
Ṭoḳınmasun teline ʿāşıḳ-ı perīşānuñ

II.

O rengüñ şermī tebessüm-künān gül-i güldür
Hezārı şīfte-i dil iden o ḫande-i güldür
Velī ki ḫār ise sūzen be-çeşm-i bülbüldür
Hezāra nisbet içün cümle çeşm-i bülbüldür
Perend-i sūzenī-i ālı verd-i raʿnānuñ

III.

Alur göziyle baḳ imdi ki üçlerüñ biridür
Riʿāyet eyleyegör kim o üçlerüñ biridür
Ḫoş eyle göñlüni al sen üçlerüñ biridür
Teġāfül eyleme ey ġonca üçlerüñ biridür
Duʿāsını alagör ʿandelīb-i nalānuñ[382]

IV.

Ne gözle gördigüñ āyā o dil-ḫırāşīde
Cihāna eyle naẓar kim degül ḫırāşīde

[381] "Bu şiir, Sâbit Dîvânı'nda bulunan 207. gazele yapılmış tahmîstir." bkz. Turgut Karacan, "Sâbit ve Edisyon Kritikli Dîvân Metni", Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi, Erzurum, 1991, s. 516.
[382] ʿandelīb-i nalānuñ: ʿandelīb-i şeydānuñ D. (G. 207/III.); Karacan, s. 516.

Ümmīd-i rāḥat-ı fānī dile ḫırāşīde
Çemende bülbüli ẓann itme dil-ḫırāşīde
Bir ucı ġoncadadur ḫār ḫār-ı hicrānuñ

V.

Giyāh-ı fānī degül mi bu bāġda ṣābit
Ne mülk elde nihāyet ne nāṭıḳ u ṣāmit
Rıżā nümūne cihānda çoġ olmada ṣābit
Ümīd-i būy-ı vefā yoḳ bu bāġda **Ṣābit**
Güli ẕükām-ı dimāġı degül mi insānuñ

135.

Taḫmīs-i Ġazel-i Derviş Āgāh ʿAleyhi Raḥmeti'llāh[383]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Tehīdür neşʾe rīz-i bādeden peymāne-i müflis
Reḫā bīm-i yesāġ muḥtesibden ḫāne-i müflis
Be-her-şeb şuʿle-i mehdür çerāġ-ı ḫāne-i müflis
Tehīdür bār-ı āb u dāneden kāşāne-i müflis
Ḳanāʿatdur hemīşe ked-ḫudā-yı ḫāne-i müflis

II.

Tehī destī ile Nīl-i emel ġāyet de müşkildür
Ḫayāl-i ṣırf ile kām-resī ġāyet de müşkildür
Biżāʿa kim ise dād u sitede ġāyet de müşkildür
Güşād-ı ʿuḳde-i zülf-i emel ġāyet de müşkildür
Revādur[384] olsa dendān-ı ṭamaʿdan şāne-i müflis

III.

Virüp yeʾsi gīrān-bār-ı[385] emelden ẕahrına ḫiffet
Ḫalāṣ olmış sipihrüñ minnetinden çekmiyor ṣıḳlet
Olınca yeʾsi ser-māye ki çekmez ṣıklet-i minnet
İder rūz āftāb u şeb şuʿāʿ-ı māh ile ülfet
Viṣāl-i şemʿden mehcūrdur pervāne-i müflis

IV.

[383] D. (G. 183); Akpınar, Âgâh Dîvânı, s. 369.
[384] Sezādur: Revādur D. (G. 183/II.); Akpınar, Âgâh Dîvânı, s. 369.
[385] gīrān-bār: Ağır yük.

Ne ḳayd-ı kām-yābīde ne iḳdām-ı mirās[386] eyler
Ḫoşā tūl-i emelden el yumuş ne iltimās eyler
Biçüp sāde ḳumāş zīndegānī ḫoş libās eyler
Ne cevr-i muḥtesib ne ṭaʿn-ı zāhidden hirās eyler
Ki ḫālīdür hemīşe sāġar u peymāne-i müflis

V.

Degül ḥācet-**Rızā** rind-i cihān-sūzā güle inbāh
Oḳuya sāde-levḥān[387] intibāhı eyleye her gāh
Zihī rengīn ġazel kim ḥāl-i müflisden ider āgāh
Muraṣṣaʿ-pūş olursa şāhid-i naẓmum n'ola **Āgāh**
Ki naḳl-i kimyādur ser-be-ser efsāne-i müflis

[43b]

136.

Taḫmīs-i Ġazel-i Ṣābit Raḥimehu'llāhi Teʾālā[388]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Kimyā gibidür yek-naẓar-ı pīr-i ḫarābāt
Teʾsīr-i serīʿ-i hem-nefs-i pīr-i ḫarābāt
Tūtīyā-yı maḫże ḫāk-i reh-i pīr-i ḫarābāt
Nāyı nefesoġlı ideli pīr-i ḫarābāt
Muḥrıḳ gelür āheng-i mezāmīr-i[389] ḫarābāt

II.

Nāzende nigārına niçe olmaya ḥayrān
Üftādeleri gördigi dem-naḳşına ḥayrān
Dil cāẕibe-i hūş-rübā ḥüsnine ḥayrān
Her muġ-beçe-i mesti birer penbeden arslan
Rengīn görinür ʿāşıḳa ṭaşvīr-i ḫarābāt

III.

Bir başka neşāṭ-āver olurdı ney-i vaṣla
Reşk eyler idi görse o Cem Key'le

[386] mirās: Dürüşmek.
[387] sāde-levḥ: Işṭılāḥīde aḥmaḳ ve cāhil ve ġāfil; sāde-dil gibi.
[388] D. (G. 35); Karacan, Sâbit Dîvânı, s. 435.
[389] mezāmīr: Cemʿi. Mizmār: Düdük.

Şāhāne edā kim rūşen-i sāḳī-i meyle
Tūġ ü ʿālem-i zülf ü ḳad-i sāḳī-i meyle
Her rind-i Cem-āyīn olur mīr-i ḫarābāt

IV.

Bak ʿayn-ı başīret ile kim devleti artar
ʿİbret ala gör ḥürmetle rifʿati artar
Ẓann itme tehī ḥikmeti var ʿizzeti artar
Günden güne hep dāʾire-i ḥaşmeti artar
Taḳdīre muvaffıḳ gibi tedbīr-i ḫarābāt

V.

Sen olma **Rıżā** elde iken fırṣatı ḳānıt[390]
Cūyā-yı Rıżā olmadadur ʿışḳla ḳānıt
İfnā-yı ḥayāt ile çe-sevdā olmada ṣābit[391]
Ol buḳʿada feryād ide ṣıdḳ ile **Ṣābit**
Ḥāşā ki döne nāle-i şeb-gīr-i ḫarābāt

137.

Taḫmīs-i Ġazel-i Fāʾiż ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī[392]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Düşmen-i nefse hücūm it şeş-per-i[393] tevḥīd ile
Ḳahra saʿy eyle müdāmā teber-i[394] tevḥīd ile
Sen cihād-ı ekber ile ʿasker-i tevḥīd ile
Sīneñi ṣad pāre eyle ḫançer-i tevḥīd ile
Yaḳ kebābāsā vücūduñ aḫker-i[395] tevḥīd ile

II.

Māyedār-ı ḳābiliyet var ise bū-yı viṣāl
Cān-ı dimāġına ṣabā işmām ider gelmez kelāl[396]
Ġam yeme oldıysa ḳalbüñ külbe-i[397] aḥzān-miṣāl

[390] ḳānıt: Muṭīʿ.
[391] ṣābit: Çağırıcı.
[392] *"Güftār-ı Fāʿiż-i Mustāfa Efendi El-Müdderisü'l-Edirnevī Der-Tevḥīd-i Bārī ʿAzz ve Celle"* başlığı adı altında Dîvân'da yer almaktadır. D. (K. 1); Demir, Edirneli Fâiz Dîvânı, s. 128.
[393] şeş-per: Altı yaprāḳlı ṭıyūz.
[394] teber: Balta.
[395] āḫker: Ḳor ki āteşiñ yanup ḫulāṣası.
[396] kelāl: Yorulmaḳ ve uṣānmaḳ.

Cānib-i Ḥaḳ'dan dilerseñ kim ire bū-yı viṣāl
Cān meşāmın ḳıl muʿaṭṭar ʿanber-i tevḥīd ile

III.

Ābveş her pūla aḳma āb-ı şeyb[398] dil virüp
Ḫār u ḫas çoḳ meyl-i gülşen eyleme sen dil virüp
Çoḳ firāz u şīb-i reh-var ġāfil olma dil virüp
Vādī-i ġafletde ḳalma mā-sivāya dil virüp
ʿĀzim-i rāh-ı Ḫudā ol reh-ber-i tevḥīd ile

IV.

Bu cihānda ʿömrüñ olsa biñ sene kerkes[399] gibi
Şübhesizdür pençe-i bāz-ı ecel der-pes gibi
ʿArif ol terviḥ-i[400] rūḥ it olma sen nā-kes gibi
Cīfe-i dünyāya meyl itme ṣaḳın kerkes gibi
Ṭāʾir-i ḳuds ol er iseñ şeh-per-i[401] tevḥīd ile

V.

Ḳuvvet-i ʿışḳıyla saʿy it Ḥaydarāsā per-i dil ol
Ḫayr-ı nefse hücūma zūr eyle sen bāsil[402] ol
Olma mehmel sen **Rıżā-cū** tā-cihāda ʿācil ol
Ḳuvvet-i ʿışḳ ile **Fā'iż**-i mālik-i mülk-i dil ol
Nefs ü şeyṭāna hücūm it leşker-i tevḥīd ile

[44a]

138.

Taḫmīs-i Ġazel-i Ṣābit Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[403]

Müfteʿilün Fāʿilün Müfteʿilün Fāʿilün

I.

Mey-gede-i ʿışḳı sen ṣanma baṭaḳlı degül
Başma ayak vāʿiẓā yolı ṣuvaḳlı degül
Seyl-i ʿirem gibidür ṣuyı bataḳlı degül

[397] külbe: Ḳamışdan olan ev ḫāne-i teng u tār.
[398] āb-ı şeyb: Şu aḳıntısı ve yüksekden aḳan ṣudur.
[399] kerkes: Āḳbābā denilen kuş.
[400] tervīh: Rāḥat vermek.
[401] şehper: Ḳanadıñ uclarında ūzūn yelkenleri pür-dil yürekli şeciʿ dimek.
[402] bāsil: Bahādır ve şecāʿatli.
[403] D. (G. 229); Karacan, Sâbit Dîvânı, s. 528.

Duḫter-i rez perde-i camda saḳlı degül

Rind-i mey-āşam[404] ile gizli ḳapaḳlı degül

II.

Penc-i ḥavās-ı vücūd hep götüri sendedür

Naḳd-i şuʿūr-ārā meh hep götüri sendedür

Cümle ḳuvā-yı ḥayāt hep götüri sendedür

Cāẕibe-i ḥüsn ile cān ü dil sendedür

ʿĀşıḳ-ı dīvānenüñ yalñız ʿaḳlı degül

III.

Ẕī-ḥaseb gülşeni ġonca-ı nev-restenüñ

Pāk-nijād[405] u aṣīl ġonca-ı nev-restenüñ

Yoḳ kelef[406] u ʿilleti ġonca-ı nev-restenüñ

Ẕātı ʿaceb pākdür ġonca-ı pev-restenüñ

Lāle-i ebri-ṣıfat cildi behaḳlı degül

IV.

Elde pīyāle müdām dīdesi maḫmūr ise

Mest-i mey-āşām gibi dīdesi maḫmūr ise

Rind-i ser-endāz[407] u şān dīdesi maḫmūr ise

N'ola ḥabāb-ı meyüñ dīdesi maḫmūr ise

Nergis-i pür-jālenüñ gibi çapaḳlı degül

V.

Bu ġazel-i pür-hüner peh[408] ki **Rıżā** nesaḳdur

Oldı sezā şāʿire eyleye çün meşaḳdur

Añla nükātını ḫoş kim suḥan-ı ʿışḳdur

Naḳl olınan **Ṣābitā** menḳabe-i[409] ʿışḳdur

Maḫfil-i[410] ʿuşşāḳda maṣṭaba[411] naḳli degül

139.

Taḫmīs-i Ġazel-i Derviş Āgāh ʿAleyhi Raḥmeti'llāh[412]

---

[404] mey-āşām: Muttaṣılān mey-nūşam dirler.
[405] nijād: ʿArif; nisīb ṣuya dirler.
[406] kelef: Yüz ve ʿāżāyı digerden olan leke.
[407] Ser-endāz: Seciʿ ve baġliyet-mest.
[408] peh: Hāy aṣliyle edāt-ı taḥsīndir. Nesḳ: Kelāmı nazmı vaḥid üzre sevḳdür.
[409] menḳabe: Feʿl-i ḥüsn ü hüner.
[410] Maḥfil: Meclis.
[411] maṣṭaba: Cā-yı fuḳarā ve ol minkān ki ḫalḳ cemʿ olup söyleşe.

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Gördüñ ḳatı çoḳ şīvelerin māh-liḳānuñ
Dil-sūz-i sitem olmışuz ol māh-liḳānuñ
Ne meyl-i muḥabbet ne vefā māh-liḳānuñ
Çekdük ne ḳadar cevrini her māh-liḳānuñ
Nāmını işidüñ mi meger mihr-i vefānuñ

II.

Divāne göñül şimdi hevā vü hevesinden
Yeler gezerek bād-be-dest hevesinden
Żabṭ olsa idi gezmez idi hīç hevesinden
Gezmez idi göñül böyle hevā vü hevesinden
Olsaydı birer celbesi ol zülf-i du-tānuñ

III.

İsterseñ eger ola dilāḫoş icābet
Esbāb-ı icābet ne ise eyle riʿāyet
Sadece tevekkül ile mi eyle dirāyet
Der-yüze-i gird-āb-ı tevekküldür icābet
Hīç feyż eṯeri var mı duʿāsında gedānuñ

IV.

Taṣvīr olınsaydı heyūlāsı olurdı
ʿĀlemde heyūli-i muşaḫḫaṣ görünürdi
Ne şübhe ki bir ṣūret-i zerrāḳa dönerdi
Zāhid hele tezvīrde şākirdüñ olurdı
Bir ṣūrete girseydi eger şaḥṣ-ı riyānuñ

V.

Şāʿir olıcaḳ böyle gerek māhir āgāh
Mānend-**Rıżā** olsa pesen-dīde her āgāh
Rengīni-i mażmūnı müsellemse de her gāh
Üstād-ı süḫan şeyḫi-i ḫoş lehçeye **Āgāh**
Taʿbīrini ʿarż it bu pesen-dīde edānuñ

---

[412] "Bu zemin şiir Âgâh Dîvânı'nda bulunmamaktadır." bkz. Şerife Akpınar, "Âgâh Dîvânı ve İncelemesi", Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Entitüsü (Doktora Tezi), Konya, 2006.

[44b]

140.

Taḫmīs-i Ġazel-i Diger Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[413]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

Nīşter itme dilüñ sen ḫar-ı zenbūr gibi
Ḳıl ḥaẕer olmaya sen herkese menfūr gibi
Başdırur nefreti ḫalḳuñ seni bir mūr gibi
Ḫalḳa āzārı şiʿār eyleme sāṭūr gibi
Herkese yār-ı ġam ol bāde-i engūr gibi

II.

İde gör ṣāf u mücellā dilüñi āyīneveş
Ṣūret u sīretüñe eyle naẕar āyīneveş
Görme ġayrın kelef u pāsını sen āyīneveş
Kimsenüñ ʿaybını urma yüzine āyīneveş
Yüri settār-ı ʿuyūb ol şeb-i deycūr gibi

III.

Ṭāşa teʾs̱īri olur başlasa bir kez söze
Cān-fezā dil-şodeye başlasa bir kez söze
Şeb-i vaṣluñı o mahuñ bāhir olur her rūza
Ẓulmet-i şām-ı firāḳını degişmem rūza[414]
Sevmişem bir beyt-i ḫurşidveşi[415] nūr gibi

IV.

Nār-ı firḳate yaḳıp ammā o ḳadar dāġum kim
Meylin āġyāra görince o ḳadar dāġum kim
Böyle bārid rūşenden o ḳadar dāġum kim
Serd-i mihrī-i cihāndan o ḳadar dāġum kim
Görinür mihr-i felek çeşmüme kāfūr gibi

V.

Kām-yābı ola mı kimse be-vaḳf-ı dil-ḫā

---

[413] D. (G. 351); Akpınar, Âgâh Dîvânı, s. 537.
[414] Dîvân'da bu zemin şiir 4. beyittir. Bu zemin şiirde, 3. beyitin 4. beyit ile yer değiştirildiği görülmektedir. bkz. D. (G. 351); Akpınar, Âgâh Dîvânı, s. 537.
[415] beyt-i ḫurşidveşi: meh-i ḫurşidveşi D. (G. 351/III.); Akpınar, Âgâh Dîvânı, s. 537.

Felegüñ cevri **Rıżā** olmada çünkim her gāh
İtmez ümmīd-i vefā kim ise merd-i āgāh
İtme āzürde şikāyetle o şūḫı **Āgāh**
Ġālibā cevr ü cefā itmede mecbūr gibi

141.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[416]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Dilden ümmīd-i naḳşını maḥv eyle sāde ol
Mirʾāt-ı ṣāfā döndüre gör de ṣafāda ol
Ne ẕaḫm-ı ḫārī gör ne de bir gül-şitāde ol
Gülzār-ı ġamda ġonca gibi nā-güşāde ol
Meyḫāne-i neşāṭda ser-cūş-ı bāde ol

II.

Zūr ile olmaz ey dil āvāre nīl-i yār
Zūr eyler mi hīç olamaz saña meyl-i yār
Ser-bāz-ı merd-i ʿışḳa olur çünki vaṣl-ı yār
Zūr ile olmaz ey ḳad-ı ḫam-geşte vaṣl-ı yār
Ol ṭıfl-ı şūḫ elinde kemān u kebāde ol

III.

ʿUşşāḳa gerçi çoḳ sitemi māh-rūlaruñ
Cevrin taḥammül itme gerek māh-rūlaruñ
Cevrīnden olma şākī dilā māh-rūlaruñ
Eksük degül cefāları hīç māh-rūlaruñ
Benden tamām var dil-i şeydā ṣafāda ol

IV.

Dāʾim ẕemīn-i ümmīye çeşm-i eşk-bārdan
Reyyān olınca çekmeye minnet bahardan
Şād-āb-ı sebzī bāriş-i feyẕ-i niṣārdan
Ümmīdi tīġ-ı berḳ ile ḳaṭʿ it bahārdan
Taḥṣīl-i āb-rū ile neşv ü nemāda ol

V.

[416] D. (G. 243); Akpınar, Âgâh Dîvânı, s. 429.

Dil-ḫ̆āh ise cihānda **Rıżā** güşşadan ferāġ
Ne minnet-i kesānī çeküp ne de güm-sürāġ[417]
ʿAḳluñ başında yār ise ṭut pendime ḳulāġ
Zīr-i felekde ister iseñ güşā-i ferāġ[418]
Āgāh künc-i ṣabr u maḳām-ı rıżāda ol

[45a]

142.

Taḫmīs-i Ġazel-i Āgāh Raḥimehu'llāh[419]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

Ne sitem-dīde-i yār u ne de bākindendür[420]
Ne ḳasāvet ne de rüsvāʾī-yi[421] ākindendür[422]
Şekvemiz tā ḫalfe meyle vişākindendür[423]
ʿĀşıḳuñ āhını ṣanma dil-i çākindendür
Yār-ı bī-raḥm ile ṭabʿ-ı gile[424] nākindendür

II.

Dil-güşā ise de gülşen baña āteş-gededür
Çār-bāġ-ı Ṣıfāhan olsa da āteş-gededür
Her maḥal kim görürüm gözüme āteş-gededür
Bādesüz seyr-i gülistān baña āteş-gededür
Ẕevḳ baḫşālığı bāġuñ daḫı tākindendür[425]

III.

Sīnesi āteş-i āh ile ṭutuşmuş yansun
Müşt-i ḥasretle sırr-i firḳati döksün yansun
Dūd-ı āhı gice gündüz göge çıḳsun aġsun
ʿĀşıḳuñ āb-ı şirişk āteş-i āhı n'itsün
Ḫass-ı bīgāne-perest oldığı ḫākindendür

---

[417] güm-sürāġ: Yolı azmış ve şaşırmış murād.
[418] güşā-i ferāġ: dil-güşā maḳām D. (G. 243); Akpınar, Âgâh Dîvânı, s. 429.
[419] D. (G. 116); Akpınar, Âgâh Dîvânı, s. 302.
[420] bāḳ: Ḫavf.
[421] rüsvāʾyi: Şīyūʿ ki gizli nesne āşikār olmaḳlıḳ.
[422] āk: ʿAyb.
[423] vişāk: Sürʾat-i sīr.
[424] Gile-nāḳ: Müştekī.
[425] tāk: Üzüm çubuğu.

IV.

Ṣūretā meyl-i dilā hīç ḥaḳīḳi ṣanma

Dil-firībi rūşen-i ʿişveyi gerçek ṣanma

Açup itse tevāżuʿ hele gerçek ṣanma

Gāh luṭf itse de ʿuşşāḳa teraḫḫum ṣanma

Çoḳ cefā itmedügi bīm-i helāḳindendür

V.

Zāde-i ṭabʿ **Rıżā** sıhr[426] gibi āgāha

Tev ʿamān oldı ḫayāliyle dil-i āgāha

Lafẓ çün māder-i ʿaḳiyle[427] hüner-i āgāha

Ehl-i maʿnī[428] n'ola dil-dāde ise **Āgāh**'ı

Burḳaʿ-ı[429] bekr-i suḫan[430] dāmen-i pākindendür

143.

Taḫmīs-i Ġazel-i Nergisī ʿAleyhi'r-Raḥmeti'llāhi'l-Ġanī[431]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Rūşen olurdı dīde-i dil görse māhumı

Reşk-āverī-yi bedr-i felek görse māhumı

Maṭlaʿ-firūz-ı bezm-i cihāndur o māhumı

ʿĀġūşa ebrveş çekebilsem o māhumı

Tā evc-i āsmāna atardum külāhumı

II.

Ḥiddet-feżā-yı meşʿale gibi şerāre-pāş

Ṣanma şihāb-ı āteş-i āhum şerāre-pāş

---

[426] sıhr: Dāmād.

[427] ʿaḳiyle: ʿAṣba ki baba ṭarafı ve ḳarābeti ve her şeyiñ ekremi ve lüʾlüʾ-i baḫrıñ ʿaḳīlesi.

[428] Ehl-i maʿnī: Nāl-i maʿnī D. (G. 116/V.); Akpınar, Âgâh Dîvânı, s. 302.

[429] Burḳaʿ: Peçe ki yüze taʿlīḳ olunur.

[430] Burḳaʿ-ı fikr-i süḫan: Burḳaʿ-ı bekr-i süḫan D. (G. 116/V.); Akpınar, Âgâh Dîvânı, s. 302.

[431] Bu tahmîs, "Şiir Mecmûalarında Nergisî'nin Türkçe Gazelleri ve Bu Gazeller Üzerine Bir Değerlendirme" adlı makale çalışmasında yer alan 18. gazeldir. Bu zemin şiir, adı geçen mecmûada 9 beyitten oluşmaktadır. Eksik olan beyitler şu şekildedir: Bkz. Bahir Selçuk, "Şiir Mecmûalarında Nergisî'nin Türkçe Gazelleri ve Bu Gazeller Üzerine Bir Değerlendirme", Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (12) s. 17-18.

[7.Beyit]: *"Hep sūz-ı mihr-i ṭalʿatıdur [iden] pür-fürūġ*
Ṭāḳ-ı bülend-i çarḫda ḳandīl-i āhumı"

[8. Beyit]: *"Naḳd-i süḫanla ʿasker-i maẕmūn-ı bī-ḳıyās*
Şāh-ı belāġatüm göre genc ü sipāhumı"

[9. Beyit]: *"Rīş-i sefīdi ṣunʿ-ı bedīʿi ider sefīd*
Hem-reng-i rūz ider şeb-i baḫt-ı siyāhumı".

Döndi gürī-yi nāre bu āh-ı şerāre-pāş
Ẓulmet-şikāf-ı hecr olur āh-ı şerāre-pāş
Yel mumlarıyla ḳaṭʿ iderin şimdi rāhumı

III.

Medhūş-ı ʿışḳ-ı nuṣḥla mümkin mi sīr ola
Ġayr-i viṣāl-i dilde gel cāy-gīr ola
Ṣanma ḫayāli yār ile dil sīr sīr ola
Mümkin müdür gedā-yı naẓar-sīr sīr ola
Gözden ṣaḳınurın şeh-i ʿālem-penāhumı

IV.

Ḫūn-āb-ı çeşm ü āh-ı derūn müddeʿāma bes
Bī-tābī-yi neẓār-ı cism-i müddeʿāma bes
Āşūfte-ḥāl-ı ʿāşıḳı bu müddeʿāma bes
Sūz-ı derūn u ṣıdḳ-ı nefs müddeʿāma bes[432]
Ḳāżi-i ʿışḳ ṭutmaḳ[433] olmaz güvāhumı

V.

Mūcib ne idi ola baña gec-nigeh ḫiṭāb
N'oldı sebebüñe bilemedüm ola hem-ʿiṭāb
Endīşem oldı n'olsa ʿaceb bāʾiṣ-i ḫiṭāb
Ḥayrān idüm faḳīre[434] nedür bāʾiṣ-i ḫiṭāb
İḫlāṣ imiş ṣuçum hele bildüm günāhumı

VI.

Her şīvekār-ı cevri **Rıżā** bī-şümār olur
Raḥm eylemez fütāde ḫūn-ḫār-ı kār olur
Ḥüsn-i ḫılāṭı ġayrıya şīrīnkār olur
Bī-şübhe **Nergisī** bilirüm yār-ı mār olur[435]
Kendüme yār bileli ʿavn-ı İlāh'umı

[45b]

144.

Taḫmīs-i Ġazel-i Nergisī Raḥimehu'llāhu'l-Ġanī[436]

[432] müddeʿāma bes: müddeʿā yeter (M. 18./V.); Selçuk, "Mecmûa", s. 18.
[433] ʿışḳ ṭutmaḳ: ʿaşk[a] sormamak (M. 18./V.); Selçuk, "Mecmûa", s. 18.
[434] fakire: ḥaḳīre (M. 18./VI.); Selçuk, "Mecmûa", s. 18.
[435] yār-ı mār olur: yār olur (M. 18./IX.); Selçuk, "Mecmûa", s. 18.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

Dil-i maḥzūnuma oldı yine baḫtum yāri
Diledigüm gibi buldum ne güzel dildāri
Baʿd-zīn itmeye dīvāne göñül hīç zārī
Ḥaḳ Teʾālā bana göñlümce virdi yāri
Dil-i şeydāya güzel virdi o yāri Bārī

II.

Çār-ebrū bana ber-vefḳ-i müʾeṣṣir ḫoş-ter
Cū-yı ḥüsn-i ābı ṭaşup aña dū-ebrūdur kemer
Gülşen-i rāz-ı ḫaṭṭ-ı nüsḫasın itdüm ezber
Bana kār itmez idi bir daḫı şemşīr-i keder
Kākülün gerdenime ṣalṣa ḥamāʾil-vārī

III.

Çeşm-i cādūsına bir ḫoşca baḳup seyr eyle
Siḥir-bāzī nīce olur diḳḳatle seyr eyle
İde tesḫīr-i murād eyledigin seyr eyle
Her naẓarda beni bir ṣūrete ḳor seyr eyle
Eṣer-i ṣūʿbede-i[437] dīde-i şīrīnkārī

IV.

Oḳusam muṣḥaf-ı rūyın dilümi şād itsem
Aḥsen-i Ḫālıḳ olan ḳudreti ḫoş yād itsem
Şemme-i ʿıṭr-i vaṣl-ı şemmini muʿtād itsem
Gül-i ruḫsāre muḳabīl n'ola feryād itsem
Bülbülüñ lāzime-i ḥālī degül mi zārī

V.

Cünbīş-i nāz-perī göñlümi itmekde figār[438]
Ġamze-i tīz-terī sīneme itmekde güẕār
Böyle evżāʿ-ı taḥammül ide mi ʿāşıḳ-ı zār
Ḫātır-ı pür-ḫalecānda ḳomaz ārām u karar

---

[436] Taḫmīs-i Ġazel-i Nergīsī Raḥimehu'llāhu'l-Ġanī (?). *Nergisî*'ye ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.
[437] ṣūʿbede: Ḥoḳḳa-bāz ve emṣāli ṣūʾbede-bāz dirler.
[438] fiġār: Müşevveş ü mücerretü'l-ḫātır.

Cilve-i ḳadd-i dil-ārā-yı ṣabā-reftārı

VI.

Mest-i ḥayret-zede-i bāde-i ʿışḳ-ı dildār

Yād-ı dārende-i sāḳī-i vaḥīd-i dīdār

Merd-i ser-bāz-ı **Rıżā** dil-şode yār-ı dildār

Rind-i ser-mest-i ṭarab-ḫāne-i ʿışḳ ruḥ-ı yār

Nergisī-i suḫān-ārā-yı fennī hüş-yāri

145.

Taḫmīs-i Ġazel-i Şeyh Nesīb Raḥimehu'llāhu'l-Mucīb[439]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Bu żaʿfla āh eylemege tāb mı ḳaldı

Yebs oldı dimāġ-ı dil cān-ı āb mı ḳaldı

Yollara naẓar-ı ḥasretle ḫˇāb mı ḳaldı

Ḳan aġlamaġa dīdelerüm tāb mı ḳaldı

Ol yemde telāṭum idecek āb mı ḳaldı

II.

Feryād iderek pāyuñda düşsem ʿaceb olmaz

Ṣad şevḳle terk-i edeb itsem ʿaceb olmaz

Nāmūs etegin çāk ider alsam ʿaceb olmaz

Dāmānuña küstāh düşersem ʿaceb olmaz

Mestī-i mey-i ʿışḳ ile ādāb mı ḳaldı

III.

Cūyende olur yeller ile dil seni görmez

Dil silsile-i zülfüñ esīri seni görmez

Āzādelügi ḳayde düşürdi seni görmez

Dīdāruñı dil vāḳıʿasında bile görmez

Çeşmümde ġam-ı hicrüñ ile ḫˇāb mı ḳaldı

IV.

ʿIşḳuñ güherīn cemʿ eyle sevdā-gerīde

Ṣad mücmel olur gevher-i sevdā-gerīde

Kesbī eyledi ʿışḳuñ ile sevdā-gerīde

[439] D. (G. 199); Hidayetoğlu, Nesîb Dîvânı, s. 492.

Ey Yūsuf-i ṣānī saña sevdā-ger-i dīde

Ḫarc eylemedük gevher-i nā-yāb mı ḳaldı

V.

Bu medrese-i fānīde mānend-i nesībā

Gördüñ oḳuduḳ ṣad nüsaḥ-i derd **Rıżāyā**

Görmedigimüz ḳaldı mı bir ġāmıża-āya

Gördük nüsaḫ-ı miḥneti ser-cümle **Nesībā**

Nā-dīde fen-i ʿışḳda bir bāb mı ḳaldı

[46a]

146.

Taḫmīs-i Ġazel-i Şeyh Nesīb ʿAleyhi'r-Raḥmeti'llāhi'l-Mucīb[440]

Feʿūlün Feʿūlün Feʿūlün Feʿūl

I.

Mesīr-i fülk-i cāygāh-ı āfitāb

Sipihre ṣettār-ı ṭafra cāh-ı āfitāb

Serinde müşaʿşaʿ külāh āfitāb

O ruḫ-sāra itse nigāh āfitāb

Olur ẕerreāsā tebāh āfitāb

II.

Geleydi o bezm-i fürū-zendeye

Dönerdi fenār-ı żiyā-māndeye

Dönerdi o ḥayrān fürū-māndeye

Döner bir çerāġ-ı seḥer-māndeye

Eger bulsa ol bezme rāh āfitāb

III.

Ne beñzer naẓar ḳıl o rūy envere

Ki mihr-i celī nitekim aḫtere

O raḫşende birer ḳamer dil-bere

Sezā olsa ol Mevlevī dil-bere

Ḳamer pālheng ü külāh āfitāb

IV.

Düşüp germī-i ʿışḳı cāmeye

[440] D. (G. 12); Hidayetoğlu, Nesîb Dîvânı, s. 290.

Dem-i ʿışḳı dem-sāz olınca yine

Ki câme düşüp ġulġule-dem niye

Düşer ʿaks-i ruḫsārı câm-ı meye

O māhum olur gāh gāh āfitāb

V.

Gezer devr ider ṭurmaz ol rūz u şeb

Murādını bilsem nedür kim ʿaceb

Aradığı vardur gezer bī-taʿab

Meger ol dür-i ḥüsni eyler ṭaleb

İder baḥr-i nūra şināh āfitāb

VI.

Ḳulaġa ṭaḳup ḥalḳa-i bendeñi

Teşennüf nīşana dil-i bendeñi

Rıżā *veş* aña ʿarż ider bendeñi

Nesīb ol mehe ʿarż ider bendeñi[441]

Şeh-i kişver-i ṣubḥgāh āfitāb

147.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[442]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Sūz-ı ʿışḳ-ı cān-gündāzı ḥüsn-i ḫūbāna revāc

Nāzīş-i dil-cū-yı dil-ber ʿāşıḳa virdi revāc

Cevheridür güherüñ itmānına viren revāc

Cevher-i ḥüsn āb u tāb-ı ʿişveden buldı revāc

Ḥüsn-i bī-nāz oldı mānend-i seḥer-mānde sirāc

II.

Güllere revnaḳ dih-i şüḳūftegi bād-ı niyāz

Gülşen-ārā-yı cemāl-i nāzenīn bād-ı niyāz

Ebr-i āh u āb eşk oldı ṣabā bād-ı niyāz

Gülşen-i nāza ṣabālıḳ eylemiş bād-ı niyāz

---

[441] Dîvân'da bu zemin şiir 7 beyitten oluşmaktadır. Bu zemin şiirde eksik olan beyit Dîvân'da şu şekildedir: bkz. D. (G. 12); Hidayetoğlu, Nesîb Dîvânı, s. 290.

"Bileydi eger luṭf-ı ḫaṭṭ-ı ruḫuñ
Ġamından olurdı siyah āfitāb."

[442] D. (G. 17); Hidayetoğlu, Nesîb Dîvânı, s. 295.

Ol zemān kim ḥüsn ile ʿışḳ eylemişdür imtizāc

III.

ʿIşḳa Eflātun dermān eylese olmaz sūd-mend

ʿĀşıḳ-ı üftādeye derdi devā-yı sūd-mend

Cān-fezā-yı şīve-i dil-berden olur sūd-mend

Zāhidüñ dārū-yı pend-i telḫi olmaz sūd-mend

Mümteʿniʿdür derd ehl-i ʿışḳa tedbīr-i ʿilāc

IV.

Kevs̱er laʿl-i şifā-baḫşāsına dil-teşneyüm

Cān-güẓār-ı ġamze-i ser-tīzine dem-besteyüm

Mevc-i caʿd-ı gīsū-yı dil-cūsına dil-besteyüm

Verziş-i sevdā-yı zülf ü ḫaṭṭ ile dil-ḫasteyüm

Bu ḫavālar āḫirü'l-emr itdi taġyīr-i mizāc

V.

Şükr li'llāh niʿmet-i ʿışḳ ile şuʿāndur **Rıżā**

Ḥamd ṣad ḥamd olmada iḥsān u inʿām-ı Ḫudā

İhtiyāc-ı minnet-ı ḫ̆ān-ı felekden dil rehā

Münʿimān-ı dehre reşk itmez **Nesīb**-i bī-nevā

İntiẓām-ı devlet ṭabʿıyla eyler ibtihāc

[46b]

148.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[443]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Döner baḥr-ı muḥīṭe mevcūddur ḥalḳa-i tevḥīd

O deryā-dil bilür kim pür-derddür ḥalḳa-i tevḥīd

Füyūż-ı neşvesi teʾs̱īr-i terdür ḥalḳa-i tevḥīd

Fenā bezminde gerdān cām-ı zerdür ḥalḳa-i tevḥīd

Şeb-i ġafletde ḫurşīd-i seḥerdür ḥalḳa-i tevḥīd

II.

Eger mirʾāt-ı ḳalbe ʿaks iderse şāhid-i feyżi

Baṣīretle olur meşhūduñ ancaḳ şāhid-i feyżi

[443] D. (G. 20); Hidayetoğlu, Nesîb Dîvânı, s. 298.

Merāyāda ṣor-merʾī degüldür şāhid-i feyżi
N’ola gösterse dāʾim ʿaks-i rūy-i şāhid-i feyżi
Ki bir āyīne-i rūşen-güherdür ḥalḳa-i tevḥīd

III.

İki göz asa kāfīdür sirişki ṭālib-i Ḥaḳḳ’uñ
O ṣuyuñ başı yüksek cārī dāʾim ṭālib-i Ḥaḳḳ’uñ
İder kendüm gibi tedḳīḳ ṭabʿın ṭālib-i Ḥaḳḳ’uñ
Hemīşe bezm ider ḫūy-i düriştin ṭālib-i Ḥaḳḳ’uñ
Döner bir āşiyāb-ı zūr-verdür ḥalḳa-i tevḥīd

IV.

Döner gülzāre ḳalbi āteş-i nefesi ʿadīm eyler
Sürūd-i ʿışḳ ile her dem hezārı ḫoş-nedīm eyler
Dem-i şevḳ-ı derūnın çün teneffüsde nesīm eyler
Meşām-ı ʿāşıḳı bū-yı ḫoşı ʿanber-şemīm eyler
Gül-i ṣad-berg-i gülzār-ı eṣerdür ḥalḳa-i tevḥīd

V.

Rıżā-cū ʿārifāne zīver ü fer çenber-i serdür
Miṣāl-i ʿanberine ḳāmet-i ʿirfāna zīverdür
Gulū-yı düşmen-i nefse kemendāsā ḳo yiterdür
Nesībā gerden-i cānāne-i ʿirfāna zīverdür
Güzīde ʿıḳd-i pāk dürr-i terdür ḥalḳa-i tevḥīd

149.

Taḫmīs-i Ġazel-i Dervīş Āgāh ʿAleyhi Raḥmeti’llāh[444]

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

I.

Göñül o yār-ı dil-ārāyı ʿāşıḳāne arar
Ne rāḥten ṭaleb eyler ne zindegāne arar
Viṣāle virmege cānın hemān bahāne arar
Egerçi şemʿini pervāne ḫāne ḫāne arar
Bileydi şemʿ de anı ne yana yana arar

II.

ʿAlāḳa-ı dil olur mı be-her gözle revā

[444] D. (G. 81); Akpınar, Âgâh Dîvânı, s. 267.

Ki taḥammül çıḳa āvāre ṣoñra başa belā
Bilürse ḳıymet-i nāz u kirişme cān-fedā
Olur mı dergeh-i her mehveşe cebīn-fersā
Leb-i niyāza sezā būse āstāne arar

III.

Belirtme girye-i çeşmüñ gözet zemānı degül
Lisāna derdüñi alma hele zemānı degül
Serefdür eyleme ṣarf-ı recā zemānı degül
Ḥaẕer ki āh u figānuñ göñül zemānı degül
O şūḫ ʿāşıḳa cevr itmege bahāne arar

IV.

Ümīd-i rāht idersen gerekdür ʿuzlet kim
Mizāc-ı ʿaṣra naẓar ḳıl ʿuluvv-ı himmet kim
Meẕāḳ-ı ḫalḳ digerdür sezā-yı ṣoḥbet kim
O deñlü murġ-ı dil ülfet-güzīn-i vaḥşet kim
Derūn-ı beyża-i ʿankāda āşiyāne arar

V.

Ḥarāret-i dil-i ʿāşıḳ o başḳa āteşdür
Ne dūdı belli ne şuʿle o başḳa āteşdür
Yaḳar vücūdı ser-a-pā o başḳa āteşdür
Viṣāl-i āteş ü hicr āteş üzre āteşdür
Diyār-ı ʿışḳda hep derd var devā ne arar

VI.

Ḫuyūl-i ṣaḥn-ı ḫayāl-i hüner **Rıżā** pek çoḳ
İnān-rīz-i maʿārif şināṣ-ı ʿārif yoḳ
Semenderān-i hüner olmaġa ki ḫˇāḫiş çoḳ
Ḫırām-ı kilk-i ṣabā-cünbişe muḥarrik yoḳ
Kümeyt-i ḫāmemüz **Āgāh** tāziyāne arar

[47a]

150.

Taḫmīs-i Ġazel-i Ṭālib Raḥimehu'llāhu'l-Ġālib[445]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

[445] D. (G. 106); Erdem, Bursalı Tâlib Dîvânı, s. 280.

I.

Kābir odur ki raḥm ide ḫalḳuñ gedāsına
Bezl ide naḳd-i ḫidmeti Ḥaḳḳ'uñ rıżāsına
Ṣābır odur ki ṣabr ide Ḥaḳḳ'uñ belāsına
ʿĀşıḳ odur ki nāzı geçer dil-rübāsına
Dil-ber odur ki māʾil ola mübtelāsına

II.

Sevdüñ ise ilişme o yārüñ cefāsına
ʿĀdet cefā yıḳışıġı dil-ber edāsına
Olur füzūn-ı ʿışḳa sebeb mübtelāsına
Ser-keşlik eyledükce ḳo yāri rıżāsına
Lā-büd o şāh merḥamet eyler gedāsına

III.

Mirʾāt-ı dilde görmedeyiz ol mehi ki biz
Pür-feyż-i nūr-ı ʿışḳ ile zinde-dillerüz
Meh-tāb olursa her gice ʿālemde n'eylerüz
Āyīnedār-ı ṭalʿatīyüz bir mehüñ ki biz
Degmez baḥā-yı Yūsuf anuñ rū-nümāsına

IV.

Ser-sebz-i[446] kām oldı ḫazān-dīd cevr ile
Gülşenden uçdı gördüm hezārānı cevr ile
Zāgān hücūmı yıḳdı yuvāsını cevr ile
Berk-i ümīdüm eyledi ber-bād-ı cevr ile
Düşdüm bu rūzigārda bir gül hevāsına

V.

Teʾsīr-i nāz-ı ʿışḳı beni eyledi ḫarāb
Pişdi ḳavurdı cigerimi eyledi kebāb
Raḥm eylemezse ḥālüm olur giderek yebāb[447]
Evvel naẓarda itdi beni ġamzesi ḫarāb
Oldum fırīfte nigeh-i āşināsına

VI.

[446] Ser-sebz: Tāze yapraḳ ve çemen ve ıṣṭılāḥatda münʿim ve dūtmen.
[447] yebāb: Helāk ve ḫarāb.

ʿĀşıḳ ne çāre çekmede cevr ü sitemlerin
Bī-raḥm ise de dil-beri çeker sitemlerin
ʿUşşāḳa şān odur çeke cevr ü sitemlerin
Yārüñ hele ne çāre çekerdüm sitemlerin
Ġayruñ taḥammül idemez oldum cefāsına

VII.

Ḳorḳardum itmeye beni pür-ḥazen ʿāḳıbet
Dāʾim teʾemmül eyler idüm n'olsa ʿāḳıbet
Geldügi gibi ḫāṭıra hep oldı ʿāḳıbet
Oldum deḫānı fikri ile maḥv ʿāḳıbet
Virdüm metāʿ-ı cān u dili yoḳ bahāsına

VIII.

Ber-dūş-ḫāne eyledüm ifnā tecemmülüm
Bir loḳma ile ḫırḳadur ancaḳ tecemmülüm
Bār-gīrān-ı fāniye yoḳdur tecemmülüm
Çīn-i cebīn-i minnete yoḳdur taḥammülüm
Baḫş eyledüm ʿaṭāsını ḫalḳuñ liḳāsına

IX.

Diñle bu pendi añla **Rıżā** ḫoş-süḫan budur
ʿĀşıḳca ṭoġru ister iseñ ḫoş-süḫan budur
Budur ḫulāṣa ʿārif iseñ ḫoş-süḫan budur
Ṭālib meẓāḳum üzre müsellem süḫan budur
Dil-ber odur ki ʿāşıḳ ola mübtelāsına

151.

Taḫmīs-i Ġazel-i Nefʿī Raḥimehu'llāhu'l-Ġālib[448]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Bir naẓarda istese mülk-i dili eyler ḫarāb
Şeh-süvār-ı esb-i nāz ol ġamzesi Efrasiyāb
Bak kemān-ı ebrū ḳurulmış gūyā Rüstem-rikāb[449]
Göz ucıyla ʿāşıḳa geh luṭf ider gāhī ʿitāb

[448] D. (G. 10); Akkuş, Nef'î Dîvân, s. 239.
[449] Rüstem-rikāb: pehlevān-ı ẕūr-āver.

Bir suʾāle yir ḳomaz ol ġamze-i ḥāżır cevāb

II.

Nīze-i ser-tīzveş ḫūn-rīz-i müjgānı hele
Gördüm evżāʿuñ o şūḫuñ ḳurtuluş müşkil dile
Sell-i seyf itmiş ḳaşın ey dil yaman müşkile
Çeşmi bezm-i fitne ḳurmış ʿişve cām almış ele
Bāde-i nāz ile itmiş ġamzesin mest-i ḫarāb

III.

İhtişād-ı fitne-cū-yı leşkeri kākül degül
Ḫoş-güvār-ı laʿl-nābı leẕẕeti çün mül degül
Ḫāl-i ʿanber-fām-ı lebde bildiġin fi'l-ḥāl degül
Lebleri üzre ġubār-ı ḫaṭṭ-ı nev ḫīzi degül
Nāfe-i āhū-yı çeşmünden dökülmiş müşk-i nāb

[47b]

IV.

Mülk-i nāza Ḳahramān olmış gülşen-i mestān
Raḫş[450]-rān-ı cevr olup gelür dilā ṣavul hemān
Pāy-māl eylerse raḥm itmez saña itme gümān
Çeşm-i mesti tīġ çekmiş ġamzeden bir Ḳahramān
Ebrū-yı müşgīni bir şemşīrden ḥālī ḳırāb[451]

V.

Derd-i ʿışḳ üftādeyi itmekde bī-tāb u tüvān
Cevr çoḳ nāziş tüvāna cān ʿāşıḳ nā-tüvān
Nice tāḳat getüre bir dil **Rıżā** kimden amān
Nice ṭutsun tīr-i yāra sīnesin **Nefʿī** nişān
Anı ḳor mı bir karar üzre dil-i pür ıżṭırāb

152.

Taḫmīs-i Ġazel-i Riyāżī Raḥimehu'llāhu'l-Bārī[452]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Gül şarābı yārsuz nūş eylesem semdür baña

[450] Raḫş: At; esb gibi.
[451] ḳırāb: Ḳılıc ve emṡāl-i ḳına dirler.
[452] Taḫmīs-i Ġazel-i Riyāżī Raḥimehu'llāhu'l-Bārī (?). *Riyâzî*'ye ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.

Şerbet laʿli ġıdā-yı pāk-zemzemdür bana
ʿIşḳ-ı yār-i dilsitānum çünki hem-demdür bana
Dil ṣafā-yı ʿışḳ ile bir sāġar-ı Cem'dür bana
Yāri āyīnemde görmek özge ʿālemdür bana

II.

Taʿn-ı düşmen gül ise ṣad pāre açar yāremüñ
Seng-i düstān-ı merhem-i behhūdī yāremüñ
Ne gümāndur bir esāʿı olacaġı yāremüñ
Urduġuñ senġ-i sitemle başı ḫoşdur yāremüñ
Ey ṭabīb cān u dil gūyā ki merhemdür bana

III.

Bān-ı mevzūn ḳāmetüñdür zīver-i bāġ-ı cemāl
Şübhe mi hūrī hemān ide pür-ġonca vü delāl
Oldı ḥayret dih-i Tūbi-i hemāl yāl u bāl
Sensiz ey serv-i ser-efrāz gülistān-ı cemāl
Her nihāli gülşenüñ bir naḫl-i matemdür bana

IV.

Sīneme ṣad-çerḥa eyler tīġ-i ġamzeñ var iken
Dāġ-ı hicrānla göñül mecrūḥ olan bī-mār iken
Dest-i vaṣluñ merhem şefḳat ṣorar umar iken
Dāġıma ṣaçma nemek elmās-rīze var iken
Gūyā ol bir gül-i raʿnā bu şebnemdür bana

V.

Eyleyüp inṣāf **Rıżā-cū** cümle teftīş itdiler
Şāʿirān-ı māhirān ʿaṣr taḥḳīḳ itdiler
Püşt-dest-i iʿtirāfı yire hep vüzūʿ itdiler
Ey **Riyāżī** naḳd-i naẓmı bana teslīm itdiler
Pāk-maʿnāyı edā şimdür müsellemdür bana

153.

Taḫmīs-i Ġazel-i Ṣābit ʿAleyhi'r-Raḥmeti'llāhi'l-Bāri[453]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

[453] D. (G. 187); Karacan, Sâbit Dîvânı, s. 507.

Āteşīn-ḫūy oldıġından parlıyor her bār-ı şemʿ
Bu ġażabla ṭutuşur ser-tā-ḳadem çün nār-ı şemʿ
Seyli ḫor bād her dem ol ġażabkār-ı şemʿ
Her gice pervāneye ġayẓın idūp iẓhār şemʿ
Ṣubḥa dek yel mūmlarıyla gezdirür her bār şemʿ

II.

Yāne yāne ʿışḳ ile devr eylesün pervāneler
Çarḫ urup bulunsun ṭoluşsun şevḳle pervāneler
Gūyā tennūre-puş Mevlevī pervāneler
Mevlevīler gibi dönsün üstine pervāneler
Oldı Mevlānā-ṣıfaṭ müstaġraḳ-ı envār şemʿ

III.

Ṣafret u ciheti gördüm żaʿfla çün mūmdur
Tā seḥer ber-pā uyumaz ṣandım anı mūmdur
Şuʿle-i derd-i derūnı var yanar bir mūmdur
Her gice bir şemʿ-i ḥüsne cān eritmek mūmdur
Meclisinden ṣofrasın ḳaldırmıyor deyyār-ı şemʿ

IV.

Sūziş cākine baḳ ṣanma ʿabeş pervāneler
Yana yana cān virür ʿāşıḳ gibi pervāneler
Geçmedi cāndan geçmiyor cānāndan pervāneler
ʿIşḳ ile aldı fitīli dün gice pervāneler
ʿArż idince āteşīn-ruḥsār ile dīdār şemʿ

V.

Ber-zede-dāmān[454] ḫidmet-i meclis-i dūşīneye[455]
Tā ṣabāḥ istāde[456] ancaḳ meclis-i dūşīneye
Cān eritdi hidmetiyle meclis-i dūşīneye
Lā diyüp miḳrāż-ı hicrān şeb-i dūşīneye
Bu ʿinādı üzre başuñ kesdirür her bār şemʿ

VI.

[454] Ber-zede-dāmān: Iṣṭılāḥi ḫidmete ḥāzır dimek.
[455] dūşīne: Dün gice.
[456] istāde: Ḳāʾīm dimek.
Pāyidār: Ṣābıt-ḳadem.

Mum gibi on parmaġın ṣıdḳ ile bī-pervā yaḳar

Ḥādım-ı ṣadıḳ ider varını maḫdūma niṯār

Mum gibi olur **Rıżā** bālā-yı iştiḳāma yāy-dār

Meşʿaleyle **Ṯābitā** başında āteşler yanar[457]

Oldı maḫdūm-ı hüner-pīrāye ḫıdmetkār şemʿ

[48a]

154.

Taḫmīs-i Ġazel-i Bāḳī Raḥimehu'llāhu'l-Bāḳī[458]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Aḥsen-i taḳvīm u emred[459] bāreḳāllah ḳaṭaṭ[460]

Nite kendüm dāne ḫālüñdür disem ṣanma ṣaṭaṭ[461]

Şebeh-i Mīnū-çihri-i ḫūbter sözüm olmaz saḳaṭ[462]

Ṣaḥn-ı gülşen mülk-i Baġdād oldı āb-ı cūy-ı Ṣaṭ

Yāsemenler ṣu yüzinde seyr ider mānend-i baṭ

II.

Ḳaldı ḫayrān geşt idenler gülistānı şöyle kim

Dīde-bān olmış ṭurur nergis o gözle söyle kim

Seyr-i bāġa ḳalmadı ḫˇāhiş göñülde şöyle kim

Ṣaḥn-ı bağı ṭutdı encüm gibi nergis şöyle kim

Mest olup[463] farḳ eylemez yirden gögi eyler ġalaṭ

III.

---

[457] Dîvân'da bu zemin şiir 11 beyitten oluşmaktadır. Bu tahmiste eksik olan beyitler Dîvân'da şu şekildedir: bkz. D. (G. 187); Karacan, Sâbit Dîvânı, s. 507.

[7. Beyit]: *"Ol reʾīs-i ehl-i dil kim gün gibi pür-nūr olur*
Yaḳsa rāʾyinden gice bu günbed-i devvār şemʿ"

[8. Beyit]: *"Ḥażret-i Rāmī Efendi kim çerāġ-ı ḫāṣ olup*
Luṭfı ṣırtından idinmiş ḫılʿat-ı zer-kār şemʿ"

[9. Beyit]: *"Ger şebistānında bir şāmī perestār olmış*
Eylemezdi āteş-i mūm-ı ile reftār şemʿ"

[10. Beyit]: *"Şevk ile tāb-āver-i vaṣf olmayup yandı dili*
Ṭabʿ-ı āteş-pāresinden idicek güftār şemʿ"

[11. Beyit]: *"Şemʿ-i iḳbāli fürūzān ola ta her ṣubḥ u şām*
Miḥr ile mehden yaḳar her ḳulle-i ḳūhsār şemʿ".

[458] D. (G. 222); Küçük, Bâkî Dîvânı, s. 174.

[459] emred: Ṣaḳalı gelmemiş bāliġ.

[460] ḳaṭaṭ: Ṣaçı ḳurucuḳ.

[461] şaṭaṭ: Kizb.

[462] saḳaṭ: Herze ki beyhūde ve bāṭıl söz.

[463] Mest olup: Mestler D. (G. 222/II.); Küçük, Bâkî Dîvânı, s. 174.

Mekteb-i gülzāre olmış ḫᵛāce-i fāżıl hezār
Kūdekān ġoncaye taʿlīm ider ders-i bahār
Berg-i ezhār oldı ıżbāre[464] oḳurlar ber-karar
Bir Gülistān yazdı bir ay içre faṣl-ı nev-bahār
Lāle yir yir sürḫ olupdur sebze ḫaṭ şeb-nem nuḳat

IV.

Düşmenān farżet gözedür tād u şūre varṭaya
Saʿy ḳıl gezme tehī sen ṣap ola kör balṭaya
Gerdiş-i çarḫa naẓar ḳıl düşmeyesin varṭaya
Aldılar ol şemʿ-i bezm-ārāyı aġyār orṭaya
Ẓāhir oldı nükte-i *lā ḫayre illa fi'l-vasaṭ*[465]

V.

Ḫaṭṭ-ı nūrsun dest-laʿlinde **Rıżā** nūr-ı mestānuñ
Sebz-i kevs̱erdür nümā bulmuş kenārında anuñ
Āb-ı ṣāfda mevc-i ḥüsni revnaḳ-ı diger anuñ
Ḫaṭṭ-ı laʿlin **Bāḳiyā** ol gonca-i nev-rüstenüñ
Seyr idenler didiler ḫandānuñ olmaḳdur bu ḫaṭ

155.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[466]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Dil-i maḥzūn ider elbetde luṭf bu āl-ı vefādan haẓ
Belī muhtāc olan kimse ider ṣāḥib-sühādan haẓ
Ġarīb eyler nigāh-ı iltifat-ı dil-güşādan-ı haẓ
N'ola gelse dil-i mecrūḥa derd-i dil-rübādan haẓ
İder ḥaste ne deñlü nā-ümīd olsa devādan haẓ

II.

Ḫayāl-i bezm-i vaṣluñla ser-ā-pā şādmān oldum
Ġam-ı ʿışḳuñ zuhūl olmaz göñülden şādmān oldum
Ne şübhe āşināyī tā ezeldür şādmān oldum
Ġam-ı ʿışḳuñ cihān mülkinde buldum şādmān oldum

[464] ıżbāre: Ġalaṭı ışpāre faresi, sepāre ṣaçıcı, sipāre; otuz cüzʾ dimekdir.
[465] "Hayır, ancak vasat/itidaldedir."
[466] D. (G. 223); Küçük, Bâkî Dîvânı, s. 174-175.

Kişi ġurbet diyārında idermiş āşināden haẕ

III.

Leẕāẕ-ı bāde-i ʿışḳı ne bilsün dād-miyān ṣūfī

Mey-āşāmān-ı şīr-mest rindāndur bilen ṣūfī

O ṣularda hele sen gezmeden bī-behresin ṣūfī

Ṣafā-yı cām laʿlüñden ne ḥālet kesb ider ṣūfī

Ki tabʾ-ı bī-meẕāḳ itmez şarāb-ı dil-güşādan haẕ

IV.

Ṣafā vir ceẕbe-i ʿışḳıyla dāʾim sen dil-efkāra

Ṣaḳın sen īn ü andan her dem ancaḳ olma ġam-ḫˇāre

Hemān teseliyyet virmek revādur bu dil-ẕāra

Be-her taḳdīr olur māʾil güzeller ʿāşıḳ-ı ẕāra

Ṭabīb olanlar elbetde iderler mübtelādan haẕ

V.

Ne bilsün ḳıymet-i ḥüsnüñ yüzin gösterme aġyāra

Semen-i taḳdīr ide mi hīç durū-ger[467] dürr-i şeh-vāra

Baḳamaz ḥaẕẕı yoḳdur şeb-pere çün mihr-i devvāra

Çerāġ-ı māh-ı ḥüsnüñ ḳarşu ṭutma çeşm-i aġyāra

Gözüm nūrı ne deñlü eyleye aʿmā ziyādan haẕ

VI.

İlāhī ṣafhā-yı dilden hevā naḳşını maḥv eyle

Hevācisden eṣer nā-būd ola tā öyle maḥv eyle

Heveskārı **Rıżā'**nuñ ḫāṭırından cümle maḥv eyle

İlāhī tabʾ-ı **Bāḳī**'den rüsūm-ı ġayrı maḥv eyle

Ki aşlā ḳalmaya ḳalbinde naḳş-ı mā-sivādan haẕ

[48b]

156.

Taḫmīs-i Ġazel-i Bāḳī ʿAleyhi'r-Raḥmeti'llāhi'l-Bāḳī[468]

Mefʾūlü Mefāʾīlü Mefāʾīlü Feʾūlün

I.

Olmaya hevācis ile pür ḳalb-i sekīne[469]

[467] durū-ger: Neccār; Dür-ger Türkçe'sidir.
[468] D. (G. 427); Küçük, Bâkî Dîvânı, s. 263.

ʿİrfāna nişān sīnede hem olmaya kīne
Bildürmeye aḥvālini ne sırrı biline
Āyīne-ṣıfat ṣāf gerek ṣafḥa-i sīne
Gūn gibi żiyā-güster ola rūy-ı zemīne

II.

Ṣarf itme tehī fikr-i viṣāl ey dil-i bī-ḫoş
Rüʾyāda bile itmeyesin hem-dem-i āġūş
Bu pendimi sen eyleyegör gūşına mengūş
ʿUşşāḳ idemez ol ḳad-i mevzūnı der-āġūş
Açılmayıcaḳ ḫayme gibi niçe ḫazīne

III.

Bilsem ki neden herkes ider öyle ḫayāli
Hep dūr durāz olmadadur öyle ḫayāli
Maḫṣūṣ mı hemān memleket-i Çīn'e ġazālı
İnṣāf budur kim çıḳarup misk-i ġazāli
İzüñ toẕını ṭolduralar nāfe-i Çīn'e

IV.

Yūsuf gibi meşhūr-ı cihān olsa da ol māh
Şevketle Mıṣr-ı ḥüsnine sulṭān ise ol māh
Hīç ġurresi olmaya baḳup ḥüsnine ol māh
Āyine gibi herkese yüz virmeye[470] ol māh
Bir baġrı yanuḳ ʿāşıḳuñ uġrār nefesüñe

V.

İncu gibi dizmiş süḫanın rişteye Bāḳī
Dānā-yı güher kan-ı maʿārif gibi Bāḳī
Āṣār-ı dürer baḫşı **Rıżā-cū** hele Bāḳī
Pürdür güher-i pāḳ ile mecmūʾa-i **Bāḳī**
Deryā dil-i dānādur aña sīne sefīne

157.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥimehu'llāhu ʿAleyh[471]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

---

[469] sekīne: Vaḳār ve etmīnān-dil ve ārām.
[470] virmeye: virmesün D. (G. 427/IV.); Küçük, Bâkî Dîvânı, s. 263.
[471] D. (G. 238); Küçük, Bâkî Dîvânı, s. 182.

I.

Tā ezel şīve-nümā tāliʿ-i insān ancaḳ
Maẓhariyyet ne ise öyle nümāyān ancaḳ
Ḳıl naẓar ʿāleme kim olmadı yeksān ancaḳ
Ḫāl-i ʿālem ezelī böyle perīşān ancaḳ
Kimi ḫandān kimi giryān kimi nālān ancaḳ

II.

Kimi Mecnūn kimi ʿāḳil kimisi de huş-yār
Mestkāre[472] kimi ḫ̆ābīde kimi de bī-dār
ʿĀşıḳ olmış kimisi derdi füzūn leyl ü nehār
Kimisi bülbül-i nālān-ı gül-i ārıż-ı yār
Kimi pervāne-i şemʿ-i ruḫ-ı cānān ancaḳ

III.

Görinür ʿārife virān-gede dār-ı dünyā
İtdi taḥḳīḳ fenā hīç naẓar itmez aṣlā
İmtiḥān ile bilüp ḳıl dili sū-yı beḳā
Bu cihān kimine ḳaṣr-ı ṭarāb u ayş u ṣafā
Kiminüñ miḥnet ile başına zindān ancaḳ

IV.

Aç gözin eyle naẓar keçrevreş gerdūna
Devr-i uygun anuñ ekṣer olur ammā dūna
İbn-i vaḳt ʿāḳil olan uymadadur gerdūna
Pāy-māl olmada āḫir şütür-i gerdūna
Pādişāh ile gedāsı hele yeksān ancaḳ

V.

Külle yevmin hüve fī şeʾni[473] **Rıżā** ḳıl īḳān
Hükm-i Ḥażreti Mevlā'yı Ḥakīm'e her an
Müteḫayyır-ı nübeʾā[474] ʿacz ile ʿārif lerzān[475]
Bāḳiyā ḫānḳah-ı ʿālem-i ḥayretde hemān
Her gelen kimse bu esrār ile ḫayrān ancaḳ

[472] Mest-kāre: Mest-i müdām.
[473] "Göklerde ve yerde bulunanların hepsi O'ndan ister (O'na muhtaçtır). O her an yaratma halindedir." (Rahmân: 29).
[474] nübeʾā: Cemʿ-i nebi.
[475] lerzān: Ditreyici.

[49a]

158.

Taḫmīs-i Ġazel-i Bāḳī Raḥimehu'llāhu'l-Bāḳī[476]

Mef'ūlü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

I.

Terk it ḳuyūdı ʿışḳla hem-rāz-ı maḥrem ol
Çāk it libās-ı ārı sebük-bār-ı ḫoş-dem ol
Ümmīd-i şād-kām-ı cihān itme bī-ġam ol
Gülzāra gel nesīm-i ṣabā gibi ḫoş-dem ol
Açıl derūn-ı ġonca gibi şād u ḫurrem ol

II.

Gül-çīn-i gülsitān-ı ṣafā ger murād ise
Ġonca gibi tebessüm-i şādı murād ise
Tesvīl-i[477] bāġ-ı ṭabʿ ile nüzhet[478] murād ise
Ṣaḫn-ı riyāż-i vaṣluña[479] düşmek murād ise
Evvel ṣafā-yı ṭabʿ ile mānend-i şeb-nem ol

III.

Dāmān-ı ʿışḳa pek ṣarıl ayrıl kemer gibi
Aḳıt sirīşk-i şevḳını lü'lüter gibi
Tenḳīḥ ile ḳalbüñi ibrīz[480] zer gibi
Kesb-i leṭāfet eyle nesīm-i seher gibi
Andan derūn-ı perde-i esrārā maḥrem ol

IV.

Vir seyle kāmı ireyüm vaṣl-ı kānına
ʿAfen-i[481] ʿārżā rüḳūdet ābuñ mekānına
Yekdür o rūbeh gezmede şīr-i jiyānına
Aḳar ṣu gibi irmege bir baḥr-i kānına[482]
Seyr it baṣīt-i ḫākde seyyaḥ-ı ʿālem ol

[476] D. (G. 289); Küçük, Bâkî Dîvânı, s. 203.
[477] Tesvīl: Tezyīn.
[478] nüzhet: Yaramaz ve ġam gibilerden ırağ olmağı müfīddir.
[479] riyāż-i vaṣluña: harīm-i vaṣluña D. (G. 289/II.); Küçük, Bâkî Dîvânı, s. 203.
[480] ibrīz: Ḫāliṣü'l-altūn.
[481] ʿAfen: Ḳoḳmaḳ ve çürümek.
[482] baḥr-i kānına: baḥr-i kâmile D. (G. 289/IV.); Küçük, Bâkî Dîvânı, s. 203.

V.

Şānuñ gerekse ola müşaʿşaʿ güneş gibi
Ẕerrin tāc-ı rāḥa gerekse güneş gibi
Seyr-i burūc-ı ʿışḳı dilerseñ güneş gibi
Başuñ gerekse göklere irsün güneş gibi
Dervişlik dilerseñ eger ẕerreden kem ol

VI.

Rifʾat gerekse derūña yāri maḳām idüñ
Cādū-keşi-i ḫidmet bezmin müdām idüñ
Yüz sürmeye odur ki pāḳa merām idüñ
Ḫāk-i ḥarīm-i hürmet-i ḳūyın maḳām idüñ
Erkān-ı Ḳaʾbe gibi muʾazzez mükerrem ol

VII.

Gözet **Rıżā**-yı Ḥaḳḳ'ı bu ḳayd-ı vücūdı ḳo
Yoḳdur ṣebāt behre būd u nebūdi ḳo
İkmāl-i nāḳıṣ eyle bu meyl-i ḳuyūdı ḳo
Bāḳī ḫışāl-i merdüm-i nāḳıs-vücūdı ḳo
İnsān-ı kāmil olmaġa saʿy eyle ādem ol

159.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥimehu'llāh[483]

Mefʾūlü Fāʾīlātü Mefāʾīlü Fāʾilün

I.

ʿİbretle baḳ şüḳūfte-i evrāḳ-ı her güle
Ḫūbter ḥuṭūṭ be-ḫāme-i ḳudret be-her güle
Gūyā nüvişte oldı sütūr-ı ḥükm-i güle
Yazmış debīr-i ḥikmet ezel ṣafḥa-i güle
Bülbül dem-ā-dem aġlaya her-bār gül güle

II.

Ser-ḫˇāb-ı çeşmüm oldıġıdur nite sel sebīl
Bu daġ-dār sīne-i sūzānıma delīl
Cān-sūz-ı dāġ-ı firḳat acımaz mı cemīl
Bu ḳanlu dāġım[484] içre olan penbe-i fetīl

[483] D. (G. 447); Küçük, Bâkî Dîvânı, s. 271-272.

Ol yasemīne döndi ki ḳorlar ḳaranfüle

III.

Gūş it siḥirde naġme-i pür-sūd celveti[485]

Bāng-ı nevā-yı şevḳ ile ṭuyurdı selveti[486]

Cevşen u ḫurūş-ı ʿışḳ ile gösterdi ferḥati

Şol deñlü itdi güllere bülbül şeṭāreti[487]

Düşdi çemende ḳaṭre-i şeb-nem güle güle

IV.

Kendüm belledin ey gözi cādū-yı cānsitān

Gīsū ḳopa niçe dāne-i ḫālin aña nişān

Her dūd-ı āh żaʿf ile sünbül-şekl hemān

Müşġīn ṣaçuñda ey yüzi gül cān-ı nā-tevān

Ol rişte dür ki baġlana bir deste sünbüle

[49b]

V.

Ḫāmem dem-ā-dem ʿışḳ ile neyzenlik eylese

Bülbül ise de kāhca dem-zenlik eylese

Gāhi **Rıżā** be-ʿışḳ semāzenlik eylese

Bāḳī çemende şīşe-i mey ḳulḳul eylese

Bülbül terāne başlayıcaḳ uysa bülbüle

160.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥimehu'llāhu ʿAleyh[488]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

Ḫam-ı kākül dil-i bī-çāreye cengāl yiter

Hüş-rübā ise murād ʿişve ü delāl yiter

Mest-i dil olmaġa yād-ı mey-i leb al yiter

Leşker-i fitne saña ḫayl-i ḫaṭ u ḫāl yiter

Tīġ lāzım degül ol ġamze-i ḳattāl yiter

II.

---

[484] Bu ḳanlu dāġım: Sīnemde zaḫmūñ D. (G. 447/II.); Küçük, Bâkî Dîvânı, s. 271-272.
[485] celvet (civet): Bi'l-fetḥ ve'l-kesr bezmegi göstermek.
[486] selvet: Şāẕlıḳ ve peyġamı.
[487] şetāret: Cüst u rind-şoden.
[488] D. (G. 151); Küçük, Bâkî Dîvânı, s. 142-143.

Kim ki gördiyse disün dünyāda mānend-i ḫaṭuñ
İḫtişādi fiten-i leşker yaġmacı ḫaṭuñ
Çekdürür kākülüñe çün ʿilm-i fitne ḫaṭuñ
Fitneler ḳaynadup ey dūst n'ider ḥāl u ḫaṭuñ
Göñül almaġa ruḫuñ eyledügi āl yiter

III.

Ġarażuñ ne sitem ü cevr-i dil-i ġamnāka
Ġażab-ālūd-ı nigeh ḳahr-ı dil-i ġamnāka
Yiter oldı naẓar-ı ḫışm dil-i ġamnāka
Ayaġuñ altına baḳ eyle naẓar ben ḥāḳe
Şeh-süvārum yiter itdüñ beni pā-māl yiter

IV.

Yüzüm elime alup aña niyāz u nāzı
Def gibi sīne dögüp āhum idüp dem-sāzı
Bī-raḥm oldıġını bildi göñül şeh-bāzı
Ġarażuñ ṣayd ise ey dil o hümā-pervāzı
Şāh-bāz-ı naẓar-ı himmetüñi ṣal yiter

V.

Kim dil-āgāh ise zīver eyle ārālanmaz
Ber ser-tāc muraṣṣaʿ ise kisr alınmaz
Ġabın ednāya **Rıżā** hīç firibalanmaz
Ehl-i dil câme-i dībā ile zībālanmaz
Bāḳiyā ʿārif olan kimseye bir şāl yiter

161.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥimehu'llāhu ʿAleyh[489]

Mef'ūlü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

I.

Dār-ı fenāyı seyl-i beḳā hep yaḳar geçer
Mülk-i hayātı şāh-ı ecel pek başar geçer
Gāhide añsızuñ şeb cüvānlıḳ geçer
Cūy-ı fenāyı ḫalḳ birer ikişer geçer
Baḥr-i belādan ehl-i tecerrüd yüzer geçer

[489] D. (G. 134); Küçük, Bâkî Dîvânı, s. 134-135.

II.

Āyānedür ki gördüm o zülfüñ hemān büker
Ḳanġı fütāde cānına bilsem ki ḳaṣd ider
Zīrā kemend şekline ḳoymuş büker gider
Reşk-i zülāl-i ḫançeri ḫalḳuñ bilin büker
Şehr-i dile gelince hezārān kemer geçer

III.

Ḫāne-i bed-rūş geşt ider ʿālemde rind var
Mey-ḫāne-i fütāde mey-ā-şām hezār var
Ser-mest-i bezm-i cām-ı elest ise az var
Irmaz gözini sāġar-ı meyden habābvar
Her rüzgār-dīde vü[490] sāhib-naẓar geçer

IV.

Seng-i cefāyı baña pey-ā-pay o şūḫ atar
Laʿl-i semend-i cevri gözüm üstine baṣar
Görür bu dāġ-ı ʿışḳumı cānum yine yaḳar
Yollarda görse aġladıġum baña tāş atar
Gāhī bu çeşm-i eşk-feşānı siler geçer

V.

Ḥayrān ʿaḳl şīvesīne dil-firīfte
Firizān kānı nāzişe eyler firīfte
Kimdür cihānda olmaya āyā firīfte
Ḫalḳ-ı cihānı naḳşına eyler firīfte
Naḳḳāş-ı rüzgār ʿaceb rengler geçer

VI.

Bildüñse cemʿ ü farḳını sen bezm-i ʿālemüñ
Hīç ġurrelenme cemʿine bu bezm-i ʿālemüñ
Bir göz ola kim farḳ idesin bezm-i ʿālemüñ
Geçmez tenaʾumından o kim bezm-i ʿālemüñ
Cām-ı fenāyı ʿāḳıbetü'l-emr içer geçer

VII.

Īḳān eyle ġamzesi sırrını sen **Rıżā**

[490] vü: ki D. (G. 134/III.); Küçük, Bâkî Dîvânı, s. 134-135.

Cārī degül mi[491] mülk-i dile hükmi dāʾimā
Şād-āb olur zemīn teʾşīr ḫūş-ā-ḫūşā
Gülzār-ı cānā şu aḳıdur şanki **Bāḳiyā**
Dilden sinān-ı ġamzeleri şöyle ter geçer

[50a]

162.

Taḫmīs-i Ġazel-i Bāḳī Raḥimehu'llāhu'l-Bāḳī[492]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Dāʾimā hem-bezm-i rind ol neşve-efzā bundadur
Bāde-i ʿışḳıyla pür-cām-ı muṣaffā bundadur
ʿAyş ü ʿişret-i ġam-zedā bezm-i dil-ārā bundadur
Var iken ḳūyuñ ki seyr-i bāġ-ı ʿuḳbā bundadur
Cennet evṣāfın ḳılur vāʿiẓ temāşā bundadur

II.

Zevḳ u şevḳ-ı ʿālem-i fānī ise maṭlūb eger
Naġme-i dil-tābı gūş itmek ise matlūb eger
Cān-fezā-yı gülsitānı seyr ise maṭlūb eger
Hūr u kevṯerden mey ü maḥbūb ise maḳṣūd eger
ʿAyş u nūş esbābı hep ḥāżır müheyyā bundadur

III.

Bir dem cān-baḫşla iḥyā iden ol dilleri
Ḫıżırveş āb-ı ḥayāta ḳanduran ol dilleri
Feyżi ḳābil ḳalb-i pejmürde olan dilleri
Mürdeye cānlar virür bī-mārā ṣıḥḥat lebleri
Ḫikmet-i Loḳmān u iʾcāz-ı Mesīḥā bundadur

IV.

Tīġ-i müjgān tīr-i ġamzeñ ḳanlar efşān itdiler
İttifāḳā çoḳ şehīd-i ʿışḳ-bāzān itdiler
Ḳıydılar çoḳ cānā böyle cān ki ġaltān itdiler
Zülfüñ el bir eyleyüp ṭurrāñla pinhān itdiler

[491] Ṣaḥī: Cāred degül mi; Nāfiẕ degül mi şeklinde derkenârda yazılmıştır.
[492] D. (G. 157); Küçük, Bâkî Dîvânı, s. 145-146.

Ḫātem-i dil ḥāṣılı ya andadur ya bundadur

V.

Sırr-ı ʿışḳuñ ṣor dilā teʾṣīrini āgāhdan
Leẕẕīn bilmez anuñ ġayr-ı dil āgāhdan
Mübtelāsı varınca mīr ü gedā vü şāhdan
ʿĀḳıbet kim ser-fürū ḳılmaz gedā vü şāhdan
Bārgāh-ı ʿışḳa kim aʿlā vü ednā bundadur

VI.

Güft-gū-yı ʿāḳīl-i dānā-reviş merdānedān
Cüst-cūy-ı ʿārif-i āgāh dil-i fürūzāneden
Sū-be-sū ḥikmet-şināş-ı kāmil-i rindāneden
Hāy u hūy-ı ṭumṭurāḳ[493] u naʾre-i mestāneden
Hep viṣālüñ küncidür maḳṣūd ġavġa bundadur

VII.

El-ḫaẕer nā-dān şaḫṣuñ ṣoḥbetinden sen **Rıżā**
Bā ḫuṣūṣ olsa dü rūyı ülfeti olmaz revā
Bişnevāyın pendi revānīş bād-ı raḥmet ez Ḫudā
İctināb it ṣoḥbet-i ehl-i riyādan **Bāḳiyā**
Kim rıżā-yı Ḥażreti Bāri Teʾālā bundadur

163.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥimehu'llāhu ʿAleyh[494]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Eleẕẕ-i enʿüm-i şehden ḳurı cüdāmemüz yegdür
Müzeyyen ḫāne-i kesden yıḳılmış ḫānemüz yegdür
Münaḳḳaş câme giymekden ġabā pūşānemüz yegdür
Cihānuñ niʿmetinden kendü āb u dānemiz yegdür
İlüñ kāşanesinden ḳūşe-i virānemiz yegdür

II.

Semenderān ṣaḥn-ı kāmiyābī merd-i gāfilden

[493] ṭumṭırāḳ: ʿAzāmet ve ḥaşmet.
ṭumṭırāḳ: ḥankāḥ D. (G. 157); Küçük, Bâkî Dîvânı, s. 113.
[494] "Bu zemin şiir, e-kitapta yayımlanan Bâkî Dîvânı'nda bulunmamaktır." bkz. Sabahattin Küçük, Bâkî Dîvânı, "Bâkî Dîvânı", 2017, http://www.kulturturizm.gov.tr/, (15.09.2022).

Olup naḫvet-fürūş-ı kārdānī merd-i gāfilden
Neşāṭ-ı bāde-i sāmān ile pür-keyf-i cāhilden
Ġına ṣadrındaki maġrur nā-āsūde sürūrden
Fenā birmende ḥevāb ālūd olan mestānemiz yegdür

III.

Tekkesi ḫırḳa-i zühdi idüp keyfince çün zāhid
Ḥicāb-ı ġaflet mirʾāt-ı dildür bilmedi zāhid
Ne sūd ammā ferāsetsiz ḫırdemend ise de zāhid
Taʿaḳḳul u cebhe ġaflet ḥicābın çekdi çün zāhid
Bezm andan tegāfül gösteren dīvānemiz yegdür

IV.

Uṣanduḳ dün perver iltifāt çerḫ-ı keç-revden
Uṣanduḳ bāz-gūn-ı devr-i gerdūnı vefāsızdan
Uṣanduḳ naġme senc-i iddiʿā-gū-yı hezārandan
Hezārān zaḥmet ile ḥāṣıl olmış bir gül-i terden
Leb-ā-leb bāde-i gül-gūna peymānemiz yegdür

V.

Ḥamiyyetsiz ne bilsün neşve-i sırrumı Bāḳī
Ḫarābatī ġayūr-ı merd olandan ṣor mey-i Bāḳī
Rıżā-cūyāne nār-ı ʿışḳa cismin yaḳmıyan Bāḳī
Hümā-yı evc-i ʿizzet gibi ġayretsizden ey **Bāḳī**
Muḥabbet şemʿine şeh-per yaḳan pervānemiz yegdür

[50b]

164.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥimehu'llāhu ʿAleyh[495]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Ne dem yād eylesem bezmin o ḥasretle baña artar
Olınca tā ḳıyāmet āh u zārıyla baña artar
Düʿaynüm nāvdān ammā nübūʿı bir baña artar
Dem-i vaṣluñ irişse çeşm-i ʿāşıḳda bükā artar
Ṣular ṭuġyān ider evvel bār olduḳda mā artār

[495] D. (G. 64); Küçük, Bâkî Dîvânı, s. 101-102.

II.

İrer baḥre ne şübhe öyle cār olmada yaşum
Geçidi yoḳ miṣāl-i nehr-i Ceyḥūn'dur aḳar yaşum
Baḳılsa feyż-i Nil'e beñzemiş ṭuġyān idüp yaşum
Ḳıyās eylerse Nil-i Mısra ol Yūsuf-likā yaşum
Anuñ miḳyāsı yoḳdur ṭurmaz ol ṣu[496] dāʾimā artar

III.

Ḫurūş u cūşla ṭūfān-nümūn ḥasret-i eşkümdür
Tenezzül eylemez hergiz muḥīt-i ʿışḳ-ı eşkümdür
Ki Nil'e benzemez dāʾim talāṭum hīz-i eşkümdür
Bu nūh ṭūlābı gerdān eyleyen seyl-āb-ı eşkümdür
Yāşum ser-çeşmesinden baḥṣ idersem mā-cerā artar

IV.

Yüzini gösterse ayda birdür ol hilāl-ebrū
Olur āgūş-nīşīn-i dāye-i ḥāle ol hilāl-ebrū
Feżā-yı āsmānda sū-be-sū gezer hilāl-ebrū
Güzellik burcına bir māh-ı nevdür ol hilāl-ebrū[497]
Çerāġ-ı ḥüsnine günden güne anuñ[498] ziyā artar

V.

Vezān olur nesīm-i feyż-i baḫşā açılur güller
Yaġar bārān-ı eltāf-ı Ḫudā nevş ü nümā eyler
Çemenler dürlü ezhār u hezārān ḫoş-nevā eyler
Ṣular çaġlar ṭuyūr āvāzesinden ḳūhsār iñler
Bahār eyyāmıdur şimden girü ṣīt u ṣadā artar

VI.

Şikeste ḳalbi teṭayyüb it ḥaẕer ḳıl zār u āhından
İrişür āhı tā ʿarşa figān-ı ṣubḥgāhından
Hele ġāfil mebāş el-ḥaḳḳ dil-i maḫzūnun āhından
Dil-i dervīş-i dil-rīşüñ duʿā-yı ṣubḥgāhından
Belālar eksilür cāh u celāl u kibriyā artar

[496] ṣu: mā D. (G. 64/II.); Küçük, Bâkî Dîvânı, s. 101.
[497] Dîvân'da bu zemin şiirin 4. beyiti ile 5. beyiti yer değiştirmiştir. bkz. D. (G. 64); Küçük, Bâkî Dîvânı, s. 101-102.
[498] anıñ: ṭurmaz D. (G. 64/III.); Küçük, Bâkî Dîvânı, s. 102.

VII.

Rıżā beñzer mi āyā encüm-i encüm u iḥsāna
Leẕāẕ-ı encüm gibi ʿadīl olur mı iḥsāna
İder insānı bende maẕhar olsa aṭf u iḥsāna
Ṭoyılmaz ḫ̆ān-ı ihsaña ḳanāʿāt gelmez insāna
Kerem gördükçe ey **Bāḳī** gedālardan recā artar

165.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi'r-Raḥmeti'llāhi'l-Ġaffār[499]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Ṣāḳ-i gül-ābdur serpilen ruḫ-sār-ı cānān üstine
Yā muraṣṣaʿ lüʾlüʾdür mirʾāt-ı raḫşān üstine
Lāʾyiḳ olsa fevḳ-i ḥüsni cevr ü ġılmān üstine
Düşse zülfüñden ʿaraḳ ruḫsār-ı cānān üstine
Gūyīyā şeb-nem düşer gül-berg-i ḫandān üstine

II.

Hep ḫuṭūṭ u zülf ü ṭurre leşker-i Çīn gūyīyā
Dāʾiren mādār-ı Çīni ḫıfẓa meʾmūrlar dilā
Gūyā başbuġ-ı kākül pāyesi mīr-livā
Kāküli ṣanmañ görinen tāʾir-i devlet hümā
Sāye ṣalmışdur o şāhenşāh-ı ḫūbān üstine

III.

Kāküli mānend-i şeb-bū zülfi ammā müşk-bū
Şāh-dāne ḫāl-i Hindū'ya dimişler şāh-bū
Ẕü'l-fikârāsā dū-dem ebrū-yı herkes ser-fürū
Niçün ol ḫurşīd-i ʿālem-tāba öyküdüñ diyü
Māh-ı nev ḫançer çeker mihr-i durahşān üstine

IV.

Kākülüñ āyīne-i ruḫsāruñ üzre perde var
Yā şuʿā-ı mihre mānīʿ bir seḥāb eyler güẕār
Behçedür u cihāna gūyā kim ṭura sāniyedār
Zīr-i zülfüñde görenler ḫaṭṭuñı ebr-i bahār

[499] D. (G. 438); Küçük, Bâkî Dîvânı, s. 267-268.

Sāye ṣalmış ṣandılar ṣaḥn-ı gülistān üstine

V.

Ḳalb-i ʿāşıḳ mīzbān u ṣınıḳ olmış derd ü ġam

Rūz u şeb gelmekdedür mihmān ancaḳ derd ü ġam

Dayf-ı Ḫaḳ-ı dil degül ḫāl-i **Rıżā-cū** derd ü ġam

Ġam degül gelse dile **Bāḳī** pey-ā-pey derd ü ġam[500]

Eksük olmaz tekyedür mihmān mihmān üstine

[51a]

166.

Taḫmīs-i Ġazel-i Bāḳī ʿAleyhi'r-Raḥmeti'llāhi'l-Bāḳī[501]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Görüp zencīr-i zülfüñ ḳayda düşdi dil esīr itdi

Beni Leylā-yı zülfi ʿāḳıbet Ḳays'a naẓīr itdi

Şeh-i endūh derd-i enbih[502] gelüp sīnem serīr itdi

Şarāb-ı bezm-i ġam zevḳın ne mīr ü ne vezīr itdi

Anuñ keyfiyyetin benden suʾāl eyleñ faḳīr itdi

II.

Ṣufa ḥāya ḫubbuñ egerçi oldı yek-dāña

Çatup şīve-i ʿışḳuñ hezārān ʿışḳ-bāzāna

Degişti ḥabbe-yi āḫir görüp minū-yı Rıżvan'a

Saçıldı cürʾa-i cām-ı muḥabbet bāġ-ı Rıdvān'a

Ṣuyın Kevṯer nebāṭın ney-şeker ḥāḳın abīr itdi

III.

Ḳavīter ḳudretiyle üs-i ʿışḳa kār-ger olmaz

Ne rütbe tünd-bād-ı ḳaṣvet olsa kār-ger olmaz

Hezārān ṣadme-i şiddet olursa kār-ger olmaz

Binā-yı ʿışḳa tūfān-ı havādis kār-ger olmaz

Esāsın gūyīyā bennā-yı Ḳudret kār-gīr itdi

---

[500] Dîvân'da bu zemin şiir 6 beyitten oluşmaktadır. Bu zemin şiirde eksik olan beyit Dîvân'da şu şekildedir: bkz. D. (G. 438); Küçük, Bâkî Dîvânı, s. 267.

"Bulmaz ol ruhsār ile ol kadd-i zībā hāletin
Bağlasañ bir deste gül serv-i hırâmân üstine"

[501] D. (G. 523); Küçük, Bâkî Dîvânı, s. 303.

[502] enbih: Muḥaffef; enbuh: Be-maʿnā keşret ve ġalebe.

IV.

Tehī-bār hevā çıḳdum ḳocaldum neyleyeyim yā Rab
Peşīmānum şerefden naḳd-i ʿömrüm el-amān yā Rab
Heveskāri dil-i bī-çāreme reh-zen olup yā Rab
Cüvānlıḳ ʿālemi gitdi ne vaḳtin ṭoġrılam yā Rab
Egildüm bār-ı ʿışḳ-ı yār ḳaddüm bükdi pīr itdi

V.

Rıżā-cu raḥmet-i Ḥaḳ bī-nihāye her menāzilde
Hūve'l-hādī Ḫudā'dur çekme ġam sen her menāzilde
Egerçi rū-siyeh ʿabd-i gühenkārum bu menāzilde
Ne ġam endīşe-i ẕilletden ey **Bākī** bu menzilde
Hidāyet reh-beri luṭfuñ aña kim dest-gīr itdi

167.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi'r-Raḥmeti'llāhi'l-Bārī[503]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Olmayaydum mübtelā-yı ışḳ-ı cānā ḳāşḳī
Yanmayaydu derdüñ ile dil müdāmā ḳāşḳī
İçmiyeydüm bāde-i şevḳ-ı muṣaffā ḳāşḳī
Olmayaydum ʿāleme ʿışḳuñla rüsvā ḳāşḳī
Gülmeyeydü ḥālüme hecrüñde āʾdā ḳāşḳī

II.

Gösterüp ser-rişte-i derdümi eyvāh söyledüm
Perde-i ġaflet şuʿūrum örtdi eyvāh söyledüm
Ṣad nedāmet n'eyleyüm bilmezdüm eyvāh söyledüm
Zāhide ʿışḳuñ ġamun hem-ḥāl sandum söyledüm
Ḳılmayaydum derdümi bī-derde ifşā kāşkī

III.

Silsile-i cünbān ʿışḳuñ tā ezel şeydā göñül
Beste-i zülfüñ anuñçün tā ezel şeydā göñül
Ḳayd-ı zülfüñden rehā mümkin midür şeydā göñül
Bend-i zülfüñden ne miḫnet çekdügin şeydā[504] göñül

[503] D. (G. 496); Küçük, Bâkî Dîvânı, s. 292-293.

Başuña kākül gibi düşse bu sevdā kāşkī

IV.

Sadme-i ḳahr-ı Ḫudā'yı yād ider şeddād içün

Ṣarṣar-ı bād-ı fenāyı fikr ider bünyād içün

Mā'il olmaz ʿārifān vīrāneyi abād içün

Ġam çeken māl ü metā'-ı dehr-i bī-bünyād içün

Neydügin bilse me'āl-i ḥāl-i dünyā ḳāşḳī

V.

Gāfil ancaḳ derd-i ʿışḳı bilmeyenler bī-ḫaber

Merd-i ʿāḳil derd-i merdden bī-ḫaberdür bī-ḫaber

Lā'ubālī-rind olan bilür bu ʿālemden bī-ḫaber

ʿĀşıḳ-ı ser-mest[505] olan bilmez dü ʿālemden ḫaber

Aña hergiz olmasa dünyā vü ʿuḳbā ḳāşḳī

VI.

Bildüren derd-i derūnum baña bir hem-ḥāl yoḳ

Ḳīl u ḳal-ı merdüman çoḳ āşinā-yı ḥāl yoḳ

Kim **Rıżā-cu** müşfiḳ-i ḥāl-i şikeste-bāl yoḳ

Mahrem-i esrār-ı maʿnā hem-zebān-ı ḥāl yoḳ[506]

ʿIşḳ sırrın ḳılmasañ **Bāḳī** hüveydā ḳāşḳī

[51b]

168.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi'r-Raḥmeti'llāhi'l-Bārī[507]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Ābād ṣanma ʿālemi ġāyet ḫarābda

Maʿmūr odur ki bildi meḳān ḫarābda

Ḥaḳḳā bu ḫāne oldı sipenc[508] ḫarābda

Yoḳdur ṣebāt çünki cihān-ı ḫarābda

---

[504] şeydā: bilsen D. (G. 496/III.); Küçük, Bâkî Dîvânı, s. 292.

[505] ʿĀşık-ı ser-mest: ʿĀşıḳ ile ser-mest D. (G. 496/V.); Küçük, Bâkî Dîvânı, s. 293.

[506] Dîvân'da bu zemin şiir 7 beyitten oluşmaktadır. Bu zemin şiirde eksik olan beyit Dîvân'da şu şekildedir: D. (G. 496/V.); bkz. Küçük, Bâkî Dîvânı, s. 293.

"Cām-ı ʿışḳuñ cür'asın ḳılsañ bu bezme ehline feyż
Ṣulḥa müncer olsa bu bī-ḫūde ġavġa ḳaşkī."

[507] D. (G. 469); Küçük, Bâkî Dîvânı, s. 281.

[508] sipenc: Güneşkenlik maʿnā-yı müfīd ve kināye ki sipenc ġaretidir.

Birdür hezār-sāl ile yek-dem ḥisābda

II.

Ḳılma āfete fırṣatı vaḳtinde sen yine
Geçer seḥābveş dem-i fırṣat gözetsene
İsrāf-ı ḳılma naḳd-i ḥayātın görsene
Devr-i gül irdi tāze cevāndur cihān yine
Saʿy eyle ʿayş u ʿişrete ʿahd-i şebābda

III.

Bil ḥürmetini añla şarābuñ menāfiʿin
Ḫaẕẕe aḳa ṣanur ziyān şarābuñ menāfiʿin
Eşrāb irer kitāb-ı şarābuñ menāfiʿin
İnkār itme ṣūfī şarābuñ menāfiʿin
Üstād-ı ḥikmet öyle buyurmış kitābda

IV.

Ḳudret yazısı eyle naẓar her ḫuṭūṭ-ı yār
Ebrūsı ḫāme levha gibi rūy-ı ḫūşenkār
Āgāh olan serāʾir-i ney itmez āşikār
Rūyında laʿli üzre haṭ-ı müşg-bār-ı yār
Şīrīnlik yazar şeref-i āfıtābda

V.

Bābuñdan özge göñlüme cāy-ı ḳarar yoḳ
Ḥasret-keşān-ı viṣāline hīç ıstıbār[509] yoḳ
Yoḳdur ümīd luṭf idecek baña yār yoḳ
Ḳapuñda nāle ḳılmamaġa iḫtiyār yoḳ
Va'llāhi bī-günāhın efendi bu bābda

VI.

ʿAḳs-i cemāli āyīneye düşse der gören
Gūyā ḳamer ile zehre-ḳırān itdi der gören
Maṭlaʿ-fırūz bedr-i semādur **Rıżā** gören
Bākī şafaḳda mihr-i münevver ṣanur gören
ʿAks-i ʿiẓār-i sāḳīyi cām-ı şarābda

169.

[509] ıṣṭıbār: Ṣabır eylemek.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥimehu'llāhu'r-Rāḥme[510]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Ḳudret-i naḳḳāş yektā-yı cihān-ārāya baḳ
Kim nuḳūş-ı ḥayret-efzā-yı zīr ile bālāya baḳ
Naḳşdur burhān hestī ḥikmet-i yek-pāya baḳ
Sāḳiyā[511] ʿibret gözin aç sūret-i zībāya baḳ
Bir naẓar āyīne-i sunʾ-ı cihān-ārāya baḳ

II.

Çün çelīḥ olmış muḥabbet-i ʿışḳdan dil mülkiñe
Mevc-ḫīz olmaḳda şevḳ-ı būy-ı ḫurūş u cūşına
Gāh ṭufāñ-ḫīz ile gelür tefāḳüm[512] mevcine
Dildür ol baḥr-i haḳīḳatden vücūduñ mülkiñe
Şol derūnuñ ʿālemüñde mevc uran deryāya baḳ

III.

Olma rencīde göñül dünyā içün gel fāriġ ol
Olma fersūde-ḳadem saʿy-ı fenādur fāriġ ol
Bād-peymāndur[513] ṣebāt olmayandan fāriġ ol
Baḫt-ı bī-bünyād içün renc-i ṭalebden fāriġ ol
Bāri birḳaç gün huzūr-ı ḳalb ile dünyāya baḳ

IV.

Kimdür ayā siyli[514] ḫor ġamla mahzūn olmaya
ʿAyş u nūş kāsesi semmiyle meşḥūn olmaya
Eşk-i çeşm-i firḳati mānend-i ḥūn olmaya
Cāmveş kimdür bu bezm içre ciger-ḫūn olmıyan
Ġonca-i gülzārı seyr it lāle-i ḫamrāya baḳ

V.

Derd-i yāre mübtelāya istersen bir nişān
Şekl-i mūsīḳāle[515] baḳ dil-sūza leb-nişān

---

[510] D. (G. 239); Küçük, Bâkî Dîvânı, s. 182.
[511] Sāḳiyā: Zāhidā D. (G. 239/I.); Küçük, Bâkî Dîvânı, s. 182.
[512] tefāḳüm: Bir nesne ulumak.
[513] Bād-peymān: Rūzgār ölçücü. Boş gezmekden kinayedir.
[514] siyli: Türkçe sille ki ururlar.
[515] mūsīḳāl: Ḳamışdan parmak gibi maṣnūʿ-ı ağız ile çalunur sāzdır. Türkçemiz miṣḳāl dirler.

Āşinā-yı ḥāl-i merdān **Rıżā-cūya** nişān

Ḫāl-i zār-ı **Bākī**-i bī-dilden isterseñ nişān

Kāmet-i çeng̀-i dü-tāya rūy-ı zerd-i nāya baḳ

[52a]

170.

Taḫmīs-i Ġazel-i Bāḳī ʿAleyhi'r-Raḥmeti'llāhi'l-Bāḳī[516]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

Teng ü tārīk görinür dīdeme vefā-yı firāḳ

Görinür nār-ı lazā ḥüzn ile gülzār-ı firāḳ

Bir sīne gibi o dil-sūz-ı sīne āh-ı firāḳ

Şeb-i tārīk görinür gözüme rūz-ı firāḳ

Dūd-ı āhumla meger ṭoldı ser-ā-ser āfāḳ

II.

Ẓaʿf-ı firḳat ile dem-i āhuma baḳ nāy gibi

Semā-yı vaṣlın eger ḳoḳmaz isem vāy gibi

Başlı ṣu oldı ser-şikem ki aḳar çay gibi

Yine bir ḳaşı hilālüñ sitemi çarḫ gibi

Ḳaddümi ḳıldı kemer tāḳatümi eyledi taḳ

III.

Merd iseñ nāḳısa hīç meyl ile maġbūn olma

Kānīʿ ol luṭf-i kesāndan hele memnūn olma

ʿĀrif ol düşmen-i meḳḳāreye meftūn olma

Merd iseñ dehr-i denī mekrine meftūn olma[517]

Er odur kim vire bu pīre-zen-i dehre talāḳ

IV.

Vechüñe ḳıldı teveccüh nitekim ḳıble-i göñül

Mihr-i ḥüsnüñle bulup semtini yüz tutdı göñül

Meyl-i ḳıblesini tahḳīḳ ile yöñeldi göñül

Ṭutdı ebrūña yüzin mihr-i ʿiẕāruñla göñül

Ḳıbleye ḳarşu ḳılur ṣanki salāt-ı işrāḳ

---

[516] D. (G. 232); Küçük, Bâkî Dîvânı, s. 179.

[517] "Dîvân'da bu zemin şiirin 3. beyiti ile 4. beyiti yer değiştirmiştir." D. (G. 232); bkz. Küçük, Bâkî Dîvânı, s. 179.

V.

Nedür āyā bu perīşānı **Rıżā** sende bu gün
Baḥr-i fikrete ṭalup çekmedesin n'ola bu gün
Sīne minfeḫ[518] gibi dem-zen ki ne cāy oldı bu gün
Bāki'nüñ nāle vü ẕāriyle cihān ṭoldı bu gün
Yine var ise ʿadū eyledi yārine nifāḳ

171.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥimehu'llāhu'l-Bāḳī[519]

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

I.

Muḥabbet sırr-ı sāri nūr-ı pāk-i Kibriyā ancaḳ
Güneş bir ẕerredür andan ki öyle pür-ẕiyā ancaḳ
Żiyāsı on sekiz biñ ʿāleme sārī dilā ancaḳ
Maḥabbet ḫusrev-i fermān-dih-i şāh u gedā ancaḳ
Muṣaḫḫar cümle ʿālem ʿışḳa bir sırr-ı Ḫudā ancaḳ

II.

Miyān-ı ʿāşıḳ u maʿşūḳda ḥāl-i diger ammā
Şiḳāyet-i ehl-i ʿışḳuñ ẕevḳidür eyler velī ammā
Yine andan añadur ʿarż-ı ḥāl sırr-ı dil ammā
Şikāyet cevr-i dil-berden ḳadīmī resmdür ammā
Ḥaḳīḳatde cefā ehl-i ṣafāya bir vefā[520] ancaḳ

III.

Cefā ṭaşına ṭutmaḳ ne devā ey şūḫ-ı sengīn-dil
Açmaz aġla dürsen dāʾimā ey şūḫ-ı sengīn-dil
Görüp ḫüznüm güler düşman baña ey şūḫ-ı sengīn-dil
Naẕarda merḥametden yoḳ eẕer ey şūḫ-ı sengīn-dil
Kıya baḳışlaruñdan añlanur ḳalbüñ ḳaya ancaḳ

IV.

Olur ser-geşte İskender göre āyīne-i sīneñ
Görür kim ḫāriḳ-ʿāde ki ol āyīne-i sīneñ
Yed-i ḳudretle olmışdur uyur āyīne-i sīneñ

[518] minfeḫ: Körük.
[519] D. (G. 234); Küçük, Bâkî Dîvânı, s. 180.
[520] ehl-i ṣafāya bir vefā: ehl-i vefāya bir ṣafā D. (G. 234/II.); Küçük, Bâkî Dîvânı, s. 180.

Gözüme özge ʿālemler temāşā itdürür sīneñ
Nice sīne bu ḫod āyīne-i ʿālem-nümā ancaḳ

V.

Bulunmaz çāresi tedbīr hīç sūd-mend olmaz
ʿİlac-ı ṣabr telḫ ammā digerden sūd-mend olmaz
Ulaşınca taḥammülden diger hīç sūd-mend olmaz
Ḳazā-yı āsmānīden ṣaḳınmaḳ sūd-mend olmaz
Rızādur çāresi ʿışḳuñ görinmez bir belā ancaḳ

VI.

Ne bedr-i tām enverdür muḥaḳḳaḳ ol Ḫudā ḥaḳḳı
Odur maṭlaʿ-fürūz-ı züḫbe maḥaḳḳaḳ ol Ḫudā ḥaḳḳı
Söyünmez dāʾimā parlar maḥaḳḳaḳ ol Ḫudā ḥaḳḳı
Cihān rūşen ẓiyāsından muḥaḳḳaḳ[521] ol Ḫudā ḥaḳḳı
Çerāg-efrūz-ı ʿālem nūr-ı pāk-i Mustafā ancaḳ

VII.

Müsellemdür senüñ ṭabʿuñ **Rıżā-cū** yāne ey Bāḳī
Ki merd-i ʿārif eyler imtiyāz-ı ṭabʿın ey Bāḳī
İçersün sāḳī-i kevŝer-i raḥīḳ-i ṣāf ey Bāḳī
Zarūri ser-fürū ḳıldı edāña düşmen ey **Bāḳī**
Senüñ şemşīr-i tabʾun Zülfekār-ı Murtazā ancaḳ

[52b]

172.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥimehu'llāhu ʿAleyh[522]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Bezm-i muḥabbet ʿāşıḳa cennet-meʾāldür
Fikr-i cemāl ʿārife şādi-i ḥāldür
Ẕikr-i cemil kāmile iḥyā-yı bāldür
Şām-ı firāḳuñ āhiri ṣubḥ-ı viṣāldür
Mihr-i münīri pertev-i nūr-ı cemāldür

II.

[521] muḥaḳḳaḳ: maḥabbet D. (G. 234); Küçük, Bâkî Dîvânı, s. 180.
[522] D. (G. 96); Küçük, Bâkî Dîvânı, s. 117.

Derbāni dergehüñde baña ḳaḥr olur ḳudām
Rifʿat bilür o ḥadaḳı ʿuşşāḳ ʿale'd-devām
ʿĀr eylemem o minnet-ḳārüm be-ihtimām
ʿĀr itse tañ mı içmege bezm-i Cem içre cām
Her kim segān-ı ḳūyuñ ile hem-sifāldür

III.

Kuceliklidür maḥabbete ṣarılmaḳ ey göñül
Ferhād o yolda ḳıldı fedā cānın ey göñül
İtmez taḥammül olsa ger añdan ey göñül
Bār-ı ġam-ı muḥabbeti yüklenme ey göñül
Āhır taḫammül itmeyesin ihtimāldür

IV.

ʿIşḳa sülūḳ suʿb-ı diger meslegin görüñ
Bul ʿışḳ-bāzi meslegini o görinür görüñ
Ser-bāz-ı ʿışḳ-ı ḥālini pervānedeñ görüñ
Ādāb-ı bezm-i vuṣlatı pervāneden görüñ
Bülbül gibi degüldurur ol ehl-i ḥāldür

V.

Meyl itme zīb-i naḳışın cihān hep bulur fenā
Dārā gibi ne ṣāḥib-i dārāt-ı lā-beḳā
Ẓıll-i ḫayāl aña miṣāl-i ʿibret al *Rıżā*
Reşk itme ʿömr-i devlet-i dünyāya **Bāḳiyā**
Kim ḥ̆āb-ı ġaflet içre hemān bir ḫayāldür

173.

Taḫmīs-i Ġazel-i Nābī ʿAleyhi'r-el Bārī[523]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

Güher-i ḥilmi idüñ ẓīver-i ser-ḫū-yı edeb
Zer-i ebrīz gibi pāk gerek ḫū-yı edeb
Tam ʿayārī çekīde āgır ola ḫū-yı edeb
İtse sencīde kimi ḫaslet-i nīḳū-yı edeb
Refʿ ider ḫāḳdan elbetde terāzū-yı edeb

[523] D. (G. 19); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 467.

II.

Gülistān-ı hünerde zib-dih-i raġbet olur
Olsa ezhār maʿārifle ṭarabı baḳ raġbet olur
Bāʿiş-i dil-ḫoşeġdür seyr idene raġbet olur
Mesnedi ẕirve-i destār-ı ser-i raġbet olur
Sünbül-i ter gibi her kimde güle[524] būy-ı edeb

III.

Pençe-i destüm eline güşāyiş virmez
Rūz-ı nāḫun ise de yine güşāyiş virmez
Dest-i ḳudretle ḳavī kimse güşāyiş virmez
Şad zebān-ı dehen-i şāne güşāyiş viremez
Öyle muḥkemter olur ʿuḳde-i gīsū-yı edeb

IV.

Ḫadşe-i[525] safsaṭa-i[526] ḫalḳdan olur āsūde
Naʿre-i mestī-i cāhilden olur āsūde
Hecme-i bed-şīyem kesden olur āsūde
Ḥamle-i tūb-ı taʿarużdan olur āsūde
Her kim olursa penāh-āverī bārū-yı edeb

V.

Şān-ı erkān idüp oldı ḳıyāmiyle ḳuʿūd
Ḳāmet-i elif vü ruḳūʿ[527] vü sucūd-mīm-nümūd
Ādemiyet ne imiş bilür anı ehl-i şuhūd
Pīş-i Bārīde olur nā'il-i iḳbāl-i ḳuʿūd
Her kim olmazsa terabbuʿ-dih-i zānū-yı edeb

VI.

İḫtilāṭında besāmetiyledür ikrāmı
Kim karīn ise riʿāyet iledür ikrāmı
Dil-nüvāzānedür ülfetle olur ikrāmı
Her kime olsa mülāḳī şeref-i iḳbāli
Ceẕb ider cānibine ḳuvvet-i bāzū-yı edeb

[524] güle: ki var D. (G. 19/II.); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 467.
[525] Ḫadşe: Bir ṭırmalaḳ.
[526] safsaṭa: Yaramaz bāṭıl nesne.
[527] rüḳun: Cānıb u cüzʾ u erkân-ı cemʿ.

VII.

Bi-edeb kesde **Rıżā** olmıyor āb u tābi[528]

Görse küstāḫi[529] olur şerm ile andan ābi[530]

Keşf-i ḥāl olsa da ʿirfānda olur nā-yābi[531]

Pest ider ḥüsnüñi güstāḫ-nigāhān **Nābī**

Herkese keşf-i niḳāb eylese bānū-yı edeb

[53a]

174.

Taḫmīs-i Ġazel-i Nābī Raḥimehu'llāhu'l-Ġanī[532]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Feyż varken olmada pür-ḫırmen-i raḥmet

Ne kīl u ne taʿdād olınur ḫırmen-i raḥmet

Ne enbāra küncīde olur ḫırmen-i raḥmet

Dāmānını basṭ itmededür ḫırmen-i raḥmet

Döndükçe ser-i ʿāleme pervīzen-i raḥmet

II.

Çāḳ olsa dikilür yine dāmān-ı günāhı

Destin uzayup ṭutma o dāmān-ı günāhı

Şerm ola saña çāḳi-i dāmān-ı günāhı

Retḳ[533] itmededür fetḳ-i[534] girībān-ı günāhı

Envārdan ibrīşim ile sūzen-i raḥmet

III.

Merdāne ġayur ol himemüñ eyleme imsāk

ʿAzm eyle ʿafv yoluna sen olma vehm-nāk

Bu çeşm-i baṣīret ile kim idesin idrāk

Ne ġāyeti var ne ḳapanur ne ider imsāk

Ḳaṣr-ı kerem-i Ḥaḳ'da olan revzen-i raḥmet

---

[528] āb u tāb: Leṭāfet ve revnaḳ ve ḳadr u ʿitibār.
[529] küstāḫ: Yüzsüz ve edebsiz ve bī-hicāb ve serbest.
[530] ābi: İmtinaʿ idici, geri ṭurucu, çekilmek maʿnāsını müteżemīn.
[531] nā-yābi: Az bulunmak.
[532] D. (G. 22); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s, 469-470.
[533] Retḳ: Bitiştirmek. İki parçayı dikmek gibi.
[534] fetḳ: Yarmaḳ. Şaḳ gibi.

IV.

Baġ-ı emelin soñı ḫazān dīde-i nīstī

İrvā[535] idemez cūy-ı heves şūre-i[536] nīstī

Encāmı ḳurı tarla ola bağçe-i hestī

Çoḳdan ḳurumışdı bu ḫıyābāngeh-i[537] hestī

Bilseydi ḫazān n'oldıġını gülşen-i raḥmet

V.

ʿAcziyle **Rıżā**-yı muʿterif ḫāşā güle maḥrūm

Sür ḫāḳ-ı niyāza yüzüñi itmeye maḥrūm

Ṭut girye ile dil ẕeyl-i ʿafv itmeye maḥrūm

Ḫāk olsa da **Nābī** niçe mümkin k'ola maḥrūm

Her kim ki ola dest-zen-i dāmen-i raḥmet

175.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥimehu'llāhi Teʿālī[538]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Cārī zemīn cürme ḫūşā-yı maġfiret

Olur günāhkāra vü şuḫ-şū-yı maġfiret

Üftādeyāne mā'il o dil-cū-yı maġfiret

Reng-i günāhı eyleyen ebrū-yı maġfiret

İtmiş ḫaṭā-yı şāne-i gīsū-yı maġfiret

II.

Māniʿ degül mecār ise altūnadur revāc

Sīm denes[539]-nümūne virür iʿtibār-ı revāc

Zīr-i siyāh-ı kisvede kāʿbe bulur revāc

Kālā-yı nūra ẓulmet olur bāʿiş-i revāc

Ārāyiş-i günāh iledür ḳūy-ı maġfiret

III.

ʿUmmānı bulsa bī-ʿadad enhār ʿadīm olur

[535] İrvā: Ṣuya ḳandur ve ṣuvārup ṭuyurmaḳ.
[536] şūre: Çāyır ve çimen gibiler. Bitmeyen arża. Şūr u şūmredir.
[537] ḫıyābān: Eṭrāfında aḳar ṣular ve eşcār-ı keşīreden gölgesi ve çāyır ve çemeni çoḳ ṭarīḳ-i ʿām u ḫāṣ ve cāddeye dirler.
[538] D. (G. 23); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 470.
[539] denes: Pās ve küf gibi.

Hūrşīd önüñde cümle kevākib ʿadīm olur
Icʿat idince aṣlına şeb-nem ʿadīm olur
Hādiṣ muḳārin olsa ḳadīme ʿadīm olur
Olmaz güneh muḳābil-i nīrū-yı[540] maġfiret

IV.

Kim müşg-nāfi ister ise bulmaġa şevḳ
Fiḳr-i Ḫıṭā'yı ḳaldura Çin'e gide bī-şevḳ
Gözet ḫaṭā-rev olmaya pāy-ı heves bī-şevḳ
Olmaḳda cüst ü cūlar yine nāfe-rīz-i şevḳ
Ehl-i Ḫıṭāya teşnedür āhū-yı maġfiret

V.

Baḫtuñ var ise olma müyesser ne neşʾedür
Ẕevḳın ṭuyana ʿömre kifāyet ne neşʾedür
Rūḥu'l-ḥayāt mürde dilā ne kim ne neşʾedür
Mevlā naṣīb iderse görürsin ne neşʾedür
Maʿcūn-ı ʿafv u raḥmet-i dārū-yı maġfiret

VI.

ʿİndinde iʿtirāf duʿādan ʿazīzdür
ʿAbd-i ḫazīn şehā cihāndan ʿazīzdür
Cūyende-i **Rıżā**'sı ʿamelden ʿazīzdür
Çeşminde cürm ḥüsn-i ʿamelden ʿazīzdür
Nābī budur ben añladuġum ḫūy-ı maġfiret

[53b]

176.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥimehu'llāhi ʿAleyh[541]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Bī-minneti sermāye-i dükkān-ı ḳanāʿat
Pür-kāle-i rāḥat ile dükkān-ı ḳanāʿat
Dād u sitedi andañ o dükkān-ı ḳanāʿat
Kāsid görinür gerçi ki dükkān-ı ḳanāʿat

[540] Nīrū: Ḳuvvet. Nīrū: Gīsū D. (G. 23/III.); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 470.
[541] D. (G. 26); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 472-473.

Derkārdur ammā yine mizān-ı ḳanāʿat

II.

Ṣūver-i ṭaʿmını ekl eline anı humāra
Alış yine sen tā ki ṭoyup sende humara
Pürdür berekātıyla o aş añla humāra
Tercīḥ olınur niʿmet-i elvān-ı kibāra
Bir pāre nemeksizce iken ḫān-ı ḳanāʿat

III.

Żımnında ṭamʿ elbet olur renc ile ḥāṣıl
Eklinde beḫālet ne gümān renc ile ḥāṣıl
Ḥelvā-yı leb diler ise renc ile ḥāṣıl
Ol būse-i lebden ki ola renc ile ḥāṣıl
Şīrīnter imiş būs-ı leb-i nān-ı ḳanāʿat

IV.

Çoḳ kerre idüp sāḥa-i ṣervet ile taḫmīn
Ol çūp-ı ḳadem himmet ile oldı o taḫmīn
Taḥḳiḳ-resān oldı mesāḥat ile taḫmīn
İtdüm ḳatı çoḳ ʿarṣa-i iḳbāl ile taḫmīn
Geldi bańa vāsiʿ yine meydān-ı ḳanāʿat

V.

Ḳılma ṭaleb-i naḳş u nigār-ḫāne-i dünyā
Ne küngüresi[542] ne de sāray-ı şeh-i Kisrā
Hergiz eṣer-i üssi daḫı ḳalmadı cānā
İtme heves-i sāye-i bāl ü per-i ʿAnḳā
Güsterde iken sāye-i eyvān-ı[543] ḳanāʿat

VI.

Yüz dört kütübüñ maʿnāsı āsāyiş-i dildür
Hep ḫarf-be-ḫarf oḳunan āsāyiş-i dildür
Dilerseñ oḳu bilesin āsāyiş-i dildür
Hep mesʾele-i mebḥaṣ-ı āsāyiş-i dildür
Taḥṣīl olunan fenn-i debistān-ı ḳanāʿat

[542] küngüre: Ḥişār divārındaki beden ve ṭāḳ-ı eyvān kenārında cüft didikleridir. Ṭāḳ-ı gümredirler. Ḳapı ve köşkde olur. Çār-tāḳ dört kemer üzerine yapılmış olmaġla dirler.
[543] eyvān: Ṭāḳ u ʿāliyi ḫāne-i bālā.

VII.

Ḳāniʿ kī baṣel-ḫˇār ola gelmez aña telḫi

Minnetle şeker-ḫˇābı aña ḥanẓal telḫi

Bī-minnet ise ṣabır otı gelmez aña telḫi

Teng-i şekeristāna urur ṭāʿ ne-i telḫi

Ẕevḳin alana rīze-i enbān-ı[544] ḳanāʿ at

VIII.

Bilirdi nişīmengeh ārāmiş-i cānı

Gösterdi o peyġūle ārāmiş-i cānı

Añlatdı aña veche-i ārāmiş-i cānı

Ögretdi reh-i cennet-i āsāyiş-i cānı

Pāy-ı ṭalebe gūşe-i dāmān-ı ḳanāʿ at

IX.

Naḳdīne-i dil bula amān ṣarf-ı fenādan

Kencūr-ı ḥayāt ola rehā-i ḥırṣ-ı fenādan

Görmiye **Rıżā** żacreti[545] min-baʿ d fenādan

Bir kenz ki vā-reste ola dest-i fenādan

Nābī degül illā ki girībān-ı ḳanāʿ at

177.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿ Aleyh[546]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

İtmez mi göñül vuṣlāt-ı cānāna teşebbüṣ

Rūʾyāda bile itmede dāmāna teşebbüṣ

Görince ider ser-ḫırāmāna teşebbüṣ

Dil itse n'ola zülf-i perīşāna teşebbüṣ

Zencīre ider itse de dīvāna teşebbüṣ

II.

Ḥırṣlansa da dişin ḳoyamaz zülfüñe ancaḳ

İtʿābı müʾeddī olur ol taramaḳ ancaḳ

Taḥdīş-i ḥevāṭır mı degül vaṣʿ-ı yed ancaḳ

[544] enbān: Ṭaġarcıḳ ki derīden iderler.
[545] żacret: Ṭarılmaḳ ve ıżṭırāb-ı ḳalb.
[546] D. (G. 34); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 479-480.

Rūy-ı siyeh ü çirk-i yedidür ḳalan ancaḳ
Gīsūsına itmiş ṭutalum şāne teşebbüs̱

III.

ʿIşḳ olmicaḳ germī-i dil nā-mutaṣavver
Şevḳ olmıcaḳ cünbüş-i dil nā-mutaṣavver
Olmasa nüvāt-ı bint-i şecer nā-mutaṣavver
Bī-ʿışḳ ḥayāt-ı dü-cihān nā-mutaṣavver
Bī-māye-i derd eyleme dermāna teşebbüs̱

[54a]

IV.

Żacretle güẓārende-i ʿömr olması yegdür
Seyyāḥ-ı cihānuñ-gerd-i faḳr olması yegdür
Keç-gül fütūḥāt be-dest olması yegdür
Engüşt-i girih-beste-i yeʾs olması yegdür
İtmekden ise zeyl-i leʿimāna teşebbüs̱

V.

Ġaflet ne revā ʿāḳıl olan ey dil-i nā-şād
ʿİrfān gerek ġam yimeyüp olasın āzād
Her bir ʿiber-i ʿālem olur bāʾiṣ̱-i irşād
Ḳıl[547] dest-i çenārı sāna āyīn-i irşād
Bī-berg geçin eyleme dāmāna teşebbüs̱

VI.

ʿĀmā gibidür eyle naẓar sen cüḥelāya
Bāṭın gözi görmez dinilür gör cüḥelāya
Çün göz yazar menzile-i Ḫaḳ cüḥelāya
Reh-yāb olamaz ḳūr-dilān rāḫ-ı Ḫudā'ya
Tā itmeyicek rişte-i Ḳurʾān'a teşebbüs̱

VII.

Pīr-i meyüñ ayaġına yüz sürmese mey-ḫˇār
Duḫter-i zey görmezdi gele bezme sezāvār
Çözmese ayaġbaġını sāḳī-i ġażābkār
Būs-ı leb ü deste neden olurdı sezāvār

[547] Ḳıl: İt D. (G. 34/V.); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 479-480.

Dāmān-ı meye itmese peymāne teşebbüş

VIII.

Eḳvārı ider ʿārif olan bā-edeb īḳān

Memlūḳa naẓar-ı mālikini eyleye īḳān

Semsāra baḳup bayiʿni eyleye īḳān

Terḫīṣ-i duḫūl itmeyicek ṣāḥib-i dīvān

Bī-fāʾidedür vaʿde-i derbāna teşebbüş

IX.

Cühhāldan āṣār vefā eylemez ümmīd

Āllāme-i ferzāne-meniş eylemez ümmīd

Buḫḫāldan evżāġ-ı saḫā eylemez ümmīd

Luṭfı ʿuḳalā ṣāḥib-i ẕıldan ider ümmīd

Nā-dandur iden sāye-i bī-cānā teşebbüş

X.

Dil-yeʾs-i kerem ile ʿaceb mi olan bī-tāb

Olmada kesād germā var ise nā-yāb

Dād ü sitedi nesye[548] ile naḳd ise nā-yāb

Bāẓār-ı emel nā-sere[549] sermāyesi nā-yāb

Ḳılsa[550] ne ʿaceb dāmen-i ḥırmāna[551] tesebbüş

XI.

Bā-tevbe **Rıżā** saḥbā-yı tekrāra īʿāde

Fersūde ide nāṣiyesin ḫāk-i recāda

Girye ile niyāzi ola her dergâh-ı Ḫudā'da

Nābī idegörsün der-i iḥsān-ı Ḫudā'da

Erbāb-ı güneh perde-i ġufrāna teşebbüş

178.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[552]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Sebzī-i[553] gülşen nesīm-i feyż-baḫşādan murād

[548] nesye: Viresi aḫz u ʿaṭādan.
[549] Nā-sere: Geçmez aḳçeve revācsız dimek.
[550] Ḳılsa: İtsek D. (G.34/10); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 479-480.
[551] Ḥırmān: Nev-mīd olmaḳ ve maḥrūm.
[552] D. (G. 50); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 494-495.

İndifā-ı ḳasvet-i dildür temāşādan murād
Şādī-i ḳalb istimāʿ ḥūb āvādan[554] murād
İnşirāḥ-ı sīnedür gül-geşt-i ṣaḥrādan murād
İnkişāf-ı ʿuḳde-i dildür temāşādan murād

II.

Ḥüsn-i ḫulḳuñ maʿnisin taḥḳīḳ māniʿ cehldür
İktisāb-ı feyż-iʿafv u ḥilme māniʿ cehldür
Rūḥa rāḥat n'itdigin bilmege māniʿ cehldür
ʿAcze ḥaml itmek ḫiṣāl-i ʿafv u ḥilmi cehldür
Leẕẕet-i āsāyiş-i dildür müdārādan murād

III.

İltifāt u cevr-i cān-sūz ʿāşıḳa yeksān iken
Yanmada nezdik ü dūrī ʿāşıḳa yeksān iken
Ne ʿimāret ne ḫarābī ʿāşıḳa yeksān iken
Ḳahr u luṭf-ı[555] yār cümle ʿāşıḳa yeksān iken
Yā nedür ey sāde-dil bilsem bu ġavġadan murād

IV.

Cūy-ı ḥikmet cārī el-ḫaḳ bezernin ʿadl u dād
Ḥükmin icrā ḥikmet üzre eyliyor Rabbü'l-ʿibād
Nehr-i Âsi olmaya her cūy-ı cuyā-yı mezād
Ḥaddi deñlü itmedür sīr-āb[556] ber-vefḳ-i murād
Herkesüñ cūy-ı murādın böye icrādan murād

[54b]

V.

Keh-keşān ṣaṭır āsmān levḥa nücūm noḳṭadur
ʿĀrifān añlar nükāt-ı ḥikmet ez-yek noḳṭadur
Ger-şināsī ez elif tā yāyi noḳta noḳṭadur
Mevcler saṭr ü şikenler[557] lafẓ ü ḳaṭre noḳṭadur
Lūʾlūʾ-yı mefhūmdur teʾlīf-i deryādan murād

VI.

[553] sebzī: Yeşillik ve tazelik.
[554] āvā: Mürreḫam āvāz ki ṣadādır.
[555] Ḳahr u luṭf-ı yār: Luṭf u ḳahr-ı yār D. (G. 50/III.); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 494.
[556] sīr-āb: Ṣuya ḳanıcı.
[557] şiken: Buruşuḳ ve büklüm.

Ol dil-āgāhīdür meʿād-ı ḥāl oldıġın bilen
Sırr-ı mebdeʾ oldı müdrik aña n’oldıġın bilen
Sırr-ı vaḥdet noḳṭa-i bārımız oldıġın bilen
Noḳṭa her ṣūretde ḥarfe oldıġın mebdeʾ bilen
N’oldıġın idrāk ider sırr-ı süveydādan[558] murād

VII.

Cemʿ-i gülden ṣūyın almaḳ ḥāṣıl-ı aʿmāldür
Ġars-ı bāġ-ı engūr olmaḳ ḥāṣıl-ı aʿmāldür
Anı taʿṣīr eyle neşve-i ḥāṣıl-ı aʿmāldür
İntifāʿ-ı berg ü şāḫ ü mīve-i aʿmāldür
Mezraʿ-ı imrūz u ḫirmengāh-ı ferdādan murād

VIII.

Ber-ṭaraf itmiş niḳāb-ı zülf-i ḥüsnin ʿarżdur
Ḳaḳüli sālār-ı fitne oldıġını ʿarżdur
Leşker-i ḫat mülk-ı ḥüsnin ḥıfẓa dāʾir ʿarżdur
Ḥüsnini bīgāneden ḥıfẓ āşināya ʿarżdur
Ehl-i nefse ḫˇān-ı kevni iẕn-i yaġmādan murād

IX.

Rīz-i burḳaʿdan cemāl u dil-firībi ḥelvādur
Cilve-i heymān-fezādan dil-rübā-yı şīvedür
Ceẕbe-i ḥayret-fezādan dil-nişīni ʿişvedür
Cismden ruḫ u ṣadefden dür şecerden mīvedür
Ṣammañ ey ẓāhir-perestān lafẓı maʿnādan murād

X.

Yūsuf-ı ṣıddīḳ aḥsen-i ḳıṣṣa-i taḥḳīḳdür
ʿİbret içün mezile temṯīl ile taḥḳīḳdür
Nefs-i reh-zen-i ʿışḳ reh-ber iʿtiṣām-ı taḥḳīḳdür
ʿAḳl ü nefsüñ keşf-i sırr-ı perde-i taḥḳīḳdür
Çāk-i zeyl-i Yūsuf u dest-i Züleyḫā’dan murād

XI.

Merdāna endük ammā ġāfil u nā-dān çoḳ
Murġ-ı bebġā[559] az **Rıżā-cū** zāġ[560] u mürdār-ḫār[561] çoḳ

[558] süveydā: Noḳṭa-i ḳalb.

Bir ġalat tekbīrdür kim Nābiyā maʿnāsı yoḳ

Bir ġalat taʿbīrdür kim **Nābiyā** maʿnāsı yoḳ

Kim ki taḥṣīl-i ṣafādur dirse dünyādan murād

179.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[562]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

ʿĀlemde kimi ʿışḳ-ı Ḫudā'dan müteleẕẕiẕ

Cüyenda kimi derde devādur müteleẕẕiẕ

Meyyāl kimi kām-revādan müteleẕẕiẕ

Ḫūbān-ı sitemkār cefādan müteleẕẕiẕ

ʿUşşāḳ-ı dil-figār rıżādan müteleẕẕiẕ

II.

Baḳ emziceye her biri olmış mütesellī

Fehm eyle ne bu sırr-ı teḫālüfle tesellī

Ḥayret-dih-i olur ʿārife esbāb-ı tesellī

Esbāb-ı teḫālüfle bulur ḫalḳ tesellī

Her birisi bir güne ṣafādan müteleẕẕiẕ

III.

Yek-laḫt[563] u dād oldı o kim merd-i Ḫudā'dur

Ṣıddiḳ gibi ḳalbinde mirʾāt-ı Ḫudā'dur

Mānend-i muḥīṭ ʿışḳa Ḫudā cilve-nümādur

Yek-laḫt meger ḫalḳ-ı cihān ehl-i hevādur

Yoḳ görmedügüm bād-ı hevādan müteleẕẕiẕ

IV.

Eyle naẓar ṭıynetine çoġu redīdür[564]

Hūyı güzel az ekṣer yā hūy-ı[565] bedīdür

Çoḳ ḫod-be-ḫod müddeʿiyān şīme ḫodīdür

---

[559] bebġā: Ṭūṭī-yi gūyā.
[560] zāġ: Ḳarġa.
[561] mürdār-ḫʷār: Ḥalāḳ.
[562] D. (G. 57); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 500.
[563] Yek-laḫt: Bir vücūd ve bir cisim.
[564] redā: Helāk olmaḳ; Redi: Helāk olan; Farsi: Rediye müʾennesi şeyme.
ʿādet ʿArābi.
[565] ḫūy: Ḥüsün u ḳuḥ ne ise.

Ekşer görilen ḫalḳ giriftār-ı ḫodīdür[566]

Nādir bulınur nām-ı Ḫudā'dan müteleẕẕiẕ

V.

Ne sāye vü ne vāye[567] ummaz ehl-ʿaṭān

Ferzāne[568]- dil āgāh diler bāb-ı Ḫudā'dan

Dest u deh açma ne ola ehl-i Ḫudā'dan

Dūr eylemesün sāyesin erbāb-ı recādan

Her naḫl k'ola neşv ü nemādan müteleẕẕiẕ

[55a]

VI.

Dād u sited ḫalḳa naẓar eyle ne ḥālet

Var ise cevād ekşeri mecbūl baḫālet[569]

Ḫalḳuñ arasında ne bu daʿvā-yı nebālet[570]

Dünyāya idüp dāʿiye-i aḫẕ sirāyet

Kem-yāftedür[571] ẕevḳ-i ʿaṭādan müteleẕẕiẕ

VII.

Bu ḫalḳa **Rıżā** olmadadur ḫūyı ẕübābı[572]

Düşer içüne çıḳamıyor görse düşābı[573]

Ne munṣufı gördük ne de erbāb-ı lübābı[574]

Rāżıyuz eger olsa da her şehrde **Nābī**

Bir kes k'ola feryād-ı gedādan müteleẕẕiẕ

180.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi'l-Bārī[575]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Kemāl-ı ḳudreti yüz biñ niçe yüz biñ dehān söyler

Cümle bürhān nuḳūş-ı zīr u bālā kim ʿalen söyler

---

[566] ḫodi: Kendülik. ʿUcub gibi.
[567] vāye: Naṣib ve ḫişşe.
[568] Ferzāne: ʿAḳil ve ḥādıḳ ve kāmil u fāʾiḳ u ḥekīm ve dānā ḫilḳat olan dirler.
[569] baḫālet: Ḫasīslik. Żanānet gibi.
[570] nebālet: Ululuḳ ve fażīlet.
[571] Kem-yāfte: Az bulunmuş.
[572] ẕübāb: Sinek.
[573] düşāb: Bekmez.
[574] lübāb: Uyur bilinmiş ḫāṣ ve ḫāliṣ u ṣāf nesne ve ʿaḳıllı olmaḳ. Lebābe gibi.
[575] D. (G. 121); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 551.

ʿAvālim yek-zebān-i tevḥīdi ẕü’l-minen söyler
Sevād-ı mümkināt āsār-ı ṣunʿı bī-süḫan söyler
Kitāb-ı kāʾināt esrār-ı Ḥaḳḳ’ı bī-dehen söyler

II.

Gözüñde yoḳ senüñ ferr-i[576] tabaṣṣūr ẕerreveş yoḫsa
Na-ḫod[577] nūr-ı teyaḳḳun vāyedār olmış saña yoḫsa
Degül māye ferāset ẕerreden kemter saña yoḫsa
Senüñ gūşuñda istiʿdād yoḳ idrākine yoḫsa
Leb-i cūda kemāl-i ṣunʿı her berg-i çemen söyler

III.

Maʾil-i nüsḫa-i kevni oḳu añla nedür ḥikmet
Bulup üstādını eyle taʿallüm eyleme ġaflet
Eñ evvel müfredāt örgen ki terkībe gele ḳudret
Şuhūd-ı nüsḫa-i ṣunʿa nev-ā-nev bulmayan ḳudret
İdüp taẕyīʿ-i evḳātın ḥiḳāyāt-ı kühen söyler

IV.

Ne bu ḥāl ġażābnākī olursun çün yanar āteş
Çenār-āsā ser-ā-pā cismüñ olmışdur yanar āteş
Saña rāciʿ bu ḳasd sevʾetüñ[578] olma yanar āteş
Kibāre sūʿ-ı ḳaṣdüñ oldıġın bār-āver āteş
Ḳılāʿ üzre lisān-ı ṭopile bürc u beden söyler

V.

Göñül mirʾāt-ı Ḫaḳ olsa görür nūr-ı ṣefā-yābı
Cilā-yı sırr-ı ʿaksiyle bulur ḥüsn-i ṣefā-yābı
Rıżā söylerse de ṭūṭī özi olmaz ṣefā-yābı
O şūḫ āyīnede ʿaksiyle eyler güft ü gū **Nābī**
Bilen söyler nükāt-ı rāz-ı ḥüsni bilmeyen söyler

181.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu’llāhi ʿAleyh[579]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

[576] ferr: Nūrdur.
[577] Ḫod: Daḫi Türkçe nūn nāfiye. Māye: Aṣıl dimek.
[578] sevʾet: Ḫaṣlet-i ḳabiḥe.
[579] D. (G. 166); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 585-586.

I.

O dil kim pāḳ mirʾāt-ı Ḫudā olmaġa lāyıḳdur
Anı ālūde jeng-i mā-sivā itmek ne lāyıḳdur
Stāre-pūş-i ʿışḳ ile ḥırāset aña lāyıḳdur
O dil kim sāġar-ı bī-reng-i ṣahbā-yı ḥaḳāyıḳdur
Anı leb-rīz-i çirk-āb-ı mecāz itmek ne lāyıḳdur

II.

Ḳaraltısı çoġ olur keşrete her kim ola māʾil
Taʿarrī[580] mā-sivādan ṣıḳlet cismi ider zāʾil
Sebük-bāri ne şübhe rāhat-ı rūḥi ider ḥāṣıl
Tecerrüdle olur āġūş-ı vaṣla pīrehen nāʾil
Ḳabāyı vaṣldan maḥrūm iden ḳat ḳat ʿalāyıḳdur

III.

Ḳarīn-i hem-dem[581]-i dil-cū gümānsız şādī dildür
Ḫilāf-ı cinsle ṣoḥbet ḥuṣūl-ı żacret-i dildür
Te'ellüf-i ḫūb-şime bāʿiş-i ḫoş-nūdī-i dildür
Münāsib hem-zebān rūşenger-i āyīne-i dildür
Ġubār-ı çihre-i ḫāṭır ḳarīn-i nā-muvāfıḳdur

IV.

Teżād üzre bu ʿālem bellidür mihr ile mehden
Teḫāllüf çekme dāʾir nümūne bes ṭebāyiʿden
ʿİber-bīn ol ümīd itme teṭābuḳ-ı çerḫ-i keç-revden
Tevāfuḳ ḳande var kim esb-i çerḫüñ mihr ile mehden
Bir iki naʿli var biri birine nā-muṭābıḳdur

[55b]

V.

Naẓar ḳıl ʿārīfāne ḥikmet añla merd-i mīnā
Revā mı görmeyesin aṣl u ferʿi nīte nā-binā
Ferʿ eyler tenaḳḳuṣ[582] bi'l-tefeżżuḥ[583] aṣlı pāk ammā
Sebū-yı meyle ibrīḳ-i vużū bir ḫākdür ammā

[580] Taʿarrī: Ṣoyunmaḳ.
[581] hem-dem: Müṣāḥib u yār.
[582] tenaḳḳuṣ: ʿAyb eylemek.
[583] tefeżżuḥ: Ḫāli şāyiʿ olmaḳ. Rüsvāylıḳ eylemekdir.

Ne ḥikmetdür bilinmez biri ṣāliḥ biri fāsıḳdur

VI.

Ḥarāretle kim bürūdetle taʿaddī çār eżdāduñ
Rutūbet-yāb ṣıḥḥat görse tibes eyler insānuñ
Ne mümkin imtizācı ber devām olmaḳ bu iżdāduñ
İnanma imtizācın seyr idüp bu çār-erkānā
Dem-ā-dem biri birüñ fırṣatın gözler münāfıḳdur

VII.

Vefā ummaḳ bu fānīde daḫı kimden **Rıżā** bilmem
Cefādan başḳa şevḳ-ı fānīde beyʿu şirā bilmem
Dū-rūyīdür biżāʿa görinen kim rāstā[584] bilmem
Daḫı kimden ümīd-i ṣıdḳ idersüñ **Nābiyā** bilmem
Ṣabāhuñ bir nefesde nıfṣı kāẕib nıfṣı ṣādıḳdur

182.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[585]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Maṭlūba-resān ḫūb-ı suḥan-gū ile olmaz
Her ḳamvārī ṣanʿat-ı dil-cū ile olmaz
Dāmāne viṣāl ayaġa ruḫ-ı suyla olmaz
Bī-dārī-i ṭāliʿ ruḫ-ı nīgū ile olmaz
İḳbāl-i cihān çeşm ile ebrū ile olmaz

II.

Teşbīh ise taṭbīke degül kārger ancaḳ
Ferʿüñ ise feyż-i aṣlınadur kārger ancaḳ
Biñ külfet olursa olamaz kārger ancaḳ
Tevfīḳ-i ʿināyetdür olan kārger ancaḳ
Taḥṣīl-i ġınā ḳuvvet-i bāzū ile olmaz

III.

Fikr eyle dilā *naḫnu kasemnān*'da[586] naṣībin

[584] rāstā: Ṭoġru rāst gibi.
[585] D. (G. 266); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 657-658.

Az çoḳ ne ise gelse gerek saña naṣībin
Menʿ eyleyemez alamaz kimse naṣībin
Tedbīr ile efzūn idemez kimse naṣībin
Tesḫīr-i murādāt tek-ā-pū ile olmaz

IV.

Ne żinnet umsāñ vü ne taḥmīn götüridür
Ne ʿadd vu ne tanṣ̱īf ü ne tebzīr götüridür
İʿṭāde aʿālī vü edānī götüridür
Bāẕār-ı ḫarīdār-ı ʿināyet götüridür
Hīç beyʿ ü şirā anda terāzū ile olmaz

V.

Taḥrībe sebeb leşkerāz şehr-i vücūduñ
Ḳıl askeri ʿadl ile masūn şehr-i vücūduñ
Taḥṣīn ide gül ṣıfatla şehr-i vücūduñ
Māʿmūrluġı ʿadliledür şehr-i vücūduñ
Burc-ı beden u rifʿāt-ı bārū ile olmaz

VI.

Pür-feyż-i bahār revnāk-ı gülzār gerekdür
Şādā bekr ṣaḥn-ı çemenzār gerekdür
Hem-zār u refīḳ rind-i meniş yār gerekdür
Esbāb-ı ṭarab cümlesi āmāde gerekdür
Yoḫsa yaluñuz sāḳī-i gül-rū ile olmaz

VII.

Miḳrām ḫemim ṭāleb olur menzil-i ʿışḳa
Ser-bāz-i **Rıżā** salīk olur menzil-i ʿışḳa
Rāsih-kedem merd irer menzil-i ʿışḳa
Nābī ḳadem-i saḫt gerek menzil-i ʿışḳa
Ol rāha reviş ʿuḳde-i zānū ile olmaz

[56a]

183.

[586]"Rabbinin rahmetini onlar mı bölüştürüyorlar? Dünya hayatında onların geçimliklerini aralarında biz paylaştırdık. Birbirlerine iş gördürmeleri için, (çeşitli alanlarda) kimini kimine, derece derece üstün kıldık. Rabbinin rahmeti, onların biriktirdikleri (dünyalık) şeylerden daha hayırlıdır." (Zuhruf: 43/32).

Taḫmīs-i Ġazel-i Nābī Raḥimehu'llāhu'l-Ġanī[587]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Her sufle-nihād vāṣıl-ı sırr-ı ḳarn olmaz
Her berk-i sipīd ḥāṣṣā-i būy-ı simīn olmaz
Her aḫker ile leyl-i dücā hīç şen olmaz
Her tīre-menīş ḳadr-şinās-ı süḫan olmaz
Her sifle ḫarīdār-ı leʾāl-i ʿAden olmaz

II.

Her lafẓ ḫullüv ola mı ney-şekker maʿnī
Herkesde degül ʿışḳa ger dil-ber maʿnī
Her dil olamaz ḫoş ṣıdḳ-ı dürer-i maʿnī
Her ṭabʿdan itmez lemeʿān cevher-i maʿnī
Her şūre-zemīn çihre-fürūz-ı çemen olmaz

III.

Her Mısır'a naṣīb olmadı mānende-i Yūsuf
Her ḳülbede yoḳ ʿışḳ-ı dil-i efrūzi-i Yūsuf
Her bād götürmez dile çün şemīn-i Yūsuf
Her çeşm olamaz lāʾiḳ-ı ruḫsāre-i Yūsuf
Her ḳāfile leb-teşne-i çāh-ı zeḳḳan olmaz

IV.

Her ḫurde-şināsīye belāhatle ne reh-yāb
Her mūy-ı şiḳāfiye cehāletle ne reh-yāb
Her dehen ne tedḳīḳ ola maʿnīye ne reh-yāb
Her fikr olamaz maʿnī-i der-besteye reh-yāb
Her bī-meze reh-bürde-i genc-i dehen olmaz

V.

Şād ide Ḫudā raḥmetle rūḥını ancaḳ
Nābī gibi üstād-ı suḫen-perverüñ el-ḫaḳ
Taḫmīs iderek oldı **Rıżā** pīr ü mülḫaḳ
Nābī varaḳ-ı şiʿrüñe maḫṣūṣdur ancaḳ[588]

[587] D. (G. 267); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 658.

Her pāre varaḳ çeşm-güşā pīrehen olmaz

184.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[589]

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

I.

Hidāyet reh-nümā olsa dalāletkāra yir ḳalmaz
Refīk olsa ʿināyet reh-zen-i bedkāra yir ḳalmaz
Der-i tevfīḳ açılsa ṭāliʿ-i bī-dāre yir ḳalmaz
ʿAṭā-yı Īzidī derkār olursa kāra yir ḳalmaz
Gelürse baḥr-ı raḥmet çūşa istiġfāra yir ḳalmaz

II.

Leb-ā-leb feyż-baḫş-ı bāde itse cām-ı iḥsānın
Āyā ḳalınurdı rind-i mesta şuñsa cām-ı iḥsānın
Meyā-şāmdan[590] ʿışḳuñ ḥürmetine cām-ı iḥsānın
Alursa deste sāḳī-i ʿināyet[591] cām-ı iḥsānın
Ḫarābāt-ı mecāzīstānda bir huşyāra yir ḳalmaz

III.

Hame-i āb-ı revān olursa inhār ḥaḳīḳatden
Olursa her bütün sebze çemenzār-ı ḥaḳīḳatden
Ölürse dürilür nikāmīz ezhār-ḥaḳīḳatden
Olursa bu çemen bū-bürde gülzār-ı ḥaḳīḳatden
Olur gül pāsbān-ı[592] ḫār ser-i dīvāra[593] yir ḳalmaz

IV.

Muḥabbet bādesin ʿāşıḳ içerse cām-ı mürşidden
Olurdı neşʾe-yāb feyż-ḫoşʿışḳ-ı mürşidden
Ṭolup dil-ārāda bālā nāba ẕāt-ı mürşidden
Kemer-bend-i ṭarīḳat olsa sāliḳ dest-i mürşidden

---

[588] Dîvân'da bu zemin şiir 6 beyitten oluşmaktadır. Bu zemin şiirde eksik olan beyit Dîvân'da şu şekildedir: bkz. D. (G. 267/IV.); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 658.

"Her sīneye şāyān degül esrār-ı maḥabbet
Her seng-dil āyīne-i vech-i ḥasen olmaz."

[589] D. (G. 283); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 669-670.
[590] Meyā-şām: Müdāmen nūş iden.
[591] sāḳi-i ʿināyet: sāḳi-i ḥaḳīḳat D. (G. 283/II.); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 669-670.
[592] pās-bān: Gice bekçisi.
[593] ḫār ser-i dīvār: Li-eclüʾl-ḫıfẓ dīvāre ḳonulan dikendir.

Berehmen-ġāne-i taḳlīdde zünnāra yir ḳalmaz

V.

Nizāb-ı germī-i mey ḥüdd ḥüdd tüden ola birūn

Hicāb-ʿārī ḥarḳ eyler lehāb-ı şerm olur birūn

Ẕülāl-ı āteş içenden āteş-i seyyāl olur bīrūn

Ne dem ki zūr-ı meyden kelle-pūş-ı hūş olur[594] bīrūn

Serinde mest-i ʿışḳuñ gül degül destāra yir ḳalmaz

VI.

Rıżā kām-yāb olsa fevādında surūr-engīz

Muḥabbet-i cāy-ġīr-i dil ise olur vefā-engīz

Ḳumāş-ı istiḳāmet ber-devām olur revāc-engīz

Miyāncī-i[595] muḥabbet **Nābiyā** olsa revāc-engīz[596]

Çıḳar iḥsāna kālā-yı kerem bāẕāra yir ḳalmaz

[56b]

185.

Taḫmīs-i Ġazel-i Nābī Raḥimehu'llāhu'l-Ġanī[597]

Mefʿūlü Fāʿilātün Mefʿūlü Fāʿilātün

I.

Emvāc-ı raḥmet ey dil sübḫa-şumāra gelmez

Baḥr-ı muḥiṭ ḳatre-i nisbet-şumāra gelmez

İḫsāyü'l-ġam olmaz tekrār şumāra gelmez

Elṭāf-ı bī-tenāhī bār u ḳaṭāra gelmez

Baḫşāyīş-i İlāhī ḥadd ü şümāra gelmez

II.

Her bereketde olmaz ʿunvān-ṭırāz-ı ḫizb

Ser sūre-i müẕehheb olmaz ʿaşr ile ḫizb

Ẕer-şemse-i cüzʾler ẕībāyı ʿaşr ile ḫizb

Her ṣafhāda bulınmaz muṣḥafda şemse-i ḫizb

Çeşm-i ümīd her dem ruḫsār-ı yāre gelmez

III.

[594] olur: Ola D. (G. 283/III.); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 669-670.
[595] Mīyānci: Delāl ve simsār ve vāsıṭa.
[596] Derkenârda, 7274+1772= 9047 şeklinde toplanmış sayılar yer almaktadır.
[597] D. (G. 295); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 678-679.

Ṣāniʿ ḳadīm u yektā ḳudreti ṣunʿ içinde
Ṣanʿat degül mükerrer dürlü ṣunʿ içinde
Maṣnuʾ degül her-güne ṣunʿ içinde
Ḥarf-i mükerrer olmaz eczā-yı ṣunʿ içinde
Emvāc-ı āferiniş hep bir ḳarāra gelmez

IV.

Olur dü-yekse vü penç fānī bu şeş-der-i çerh
Bu kaʿbeteyn dūvāzdeh[598] devvār ṣaniʿ içinde
On iki ḳapulıdur bāzī-i şeş-dev-i çerḫ
Yek yekledür müretteb bāzī-i şeşder-i çerḫ
Biñ kerre zār olursañ eger[599] dü-bāre gelmez

V.

Ṣahbā-perest fānī-i cām-ı elesti bilmez
Şehve-perest tabʿī hīç ẕevḳ-ı ʿışḳı bilmez
Sīret-perest olanlar şūret-perestī bilmez
Leẕẕet-perest-i sīne ḥüsn-i gelūyı bilmez
Hep sāḳin-i Sitānbul seyr-i ḥişāra gelmez

VI.

Nivāndan tenaṣṣuḫ ne ʿaḳl-ı tāmlıḳdur
Divāneden tereccī ne ṣād ḳāmlıḳdur
Peymānden teneksūṭ bī-ʿār u nāmlıḳdur
Meyḫāneden tevaḳḳuʿ bī-neng ü nāmlıḳdur
Kimse bu güne kesb-i nāmus u ʿāra gelmez

VII.

Maʿnāya lafẓ kisve iksā olur ḳalemle
Ḳırtās **Rıżā** serīre cilve[600] ider ḳalemle
Her duḫter-i lifāẓa-i[601] temşīd olur ḳalemle
Nābī gelür vücūda yā nuṭḳ u yā raḳamla
Dūşīze-i[602] maʿānī pek āşiḳāra gelmez

186.

[598] dūvāzdeh: On iki.
[599] eger: bir kez D. (G. 295/IV.); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 678-679.
[600] cilve: ʿArūsuñ ṭarafına nāz ile şālınması.
[601] lifāẓa: Aġız atılan kelām.
[602] Dūşīze: Bākire.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥimehu'llāhu ʿAleyh[603]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Ne sanāʿat[604] ne hüner ne fezāʾildür ġaraż
Ne tevānkar ne tevāne ne deʿāʾildür ġaraż
Ne şeb u rūz u erāḫir ne o evāʾīldür[605] ġaraż
Āferīnişden ne deryādur ne sāḥildür ġaraż
Ne ṣadefden lüʾlü-i insān-ı kāmildür ġaraż

II.

Baḳma dünyānuñ dilā bu gūne gūne naḳşına
Nīst u hesti olmadadur dū şemme hergiz ḳaydına
Az u çoġ u cemʿ u firḳāt öyledür baḳ şānına
Kāʾinātuñ baḳma ʿulviyyāt ü süfliyyātına
Cāmiʿ-i mecmūʿ-ı ʿarş-ı aʿẓam-ı dildür ġaraż

III.

ʿAlemden cehli izāledür ḥaḳīḳatden murād
Ṣoñra olmaḳ ʿārif-i bi'llāh ḥaḳīḳatden murād
Güher-i ʿirfānla zīnetdür ḥaḳīḳatden murād
Cevher-i ẕātī-i aṣlīdür ḥaḳīḳatden murād
Ṣanma insāndan faḳaṭ şekl ü şemāʾildür ġaraż

IV.

Ādeme esmāyı taʿlīm itmeden Rabb-ı vedūd
Ḥazret-i enbiyā göndermeden Ḥayy-ı vedūd
Vaż'-i aḥkām şerāyiʿ ḳılmadan Hādi vu dūd
İtmeden vaż'-ı kitāb-ı ḥikmet-āmīz-i vücūd
İktisāb-ı ʿilm ü taḫḳīḳ-i mesāʾildür ġaraż

[57a]

V.

Germī-i şevḳe murādāt āteş-i dil-sūzdur
İltizām-ı pertev-i iḳbāl-i ẕinde[606]ne sūzdur

[603] D. (G. 365); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 729.
[604] sanāʿat: Ehl-i ṣanʿatıñ bestesi. Yaʿnī ʿameli.
[605] evāʾīl: Faḳīr.
[606] ẕinde: Dīri.

Dil-gerāy-ı[607] ẕīb-i fānī aḳıbet dil-sūzdur
İltizām-ı bād u āh-ı āteş-i cān-sūzdan
Südde-i dergāh-ı Ḥaḳ'dan refʿ-i ḫāʾildür ġaraż

VI.

ʿĀrīfāne ḳıl nażar maḫlūḳa ṣanma bilmezüm
Hem-zemīn u bī-sütūn eflākla bunca nücūm
Her biri ḫizmet-güẕār-ı Ḳirdigarīdür ʿumūm
İrtikābāt-ı perestişkāri-i ṭavr-ı rüsūm
İntisāb-ı Ḥaḳḳ'a taḥsīl-i vesāʾildür ġaraż

VII.

Ṣanma irmekdür cihānda cāha yāḫūd devlete
Yā münaḳḳaş-ḫāne-i zerkār yapmaḳ rāḥata
Hep **Rıżā** tevḫīd içündür ẕāt-ı yektā ḥażrete
Gelmeden **Nābī** bu mihmān-ḫāne-i bī-rāḥata
Şehr-i aṣla vaṣl içün ṭayy-ı menāzildür ġaraż

187.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥimehu'llāhu ʿAleyh[608]

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

I.

Lisān-ı ṣıdḳa baḳsın saña nişān-ı ḫulūṣ
Vefā-yı ʿahdına baḳ besdür saña nişān-ı ḫulūṣ
Zebān-ı cānāne muvāfıḳ odur nişān-ı ḫulūṣ
Göñül murāduñ ise itmek imtiḥān-ı ḫulūṣ
Ḫamūşlıḳ ḳadar olmaz saña nişān-ı ḫulūṣ

II.

Ḫulūṣ-ı naḳş-ı derūnı ki hīç ḳabūl itmez
Tamām reng-i yekidür diger ḳabūl itmez
Müdām ṣāf-teri ġıll[609] u ġış[610] ḳabūl itmez
Ḫulūṣ müft-i[611] nuṭḳ[612] u beyān ḳabūl itmez

[607] Dil-gerāy: Meyl-i ḳalb.
[608] D. (G. 362); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 726-727.
[609] ġıll: Ḥased ve ḥıḳd.
[610] ġış: Ḫıyānet ve yaramaz ḳırışıḳ.
[611] müft: Belāş almaḳ ve vermek. Meccān gibi bilā bedel alınan.
[612] müft-i nuṭḳ: minnet-i nuṭḳ D. (G. 362/II.); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 726.

İnanma her kim açarsa saña zebān-ı ḫulūṣ

III.

Be-dūş ḫırḳa-i safvet u ḥasedden āzāde
Serinde tāc-ı ḳanaʿāt ṭamʿadan āzāde
Derūnı cām-ı mücellā denesden āzāde
Olur taʿalluḳ-ı çirḳ ü riyādan āzāde
Ḳabā-yı ber-zede-dāmān perniyān-ı ḫulūṣ

IV.

Ṣefā-yı ḫāṭıradārı ḫoşā vifāḳ be-hem
Nezāhatle[613] cānānı olur cānāna muḥkem
ʿAceb mi olsa derūndaki cāy-ġīr muḥkem
Esās-ı ṣıdḳ u maḥabbetle oldı muṣtaḥkem
Sarāy-ı ser be-ṣüreyyā-yı ḫānedān-ı ḫulūṣ

V.

Bulunmadı aradum ḳalb-i pākdan ġayrı
Görünmedi gözüme cāy-ı ḫāsidden ġayrı
Taʿayyüşi degül anuñ vefā u ṣıdḳdan ġayrı
Derūn-ı sīne-i erbāb-ı ṣıdḳdan ġayrı
Ne mümkin olmaġa güncīde dāstān-ı ḫulūṣ

VI.

Ne mertebe göster teḫīde olursa ilfi[614] fezūd
Devām-ı ṣıdḳla olur miṣāl-ı küh-nemūd
Teferrüd itdigi ʿahdinde ṣıdḳla meşhūd
Ġubār-ḫīz-i melāl oldıġı degül meşḥūd
Ne deñlü olsa da bisyār kārvān-ı ḫulūṣ

VII.

Teḫaddüṣat-ı felekden ne renc-dīde firāḳ
Miṣāl-ı baḥr bulınmaz ki seyl olursa şiḳāḳ
Rīyāż-ı līhinde ḫar u ḫār olur *Rıżā* ki nifāḳ
N'ola bulunsa da bir gūşesinde ẕārḳ-i[615] nifāḳ[616]

[613] Nezāhet: Surūr-ı zīnet ve tāzelik ve nā-pāklıkdan beri.
[614] ilf: Ülfet ve ünsiyet ve dostluk.
[615] ẕārḳ: Riyā ve ḥīle.
[616] ẕārḳ-ı nifāḳ: düzd-i nifāḳ D. (G. 362/VII.); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 726-727.

Ferāḫdur[617] o ḳadar **Nābiyā** cihān-ı ḫulūṣ

188.

Taḫmīs-i Velehu Raḥimehu'llāhi ʿAleyh[618]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Peymān-şikenden itme ḫayāl-i vefā ġalaṭ
Ḥāʾin-ṭabībden itme ümīd-i devā ġalaṭ
Kāẕibden umma ẕerrece hīç rāstā[619] ġalaṭ
Gerdūn iderse niyyet-i terk-i cefā ġalaṭ
Bed-ḫˇāhdan ṣudūr-ı vefā muṭlaḳā ġalaṭ

II.

Maḳduruñ üzre ẕevḳ u ṣafā bulasın ṣaḥīḥ
Mechūdūñ üzere kām-resi olasın ṣaḥīḥ
Sermāyeñ üzre kār u rebāḥ[620] idesün ṣaḥīḥ
Maḳdūrı deñlü cevr ü cefā eylemek ṣaḥīḥ
Miḳdār-ı ẕerre vaʿde-i miḥr ü vefā ġalaṭ

[57b]

III.

Bilmem nedür bu hırṣ u telāşuñ berā-yı rızḳ
Bilmem nedür bu ḥaml u ṣavāşuñ berā-yı rızḳ
Bilmem nedür bu ḳalb-i ḫırāşuñ[621] berā-yı rızḳ
Mebṣūṭ iken ṣaḥāʾif-i āfāḳa ḫˇān-ı rızḳ
Deryā-yı ḥırṣda zeniş-i dest ü pā ġalaṭ

IV.

Begşā-yı çeşm-i tū me-kün ümmīd-i luṭf u vedd
Ṣūretde şekl-i ādemi sīretde oldı ded[622]
Her vażʿ u ṭavr-ı leyyini itme ṣaḳın sened
Olsañ da ḫāḳ-i rāḫı urur yine pāy-ı red
Bed-ḳārdan teveḳḳuʿ-ı ḥüsn-i rıżā ġalaṭ

[617] ferāḫ: Vasiʿ ki bol dimek.
[618] D. (G. 367); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 731-733.
[619] rāstā: Rāst gibi.
[620] rebāḥ: Āṣi ve fāʾide. Riḥ gibi.
[621] ḫırāş: Ṭırmalamaḳ.
[622] ded: Sipā-i cānver.

V.

Beyhūde dökme arż-ı temennāya āb-rū
Sūre-zemīn redde ne sūd aḳsa āb-cū
Ḥiddet-mizāca ebred olur elf-i ḫūb-ḫū
Eşk-i niyāza eylemez ol serv ser-fürū
Ümmīd-i vaṣl-ı dil-ber-i ser der-hevā ġalaṭ

VI.

Ser-tā-ḳadem fütāde yaḳāmaḳda nār-ı derd
Iṭfā idemez olsa da her seyl cūy-ı berd
Döndi furūne āteş-i derdiyle dil-i meded
ʿUşşāḳ-ı sīne-sūḫteye düşmez āh-ı serd
Ḥammām ḫalvetinde nesīm-i ṣabā ġalaṭ

VII.

Rūḫu'l-ḥayāt-ı mürde-dil nerm var iken
Fermān-revā-yı kişver-neşşāṭ var iken
Şehd-ārū[623]-yı devā-yı ḫekīmāne var iken
Ṣahbā-yı āl-reng-i Cem-ābād var iken
Efyūn u berşe daġdāġa[624]-i ibtilā ġalaṭ

VIII.

Ḫāl-i sevādi oldı sevdā-yı ḥazīn-i dil
Ne nüktedür o noḳta ki oldı ḳarīn-i dil
Muḥtāc-ı mūmiyā mı şikeste dehān-ı dil
Ḫāl-i siyāhıdur sebeb-i inkisār-ı dil
Teʾs̱īrin ehl-i derde ider mūmyā ġalaṭ

IX.

Ḳable'l-ġurūb ṣāʾime-i ifṭār muḥāl iken
Şehvet-fezā-yı taḳar ey ḫūrişi[625] itʿāb-ı ḥāl iken
Ḫˇāhiş-füzūn-ı batınla ṣabr meḥāl iken
Ehl-i şikem telaş-ḫār-ı vaḳt-ı ḫˇān iken
Tedbīr-i defʿ-i ġāʾile-i imtilā ġalaṭ

X.

[623] şehd-ārū: Ez̲-nām-hāy-ı men bā-ārāde-i cemşīd.
[624] daġdaġa: Tereddüd ki bīniʾş-şeyʾīn tefekkür ve ḫadise-i ḫāṭıra.
[625] ḫūriş: Yemek.

Ẓāhir iken bu ḥālet ḥācāt meşġebet[626]

Dest-güşā-yı defʿ-i żarūrāt mertebet

Meşhūd iken bu teżeccürle mesġebet[627]

Eylerken iḫtiyāc-ı teḳāzā-yı meskenet

Aşḥāb-ı faḳra dāʿiye-i kibriyā ġalaṭ

XI.

Ẓahrıne kiminüñ kiminin miḳʿada[628] sezā

Dillerde söylenür ki ʿaşādur li-men ʿaşā

Pīr-i hevāyı bādeyi dirler olur ʿaşā

Destine kiminüñ kiminüñ pāyına sezā

Destinde şeyḫ-i nā-şūde-pīrüñ ʿaşā ġalaṭ

XII.

Güm-kerdenüñ varāʾına düşmeñ ne şān-ı ʿaḳl

Fevt itme ḥāl-i bī-hude degül sezā-yı ʿaḳl

Ammā tehiyyeʾātı āriye olınca yār-ı ʿaḳl

Nā-būde būdı şarf degül muḳteżā-yı ʿaḳl

Eḥl-i şuʿūra meşġāle-i kimyā ġalaṭ

XIII.

ʿĀrif odur ki ṣunʿını her demde ṣānīʿüñ

Fehm ide ḳudretini o bekā-yı Ḫalıḳuñ

Vardur hezār ḥikmeti Ḫallāḳa Ḳādrinüñ

Sāʿy eyle naḳş-i ḥikmetinde idrāke ṣāniʿüñ

Bī-sūnʿ-ı Ḫāḳ müşāhede-i mā-sīva ġalaṭ

XIV.

Her bezme dāḫīl olma gözet nedür ol ḳarīb

Niʿemu’t-teşādüf olsa edīb u ʿārīḳ erīb

Var nüsḫa-i cihānda rüsūm-ı ḫūṭūṭ ʿacīb

Ol bezm-i vaṣl kim ola dāḫil niçe raḳīb

Bir nüsḫadur ki vāḳiʿolan cā-be-cā ġalaṭ

XV.

Herkes begenmiş ʿaḳluñı itmekde duʿā

[626] mesġebet: Cuvʿul-faḳır mertebe fakır.
[627] mesġebet: Dervīş ve bī-çāre ki ve tevāẓuʿ ez-faḳr u iḫtiyāc.
[628] mikʿad: Oturmaḳ.

ʿAḳl u meʿād ṣāḥibi ḥayretle irtiżā

Ḳaysı ḳıyās-ı nāsa ṣayar ʿakıl eri dilā

Ḫalḳ-ı zemān hep anda muḳīm olmaġa sezā

Teng oldıġı mebānī-i dārü'ş-şifā ġalaṭ

[58a]

XVI.

İfsād u ittiʿābā düşen ḫūlyā ider

Dil ıżṭırāb-ı maṭlabla ḫūlyā ider

Bī-tāb-ı ḫˇāb olur da yine ḫūlyā ider

İnsānı marāż-ı ḥaste-i ḫūlyā ider[629]

Nā-puḫte ṭuʿmeye[630] heves iştihā ġalaṭ

XVII.

İtme ḫalāṭ-ı nā-kes ile kesr ider dilüñ

Nīşter-zebān şübhe mi faṣd eyleye dilüñ

Bī-şerm ümīdi redd ile maḥzūn ider dilüñ

Eylese de müsāʿade vīrān ider dilüñ

Nev-devletān-ı ʿaṣr ḳatında recā ġalaṭ

XVIII.

İrmezse ṣıdḳ-ı ḳalb eger kim ḥaḳīḳatde

Bāʿiş olur ẓunūn u ribā çoḳ şiḳāyete

Ne şübhe bir bahāneden irse ʿadāvete

Gāhī olur meʾālī müʾeddī-i ḫuṣūmete

Maʿnā-yı rīş-ḫānde[631] müşābih riyā ġalaṭ

XIX.

Tekrār sīm-ḫāṣṣa ne ḥācet ki pūteye

Mağşūşı muḳtażī ḳoyalar nār-ı pūteye

Ammā miḫakk-i nümūne nemākār pūteye

İtmez tenezzül ehl-i nefs nār-ı pūteye

ʿAnḳādur ehli yoḫsa degül kimyā ġalaṭ

XX.

[629] İnsānı marāż-ı ḫaste-i ḫūlyā ider T.: İnsānı ḫaste-i marāż-ı ḫūlyā ider D. (G. 367); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 731-733.

[630] ṭuʿma: Ekil olunacaḳ maḥal ve cihet-i kesb; ṭıʿma: Bir neviʿ ekil.

[631] rīş-ḫande: Ṣaḳala gülücü. Yaʿnī hezzāl u mütehzi.

ʿİrfān gözüyle eyle naẓar Ṭūr-ı ʿāleme
Çoḳdur ġālaṭ baḳınca *Rıżākār*ʿāleme
ʿİbret alur baḳılsa her aḥvāl-ı ʿāleme
Nābī baḳılsa çeşm-i haḳiḳātle ʿāleme
Taḳdīrle müṣālaḥadan māʿadā ġalaṭ

189.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥimehu'llāhu ʿAleyh[632]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Ne ṭāliʿ dür-ḥulüvv-i vaṣl ile seyrüñ fidāḳ olmaḳ
Ne müşḳil-ḥāl olur pür-ṭelḫī-i kām-ı meẕāḳ olmaḳ
Ne ḫoşdur seyr-i gülzār ümmīdüñ pür-vefāḳ olmaḳ
Ne ḫoşdur mīve-çīn-i şāḫsār-ı iştiyāḳ olmaḳ
Ne müşḳildür leked-ḫār-ı nigehbān-ı firāḳ olmaḳ

II.

ʿUmūm bu şehi dād u sitad bī-rām ider taḥrīk
İder lebüñ gūy-i mevc-i baḥr-ı raḥmeti taḥrīk
İmāmdur yek-zebān āmīn-gūyi eyleyen taḥrīk
İderler ḳūhveş keştīleri bir lafẓ ile taḥrīk
Ne ḫoşdur bir suḫanda yek-zebān-ı ittfāḳ olmaḳ

III.

Kerembārī muʿīn-i müstemendān[633] olmadur yoḫsa
Görüp üftādeġānı dest-gīr-i luṭf ola yoḫsa
Mürüvvet eyleyenle celb-i ḫāṭır eylemeñ yoḫsa
Hüner bir ḫāṭır-ı virānı taʿmīr itmedür yoḫsa
Degüldür ādemiyyet naḳş-perdāz-ı revāḳ[634] olmaḳ

IV.

Degüldür bī-meẕāḳī mānīʿ-i iḳbālinüñ şānı
Degül maḥmūl-ı ʿaybe yoġsa da şervetüñ anı
O da bir maẕharıyyetdür degüldür kesb-i insānī
O deñlü var ki yoḳdur ʿārıż-ı iḳbālinüñ anı

[632] D. (G. 386); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 749.
[633] müstemend: Recā vu ḥācetli ve ṣāḥib-i ʿaciz.
[634] revāḳ: Dört direk üzere olan çārṭāḳ ve kışıñ ḳapı üzerinde olan şundurma.

Egerçi devlete mānic degüldür bī-meẕāḳ olmaḳ

V.

Hünerdür ḫayr ḫˇāhı ola dāʾim ic tiḳādında

Niḥāl-i vedd[635]-nümā böyle zemīn ic tiḳādında

Rıżā irvā[636] ide āb-ı ṣadāḳaṭ ic tiḳādında

Hünerdür **Nābiyā** ebnā-yı ʿaşruñ ic tiḳādında[637]

Riyāż-ı ülfete çirḳ-ābe-efşān-ı nifāḳ olmaḳ

190.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[638]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Sehl idi dilā-basṭ-ı maḳāl-ı elem olmaḳ

Yā ḫāme ile naḳş-ı suṭūr-ı raḳam olmaḳ

Yā dest-resān dāmen-i sāḥīb-himem olmaḳ

Āsān idi vā-reste-i āẕār-ı ġam olmaḳ

El virse şiḳāyetger-i dīvān-ı Cem olmaḳ

II.

Bazū-yı taʿallüm ile her tīr-i murāduñ

Mümkin ki nişānını ʿura tīr-i murāduñ

Pūtedur ki dek ṭoġrula her tīr-i murāduñ

Ser-menzīl-i maḳṣūdı bulur tīr-i murāduñ

Cāʾiżse eger dest-i edānīde ḫam olmaḳ

[58b]

III.

Cidd[639] itmeyecek nām-ver olmaz bu vücūduñ

Dilerseñ eger kām-ver olmaḳ bu vücūduñ

Her demde ḳalem gibi ḳıyām ide vücūduñ

Ser-tā-be-ḳadem ḳaṭʿa vefā eyler vücūduñ

---

[635] vedd: Ḥūbb gibi.

[636] irvā: Ṣuvārmaḳ. Baġçe gibileri.

[637] Dîvân'da bu zemin şiir 6 beyitten oluşmaktadır. Tahmîs'te eksik olan zemin şiir Dîvân'da şu şekildedir: D. (G. 384/V.); bkz. Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 747-748.

"Hüner mānend-i pül pāre taḥammül itmedür yoḫsa
Degüldür çoḳ hüner bālā-yı miḥrāb üzre tāḳ olmaḳ."

[638] D. (G. 384); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 747-748.

[639] cidd: Saʿī ve cehd.

İsterseñ eger yārüñ elinde ḳalem olmaḳ

IV.

Nam almaġa iḥsān u kerem itmege muhtāc

Kām almaġa miḫnet-keş çerḫ olmaġa muhtac

Şān bulmaġa telḫī-i ṣabr çekmege muhtāc

Yūsuf gibi envāʿı mihen çekmege muhtāc

Āsān degül iḫvāna veliyü'n-niʿam olmaḳ

V.

İcmāl-i ḥaseb-aṣl ile tafṣīl bilürken

Zīb-āver-i ṣervet ise de aṣlı bilürken

Sütre olamaz ʿārıż-ı sāmānı[640] bilürken

Ẕātuñda fürū-māyeligüñ ḫalḳ bilürken

Bī-fāʾidedür rifʿāt ile muḫteşem olmaḳ

VI.

Ḳandīl-i fürūzāne düter gözi görince

Şūḫ-ı Ramażān ġurre-i nev-māhı görince

Cismini hilāl eyledi bī-rāmı görince

Ḫamyāze-keşāñ-ı ġurre-i şevvāli görince

Ümmīd idemem tevbede ṣabīt-ḳādem olmaḳ

VII.

Bilmem ki **Rıżā** niʿmetine ḫˇān-ı ḥayātuñ

Ṭutmış bulınur mı ʿacāba ḫˇān-ı ḥayātuñ

Taḥsīn nemek u nā-dān ḫaḳḳı bile ḥayātuñ

Nābī ṭoyamam leẕẕetine ḫˇān-ı ḥayātuñ

Olmasa ṣonı telḫ-dimāġ-ı ʿadem olmaḳ

190.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[641]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Sehl idi dilā-basṭ-ı maḳāl-ı elem olmaḳ

Yā ḫāme ile naḳş-ı suṭūr-ı raḳam olmaḳ

[640] sāmān: Etvāb ve tecemülāt-ı beyt ve ārāyiş ve tertīb ve itiẓām-ı kār u ḳarar ve ārām u cemʿiyyet u cemāʿat ve ʿiffet ve ʿismet ve ḳuvvet ve ḳudret ve ʿaḳl u tedbīr ve her nesneniñ endāze ve nişānı.

[641] D. (G. 384); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 747-748.

Yā dest-resān dāmen-i sāḥīb-himem olmaḳ

Āsān idi vā-reste-i āẕār-ı ġam olmaḳ

El virse şiḳāyetger-i dīvān-ı Cem olmaḳ

II.

Bazū-yı taʿallüm ile her tīr-i murāduñ

Mümkin ki nişānını ʿura tīr-i murāduñ

Pūtedur ki dek ṭoġrula her tīr-i murāduñ

Ser-menzīl-i maḳṣūdı bulur tīr-i murāduñ

Cāʾiżse eger dest-i edānīde ḫam olmaḳ

[58b]

III.

Cidd[642] itmeyecek nām-ver olmaz bu vücūduñ

Dilerseñ eger kām-ver olmaḳ bu vücūduñ

Her demde ḳalem gibi ḳıyām ide vücūduñ

Ser-tā-be-ḳadem ḳaṭʿa vefā eyler vücūduñ

İsterseñ eger yārüñ elinde ḳalem olmaḳ

IV.

Nam almaġa iḥsān u kerem itmege muhtāc

Kām almaġa miḫnet-keş çerḫ olmaġa muhtac

Şān bulmaġa telḫī-i ṣabr çekmege muhtāc

Yūsuf gibi envāʿı mihen çekmege muhtāc

Āsān degül iḫvāna veliyü'n-niʿam olmaḳ

V.

İcmāl-i ḥaseb-aṣl ile tafṣīl bilürken

Zīb-āver-i ṣervet ise de aṣlı bilürken

Sütre olamaz ʿārıż-ı sāmānı[643] bilürken

Ẕātuñda fürū-māyeligüñ ḫalḳ bilürken

Bī-fāʾidedür rifʿāt ile muḫteşem olmaḳ

VI.

Ḳandīl-i fürūzāne düter gözi görince

Şūḫ-ı Ramażān ġurre-i nev-māhı görince

[642] cidd: Saʿī ve cehd.

[643] sāmān: Etvāb ve tecemülāt-ı beyt ve ārāyiş ve tertīb ve itiẓām-ı kār u ḳarar ve ārām u cemʿiyyet u cemāʿat ve ʿiffet ve ʿismet ve ḳuvvet ve ḳudret ve ʿaḳl u tedbīr ve her nesneniñ endāze ve nişānı.

Cismini hilāl eyledi bī-rāmı görince
Ḫamyāze-keşāñ-ı ġurre-i şevvāli görince
Ümmīd idemem tevbede ṣabīt-ḳādem olmaḳ

VII.

Bilmem ki **Rıżā** niʿmetine ḫ̌ān-ı ḥayātuñ
Ṭutmış bulınur mı ʿacāba ḫ̌ān-ı ḥayātuñ
Taḥsīn nemek u nā-dān ḫaḳḳı bile ḥayātuñ
Nābī ṭoyamam leẕẕetine ḫ̌ān-ı ḥayātuñ
Olmasa ṣonı telḫ-dimāġ-ı ʿadem olmaḳ

191.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[644]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Naḳş-ı cihānuñ ʿāḳıbeti hīç vücūdı yoḳ
Bir nüsḫa ki kimseye teʾsīr-i nümūdı yoḳ
Fehm itmem meʾālini hergiz ṣuhūdı yoḳ
Ol kimsenüñ ki nüsḫā-i ṣunʿa şüḥūdı yoḳ
Pā-bestedür meʿāric-i aṣlā ṣuʿūdı yoḳ

II.

Aṣla rücūʿı ʿādet olınca mükevvenāt
Geçer güzārgāh-ı fenā-yı mükevvenāt
Naḳş-āver ẓuḥūr-ı merāyā mükevvenāt
Āyīne-i ʿademde nuḳūş-ı müḳevvenāt
Ṣūret-ṣıfāt nümūdı var ammā ki būdı yoḳ

III.

Ġıbṭā vü reşk-i ʿāleme esbāb gerek dilā
Ṣaḥib-cemāl u ehl-i kemāldür sebeb aña
Yā ḳudret-i tüvāngerī olmaḳ gerek seżā
Tedḳīḳ olunsa ġıbṭā vü reşke degül sezā
Ol devletüñ ki dāʾiresinde ḥaṣudı yoḳ

IV.

Olmazsa meyvedār şecer her bahārda

[644] D. (G. 389); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 751-752.

Evrāḳ-ı sebzī zīnnet olur her bahārda
Āzāde seng-ḫˇār-ı cefādan bahārda
Beñzer duraḫt o tācire kim nev-bahārda
Her nevʿden metāʿı var ammā nüḳūdı yoḳ

V.

Yevmü'l-cezāde olsa gerek her nizāʿ-ı faṣl
Aḥḳam-ı ʿadl-i tāmdur olur her nizāʿ-ı faṣl
Elbet olur o demde hezārān nizāʿ-ı faṣl
Dīvān-ı ḥarşda bulun ancaḳ nizāʿ-ı faṣl
Evḳāf-ı ʿışḳ ü ḫaṣṣ-ı cemālüñ ḥudūdı yoḳ

VI.

Ḫoşdur ḳıyām-ı ḳaddi degül nev-ḫırām-ı serv
Nāzişle yoḳ temāyüli ammā ḳıyām-ı serv
Mevzūn egerçi ḳadd-i ḫoş-endām gibi serv
Ḫuddām-ı sāde-rūy-ı ḫoş-endām gibi serv
Şevḳ-i ḳıyām ḫıdmete beste ḳuʿūdı yoḳ

VII.

Ārzū-keş-i viṣāl iken ḫalḳ-ı ḳāʾināt
Vuṣlata ṣadvesiyle ārar ḫalḳ-ı ḳāʾināt
Hayrān-ı ḥüsnü nāzı olup ḫalḳ-ı ḳāʾināt
Ḫāṣret-keş-i deḫānı iken ḫalḳ-ı ḳāʾināt
Ammā o şāḫ-ı ḥüsn yanında vücūdı yoḳ

VIII.

Āh eyle gice dūdı çıḳar göñülde **Rıżā**
Olmaz ẕebāne[645] āteş-i ʿışḳ içre hīç dilā
Yanmaḳtadur nişānesi āh-ı deḫān-feżā
Hīç dūdmān-ı meykededen ġayrı **Nābiyā**
Bezm-i cihānda var mı bir āteş ki dūdı yoḳ

[59a]

192.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥimehu'llāhu'l-Ġanī[646]

[645] ẕebāne: Āteş-i ʿulvi.
[646] D. (G. 501); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 840.

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Pek-yüzde ḥālümüz ki ne ser-bestedür[647] bizüm
Muhtāc-ı luṭf-ı bādiye vā-bestedür bizüm
Dil meyl-i ẕevḳ dem[648]-be-deme bestedür bizüm
Enfāsumuz egerçi ki āhestedür bizüm
Āmma ki çerḫe riştesi peyvestedür bizüm

II.

Besbellidür ʿutūvv[649] ile cism-i zaʿīfimüz
Yükleñdi ḥiml ü zeri bu cism-i keşfimüz
Elbet çeker keşāfet cismi saḫīfimüz[650]
Dest-i ḥaḳīmden n'ola düşmezse nabżumuz
Zīrā ki cism-i ẓāḥirümüz ḫastedür bizüm

III.

Şād-āb-ı luṭf olursa gülistān-ı ḳāʾināt
Ṭonansa güller ile gülistān-ı ḳāʾināt
Dürlü çiçeḳle ṭolsa gülistān-ı ḳāʾināt
Ser-şār ise ne deñlü gülistān-ı ḳāʾināt
Andan naṣībümüz yine bir destedür bizüm

IV.

Gelmedi ise de bezmümize şīve-ger ne ġam
Eskiden oldı hem-demimüz hem-küsār-ı[651] ġam
Olmadı viṣālı gerçi müyesser bize ne ġam
Memnūʿ-ı ḳūy-ı vuṣlāt ise pāyumuz ne ġam
Pāy-ı ḫayātümüz[652] hele vārestedür bizüm

V.

Eyler mi şuste-şūy-ı *Rıżā* āb-ı maġfiret
Raḥmān bu yüz ḳaralıġını āb-ı maġfiret
Var mı yüzümüz itmeye ümmīd-i maġfiret

---

[647] ser-beste: Maḥvfi ve mestūr.
[648] dem: Firīb ve nefes ve naḫvet ve kibir ve şemm ve āh u efsūn u ʿayş u ʿişret.
[649] ʿutūvv: Ḥaddeden tecāvüz eylemek.
[650] saḫīf: ʿAḳılsız ve sefī.
[651] küsār: Yiyici ve çeküp taḥammül maʿnāsını müfīd.
[652] pāy-ı ḥayātümüz: pāy-ı ḥayālümüz D. (G. 501/IV.); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 840.

Nābī ʿ amelden itmezüz ümmīd-i maġfiret

Aḥvālümüz ʿ ināyete vā-bestedür[653] bizüm

193.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥimehu'llāhu ʿ Aleyh[654]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

Minnet-i fānī içün kimselere bār olamam

Kāhdan[655] bile aḫaff olsa yine bār olamam

Talebkār-ı dünyā ile şerm-sār olamam

Luṭf-ı maḫlūḳ-ı ṭalebkāra ṭalebkār olamam

Dāde-i ʿ ācīz-i nā-çīze ḫarīdār olamam

II.

Vāyesi ḳadar olur ḫayrı sebük-māyelerüñ

Ḥabbe-i naḫveti çün ḳubbe girān-māyelerüñ

Ṣıḳlet-i bezm olamaz merd-i sebük sāyelerüñ

Pīşgāhunda benüm gibi tehī-māyelerüñ

Ḫ ʿ āiş-i maṭlāb-ı nā-būde içün ḫār olamam

III.

Ḳuvvet-i ḳahr u ḳabż hep yed-i Ḫallāḳ'dadur

Bast u iḥsān u taṣarruf yed-i Ḫallāḳ'dadur

Cümlesi zīr-i yed-i ḳudret-i Ḫallāḳ'dadur

Ḳuvvet-i menʿ ü ʿ aṭā ḳabża-i Rezzāḳ'dadur

Ẓıll-i nāçīz-i tehī-deste perestār olamam

IV.

Beni yoḳdan yaradan Ḳādir-i mutlaḳ Ḫaḳ iken

Ṭinden ādem iden cismimi muṭlaḳ Ḫaḳ iken

Bu'l-beşer ādem iden Ḫālıḳ-ı muṭlaḳ Ḫaḳ iken

Raḥm-ı māderde iden rızḳumı taʿ yīn Ḫaḳ iken

Rızḳ ümmīdiyle fürū-māyelere bār olamam

V.

Bu keşāfet eşerī fıṭrat-ı ḫākīdendür

---

[653] vā-beste: Merbūṭ ve manūṭ.

[654] D. (G. 523); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 855-856.

[655] Kāh: Şamān.

Bu ḥarāret eṣer-i māye-i ḳuvvet naḳddür

Mevc-i ṭūfān-ı keder zūr-ı hevāyidendür

Bende temkīn-i keder ṭīnet-i ḫāḳīdendür

Neyleyüm āb-ı hevā gibi sebük-bār olamam

VI.

ʿİffet-i ḥāl-ı fütāde yoḥsa her ne ḳadar

Ṭiynetine yoḥsa māye-i ḳuvvet ne ḳadar

Żaʿf-ı fıṭrīsi hele olsa müsellem ne ḳadar

N'ola yoḳ ḳudret-i perhīz disem her ne ḳadar

Ḥaḳḳını ṣenāyiʿ[656] idenlerle nemek-ḫār olamam

VII.

Gerçi ẕeyline teşebbüṣ oluyor esbābuñ

Līk var ṣīve-i ḳudret bed u nīk esbābuñ

Bā-tevekkül ucını ṭut ḳı Rıżā esbābuñ

Riştesi dest-i müsebbibde iken esbābuñ

Nābiyā ʿālem-i esbāba heveskār olamam

[59b]

194.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[657]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

İlāhī merḥamet eyle dil-i bīẕāre luṭfuñdan

İlāhī çāre-sāz ol bende-i nā-çāre luṭfuñdan

İlāhī teseliyet eyle dil-i efkāre luṭfuñdan

İlāhī āfiyet vir bu dil-i bī-māre luṭfuñdan

Ṭalebḳār-ı meded[658] oldun çāre luṭfuñdan

II.

Raḥīmā nā-tūvān ḥısmım rehīndür dū-ʿilletdür

Olup üftāde ʿaczi ile yerüm ḫāk-ı mezelletdür

Digerdür luṭf-i ümmīd eylemeklik ʿayn-ı ẕilletdür[659]

---

[656] ṣenāyiʿ: żāyiʿ D. (G. 523/VI.); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 855-856.
[657] D. (G. 568); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 889.
[658] Ṭalebḳār-ı meded: Ṭalebḳār-ı müdāvā D. (G. 568/I.); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 889.
[659] ẕillet: Ḥaṭa ve iṣim.

Ser ü dūşum esīr-i pister ü bālin-i ʿilletdür
Bu süflīlerden āzād it beni yek-pāre luṭfuñdan

III.

Nice yüz biñ marīża ẕerre-i ʿavnuñ virür ṣıḥḥat
Nice yüz biñ gedāya bir dem luṭfuñ virür devlet
Kesān-ı bī-kese sensin viren füṣḥat[660] ile ḳudret
Ḫazīneñde ṭururken ṣad hezārān dārū-yı ṣıḥḥat
Gözüm vaḳf eyleme dükkānçe-i ʿaṭṭāre luṭfuñdan

IV.

Ne muhtāc-ı ṭabīb eyle ne terkīb ü ne maʿcūna
Mahāretde müsellaḥ olsa mānend-i Felāṭūn'a
Ḥaḳīḳi derdi bilseydi düşer mi hīç Ḳānūn'a
O maʿcūn-ı ʿināyetden ki sıġmaz ism-i ḳānūna
Şifā baḫş eylesün gönder baña bir pāre luṭfuñdan

V.

Devān-baḫşā **Rıżā**-yı derd-mendüñ dāʾimā umar
Müdavāt-ı dil-i bī-māri luṭfuñdan umar her bār
Olup dil-ḫeste eyler āḫ u ẓārı rūz u şeb bī-ẓār
Degül bu ḫastelikde her zemān dir **Nābī**-i bī-mār
Devā-yı ʿāfiyet ümmīd ider hemvāre luṭfuñdan

195.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥimehu'llāhu ʿAleyh[661]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

İlāhī ḳalbimi eyle rehā ġayre taʿaşşuḳdan
Muḥabbet riştesini keser ġayre teʿalluḳdan
Aḳıtma āb-ı rūyum şerm ile ġayre temelluḳdan
İlāhī müstaḳīm it ḫāṭırum ġāyre teşavvuḳdan
Ḫam itdi[662] ḳāmetüm erbāb-ı dünyāya temelluḳdān

II.

Libāsı naḫvet-efzā-yı tebaḫtur[663] ḳabānuñ kim

[660] füṣḫat u vüsʿat: Lafẓen u maʿnen.
[661] D. (G. 572); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 891-892.
[662] oldı: itdi D. (G. 572/I.); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 891-892.

Taʿalluḳ riştesi żāhir ki zer-bāf-ı ḳabānuñ kim
Tehī mi iḫtiyāri dil ḳapusın ehl-i fenānuñ kim
Budur ḥikmet nemed-pūş olmaġa eḥl-i fenānuñ kim
Nemed āzādedür āmīziş-i tār-ı ṭaʿalluḳdan

III.

Virür mi rūşeni tenhā revʿan ṭolınca ḳandīle
Ne mümkindür fürūzānı güle āb ile ḳandīle
Muʿāvin āb-ı ṣāf oldı fürūz-efzā-yı ḳandīle
Siper olmaḳdan özge āteş-i dil-sūz-ı ḳandīle
Nedür sūdı bilinse revġan āb üzre tefevvuḳdan

IV.

Tehī-destān olur ise ne ḥaṭṭı var teẓāhürden
Degül mi diyü ne şādi cāme-i faḫr-i tefāḫürden
Ne mümkin bāġçeye irvā ola māīʾ-i teḳādürden
Libās-ı ʿāriyetle farḳı yoḳ aṣla[664] tefāḫürden
Olan ḥaşmet-nümā cemʿ itdügü māl-ı taṣadduḳdan

V.

Ruḫ-ı ālın görüp ḫūy-gerde ṣāf ṣāfʿaraḳ çekdür
Bak ol inbīḳ-ı āteş-nāk-ı şermdenʿaraḳ çekdür
Degül mānend-ḫūyı ammā mükerrer sen ʿaraḳ çekdür
Leʿāl-i cāme-i mercānda gör yāre ʿaraḳ çekdür
Our peydā ḫuy-ı mey reng-i rūyından teʿarruḳdan

VI.

Şikest it rişte-i ümmīdüñi ʿālem ḳuyūdından
Rıżā ārām-ı dil nevmīdidür sūd-ı ne sūdından
Teʾeddüb şimesīdür olmış çeşm-i şuhūdından
Cihānuñ **Nābiyā** müstaġnī ol sūd u ne-sūdından
Girīzān olma aḫlāḳ-ı İlāḥiyle taḫalluḳdan

[60a]

196.

Taḫmīs-i Ġazel-i Nābī Raḥimehu'llāhu'l-Ġanī[665]

---

[663] tebaḫtur: şalınmaḳ, nāz ve kibirle.
[664] aṣla: ḳaṭʿā D. (G. 572/IV.); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 891-892.

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Geçmekde ʿömr-i ġafletle ṣubḥ u şāmdan
Nefʿī nedür bu ḫūriş u nūş iltizāmdan
N'olsa gerek nihāyeti bu iltiḳāmdan
Pürdür miṣāl-i şīşe derūnum ḥarāmdan
Bilmem ne nefʿ ola bu sücūd ü ḳıyāmdan

II.

N'olsun ḫayāl u meyl-i telīd[666] ola hem ṭarīf[667]
Eyler mi dil-gerā-yı fenāya olan ʿarīf
Eyler teyyaḳün āḫir-ḳāriden o kim ẓarīf
Rū zerd ü mū sefīd ü beden ḫaste cān żaʿīf
Geçmez dil-i siyāh yine iḥtişāmdan

III.

Bu kārgāhuñ āḫiri nābūd u ẓār iken
Eslafveş ḫalef-salef olmaḳ şiʿār iken
Oḳunmaz ol nüvişte serüñ āşikār iken
Naḳş-ı nigīnüñ āḫiri levḥ-i meẓār iken
Olmaz keşīde dest-i heves iḥtirāmdan[668]

IV.

Bilsem ne ẕevḳ-ḫᵛāhere ṭabʿuñ olur dilā
Şehvet-füzūn meylüñ ola ḫᵛān-ı bī-beḳā
Pür-ẕehr-i şehd niʿmet iken sofra-i fenā
Dendānlar oldı riḫte-i sofra-i fenā
Tennūr-ı maʿde pür yine şevḳ-i taʿāmdan

V.

Bī-ṭabım eyle luṭfuñı yā Rab baña menāṣ[669]
Ḥıfẓ it ʿadūdan itmeye geydini[670] iftirāṣ[671]

---

[665] D. (G. 617); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 925.
[666] telīd: Māl-ı ḳadīm ve eski.
[667] ṭarīf: Māl-ı cedīd ve ḥādiṣ.
[668] iḥtirāmdan: ḳayd-ı namdan D. (G. 617/III.); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 925.
[669] menāṣ Melāẕ ve melce-i ṣıġınacaḳ maḫal.
[670] geyed: Mekr u ḥile.
[671] iftirāṣ: Fırṣat bulmaḳ.

Meyl-i dînden eyle dilüm ʿavn ile ḫalāṣ
Ḳaddüm ḫam oldı olmadum ammā yine ḫalāṣ
Dünyā içün diyenlere bu iltiyāmdan

VI.

Eyvāh ki düşdi germī-i ḫ̌āhiş yine dile
Var ise geldi āteş-i ḥırṣ u emel dile
Ne sūziş u ne mühlikedan ḳorḳu var dile
Āteş bıraḳdı bīm-i fenā ḳūre-i dile
Nefs-i ḥarīṣ geçmedi sevdā-yı ḫāmdan

VII.

Tenhā revī-i kūy-ı nemīd[672] oldı dil henüz
Nā-kāmı oldı hem-reh anuñla besā[673] henüz
Ne yār u ne refīḳ diger var aña henüz
Şehr-i bedende sıyt u ṣadā ḳalmadı henüz[674]
Bāẓār-ı arzuda geçilmez ziḥāmdan

VIII.

Ẓāhir ḳūvā-yı cismi fütāde kerpīç u tāb
Āşūfte-ḥāl-i cān ise pür-pīç ü ıṣṭırāb
Zaḫm-ı ḫadeng-i hecr ile sīne olup yebāb[675]
Ten bī-tüvān ḥavās perīşān göñül ḫarāb
Ḳalmaz cihān-ı tūl-ı emel intīẓāmdan

IX.

Yek-şemme-i ʿināyet vehhāb-ı Kihriyā
Biñ mürdeyi ne şübhe ki iḥyā ide **Rıżā**
Ṭutdum her dest-i ʿāciz ile dāmen irticā
Ḥalüm ḫarāb ʿāḳibetü'l-emr **Nābiyā**
Olmazsa luṭf Ḥażreti Rabbü'l-enʾām'dan

197.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥimehu'llāhu ʿAleyh[676]

---

[672] nemīd: Nā-ümīddir.
[673] besā: Yiter kāfi dimekdir.
[674] Dîvân'da bu zemin şiirin beyiti 8. beyit olarak geçmektedir. Tahmîs'de 8. beyit ile 7. beyit yer değitirmiştir. D. (G. 617/VII.); bkz. Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 925.
[675] yebāb: Ḫarāb maʿnāsınadır.
[676] D. (G. 161); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 582.

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Bilmezlere nālende-i ʿışḳı neyi göster
Kim sorsa cünūn silsilesin zülfi göster
Cūyında dil-i güm-şodeye sen beni göster
Pürsende-i ḥāl-i dilüme gülḫānı göster
Cūyende-i ḫākister-i ʿışḳa beni göster

II.

Dīvār degül kūh-gerān ise geçerdi
Enhār degül baḥr-ı muḥit ise geçerdi
Rūḥum ki Mesiḥā gibi eflākı geçerdi
Ben cūy u ṣabāveş geçerüm pest ü bülendi
Sen baña hemān semt-i reh-i gülşeni göster

III.

Girdi ezelī çünki göñül pūte-i ʿışḳa
Ẕevb[677] oldı görüp sīm gibi pūte-i ʿışḳa
O dem bu dem oldıkca düşüp āteş-i ʿışḳa
Seyr eyle güẕāriş nic'colur āteş-i ʿışḳa
Bir dil-ber-i nāzişger-i sīmīn-teni göster

[60b]

IV.

ʿİrfān ile ṣarf eyleyegör ḳuvvet-i fikri
Şāyed ki ola sāʾil-i kāmil saña sırrı
Ayır kepegin ṭıḥn[678]-ı cevāb olmaya ḳışrı
Añlar bulınur mı diyene lübb ile ḳışrı
Bir fiḳr-i daḳīḳ eyle de pervīzeni[679] göster

V.

Var ise **Rıżā** behre-var dāniş u farḳuñ
Bulduñ ne gümān ẕevḳını ʿirfānla[680] farḳuñ
Dīhim[681] ʿurūfet ola lāʾiḳ bir farḳuñ

[677] Ẕevb: Erimek. Güzāziş gibi.
[678] ṭıḥn: Daḳīḳ.
[679] pervīzen: Elek.
[680] ʿirfān: ʿĀrif-i bi'l-umūr ve't-tāʾi bi'l-mubālaġa.

Nābī eger isterler ise cemʿ ini farḳuñ[682]

Bādām-ı dü-maġz içre olan revġanı göster

198.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥimehu'llāhu ʿAleyh[683]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Miḫrābuña ḫarāb ola namāzuñ yiri yoḳdur

Mesned ki tehī ola niyāzuñ yiri yoḳdur

Der-vaḳt-i zevāl ʿeyd-i namāzuñ yiri yoḳdur

Ḫubān-ı ḫāṭ-āverdeye nāzuñ yiri yoḳdur

ʿUşşāḳā da min-baʿd niyāzuñ yiri yoḳdur

II.

Gördüm ki olup mest-i mey-i nāz dü-çeşmi

Naḫvetle ʿacībāne nigeh-dūz-ı dü-çeşmi

Gāhi süzülür gāhī güşāyīşde dü-çeşmi

Miḫrāb-ı dü-ebrūya neden girdi dü-çeşmi

Bilmez mi süḳārāya nāmāzuñ yiri yoḳdur

III.

Hep ḫāṭır-ı meye ẕevḳ-ı viṣālüñ gelür ammā

Ümmīd iderdum ola ḥaḳīḳi ṣoñı cānā

Cisr oldı mecāz semt-i ḥaḳīḳiye hemānā[684]

Ḫalvet-kede-i ḳalbe ḫayālüñ gelür ammā

Dīvān-ı ḥaḳiḳātde mecāzuñ yiri yoḳdur

IV.

Ṭıynet-dih olur māye ḫuşūnet bürūdet kim

Hergiz be-rūy-i şīve-geri deʾb degül kim

Ḫūb olsada kec-ṭabʿ-ı cibilli ne gümān kim

Dihḳān beçenüñ ḥüsnine dil virme ṣaḳın kim

Meşhūrdur ol destde bāzuñ yiri yoḳdur

V.

---

[681] dīhim: Tac.
[682] Nüsḫa: "Maʿrażına tehī ʿaraż niyāzuñ yiri yokdur".
[683] D. (G. 163); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 583.
[684] hemānā: Taḥḳīḳ yaḳīn beñzer maʿnāsını müfīddir.

Şirīn-dehān sözi eleẕdür ne süḫān-ı telḫ
Çün māye-i melāḥat ola olamaz süḫān-ı telḫ
Bir ḥikmete mebnī olamaz süḫān-ı telḫ
Düşmez leb-i şīrīnine yāruñ süḫān-ı telḫ
Ḫelvācı dükkānında piyāzuñ yiri yoḳdur

VI.

Huşyār idemi ġaflet ile sırrını ifşā
Ḥaḳ'dan digere eylemiyor ṣıdḳla irkā[685]
İstese eyleyemez sırrını sekrān ise cānā
Ḥāl-i dili ʿarż itmedesün çeşmine ammā
Mestāneye feṯḥ-i der-i rāzuñ yiri yoḳdur

VII.

Cemʿiyyet-i ʿālem müteşitit hemā hem-vār
Göz ḳaṣl-ı bahār ile ḫazān saña nümūdār[686]
Olmaḳda **Rıżā** rūz-ı şebe her dem ʿaḳabdār
Bir vaṣl k'ola sāye-ṣıfāt hicri ḳafādār
Nābī bu ḳadar sūz ü güdāzuñ yiri yoḳdur

199.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥimehu'llāhu ʿAleyh[687]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

Ne teʿāṭıf ne de taṭyīb-i dil-efkāruñ arar
Ne merrūb ne de bir merd-i ḫalaṣkāruñ arar
Hep meẕāḳ üzre ṣurūr sūd u ziyākāruñ arar
Kim ṣorar ḫāṭırı hep câme vü destārın arar
Ḫalḳ ʿāyīnelerüñ şimdi ṣafed-ḳārın arar

II.

Kim arar fenn-i teaʿllümde ṭarīḳin edebüñ
Kim ṣorar reʾy-i sadād üzre ṭarīḳin edebüñ
Hep ziyūfına naẕar itmede sīm u ẕehebüñ
Aramaz kimse maʿānī vü nikātın ketbüñ

---

[685] irḳā: Ṣıġınmaḳ.
[686] nimūdār: Delīl ve evrenk ve mānend.
[687] D. (G. 158); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 579-580.

Naḳş-ı ser-levḥa vü dibāçe-i ḥalkārın arar

III.

Māye-dārıyla terennün idecek nā-cānsan

Levn-i zīver ile televvün ideyüz her nā-dān

Nā-kesī rengīni setr eyleyemez öyle kesān

Olsalar reng[688] ile bu ḳaṣr-ı ḥavāsa mihmān

Birisi ḳūşe ṣorar biri ḥevā-dārın arar

[61a]

IV.

Bulınur her hünerüñ ehli dilā sūy-be-sūy

Bulınur dürlü ṣanāyiʿ arasuñ sūy-be-sūy

Żayiʿ olmaz bu cihān içre ara kūy-be-kūy

Hüner ol mertebede kāsid ki gezüp kūy-be-kūy

Der-be-der köhne semer gibi ḫarīdārın arar

V.

İştiyāḳı olıcaḳ ṣıdıḳla her ẕāt-ı edīb

Ḳām-yābi ola baġūn Ḫudā añа naṣīb

Kim ki cūya ola ya bende **Rıżā** olma mürīb[689]

Nice mümkin ḳala ferdāda daḫı ferd u ġarīb

Nābiyā kim ki bu ʿālemde bugün yarın arar

200.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[690]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

Ṣıḥḥat-ı cism-i beşer her ne ḳadar aḥsen ise

Dāmen-i şādi vü āsāyişe her dest-zen ise

Feyż-baḫşā-yı ḥayāt aña eger dem-zen[691] ise

Ġaybdandur meded enfāsa derūn maḫzen ise

İder enfās-ı taṣarruf dehen ābisten[692] ise

---

[688] reng: Yün ve naṣb u ʿayb u miḫnet vu ḳuvvet u āltun ve nefʿ u ḥālet ve çāre ki nezaketledir. Ve ṭamaʿ vu ümīd ve ṭarz u reviş ve mānend ve şīve ve mekr ve ḥīle ve ḫūbi ve nīki ve ḫūşi ve ḫaclet ve şīrīnkār.
[689] mürīb: Müteşekkiñ.
[690] D. (G. 740); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 1014-1015.
[691] dem-ẕen: Nefs urucı. Yaʿnī verici.
[692] ābisten: Yüklük ki ḥāmil-i ʿavret. Ancaḳ ṣıfat dehendir ṭolmaḳdan kināye.

II.

Ẕī-ḫaseb ide tevāżʿuñ ile fürū-māyelere

Ḥasb-i şān aṣīl meyl fürū māyelere

Dil-nevāzī ne şeyn[693] olsa fürū-māyelere

İlticādan ne żarar ḳadre fürū-māyelere

Ḳadr-i leb pest olamaz būse-zen-i dāmen ise

III.

Ṣemīni ḫām-i ḥarirüñ yine olmaz kemter

Ḫāmlıġı maḥv olıcaḳ ḳıymeti olur berter

Ḳadri żāyıḳ mı olur aṣlı olınca ḥūbter

Ḳıymet ü ḳadr-i birişim yine olmaz kemter

Ne ḳadar tābiʿ-i fermān-ı kemīn[694]-sūzen ise

IV.

Ābdur şuʿle-fezā-yı rūgen her mişkāt

Sāde rūgen olamaz rūşenī-i feyż-i ṣebāt

Ve mine'l-mā'ī[695] bulur cümle-i şerā tāze ḥayāt

Ābdur revġana sermāye-dih-i feyż-i ḥayāt

Ne żarar şānına zīr-i ḳadem-i revġan ise

V.

Naḳş-ı ḫūb ise de baḳ aḥsen olan naḳḳāşa

Naḳş-ı bürhān-ı vücūda aḥsen olan naḳḳāşa

Yoḳdur enbāz u naẓīr aḥsen olan naḳḳāşa

Ḥüsni naḳşuñ niçe tercīḥ olınur naḳḳāşa

Naḳş her çend ḫoş-āyende vü müstaḥsen ise

VI.

ʿĀşıḳuñ dīdesi irvā ile zülf-i siyehüñ

Perveriş buldı ḫoşā şemme-i müşgīn giyehüñ

Deşt-i Çin'üñ gīyehī sünbül-i zülf-i siyehüñ

Yine perverdesidür dāye-i ḫāk-i siyehüñ

Ṭabʿ-ı envāʿ-ı maʿādin ne ḳadar rūşen ise

---

[693] şeyn: Żıdd-ı ẕeyn ki ḳuḫ itmek.

[694] kemīn: Noḳṣan ammā żaʿfı tażammun ider. Kināyedir ki ṣıfat-i sūzendir.

[695] "O, sudan bir insan yaratıp ondan soy sop ve hısımlık meydana getirendir. Rabbin, her şeye hakkıyla gücü yetendir." (Furkan: 25/54).

VII.

Gevher-i pend-i **Rıżā** nuṭḳ-ı ulu'l-elbābı
Ẕīver-i tāc ḳabūl eyle dür-i nā-yābı
Ki gīrān-ḳıymet olur her biri dür-i nā-bı
Nerm u suḫte olur imdād ile ġālib **Nābī**
Giçer üsrüb[696] zirihe her ne ḳadar āhen ise

201.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[697]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

Ḫayra meyyāl olur elbet dil-i pür-ṣāfında
Her kimüñ ṣār-ı[698] eṣeri olmaya dil-i ṣāfında
ʿAfvı ġālib-i şefḳat olsa dil-i ṣāfında
Bulamaz cürʾa-i kin cām-ı dil-i ṣāfında
Gerd-i ġadr olmıyan āyīne-i inṣāfında

II.

Ḳāmilān cennet-i ʿirfānı bulur ẕātında
Vāṣıldan cennet-i ḫubbi bulalar ḳalbinde
ʿĀşıḳān cennet-i vuṣlat bulalar ẕevḳında
ʿĀrifān naḳd bulur āyīne-i ẕātında
Vāʿiẓānuñ didügi cennetüñ evṣāfında

[61b]

III.

ʿĀlem-i ünsde leẕẕet-baḫş iken sen ey nefs
Meclis-i ḳurbda dehlīz-nīş iken ey nefs
Bāl-ı ʿışḳıyla o dem sen ṭayr-ı engin ey nefs
Ḫˇān-ı imkānda şimdi meges olduñ ey nefs
Murġ iken ʿālem-i ḳudsuñ cebel-i kāfında

IV.

Saʿy iden vāṣıl olur ṣayd ḳıla ber-vefḳ-ı murād
Cāy-gīr olsa ṣıdḳ-ı ġamdan olur dil āzād

[696] üsrüb: Ḳurşun.
[697] D. (G. 745); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 1019.
[698] ṣār: İntikām ve kin.

Ṣıdḳ bir naḫl-i gül-i gülşen ḳalb-i naḳḳād
Bir gün olur ki olur nāʾil-i gül-berg-i murād
Ṭolaşan gülşen-i āmālinüñ eṭrāfında

V.

Luṭf-ı *künden*[699] heme ʿālem yaradıldı bil kim
Aḳdes-ı rūḥ-ı Ḥabīb cümleden aḳdem bil kim
ʿİllet-i ġāʾiyye o kerem ü aʿẓam bil kim
Lafz-ı kün maẓhar-ı ʿışḳ oldıġı andan bil kim
Dāġ-ı nūnında ʿıyān şerḥa celī ḳāfında

VI.

Ṣaf-dil-i *naḫnu ḳasemmā*[700] yā rıżā dāde olur
Minnet-i dehr-i denīden o dil-i āzāde olur
Bil ki dünyā ḥasedinden aña dil-dāde olur
Iżṭırāb itme vaẓifeñ ne ise vāṣıl olur
Nüh ḳıbāb-ı felegüñ defter-i evḳāfında

VII.

Ḳābiliyyete göre feyżīdür nāẓınuñ
Ḳısmet-i ḥalḳa ider ḥikmet ile bārınuñ
Cümle ḥayretde **Rıżā** ḥikmetine bārınuñ
Herkesüñ ḥişṣesi ḫaṣ olmaġ ile **Nābī**'nüñ
Bulmadı ḳimse bu maʿnāları eslāfında

202.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetü'l-Mevlā[701]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Ḫalṭ eyleme kelāmuñı daʿvā-yı şān ile
Ḫūy eyleme muḳābereyi sen kesān ile
Nefrīn-i ḥalḳa bāʾiṣ olur bed-zebān ile
Lāf eyleme zebān-ı tefaḫür-feşān ile
Bālā-yı bāma çıḳma çürük nerdübān ile

[699] "Bir şeyi dilediği zaman, O'nun emri o şeye ancak "Ol!" demektir. O da hemen oluverir." (Yasin: 36/82).
[700] "Rabbinin rahmetini onlar mı bölüştürüyorlar? Dünya hayatında onların geçimliklerini aralarında biz paylaştırdık. Birbirlerine iş gördürmeleri için, (çeşitli alanlarda) kimini kimine, derece derece üstün kıldık. Rabbinin rahmeti, onların biriktirdikleri (dünyalık) şeylerden daha hayırlıdır." (Zuhruf: 43/32).
[701] D. (G. 676); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 967.

II.

Encüm görürse şehūt-ı tabʿuñ ki gösterür
Olduñ ḫarīṣ-i tīzi-i dendān gösterür
Besiyār-ı ḥırṣ cünbiş-i dendān gösterür
Dendānlaruñ nevāle ile vażʿı gösterür
Reh-zenlerüñ müşādemesin ḳārbān ile

III.

Ġalibde ḥükmüñi olur icrāya iḳtidār
Ḥālince ẕer gerekse kibār u gerek saġār
Ḥaddin bilince ʿaḳlı olan eyler ıstıbār
Taḳdīre iʿtirażdan āyā ne farḳı vār
Mihmānlaruñ muʿārażası mīzbān ile

IV.

Ṣayf u şitā tekevvünī bālādan oldıġın
Ṣubḥ u mesā taḥaddüṯī bālādan oldıġın
Feyż-i bahār ʿālem-i bālādan oldıġın
Teʾṯīrüñ añla cānib-i bālādan oldıġın
Seyr it cemāʿatüñ ḥareḳātın eẕān ile

V.

Herkesde var mı tam şuʿūr u ḫıred-dilā
Her bir kişi tenaṯṯuḫa mażhar olur mıyā
Hep şīve-i tecellī-i Mevlā ḥüküm-nümā
İnsān odur ki bir söz ola aña bend-i pā
Ḥayvān odur ki baġlayalar rīsmān ile

VI.

Pister-güzīn-i ġaflet olursa ḫużūrdan
Eyler duʿāyı cān u göñülle surūrdan
Taḳdīm ider ḳuyūd-ı duʿāyı umūrdan
İster ki çeşmin açmaya ḫ̆ab-ı ḫużūrdan
Düzdüñ ʿaceb aʿlāḳası var pāşbān ile

VII.

Muhtāc-ı dest-i himmet olur kār-ı nā-tamām
Noḳṣān olursa lāẕım eger eyleye tamām

Kār-ı cihān-digerle **Rıżā** bulmada niẓām
Noḳsānı ġayrılarla olur **Nābiyā** tamām
Her kimse kim tekellüm ider tercemān ile

[62a]

203.

Taḫmīs-i Ġazel-i Nābī Raḥimehu'llāhu'l-Ġanī[702]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Kimi gördüñ eylemiş hep kārını tedbīr ile
Müdbir biridür ḥaṣr iden ḳārını hep tedbīr ile
Ḥüsn ü tedbīri baʿd-ẕān rabṭ-ı dil it taḳdīr ile
İtmez evḳātın telef bāzīçe-i tedbīr ile
Āşinālıḳ eyleyenler şīve-i taḳdīr ile

II.

Oldı dil-aġāh olanlar ʿilm-i teʾvīlden ḫabīr
Fenn-i teʾvīli bilenler oldı bāṭından ḫabīr
Rāsiḫ-i ʿilm-i ehl-i bāṭın vāriṣ-i ḳāmil ḫabīr
Nem-keşīde sāḥīl olmaz ḳaʿr-ı deryādan ḫabīr
Çıḳmaz āyātuñ büṭūnı ẓāhir-i tefsīr ile

III.

Mihr-i aġardur rūy-ı ṣubḥ ḳılsa taṣdīkin bedīd
Ṣıdḳ-ı ġālib elbet eyler kizb-i ṣubḥ-ı nā-bedīd
Tekye-i āfāḳ açılur şeyḫ-i mihr olsa bedīd
Bī-eẕān-ı ṣubḥ tāc-ı āftāb olmaz bedīd
Mevlevī eyler külāhın zīb-i ser tekbīr ile

IV.

Olsa icrā-yı şerāʾit her murād olur huṣūl
Her şikeste-tīr olur mı hīç nişānġaha vuṣūl
Ḫādım meflūʿ olmaz pāyuña dīde-i müṣūl[703]
Oldular taḳṣīrle merdūd-ı dergāh-ı ḳabūl
Birbirin pā-māl-i levm itsün duʿā teʾṣīr ile

[702] D. (G. 664); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 959.
[703] müṣūl: Ayaḳda ṭurmaḳ.

V.

Ol ḳadar itdi sirāyet kim nekādet[704] ḫalḳa kim
Levn-i nī-reng[705] u mekīdet[706] itdi teʾsīr-i ḫalḳa kim
Reng-i bed-ḫūy-ı ṭabiʿat öyle olmış ḫalḳa kim
Ol ḳadar mekr ü nifāḳ itmiş sirāyet ḫalḳa kim
Ḳoḳaram āmīziş itsüñ meclis-i taṣvīr ile

VI.

Ẕaḫm-ı ḫor-ı hicr olur ʿuşşāḳa gelmez hīç kelāl
Derd-nūş-ı derd olur ḥürmet eyler ḥelāl
Hīç dehān şekvā açmaz olsa ḥālī pür-melāl
ʿĀşıḳuñ ẓāhirdür etvārından āsār-ı melāl
Varsa da ḳūyına yārüñ heyetin taġyīr ile

VII.

Fāt-mā-fāt itmedük vaḳtiyle luṭf u iltifāt
Şād olurdı ḳalb olsa nīm-nigāh-ı iltifāt
Ḫaṭṭı yoḳ şimdi iderseñ ḫaṭ gelince iltifāt
İtmedük ʿuşşāḳa ḫaṭṭuñ gelmedükçe iltifāt
Gitdi devlet furṣatı fevt eyledük teʾḫīr ile

VIII.

Eylemez bülbül ʿazāb-ı dil-siyehle ülfeti
Gūşfendān eylemez gürgān eyle hīç ülfeti
Eylemez murdār-ciġer-ḫˇār[707] ile kebūter ülfeti
Kec-nihādān rāst-ṭabʿān ile itmez imtizāc
İttiḥādı olmaz anuñçün kemānuñ tīr ile

IX.

Fırṣatı ḫoşdur ġanimet bil **Rıżā** gelür geçer
Dem-be-dem mānend-i ebr ol ṭurmuyor gelür geçer
Beklemez tā kim ẓuhūr ne dem ola gelür geçer
Sāʿat-ı evḳāt-ı ʿömr nāzenīn durmaz geçer
Nābiyā baġlansa ḳat ḳat āhenīn zencīr ile

[704] nekāde: Ḫayırsız olmaḳ.
[705] nī-reng: Mekr u ḥīle ve siḥr u efsūn.
[706] mekīde: Şerr.
[707] murdār-ḫˇār: Çaylāḳ.

204.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[708]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Olınca dest-i ḳudret-ı Ḥaḳ yāveri belī
Ne iştibāh ḥall ola her ʿuḳde müşkili
Āh-ı derūn-ı ṣāf bulur öyle medḫali
Olmazsa da ne deñlü icābetde medḫali
Mifṭāḥ-ı āh açar yine bāb-ı muḳaffeli

II.

ʿİlm-i leddüne nāʾil olan fehm ider nüḳāt
īḳān ider serāʾir āyātı öyle ẕāt
Taḥḳiḳ ider māʾil rumūẕāt-ı ḳāʾināt
Ḫoş nüsḫa-i ġarībedür eczā-yı ḳāʾināt
Ser-bestedür[709] velīnüñ [710] meʾāl ü muḥaṣṣalı

[62b]

III.

Ḫoşdur seḥerde sūziş u āh-ı dil-şikest
Teʾsīr āh-ı dil coşdurur şebān ḫoşest
Her tīre-şeb[711] ki maṭlab her düzd-i çīre-dest[712]
Şebdür maḥall-i cilve-i düzdān-ı tīz-dest
Miḳrāż-ı şemʿ-i meclisüñ altun keser eli

IV.

Ülfet-gerāy-ı ʿişve-geri ezen būsedür
Ḫāṭır-nevāzī dil-şodeye ezen būsedür
Talṭīfe meyl-i dil-beri destūr-ı būsedür
Cānānenüñ tebessümi destūr-ı būsedür
Her mīvenüñ şüḳūfedür elbetde evveli

V.

Ṭut ẕeyl-i ṣabrı ṣıdḳla hīç olamasın melūl

---

[708] D. (G. 825); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 1078.
[709] Ser-beste: Örtülü. Yaʿnī mestūr.
[710] Ser-bestedür velīniñ: Vā-bestedür ʿavāma D. (G. 825/II.); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 1078.
[711] tīre-şeb: Leylüʾl-muẓlime.
[712] çīre-dest: Eli işe yarar ve çābūḳ-dest.

Eẕ-dil-i tevekkül eyle *Rıżā* bulasın vuṣūl
Ṣāf dilüñ tevekkülü ḫoş-nevdīdür ḥuṣūl
Nābī diyār-ı kāme bulur zūdter vüṣūl
Her kim düşerse rāḫ-ı ümīde tevekkeli

205.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[713]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

Nā-ḳesānuñ eline düşme ẕer u sīm gibi
Ḫarcanur seni zuyūf sikke-i her-sīm gibi
Pāy-mal olma ṣāḳın köhnece kelīm gibi
Olma bir loḳma içün ehl-i şikem cīm gibi
Meclis-i dehrde leb-beste geçin mīm gibi

II.

Şemʿ-i ḳalbüñi ṣadāḳatle müdām eyle firūġ
Varaḳ-ı sīneñi ḳıl mühre ṣāf ile kerūġ[714]
Neden olsun bu ḫarīşāne ṭamaʿla damūġ[715]
Ne bu tezyīn-i tekellüf ne bu elfaẕ-ı dürūġ[716]
ʿÖmr-i yek-sāle içün nüsḫa-i taḳvīm gibi

III.

Mütevażıʿ müttebessim görinür kim ḥālā
Hem ẕarīfāne-reviş ṭavrı nümāyān cānā
Dil-firībāne ülf[717] nükte-şināsāne edā
Ṣāfdur ẓāhiri erbāb-ı nifāḳuñ ammā
Tīredür sīneleri maḫbere-i[718] sīm gibi

IV.

Ẓāhirüñ bāṭın ile ġāyet idrāk ancaḳ
Feyż-i bāṭınla olur ʿārif derrāḳ ancaḳ
Ẓāhirā kesb-i edeb ʿilm ile münlāk[719] ancaḳ

[713] D. (G. 837); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 1087-1088.
[714] kerūġ: Mühürlemek. Ẕer u sīm levḥāların ve kâğıdı.
[715] damūġ: Feryād ve zāri.
[716] dürūġ: Kizb.
[717] ülf: Üns.
[718] maḫbere: Devām.

Feyż-i bāṭından olur ḥiṣṣe-i ṣūret ancaḳ
Ṣafḥaya naḳş olunan resm-i eḳālīm gibi

V.

Nāzişindendür ider naḫvetin iẓhār cānān
Şīvedür şīve-ger cān-güdāz ḫūbān
Eylemez şimdi *Rıżā* bize dimāġı hˇūbān
Bī-dimāġāne baṣar nāmeye mührin cānān
Nabiyā ṣafḥa-i çerḫ üzre meh-i nīm gibi

206.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[720]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

Rāḥat-ı ḫalḳ olamaz dünyāda dil-ḥˇāh üzre
Olsa da ʿömri geçer ekṣeri eyvāh üzre
Kimi ḥayrān kimi ebleh kimisi ḳāh[721] üzre
Kimi gördümse ḥüḳūmetkede-i cāh üzre
Rāḥatından görinür ol daḫı ikrāh üzre

II.

Āḫir-kāruñı der-pīş idegör çekme taʿb
Gündüzi rūşen olsa olmada ẓulmet her şeb
Bu cihān böyle taḥaddüṣle taġayyydür hep
Bu emel-ḫāne-i ʿālemde görilmüş mi ʿaceb
Kimsenüñ nāʾil-i kām oldıġı dil-ḫˇāh üzre

III.

Müstedir oldıġını ḳalb-i ḳamer müşʿirdür
Ḫāledār raḳamı noḳṭa kelef müşʿirdür
Māniʿ-i ṣaffet rūy oldıġı müşʿirdür
Ḫalḳa nā-ṣāf idügin ḳalb-i felek müşʿirdür
O kelef görinür āyīne-i māh üzre

[63a]

IV.

---

[719] münlāk: Müllā ki dānişmend ki ʿālem u fāżıldır.
[720] D. (G. 714); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 995.
[721] ḳāh: Ṭāʿat.

Evvel emirdeki īḳād ola bī-dūd olmaz
ʿUlvi ṣoñra olur evveli be-dūd olmaz
Olsa bālā-rev aña perde-keşi dūd olmaz
Āhkem[722] ḳande ẓuhūr eylese bī-dūd olmaz
Dūdıdur āhuñ o med kim görinür āh üzre

V.

ʿĀleme eyle naẓar ʿibreti yüz biñ var iken
Olamaz dilediğüñ ḥükm-i taḥallī var iken
Jāle-i feyże sezā niçe çemenler var iken
Baḫt her fırḳada cārī ki gül-i ter var iken
Pest ṭāliʿdür o şebnem ki düşer kāh üzre

VI.

Kūẕedür ʿāḳil olan ḫālet-i istiʿdādı
Reviş ü ṭavrına taṭbīḳ ider istiʿdādı
Ne aşırır ne de iżlāl ider istiʿdādı
Bār olur baḫt güẕār eylese istiʿdādı
Sürinür câme gibi ḳāmet-i kūtāh üzre

VII.

Gerdiş-i çarḫa naẓar eyle dilā idrāk it
Devrini ṣanma tehī ḥikmetini idrāk it
Zīre bālādan olur nāzil-i feyżi idrāk it
ʿĀlem-i peste nüzūluñ sebebin idrāk it
Añla dūlāb ile delvüñ ʿamelin çāh üzre

VIII.

Pişe-ver kimseye lāʾiḳ ki riʿayet itmek
Kalmaz üftāde anuñ ḳadrini lāẕım bilmek
Ehl-i ṣanʿat ide tebyīż yüzini çekse emek
Ehl-i ḫıref olsa da sāde ḳomaz ayaḳda felek
Ḳaldurur pāre-i evrāḳı gören rāḫ üzre

IX.

Kābiliyyete göre ola naṣīb-i maʿnā
Herkese ṣanma **Rıżā** ola nasīb-i māʿnā

[722] Āhkem: Āh her D. (G. 714/IV.); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 995.

Müstaʿid ẕāta ḫuṣūṣ üzre nasīb-i māʿnā

Nābiyā ʿām degül feyż-i seḥāb-ı maʿnā

Dökilür mezraʿa-i ḫāṭır-ı āgāh üzre

207.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[723]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Gāh şādān gāh ḥayrān gāh ceng ü gāh ṣulḥ

Geh bahār u geh ḫazān u gāh ceng ü gāh ṣulḥ

Geh ḫarābī gāh ġamrān gāh ceng ü gāh ṣulḥ

Bestedür dil gāh ḫandān gāh ceng ü gāh ṣulḥ

Böyledür aḥvāl-i devrān gāh ceng ü gāh ṣulḥ

II.

Geh piyāde-ferz olur bāziçe-i ṣaṭrancdur

Gāh şāhı māt ider bāziçe-i ṣaṭrancdur

Kār-ı dünyā gūyıya bāziçe-i ṣaṭrancdur

Dehr bāzigāh-ı nerd ü sufre-i ṣaṭrancdur

Gāh cünbān geh tenāsān gāh ceng ü gāh ṣulḥ

III.

Ḥırṣ-ı zūr-ā-zūr nefüñdür cedlkārı k'ider

Kim ki maġlūb olursa sūʾu-i fuḥşāya gider

Vaṣfıdur ümmü'l-habāʾiṣ sevʾeti tevlīd ider

Fitneye būd u ne-būd-ı loḳma bāʿiṣdür k'ider[724]

Bir dehende ṣaff-ı dendān gāh ceng ü gāh ṣulḥ

IV.

Hep meṣelle geçmede evkātı ömr-i ġāfilin

Güft-ı gūyā bī-hude maṣrūf ḥayāt nāzenin

Var mı dil-ḫˇāḥ üzre olmış ʿālem içre kām-bīn

Baḥṣde ġavġa-güżār ü terkde rāḥat-güzīn

Zeyd ü ʿAmr-ı naḥv-ı ḫˇānān gāh ceng ü gāh ṣulḥ

V.

[723] D. (G. 42); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 486.

[724] Dîvân'daki bu zemin şiir, 4. beyit olarak geçmektedir. D. (G. 42/III.); bkz. Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 486.

ʿĀlem içre geh süḳunetten **Rıżā**-ārām olur

Gāh iḳāẕ-ı fitne ile iḫtṣām ẓāhir olur

Ḫāṭıra gelse hevā ḥüsn ü liḳaveş beriç olur

Ḫalḳ **Nābī** gizlik[725]-i ḫāme gibi geh ḫaşm olur[726]

Gāh hem-ḥˇāb-ı ḳalemdān gāh ceng ü gāh ṣulḥ

[63b]

208.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi'r-Raḥmeti'llāhi'l-Ġanī[727]

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

I.

Mizāc muḫrif olsa gerekdür aña ʿilāc

Ṣadāʿ-ı ḥırṣa dehen ṣandal ḳunūʿı ʿilāc

Şifā-yı şarāb-ı laʿldür marīż-i ʿışḳa ʿilāc

ʿAceb mi şerbet-i dīnār ile iderse ʿilāc

Ṭabʿiat-ı emele ʿarıż oldı sūy-ı mizāc

II.

Rehīñ ḥayret olursa ʿaceb mi ḫar-ḫūyı gören

Teḥayyül eyler o devr-i muḳavvīsini gören

Atılmış cıhn[728] ṣıfatdur sefīd eşeri gören

Ḥubūb-ı aḫter ile penbe-i seḥābı gören

Bilür sipihr ne çenberden oldıġın ḫallāc

III.

Perestiş-i ehl-i ḥaḳīḳat yanur dāniş[729] ider

Ki ferr ḳılan o sīret hemān ferāyiş ider

Ne ḳayd-ı būd u ne būdı ne ḳame ḫˇāhiş ider

Naẕar haḳiḳātedür yoḫsa kim perestiş ider

Girerse câme-i zer-tāre sūret-i dībāc

IV.

---

[725] gizlik: Ḳalemtırāş.

[726] Dîvân'da bu zemin şiir 6 beyitten oluşmaktadır. Bu zemin şiirin sadece 5 beyitine tahmîs yapılmıştır. Tahmîsi yapılan şiirde eksik olan beyit şu şekiledir: D. (G. 42/V.); bkz. Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 486.

3. beyit: *"Şāhıd-i ṣun'uñ temāşāsından her leyl ü nehār*
Dīdede aḥvāl-i müşgān gāh ceng ü gāh ṣulḥ."

[727] D. (G. 37); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 482.

[728] cıhn: Atılmış ve didilmiş yapağı gibiler.

[729] dāniş: ʿİlm u maʿrifet.

O kesbde bād-ı belāya ki hīç tāb olamaz
Ṣabırdan özge diger çare seni hīç bulamaz
Cihānda kimseye iḳbāli ber-ḳarar olamaz
Kemīne ṣarṣar-ı idbārā pāydār olamaz
Çenār-ı çerḫe çıḳarsa gedū-yı istidrāc

V.

Sezā degül mi **Rıżā** āferīne ādem ise
Teyaḳḳun eyleye taḫrīḫ idince ādem ise
Bütün nüsḫa-i kevni müneccim ādem ise
Ḳosun sitāreyi **Nābī** müneccim ādem ise
Meʾāl-i aḥsen-i taḳvīmi itsün istiḫrāc

209.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[730]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Bezm-i elest neşri-i zevḳ u ṣafā demin
Der-dest-i cām-ı ʿışḳ ile rindān añar demin
Ol demle oldı aḫsen-i taḳvīmi ādemin
Cāhil müdām derdüne[731] tedbīr ider ġamun
ʿĀḳil çeker zemān-ı vilādetde mātemin

II.

Ālüftegānda būd u ne-būd müsteḳar degül
Dil-hˇāhīde o dāʿiyede müstaḳar degül
Nā-müsteʿidden buḫl u ʿaṭā müstaḳar degül
Nā-müstemirde ẕevḳ ü keder müstemir degül
Ḥācet yoḳ āzmāyişe ʿīydin muḥarremin

III.

Mebṣūr ṣanma cerḥa ḳalbümi ey felek
Olur gerīḫa-dūz açan yāre ey felek
Dermān-ı dūn-perveredür[732] derdidür ey felek
Bih-būdī-i ümīdüme saʿy itme ey felek

[730] D. (G. 601); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 913-914.
[731] derdine: defʾine D. (G. 601/I.); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 913-914.
[732] dūn-perver: Enbiyā-yı ʿaleyhim ṣalāvāt u veʾs-selām ve evliyā-yı ḳuddise sırruhum ışṭılāḥıdır.

Rüsvāy ider cerāḥat-ı nāsūr merhemin

IV.

ʿĀşıḳ müdām niʿmet-i vaṣluñ dirisidür

Pīr-i müġān sāḳī-i ʿışḳuñ velisidür

Cām-ı elesti nūş ile gūyā belisidür

Ālūdelikde reng-i kemālüñ birisidür

Cūy-ı vücūduñ añlayana ḥarf-i maḳsem[733]in[734]

V.

Ḳalbüñ hemā-rā micmereveş ola bir buḫūr

Dūd-ı muḥabbet ile ʿanber gibi ẓuhūr

Efsūn-ḫˇān-ı maġribveş olma bī-şuʿūr

ʿŪd-ı derūnı āteş-i āh ile it buḫūr

Vaṣluñ ġaraż murād al ise ḥarf-i muṭalsamın[735]

VI.

Gelmez ḫayāle eyleme luṭfunı bī-dirīġ

Hergiz cefā-yı cān-küşānī eylemez dirīġ

Eylerdi yek ġubār ḳadem ne kemān dirīġ

Eylerdi yār bulsa ḫayālin daḫı dirīġ

Olsaydı żabṭa ḳudreti endīşe ʿālemin

VII.

Ḫūrşide oldı gerçi mesīr-i rābiʿ ṣanma

Evc eyleyince olur ʿaḳībi ḥażīż aña

Gördüñ mi bī-zevāl ʿaceb bir güni **Rıżā**

Bir kimsenüñ bu meclis-i fānīde **Nābiyā**

Görmek müyesser olmadı ʿayş-ı dem-ā-demin

[64a]

210.

Taḫmīs-i Ġazel-i Nābī Raḥimehu'llāhu'l-Ġanī[736]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

[733] maḳsem: maḥalli ḳısmet.
[734] ḥarf-i maḳsemin: ṣāf-ı maḳsemin D. (G. 601/IV.); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 913-914.
[735] murād al ise ḥarf-i muṭalsamın: güşād ise genc-i muṭalsamın D. (G. 601/V.); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 913-914.
[736] D. (G. 536); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 865.

Dil ṭuyar mı sırr-ı ʿışḳı ser-te-ser gūş olmasam
Ṣaḥve gelmezdi mey-i vuṣlatla bī-ḫūş olmasam
Feyż-i sāḳī kim görürdi mest-i med-ḫūş olmasam
Kim düşerdi pāyuma ḫum gibi pür-cūş olmasam
Kim ṭutardı çeşm sāġar gibi ser-ḫoş[737] olmasam

II.

Olmasaydum lāleveş dil-sūḫte cānā eger
Ḳoymayaydum naḳd varum rāḫ-ı ʿışḳında eger
Perver-i rind-i cihān-sūz olmasaydım ben eger
Rāzdār-ı sīne-i ʿuşşāḳ olur mıydum eger
Daġveş hem ḳan yudup hem penbe der-gūş olmasam

III.

ʿIşḳ-ı sūzāne nīşane sīnem üzre dāġ dāġ
Olmasaydı şuʿle-i āhum olurdum güm-sürāġ[738]
Dil yanarsa nār-ı firāḳla yine ḳılmaz firāġ
Āstān-ı ʿışḳa itmezdi beni kimse çerāġ
Nem be-dīde sūz der-dil şuʿle ber-dūş olmasam

IV.

Giremez nā-müstaʿid meydān-ı ʿışḳa kimseler
Derdi çoḳdur imtiḥān ṭāḳ-şikendür kim çeker
Tā elestden derd-mend-i üftādeye ṣor ne çeker
ʿIşḳ ile meydāna bī-pervā girer miydüm eger
Ḥalḳa-i dāġ-ı melāmetden zirih-pūş olmasam

V.

Nāle-i sūziş-fezāda bülbül-i gūyā beni
Görse dem-beste olurdı ḥayretinden kim beni
Öpsem olsam ḥayretimden sen **Rıżā** ṣanma beni
Şemʾveş āteş-ẕebānam **Nābiyā** ammā beni
Maḥrem-i rāz eylemezdi kimse ḫāmūş olmasam

211.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi Raḥmeti'l-Mevlā[739]

[737] ser-ḫoş: ser-cūş D. (G. 536/I.); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 865.
[738] güm-sürāġ: Yolı żāʿī. Yaʿnī gümrah dimek.

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Her ḫurde-dān pāk naẓar mū-şikāf olur
Her ʿibret nuḳūş-ı cihān bī-ḫīlāf olur
Güş eyle didigim ne ʿabeş ne ḫilāf olur
Naḳş-ı ẓuhūr şanma ki bī-iḫtilāf olur
Cūy-ı vücūd geh bulanur gāh ṣāf olur

II.

Ḳāṣır-ı ʿuḳūl sırr-ı ḥikem ẕevḳin itmege
ʿĀciz-i fuḥūl ʿilm-i ledün ẕevḳin itmege
ʿİrfānların ki ceng u şulḥ ẕevḳin itmege
Çeşm-i şuhūd lāzım anuñ ẕevḳin itmege
Eczā-yı ʿālem içre hezārān meşāf[740] olur

III.

Ṣahbā-yı ḥırş mest u ḫarāb eyleyen seni
Derd-i sır ḫumār-ı yabāb[741] eyleyen seni
Āmāl-ı saḫt-ı ʿuḳde tabāb[742] eyleyen seni
Hep ʿuḳdedür esīr-i ḥicāb eyleyen seni
Bir ʿuḳde mihre rābıṭa-i inkişāf olur

IV.

Cānum fedā maḳḳarr ola kim bāna itdügin
ʿIşḳ ola dil-firībe ki söyleye itdügin
Öpsem sezā ayaġını söylerse itdügin
Dil-ber ki rāst söyleye ʿuşşāḳa itdügin
Būs eyleyem deḫānını dürsen ḫilāf olur

V.

ʿĀşıḳa ne ḳayd-ı ġuṣṣa ne de fikr-i pür-sürūd
Cām-ı raḥīḳ-ı ʿışḳa bir mest eyliyor ḫużūr
Hīç dil-figār maṭlabla gelmeze fütūr
Mānend-i zühd olmaza sermāye-i ġurūr

---

[739] D. (G. 124); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 553.
[740] meşāf: Cemʿi māṣāf ki ḥarbde ālāyı bağlanacaḳ maḥaldır.
[741] yabāb: Bozuḳ ve çürükḥarāb.
[742] tabāb: ẕiyā nigār-şoden.

Bārī günāh vāsıṭa-i iʿtirāf olur

VI.

Ehl-i kemāl sözleri Ḥaḳḳ'a dürer-miṣāl
Ṭut gūş-ı ḫūş añla **Rıżā-cū** nedür meʾāl
Oldı meʾāl-i mü-şiḳaf hüner-i maḳāl
Nābī eṣer ẓuhūrı olur mūriṣ-i kemāl
Āḫir kenār-ı kāsedeki mū şiḳāf olur

[64b]

212.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[743]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

ʿIşḳ-ı tām olsa serā-sīme[744] ẕebūn olmaz idi
Ser-seri[745] ṭavrile de ḥumḳ-nümūn olmaz idi
Ḫūşyār olsa kişi hīç rüḳūn olmaz idi
Dilde ʿaḳl olsa devā-ḫᵛāh-ı cünūn olmaz idi
Olsa hem-zād-ı[746] cünūn ʿaḳla zebūn olmaz idi

II.

İtme ümmīd-i vefā bu reviş-i devrāndan
Çekmemiş var mı ʿāzı hīç bilemem devrāndan
Kim görür ġayr-ı cefā ġam-gede-i devrāndan
İtme ümmīd-i ṣafā meykede-i devrāndan
Cām-ı gerdūnda şarāb olsa nigūn olmaz idi

III.

Gerçi enbā-i kütübden daḫı aṣdaḳ ise tīġ
Cālīb-i nuṣret olur ḳuvvet-i İslāmla tīġ
ʿAmel-i ṣıdḳ ile ḳatʿ cedel eyler ise tīġ
O ḳadar cevher-i ẕāt ile dü rū olmasa tīġ
Ḫāṭır-ı ġāyr içün ālūde-i ḫūn olmaz idi

IV.

[743] D. (G. 864); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 1108.
[744] serā-sīme: Kārından mütāhayyir ve muhtellü'l-ʿaḳl.
[745] ser-seri: Eblehāne ve bī-maʿnā hareḳat.
[746] hem-ẕād: Hem-sīn ve hem-sāl ve refīḳ-i tarīḳ.

Dil-i üftādeden ammā geçiyor dürlü ḥesāb
Dūd-ı āh-ı ḥasret ile nitekim merküm seḥāb
Ciger-i ʿāşıḳa acır yanar āteşde kebāb
ʿĀşıḳuñ ḫāṭırına itmese taḳlīd ḥabāb
Hod-be-ḫod ḫāne ber-endāz-ı süḳūn olmaz idi

V.

Dil-i şeydāya naṣīb olsa da aġūş itse
Vuṣlat-ı yār-ı dil-ārā anı medḫūş itse
Baʿd-ẕīn ġuṣṣa-i hicrānı ferāmuş itse
Lāle hem-ḫˇābī-i emvātı ferāmūş itse
Ḫāṭırında girih-i dāġ-ı derūn olmaz idi

VI.

N'eyleyim naḳş-ı ṭırāz ṣor ḥüsn-i bütān
Peyker sādeye mānī viremez rūy-ı revān
Ceff olur elde siyāh-ḫāme-i mānī ḥayrān
Olmasa fikr-ṭırāzende-i gīsū-yı bütān
Rīziş-i eşk-i ḳalem ġāliye-gūn olmaz idi

VII.

Ẕūr-ı mihmīz cefā-dest-i ḫayāle teʾṣīr
Oldı ḫūn-rīz **Rıżā** bāṭnına itdi teʾṣīr
Od görüp eyledi tevḫīş ile şiddet teʾṣīr
İtmese vaḥşet-i āyīne-ʿiẕārān teʾṣīr
Nābiyā kürre-i endīşe ḥarūn olmaz idi

213.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥimehu'llāhu ʿAleyh[747]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

Kim bilür sırr-ı dil-zāri Ḫudā'dan ġayrı
Kim görür ḥāl-ı perişānı Ḫudā'dan ġayrı
Kimdür erḫaven ḳula bir ẕātı Ḫudā'dan ġayrı
Ne bilür derdümi bir kimse Ḫudā'dan ġayrı
Ne bilür menzil-i cānānı ṣabādan ġayrı

[747] D. (G. 863); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 1107-1108.

II.

Deşt-i pehnāsını geşt eyledüñ iḫlāsuñ
Esdigi bād-ı ḥiyel gördüm o deşt-i iḫlāsuñ
Mevc ururdıñ revān gibi dūrū-yı iḫlāsuñ
Ḳatı ḫālīlügi var bādiye-i iḫlāsuñ
Ṭoḳunur yoḳ naẓara gerd-i[748] riyādan ġayrı

III.

Ḥaṭṭ u tırḥāl[749] iderek merḥale-i miḥnedle
Sıdḳ-ı ṣāf oldı refīḳ merḥale-i miḥnedle
Hem ẓahīr oldı baña merhale-i miḥnedle
Eyledüm çoḳ tek u pū[750] merḥale-i miḥnetde
Dest-gīr olmadı bir kimse ʿaṣādan ġayrı

IV.

Derd-i dil ḳūh-ger ānveş kime taḥmīl ideyüm
Ġam-küsār-yār ḳanı dünyāda taḥmīl ideyüm
Yine ġayret-keşüm ancaḳ dile taḥmīl ideyüm
Pīrlük mevsimi bilmem kime taḥmīl ideyüm
Bār-ı endūhı yine püşt-i dü-tādan ġayrı

V.

Hep daʿvā-yı ḫulūṣ itmede herkes ammā
Ḫāṣ iken pāk-i ḫulūṣ şimdi aʿamdur ammā
Ẕerreden çoḳ görinen ṣıdḳ-ı aḥibbā ammā
Mihre daʿvā-yı vefādārī ider çoḳ ammā
ʿĀṣıḳ-ı ṣādıḳı yoḳ mihr-i giyādan[751] ġayrı

[65a]

VI.

Çāresin bulsa iderlerdi zekātın ābı
Ḳalmadı ḥaḳḳ-ı riʿāyetle ḫulūṣ ādābı
Ehl-i ḥaḳ olmada der-būyla revişden ābı
Iżṭırāb eyleme bī-hude yire ey **Nābī**[752]

[748] gerd: Ġubār.
[749] Ḫaṭṭ u tırḥāl: Ḳonup geçmek.
[750] tek u pū: Gezüp yürümekden ʿibāret.
[751] mihr-i giyā: Muḥabbet otu dirler. Meşhūr bir otdur.

Çāre yoḳdur buña teslīm-i rıżādan ġayrı

VII.

Hū-ḥasbī[753] oḳuyup eyle Ḫudā'ya teklān

Çün **Rıżā** ḥālüñi ḳıl Ḥaḳḳ'a ḥavāle her ān

Sana bu mıṣraʿ-ı mevzūn yiter verd-i zebān

Nābiyā ḫayr olur ṣaḥab-ı ʿirfān-nişān[754]

Elümüzden ne gelür ḫayr duʿādan ġayrı

214.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥimehu'llāhu ʿAleyh[755]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

Ḫavfdür cisim olan ammā ne müşkil maʿnā

Ḥarf terkīb olınur līk muḥayyel maʿnā

Gerçi teʾvīl olınur lafẓ-ı mübeccel[756] maʿnā

Olsa teʾvīl-i ʿibāretle müʾevvel maʿnā

Ḫāṭıra gelmez idi lafẓdan evvel maʿnā

II.

Ḥarf elfāżladur elsinede cilve ider

Bī-ḥurūf ṣāde ṣadā elsinede cilve ider

Nuṭḳ-ı pāk ile lifāẓ[757] elsinede cilve ider

Bī-ʿibāret yine dillerde nihān cilve ider

Olmaz olmasa bile lafẓ-ı muʿaṭṭal maʿnā

III.

Ḥarf-i terkīb olıcaḳ muʿinsız elbet olmaz

Maʿnidür zīb viren ḥarf ise sāde olmaz

Ṣayılur ḥarf belī maʿnā taʿaddüd olmaz

Ṭāʾir-i lāne-i ıṭlāḳ ḳāfeṣ[758]-gīr olmaz

---

[752] Dîvân'da bu zemin şiir, 7. beyit olarak geçmektedir. D. (G. 863); bkz. Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 1108.

[753] Yüz çevirirlerse de ki: "Bana Allah yeter; O'ndan başka ilah yoktur. Ben sadece O'na güvenip dayanırım. O, yüce arşın sahibidir." (Tevbe: 9/129). "Hasbiyallahü lâ ilâhe illâ hüve aleyhi tevekkeltü ve hüve rabbü'l arşil azîm" duası olarak da geçmektedir.

[754] Dîvân'da bu beyit, 6. beyit olarak şu şekilde geçmektedir: D. (G. 863); bkz. Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 1108.

[6. beyit]: *"Saña bu mıṣraʿ-ı meşhūr yiter vird-i zebān*
Elümüzden ne gelür ḫayr duʿādan ġayrı."

[755] D. (G. 861); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 1105-1106.

[756] mübeccel: Taʿẓīm olmış.

[757] lifāẓ: Ṣavt u ṣadā.

Ḳayd-ı taḥrīr ile olsun mı müselsel[759] maʿnā

IV.

ʿĀrıża her ne ise olmadadur ecsāmuñ

ʿUnṣurı oldı sebeb hep ʿarż-ı ecsāmuñ

Pāk-ı ervāḥ mücerred-i feceʿi[760] çoḳ ecsāmuñ

İtmez ervaḥa sirāyet ʿileli ecsāmuñ

Ḥarf-i ʿilletle degüldür yine muʿtel maʿnā

V.

Olsa pejmürde cism itmez eṯer-i maʿnāya

Kec ü mec olsa ḥurūf itmez eṯer maʿnāya

Çāk çāḳ olsa varaḳ itmez eṯer maʿnāya

Ṣūretüñ tefriḳası itmez eṯer maʿnāya

Olmaz eşḳāl-i ʿibāretle müşekkel maʿnā

VI.

Gerçek esrārını bilmez niceler maʿnādan

Kim ki ṣūret göre bilmez ḫaber maʿnādan

Vusʿat-ı maʿniyi fehm it niçe biñ elsīneden

Vüsʿat-ı ʿālem-i maʿnāyı ḳıyās it andan

Lāfẓ-ı mücmelde ider cilve mufaṣṣal maʿnā

VII.

Lübdür el-ḫaḳ sebeb-i zindegī-i ḳışr-ı ʿazīz

Lübb olur feyẓde nāmīʾye ḳışr-ı ʿazīz

Lüb-i maḳṣūd yine olsa daḫi ḳışr-ı ʿazīz

Lüb eʿazzdur ne ḳadar olsa bile ḳışr ʿazīz

Ṣūretüñ mertebesinden olur efḍal maʿnā

VIII.

Ẓīr-i burḳaʿ[761]da ʿarūs-ı zīnetle cilve-nümā

Ẓāhir zīnetider māsıtakārı ammā

Nāziş-i ʿişve ḳıra cilve-nümādur zīrā

Bāṭınuñ ḥüsni olur ẓāhir ile cilve-nümā

---

[758] ḳafeṣ ve ḳafes: Lügatlardır.
[759] müselsel: Muttaşıl.
[760] feceʿ: Muṣibet irişmek ve ġuṣṣa olmaḳ.
[761] burḳaʿ: Peççe ki pūşīde-i rūyi.

Lāfẓ maḫsūsdur ammā ki muḫayyel maʿnā

IX.

Bedr-i tām ile olur māha żiyā-güsteridür

Bedri tābında iden mihr-i żiyā-güsteridür

Dili rūşenter iden nūr-ı żiyā-güsteridür

Feneri rūşen iden şemʿ-i żiyā-güsteridür

Nūr-ı bāṭınla virür ṣūrete ṣayḳal maʿnā

XX.

Olsa māḳūb[762] lisānıyla ḥeyāketde[763] femī

Ṣırf diḳḳat iderek olsa nesc-i himemi

Tār u pūd olsa da ḥurūf-ı ʿazlī ʿAcemi

Giyse ya câme-i Mıṣrī ya ḳabā-yı ʿAcemi

Olmaz ārāyiş-i zāhirle mübeddel maʿnā

XI.

Ẓāhire baḳma **Rıżā** bāṭınla ḳıl edebi

Hep kemālāt olur bāṭınla mektebesi

Vülde bāṭınīdür sīret-i mevrūṯ-ı ābı

Ṣūrete itme naẓar maʿnīye baḳ ey **Nābī**

Satır kec düşse de olmaz yine muḫtel maʿnā

[65b]

215.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[764]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Ḫayāl-i vaṣl idermiş bu dil-mahcūri gördüñ mi

Ne aramış ne hˇāb-ı rāḥat ol mecbūri gördüñ mi

Düşüp fīḳā-yı ʿışḳa şīfte-dil mesḥūri gördüñ mi

Ḫayāl-i zülf idermiş ʿāşıḳ-ı mehcūr gördüñ mi

Maḥabbetde bu deñlü fikr-i dūr-ā-dūr gördüñ mi

II.

Nice seyyāḥ-ı mülk-i ʿışḳ gördüñ sen de taḳrīr it

[762] mākūb: Mekik ālet-i çulāh.
[763] ḥeyāket: Çulahālıḳ.
[764] D. (G. 872); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 1114-1115.

Nice vādī-güẕār-ı imtiḥān gördüñ sen iḫbār it
Belālarda ne cānlar gördüġüñ var sen de inṣitāf it
Hezārān dil gezersin ey ḫayāl-i yār inṣāf it
Bu seyrān itdügüñ yirlerde bir maʿmūr gördüñ mi

III.

Tehī mi germī-i şevḳ-feżāyeş cām-ı ṣahbāya
Ne reng-i hüş-rübā-yı şīvedür ṣor Şeyḫ-i Ṣanʿaya
Ruḫ-ı rengīn yāri ʿaks idüp cām-ı muṣaffāya
Fedā eyle göñül fikr-i ḫumārı ẕevḳ-i ṣahbāya
Bu ʿişretgāhda bir ẕevḳ-i bī-maḥrūr gördün mi

IV.

Simāk-aʿzel[765] feryādum irse ṣanma gūş eyler
O fettān bulsa ḳanum gül şarābı gibi nūş eyler
Müdām āġyār ile elde leb-ā-leb cām nūş eyler
Miṣāl-i āb ḫūn-ı ʿāşıḳı bī-bāḳ nūş eyler
Ne bī-raḥm oldıġın ol dīde-i maḫmūr gördüñ mi

V.

Rıżā ġam çekme elfāzuñ açılur bir gün ebvābı
Recāyı ḳıl medenk[766] ḳufl-ı[767] bāb-ı luṭf-ı Vehhābı
Sirişk-i çeşm ile gülzār-ı maṭlūb ola düşā ābı
Hezārāsā hemān elden ḳoma feryāduñ ey **Nābī**
Bu gülşende açılmaz bir gül-i mestūr gördüñ mi

216.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[768]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

Mütelāşi olamaz aña deryā-dil olan
Rabṭ ider rişte-i ḳalbin ḳadre kāmil olan
Bā-sebeb dāmeni teklānı ṭuta ʿāḳil olan
Herkese ḥişşe-i ġaybiyyesidür vāṣıl olan

[765] Simāk-aʿzel: Semāda bir yıldızdır.
[766] medenk: Miftāḥ.
[767] ḳufl: Kilid.
[768] D. (G. 642); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 943.

Yoḫsa girmez ele her dāʾire-gerd-i dil olan

II.

Kim bilür kime naṣīb ola kimüñ ḳısmetidür
İddiḫāruñ ki tevārüṯle kimüñ ḳısmetidür
Ḥāṣıra hū diyirek baʿżılaruñ ḳısmetidür
Miḫnet-i saʿy daḫı baʿżılaruñ ḳısmetidür
Yoḫsa saʿy itmese de vāṣıl olur ḫāṣıl olan

III.

Refte refte irişür her ne ise maṭlabına
Böyledür yāverī-i sırr-ı ḳader maṭlabına
Vaḳtine oldı rehīn Nīl-i dilüñ maṭlabına
ʿAcaba var mı ola her ne ise maṭlabına
Ārzu itdügi sāʿatde hemān nāʾil olan

IV.

Gösteriş şākī degül gibi dil-i ʿaczindendür
İstese eẓhār-ı ḫüzn şübhe mi ʿaczindendür
Emel-i ḳalbini seyr itdigi ʿaczindendür
Hīç ḳāniʿ mi olur ekṯeri ʿaczindendür
Yārdan sāde hemān bir naẓara ḳāʾil olan

V.

Yā rīzden ne ʿaceb döndi yüzin n'oldı sebeb
Var ise sende ḳuṣūr fikr idegör n'oldı sebeb
Bilür ola merd-i ḫıred-mend **Rıżā** n'oldı sebeb
Senden iʿrāżı olur ġayriye iḳbāle sebeb
Nābiyā meẕheb-i ġayretde budur müşkil olan

217.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥimehu'llāhu ʿAleyh[769]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Ḥayyāṭ ḳadr-i beciddi bilür ʿömr libāsın
Baʿżısını kūtāh ü kimi ṭūl-ı ḳabāsın
Ne sūzen ü kāz ū[770] ne de taymīn libāsın

[769] D. (G. 636); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 938.

Bu dāʾirenüñ derk idemez köhne esāsın
Kesr itmeyen endāze-i taḫmīn ü ḳıyāsın

II.

Üstād ne taḫsīn ki biçüp lafẓ-ı cināsa
Tezyīn-i ṣanāyiʿ ile ḳoya ḫūb-ı libāsa
Söz yoḳ süḫan ḫūn-ı kemālāt-ı şināsa
Ḫubān-ı maʿānīyi ḳoyan tāze libāsa
Ḳudret bulamaz ʿīdde tecdīde libāsın

[66a]

III.

Sāyīde-i miḥrāba sezā çünki cebīndür
Fersā-yı ʿibādet gehī ḳul çünki cebīndür
Merbūbdan ey dil görilen çīn-i cebīndür
Bu ʿaṣrda meşhūdı hemān çīn-i cebīndür
Mirʾāt-ı niyāz eyleyen en ḳadr-şināsın

IV.

ʿİrfānı olan şāki degül baḫt-ı siyehden
Ne vālih olur göñül alur üff ile pehden
Iṣlāḥ ider ol nefesüñi hep kār-ı tebehden
Bu şehrde rāḥat mı görür rūz-ı siyehden
Iṣlāḥ iden adam ḳara gönlekle hevāsın

V.

Kim giydü meger nefesüñi hīç idemiye defʿ
İnsān mı o kes idemiye mekrim defʿ
Āgāhdur o kim ḫāṭırayı ide **Rıżā** defʿ
Nābī ġanī oldur ki derūnından ide defʿ
Devletde iken faḳrdan evhām ü hirāsın

218.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[771]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

[770] ḳāz: Maḳaṣ.
[771] D. (G. 610); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 920.

İçmeyen ṣahbā-yı cām-ı bezm cānān-ı ülfetin
Hīç bilür mi neşve-yāb hem-demi-i leẕẕetin
Görmeden gūş eyledüñ bezm-i dil-ārā ferḥatın
İstimāʿ itdük görenlerden ṣafā-yı ṣoḥbetin
Biz hele bezm-i cihānuñ görmedük keyfiyyetin

II.

Ateş-i meydān çerāġ-efrūz olur her dem ḳadeḥ
Şuʿle- rīz-i meclis neşʾe olur ammā ḳadeḥ
Şemʿ dāndur itmez mi dest-i sāḳī mum gibi yanar ḳadeḥ
Dest-i rindānda degüldür ẕevḳ içün şemʿ-i ḳadeh
Ġāʾib itmişler ararlar muḥabbitseñ keyfiyyetin[772]

III.

Hep gidenler gördiler āsāyiş-i ʿuḳbāya kim
Dār-ı miḥnet bildiler taḥḳiḳle dünyāyı kim
Bildiler iḳlīm-i rāḥat ʿālem-i ʿulyāyı kim
Andan istidlāl mümkin rāḥat-ı ferdāyı kim
Kimse virmez kimseye rāḫ-ı ʿademde nevbetin

IV.

Şübhesiz her derde olur ʿavn-ı Mevlā çāre-sāz
Dergeh-i Bārī'den özge itme ümmīd ü niyāz
Söyleme derdin ṭabībe eyleme hīç keşf-i rāz
Derdine bulur ṭabīb-i luṭf-ı Ḥaḳḳ'ı çāre-sāz
Vaḳf-ı bī-mārān iden dārü'ş-şifā-yı devletin

V.

Minnet-i dehri çeker mi ʿārif añla **Rıżā**
Olsa da hem-seng gāh aġır ḳalur el-ḫaḳ aña
Aç endūk ḳayd-ı miḫnetden seri eyler dehā
Nābiyā ḫoşter gelür bī-berg-i ʿayş olmaḳ baña
Rūzgāruñ çekmeden bār-ı gīrān-ı minnetin

219.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[773]

[772] muḥabbitseñ keyfiyyetin: şermʿ ile germiyyetin D. (G. 610/II.); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 920.
[773] D. (G. 430); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 785-786.

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Aldanma reng ü būyına gülzār-ı ṣervetüñ
Berg-i rezzān[774] ġāyeti el-ḫaḳ ṭerāvetüñ
Ḳapılma ẕīb-i nefsine beyt-i refāhatüñ
Olmaz firīb-ḫorde-i iḳbāli devletüñ
Ḳadrin bilen selāmet-i künc-i ḳanāʿatüñ

II.

Geh bād-ı tünd-ḫīz ile cūş u ḫurūş ider
Mevc-i celāl gāhice ṭūfān-nümūn ider
Kestī-i luṭfı ser-i Cūdī-resān ider
Gird-ābı dāʾire ṭutar emvācı raḳs ider
Şevḳ-i hevā-yı ʿışḳ ile deryā-yı vaḥdetüñ

III.

Keṣret içinde añla celālüñ cemālüñi
Çaḳ it ġıtā-i[775] ġafleti fehm it meʾālini
Mā-zāġ[776]-ı ḳuḫlını çeşmüñe çek gör cemālüñi
Fehm itmedüñse vaḥdet ü keṣret meʾālini
Seyr eyle iḳtidāsın imāma cemāʿatüñ

[66b]

IV.

Temṣīl ise de ẓıllına baḳ perde-i ḫayāl
Laʿīne baḳma ṣanma tehī perde-i ḫayāl
Kim oynadı oyunları ez-perde-i ḫayāl
İzhār-ı cünbiş itmez idi perde-i ḫayāl
Maʿnāsı olmayaydı verāsında ṣūretüñ

V.

Eşgāle girdi şeyḫ-i zemān baḳ libāsine
Eyler naḳs-ı metaʿ keramet nümāsına
Ḳaldı himmeti ṣatılur nān bahāsına
Bilmem ne güne feyżi olur müşterīsine

[774] Berg-i rezzān: Yapraḳ ṣararmaḳ. Murād-ı ḫazāndır.
[775] ġıtāʿi: Perde.
[776] "Ne gözü kaydı ne de belirlenen sınırı aştı." (Necm: 53/17).

Dükkān-ı ṣanʿat içre ṣatılmış kerāmetün

VI.

Ṣūfī raḫiḳ-ı ʿışḳı içen mest olur ṣanur
Bezm-i viṣāle girmegi āsān olur ṣanur
Pür-ẕūr mevc-i mevcle yem ṭutuşur ṣanur
Çirk-i günāhı lekke-i nā-şüstenī ṣanur
Cūş u ḫurūşın añlamayan baḥr-ı raḥmetüñ

VII.

Fehm-i nükāt nüsḫa-i vuṣlat-meʾāilinden
Görmek gerekdür ʿārif-i ṣāḥib-kemālden
Güft ü şenīd ḥāṣılı ẓāhir maḳālden
Tā geçmeyince medrese-i ḳıyl ü ḳīlden
Añlanmaz ışṭılāḥı kitāb-ı ḥaḳīḳātüñ

VIII.

Yenbūʿ-ı cū-yı ʿuzu-revān evvelīnidür
Mecrā-yı nehr-i raḥmet açar evvelīnidür
Sürḫ-āb-ı cūya döndi aḳar evvelīnidür
Gülzār-ı raḥmetüñ eṣer-i evvelīnidür
Gül-gūn libāsa girdügi eşk-i nedāmetüñ

IX.

Her ḳābiliyyet aṣlı gerekdür k'ola *Rıżā*
Kesbī degüldür olmıyor herkesde rū-nümā
Ziştī vü ḫūbī ṣūreti maʿni degül anā
Ẕātī gerek kemāl ü hüner yoḫsa **Nābiyā**
ʿİlm ü hünerde medḫali yoḳdur ḳıyāfetüñ

220.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[777]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Bed-güluḳ ile ḥalḳa dehān-bāz idenlerüñ
Maġżūb-ı Ḥaḳ'dur öyle ser-āġāz idenlerüñ
Görmez cihānda ḫayrı bed-aġāz idenlerüñ

[777] D. (G. 426); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 782.

Encāmı bed-ġurūra ser-āġāz idenlerüñ

Noḳṣan-ı ḥalḳa dīdelerün bāz idenlerüñ

II.

Şān-ı mürüvvet ola soḥbetde dil-nevāz

ʿĀḳil ḫılāṭ-ı rıfḳtan ile herkese çāre-sāz

Olma ʿibada ʿanef[778] ile sen leb-güşā-yı nāz

Bir gün gelür ki nāzı olur çāker-i niyāz

Ehl-i niyāza naḫvet ile nāz idenlerüñ

III.

Dīde-güşā-yı ʿibret ol ey dil zemānede

Olma raḥb[779]-pereset her bir zemānede

Olma rüteb-perest terebdür[780] zemānede

Çoḳ görmişüz nigūnlıġın endek zemānede

Zuʿmınca cāh ü rütbeler iḥrāz idenlerüñ

IV.

Ṭavr-ı ġurur ḫārīc olur çünki ez-edeb

İtmez etvārını edebī ṣāḥib-ireb[781]

Ḫilm u müṣāḥabetle açar herkese dū-leb

Sūdı nedür muʿamele-i kibrden ʿaceb

Şeyṭānı kār ü bārına enbāz idenlerüñ

V.

Dūmbāl u perr u bal-ḫodi murġa kim **Rıżā**

Cüs̱s̱eye göredür kāvile-pervāz-ı aña revā

Perrgerle uçsa da ferżāne ḫayr aña

Eyler şikeste bāl ü perin ġayret-i Ḫudā

Nābī cenāḥ-ı ġayr ile pervāz idenlerüñ

[67a]

221.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[782]

Mefʿūlü Fāʿılātü Mefāʿīlü Fāʿilün

[778] ʿanef: Melāyetiñ żıddıña şiddetdir.
[779] raḥb: Vaṣiʿ olmaḳ. Ḫarb; be-maʿnā ceng u ʿadduv-ı rütbe. Cemʿ-i rütbe.
[780] terb: Faḳir olmaḳ ve nesneyi ṭopraġa dökmek.
[781] ṣaḥib-ireb: Be-maʿnāyı ʿaḳıl.
[782] D. (G. 176); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 593-594.

I.

Gözyaşı ṭaşup ṣanma kim anı nemi vardur
Mevc-āver olur dilde nihān biri mi vardur
Ġarḳ-āb-ı cefā olmadıḳ üftāde mi vardur
Her dīde ki var ḥālüne şāyān nemi vardur
Her sīne ki var vusʿına çesbān ġamı vardur

II.

İklīm-i ḫāyalümde gezer vaṣl-ı dil-ārā
Ümmīd ider ol şevḳ ile her dem dil-i ṣeydā
Şeb-tā-be-seḥer olmadadur āh ile cūya
Esbāb-ı ṣafā ʿaḳl diyārındadur ammā
Vādī-i cünūnuñ daḫı çoḳ ʿālemi vardur

III.

Hīç arama sen derde devā ġayr-i ḳaderde
Bir derde bulınur niçe dermān ḳaderde
Her ne yazılı ise ẓuḥūr ide ḳaderde
Ṣanʿat-kede-i maʿdilet-ābād-ı ḳaderde
Her ẕaḫm ki var lā-büd anuñ merhemi vardur

IV.

Rāz-ı dillüñi her ne ise eyle sen esrār[783]
Bildik ise de kimseye hīç eyleme esrār
Aḥbāb sebeb baʿżen olur gelmede ekdār
Her gördügüñe açma ṣaḳın dīde-i efkār
Her mertebede maṣlaḥaṭuñ ādemi vardur

V.

Açsam saña bu sīne-i suzānumı görseñ
Yārsuñ dil-i maḥzūn-nemide bir naẓār itsüñ
Bi-cānda **Rıżā**'nuñ niçe biñ derdüni görsüñ
Nābī ḳalem-i rāst-nümānuñ daḫı baksan
Ḳalbinde nühüfte niçe pīç ü ḫamı vardur

222.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥimehu'llāhu ʿAleyh[784]

[783] esrār: Be-maʿnā eẓhār.

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Iẕẖār-ı sırra bādī olan ẓūr-ı bādedür
Hep dil-figānra bāʾiṯ olan şūr-ı bādedür
Bilmez o naīn ḥaḳḳını tañur bādedür
Mināyı vaḳf-ı gerdiş iden zūr-ı bādedür
Bāzū-yı meyde devr-i piyāle kebādedür

II.

Taḫliṣ-i ümīdin eylemede ḫūr-ı devr içün
Devr eyliyor mecālisi ol cevr-i devr içün
Ser-āb-ı ḥimmeti aḳmadadur cevr-i devr içün
Üstāddan taʿallüm-i ādāb-ı devr içün
Çeşm-i piyāle cānib-i çerḫe güşādedür

III.

Seng-i ʿaḳīḳ ḫātem olur ḫāsiyet-füzūn
Ḫüsn-i iʿtiḳād senge olur menfaʿat-füzūn
Baḳ istilām-ı seng-i siyeh memnuniyet-füzūn
Ḥācetverāna feyżi olur cümleden füzūn
Ḫātem ki senġ-dillik ile nām-dādedür

IV.

Hū seḥer gāhī saña dil-nevāz olur
Sufle nihād-ı nā-kese o kār-sāz olur
Semt-i merām gāh nisīb ki firāz olur
Bir gün gelür ki ṣadre çıḳar ser-firāz olur
Ol gördügüñ kemīne ki nāmı piyādedür

V.

Cūyende-i **Rıżā** bile deryā-yı maġfiret
Mevvāc-ı bād-ı ʿadl ile deryā-yı maġfiret
ʿİṣyān-şūy olmadadur yā-yı maġfiret
Cūş u ḫurūş-ı mevce-i deryā-yı maġfiret
Nābī tevaḳḳuʿ itdügümüzden ziyādedür

[67b]

[784] D. (G. 177); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 594.

223.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥimehu'llāh[785]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

ʿAḳıl virmişdür saña ol fenn-i ʿirfān gösteren
Nuṭḳ virmişdür saña ol ḫarf-i Ḳurʾān gösteren
Derk virmiş saña ol fehm u īḳān gösteren
Çeşm ḫalḳ itmiş saña ruḫsār-ı ḫūbān gösteren
Güş tertīb eylemiş āvāz ü elḥān gösteren

II.

Perde-i ġaflet yüzin örtmiş göremez ġāfilān
Cāh-ı ceḫle oldı üftāde çıḳamaz cāhilān
Hest u nīstüñ sırrını fehm eylemez nā-ḳābilān
Eylemiş gerdin hicāb-ı dīde-i nā-ḳābilān
Esb-i ṣunʿa ʿālem-i hestīde meydān gösteren

III.

Nev-hilāl-i zer rekve[786] elde çarḫ-ı bezm-i ʿālemi
İtmede devr ile istikfāf[787] bezm-i ʿālemi
ʿĀrifāne gör baṣīretle bu bezm-i ʿālemi
İtmiş iḫyā cürʾa-i nūr ile bezm-i ʿālemi
Dest-i mest-i çerḫde ḫurşīdi fincān gösteren

IV.

Rengüñ alurdı cām-ı pür-āb olsa sāḳī rū-be-rū
Māhı eyler bedr ammā mihr olınca rū-be-rū
Düşürür māhı dāma olsa ṣayda rū-be-rū
Eylemiş baḥr-ı siyāh ile sepīdi rū-be-rū
Ṣubḫ u şāmı keffe-i mīzān-ı devrān gösteren

V.

Naḳşdan naḳḳaşı yād it ḳıldı ārāyı cemʿ
Müfredātı eyledi terkīb ile maʿnāyı cemʿ
Ṣunʿı gör ḳıldı **Rıżā** ednā vü aʿlāyı cemʿ

[785] D. (G. 646); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 945-946.
[786] rekve: Keşkül.
[787] istikfāf: El uzatıp cerr eylemek.

Perde-i bāṭında itmiş **Nābiyā** maʿnāyı cemʿ

ʿĀlemüñ terkīb-i ṣūrīsin perīşān gösteren

224.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[788]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Ḫayr u şerri bilür el-ḫaḳ şīve-i taḳdīrden

ʿAbd-i maḥża ẕevḳ gelmez cüst-cū tedbīrden

Saʿy ider ayrı ṭutar bī-gānegān tedbīrden

Olsa ḫalḳuñ rızḳı ḥāṣıl verziş-i[789] tedbīrden

Kūdekān-ı bī-zebān maḥrūm olurdı şīrden

II.

Bāġ-ı ʿālem içre eẓhāruñ bu cemiʿyyetleri

Oldı eẓhār-ı ṣanayiʿ şīve-i zīnetleri

ʿArża müştāġni ʿaceb vaḳt-i ḫazān niyyetleri

Añlanur tāze ṣanāyiʿ ʿarżına niyyetleri

Şāḫlar vaḳt-i ḫazān bāzūların teşmīrden[790]

III.

Ṣervetle devlet-i dünyā leẕāẕ-ı āyīnededür

Var meyḳūr-ı müşkim cihānda ṣervet-i pāyindedür

ʿÖmr ü ṣervet kim şitābān oldı nā-pāyendedür

Zūd-res devlet leẕīẕ ammā ki nā-pāyendedür[791]

Devletin ehl-i ḫıred memnūn olur teʾḫīrden

IV.

Merd-i ʿāḳıl eylemez ẕerrīn eyleme zīnet-fezā

Zīver-efzāyı ẕātına yaḳışur oldı revā

Bī-zāri derd-i ser ammā defʿ içün olsa sezā

Sīmden pīrāye-i dūş u girībān-ı ʿabā

Bed-nümādur[792] gerden-i dīvānede zencīrden

---

[788] D. (G. 644); Bilkan, Nâbî Dîvânı, 944-945.

[789] verziş: Saʿy u ihmān ki çalışmaḳdır.

[790] teşmīr: Bacaġını ve ḳolunı ṣıġamaḳ.

[791] Dîvânda bu zemin şiir 3. beyit olarak geçmektedir. Tahmîste, 3. beyit ile 4. beyit yer değiştirmiştir. D. (G. 644); Bilkan, Nâbî Dîvânı, 944-945.

[792] Bed-nümādur: Farḳı yoḳdur D. (G. 644/IV.); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 944-945.

V.

Baḫt-yāri olmaya dil-ber murādından ḳalur
Nā-tūvānger esb-i menzil-res degül yolda ḳalur
Tīġ keskīn olınca ḳār u bürrāndan ḳalur
Yār senġīn-dil kemān-ı ṣabr süst olsa ḳalur
Nāvek-i fersūde-peykānveş fiġān teʾşirden

VI.

Bāẕ ṣayda tīzter āvān ʿıyş-ı ḫūn olur
Gerçi gerkes lāşiye-ḫˇār eyyām-ı ʿıyş-efrūz olur
Ḳadr-ı inṣāf bilmeyen bī-dārdur[793] ṣad-dūn olur
Bilmede ḳadr-ı ḫayātı şīr segden dūn olur
Iżṭırābuñ ḥikmetün fehm itmeyen naḫcīrden[794]

VII.

Gör bāṭın dindi ḫayr u şerri bī-idrāke kim
Dū-cihānda vaṣfi aʿmā ḥāl-i bī-idrāke kim
Müşterek ḥayvān-ı bāṣir olanı bī-idrāke kim
Ḫayrdur bī-dārlıḳdan ḫˇāb o bī-idrāke kim
ʿAczi vardur vāḳıʿāt-ı ʿālemi taʿbīrden

VIII.

ʿĀrif eyler her zemān endīşe-i būd u ne-būd
Ḳārgāh-ı fānīden ʿibret alur sūd u ne sūd
Bir ṭaraf şāz-ı biʿād olur dilinden hep ḳuyūd
Şüste ḳıl[795] destüñ bu āb u gilden ey ġāfil ne sūd
Yine vīrān olıcaḳ vīrāneyi taʿmīrden

IX.

Ṣanʿat-ı zībā u naḳşın ʿācizān āḫir hebā
Gör ḥaḳīḳi ṣāniʿ uñ ṣunʿunuñı ḳudret-nümā
Bi'l-baṣīret ola gör sīret-perest ammā **Rıżā**
Behresi dest-i muṣavvirden olur reng-i ʿamā
Nābiyā her kim ki istimdād ide taṣvīrden

[68a]

[793] bī-dār: Uyanıḳ olan.
[794] naḫcīr: Ṣayd ki avdırlar.
[795] ḳıl: it D. (G. 644/VIII.); Bilkan, Nâbî Dîvânı, s. 944-945.

225.

Taḫmīs-i Ġazel-i Ḳānī ʿAleyhi'r-Raḥmeti'llāhi'l-Ġanī[796]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Defʿ gibi döküp sīneme bu celcele[797] virdi
Hecrüñle baña dīdeme bu selsele[798] virdi
Esb-i emele şevk-ı dilüm şemlele[799] virdi
ʿIşḳuñ ṣanemā mülk-i dile velvele[800] virdi
Bīm-i ḫaṭ-ı ʿanber-şikenüñ zelzele virdi

II.

Üftādelerin itdi dü-tā ol ḳad-i nāzuñ
Ḫayretde ḥāvrā mı degüldür ḳad-i nāzuñ
Reşk-āver ṭūbā-yı mey degüldür ḳad-i nāzuñ
Serv-i çemenüñ ḳaddini bükdi ḳad-i nāzuñ
Şimşād ile ol serv-i çemān elele virdi

III.

Ḥasretle gözümden niçe lüʾlüʾ teri dökdüm
Bil cevherimüñ ḳıymetini ʿışḳuña dökdüm
Ṣacdum yoluña şevḳ ile ben varumı dökdüm
Sāḳī ḳadehe bādeyi ben eşkümi dökdüm
Şevḳ-i ruḫ-ı pür-āli yine selsele virdi

IV.

Ṭāḳat-şiken ʿāşıḳ olur cezbe-fezā āh
Hergiz eṣer-i ṣabr göñülde mi ḳalur āh
ʿUşşāḳa üçerleme belā gelmede eyvāh
Birbirine ṭayandı yine ʿışḳ u ḥasen āh
Ol iki belā-yı ezelī belbele virdi

V.

Başladı nühfetkār ile taḳsīm ide anı
Zülf-i siyehin tel tel idüp gösterür anı

[796] D. (G. 191); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 530-531.
[797] celcele: Āvāz-ı reʿd ve sāʾi u taḥrīk.
[798] selsele: Dökmek.
[799] şemlele: Sırʿat.
[800] velvele: Be-maʿnā āşūb ve hengāme ve āvāz-bülend.

Engüşt-cū mıżrāb olıcaḳ kişi kemānı
Gīsū-yı siyehkāruñ üzüp rişte-i cānı
Sāz-ı nigehi düzmek içün teltele virdi

VI.

Der-dest-i ʿaṣā çoḳla ḫ̆ān-ı seḥer üsti
Ferrāce-i meygūnı be-dūş seḥer üsti
ʿAzm eyledi ṣad-şīveyle ammā seḥer üsti
Sūfī bu gice meclise geldi seḥer üsti
Ḳulḳul diyicek ḥalḳ sebū ḳalḳale virdi

VII.

Gülşende güle bu ḫ̆aberi zāġ götürmiş
Güş eyleyecek bülbül anı rengīn uçurmış
Şeb-tā-seḥer hīç uyumaz ḫ̆ābı ḳaçurmış
Aġyār raḳībe ḫ̆aber-i vuṣlat uçurmış
Sen de baña vir sevdicegüm elele virdi

VIII.

Ser-rişte-i ümmīd ele girmez hele sehlā
Bu çerḫ̆ā-yı döndirmede umuma mahl aṣlā
Añla saḫ̆nı olmayacaḳdur saña meylā
Nev-beççe ʿArab ḳāle fehel tetlubu vaṣlā
Lā-teʾemmelhü iş terā helhele[801] virdi

IX.

Ben ṣubh u mesā aġlamada acımaz ol yār
Hep ben çekerüm derdüni hem de yine aġyār
Hem-rāz dem-ā-dem baña olmaḳda ġam-ı yār
Ben āh iderüm bād-ı seḥer zülfüñi oḫ̆şār
Sen reşk ile var es ṣavur ol yelyele virdi

X.

Kec-rev felegüñ gerdişi ṣanma ol rāstı
Egriligi ḳo ġayeti ḳāruñ ola rāstı
Kān-ı hüneçün oldı **Rıżā** her sözi rāstı
Kānī çün işledür felegüñ pençe-i rāstı

[801] helhele: Sūd-ı surūrda olan çāġırışmaḳ.

Baḫtuñda elin gördi ḳader şelşele[802] virdi

[68b]

226.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥimehu'llāhu ʿAleyh[803]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Āsāyişī müʾeddīdür uymaḳ zemāneye
Mihnet-keşīdür uyumıyan ammā zemāneye
ʿĀrif ki ibn-i vaḳt ola uyar zemāneye
Gördüñ zemāne uymadı sen uy zemāneye
Aldan derūġa lāfa inan uy terāneye

II.

Kuhken serīne tīşe naṣīb itdi kār-ı ʿışḳ
Şīrīn-i vaṣluñ evveli telḫī-i kār-ı ʿışḳ
Manṣūr'a da naṣīb-i ezel oldı dār-ı ʿışḳ
Kuş ḳondurur ser-i suḫane Ḳays-vār ʿışḳ
Ḳonmaz bu mürġ egerçi ki her āşiyāneye

III.

Sen āsitān-ı bārgeh-i ʿışḳı bul hemān
Sen ol ḳapuda ḥalḳa-be-gūş bende ol hemān
Bir gün ola ki açıla bāb-ı murād hemān
Sen feth-i bāb-ı vaṣl ide dur tekkeveş hemān
Basdurma ehl-i ʿuḳdeyi ol āsitāneye

IV.

Kālā-yı nāza ḳıymet olur mı niyāzveş
ʿUşşāḳa cān-güdāzı olur mı o nāzveş
Sermāye var mı ʿāşıḳa ancaḳ niyāzveş
Olmaz bahā metāʿ-ı viṣāle niyāzveş
Virmez niyāz-ı ferce-i furṣat baḫāneye

V.

Laʿlüñ gibi olur mı ʿaceb kevṯer-i leẕīẕ

[802] sel: İşe yaramıyan çolaḳ el ve ayaḳ. Be-maʿnā fāḫaz ki budaġına ādam ve ḫayvān budayıcı.
[803] D. (G. 170); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 513-514.

Vaṣluñ gibi olur mı ʿaceb niʿmet-i leẕīẕ
Ḳuluñ ḫayāt-baḫş-ı dil mürdedür leẕīẕ
Ḫālüñ gibi leẕīẕ midür ḥabbe-i leẕīẕ
Şekker uyar mı leble būy-ı şāhidāneye

VI.

Olmaz ṣaḥīḥ-i ṣāf-derūn lāf-ı ḫuşk ile
Daʿvā-yı ṣıdḳ hīç olamaz lāf-ı ḫuşk ile
Ṣafvet-pezīr-i ḫubb degül lāf-ı ḫuşk ile
Ol rāzı yanabile gerek lāf-ı ḫuşk ile
Mühr-i kiyāyı pīş çeken rāziyāneye

VII.

Eyler çeken o ḥülleyi sırrına iʿtibār
Āgāh sırr-ı fāş ider elbetde iʿtibār
Çillekeşān-ı ʿışḳ **Rıżā** eyler iʿtibār
Eyler mi erbāʿīnine bu faṣluñ iʿtibār
Kānī ṣovuḳ baḳan kişi bu çille-ḫāneye

227.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥimehu'llāhu ʿAleyh[804]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Bende olurdum baña üftāde-zārumdur dise
Uṣlulanurdum görüp āşüftekārumdur dise
Faḫr iderdüm ʿışḳ-bāz-ı nāmdarumdur dise
Ẕerre olurdum o mihre ḫāksārumdur dise
Ḫāk-pāy olurdum ammā ki ġubārumdur dise

II.

Germ u serd-i çarḫdan ben eylemezem iştikā
Cān güdāz-ı cevrden de eylemezdüm iştikā
Hem-ġam-ı reşk-āverāndan eylemezdüm iştikā
Ben ġam-ı aġyārdan itmezdüm ey dil iştikā
Āh bir kerre baña ol yār yārümdür dise

III.

[804] D. (G. 158); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 503-504.

Teselli-yāb olur idi bu dil-i āşüfte-ḫāl
Eylemezdüm dem-be-dem endişe-i kūy-i viṣāl
Çoḳ tesellīdür dile cilve-nümā ʿaks-i cemāl
Eylemezdüm bir daḫı neẕẕāre-i semt-i viṣāl
ʿĀşıḳānum çeşm-dūz-ı intizārumdur dise

IV.

Şāyʿgāne gençdür naḳd-i niyāzum ṣarfda
Gencdāri-i dildür ammā bī-tekellüf ṣarfda
Dürr-i şeh-vār sirişk-i iştiyāḳı ṣarfda
Ḫısset itmezdüm dilā naḳd-i niyāz-ı ṣarfda
Nāzenīnüm ʿāşıḳān-ı nāzkārumdur dise

V.

Kim umardı iltifāt-ı cān-fezā-yı dil-berān
Kim añardı ʿişve-bāz-ı huş-rübā-yı ḥūriyān
Kim ṣorardı sırr-ı mey-gūn laʿl-i şīrīn-dehenān
Kevşerüñ adın añar mıydum hele leb-teşnegān
Yār eger leb-teşnegān-ı būs-ı kenārumdur dise

VI.

Şiveni yād eyledükçe senüñ ey ḫūr-ı cemīl
Dilde-efzūn olmada ʿışḳuñ ile şevḳ-i cezīl
Māh-ı raḫşān pür-tekellüf vechine hīç olmaz ʿadīl
Dāne-i eşküm ʿaḳīk-i sürḫı eylerdi ḫacīl
Ḥasret-i laʿl-i lebüm gevher-nişārumdur dise

VII.

Nīm-nigāh-ı nāzişi ḥūrīlere ḥayret-fezā
Naḳd-i ʿömrün bezm-i vaṣla ʿāşıḳān eyler fedā
Olsa ger maḳbūl luṭfen kim dīrīğ eyler **Rızā**
Kāniyā eylerdüm ol şūḫa bütün cānum fedā
Maẓhar-ı nīm-iltifātum yār-ı ġārumdur dise

[69a]

228.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[805]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Gelmez mi ḥasretüñle benüm cānum aġıza
Āh-ı dem-ā-dem ile gelür cānum aġıza
Görsem ne dem ki seni gelür cānum aġıza
Reşk-i füzūn ile geliyor cānum aġıza
Virdükce sen raḳīb ile hep aġız aġıza

II.

Ḫayretle ḳaldı aġız açıḳ oldı dil-rübūd
Ser-ḫˇāb-ı çeşmi ḥasretle derd-i dili füzūd
Ḳanum aḳdı içime bu ayrılıḳ çi-sūd
Ayran olur yoġurt göñül ʿāḳıbet çi-sūd
Gelmez o süd ḳoḳar dehen-i nāz aġıza

III.

İncāz-ı vaʿde umdı göñül döndi serseme
Çoḳ da inanma denilen ammā seme
Boşdur ümīdüñ ol leb-i şermini emseme
Yoḳ yoḳ neden sezā dimiş aġyār būseme
Söz var mı şu firībe lebey baḳ şu aġıza

IV.

Kevs̱er-i raḥīḳ-ı laʿlüñe hīç ola mı naẓīr
Olamaz güvār-şende lebüñ gibi lā-naẓīr
Olamaz ẕülāl-ı hāṣiyeti laʿlveş nemīr[806]
Zevḳ-i lebüñle bir mi güvārişde cūy-ı şīr
Ṣāfī südüñ müşābeheti var mı aġıza

V.

Āġzuñı açma gözüñü aç göresin yüzin
Ḳān-ı maʿārifüñ hele sen diñle ḫoş sözin
Nüṣḫun ḳabūl eyle **Rıżā** vechüme ḳıl yüzin
Kānī ʿamel ṣāḥīfesinüñ görse bir yüzin

[805] D. (G. 180); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 521.
[806] nemīr: Hāżım-ı şu.

Lā-büd dimek gerek hele bir yüzi aġıza

229.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[807]

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

I.

Hevācüs ber-ṭarafdur ḫāṭır-ı ḥayret-füzūnumda
Cemāl-i ḫūş-rübā cilve-nümā ammā derūnumda
Olur mı ḫˇāb-ı raḫat-dīde-i ḥasret-nümūnda
Ṭururken ʿaks-i rūy-ı yār mirʾāt-ı derūnumda
Açılmaz mı gül-i ümmīd dāġ-ı lāle-gūnumda

II.

Olur ḫayrān göreydi ḥāl-i şeydāyı ne şübhe kim
Baña ṭaʿne-i zen bī-gānegān-ı merd-i Mānī kim
Başīretle naẓar ḫāle iden gelür ne şübhe kim
Derūnumda cünūn ol rütbe teʾsīr eylemişdür kim
Nümāyān nāle-i zencīr her mūy birūnumda

III.

Muḳallid ise de maḳbūl iḳrār ile īmānı
Meʾāl-i ḳāl-i diger añla ey dil ḥāl-i ʿārifānı
Dilerseñ añlayasın fi'l-ḥaḳīḳa nūr-ı īmānı
Müʾeyyeddür kemal-i küfr-i ʿāşıḳ naşş-ı īmānı
Budur ʿāyne'l-yaḳīn meşhūd mirʾāt-ı ẓunūnumda

IV.

Göñül ḫayrān-ı ḥāl oldı naẓarda ḥīn-i bismilde
Ki bārid gelmez aṣla kim görince ḥīn-i bismilde
Ne sırr-ı ḥayret-efzādur ʿaceb kim ḥīn-i bismilde
Baḳarken gerden-i kāfūr-gūna ḥīn-i bismilde
Nedür bu cūşiş-i pey-der-pey ey ḳaṣṣāb ḫūnumda

V.

Ben ol merd-i seyāḥat-pīşe-i ʿışḳum kim
Hezārān germ ü serd dīde-i āvān-ı ʿışḳum kim
Ben ol keşti-süvār-ı ḥasret-i ṭūfān-ıʿ ışḳum kim

[807] D. (G. 179); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 520-521.

Ben ol güm-geşte-i ṣaḥrā-yı bī-pāyān-ı ʿışḳum kim
Yine benden ṣorar rāḫ-ı ümīdi reh-nümūnumda

VI.

Ben ol bāre[808] cihān endūh-ı gün-ā-gün efkārum
Ben ol gül-gūn-ı eşk-rān-ı firḳatle dil efkārum
Ben ol laġzīde-pā-yı rāh-cūy-ı semt-i dildārum
Ben ol çāpük-süvār-ı ʿarṣa-i ālām u ekdārum
Ki bāl ü per olur peydā ten-i esb-i ḥarūnumda

[69b]

VII.

Tehī dest-i sürūrum kām-yābī ẓann ider herkes
Görenler reng-rūyum şādımānī ẓann ider herkes
Tehī-kīsem revişden māyedārī ẓann ider herkes
Tehī-maġzam Felāṭun ẓannider ammā beni herkes
Ümīd-i neşʾe eyler nūş-ı cām-ı ser-nügūnumda

VIII.

Gürūh-ı dil-şodegānī degül taḥḳīr-i şāyeste
Şikeste-dil-kesāne dil-nevāzi oldı şāyeste
Rıżā şān-ı ḫıred-mendānı göre bir veche şāyeste
Degül Mecnūn'a teşbīh eylemek **Kānī**'yi şāyeste
Hezārān Ḳays ḫayrān ḥālet-i ḥayret-füzūnumda

230.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥimehu'llāhu ʿAleyh[809]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Olmaz ʿārif derdinüñ perde-dāri[810] birden bire
Kim cehūl-kes olur perde-dāri birden bire
Olur idüm ol şehüñ ʿabd-i deri birden bire
Sīnesin göstermez açmaz ol deri birden bire
Bād-ı serden āhdan ṣaḳlar deri birden bire

II.

[808] bāre: Ātdır.
[809] D. (G. 177); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 519.
[810] perde-derr: Perdeyi yırtıcı vaṣf-ı terḳībī derrīden mastar.

Bende olmaḳ niyyetim bā-şevḳ bāb-ı vuṣlatuñ
Çün ölürsem ḳaḫr olur-bānı bāb-ı vuṣlatuñ
Tā ezel ārzū-keşiyüm ben o bāb-ı vuṣlatuñ
Şöyle ol dem çeşm-dūz-ı semt-i bāb-ı vuṣlatuñ
Ẓarfdur ṣanmam hele ḫarf-i deri birden bire

III.

Ekṣeriyyān ḫalḳ-ı ʿālem göreyin medhin meẕāḳ
Rāst-gūyā var ise ġālib hele medhin meẕāḳ
Bā-temellüḳ lāf-zendür gördi kim medhin meẕāḳ
Ḥaḳḳ sözi evvel-be-evvel söylemez medḥin meẕāḳ
Bulmadum bu bābda ṭoġrı deri birden bire

IV.

Ṭoġrulıḳ müşkildür añlanmaz meddāhından peşīn
İstiḳāmet fehm olınmaz her kelāmından peşīn
Hep meẕāḳ üzre ṣudūr eyler lisānından peşīn
Egrilik taḫrīf erbābından añlanmaz peşīn
Añlaşılmaz ḫarf-i bā-luḳne't-deri birden bire

V.

Tā ṣabāḫ efkār-ı dūr-ā-dūr ile ḥasret-zede
Selb-i nevm ile hemān seḥrān[811] olur ḥasret-zede
Āh ile her şeb ṣayar yıldızları ḥasret-zede
Gözlerin bir laḫẓa ḳıpmaz ʿāşıḳ ḥasret-zede
Divşirilmez bī-tekellüf yaş Derī birdenbire

VI.

Dil-pesend taʿbīr-i şāʿir başḳa bir şībā[812] edā
ʿĀrifān taʿbīri maḫṣūṣ kendüler bilür **Rıżā**
Iṣṭılāḥ-ı dil-pezīr lüġavī diger dilā
Iṣṭılāḥ-ı ʿışḳ bir başḳa edādur **Kānīyā**
Fehm olunmaz Fārisiyyāt-ı Derī birdenbire

231.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[813]

[811] sehrān: Uyḳusuzluḳdan ʿibāretdir.
[812] şībā, şīvā: Feṣāḥatı müfīd. Şeb-i ẕebān: Şivā-ẕebān dinilür.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

I.

Müşāhid-i sırr-ı nūr-ı Ḥaḳ cemāl-i dil-berānlarda
Celāl-ı sırrını seyr it gürūh-ı ser-keşānlarda
Müşāhiddür bu maʿnā ekṣeri göñül yıḳanlarda
Nedür ol nāz u cilve dil-berān-ı ser-keşānlarda
O şīve var mıdur şimşād[814] u ʿar ʿarda[815] yatanlarda

II.

Siyeh-güşān ki şīrāne delālet gibidür kārı
İdenler ehl-i cāha kār-sāzī[816]-i be-her kārı
Hele yorġan içün ġavġaya var vechi be-her kārı
İl niçün yırtmaḳ yarmaḳdur āhen-i dillerüñ kārı
Müşāhiddür bu maʿnā diḳḳat olunsa ṣabānlarda[817]

III.

Ne enbāz u ne miṣlüñ var tura yektāda tavṣīf[818]
Heme ḫayrān-ı ʿuşşāḳuñ ider birlik ile tavṣīf
İlāha Ḳādir-i perverdigānā Ḳahirā-yı tavṣīf
Seni her ẕerre bir başḳa ṣıfatla itmede tavṣīf
Kimi Allāh kimi Yezdāndur dirler ẕebānlarda

[70a]

IV.

Ne seyyāḥ-ı cihāngird-kesān vardur be-vādīde
Kaviyyü'l-ḳalb-i kāmiller görülmişdür bu vādīde
Nice ʿuşşāḳ-ı ser-bāzān bulunmışdur o vādīde
Saʿādet-meymenet bir terdür aṣḥāb-ı be-vādīde
Olur fermān revā-yı vādi-i eymen şebānlarda

V.

Ararsañ bāde-i ʿışḳa ḫum-ı mey-ḫāneden iste
Ararsañ ẕevḳ-ı ʿārifān dil-i vīrāneden iste

---

[813] D. (G. 153); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 500-501.
[814] şimşād: Fıstıḳ ve ser-kūhı aġacı mevzunlardır.
[815] ʿar ʿar: Ardıc aġacı.
[816] kār-sāz: İş düzücüdür. Işṭılāhı pezevengi dirler.
[817] bān: Serv-i sehi gibi be-ġāyet dıraḫt-ı mevzun u meşhūr.
[818] Nüsḫa: "Ne enbāzu ne şeyhüñ var saña yektāyidür tavṣīf."

Ararsañ leẕẕet-i mesti leb-i peymāneden iste
Ararsañ neṣʾe-i taḥkīk sifāl-i sādeden iste
Ararlar mertebe ẓāhir gedālar mertebānlarda

VI.

Taban kaldur yüri istekle saʿy it sen de bir kerre
Üşenme ḳaltabanlıḳla ġayūr ol sende bir kerre
Ayaġuñdan yorulmazsın segirdür sende bir kerre
A zāhid ḳaltabān ḥasret-keşān ol günde bir kerre
Bir ādem olmışı gördüñ mü sen tek ḳaltabānlıḳla

VII.

Tagāyür üzredür herkes naẓar ḳıl ne gidişlerdür
Ḥaḳiḳatce bilinmez ṣor tā kim ne menişlerdür
Olur īḳān baḳılsa ʿayn-ı ʿarifānla ne işlerdür
Şehān-ı ʿışk-ı ālāyişden āzāde revişlerdür
Neler vardur alur göz ile bir baksan çūbānlarda

VIII.

Derūn-ı āşināyān bildigi esrārı fāş itmez
Dinler bilmez el-ḫaḳ kim bilenler hīç fāş itmez
Bilenler ṭıfl ebced-ḫˇan gibi sūretde fāş itmez
Uyanıḳlar egerçi muṭṭaliʿdür līk fāş itmez
Ḳalur şeb-düzdler[üñ] esrār-ı mensī pāsbānlarda

IX.

Surūrı menʿ ider ḫayre mücerret reh-nümā ʿaḳluñ
Kemāle irse reh-berden ḥaḳīḳatde saña ʿaḳluñ
ʿUkāl-ı pāy olur ṣuvar-perestīde **Rıżā** ʿaḳluñ
Ṣaḳın dāmān-ı ʿışḳı ḳoyma elden var ise ʿaḳluñ
Bilürsin **Kānīyā** Allāh diyen ḳalmaz yabanlarda

232.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[819]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Bālā-revi-i ḥasretidür her seḥer ʿalev

[819] D. (G. 148); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 495-496.

Ṣanma şehāb niçe ḳıġılcım[820] döker ʿalev
Āh idüñce şevḳ ile öyle hayf-ı ʿalev
Çıḳsa sipihre küvve-i[821] dilden eger ʿalev
Taṣdīḳ dirse göklere başum deger ʿalev

II.

Virürse reng-i rūyına daḥīk ile āb u tāb
Ṣad-berg-i gül-i şikefte olurdı ne irtiyāb
Ḥūy-gerde olsa şerm ile olurdı dürr-i nāb
Düşnām virse leblerine tābiş-i ʿitāb
Olur bedīd sırr-ı nihān-ı şeker ʿalev

III.

Habbü'l-leẕīẕ dāne mi ol ḥāl-ı ʿanberīn
Yā murġ-ı ʿaḳlı yemleme ola ki dāne çīn
Gördükçe ṣanma sürḫī-i rūyını şerm-gīn
Ḫāl-i siyāh ṣanma ki ol rūy-ı āteşīn
Yir yir yanar o dem ki şererler döker ʿalev

IV.

Gördüm o ʿişve-bāzumı dil-geşt-i hirāmla
Dil-i micmer oldı şāmme-i sevdā-yı fāmla
Tutar hemīn āh iderek ṣubḥ u şāmla
Olduḳca ḫande-rū leb-i yāḳūt fām ile
Dilden ẕebāne deñlü ẕebāne[822] çeker ʿalev

V.

Ger rūz u şeb aḳarsa **Rıżā** dil ocaġına
Mānend-i cūy-tāẕ[823] sirişküñ ocaġına
Sönmez ki düşdi nār-ı muḥabbet ocaġına
Kānī ḳuluñ düşüp ʿulvīler ocaġına
Āsār-ı ḥubb-i āldur anda meger ʿalev

[70b]

233.

[820] ḳıġılcım: Şerāre ki āteşden çıkar.
[821] küvve: Ḳandīl ḳoyacaḳ maḥal.
[822] ẕebāne: Āteşiñ yalını.
[823] cūy-tāẕ: Sürʾatle aḳan ırmak.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[824]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Mey-i iḳbāli içmezden ṣunañ fikr it şürūʿından
Humārī şermsarī olmaya bāʿiṯ-i şüyūʿından
Teʾemmül eyler ʿāḳil hıżmını evvel vuḳūʿından
Ögün al neşʾe-i ābuñ ḥaẕer eyle nübūʿından
İşe tedbīr lāzımdur muḳaddemce vuḳūʿından

II.

Ḫıred-mendān faş itmez göñülden rāz-ı mektūmı
Mizāc bilmeyince söylemez ol sırr-ı mektūmı
Tebaṣṣursuz degüldür kār-ı ʿāḳil keşf-i mektūmı
Ṣaḳın pīş ez-vuḳūʿ itme işāʿa sırr-ı mektūmı
Şuyūʿı saḫt-terdür baʿżı evżāʿuñ şürūʿundan

III.

Açup zülf-i ufḳ-dārın ẓuhūr-ı ṣubḥı müşʿirdür
Ḳızardı maṭlaʿ-i mihr-i cemāli öyle müşʿirdür
Nümāyan ṣubḥ-ı sādıḳdan ṣabāh ahīri müşʿirdür
O ḫālüñ zīr-i gīsūdan ẓuhūrı vaṣlı müşʿirdür
Saʿādet aḫterinüñ yümnü ẓāhirdür ṭuluʿundan

IV.

Gerekdür ʿāḳilāne her revişde ola maṭlūbı
Ne miḫnet-keş ola el-ḫaḳ ne kimsenüñ de maġlūbı
Be-her kāri ola ammā teʾennī ile maṭlūbı
Muḥaṣṣıldur tevekkül baʿd ez-tedbīr maṭlūbı
Ḫimāyetkāri-i ḥaḳḳ yegdür ibṭālüñ dürūʿundan

V.

Rıżā-cū tecribe eyle añlaya gör ḥāl-i insānı
Ṣadāḳat var ise nādir bile gör ḥāl u sāmānı
Ḳulaḳ vir pendine diñle kelām-ı ehl-iʿirfānı
Nifāḳ erbābını başdan ḳara fehm eyle ey **Kānī**
Ḫurūş-ı sāmiʿa rencān gird-āb-ı dumuʿundan

[824] D. (G. 141); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 491.

234.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[825]

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

I.

Dilā tedbīr-i ʿabd ile iş olmaz añladuḳ bildük
Ser u sāmān u ʿaḳl ile iş olmaz añladuḳ bildük
Murādınca senüñ ammā iş olmaz añladuḳ bildük
Murād itmezse Ḥaḳḳ bi'llāh iş olmaz añladuḳ bildük
Sebū-yı bāde-i āmāl ṭolmaz añladuḳ bildük

II.

Ṭarāvet-baḫş gülzār-ı ʿināyet eyleyen Ḥaḳ'dur
Hümāre āb-ı tevfīk ile seyrāb eyleyen Ḥaḳ'dur
Çemen-zār zemīn-i maṭlabı ser sezandan Ḥaḳ'dur
O gülşen kim hemīşe bāġbānı Ḥażreti Ḥaḳḳ'dur
Anuñ gül ġonçesi bi'llāh ṣolmaz añladuḳ bildük

III.

Kim kimüñ maẓhariyyet-i sırr-ı mader-zādı istiʿdād
Rekābet-i ḫār gülveş-i maẓhariyyet o da istiʿdād
Miṣāl-i bülbül el-ḫāk ʿāşıḳ-ı zār olmada istiʿdād
O kim evvel olur şāne-zen-i gīsū-yı istiʿdād
Miṣāl-i sünbül-i ter saç bulmaz añladuḳ bildük

IV.

Kimüñ naḳkāş-ı ḳudret naḳş-ı ḥüsnin bir kemāl itmiş
Kiminüñ ḥüsn ü ānın heşr-i bā-ṣabaḥ-cemāl itmiş
Kimi de gül gibi handān-rūy u ḫūş-ṣāl itmiş
O kim taḳdīr ezelde ḥüsnin anuñ bī-zevāl itmiş
Öñünde sām da esse bozulmaz añladuḳ bildük

V.

Kimüñ āh-ı zibāveş ḥāẕ itmiş naẓar seyr ey dil
Hümāveş meymenet-sāye kiminüñ ülfetin ey dil
Ṣadāḳat-māye-i tīnet muḫammer eylemiş ey dil
O gül kim Ḥażreti Ḥaḳḳ reng ü bū virmiş aña ey dil

[825] D. (G. 110); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 467.

Dimāġuñda ṣadāḳatsüz ḳoḳuşmaz añladuḳ bildük

[71a]

VI.

Lühūm ʿālem mānī yirimüz nuṭḳ-ı dil-ārādur

Ki ḳavl-i Muḫbir-i Ṣādıḳ şefīʿ-i rūz-i ferdādur

Daḫı görmez ʿiḳāb u nār-ı dūzaḫdan müberrādur

Lühūm-ı ehl-i ʿışḳ elbetde semm-i zūd fersādur

Cihān hep ejdehā olsa ṣoḳulmaz añladuḳ bildük

VII.

Tezeyyün ide mi herkes leʾāl-iʿilm ü ʿirfānī

Tekeşşī faḫr-i faḳirden ider mi her bir insānī

Rıżā-cū ḳābilīyet tā-ezelden şān-ı insānī

Kerāmet tācı her bir başa lāʾiḳ mı degül Kānī

O tāc-ı mekremet her başa olmaz añladuḳ bildük

235.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[826]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Gel meclis-i ʿışḳa ne cefā gör ne keder çek

Leb-rīz-i mey-i cām-ı viṣāl tā-be-seḥer çek

Ṣanma ki durūġ ola sözüm bil añı gerçek

Bir yaña olup al ayaġı ele ser çek

Sen baña yalan söyleme ben de saña gerçek

II.

Bintü'l-ʿinebüñ aṣlı ki bāġı ola cānā

Baġlana hele bāġı çürük bil añı ammā

Ṭutmaz ayaġı baġ ele geçse daḫı bil hā

Bintü'l-ʿinebüñ semtine yaḳlaşma müdāmā

Bāri çeker iseñ ḳucaġa tāze puser çek

III.

Taʿlīm eyle ḫınk[827]-ı emelin ḫoşca egerle

[826] D. (G. 106); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 465.

[827] ḫınk: Ḳırāt ve ġılle-i istiʿmāller āta dirler.

Çıplaḳ-sūvār olma anı ḫoşca egerle
Ser-keş atı alma ne sūvār ol ne egerle
Esb-i himem-i nāz-ı perīşānı egerle
Ol saña baş eġmez dime bi’llāh eger çek

IV.

Eylerse de çoḳ cevr göñül çeker o şūḫuñ
Çekdi nīce biñ derdüni ʿuşşāḳa o şūḫuñ
Her dil-şode nā-çār çeker cevrin o şūḫuñ
Çekmem dime ḳaḥrın deġerin añla o şūḫuñ
Degmez mi ṣanursın bu ḳadar nāza deġer çek

V.

Gel meygedeye ümm-i fesāduñ düşin gör
Ḳızlanmaġ ile ayaḳ alış seyrini gel gör
Babalıḳ ider pīr-i muġan sende *Rıżā* gör
Mey-ḫānede pīr-i mey-i bintü’l-ʿinebi gör
Muġ-beççeyi **Kānī** bu ikisine siper çek

236.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥimehu’llāhu ʿAleyh[828]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Olmasın bī-neng[829] u nāmūs ġayret-i merdī gerek
Şerbet-i şeker mümesik-i ʿār ise destüñi çek
Ḫāzin-i cennet elinden içmesem olur ne şek
Lekkelendürme pelengāsā ḳabā-yı ʿarżı pek
Pūstīn-i şīr zīrā istemez naḳş u benek

II.

Celb-i ḳalbe saʿy ider ʿārif olan her kimsenüñ
Keşer dil-i ʿāyīne-i ṣad-pāreveşdür kimsenüñ
Dil-nevāzāne ele āl ḫāṭırın her kimsenüñ
Ḫāṭırın itme şikeste imtiḥānsuz kimsenüñ
Kesr-i ḳalb-i ehl-i istiġnāya hīç kār itmez ek

[828] D. (G. 105); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 464.
[829] neng: ʿĀr u nāmūs.

III.

Her umūra ṣarf-ı emri diḳḳat ile himmetin
Her devānuñ tecrübe ile bilmeli ḫāṣiyetin
Tecrübeye ḳıl emziceyi öyle ola ülfetin
Ekme her bir toḫmı temyīz itmeden keyfiyyetin
Mevsiminde nefʿ-i ümmīd itdügüñ maḥṣūli ek

IV.

ʿĀdemiyet istikāmet eyleye her kārda
Rāst-gūyā rāst-revdür herkese her kārda
Pāydārı olan pür-kār ṣıfat her kārda
Ḫulḳı hep ṣābit-ḳadem olsun diyen her kārda
Olmasun mānende-i devr-i felek kendü dönek

[71b]

V.

Bī-vefāyī ṭavr olur çünki felek-meşreblerüñ
Olmada zūd-āşnāyı[830] ol felek-meşreblerüñ
Germ-ḫūnī[831] olmıyor öyle felek-meşreblerüñ
Ḫısseti ġālib olur dirler felek-meşreblerüñ
Süfre-i gerdūnda devr eyleyen iki çörek

VI.

Ber-devām olur ṣadāḳat bā-vefā ʿāriflere
Ola bīrūn u derūnuñ yek-cihet ʿāriflere
Bā-muḥabbet ṭoġrı gelse meslis ʿāriflere
Ḫudʿa itme ḳavl ü fiʿlüñde ṣaḳın ʿāriflere
Meşreb ehli istemez sāġarda ḳıl deñlü direk

VII.

Sevdigine ʿışḳla sen cigerin eyle kebāb
Hem-ser-i şek ṣıdḳuñı ḳıl bā-muḥabbet çün şarāb
Dosta dost ol düşmanı düşmanuña itme şitāb
Dāʿvet-i aḥbāba çün bād-ı ṣabā eyle şitāb
Dāʿvet-i aʿdāya dizgin ger atuñ başını çek

[830] zūd-āşinā: Bilmedigini gūyā ḳadīmen bilür gibi meyl ü āşinālıḳ iẓhār idendir.
[831] Germ-ḫūn: Rūḥa yaḳın ādama dirler ışṭılāḥīdir.

VIII.

Ger-şuʿūruñ tām ise eyle naẓar boşdur dime
İbtilā-yı ḫalḳı taʿyīb eyleyüp boşdur dime
Meger gūn-ā-gūnı seyr it ibtilā boşdur dime
Fāʾide yoḳdur umūr-ı iʿtibārīde dime
Ṣaṭdurur zīrā duḫānı boġçe vü dizi göbek

IX.

Ne gīrān-cān ol ne dil-gīr eyle cānā herkesi
ʿĀrifāne dil-nevāz ol eyle ḫoşnūd herkesi
Çek yükün yük olma izʿāc itme herkesi
İmtinān ile yeme rengīn-simāṭ herkesi
Sīr-çeşmāndan ḳabūl eyle noḫūd u mercimek

X.

Eylemez ḳubḫı ḳabul gördüm cihānda kimse hīç
Olsa da teʾvīl ider üstine almaz kimse hīç
Sen **Rıżā** ḥikmet-şināş ol ġāfil olma hīç hīç
Kānīyā nāfiʿ degül rüsvā-yı māder-zāda hīç
Ġayret-i iḫvān ile pend-i peder nitseñ gerek

237.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥimehu'llāhi Teʾālā ʿAleyh[832]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Sezā ferzānegāne[833] bā-ṣadāḳat ser-fürū itseñ
Olur icrāʿ-yı şān ādemiyāt ser-fürū itseñ
Seḫafet-māye bilmez ḳadr-i dostı ser-fürū itseñ
Sebük-serler[834] olur iflāsa bādī ser-fürū[835] itseñ
Bu ẓāhirdür eger endīşe-i cām u sebū itseñ

II.

Lisānuñ ḥiddeti cām-ı dili eyler şikest āḫir
Müsellem sirkeʾi keskīn ḫumun eyler şikest āḫir

[832] D. (G. 101); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 461.
[833] ferzāne: Ṣāḥib-ḥikmet u dāniş u zū-fünūn ādam taʾrīfidir.
[834] Sebük-ser: Sefī ve ḳalīlü'l-ʿaḳıl saḫīf gibi.
[835] ser-fürū: Başı öñüne egüb aşāġı ṭutmaḳ ve ışṭılāḥisi tevāżuʿ eylemekdir. Kināyedir.

Görendür kūẕe murdārı anı eyler şikest āḫir
Sebū-yı ḫāṭır-ı fikr-i lebüñ eyler şikest āḫir
Sifāl-i bāde pāḳ olmaz ne deñlü şüst-şū itsek

III.

Yüzüñ sür pāyine şāyed cefādan gele istiġnā
Gözüñden ḳan āḳıt aġla öc alup gele istiġnā
Gelürdi nāzenīne görse ḥālüm şöyle istiġnā
Gelürdi tīġ-i tāze şerḥa-i digerden istiġnā
Ḥarīm-i sürḫ ile çāk-i girībānuñ refū itsek

IV.

Çemān-ı nāzīşi[836] hergiz göñlün ḳoymuyor ārām
Ki ārām-sūz endīşem beni mehlūs[837] ide lencām
Gözet vaḳtin ḥaẕer ʿarż-ı merāmuñ itme bī-henġām
Zebān-ı ḥālide lāl eyler istiġnā-yı bī-henġām
Eṣer yoḳ ḥarf-i vuṣlatdan hezārān güft-gū itsek

V.

Gerekdür ḫıżr-ı tevfīḳ reh-berī olur **Rıżā** āḫir
Bula āb-ı ḥayāt-ı cāvid anı ṭālibān āḫir
Ḳalur İskender ʿaḳlın ẓulmāt-ı yeʾs āḫir
Bilürdik oldıġuñ bī-behregān sīr-āb-ı yeʾs āḫir[838]
S(i)kenderle berāber āb-ı Ḫıżrı cüst-cū itsek

[72a]

238.

Taḫmīs-i Ġazel-i Kānī Raḥimehu'llāhu'l-Ġanī[839]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Dāġ-ı sīnem seyr idüñ kim dāġ-ber-balā-yı dāġ
Var hele dāġ-ı derūnum acmaġa var mı mesāġ
Dāġdār-ı ʿışḳuñ oldum eylemem senden ferāġ
Dāġ dāġ sīne ṭutdı merhem-i vaṣluñla bāġ

[836] Çemān: Nāz ile şalınmaḳ ile yorıcı
[837] mehlūs: Meslūbu'ş-şuʿūr ve'l-aḳl
[838] "Bu zemin şiir, Kânî Dîvânı'nda bulunan 101. gazele yapılmış tahmîstir. Ancak bu zemin şiirin mahlası Dîvânı'nda da geçmemektedir." bkz. Yazar, Kânî Dîvânı, s. 461.
[839] D. (G. 94); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 456.

Ġam degül şimdi girü cānā baña dāġ üsti bāġ

II.

Ḳayd-ı ʿālemden rehā diler iseñ āyāġı çek
Rişte-i ümmīdi ḳaṭʿ eyle refūden[840] desti çek
Ḫırḳa-i tecrīdi giymek saña yegdür añla yeg
Cüst-cū eyler felek tā igneden iplige dek
İster iseñ Ḥażreti ʿĪsī miṣāli göge āġ

III.

Olma māʾil sen hevāya el uzatma zülfine
Saña zülfi[841] olamaz desin uzatma zülfine
Uġradursın ḳayd başuñ al uzatma zülfine
Eyle teblīġ şevḳ ile ṭoḳınma ṣaḳın zülfine
Māʿale'l-mebʿūṯ min-ṣavbi'l-hevā ille'l-belāġ

IV.

N'ola aġlarsa bükādan dīde-i giryānımuz
Ḫˇāb görmez ṣubḥ olınca dīde-i giryānımuz
Yaş yirine ḳan aḳıdur dīde-i giryānımuz
Giryeden ṣanma aġardı dīde-i giryānımuz
Sen Hümā-yı ṣayd içün ḳurduḳ bir iki yirde āġ

V.

Çāḳeçāḳ-ı perde-i keṯret ider ʿālī cenāb[842]
Pertev-i rūyı olur mānend-i bedr-i māh-tāb
Ber-devām bī-dār u āgeh ḳalbidür ʿirfān-meʾāb
Vaḥdetüñ fehm eyleyen keṯretten olmaz ẕevḳ-yāb
Şemme-i ḫālüñ ṭuyanlar zülfüñe itmez dimāġ

VI.

İtme kerhen ʿāşıḳa cānā naẓar maʿẕūr ṭut
Ḥāl-i ẓāhir gün gibi raḥm eyleyüp maʿẕūr ṭut
Dil-rübāyı var iken üftādeñi maʿẕūr ṭut
Töhmet-i[843] düzd-i nigāhı sevdigüm maʿẕūr ṭut

[840] Refū: Yamalayup dikmek ve söküğü dikmek.
[841] Zülfi: Ḳurbet.
[842] cenāb: Ḳadr u menzīlet.
[843] Töhmet: Bir kimsede yaramazlıḳ sezmek.

Bu meṣel meşhūrdur hergiz göze olmaz yasaġ

VII.

Ḥālümi setr idemem sözüm saña ṣaġdan ṣaġa
Ḥāl-i müşkil bilmezem ṣaġdan ṣolum ṣaġdan ṣaġa
Derdümi ṣāḥib yesāret söyledüm ṣaġdan ṣaġa
Bir ṣolaḳ maḥbūbı sevdüm şimdi ben ṣaġdan ṣaġa
ʿĀḳıbet öldüm dirildüm eyledüm işümi ṣaġ

VIII.

Nā-şīnā[844] bilmez nüvişte ne **Rıżā** levḥ-i dile
Hīç oḳunmaz bāṣıra eyle yazılan levḥ-i dile
Oḳur anlar her kim ola āşinā levḥ-i dile
İntiḫāb içün ḳonulmış noḳṭadur levḥ-i dile
Nükte nā-fehmān anı **Kānī** ṣanurlar gerçi dāġ

239.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥimehu'llāhu ʿAleyh[845]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Reh-ber-i tevfīḳle dosta yol aldum yaluñuz
Ḳayd-ı hestini ber-ṭaraf dost ile ḳaldum yaluñuz
Şīşe-i ʿāri yire ʿışḳ ile çaldum yaluñuz
Rāh-ı ʿışḳa bu dil-i şeydāyı ṣaldum yaluñuz
Künc-i ḫayretde tek ü tenhāca ḳaldum yaluñuz

II.

Çār-sūyı fānīde herkes bulur ortaḳlıġı
ʿĀḳibet ne çār-sū ḳalur ne de ortaḳlıġı
Çoḳ ziyān görmiş dād ü sited ortaḳlıġı
Çün ḳabūl itmez metāʿ-ı ʿışḳ u şevḳ ortaḳlıġı
Uymadı kendümle de bāzār aldum yaluñuz

III.

Bulmadum ẕevḳ-i derūne bezm-i ʿālemde dilā
Ẕevḳ-i ʿālem denilen gördüm anı kim cān-gezā[846]

[844] Nā-şīnā: Bī-gāne dimek bilmezlige muttasıf.
[845] D. (G. 82); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 445-446.

Cemʿ īn encāmı teştettüt olsa sāmānı hebā
Bulmadum cemʿ iyyet-i ḫātırdan efzūn bir ṣafā
Yaluñız ḳaldum bu ḥāletden ḫoşaldum yaluñuz

[72b]

IV.

Dost ṭoġruca tesellī bulmadum ben ʿ āḳıbet
Cāna feraḥtun tesellī bulmadum ben ʿ āḳıbet
Dīgerāndın yoḳ tesellīye ümmīdüm ʿ āḳıbet
Kendümi kendüm tesellī itdi gördüm ʿ āḳıbet
Bir başuma tā bün-i deryāya ṭaldum yaluñuz

V.

Gāh ʿ uşşāḳ geh nevā āheng-i[847] sāz-ı şevḳüme
Sāz-gīri ʿ ışḳla āheng-i sāz-ı şevḳüme
Āhumuz āb eyledüm āheng-i sāz-ı şevḳüme
Hīç bir sāz uymadı āheng-i sāz-ı şevḳüme
Sāz-ı pür-āheng-i müstaġnāyı[848] çaldum yaluñuz

VI.

Mest olur dil ṣarf-ı fikret eyledükce laʿ lüñe
İştiyāḳ-ı dil müdāmā ḫoş-güvār-ı laʿ lüñe
Yād-dāştem āh iderüm cān-fezā-yı laʿ lüñe
Dil dadanmış idi nuḳl-i ḫoş-güvār-ı laʿ lüñe[849]
Şimdilik zehr-āb-ı hicrāna ḳoraldum yaluñuz

VII.

Ḥāl-i ālüftem[850] görenler ẓann ider boşdur derūn
Derd-i ʿ ışḳı yār ile ṭopṭoludur ammā derūn
Dāma düşen murġa lāzımdur taḥammül ez-derūn
Ṣad hezārān şükr baʿ d ez-ferāḥī-i[851] derūn
Vüsʿ at-i pehnā-yı[852] ṣabr ile ṭaraldum yaluñuz

---

[846] Cān-gezā: Cānı ısırıcı.
[847] āheng: şurūḥ u ibtidā ve ḳaṣd u ʿ azim ve suḥanı mevẕūna sāz çalmak.
[848] müstaġnāyı: istiġnāyı D. (G. 82/V.); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 445-446.
[849] laʾlüñe: vaṣluña D. (G. 82/VI.); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 445-446.
[850] ālüfte: Ḥayrān ve perīşān bī-ḳayd u tekellüf ve dūş-ı bī-nevā.
[851] ferāḥī: Bolluḳ ve açıklıḳ vüsʿ at olur.
[852] Pehnā: ʿ Ārż ki yāṣī dirler.

VIII.

Ġayb-dāna Ḫaẓreti Perverdigār'a ṣad şükr
Andan özge kim bilür ḥālüm **Rıżā-cū** ṣad şükr
Nice şādī niçe ġam devrān gördüm ṣad şükr
Kānīyā nīk ü bedüm bir kimse bilmez ṣad şükr
Nice yüz biñ sāldur ṭoldum boşaldum yaluñuz

240.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥimehu'llāhu ʿAleyh[853]

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

I.

Āṣālet-i iktisāb sanʿat-ı bisīyārdan gelmez
Besālet[854] iddiāʿ-yı mürd-ı şīrīnkārdan gelmez
Dürüstī her kitāba zīver-i ḥalkāriden gelmez
Şeref insāna zīb-i câme vü destārdan gelmez
Dıraḫt-ı ḫuşke revnaḳ mihr-i pür-envārdan gelmez

II.

Ḫırdemend ise de nā-dān ḫatā-rev olmada dāʾim
Cehālet perde-i ġaflet olur ammā aña dāʾim
Dil āgāhī-i ʿirfāndan degül behre-verdür dāʾim
Dil-i nā-müstaʿid feyyāżdan bī-behredür dāʾim
Nemā-ḫārā-yı saḫta ebr-i feyż āṣārdan gelmez

III.

Hīve-yi müşaḥḥas bir kesdür ḫākī-ṭabīʿatlar
Beşerdür ṣūreti maʿnen baḳar ḫākī-ṭabīʿatlar
Duyar mı bū-yı ʿirfān bīnī-yi ḫākī-ṭabīʿatlar
Degül gül-bāng-ı şevḳe leb-güşā ḫākī-ṭabīʿatlar
Ṣadā-gūşa dehān-ı ṣūret-i dīvārdan gelmez

IV.

Semāḥat[855] yā żanānet[856] vāyedār ḳābiliyyetdür
Cemālī nāzenīnde ān olınca ḳābiliyyetdür

[853] D. (G. 80); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 444.
[854] Besālet: Şecāʿat.
[855] Semāḥat: Seḫāvet.
[856] żanānet: Naḫālet.

Şuāʿaʿ-ı tāma bedr tām olınca ḳābiliyyetdür
Fürūġ-ı feyże istiʿdād kār-ı ḳābiliyyetdür
Ṣadefdendür güher nisār-ı gevher-bārdan gelmez

V.

Teżād üzre bu ʿāleme ġāfil olmaya eyle īḳānı
Reḳābetden **Rıżā** dünyā tehī mi eyle imʿānī
Cihānı içre hīç eksilmez raḳīb u şaḥṣ-ı nā-dānī
Cihān aġyārdan ḫālī mi ḳaldı bilmem ey **Kānī**
Bir iki gicedür ses ḫāne-i aġyārdan gelmez

241.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[857]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Neşāṭ-ı dil gelür gāhī velīkin her zāman gelmez
Bahār eyyāmı gül devri degülse bülbülān gelmez
Baña endek gelür şādī ġumūmāsā her ān gelmez
Baña bu neşʾe-i cām-ı şeṭāret[858] her zemān gelmez
Eger gelse miṣāl-i fikr-i vuṣlat rāyegān gelmez

[73a]

II.

Ġumūm-i cān-güdāz-ı ʿışḳuñ ile olmışam bī-tāb
Biʿād-ı bezm-i üns-ā-ünsden hem olmışam bī-tāb
Ḥayāli cān-feżā-yı vuṣlatuñdan olmışam bī-tāb
O deñlü ḥasretüñle künc-i ġamda olmışam bī-tāb
Niyāza ḳudretüm ḳalmaz dilümden[859] el-amān gelmez

III.

Taḥammülsüz olur firḳat niçe ṣabır eyleye insān
Cebel itmez taḥammül yükleseñ bār-ı ġam insān
Nice tāb-āver olsun şiddet-i mevc-i ġama insān
Nice dil-mürde olmaz ṣūret-i ten-zindede insān
Küser ʿuşşāḳına ol[860] āfet-i cān bir zemān gelmez

[857] D. (G. 79); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 443-444.
[858] şeṭāret: Rindī ṭavr ile şūḫ olmaḳ mecāzen neşāṭ murād olur.
[859] dilümden: elümden D. (G. 79/II.); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 443-444.

IV.

Girānter ẕerreveş āġyār āẕāsın çekmiyor ʿāşıḳ

Şarāb-ı kevṯeri virse helāhil ʿadd ider ʿāşıḳ

Eger ẕehr-āb sen virseñ anı nūşīn[861] bilür ʿāşıḳ

Ne deñlü cevr iderseñ ḫoş gör elbet anı ʿāşıḳ

Kişiye sevdiginden her ne eylerse yaman gelmez

V.

Göreydüm ol demi kim nīm-nigāha oldıġum maẓhar

Olaydı ṭāliʿüm yaverī olurdum luṭfuña maẓhar

Rıżā-cū müstemendin[862] ger iderseñ luṭfuña maẓhar

İderseñ nīm miḳdār iltifāta **Kānī**'yi maẓhar

Felekden yaġsa da seng-i sitem aṣlā gīrān gelmez

242.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥimehu'llāhu ʿAleyh[863]

Mefʿūlü Fāʿilātün Mefʿūlü Fāʿilātün

I.

Şurb-i müdām-ı ʿışḳı ferzāneler de bilmez

Nişvān-ı[864] cām-ı ẕevḳı mestāneler de bilmez

Cūşiş-feżā-yı şevkı ḫum-ḫāneler de bilmez

Ẕevḳ-i şarāb-ı nāb peymāneler de bilmez

Ser-ḫoş-ı bezm-i şevḳı mey-ḫāneler de bilmez

II.

Bak āsmān-ı ẕemīne aʿlā vü esfelīne

ʿŪlvīsi ʿilliyīne süflīsi esfelīne

Gitmekde ḥikmet ne meyl eyleme kemīne

Her ẕerre bir defīne her kuvve[865] bir ḫazīne

Ol nükte-i ḫafī ne vīrāneler de bilmez

III.

Kūs eyleme miṣl hīç var ise sende idrāk

---

[860] ol: o D. (G. 79/III.); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 443-444.
[861] nūşīn: Ṭatlu lezīz gibi.
[862] Müstemend: Recā ve ḥācet ṣāḥibi.
[863] D. (G. 77); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 442-443.
[864] Nīşvān: Sekerān.
[865] kuvve: Pencere ve mişkāt ki ḳandīl ḳonulan maḥall.

Ḥayretle olma ser-pīç olmaya gör hevesnāk
Meyl-i hevā heme hīç āgāh olmaña idrāk
Ḫˇāb-āver olmanuñ hīç aṣlın ider mi idrāk
Benden işit bu sırrı efsāneler de bilmez

IV.

Niçün piyāde sürsün ferẕ ola başa çıḳsun
Ki şāh-māt itsün fīl fīle bendi n'olsun
Atı niçün yıḳılsun ferẕī niçün ṭutulsun
Şeh-māt kimden olsun niçün piyāde ḳalsun
Fil iʿtibār bulsın ferzāneler de bilmez

V.

Mūm gibi cān erimiş ʿışḳa yanan erimiş
Cānın viren ad imiş ʿışḳ ehl-i sürūd imiş
Ser virmegi ne imiş ser-bāze[866] şor ne imiş
Bu söz ü sāz neymiş sūziş ne güne şeymiş
Bu sırrı ḳaç seneymiş pervāneler de bilmez

VI.

Ol kāküli perīşān gīsū-yı müşk-efşān
Būyā-an ḫaṭṭı reyḥān oldı ġıdā-yı rindān
Laʿli ḥayāt-ı cānān müştāḳ vaṣlı her cān
Ol zülf o perçem ol ān dilden çıḳar mı bir ān
Ḥālüm neden perīşān hīç şāneler de bilmez

VII.

Ruḫsār-ı ālī güldür nūşīn-i[867] laʿli müldür
Bülbül gibi seḥerde feryād iden göñüldür
Ṣahbā-yı laʿli ammā bī-şek ġam keseldür[868]
ʿUnṣur ṣadef göñüldür bu ḫārdur o güldür
Ḳandan bu çār-aṣdāf dür-dāneler de bilmez

[73b]

VIII.

Esrār-ı ʿışḳı zāhid bilsem bilür mi āyā

[866] ser-bāz: Baş oynatıcı.
[867] nūşīn: Lezīz mül-bāde.
[868] kesel: Bozmak ve büzmek.

Ṭuysaydı ʿışḳı zāhidī eyler fedā **Rıżāyā**

Kimden sūʾāl olına var mı cevāb gūyā

Sevdā-yı ʿışḳ-ı ẕevḳi **Kānī** nedendür āyā

Esrārını cünūnuñ dīvāneler de bilmez

243.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥimehu'llāhu ʿAleyh[869]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Ey şūḫ senüñ cebheni nāhīde[870] degişmem

Bi'llah degül nāhīde-i ḫūrşīde degişmem

Bir günüñi biñ devlet-i Cemşīd'e degişmem

Māhum seni ben pençe-i ḫūrşīde degişmem

Ol sīne-i ṣāfī dem-i ispīde[871] degişmem

II.

İtmede yem-i ümmīd-i viṣālüñ hevesin[872] ben

Her dem iderüm ʿaḳsin ḫayālüñ hevesin ben

Dilden iderüm şevk-ı cemālüñ hevesin ben

Bir laḥẓa senüñle bile olmaḳ hevesin ben

Ṣad-ʿömr-i gīrān māye-i cāvīde[873] degişmem

III.

Dil-dāleligüñ şīvesinüñ[874] nüktesini[875] ben

Esrār-ı ḫaṭṭ-ı ʿārżınuñ şīvesini ben

Zülf-siyeh-i pür-şikenüñ ʿūḳdesini ben

Nekbet[876]-ẕedelik nüktesinüñ şīvesini ben

Ḳaḥḥ-ı[877] luġate ṣanʿat-ı tevkīde[878] degişmem

IV.

---

[869] D. (G. 130); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 482.
[870] nāhīd, nāhīde: Necm-i zühre.
[871] dem-i ispīd: Ṣāçuñ aġarmasından ʿibāret.
[872] heves: Ṭaleb ve ārzu.
[873] cāvīd: Ebed ve muḫalled maʿnāsını kināye ez-mübālaġa.
[874] şive: Nāẕ ve kirişme-i dilberi ve ṭarz ve reviş ve ʿamel-i nīk ve ṭavr-ı ḫūb u ḥüsn u zīyā ve hüner maʿnālarınadır.
[875] nükte: Veche u delīl ve nişān gire olınan parmaḳ ve çubuḳ ile.
[876] Nekbet: Şiddet ve nā-ḫoş nükte nükte cināş ḫaṭṭı ẓāhir.
[877] Ḳaḥ: Maḥż u ḫāliṣ lev ve keremde müstaʿmel.
[878] te'kīd ve tevkīd: Muḥkem ḳılmaḳ ve baġlamak. Tekmīd: Bir ʿużvū ṣarmaḳla istemek. Kemed: Gizli ḥüzün; Kemīd: Ḥüzne gizliden kimād gibi; tevkīd: tevlīd D. (G. 130/III.); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 482.

Dil-beste olaldan o şeh-i nāze göñül ben
Ḫūbān-ı cihān içre naẓīrin olamam ben
Temsīl idemem kevşere hergīz leblebini ben
Ḍarbü'l-meşel-i fikr-i dehānı meşelā ben
Her bir suḫane olsa da ḫāyīde degişmem

V.

Her ṭavrı bana olsa eger şöyle ḫıred söz
Pervāne-i şemʿ-i ruḫu dil olmada pür-söz
ʿIşḳınla göñül yanmadadur añla nedür söz
Pīçiş-fiken-i ṭurra-i idrāk ola bir söz
Yektā gühere olsa da pīçīde degişmem

VI.

Dil bende-i ʿışḳ şehi iḳlīm-i cemāle
Üftādeyi itmekdedür ammā ki āmāle
ʿIşḳ irse **Rıżā** dilde ṣafā ile kemāle
Kānī bu kühen-ḫırḳa-i peşmīne[879] hemāla[880]
Şeh virse eger taḫt ile tācı da degişmem

244.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[881]

Mefāʿīlün Feʿilātün Mefāʿīlün Feʿilün

I.

Kebāb olmaya çünkim şarābı n'eylersün
Yoġ ise sāḳī-i gül-rū şarābı n'eylersün
Ḫumārı derd-i ser olan şarābı n'eylersün
Göñülde ʿışḳ yoġ ise şarābı n'eylersün
Ḥarāret olmayıcaḳ dilde ābı n'eylersün

II.

Dilinde nār-ı muḥabbeti yoḳ ise hīç ṣūfī
Şevḳ-ı nefesle mi āhuñ müʾeşşir ey ṣūfī
Tenūr-ı dil de pey-ā-pey ʿalev gerek ṣūfī
Derūn u sīnede çün dāġ u şerḥa yoḳ ṣūfī

[879] peşmīḳ ve peşmīne: Beyāġıdan işlenmiş ise.
[880] hemāla: Naẓīr ve ʿadīl.
[881] D. (G. 138); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 489.

O ḥalḳasuz rezesüz köhne bābı n’eylersün

III.

Bilindi ḫamluġuñ ammā ki nār-ı ʿışḳla piş

Ciger kebāb ola tā kim o nār-ı ʿışḳla piş

Derūnī pişme gerekdür belirtme sūzīşi piş

Şerār-ı ʿışḳ ḳanı sen de ḥāmsın var piş

Ki pişmemiş ḳanı ṭamar kebābı n’eylersün

IV.

ʿAceb ki kāruñı başa çıḳarmaduñ gitdi

Ümmīd-i kām-resi hep hebā olup gitdi

Ḫarābe-dār-ı cihānda şeref olup gitdi

Göñül göñül niçe bir sen yapılmaduñ gitdi

Yıḳılmaḳ ister o cāy-ı ḫarābı n’eylersün

V.

Rıżā ḳalur mı göñülde şekīb u sāmānı

Be-şevḳ-ı ümmīd-i viṣāli cemāli cānānı

Ḫayāli ġonc u delālı[882] cānāna şādānı

Neẓāre-i ruḫ u gīsūsı var iken **Kānī**

Giceyle seyre çıḳup māh-tābı n’eylersün

[74a]

245.

Taḫmīs-i Ġazel-i Kānī ʿAleyhi Raḥmeti’l-Ġanī[883]

Mefʿūlü Fāʿilatü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Ḳapılma zülfine seni şeydā ider ṣaḳın

Mānend-i Ḳays şöhreti rüsvā ider ṣaḳın

Cemʿ-i fesād fitneye ilḳā ider ṣaḳın

Dil virme ḥākine seni rüsvā ider ṣaḳın

Sevdā-yı żabṭ-ı mülk-i süveydā ider ṣaḳın

II.

Merd-i ġayb ʿışḳına ġumūmı olur refīḳ

[882] ġunc u delāl: Maḥbūbuñ nāz u şīve ile mirkāt u eṭvār-ı maḳbūlesi.
[883] D. (G. 137); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 488-489.

Sevdā-be-ser olınca humūmu olur ġanīk
Seyl-i sirişk-i ḥasrete dil olmada ġarīk
Mevc-i belāda merdüm-i çeşm olalı ġarīḳ
Ḳorḳum bu ḫūn dāġını deryā ider ṣaḳın

III.

Zengī-nihad-ı zülfi taḥaşüdde güyiyā
Şeb-ḫūn içün ferāhum[884] sevdāsı cā-be-cā
Tātār-ı ġamze meşel-i Hülāgū-yı pür-cefā
Virme sipāh-ı nāza bu vechile iʿtinā
Ordū-yı ṣabr ʿāşıḳı yāġma ider ṣaḳın

IV.

Geh ġamze geh kirişme-i dil-sūz ider hücūm
Saḥḥār-ı çeşmi virmez amān itmede hücūm
Sevdā-yı zülfi başa belā itmede hücūm
Dīvāne var nā-be-maḥāl cānuma hücūm
İtmez dime nigāhuñı cānā ider ṣaḳın

V.

Geh hecme geh cefāya maḥabbetle ḳāʾil ol
Kūh-ı gīrān olursa da cevrini ḥāmil ol
Şevḳ ile āsitān-ı maḥabbetde sāʾil ol
Öldürse de seni dime öldürme ḳāʾil ol
Ol ʿĪsi-i dü-leb gelür iḫyā ider ṣaḳın

VI.

Nice meşşeḳat ile seni imtiḥān idüp
Nīreng-i[885] ṣad-ḥileyle seni imtiḥān idüp
Ġāfil me-bāş seni **Rıżā** imtiḥān idüp
Kānī seni o ʿarbede-cū imtiḥān idüp
Mużṭarr ṣad-ḥavādiṯ ü ġavġa ider ṣaḳın

246.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[886]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

[884] Ferāhem: Cemʿiyyet-i müfîddir.
[885] Nīrenk: Mekr u efsūn ve sihir.
[886] D. (G. 134); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 484-485.

I.

Sūyuñdan düşmemek diler iseñ Allāh'la ol sen
Ola pür-fer[887] dilerseñ çeşm-i dil Allāh'la ol sen
Dili muḥyī derūnı pāk-ẕikir Allāh'la ol sen
Hep evvelki şu istersin yüri Allāh'la ol sen
Göñül ben gitdüm işte ġayrı āh u vāhla ol sen

II.

Yol eri ister iseñ ʿāşıḳāndan hergiz ayrılma
Ḳalender rind-i ʿālem-merd olandan hergiz ayrılma
Ṭutup rāh-ı ser-endāzdan[888] ʿışḳı hergiz ayrılma
Vefādārān-ı rāh-ı ʿışḳdan bir ḫaṭve ayrılma
Şapa yollarda gezme var yüri hem-rāhla ol sen

III.

Dil-āgehler degül ġāfil Ḫıżırlar da seferlerde
Yürür görür baṣīretle Ḫıżırlar da seferlerde
Olur revişandān-ı sālim Ḫıżırlar da seferlerde
Uyanıḳlar uyurlardan selāmetdür seferlerde
Çü rāh-ı ʿışḳa düşdüñ gel dil-i āgāhla ol sen

IV.

Çoġu az azı çoḳ ʿadd eyleme taʿdīl-i erkān[889] it
Azıtma āzuġuñ az eyleme taʿdīl-i erkān it
Uzatma ḳāmeti taḳsīr ile taʿdīl-i erkān it
Dime hergiz bu uzun bu ḳışa taʿdīl-i erkān it
Ki ne ṭūl-i emel ne himmet-i kūtāhla ol sen

V.

Ḫılāf-ı cinse hem-demlük ne müşkil alıḳ olsa da
Beżżādeyi mānaʿ-i ḫubb-i ẕāhirā hem-sāz[890] olsa da
Kebūter hem-demi lāne olur mı ḳumrī olsa da
Żarar gelmez kişiye kendü cinsinden kim olsa da
Ḫilāf-ı cinsi ḳo aḳrānla eşbāhla ol sen

[887] fer: Nūrdur.
[888] Ser-endāz: Cān-ı baş virür ve şeciʿ-i meydān-ı ʿışḳ-bāzi.
[889] Erkān: Cemʿ-i rükūn ki cüz-i eczā gibi. Hem-dem: Refīʿ ve nedīm.
[890] Hem-sāz: dü-zenlikli ve müttefiku'l-aḥvāl ve bir ḫānende cemāʿati.

[74b]

VI.

Rıżā üftādeye sen dest-gīr ol ḳovma ber-geşte[891]

Ki muhtāc-ı ʿināyet ḳalmış ammā dest-i eşküşte[892]

Olursañ rāh-ber raḥmen gidemez nā-revā semte

Gel ey ḥādi-i rāh-ı ʿışḳ gitme ġayrı bir semte

Biraz da himmet eyle **Kāni**-i güm-rāhla ol sen

247.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[893]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

Ben dü-çerāġum yārum aña mı acıyayum

Derd-i bisyāre dü-çārım aña mı acıyayum

Ne bilen var ne de yārüm aña mı acıyayum

Tārik-i dār u diyāram aña mı acıyayum

Mübtelā-yı ġam-ı dārum aña mı acıyayum

II.

Derdüm efzūn-dilā kimselere hīç diyemem

Derde dermān ideri kimseyi de ben göremem

Ḳorkarum söylemege raḥm ideri hīç bilemem

Bir yaralu berelü beste-i fıtrāk-i ġamum

Ḳati bī-raḥme şikārum aña mı acıyayum

III.

Ḳara kaşlı güzel ʿışḳı başumdan aşdı

Döndi ṭūfāna gözüm yaşı başımdan aşdı

Mev-ber-mevc olaraḳ āhı başımdan aşdı

Zīr-i meşk-i şeb-i firḳat ḳaraları aşdı

Meşk-i ḥasret ḳaralarum aña mı acıyayum

IV.

N'eyledür ṣorma baña dil-ḫūşiyi her kārum

Bulamaz hīç tesellī bu dil-i efkārum

[891] ber-geşte: Maḳlūb ve maḳhūr u māʾyūs.
[892] dest-i eşküste: bī-māye ve bī-ḳudret.
[893] D. (G. 127); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 480.

Dil-ḫarābi ediyor şīve-i şīrīñkārum
Meyledür rābıṭa-i zindegī-i her bārum
Rūz u şeb bāde-güsārum aña mı acıyayum

V.

Üstüḫān resmi degül […] firākı nā-çār
Bellidür sīnede ṣadr-ı çarḫa-i ḥasret ey yār
Acımaz yārelerüm görse **Rıżā-cū** dildār
Hecr idelden beni jengār-ı ġam-ı yāra dü-çār
Kānīyā sīne-i figārum aña mı acıyayum

248.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[894]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Sen nāz-perī ṣabr idemez görse de ādem
Reftār-ı perīşāna ḫayrān olur ādem
Şāyed ki şuʿūrı bile meslūb ola ādem
Ey şūḫ-ı siyeh-çerde seni görmese ādem
Tārik olurdı gözine çehre-i ʿālem

II.

İkʿād ide bilsem seni ben mecsli-i vaṣla
Esbāb-ı ṭarāb ḥāżır o dem mecsli-i vaṣla
Rencīde-ḳadem eyle gelüp mecsli-i vaṣla
Bir kez seni sersem o ser-i ṣuffe-i vaṣla
Biñ ġamla ser-i ʿāşıḳuñ olmaz idi ser-sem

III.

Görseydüm eger meylüñi dil-dāneñe cānā
Endūh-ı dil enbūh ise nā-būd ola cānā
Ne gülşen u nüzhet gehī minnet idi cānā
Minnet mi ḳalurdı heves-i vuṣlata cānā
Bir kerre eger bezm-i vefāda seni görsem

IV.

Derd-i dile maʿcūn-i viṣālüñ gibi hīç yoḳ

[894] D. (G. 126); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 480.

Her derde devā dārū-yı laʿlüñ gibi hīç yoḳ
Bir ḥubb-i İlahī hele ḫālüñ gibi hīç yoḳ
Dāġ-ı dilüme ḫançer-i āzārı gibi yoḳ
İnṣāf olınsa güzelüm dürhem ü merhem

V.

Ẕerre gibi lerzān-ı cemālüñ göre ḫūrşīd
Ḥayretle elinden düşe görse def-i nāhīd
Hergiz saña ferżā olamaz bedr ise taḳlīd
Āyīne-i ruḫṣārına reşk eylese ḫūrşīd
Meh-tāb geyer ḥasret ile câme-i mātem

VI.

İşveñle güẕār eyleyen āvān-ı cūvānı
Yā demde[895] ferāmūş idemem o dem[896] vü anı
Oldı ezelī beste **Rıżā**'nuñ dil u cānı
Bir gün mi geçer ki seni ẕikr itmeye **Kānī**
Bir dem mi olur şevḳüñle eylemesün dem

[75a]

249.

Taḫmīs-i Ġazel-i Kānī ʿAleyhi'r-Raḥmeti'llāhi'l-Ġanī[897]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Senden özge emlaḫī manẕūr olsa istemem
Şiveger-i nāz-perī meşhūr olsa istemem
Her gören dil-dāde vü mecbūr olsa istemem
Senden özge dil-rübāyı ḥūr olsa istemem
Āftābāsā ser-ā-pā nūr olsa istemem

II.

Muʿtedile çār-nāzm olur ʿavārıżdan bir-ūn
ʿUnṣura maġlup olan olmaz ʿavārıżdan bir-ūn
Ḥāẕıḳ-ı ḥaḳḳe'l-yaḳīn olur ʿavārıżdan bir-ūn
Olmaduḳca sūr çār-erkān-ı ʿunṣurdan bir-ūn

[895] dem: Vaḳt u zamān.
[896] dem: Āh maʿnāsında.
[897] D. (G. 124); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 478-479.

Şeş-cihet pīrāye bend-i sūr olsa istemem

III.

Mevc-ber-mevc oldıḳca baḥr-i ʿışḳum şevḳden

Mevc-i ṭūfān-ḫīz ber-ser aşmadıḳca şevḳden

Fevr-i[898] tennūr[899] olmadıḳca dil dem-ā-dem şevḳden

Ḳaynamaduḳca çeh-i nā-ḳāʿr-yāb-ı şevḳden

Girye-i nā-gehle çeşmüm ḳūr olsa istemem

IV.

Leşker-i enbūh-nefse merd-i meydān olmıyan

Düşmen-i mekkâre-ḫūya rezm-i cūyān olmıyan

Saṭvet-ı zūr-āverīde şāh-ı merdān olmıyan

Mülk-i istiġnāda hem-vāre Süleymān olmıyan

Maṣlaḥat-fermāy-ı mār u mūr olsa istemem

V.

Şīn-i şiʿrim erreveş kesmese bed-gū dilleri

Rā-yı şiʿrim deşneveş görüp cūdān dilleri

Düşürür evhām-ı gūn-ā-gūnā ammā dilleri

Kesmese mānende-i bürhān-ı ḳaṭʿī dilleri

Saṭr-ı eşʿārum eger sāṭūr olsa istemem

VI.

Himmetiyle żabṭ-ı mülküñ nefse olmazsa ʿazīm

Ḳahr idüp mekkāreye tesḫīre olmazsa ġarīm

Rüstemāsā ḳaṣd-ı düşmen-keşde olmazsa ʿazīm

Heft-ḫᵛān-ı[900] nefs bedkāra dil olmazsa ġarīm

On sekiz biñ ʿāleme meʾmūr olsa istemem

VII.

İtmedüḳçe ʿışḳa Mevlā ile iṩbāt-ı vücūd

Olmadıḳca pūte-i ʿışk içre iṩbāt-ı vücūd

İtmedükçe nārını tā-nūr iṩbāt-ı vücūd

İtmedükçe nezd-i ḳurb-ı Ḥaḳḳ'da iṩbāt-ı vücūd

---

[898] Fevr: Ḳaynamaḳ.

[899] Tennūr: […] Odun ve tāndır ġalaṭıdır ki ekmek pişürürler. Demirden meṣnūʿa ġaṣṭara ṭopraḳdan maṣnūʿa […] dirler Türkīde.

[900] Heft-ḫᵛān: Rüstem-pehlivānıñ kendüye maḫṣūṣ cengi.

Ḫˇāhiş-i dāreynden dil dūr olsa istemem

VIII.

Ne būkām olmaġa saʿyūn ne ṣafādur maṭmaḥum[901]

Ne resān-ı cāh-pür-ġavġa fenādur maṭmaḥum

Cāy-gīr-i dil diger ṣanma hevādur maṭmaḥum

Leyse li'l-insāni illā mā saʿādu[902] maṭmaḥum

Kām-ı ʿālem-i bī-zer ü bī-zūr olsa istemem

IX.

Tā-ḳarīn-i luṭf-ı Bārī olmayınca dil-**Rıżā**

Nūr olmaz nār hergiz cehl ile añla dilā

Yā meger ide tecellī nūr-ı pāk-ı Ḳibriyā

Maẓhar-ı nūr-ı tecellī olmayınca **Kānīyā**

Başdıġum yirler ser-ā-pā Ṭūr olsa istemem

250.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[903]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

ʿIşḳuñ yoluna mā-meleküm terk ideyazdum

Derdüñ yoluna varumı ben terk ideyazdum

Varumı degül cānumıda terk ideyazdum

Cānā seni ben miḥnet ile terk ideyazdum

Bi'llah ben ey tāze gül Türkī'de yazdum

II.

Ben kārumı hīç bilmeyirek çoḳ telef oldum

ʿÖmrümde hebā ile yazıḳlar seref oldum

Ne kām alabildüm ne ṣāḥib-i ġaṭaf[904] oldum

Dil Türkī'de baş Türkī'de cān be-kef oldum

Ben nāme-i ḥāsret yazısın Türkī'de yazdum

[75b]

III.

[901] Maṭmaḥ: Naẓar idecek maḥḥal-murāddır.
[902] "İnsan için ancak çalıştığı vardır." (Necm:53/39).
[903] D. (G. 122); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 477.
[904] ġaṭaf: Vüsʿat-ı māʿīşet. ʿĀġıtaf gibi.

Hīç bū-yı beḳā bulmadum el-ḥaḳ ḳoḳuladum
Ben ṭīb-i vefā ṭuymadum hergiz ḳoḳuladum
Hep bū-yı fenā gelmededür ben ḳoḳuladum
Yoḳluḳ ḳoḳusın çün deheninden ḳoḳuladum
Varlıḳ ḳapusın yoḳ yire berḳ ideyazdum

IV.

Dil-sūḫte[905] bir lāle-i rengīn idi dāġum
Yā baġrı yanıḳ lāle-i dil-sūz idi dāġum
Işküfte ḳızıl lāleye beñzer idi dāġum
Sāde gül-i ḫod-rūya[906] müşābih idi dāġum
Her bergini ben bir gül-i ṣad-berg ideyazdum

V.

Olursa gözümden hele dilden ıraġ olmaz
Vaṣluñla ḥayālüñ hele dilden ıraġ olmaz
Dil-dādenin ārūzi-yi viṣālüñ ıraġ olmaz
Meşhūr budur ʿāşıḳa Baġdād ıraġ olmaz
Rūz-nāme-i hicrānuñı da ger ideyazdum

VI.

Dil ṣafḥasına şīve-i dil-cūsı yazılmış
Ḫātem gibi bir naḳş-ı celī ile ḳazılmış
Rengīn-i besālet gele surḫ ile yazılmış
Tenhā o gülüñ rengi yāḫūd būyı degülmiş
Cān levḥine bu rengi de gül-bergi de yazdum

VII.

Eflāke irer bu dil-i bī-çāre fiġānı
Yanmaḳda **Rıżā** āteş-i firḳat ile cānı
Sevdi göñül ol ʿişve-ger-şūḫ-ı cūvānı
Kānī nigehi künd[907] ideli ṣafḥa-i cānı
Ser-semlikle kendümi de terk ideyazdum

251.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[908]

[905] Dil-sūḫte ve dil-sūz: Her biri birer lāleniñ ismi.
[906] Gül-i ḫod-rū: Bī-ġarez biten güle dirler ki bir nevi‘ çiçekdir.
[907] künd: Ḫarāb u rīz kicerāḥatdür.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

I.

Beni vālih iden ol ʿişve-bāz-i yārumı gördüm
Ḳalup ḥayretle pā-der-gil ne dem kim yārumı gördüm
Ne ḳudret cünbiş-i yek-ḫaṭve şīrīnkārumı gördüm
ʿİnān-ı iḫtiyārum gitdi elden yārumı gördüm
Ayaġdan ḳaldum ol serv-i sebük-reftārumı gördüm

II.

Āmānsız şeh-sūvār-ı nāze nā-çārı dü-çār oldum
Semend-i cevre çiynetse ṣaḳınmam ben dü-çār oldum
Ne çāre ser-nüviştem böyle imiş ben dü-çār oldum
Bugün bir seng-dil-i dildār-ı bī-raḥme dü-çār oldum
Ṭaş añdurdum dil-i dīvāneye ḳūhsārumı gördüm

III.

Baṣīretle cihānda çoḳ kesān-ḫūbı seyr itdüm
Hezārān dil-berān cān-sūz çeşm-i ḫūnı seyr itdüm
Sirişk-i dīde-sūr-ḫˇāb u dil-i pür-ḫūnı seyr itdüm
Şikāf-ı sīnede ḥāl-i dil-i pür-ḫūnı seyr itdüm
Belā bezmindeki peymāne-i ser-şārumı gördüm

IV.

Mey ʿışḳ-ı mecāzī nūş idenler ʿaḳlın aldurmış
Ṭamaʿkār-ı füzünter merd-i bī-hūş ʿaḳlın aldurmış
ʿUḳāl-i payī olmış tār-ı zülfī ʿaḳlın aldurmış
Ḳalmış[909] bir büt-i bāde-fürūşa[910] ʿaḳlın aldurmış
Yıḳılmış rūz-ı mestīden dil-i hüşyārumı gördüm

V.

Ümmīd-vārum **Rıżā-cū** sīneme ol şūḫı bend itmek
Taʿānuḳla mehī rūʾyāda ḫoşdur sīne-bend itmek
Degül muhtāc-ı taʿbīr-i tesellī dil-pesend itmek
Muḳarrerdür kemend-i ḥāle-i āġūşa bend itmek
Bu şeb rüʾyāda **Kānī** ol ḳamer ruḫsārumı gördüm

---

[908] D. (G. 123); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 478.
[909] Ḳalmış: Bayılmış D. (G. 123/IV.); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 478.
[910] bāde-fürūşa: tersā-fürūşa D. (G. 123/IV.); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 478.

[76a]

252.

Taḫmīs-i Ġazel-i Ḳānī Raḥimehu'llāhu'l-Ġanī[911]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Bir āfet-i cān ʿişve-ḳarā dil-bere düşdüm
Nā-gāh görüp ʿışḳına birdenbire düşdüm
Ḫālim ne yaman-ı ʿışḳla lenbere[912] düşdüm
Bir ḳaşları yā dil-ber-i sīmin-bere düşdüm
Peykān-ı ser-i tīrine sīnemgere düşdüm

II.

Şeb-tā-be-seḥer-i zülfine mevc-i ḫayālüm
Ḳarardı gözüm tā ki ṣarılınca ḫayālüm
Sevdā-yı viṣāliyle meżīḳ[913] oldı ḫayālüm
Fikr-i dehenüñ teng-derūn itdi ḫayālüm
Bī-aṣl u faṣldur düşeşüm yoḳ yire düşdüm

III.

Herkesde birer dürlü senüñ fiḳr-i viṣālüñ
Dil-dārelerin derdi hemān fiḳr-i viṣālüñ
Mużmer dil nicedür ārzū-yı viṣālüñ
Göñülden ider her kişi ümmīd-i viṣālüñ
Sevdüm seveli ḥażretüñi dillere düşdüm

IV.

Aḥvālümi cünbişden ider cümle traş ol
Setr ide müdām ider anı cümle traş ol
Sırr olması müşkilse ider cümle traş ol
Esrārumı ṭurmadan ider cümle traş ol
Sırr ṣaḳlanamaz hergiz[914] ʿaceb bir yire düşdüm

V.

Tā varamiceḳ şevḳ ile mey-ḫāne-i ʿışḳa

---

[911] D. (G. 118); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 473-474.
[912] lenber: Şūriş u ġavġā.
[913] meżīḳ: Maḥal dīv. Müdīv: Ṭār ölçücü.
[914] hergiz: hīç D. (G. 118); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 473-474.

Ṣāḥī mi olur girmeye mey-ḫāne-i ʿışḳa
Maḫv-ı ġam ider kim gire mey-ḫāne-i ʿışḳa
Düşdüm ġam-ı hicrānla mey-ḫāne-i ʿışḳa
Maḫmurluḳ el vireli derd-i sere düşdüm

VI.

Tārik olur ḥasretle ʿāşıḳa ammā
Gülzār-ı ṣafā fiḳr-i viṣālüñ ile cānā
Dil-bestelük ālüfte ider herkesi zīrā
Ebrūlaruñuñ fikri olup bir ḳara sevdā
Ḳarardı gözüm ḥasret ile ḫançere düşdüm

VII.

Ṣad-ḥamd ḫalāṣ eyledi merbūb ṭapusından
Rabbüm beni ayırmaya kendi ṭapusından
Bi'llah ḳunūṭ olmazam Allāh ḳapusından
Ümmīdümi kesdüm hele ḫalḳuñ ḳapusından
Allāh ḳapusı gibi bir açıḳ dere düşdüm

VIII.

Bir kimseye taḫmīl-i ḥaml eylemedüm hīç
Bir kimseden ümmīd u reca eylemedüm hīç
Ālāyişe rişte-i dil baġlamadum hīç
Cāh u şeref-i dehre göñül baġlamadum hīç
Ne fikr-i maḳāmāta ne ḫayr u şere düşdüm

IX.

Meḳkāre-i fırtunadur ammā zen-i dünyā
Bī-ʿad kişiler gördi şūy-ı dīde-i dünyā
Seḫḫāre-meniş bir zen-i bīve gibi dünyā
Ṣad ḥamd ki yüz bulmadı benden zen-i dünyā
Āḫir didi kendüm gibi bir şevhere düşdüm

X.

Ḫāṣ oldı ʿayārum meḥek çarḫda ṣad-ḥamd
Āb-rīz gibi ḳıymet-i ẓāhir hele ṣad-ḥamd
Gerdūni benüm aldı nümūnem ola ṣad-ḥad
Vezneyledi mīzān-ı felek ḳadrümi ṣad-ḥamd

Ol vezn ḫisābınca hele bir ṭare düşdüm

XI.

Almaz mı semerdan evcine almaya ḫardan
Herkes semeri dökmekde öç almada ḫardan
Meşhūr semer bār degül belli o ḫardan
Her bār rehā ister iken ester ü ḫardan
Ṣūfī gibi bir kendüyi bilmez ḫare düşdüm

XII.

Dīvāne-reviş ḫālimi kim gördüyse güldi
Rüsvālıġıma ʿışḳla dostlar bile güldi
Üftādeligim gördi **Rıżā** ḫalḳ baña güldi
Geldüm ḳapusı öñüne ʿālem baña güldi
Bu bābda ey **Kānī** ḳatı masḫare düşdüm

[76b]

253.

Taḫmīs-i Ġazel-i Ḳānī Raḥmetu'llāhu'l-Ġanī[915]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Ṣolmasun hīç aġlamkla gül yanaġı kimsenüñ
Olmasun teb-ḫāle-i[916] ḥasret dudaġı kimsenüñ
Bulmasun hīç mesleginde güm-sürāġī[917] kimsenüñ
Ḳalmasun şām-ı viṣāl-i yāra dāġı kimsenüñ
Batmasun tā ṣubḥa dek yā Rab çerāġı kimsenüñ

II.

Germī-i dildür dimāġ-ı ḥasretüm pür-ḫuşk iden
Tāb[918]-ı firḳatdür kim teb-ḫāle dar-ı ḫuşk iden
Fikr-i dür-ā-dūr-ı ʿaḳlum aldurup ser-ḫuşk[919] iden
Germī-i eşk-i taḫayyürdür beni leb-ḫuşk iden
Ṭolasun bu āteş-i terden ḳabaġı kimsenüñ

---

915 D. (G. 111); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 466.
916 Teb-ḫāle: Ḥarāret-i kebden ve ḥammanıñ ḥarāvetinden burunda ve dudaḳlarda ẓuhūr eyler. Ḳabarcıḳdır.
917 gümsürāġ: Yolı azmış ve yanılmış ve nişāne żayiʿ olmış.
918 Tāb: Ḫarāret.
919 ser-ḫuşk ve ḫuşk-i ser: Bi'l-iżāfe dīvāne maʿnāsına […] kināye […] bi'l-istiʿāre ḳanlu gözyaşı ḫarāretden kināye.

III.

Duḫter-i rez cām-ı neşʾe-i rīzi hem-āġūş idüp
Leb-ā-leb öyle neşāṭı oldı hem-āġūş idüp
Ḥāsidānı baḥr-ı ḥırṣa reşk ile nā-ġūş[920] idüp
Neşʾe-i vaṣl ḫumār-ı hecre hem-āġūş idüp
Çekmesün ḫamyāze-i ḥasret ḳaçağı kimsenüñ

IV.

İştiyaḳ-ı vaṣl ez-dil bī-ġam-ı ʿışḳ olmasun
Nāle-i üftādekānı ber-derd u bī-ʿışḳ olmasun
Şule-i āh-ı derūnī āteş-i ʿışḳ olmasun
Sīneler bī-dāġ diller bī-ġam-ı ʿışḳ olmasun
Sönmesün dey-māh-ı firḳatde ocağı kimsenüñ

V.

Cevr-i sāġar çünki itdüñ ya niçün dökdüñ diyü
Ḫatt-ı sāġardur[921] nişānum bādeyi dökdüñ diyü
Ḫırfetin gözetmedüñ bir ḳaṭresin dökdüñ diyü
Oldı leb-rīz-i[922] gażab sāḳī meyi dökdüñ diyü
Sürçmesün ʿālemde bir kerre ayaġı kimsenüñ

VI.

Tīr-i ser-tiz-i müje ḳavs-i ḳażā ebrū adı
Yek-naẓarda huş-rübā çeşmi velī seḫḫār adı
Örgüdür mirriḫı görse deşnedür ebrū adı
Ġamze gibi ḳanlu ḫançer gibi egridür adı
Olmasun būy āşinā-yı ḫūn dimāġı kimsenüñ

VII.

Fikr idüp pek ṣaḳla çark-ı mā-sivadan dāmeni
Olmuyor maḳbūl kimse çüni mülüvves dāmeni
Ṣarf-ı himmetle gerekdür ola pāk-i dāmeni
Āfitāb-ı ḫaşrle ḫoş-gīde olmaz dāmeni
Pāy-ı ḫāmde olmasun yā Rab yataġı kimsenüñ

[920] nā-ġūş: Baş aşağı ṣuya ṭalmaḳdır.
[921] Ḫatṭ-i cūd ve ḫatṭ-i sāġar: Ḫuṭūṭ-ı cām-ı cemden ṭoluluḳdan kināyedir. Ḫatṭ-ı baġdād ki kezālik ve ḫatṭ-ı erzāḳ ḫuṭūṭ-ı cām-ı cem kenārı ve yedi ḫatṭ imiş cām-ı cemde.
[922] leb-rīz: Keşreti müfīd kināyedir.

VIII.

Ne ʿaceb ṭabʿ-ı beşer kim hīç idbār istemez
Hep surūr-ı dil diler hergiz dil-i efkār istemez
Dileġi her neyse ister başḳa bir kār istemez
Müjde-i iḳbālde virseñ işitmek istemez
Ṭolmasun peygām-ı yeʾs ile ḳulaġı kimsenüñ

IX.

Çeşm cādū ġamze-cellād tīġ ebrūdur ḳazā
Dil-nevāzī ṭavr açmazdan ne müşkildür rehā
Kec-nigāh-ı dil-firībi örgüdür cān-ı **Rıżā**
Sāye-i pervāneden olur remīde **Ḳānīyā**
Vahşet-ābād olmasun künc-i ferāġı kimsenüñ

254.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhu'l-Ġanī[923]

Mefāʿīlün Feʿilātün Mefāʿīlün Feʿilün

I.

Göñülde sırr-ı muḥabbet rıżā-yı yāre gerek
Ola be-vefḳ-ı Rıżā-cū rıżā-yı yāre gerek
Serīre-i dili setrüñ rıżā-yı yāre gerek
O kim anuñ diye sırrı rıżā-yı yāre gerek
Derūn birūn niçe biñ şerḫa niçe pāre gerek

II.

Teġāfül eyleme ḳūy-ı vaṣlı gözlemeden
Mücerred āhla olmaz o semti gözlemeden
Göñülden özleyegör ġam yime o gözlemeden
Der-i nigāra varılmaz efendi gözlemeden
Peşīn o dergehe varmaġa istiḫāre gerek

III.

Olur mı ṣanʿat ile istifāża-i[924] nūra
Mücerred ʿalem degül istifāża-i nūra
Tecerrüd ile olur istifāża-i nūra

[923] D. (G. 107); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 465-466.
[924] istifāża: Ḫaber-i şāyıʿ olmaḳ ve vāsiʿ olmaḳ.

Göñülden ʿāşıḳ olan istifāża-i nūra
Şeb-i siyāh gibi iki yüzi ḳara gerek
[77a]
IV.
Ne ḳayd-ı būd-ne-būdı viṣāle ṭālib olan
Geçer cānından o kim ʿışḳ-ı yāre ṭālib olan
Reh-i viṣālde kim ʿışḳ-bāza ṭālib olan
Yem-i viṣālde dāʾim şināha[925] ṭālib olan
Miṣāl-i māhī yem-i cismi pāre pāre gerek
V.
Ne meyl-i ʿuḳbā ne dünyā ne cāhdur maṭlūb
Seḥerde girye ile āh-ı āhdur maṭlūb
Kemāl-i ṣıdḳla ʿışḳ-ı İlāhdur maṭlūb
Ḥużūr-ı yārda rūy-ı siyāhdur maṭlūb
Felekde girmege ol meclise sitāre[926] gerek
VI.
Ferāsetle ʿadālet idendür ʿārif olan
ʿİmāret-i[927] dile himmet idendür ʿārif olan
Şeh-i serīr-i ferāġat-ı **Rıżā** o ʿārif olan
Emīr-i kişver-i dildür egerçi ʿārif olan
Velī bu şāhlıġa **Ḳāniyā** emāre gerek
255.
Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥimehu'llāhu ʿAleyh[928]
Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün
I.
Ne ruḫsā-yı sücūd eyler ne-ḫod meyl-i namāz başuñ
İṭāʿatle zemīn-i ḳulluġa itmez niyāz başuñ
ʿĀlīl olmış subāt-ı[929] cehlden uyanamaz başuñ
Niçün bir de teġāfül raḳdesinden[930] ḳalḳmaz başuñ

[925] şināh: Yüzmek şuda.
[926] sitāre: Yıldız ammā baḫt maʿnāsı muḥayyelān murādır.
[927] ʿĀmāre: ʿAmlāmet; ʿĀmāre: Beglik. Yaʿnī emirlik.
[928] D. (G. 102); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 461-462.
[929] subāt: Sersām-ı serd ġalebe-i ḫ̆āb ile dimāġ-ı muḫtel olur. ʿİllet-i müstaḳḳiledir.
[930] raḳde: Be-maʿnā nevme ki vaḥde şeyfesidir.

Gül-āgīn-i ḫayāl-i ḫām ider ḥālini nāz başuñ

II.

Sezā mı ḫāne-i ḫammār[931] ġam-fersā tehī ḳalsun

Revā mı dest-i sāḳī-i feraḫ-baḫşā tehī ḳalsun

Niçün cām-ı muḥabbet ṭolmayup cānā tehī ḳalsun

Niçün bu vāz-gūn ṭās-ı ḫıred-fersā tehī ḳalsun

Ḫayāl-i ḫāmdan bir kerre de gelmez mi vāz[932] başuñ

III.

Ḳanāʿat-ı bāʿiṣ-i ʿizzet ne şübhe ġayret al ġayrı

Degül mi ẕıllı mūcib endük az ʿibret al ġayrı

Ṭamaʿ-kārī degüldür rāḫat-ı cān ʿibret al ġayrı

Degüldür az ḥırṣ-ı māl ü cāh ey dil yiter ġayrı

Dimāg-efsürde eyler az az bu ḥırṣ u az başuñ

IV.

Az ise azdurur az az ki ḥırṣa mübtelā olsañ

Azalt ḥırṣ u emelden geç o caybe mübtelā olsañ

Az olsa reh-zen raḫāt o mekre mübtelā olsañ

Çıḳılmaz başa başdan başa gūşiş-azma olsañ

Gider araya bir gün ister azma[933] ister az başuñ

V.

Gözet devrin ḫurūc az daʾire olmaḳ sezā olmaz

Ümīd itme geç bu kec-rev hergiz vefā olmaz

Selāmet ister iseñ çarḫa uy şāyed cefā olmaz

Dırāz itme sözi rāz-ı felek rūḥ-āşinā olmaz

Düşürdükce seni endīşeye dūr u durāz başuñ

VI.

Ḫilāf-ı cinsle ḥüsn-i ḫılāṭa[934] cān-sipār[935] olma

Rıżā bed-cins u bed aṣla ḫaẕer hīç bār u yār olma

Tāġāyür māʿni-i dūstāridür[936] ġaflet-şiʿār olma

---

[931] ḫāne-i ḥammār: Mey-ḫāne.
[932] vāz: Ferāġ u ferāġat.
[933] azma: İmtiḥān.
[934] ḫılāṭ: Muḫāleṭte ḳarışmaḳ. Yaʿnī muṣāḥabet.
[935] cān-sipār: Yaʿnī erẕel meyl-i ülfet murāddır.
[936] dūstāri: Muḥabbet idiclik dūstāri.

Raḳīb ile sülūḳ u seyre **Ḳānī** cān-sipār olma

Ḳūzı-mānend o merdüm-ḫˇārdur yir ol kirāz[937] başuñ

256.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[938]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Cān-fedāyī itmeyen maʿşūḳa ʿāşıḳ mıdur

Şemʿ-i ʿışḳa yanmayan pervānelik lāʾiḳ midür

Nār-ı ʿışḳa yanmayınca nūrını fārıḳ mıdur

Rāh-yāb-ı ḫalvet-i vaṣl olmıyan ʿāşıḳ mıdur

Ḫalvete ehl olmayanlar vuṣlata lāʾiḳ mıdur

II.

Cām-ı hicrān nūş idenler mey-küsār olmaḳ gerek

Nūş-ı dürd-i derd-i yār ile ḫarāb olmaḳ gerek

Cürʿā-i ʿışḳ ile mest-i bī-ḫodī olmak gerek

Dir imişsin ʿāşıḳān mest-i müdām olmaḳ gerek

Cām-ı şevḳuñ dūrdan bir kez gören ayıḳ mıdur

[77b]

III.

Yüz sürüp dergāh-ı yāre iʿtirāf itmek gerek

Ḫāḳ-ı pāyın sürme-i çeşm-i ümīd itmek gerek

Eşk-i ḥasret aḳıdupdur her seḥer nāliş gerek

Dest-ber-dil sikke-i teslīm dergerden gerek

Rū-be-ḫāḳ-i dergeh-i dil olmıyan ṣādıḳ mıdur

IV.

Hergiz itmez ḳābiliyyetsizde feyz-i Ḥaḳ sünūḥ

Çār naẓmuñ[939] ḥükmi perde sırr-ı rūḥ itmez vużūḥ

Gösterür dört üstine mekrīn olur āḫir füżūḥ

ʿUnṣur-ı ḫāḳīden itmezse güẓer mānend-i rūḥ

Āsmān-ı feyże her ṭāʾif-menīş ṭārıḳ mıdur

V.

[937] Gurān: Erkek ṭoñuz murād rakībdir.
[938] D. (G. 59); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 428-429.
[939] Çār-naẓm:ʿUnṣūr-ı erbaʿa

Olamaz mirʾāt-ı Ḥaḳ ʿirfānı yoksa sāde-dil
Beñzer ol āyīneye sırsız ola ol sāde-dil
Bir tehī sāġar gibi bī-neşʾe de olsa dil
Olmaduḳca neşʾe-i ʿirfān ile ālūde-dil
Her nidā iste derūnı feyżine sāʾiḳ midür

VI.

Aḥsen-i takvīm-i ādem kenz-i esrār-ı vücūd
Gevher-i yek-tā-yı ʿirfān zīver-i tāc-ı vücūd
Şeb-çerāġ-ı baḥr-ı ʿilm oldı mükerremter vücūd
Cevher-i rūḥ olmadıḳca maʿden-ārā-yı vücūd
Cevher-i ʿulvīye bu ḫāk-i siyeh fāʾiḳ midür

VII.

Sābikūnuñ ṣıdḳı aḳvā tā-ezel inṣāf kim
ʿIşḳ meydānında ser-bāz oldılar inṣāf kim
Rāh-ı yâre yek-dāne cān-sipār inṣāf kim
Ḥaḳḳ didi *ve'ṣ-sābiḳūne'ṣ-sābiḳūn*[940] inṣāf kim
ʿArşa-i ʿirfānda her süst-pā sābıḳ mıdur

VIII.

Setr-i ḥüzn ü ıżṭırab-ı ḳalb olur ancaḳ sezā
Leb-güşā-yı şekve ammā ʿāşıḳa olmaz revā
İştiyāk-ı dil dem-ā-dem ola efzūnter **Rıżā**
Şevḳden ḫūn-germ ü dil-nerm olmadıḳca **Kānīyā**
Serd-i dil bu bezm-i germ-ā-germde şāʾiḳ midür

257.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[941]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Miḳraż-ı hicri lebs-i[942] yamanı[943] keser biçer
Ḥaftān cevri reng-i ḫazānı keser biçer
Tīġ-i nigāhı pīl-i demānī[944] keser biçer

[940] "(İman ve amelde) öne geçenler ise (Ahirette de) öne geçenlerdir." (Vâkıʾa, 10).
[941] D. (G. 57); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 427-428.
[942] Lebs: Ṣub u câme
[943] yamān: Muḳābil-i yahşi maşdariye.

Ḫayyāṭ-ı ġamze kāle-i cānı keser biçer
Bilmez amān o şuḫ amānı keser biçer

II.

Çıḳmazsa câme-i ʿāşıḳa cânā ḳumāş-ı ṣabr
İçlik çıḳarsa minnet-i cândur ḳumāş-ı ṣabr
Her tādı şevḳ virür muḥabbet ḳumāş-ı ṣabr
Artar o ḳadd ü nār u nemden[945] ḳumāş-ı ṣabr
Kendüsine nigāhī ḳalanı keser biçer

III.

Ṣanma ḳolay biçmegi kālā-yı ʿişmeti
ʿİffetden oldı minsec-i[946] kālā-yı ʿişmeti
Herkes bilür mi biçmegi kālāy-ı ʿişmeti
Alur kesindiye kesīm-i fenn-i ʿişmeti
Kesmānına gelürse nihānı keser biçer

IV.

Baḫt-ı saʿīdi yāver olur ise kimseye
Ẓıll-ı hümāne-guṣṣa ki başına düşmeye
İtmem gümān ġıbṭa-i ġılmān u ḥuriye
Rıdvān alursa[947] ḳadüñ ḳad-i Ṭūbā vü Sidreye
İstebraḳī-i[948] sebzī-i cinānı keser biçer

V.

Kim bed-gümān[949] olsa bed-āhūş[950] bil anı
Dil-gīr ider ḳarīnīni bed-aṣıl bil anı
Olmaz revā-yı illf[951] **Rıżā** sen de bil bunı
Aġyāra faṣl ider seni ḳaṭʿīce bil bunı
Desterre-i sitem seni **Kānī** keser biçer

[78a]

258.

---

[944] demān: Güçlü ve ḳuvvetli.
[945] nār u nem: Mevzūn ve ḫūb ḳad bir aġacdır.
[946] minsec: Destkāh ve kārkāh ki dezgāh ʿaleṭidir.
[947] alursa: alup D. (G. 57/IV.); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 427-428.
[948] İstebraḳ: Muʿaraddır. İstebr ve stebraḳ ki ḳalın aṭlasdır.
[949] bed-gümān: Fenā ṣayıcı sūʾiẓẓan idici.
[950] bed-āhūṣ: Yaramaz ʿaḳıllu cehlinden ve inṣāfsızlıḳdan.
[951] ilf: Üns ve ülfet ve hem-dem olmaḳ.

Taḫmīs-i Ġazel-i Ḳānī Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[952]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

Celve-rīz olmada yār ḫāṭıradan ġayb mıdur
Olsa devr-i ʿāşıḳ u maʾşūḳ göñül ġayb mıdur
Ṭutsa damān-ı vaṣl dest-i ümīd ġayb mıdur
Ṭaleb-i vuṣlat-ı dildār dile ʿayb mıdur
Hecre ṣalduñ beni bu cāygeh-i reyb midür

II.

Cizye-i ḫoş-rübā ʿışḳuñla dil-i ḥayrān
Görse Mecnūn benüm ḥālümi olur heymān[953]
Bana raḥm eyle şehā ḥāl-ı perīşān-ı yaman
Ḥāṭıruñ neyle muṭayyeb olur ey āfet-i cān
Cān ise maṭlab eger ol daḫı der-ceyb midür

III.

Dil üftāde teneffüsle[954] be-ḳām olmaya mı
Aġarup ṣubḥ-ı merām mihr-i celī ṭoġmaya mı
Ne gümān gün yüzüñe leyl-i dücā olmaya mı
Şübhe var mı ḫaṭ-ı ruḫsār yüze çıḳmaya mı
Zālike'ṣ-ṣuhuf[955] ʿaceb muṣḥaf-ı lā-rayb midür

IV.

Fi'l-ḥaḳīḳa yüzi ol māh-ı ʿadīmü'l-meṯelüñ
Necm-i ṭārıḳ[956] mı bedr mi o ʿadīmü'l-meṯelüñ
Ẕühre mi cebhe **Rıżā** o ʿadīmü'l-meṯelüñ
Kānīyā ḫāl[957] u deḫānı o ʿadīmü'l-meṯelüñ
Noḳṭa-i şekk mi süveydā mı ḫaṭ-ı ʿayb mıdur

259.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[958]

---

[952] D. (G. 53); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 424.
[953] heymān: ʿIşḳla ḫayrān.
[954] Teneffüs: Nefes almaḳ. Murād diñlenmek ve ṣabāḥ yeri ağarmak.
[955] "Şüphesiz bu hükümler ilk sayfalarda, İbrahim ve Musa'nın sayfalarında da vardır." (Ala: 87/18).
[956] ṭārıḳ: Be-ġāyet münevver yıldızdır. Kevkebiʾṣ-ṣubḥ dirler. Vaḳt-i seḥer ṭoġār.
[957] ḫāl: cān D. (G. 53); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 424.
[958] D. (G. 157); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 503.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Girye-i bülbül tehī mi virür ḫandān üstine
Giryesin bī-mirye[959] ṣanma o gül-i cān üstine
Bir ümīdi olmasa olmazdı giryān üstine
Düşdiginden aġlarum yāruñ raḳībān üstine
Sevdigüm ġavġā bütün ʿālemde yorġān üstine

II.

Tābiş[960] ferḫāli[961] gördi oldı dil-i āvīḫte
Ser-nüviştüm olmasa olmazdı dil-i āvīḫte
Ben miyim tenhā niçe āşüfte dil-i āvīḫte
Gönlümi gördüm ḫatuñ mūyında ben āvīḫte
Ṣan şikest taʿliḳ yazmışlardı reyḥān üstine

III.

Derd-i ʿışḳ-ı kimse kendü ṣanmānu kim dilemiş
Mübtelāya ṣorma bilmez kim ne sırra uġramış
Anı ṣor ber-dār-ı[962] ʿışḳa ṣanma kendü istemiş
Cānı bir şīveyle ol ṭıfl-ı melek-ḫū istemiş
Dönmesün bāri sözinden baş degül cān üstine

IV.

Nev-çemān ḳāmet-i bālāsına ẕillet viren
Yāl u bālā[963] reşk-i ḥurīdür göñül meyl itdüren
Dil-firīb şīve-i reftārider ḥasret viren
Ḳadd-i yāre üsküf-i zerrīnidür ḳuş ḳonduran
Fāḫte ḳonmuş gibi seyr ü ḫırāmān üstine

V.

Ḳayd-ı zülf-i leyli-i ʿışḳa düşen bī-çāregān
Uġradup başuñ belāya düş olan bī-çāregān
Ḳays-veyş naʿradan āvāredür bī-çāregān
Fikr-i gīsū-yı belāya[964] düşmesün bī-çāregān

[959] mirye: Şekk u ẓan.
[960] tābiş: Fürūġ ki parlāmak.
[961] ferḥāl: Omuzdan gögse ürgüsüz ṣārḳān ṣāc.
[962] ber-dār: Maṣlūb.
[963] Yāl u bāl: Boy ve poş ki ḳāmet-i mevzūn ve bülend ve mütenāsib'ül-ʿaẓādan ʿibāretdir.

Ol belāyı atma ʿuşşāḳ-ı perīşān üstine

VI.

Dilde şevḳ-efzā-yı vuṣlat-ger olursa cāy-gīr
Hergiz aramış **Rıżā** olamaz göñülde cāy-gīr
Bir süre ḳalmıyor bir ġam olınca cāy-gīr
Çeşm-i ḫūnīnde ḫayāl-i ḫaṭṭı olmaz cāy-gīr
Ḥaṭ yazılmaḳ mümkin olmaz **Kānīyā** ḳan üstine

[78b]

260.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[965]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Nemed-pūş-ı tecerrüd-sū-yı şāḫāna varur varmaz
İdüp taḫḳīḳ-i faḳrı bezm-i şāḫāna varur varmaz
İdüp berdūş delḳ-ı[966] ḳaḥri şāḫāna varur varmaz
Ḥuceste-baḫt olan ebvāb-ı şāhāna varur varmaz
Ḫudā-perver olan ümmīd ḫᵛāhāna varur varmaz

II.

Mihirden istifāze eyliyor nūrı meh-i tābān
Firūġ-ı mihr-i ʿālem-tāba gelmez ẕerreveş noḳṣān
ʿİdād-ı ḥıṣṣi olmaz ẕerreler bī-ʿadd ü bī-pāyān
Vücūd-encümeni muġnī olur ḫurşīd ruḫsārān
Anuñçün ẓāhirā eṭrāf-ı māhāna varur varmaz

III.

Maḳālāt-ı dürūġ-gūyı sebük-serlerde[967] ẓāhirdür
Ṭamāʾat neşʾesi mey-nūş-ı ġafletlerde ẓāhirdür
Seḫāfet[968]-şīvesi dīvāne-meşreblerde ẓāhirdür
Teġāfül şīvesi mestāne cünbişlerde ẓāhirdür
Uyurlar ḫᵛābgāh-ı şeb-külāhāna varur varmaz

IV.

---

[964] gīsū-yı belāya: gīsū-yı siyāha D. (G. 157/V.); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 503.
[965] D. (G. 76); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 441-442.
[966] delḳ: Ḫırḳa-i dervişāndır.
[967] sebük-ser: Ḫafīfiʾş-şuʾūr.
[968] Seḫāfet: Sefāhat ki ḫafīfü'l-ʿaḳıldır.

Naḳīż[969]-i ʿārifāndur tā ezel nā-dān-ı gümrāhān
Taġāyür üzredür rāst-revc eşḫāṣ-ı gümrāhān
İşitmez söylese ṣaddı sözi ḥaḳ ise gümrāhān
Muʿārıżdur hemīşe zümre-i eżdāda gümrāhān
İder taʿrīż-i düzdān rāst-rāhāna varur varmaz

V.

Hüner-mendīde daʿvā-yı tefāḫür herze-gülukdur
Eṭvār-ı pesendīdür **Rıżā-cū** şerm rūlukdur
Siyeh-rūyı aġarmaḳ himmet espīd-rülukdur
Taḳarrüb rū-sepīdāne be-**Kānī** sürḫ-revlikdür
Aġarur rīş-i gerdūn ṣubḫgāha varur varmaz

261.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[970]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

Mālik-i mülk ü dād oldı göñül ḥālümdür
Dāl olur ṣıdḳ-ı dile ṣīve-nümā ḳālimdür
Güher-i maʿniyi kāl ṣāf-teri bālimdür
Suḫan-ı ʿışḳ Ḫudā çün ezelī ḳālimdür
Kīl ü ḳāl eylememek lāzıme-i ḥālümdür

II.

Ḫürmetin ṣıḥḥatini bildüm anı ʿaḳd itdüm
Aṣlī baġı ister ḥürmetle ʿaḳd itdüm
Germī-i şevḳ-ı viṣāliyle hemen aḳd itdüm
ʿAḳlımı mehr virüp duḫt-ı rez-i ʿaḳd itdüm
Ger ḥelālümle disem ʿayb degül mālumdur

III.

Olmışız ʿışḳla cānā bu cihānda ser-bāz[971]
Ser-fürū[972] eylemişüz ʿışḳa şevḳ-ı iġrāz
Ne teʿallül[973] ne teʿarruż[974] idemezler ibrāz

[969] Naḳīż: Żıdd-ı āḫer
[970] D. (G. 46); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 417.
[971] ser-bāz: Baş oynadıcı ve ʿışḳla seciʿ.
[972] Ser-fürū: Tevāżu ve itāʿati müfīd.

Bize erbāb-ı taṣarruf olamaz ḥarf-endāz
Ṣīġa-i emsile-i ʿunṣūrumuz sālimdür

IV.

İkṣir-i meyl-i kesān ṭanṭana[975] vü keṣretedür
Ne ʿacebdür levh u aḥsen ile heb rütbededür
Maṭlūb u maṭmaḥ olan ʿizzetedür rifʿatedür
Zāhidüñ daḫli mey-i bī-meze-i ġafletedür
Almaz aġza lebüñi mesʾeleye ʿālimdür

V.

Ṭurfadur[976] ṭarfa-i[977] çeşmi görüp añla anı
Ġamze-i cellād ḳaşı tīġ siyeh-tābānı
Var **Rıżā** müsellaḥ ʿışḳ içre niçe ḳurbānı
Ġamzesi ḳanlu idüginde naẓar var **Kānī**
Ḫançeri dil dökerek ḳana girer ẓālimdür

[79a]

262.

Taḫmīs-i Ġazel-i Maʿārif-i Ḳānī Raḥimehu'llāhi ʿAleyh[978]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

Çekme ġam hīç göñül her işüñ Allāh yapar
Ḥaḳḳ'a tefvīż idegör ṣıdḳla Allāh yapar
ʿArż-ı ḥācāt idegör āḫir ile Allāh yapar
Ne tüvānger ne keremver ne zevi'l-cāh yapar
Ne ḫıdīv ü ne müşīr ü ne şehin-şāh yapar

II.

Düşme fikrine bu virān-gede-i pür şerrüñ
ʿĀḳibet n'olacaġın eyle tefekkür dehrüñ
Eyle bu fāniyā ferzāne baṣīret naẓaruñ
Ḳaṣr-ı vīrān-şüdesin ḫāne-ḫarāb ġadruñ

---

[973] teʿallül: Bahāne eylemek.
[974] teʿarruż: Teveccüh ve ḳaṣd ve eyilmek.
[975] ṭanṭanı: Şöhret-şān.
[976] Ṭurfa: Cedīd nesne ve ḫoş nesne ki bāʾiṣ-i istiʿcāb olur begenilmekden.
[977] ṭarfa:Bir kerre naẓardan ʿibāret.
[978] D. (G. 51); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 422-423.

Sen elem çekme göñül Ḥażreti Allāh yapar

III.

Kim ẓalūm ise olur mesken yüzüm ḫāneleri
İtdigün bulsa gerek ola ḫarāb ḫāneleri
Temelinden yıḳılup ola yebāb[979] ḫāneleri
Ṣarṣar-ı[980] ʿātiya[981] depretmiyecek ḫāneleri
Bir nermce sıcacıḳ āh-ı seḥergāh yapar

IV.

Ṣoñuna eyle naẓar her ki sitemkāruñ işüñ
Ki nedāmet oluyor ṣu gibi cefākārın işüñ
Döġinüp āh idersüñ añlar o ḫattārun[982] işüñ
Ġam yeme ey dil-i ḥayret-zede ġaddāruñ işüñ
Ḥażreti Muntaḳīm-i ʿadl be-bi'llāh yapar

V.

Aṣırı ʿasf[983] u teʿaddī idenüñ ḥālleri hep
Ẓulmidür aña mükâfat-ḫīzi[984] ḥālleri hep
Ocaġı tütmeye virān olıcaḳ yirleri hep
Yed-i ṭūlā-yı ḫaṣm yetmeyicek yirleri hep
Ġayretu'llāh olıcaḳ bir yed-i ḳūtāh yapar

VI.

Vaḳte merḫūn umūr ṣanma ki ihmāl eyler
Ki ẓuhūrı ḥükme mebnīdür imḥāl eyler
Uyma mekkâreye ey dil seni imlāl[985] eyler
Dime ihmāl ider ümmīd ki imḥāl eyler
Bir gün olur işi ber-ṣūret-i dil-ḫᵛāh yapar

VII.

Dāʾimā eyle tefekkür ġażabını Ḥaḳḳ'uñ
Luṭf u ḳahrını görüp ḳudretin añla Ḥaḳḳ'uñ

[979] yebāb: Ḫarāb.
[980] Ṣarṣar: Bād-ı serd u saḫt.
[981] ʿatiya: Bād-ġāyet-i saḫt.
[982] ḫattār: Ġaddār ve ẓulümkār.
[983] ʿasf: Ẓulm.
[984] ḥīzi: Rüsvāy ve ḫūr ve ḥaḳīr.
[985] imlāl: Ḳasāvet-i keder.

Luṭfını eyler çeḳ ḳahrını yād it Ḥaḳḳ'uñ
Ḳahr-ı ḫaşma idicek emr-i taʿalluḳ Ḥaḳḳ'uñ
Peşşeye[986] ṣaḳb-ı[987] dimāġ u dehenüñ rāh yapar

VIII.

Ceẕbe-i ʿışḳ dile tā ola mıḳnaṭīsi
ʿĀşıḳa ceẕbe olur niteki mıḳnaṭīsi
Şübhe mi kim o göñül ṣāḥib-i mıḳnaṭīsi
Dilde kim hāṣıl ola ceẕbe-i mıḳnaṭīsi
Ḫaşm-ı pulād-ten olsa bayaġı kāh yapar

IX.

Şīve-i luṭf u ḳahrı gör ne itmiş ʿālemde
ʿİbret al eyle baṣīretle naẓarı ʿālemde
Hep şuʾūnāt-ı Ḥudā'dur görinen ʿālemde
Böyledür ḳāʾide-i ḳahr u luṭf ʿālemde
Ḫāne-i ehl-i dili gāh yıḳar gāh[988] yapar

X.

Hīç ḥazīn olma dilā bir dem ola Ḥażreti Ḥaḳḳ
Şeb-i tārīk ġam-ı rūşen ide Ḥażreti Ḥaḳḳ
Luṭfını yāver ide eyle niyāz Ḥażreti Ḥaḳḳ
Şeb-i hecrüñ seḥeri yaḳlaşıcaḳ Ḥażreti Ḥaḳḳ
Āhınuñ her şererin meşʿale-i māh yapar

XI.

İmtiḫān itmededür Ḥażreti Mevlā ḳulını
İbtilā eylemede sevdigidür ol ḳulını
Perde-i ġafleti çāk eyle sevesin ḳulını
Sen hemān ḥāżır ol Allāh unutmaz ḳulını
Sen uyurken işi birden bire nā-gāh yapar

XII.

Seyl-i āhdın yıḳılur ḫāneleri ġaddāruñ
Tā temelden yıḳar ol ḫānelerin ġaddāruñ
Ṣadme-i seyle **Rıżā** ṭaynamaz ġaddāruñ

[986] Peşşe: Sivrisinek.
[987] ṣaḳab: delik.
[988] gāh: Ṣamān.

Kānīyā eşk yıḳar ḫānesini ġaddāruñ

Āhı elden ḳoma maġdūruñ işüñ āh yapar

[79b]

263.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[989]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Ḥaṭ gelse yüze bu nöbet-i vuṣlat virecekdür

Ol vechle baḫtum bana fırṣat virecekdür

Seyr-i çemen ḥüsnine ruḫṣat virecekdür

Āyineye naḳş-ı ḫaṭṭı ṣūret virecekdür

Bir ṣūreti de ʿāşıḳa elbet virecekdür

II.

Dil ḫānesīne olsa ġamı şöyle mürāzim[990]

Ṣad-şevḳ-ı maḥabbetde göñül yine müdāvim

Setr ola mı reşk-āverī olsa da maḳāsim [991]

Erbāb-ı ḥased her ne ḳadar olsa müzāḥim

Bir kerre felek baña da nevbet virecekdür

III.

Ser-şār ṣuñar sāġar-ı mergi içürür hep

Ne pīr ü ne bir nāhime yeksānı içürür hep

Ne ṣayf u şitā ṣubḥ u mesāde içirür hep

Bir kimseyi leb-teşne geçürmez ṣu arar hep

Sāḳī-i ecel herkese şerbet virecekdür

IV.

Kimdür dileġi gibi tamām ire murāda

Kim gördi cefāsına ṣefā ola ziyāde

Encāmı servet ü sāmānı mezāda

Gerdān olur elbetde seri ṣaḥn-ı cefāda

Gerdūn aña kim nevbet-i devlet virecekdür

V.

[989] D. (G. 49); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 419.
[990] mürāzim: Bir yerde dāʾim oṭurucu.
[991] maḳāsim: Endīşe edici.

Her kim ki baḫīt ise **Rıżā** her işi āsān
Tevfīḳa ḳarīn ider anı Ḥażreti Mennān
Bā-saʿd olur ġıbṭa feża-i fāʾik-i eḳrān
Kānī olur āzāde ser-i minnet-i dü-nān
Ol kimseye Allāh ki saʿādet virecekdür

264.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[992]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Zār eyledigüm vuṣlat-ı didāruñ içündür
Efkār-ı dilüm ġamze-i mekkārun içündür
Ṭūl-ı hevesim zülf-i siyeh-kāruñ içündür
Āh eyledigüm ḫāl-i siyeh-kāruñ içündür
Ḳan aġladıġum laʿl-i güher-bāruñ içündür

II.

Şemm eylemedüm būy-i vefā bāġ-ı fenāda
Gül içün murād olmış bu bāġ-ı fenāda
Boydan boya gezdüm göremem bāġ-ı fenāda
Arama dü-çār olmadıġum bāġ-ı fenāda
Ol serv-i sehī şīveli reftāruñ içündür

III.

Oldum göricek āyīne-i ḥüsn-i ṣūret
Eyledi beni ḥayretle gördüm o ṣūret
Ḳalmadı mecāli dilümüñ nuṭḳa çü ṣūret
Lāl oldıġum aḥbāb miyānında çü ṣūret
Ṭūṭī gibi ġayrīlere güftāruñ içündür

IV.

Senden digeri dil-bere ben baḳmaduġum hīç
Senüñ gibi arām-ı dilüm bulmaduġum hīç
Dil-dār-ı dil-ārā-yı göñül görmediġüm hīç
Dil-berleri sensüz göze göstermedigüm hīç
Ey rūḥ-ı revān hˇāhiş-i dīdāruñ içündür

[992] D. (G. 44); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 416.

V.

Ḥüsnüñ ṣanma ḫūş-rübā eyleme taʿyīb
ʿIşḳ ile yanar ḳalb-i ḥazīn eyleme taʿyīb
Ārzū-yı dilüm ṣubḥ u mesā eyleme taʿyīb
Vuṣlat hevesin eyledigüm eyleme taʿyīb
İnkār idemem cürmimi iḳrāruñ içündür

VI.

Hīç yol sapamaz rāh-rev-i ʿışḳuñ olanlar
ʿAḳla uyamaz dil-şode-i ʿışḳuñ olanlar
Ṭoġruldu yolın cūy-reh-i ʿışḳuñ olanlar
Hep rāst-rev-i şāh-reh-i ʿışḳuñ olanlar
Pür rāstī-i ḳāmet-i hem-vāruñ içündür

VII.

Mey-gūnı lebüñi ḫˇāhiş eyle her kim ögerse
Riżvāna olur ġıbṭa-fezā her kim ögerse
Başuñ **Rıżā** çāşni-i ʿışḳuñ ögerse
Kānī seni şīrīn suḫenlerle ögerse
Hep çāşni-i şīve-i āẕāruñ içündür

[80a]

265.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[993]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Şuʿle-i şemʿe ḫoşā mecbūr olur pervāneler
Varlıġın maḥv eyleyüp pür-nūr olur pervāneler
ʿUnṣur-ı cismin yaḳup mesrūr olur pervāneler
Şūriş-i[994] şemʿi neden idrāk ider pervāneler
Sūziş-i ʿışḳ ile bī-pervā niçe bir yāneler

II.

Çār-naẕm-ı ʿişreti zeyn eyleyüp dert üstine
Çār-ender-çār-ṣanʿat gösterüp dert üstine

[993] D. (G. 43); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 415-416.
[994] Şūriş: Fitne ve ġavġa ve ḳarmaşalıḳ.

Çār-erkān şeş-cihtle rabṭ olup dert üstine
ʿUnṣur-ı her nāzı tertīb eyledi dert üstine
Ol dür-i yektāveşi beş beş ṭoġırsın āneler

III.

Ḫancer-i ebrūyla cellād-ı çeşmüñ müttaḥid
Ġamze-i mekkār ile her tīr-i müjen müttaḥid
Ḫāldār-ı rūyla zülf-i siyāhuñ müttaḥid
Bunduḳ-ı laʿlüñ ile bādām çeşmüñ müttaḥid
Ol sebebden çatlar ey āteş-meniş kestāneler

IV.

Ābveş seyyāl-ḫūy-ı meyyāl olan ne şīr-i merd[995]
Nārveş sūzān u ḫākī-ṭabʿ olan nā-merd-i[996] merd
Merd-i mey żann eyleme her kārda çün-bād-ı serd
Āb-ı ḫuşk āteş ise ter ḫāk-ı ṣıḳlet bād serd
ʿĀlem-i āba neden eyler heves mestāneler

V.

Delḳ-püş-ı ʿışḳ olanı eyleme taḥḳīr kim
Mest-i cām-ı derd olan eyleme taḥḳīr kim
Ḫāne-ber-dūş ḫarābī eyleme taḥḳīr kim
Merd-i dīvāne-nümāyı eyleme taḥḳīr kim
Nezd-i Ḥaḳ'da ʿāḳile maġbuṭdur dīvāneler

VI.

Ṣanma kim dānā-menişdür müddeʿ-i ẕū-funūn
Āşinā-yı dil olan ferzānedür ehl-i süḳūn
Lāʿubāli rind-i rūşen-dil olan ṣāḥib-derūn
Şeh-süvār-ı ʿarṣa-i iḳbāldür ehl-i cünūn
Pā-bürehne hep piyāde gezmede ferzāneler

VII.

Her ne var ʿālemde Ḥaḳḳ'uñ varlıġınla var **Rıżā**
Perde keṣret vaḥdete sen varlıġın maḥv eyle tā
Nefy ü iṣbāt eyleyüp illāyı añla dāʾimā

[995] Şīr-i merd: Şeciʿī yaʿnī merd ʿāḳıl.
[996] Nā-merd: Ḫasīs ve denī'l-aṣıl.

Vaḥdet-i Ḥaḳḳ'ı niçün münkir olurlar **Kānīyā**

Muʿteber olmaḳ gerekmez mi ʿaceb bir dāneler

266.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[997]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

ʿĀşıḳ olınca āhla dünyāyı ṭoldurur

Feryād u ẕāri ʿālem-i ʿulyāyı ṭoldurur

Seyl-i sirişki vādi-i ṣaḥrāyı ṭoldurur

Sāḳī ne dem ki sāġar-ı ṣahbāyı ṭoldurur

Ḫūrşīd ṣān ki nūrı ile ayı ṭoldurur

II.

Süllemā-yı ʿışḳı dilde ḳomaz ẕerrece muḥāl

Sāmān-rübā-yı ʿāḳil olur ʿişve vü delāl

Eyler mi derd-i ʿışḳı taḥammül ʿaceb ḫayāl

Bir kez ṭagıtmasun ṣaçın ol Leylī-i cemāl

Mecnūnları ṭaġı ṭaşı ṣaḥrāyı ṭoldurur

III.

Hep nāliş eylemededür ṣubḥgāhumuz

İrmez mi ḳūy-ı yāre ʿaceb āh u vāhumuz

Bir ʿārif-i ferişte-şīmedür penāhumuz

Bir müslim-i müsellemüñ ʿışḳıyla āhımuz

Tāv-ḫāne-i[998] zemīn-i Buḫārā'yı ṭoldurur

IV.

Her ṣıdḳ-pīşe-dil-şode āşüfte şöhreti

Her ṣāḥib-i fütüvvet ferzāne şöhreti

Ṣaḥib-kemāli menbaʿ-i ʿirfān şöhreti

Her cāy-ı[999] olmıyan kişinüñ ṣīt ü şöhreti

Ercā[1000] yine yiter bütün ercāyı ṭoldurur

[80b]

---

[997] D. (G. 40); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 413.
[998] Tāv-ḫāne: Kārbānsarāy.
[999] ārā-dem-i cāy: Maḥal u mekân.
[1000] Ercā cemʿ recā: Bi'l-ḳaṣır ki nāḫīye maʿnāsınadır.

V.

Yeksān ṣanma her kişiyi güle müstaʿid

ʿĀlemde oldın her biri bir gūne müstaʿid

Bak ḥāle añla dürlü tecellīyle müstaʿid

Her cān zi ins ü cān degül ol feyẓe müstaʿid

İllā o cān ki cānla her-cāyı ṭoldurur

VI.

Ol ʿişve-bāz-ı nāz-perī gözi sürmelü

Sevdā-yı ʿışḳı oldı **Rıżā** serde yazılu

Cām derūn bāde-i ʿışḳ ile ṭopṭolu

Kānī o ay çehrelü ḫūrşīd behrelü

Niçün ġażabla aġzına ayı ṭoldurur

267.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1001]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Dil-gerāyī şöhret ü şāna dilā āfetlidür

Ḥaddüñi itme tecāvüz her cihet rāḥatlidür

Vażʿ u ṭavrın şerʿe taṭbīḳ ʿaḳibetlidür

Māʾil olma câme-i câha göñül ṣıḳletlidür

Ḥırḳa-i faḳrı libās it işte ol ḫıffetlidür

II.

Ḳāniʿ olmaz câhilān Mevlā'sınuñ taḳdīrine

Kim sefālet-ṭīnet ise baḳmıyor taḳdīrine

Hīç tabeṣṣur eylemez bühtan ider taḳdīrine

Rāżı ol *naḥnu ḳassemnā beynehüm* [1002]taḳdīrine

Eyleyen Ḥaḳḳ'a tevekkül rütbesi rifʿatlidür

III.

Āşinā-yı ḥāl olan hīç söylemez ḥālüm şudur

Çün derūnī ṣıdḳla pür söylemez ḥālüm şudur

[1001] D. (G. 38); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 412.

[1002]"Rabbinin rahmetini onlar mı bölüştürüyorlar? Dünya hayatında onların geçimliklerini aralarında biz paylaştırdık. Birbirlerine iş gördürmeleri için, (çeşitli alanlarda) kimini kimine, derece derece üstün kıldık. Rabbinin rahmeti, onların biriktirdikleri (dünyalık) şeylerden daha hayırlıdır." (Zuhruf: 43/32).

Mālik-i kenz-i ḳanāʿat söylemez ḥālüm şudur
Nīm-nān ḫursendesi ol söyleme ḥālüm şudur
Sırrını setr eyleyüp ʿarż itmeyen ʿizzetlidür

IV.

Nā-şitābı eyleme iẓhār kimse bilmesün
Giryenāk ẓāhirā gösterme kimse bilmesün
Merd-i ser-bāz ola gör ʿizzetle kimse bilmesün
Aġlar iseñ gūşe-i vaḥdetde kimse bilmesün
Dimesünler var ise bir kimseden ḥācetlidür

V.

ʿĀḳilān rāst-rev-i ṣıdḳla ṣad ḳula eyler intihāz
Eyler aḥvāle naẓar kimseye itmez iġtimāz
Ḫurde-binān ʿirfān eyler **Rıżā-cū** iḫtirāz
Kānīyā yārān ile ülfetden eyle iḫtirāz
Muntaẓır olma selāma ol daḫı minnetlidür

268.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1003]

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

I.

Be-kām olmaġa dād u sitādımuz yoḳdur
Deger viṣāli dil-ārā murādumuz yoḳdur
Uçardı ḳūyına göñül ḳanadımuz yoḳdur
Tefāḫur itmege lāʾiḳ nijādımuz[1004] yoḳdur
İżāfet-i suḫane iʿtiyādımuz yoḳdur

II.

Arama bizde irāde ki cümle maḥv oldı
Ne rū-yı sāḳī-i dil-cū ne cām-ı żaḥv[1005] oldı
Ne nūş-ı bāde-i vuṣlat-ı göñül ne ṣaḥv[1006] oldı
Arada biz hele şaşduḳ irāde maḥv oldı
Murādumuz diyecek bir murādumuz yoḳdur

[1003] D. (G. 37); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 411-412.
[1004] Nijād: Aşıl ve şoy.
[1005] żaḥv: Āşikār olmak.
[1006] ṣaḥv: Sekrden ayılmak.

III.

Tabaṣṣur eyle bu varlıḳ vücūdsuzlıḳdur
Gelişi añla ʿademden vücūdsuzlıḳdur
Ḳo iddiʿāyı nihāyet vücūdsuzlıḳdur
Vücūd ararsañ efendi vücūdsuzlıḳdur
Vücūd-ı ʿāriżīye istinādımuz yoḳdur

IV.

Egerçi rū-siyehüz biz ne pek de bed-rāmuz[1007]
Ḳuṣūra muʿterifuz ʿācizān-ı nā-kāmuz
Ne ḳayd-ı sūd u ne sūdī ne meyl-i arāmuz
Ne nīk-nāmlıġımuz var ne pek de bed-nāmuz
Taḫalluṣ eyleyecek rütbe adımuz yoḳ

[81a]

V.

Mekābirān-ı zemāne olındı ṣulḥ-ı ebed
Mekāviḥān-ı[1008] ʿaṣrla olındı ṣulḥ-ı ebed
Ki düşmenān cihānda olındı ṣulḥ-ı ebed
Muʿāriżāt-ı ṣuverle olındı ṣulḥ-ı ebed
Bizüm bu maʿrekelerde[1009] cihādımuz yoḳdur

VI.

Müdām ʿāyīneveş dilde rū-nümānsın sensüñ
Ḫazīn-i ḫāṭıramızda ferāḥ-fezā sensüñ
Ezelde rabṭ-ı dil olmış ki āşinā sensüñ
Reh-i vefāda ebed ẕikr ü fikrimüz sensüñ
Cerāb-ı[1010] dilde bizüm ġayrı zādımuz yoḳdur

VII.

Ḫużūr-ı yāre irerdüm beʿavnī Sübḫāni
Ki ṣū-yı vaṣla **Rıżā-cū** bulaydum imkānı
Ne ḳayd-i ʿayş[1011] u taʿalluḳ ne ẕevḳ-ı cismāni
Beri o rütbeyüz esbābdan ki ey **Kānī**

[1007] bed-rām: Ser-keş.
[1008] Mekāviḥ: Meḫāṣım ki āşikārā ḫuṣūmet edici.
[1009] māʿreke: Mevżuʿ-ı ḥarb maʿārīk cemʿi.
[1010] Cerāb: Ṭaġarcıḳ maʿlūm. Ecribe vecrib-i cemʿi.
[1011] ʿayş: Ḥayāt.

Tevekkül ile daḫı ittiḥādımuz yoḳdur

269.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1012]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

Sīmden servi midür ḳāmet-i mevzūn terdür
Nev-ḫırāmān-reviş ʿaḳl iledür ḫūbterdür
Nūrdan ʿāyīne mi yā görinen sīmterdür
Lebi gül-nār o bütüñ ġabġabı sīb-i terdür
Sīne vü nāfesi ayvā diyecek yirlerdür

II.

Al ṭūtī gibi aġzından lisānī gūyā
Nāz ile söylemesi ṭatlu şeker-ḫā gūyā
Ḫandesiyle kelimāt olur şeker-rīz gūyā
Deheniyle suḫeni gül be-şekerdür gūyā
Leb-i pālūde-i terden daḫı nāzükterdür

III.

Yed-i ḳudretde iki ḳaşı Ḫorāsānī dü-nūn[1013]
Kim bilür nüsḫa-i ḥüsnine meger ehl-i büṭūn
Nev-demīde ḫaṭṭ-ı şān ḫāşīye-i metn-i fünūn
Ṣafḥa-i çehre-i pākizesi tefsīr-i ʿuyūn
ʿAks-i müjgānum o tefsīre ʿaceb mısṭardur

IV.

Beni dīvāne iden ʿışḳ-ı dil-efkāruñdur
Sebeb-i cennet olan zülf-i siyehkāruñdur
Dili ber-dīde-i zencīr iden evkāruñdur[1014]
Sebeb-i dil siyehi ḫaṭṭ-ı siyehkāruñdur
Yoḫsa ḥāl-i siyehüñ cānā deger ʿanberdür

V.

Misk otı ṭurrasıdur kām-ı dile revḥ-i[1015] mūd

[1012] D. (G. 36); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 410-411.
[1013] nūn: Seyf maʿnāsına.
[1014] evkār: Ṣāḥib-i sev-güẕeşt mest-i lā-yaʿḳıl.
[1015] revḥ: Rāḥat ve şemm eyleye.

Sünbülün kākülüdür cān otu būy-ı efzūn
Gīsū-yı ṭīb-i dil-āvīz ḫoşā müşk-ālūd
Ḥāl-i būyın ise bir ʿanber-i dūd-ālūda
Sīmden saḫte gūyā ẕeḳanı micmerdür

VI.

Cām-ı ʿışḳ ile mey-āşām-i ḫarābī mestān
Şīr-i mest olmaġla dinse de mestān şāyān
Maṭlaʿ olmışuz esrārımı ʿışḳa hemān
ʿAlimü'l-ġayb taḫalluṣ idinürseñ şāyān
Dilimüz vāḳıf-ı sırr-ı dehen-i dil-berdür

VII.

Derd-i dil-ber ḳusūr-ı ṣabr-ı dil u sāmānı
Ġayr-i derdi olamaz derdine hīç dermānı
Ṣabırdan ġayrī nedür hīç bile imkānı
Üstine düşmemenüñ var mı meger imkānı
Beni āġışte be-ḫūn eyleyen ol ḫançerdür

VIII.

Zāhidā ehl-i ḫarābātı olamaz saña ḥarīf[1016]
Eylemez kimse saña bāde-i ʿışḳı teklīf
Er odur rind-i mey-āşām ola ʿışḳ ile elīf
Būse-i laʿlini bintü'l-ʿinebüñ bī-teklīf
Muġ-beçe aldıġı vāḳıʿse er oġlı erdür

IX.

Cevherī hīç şināsında degüldür nā-dān
Peylever[1017] gibi **Rıżā** oldı pinhād-ı nā-dān
Ne bilür kıymetini lüʾ lüʾ-i bendīñ nā-dān
Sözüñi eyleme āvīze-i gūş-ı nā-dān
Kānīyā kan-ı meʿānīde suḫen gevherdür

[81b]

270.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1018]

[1016] Ḥarīf: Maʿāş ve hem-ṣoḫbet-i meclīs üns u naẕīr ve muvāfıḳ-ı merd-kār.
[1017] Peylever: Çerçī-yi maʿrūf.

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Arar şevḳ ile dīdem ol gözi mestāne ḥasretdür
Mey-i ʿışḳ ile ser-mestüm dil-i dīvāne ḥasretdür
O bezm-i iḫtilāṭ şīve-i cānāna ḥasretdür
Gözüm neẕẕāre-i ruḫsāre-i cānāna ḥasretdür
Ḳulaġum istimāʿ-ı ṣoḥbet-i yārāna ḥasretdür

II.

Degül dil fiḳr-i vaṣl-ı şīvekār yārdan ḫālī
Benim ki dest-yāft[1019] u pāyidār[1020]-kārdan ḫālī
Ṭolar peymāneveş çeşmüm degüldür giryeden ḫālī
Elüm gül-deste-i peymāne-i ser-şārdan ḫālī
Ayaġum cünbiş-i mestāne-i rindāne ḥasretdür

III.

Göñül rāh-rev-i sūy-ı murādāt olmadan ḳaldı
Nice dem dil ümīd-vāri vefādār olmadan ḳaldı
Meşāmım bu ribā-yı ilf-i[1021] yārān olmadan ḳaldı
Dimāġum āşinā-yı būy-ı ümmīd olmadan ḳaldı
Dehānum çāşni-i lezzet-i iḥsāna ḥasretdür

IV.

Göñül ḫayrān-ı lisān ḳāṣır-ı tefevvüh itmeden ʿāciz
ʿAyān-ı mā-huve'l-maḳṣūdı cānā itmeden ʿāciz
Beyān-ı ḥāl-i māfi'l-bālımı ben itmeden ʿāciz
Zebānum ḫüsn-i taʿbīr-i merāmum itmeden ʿāciz[1022]
Kelāmum imtizāc-ı ḥarf-i istiḥsāna ḥasretdür

V.

Cihānuñ ʿāşinā-yı ḥāl olanlardan olup maḥrūm
Zemānuñ cān-sipār-ı dostānından olup maḥrūm

[1018] D. (G. 35); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 409-410.
[1019] dest-yāft: Ẓafer bulmaḳ maʿnāsına.
[1020] pāyidār: Ḳıyām ve devām- ḫiddet.
[1021] ilf: İns u ülfet.
[1022] Zemin şiirin bu beyiti Dîvân'da şu şekildedir: D. (G. 35); bkz. Yazar, Kânî Dîvânı, s. 410.
"Zebānum cünbişi-i ḥarf-i recā-yı vaṣla nā-maḥrem
Dehānum lezzet-i gül-büse-i ḫūbāna ḥasretdür"

ʿAceb midür **Rıżā-cū** ġam-güsārından[1023] olup maḥrūm

Dilüm endīşe-i vaṣl-ı dil-ārādan olup maḥrūm[1024]

Ḫāyālüm **Kānīyā** fikr-i sürūr-ı cānā ḥasretdür

271.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1025]

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

I.

Bilinmeyince kemāl ehlī dūna ḥaml olınur

Miṣāl-i mihr-i giyā kim kemūne ḥaml olınur

Bilinmeyince şecāʿat zebūna ḥaml olınur

O bezmgehde ki māverd oduna ḥaml olınur

Bahā-yı cevher-i her cins dūna ḥaml olınur

II.

Taṣavvur eyleme dād-menīş[1026] zemānede yoḳ

Kerem ki merge muḳābil vücūdı añla ki yoḳ

Nüvişte lafẓ-ı keremdür beyān-ı maʿnīsi yoḳ

Zemānede unuṭulmış adın bilür daḫı yoḳ

Ṣudūr-ı luṭf u mürüvvet cünūna ḥaml olınur

III.

Taʿaṭṭufen ise de güft ü gūya virme vücūd

Telaṭṭufen ise de vażʿ u ṭavra virme vücūd

Teʿaşşuḳan ise de ser-fürūyā virme vücūd

Tekerrümense de iġmāz-ı ʿayna virme vücūd

Ya bir ümīde ya ḥāl-i zebūna ḥaml olınur

IV.

Bezmde lāf-zenāndan miṣl-i meclisüñ birisi

[1023] ġam-güsār: Ġam yiyici ve çekici.

[1024] Dîvân'da bu zemin şiir 9 beyitten oluşmaktadır. Tahmîsi yapılan zemin şiirin eksik olan beyitlerin Dîvân'daki şiir numaraları ile şu şekildedir: D. (G. 35); bkz. Yazar, Kânî Dîvânı, s. 409-410.

[6. Beyit]: *"Ayaġum sāḥa-i gülşen-serāy-ı vuṣlatuñdan dūr*
Elüm her rūz u şeb būs itdigüm dāmāna ḥasretdür"

[7. Beyit]: *"Yüzüm rengini gül-ḫande-i āmālde sādur*
Sözüm her çend rengin olsa istiḥsāna ḥasretdür"

[8. Beyit]: *"Derūnum pāy-māl-i minnet-i dūnān iken ḫālüm*
Cebìnüm āstān-ı zümre-i rindāna ḥasretdür."

[1025] D. (G. 32); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 407-408.

[1026] dād-menīş: Kerīmü'ṭ-ṭabʿ.

Söz añlamaḳda olursa o gebzenüñ[1027] birisi
Ki ṣadr-ı bezm-i ḫılāṭuñ olursa ilerisi
İderse ḫalṭ-ı kelām mīr-i meclisüñ birisi
Meṣel fürūşī-i ṣāḥib-fünūna ḥaml olınur

V.

Olursa mīr-i kelām-ı süḫan-verīde edīb
Hüner-nümūn-ı maḳāle ne deñlü virürse de zīb
Beyān-ı ḥāl-i ṣadāḳat şiʿārı olsa erīb
Biri ḥaḳīḳat-ı ḥāle virürse revnaḳ u zīb
Degül ḳabāḥate farṭ-ı mücūna[1028] ḥaml olınur

VI.

Ne reyb hestī-i ʿālem görine niyete ser-āb
Ṣuñar bu ṣākī-i fānī şarāb-ı pür-zehr-āb
Elinde ḫūnla pürdür piyāle ṣanma şarāb
Ẓanūn-ı muḥtemel-i kiẕb iken elüñdeki āb
Belūr-ı cām-ı mey-i āb-gūne[1029] ḥaml olınur

VII.

Meʾāl-i nuṭḳı dürüstdür meʿārifüñ kāni
Teferrisiyle **Rıżā-cū** gerekdür īkānı
Çelenk bir sırr-ı taḥsīn olursa şāyānı
Maʿārifüñ saña sorġuc ṭaḳsa da **Kānī**
Şikence-i[1030] felege ya serüne[1031] ḥaml olınur

[82a]

272.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1032]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Ṭop atsañ hergiz uyanmaz hemāna uyḳusın gözler
Eger ḥāşlar ṣu dökseñ hīç ṭuymaz uyḳusın gözler

[1027] gebzen: Laf söyleyen.
[1028] mücūn: Bir şeyi işleme de ḳayırmamaḳ; Mücūn: Mecnūn D. (G. 32/V.); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 408.
[1029] āb-gūn: Reng-i āsumānī ve nām-ı nehr-i ʿaẕīm ve ne maʿnā nişāste.
[1030] Şikence: Mücrime taʿzībden ʿibāretdür.
[1031] serüne: Boynuz.
[1032] D. (G. 28); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 405.

Ayaġından çeküp sürseñ uyanmaz uyḳusın gözler
Ṭavul çalsañ uyanmaz ġāfil ancaḳ uyḳusın gözler
Anı bilmez ki ḳan aġlayacaḳdur yārın ol gözler

II.

Gerekdür ʿāḳıbet-endīş nedāmet fāʾide virmez
Dögünürsüñ iki destüñ ile ammā fāʾide virmez
Ururuñ başuñı ṭaşlara birgün fāʾide virmez
Uyarsañ nā-ḫūn-ı ḥasretle baġruñ fāʾide virmez
Açılsa sīnede dilde ser-ā-pā daġlar közler

III.

Ḥaẕer olma ḳarīn bezm-i mekr-efzā-yı İblis'e
Müdāma ġāfil olma ḳıl naẓar ıġvā-yı İblis'e
Uzatma destüñi sen sofra-i iṭġā-yı[1033] İblis'e
Olursın gözleme bezm-i neşāṭ efzā-yı İblis'e
O büryān ḫande eyler āteş-i ḥayret seni közler

IV.

Ne içündür ḥayātuñ yañlışuñ niye sen meʾmūr
Görürken iftirāḳ-ı ʿālemi olduñ yine maġmūr
Ḳulaġuñ hīç işitmez ṭuymuyorsun gözlerüñ[1034] uyur
Uyan yatduḳca sen bār-ı[1035] günāh eyler seni ḳanbūr
Ne deñlü yol alur fikr ile bir kerre ʿaceb gözler

V.

Uyumaġ ile yol alınmaz uyanıġa yol āsāndur
Behīme[1036] gibi ḥissüñ yoḳ egerçi ṣūret-i insāndur
Bu ḫuy ile sen enʿāmdan[1037] ażalsin çehre insāndur
Yatarsın sen eşekler gibi aduñ ise insāndur
Hele ṣaḥrāya baḳ bir ḳalḳmışlar otlar öküzler

VI.

Ne ġafletdür **Rıżā** uyanmazsın şab-ān-rüzān
Teneşşüḥ eylemezsin sen de āyā yoḳ mı hīç ʿārifān

[1033] iṭġā: Azdırmaḳ.
[1034] göz ve göj: Ḳambūr.
[1035] bār: […]
[1036] Behīme: Ḥār ve ḥayvān. Be-hāyım cemʿ.
[1037] neʿam: Otlanan ḥayvān. Enʿām cemʿi.

Neden teʾşīr itmez saña pened-i kāmil-i insān
Saña hīç söz mi teʾşīr eyler ey **Kānī** ki sen ḫˇābān[1038]
Miṣāl-i aḫter-i tābında dikmiş āsumān gözler

273.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1039]

Mefʿūlü Fāʿilatü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Bāṭın yaḳılsa evvel āḫir degül midür
El-ḥaḳ buṭūna āyīne ẓāhir degül midür
Sırr-ı ẓuhūr-ı bāṭın ẓāhir degül midür
ʿĀlem baḳılsa āḫiri āḫir degül midür
Āḫirler evvel evveli āḫir degül midür

II.

ʿİbret göziyle eyle naẓar sen bu ʿāleme
Gitmektedür ne çāre gelenler bu ʿāleme
Şāh u gedā müsāvī gelenler bu ʿāleme
Diḳḳat gerek ʿiẓām-ı[1040] ecillā-yı ʿāleme
Zīr lüḥud ʿiẓām-ı nev-āḫir[1041] degül midür

III.

Zuḫruf-nümūn-i ʿālemi eyler mi iddiḫār[1042]
ʿĀrif libas-ı fāniyi eyler mi iddiṣār[1043]
Naḳd-ı ḥayāta olmadadur çünki iʾticār[1044]
Ẕuhru'l-kirām olan zeri eyler mi iddiḫār
Taʿdād iden mekārimi dāḫir[1045] degül midür

IV.

Zīb-i ʿarūsı ʿayb diyenler neden dimiş
Meşşāṭa-kārī ʿayb diyenler neden dimiş
Tezyīn-i bezmi ʿayb diyenler neden dimiş

[1038] ḫˇābān: Uyucu.
[1039] D. (G. 23); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 401-402.
[1040] ʿiẓām: Cemʿ-i ʿaẓım ki kemükdür.
[1041] nev-āḫir: Çürümek.
[1042] iddiḫār: Cemʿ idüp şaḳlamaḳ.
[1043] iddiṣār: Üzerine örtünmek.
[1044] iʾticār: Ücretle yanaşmaḳ
[1045] dāḫir: Ḫor ve ẕelīl.

Tezyīn-i lafẓı ʿayb diyenler neden dimiş
Ziyy-i[1046] naẓīf ḫılʿat-ı fāḫir degül midür

V.

Zīnetgeh-i ibtidāda yaḳışursa ṣūretā
Gāhīce zīb-āverī olur der-intihā
Zeyyūr olur mı nā-be-maḥal ise ẓāhirā
Revnaḳ viren evāʾil ise kāra ẓāhirā
Ammā ki vesme ġāze evāḫir degül midür

VI.

Siḥr-āferīn naẓm-ı suḫandān-ı şāʿirān
Olsa ʿaceb mi her biri reşk ile yek-zebān
Ḥaḳḳ'a ki dür-niṣār suḫan-ı ver **Rıżā** hemān
Teyyār[1047] ṭabʿuña niçe öyküdi şāʿirān
Kānī ṭabīʿatuñ yem-i zāḫir[1048] degül midür

[82b]

274.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1049]

Mefʿūlü Fāʿilatü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Göñülde kimseden ne ümīd-ver ne cām var
Ne meyl-i ẕevḳ-ı ʿālem u ne bir merām var
Ne cāy-ı raḥāt-ı cān olur bir maḳām var
Zāhid beni görür de ṣanur ki ṣafām var
Yaʿni cihānda dil-ber-i ṣāḥib-vefām var

II.

Bezm-i ümīdden gāh tehīdür sebū-yı dil
Çün cigerle ṭolmada geh geh sebū-yı dil
Ṣahbā-yı ġamda leb-e-leb ise sebū-yı dil
İşkeste olmada yine dāʾim kedū-yı dil
Bilür felek şamara ṭayanur ḳafam var

[1046] Ziyy: Libās ve be-maʿnā heyʾet.
[1047] Teyyār: Keşret-i mevc-i baḥr.
[1048] zāḫir: Çoḳ żav; Zeḥḥār: Mübālaġa; Zuḥūr: Ṣuyu çoḳ olmaḳ.
[1049] D. (G. 29); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 405-406.

III.

Ez-dil ümīd-i ḫāṭırayı eyledüm ıraḳ
Aġyār çoḳdan oldı gözümden benüm uzaḳ
Rūy-ı zemīnde bulmaya aṣlā hemīn yataḳ
Yıldızdan oldı bezmime ehl-i birūn ıraḳ
Ol deñlü çeşm-i düşmene şimdi ḫafām var

IV.

Cibrīl-i ʿışḳ eyledi taʿlīm oḳunmada
Dil ders-i ʿışḳı ögrenüp el-ān oḳunmada
İle'l-mevedde ders-i göñüldür oḳunmada
Sırrumda āyet-i ve-tenezzül oḳunmada
Kim nūş iderse ḳatre meyümden şifām var

V.

Ṣaḳın cihānda itme cefā kimseye **Rıżā**
Erlik odur ki ola maḥabbetle bü'l-vefā
Hīç behre-ver olur mı o kim ola pür cefā
Kānī egerçi itmez isem kimseye vefā
Ṣad ṣad hezār şükrüñe ʿışḳa vefām var

275.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1050]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Gözüm arar ḫayālüñ cilve-ger mirʾāt-ı ḫāṭırda
Ḫayālüñ şevḳ-efzā olmada her ān ḫāṭırda
Ḫayāl-i dil-firībüñdür vireñ ara mı ḫāṭırda
Seni ey şūḫ vaṣfa ḫˇāhişüm var maġz-ı ḫāṭırda
Velī ḫarc itmege şāyeste cevher-nīst ẕāhirde

II.

Olınca vāyedāri māye-i ḥubb-i ehl-i ʿirfāna
Anuñçün olmada dil-dāde şūḫ-ı nāzīnāne
Naẓar ḳıl ʿibret ile incizāb-ı dil-şodegāne[1051]

[1050] D. (G. 172); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 515.
[1051] dil-şode-ġān: ʿĀşıḳāndır.

Dil-i ʿuşşāḳ elbet münceẕibdür semt-i ḫūbāna
Merāciʿ dür efendi muʿteber lā-büd żamāyirde

III.

Şehr-i ʿışḳ-bāzi dil-berān-ı şūḥ-ı Türkistān
Revişde dil-firībāne egerçi şūḥ-ı Türkistān
Müsellemdür gurūh-ı nāz-perver-i şūḥ-ı Türkistān
Edā-āmūz ṭarz-ı şīve-i ḫūbān-ı Türkistān
Neşāṭ-efrūz-ı şevḳ-i Rūmiyān evvelde āḫirde

IV.

Tecāvuz ḥaddi şeyn[1052] olur çi-sūd āḫir nedāmetdür
Ḥaẕer kim iddiʿāda olma cānā ol ruʿūnetdür[1053]
Vakārın ḥaddi ki uyudur bilüp kendin o ʿiffetdür
Tevāżuʿ meskenet āhen-rübā-yı ʿizz ü rifʿatdür
Ḫoş olmaz mı ruʿūnet ḳalmasa hergiz ara yirde

V.

Ne leẕẕetdür düçār-ı dil-ber olmaḳ bilmişem anı
Rıżā-cū cān-fezādur şübhesiz kim ʿışḳ-ı ḫūbānı
Giderdi nāziş-i dil-sūz-ı ammā rāḫt-ı cānı
O āhū-beççenüñ şevḳıyle ġayrı serseri[1054] **Kānī**
Birāz başum alup ya gezmeyem mi ḳırda bayırda

[83a]

276.

Taḫmīs-i Ġazel-i Kānī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī[1055]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Şehr-i ʿışḳuñ oldum güft ü gūlar hep senüñçündür
Gözümden seyr olan bu ḳanlu şular hep senüñçündür
Kilāb-ı dergehüñe ser-fürūlar hep senüñçündür
Bu çāk-i sīneye yir yir refūlar[1056] hep senüñçündür
Bu köhne cāmeye bu reng ü rūlar hep senüñçündür

[1052] şeyn: ʿAyb u noḳṣān.
[1053] ruʿūnet: Ṣālıḳı olmaḳ. İstirḫā gibi süstlükledir. Aḥmaḳ olmak.
[1054] serseri: Eblehāne ve be-maʿnā […]
[1055] D. (G. 33); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 408.
[1056] refū: Yırtığı yamalamaḳ ve gözetmek.

II.

Niçün sāḳī ayaġuñla gelüp devrānlıḳ itmezsün
Niçün rindān-ı bezm-i pür-ġama ḫandānlıḳ itmezsün
Niçün icrā-yı neşʾe eyleyüp şādānlıḳ itmezsün
Niçün ey muġ-beçe ey duḫt-ı rez sulṭanlıḳ itmezsün
Miyān-ı mey-keşānda hāy u hūlar hep senüñçündür

III.

Degüldür nūş ile ser-mest-i rüsvā-yı ḥaḳīḳatde
Ġaraz-ı mest-i siyeh-kāri[1057] ṣanur sensüñ ḥaḳīḳatde
Vesaḫ-şūy-ı ġumūm olmaḳ içündür ḥaḳīḳatde
Bu ṣābuñu'l-ḥumūmı nūşdan maḳṣad ḥaḳīḳatde
Bu câme şūy-ı cismi şüst-şūlar hep senüñçündür

IV.

Bu ʿişret-ḫānede ḳayd-ı taʿyyüş ber-ṭaraf rinde
İçüp ṣahbā-yı ʿışḳuñ ṣaḫve-yābi gelmiyor rinde
Gelür mesti ḫayāl-i laʿlüñ eylerse o dem rinde
Sebūdan sāġara ilḳā vü sāġardan leb-i rinde
Leb-i rindāndan bu güft-gūlar hep senüñçündür

V.

ʿAceb midür Ḳızılırmaġ'a dönse dīdemüñ eşki
ʿAceb mi mevc-ber-mevc olur ise dīdemüñ eşki
ʿAceb mi cūy-tāze[1058] beñzer ise dīdemüñ eşki
Aḳıtmaḳ seng-diller ʿışḳına deryāçe-i eşki
Urulmaḳ böyle ṭaşdan ṭaşa cūlar hep senüñçündür

VI.

Ayaḳlandur elin ṭut sāḳiyā sen duḫt-ı engūrı
Çözülmezse ayaḳ bāġı gezmez duḫt-ı engūrı
Ayaḳdaş ola ele al ḥürmet ile duḫt-ı engūrı
Yetişdür ey nihāl-i tāḳ-i toḫm-ı duḫt-ı engūrı
Yire toḫm-ı kedūdan ser-fürūlar hep senüñçündür

VII.

[1057] siyeh-kār: Günahkār ve ḫaṭā. Efʿāl olana dirler.
[1058] cūy-tāz: Be-ġāyet akıcı nehir.

Rıżā-yı ʿācizi itme göñülden devriye şāyān
Ḳuṣūrı var ise cānā gerek ʿafvı ola şāyān
Degülse ẕerrece bir kez suʾāl ḫāṭıra şāyān
N'olur **Kānī**'yi itseñ bir selām-ı tāzeye şāyān
Żamīr-i dilde köhne arzular hep senüñçündür

277.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī[1059]

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

I.

Bahār-ı şevḳa ne dem girye ile zār gelür
Güşā-yı ġonca-i ʿışḳa fiyūż-ı yār gelür
Ve līk berg-i reżānda[1060] hezāra zār gelür
O dem ki ḳara ḫaberlerle ḥaṭṭ-ı yār gelür
Bahār u sebzeyi alma dile ġubār gelür

II.

ʿUyūn-ı ḥasretini eşk-bār iden bir mi
Bahār-ı vaṣla be-şevḳ-ı intiẓār iden bir mi
Nevā-yı āhla naġme-güẕār iden bir mi
Görüp o gül-bedeni āh u zār iden bir mi
Bu gülsitāna benüm gibi[1061] ṣad[1062] hezār gelür

III.

Digerle naḫl-i revāndur baña refīḳ olmaz
O nā-sezāyā ayaḳdaş baña refīḳ olmaz
Gülerse gül gibi ġayre baña refīḳ olmaz
Benümle vaḳt-i ḫazān cihān-ı refīḳ olmaz
Ayaġ ile görürüz bir daḫı bahār gelür

IV.

Egerçi görmedesin ṭatlu ḫˇāb ey dīde
Ki zīr-i serde īsāde-i[1063] ḫˇāb ey dīde
Ṣafā-yı bāl ile her şeb be-ḫˇāb ey dīde

[1059] D. (G. 21); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 399-400.
[1060] berg-i rezān: Ḫazān maʿnāsına.
[1061] gibi: gibiler D. (G. 21/II.); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 399.
[1062] ṣad: Dîvân'da yoktur. D. (G. 21/II.); bkz. Yazar, Kânî Dîvânı, s. 399.
[1063] īsāde: Veznen ve maʿnen vīsāde ki yaṣdıḳdur.

Sen eyle rāḥat ile ʿazm-i ḫˇāb ey dīde

Seni de seyr iderüz vaḳt-i intiẓār[1064] gelür

V.

Fütāde seni görürse n'idem ki nālānı

Dimez sebebi nedür āyā bu āh u efġānı

O ḫāl-ı çīne **Rıżā** dām-ı zülfe gör anı

Şikeste-bāl görüp mürġ-ı cānum ey **Kānī**[1065]

O yār nāz ile gelmiş dimiş şikār gelür

[83b]

278.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī[1066]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Benüm ġamgīn olmam bu dil-i bīgānedendür hep

Benüm bu çekdigüm ammā dil-i divānedür hep

Dü-çāre ḥasret olmam devrī-i cānānedendür hep

Benüm reftār-ı süstüm süsti-i peymānedendür[1067] hep

Hücūm-ı şaḥne-i[1068] ḥiss şīve-i mestānedendür hep

II.

Bu laġziş-i pāyı olmaḳ ḫoş-ḫırāma meylimüzdendür

Bu nā-kāmide ḳalmaḳlıḳ be-kāma meylimüzdendür

Bu bī-rāḥatlıġuñ aṣlı devāma meylimüzdendür

Bu bī-sāmanluġuñ aṣlı niẓāma meylimüzdendür

Perīşānī-i gīsū-yı metālib şānedendür hep

III.

Murād-ı terk el-ḫaḳ bāʿiṯ-i rām-ı[1069] cenānīdür

[1064] vaḳt-i inṭiẓār: āh u inṭiẓār D. (G. 21/IV.); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 399-400.

[1065] Dîvân'da bu zemin şiir 8 beyittir. Tahmîste eksik olan zemin şiirin beyitleri Dîvân'da şu şekildedir: D. (G. 21); bkz. Yazar, Kânî Dîvânı, s. 399-400.

[5. Beyit]: *"Ne dem ki ḳara ḫaberlerle ḫaṭṭ-ı yār gelür*
Ṣafā-yı āyine-i dil gider ġubār gelür

[6. Beyit]: *"Görüp cemālüñi bir ben miyüm iden nāle*
Bu gülsitāna benüm gibi ṣad-hezār gelür

[7. Beyit]: *"Hezārān faṣlı hezār āşinā olur ammā*
O bülbüli görürüz bir daḫı bahār gelür."

[1066] D. (G. 7); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 388.

[1067] peymāne: Büyük ṣāġar ve ḳadeh ve ölçek ki kiledir

[1068] şaḥne: Ṣu başı ve memleket bekçisi.

Rīyāsız ʿışḳa dil cānā ḥayāt-ı cāvidānīdür
Kelām-ı mūciz-i kāmil kemāl-i ʿārifānīdür
Tehī dil mā-sivādan vāṣıl-ı feyż-i meʿānīdür
Eşer evfāḳda ḫālī vasaṭ bir ḫānedendür hep

IV.

Ḫayāl-i ḫaṭṭ-ı sāġār[1070] reng-i laʿl-i nāba dāʾirdür
Leb-ā-leb cām-ı ümmīdüm o laʿl-i nāba dāʾirdür
Mey-şevḳa dehān-bāzī laʿl-i nāba dāʾirdür
Ḫaṭuñ devrinde sözler vaṣf-ı laʿl-i nāba dāʾirdür
Gülüşler vaḳt-i maġrib ekşerī mey-ḫānedendür hep

V.

Bilür şīrīnī-i ʿışḳa hemān kuhken suʾāl eyle
Ne nā-ḳıldan ne ʿāḳıldan göñül derdin suʾāl eyle
Belā-yı ʿışḳ-ı Leylā'yı **Rıżā** Ḳays'a suʾāl eyle
Söziñ ṭoġrısı **Kānī** bendedür benden suʾāl eyle
İşitmiş var ise uṣlu ḫaber dīvānedendür hep

279.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī[1071]

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

I.

Sirişk-i ḥasretüm bārāna döndi rūz u şeb yā Rāb
Ṭarāvetde degül mi gülşen-i ʿışḳa ʿaceb yā Rāb
Muṭarrā oldığın görmez miyim bir gün yā Rāb
Güle düşmez mi rāh-ı şebnem-i eşküm bu şeb yā Rab
Yeşermez mi bugün de gül-bün-i kāmum ʿaceb yā Rab

II.

Açılur tā-bahār-ı feyż irince ġonca-i maḳṣūd
Nesīm-i luṭfuña muhtāc hemīşe ġonca-i maḳṣūd
Şüküfte oldığın görsem İlāhī ġonca-i maḳṣūd
Açılmaz mı disām-ı[1072] ālfām-ı ġonca-i maḳṣūd

[1069] rām: Diñlenmek ki rāḥatdır.
[1070] ḫaṭṭ-ı sāġār: Kināyedir. Kenārından ṭoluluġu muḫayyel.
[1071] D. (G. 8); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 388-389.
[1072] disām: Dāvet ḳapaġı şişe ve emşāñi aġzını bağladıḳları nesne sidādı dirler.

Ḳalur mı ġonca-i taṣvīrāsā beste-leb yā Rab

III.

Getürmez mey-meşām-ı cānā bū-yı ḳıble-i ümmīd
Ṣabā-yı ʿışḳı bū-yı dil-rübā-yı ḳıble-i ümmīd
N'ola bir dem hubūb itmez bād-ı ḳıble-i ümmīd
Bugün de bir nefescik bāri semt-i ḳıble-i ümmīd
Nesīm-i nev-bahār-ı feyże olmaz mı meheb[1073] yā Rab

IV.

Zuyūf-ı sīm-i ḥālüm şīsesizdür pūte-i tevfīḳ
Ki Āsafā eylemez mi zūb iderek zer-ger-i tevfīḳ
Revācı şübhe mi itse arada zer-ger-i tevfīḳ
Mis-i nā-rāyic-i āmālümi iksīr-i[1074] tevfīḳ
Nigāh-ı nīmile āyā niçün itmez ẕeheb yā Rab

V.

Derūnumda çoġaldı ġam göñül şādī meyl itmez
Görüp āġyāra raġbet oldığın tensībe meyl itmez
Rıża-cū germ u serdī görmüşüz dil ẕevḳe meyl itmez
Fütūr o deñlü var **Kānī**'de kim tenşīṭe meyl itmez[1075]
Ne dāru kārger ne benc ü ne afyon ne ḥab yā Rab

280.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī[1076]

Mefʿūlü Fāʿilatü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Zaḫm-ı ḫadeng-i ʿışḳ eṣerüñ cānda mı ʿaceb
Ḳāşuñla suḫter o kemān-mānde[1077] mi ʿaceb
Feryād u zār-ı cāne hezārında mı ʿaceb
Derd-i maḥabbetüñ eṣeri cānda mı ʿaceb
Bū-yı gülüñ feżā-yı gülistānda mı ʿaceb

II.

Germī-yi ʿışḳ bende midür yoḫsa sende mi

[1073] Meheb.
[1074] İksir.
[1075] itmez: itsem D. (G. 8); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 389.
[1076] D. (G. 9); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 389.
[1077] Kemān-mānde: Kemāne benzeyici.

Bu hüş-rübānı bende midür yoḫsa sende mi
Ceẕbe-fezā-yı dil-şodeyi bende mi sende mi
Nīrān-ı ġam göñülde midür bende sende mi
Yoḫsa şerār-ı āh o külḫanda mı ʿaceb

[84a]

III.

Ol ḥüsn ü ān sırrı neden bilmem anı ben
Her ān ḫayāle gelmededür bilmem anı ben
Ol ān-ı cebhe-zībin midür bilmem anı ben
Bu ḥüsn ü ān sende midür bilmem anı ben
Esrār-ı ḥüsn ü ʿışḳ ise ol anda mı ʿaceb

IV.

Ḫoşter güvār enʿam ḫˇān-ı viṣāl mi
Şebʿan iden fütādeyi ḫˇān-ı viṣāl mi
Ammā ʿadā-yı cā itse ḫˇān-ı viṣāl mi
Ḫān-ı Ḫalīl mi baña ḫˇān-ı viṣāl mi
Ḫān-ı Ḫalīl didigimüz ḫande mi ʿaceb

V.

Söyleme sırrı şaḳla **Rıżā** bir kimesneye
Açma şımām-ı[1078] dürc-i dilin bir kimesneye
Ṣanma şinās-i cevheri virme kimesneye
Kānī bu gevher adını virme kimesneye
Kān cevher içre mi ya cevher kānda mı ʿaceb

281.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1079]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Ẓuhūr-ı feyż-i bāṭın rūşenī-i rūḥdandur hep
Ki māha istiżāʾat şübhe mi kim yücedendür hep
Şehir-i mādiḥi vaṣf-ı nīgū memdūḥdandur hep
Derūn bīrūn-nümā-yı cism-i tāb-ı rūḥdandur hep

[1078] şımām: Şīşe ve devāt ve emṣāli ḳapaġı.
[1079] D. (G. 10); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 389-390.

Zemīn ü āsmānda āb u revnaḳ yūḥdāndur hep

II.

Ḥaṣīra ḥaṣr-ı ẕühdüñ bī-riyā mı sen de inṣāf it

Olur maḳbūl ḳulluḳ bū-riyāsız[1080] sen de inṣāf it

Nedendür sen de deʿ vā-yı ẕehādet sen de inṣāf it

Tenāfür ehl-i ʿirfānıyla zāhid sen de inṣāf it

Cenābuñda olan sīmā-yı çün yeb-rūḥdandur[1081] hep

III.

Dūrūyı şübhesiz kim ḳasvet-i mirʾāt-ı bāṭındur

Furūġ-ı ṣafvet-i ʿirfān cilā-baḫşā-yı bāṭındur

Raḥīḳ-i ṣāf-ḫūb rengīn-nümā-yı cām-ı bāṭındur

Ḥaḳiḳat-ı ẓāhir her ḫuşk ü terʿ unvān-ı bāṭındur

Derūnuñ inkişāfı sīne-i meşrūḥdandur hep

IV.

İżāʾat etmeyüp evḳātını olmaḳ gerek āgāh

Bilüp genc-i ḥayātuñ ḳıymetin olmak gerek āgāh

Nuḳūd-ı zindegī der-dest iken olmaḳ gerek āgāh

Nüfūs-ı kām ile ḳable'l-ḥisāb olmaḳ gerek āgāh

Vefḳlerde esereler[1082] raḳme-i[1083] maṭrūḥdandur hep

V.

Ne sāḥil ne ḳaʿr-ı mevvācla ġarḳ-āb ḳahreyler

Gehī līmān olur gāhī göñül ġarḳ-āb ḳahreyler

Ḥurūş u cūş-ı ṭūfān-ḫīz olup ġarḳ-āb-ı ḳahreyler

Ḥaẕer kim bir göñül bir ʿālem-i ġarḳ-ābı ḳahreyler

Belā bārān-ı ṭūfān inkisār-ı Nūḥ'dandur hep

VI.

Gözet kendin bu ʿaczüñle ṭayanma hīç tedbīre

Ḫaṭādur ṣarf-ı ġafletden ṭayanmaḳ reʾyī tedbīre

Sebeb-cū bā-tevekkül ol baḳ andan ḥüsn-i tedīre

Baḫāne bulma taḳdīre tereccüh virme tedbīre

[1080] bū-riyā: Ḥaṣīrdir.

[1081] Yeb-rūḥu'ṣ-ṣanīm: Şekl-i beşerde nemā bulan meşhūr başı aşağıda olaraḳ kökü olup yetişmiş otdur.

[1082] Veḳfelerde eserler: Eserlerde veḳfeler D. (G. 10/IV.); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 389-390.

[1083] raḳme.

Hele nā-sāzluḳlar şīve-i mercūḥdandur hep

VII.

Ne deñlü itse de tārāc-ı mülk-i ṣabr u sāmānı
Teşekkīye **Rıżā** olmaz rehān-bāz-ı perīşānī
Cefā-yı şīvekārīden ne rütbe yansa da cānı
Ne mümkindür o ḫūnīdeñ şikāyet eyleye **Kānī**
Şikāyetler yine varsa dil-i mecrūḥdandur hep

[84b]

282.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1084]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Degüldür dāġ-ı sīnem görinen oymaḳlardur hep
Zaḫmsiz cerḥ idüp tīġ-i müjen oymaḳlardur hep
Oyup bu sīnemi yir yir ʿaceb oymaḳlardur hep
Ġamuñ göñlümde ḳondı cā-be-cā oymaḳlardur hep
Çeker gūşum benüm bu sīnemi oymaḳlardur hep

II.

Görenler şerḥa şerḥa burc-ı rūḥ-i sīnemi cedvel
Āḳup seyl-āb çeşmüm yol yol olmış cūyveş cedvel
Çizilmişdür yāḫūd masṭar ile her biri bir cedvel
Raḳam dāġ-ı ḫayāl-i ḥālidür bu şerḥalar cedvel
Ḳonulmış bā şerefle[1085] vaṣat o fāḳlardur hep

III.

Ne siḥir bu'l-ʿacebdür nīm-nigāh-ı nāzenīnüñde
Ne sırr-ı dil-beridür hüş-rübā-yı nāzenīnüñde
Alur dil yek-naẓarda ʿişve-bāz-ı nāzenīnüñde
Reg-i nāzük-nümā cism-i laṭīf-i nāzenīnüñde
Gelū-yı şīşede merʾi vü mübṣar sāḳlardur hep

IV.

Göñül ṣayda yem-i ḫālüñle zülfüñ aġlar açdı

[1084] D. (G. 11); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 390-391.
[1085] Ḳonulmış bā şerefle: Şerefle ḳonmış o ḥālī D. (G. 11/II.); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 390-391.

Ḳazınca miʿvāl-i[1086] ḥasret yoluñda ṭaġlar açdı
Urup çün nīze-i ġamzeñ dilümde dāġlar açdı
Tenümde ʿaks-i çeşmüñ ḥalḳa ḥalḳa dāġlar açdı
Ḫayāl-i ebrūvānuñ āb içinde ṭāḳlardur hep

V.

Meşām-ı cānā bū-yı vuṣlatı işmām ider gīsū
Anuñçün ṭīb-i ʿışḳı şemm ider ʿuşşāḳ az gīsū
Ḥaḳīkatde **Rıżā** mihr-i gīyādur[1087] ʿāşıḳa gīsū
O ḥalḳa ḥalḳa zülf-i müşg-bū ol ʿuḳde-i gīsū
Ḳurulmış **Kānī**-i nā-çārı ṣayda fāḳlardur hep

283.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1088]

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

I.

Dem-ā-dem āteş-i hecrüñ dilümde oldı lihāb(luhāb)[1089]
İder mi göz yaşı ıṭfā olursa da seyl-āb
Ẕemīn şūre-i ḥasret olurdı rū-niḳāb
Olurdı ḫāṭıra-i vuṣlatuñ dile reh-yāb
Geçeydi dūzaḫa Firdevs çeşmesinden āb

II.

Ṭabīb-i cāhle ʿarż-ı maraż revā olmaz
Zarīf-şīme ise de o bü'l-vefā olmaz
Teʿallum olmayıcaḳ ʿilme āşinā olmaz
Dil āgeh olmayıcaḳ dīde rūşenā olmaz
Ḫudā-yı ḫāneye muhtācdur güşāyiş-i bāb

III.

Ṣafā-yı ḳalbini her kim diler ferāġdadur
Ki çeşm u kūşe riyāżet hemīn ferāġdadur
Selāmet ister iseñ ʿuzlet u ferāġdadur
Saʿādet-i dü-cihān gūşe-i feraġdadur

[1086] miʿvāl: Külenk ve taş ḳazup çıḳacaḳ ālet.
[1087] mihr-i gīyā: Muḥabbetotu dirler bir otdur.
[1088] D. (G. 5); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 386-387.
[1089] lihāb: Şuʿle-i āteş. Bu kelimenin lam harfi hem ötreli hem kesreli gösterilmiştir.

Bunuñla ḳıble-i ḥācāt-ı ḫalḳ olur miḥrāb

IV.

Kemiyle ḫırḳa-i fakrı tekessī lāzimīdür

Ki maḥz-i faḳrı taḥkḳuk kemāle lāzimīdür

Kemāl-i ḥubb-ı derunī sülūḳa lāzimīdür

Kemāl-i[1090] kevkebe[1091] her nāḳışuñ mülāzimīdür

Gürūh-ı encüm ile devr ider gice meh-tāb

V.

Dilā cihānda ferāḥle taraḥ[1092] ki tevʾemdür

Müdām-ı ṣulḥ ile ceng-i cihān tevʾemdür

Ufūl olmadadur çün ṭulūḥ tevʾemdür

Dem-i viṣāl dem-i vā-pesīne[1093] tevʾemdür

Seḥerde ġālib olur dirler ekṣeriyā ḫˇāb

VI.

ʿAḳīl iderse ḫaṭā luṭf ile dürüst eyler

ʿArīḳ-i[1094] pāk-nijādān[1095] īşin dürüst eyler

Ḥarām-zāde rāstī ne ḫod dürüst eyler

Ḥelāl-zāde şikest itdigin dürüst eyler

Ḫumārını yine kendüsi defʿ ider mey-i nāb

VII.

Ẓuhūr ider heme anda murād-ı Yezdānī

Ki hīç rādde ne mümkin ne ise fermānī

Tevekkül eyle **Rıżā-cū** nişān-ı imānī

Gürīz fāʾide virmez ḳaẕādan ey **Kānī**

Çeker meṣāfe-i dūr u durazdan gird-āb

[85a]

284.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī[1096]

[1090] Kemāl (kemīl/kāmīl): Bī-maʿnā kamīl, kemīl taṣġīri.
[1091] kevkebe: Şöhret-i tām ve ḫodem ve ḥışım.
[1092] taraḥ: Żıddü'l-faraḥ ki ġam u ġuṣṣādır.
[1093] dem-i vā-pesīn: Āḫirü'l-vaḳt.
[1094] ʿArīḳ: Aṣīl ve ḥasīb ve nesīb.
[1095] nijād: Ṣū-yı kerīmü'l-aṣıl.
[1096] D. (G. 149); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 496.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

I.

Ṣafā ümmīdin itmekde senüñ boşdur ya şundan şu
Ser-fizer ʿ ömrüñi āḫir olup meʾyūs-ı dest-şū
Muḫālif ol mekīdefkār-ı nefse yüzine karşu
Göñül bir tünd-ḫū dil-ber cefā-cū eşk rāḥat-şū
Nedür bu mihribān-keşlük raḳīb-i nā-kese ḳarşu

II.

Ḥaẕer kim ṣūret-i ḥaḳda görüp şerrer-i bī-dārī
Nehādi[1097] dīv-sārider[1098] taḫannüskār-ı muʿ tādı
Naẕar ḳıl ʿ ārifāne kim raḳībā her fennadı
Raḳīb-i ehrimen ḥaḳḳ gösterüp ol berhemen zādı
İşāret itdi ṣūfīye didi vallāh şundan şu

III.

Çalış kim farḳ u cemʿ in sırrını ʿ irfānla añla
Cihān çün mezraʿ -i uḫrā naẕar eyle dilā añla
Ne ekdüñse biçersin küşt-zār-ı fāniye añla
Lehū mā fi's-semāvāti vemā fi'l-arż[1099]dan añla
Bu ḫırmengehde bir dānem seçilmez māşdan[1100] mā şu

IV.

Müʾeşir mi kilāb-ı ammā çu bāde-tīz ḫoş-rengī
Şebīh-i laʿ l olur mı gevher-i elmās-ı yek-rengī
Sirişk-i dīdeye ḫūn-ı ciger beñzer mi yā rengī
ʿ Araḳ iḥdās ider mi neşʾe-i ṣahbā-yı gül-rengī
Sefīdāc ile levn ü kevnde hīç bir midür aşu

V.

Ḫadeñg-i ġamzesi çün tīz-terdür dilümde baġrum
Naẕar eyler mi açsam da **Rıżā** biñ kez anar baġrum
Acır mı yā görürse şerḫa şerḫa cerḥā-i baġrum

[1097] Nehād: Tabiʿ at.
[1098] dīv-sār: Bed-ḫū ve zişt-rū.
[1099] "Göklerde ve yerde ne varsa hepsi O'nundur. O, yücedir, büyüktür." (Şura: 42/4).
Lehū mā fi's-semāvāti: Lehū mülkü's-semāvāti D. (G. 149/III.); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 496.
[1100] māş: Merdümek ki habbedir
Mec-ʿ arābi: Māşūvālıḳ ve kef-gīr.

O çeşm-i bülbül oyayla oyayazdı yine bağrum
Oyalayan beni bu yaşda ey **Kānī** o ya şu

285.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1101]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Geçdi cānā zaḫm-ı ġamzeñ inkisār itmem yine
Pür-teşebbuḫ olsa zaḫmum āşikār itmem yine
Cerḥa-dūzuñ himmetine inṭizār itmem yine
Geçdi ol yāre beni aġyār zār itmem yine
Geçse dilden gizlü biñ oḳ āşikār itmem yine

II.

Ġayri yāra derdümi bildürmede ʿār eylerüm
Yoḳdur ümmīdüm digerden Ḥaḳ bilür ʿār eylerüm
Mültefit-i āġyāra olmaḳ nār u ʿār eylerüm
Yār benden ʿār ider ben ʿārdan ʿār eylerüm
ʿĀrdan ölsem de istiḥsāl-i ʿār itmem yine

III.

Reng-i ḳaṣdın bilmişüm ben ʿaks idince göñlüme
Dil-ḫarābī itmesün baḳsun yıkılmış göñlüme
Beyt-i Ḥaḳ'dur yıḳmasun kem göz bildür göñlüme
Bir ḳarara göz karardur ol siyeh-dil ḳatlüme
Kirpigüm ḳıpmam derūnum bī-karar itmem yine

IV.

Yād-ı laʿlüñle göñül mestāne ẕevḳ-ı şevḳ ider
Bāde-i rengīn-i şevḳuñla müdāma ẕevḳ ider
Sākī-i ümmīd her dem bezm-i vaṣla sevḳ ider
Pīr-i mey muġ-beççe dirler bir cüvānı sevḳ ider
Bint-i keremüñ[1102] ġayrisin ben iḫtiyār itmem yine

V.

Iżṭırārī baña āġyār iʿtibār eylerse de

[1101] D. (G. 162); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 507-508.
[1102] kerem: Özü çoğu.

Niyyeti digerdür ammā iʿtibār eylerse de
Tecrübe mesbūḳ inanmam iʿtibār eylerse de
İʿtibār ehli baña biñ iʿtibār eylerse de
İʿtibārāta virüp yüz iʿtibār itmem yine

VI.

Ṣāf u pāk olsa göñül ʿāyīne-i ʿālem-nümā
Jengdār-i māsivadur māniʿ-i hecre-nümā
Müsteʿid-i feyż olan mirʾāt-ı Ḥaḳ'dur dāʾimā
İsterem āyīne-i cān u dil olsun sır-nümā
Līk o sırrı cevher-i cānā ġubār itmem yine

VII.

Feyż-i Ḥaḳ'dur kim **Rıżā-cū** şāʿirüñ şiʿrinde sırr
Āşinā-yı ʿışḳuñ el-ḫaḳ sözleri pür-feyż-i sırr
Belki her ṭavrı ānuñ ʿirfān-nümā-yı feyż-i sırr
Cevri-i ḳahhār-ı naẓmuñ olmasa sırrında sırr
Kānīyā tanẓīre beẕl-i iḳtidār itmem yine

[85b]

286.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1103]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Hezār āşinādan[1104] ḫoş-nevā-yı cān-fezā umma
Serūd-ı naġme-i şādī ṣadā-yı dil-güşā umma
Hazānī der-pey olan nev-bahārdan hīç sefā umma
Gül-i deh-rūze-i gülzārdan būy-ı vefā umma
Bu ṣāġardan ṣaḳın sen neşve-i neşv ü nemā umma

II.

Penāgeh[1105] umma hergiz bārgāh-ı yārdan ġayrı
Medet-res var mı bir kimse ulu Allāh'dan ġayrı
Bu mevc-i lüccede İlyās-ı ʿAvn-i Bārī'den ġayrı
Bu baḥr-ı pür-ḫāṭırda şurṭa-i tevfīḳden ġayrı

[1103] D. (G. 166); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 510-511.
[1104] Hazār āşinā: Vefāsız ve dūrū-yı murāddır.
[1105] penāgeh: Ṣıġınacaḳ maḥal.

Seni sāḥil-res-i ümmīd ider bād-ı hevā umma

III.

Ne sūd olur vefāsızdan elüñ çek el-vedāʿ eyle
Nedāmet sūd-mend olmaz mukaddem el-vedāʿ eyle
Fenā olmandan evvel dest-şūy ol el-vedāʿ eyle
Bu fikre ḫāṭıra gelmezden evvel el-vedāʿ eyle
Hezārān ʿıyd gelse bī-vefādan merḥabā umma

IV.

Nuḳūş-ı zūd-ı maḥv-ı ʿāleme baḳ saña ʿibretdür
Ufūl-i encümi eyle teyeḳḳun gör ne ʿibretdür
Daḳīḳadān-ı ʿirfāna bu fānī dürlü ʿibretdür
Ḥabāb-ı bāde ehl-i bī-nişe bir çeşm-i ʿibretdür
Fenā-bünyād olan şūḫ-ı hevāyīden beḳā umma

V.

Hücūm-ı şaḥne-i ʿışḳı gelüp ansızca ammā
Başup tārāc ider mi mülk-i dili ansızın ammā
İder rengī nijād-ı zülfīni şeb-ḫūn ansızın ammā
Ġam-ı hicrānı sessizden gelür teklīfsiz ammā
O āfet ḫod-be-ḫod gelmez saña āvāz-ı pā umma

VI.

Dil-i mecrūḥa raḥm itmez yine teksīre saʿy eyler
Alup dūşa götürsüñ Kāʿbe'ye dil-gīre saʿy eyler
Ṭavāf-ı saʿyide görüp yine tekdīre saʿy eyler
Ṣafā-yı rūz-ı maḥvı ʿāḳıbet taḳdīre saʿy eyler
Ḥarīm-i Ḳaʿbe-i vuṣlatda reh-cāy-ı ṣafā umma

VII.

Görürdüñ dehrde olsa vefā-yı merdümān yoḳdur
Raḥş-rān-ı maḥabbetde senüñle hem-ʿinān yoḳdur
Düşürseñ varṭa-i derde **Rıżā-cū** acıyan yoḳdur
Bu devr-i bī-vefāda derdüñe dermān olur yoḳdur
Dem-i Ḫızr u Mesīḥā'dan daḫı **Kānī** şifā umma

287.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1106]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Degülse müstaʿidd olmaz olmasa dil-rübā-yı ʿışḳ
Olur mı her sere sāye-figen cānā hümā-yı ʿışḳ
Taʿarrī mā-sivādan bāʿiṣ-i ṣafvet-nümā-yı ʿışḳ
Nigāh-ı ḫayra ṭabʿān olamaz pertev gedā-yı ʿışḳ
Anuñçün rūşenā çeşm olmaḳ ister āşinā-yı ʿışḳ

II.

Olurdı vālih u ḥayrān eger ʿarż eylese ṭalʿat
Olur sīret-perest el-ḫaḳ göreydi emred-ṣūret[1107]
Ne ṣūret-i aḥsen-i taḳvīm ḫılḳet-i māye-i ʿizzet
Olurdı büt-perest āzādegān-ı ribḳa-i ṣūret
Eger keşf olsa idi ṣūret-i ʿibret-nümā-yı ʿışḳ[1108]

III.

Celālinden cemāli yeg belā-yı dil-rübāsı yeg
Hezārān mübtelāsı şīve-i nāziş-ferāsı yeg
Ẓuhūra ġālib ammā ṣad-tutuḳdār-ı ḫafāsı yeg
Beḳāsından fenāsı yeg fenāsından beḳāsı yeg
Ne mümkindür temīz-i daʿvi-i ālā vü lā-yı ʿışḳ

IV.

Olur nur-ı tecellī nār-ı ẓannuñ ʿālem-i dilde
Olur hādī görinen nār el-ḥalḳ ʿālem-i dilde
Tecellī-ḫāne-i dildār vardur ʿālem-i dilde
Enīs-i şāhid-i vaḥdet-sarāy-ı ʿālem-i dilde[1109]
ʿAceb mi beyt-i maʿmūr-ı muḥabbet olsa cāy-ı ʿışḳ

V.

Niḳāb-ı ġafleti ḳaldur yüzüñden eyle imʿānı
Göre çeşm-i āvāzuñ tā kim o rū-yı bedr-i raḫşānı
Rıżā-cüyāne güş eyle kelām-ı ehl-i ʿirfānı

[1106] D. (G. 95); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 456-457.
[1107] emred-ṣūret: Ṣaḳalsız genç ādam.
[1108] ʿışḳ: Perde.
[1109] dilde: dildür D. (G. 95/IV.); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 457.

Yüzüñ ṭut Ḳıblegāh-ı şemme vechu'llāha ey **Kānī**

Menār-ı ḫān-kāh-ı dilde oḳındı ṣalā-yı ʿışḳ

[86a]

288.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1110]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Dil-i mahzūnı şād eyle ḫaber vir yārdan var yoḳ

Cefā-yı cān-gezā[1111] yāhud nevāz-ı şikārdan var yoḳ

Ne ise ṭuyduġuñ cānā peyām-yārdan var yoḳ

Ḫaber al gel baña ol şūḫ-ı şīrīkārdan var yoḳ

Muḥaṣṣal bir tesellī vir baña ol yārdan var yoḳ

II.

Edā-yı ʿişve-bāzıyı bilür dirler seni söyle

Ki ṭarz-ı kepk-reftārı bilür dirler seni söyle

Şeker-rīz besāmet şīve-ger dirler seni söyle

Bilür varın yoġun ufaḳ tefek dirler seni söyle

Dehān-ı nāzik-i şūḫ-ı şeker-güftārdan var yoḳ

III.

Taġāyür şīvesi āyāndur iʿdām beyninde

Teḫālüf ẓāhir ittiḥād eyle iʿdām beyninde

Teġāfül eyleme vārlıḳ ile iʿdām beyninde

Temāyüz var mıdur temyīz ḳıl iʿdām beyninde

Amān gel bir şeker-çīne leb-i dildārdan var yoḳ

IV.

Dil-i mecrūḥa merhem-zen yaradan Ḥażreti Allāh

Olur üftādġāne ġam yime kim dest-gīr Allāh

Niyāz-ı leb-güşā-yı ʿışḳ cān-sūzī Mucīb Allāh

Vāṣıldan müjde-res aʿdāmı yoḳdan var iden Allāh

İşitdürsin dü-ḫarf-i laʿl-i cān-āzārdan var yoḳ

V.

[1110] D. (G. 96); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 457.

[1111] cān-gezā: Cān ışırıcı.

Naẕar ḳıl kim hezārāne nedendür şevḳ ile āvā[1112]
Ki jāle-rīz-i girye olmada şeb-tā-seḥer ammā
İder teʾşīr maʾşūḳa muḥabbet ṣaf ola cānā
Gül-i şeb-nem çekāne ʿan-delīl-i ber-nühüft-āvā
Ḫabercik vir nevā-yı ʿandelīb-i zārdan var yoḳ

VI.

Muccaʿad mevc-i gīsū-yı siyāhı yoḳla bir kerre
Ki bendīde nihānı niçe dil var yoḳla bir kerre
Bahr-ı tārı ʿuḳāl-ı pāy-ı ʿāḳil yoḳla bir kerre
Ṣabā çīn-i ser-i zülfin nühüfte yoḳla bir kerre
Dil-āgāh it beni ḥāl-i dil-i ber-dārdan var yoḳ

VII.

İçer sāḳī **Rıżā**'yā cürʿa-i feyż-i İlāhī'den
Ḫumār-ı hicre çāre bāde-i luṭf-ı İlāhī'den
Pür eyle cām-ı ümmīdin mey-i ʿışḳ-ı İlāhī'den
ʿAceb bir neşʾe var mı sende ʿirfān-ı İlāhī'den
Dil-i **Kānī**'yi ḳurtar bāri şu efkārdan var yoḳ

289.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1113]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Her kim ki sırrı bildi dimez bilmeyenlere
Nā-dān odur ki taʿn ider ammā bilenlere
Sırr-ı sülük oldı ḫarām bilmeyenlere
Ḳanı ḥelāl-i şerʿ-i vefāda bilenlere
Bintü'l-ʿineb ḥarām olur bilmeyenlere

II.

Bilsem ḫˇāb n'olsa müʾeddeb geçenlere
Ser-bāz-ı merd-i ʿışḳa edepsiz diyenlere
Cānā ẕebān-dırāzini küstāḫ olanlara
Ṣorsan ʿaceb nedür şu muvaḥḥid geçenlere

[1112] āvā: Muḫaffef-i āvāz ki ṣadā-yı bülenddir.
[1113] D. (G. 150); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 496-497.

Taḥḳiḳ-i müʾmin olana kāfir diyenlere

III.

Süflī-pereste vuṣlat ʿulyā ḥarāmdur

Ehil olmayana her sözi dimek ḥarāmdur

Her nā-şinās-i vaḥdete her söz ḥarāmdur

Mānende-i nesīmī ki aḳdem[1114] ḥarāmdur

Kendü derisi cübbe-i vaḥdet giyenlere

IV.

Bī-ʿilm iddiā-yı fażīlet degül edeb

Kim iddiāyı terk ide ol ṣāhib ireb

Cism-i mecāzī giçen olur ġālib edeb

Keyf-i mecāzdan ne ṣafā ḥāṣıl ey ʿaceb

Maʿcūn-ı neşʾe-dār-ı ḥaḳīḳat yiyenlere

V.

Taḥḳiḳ ehli elbet olur ẕātdur zü'l-edeb

Işfā idince ḳalbini ʿışḳıyla çün ẕeheb

Cām-ı derūnı bāde-i şevḳiyle leb-be-leb

Var mı neşāṭ-ı neşʾe-i taḳlīdden ʿaceb

Allāh deyüp müdām anı isteyenlere

[86b]

VI.

Ṣāḥib-göñül ʿazīze **Rıżā** ser-fürū gerek

Dāmān-ı ʿışḳı dest-i rıżā ṭutmalu gerek

Gör ʿacz ḥālī digeri sen neyleseñ gerek

Kānī senüñ elüñde ne var neyleseñ gerek

Allāh neşāṭ virsün idüp eyleyenlere

290.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi'r-Raḥmeti'llāhi'l-Ġanī[1115]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Faḥr ile giyüp delḳ u külāhı dönerem

[1114] Mānende-i Nesīmī ki akdem: Mānende-i Nesīmī-i akdem D. (G. 150/III.); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 496-497.

[1115] D. (G. 121); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 476-477.

ʿIşḳ ile göñül oldı mübāhı dönerem
Biñ birlemege her dem u gāhī dönerem
Çekmem ebedī deḳ ü külāhı dönerem
Hergiz olamam yaʿni mübāhī dönerem

II.

Dildārīyüm ey şūḫ beni eyleme āzār
Azdurma hele nāzişi göñül daḫı azar
Bī-ẕār olıcaḳ ṣoñra çeküp sen daḫı āzār
Āh eylemem āh seni eylemem āzār
Hep ḫāṭır içün eylemem āhı dönerem

III.

Her ölüye hem ācize ḥürmet iderüm ben
Ne kimseye minnet ne de ẕillet iderüm ben
Ne reşk ü seref ne daḫı żınnet iderüm ben
Ne çarḫa ne bir kimseye töhmet iderüm ben
Çoḳ dinleyemem baḫt-ı siyāhı dönerem

IV.

Ḳayd eyleyemem leşker-i enbūhi ẕevḳi
Mülk-i dili maʿmūre-i şād eylese ẕevḳi
Ne meyl-i feraḥ gele dile ne zaḫm-ı şevḳi
Ḥisseyledigüm anda ḳudūm-ı şeh-i şevḳi
Çalınsa eger nevbet-i şāhī dönerem

V.

Tenvīr ider ammā süḫan-ı Ḥaḳ dil ü cānı
Teʾsīr eyle ḥaḳ sözüñi durur buġż-ı cenānı
Sırr ise **Rıżā** ḥaḳ söze ṭut mesmaʿ[1116]-ı cānı
Ḥaḳḳ söz baña teʾsīr ider elbetde **Kānī**
Olsam da ḫaṭā semtine rāhī dönerem

291.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhu'l-Bāri[1117]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

[1116] mesmaʿ: Ḳulaḳdır.
[1117] D. (G. 169); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 512-513.

I.

Gül gibi güldi gelüp baḫt gül-çehresine
İsteyen ḫayrı naẕar ide ḥisān[1118] çehresine
Kim ʿabūs ise ḫaẕer naġmeyi gör çehresine
Baḳma diḳḳatle ġażab vaḳti amān çehresine
Uġraruz ġamzesinüñ nāvek-i nā-kehresine[1119]

II.

Ḳatı müşkildür eger bezme başarsa ayaġın
Alamaz ḥīle ile kimseler ammā ayaġın
Cünbiş-i şīve ile belli bāẕiçe ayaġın
Ḳomuş ol şūḫ ser-i süllem-i nāẕa ayaġın
Meger ol bām-ı ḳażādan o meh-i nev-resine

III.

Sīnemi tīr-i cefā deldi bulup tā cigerüñ
Fevrān ile aḳup ḳanı gözümden cigerüñ
Nāz-ı hicrān kebāb itse ʿaceb mi cigerüñ
Sīnemi oya oya yaġlıġın ezdi çekerek
Dest-māl-i sitemüñ baḳma ṣaḳın çevresine

IV.

Eyle ḫaṭā redmüñ ola hevāya maġbūn
Merd iseñ pīre zen fānīyeye olma ẕebūn
Vāpesin ḥālī düşüñ işine olma meftūn
Kimseler ḳābzü'l-ervāḥdan olmaz meʾmūn
Laḥd çün mehd-i sehmnāk-i bün-i ḳabresine

V.

Mekrden tā ki rehā olmaġa bir çāre ara
Ki *Rıżā-cū* ola gör himmet eyle çāre ara
Āteş-i hicre düşüp yanmaġa çāre ara
Kānīyā ʿışḳ ile yanmaġa bir çāre ara
O ẕebānī-beççenüñ ḳartı ne nev-resi ne

[87a]

[1118] ḥisān: Cemʿ-i ḥüsn.
[1119] nā-kehres: Baġteten irişici, ansızın murāddır.

292.

Taḫmīs-i Ġazel-i Kānī ʿAleyhi'r-Raḥmeti'llāhi'l-Ġanī[1120]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Teʾṣīr-i sırla tāb-fezādur her āyīne
Peyker-nümā-yı ʿaks olur ammā her āyīne
İṣfā idince gītī-nümādur her āyīne
Olmaz muḳābil-i ruḫ-ı dil-ber her āyīne
Çeşmān u ebrūvānda ister her āyīne

II.

İtmez ḳabūl hīç kelef pür-cellā gerek
Jeng-pezīr olmaya dāʾim ṣafā gerek
Eyler mükedder anı nefs-i iḥtimā gerek
Pek rū-sefīd ṣāf-derūn ḫoş-nümā gerek
Olmaz siyāh ṣaḫra-i bed-gevher āyīne

III.

Şekl-i şeref-nümā-yı vefḳle degül tamām
Hem şekl-i bedr tām gerek kim ola tamām
Saʿdü's-suʿūd olur ise güle ḫoş-tamām
Olmaz şurūṭı ber-şerefü'ş-şems ile tamām
Sāl-i viṣālinüñ şeref ister her ay ine

IV.

Māh-ı sipihri ṣanma ki devr-i burūc iden
Kim bīst ü heştimiz ile dār ile seyr iden
Saʿd-ı ekberiye mihr-i celī gerçi dūr iden
Māh-ı felek degül yaluñuz şaḳḳ-ı ceyb iden
Çıḳ ser-fürū ide heme aḫter her ay ine

V.

ʿArẓa fezā-yı şīve-gīrān-ı zemān iken
Revnaḳ-fezā ey mücemʿ-i üftadegān iken
Ferr-i uyūn zümre-i dil-i mürdegān iken
Mihr-i sipihr ḥüsn-i meh-i burc-ı ān iken

[1120] D. (G. 176); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 518-519.

Her āftāb saña mı beñzer her ay ne

VI.

Tūl-i emel teʾemmüli taḫdīş-i ẕihn der
Teʾsīsī kār-ı rām ise teşviş-i ẕihn der
Her işde vehm ʿāḳıla īrāṣ-ı vehm ider
Temkīn-i sedd Sikender'e īrāṣ-ı vehm ider
Yol virmez ehl-i miknet olan kerhe rāyine

VII.

Naḫvet-fürūş-ı ʿişve-geri istemez disün
Nāziş-nümā-yı ḥālini hīç istemez disün
Açmaz da dil-fırīb dūş istemez disün
Ol naḫvet ü o ġonc u delāl istemez disün
ʿArż-ı cemāl eyleseler ger her āy ne

VIII.

Şeb-ḫūna ger-Hülāgū-yı zülfi ide hücūm
Zengī-nejād ʿıyş-i ḫuṭūṭ eyle de hücūm
Ne bīm ṣaf-be-ṣaf müje cengāverān-ı Rūm
Hindūstān-ı ḥüsne siyeh-çerdegān-ı Rūm
Varsa eger mi baş meger şāha rāyine[1121]

IX.

Burc-ı esed mi ṭāliʿ-i pür-şīd[1122] ferr-pāş
Burc-ı ḥüsnde zühre-i cebīnimi şuʿā-pāş
Ḫāsin[1123] ise de māh-ı felek ṣanma nāmdāş
Ḫūrşīd-i ḥüsn esedden eger gösterirse baş
Girsün şermle ey ḳamer-ebher ey āyīne

X.

Fer tuta şūy-dīde-zene itme iʿtimād
Oynaşı çoḳ teḫātülüne[1124] itme iʿtimād
Yoḳdur vefāsı ʿahde ṣaḳın itme iʿtimād
İtme tevāʿud-ı zen-i dünyāya iʿtimād

[1121] rāyī: Laḳab-ı şāhān-ı hind.
[1122] şīd: Fürūġ u Pertev.
[1123] ḥāsin: İsm-i ḳamer.
[1124] teḫātül: Be-maʿnā teḫādüʿ.

Ṭursun mı hīç ʿacūze-i maʿtūhe rāyine

XI.

ʿİrfān ehli zāhid-i ḫuşke uyar mı hīç

ʿĀḳil-i saḫīf-ṭabʿ-ı kesāna uyar mı hīç

Kāmil ki şaḫż-ı ḫāmil[1125] olana uyar mı hīç

Tevḥīd ehli sūfī-i ḫāme uyar mı hīç

Nūr-ı şuʿāʿ-ı maʿrifete maẓhar ʿāyīne

XII.

Şol söz ki hāy u ḫūy[1126] ola hīç muʿteber midür

Her güft u gūy-ı cennet eşer-i muʿteber midür

Her laf-zenāna ṭutma ḳulaḳ muʿteber midür

Ḳaysıñ hevā-yı zinde sözi muʿteber midür

Mecnūnlıġında olmayıcaḳ şübhe rāyīne

[87b]

XIII.

Cisr-i mecāzī eyle gezer ṣadefle **Rıżā**

Gūy-ı ḥaḳīḳate olasın pā-nihāde tā

Meyl-i mecāz lāġ[1127] u hevā āḳıbet hebā

Āyīn oyūn güzāfa[1128] ḳulaḳ ṭutma **Kānīyā**

Āyin-i ʿışḳ ūyabilür mi her āyīne

293.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi'r-Raḥmeti'llāhi'l-Bāri[1129]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Reşk-āver olma şervet ü sāmān u cāhına

Şāyed ki sürçe ḳalḳa düşüp jerf-i[1130] çāhına

İtme heves piyāde-ṣıfat cāh-ı şāhına

Düşme fürū-fikende gerek fikr-i cāhına

Beñzer nümāyiş-i şehi saṭranc şāhına

[1125] ḫāmil: Şerefi olmıyan şaḫış.
[1126] hāy u hūy: Şūr ki ḳarışuḳlı ve ġavġa ve şemātetden ʿibāretdür.
[1127] lāġ: Lüʿb.
[1128] güzāf: Kelām-ı bāṭıl ve hindiyen.
[1129] D. (G. 152); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 499-500.
[1130] jerf: ʿAmīḳ ki derīn dimek.

II.

Olma mürāʾī ne de mürābī-i ḥayla kār
Ḫod-biñ kimse ile ḥaẕer olma dostār
Daʿvāya düşme fażl ile hīç itme iġtirār
Olma metāʿ-ı zāhide maġrūr zīnhār
Düşme fesād-pīşelerüñ eṣer-i rāhına

III.

Meşşāṭa-kārī zīb ise ḫūbı aṣıl gerek
Ṣarf itme ʿārıża naẕarı kim aṣıl gerek
İtme taṣannuʿ[1131] ile teferrüʿ[1132] aṣıl gerek
Yapma tekerrüme[1133] naẕar itme aṣıl gerek
Virme vücūd varsa da nīrū-yı[1134] bāhına[1135]

IV.

Bī-ḫūde ṣanma esleye gör añla sözleri
Aġzını açma ḳulaġuñ aç diñle sözleri
Bī-maʿnī ṣanma ṭut ḳulaġuñ dinle sözleri
Sen bād-ı bīd[1136] der mi ṣanursın bu sözleri
Ṭaġlar erir sitem-zedenüñ bād-ı āhına

V.

ʿİrfān ehli fālcı sözini diñlemez dilā
Hīç fāl-güye sen de ḥaẕer olma dil-gerā[1137]
Meyl itme hazere ḳū-yı kühhāna[1138] sen helā[1139]
Cāngāhdur maʿārefe kāhinle olma hā[1140]
Zīnhār beste-dil ḫaber-i ṣıdḳgāhına

VI.

Kim ber-murādātum kühān u mihānda dilā
Rāḥat-ser-sān var mı gedā vü şehānda dilā

[1131] taṣannuʿ: Saʿy u tekellüfle ḥüsn-i ḥāl göstermek.
[1132] teferrüʿ: Aġacda budaḳ çoğalmak.
[1133] tekerrüm: Tekellüfle kerīm olmaḳ.
[1134] nīrūy: Ḳuvvet ve zūrdur.
[1135] bāh: Meniʿ ve icmāʿ.
[1136] bād-ı bīd: Beyhūde ve bī-fāʾide dimek.
[1137] dil-gerā: Göñlü meyl idici.
[1138] kühhān: Cemʿ-i kāhin.
[1139] helā: Be-maʿnā tenbī ʿarabīde ālā gibi.
[1140] hā: Adet-i tenbīdir. Ḥāẕır ol ve ānla gibi ve işte diyü işāret-i ḳarībdir.

Bak devr ü seyr encüm ü mihriyle māha dilā
Olma firīfte şeb-i ʿıyş u neşāṭa da
Bak ḥālet-i müṣāfire-i ṣubḥgāhına

VII.

Elbetde virdigin alur aldanma pek ṣaḳın
Dönmekde āsiyā gibi diḳḳatle pek ṣaḳın
Devri serīʿ çarḫı daḫı pek ḳavī ṣaḳın
Döndükce dönmedür işi aldanma pek ṣaḳın
Çarhuñ daḫı müsāʿade-i kāh-ı kāhına

VIII.

Başdan başa cihānda ger nefhasi bedīd
Gülzār imiş ne şūd ḫazān dīdesi bedīd
Ne bülbüli ḳalur ne de gülüşmesi bedīd
Olursa da çü mihr-kiyā ḫāṣṣası bedīd
Baḳma şu geşt-zār-ı zemīnüñ giyāhına

IX.

Şekl-i hilāli tīz-teber gibi eylemiş
Gūyā ki māhı meşʿale-i sāḥa eylemiş
Ya çün fener ki ḫīmeye āvize eylemiş
Dās-ı meh-i nevi niçün āvīze eylemiş
Çarḫuñ nedür nişān-ı revīş ʿömrgāhına

X.

ʿİrfān odur ki şādi-i dünyā daḫı ġama
Her kim ilişmez ise o kimse degül seme[1141]
Ṣanma ki oldı sözlerüm ammā seme
Baḳma ḫulāṣa mihr ü mehe çarḫ u encüme
Ne şāhına firīftedür ol ne sipāhına

XI.

Almaḳ gerek maʿāşda ḥālin nümūnesi
İbrīz pāk-puta iledür nümūnesi
Müşkil degül mi ʿālem-i berzaḫ nümūnesi
Üstündekilerüñ görinür hep nümūnesi

[1141] seme: Sersem ve aḫmak murāddır.

Der-zīr olanlaruñ baḳa ḥāl-i tebāhına[1142]

XII.

Nūr-ı cemāl ʿādeti elbet taġallübe
Eyler fürūġ mihr-i mehe çün taġallübe
Eyler ḳulūbe pertev-i ʿışḳı taġallübe
Gizlenmiş āftābı verā-yı taġallübe
Aḳmārınuñ ne renk virürsin cibāhına

[88a]

XIII.

Teʾs̱īr-i derd-i hecr ile ḥālüm yaman āh
Umdum ki raḥm idüp baña o şūḫ ola penāh
Uyḳu girer mi dīdeye göñülde āh u āh
Ser-tā-be-pāy mūy be-mūruñ berk-i günāh
Ey tīr sīnemüñ ne girersin günāhına

XIV.

Sūziş-nümā-yı āhına aynā-nümāsın **Rıżā**
Ṣarılsa bir ḥaṣīre yine kārı büriyā
Berdūş şāl sübḥa vü elde daḫı ʿaṣā
Her gice itdigin görebilseñdi **Kānīyā**
Baḳmaḳ ʿabeş̱ şu ṣūfīlerüñ her gün āhına

294.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi'r-Raḥmeti'llāhi'l-Ġanī[1143]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Kārım baña ṭāḳat-şiken oldı iderümden
Az görmedeyüm nefʿini gelüp giderümden
Ārām bulamaz bu dil-i ġam-gīn kederümden
Geldüm bu cihāna öle yazdım kederümden
Ayrılmadı gitdi bu göñül hīç giderümden

II.

Şāyeste gerek vuṣlat içün cennete ādem

[1142] tebāh: Çürümüş ve pejmürde ve fānī.
[1143] D. (G. 143); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 492.

Esbāb-ı duḫūl ile sezā cennete ādem
Ādemligi olursa girer cennete ādem
Minnet mi çeker girmek içün cennete ādem
Mīraṣ ḳalupdur baña Ādem pederümden

III.

Ḥaḳḳ'uñ ḳapusından daḫı var mı ki derine
Muḥtāc gedā vü şeh ise başḳa deri ne
Ḳul oldın ise bekleyegör gitme derine
Allāh derinden ḳovamañ gitme derine
Ḳapucısıyum ben geçemem eski derimden

IV.

Nādīde-i perverde-i nāz oldıġı ol şūḫ
Bir serv-i sehī gülşen-i ḥüsn oldıġı ol şūḫ
Besbelli o nāzişle çemān oldıġı ol şūḫ
Vārīd olur mı didüm ayrılmadı ol şūḫ
Didüm didüm ol dīde-i şūḫ-ı direrümden

V.

Gösterdi o mekkāre baña renk[1144] ile yeʾsi
Rengīni-i mekrle ider ʿāleme māʾesī[1145]
Vesvās ṣıfat olmadadur keyd[1146] ile hecsī[1147]
Ne itme gelür elden efendüm ne de[1148] ʿaksī
Bu nefs-i daġal[1149] geçmedi lākin iderümden

VI.

Şurīde-dilüñ ḥayret ile ḫalini ṭuydı
Yek hecme-i ʿışḳıyla göñül avını ṣoydı
Kār-ı destümi sīne-i bī-gīnemi oydı
Cild-i ten-i pür-dāġı Nesīmī gibi ṣoydı
Kisvet mi keser kendüye gerdūn gevderümden

VII.

[1144] renk: Meger ve ḥīle ve siḥir.
[1145] māʾes: Beyneʾn-nās ifsād itmek.
[1146] keyd: Be-maʿnā mekr.
[1147] hecs: Ḫāṭıraya gelmek. Ġam u sāʾir.
[1148] ne de: vü ne D. (G. 143/V.); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 492.
[1149] daġal: Bāṭını muḥālif-i ẓāhir ve maʿṣūs ki ḳalıbdır. Ve ʿayb u fesād.

Bī-çārede ḥayrānlıḳ olursa ʿaceb olmaz
Dil-dārede āşüftelik olsa ʿaceb olmaz
Üftādede ālūdelik olsa ʿaceb olmaz
Ben mübtedī-i baḫt-ı neşāṭum ʿaceb olmaz
Maḥḳūm-ı ʿaleyhi seçemezsem ḫaberümden

VIII.

Meyl ü heves dehr-i denī ʿaḳluñı eyledi
ʿAḳluñ gidecek saña *Rıżā* ṣoñra ne ḳaldı
Eyvāh dilin pāsı[1150] yüzin ḳarası ḳaldı
Kānī seni bu nefs ü hevā varṭaya ṣaldı
İmdād saña var mı ḳażā vü ḳaderümden

295.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥimehu'llāhu ʿAleyh[1151]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Ḳıymet-şināsī olur ise gevheri ola
Temyīz ü fırḳa ṣanma ki herkes arı ola
Öyle ḳovaya tā ezelī müẓahhar rey ola
Kānī ki cevher-i felegüñ dāveri ola
Pertev gedāsı şaʿşaʿa-i ḫāveri ola

II.

Dil yād idince ʿişve-geri eyler ıżṭırab
Pür-pīç-i zülfi virem de ʿuşşāḳa pīç ü tāb
Dil-dārgāne bāb-ı viṣāl-i aḥsen el-meʾāb
O dil-berüñ ḳapusına dil eyler intisāb
Reftārı reşk-i şīve-i kebk-i deri ola

[88b]

III.

Biʿad ḳapusı ṣāḥibi birdür bil ey faṭīn
Gelince bāb-ı luṭf idegör ḥışmuñı hemīn
Ḳulluḳ eyle ḥalḳa-zen ol bāb-ı ḫāliḳīn

[1150] pās: Tengi-i dil ve ġam ḫāṭır ve ḫavf.
[1151] D. (G. 151); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 497-498.

Hīç var mı kāʾinātda baḳ gitme derin
Allāh derinden özge anuñ bir deri ola

IV.

Kim kim-yāb ola yüzi ḫandān u dervīş
Göñül teferrüc ile açılur o ṣubḥveş
Rūşen cebin-i baḫtı görinür o māhveş
Ol kimse rū-sefīd olur zerr-i surḫveş
Kim kīsesinde bir niçe sīm ü zeri ola

V.

Rāhter-sān var mı dinilür ḫoşā ḫoşā
Göster gürūḥ-ı güher ü mihterle sen dilā
Kim görmedi cihānda meger mekr ile cefā
Dünyā-yı dūndan niçe meʾmūldür vefā
İller vefā iderse üzengüm eri ola

VI.

Metn-i ḳabūl masṭarasız ola naḳşı hep
ʿArşa irer duʿāsı anuñ açmadan dū-leb
Kimyā-yı ḫāṣ añla sen ey ṣāḥib-ireb[1152]
Eyler o ḥükmi ḫuşk u tere baḥr u berre hep
Li'llāh āh-ı ḫuşkı ya çeşm-i teri ola

VII.

Her kim çekerse derdi bilür ẕevḳ-ı ʿışḳı ol
Men lem yazuḳ[1153] bilür mi nedür derd-i ʿışḳı ol
Āb-ı revān olursa sirişk-i ümīdi ol
Ol ʿāşıḳ eşk-i ḥasretüñ añlar ṣuyın ki ol
Göñli aḳa bir āfete ḳalbi cerī[1154] ola

VIII.

Hicrān-ı cān-güẕār nümāyān-bī-merā
Ḥāl-i fütāde oldı enīn derūn-nümā
Ger mey-i āh olmada dil-sūz bī-riyā
Añlar ḥararet-i dil-i ʿuşşaḳı ġalibā

[1152] ireb: ʿAkıl.
[1153] Arapça'dır. Tatmayan anlamındadır.
[1154] cerī: Bahādır ki şecīʿdir.

Ol merdüm-i fütāde ki ʿışḳa ḫarī[1155] ola

IX.

Laġẓā-yı ḳalīl ü maʿnīsi seyyār-ı ḫoş-edeb

Mā ḳīle del [1156]kelam-ı belāġat gerek ṭaleb

Şīrīn-süḫan müeşşir olur cānā bī-taʿāb

Her ḳanġı semte çekseñ uzanur bilā-taʿāb

Lā-siyyemā suḫen didügüñ yaş deri ola

X.

Kāmil olur mı nāḳışaya hīç dil-gerā

Memḳūridür ki mākireye virme yüz dilā

Olma dū-çār-ı ebʾūs[1157]-ı ḫattāla[1158] ʿārifā

Ol zen saña niçe ola rām anuñ evvelā

Ṣad-der-hezār ṣad bilişi şevheri ola

XI.

Her kim ẓarīf-merd ise deʾbi hüner-veri

Ṣaḥib-i şuʿūr u kāmil u ʿirfān-perveri

Kim ġam-küsār yār ola bī-şübhe yāveri

Ol kimsedür seri[1159] ki degül lāfı serseri

Ol yāre ser-fidālıġa derd-i seri ola

XII.

Ṣavt-ı hezār gülşen şevḳe şemūldur

Āya olur mı gūş-res gül şemūldur

Feryād u zārı sādece ṣanma ḳabūldür

ʿIşḳ ol sehī-dıraḫt-ı riyāẕ-ı ḳabūldür

Bād-ı hevāsınuñ deme-i[1160] ṣarṣarı[1161] ola

XIII.

Aḫlaḳ-ı Ḥaḳ'la ḫūyluñ ola emn żārdan

Kim muḫteliḳ[1162] gerek ola meʾmūn żārdan

[1155] ḫari: Ḫalīḳ ve cedīd li lāyıḳ dimek.
[1156] Arapça'dır.
[1157] ebʾūs: Cemʿ-i buʾūs ziyāde muḥtāc olmaḳ ve belā ve āfet.
[1158] ḫattāl: ḫaddāʿ gibi ḥīlekār ve aldayıcı.
[1159] seri: Saḫi ve ḳavi ve nefis ve reʾis.
[1160] deme: Depi ki ḳar yaġarken esüp savurur şiddet rūzgār ile.
[1161] ṣarṣar: Rūzgār-ı şedīddir.
[1162] muḫteliḳ: Her ʿużvu kemāl üzere tāmuʾl-ḫulḳ.

Ḫulḳ-ı kerim cün nedür ilḥaḳ ki żārdan
Oldur maṣūn-ı şerr-i ekālib[1163] żārdan
Kim ḳudret-i muḥaṣṣal nefʿ u żarı ola

XIV.

Sevgisi her muḥibbüñ olur ṣıdḳla leʾn-fiṣām
Şefḳatle yār içün ide demʿini insicām[1164]
Hem-vāre nār-ı ʿışḳa derūn ola ıżṭırām[1165]
ʿĀşıḳ odur siyeh ola āh eşk-i surḫ-fām
Ruḥsār-ı zerdi yoḫsa ten-i lāġarı ola

[89a]

XV.

Laʿli keẕāẕ-ı kevşer ü dürdāne her dişi
Naḥvet-fürūş-ı nāzı taḥammül o merd işi
Mānend-i çarḥ olmaya eṭvārı ger dişi
Nāz eyleye velī ola hep sözleri dişi
Mānend-i ġamze ġābede[1166] şīr-i nerī ola

XVI.

ʿIşḳ ehli derdüni diyemez kimseye **Rıżā**
Ancaḳ menāṣ-ı[1167] dergeh-i yârі olur aña
Derd-i derūnı vuṣlat-ı dildār dāʾīmā
ʿUşşāḳ-ı kām-yāb odur el-ḥaḳḳ ki **Kānīyā**
Bād-ı ṣabā revişli peyām-āverī ola

296.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥimehu'llāhu ʿAleyh[1168]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Bahār eyyāmı seyr-i murġ-zārı[1169] yıl geçer görmem
Temāşā-yı gülistān u hezārı yıl geçer görmem

[1163] ekālib: Kilāb cemʿi ki anuñ cemʿidir.
[1164] insicām: Aḳıtmaḳ.
[1165] ıżṭırām: Od yanılmak.
[1166] ġābe: Miyşelik maḥal ki arslān sākin olur.
[1167] menāṣ: Ṣıġınacaḳ maḥal.
[1168] D. (G. 119); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 474-475.
[1169] merġ-zār: Cāy-ı feruḫ-fez u sebze-ḫurrem.

Kenār-ı cūy-bār-ı[1170] sebze-zārı yıl geçer görmem
Ḫazān-dīde nihālüm nev-bahārı yıl geçer görmem
Çü naḫl-i matem-ārā berg ü bārı yıl geçer görmem

II.

İder dil āh u zārı gül-ʿ iẓārı yıl geçer görmem
Ki oldum beste-i zülfi nigārı yıl geçer görmem
Göñül ḥasretle cūya[1171] kūy-ı yāri yıl geçer görmem
Bahār-ı ḥasretüm dīdār-ı yārı yıl geçer görmem
Göñül de gitdi elden ıżṭırārı yıl geçer görmem

III.

Ḫavāṭır mevc urunca dil düş enginden engine
Dem-i ṭūfānda keşti düşer enginden engine
Olur sāḥil-resi müşkil düşer enginden engine
Sefīnem çār mevc-i ġam çeker enginden engine
Çü keştibān gird-ābı kenārı yıl geçer görmem

IV.

Göñül ārzū-yı vaṣl-ı yār ile bir dem karar itmez
Döner semāya farṭ-ı şevḳle hergiz karar itmez
Mücerreddür dil-şūb derdin tesellīsiz karar itmez
Kişi kendü diyārunda tesellīsüz karar itmez
Ben ise ġurbet ilde ġam-güsārı yıl geçer görmem

V.

Garīmdür vaṭan bī-kes vaṭandur ġurbetüm yā Rab
Ne ḥāldāş u ne yoldaş var ġarīb ġurbetüm yā Rab
Beni bir yād ider kes yoḳ ġarīb ġurbetüm yā Rab
Ġarīb-i ḥasretiyem ġurbet-ender ġurbetüm yā Rab
Peyām-ı āverde-i dār u diyārı yıl geçer görmem

VI.

Degül kim fecr-i kāẕib ṣaçuñ ise sādıḳın görmem
Degül meh-tāb-ı ṭulūʿ mihr-i ʿālem-tāb ise görmem
Şitā vü ṣeyf göremem berḳ ü bārān olsa da görmem

[1170] cūy-bār: Aḳarṣu kenar āb-cūy.
[1171] cūyā: Āra.

Ṣabāḥu'l-ḫayr bām-ı vuṣlatuñ berḳin daḫı görmem
Güşād-ı ıżṭılām-ı[1172] şām-ı yārı yıl geçer görmem

VII.

Ümīd-i vuṣlat ile gāh şādān gāh bī-ẓārum
Ḫayāl-i ʿişve-bāzumla gehī ḥayrān gehī ẓārum
Ye's olmam velī nāziş-fezādan çoḳ dil-i efkārum
Degül ġam bir ḳarāra hecr ile geh lāl u geh ẓārum
Neşāṭ-ābād rūy-ı lāle-zārı yıl geçer görmem

VIII.

Görince hoş-rübāyī ḥüsn ü ānuñ gitdi vāzım hep
Tehī ẓan eyleme hergiz ne dem āha çü dü-leb hep
Diyemem sırr-ı ḥālüm kāle gelmez kimseye yā Rab
Görince dār-ı ʿışḳı ṭar düşer dil cān atardum hep
Bi-ḥamdi'llāh kim dār u diyārı yıl geçer görmem

IX.

Ḫūşā parlaḳ görinür çün zer-i iḫlāṣ her yirde
Ki maġşūst behre-i zer iḫlāṣ her yirde
ʿAyārı tām ise maḳbūl zer-i iḫlāṣ her yirde
Müzeyyefdür ʿıyār-ı külçe-i iḫlāṣ her yirde
Bu dārü'd-darbda ḫāliṣ ʿıyārı yıl geçer görmem

X.

Ḫarābāt ehli eyler perde-i nāmūsını ṣad-çāḳ
Degül maġlūbı ʿaḳluñ şerm ü ārı eylemiş ṣad-çāḳ
İrüp taḥlīṣ pā ʿaḳluñ ʿuḳālin eylemiş ṣad-çāḳ
Ben itdüm ġālibā nāmūs-ı nāmūsıyyesin ṣad-çāḳ
Taḫayyülde sürāġ-ı[1173] neng[1174] ü ʿārı yıl geçer görmem

[89b]

XI.

Hezārān nāle eyler gülleri gördükçe pejmürde
Dem berg-i reżān[1175] her naḫl-i gül üryān u pejmürde

[1172] ıżṭılām.
[1173] sürāġ: Yol ṣormaḳ ve delālet ve nişān itmek.
[1174] neng: ʿAr u nāmūs.
[1175] berg-i reżān: Be-maʿnā ḫazān.

İrür bād-ı ḫazān eşcārı elbet naḳż[1176] u pejmürde
Ġamum oldur bu yād ilde bahārum oldı pejmürde
Bir olsun bāri şu köhne bahārı yıl geçer görmem

XII.

Nühüft iken göñülde sırr-ı ʿışḳum āşikār oldı
Ber-efşān zülfüni gördüm göñül beste-nigār oldı
Ḳarārı rāst ṣanma ʿālemin hep müsteʿār oldı
Ḥüseynīlendi çoḳ feryād dört yanum ḥişār oldı
Ḥişārı geşt-i deşt ü kūhsārı[1177] yıl geçer görmem

XIII.

Yitiş ey cān ṭabībi dest-gīr ol muḥtażırdur dil
Yitiş ey hādī-yi rāh hüdā kim muḥtażırdur dil
Yitiş ey Ḫıżır-dem zulmetde ḳaldı muḥtażırdur dil
Yitiş ey māh aylı günli ḥaste muḥtażırdur dil
Degül ayda seni ben yılda bāri yıl geçer görmem

XIV.

Olurdum çehre-sāy gehī baḫtum ola yāri
Ne rıfʿatdur beni cārū-keş yāri ide bāri
O hidmetle güẕār-ı ömr olurdı faḫr eyle bāri
Ne çāre yārı görsem yārı görmezsem daḫı bāri
Bu ṣūret ḫūb-ı ḫ̆āb-ı nāz-ı yārı yıl geçer görmem

XV.

Çe-sūd esrār-ı ḳalbüm eyler isem keşf-ı yārāna
Derūnum ẕerdi maʿlūm ġaybdān-ı pāk Yezdānı
Görürdüm gām-gūsār-ı yār olur ʿālemde merdāna
Açardum derdümi bāri serā-perde-nişīnāna
Der-i divār-ı yāruñ perdedārī yıl geçer görmem

XVI.

Firāk-ı yār ile kevṣer içer sem sem olur kārı
Olursa cām-ı şādi bāde-i vuṣlatla ser-ṣārı
Gumūm-ı cān-güẕārım maḥv olurdı bu sutūn bāri

[1176] naḳż: Aġac ve emṣālini silkmekdir.
[1177] kūhsār: Ṭaġistān ve ṭāġ depesi.

Bu ġanīden ʿibāretdür bütün seyl-āb-ı ġamkārı
Şu ebr-i feyżden nīm āb-yārı[1178] yıl geçer görmem

XVII.

Ḥaşūd olur felek ʿālemde görse kāmil insānı
Rıżā-cū ayaġın pek baş olınca ḫaṭve-cünbānı
Leked[1179] ḫāʾr-ı cefā olmaḳda seyr it ehl-i ʿirfānı
Felekden gördigüm hep şīve-i esterdür ey **Kānī**
Neşāṭ-ı esb-i baḫt-ı şīvekārı yıl geçer görmem

297.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1180]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Ey māh-ı burc-ı ḥüsn ʿaceb yād[1181] ider misin
Külbe-nīşīn-i hecrüñi hīç yād[1182] ider misin
Yādumda rūz u şeb sen iseñ yād ider misin
Ey bād-ı ṣubḥ ʿāşıḳı hīç yād ider misin
Bīgānevār yā unudup yād ider misin

II.

Yād eyledükce ʿışḳuñı yoḳlar ṭuraġımuz
Hīç bilmez oldum ʿışḳuñla ṣol u saġımuz
Fikr-i visālüñ eyledi muḫtel dimāġımuz
Hep pāreler misin dil ü ṣadr u dimāġımuz
N'itsen gerek dāḫı güzelüm yād ider misin

III.

Derd-i serīre ḥālümi fāş eyledüñ güzel
Bilmezdi kimse ḥālümi fāş eyledüñ güzel
Aġyār ṭuydı ḥālümi fāş eyledüñ güzel
Peyġām-ı vaṣli bizlere fāş eyledüñ güzel
Ol rāz-ı ser-nühüfteyi de yād[1183] ider misin

[1178] āb-yār: Ṣuvarmaḳ ve ṣu idici.
[1179] leked: İnsān ve ḫayvān depmesi.
[1180] D. (G. 136); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 487-488.
[1181] yād: Taʿbirleri almaḳ ki tezkārdır.
[1182] yād: Ḫāmış-ı nā-āşinā-yı murāddır.
[1183] yād: Bī-gāneye dimek.

IV.

Ṭuydum şemim-i zülfüñi müşk otu mı didüm
Şemm eyleyice ḥālini şeh-būy[1184]mı didüm
Ḫoy-gerde rūy-ı ḫūbını gördüm dürer didüm
Pīşāni-i reşāşe-çekānın görüp didüm
Ey ḫūn ʿanberīn ʿaceb ol yād ider misin

V.

Dil āşinā-yı ʿaşḳla meftūn u bestedür
Şīrīn-nümā-yı şīve ki maġbūn u bestedür
Naḫvet-fezā-yı cevrüñ ile dil-şikestedür
Sīneñ ki bāb-ı vaṣlīde-i ʿuşşāḳa bestedür
Güller gibi açılmadasın yād ider[1185] misin

VI.

Ḥayretde ḳaldı serv görüp ol elif-ḳadem
Çün dest-beste ṭurdı görüp ol elif-ḳadem
Tūbā ile olsa Ṭūbada şebeh elif-ḳadem
Tā *rabbi yessir* [1186]oḳur iken ol elif-ḳadem
Ḳaddüm dönerdi lām-elife yād ider misin

[90a]

VII.

Bir şīve ile biñ dil-i şādān ider idüñ
Yek naẓra ile mürdeyi iḥyā ider idüñ
Hep cān-güdāz nāzuñı ḳaşden ider idüñ
Āgāh iken visālüñi vaʿd eylemez idüñ
Āyā o sırrı sen bize rüʾyāda der misin

VIII.

Şevḳ-i derūn-ı dil-şodeyi[1187] añladuñ mı hīç
Germī-i āh u ẓārımızı añladuñ mı hīç
Dostāne farṭ-ı şıdḳımızı añladuñ mı hīç

[1184] şāh-būy: Den muḥaffef; Şeh-būy: Be-maʿnā ʿanber.
[1185] der: Türki, ʿaraḳ maʿnāsına; Yā: ʿAṭıfa içündür. Yā: Murād; Yāy veya daḫidir; Misin cinās.
[1186] "*Rabbi yessir"* ile başlayan bir dua vardır. Tamamı ise şu şekildedir: *"Her işinin başında "Rabbi yessir velâ tüassir Rabbi temmim bi'l-hayr: Ey Rabbim kolaylaştır, zorlaştırma ve hayırlısıyla tamamlamayı nasîb et" duasına telmih yapılmaktadır.*
[1187] Dil-şode: Göñlü gitmiş ışṭılāḥı ʿāşıḳ dimek.

Āyā vefāda pāyemüzi añladuñ mı hīç
Benden tehī ḳalur gehīce yādīdir misin

IX.

Ey şīvekār-ı mest-i mey gehi nāz olup gehī
Cāna ḳıyan şūḫ-i cefā-ger olup gehī
Ḳaşuñ kemān u tīr-i müjende olup gehī
Ey sürḫ-rūy-ı ʿışḳ siyeh-mest olup gehī
Ḫançer çeker misin ḳışacıḳ yādīdir misin

X.

Bak tīr-i ġamzeñ eyledi sīnem delik delik
Şemşīr ebr u kan idüp olmaḳdadur şerīk
Dost ṭoġrudur müjendeki vaṣfım degül rekīk[1188]
Ben bildigüm dimezsin o egri sözi velīk
Ebrūsına hilāldi yā yād[1189] ider misin

XI.

Pā-māl-i ḥasb-i cevr iderek eyleyüp güẓār
Bilmem sebeb nedür ki olur cevr bī-şümār
Aġyāre iltifāt müʾeddī-i zülfikār
Bir nīm iltifāt da itmez geçerse yār
İtdüñ bütün fedā bizi sen yād ider misin

XII.

Görmezlenüp ʿadūya seni çiynedürse de
Raġmen tecāhül eyle seni çiynedürse de
Bāre[1190] çihān-ı ḳaṣda seni çiynedürse de
Ol şeh-süvār-ı nāza seni çiynedürse de
Geldüm ḳapuña şevḳile yā yādīdir[1191] misin

XIII.

Selmā-yı ʿışḳı eyledi teşhīr-i ʿāleme
Geldüm belā-yı derdüni çekmege ʿāleme
Şāyiʿ olursa olmaz ʿacep derdüm ʿāleme

[1188] rekīk: Süst u żaʿīf ve yarışıġı olmıyan nesne.
[1189] yād: Tezekkür; di: Serḫoşuñ çağırması.
[1190] bāre: Be-maʿnā esb-i bāʾi ʿazīle.
[1191] yād: Bī-gāne.

Yāydı bizi cünūn-ı maḥabbetle ʿāleme

Yā kim şuʿūr-ı vaṣl ile yā[1192] yād ider misin

XIV.

Ülfiyle ibtidā idegör istiġāṣede

Yā eyle ḳametüñ göricek istiġāṣede

Ḳaddüñ degülse dal çe-sūd istiġāṣede

Ebrūların muḥāṭab idin istiġāṣede

Ḫarfü'n-nidā-i ḥācibesin yād ider misin

XV.

Teʾṣīr-i ẕikr-i cehl ile olur hīç ṣaḥīḥ

Her ḫırḳa-pūş ehl-i tecerrüd degül Mesīḥ

El-ḥaḳ cilā-yı ḳalb ḫazīn ṣoḥbet ṣabīḥ[1193]

Teʾṣīr-i ẕikr-i erre dimāġı ider ṣaḥīḥ

Men ḫanne ʿabdedü Ẕekeriyyā der misin

XVI.

Sırr-ı derūnı fāş iden ʿāḳil degül **Rıżā**

Her ketūm emr doġuyor ise bu'l-vefā

Ehl-i dilüñ deḫānın açar mı veled-i zinā

Eyle nühüfte sīnede sen ʿışḳ-ı **Kānīyā**

Ol rāz-ı ser-be-mühri dime yād ider misin

[90b]

298.

Taḫmīs-i Ġazel-i Kānī ʿAleyhi'r-Raḥmeti'l-Ġanī[1194]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Ne dūd u ne ʿalev belli dil-i maḥrūḳdan çıḳmaz

Ki nār-ı ʿışḳ-ı cānān kim dil-i maḥrūḳdan çıḳmaz

Olur bālā-rev-i ḫasret dil-i maḥrūḳdan çıḳmaz

Dil alur ol perī ṣoñra dil-i maḥrūḳdan çıḳmaz

Yataḳlı düzd-i kāmil-ḫāne-i mesrūḳdan çıḳmaz

II.

[1192] yā: di der misin ḫiṭāb-ı murād.
[1193] ṣabīḥ: Güler yüzlü, güzel.
[1194] D. (G. 78); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 443.

Olursa ancaḳ olur sīne-i ʿāşıḳ hedef-peyker
Müheyyā elde müjgānı ki tīr tīz ter-peyker
Ḳurulmış ḳabżalanmış ḳavs-ı ebrū suḫtter-peyker
Dili düzd-i nigāhuñ cānı bir dīger melek-peyker
Dü-kār-ı müstaḳıldür ikisi bir oḳdan çıḳmaz

III.

Tenim mihrās-ı[1195] cevr içre ki ṣad-pāre ide ol şūḫ
İder ise sīnemi tīr-i cefā ġırbālveş ol şūḫ
Yabāne oḳ gibi atsa beni hīç ġam yemem ol şūḫ
Miṣāl-i cevher-i ferd itse cismüm teczi'e ol şūḫ
Żarar yoḳ muḳteżā-yı ṭīnet-i meshūḳdan çıḳmaz

IV.

Dehānı dürc-i laʿli kim yedi ḳudret ile maṣnūʿ
Ẕihi Ṣāniʿ ne rengīn dür-celāli eylemiş maṣnūʿ
Derārī-i Yemen'i eyledi Ḥaḳ dürcle mevdūʿ[1196]
Dehānından viṣāle dā'ir olmaz ḥarfcik mesmūʿ
Çıḳan hep vardandur emr-i mümkin yoḳdan çıḳmaz

V.

İşitme türrehāt-ı[1197] keb-zenānı[1198] hīç hirās itme
Rıżā dā'im Ḫudā'dan ḳorḳ digerden hīç hirās itme
Ḳul iseñ ḳulluġun ile ʿabdden hīç hirās itme
Sipihrüñ ḍarbet-i ḳūpāl-ı[1199] ḳahrından hirās itme
ʿIyār-ı ḫāṣṣ-ı **Kānī** maʿden-i maṭrūḳdan[1200] çıḳmaz

299.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1201]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Ne bilsün ḳıymet-i cām muḥabbet olmıyan ser-ḫoş

[1195] mihrās: Dibek ve hāvūn.
[1196] mevdūʿ: Sengiñlik ve vaḳār maʿnāsına ve esinlenmiş maʿnāsına.
[1197] türrehte: Bāṭıl ve bāṭıl ve beyhūde kelam, türrehāt cemiʿ.
[1198] keb-zen: Lāfzen ki bī-maʿnā ve beyhūde söz söyleyici.
[1199] ḳūpāl: Demirden ve yoġun deynek ki kürzde dirler.
[1200] maṭrūḳ: Yaġmur ṣuyu ki içine ṭavār tebevvül idüp necāsetin ilḳā etmiş ola ve żaʿyif ve sülepeñ kimse.
[1201] D. (G. 86); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 449-450.

Ne bilsün sāḳī-i dil-cūy ḳadrin olmıyan ser-ḫoş
Ḫumār-ı bāde-i ʿışḳı ne bilsün olmıyan ser-ḫoş
İder āyīne kendin ḥalḳa elbet her zemān ser-ḫoş
Bulır o evżāʿına şāyeste bir sırr-ı nihān ser-ḫoş

II.

İdemez setr hergiz ṭavrını sekrānlıġın elbet
Ayaġı alışından bellidür neşvānlıġın[1202] elbet
Düşenler bezm-i nā-dāna çeker ḫayrānlıġın elbet
Bilür ḫalḳuñ reh-i teşvīşe rū-gerdānlıġın elbet
Żarūrī eyler anı refʿa dāmen-der-miyān ser-ḫoş

III.

İçen cām-ı elesti mest olur ammā degül maʿyūb
Şuʿūr-mey-güsār-ı ʿışḳ-ı cānān olmıyor meslūb
Ḥaḳīḳī ser-ḫoş olmaḳ merd-i zīnde ez-derūn maṭlūb
Olur heft-āsmān bir çend-rūze ser-ḫoşa maġlūb
Anuñçün dāʾimā cevr-i felekdendür amān ser-ḫoş

IV.

Virür lerziş enin-i ḫüzni dünyāya degül vāsiʿ
Olursa āh u rindāna yine ḳalb-i ḥazīn vāsiʿ
Gürüldür fiġānı nüh sipihri olmıyor vāsiʿ
Serāy-ı şīşe-reng-i dehr dūn olmaz aña vāsiʿ
Eger gül-bāng-ı şevḳ eylese āteş-feşān ser-ḫoş

V.

Görünmez gözine ʿālem eline sāġar alınca
İder ḳaṣr-ı yed maṭlūb ayaġın da çekince
Virür yek cürʿaya varın o mest-i ʿışḳ olınca
Bürehne-sel varur mey-ḫāneye göz yumup açınca
Serin açar vü lākin sırrın açmaz bir zemān ser-ḫoş

VI.

Ayaġıyla girer ḫum-ḫāneye rindān dürdī-ḫˇār
İki destini ṭutup birin sürer ayāġına ruḫsār
Mey-i şevḳuñ bilür keyfiyyet neşvesini mey-ḫˇār

[1202] neşvān: Sekrān gibidir.

Ayaġ almaḳ ser-i engüştine el virmese nā-çār
Çü eẕfārü'l-menniye endūha virmez amān ser-ḫoş
[91a]
VII.
Alınmaz ayaġı rindüñ revişden eyler istiḥdāṣ[1203]
Öper sāḳī ayaġın ẕevḳ u şevḳ eyler istiḥdāṣ
Gelince bezm-i şevḳe ṭavr-ı diger eyler istiḥdāṣ
Şeṭāretle ider meclisde şevḳ-i tāze istiḥdās
Eger olmasa bed-mestlik ile pek ser-gīrān[1204] ser-ḫoş
VIII.
Gīrān-bār[1205] olsa da bār-ı ġam yār-ı dil-ārāyı
Çeker küh-ı gīrānveş itmez andan hīç şekvāyı
Ne bilsün nā-şinā sırr-ı derūn-ı merd-i dānāyı
Ne deñlü fāş-gū da olsa keşf itmez ḫabāyāyı[1206]
İder sırrında ol ser-beste esrārı nihān ser-ḫoş
IX.
Sebük-maġzān duyar mı şemme-i ʿirfānı añlar mı
Olur mı büriyāmuz güm olan ḳoḳudan añlar mı
Mezāḳı olmıyan keyf-i şarāb-ı şevḳi añlar mı
Sebük-ser ẕevḳ-i meyden neşʾe-i mestīden añlar mı
Reh-i ʿirfānda çekmek gerek ḫayli ṭābān ser-ḫoş
X.
Ne deñlü olsa da nām-ı şuʿūr ammā yine ʿayyāş
Tabaṣṣur eyleye kārında hergiz olmaya ṭayyāş[1207]
Görinen ẕī-ḥaseb azdur ki nāsuñ ekṣerī evbāş[1208]
Gerekdür esb-i tāzī gibi bir ṣāḥib-ḥaseb ʿayyāş
Ne bilsün ittifāḳı olsa da ẕevḳin her ān ser-ḫoş
XI.

[1203] istiḥdāṣ: Tāze cüz almaḳ ve ṭaleb itmek.
[1204] ser-girān: Mestī keyfīyyeti murādır.
[1205] gīrān-bār: Āġız yük.
[1206] ḫabāyā: Yā cemʿi.
Ḫūbī: Sırr.
Ḫabtī: Mestūr.
[1207] ṭayyāş: Ziyāde ḫiżmet ideriz.
[1208] evbāş: Ḳabāʾil-i muḫtelīfede ġayr-i ẕī-ḥasebdir.

Mey-āşāmān-ı[1209] ʿışḳuñ tecrübesi oldı biñ kerre
ʿİmāret az olur dehrüñ ḫarābı oldı biñ kerre
Nice kişver mülūk ile ṭolu boşaldı biñ kerre
Diyār-ı neşʾe maʿmūr oldıġından ṣoñra bir kerre
Başını ḳaldırup baḳmaz ḫarāb olsa cihān ser-ḫoş

XII.

Ḥaẕer rindān-ı mestān ḥaḳlarına düşmesin reybe
Ṭutalum dāmen-i ālūde[1210] ise bakmasın ʿayba
Dil-i virānenüñ nāz u niyāzı ʿālemü'l-ġayba
Olur gāhī ki cūş-ı feyżle mülhem olur ġayba
Cenāb-ı Ḥaḳḳ'la bir cilve eyler nā-gehān ser-ḫoş

XIII.

Olınca saġār-ı dil bāde-i ʿışḳ ile māl-ā-māl
Rıżā mevc-āver neşve virür elbet dile bir ḥāl
O kim bezm-i elestüñ serḫoşudur itmez istibdāl
Cevāhīr-i rīze-i neşʾe virür **Kānī** aña bir ḥāl
K'olur ẕātında bir genc-i mutalsam gizlü kan ser-ḫoş

300.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1211]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

Şevket-i şāh-ı cihān bir var imiş bir yoġ imiş
Rüstem-i Zāl-ı zemān bir var imiş bir yoġ imiş
Sāḳī-i pīr-i muġān bir var imiş bir yoġ imiş
Leẕẕet-i būs-ı dehān bir var imiş bir yoġ imiş
Ẕevḳ-i āġūş-ı miyān bir var imiş bir yoġ imiş

II.

Sāḫta-zīb-i cihān eyle naẕar ʿārif iseñ
Ḳudret-i ḥikmete sen eyle naẕar ʿārif iseñ
Maḥf u īcād iledür eyle naẕar ʿārif iseñ
Fikr-i müstaḳbel ü māżiyi bıraḳ ʿārif iseñ

[1209] Mey-āşām: Mest-i müdām olanlardır.
[1210] dāmen-i ālūde: Kenār-ı ışṭılāḥıdır.
[1211] D. (G. 88); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 450-451.

Böyledür ḥāl-i zemān bir var imiş bir yoġ imiş

III.

Diñlemez hīç sitem-dīdelerüñ nālesini

Bī-vefā çarḫ görür görmez olur giryesini

Ḥīle-i ṣafḳaya ʿahdi bildi ṣādevesini

Kim bilür şīve-i nā-gāh şütūr-gürbesini

Çarḫ-ı gerdūndan amān bir var imiş bir yoġ imiş

IV.

Rūz u şeb ʿişveñedür ḫoş naẓarı ʿuşşāḳuñ

Āb-ı ḥasret aḳıdur çeşm-i teri ʿuşşāḳuñ

Nār-ı hicrüñle yanar çün cigeri ʿuşşākuñ

Ya cefādur ya vefā muntaẓırı ʿuşşāḳuñ

Senden ey şūḫ-ı cihān bir var imiş bir yoġ imiş

[91b]

V.

Dil-nişīn oldı ġamuñ güldüre mi dudağı da

Cemʿ-i sāmān[1212] ola mı kākül-i pür-çīn ṭaġı da

İder iḥyā niçe bī-çāre-i üftādeyi de

Zinde eyler o dü-leb mürde-i ṣad-sāleyi de

Ten-i dil-mürdede cān bir var imiş bir yoġ imiş

VI.

Ḳo bu daʿvā-yı riyākārı ola görʿābid

Nīk u bed her ne ider ise saña ʿāʾid

Ḳahr-ı nefs eyler o kim ola mecedd ü verāʾid

Gel ḳo nefsāniyeti maḥv-ı vücūd it zāhid

Bu şuʾūnāt inan bir var imiş bir yoġ imiş

VII.

Vāye-i[1213] cismüm degül feyż-i Ḫudā'dan ḫālī

Sırr-ı sārī heme-ān olmaz o andan ḫālī

Dil ki mirʾāt olıcaḳ olmaz ʿaksden ḫālī

Ne içinde ne ṭaşında ne ikiden ḫālī

[1212] Sāmān: Ṣabr u taḥammül ve ʿaḳl-ı niẓām ve cemʿiyet-i ḫāṭır ve naẓm-ı ḥāl ve cānā maʿnāsınadır. Dānūd: Ṭālib ve sāʿī.
[1213] Vāyī: Ḫaṣīb ve naṣīb.

Cünbiş-i rūḥ-ı revān bir var imiş bir yoġ imiş

VIII.

Mā-sivā olmaya hīç taʿbīye ṣundūḳ gibi
Ehl-i derdüñ ola her dem dili maḥrūḳ gibi
Baḫr-i ḥayretde ola ʿışḳ ile maġrūḳ gibi
Müttaḥid olmalıdur ʿāşıḳ u maʿşūḳ gibi
Biline sırr-ı nihān bir var imiş bir yoġ imiş

IX.

Ṣulḥa raġbet olur aramış kār-zārın[1214]
Uydurur ʿārif olan her işinüñ bāzārın
Açamaz kimseye hīç zārını ḥāl-zārın
Çekemez ehl-i himem lā vü neʿam āzārın
Nedür ol ẕüllü[1215] hevān[1216] bir var imiş bir yoġ imiş

X.

Lām elifsiz ola mı sırr-ı ḥaḳīḳi oldur
Noḳṭasız bā ola mı ferd-i ḥaḳīḳi oldur
Söyle bir birlige birle ḥaḳīḳi oldur
Nefy ü iṯbāt ki tevḥīd-i ḥaḳīḳi oldur
Eyler ol sırrı beyān bir var imiş bir yoġ imiş

XI.

Bī-ṭaleb işde seni ileriye çekmezler
Derdüñi sen çeke gör bil dekrān çekmezler
Esb-rān ṭalebin ṭutup ʿinān çekmezler
Ḳāsidān-ı reh-i ʿirfān yedek çekmezler
Ḳalma bu yolda yayan bir var imiş bir yoġ imiş

XII.

Noḳṭa-i bāyı bilen çünki degül müstaġnī[1217]
Noḳṭanuñ sırrını bil olma ṣaḳın müstaġnī
İkilikden geçe gör olmaya sen müstaġnī
Ḥareke noḳṭa ḳabūlünden elif müstaġnī

[1214] kār-zār: Cevg ü cedāl.
[1215] ẕül: Ḥorluḳ.
[1216] Hevān: Ḥorluḳ ve eksiklik hevn gibi.
[1217] müstaġnī: Bī-niyāz.

Vaḥdete işte nişān bir var imiş bir yoġ imiş

XIII.

Diñlemişüz ḳışṣāṣın niçe cihān bānīyi

Ne tesellī ne de rāmiş[1218] dil-i sūzānīyi

Ṭut ḳulaġuñı **Rıżā** diñle hezār dānīyi

Ḳıṣṣa-ḫᵛān-ı felek aḥvāl-i dil-i **Kānī**'yi

Başladı naḳle hemān bir var imiş bir yoġ imiş

301.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1219]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Zī-bende kelle-pūsī beser hīç fes istemez

Rengīn ḫāṣ-ı kār-ı Ṭunus bir fes istemez

Ser-bāz olınca merd-i fütāde fes istemez

Perçem ḳoḳar raḳīb-i muġaffil fes istemez

Ẕevḳ-i viṣāli dil hele pek felfes istemez

II.

Çekmez ayaġı meygededen bir yasaġ ile

Mest-i elest-i rind olan içer yalaġ ile

Bir şevḳ-ı laʿl-i sāḳiye gelür ayaġ ile

Ḫaṭṭdur ṭutan dili iki tellü ḳapaġ ile

Zen tek ricāl āyīne-i emles[1220] istemez

[92a]

III.

Mümkin mi beste olmaya dil-i tār perçeme

Biñ dil ne şübhe baġlıdur ammā o perçeme

Kākül-i belā vü ṭurre belā baḳ o perçeme

Sevdāsı sardı ʿāşıḳ-ı zāruñ o perçeme

Gerçekden olsa şāh-ı diyār-ı Fes istemez

IV.

Ṣaḥip-cemāle ḥubb-i derūnī gerek yine

[1218] rāmiş: Maḥafef aramış ki rāḥatdır.
[1219] D. (G. 74); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 439-440.
[1220] emles: Düz ṭayanacaḳ nesne ve arḳası bütün ḫayvān ve otı bitmez ṣaḥra.

Veche beşīş-i[1221] ḫayyir merdum olur yine
ʿİnd-i ḥisān[1222] ḫayrı arar ʿirfān yine
İylik ṭabīʿat ehline itmek gerek yine
Şekker de virseler yimege kerkes[1223] istemez

V.

Yād itme yiter firḳatuñ yāre sen baña
Seḥḥār-ı çeşm-i cān-küşini alma hīç baña
Ḫūn-rīz-i tīġ-i ġamzesini söyleme baña
Dāġ-ı derūnı sīnelerüñ şerḫasın baña
Añma amān efendi baña kes kes istemez

VI.

Mihr-i giyāhı[1224] arama ḥācet midür dilā
Eṭīb-i ʿabīr-i[1225] būyı dü-gīsū kefā saña
Olsa meşām-ı cān gehī bū-rübā revā
Būy-ı şemīm kākülüñi al getür baña
Ey bād ister esme sen ister es istemez

VII.

Dil ḫˇāhı üzre devr ide bilseñ felek baña
Devrüñde yāri döndüre bilseñ felek baña
Bed-ḫū raḳībi baṣṭıra bilseñ felek baña
Bir kerre yārı rām idebilseñ felek baña
Bundan ziyāde luṭfuñı besdür bes istemez

VIII.

Ser-bāz-ı merde serzeniş itme açıḳdan
Ser-mest-i ʿışḳ curʿa-i cām-ı raḥīḳden[1226]
Oldı nühüfte derdi degüldür açıḳdan
ʿUryān ten ölümli beden-i rūḥ açıḳdan
Başı ḳıçı açıḳ gezinür cān-fes istemez

IX.

[1221] beşīş: Güler yüzlü. Besīm u ṣabīḥ gibi.
[1222] ḥisān: Cemʿ-i ḥasendir.
[1223] kerkes: Aḳbaba didikleri ḳuşdur. Lāş-ı ḫˇārdır.
[1224] Mihr-i giyā: Muḥabbet otu dirler ki … dirler bir nevīʿ otdur.
[1225] ʿabīr: Zaġżerān ve numūde ziyāde rāḥīyası ṭayyīb otdur.
[1226] raḥīḳ: Ḫāliṣ ve ṣāfī ḳızıl şarāb.

ʿUşşāḳı ṣanma oldı senüñ gibi çoḳ zebūn
Şeb-dīz-i dūd-ı āhu degüldür anūn ḥarūn
Olmaz himāl[1227] aña ʿinān-rīzi-[1228]i heyūn[1229]
Alma kesendiye bizi ey zāhid-i ḥarūn
İsterse medḥ it ister o māha kes istemez

X.

Ḫubb-ı derūnı olsa ne deñlü eger nihān
Bī-şübhe ʿaks-i meyl dil olur aña nişān
Ne ṣīt u ne ṣadāsı olur ʿāşıḳuñ hemān
Ses çıḳmaz olmalu ḥarem-i ʿiffet-i bütān
Esrār-ı ʿışḳ-ı ʿāşıḳ-ı ṣādıḳ ses istemez

XI.

Teʾsīr ider mi ruḳye[1230] raḳībe o ṣıll[1231] gibi
Eyler sirāyet nefesi derd-i sel gibi
Nūş it müdām-ı bāde-i şevḳı rıṭl[1232] gibi
Eski ʿasesleri yetişür cān u dil gibi
Kūy-ı maḥabbete yeñiden ʿases[1233] istemez

XII.

Besdür belā-yı dil-şodegi lāf u lāġlar
Vāʿiż ḳo pendi diñlemez ammā ḳulaġlar
Yād-ı firāḳ-ı bār ile çeşmüm ḳan aġlar
Besdür bu şerḥalar niye lāzım bu dāġlar
Gör ḫāne-i derūn açıḳ menfes istemez

XIII.

Baḳma fürū-tenīni[1234] kesāna **Rıżā** saña
Ṭavır aldıcı işi ḥayl-i enderūn riyā
Ḫāliṣ özi sedād-ı[1235] sūz-ı merd-i bu'l-vefā

[1227] himāl: Nazir.
[1228] ʿinān-rīzi: Sürʿatle seyr idicilik.
[1229] heyūn: Hecīn devesi.
[1230] ruḳye: Efsūn ki oḳuyup üflerler.
[1231] ṣıll: Bir neviʿ ḥayyedir. Efsūn teʾsīr eylemez.
[1232] rıṭl: Maʿna cām lezīz.
[1233] ʿases: Ḳurddur. Ẓīb maʿnasınadır.
[1234] fürūtenī: Tevāżuʿ eylemelere.
[1235] sedād: Ṣevāb ve muḥakim ve istiḳāmet.

Öz kes iderse keslik ider **Kānīyā** saña
Nā-kesden ol vefāyı göñül öz kes istemez
[92b]
302.
Taḫmīs-i Velehu ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī[1236]
Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün
I.
Āb-ı dü-çeşm-i ḥasret aḳar ister istemez
Yād eyledükce āh çeker ister istemez
Her dem ḫayāl-i yār ider ister istemez
Eyler viṣāli ḫˇāhiş eger ister istemez
Gördi ki vaṣlı cān deger ister istemez
II.
Ḳaşın görince ʿāşıḳuñ ammā belin büker
Der-dest okusa sehm-i ḳażaveş belin büker
Ḫūbter-i müjdesīne güzārı belin büker
Cevr ü cefāsı ʿāşıḳ-ı zāruñ belin büker
ʿUşşāḳı kendüsine eger ister istemez
III.
Yalın ayaḳ fütāde gider menzile yiter
Ḳalḳar düşerse gide gide menzile yiter
Şeb-dīz-i[1237] āhı süre süre menzile yiter
Çıplaḳ da binse menzil-i maḳṣūdına yiter
Ey dil riḳāb-ı vaṣla eger ister istemez
IV.
Ḫayfā ki ḳadr-i ḥüsnüñi hīç bilmiyor hele
Kālā-yı nāzı buldı kesād bilmiyor hele
Dād-ı sited-serāiˀrini bilmiyor hele
Vuṣlat metāʿınuñ degerin bilmiyor hele
Ḫāṭırlara o şūḫ deger ister istemez
V.

[1236] D. (G. 69); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 435.
[1237] Şeb-dīz: Yaġız renk at.

Ezvāḳ idince cān u dile ben muḥabbeti
Bildüm lezīzter itdügin ben muḥabbeti
Hīç bir lezāze beñzedemem muḥabbeti
Girmiş ḫayāle bilmez iken ben muḥabbeti
Almış o düzd-i cānı meger ister istemez

VI.

Maʿ şūḳa bezl-i mā-melek itmek de iş midür
Rāh-ı viṣāle virānı virmek de iş midür
Cānın **Rıżā**-yı Bārī'yi virmek de iş midür
Kendin dil ehli āteşe atmaḳ da iş midür
Kānī ider fedā-yı ser ister istemez

303.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1238]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

ʿAceb bir derde dūş oldum benüm çün yanarum yoḳdur
Ne ḥālümden ḫaber añlar disem de diñlerüm yoḳdur
Felekde kevkeb-i dürri gibi saʿd-ı aḫterüm yoḳdur
ʿAceb bir ḥāle dūş oldum dilüm var dil-berüm yoḳdur
Ne sırdur dürc-i dil hem-çün ṣadefken gevherüm yoḳdur

II.

Saña himmet-güzā dīde olurdum bende dāʾim ben
Nigeh-rūz olmadayum luṭfuña bā-şevḳ dāʾim ben
Teşebbüṣ eyler idüm dāmen-i ümmīde dāʾim ben
Ser-i ḳūyuñda olurdum rīżāñ olsaydı dāʾim ben
Ve-lākin ol ser-i ḳūda ne çāre bir yirüm yoḳdur

III.

Bildüm olacaġın göz yaşı aḳmaġla işler
Ḳızılırmaġ iderdüm olsa ol aḳmaġla işler
Ben aġlardum müdām olaydı aġlamaġla işler
Saña çoḳ yalvarurdum bitse yalvarmaḳla işler
Görürsin ceyb-i dilde naḳd nāmıyla zerüm yoḳdur

[1238] D. (G. 50); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 419-422.

IV.

İderdüm reng ü būyın müşk-nāba kākülüñ teşbīh
Ki rüc-ḫāne müşebbih ẓāhir ammā ne sezā teşbīh
Nedür ẕevḳı lebüñi eylemekde kevs̱ere teşbīh
İderdüm ḫālin ol dāyı revişli āfetüñ teşbīh
Bu ʿanberdānda bir ḥabbe deñlü ʿanberüm yoḳdur

V.

Ġamuñla āşināyī eskidür çoḳdan ḳonuşmışdum
Anuñçün gāh u bī-geh mihmān olur görüşmişdüm
Derūnum evsemiş ḳonuḳluġum geçürmişdüm
Ġamuñ ḳonaḳlamaḳ ey rūḥ göñlümden geçürmişdüm
Derūn-ı sīne-i āġışte-ḫūnda ezberüm yoḳdur

[93a]

VI.

Ne müşkil nāḳışāta meyl-i dil ancaḳ riʿāyetle
Ḥuṣūṣā kim dil ehline ḳatı müşkil ʿarāfetle
Hele pirīde mümkin mi riʿāyet kim liyāḳatle
Zen-i dünyāya żarre[1239] olmaḳ isterdüm nezāketle
Düvāc-ı[1240] himmeti isdāle[1241] giç ḳaldum eyer[1242] yoḳdur

VII.

Ne meyl-i zīnet-i fānī ne dil-ḫᵛāhum benüm tūşe
Ṣadā-yı kūş-ı devlet girmez aṣlā gūş-ı pür-hūşa
Ne teşnīf [1243]eyledüm hergiz murṣṣaʿ ḳurtāyı[1244] gūşa
Ne faḳruñ köhne bürd-i[1245] berd-i fersāsın ḳodum dūşa
Ne tāc u taḫt sevdāsı serümde efserüm yoḳdur

VIII.

Degül hergiz ʿaraż ḳaydum cihānda cevheri bilmem
Teşehhī eylemem var yoḳ dilā sīm ü zeri bilmem

[1239] żarre: Zevciñ āḫir zevcesi.
[1240] düvāc: Ferāce-i ẕenān ve yorġan.
[1241] isdāl: Ṣālıvermek ve maʿnā irsal.
[1242] eyer: Be-maʿnā ẕeker.
[1243] teşnīf: Ḳulaġa küpe ṭaḳmaḳ.
[1244] ḳurṭa: Mengūş.
[1245] bürd: Envāʿ-i ṣiyābdan bir nevʿ ṣevbdir.

Müsāvī lüʾlüʾ ü mihre[1246] heveskārī nedür bilmem
Degül aʿrāż-ı nā-maḥsūs maḥsūsın bile bilmem
Ki bu ṣayrafiyānda cīde şāyān cevherüm yoḳdur

IX.

Deşerseñ derdüni hep ṣorma cānā ʿāşıḳ-ı zārā
Āh ile geçmişlerin añma elemdür o dil-i efkārā
Ṣıġar ṣanma güzeşte ḫālī yazsam niçe ṭomārā
İderdüm dilli defter şerḥa vü dāġı dil-i zārā
Raḳam-senc olmaġa şāyeste dilli defterüm yoḳdur

X.

Semend-rān-ı meydān-ı ne-berd Rüstem-i ʿışḳam
Rezmgehde ben ol yem-güştle keş-i ʿışḳam
Benüm ol ṣaf-güşā zūr-āver ser-bāzi-i ʿışḳam
Ben ol şīr-i gīrān-kirdār ṣaḥn-ı ġābe-i ʿışḳam
Elümde Ẕü'l-fiḳārum vardur ammā Ḥayderüm yoḳdur

XI.

ʿAyaġın daġlamaḳ ister ki sebzī-i pāy[1247]cāy itmiş
Şeʾāmet ṭīnet-i bed-cinsi gördüm öyle cāy itmiş
Ḥaẕer kim çıḳtı ister nejād ammā ki cāy itmiş
Raḳīb ister peçeyken Baba ṭāġın zīb-cāy itmiş
Benüm ol āfetüñ semtinde ġayrı isterüm yoḳdur

XII.

Muḥabbetledür raḥmet-meʾāb-ı baş ḳoyup yaṣdan
Odur gāhya ḳul olup ruḫsāyı hidmet eylesen yaṣdan
Açıḳ bāb-ı hidāyet istiḳāmet eyle sen yaṣdan
Ḳapu Allāh ḳapusı işigin bālīnveş yaṣdan
Derinde der-be-der dīvāneyüm ġayrı derüm yoḳdur

XIII.

Ne mey-ḫor-ı merām oldum ne maḫmūr olmaḳ ister dil
Ne mesrūr u viṣāl oldum ne mecḫūr olmaḳ ister dil
Ne maʿmūrum ne ʿışḳ ile merāyı olmaḳ ister dil

[1246] mihre: Ḳāṭır boncuğu.
[1247] Sebz-pā: Meşʾūmu'l-ḳadem.

Ne Manṣūr'am ne ber-dār-ı ser-i zülf olmaḳ ister dil
Nesīmī-var hem de yüzmege lāʾiḳ derüm yoḳdur

XIV.

Göñül ġavāṣ-ı baḥr-ı ʿışḳ-ı cānā mübtelā oldum
Göñüldür mışyed[1248]-i murġ-ı dil ammā mübtelā oldum
Göñüldür o ġazādan hep derd-i ʿışka mübtelā oldum
Yine bir güçli ḳuvvetli cüvāna mübtelā oldum
Meded ey nev-cüvān eyyām-ı pīrīdür ferüm[1249] yoḳdur

XV.

Ara ḫayf-i suḫan-deri sen ḳulaḳ ṭutma o ġammāza[1250]
İnanma hīç raḳīb diyü ṣūret gibi hammāza[1251]
Gül endamum neẓāret-yāb nāz ol tāzeden tāze
Ber[1252] vü döşekden ayırma beni ey gül-bün-i tāze
Dıraḫt-ı ḫuşk-neşve nā-pezīrāsā yirüm yoḳdur

XVI.

Seḫāvet-ṭiynetān n'oldı kerem nā-būd dünyāda
Mürrüvetīn vezān n'oldı vefā güm-nāb dünyāda
ʿAceb ḳahṭ-ı vefāmı ki görülmez bir vefā-zāde
Yolum hep ḫuşk-sāl-ı vaḫşete düşdi bu eṣnāda
Ḳurıdı ḳanı cism-i zārumuñ hergiz terüm[1253] yoḳdur

[93b]

XVII.

Ne serde *mā remeyte iẕremeyte*[1254] ḥükmi çün vārid
Ulūhiyyet irāde hep Ḫudā'nuñ añla ey mārid[1255]
İrāde varsa cüz-i ʿabd-i ʿācizde hele zāhid
Bütün ḫayruñ da şerrüñ de ḳaderdür maṣdarı lā-büd
Benüm kendi yedümde ẕerrece ḫayr u şerüm yoḳdur

XVIII.

[1248] mışyed: Ṣayd idecek ālet.
[1249] fer: Ḳuvvet u ṭāḳat ve ṭarāvet u intizam-ı ḥāl.
[1250] ġammāz: Nifāḳdan ʿibāret.
[1251] hammāz: ʿAyb ile çirkīn söyleyici.
[1252] Ber: Meyve.
[1253] ter: Tāze muraṭṭab murāddır
[1254] "Attığın zaman da sen atmadın." (Enfal: 8/17).
[1255] mārid: Meʿānid.

Zemīn-i maṭlabumı şūre-zāre döndirüp devr-i ān
Ḳurutdu sebzī-i ümmīdüm semūm-ı[1256] cevr ile devrān
Beni atdı omuzdan pür-ḫiyel ġadr-āver devrān
Getürmez cünbişe bu ḫuşk-şāḫ-ı cismümi devrān
Beni bir ṣalla ṣırt eyler ḳucaḳlar ṣarṣarum yoḳdur

XIX.

Benüm cinsü'l-ʿameldür çekdigüm el-ḥāḳ ki der-dünyā
Ki nīk u bed baña rāciʿ idemez itdigüm dünyā
Ne dīdem ez-kesi cānā ziyān-ı sūddur dünyā
Fu'ādī lā-yadurru'n-nāse bel lā-yenfeʿu'd-dünyā[1257]
Ki hecr ü vaṣldan ġayrı ebed nefʿ u żārum yoḳdur

XX.

Nümūnem zer-ger-i ṣāḥib-ʿayāra olmadı mı maʿlūm
Miḫekk-i ʿışḳ-bāz-ı ġālib derdinden olur maʿlūm
Ne kimse sırrıma āgeh ne ḫod ḥālüm benüm maʿlūm
Degül ḳırāṭ-ı gevher-pāre-i ḳadrüm benüm maʿlūm
Güher ṣuyındayum ḳadrüm bilinmez ṭartarum yoḳdur

XXI.

Degüldür de dile vāḳıf ider teşnī ile[1258] dil-gīr[1259]
Ḥasūd-i bed-sirişt düşmen-i cānā eyliyor teşhīr
Beni fikr-i viṣāle itmededür āh ile şeb-gīr[1260]
O rütbe ḳalıbum maḥv itdi nār-ı şevḳ-i ʿālem-gīr
Ki ḫākister miyānında ışıldar ikṣirüm yoḳdur

XXII.

Yine mücner olacaġın bu ḥālüm istemez encām
Ne ġam-ḫˇārı ne şādānı ne de dil-ḫasteye ārām
Ġam-ı ʿuşşaḳı dil-ārāmı çeker her-dem dil-i nā-gāh
Beni ġam yir egerçi ben ġamı yerdüm biraz eyyām
Velī *el-ḥāletü hāẕihi* [1261]yirüm yoḳdur yirüm yoḳdur

[1256] semūm: Gice ile sıcak esen yeldir.
[1257] Lâ-yenfe'u'd-dünyâ: Fayda vermeyen/vermez gün (kıyamet günü), dünyanın o gün fayda vermeyeceğinin anlatıldığı Arapça bir cümledir.
[1258] teşnīʿ: Deḫl idüp yaramazlıġa nisbet itmek.
[1259] dil-gīr: İnḳıbāż-i ḳalb olur sūz u ḥareket ki tekeddürdür.
[1260] şeb-gīr: Ḳāʿimü'l-leyl.

XXIII.

Ṭalup deryā-yı faḳra lüʾ lüʾ faḫri ṣemīn[1262] buldum

Hele mürsā-yı[1263] luṭfın yüze yüze sāḥilin buldum

Sibāḥat[1264]-kār-ı ṣabr ile ki sāḥil-ḫānesin buldum

Düşüp pīrāmen-i gird-āb-ı faḳra bir hevā buldum

Ve-lākin keştī-i ümmīde yarar lengerüm yoḳdur

XXIV.

Naẓargāhı ṣaḥandur ṭoymaġa çeşm-i mevālīye

Tehī ṣanma ṣaḥn-ı ḫˇāhiş-geri olmaḳ mevālīye

Dırāz-dest-i ḥırṣ itmek recā ile mevālīye

Saḥan sevdāsı rabt-ı ḳalbe māniʿdür mevālīye

Hele bu ḫˇānçeye vażʿ idecek mis lengerüm[1265] yoḳdur

XXV.

Sekīnet hīç yaraşmaz ḫod-nümān nā-kes sebük-maġza

Hüner-mend ise de zīb-āverī olmaz sebük-maġza

Degül maḳbūl olursa baḫt-ı yāver sebük-maġza

Ḫudā temkinler iḥsān ide bu cān-ı sebük-maġza

Egerçi ser-be-sevdā-yı vaḳarum lengerüm yoḳdur

XXVI.

İderdüm ṣafḫa-zīb-i naḳṣa aḫvāl-i perīşānı

Rıżā inhāya iḳdām eyler idüm bulsam imkānı

Biʿād itdi beni ḥayfā bu keç-rev çerḫ-i gerdānı

Yazardum nāme-i şevḳi be-vefḳ-i ḫˇāhiş ey **Kānī**

Ve-lākin n'işleyüm yāra gider nāme-berim yoḳdur

[94a]

304.

Taḫmīs-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1266]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

[1261] (a. zf.) : Henüz, şimdi, hâlâ, bugün, bugünkü günde, şimdiki zamanda, şimdiye kadar.
[1262] ṣemīn: Ḳıymet-i ʿālī nesne.
[1263] mürsā: Sefīne ṭuracaġ maḥal ki limāndır.
[1264] Sibāḥat: Ṣuda yüzmek.
[1265] lenger: Sefīne-yi żabṭ içün ṣuya atılan demir maḫṣūṣadırlar.
[1266] D. (G. 31); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 407.

ʿIşḳ ile olur cān u göñülde ditirekler
Her ʿuzvuma ʿārıż mı degüldür ditirekler
Cismümde naḫvül[1267] olmadan oldı ditirekler
Çün reklerüm aldı bedenümde ditirekler
Dir ten tene nādir tene dir dir ditirekler

II.

Göñlüñe ola ġavṭa-ḫor lücce-i miḥnet
Sāḥil-res-i vuṣlat ola birgün buña selvet[1268]
Başdıḳ eger olsa dü-münkīr-i muḥabbet
Mellāḥ Ḥasan göstererek ʿāşıḳa ḳāmet
Degdi direk keşti-i hicrānda direkler

III.

Gülzār-ı cemālüñde ʿaceb jāle be-dīdār
Var ise gözi yaşı hezāruñ ki be-dīdār
Gördüm ki hezārān ditrer güle be-dīdār
Çün püşt-i lebüñde reg-i gül ola be-dīdār
Çeşmümde benüm raḳṣa gelür şevḳile regler

IV.

İḳlīm-i vefāyı heme güşt u güẕer itdüm
Taḥḳiḳ vefā eyledüm ammā naẓar itdüm
Destār-ı tesellīyi ṣarup zīb-i ser itdüm
Çün Tācik-i ṣad-Türk-i vefāyı be-ser itdüm
Ḫalḫal yirin buldı şu bilmem ne Türkler

V.

Bir bāġ ḳuruġı olduġımızdan müteġāfil
Nā-ṭavrı nide bilmez olur ol müteġāfil
Ne şīre vü ne mīre[1269] bilür çün müteġāfil
Zāhid sever engūr meyinden müteġāfil
Maḥrūm bir neşʾe-i engūr-ı ḫarekler[1270]

VI.

[1267] naḫvül: Żaʿf.
[1268] Selvet: Şādlıḳ.
[1269] mīre: Ġulle yaʿnī gendüm ve cūddur o emṣāli.
[1270] ḫarek: Taṣġīr-i ḫar.

ʿİrfānla baḳ añla dilā şīve-i Ḥaḳ
İḳān-ı şuʾūnāt idegör şīve-i Ḥaḳ
Ḥayrān şuʾūnāta ḫıred şīve-i Ḥaḳ
Derk ehli içün mi anı āmāde ider Ḥaḳ
Ġayyā-yı ġavāyetde ki var niçe derekler[1271]

VII.

Rengīn meger şīve-i gīrānān zemānı
Rām ola gibi gösterür ol ṭavr-ı cūvānı
Ḳapılma **Rıżā** tecrübe ḳıl ṭavr-ı zemānı
Aldanma be-çeşmek be-serek[1272] dirse de **Kānī**
Ser-keşçe olur ġālib-i aḥvāl-i serekler

305.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1273]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

Sūziş-i āh ile sen yād-ı celāl it gice geç
Tā siḥr-i fikr eylesin diger cemāl it gice geç
Zār u feryād ile de bülbül-i lāl it gice geç
Şām-ı firḳat-i dem eyyām-ı viṣāl it gice geç
Şafaḳāsā o ḳaranlıḳda var al it gice geç[1274]

II.

Güft ü gū düşmeni bed-ḫūyla dil-rīş olma
Gūş-res her ne ise gūşla dil-rīş olma
Yār etegin ṭuta gör yeʾsle dil-rīş olma
Ḳīl ü ḳāl-i ḫaber-i ḫaṭṭ ile dil-rīş olma
Müjde-i żımnī-i vuṣlatda ḫayāl it gice geç[1275]

III.

Didiler ise saña o şūḫ ḳatı incinmiş
Şāyed āġyār-ı nifāḳıyla ḳatı incinmiş

[1271] derek: Cemʿ-i derk ki esfel-i caḫm.
[1272] serek: Maʿna yüsur.
Der-zebān: Ḳazvīni.
[1273] D. (G. 15); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 394.
[1274] Derkenârdır.
[1275] Derkenârdır.

Düşmen itmede taṣaddī ki ḳatı incinmiş
Saña ol nev-ḫaṭ-ı nāzende ḳatı incinmiş
Gündüzin varmaġı ol semte muḥāl it gice geç[1276]

IV.

Ṣāf u ṭāhir ola gör āb gibi yek-reng ol
Zemzemāsā hema ḫāṣīyyet eyle yek-reng ol
Nārveş yanar iseñ nūr gibi yek-reng ol
Reng-i rū virme televvünlere sen yek-reng ol
Yaʿni eyyāmuñı hem reng-i leyāl it gice geç[1277]

V.

Reng-i mekri veriyor ʿārife çün ḥayrānı
Ġāfil olma şeb u rūz eyleyegör īkānı
Sen **Rıżā-cū** melevān rengine ḳıl imʿānı
Pāsbān ol ser-i ḳūyuñda o māhuñ **Kānī**
Şu zemīnde dil-i ḫūrşīd miṣāl it gice geç

[94b]

306.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1278]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Baḫr-ı derde kim ki ġavṭa-ḫor ise ser-per çıḳar
Mübtelā-yı miḥnet u lāvār[1279] ise ser-per çıḳar
Biñ belāya uġramış nā-çār ise ser-per çıḳar
Cān eger endūhdan efkār[1280] ise ser-per çıḳar
Dil-verādan reste-i efkār[1281] ise ser-per çıḳar

II.

Ehl-i himmetdür çeken hep miḥnetin serpindisin
Süfle-perver çekmiyor hīç żacretin[1282] serpindisin

[1276] Derkenârdır.
[1277] Derkenârdır.
[1278] D. (G. 41); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 414.
[1279] lāvār: Meşaḳat ve zaḫmet.
[1280] efkār: Ḫāṭıra da teşevüşden ʿibāret.
[1281] efkâr: Cemʿ-i fikir.
[1282] żacret: Ḳasvet ve ṣıḳındı ve żarūret.

Merd-i rūşen-dil çeker hep hicretin serpindisin
Rūzgāruñ pāk-dāmenler[1283] çeker serpindisin
Ḳande bir ālūde-dāmen[1284] var ise ser-per çıḳar

III.

Sāḳī ider gūyā zemīn ḥasreti dolābdur
Dir görenler seyl-i demʿam aḳmada sūrḫ-ābdur
Menbaʿı bālā iki göz āsiyā pür-ābdur
Dīde-i ṭūfān-zār eşk içre iki gird-ābdur
Çār-mevc-i giryedür ber-dār[1285] ise serper çıḳar

IV.

ʿĀrif oldı ḫūbla ḳalbini temhīd[1286] eyleyen
Kāmil oldı ʿaḳlını ʿışḳıyla tevkīd[1287] eyleyen
Merd-i Ḥaḳ'dur derd ile ʿışḳını teʾyīd eyleyen
Meẕheb Manṣūr-ı ehl-i Ḥaḳḳ'ı teʾyīd eyleyen
Zülf-i müşgīn-tābına ber-dār ise serper çıḳar

V.

Bi'ṭ-ṭabʿ ġaṭṭāsı[1288] baḥr-ı ʿışḳ olan müstaġniyān[1289]
Mübtelā-yı ʿişve-i dildār olan müstaġniyān
İḫtiyār-ı cān-sipārı eyleyen müstaġniyān
Bi'ṭ-ṭavʿ iḳbāle istidbār iden müstaġniyān
Ġavṭa-ḫ̆ār-ı ḳulzüm-i idbār ise ser-per çıḳar

VI.

Āşinā-yı fennī deryā-ger olursa nā-ḫudā[1290]
Bād-ı şurṭa reh-ber olur aña bā-luṭf-ı Ḫudā
Olsa ṭūfān irdürir mürfā-yı[1291] ümmīd-i Ḫudā
Rūzgār ile olan keştī-i kāma nā-ḫudā
Bādbān-ı himmeti der-kār ise ser-per çıḳar

[1283] pāk-dāmen: Ehl-i ʿiffet.
[1284] ālūde-dāmen: Günahkār ṣūyı ḳızıl bir nehir.
[1285] ber-dār: Çoḳ yaġmaḳdan ʿibāret ve yaġcılıḳdan kināyedir.
[1286] temhīd: Üstüvār itmek recā-yı saḫtan.
[1287] tevkīd: Muḥkem itmek.
[1288] ġaṭṭāş: Ġavvāṣ.
[1289] müstaġnī: Bī-niyāz.
[1290] nā-ḫudā: Reʾīs-i sefīne.
[1291] mūrfā: Mūrsā gibi. Sefīne ṭuracaḳ mahal, liman ve iskeledir.

VII.

Reh-nümāsı ʿışḳ ise yolın bulur güm-geştesi
Reh-zeni ayaḳbaġı meyl-i havā güm-geştesi
Olsa pā-beste ʿuḳāl ʿaḳıl ile güm-geştesi
Deşt-i vaḥşetgāh-ı iḳlīm-i cünūn güm-geştesi
Rüşdi tam ʿaḳlı başına yār ise ser-per çıḳar

VIII.

Bir ümīdi var tehī āh āh eyler göñül
Yād ider yārī hemā-rā rū-ber-āh[1292] eyler göñül
ʿIşḳı ġālib ise maʿşūḳ-ı penāh eyler göñül
Ḫūn-ı ḳatlā-yı şehīdānda şināh eyler göñül
Şems ser-der-destveş-i ser-bār ise ser-per çıḳar

IX.

Çāresiz ḫayrān u hemān vādi-i ʿışḳa düşüp
Kendin aldurmış göñül āḫir ʿışḳa düşüp
Çün **Rıżā-cū** mest olup pā-yı ḫum ʿışḳa düşüp
Kānī-i şūḫın edā ḫum-ḫāne-i ʿışḳa düşüp
Neşʾe cūya-yı dil-i hüşyār ise ser-per çıḳar

307.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1293]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Çerāġ-ı ʿışḳı īḳād itdi āhum parlayup işler
Söyünmez tā ṣubḥ-ı ḥaşr olınca şuʿle-var işler
Ẕūbālesiz[1294] ʿaceb ki çerḫa-i ʿışḳa hemīn işler
Bu bir sāʾir meṣeldür iş içinde var iken işler
Fitili alsa işler işledükce yāreler işler

II.

Reh-i hicrān girīvedūr[1295] geçilmez hīç bī-reh-ber
Olursa sālik-i dānā yine muhtāc bula reh-ber

[1292] Rū-ber āh: Teveccühden ʿibāret ve nemāʿ-ı ʿazm.
Siva: Nüsḫa.
[1293] D. (G. 39); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 412-413.
[1294] ẕūbāle: Fetile.
[1295] gīrīve: Ṣarp yol ʿaḳabe gibi.

Ġarīḳ-i lücce-i firḳat ümmīd eyler bula reh-ber
Eger bu ġarḳgehde yaluñuz bir giryedür reh-ber
Olur elbetde pīrāmen-res-i gird-āb cünbişler

[95a]

III.

Gerekdür bād-pā[1296] esb-i muʿallim ala meydānı
Miṣāl-ı raḫş-ı Rüstem dökmiye bir esb-i tābānı
Ki gül-gūn-ı[1297] sirişk-mūş geçüp niçe güḥeylānı
Piyāde bā-zırḫ-ı fersūde eyler nerre[1298] pīlānı
Şehā ferzāne ol bāziçedür bu mātlar kīşler

IV.

Ḳarīn olmaḳ ḫilāf-ı cinse eyler ādemi bed-nām
Sebük-serde tebāʿud ʿāḳide elbet olur ārām
Dem-fırṣat afāte eyleyen nüdemān olur encām
Sebük-maġzāndan eyler Felāṭun ḫūşları sersām
Miyān-ı ṣoḥbet-i ʿirfāniyānda heyhler hişler

V.

Ḳaḫvenden izin alur öyle ḥassās olmada ʿāġyār
Seg-i tāzī gibi düşer o şūḫūñ pāyine āġyār
İzin izler ardınca it cānlar gibi āġyār
Ne semte varsa dil-ber ṣoluġı anda alur aġyār
Ṭuyırmaz āh-ı dil-sūzın yorılmış gūyīyā ḫışlar

VI.

Miṣāl-i zemherīr ammā müʾeṣṣir āh-ı dem serdi
Ḥaẕer kim ebr-i demin yaḫ ne şübhe āh-ı dem serdi
Ṭoḳunsa taşı eyler pāre pāre āh-ı dem serdi
Bürūdet baḫş ider bezme raḳībüñ āh-ı dem serdi
Yiründen kendüsi defʿ olsa lā-büd ṣıḳleti ḳışlar

VII.

Rıżā-cū iştiyāḳıyla ṭutan dāmān-ı cānānı
Eger ālūde-i küstāḫ ise de şād ider anı

[1296] bād-pā: Be-ġāyet sürʿatle eşgin ve ḳoşucu at ıṣṭılāhīir.
[1297] gül-gūn: Ḥüsrev u pervīziñ āl renk meşhūr atıdır.
[1298] nerre: Ḥayvānuñ erkegi.

Yine sen ʿözr-ḫᵛāh ol yāruñ olur saña iḥsānı
Eger güstāḫī-i bīrūn baġışlansa da **Kānī**
Ġayūrāne ṭutar anuñ yirin sīneñdeki ġışlar[1299]

308.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī[1300]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Cūş eyledükce ʿışḳ-ı dilüm feyż-i Nīl olur
Seyl-i sirişk-i ḥasretüm aña delil olur
Şevḳ-ı viṣāle iki gözüm selsebīl olur
Eşküm o şūḫı görse yolında sebīl olur
Ḫūrşīd öñünde necm-i süreyyā sefīl olur

II.

Hem-bezm-i[1301] ʿālem ol ki teʾeddüp olur sañā
Dem-sāz-ı ʿārif ol ki göñül ola rū-şenā
Hem-şīn-i[1302] kāmil ol ki tenaṣṣuḥ olur resā[1303]
Bī-māye şeyḫ sālike oldıḳca reh-nümā
Ḥācıya daḫı efkār-ı ʿurbān delīl olur

III.

Beñzer ẓarīre[1304] ceh ile eṭvārı bilmeyen
Yek-sān olur mı āgehle ḥāli bilmeyen
Faṣl ile vaṣluñ arada sırrını bilmeyen
Daʿvā-yı dīn ü aṣl u fürūʿātı bilmeyen
Deyne kefīl ü daʿvī-i ġayra vekīl olur

IV.

Rengī degerse ḫūyi müşākil her anda
Tevʾem miṣāli ṭurı müşāhid her anda
Sur-ḫīn câme giymede ḫūyi her anda
Dāʾim birāderine çeker ḥüsn-i anda

[1299] ġış: Kīne ve nā-pāk.
[1300] D. (G. 34); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 409.
[1301] bezm: Nüsḫa.
[1302] Hem-şīn: Celīs-ḳarīn.
[1303] resā: İrişici ve manaʿ kesret.
[1304] żarīr: Gözsüz ṭoġmuş.

Bintü’l-ʿineb ki vālidesinden cemīl olur

V.

Dārü’l-bevār yolı dalālet cihānda

Rāh-ı **Rıżā**’yā ʿazm-i hidāyet cihānda

Dārü’s-selām yolı ʿibādet cihānda

Kānī girīve-gīr ʿadālet cihānda

Aḳrānına teraccüh ider bī-ʿadīl olur

[95b]

309.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu’llāhi ʿAleyh[1305]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Mest-i ʿışḳ oldı göñül dīvāne olmış olmamış

Curʿā-nūşuz tā-ezel ḫum-ḫāne olmış olmamış

Neşʾe-rīz-i sāġar-ı mestāne olmış olmamış

Bezm-i şevḳuñ isterüz mey-ḫāne olmış olmamış

Cām-ı laʿlüñdür ġaraż peymāne olmış olmamış

II.

Bedr-i ʿālem-tāb-i ḫūbī meh-i cemālüñdür senüñ

Cemʿ-i ḫūbāne viren revnaḳ-ı cemālüñdür senüñ

Maṭlaʿ-efrūz-i cihān meh-i cemālüñdür senüñ

Ḫāller pervāne-i şemʿ-i cemālüñdür senüñ

Şemʿ-i bezmüñ üstine pervāneler olmış olmamış

III.

Cān-güdāze nāz u ʿişve-bāzī ḫūyı dil-rübā

Ḳavs-i ebrū suḫterdür her müje tīr-i ḳazā

Gerçi şīrīnkār olur ṭavr-ı nevaziş-i dil-güşā

Ṭatlu dildür dil-bere lāzım olan ḥüsn-i edā

Lebleri dendānları şehdāne olmış olmamış

IV.

Derdüñi ṣormazdı hergiz niçün idi zār-ı Ḳays

Ṣanur idi ṣarf-ı cennet eyledükce zār-ı Ḳays

[1305] D. (G. 89); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 452-453.

Eyler istiġnāsın efrūz eyledükce zār-ı Ḳays
Başı ḳısmedī-i Leylā'nuñ āh u zār-ı Ḳays
Yaʿni Mecnūn ʿaḳıllı dīvāne olmış olmamış

V.

Bāġ u rāġı ʿālemüñ encāmı ammā heysdür[1306]
Zīynet-i elvān-nümā-yı naḳşīde pür-ḫaysdur[1307]
Meyl-i tābʿı olmıyan seyrine ehl-i keysdür
Ḳays'ısı büstān u ʿışḳuñ rūy-ı zerd-i Ḳays'dur
Zerd cānfes câme-i şāhāne olmış olmamış

VI.

Yā taḥarrī yā tesserīden tevellüd ādemi
Bī-teselsül devr-i ʿarş ile ṭoġar bil ādemi
Sırr-ı devr-i ʿārifāna bilen añlar ādemi
Māder-i eyyām ider zāyīde elbet ādemi
Dehr aña babalanur hem ana olmış olmamış

VII.

İltiẕāz-ı la'l-i rengīn oldı nūşīn neşvesi
Leb-be-leb işrābe muhtāc laʿl-i nābuñ nüktesi
Micmer-i dilde tutar çün ḫāl-i ʿanber dānesi
Bā lebüñ bāsı o müşgīn ḫāl-i zībā noḳṭası
Ey elif-ḳad ne ṣanur yabāne olmış olmamış

VIII.

Tīr-i müjgān der-kemān ebrū olur ol nāzenīn
ʿAks-i ẓıll-ı būseden bī-dār olur ol nāzenīn
Ser-be-bālīn delāl olmış yatur ol nāzenīn
Ḫˇābgāh-ı nāzda mış mış uyur ol nāzenīn
Tuḥfe-i gül-būseye sen ḳāniʿ olmış olmamış

IX.

Dest-gīn-i āvare-i cennet olan dīvānecik
Serser-i seyr-i bevādı eyleyen dīvānecik
İnfiṣām-ı ülfet ol sen eyeleyen dīvānecik

[1306] heys: Pāy-māl yaʿnī çigneyüp ṭaġıdup bozulmaġı müfīd.
[1307] ḫays: Kesād ve ġadır ve naḳs-ı ʿahd.

ʿĀḳıbet evden beri geldi hele dīvānecik
Ḳays'uñ evvelki sözi yabāne olmış olmamış

X.

Ġam-feżā-yı firḳatüñ bī-tāb idendür ʿālemi
Māh-ı ḥüsnüñ meclis-ārā rūşen itdi ʿālemi
Ḳıṣṣa-i şīrīn-meʾāli nāz ṭutdı ʿālemi
Sevdigüm bu ane-i ḥüsnüñ uyutdı ʿālemi
Gicelerde ḳıṣṣa-ḫᵛān efsāne olmış olmamış

XI.

Mī-şeved çün āsitān-ı yār men mesken **Rıżā**[1308]
Cennetü'l-mevʾā-yı ʿuşşāḳ-ūst bī-reyb u rīyā
Ḥamdü'lillāh yāverest elṭāf-ı Yezdānī merā
ʿArş-ı raḥmān ṣuffe-i lāhūtdur mesken saña
Ġam ne **Kānī** bu kühen kāşāne olmış olmamış

[96a]

310.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1309]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Hüner-perver o merd-i ḫoş-menīş kim yāver pür-hūş
Sefālet-i tıynetānāsā degüldür nā-kes-i medhūş
Hünerdür câme-i dey ḳıymet-i ʿirfān ola pür-hūş
Hüner daʿvāsın eylerse ne ġam her sifle-i bī-hūş
Ṣadā efzūn-ter oldıġı maʿlūm olsa mīnā-hūş

II.

ʿUlüvv-i pertev-i şāne sabırdur ġayret-i etibbāʿ
Olur metbūʿa ẓillet çekdürirse miḥnet-i etibbāʿ
Müşevviḳdür ḥimāyet itdürir ḫoş-ḥiẓmet-i etibbāʿ
Ḳalur pūşīde ʿayb-ı ser-verān bā-himmet-i etibbāʿ
Olur vā-reste ser-zībāter olsa zīnet-i ser-pūş

III.

[1308] *"Mī-şeved dergâh-ı yāre mesken u melceʾ-Rıżā"* mısra derkenârda yer almaktadır.
[1309] D. (G. 91); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 454.

Olur elbetde şefḳat-ı māye-dār pāk-ṭıynetler
Necābet vāye-gīr-aṣl olurlar pāk-ṭıynetler
Sitemkār andan eyler iḥtirāzi pāk-ṭıynetler
Gürīzāndur gürūh-ı bed-men-īşden pāk-ṭıynetler
İder īmā bu maʿnāya şitāb şīve-i ḫār-gūş

IV.

Ṣımāḫı[1310] penbeden ḥālī gerekdür pend-cūyāna
Nīşandur mismaʿı[1311] delikli ki çün pend-cūyāna
Binā-gūşa ider taʿlīḳ-i raʿse[1312] pend-cūyāna
Ḳulaġuñda küpe olsun dimekdür pend-cūyāna
Hemīşe gūş-ı hūş bendegān-ı şāhda mengūş

V.

Tehī ṣanma **Rıżā-cū** ḥālet-i mesti-i rindānı
Ki bulmuşlar piyāle içre çün kim ẕevḳ-ı vaḥdānī
Resāʾilde bulınur mı o ẕevḳ-ı neşʾe-rīz anı
Sebū ber-dūş geldi dūş-ı bezm-i vaḥdete **Kānī**
ʿAle'l-ġafle meger sāḳī-i bezm-i ʿışḳa olmış dūş[1313]

311.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī[1314]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Döker semeri almaġa üç mükrebi[1315] bilmez
Çoḳ bār-gīrān çekmededür metʿabı[1316] bilmez
Eyler seferi meẕheb ile maṭrabı[1317] bilmez
Ṣūfī geçinür zāhid-i ḫār meẕhebi bilmez
Rindān-ı muḳallid gibi kim meşrebi bilmez

II.

Dāne geçinür daʿvī-i faẕl ile baş eġmez

[1310] ṣımāḫ: Ḳulaḳ deligi.
[1311] mismaʿ: Ḳulaḳ.
[1312] raʿse: Gūş-vāre.
[1313] dūş: Dün ki evvel ki gündür.
[1314] D. (G. 68); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 434-435.
[1315] mükreb: Ḳaviyü'l-ḫalḳına.
[1316] mütʿab: Zaḥmet çekene dirler.
[1317] maṭrab: Ṭarīk-i müteferriḳ.

ʿİlmiyle eger İbni kemāl olsa baş egmez
Fāsız ise de faḫr ider ʿālemde başı egmez
Söz düşse muʿallim geçinür cehle baş egmez
Ṣūfī ki der-i medrese vü mektebi bilmez

III.

Fenn ile ser-efrāz-ı cihānum diyü söyler
Zuʿmınca Felāṭūn-ı zemānum diyü söyler
Bell ü ḥasbım rāst-ẕebānum diyü söyler
Ferzend-i hüner-mend-i fülānum diyü söyler
Ṣorsañ meṣelā şöhret-i cedd ü ebi bilmez

IV.

Var mesīr gibi māye-i ṭīnet aña şerze[1318]
Söyler süḫani fehm idemez ḥükmi yā-herze[1319]
Ne kār bilür ne żarar ne ḥayr ile verze[1320]
Ḫummā ṣanūr eylerse şitā mevsim-i lerze
Emvāc-ı dü-ḫāṣṣiyet-i cūş-ı tebi bilmez

V.

Der-dest-i müdām-ı ġafletle cām-ı cehālet
Eylemeye hergiz köle ḫammīr-i[1321] cehālet
Gög ser-ḫoş olur kim ki meyā-şām-ı[1322] cehālet
Yirden gögi farḳ eylemez ol mest-i cehālet
Ḫammāl-ṣıfāt kevkeb ile kebkebi bilmez

VI.

Ne resm-i ḫaṭ u ne ḫod-ı terkīb-i ḥurūfāt
Bilmez reviş-i müfred u tertīb ḥurūfāt
Ẓannı nedür ābā görüp işkāl-ı ḥurūfāt
Heyzüm görinür ʿaynı ile şekl-i ḥurūfāt
Sözi uzadur aḳreb ile ʿaḳrabı bilmez

VII.

Fehm eyle **Rıżā** şimdi nedür saʿyi hemīşe

[1318] şerze: Ḫışm u ġażab.
[1319] herze: Suḫan-i nā-ḥaḳ.
[1320] verze: Be-maʿnā saʿy.
[1321] ḫammīr: Dāʾimā şārib.
[1322] meyā-şām: Ḫammīr gibi.

Ḥızr'uñ külhen ḳapmaġadur saʿyi hemīşe
Ebnā-yı zemān ṭavrı budur saʿyi hemīşe
Bir tāḳiyye ḳapaydum deyüdür saʿyi hemīşe
Kānī hünere gelse ṣaded fārġabı bilmez

[96b]

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1323]

312.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī[1324]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

Meclise duḫter-i zī-saḳī-i ḫūbter mi sürer
Elden ele gezerek ẕevḳını eller mi sürer
Ḳızlığın kimler alur ẕevḳını eller mi sürer
Her zemān sāġar-ı bezm-i meyi dil-ber mi sürer
Yoḫsa bu ẕevḳ u ṣafāyı yine sāġar mı sürer

II.

Ġıbṭa itmez mi ʿaceb görse laʿl-i leblerüñe
Ḳızarup reng-peẕīr oldığına leblerüñe
Keşer olur mı hele şibhi şeker leblerüñe
Sürinürmiş didiler duḫter-i rez leblerüñe
Bize bu sürmeceyi yoḫsa ḳadeḥler mi sürer

III.

Cevrini ṭāpu ile virdi sipāhī-zāde
Eyliyor nāzını taʿşīr sipāhī-zāde
Öyle işkence cefākār sipāhī-zāde
Üstüme at sürer oldı o sipāhī-zāde
Şeh-levendüm bunı tā ʿarṣa-i maḥşer mi sürer

IV.

Gerçi mevzūn u pesendīde ḳaşı çün ḫāme
Ḫardadur naḳş-ı ḫaṭı var naẕarum encāma
Resm-i ḫaṭṭuñ yaza mı şīve edāda ḫāme

[1323] Sayfanın başında sadece başlık bulunmaktadır. Ardından ikinci bir başlığa geçilmiştir.
[1324] D. (G. 47); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 418.

Vaṣf-ı ḫaṭṭuñ mı yazar ḫāme-i müşgīn cāma
Yoḫsa Ḳurʾan'ı Bilāl-i Ḥabeş ezber mi sürer

V.

Nīşe-i ṣanʿat ile ḳazdı **Rıżā-cū** kānı
Gerçi imkāndadur ammā güherin her kānı
Zīb-i eşʿāre sezā cevheri buldı kānı
Zāhidi telḫ-dimāġ eyledi şiʿrüñ **Kānī**
Bilmezem ḫāmesīne fülfül-i aḥmer mi sürer

313.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1325]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

ʿIşḳuñ cefāsı dil-şode-i bendegīdedür
Bezmüñ ṣefāsı ḫāṭıra-şikestegīdedür
Laʿlüñ leẕāẕī bu dil pür-teşnegīdedür
Laʿl-i lebüñ ki ḳaṭre-i rengīn çekīdedür
Yāḳut-ı sürḫ ile ikisi bir çekīdedür

II.

Mekkār-ı çeşmi ġamz iderek söyliyor yine
Cünbān-ı ḳaşı remz iderek söyliyor yine
Basṭ-ı maḳālı nāz iderek söyliyor yine
Laʿl-i mekīdesin büzerek söyliyor yine
ʿUşşāḳ-ı ẕāra var ise ḳaṣdı mekīdedür

III.

Hep ey meh-simā cilve-ger nāzı ʿāşıḳa
Hep pūç[1326]-vaʿde güft-gūyı lāfʿāşıḳa
Cūd-nümā-yı ḫudʿa reviş-i ṭavrı ʿāşıḳa
Emdürmiş ise sīne vü pistānuñ ʿāşıḳa
Bi'llah farṭ-ı cūdına bir mekīdedür[1327]

IV.

Añdıḳca bezm-i şīve-geri āh idüp gider

[1325] D. (G. 18); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 396-397.
[1326] Pūç: Yaramayan nesne.ve kizb.
[1327] mekī: Cūd ve ʿaṭā-baḫşla meşhūr olandır.

Ḫūn-āb-ı çeşm-i ḥasreti rīzān olup gider
Mey-gūn-ı leb ki yād iderek mest olup gider
Cām-ı firāḳuñı çekeli çekdirüp gider
ʿĀşıḳ o ceẕbe ile ʿacāyib çekīdedür

V.

Pek de ṭamaʿ revā mı ki vaṣlı pekitmege
Olma gīrān-sāye[1328] ṭamaʿ ile pekitmege
Olma gīrān-cān[1329] ümīdi pekitmege
Pek de heves gerekmeze şevḳuñ pekitmege
Fi'l-aṣl o yirlü göklü fidāndur pekīdedür

VI.

Pek rīşe-gīr-i devḫa-i ʿışḳı hoşā dile
Yekleşdi gögi neşve-nümā bulmada dile
Hep meyve-i sitemgeridür virdigi dile
Toḫm-ı muḥabbet ekdi o ḥāl-i siyeh dile
Bīḫ[1330] ü büni[1331] ṭutarsa o yüzden ekīdedür

VII.

Tīġ-i firāḳ-ı yār ile ṣad-pāredür göñül
Ṣızlar müdām anuñçün pāredür göñül
Biñ derdi var gezer ki ne āvāzedür göñül
Ṣad laḫtdur ciger niçe biñ pāredür göñül
Ümmīd odur ki yār aña bir ekīdedür

[97a]

VIII.

Dil derdüne devāyı ṣorulmaz ḥekimden
Terkīb u saḫḳ-ı edvīye ṣor sen ḥekimden
Buḥrān[1332] u nabż-ı ʿāşıḳı ṣorma ḥekimden
Dil-ḫastegī-i ʿāşıḳı ṣorma ḥekimden
Ol mesʾele var ise de āḫestegīdedür

IX.

[1328] girān-sāye: Aġır gölge. Yaʿnī ṣaḳīl ki nesne.
[1329] girān-cān: Aġır canlı. Yaʿnī ṣaḳīl ādam.
[1330] Bīḫ: Gök aġac ve emṣālinüñ.
[1331] bün: Dip ki aġac ve anıñ keslerüñ.
[1332] Buḥrān: Ḫastaya ḥādiṯ olan teġayyür.

Siḥr-āferīn-i çeşmi **Rıżā** remzini bilür

Yek-naẓar ile ʿāşıḳuñ ammā dilin alur

Dil ḥüsn-i cān-sūzına nā-çār ḳapulur

Almaġa dilleri[1333] niçe ser-riştesin[1334] bulur

Kānī o rişteniñ ucı dil-bestegīdedür

314.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī[1335]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Rīm-i[1336] sitemi āb-ı ʿadālet yıḳar

Ālūde-demi mā-i ṭahāret yıḳar

Reng-i gühehi bāriş-i[1337] raḥmet yıḳar

Ruḥsārumı çün eşk-i nedāmet yıḳar

Esrārumı hep ḫūy-ı ḫacālet yıḳar

II.

Tövbe ki naṣūh ise olur ʿafv-ı günāh

Elbetde dürūġ ile degül maḥv-ı günāh

Ṣābūn-ı sede[1338] ile çıḳar reyn-i[1339] günāh

Hep bāde-i bī-ġışla yunar çirk-i günāh

Çirk-i bedeni reşḥa-i ṣafvet yayḳar

III.

Yek-naẓra cemāle virür insaña neşāṭ

İbrīz[1340] ola fāḳiʿ[1341] virür insaña neşāṭ

Maḥbūb-ı dil-ārā virür insaña neşāṭ

Dīdār-ı eḥibbā virür insāna neşāṭ

Evṣāḫ-ı ġamı āb-ı muḥabbet yayḳar

IV.

[1333] Almaġa dilleri: Ayrılmanuñ gönül D. (G. 18/IX.); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 396-397.
[1334] ser-rişte: İżāfetle iyilüḳ ucu. Yaʿnī murādıñ yolını dimek ve be-maʿnā maḳṣūd biʾl-iżāfe ışlāḥidir.
[1335] D. (G. 56); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 427.
[1336] Rīm: Çirk u pās.
[1337] bāriş: Yaġmaḳ.
[1338] sede: Nedem.
[1339] reyn: Kir u pās.
[1340] İbrīz: Ḫāliṣ-i āltūn.
[1341] fāḳiʿ: Ḫāṣ ṣārı renk.

ʿIşḳ olsa riyā rengini hep maḥv eyler
Ṣıdḳ olsa kiẕb nakşını da maḥv eyler
Kim aḥmes merd-i ʿuduvānını maḥv eyler
Ḫūn-ı şühedā her günehi maḥv eyler
Daʿvā vü suḫen reşḥ-i[1342] şehādet yayḳar

V.

Var şibh-i mürāʾī gīyeh-i[1343] bed-būya
Kevs̱er ise içmez o fevre tā-s̱abūḫa
Çıḳmaz ne ḳadar gelse de şest-şūya
Erbāb-ı riyā beñzer o câme-şūya
Ḳor bāṭınını ẓāhir-i kisvet yayḳar

VI.

Zūr itse daḫı layıġ ile yıḳayamaz
Ġassāl ḳoy bāzū ise yıḳayamaz
Ḳantār ile ṣabun ise pāk eyleyemez
Evsāḫ[1344]-ı riyāyı yedi deryā yuyamaz
Ol lekkeyi bir cüz-i ḳabāḥat yayḳar

VII.

Tehzīb[1345] iledür oldıġı marżiyye[1346] nefs
Teʾs̱īr-i hidāyetle olur pāk-nefs
Feyż-i rāst olur olsa *Rıżā* ṣāf naḳş
Ṣoyın bulıcaḳ nüzhet[1347] olur Ḳānī nefs
Ṣadrında ġamı bir nem-i devlet yayḳar

[97b]

315.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1348]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

[1342] reşḥ: Dirilmek ve ṣu ṣızmaḳ.
[1343] gīyeh: Muḥaffef-i giyāh tāze ota dirler.
[1344] Evsāḫ: Pās ve kir-i evsāḫ. Cemʿi aḥmse-eşḫaʿ.
[1345] Tehzīb: Pāk itmek.
[1346] marżiyye: Beğenilmek.
[1347] nüzhet: Pāk.
[1348] D. (G. 58); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 428.

Ẕī-şān gelen ʿāleme ẕī-şān gidecekdür
Nā-dān gelen ʿāleme nā-dān gidecekdür
ʿÜryān gelen ʿāleme ʿüryān gidecekdür
Ḫandān gelen ʿāleme giryān gidecekdür
Giryān gelen ʿāleme ḫandān gidecekdür

II.

Selvet[1349] kesilen eyleme erbāb ile tecvīz
Reʾfet kesilen eyleme aṣḥāb ile tecvīz
Himmet kesilen eyleme el-bāb ile tecvīz
Ṣoḥbet keselin eyleme aḥbāb ile tecvīz
Elbet bu cihāna gelen insān gidecekdür

III.

ʿĀḳil mi o kim rāh-ı Ḫudā ṭutmaya eyvāh
ʿĀşıḳ mı o maʿşūḳına cān virmeye eyvāh
İnsān mı o kim ṭoġru yolı bilmeye eyvāh
Farḳ itmeyen insān ne dimek oldığın eyvāh
Ḫayvān gelecekdür yine ḫayvān gidecekdür

IV.

Maḥcūb ne ẓan kim yine maḥcūb cihānda
Maḳbūl ise olur yine ol nezd-i Ḫudā'da
Maʿṣūm ise āḫir yine maʿṣūm beḳāda
Ṭıfl iken olan ʿāzim-i ʿuḳbā şu fenāda
İnsān gelecek ḫūrī vü ġılmān gidecekdür

V.

Ḫāldaşı bulup sende **Rıżā** hele görüş kim
Ḫālin yanaraḳ ḫāl itse gör öyle görüş kim
Naḳdīne-i vaḳt ki sarf itme görüş kim
Kānī şaḳınup furṣatı fevt itme görüş kim
Bir ḳaç güne dek şu ḳoca oğlan gidecekdür

316.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1350]

[1349] Selvet: Şādlıḳ.
[1350] D. (G. 16); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 394-395.

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Çoġ oldı ġam-ḫˇārı yitürdüm bulamam hīç
Ey dil n'ola ġam-yārı yitürdüm bulamam hīç
Eyvah vefākārı yitürdüm bulamam hīç
Bir ḫaylidür ol yārı yitürdüm bulamam hīç
Ārām-ı dil-i zārı yitürdüm bulamam hīç

II.

Dīvāne göñül bilmedigüm yār olıcaḳdı
Bilseydi[1351] kime yār olıcaḳ zār olıcaḳdı
Bulaydı o yāri aña hem-bār[1352] olıcaḳdı
Dil dirler idi ḳanı ṣıcaḳ ber olıcaḳdı
Eyvāh o ġam-ḫˇārı yitürdüm bulamam hīç

III.

Bir gün ola kim ġayb idesin sen beni cānā
Dil-dāneñi mumla arayup bulmaya ammā
Her bār çeker derdüñi hep bu dil-i şeydā
Cānā beni sen ġayb ideyazmış idüñ ammā
Ben de dil-i nā-çārı yitürdüm bulamam hīç

IV.

Mesbūḳ-ı dil-ārā-yı kirişmek gice gündüz
Der-ḫāṭır olup baña tesellī gice gündüz
Dil gerçi o fiḳret ile ḥayrān gice gündüz
Efkāruñ ile eglenür idüm gice gündüz
Şimdi ben o efkārı yitürdüm bulamam hīç

V.

ʿIşḳuñla cihān içre gezer bī-ser u pāyum[1353]
Her sū gezerek derdime cūya-yı devāyum
Sevdā-be-ser bār-geş-i cevr ü cefāyum
Ben ol sere Manṣūr-ı serdār-ı vefāyum
Asılmaġ içün dārı yitürdüm bulamam hīç

[1351] Nüsḫa: Bīl; Hā olarak verilmiştir.
[1352] hem-bār: Refīk ve müṣāḥib. Hem-ber gibi.
[1353] bī-ser u pā: Perīşān ḥāl.

VI.

Gördükde eḥibbāyı seni yād iderdüm

Maḫzūn göñli yaduñ ile şād iderdüm

Añladuḳca dilüm ġuṣṣadan āzād iderdüm

Aġyārı da görsem seni der-ḫāṭır iderdüm

Cānā hem o aġyārı yitürdüm bulamam hīç

VII.

Bālā-rev olup dūd-ı dilüm ʿarşa irüşsün

Çün seyl-i ʿarim[1354] eşk-i çeşmüm çaġlayup aḳsun

Dildārī göñül āh iderek aġlayup añsun

Göz yaşlarum inci gibi ṣalḳımlu dökülsün

Ben ol der-i şeh-vārı yitürdüm bulamam hīç

VIII.

Diñler bulıcaḳ derdümi taḳrīr iderdüm

Añlar olıcaḳ ḥālümi tefsīr iderdüm

Ṣarp ise de vaṣluñı teysīr iderdüm

Göñlümde ḫayālātuñı taṣvīr iderdüm

Ol ṣūret-i dīdārı yitürdüm bulamam hīç

[98a]

IX.

Ne merd-i ġayūr ne daḫı bir ṣāḥib-i cevdet

Ne ḥāl-şinās ne daḫı bir ġālib-i himmet

Bulsaydum eger çekemez idüm şiddet-i ḳürbet[1355]

Ne yār ne ser ne elem-dār ne ġurbet

Dār u der-i diyārı yitürdüm bulamam hīç

X.

Üftādeyüm el-ḫaḳ ki senüñ bendelerüñden

Ṣorma dil-i şikesteyi sen bendelerüñden

Bābuñda **Rıżā-cū** mey nedür bendelerüñden

Kānī mi ne dirlerdi kühen bendelerüñden

Ḥālā o dil evkārı[1356] yitürdüm bulamam hīç

[1354] ʿarim: Şiddetli seyl ve bārān ve yüksekden gelen ṣu.
[1355] kürbet: Şol ġamdır ki nefisden ṭaşar çıkmaz.

317.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi'r-Raḥmeti'llāhi'l-Ġanī[1357]

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

I.

Raḥimā hem-ber-i[1358] ʿışḳum ola dāʾim ṣabūr ismin
Kerīmā reh-ber-i rāh-ı viṣāl it bana nūr ismin
Ḥüdāya cürmüme sütre ümīdimdür ġafūr ismin
İlāhī meşʿal-i rāh-ı Ḫudā it bana nūr ismin
Niʿam-perverdeñe sen mücib-i şükr it şeḳūr ismin

II.

Yolumda reh-zenī ḳahre bana yā Rabbi ḳudret vir
Miṣāl-i şīr-i merdān ḳuvvet-i bāzū-i saṭvet vir
Hücūm-ı Ḫayber-i nefse bana nīrūyı[1359] cürʾet vir
Reh-i ʿışḳuñda cüst-cū-yı ḥaḳḳa'l-Ḥaḳḳ'a ġayret vir
Refīḳ-i rāh-biñ it her ʿazīmetde ġayūr ismin

III.

Sirişk-i nedemüm oldı nite sür-ḫˇāb aḳmada Ceyḫūn
Fırūna döndi sīnem āh-ı āteş-zādedan dil-ḫūn
Zi-ḫod bīrūn girye dīde-rā āḫir küned pür-ḫūn
Meded kim perdeler çāḳ oldı sırlar fāş diller ḫūn
Daḫı ḳanḳı güne ṣaḳlarsın Allāh'ım ġafūr ismin

IV.

Siyeh-rūyi-i ḥālüm saña maʿlūm hīç sūʾal itme
Şikenc[1360] ile ḳuluñ rūz-ı cezāda pāy-māl itme
Dem u zen fīʿālüm el-amān yā Rab ruẕāl[1361] itme
ʿAzīzün zü'n-tiḳām[1362] ismin netīce zīb-i ḥāl itme
ʿAfüvv ismine hem-dem ḳıl ḥālüm ismin ṣabūr ismin

V.

[1356] evkār: Mest-i lā-yaʿḳil ve ṣāḥib-i sergüzeşt.
[1357] D. (G. 135); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 485-486.
[1358] Hember: Refīḳ u muṣāḥib.
[1359] nīrū: Ḳuvvet ve zūr.
[1360] Şikenc: ʿAzāb.
[1361] ruẕāl: Ḫasīs ve alçaḳ ve ḥaḳīrligi müfīddir.
[1362] "Sakın Allah'ın, peygamberlerine verdiği sözden cayacağını sanma! Şüphesiz Allah, mutlak güç sahibidir, intikam sahibidir." (İbrahim: 14/47).

İki ʿālemde ʿabd-ı ʿācizüñ yā Rab ʿazīz eyle
Ḥabībüñ ʿışḳuña āzād idüp Mevlām ʿazīz eyle
Ulūhiyyet senüñdür biz ḳuluz ammā ʿazīz eyle
İlāhī maẓhar-ı ḫāṣṣıyyet-i ism-i ʿazīz eyle
İden sensüñ çü ġālib erec üzre silm ü nūr ismin

VI.

Göñüllerde nedür hᵛāhiş-nümā-yı cennetü'l-meʾvā
Var iken cennet ḳuy-ı dil-ārā gibi bir meṣvā
Ne ḥācet ḥūrī vu ġılmān bil ammā kim saña Mevlā
Ġulām u cāriye niçün gerek olmayıcaḳ Mevlā
Göñüllerde müʾeṣṣir eyleyen Rıḍvān u Ḥūr ismin

VII.

ʿĀdemden var iden sensüñ murāduñca iden sensüñ
Şerīküñ yoḳ senüñ ḳahr u kerem ḳahhār-ı Ḥaḳ sensüñ
Muʿazzez mālikü'l-mülk ü müṣill-i Kīrdgār sensüñ
Ecir sensüñ şehīd-i ġazve-i ʿışḳa diyet sensüñ
Ḥaḳīḳatce küfürdür bende yād itmek ecūr ismin

VIII.

Ẕi-dest-i sāḳī-i ḥaḳḳı içenler cürʿa-i bāḳī
Unutmaz ʿahd u mīṣāḳı elüñde cām-ı pür-şevḳi
Olur cūyende ol ẕevḳi bilürler fānī vü bāḳī
Bilenler sırr-ı taḥḳīḳi bulurlar semt-i tevfīḳi
Lisāna almaḳ ister mi hele dāru'l-ġurūr ismin

IX.

Sevād-ı vech ile maḥrem benüm hep bendgān içre
Yamandur ḥālüm ancaḳ kim şehīdim mücrimān içre
Yüzüm yoḳ ġaraż-ı ḥācāte ġarībim bu cihān içre
İlāhī yazma luṭf it defter-i bīgānegān içre
Yazarsañ āşinādan yaz bu ʿabd-i mendbūr[1363] ismin

X.

Rıżā-cū derdüñ olsun dāʾimā tevḥīd-i Sübḥānī
Dilün tenvīr ide tā kim ʿaḳūs-ı nūr-ı Yezdānī

[1363] mendbūr: Derviş-i bī-nevā ve bī-devlet ve siyeh-baḫt.

Dilün beyt-i Ḫudā ḳıl tā bulasın ḥubb-i Rabbāni
Hemān Allāh hemān Allāh hemān Allāh ey **Kānī**
Ararsañ anda bulursın o maʿşūḳuñ ḳuṣūr ismin
[98b]

318.

Taḫmīs-i Ġazel-i Beliġ Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1364]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Çoḳ ḫāne ḫarāb oldı düşüp rūy-ı zemīne
O ṣāḥibi çoḳ kimse görüp ḳaʿr-ı zemīne
Çoḳ Rüstem-i zūr-āver olan dönüşdi zemīne
Çoḳ sīm-tenī ḳoydı felek zīr-i zemīne
Ṭoldurdı niçe külçe-i sīm ile ḫazīne

II.

Meclisde benüm māh-ı żiyā-güsterim eyvāh
Tārīki-i şeb oldı üfūl eyleyüp ol māh
Dil-i rūşen idi pertev-i ʿışḳı ile her gāh
Destimde olan şemʿ-i fürūzānumı nā-gāh
İndürdi ecel elden alup zīr-i zemīne

III.

Yektā ṣadef baḥr-i cemāl ol dür-i nā-yāb
Zīver-dih-i dīhīm[1365] sürūr ol dür-i nā-yāb
Şeh-vār ger anmaya idi ol dür-i nā-yāb
Ol sīm-beden olmasa bir gevher-i nā-yāb
Ḫāḳ içre felek itmez idi anı defīne

IV.

Hep şīve-i Ḥaḳ ḥükm-i ḳażā itmede taḳdīr
Göstermeye mi mihr-i celī ṭalʿati taḳdīr
Virmez mi cilā bu dil-i pür-ḳisvete taḳdīr
Açmaz mı daḫı jengini rūşenger-i taḳdīr
Paṣlandı yir altında niçe āyīne sīne

[1364] H. Gamze Demirel, Belîğ Mehmed Emîn Dîvânı (İnceleme-Tenkitli Metin-Tahlili), Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Doktora Tezi), Elâzığ, 2005, G. 201, s. 305.
[1365] dīhīm: Tāc.

V.

Çoḳ āh-ı naḳş olmadadur sīne içinde
Çoḳ dāġ-be-dāġ resm oluyor sīne içinde
Ḥaḳḳāk-ı cerīdesi miṣāl-i sīne içinde
Bir nām-ver ġam-zede naḳş olmış içinde
Beñzer görinen maḳbereler faṣṣ-ı nigīne

VI.

Pervāz-ı bī-belā ise iner yire āḫir
Şeh-bāz isede inmede elbet yire āḫir
Ṣayyād ḳader ṣanʿat ile ṣayd ider āḫir
Vaḳtiyle ecel-i ḫāke seni indürir āḫir
ʿĪsī gibi çıḳsañ da eger çarḫ-ı berīne

VII.

Ġafildür o kim meyl-i sīvā eyleye ammā
ʿĀrifdür o kim terk-i fenā ide **Rıżāyā**
Her kim ki gelür gitmededür olmıyor ibḳā
Bāḳī mi ḳalur kimse bu dünyāda **Belīġā**
Medfen olıcaḳ ḫāk-i Medīne Şeh-i dīne

319.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī[1366]

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

I.

Fażīlet-mend-i ʿārif naḫvet ile ḫod-perest[1367] olmaz
Bilen mihr-i[1368] ḥaḳīḳi ṣıḥḥat ile ḫod-perest olmaz
Ṣafā-yāb-ı ġınā-yı ḳalb olanlar zer-perest olmaz
Saʿādet-dīdegān iḳbāl ile dünyā-perest olmaz
Ki mey-ḫār-ı kühen bir iki sāġar-ı meyle mest olmaz

II.

Ġam-ı hicrān-ı yār dil-rübādur zār iden yoḫsa
O ḥāletdür dil-i maḫzūnımı pek zār iden yoḫsa
Degül bed-kār-ı bed-hˇāhān beni bī-zār iden yoḫsa

[1366] D. (G. 90); Demirel, Belîğ Dîvânı, s. 196.
[1367] ḫod-perest: Afitāb-perestdir.
[1368] mihr: Be-maʿnā muḥabbet.

Beni rūz-ı ecel şerm-i kuhendür zār iden yoḫsa
Reg-i[1369] tār-ı nefsālūde-i bāng-i şikest olmaz

III.

Ne māniʿ dūde-i ābı ḥurūfī nemaḳla naẓma
Hüner-ver-i ṣanʿatın alçaḳlamaz revnaḳ virür naẓma
Dizer elfāż-ı rengīni dürerveş rişte-i naẓma
Çeker mevc-i hevā her ẕerre ḫākin rişte-i naẓma
Beyābān-ı merg-i ṣaḥrā-yı fenānuñ ḫāki pest olmaz

IV.

Göñüldür bī-gümān el-ḫaḳ tecellī-ḫāne-i Mevlā
Gerekdür kim riʿāyet idesüñ çün kāʿbe-i ʿulyā
Naẓargāh-ı Ḫudā'dur ḳıl ziyāret dem-be-dem cānā
Göñül ṣāf olsa sevdā-yı cihāndan pāk olur zīrā
ʿİbādet-ḫāne-i İslāmiyānda büt-perest olmaz

V.

ʿİnān-rīz-i hüner mi her süvār-bāre-i[1370] maḳṣūd
Degüldür zīver-i zeyn bāʿiṣ-i menzil-res-i maḳṣūd
Degül hem-rāh-ı kāhil-merdüm çāpük-res-i maḳṣūd
Olur nā-ceste zīnet-āver-i menzilgeh-i ki maḳṣūd
Kemān-ı tīr-i āh-ı ʿāşıḳa imdād-ı şüst olmaz

[99a]

VI.

Bīm-i ʿışḳı hevā-yı şevḳ ile olmazsa cūş-āver
Olur mı mevc-i muḥabbet dilde cūş-āver
Ġam-ı dilde mi ʿirfān **Rıżā-cū** ola cūş-āver
Anuñ kim şevḳ-i maʿnā olmaya ṭabʿında cūş-āver
Belīġā neşʾedār-ı bāde-i bezm-i elest olmaz

320.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi'r-Raḥme[1371]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

[1369] Reg: Ṭamar u ġażab ve tehevvür.
Nüsḫa: Cünūñ.
[1370] bāre: Be-maʿnā esb.
[1371] D. (G. 224); Demirel, Belîğ Dîvânı, s. 326-327.

I.

Ṣaḳuñ ḳızartma yüzüñi ḥıfẓ eyle aġını
Tökme yüzin ṣuyını hele ṣaḳla aġını
Ḥavf itme gösterürse o kim közi daġını
Gösterdi yāre ṣanma ḳızıl tāze daġını
Sulṭān-ı ʿışḳ sīneme ḳurmuş otaġını

II.

Ḥasretle baḳ fütādāñe kan aġlıyor gözüm
Mehtāb ise de leylī-i ẕulmā görür gözüm
Ḥayfā ḳarardı ḳasvetle āh idüp gözüm
Ey ʿaks-i yār hicrüñ ile tīredür gözüm
Ẓulmetde ḳalmasun gel uyandur çerāġını

III.

Her ṭūr-ı dil-firībi ḫoşā nāzegānedür
Remz-i aşnā-yı fitne de ġamze yegānedür
Ammā çemān-ı tālaşkan-i şāyegānedür
Ol serv-i nāze ḥüsn-i ebed mālikānedür
Sāʾirden aldı ḫaṭṭ ile anuñ ferāġını

IV.

Ḫumden sebūya bādeyi sāḳī bilüp töker
Şāyet suñarsa saña murādınca cām eger
Soñra ḫumār-ı fikrini nazm ile dil çeker
Dil-ber alınca destine mīnā-yı ʿişveger
Biñ kerre öpdi cāmuñ egildi ayāġını

V.

Tār-ı nigāhı göñlüni beyt eyler ʿāşıḳuñ
Mevc-i besāmet itmede ḥayrān ʿāşıḳuñ
Reng-i firībi eyledi meftūn-ı ʿāşıḳuñ
Bir cilve itse pertev-i ḥüsn ile ʿāşıḳuñ
Ol yāl u bāl dilde eritmez mi yaġını

VI.

Feryād-ı ṣad-hezār degüldür ʿaceb dilā
Mūy-ı demīde mūr-ı güle üşüdi gūyīyā

Gördüm ruḫında sebzī-i nümā mūy-ı dil-rübā
Gülzār-ı ḥüsne ḫaṭṭ gelicek olduḳ āşinā
Başmış ne çāre sebze-i bīgāne bāġını

VII.

Mihr-i giyāye şehle gīsūyı bir ṭutar
Rengīn-i laʿli gör ki **Rıżā** mülle bir ṭutar
Şād-āb-ı gülle rūy-ı dil-ārāyı bir ṭutar
Būy-ı nigārı nükḫet-i gülşenle bir ṭutar
Seyr it **Belīġ** bülbül-i zāruñ dimāġını

321.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi'r-Raḥme[1372]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Olur mı mevc-i ābāsā güherli ḫancer üstinde
Olur mı būy-ı ʿanber şāh-dāne gevher üstinde
Olur mı reng-i ʿārıż olsa sezā ʿanber üstinde
Görinmez iki çeşmüm ʿaksi ol laʿl-i ter üstinde
Ḥabāb olur mı peydā mevc-ı āb-ı gevher üstinde

II.

Olınca ṣafḥa-i ḫāṭırda ʿaks-i sāye-i müjgān
Döner dil-i ḫār-ẕāre ʿaks idince sāye-i müjgān
Çoġalır dil-ḥırāşī çün ḫayāl-i sāye-i müjgān
Ruḫ-ı ḫoy-kerde-i dil-berde gūyā sāye-i müjgān
Fütāde ḥasbiḥalerdür[1373] cilve eyler gevher üstinde

III.

Dilā gör ṣaf-be-ṣaf tīze gibi müjgān ser-tīzüñ
Ne şübhe sīne-i ʿāşıḳ siper müjgān ser-tīzüñ
Müheyyā eylemiş feṣṣādveş müjgān-ı ser-tīzüñ
Görelden ol perīnüñ nişter-i müjgān-ı ser-tīzüñ
Gözüm ṣaplandı ḳaldı gūyīyā biñ ḫançer üstinde

IV.

[1372] D. (G. 179); Demirel, Belîğ Dîvânı, s. 284.
[1373] Ḥasbiḥalerdür M.: ḥarbelerdür D. (G. 179/II.); Demirel, Belîğ Dîvânı, s. 284.

Ḫayāl-i āl-ı ruḫsāruñla ḳalbümde yanar āteş
Ki āhum dūd-ı āteş-tāb-ı ḳalbümde yanar āteş
Lehāb-ı şevk-ı belādur derūnumda yanar āteş
Yüzüñ bir sīm-i micmer anda rengīnī-i ruḫ āteş
Siyeh ḫāl üzre mūyuñ dūda beñzer ʿanber üstinde

V.

Taṣavvurdan degül ḥālī muḥabbet dilde ṯābitdür
Ezelde naḳş olınmışdur göñülde ʿışḳ ṯābitdür
Hele naḳş-ı cemāl-i ʿālem-ārā dilde ṯābitdür
Ḫāyal-i dil-rübā kim dīde-i surḫumda ṯābitdür
Gören bir naḳş olınmış büt ṣanur anı zer üstinde

[99b]

VI.

Fedā varum reh-i ʿışḳa degül kim dāne-i eşki
Tesellī-i dil-i zārum dökince dāne-i eşki
Niṯār eyler dü-çeşm-i ārzūdur dāne-i eşki
Dil-i sengīne ʿarż itmek ne ḫāṣıl dāne-i eşki
Bu kāra düşme zīrā sebze bitmez mermer üstinde

VII.

Zimām engīz olmış edhem-i āhum **Rıżā** ammā
Velī eşküm bād-ı yādım şevḳ ile ammā
Atından düşse ḳalmaz gerçi yolında żaʿfla ammā
Enāmil-i eşheb-i kilke süvār olmış **Belīġ** ammā
Nice eyler bu ker ü ferri esb-i lāġar üstinde

322.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi'r-Raḥme[1374]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Aḳar sirişk-i dīde gibi çār sūya ṣu
Görseydi ḳānlu yaşımı aḳmazdı cūya ṣu
Bir aradığı var gibi aḳar o sūya ṣu
Oldı revāne cānib-i her şehr u ḳūyā ṣu

[1374] D. (G. 174); Demirel, Belîğ Dîvânı, s. 279-280.

O serv-i nāzı çıḳdı meger cüst ü cūya ṣu

II.

Miḥrāb-ı ebrū ānına kim ser-fürū ider
Āb-ı ẕuhūr-ı ʿışḳ ile her dem vużū ider
Leb-rīz ider dū-dīdeyi gūyā sebū ider
Ṣaḥrā-yı dilde çeşme-i ḫūn cüst-cū ider
Bir vaḳt olur ki istemez ʿāşıḳ vużūya ṣu

III.

Kim germ-rev-i ʿālem-i görse ketūm olur
Zīrā mücerrebāt ile ʿāşıḳ ketūm olur
Merd-i civān müddeʿī ṣanma ketūm olur
Pīrāne söyle rāzuñı pīrān ketūm olur
Ḳonsa teraşşuḥ eylemez eski sebūya ṣu

IV.

Ẕāt-ı kerīm odur ki ʿaṭāsın yetişdire
Naḳd-ı seḫābı tā dem-i ḫācet yetişdire
Herīşde dest-gīri-i kāmı yetişdire
Ehl-i mürüvvet aña dirüm kim yetişdire
Deryā-yı āteş içre düşerse ʿadūya ṣu

V.

Her kim olursa ibn-i vaḳt ṣāḥib-i ireb[1375]
Bir kesle sen mükābereye açma hīç dü-leb
Bak ṭavr-ı ʿaṣra çekme revişde ḥaẕer taʿb
Kār-ı cihān ʿaksinedür ʿaṣrımuzda hep
Zāhid şarāb-ı vażʿ ider ʿāşıḳ kedūya ṣu

VI.

Ne iʿtidā-yı ṭabʿ u ne ihmāl-ı deʾb idüp
Ne iġtiżāb u ḥilm-i bā-ḫumārī ne ḫūy idüp
Ne türş-rūyı ne de ṣulu yüzlülük idüp
Ḥıfẓ eyle āb-ı rūyı ki dirler ḫiṭāb idüp
Dürr-i gīrān-māye iken āb-ı rūya ṣu

VII.

[1375] ireb: ʿAḳl u zekā.

Olmaz ḥabāb-ı neşʾede bezm-i sāġarum
Sade ṣu ile beslenemez esb-i sāġarum
Ārām-ı dil virür semene cism-i sāġarum
Nuḳl-i şarāb besleyemez cism-i sāġarum[1376]
Bitmez tökülse her bün-i nev-reste mūya ṣu

VIII.

Yol ṣapma kim maḥāfet-i reh menzilin bulur
Şeh-rāhı ṣapmayan giderek menzilin bulur
Der-dest-i yāy-ı tīr varur menzilin bulur
Ehl-i ṭarīḳat ʿāzim olup menzilin bulur
Varur muḥīṭe girse eger rāh-ı cūya ṣu

IX.

Endūh-ı bī-şumār iledür ḳasveti dilüñ
Ümmīd u bīm ola tesellī ile dilüñ
Āyīneveş cilā idegör ʿışḳla dilüñ
Çirk-āb-ı ġamla dāmeni ālūdedür dilüñ
Sāḳī getür ki meydür anı şüst ü şūya ṣu

X.

Ferḥat virür derūne o kim ola ġam-güsār
Olmaz gīrān-sāye-i dile ḥūb-ı şīvekār
Leẕẕet virür ḳulūbe kelām-ı şeker-nişār
Naẓm-ı selīsüm olmaz efendi ẕebāne bār
Manend-i ḫām mīve ṭurur mı gülūya ṣu

[100a]

XI.

Olsa vefāsı ẕerre ḳadar eylemez dirīġ
Āmāde elde görinür ebrūsı tīz-i tīġ
Ol şūḫ-ı mest-i naḫvete cānumı **Rıżā** dirīġ
Bezm-i ṭarabda bāde-i gül-gūn degül **Belīġ**
Sāḳī ṣunarsa mest olur ol tünd-ḫūya ṣu

323.

[1376] Dîvân'da bu zemin şiir 10 beyitten oluşmaktadır. Tahmîsi yapılan bu zemin şiirin beyiti Dîvân'da bulunmamaktadır. D. (G. 174); bkz. Demirel, Belîğ Dîvânı, s. 279-280.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi'r-Raḥme[1377]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Çıḳar mı kāle-i ʿömrüñ saña endāzeden geçsün
Anı ölç kāzdan[1378] evvel hele endāzeden geçsün
Ki nessāc ḳadar ölçmüş diye endāzeden geçsün
Esīr-i cāh olan erbāb-ı dil āvāzeden geçsün
Gelüp eslāfınuñ geçdükleri dervāzeden[1379] geçsün

II.

Sözüm īṣġā idüp sen cūş-ı tenaṣṣūḫ idesüñ yoḫsa
Ḥekīmā ne mey bend-i tecerruʿ idesüñ yoḫsa
Bulup neṣʾe-i güvār pend-i mey fehm idesüñ yoḫsa
Suḫan-ı bīgāneden sırrı nihān itmekdedür yoḫsa
Saña kimdür kim elbetde şarāb u tāzeden geçsün

III.

Kenārı gösterür her kāle ammā n'idüġün anuñ
Ne ḫācetdür suʾāle tār u pūdı gösterür anuñ
Ṭuyan endāzeler nār-ı āh ile müşterī anuñ
Bilür evvel naẓarda müşterīler ḳıymetin anuñ
Ḳumāş-ı vaṣlı bir kez dil-berüñ endāzeden geçsün

IV.

Dū-tā oldı ḳadd-i üftādegān ḥasretle dālāsā
İki büküm selāme müntaẓır lām-ı selāmāsā
Dū-dīde reh-güẓāre müntaẓır hāh-i hevesāsā
Ḫam olmışken nihāl-i ḳāmet-i ʿāşıḳ kemānāsā
Ḫayāl-i menzil-i maḳṣūd ile hamyāzeden geçsün

V.

Firāḳ-ı dil-rübā kim bī-ser u pā[1380] eylemiş maḥzūn
Tehī mi deştgīn-i cennet-i āvāre-i Mecnūn
Be-ser bād-ı muḥabbet mevc-āver oldı dil-i meftūn

[1377] D. (G. 165); Demirel, Belîğ Dîvânı, s. 270-271.
[1378] kāz: maḳaṣ.
[1379] der-vāze: açıḳ ḳapu.
[1380] bī-ser u pā: perīşān-ı aḥvāl.

Hevā-yı ʿışḳ ile şimdi beyābān-gerd olan Mecnūn
Hele bir sāye bulsın kendine yelpāzeden geçsün

VI.

Rıżā itmez mi teslīm görse āyā ehl-i istiʿdād
Meʿārif-küstere feyż-i Ḫudā'dur böyle istiʿdād
Dil-bestān ezeldendür suḫtedānī-i istiʿdād
Belīġ'üñ naẓmını taḥrīr içün erbāb-ı istiʿdād
Yapılsun nev-be-nev mecmūʿalar şīrāzeden geçsün

324.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī[1381]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Küşt-ẕār-ı ʿışḳa çeşmüm sāḳiyādur Nīl-i[1382] eşk
Sāḳī ider fellāḥ-ı şevḳum dīde der zembīl-i eşk
Yılda bir ker nīl-i dā'im olmada pür-seyl-i eşk
Ḫāne-i merdüm ḫarāb eylerse her dem seyl-i eşk
Ḫāldür ruḫsār-ı ʿacze ḳaṭre ḳaṭre Nīl-i eşk

II.

O dünyā başımda āh eyler göñül şeb-tā-seḥer
Ḥˇāb görmez dīde-i ḥasret heme şeb-tā-seḥer
Nār-ı āh īḳād ile ḳandilleyüp şeb-tā-seḥer
Āteş-i dilden fürūzān eyleyüp şeb-tā-seḥer
Her müjemde ḳaṭreden āvīzedür ḳandīl-i eşk

III.

Dil görüp zencīr-i zülfe bestedür Mecnūn-ṣıfat
Sürer ol zencīr ḳırmaz geşt ider Mecnūn-ṣıfat
ʿIşḳ eridür merd-evzen[1383] olmaz ol Mecnūn-ṣıfat
Merdüm-i çeşm-i ḫayālüñden cüdā Mecnūn-ṣıfat
Eyledüm vā-beste zencīr-i mevc-i seyl-i eşk

IV.

Sehl olur merhemle bulmaḳ çarḫ-i nīze necāt

[1381] D. (G. 140); Demirel, Belîğ Dîvânı, s. 246.
[1382] Nīl: Civit ki ʿızlım denilen boyadır.
[1383] merd-evzen: Şecīʿ-yi ışṭılāḥı.

Emr-i müşkil zaḫm-ı şamṣām-ı zebān bulmaḳ necāt
Çāre-cū olınca ʿāşıḳ bula derdinden necāt
Virdi zaḫm-ı nāḫun-ı ḳayd-ı müdāvādan necāt
ʿUkde-i derd-i dil-i āşüfteye taḫlīl-i eşk

[100b]

V.

Şuʿle-efzā meşʿal oldı dil ḫayāl-i yār ile
İltihāb-ı firḳati artar ḫayāl-i yār ile
Żayf-i nevme çeşm-i ḥasretdür ḫayāl-i yār ile
Ḫāne-i āyīneveş şemʿ-i ḫayāl-i yār ile
Ḥaclegāh-ı māh-ı Kenʿān'dur ḥabāb-ı Nīl-i eşk

VI.

Āh-ı ḫüzn-i ḳalb-i ʿāşḳ-ı tā-resān-ı ʿarş olur
Elif-i āhı çıḳmadan femden resān-ı ʿarş olur
Āşīyān-ı murġ-ı pāk-ı ʿışḳ kāḫ-ı[1384] ʿarş olur
Rişte-i pervāzı fānūs-ı çerāġ-ı ʿarş olur
Mevc-i ḫūn-ı dīdedür zīrā per-i Cibrīl-i eşk

VII.

Merd-i Ḥaḳ eyler **Rıżā** basdıḳ dil-i saʿy belīġ
Şeb-çerāġı arayan bulur iden saʿy-ı belīġ
Gavṣ iden bulur anı bā-himmet u saʿy-ı belīġ
Eylemezdüm zīver-i gencīne-i ḫāṭır **Belīġ**
Gevher-i deryā-yı ġufrān olmasa taḥṣīl-i eşk

325.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī[1385]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Cihānda gün geçürmiş biñdür şāhāne yoḳdur yoḳ
Cihānuñ germ ü serdin çekmemiş ferzāne yoḳdur yoḳ
Ġırīv-i mergi ammā görmemiş merdāne yoḳdur yoḳ
Ferāġ-ı bāl ile ẕevḳ idecek kāşāne yoḳdur yoḳ

[1384] kāḫ: Ḳaṣır.
[1385] D. (G. 136); Demirel, Belîğ Dîvânı, s. 242.

Cihānda hīç ġamuñ bir bilmedigi ḫāne yoḳdur yoḳ

II.

Baña sensiz bezme nuḳl-ı mey çün toḫm-ı ḫanẓaldur
Gelür ḥabbü'l-leẕīẕ olsa miṣāl-i toḫm-ı ḫanẓaldur
Şeker-i bādem hele gelse ʿadūdan toḫm-ı ḫanẓaldur
Nücūm-ı ṣābit ü seyyāre ʿıḳd-i ṭoḫm-ı ḫanẓaldur
Sipihrüñ dām-ı tezvīrinde şīrīn dāne yoḳdur yoḳ

III.

Dilā sen ʿuḳde-i her tār-ı zülfe baḳma ḳayduñ gör
Ne siḥr-i bü'l-ʿacebdür kim bilür sen baḳma ḳayduñ gör
ʿUḳāl-ı pāyuñ olursa ne müşkil baḳma ḳayduñ gör
Ṭoḳınma ḥalḳa-i zülf-i nigāra kendi ḳayduñ gör
Derūnı pāre pāre olmaduḳ bir şāne yoḳdur yoḳ

IV.

Sūrūd-ı şevḳını diñle hezārañ bāġ-ı ʿālemde
Degül gūş-res gülẕār-ı bülbül bāġ-ı ʿālemde
Netice būy-ı ümmīd-i elemdi hīç bāġ-ı ʿālemde
Geçürdi laḳlaḳıyyāt ile ʿömrin bāġ-ı ʿālemde
Dilinde ʿandelībüñ sūziş-i pervāne yoḳdur yoḳ

V.

Müʾedde-i şikesti şiddet az[1386] şīşe-i ḳalbüñ
Olur ḫırmān-ı tāḳaʿ-i kesr idince şīşe-i ḳalbüñ
İçenler bāde-i hırṣı gözetsün şīşe-i ḳalbüñ
Ḳırar mest-i mey-i ġaflet olanlar şīşe-i ḳalbüñ
Şikest olmaz ʿişret-ḫānede peymāne yoḳdur yoḳ

VI.

Nice cānlar olup beste dil-i dīvāneden ġayrı
Ṣayılmaz beste-i zülfi dil-i dīvāneden ġayrı
ʿAdādın kim bilür anuñ dil-i dīvāneden ġayrı
Kemend-i zülfe bend olmış dil-i dīvāneden ġayrı
Bu vādilerde zencīrin sürer dīvāne yoḳdur yoḳ

VII.

[1386] az: Ḥırṣ.

Meʿārif-perverüñ rengīn olur güftār-ı eşʿārı
Belāġatla meżāmīni tażammun eyler eşʿārı
Selāsetle **Rıżā**-cūya nedür elfaẓ-ı eşʿārı
Belīġ ebnā-yı ʿaṣruñ ḫāmdur pīçīde-eşʿārı
Suḫanda böyle ṭarz-ı niçe puḫte[1387] üstādāne yoḳdur yoḳ

[101a]

326.

Taḫmīs-i Ġazel-i Belīġ Raḥimehu'l-Ġanī[1388]

Mefāʿīlün Feʿilātün Mefāʿīlün Feʿilün

I.

Cihāna ʿibretle baḳ ki hep giden eslāf
Gelenler ise ḫalefler gider olur eslāf
Zihī ḫalef olur ise o ḫayyīr eslāf
Bıraḳdı kefş-i ṭılā-dūz-ı köḥnesin eslāf
Alur ṣatar zürefāyı zemāna hep ḫaffāf

II.

Taʿallüm eyleyen olur meʿāniye vāḳıf
Olur mı cemʿ-i kütüble meʾāline vāḳıf
Nüsaḫ-nüvīsle nā-dān olur mı hīç vāḳıf
Fünūna dād u sitedle olur mı hīç vāḳıf
Nihāyeti kütübüñ ismin öġrenür ṣaḥḥāf

III.

Ġazel dimek güherī dilme gibidür kārı
Dimekden añlamaḳ evlā demişler eşʿārı
Var ise ḳābilīyet feyż-i Ḥaḳ olur yāri
Ġazel yapup şuʿarā-yı zemānenüñ kārı
Ḫülāṣa başa ʿameldür miṣāl-i ṣanʿat-ı kāf

IV.

Olursa ṭuhr-ı selāle ne şek neẓāfetine
Fünūn-ı ilm ü kemālāt ki zīb-i iżāfetine
Naẓar aṣālete ancaḳ degül ḳıyāfetine

[1387] ṭarz-ı nice puḫte: puḫte ṭarz-ı üstādāne D. (G. 136/VII.); Demirel, Belîğ Dîvânı, s. 242.
[1388] D. (G. 132); Demirel, Belîğ Dîvânı, s. 238.

İżāfe ile baḳar girse zer ḳıyāfetine
Anuñ ʿayārını elbetde farḳ ider ṣarrāf

V.

ʿAduʾ nifāḳı beni yārdan cüdā idemez
Ne deñlü itse tecennüs yine cüdā idemez
Dilim ki ḥavleḳa-ḫ̆āndur beni cüdā idemez
Ḫayāl-i yārı yanumdan felek cüdā idemez
Miṣāl-i noḳṭa maḳāmum olursa zirve-i Ḳāf

VI.

Düşer mi olmayacaḳ nesne ḳaydına ʿāḳil
Ki fevt-i rāḥatı mūcib bilince ol ʿāḳil
İderse orṭalıġa ṣarf-ı zihin eger ʿāḳil
Güşād-ı mūy-ı miyān bendine düşüp ʿāḳil
İder mi yoḳ yire hīç naḳd-i ʿömrini iṭlāf

VII.

Numūne ʿazme görüldi ki sāḳa teşmīrüñ
Yamandur olsa o bāzūlara da teşmīrüñ
Fütāde cānā ḳıyandur o ebrū şemşīrüñ
Cihānı böyle helāḳ eylemezdi şemşīrüñ
Eger ki resmini ebrūdan almasa sayyāf

VIII.

Virür ise ehli virür ittisāḳ naẓma yine
Güher-şinās maʿārif **Rıżā** bu naẓma yine
Belāġat ile müsellem demez mi naẓma yine
Hezār saʿy **Belīġ** eyle silk-i naẓma yine
Leʾāli-i suḫan-ı pāki eyledüm irdāf

327.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī[1389]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Hırās-ı cānā bāʿiṣ ġamzeçün ser-tīz ʿuryān-ı tīġ
Müsellem ḫancer-ebrū yamandur ġamze ʿuryān-ı tīġ

[1389] D. (G. 130); Demirel, Belîğ Dîvânı, s. 236-237.

Nigāh-ı tīzi yaman gösterür mānend-i ʿuryān-ı tīġ
O şūḫ-ı fitne-ārā ġamzeden itdükce ʿuryān-ı tīġ
Niyām-ı ḫançere havf ile şāyed ola pinhān tīġ

II.

Kesüp biçmek yaḳışur ehl-i İslām'a virilmişdür
Keşer mum gibi zencīr ise İslām'a virilmişdür
Degül midür müsellem dest-i İslām'a virilmişdür
Yaḳışmaz kāfirüñ destinde İslām'a virilmişdür
Kef-i Ḥaydar'da barmaḳ ḳaldırup olmış müselmān tīġ

III.

Kemāl-i ṣıdk-i ʿāşıḳdur reh-i cānāna cān virmek
Olur faḫr ile minnet severek cānāna cān virmek
İki ʿālemde rifʿat mı degül cānāna cān virmek
Ḥayāt-ı cāvidāndur ġamze-i cānāna cān[1390] virmek
Olur zīrā şeḥīd-i Kerbelā'ya āb-ı ḥayvān tīġ

[101b]

IV.

Çekerken cürʿa-i tīg-i firāḳın sīne-i nā-çīz
Pey-ā-pey urmada ebrū cefā-yı deşne-i ser-tīz
Belā-yı dil-rübā yüz biñ ne yapsun bir dil-i nā-çīz
Dil-i mecrūḥuma biñ zaḫm açarken ġamze-i ser-tīz
Ṣuñar müjgān-ı kec-dest-i nigāha ṣad-hezāran tīġ

V.

Dil-i şeydā çekerken derdüni cevri helāḳuñ eyler
Ne bir ḥum-cefā ḫ̔ācemiz hergiz helāḳ eyler
Sīper-i müşkil o tīr-endāz çeşm ile helāḳ eyler
Nigāh itmez hemān ʿuşşāḳı ġamzeyle helāḳ eyler
Gelür tīr-i nigehden ġālibā dildāra kismān tīġ

VI.

Müfīd olmaz sözin kesdürmede ḥaddi lisānından
Müʾesirdür ḥakīm-i ʿāḳilüñ sözi lisānından
Ẓarīfāne tekellüm kesdirür sözi lisānından

[1390] cān: yüz D. (G. 130/III.); Demirel, Belîğ Dîvânı, s. 236-237.

Latīf ol tā ki maḥfūẓ olasın ġalḳuñ lisānından
Ne rütbe saʿy eyle tīz eyleseñ ḳaṭʿ idemez cān tīġ

VII.

Hilāle bir bakınca mūcib-i dehşet olur ġāyet
Tehī mi bīm cānā ol ḳaşı ġançer añdurur ġāyet
ʿAceb mi ürker isem fikr-i gū-nā-gūn ile ġāyet
Gözüm ġavf eylemişdür ġamze-i cānāneden ġāyet
Helāk eyler beni taṣvīr elinde görsem ʿuryān tīġ

VIII.

Bürehne-pā-vü ser-ġidmet iderdi Şāh-ı merdānuñ
Rıżā bir boynu bağlu çākeri ki Şāh-ı merdānuñ
İderken ṭāʿatinde ser-fürūyī Şāh-ı merdānuñ
Belīġā farḳını būs eyleyelden Şāh-ı merdānuñ
Bükildi ḳaddi zīrā bī-edeblik itdi ol ān tīġ

328.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī[1391]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

İtme tefrīṭ her işde ne de eyledi ifrāṭ
İtmeyen ʿadle riʿāyet bulamaz rāst ṣırāṭ
İḥtiyāt[1392] ile ʿamel olur işde iḳsāṭ[1393]
Ne ḳadar olsa da bādī-i dırāzī-i neşāṭ
Zülfi meşşāṭa keser ser-keş olınca ifrāṭ

II.

Rek-zeni[1394] ṣanʿatı feṣṣād[1395] bilür var aña ṣor
Ṣanʿat-ı ġamze-i ġūn-rīzi ne bilsün git ṣor
Māhir-i[1396] mifṣada[1397] siz kimdür anı ʿāşıḳ ṣor
Anı sen nīşter-i ġamze-i cānāneye ṣor

[1391] D. (G. 122); Demirel, Belîğ Dîvânı, s. 228-229.
[1392] iḥtiyāṭ: Ṣoḳḳa ve muḥtemed ʿalīye ile ʿamel itmek ve bir nesneyi orṭaya almaḳ.
[1393] ʿiḳsāṭ: ʿAdl itmek yaʿnī teṣāḥut itmek.
[1394] Rek-zen: Ḳan alıcaḳ.
[1395] feṣṣād: Ḳan alıcı.
[1396] Māhir: Ṣanʿatda kemāl-i ẓāhir.
[1397] mifṣada: Nişter.

Cünbiş-i nabż-ı dil-i ʿāşıḳı bilmez Buḳrāṭ

III.

Ḳābilīyet ne ise öylece istiʿdāduñ

Māye-i ṭīynette uygun olur istiʿdāduñ

Evreng-i emziceden var ise istiʿdāduñ

Ḫilʿat-i cāhı bulur ḳāmet-i istiʿdāduñ

Cāmeyi hep biçer endāma münāsib ḫayyāt

IV.

Meslegin sırrına aña āgāh olınca sālik

Heves-i sitem fenā ẕevḳına olmaz sālik

Olur āzāde-i dil genc-nişīn sālik

Düşmez efḳār-ı ʿimārāt-ı cihāna sālik

Sefer üzre niçe taʿmīr olınur köḫne ribāt

V.

Bu demīde ḫaṭṭını gördüm o çār-ebrūnuñ

Hüsn-i ḫaṭṭ-ı ḳırma-nesīḫ gibi o çār-ebrūnuñ

Ṣülüṯi ḫaṭṭ-ı celī ḳıṭʿa o çār-ebrūnuñ

Ḫaṭ-ı laʿliyle iki ḳaşı o çār-ebrūnuñ

Yazamaz böyle güzel ḳıṭʿa[1398] cihānda ḫaṭṭāṭ

VI.

Eylesem ḳanṭar ile naḳd-ı recā ṣarfını hep

Gösterür şīve-nümūn leked[1399]-ḫışm u ġazab

Bī-muḥabā[1400] dikre[1401] māʾil olur leb-ā-leb

ʿArż ider ġayrıya muṭrıb neye mālik ise hep

Baña miṣḳālle ṣatar nāzı geçürmez ḳīrāt

VII.

Ġıll-ı ġış[1402] yoġ ise olmaz maraż-ı rūhānī

Kīne[1403] vu ḥırṣ u dü-rūyı[1404] maraż-ı rūhānī

[1398] ḳıṭʿa: ḫaṭṭı D. (G. 122/III.); Demirel, Belîğ Dîvânı, s. 228-229.
[1399] Leked: Depme ki ayaġladır.
[1400] Bī-muḥabā: Ṣaḳınmaksızın cürʾet.
[1401] dikre: Başḳa ġıll-ı ḥased u düşmenlik.
[1402] ġış: Ḥıyānet ve yaramazlıḳ ve ṣāf olmamaḳ.
[1403] kīne: ʿAdāvet.
[1404] dü-rūyı: münafıklık.

Ādeme bunlar olur mühlike-i rūhānī
Eylemez cisme işābet maraż-ı rūhānī
Çār-yāruñ olıcaḳ ḥubbı musāvī aḫlāṭ

[102a]

VIII.

Eyledi cevdet-i[1405] ṭabʿın yine iṣbāt-ı belīġ
Basṭ idüp māʾide-i[1406] maʿrifetini belīġ
Sükkerī pīş-ḫorī[1407] gibi **Rıżā** itdi belīġ
Bu ġazelde yine şīrīn-kelimāt ile **Belīġ**
Mā-ḥaṣal pīş-i niḥād[1408] eyledi aḥbāba simāṭ

329.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1409]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Kerrām[1410] ḫayāl-i arż-ı ümmīde neler ekmiş
Gönlince bulup gönlince tākı[1411] terk ekmiş
Keyfince taṣavvur iderek neşʾe-ver ekmiş
Dil mīve ümīdi ile bāġa şecer ekmiş
Bir mezraʿ adur ṣafḥa ḳalem ney-şeker ekmiş

II.

Ẕenci gibi bir sādan[1412] bīt ḫāl-i ruḫında
Çün tīġ-i ḳaşı nāẓır o bālā-yı ruḫında
Ḫoş-nāne ḳonur gibi siyeh-dāne ruḫında
Yārüñ görinen ḫāl-i siyeh ṣanma ruḫında
Rezzāk-ı ezel niʿmet-i ḥüsne biber ekmiş

III.

Bāġ ile çemenzāra ne ḫoş feyż-i bahāruñ
Hep neşv ü nemā bārīş-i[1413] bārān-ı bahāruñ

[1405] cevdet: Cömertlik.
[1406] māʾide: Ṭaʾāmlı sofra.
[1407] pīş-ḫorī: Ḳahve altılık.
[1408] pīş-niḥād: Ḫazırladı dimek. Müfīd sumāṭ elvānı ṭaʾma ile müzeyen sofra.
[1409] D. (G. 112); Demirel, Belîğ Dîvânı, s. 219.
[1410] kerrām: Bağbāndır.
[1411] tākı: Aşma çubuğu.
[1412] sādān: Ḫādım-i kaʿbe.

Ser-sebzī[1414] olur eşkle çün naḫl-i nigāruñ
Dāʾim ṣuluyor maḳdemini ʿaks-i nigāruñ
Gūyā ki gözüm tāze nihāl-i ṣemer ekmiş

IV.

Nev-reste ḫaṭṭuñ sebz-i teri gülşen-i rūyuñ
Revnaḳ-dih olur her biri gülşen-i rūyuñ
Elbetde ferāh-baḫş-ı naẓar gülşen-i rūyuñ
Bu zülf ü ḫaṭ elbetde baṣar gülşen-i rūyuñ
Gör anda ḳażāyı ne ḳadar sebzeler ekmiş

V.

Ḳanṭār iledür dostluġu ol ʿişve-fürūşuñ
Miṣḳāl ile dād u sitedi ʿışḳ-fürūşuñ
Ölçmez bizi endāzuñ ile ʿışḳ-fürūşuñ
Pek varma göñül üstine ol ʿişve-fürūşuñ
Bāzār-ı viṣāl içre metāʿı ciger ekmiş

VI.

Bilseydi **Rıżā** n'olacaġın āḫir-i kārı
Rūzān u şebān itmez idi āh ile zārı
Maḥv eyler idi dildeki efkār-ı güṣārı[1415]
Bilmem ki **Belīġ**'üñ ne olur ḥāṣıl-ı kārı
Göñlinde emel toḫmını bir ḫayli yir ekmiş

330.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī[1416]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

Māʾil-i semt-i fenā olmıyan ādem-i maḥrūş
Tārik-i ṭūl-ı emel ṭālʿī olmaz menḥūs
Fāriḳ-i sūd-ı ziyān olmıyan ammā mehlūs[1417]
Ḳapılur bāṭıl olan sözlere şeyḫ-i sālūs[1418]

[1413] bārīş: Yaġmaḳ ımṭār gibi.
[1414] ser-sebzī: Yapraḳlanup yeşillenmeklik.
[1415] güṣār: Kesreti müfīd.
[1416] D. (G. 111); Demirel, Belîğ Dîvânı, s. 218.
[1417] mehlūs: Meslubu'ş-şuʿūr.
[1418] Sālūs: Mırāyıʾ ve mekkār.

Ḫoş gelür berhemenüñ[1419] güşına bāng-i nāḳūs[1420]

II.

Ehl-i dil ḳalbini ırżā iderek celb iderüz

Olsa aġyār yine ḫāṭırını cūş iderüz

Merd-i mecrūḥ dilüñ raḫmine merhem iderüz

Ṣāf-ṭīnet olanuñ pāyını taḳbīl iderüz

Ki öpen āyīneyi kendi lebin eyler būs

III.

Dil-rubūdeligi çoḳ ṭūl-ı emel-zādelerüñ

Ṭafrātiyle[1421] olur silsilesi zādelerüñ

Maḫrec-i vaṣlı baṭaḳlı ʿalleme-zādelerüñ

Bekleyüp medreselerde ʿulemā-zādelerüñ

ʿĀşıḳa silsile-i zülfi olur ḳayd-ı ruʾūs

IV.

Naẓar itme dil-i āşüfteye dīvāne diyü

Virseler saña ḫayr bir dili dīvāne diyü

Olsa dīvāne-reviş ṣanma o bīgāne diyü

Kişver-i dilde ʿaceb var mı ki bīgāne diyü

Gönderür evvel o pür-fitne ḫayālin cāsūs

[102b]

V.

Māye-i fiṭrata baḳ ḥāl-şinās ol ey şūḫ

İktisāb-ı hüner-ārāsın ẓāhir ey şūḫ

Māh-ı tābānda kelef[1422] saña numūne ey şūḫ

Ne ḳadar olsa güzel ʿaybsız olmaz bir şūḫ

Buña şāhiddür iki pāy-ı siyāh-ı ṭāvūs

VI.

Naḳş u resmin bilinür seyr ile çünki her beyt

Kār-ı bennāya[1423] vuḳūf dikkat iledür her beyt

Pes-ez-ān keşf olınur pīşe-geri her beyt

[1419] berhemen: Ruhbān.
[1420] nākūs: Çāk-ı naṣāra çalarlar.
[1421] Ṭafra: Ṣıçraya ṣıçraya gitmek. Ṭafarāt cemʿidir.
[1422] kelef: Yüzde ve māhda görinen siyahça noḳṭa gibi lekedir.
[1423] bennā: Dūd-ger.

Münkeşif fikr ü teʾemmülle olur maʿni-i beyt
Nāz ider ḥaclede[1424] birdenbire açılmaz ʿarūs

VII.

Şuʿle-ver ola **Rıżā** nār-ı muḥabbet ne dirīġ[1425]
Dil ṭutuşur ise olmaya anda hīç dirīġ
Gülşen-i nūr olasın eyleme cānuñı dirīġ
Āteş-i ʿışḳı niçün söndüreyüm dilde **Belīġ**
Per şalup kendi yaḳar cismini nāra ḳaḳnūs[1426]

331.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1427]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Güzeşte şīvekārı ḫāṭırımdan hīç ẕehāb olmaz
Müdām-ı cilvegāhī dil gibi niʿāmü'l-āb olmaz
Dü-çār āded-i dūrī olsa dilde ıżṭırāb olmaz
Ḫayālüñ tā ki mevcūd ola dilde inḳılāb olmaz
İçünde ḫānenüñ bir ṣāḥib oldıḳça ḫarāb olmaz

II.

Görenler lerziş-i cismüm ṣanurlar serdī-i tebden
O ʿışḳ-ı dil-rübādan raʿşedür ammā degül tebden
O şudur berd-i hicrānı żarar yoḳ ʿādeta tebden
O laʿl-i terde yoḳ teb-ḫāle[1428] hergiz āfet-i tebden
Ki cünbiş eylemekle āb-ı gevherde ḥabāb olmaz

III.

Sitebr-i[1429] ġam ġıṭā olmaz ḫayāle oldı īlāfum[1430]
Ḫayālüm cilvegāh-ı şīve-i yārüm ne leffāfum
Ḫayāl-i ṣāfıma reşk-āver olur bilse aḫlāḳum
Degüldür çeşm-i cānā perde dāġ-ı sīne-i ṣāfum

[1424] ḥacele: Beyt-i ʿarūs.
[1425] dirīġ: Ḳapu ve pencere ḳanadı emṣāli ṣadāsı.
[1426] ḳaḳnūs: Cezīre-i handeyi ʿażīmü'l-cisim bir ḳuşdur. Luġat- fārisi nüsḫalarında yazılmışdır.
[1427] D. (G. 91); Demirel, Belîğ Dîvânı, s. 197.
[1428] teb-ḫāle: Ḳabarcıḳ ki dudaḳda ve yüzde çıḳar.
[1429] sitebr: Ġılżat ki ḳalın der-i ʿiẕā-perde.
[1430] īlāf: Ünsīyet u ülfet.

Naẓarda pīşgāh-ı dīdeye ʿaynek[1431] ḥicāb olmaz

IV.

Naẓarın ʿişve-bāzān içre bulmaḳ ne mümkindür
O māh-ı pertev-efzā gibi bulmaḳ ṣanma mümkindür
Cihān-ārā cemālüñi bulmaḳ ṣanma ne mümkindür
O miḥr-i evc-i ḥüsnüñ miṣlini bulmaḳ ne mümkindür
Güneş bir dānedür ʿālemde iki āfitāb olmaz

V.

Hilīde[1432] zīr-i fesde ṭurra mı yāḫud ki şudur
Muṭarrā gülşen-i ḥüsnünde sünbül mi yā gīsūdur
Ruḫ-i ḫūy-gerdede gülṣuyı mı yāḫud ʿaraḳ-būdur
Kemergāhında mūy-ı zülfi yā bir sāye-i mıdur
Miyān olsa miyānda hīç bu rütbe pīç ü tāb olmaz

VI.

Kilāb-ı yārdan itmez şikāyet gerçek ʿāşıḳ kim
Ne deñlü cevr-dīde olsa ṭınmaz gerçek ʿāşıḳ kim
Melāẕ idince dergāhını yāruñ gerçek ʿāşıḳ kim
Şikāyet nā-be-cādur itse der-bānından ʿāşıḳ kim
Ḥarīm-i yāre cennet didi cennetde ʿaẕāb olmaz

VII.

Gürūh-ı ʿāşıḳān rüsvā-yı ʿālem olsa da cānā
Gözünde kār u bār-ı ʿālem fānī degül ḳaṭʿā
Geçüp ḥiml-i[1433] gīrān-cānīdan olmış öyle bī-pervā
Ḥabābāsā sebük-bārān-ı dāmen-çīde bī-pervā
Girerse baḥr-i ḫūna dāmen-ālūd-ı ḫiżāb[1434] olmaz

VIII.

Tevekkül-kār-ı ʿirfāna baṣīret ile muhtācuz
Derūn-i istiḳāmet ile luṭf-i Ḥaḳḳ'a muhtācuz
Rızā-cū reh-revīde reh-ber-i āgāha muhtācuz
Belīġ ol bārgeḥde himmet-i pīrāna muhtācuz

[1431] ʿaynek: Gözlükdür.
[1432] hilīde: Şarḳmış ve şalıverilmiş.
[1433] ḥilm: Yük.
[1434] ḫiżāb: Boyamaḳ ve boya ki levn u ḳanayidedirler.

Vesīle olmaduḳça bir kibāra intisāb olmaz

332.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi'r-Raḥme[1435]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Ḥaḳ ḳulına baḫtını iḳbālden evvel virür
Nūr-ı istiʿdādını ifżālden[1436] evvel virür
Şehre māye-i menc-i istiʿsālden virür
Yāre sırrın dil zebān-ı ḳālden evvel virür
Sāʾile nātıḳ cevābı lālden evvel virür

[103a]

II.

Ṭāliʿ yi yāver-kesān olmaz cihānda teng-dest[1437]
Çün draḫt meyvesizdür māyedār-ı teng-dest[1438]
Ḳıymet-i mālına baḳmaz bāyiʿ her teng-dest[1439]
İstemez hiç vāsıṭa vaṣl-ı nigār-ı teng-dest
Kālesin muhtāc olan dellālden evvel virür

III.

Ne yaman reftārı var kaşı kemān gördüm bugün
Rüstemāne bir gidiş var pek yaman gördüm bugün
Pūr-ı Ẕāl'ı örgüdür ammā demān[1440] gördüm bugün
Fitne-ārā bir ḳul oġlı bī-emān gördüm bugün
Āb u tābı ġamzeye pinyālden evvel virür

IV.

Ḳayd olur ser rişte-i maḳsūd almaḳ destüme
O cebīn ortasın ne müşkil bulup almaḳ destüme
Sūzen-i müşgānından o ḫayṭ-ı ḫaṭṭı destüme
Ḳayıddan āzād idüp ol māh-peyker destüme
Zülfini ser-rişte-i āmālden evvel virür

[1435] D. (G. 73); Demirel, Belîğ Dîvânı, s. 179-180.
[1436] ifżāl: İḥsān.
[1437] teng-dest: Faḳirü'l-ḥāl.
[1438] teng-dest: Baḫīl.
[1439] teng-dest: Faḳir u żaʿyıf-ı ḥāl.
[1440] demān: Seyr-i seriʿ ve ġażab u ḥiddet ve mehīb u tūvāne ve zūr-mend.

V.

Teng-desti bāʾiş-i meʾyūsī-i dād u sited
Ṣāḥib-i sāmān[1441] oldur ḫˇāhiş-geri dād u sited
Dād-i Ḥaḳ'dur eyleye Rıżā ile dād u sited
Dādiş-i[1442] fıtrīdür ehl-i ṣervete dād u sited
ʿAḳl u rüşdi ādeme Ḥaḳ māldan evvel virür

VI.

Bilmeyen ḥaddi görür elbet cihānda ẕilletüñ
Kim tecāvuz itse ḥaddin hīç bulur mı rāḥatuñ
Ṭavr-i küstāḫile[1443] yırtmasın gīşā-yı[1444] ḥürmetüñ
Meclisinde vaż-ı nā-ber-cā kibār-ı devletüñ
Ṭabʿına ṣad renciş-i istiṣḳālden evvel virür

VII.

ʿAks-i ḥüsnüñ tābe-dih mirʾāt-ı dil bī-tābıma
Ḳalb-i ḥüzn-ālūd-ı rūşen gūyā kim tabıma
Zülf-i hişte[1445] çün ḫusūf olmış māh-ı tabıma
Bezm-i ġamda sāḳī-i devrān dil-i pür-tābıma
Cām-ı ḫūnı şīşe-i teb-ḫālden evvel virür

VIII.

İktisāb-ı ṣanʿāt-ı şiʿriyeden saʿy-i beliġ
Olur icrā-yı ṣanāʿyi-i cevdet[1446] saʿy-i beliğ
Luṭf-ı Ḥaḳ'dur evvel ṣoñra **Rıżā** saʿy-i beliġ
Feyż-i vicdānı[1447] ile rengīndür[1448] naẓm-ı **Belīġ**
Ḥüsn-i tevfīḳ-i Ḫudā aʿmālden evvel virür

333.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1449]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

[1441] sāmān: Ḳuvvet ve ḳudret.
[1442] dādiş: Virmek ʿiṭā gibi.
[1443] küstāḫ: Bī-edeb vażʿı ve tevekkül mi müfīd.
[1444] ġīşā: Perde.
[1445] hişte: Ṣalıverilmiş.
[1446] cevdet: Cömerdlik ve iyilik.
[1447] vicdān: Ġınāyı ve ḳuvvet-i ẓāhir ve bāṭını müfīd.
[1448] rengīn: Mecāzen maʿnāsı ḫoş dimek.
[1449] D. (G. 72); Demirel, Belîğ Dîvânı, s. 178-179.

I.

Ne derdi çekmege ḳudret ne keşf-i ḥāle ruḫṣat var
Kime desün dil-i ser-geşte[1450] derdin gör ne ḥayret var
Ne ehl-i reʾfeti gördüm mürüvvetce ne himmet var
Ne vaṣl-ı yāre fırṣat ne belā-yı ṣabre[1451] ṭāḳat var
Beni dil-ḥaste-i hecr itmede bilmem ne ḥikmet var

II.

Ne raḥm eyler ṭabībim görse giryem ḫūn-feşānumla
Ne de pür-sā-yı[1452] ḥāl-i zār görse ḫūn-feşānumla
Ġarīḳ-i baḥr-i ḥayret-i çeşm-cānum ḫūn-feşānumla
Nice teskīn ola seyl-āb-ı çeşm-i ḫūn-feşānumla
Benüm göñlümde deryālar söyündürmez ḥarāret var

III.

Fürūġ-ı mihr-i ḥüsnün ger-ḫayāl eyler isem şimdi
Ki ceẕb-i ẕerre-i ʿışḳı dilüm sūzān ider şimdi
İder dil ārzū-yı iltiḳāyı[1453] dil-rübā şimdi
Ḫayāl-i dil-berī āzürde eyler ḳorḳarum şimdi
Ḥarīm-i dilde zīrā sūziş-i nār-ı muḥabbet var

IV.

Ḳadem-rencīde-i laḳye[1454] urup ruḫṣat ṣefā geldüñ
Dūbālā celb-i dil itdüñ mürüvvetle ḫoşā geldüñ
Müsellem merdümi ey merdüm-i dīdem ṣafā geldüñ
Viṣālüñle dil-i maḥzūnı mesrūr eyledüñ geldüñ
Efendim iştibāhum ḳalmadı sende kerāmet var

V.

Te-rā ālūdegi-i men çe […] […] ey zāḥid
Merā ʿimān-ı maḥkemter bedel-i *lā-taḳnaṭū*[1455] zāhid
Sipih-rū yümm-i nümāyān raḥmet-i Ḥaḳ ġālib ey zāḥid
Eger ālūde-i ʿışyān ise dāmānum ey zāḥid

[1450] ser-geşte: Başı dönmüş yaʿnī …
[1451] belā-yı ṣabre: belā-yı hicre D. (G. 72/I.); Demirel, Belîğ Dîvânı, s. 178-179.
[1452] pür-sā: Sorıcı
[1453] iltiḳa: Ulaşmak ki buluşmak.
[1454] laḳye: Buluşmak.
[1455] "Allah'ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin." (Zümer: 39/53).

Anı taṯhīr ider bī-intihā deryā-yı raḥmet var

[103b]

VI.

Göñül bir dāmen-i şefkat-feşāni ṭut bu ʿālemde
Olur üftādegāne dest-gīr atar dū-ʿālemde
Ne baḫş-yāverīdür mustaẓıl olmaḳ dū-ʿālemde
Kime bir serv-ḳāmet sāye-endāz olsa ʿālemde
Ġam u ekdārdan āzādedür başında devlet var

VII.

Fīyūżāf-ı Ḫudā bī-ḫad bulur ol müstaʿid ammā
Rıżā-cū gibi nüẓemā ver metānet-yāb olur ammā
Hezārān var suḫan-sencān rengīn şāʿirān olur ammā
Suḫan-gūyān-ı ʿaṣruñ naẓmı mażmūndārdur ammā
Belīġ'uñ sözlerüñde hem nezāket hem selāset var

334.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1456]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Gāh bī-āb-ı ʿışḳa geh zehr-i pür-sāġar virür
Bī-meẓāḳ-ı nā-kesāne şerbet-i şeker virür
Şuḥḥ[1457]-ı tīnet-şaḫṣa sīm u zer ile gevher virür
Rind-i ser-gerdāna ṣanmañ kim felek efser virür
Şuʿle-i cevvāleden başına bir çenber virür

II.

Ṭuhr-ı ṣābit-aṣl ise ṣoñra mülevveṣ olsa da
Ẕāʾil olmaz aṣl-ı ṭīnet ʿārıżī pās olsa da
Taṣfīye ṣafvet virür āba ki tīre olsa da
Cevher-i ẕātı gerek eşyāda pür-jeng olsa da
Tīġ-i cevherdāra rūşen-ger yine cevher virür

III.

İltifātı celb içün bī-gāneye eyler kibār

[1456] D. (G. 67); Demirel, Belîğ Dîvânı, s. 174.
[1457] Şuḥ: Ḥırṣa ġalebe-i meyl ile buḫldan ʿibāretdir.

İmtiyāz-ı rifʿat-i şānın murād eyler kibār
Sāye-dāzın daḫı gerçi mültefit eyler kibār
Ecnebīye āşinādan çoḳ kerem eyler kibār
Ebre ṣu gird-āba deryā bir tehī sāġar virür

IV.

Ṣad-hezārān nāle eyler yaluñuz ʿāşıḳ degül
Ḥūrī ḥayrān idi görse yaluñuz ʿāşıḳ degül
Zīb-i destār u viṣāle yaluñuz ʿāşıḳ degül
Ḳopsa bir kerre yirinden yaluñuz ʿāşıḳ degül
Ol gül-endāma hezār ādem başında yir virür

V.

Dil olur mı tāb-āver fitne-ārā ġamzeden
Çeşm-i sāḥir şöyle ṭursun el-emān ol ġamzeden
Gūyıyā ser-çeşme ebrū ẓāhir oldı ġamzeden
Fitneler peydā olup[1458] seyr eyle dil-ber ġamzeden
Pençe-i çeşm-i siyeh-meste niçe ḫançer virür

VI.

Naḳd-i ʿışḳuñ müflisi ʿālemde aġyār-ı denī
Hergiz olmaz sūd-mend[1459] kār-ı aġyār-ı denī
Sikke-i ḳalbi nebehre[1460] gibi aġyār-ı denī
Naḳd-i dil ṣarf itse de yolında aġyār-ı denī
Ol şeh-i ḥüsne nihāyet dilli bir defter virür

VII.

Cevr-i dilden **Rıżā** ʿāşıḳ olur mı hīç kirīġ[1461]
Ṭatlu cānın itmedi Ferhād Şīrīn'den dirīġ
Etmiyor hergiz mecārı ise de cānın dirīġ
Bir hüner midür zer ü zīver fidā itmek **Belīġ**
ʿĀşıḳ-ı ṣādıḳ olan yarüñ yolında ser virür

335.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī[1462]

[1458] olup: idüp D. (G. 67/III.); Demirel, Belîğ Dîvânı, s. 174.
[1459] sūd-mend: Fā'ide ṣāḥibi.
[1460] nebehre: Geçmez aḳça kemʿayār dimek.
[1461] kirīġ: Kirīz dimek.

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Şeker-rīz-i süḫan leẕẕet-dih-i cān iltifāt üzre
Kirişme[1463] kār-ı gernāz-ı perī-ḫūyī-ṣıfāt üzre
Mey-i laʿli ḥayāt-efżā-yı dil ammā ḥayāt üzre
Temāşā ḳıl ḫaṭ-ı dildārī laʿl-i pür-nikāt üzre
Yapışmış mūya beñzer cā-be-cā ḥabb-ı nebāt üzre

II.

Siyeh-tābān-ı cevherdār-ı ḫançer Ṣāniʿ-i ḳudret
Miṣāl-i şekl-rā söz yoḳ ki yapmış Ṣāniʿ-i ḳudret
Teʾālā şānına *ʿammā yāḳūlune*[1464] Ṣāniʿ-i ḳudret
Güzargāh-ı ḫayāl-i yāre yapmış Ṣāniʿ-i ḳudret
İki gözli kemer bir köprüdür ḳaşım Fırāt üzre

[104a]

III.

Sözüm acı gelür mi diñlese Ḫıżr-ı mübārek-pey[1465]
Mey-i laʿli degül mi āb-ı ḥayvān ey ḫuceste-pey
Müşākildür şeb-i dey-cūra göñül ey saʿādet-pey
Lebüñde cilveger teb-ḫāle görse hıżr-ı ferruḫ-pey
Ḥabāb-ı şīşe-bāza beñzedür āb-ı hayāt üzre

IV.

Görenler çekre-i[1466] şebnem ṣanurlar dāne-i eşküm
Ferāhem[1467] olsa deryā-çe[1468] olur her dāne-i eşküm
Aḳıdur gül cemāle çeşm-i ḥasret dāne-i eşküm
İlişmez kirpigümde yāre ḳarşu dāne-i eşküm
Güneş ṭoġdıkda şeb-nem ḳatresi ṭurmaz nebāt üzre

V.

Rıżā ġam-ḫˇār olmam serv-i nazik derd-i hecrinden

[1462] D. (G. 186); Demirel, Belîğ Dîvânı, s. 290.
[1463] Kirişme: Nāz ve göz ucıyla baḳmaḳ ve muḥarrik-i muḥabbet o żāġ-ı maḥbūbān.
[1464] "Allah, her türlü eksiklikten uzaktır, onların söylediklerinin ötesindedir, yücedir." (İsra, 43).
[1465] pey: Tāb u ṭāḳāt ve nişān ve mertebe ve īz ve muḥafef-i pāy.
[1466] çekre: Ḳaṭre.
[1467] Ferāhem: Cemʿ olmaġa müfīd.
[1468] deryā-çe: ʿAzīre ki gülidür.

Görürsem nā-sezāyı mültefit ol yār luṭfından
Döner dāl-ı dūt-āya rāst-ḳaddüm öyle ṭavrından
Belīġ endīşe itmem rūzgāruñ germ ü serdinden
Ṭururken servāsā istiḳāmetde ṣebāt üzre

336.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1469]

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

I.

Müʾeṣṣirdür Mesiḥāsā kelāmuñ merd-i mesḥūre
Olur bīnā yedi-yümnā ile mest eyleseñ kūra
Şarāb-ı kevṣer-i laʿlüñ şifādur rind-i maḫmūre
Lebüñ lezzet-resādur mevc-i laʿl-i āb-ı engūra
Zebānuñ āşinādur sūz-ı berg-i ġonca-i nūra

II.

Cemāl-ı dil-rübāyı vech-i pākuñdan nümāyāndur
Meh-i pertev-fezā-yı bezm-i ʿālem kim nümāyāndur
Yüzüñ ʿāyīne -i Ḥaḳ'dur ki ʿaksi çün nümāyāndur
Derūn-ı pīrehenden cism-i pür-nūruñ nümāyāndur
Ki gūyā āb-ı ṣāfī vażʿ olınmış cām-ı billūra

III.

Miṣāl-i semm olur cānā çıkan söz fem-i münkerden
Girīzān-ı ʿārifān ḥayye-nejād şaḫṣ-ı münkerden
Gelür rūşen-dile ḳasvet ḫılāṭ-āmīz-i münkerden
Girāndur ʿāşıḳa erbāb-ı ʿışḳuñ ṭaʿnı münkerden
Eḫafdur seng-i aʿdā zaḫm-ı gülden cism-i Manṣūr'a

IV.

Sirişk-i ḥasretüm cūşın görenler didiler pür-ḫūn
Firāḳ ile tehī mi dīdeden kim seyl olur pür-ḫūn
Kime ʿarż ide ḥāl-i pür-melālin bu dil-i maḥzūn
Nigāh itmez bu şeb ʿuşşāḳa ol meh kim mey-i gül-gūn
Ḥınā-bend eylemiş pāy-ı nigāh-ı çeşm-i mahmūra

V.

[1469] D. (G. 191); Demirel, Belîğ Dîvânı, s. 294-295.

Ümmīd-i vaṣl ile cānın fedā eyler neşāṭından
Ḫayāl-i vaṣl ile şīrīn-dimāġ olur neşāṭından
Ḥayāt-ı cāvidānı leẕẕetin ṭuymış neşāṭından
Şeḥid-i tīġ-i ʿışḳ oldur ki āṣār-ı neşāṭından
İde meşḳ-i tebessüm mātem arayan leb-i gūra

VI.

Rıżā Ḥassān-pesend-i naẓma taḥsīn eyleye yek-ser[1470]
Eger bir kez göreydi Bāḳī-i üstād-ı mām-āver
El elden üstindür eşherdür cihānda şāʿir-i ekṣer
Belīġā bu ġazel eflāḳa nāmuñ eyleyüp hem-ser[1471]
Midād-ı surḫ ile tahrīr olındı beyt-i maʿmūra

337.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī[1472]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Derūnı faḳr-ı faḫrumdur Ḫudā ʿāllām-ı şāhiddür
Odur dānende-i ġayb u şahādet ẕāt-ı vāḥiddür
Degül aġyār-ı hüner-mende yine emṣāl-i ḥāsiddür
Ferīdüm maʿrifetde gerçi ḫāsid ḫaşm-ı cāḥiddür
Bu daʿvāya muṭābıḳ iki mışraʿ baña şāḥiddür

II.

Degül ʿar ʿar olur ḥayrān ṭūbā ḳadd-i cānāna
Ne ʿar ʿar da ne ṭūbāda çemān var miṣl-i cānāna
Degül ṭoġrusı teşbīhe eyler iseñ ḳadd-i cānāna
Nice hem-dūş ola serv-i sehī bālā-yı cānāna
Elif şeklindedür ol ḳadd-i raʿnā elf-i vāḥiddür

III.

Ḫaṭā n'olsun ḫayāle çīn-i zülfüñ gelse bir kerre
Ḫaṭādur bu miyānuñ kim ḫayāle gelse bir kerre
Ṭulūʿ-ı māh-ı talʿat-ı dil-beri maʿnāda bir kerre
Ḫayālüñ āstīn-efşān iken rūʾyāda bir kerre

[1470] yek-ser: Başdan başa ve bir uġurdan dimek.
[1471] hem-ser: Berāberliġi müfīddir.
[1472] D. (G. 47); Demirel, Belîğ Dîvânı, s. 153.

Görürsem sāʿid-i sīmīnüñi baḫtum müsāʿiddür

[104b]

IV.

Ne güne cevr ü āzār felekden olsa bī-zārı
Degül sırrın belirtmez rīziş-i dū-çeşm-i ḫūn-bārı
Olur miḥnet-keş-i nüdemān diyen rāz-ı dil-zārı
Niçün ifşā ider bī-gāneye renc-i dil-zārı
Ḳo aḳsun eşk-gül-gün dīdelerden ḫūn-ı fāsiddür

V.

Süzer çeşmini nāzişden degül ʿiġmāż-ı ʿayn itmek
Odur ʿişve-nümā deʾbi degül ʿiġmāż-ı ʿayn itmek
Bilürdür göz o fitne-cū degül ʿiġmāż-ı ʿayn itmek
Degüldür niyyeti üftādeden iġmāz-ı ʿayn itmek
Müje miḥrāb-ı ṭāḳ-i ebrūvān-ı yāra sāciddür

VI.

O ser-keş infiʿāl-efrūz-ı rūyı şuʿle-ver āteş
Ruḫ āteş gūyīyā kim naḫl-i serkeş ḳāmeti āteş
Yazarken ḫāme çün āteş niṣār-ı dūd-ı pür-āteş
Şerār-ı noḳṭa dūd-ālūd u rengīnī-i naẓm āteş
Bu şiʿri levḥ-i āhen üzre yaz dīvānçe ḳaġıtdur

VII.

Bilür sırr-ı ḫayāli āşinā-yı levḥ-i istiʿdād
Olur naḳş-nüvīs-i levḥ-i ḫāṭır-ı ehl-i istiʿdād
Rıżā mirʾātveş ʿaks-pezīr-i erbāb-ı istiʿdād
Ḫayāl-i naẓmı tahḳīḳ eyleyen erbāb-ı istiʿdād
Belīġā vāridāt-ı ġayba isnād itse vāriddür

338.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1473]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Yaḳışmaz cemʿ-i fānī-i ʿārif-i bi'llāh beytinde
Olur mı būrīya ey dil geh u bī-gāh beytinde

[1473] D. (G. 210); Demirel, Belîğ Dîvânı, s. 313-314.

Yazılan ʿışḳa daʾir nāẓımuñ her gāh beytinde
ʿAceb mi cilve ḳılsa şāʿirüñ ol māh beytinde
Ki anuñ vaṣf-ı ḥüsnüñ naḳş ider her gāh beytinde

II.

Eṣāṣ-ı beyti itmām ḳaydı olmaz her hüner-mendüñ
Olur mı meyl-i sāmān[1474]-zīb-i āgāh hüner-mendüñ
Ṭalebkār-ı taʿayyūş bā-tevekküldür hüner-mendüñ
Der ü dīvārı olsa keh-rübādan bir hüner-mendüñ
Yine anuñ bulınmaz arasañ bir kāh[1475] beytinde

III.

Hecā-gū lüġata bāʾiṣ bilür āgāh olan şāʿir
Süḫan-gūyā olur ʿışḳ ile ez-dil-i mā her şāʿir
Ola tevḥīde dāʾir ḫoş kelām-ı kāmili şāʿir
Degül hicv eylemek şiʿr-āşināyī medh ider şāʿir
Ki āzār eylemez züvvārı ṣāḥib-i cāh beytinde

IV.

Ṭoġarken girye eyler ṭıfıl yine ṣoñu mātemdür
Gelen aġlar giden aġlar ʿaceb kim bu ne mātemdür
Kihān aġlar mihān aġlar gedā vu şāha mātemdür
Cihān erbāb-ı cehle sūrdur dānāya mātemdür
Olur ekṣer anuñçün ehl-i ṭabʿuñ āh beytinde

V.

Selāsetle ḫoşā-yende-edā üstād şiʿrinde
Gerek rengīn mażmūn ṣanʿat-ı üstād şiʿrinde
Siyāḳ ile sibakı rabṭ ider üstād şiʿrinde
Metīn eyler ḳomaz hīç raḫne bir üstād şiʿrinde
Nice olmaz kişi her raḫneye āgāh beytinde

VI.

Göñülde germī-i feyż-i Ḫudā olmaġa muhtācuz
Ki teʾeṣīr-i dil-efrūz-ı süḫandāniye muhtācuz
Meʾāli ʿāşıḳāna ḫoş-nüvīs-i naẓma muhtācuz

[1474] sāmān: Naẓm-ı ḥāl ve tecelmülāt-ı ḫāne.
[1475] kāh: Ṣaḥān.

Yapılduḳça ġazel sūzişli bir maẓmūna muhtācuz
Cihānda herkesüñ lāzımdur āteşgāh[1476] beytinde

VII.

Sezā-yı efser nuẓemā-veridür ol ser-i şāʿir
Olur ḫüsrev-i kişversitān şiʿir-i şāʿir[1477]
Rıżā-cū şeh-vār sāḥa-i naẓm olmasa şāʿir
Suḫan iḳlīminüñ tahtında bir şāh olmasa şāʿir
Belīġā maḫlaṣuñ yazmazdı naẓmın şāh-beytinde

339.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1478]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

Dileyen ẕevḳ-i beḳā olur ʿālemde ferīd
Būd-nā-būd cihān meylini itmez taḳyīd
Mā-sivādan götüri ḳalbini eyler tecrīd
Künc-i vaḥdetde budur şīve-i ehl-i tecrīd
Ki bedende ola her mūyı zebān-ı tevḥīd

[105a]

II.

Olsa yüz aḳlıġı ne baḫt-ı dilā penbe gibi
Alın açıḳlıġıda kūze-i[1479] eşküfte gibi
Şecer-i ʿömre ṣarar ümniye kim ʿaşaḳa[1480] gibi
Baġ-ı ʿālemde hemān naḫl-i gül-i penbe gibi
Oldı bu naḫl-i ḥayātum ṣemeri mūy-ı sefīd

III.

Ṣafḥa-i ḫāṭıra şīve-i dildār-ı nigār
Oldı kennaḳş-i hacer hīç silinmez hem-vār
Dil-firūz olmadadur pertev-i ʿışḳa her bār
Münʿaḳisdür dil-i ṣāfumda ġubār-ı ḫaṭ-ı yār
Görinür āyīnede olsa küsūf-ı ḫūrşīd

[1476] āteşgāh: Ocaġdır.
[1477] "Olursa dāver-i kişver-i güşā-yı şiʿir bir şāʿir" mısra derkenârda tekrardan yazılmıştır.
[1478] D. (G. 35); Demirel, Belîğ Dîvânı, s. 141-142.
[1479] kūze: Açılmamış penbe ki ḳūze ġalaṭdır.
[1480] ʿaşaḳa: Ṣarmaşıḳ.

IV.

Germ-ülfet idemez ʿālem ile her cāhil
Gör hem-pā olamaz dīde-vere kim ʿācil
İḫtilāṭ ide mi şeydā ile merd-i ʿāḳil
Tīz-rev hem-rehi sevmez rüfekā-yı kāhil
Ḫārdur dīde-i hem-kāra ṣanāyiʿ de ferīd

V.

Ḫūb elḫān gibi neḳāre[1481] gül şevḳ-feżā
Bir ṣadācıġız idemez bülbüli taḳlīd ammā
Çehre-perdāz[1482] idemez ṣūreti ʿaynen ebedā
Fārsī şiʿr yapar Rūm'da şāʿir meşelā
Revişin zāġ unıdur kebki iderken taḳlīd

VI.

Leẕẕet-i cāhı bulan hīç geçemez manṣıbdan
Arar o leẕẕeti ʿazlinde diger manṣıbdan
Āḫir-i kārcihān ʿazl-i ebed manṣıbdan
Ehl-i manṣıb geçemez dāʿiye-i manṣıbdan
Çalışur tā ʿadem-ābādı idince teʾyīd

VII.

Ġaflet-i ḥāl-i rūşen ehl-i cihānuñ ekṣer
Ġaflet ile güzerān-ı ʿömr-i ʿazīzi ekṣer
Kim sarf olmadadur naḳd-i maʿīşet ekṣer
Ḫalk ṣarf itmede īrādi bināya ekṣer
Meh gibi ḫānesini ayda bir eyler tecdīd

VIII.

Böyle taḥmīsin belīġāne ġazel kim tebyīż
Oldı tesvīd ḫayālimde hemān-dem tebyīż
Ḫāme-i şevḳ-ı **Rıżā** eyledi ammā tebyīż
İtmeden bu ġazel-i pākī **Belīġā** tebyīẓ
Ṣafḥa-i merdümek-i dīdeye itdüm tesvīd

340.

[1481] neḳāre: Kūs ve dömbelek.
[1482] çehre-perdāz: Naḳḳaş ve ressām ve muṣavvir.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1483]

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

I.

Görinür dāne-i ḥasret bu giryān dīdeden bī-ʿad
Ne iḥṣā-yı ʿaded mümkin ne derd-i ḥasrete var ḥadd
Çekilür tā-ḳıyāmet derd-i ʿışḳuñ rūz u şeb bī-ʿad
Nümāyāndur lebümde āhdan teb-ḥāleler bī-ʿad
İder peydā ḥabāb-ı mevci oldıḳça ṣabā müşted

II.

Yazılmış ḳıṭʿa-i rinde-i ġarrā maṭlaʿ-ı ḥüsnüñ
Bürd-i berceste[1484]-mıṣraʿ çār ebrū maṭlaʿ-ı ḥüsnüñ
Virür ḥayret-i ʿamāda naḳş-ı ḫaṭṭ maṭlaʿ-ı ḥüsnüñ
Yazarken kilk-i ḳudret levḥa naḳş-ı maṭlaʿ-ı ḥüsnüñ
Bulındı ḳāmetüñ bir mıṣraʿ-ı ṯānīsi yoḳ müfred

III.

Dirīġ şemme-i iḥsān ile ʿālemde nā-kesdür
Gül-i neşküfte-būyā-yı murād o da fārisdür
Belā-yı żaʿīf-i ḥāl ḫasri üftādeye besdür
Żaʿīf-i bī-dimāġuñ menʿine ey bāġbān besdür
Çekilse pīşgāh-ı bāġa mevc-i būy-ı gülden sed

IV.

Olur ṣaḥn-ı dile pertev-nümā ol şemʿ-i iḳbālüñ
Anünçün cān atar pervāneveş ol şemʿ-i iḳbālüñ
Görince ceẕbelenür ʿāşıḳa ol şemʿ-i iḳbālün
Cihānı ser te-ser içün ol şemʿ-i iḳbālüñ[1485]
Ḫaṭṭ-ı nev-ḫüneri bir ufḳ-ı müṯelleṯdür ṣedāndur ṯad

V.

Ne mekkār oldıġı ẓāhir ḫılāṭı idi lā-yāʿḳıl
Ki çarpdı ʿaḳl erini rengīn mekri itdi lā-yāʿḳıl
Teşerrüb germī-i mekri ider encām-ı lā-yāʿḳıl

[1483] D. (G. 36); Demirel, Belîğ Dîvânı, s. 142-143.
[1484] berceste: Rengīn ve pesen-dīde.

[1485] Bu beyit Dîvân'da yer almamaktadır. bkz. D. (G. 36); Demirel, Belîğ Dîvânı, s. 142-143.

Ṣafā-yı neş’e-i bintü’l-ʿinebden olsa lā-yāʿḳıl
Oḳur ebnā-yı ʿaṣra ümm-i ṣibyān ḫˇāce-i ebced

[105b]

VI.

Mīdādı hādi-i rāh-ı murādım baña luṭfuñla
Fütāde ḥālüme raḥmen muʿīn ol baña luṭfuñla
Bıraḳma ẕīr-i pāda dest-gīr ol baña luṭfuñla
Ayaġdan düşdiler üftādegānuñ dest-i luṭfuñla
ʿUsāt-ı güm-rehi ey ḳā’id-i rāh-ı Ḫudā al yed

VII.

Ġubār-ı mā-sivādan rūft-rūb eyler dil-i ʿārif
Nuḳūş-ı bī-beḳāyı levḥe-i dilden siler ʿārif
Rehā-yāb-ı hevā ḥabsden olur āgāh dil-i ʿārif
Degüldür cilvegāh-ı mā-sivā baḥr-i dil-i ʿārif
Derūnından ider her cīfeyi deryā-yı ummān red

VII.

Girāndur kār u bār[1486] bī-beḳā merd-i sebük-rūḥa
Eḫafdur ḫāne-ber-dūş-ı[1487] *Rıżā* merd-i sebük-rūḥa
Murūr-ı cisr-i fānī sehl olur rind-i sebük-rūḥa
Ḥabābāsā müḥeyyā-yı fenā rind-i sebük-rūḥa[1488]
Müyesserdür **Belīġ** āb üzre ṭarḥ-endāzī-i mesned

341.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi Raḥmeti’l-Bārī[1489]

Mefāʿīlün Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Ḫun-rīz-i tīr-i cevri ḫalīde[1490] cigerdedür
Cevr ile dil-i remān[1491] gözüm sīmürdedür
Sevdā-yı ʿışḳ ṭoplayı geldi bu serdedür
Yārüñ ki ʿaksi menbaʿ-ı nūr-ı başardadur

[1486] kār u bār: İş ve güç ve kesb-i ḫāne.
[1487] berduş: Seyyāḥ-ı lāʾubāni ve tāzik-i fāni.
[1488] sebük-rūḥ: ʿĀrif āgāh dil.
[1489] D. (G. 45); Demirel, Belîğ Dîvânı, s. 151.
[1490] ḫalīde: Ṣaplanmış batmış.
[1491] remān: Ürkek.

İsterse naḳd-i merdüm-i çeşmi naẓardadur

II.

Tā görmeyince nüsḫa-i ʿışḳ-ı mufaṣṣaluñ
Mümkin mi fehm-i hāmiş-i[1492] nev-ḫaṭṭ-ı mücmelüñ
Maḳsūd-ı ḫall-i ʿuḳde-i naḥv[1493]-ı muḫayyelüñ
Vāʿiẓ bilür mi kışşa-i zülf-i muṭavvelüñ
Anuñ ḫayāli naḳş-ı ḫaṭ-ı muḥtaṣardadur

III.

Ṣadranc-ı çerḫ olsa da geçmem nigārdan
Düşmen iderse pāzdan geçmem nigārdan
Geçmem nifāḳ olsa da kūy-ı nigārdan
İtmem gürīz-i ṭaʿn ile kūy-ı nigārdan
Devlet ciḫānda ādeme cāy-ı ḫaṭardadur

IV.

Āmed-şod ḫayāli fenādan olur keder
Vażʿ olsa cevz-i ḳubbeye ġalṭīdedür düşer
Pür-ḫār-ı zemīn çıplaḳ ayaġa batar geçer
Ġalṭān olınca kūçede ṭutmaz temel ḥacer[1494]
Olmaz seferde kimseye rāḥat ḥażardadur

V.

Revnaḳ virür bükā-i firāḳ āb-ı rūyuma
Mānend-i Nīl feyż-resān-ı arż-ı kāmuma
Rīziş-ḳarā-yı demʿimi gör baḳ çeşmüme
Eşküm virür ṭarāveti müjgān-ı çeşmüme
Neşv ü nemā çemenlere āb-ı maṭardadur

VI.

Diñle **Rıżā** seḥerde o zār-ı hezārı kim
Teʾs̱īr-i cān-fezānedür añla o zārı kim
Olmaz diger vaḳt-ı seḥeri feyż-i yārı kim
Kesme **Beliġā** dāmen-i şebde fiġānı kim
Teʾs̱īr-i āh-ı sūziş-i ʿāşıḳ seherdedür

[1492] hāmiş: Kenar ki ḥāşīyedir.
[1493] naḥv: Ṣarf ve ḳaṣd ve ʿilm-i ṣarf ki iʿrābdan ʿibāredir.
[1494] temel ḥacer: ḥacer temel D. (G. 45/IV.); Demirel, Belîğ Dîvânı, s. 151.

342.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1495]

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

I.

Çemān-ı nāzīşe ḥayretle ṭūbā ser-fürū eyler
Delāl-ı[1496] dil-firībe belki ḥūrī ser-fürū eyler
Şemīm-i zülfüñi her sū ṣabā ṣad cust-cū eyler
Ḫırām-ı ḳaddüñe gülşende ʿarʿar ser-fürū eyler
Nesīm-i ʿārıżuñ hep ġonca güller ārzū eyler

II.

Ne ḫabbe oldıġun bildüm ḫayāl eyler iken ḫālüñ
Firāḳ-ı ḫulde bāʾiṣ iştiyāḳ-ı ḫabbe-i ḫālüñ
Ne fitne-ḫīz-i ʿālem oldıġu ẓāhir olup ḫālüñ
Düşelden ṣafḥa-i cān üzre naḳş-ı dāne-i ḫalüñ
Gām-ı mūr-ı ḫaṭūñ ṣaḥrā-yı dilde cüst-cū eyler

[106a]

III.

Dirīġ eyler degüldür ʿāşıḳuñ maḳbūl ise cānı
Dū-dest-i ʿışḳla dil yār-ı zülfe beste bil anı
Şikest-i rişte-i ümmīd ider mi olsa hecr anı
Nice ʿāşıḳlaruñ ṭāḳat getürsin rişte-i cānı
Ki ʿaksüñ cevher-i mirʾāti āteş-dīde mū eyler

IV.

Ol niçe rūşenāter ḳalb-i āgāh eylemez ġaflet
Mücellā olsa mirʾāt-ı Ḫudā çünki dil-i ṣafvet
ʿAceb kim rū-nümā-yı bī-vefāyı eyler ol āfet
Dil-i ʿuşşāḳdan menʿ eylemek fikriyle ol āfet
Alup mirʾāte ʿaks-i ḳāmetiyle rū-be-rū eyler

V.

Dil-i pür-sūz-ı ʿāşıḳ ḳurtarır nefsin riyādan kim
Ger niçe pūte-i ʿışḳa ḫalāṣ olur riyādan kim

[1495] D. (G. 66); Demirel, Belîğ Dîvânı, s. 173.
[1496] Delāl: Nāz u işve.

Geçilmez iddiā-yı ʿālem u faẓlıyla riyādan kim
Girībānın o kimse ḳurtarur dest-i riyādan kim
Sirişk-i ḫūn ile dest-i sebūyı şüst-ü-şū eyler

VI.

Oñılmaz yāre açdı tīġ-i ebrūsına meh ḥālā
Meger kim vaṣl-sūde merhem ile oñıla ammā
Ne müşkildi **Rıżā** kim çāre-yāb olmaḳ dil-i şeydā
Oñılmazdı **Belīġa** dilde zaḫm-ı ġamzesi ammā
Ḫayāl-i sūzen-i müjgānı zülfiyle rüfū eyler

343.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1497]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Rindān müdām-ı sāġar-ı rengīn leb-ā-lebi
İster ki neşʾe-rīz ola bir ṭabaḳ maṭlabı
Rāciḥ görürdi bādeyi zāhid ṣaʿlebi
Tercīḥ iderdi būseñe dil sīb-i ġabġabı[1498]
Ehl-i meẕāḳa olmasa şīrīn muḥallebī

II.

Meslūl-ı tīge döndi ḳaşı ḳına ṣıġmayup
Ḳaddini aşdı nāzişi cildine ṣıġmayup
Döküldi ṭurre-i zīb cebīn ḳına ṣıġmayup
Ḫabb-ı nebat-ı laʿli degül nışfı ṣıġmayup
Aġzında ḳaldı bir şeker-endūde leblebi

III.

Biñ nāz ile o şūḫ dehn-bāze başladı
Ebrū-yı fitne-ḫīz ile ġammāze başladı
Dil-sūz-ı ʿişve-bāze açmaza başladı
Ebrū-yı yāre vesme henüz nāza başladı
Kimler çeker bu resme ḳurursa mürekkebi

IV.

[1497] D. (G. 226); Demirel, Belîğ Dîvânı, s. 328.
[1498] Derkenârda şu not vardır: *"Terciḥ iderdi būsene sīb-i ġabġabı."* Ḥaṭṭ-ı Belīġ ile muḥarrer görilen nüsḫada būsegehī böyle ḥareke-i feth u kesre iledir.

Ṣanma sirişk-i çeşmümi mānend-i seyl-i Nīl
Miḳyāsı yoḳ ʿadīl degül aña feyż-i Nīl
Düşkün olursa yıldızı ʿāşıḳ olur kelīl
Ẓāʾil olınca künc-i lebüñden o ḫāl-i Nīl
Üftādegān-ı dil-şodenüñ düşdi kevkebi

V.

Endīşe mend-i yem-i reh ol soñra rāh-rev
Çoḳdur gören nedamet-keyd ile rāh-rev
Mest-i mey ġurūr ile sen olma rāh-rev
Uġrar ḳażāya şürb-i müdām ile rāh-rev[1499]
Sālik ider mi meẕhebe tercīḥ meşrebi[1500]

VI.

Her nūşe-nīş ġālib olur öyle bildügüm
Nūşīn[1501] nesīl[1502] naḫl[1503] ise var nīş bildügüm
Şeḥmı devā u toḫme degül şeri[1504] bildügüm
Yoḳdur zemānede ḫaşrāt içre bildügüm
İnsāna aḳrabā-yı cefā-cūdan ʿaḳrebi

VII.

Olsa resān feyż-i Ḫudā ṭabʿ-ı şāʿirüñ
Naẓm-āveride fāʾiḳ-i emṣāl-i māhirüñ
Rengīn-i dil-pezīr **Rıżā** gibi şāʿirüñ
Naẓm-ı **Belīg**'i yazmaġa ḫūrşīd-i uṭārüdüñ
Lāyıḳ ṣunarsa destine levḥ-i müzehhebi

[106b]

344.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī[1505]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

[1499] rāh-rev: reh-revān D. (G. 226/V.); Demirel, Belîğ Dîvânı, s. 328.
[1500] meẕhebe tercīḥ meşrebi: meşrebe tercīḥ meẕhebi D. (G. 226/V.); Demirel, Belîğ Dîvânı, s. 328.
[1501] nūşīn: Ṭatlu.
[1502] nesīl: Mumdan ṣıḳılup ayrılmış ʿasel.
[1503] naḫl: Bāl arısı.
[1504] şeri: Ḫanżele ki Ebu Cehil karpuzudur. Toḫmu ḳısrı mużırdır.
[1505] D. (G. 182); Demirel, Belîğ Dîvânı, s. 287.

Dilde ārāmiş olur mı fikr-i gūn-ā-gūn ile
Naḳd-i dil müşkil rezmde ḳaydum efzūn ile
Cemʿ olur mı ṣad meserret ḫāṭır-ı maḫzūn ile[1506]
Ḫāṭır-ı pür-ġam yapılmaz neşʾe-i afyon ile
İʿtibār olmaz gelen keyfe mey ü maʿcūn ile

II.

Cūy-ı eşkim hīç ḳıyāsa gelmiyor Ceyḫūn ile
Girye mi görse acımaz demʿe-i pür-ḫūn ile
Aldanur ṣanma o şūḫı reng-i heyyīn[1507]-gūn ile
Daʿvete itmez icābet ruḳye vü efsūn ile
Ehl-i ʿışḳa ol perī tesḫīr olur altun ile

III.[1508]

Bāfte mi reng-i gülden tār u pūd-ı pīrehen
Berg-i ālū'l-āl-i gülden dūḫte çün pīrehen
İtmiş ḫümeyrā rūyuñ ʿaks-i levn-i pīrehen
Neşʾe-i meyden ten-i rengīnüñ üzre pīrehen[1509]
Şīşe-i leb-rīze beñzer bāde-i gül-gūn ile

IV.

Būy-ı zülf-i müşk-tābuñla olurken dil-firīb
Ḫāl-i ʿanber-fāmuñ ise ṭıyb-ı diger dil-firīb
Vaʿdeye ümmīd-i encāz eyler iken dil-firīb
Kām-baḫşī-i viṣālüñle olurken dil-firīb
Bitdi āḫir sebzī-i ḫaṭṭuñ vaʿde-i kemmūn ile

V.

Çeşm-i ḥasretden yumuldıḳça revāndur seyl-i eşk
Ṣanma cānā kim tehdīd oldıġı ol seyl-i eşk
Hep ḫas u ḫāşāki baḥra sürer āḫir seyl-i eşk
Dīde-i ʿuşşāḳdan cūş eyledükçe seyl-i eşk
Ābile[1510]āsā anuñ pürdür ḥabābı ḫūn ile

[1506] Nüsḫa: "Cemʿ-i ḫāṭır olamaz hīç cenk bīm-i efsūn ile."
[1507] heyyīn: Āsān.
[1508] Nüsḫa: "Bir neşv-i remi ne şādmānı ḫāṭır-ı maḫzūn ile."
[1509] Dîvân'da bu zemin şiir 6 beyitten oluşmaktadır. Tahmîsi yapılan zemin şiirdeki bu beyit Dîvân'da yer almamaktadır. D. (G. 182); bkz. Demirel, Belîğ Dîvânı, s. 287.
[1510] Ābile: Ḳabarcıḳdır. İnsānda olur. Ṣuda olan ḥabāb dirler.

VI.

Suḫta ġālibdür müsellem zūr-ı līn eyler eṣer
Çün hevā-yı nerm sindān[1511] āteşi işʿāl ider
Yırtıyor rūyı zemīni zūr-ı seyl elbet geçer
Ḳalb-i sengīne kelām-ı nerm ider lā-büd eṣer
Ḳıṭʿa-i elmās dāʾim ḥaḳḳ olur ḳurşun ile

VII.

Āb-ı çeşm ile vesaḫ-şūy ol zī-dil saʿy-ı belīġ
Maḥv olur ṣābūn nedemüñ sorulunca bī-dirīġ
Tā *ke-menlā-ẕenbe-leh*[1512] ola **Rıżā** saʿyuñ belīġ
Tevbe āsār-ı günāhı maḥv ider dilden **Belīġ**
Câme oldıḳça mülevveṣ pāk olur ṣābūn ile

345.

Taḫmīs-i Ġazel-i Belīġ ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī[1513]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Kāmilān baḳmaz nuḳūş-ı ʿālemüñ zībāsına
ʿİbret ile dīde-ver ednāsına āʿlāsına
ʿAṭf-i çeşmāġil[1514] itmez māh-ı bezm-ārāsına
Baḳma dehr-i bī-ṣebātuñ menzil ü meʾvāsına
Gird-bād-ı tīz-revden ḫayme ḳor ṣaḥrāsına

II.

Yek uṣūl üzre degüldür gerdiş-i çarḫ-ı felek
Aç gözüñ uy devrine baḳdurmaya çarḫ-ı felek
Nā-sezāyā dāʾir olur cünbiş-i çarḫ-ı felek
Cāhilüñ dāʾim murādınca döner çarḫ-ı felek
İʿtibār eyler gedā ferzend-i nā-bīnāsına

III.

Eyler istiġnā hezāruñ zārını gūş eyleyüp
Câme-i gül-gün[1515] istiġnāyı ber-dūş eyleyüp

[1511] sindān: O res ki demürdür.
[1512] "Günahına tevbe eden kimse, günahı olmayan kimse gibidir." Arapçası şöyledir: "Ettaibü minezzenbi kemen la zenbe leh." (Hadis-i Şerif).
[1513] D. (G. 181); Demirel, Belîğ Dîvânı, s. 286.
[1514] ʿAṭf-i çeşmāġil: Iştılāḫen göz ucıyla baḳmaḳ.

Bülbülüñ raġmına berg-i sebzī ser-pūş eyleyüp
Cilve-i şevḳ-i nesīm yārdan cūş eyleyüp
Çıḳdı servüñ seyl-i mevc būy-ı gül bālāsına

IV.

Yek-naẓarda dilsitāndur ġamzesi ol āfetüñ
Dil-rübā-yı nīm-nigāhı cān-fezā ol āfetüñ
Hüş-rübā-yı ceẕbesi ṭāḳat-güdāz ol āfetüñ
Ḥayret-efzādur dile nezzāresi ol āfetüñ
ʿAks ider şekl-i ḥavās āyīne-sīmāsına

V.

Ḫuşk-ı zühde rind-i meşreb eylemez hīç iltifāt
Bāġbān itmez zemīn-i şūre-ẕāre iltifāt
Āşnā-yı leb olanlar ḳışre itmez iltifāt
Cübbe vü destār ile nā-dāna itmez iltifāt
Raġbet eyler lafẓuñ erbāb-ı suḫan maʿnāsına

[107a]

VI.

Ġāfil olma geçer virür ʿādet devr-i felek
Çarḫı uyġun hīç ilişmez rūz u şeb devr-i felek
Merkezinden çıḳmıyor pür-kārveş devr-i felek
Fāriġ olmaz gerdiş-i mestāne vażʿından felek
Seng-i ṭaʿn-i ehl-i dil kār itmiyor mīnāsına

VII.

ʿAnber-i ḥālüñ görüp dil-i micmer pür-dūd olup
ʿAks-i būyından dimāġ-ı cānā ḫoş-tebḫīr olup
Şevḳ-i dīdāruñla dāʾim dīde-dūz-ı ʿışḳ olup
ʿAks-i ḫālüñ bīniş-efrūz-ı çerāġ-ı çeşm olup[1516]
Mihr-i raḫşān merdümekdür dīde-i ḥırbāsına[1517]

VIII.

Görse naḳş-ı dil-pesendin ṣafḥa-i dilde o şūḫ

[1515] Nüsḫa; Cāme-i gül-gūn: Cāme-i rengīn.
[1516] olup: olur D. (G. 181); Demirel, Belîğ Dîvânı, s. 286.
[1517] ḥırbā: Āftāb-perest. Meşhūr ḥayvāndır ki güneşe naẓar ile maʿen devri der. ʿArabistan'da olur. Tertenkele Türkçe.

Şübhesiz hemān iderdi kendüyi daḫı o şūḫ
Sen **Rıżā** ʿünvān-ṭırāz ḫaṭṭ-ı taʿlīḳ ol şūḫ
İsm u resmin levḥ-i ṭabʿumda güzel yazsun o şūḫ
Ḥüccetüñ herkes nigāh eyler **Belīġ** imżāsına

346.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī[1518]

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

I.

Ḥaẕer ḳıl ehl-i derdüñ sūziş-i āh-ı firāḳından
Çalış kim düşmeyesin ʿarş-ı ʿışḳuñ tā ki ṭāḳından
Degül ġam-ḫᵛār-ı ʿāşıḳ düşmiyen bed-gū şiḳaḳından
Çatarsa ḳaşların ʿuşşāḳa aġyāruñ nifāḳından
Ḳopar bir fitne iki ebrūvānuñ ittifāḳından

II.

Ḫayāl-i ḥüsn ü ānı ḥālet-engīz eyler insānı
Siyeh-tāb-ı ebrūvānın kim görürse ürküyor cānı
Ne diller mübtelāsıdur görüp zülf-i perīşānı
Ḫaṭ-ı nev-ḫīz-i leb ẓan itmesün seyr eyleyen anı
Sevād-ı sāye-i ebrūsı yāruñ düşdi ṭāḳından

III.

Gül-i şüḳūfteveş rūyuñ nişān kim besāmetdür
Cebinüñ ṭārḳ-ı raḫşende-i burc-ı ṣabāḥatdur
Cemālüñ meclis-efrūz-ı cihān-ı māh-ı niṭāḳdur
Egerçi ḫāl-i cebheñ aḫter-i ṣubḥ-ı saʿādetdür[1519]
Ḳarardı tābiş-i mihr-i ruḫuñla iḫtirāḳından

IV.

Perīveş gördi rūʾyādan seni çeşm-i ġalaṭ-bīnüm
Uyandım olmadım bildüm ki olmışdur ġalaṭ-bīnüm
Ḫayāl-i ḫᵛāba döndi vuṣlat-endīş ġalaṭ-bīnüm
Görüp ʿaks-i deḫānuñ sīnede rūḫ-ı ġalaṭ-bīnüm
Temāşaya seni bir raḫne ṣandı iştiyāḳından

[1518] D. (G. 170); Demirel, Belîğ Dîvânı, s. 275-276.
[1519] ṣubḥ-ı saʿādetdür: burc-ı saʿādetdür D. (G. 170/III.); Demirel, Belîğ Dîvânı, s. 275-276.

V.

ʿİḳāl-ı ʿaḳl olursa tār-ı zülfi żabṭ ider anı
Serinden aşırı sevdā bulur zencīr-i heymānı
Fetīmündür devā-yı derd-i sevdā bilmişim anı
Ḫayāl-i zülfine pīçīde ḳıldum rişte-i cānı
Yine bir deste sünbül baġladum gūyā ki sāḳından

VI.

Urınca tīġ-i cevri sīnem oldı şerḥa yek-pāre
ʿAceb mi nāḫun-ı firḳat yüzüm yırtarsa yek-pāre
Ki bālā-rev lehāb-ı nār-ı ḥasret oldı yek-pāre
N'ola dilden gül-āb-ı eşk-i telḫüm aḳsa yek-pāre
Bu şīşe pārelendi germī-i nār-ı firāḳından

VII.

Ne bilsün ḫāṣṣe-i şūnīzi[1520] şūm münkir-i ḥüsnüñ
Ḫaberdār olmadı ḫayr ḫaberden münkir-i ḥüsnüñ
Olur mı bu rübā mezḳūm olınca münkir-i ḥüsnüñ
Görüp ḫāl-i ruḥuñ īmāna gelmez münkir-i ḥüsnüñ
O bir gāv-ı dü-pādur ḳarayı fark itmez aḳından

[107b]

VIII.

Devā-cūya-yı ʿışḳuñ zülf-i perçeminüñ ḫayāliyle
ʿAceb sevdāya düşdi kim devā-ḫˇāhı ḫayāliyle
Ḳodı sevdā-be-ser der-sūd-mend olmaḳ ḫayāliyle
ʿAceb mi künc-i ġamda zülf-i müşgīnüñ ḫayāliyle
Göñül ṣarılsa eftīmūna sevdā-yı merāḳından

IX.

ʿAceb mi olsa maġbūṭu'l-emāṣil sen de inṣāf it
Kim oldı kişver-ārā-yı belāġat sen de inṣāf it
Rıżā-cū gibi naẓm-āver suḥanda sen de inṣāf it
Pesend itmez midi naẓm-ı **Belīġ**-i zāra sen de inṣāf it
Geleydi Rūm'a Ṣāʾib mülk-i Aʿcāmuñ ʿıraḳından

347.

[1520] şūnīz: Ḫabbetü's-sevdā ki ḳara çörek otu. Ḳara susamdır.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī[1521]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Reftār-ı dil-rübā gibi görmem revende ben
Hīç görmedüm çemānla serv-i çemende ben
Görmem o cāmı pür ola her encümende ben
Bulsam o şūḫı sāye-i naḫl-i semende ben
Bir cām ṣuñsa bülbül olurdum çemende ben

II.

Çün ʿaks-i dūr-bīn görinür çeşm-i zāhide
Eyler naẓar ẓevāhīre bu çeşm-i zāhide
Cām göz dinilse görme baʿīd çeşm-i zāhide
Āyīne-i cemālüñi aç çeşm-i zāhide
Sırr-ı nihānı göstereyüm aña sen de ben

III.

Rūşen-dilān-ı çeşm-i başīretle nāẓırān
Naḳḳāş bī-miṣālini görmekde ʿārifān
Ṣırf naẓar-ı nuḳūṣa ider ġāfilān kesān
Zāhid meger ki görmemiş ʿālemde ḥüsn ü ān
Gösterdüm anı şimdi o vech-i ḥasende ben

IV.

Sırr-ı kemāle vāṣıl olur āgehān dilā
Ne ḳayd īn u ān cihānda ne men u mā
Tūtyā olurdı dīde-i cānā ḥāk-pā
Taḥsīl-i ʿışḳa eyler idüm mā-melek fidā
Olsun muḳārin ehl-i kemāle bu fende ben

V.

Üftādegān-ı ʿışḳ çeker hep belāların
Ṣor deştgīn-i cennete Leylā edāların
Yek-mūya bağlu olmış iken bī-nevāların
Zencīr-i zülfi bende çeker mübtelāların
Bende ne ḥācet olmış iken aña bende ben

[1521] D. (G. 171); Demirel, Belîğ Dîvânı, s. 276-277.

VI.

Olmada dilde ʿışḳ-ı dil-ārā-yı müdām yād
Dāʾim göñülde cilve-nümā Şām u Bāġdād
Vādī-i güẕārānesi olamaz olsa nā-murād
Şevḳ-i nesīm-i yār ile mānend-i gird-bād
Āyende ben bu vādi-i ʿışḳa revende ben

VII.

Hīç indimāl-ı[1522] yāreyi añmaz açar o yār
Şemşīr-i cevri sīneme ẓaḫm-ı firāḳ açar
Raḫm eylemez bu zaḫme hemān gözini ḳapar
Her mübtelāya ḫançer-i ġamzeyle zaḫm açar
Kūyında rāst geldüm o şūḫa geçende ben

VIII.

Gördüm hezār reng cihān ṣanma aldanup
Ḳoḳmam ẕükām ḫāṣṣa güli ṣanma aldanup
Der-pey ḫazānı gülşen fānīye aldanup
ʿAyş-ı fenāya gül gibi gerçekden aldanup
İtmem efendi yoḳ yire dünyāda ḫande ben

[108a]

IX.

İtmem heves hezār gibi verd-i āl içün
Āhum derūnı ḥüzün ile ancaḳ cemāl çün
Āh eylemem dikenli olan bir gül-i āl içün
Çekmem belā-yı fürḳati bir dem viṣāl içün
Gördüm hezār derd ü elem gül dikeninde ben

X.

Ehl-i himem ider mi **Rıżā** gūşın dirīġ
Kesb-i hünerde saʿy-ı belīġ eyle bī-dirīġ
Fenn-i hünerde tā olasın māhir-i belīġ
Ḫūbān-ı ʿasruñ ʿişvesini seyr idüp **Belīġ**
Oldum yegāne şīve-i fenn-i suḫanda ben

348.

[1522] indimāl: Yāda oñulmaḳ.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1523]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Eyle naẓar bu gerdiş-i çarḫın dolābına
Bak ʿibretle ḥikmete dāʾir dolābına
Çiġnetme kendüni ṣaḳın ammā dolābına
Rindān baḳup bu kārgehüñ inḳılābına
İtmiş ḳıyās bāde-i nābuñ ḥabābına

II.

Degmez şekve u ḥaşmet fānī be-ḳadrgāh[1524]
Hergün zevāl-i mihr-i cihān-tāba ḳıl nigāh
Vā firḳata nidāsını eyler gedā vü şāh
Mülk-i fenāda ṭanṭana-i[1525] ferr ü ʿizz ü cāh
Degmez yanumda bir ḳadeḥ Erdek şarābına

III.

Virmez gül-āb-ı gül gibi ezhār her nihāl
Olur mı rengi neşve-dihi nūş-ı mey-miṣāl
Ḥāl-i derūn döḳene beñzer māʾil-i ḳāl
Ṣıġmaz netīce mesʾele-i ʿışḳa ḳīl ü ḳāl
Biñ kerre baḳsa vāʿiẓ efendi kitābına

IV.

Merd-i ḥamūl ġam-zede-i mübtelāları
Miḥnet-keşān ʿışḳı olan mübtelāları
Vardur hezār dil-şode-i mübtelāları
Yārüñ ḥisāba gelmez ise mübtelāları
Aġyār-ı dūnı almasun ādem ḥisābına

V.

Reh-yāb semt-i dergehī kim ise ṣad-ḥased
Olmaz ẕühūl-ı şevḳ-i viṣāl ez-derūn eyyed
Düşmen ḫabīr-i derd-i derūn olmasun meded
ʿĀşıḳ çekerdi reh-güzer-ı dil-rübāya sedd

[1523] D. (G. 202); Demirel, Belîğ Dîvânı, s. 306-307.
[1524] gāh: Ṣamān.
[1525] ṭanṭana: Bānk. Berbaṭ ve ẕūd u ḳāʿad vasiyet-i şöhret ve ḥaşmet.

Mānic bulınsa ḥāṣılı ömrüñ şitābına

VI.

Dilden gider mi bezm-i dil-ārā güşāyişi
Derd iledür göñüldeki cışḳuñ fezāyişi
Ṭūl-i emel netice-i ḥırṣuñ revāyişi
Dil-beste eyler ādemi dünyā nümāyişi
Lāyıḳ dinürse silsile mevc-i serābına

VII.

Sac y-ı vehmim tehī midür eylerse ol ṭabīb
Ḳayd-ı maccāş maṭlabı olmış ki ol ṭabīb
Ḥasbī degül tedāvī-i emrāża ol ṭabīb
Eyvāy naḳd-i eşke revāyiş yoḳ ol ṭabīb
cUşşāḳ-ı ḥaste-ḫātıra baḳmaz ṣevābına

VIII.

Muḥtāc-ı himmet oldum amān kim yetişdire
Ḥālim nümāyan ide delālet yetişdire
Varmı o merd-i ṣāḥib-i himmet yetişdire
Kimdür ki bād-ı ṣubḥ ile yāruñ yetişdire
Bu carż-ı ḥālī südde-i devlet-meʾābına

IX.

Vā ḥayf nāz-ı ḥasrete yandı Belīġ-i zār
Şāyed ṭutuşa böyle ḳalursa Belīġ-i zār
Muḥtāc-ı luṭfuñ oldı meded kim Belīġ-i zār
Ey mīr-i ḥüsn dād ki yandı Belīġ-i zār
Ṭāḳat getürmeyüp teb-i fürḳat caẕābına

X.[1526]

Çoḳ yanıḳ oldı şicr **Rıżā**veş ġazel Belīġ
Per-i bālüñ āteşīn ġazelüñ oldı kim Belīġ
Teʾṣīri bī-gümān mı degüldür ġazel-i Belīġ
Sūzişli oldı bu ġazelüñ ḳorḳarım **Belīġ**
Cānān oḳursa eyler eṣer lacl-i nābına

[108b]

[1526] Derkenârdır.

349.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1527]

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

I.

Bulur teʾṣīr-i ʿışḳla dil-zindelik tende
Egerçe feyż-i dāʾim sırr-ı sārī rūḫ olur tende
Ne bilsün ceẕbe-i sırr-ı ḥafāyı dil pür-efkende
Ne bilsün cilvegāh-ı rāz-ı ʿışḳuñ rind-i efkende
Maḳām-ı rūḫ-ı pākī kimse taʿyīn itmemiş tende

II.

Elinde sūzen-i müjgān ile dūşīze-i[1528] ḥüsnüñ
Naġışlar gergef-i sīnemde ol dūşīze-i ḥüsnüñ
Ki dişler naḳş-kār-ı sūzeni dūşīze-i ḥüsnüñ
Ruḫından kesb-i feyż eylerse ol dūşīze-i ḥüsnüñ
Olur bīnā-girih mānend-i merdüm çeşm-i sūzende[1529]

III.

Seḫāvet-pişgānuñ nişānıdur ḥüsni keremlensün
Kerem-kāra ne şermī ṭavr ile olup cū merdlensün
Ki engüşt-i teşekkür fem-güşā-yı şırra ögrensün
Rüsūm-ı himmeti ehl-i kerem sūzenden ögrensün
Ten-i ʿuryān ile her bī-nevāya giydürür jende[1530]

IV.

Ẓuhūr-ı sırr-ı ḫükm-i ẕü-intiḳām ṭursun derūnında
Unutmaz merd-i ʿibretin olanlar ʿaḳlı başında
Mükāfāt sitemkārī olur elbetde vaḳtinde
Ḳomaz ḫalḳ intiḳāmın żālime idbārı vaḳtinde
Zaḫmdār olsa efʿī anı mūrān eyler efkende

V.

İder suḳḳā-yı ḳudretveş dem-ā-dem saḳī eşkümle
Pür olup giryeden çeşm miṣāl ḳurbe eşkümle

[1527] D. (G. 180); Demirel, Belîğ Dîvânı, s. 285.
[1528] dūşīze: Duḫter-i bākire.
[1529] sūzende: Şāl u emṣāli üzerine igne ile girifte işlenür. Meşhūr ḳumāşdır.
[1530] jende: Köhne-câme ve yamalı ṣevb ve ḫırḳa.

Zemīn-i gülşen-i ʿışḳum olur teḫāżīr-i eşkümle
O gül bezmümde gülmez belki sīr-āb itsem eşkümle
Olurdı ġonca-i ʿaks-i deḫānı dilde pür-ḫande

VI.

Müsāmiʿiden olur teʾṣīrī eṣvātuñ diler yoḫsa
Olur femden müʾeṣṣir nefḫa-i rūḫu'l-ḳudüs yoḫsa
İçindendür nevā-yı bī-müʾeṣṣir oldıġı yoḫsa
Aña sūrāḫ-ı neyden sūz-ı dil teʾṣīr ider yoḫsa
Degül bī-cā bu cünbiş dem-be-dem engüşt-i ney-zende

VII.

Sirişk-i dīde mi rindān-ı rūy-ı ʿaraḳ-rīzüñ
Olur ḫūn-bār-ı ḥasret dil görüp rūy-ı ʿaraḳ-rīzüñ
Ḫayāl-i germi tāb-efgen rūy-ı ʿaraḳ-rīzüñ
Ḳurıtdı eşk-i çeşmi ʿaks-i ruḫsār-ı ʿaraḳ-rīzüñ
Ṣuyın nā-būd ider bir çāha sīm-āb itseñ efkende

VIII.

Gül-ābdan gül-i ālīne ḳonulmaz gül-ṣū-yı cānā
Güṣār az endūh-ı dil-i bisyār olur sedā
Sebük-bār tecerrüd ḥamel-i fānīden rehā zīrā
Taʿalluḳdur cihānuñ kār u bārın çekdüren ammā
Mülūkī ẕevḳ ider her ḳayddan āzād olan bende

IX.

Gürūh-i ʿārifānda var ser-efrāz-ı süḫandānı
Rıżā ʿasruñ var ise nükte-i şiʿriyye nā-dānı
Ḳadr-dān-ı güherdür farḳ iden ḳırāṭ ile anı
Belīġā ḳadrüñi bilmezse Rūm'uñ ehl-i ʿirfānı
Bu naẓm-ı pākī gönder nükte-sencān-ı Semerḳand'a

350.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī[1531]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Dū-ebrū beyt vāḥid-i ṣanʿat-ı tersiʿ-i maṭlaʿda

[1531] D. (G. 177); Demirel, Belîğ Dîvânı, s. 282-283.

Muṣannaʿ ḫūb u revnak-dih dū-mısraʿ oldı maṭlaʿ da
Celī tāʿ līḳ ḫaṭṭ-ı ḳudret el-ḫaḳ böyle maṭlaʿ da
Seḥer vaṣf itmege ol āfītāb-ı ḥüsni maṭlaʿ da
Zebān-ı ḫāmeyi ḳaṭʿ eyledüm biñ kerre maḳṭaʿ da

II.

İki tīġ-i siyāh-tāba dū-ebrū ṭāḳ-ı rūyında
Zihī sayyāf-ı ḳudret tāḳ-āvīz itdi rūyında
Ḥoşā kim çār-endar-çār ṣanʿ at levḥ-i rūyında
Ḫaṭ-ı leb böyle mevzūn naḳş olaldan levḥ-i rūyında
O çār-ebrū güzel Ḫayyām'ı[1532] geçmişdür murabbaʿ da

[109a]

III.

Feraḥ-baḫş-ı naẓardur ḥüsn-i ḫaṭṭ-ı tezhīble rengīn
Olur bāʿ iṣ-i mezāyā ıṭṭılāʿ zīnet-i rengīn
Müʾedelīdür gulām-ı kāmilüñ ḫoş-maʿ nī-i rengīn
Olur elfāż-ı nāzük cilvegāh-ı māʿ nī-i rengīn
Mey-i gül-gūn ṣafālar baḫş ider cām-ı muraṣṣaʿ da

IV.

Esāmīsiz müssemā bilmegi bir emr-i müşkildür
Secenāl sersiz olsa ʿ aks-i peyker emr-i müşkildür
Ḫurūfāt olmasa terkīb olmaḳ ḫayli müşkildür
Eger lafẓ olmasa maʿ nāyı bilmek ḫayli müşkildür
Temāşā eyle rūy-ı dil-rübāyı zīr-i bürḳaʿ da

V.

O rütbe dāġ-ber-dāġ sīnesinde ʿ āşıḳ-ı ẓāruñ
Girībān-ı çāḳ olmaz ṣaḳlar anı ʿ āşıḳ-ı ẓāruñ
Görünmez dāġ-ı derdin kimse bilmez ʿ āşıḳ-ı ẓāruñ
Degüldür sīnesinde bend olan dāġ ʿ āşıḳ-ı ẓāruñ
Saña birḳaç ḳızıl altunı var ṣaḳlar muṣammaʿ da

VI.

İdemez şeyḫī taḳlīd şīve-i ḫaṭṭ-ı dū-ebrūsın

[1532] Şeyḫ ʿÖmer Ḥayyām: Ez şuʿ ārā-yı siḥr-āferīnān-ı ʿ ācām der ṣanʿ at-ı rubāʿ iyāt-ı meşhūr ve dürr-i kemālāt-ı selīḳā-i süḫandāni fāʾīḳ esātīr-i zamān ve müsellem-i ḫāṣ u ʿ āmest rūḥ-ı pā-keş ġarīḳ baḫr-ı nūr-ı ġufrān bādā āmīn.

Ki ḫaṭṭāṭ-ı ḳader yazmış ḫoşā kim beyt-i ebrūsın
Ne maʿnīdār rengīn yazmış el-ḫaḳ beyt-i ebrūsın
Yazup kilk-i ḳażā ol meh-cebīnüñ beyt-i ebrūsın
Nice ṣıġdurdı şerḥ-i bāb-ı ḥüsni iki mıṣraʿda

VII.

Ayaġdaşı ne ḥācet sāḳī-i dehr-i cefā-āyīn
Ne nūş-ı bāde-i gül-gūn ne ḫod ʿāşıḳ-ı ḫoş-āyīn
Ḫayāl-i laʿl-i nābī neşve-baḫşā-yı dil-i ġamgīn
Şarāb-ı nāba ḥasret çekdüginden zāhid-i ḫod-biñ
Ḳadeḥ şeklinde vāfir rukʿalar dikmiş muraḳḳaʿda

VIII.

Rıżā-cū bāde-i mażmūn ile ḫāmem ḫoşā kim pür
Miṣāl-i şīşe rengīn hüner olmış leb-ā-leb pür
Süḫandānın ʿaṣra idegör işrāb olur çün pür
Mey-i rengīn-i mażmūn itdi ḥarf-i kāsedārın pür
Belīġ aḥbābı ser-mest eyledi beyt-i muṣannaʿda

351.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī[1533]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

Derd-i ʿışḳı çeker ancaḳ dil-i hayvāna çeker
Sūziş-i ḥasreti bu sīne-i sūzāna çeker
Dil-i ʿuşşāḳı hemān şīve-i cānāne çeker
Gāh peymāne vü geh sübḥa-i ṣad-dāne çeker
Zāhidi şevḳ ile gördüm çeker ammā ne çeker

II.

Eylerüm āh u enīn yādıma gelse o ṭabīb
Çün tesellā-yı dil-i üftādeye gelse o ṭabīb
Merhem-i cerḥe-i firḳat baña gelse o ṭabīb
ʿĀşıḳ-ı ḥaste-dilüñ bezmine gelse o ṭabīb
Dem olur ḫāṭır içün şīşe vü peymāne çeker

III.

[1533] D. (G. 85); Demirel, Belîğ Dîvânı, s. 191.

Kim ki ṣıddīḳ ise ḥālinde anuñ şerm olmaz
Kim ki ʿışşīḳ ise ḳālinde anuñ şerm olmaz
Hüşyār-ı dil-āgāhda hīç anuñ şerm olmaz
Pāk-bāz ʿāşıḳ u maʿşūḳda hīç şerm olmaz
Şemʿ-i bezmi ʿalenen sīneye pervāne çeker

IV.

Gülşen ber-girizān-[1534] dīdeye ʿişret ne devām
Güli bir ḫār-ı cefā şemmesi ẕükām-ı meşām
Melvānında hele var mı devām-ı ārām
Bāġ-ı ʿālemde müyesser mi olur ʿayş müdām
Lāle vü gül sīnede bir ṭolu peymāne çeker

V.

Ḳavs-ı ʿışḳı çekemez Zāl ise hergiz cānā
Derd-i ʿışḳı çekemez ḳūh gerānda cānā
Dil-i üftāde çeker her ne çekerse cānā
Ḳaḥramānlar çekemez boynına alup cānā
Yine zencīr-i ser-i zülfi bu dīvāne çeker

[109b]

VI.

Gör ḳara baḫtımı kim bitdi yine ḫaṭṭ-ı siyāh[1535]
Yāver-i ṭaliʿime işte nişān ḫaṭṭ-ı siyāh
Mūlarım ürperiyor ʿāhir olup ḫaṭṭ-ı siyāh
Dāne-i ḫālī ʿiẕārında ḳomaz ḫaṭṭ-ı siyāh
Kiştzāra gelicek mūrçeler dāne çeker

VII.

Kāküli tār ne dil baġlanur ammā muḥkem
Ḳorḳarım eyler ise ḳayd-ı esīr muḥkem
Ġamzesi āfet-i cān zülfi kemend muḥkem
Daḫi bend olmadı dil ḥalḳa-i tāra muḥkem
Ḳorḳarım zülfine ol ġonca-dehen şāne çeker

VIII.

[1534] Ber-girizān: Be-maʿnā ḥazān.
[1535] Nüsḫa: "Yoḳ sözüm ṭāliʿḥime belli nişān-ı ḫaṭṭ-ı siyāh."

Bāde-i nāz ile pür -neşʾe degül mi yā o şūḫ
Çeşm-i maḫmūrı süzer şīve ile gördüm o şūḫ
Olsa bu ḥālet ile sāye-figen bezme o şūḫ
Neşʾe-i bāde ile gerdiş-i çeşm itse o şūḫ
Mest olur anı gören naʿra-i mestāne çeker

IX.

Māhir-i fenn-i süḫan kimse **Rıżā**veş gelsün
İşte meydān hüner-i muʿcize-gūyā gelsün
Ṣaḥn-ı işbāta ḳalem-rān hünerle gelsün
Āferīn ṭabʿına var ise cihānda gelsün
Levḥ-i pāke ḳalemi böyle **Belīġāne** çeker

352.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1536]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Kimdür cihānda almaya laʿlüñ çeşīdesin
Kimdür ki almadıḳ mey-i gül-gūn çeşīdesin
Ṣor rind-i ʿışḳa bāde-i nābuñ çeşīdesin
Yārüñ alınca bāde-i laʿli çeşīdesin
Dikdi ḥabāb-ı būse leb-i cāma dīdesin

II.

Ālūdegī-i mey mi ṣanursın ol āfetüñ
Surḫīn-i reng-i ṣāf lebi kim ol āfetüñ
Gül-gūn-nümā-yı şermī degüldür ol āfetüñ
Meyden ʿizārı gül gül olınca ol āfetüñ
Elbetde ḫāṭıra getürür gül ḳaṣīdesin

III.

Ey kākül-i mücaʿʿad-ı rengīn müşg-i çīn
Disem ḫıṭā mı zülf-i siyāh-tāba müşg-i çīn
Jenginden oldı nāfede būyā-yı müşg-i çīn
Ser-keşlik itme sāye-i zülfinde ḫoş geçin
Āb-ı ḫaṭṭ riyāz-ı çihrede sen nev-demīdesin

[1536] D. (G. 166); Demirel, Belîğ Dîvânı, s. 271-272.

IV.

Aḥsenet sürḫ reng-i ʿaḳīde şeker-lebüñ
Şīrīn-ḫitām oldı deḫāna şeker-lebüñ
Ṣad-āferīn ʿaḳīde-i maḫtūm şeker-lebüñ
Meclisde şeyḫ-i şehr bugün ol şeker-lebüñ
Ṣordum kelām-ı telḫ ile bozmış ʿaḳīdesin

V.

Dil-i ḥüsn ü anı görse ne dem şevḳin artırur
İtse ḫayāl-i ceẕbesini ʿışḳuñ artırur
Ol ceẕbe ġayre meyl-i dile ricʿat itdürür
Bir ceẕbe var ki gitse o dem ʿavdet itdürür
Yārüñ ʿizārı mevce-i reng-i perīdesin

VI.

Kāfircedür mezaḳı görenler o duḫt-ı rez
Bikr iken oldı ümm-i ḫabāʾiṯ o duḫt-ı rez
Olmaz ḥāl ile bir ere ḥürmetli duḫt-ı rez
Rindüñ direm ḫazīresi oldıḳda duḫt-ı rez
Herkes cihānda ḳullanur elbet ʿabīdesin

VII.

Gīsū-yı caʿd zib-dih-i ḫūb-ı gerdeni
Ḥācet mi ʿanberine ola zīb-i gerdeni
Mevzūn-ı sīm-i ḫāṣ degüldür o gerdeni
Ḫoy-kerde ṣanma kim yine kāfūr-ı gerdeni
İtmiş füsürde şuʿle-i gevher çekīdesin

VIII.

Döndi kemān-ı subḫ-tere ebrūvān-ı yār
Tīr-i müje ile iki kemān-ı ebrūvān-ı yār
Sīnem **Rıżā**-i nişāne kemān-ı ebrūvān-ı yār
Seyrānı gör ki ṭutdı **Belīġ** ebrūvān-ı yār
Birden nişāna iki keman-ı keşīdesin

[110a]

353.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī[1537]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Dil-i maḫzūn ʿāşıḳ ẕāhirā āh u fiġān çekmez
Çeker derd-i dilin ẕerre ḳadar derd-i cihān çekmez
Ḥudā mest olanlar minnet-i pīr-i müġān çekmez
Ġam-ı dünyāyı cānā şanma kim rind-i ciḫān çekmez
Hele ben çekdüġüm miḥnetleri ḳūh-ı gīrān çekmez

II.

Gerek maḥfūẓ ola şandūḳ-i dilde güher-i rāzuñ
Degül ḳadr-şinās hergiz cihānda güher-i rāzuñ
Gözet bozulmasun mihr-i deḫān kīse-i rāzuñ
Şaḳın nā-dāna açma ḫoḳḳa-i ser-beste-i rāzuñ
Seni çāh-ı belādan ey dil iḫvān-ı zemān çekmez

III.

ʿUlüvv-i himmeti ġālib olan ḳalmaz sefāletde
Anuñçün müʾmin-i şāhib-ḫimem ḳalmaz sefāletde
Şināsā-yı meẕāya olmıyan ḳalur meẕelletde
Ḳalur şeb-nem gibi şāf olmıyan ḫāk-i meẕelletde
Ki her bir ḳaṭreyi eflāke miḫr-i āsūmān çekmez

IV.

Ḥarīf[1538] dost-kām[1539] bezm-i üns-ā-ünsi benden şor
Ẕarīf-i āşnā-yı ḫurde-biñ[1540] rindānı benden şor
ʿArīf-i ehl-i dil nükte şināş merdi benden şor
Meẕāk-ı rind-i ʿālī-himmeti ey ḫˇāce benden şor
Çeker her miḫneti[1541] ʿālemde ammā bār-ı imtinān çekmez

V.

Bana kimler urur tīr-i müje ol şūḫdan ġayrı
Nīşāngāhi degüldür sīne-i bī-kīneden ġayrı
Taḥammül idemez cevrin dil-i bī-çāreden ġayrı

[1537] D. (G. 95); Demirel, Belîğ Dîvânı, s. 201.
[1538] Ḥarīf: Maʿāşer muvāfıḳ ve hem-ṣoḥbet-i meclisü'l-üns.
[1539] dost-kām: Muḥibb u ḥüsn-i ẕānn idici ve ḫayyir ve cām-ı leb-rīz ki maḥbūbıñ ʿışḳıña içile.
[1540] ḫurde-bīn: Muddaḳıḳ ve muḥaḳḳıḳ.
[1541] miḫneti: zaḥmeti D. (G. 95/IV.); Demirel, Belîğ Dîvânı, s. 201.

Dü ebrū-yı sitem-perverle ol ġaddārdan ġayrı
Girüp meydāna bir merd iki tīġ-i ḫūn-feşān çekmez

VI.

Müdāmā neşʾe-baḫş-ı laʿl-i mey-gūn oldı ḫāṭırda
Neşāṭum cāy-gīr-i şevḳ-i engīz oldı ḫāṭırda
Leb-ā-leb oldı ṣahbā-yı temenī cām-ı ḫāṭırda
Niḥānī buldıġın zāhid çeker ammā ki ẓāhirde
Elinden sāḳī-i gül-çihrenüñ rıṭl-ı gīrān çekmez

VII.

Nedür bāʿiş **Rıżā**-yı bī-kesi dilden biʿād itdüñ
Söndürdüñ ḥasūd-ı bed-nihādı ber-murād itdüñ
Ne pürsā-yı[1542] şikeste-dil ne ḫod ḫāṭırda yād itdüñ
Belīġ-i zārı nā-şād eyleyüp āġyārı şād itdüñ
Bu güne vażʿı nā-ber-cāyı[1543] ṭabʿ-ı nüktedān çekmez

354.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1544]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Ḳıyāmet ḳopsa ḫāṭırdan gider mi çekdigüm derdüm
Göñül dermān arar her dem gelince ḫāṭıra derdüm
Muḫammer fiṭratum derd ü miḥenle ey civān-merdüm
Esüp bād-ı fenā ḫāk itse cism-i ġuṣṣa-perverdüm
Yine rāh-ı ṭalebde gird-bādāsā-yı cihān-gerdüm

II.

Ezelden dergeh-i yār-ı dil-ārā bendesiyüm ben
İdüp rīşimi cār u faḫr ile bir bendesiyüm ben
Heẕārāsā ṣabāḥ-ı ḫaşre dek nālendesiyüm ben
Gül-i bī-ḫār iken yāruñ ferāmūş-kerdesiyüm ben
Dikendür ġālibā gül-çīne mevc-i nükhet-i virdüm

III.

Muḥālif āmizce ṭıynetde cānā herkesüñ elbet

[1542] pürsā: Suʾāl idici.
[1543] nā-ber-cāy: Maḥalsiz ve lāyıḳsız murāddır.
[1544] D. (G. 157); Demirel, Belîğ Dîvânı, s. 263.

Ḥuşūnet-māye-dārī yā liyān[1545] tabʾ olur elbet
Leʿāfet-vāye-i ḫaşlet olur nāzük-mizāc elbet
Olur iẓḥārdan āzürde ol nāzük-mizāc elbet
Ḫayāl-i yāra açsam dilde pinḥān itdügüm derdüm

IV.

Hezārān nāziş ile cilve itse pīşgāhumda
Zen-i fertūte-i dehre temāyül yoḳ nigāhumda
Mücerreb-i şūy-ı dīde oldıġı yoḳ iştibāhumda
Ḳoʿarż itsün felek kālāy-ı vaşlın pīşgāhumda
Zen-i mekkāreye meftūn olursam nā-cevān-merdüm

[110b]

V.

Görenler żaʿf-ı cismüm ḥayretinden beñzedür anı
Ki dönmüş şekl-i mü saḳala dirler her gören anı
ʿAṣā-yı ʿışḳa ṭayandum ne mümkin ḫaṭve-i cünbānı
Ten-i kāhum hevāya māʾil oldıḳça ṭutar anı
Miṣāl-i keh-rübā zencīr-i mevcgūne-i zerdüm

VI.

Teʿarrī eyler idüm câme-i fānīden el virse
Olurdı dest-gīrüm himmet-i merdān el virse
Silerdüm ṣafḥa-i dilden nuḳūşı furṣat el virse
Cihānuñ reng ü būyın istemezdüm furṣat el virse
Cenāb-ı şeyḫ-i vālā-menziletden himmet isterdüm

VII.

Ser-ā-pā mūyum ururdı ḫaṭṭ-ı rūyın görüp şimdi
Hezār ide mürçe naḫl-i güle üşmüş **Rıżā** şimdi
Telebbüs idemez germī-i ḥasretden göñül şimdi
Belīġā bī-niyāzum câme-i mūyīneden[1546] şimdi
Zemān-ı ḫaṭṭı geldi ḫāṭıra dildāruñ ürperdüm

355.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī[1547]

[1545] liyān: Yumuşaḳlıḳdan ʿibāret.
[1546] câme-i mūyīne: Kürek.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

I.

Ḫayāl-i ḥālī gitmez merdümekden
Güzergāhı olur anuñ bebekden
Sirişk-i ḥasretüm rīzān etekden
Alınca naḳş-ı yārı merdümekden
Bu ṭıfl-ı eşküm ayrılmaz bebekden

II.

Ḫayāl-i pertev-i nūr-ı cemālüñ
Fürūġ-efzā-yı bezm-i ḫoş-ḫayālüñ
Tüter cānda o ʿanber-būy-ı ḫālüñ
Yanar ḫavf eylerüm dilde ḫayālüñ
Eger bir kerre āh itsem yürekden

III.

Dehān-ı ḫoḳḳa-i laʿlüñ bilinmez
Ne kānuñ incüsi dendān bilinmez
Ne muʿcizdür kelāmında bilinmez
Ne cevherdür deḫānuñ hīç bilinmez
Tekellüm eyle ḳurtar ḫalḳı şekden

IV.

Nev-şüküfte ruḫ-ı reng sende güller
Ne āl[1548] eyler ol ālu'l-ālāl güller
Heẓārı lāl ider o lāl güller
Biter gülzār-ı ruḫsāruñda güller
Ki gül-i mümtāzdur sāʾir çiçekden

V.

Ḫamūl olmaḳ gīrāndan nefse ammā
Rıżā ferzāne-[1549]merd olur şikībā[1550]
Derūnī-āşna ol itme şekvā
Taḥammül kār-ı merdāndur **Belīġā**

[1547] D. (G. 164); Demirel, Belîğ Dîvânı, s. 270.
[1548] āl: Mekr u ḥīle.
[1549] ferzāne: Ṣāḥib-i ḥikmet ve dāniş ve zū-funūn.
[1550] şikībā: Mübālaġa ṣabır idici.

Şikāyet eylemez ʿāşıḳ felekden

356.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī[1551]

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

I.

Ne güne dil-firībi ʿişve olsa cān olur maḥẓūẓ
Ki rengīn ḫoş-güvār bādeden rindān olur maḥẓūẓ
Gül-i revnaḳ-fezādan bülbül-i nālān olur maḥẓūẓ
Ne rütbe ḥüsni ifrāṭ olsa yāruñ cān olur maḥẓūẓ
Serv-i sāmān-ı[1552] ʿāşıḳdan daḫi cānān olur maḥẓūẓ

II.

Şeker-rīz-i[1553] tekellüm semʿe istiḳbāl ider cānum
Lezīzü'ṭ-ṭaʿm ıṣṭırāfa[1554] istiḳbāl ider cānum
Ḥevāṭırdaki istikrāma[1555] istiḳbāl ider cānum
Ḫayāl-i dil-beri tā lebde istiḳbāl ider cānum
Ki ṣāḥib-ḫāne ikrām eylese mihmān olur maḥẓūẓ

III.

Cū-merdlik gibi ḫoşnūd ḳılup eyler bulınmaz hīç
Cevāduñ dāstān[1556]-ismi egerçi cismi ḳalmaz hīç
Añılur ḫayr ile Ḫātem gibi var mı cihānda hīç
Elem çekmez saḫāvet-pīşe īṣār-ı diremden hīç
Döküp naḳd-i sirişki dīde-i giryān olur maḥẓūẓ

[111a]

IV.

Ne ḫayır kimsedür kim bī-riyā örter ise ʿaybın
Olur cālib-i ḳulın setr iden bir kimsenüñ ʿaybın
Ne kāmildür cihānda görmiyen bir kimsenüñ ʿaybın
Nice şād olmasun bir ādemüñ setr eyleyeseñ ʿaybın
Ki ilbās-ı ḳabā vü cāmeden ʿuryān olur maḥẓūẓ

[1551] D. (G. 124); Demirel, Belîğ Dîvânı, s. 230.
[1552] Serv-i sāmān: Ṣervet ve yesār ki ġanilikden ʿibāretdir.
[1553] Şeker-rīz: Kelām-ı faṣīḥ ve maʿnidār ve bezle-gū.
[1554] ıṣṭırāf: Bir nesneyi ṭarīfʿadetmek ve yeñiden istemek.
[1555] istikrām: İyi nesne ḥādiṯ ḳılmaḳ.
[1556] dāstān: Şehr u ḥikāye ve ḳıṣṣa.

V.

Hezārān nālişin gūş eyler ise diñlemez ḳaṭʿā
Ṭutarsa gülşeni āhı yine gül diñlemez aşlā
Çeker ḫār-ı cefāyı vaz gelmez nāleden ammā
Çemende bülbül efgān eyledükce gül güler ammā
Gülüñ ḫandānlıġından bülbül-i nālān olur maḥẓūẓ

VI.

Rıżā ʿārif olan taḫsīn ider bu şiʿir-i rengīnüm
Füyūẓāt-i Ḫudā'dur ṭabʿıma bu şiʿir-i rengīnüm
Meżāmīni ferāḥ-efżādur el-ḫaḳ naẓm-ı rengīnüm
Beliġā feyẓ-i rūḥāniyyetinden naẓm-ı rengīnüm
Oḳınsa ruḫ-ı pāk-i Ḥażreti Ḥassān olur maḥẓūẓ

357.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1557]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Dilimden dūd-ı āhum her seḥer çerḫa suʿūd eyler
Bak eflāka anuñçün aṭlas-ı rengīn kebūd eyler
Hevā-yı ʿışḳ-ı dil-ber derdümi dilde füzūd eyler
Güzeller ḥüsni ʿarż-ı dīde-i ehl-i şühūd eyler
Bu daʿvāda ḫayālüñ şimdi iṯbāt-ı vücūd eyler

II.

Ser-ā-pā câme-i rengīn ʿişve-kārını ol şūḫ
Meger kim destgāh-ı cilvesinde nesʿ idüp ol şūḫ
Gülendāmına virmiş zīnet naḫvet-feżā ol şūḫ
Hezārān mekr ü efsūn eyleyüp ʿıydiyyelik ol şūḫ
Ḳabā-yı nāza mevc-i būy-ı gülden tār u pūd eyler

III.

Düşürdi siḥr ile zülfi niçe zūr-āver-i dāma
ʿAceb mi elf-i ḳaddüm döndirse lām-ı ālāma
Naẓar ḳıl kim ruḫunda ʿaks-ı ahdāb-ı[1558] siyah-fāma

[1557] D. (G. 57); Demirel, Belîğ Dîvânı, s. 164.
[1558] ahdāb: Cemʿ-i hedeb ki kirpikdir.

O rütbe çeşm-i siḥr-āmūz olur ol nāzük-endāmuñ
Ki ḍarb-ı pençe-i müjgānı ruḫsāruñ kebūd eyler

IV.

Müferreḥ ḫāṣiyetli gül şarābı laʿl-i dil-berde
Olur mı ḫoş-gūvar neşve-baḫşı öyle kevs̱erde
Müberreddür dil-i maḥrūrı ammā gül-şekerde
Nigāhum serdī-i kāfūr-ı cismüñ itdi efsürde
Ki muṭrıb rişte-i neẕẕāremüzden tār-ı ʿūd eyler

V.

Surūd-ı[1559] ʿışḳa bāʿis̱dür nevā-senc-i ferāḥ-efzā
Olur teʾs̱īr-i ḥayvāna laṭīf-i elḥānla-āvā[1560]
Cilā-yı ruḥ olur ʿışḳ ile her kim eyleye ışġā
Ser-āġāz eyledükce naġmeye ol laʿl-i rūḥ-efzā
Degül ādem leb-i taṣvīre taʿlīm-i sürūd eyler

VI.

Dū-ebrūsın idüp seyyāf-ı ḳudret zülfikārāsā
Dū-demdür[1561] görinişde tīġ-i yekçün zülfikār ammā
ʿAdīlin idemez mümkin degül ressām-ı hīyer-pirā
Kemān-ı ebrūvān-ı yārdan resm eylemiş bennā
İmām-ı ʿışḳ anuñçün ṭāḳ-ı miḥrāba sücūd eyler

VII.

ʿAceb mi nāzenīnüm olsa ger-reşk-āvī ḫūrūñ[1562]
Cihān-tāb-ı żiyāsı māha ġālib görinür ḫūrūñ
Mücessem ḫūrī z̲ann eyler gören ol menbaʿ-ı nūrūñ
Sebük-rūḫānedür her cünbişi ol menbaʿ-ı nūruñ
Ki çarḫa süllem-i emvāc-ı pertevle ṣuʿūd eyler

VIII.

Degül ẓāhir içündendür dil-i ʿāşıḳ yanar āteş
Ki taḥrīk eyledükce aḫker-i ḥasret yanar āteş
ʿAlev-gīr olmada āh-ı derūn çün sūziş-i āteş

[1559] Surūd: Maḳāmla teġannidir. Irlamaḳdır.
[1560] āvā: Āvāzdır.
[1561] Dū-dem: İki Tarafı keskin ḳılıç.
[1562] ḫūr: Güneş.

Ḳalursa böyle āteşgāh-ı dilde sūziş-i āteş[1563]

Nigāh-ı çeşm-i ʿāşıḳ ṭāḳ-ı ʿarşa kār-ı dūd eyler

IX.

Ḥasūdān olamaz hergiz cihānda behremend ammā

Rıżā bī-ḫār olur mı hīç gül-i rengīn-ı ḫoş-būyā

Dıraḫt-ı mey vedāra ṭaş atarlar olsa da Ṭūbā

Eḥibbā eylemez taʿrīż ile āzürde-dil ammā

Hemān ṭabʿ-ı **Belīġ**'e her ne eylerse ḥasūd eyler

[111b]

358.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥimehu'llāh[1564]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Meyl itse saña ṣanma göñülden severekdür

Ḳapılma dilā lāyesīne[1565] şūḫ-ı tevellükdür

Ol şīve-geri gül gibi ne ḫoş gülerekdür

ʿArż eyler ise būy-ı viṣālüñ saña dekdür

Bilmez misin ol ġonca-dehānı ne çiçekdür

II.

Ne rādde olur ne daḫī bir çāre ḳażāya

Belvāya[1566] ṣabr-ı çāre rıżā oldı ḳażāya

Murādın Ḫudā ṭāyiʿ olur ḥükm-i ḳażāya

Mānend-i siper sīneñi ṭut tīr-i ḳażāya

Meydāna giren ʿışḳ ile merdāne gerekdür

III.

Çıḳmaz dil sevdāzede merdüm-i çeşmüñ

ʿAks itdi süveydā-yı dile merdüm-i çeşmüñ[1567]

Her demde olur cilve-nümā merdüm-i çeşmüñ

Ey ṭıfl-ı cefā-pīşe ne var merdüm-i çeşmüñ

Zīver-dih-i āġūş-ı ḫayāl olsa bebekdür

[1563] sūziş-i āteş: sūziş-i ḥasret D. (G. 57/VIII.); Demirel, Belîğ Dîvânı, s. 164.
[1564] D. (G. 63); Demirel, Belîğ Dîvânı, s. 170.
[1565] lāye: Temellük ki tabaṣbuṣdur. Yaltaḳlanmaḳ.
[1566] belvā: Şiddet ve meşakkat.
[1567] "Naḳş olur süveydāyı dile merdüm-i çeşmüñ" mışra derkenârda tekrardan yazılmıştır.

IV.

Yek-noḳṭa ki feyż-āveridür menbaʿ-i nūruñ
Dāʾim feverān itmede olmam menbaʿ-i nūruñ
Emvācı heme ḫāṭırada ḳulzüm-i nūruñ
Çeşm-i siyehüñ ẕevraḳıdur[1568] ḳulzüm-i nūruñ
Ber-dāşte müjgān iki cānibde kürekdür

V.

Sevgi nedür el-ḫaḳ söylendi saña telḳīn
Sevmem dimegi ehrimenüñ[1569] oldı nefrīn[1570]
Taḳvīmde aḥsen saña maʿlūm ne tebyīn
Bu heyʾet ile bilmezem ey vāʿiẓ-i ḫod-biñ
Ol şūḫ-ı melek-manẓarı sevmem ne dimekdür

VI.

ʿĀḳil mi hevāciş ile meyyāl olanlar
Ġāfil mi degül ḫırs ile cūyende olanlar
İdbārı muḳābil bilür āgāh olanlar
İḳbāl-i pey-ender-peye dil-beste olanlar
Bergeşte[1571] olur devlet-i dünyā bu felekdür

VII.

Suḫter imiş gözle dilā ol ḳaşı yānuñ
Bāz u şikenidür çekemezsüñ ḳaşı yānuñ
Müjgānī müheyyā mı degüldür ḳaşı yānuñ
Elbetde varur menzile kim ol ḳaşı yānuñ
Tīr-i nigeh-i şeḫ-per-i müjgānı yelekdür

VIII.

Ġam çekmezem oldıysa demīde ḥaṭṭ-ı dil-ber
Vehm eylemem ol mūrçeleri ḥaṭṭ-ı dil-ber
Aver-perdür ise mūlarımı o ḫaṭ-ı dil-ber
Evhām-ı ḫayālümde ġubār-ı ḥaṭṭ-ı dil-ber
Rīş-i cigerüm üstine pāşīde nemekdür

[1568] ẕevraḳ: Sefīne-i ṣaġīre.
[1569] ehrimen: Şeytān.
[1570] nefrīn: Laʿīn.
[1571] Bergeşte: Maʿkūs.

IX.

Muḥtāç degül ʿāşıḳ olan ḳıble-nümānuñ
Göstermesine şanʿatla ḳıble-nümānuñ
Ceẕb ile göñül buldı yolın ḳıble-nümānuñ
Endīşe-i ḳūyuñla dili ḳıble-nümānuñ
Āhen ise ditrer yine elbetde yürekdür

X.

Dād u sited-i ḫalḳ muḥaḳaḳ miḥekk ammā
Bi't-tecrübe hem-rehde ne şübhe miḥekk ammā
Her nīk u bede olmadadur ḫoş miḥekk ammā
Dirhemle dīnānīre ḥacerdür miḥekk ammā
Ḳalbin çıḳarur sīm ü zer insāna miḥekkdür

XI.

Olursa belāġatla selāset ola taḥsīn
Eşʿār-ı dil-āvīz-i **Rıżā**'ya ola taḥsīn
Üstād-ı pesend oldı meżāmīn ola taḥsīn
Bu ṭarz-ı **Belīġāne**'ye ṣad-bār ola taḥsīn
Erbāb-ı dile işte suḫan böyle gerekdür

[112a]

359.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1572]

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

I.

Gül-i ʿışḳum ṭarāvet yāb-ı gülzār-ı cenānumdur
Ḳoḳan būy-ı viṣāli şevḳle bīnt-i cānumdur
Terennüm-sāzkār-ı nāṭıḳ-ı ḳudsī lisānumdur
Niḥāl-i cilvegāh-ı bülbül-i ḳudsī mekānumdur
Per ü bāl-i hümā zīnet-nümā-yı āşiyānumdur

II.

Sefīneveş ḫayālüm çalḳanur deryā-yı sīnemde
Dümengīr-i şuʿūrum ḳaldı ḥayretde sefīnemde
Pey-ā-pey mevc-zendür ṣadme-i evhām sefīnemde

[1572] D. (G. 234); Demirel, Belîğ Dîvânı, s. 336.

Ben ol deryā-yı pür-şūrum ki ṭūfāngāh-ı sīnemde
Ki her bir şerḥa mevc ü her ḥabābı dāġ-ı cānumdur

III.

Benüm ol deştgīn-i[1573] bād-peymā-yı[1574] cünūn ammā
Ki ḥayretden serā-yı ṭayy idüp pür-mevc-zen-i deryā
Semender[1575] gibi āteşgāh-ı[1576] nedem içre yanar ḥālā
Ben ol üftāde-çāḫ-ı āteş-i cürmüm ki bī-pervā
Fürūġ-ı mevc āteş tur-ı zünnār-ı mīyanumdur

IV.

Degül teb-ḫāleler bir bir görinen rū-yı pākinden
Ḥabāb-ı bāde-i ḥiddet nümāyān rū-yı pākinden
Degül ḫāl-i siyeh ʿaḳsin bebekdür[1577] vech-i pākinden
Meger āyīne-i ʿālem-nümā-yı vech-i pākinden
Dehān-ı tengi ʿaks-i tābiş dāġ-ı nihānumdur

V.

Benüm ol ser-bāz-ı şeydā-yı cihān-ger dermānum kim
Düşüp hāmūn-ı ʿışḳa Ḳaysveş āvāzeyüm ben kim
Nice dīvānegāne merd-i reh-ber olmışum ben kim
Benüm Ferhā'da hādī ʿālem-i maʿnāda ammā kim
Beni kem-nām iden ol Ḫüsrev ü Şīrīn-ẕebānumdur

VI.

Benüm ol āşinā-yı ʿışḳ-ı fenninde hüner-perver
Debīstān-ı maʿārifde olup üstād-ı nām-āver
Süḫan-dān-ı ʿaşra olmışum siḥr-āferīn ser-ver
Olaldan ṣaḥn-ı dīvān-ḫāne-i maʿnāya tāb-āver
İki dilli ḳalem bir tāze Hindī tercemānumdur

VII.

Rıżā taḫmīn ider var mı bu şiʿr-i sanʿāt-ārāya
Bulunursa muḫammes āferīn ola hüner-āvāya
Müseddes-ḫāne-i dünyāya gelmiş merd-i dānāya

[1573] deşt-gīn: Ṣaḥrada gezici.
[1574] bād-peymā: Tehī gezici.
[1575] semender: Āteşe giren bir ḳuşdur.
[1576] āteş-gāh: Āteş ocağı.
[1577] bebek: Merdüm çeşmim.

Belīġā nükte-sencān-ı süḫan bu naẓm-ı zībāya
Naẓīre söylemek maṭlūb-ı ṭabʿ-ı nükte-dānumdur

360.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1578]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

Olmuyor tām ʿużv-i şāb Ṣafīveş ḳızlar
Ḫūb-endām cūvān gibi degüldür ḳızlar
Şīve u nāzdan meşhūre egerçi ḳızlar
Olamaz ḥüsn ile ḫūbāna beraber ḳızlar
Ḳalbdür anları meşāṭṭa biraz yaldızlar

II.

Derdi var kime disün derdüni dil-i kūyında
Hīç ṣanma fiġān itmegi dil-i kūyında
Yaluñız ġamze midür añdığı dil-i kūyında
Yād idüp ḫançer-i bürrānuñı dil-i kūyında
Nice zār eylemesün yarası vardur sızlar

III.

Oldı taḥsīne sezā sanʿat ile eşʿārūñ
Ki belāġatla müsellem mi degül eşʿārūñ
Bu ḫayālāt-ı ḫoş āyende ile eşʿārūñ
Şīveden dil-ber-i raḳḳāṣa bedel eşʿāruñ
Lāfẓ-ı tecnīsi iki cānibine dālbızlar

IV.

Bezm-i ʿuşşāḳa ḳadem-renc-i kerem ḳılsın gel
Var ise ḫāṭıra-i digerüñ ammā vaz gel
Nāzeninim saña müştāḳ göñüller gel gel
Redd idem gerdenüñe būse-i düzdīdeyi gel
Ṭuyılınca virür aḫẕ itdigini[1579] ḫırsızlar

[112b]

V.

[1578] D. (G. 61); Demirel, Belîğ Dîvânı, s. 168.
[1579] İtdigini M.: eyledügüñ D. (G. 61/VI.); Demirel, Belîğ Dîvânı, s. 168.

Tīġ-i ebrūsı ḫayāli beni yıldurmış kim
Göremem bir ḳılıcı kimse de yıldurmış kim
Uyḳu girmez gözime ḫavf ile yıldurmış kim
O ḳadar gözlerini āh oḳı yıldurmış kim
Göz ḳapar ḫavf ile şeb-tā-be-seḥer yıldızlar

VI.

Ditretür ḳalbimi bir kez naẓar-ı germüñden
Zāl-ı zilzāl gibi gelür bir naẓar-ı germüñden
Görse mirrīḫ de ditrer nigeh-i germüñden
Dāne-i ḫālüñe baḳsam nigeh-i germüñden
Beçe-i mürġ gibi sīnede dāġum cızlar

VII.

Kim muḥabbitse derūnı ana cān itme dirīġ
Ḫāke yeksān ise de vāruñı sen itme dirīg
Dil-pezīrāne **Rıżā** söyledügi nuṣḫ-ı belīġ
Ṣaḳın aldanma bütān-ı sitem-endīşe **Belīġ**
Çoḳ göñül Kaʿbesini yıḳdılar īmānsızlar

361.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī[1580]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Gird-i ḫaṭṭında ʿaraḳ-çün sebze-i ter-nem ḳapar
Ber-çemen gökden yaġar şeb-tā-seḥer şeb-nem ḳapar
Ṣad-hezārān nāle eyler ġonca bir fem ḳapar
Rūy-ı ḫoy-kerdeye yaṣdanduḳça destüñ nem ḳapar
Gül yüzinden pençe-i miḥr-i felek şeb-nem ḳapar

II.

Māye-i ṭīnetdür el-ḫaḳ ḳābil-i āṣār-ı feyż
ʿĀrif-i feyyāż-ı muṭlaḳ ḳābil-i āṣār-ı feyż
Ẓāhir u bāṭın ne ise müstebān-ı āṣār-ı feyż
Ḫalḳuñ istiʿdādına vābestedür āṣār-ı feyż
Ebr-i nisāndan ṣadef dür-dāne efʿī sem ḳapar

[1580] D. (G. 59); Demirel, Belîğ Dîvânı, s. 166.

III.

N’eylesün ḥasret-keşi ḥīç dökmesün eşk-i niyāz
Derd-nāk-ı firḳat olmış aḳıdur eşk-i niyāz
Görse de bilmezleñür aḳdıġı eşk-i niyāz
Çeşm-i ʿāşıḳ ṣaḳınup ʿarż itmesün eşk-i niyāz
Ol perī-rū ter-mizāc olmış buluṭdan nem ḳapar

IV.

Görse ḫūn-ālūd raḥm itmez ne var ol āfete
Eşk-bār-ı çeşm-i ḥasretden ne var ol āfete
Daġ-ber-daġ sīneñi görse ne var ol āfete
Acımaz biñ çāk çāk olsun ne var ol āfete
Zaḫm-ı ʿāşıḳ aġzını ḫançer açar merhem ḳapar

V.

Dūd-ı āhum āsumān-rū dil görince ḫaṭṭ-ı yār
Ebr-pūş-ı mihr-i ḥüsn olmış demīde ḫaṭṭ-ı yār
Nesteren ḫaddīn dikenlik örtdi gūyā ḫaṭṭ-ı yār
ʿĀrızından dāne-i ḫālüñ güm eyler ḫaṭṭ-ı yār
Menʿi nā-ḳābil o bir zāġ-ı siyehdür yem ḳapar

VI.

Şiddet-i āmāl-cū insānı bī-ʿār eyleyen
Hep ṭamaʿ-kār **Rıżā-cū** ẕill-i ikṣār eyleyen
Bu cihānda müştehīr bed-nām pür-āk[1581] eyleyen
Dām-ı dāddur[1582] perde-i nāmūsını çāk eyleyen
Ādemüñ açmaz **Belīġā** ʿaybını ādem ḳapar

362.

Taḫmīs-i Ġazel-i ʿAtāyī ʿAleyhi Raḥmeti’l-Bārī[1583]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Her bezmde şādī-resi āmāde degüldür
Sāḳī-i vefādār ise dünyāda degüldür
Keyfüñce neşāṭ-āver dil-i bāde degüldür

[1581] āk: ʿAyb.
[1582] dād: Uyunluġ gibi. Dām-ı dāddür: Dām-ı tezvīr D. (G. 59); Demirel, Belîğ Dîvânı, s. 166.
[1583] D. (G. 48); Karaköse, Nev’i-zâde ‘Atâyî Dîvânı, s. 470.

Dil baġlamayan zülfüñe āzāde degüldür

Yoluñda helāḳ olmıyan üftāde degüldür

II.

Ḥasretle göñül vaṣluña āh eylese ʿaceb mi

Heymān-ı mey ʿışḳuñ olur ise ʿaceb mi

Yād eyleyecek laʿlüñü mest olsa ʿaceb mi

Dil teşne-i ġam görmege ṭoymazsa ʿaceb mi[1584]

Haḳḳā ki lebüñ gördügümüz bāde degüldür

[113a]

III.

Ārāmiş-i cān terk-i murādātla iy dil

Şīrīn ise de telḫ olur encāmda iy dil

Güm-kerdī o ġavġañda da rāḥat ey dil

Āsāyiş-i dil rāhat-ı cān didügüñ ey dil[1585]

Fi'l-cümle eger var ise dünyāda degüldür

IV.

Her şifte-dil oldı perīşān hevesinde[1586]

Şeydā-reviş olursa ʿaceb mi hevesinde

Nāḫūn-zededür ʿuḳde-i ʿaḳl-ı hevesinde

İzhār-ı ẕekā[1587] eyledi vuṣlat hevesinde

Dīvāne göñül şimdi o sevdāda degüldür

V.

Bir deʾb-i edeb eyler riʿāyet-i üdebāyı

ʿĀrifdür o kim celb ide ḳalb-i ʿurefāyı

Ḫoşnūd idegörse de *Rıżā* merd-i Ḫudā'yı

Baḳmaz zürefā sāde söze gerçi **ʿAtāyī**

Ammā görinen sen didügüñ sāde degüldür

363.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī[1588]

[1584] ʿaceb mi: degül ġam D. (G. 48/II.); Karaköse, Nev'i-zâde 'Atâyî Dîvânı, s. 470.

[1585] Dîvân'da bu beyit 4. beyittir. D. (G. 48); bkz. Karaköse, Nev'i-zâde 'Atâyî Dîvânı, s. 470.

[1586] heves: Ārzu ve ṭalebdir.

[1587] ẕekā: Āteş parlamak ve ism-i şems ve şeyʾiñ tamāmı ve nihayeti ve surʿat-i fehm ve feth-i zāl be-maʿnā hem.

[1588] D. (G. 65); Karaköse, Nev'i-zâde 'Atâyî Dîvânı, s. 487.

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Ḫūbān içinde şīve ile ber-güzīdedür
Nāziş-nümā-yı ḳameti serv-i çemīdedür[1589]
Gördüm kemān-ı ebrū-yı kaddüm ḫamīdedür
Gird-i ruḫında sanma ki ḫaṭ-ı nūr meydedür
Bir ḳıṭʿadur ki yā ḳaşı anda keşīdedür

II.

Ṭuġrā miṣāli ṭurrāsı bāl-i keşīdedür
Gördüm demīde ḫaṭṭı siyāḳat cedīdedür
Bildüm ḳılıç timārı ḳaşı kim bedīdedür
Güyā berāt-ı ḥüsne yazılmış resīdedür
Pür-ḫam ṣaçıña tā bün-i gūşe-resīdedür

III.

Yek-pā o serv-ḳāmet-i yâre ne öykünür
Dökmiş ʿizāre kākülini ya ne öykünür
Sünbülle yāsemen niye āyā ki öykünür
Ol naḫl-i nāze şemʿ ile gül niçe öykünür
Gīsū bürīde dāmen-i ʿişmet derīdedür

IV.

Pīr-i muġān pendini bir ḫoşca diñle kim
Taḳbīl-i desti gāhī ayaġını eyle kim
Nūş-ı şarāb-ı ʿışḳla defʿī ġam eyle kim
Rıṭl-ı gīrān-ı ġuṣṣayı çekme bu demde kim
Sāḳīnüñ elde bāde-i nābı çekīdedür

V.

Rūḥa cilā vü ḳalbe ṣafā işte laʿl-i yār
Lezzet-çeşi-i kevṯer ise işte laʿl-i yār
Rengīn-i mey gerekse **Rıżā** işte laʿl-i yār
Cām-ı ṣafāda kim görine ʿaks-i laʿl-i yār
Güyā **ʿAtāyī** şīşe içinde ʿaḳīdedür

364.

[1589] çemīde: Nāz ile şallayıcı yürücü.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī[1590]

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

I.

Reh-i maṭlābda pā-fersūd olup renc ü eẕā çekdüm
Taḥammül-sūz-ı kār u bār-ı[1591] gerdūndan cefā çekdüm
Bulınca nā-ümīdi bulmadum rāḥat-ı ʿ inā çekdüm
Gehī bār-ı elem geh zehr-i ḳahr-ı dil-rübā[1592] çekdüm
Reh-i ʿ ışḳ-ı maḥabbetde niçe derd ü belā çekdüm

II.

Gözet cānā derūnī āteş-i āh-ı inkisārumla
Düşüp dāmān-ı naḫvet yanuma bir kez şerārumla
Ṭutuşdugi duyulmaz tā-yanınca āh u zārumla
Sipihr-i kīne-ver ḳasdına āh-ı pür-şerārumla
Niyām-ı sīneden bir ḫançer-i erzen[1593]-rübā çekdüm

III.

Göñül ḥasretle sūzān-ı āh ider her dem meşaḳatde
İder çerhā figānı girye-i cān-sūz-ı firḳatde
Anuñçün ḫūn-feşāndur çeşm-i ʿ āşıḳdār-ı ġurbetde
Taʿ accüb eylemeñ āh eylesem zindān-ı miḥnetde
ʿ Adū-yı ẓālimüñ ḳahrına gül-bang-ı fenā çekdüm

[113b]

IV.

Yamandur naẓre-i mekkār-ı çeşm-i fitne engīzi
Naẓarla tār mār eyler niçe Tātār-ı Cengīz'i
Ḳurulmış çün kemān-ı ebrūya ġamze tīr-i ser-tīzi
Derūnumdan çıḳardum fikret-i müjgān-ı ḫūn-rīzi
Bu zaḫm-ı ḫūn-feşāndan bir niçe tīr-i cefā[1594] çekdüm

V.

İder dem var mı ibẕāl bir kez gelse āġūşa
Resān-ı ʿ arş olan nālem meger irmez mi ol gūşā

[1590] D. (G. 159); Karaköse, Nev'i-zâde 'Atâyî Dîvânı, s. 582.
[1591] kār u bār: İş güç keb-i kār maʿ nāsına.
[1592] zehr-i ḳahr-ı dil-rübā: ḳahr-ı zehr-i dil-rübā D. (G. 159); Karaköse, Nev'i-zâde 'Atâyî Dîvânı, s. 582.
[1593] erzen: Ṭāri didikleri dāne-erzen veya ṣıfat-ı ḫançerdir. Beġāyet keskinlikden ṭāri ḳapar dimekdir.
[1594] tīr-i cefa: tīr-i bela D. (G. 159/IV.); Karaköse, Nev'i-zâde 'Atâyî Dîvânı, s. 582.

Rıżā kesmem ümmīdüm raḥm ide meftūn-ı med-hūşa
Çekem gibi **ʿAtāyī** şāhid-i maḳṣūdı āgūşa
Düşümde gice zīrā sīneye bir meh-likā çekdüm

365.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī[1595]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Añdıkca yāri ḫāṭır-ı ġam-nākumuz bizüm
Pür-behcet oldı rū-yı keder-nākumuz bizüm
Pür-sāġar oldı ḳalb-i heves-nākumuz bizüm
Pür-neşvedür müdām dil-i pākümüz bizüm
Zībā alışdı bāde ile ḫākümüz bizüm

II.

Nāzişle geldi ayaḳ ayaḳ duḫterī rezüñ
Gül-güne-sāy-ı neşʾe-i ruḫı duḫterī rezüñ
Virdi neşāṭ-ı bezmimüze duḫterī rezüñ
Gördük hele mürüvvetini duḫter-i rezüñ
Sūr oldı mātem-i dil-i ġam-nākümüz bizüm

III.

ʿUmmānveş talāṭum-cūş u ḫurūşını
ʿIşḳuñ göñülde tā bula gör öyle cūşını
Ġarḳ ide mevc-i ḫayrete sāmān u hūşını
Virdi nigārı ʿışḳına hep ʿaḳl u hūşını
Mecnūn ḳadar da yoḳ mıdur idrākümüz bizüm

IV.

Ḥayrān oldı dil göricek ol perīveşi
Ḥūrāyı[1596] lāl ider göricek ol perīveşi
Ḳalmaz şuʿūru ṣabrı göricek ol perīveşi
Sıçradı ʿaḳlı her görenüñ ol perīveşi
Nice karar ide dil-i çālākümüz bizüm

V.

[1595] D. (G. 160); Karaköse, Nev'i-zâde 'Atâyî Dîvânı, s. 583.
[1596] Ḥavrā: Siyāhi beyāżi çeşmüñ olan ʿavret.

Tīġ-i farḳ-ı sīnemüzi itdi şerḥa-dār
Fāş olmaz idi ʿāleme hīç derd-i dil-figār
Ḥasretle olmayaydı **Rıżā** çeşm-i eşk-bār
Kandan tuyardı dāġ-ı derūnı **ʿAtāyī** yār
Açılmasaydı sīne-i ṣad-çākümüz bizüm

366

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī[1597]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Giryeden sürḫ-āb eyle eşküñ çeşmüñ mül[1598] gibi
Ḫāl yaḳsun germīşinden[1599] dāne-i fülfül gibi
Ne gīrān-cān ol ne ṣarḳındılıḳ it ḳıl gibi
Ḫumları surḫ ile māl-ā-māl ḳılma mül gibi
Şevḳ ile varuñ niṣār it ibn-i vaḳt ol gül gibi

II.

İtme cānā hīç derūnı olmayasın tīre-dil[1600]
Ḳasvet-i ḳalbi mūʾeddi el-ḥazar kim tīre-dil
Ḳalb-i pāki eyle tenvīr olmaya tā tīre-dil
Olma zülf-i yārveş çengāl-dest ü tīre-dil
Pāyüñi dāmān-ı istignāya çek kākül gibi

III.

Sārıḳ-dil ol cihānda ne şübhe ol şengüle[1601]
Ḳıl beşāşetle tebessüm gülmede beñze güle
ʿĀr olur göze aḳıtma āb-ı rū çün bülbüle[1602]
Nāfiʿ ol cemʿ eyleyüp kendüñ miṣāl-i sünbüle
Yoḳ yir varuñ perīşān eyleme sünbül gibi

[114a]

IV.

Kim sebük-ser merd ise anda ʿār u ne vaḳār

[1597] D. (G. 265); Karaköse, Nev'i-zâde 'Atâyî Dîvânı, s. 690.
[1598] mül: Ṣarāb.
[1599] germiş: Ḥarāret.
[1600] tīre-dil: Ġam-nāk u elem-nāk o ḳara göñüllü ki murād-ı kīne-dār ve bed-gümān olur.
[1601] şenkül: Be-maʿnā düzd.
[1602] bülbüle: Emzikli şarāb ẓarfı ve ṣurāḥī.

Yüz ḳızarmaz kār u bārında degül kim şermsār
Alın açıḳ yüzüñ aḳ olmaḳ gerek nesrīn[1603]-vār
Surḫ-rūy olma çeküp cām-ı şarābı lāle-vār
Nār-ı ġamla bülbülāsā[1604] beñzüñ olsun gül gibi

V.

Gerçi müşkil rūzgāruñ şademesin çekmek **Rıżā**
Merd-i dānā-dil olan eyler taḥammül çoḳ cefā
Olsa dil-sūz eylemez ifşāya ammā fem-güşā
Deşt-i miḥnetde **ʿAtāyī** darbet-i ḥār-ı belā
ʿĀşıḳa esrār-ı ʿışḳı söyledür bülbül gibi

367.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī[1605]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Olurdı ceẕbe-nümā dilde güher-bāmuz olaydı
Eger ki kāh-ı[1606] ḳadr-i ṭāḳat-ı geyāmuz[1607] olaydı
Ne dil-keşā-yı serāmuz nāḫūd kefāmuz[1608] olaydı
N'olaydı ne dil-i zār u ne dil-rübāmuz olaydı
Ne derd ḥāṣıl ideyidük ne ḫod devāmuz olaydı

II.

Göñülde baḥr-ı muḥabbet telāṭum itmeye yek-ser
Cihāna eyledüm ifşā-yı ʿışḳ-ı dil-beri yek-ser
Revā ki müsteḥaḳ oldum cefā ider ise dil-ber
Cefā mı ḳaldı ki ben bī-günāha itmeye dil-ber
ʿAceb ne ḥālet iderdi eger ḫaṭāmuz olaydı

III.

Ne rütbe cevr ider ise surūr-ı bālüm olurdı
Göñül o cevre alışmış ṣafā-yı ḫāṭır olurdı

[1603] nesrīn: Beyāż gül.
[1604] Nār-ı ġamla bülbül āsā: Bülbül āsā nār-ı ġamla D. (G. 265/III.); Karaköse, Nev'i-zâde 'Atâyî Dîvânı, s. 690.
[1605] D. (G. 228); Karaköse, Nev'i-zâde 'Atâyî Dîvânı, s. 653.
[1606] Kāh: Ṣamān.
[1607] geyā: Be-maʿnā ʿunṣūr.
[1608] kefā: Zaḥmet u meşekkat.

Ki nūş-ı kevs̱eri yārsuz ne şek helāhil[1609] olurdı

Cihān cihān ġam-ı devri[1610] tecerruᶜ[1611] itmek olurdı

Ṭolı ṭolı ṣunılur sāgar-ı ṣafāmuz olaydı

IV.

ᶜAkūs-ı nūr-ı cemāleş ḳulūb-rā-zede[1612] berḳ

Şuᶜāᶜ-ı mevce-i ᶜışḳeş şod resān be-farḳ

Zi-şīr-i mest-i[1613] ᶜışḳeş ki ḫ̬̆īş-rā ne be-farḳ

Ṣafā daḫı nic'olurdı[1614] göreydi dil-siyeh-i zerḳ[1615]

Şarābı bī-ġış u cām-ı cihān-nümāmuz olaydı

V.

Siyāh-rūyla her dem ki ᶜāz̲r-ḫ̬̆āh-ı gedāyuz

Der-i niyāzı dil-ārāya çehre-sāy-ı gedāyuz

O bārgehde ḥalḳa-be-gūş-ı[1616] bende-gedāyuz

Ḳabaḥat añlamadur cürmimüz ki rind-i gedāyuz

ᶜAzīz-i ᶜālem olurduḳ eger riyāmuz olaydı

VI.

Be-dest subḥa-i pānsed be-çeşm sürme görinürdi

Be-dūş şāl-i ᶜāliy-i renkle ne ḫ̬oş görinürdi

Olaydı naᶜleçeli kefşimüzde[1617] kim ṣaḳunırdı

Sebūyı dāmenümüz içre görse kim toḳınurdı

Eger ki tende ᶜabā elde bir ᶜaṣāmuz olaydı

VII.

Hezār niyetle görinür ᶜacūz-ı zemāne

Benimle başı degül ḫ̬oş **Rıżā** ᶜacūz-ı zemāne

O şūy-ı dīdeyi bilmiş iken ᶜacūz-ı zemāne

Ne nāz ider dil-i āzādeye ᶜacūz-ı zemāne

ᶜAtāyī bāri hele eski āşināmuz olaydı

[1609] helāhil: Semm-i ḳātil.
[1610] ġam-ı devri: ġam-ı dehri D. (G. 228/III.); Karaköse, Nev'i-zâde 'Atâyî Dîvânı, s. 653.
[1611] tecerruᶜ: Ġuṣṣaları hażm u taḥammül itmek.
[1612] zede: Ẓuhūr-gerde.
[1613] şīr-i mest: Be-ġāyet geckin ser-ḫ̬oş ışṭılāḫ̬ı.
[1614] Nic'olurdı: Ni'olurmış D. (G. 228/IV.); Karaköse, Nev'i-zâde 'Atâyî Dîvânı, s. 653.
[1615] zerḳ: Riyā vü tezvīr.
[1616] ḥalka-be-gūş: Ḳulluġa nişān. Ḳulluḳda ḥalḳa olur.
[1617] kefş: Pāpūs.

368.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1618]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Gülzār-ı ḥüsne bülbül-i nālānuñam daḫi
Ḥüsnüñ gülüne ʿāşıḳ-ı ḥayrānuñam daḫi
Ol ḫār ḫār-ı[1619] hecr ile heymānuñam[1620] daḫi
Ḫaṭṭuñ irişdi bende-i fermānuñam daḫi
Zülfüñ miṣāli bī-ser ü sāmānuñam[1621] daḫi

[114b]

II.

ʿUşşāḳ-zār ḳūy-ı diger eylemez penāh[1622]
Ne rütbe olsa ḥālī diger-gūnle tebāh[1623]
Yā niçe āh itmeye üftādegān āh
Yanuñca sāyeveş ṣalınur niçe rū-siyāh
Ben ḥāksār serv-i ḫırāmānuñam daḫi

III.

Mehcūr isem de şīve-i ʿışḳuñ degül baʿīd
Eyler peyām-ı vaṣluñı cānā göñül ümīd
Cevr ü cefāyı tā-bişgen olsa ber-mezīd
Cāndan egerçi tīg-i ġamuñ ḳaldı nā-ümīd
Ümmīd-vār-ı vaʿde-i iḥsānuñam daḫi

IV.

Varum fedā işaret-i dildāruña senüñ
Dil-beste oldı yek-naẓra ʿişveñe senüñ
Sekbān-ı babañ olmaġa faḫr eylerüm senüñ
Bezm-i visālüñe ḳaçan irem ʿaceb senüñ
Ben ḫod mülāzım-ı seg-i der-bānuñam daḫi

V.

[1618] D. (G. 233); Karaköse, Nev'i-zâde 'Atâyî Dîvânı, s. 658.
[1619] ḫār ḫār: Elem-i dil ve ḫalacān u daġdaġa-i ḫāṭır.
[1620] heymān: ʿIşḳına ḥayrān.
[1621] bī-ser ü sāmān: Perīşān-ḫāl ve bī-intiẓām-kār.
[1622] penāh: Ṣaḳınmaḳdan ʿibāretdir.
[1623] tebāh: Fenā vu fesād.

Gelmez ġam ile ḫāṭır-ı ʿuşşāḳa hīç ferāġ
Gelmez hezār ḫad-şeh[1624] ile ḳalbime ferāġ
Gelmez hezāra ḫār ile gülden **Rıżā** ferāġ
Gelmez ḫaṭuñla baña **ʿAtāyī**-ṣıfat ferāġ
Āşufte[1625]-ḥāl-i zülf-i perīşānuñam daḫi

369.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī[1626]

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

I.

Degül mest eyleyen bāde dilüm ol laʿl-gūñ itdi
Lebün yād eyledükce neşve[1627]-i dilde füzūn itdi
Pür olup cām-ı şevḳum şöyle kim ḥadden birūn itdi
Ṣurāḥīveş[1628] muḥabbet ʿāşıḳuñ baġrını ḫūn itdi
Dilin dem-beste cānın ḥaste baḫtın ser-nigūn itdi

II.

Be-kām olur cihānda her kişi cānā birer yoldan
Kime tevfīḳ reh-berse bulur ol rāstī yoldan
Tecellī güne güne herkese var bir gidiş yoldan
Olup her sālike irşād-ı pīr-i ʿışḳ bir yoldan
Kimi ṣaḥrāya düşdi kimi ʿazm-i bī-sütūn itdi

III.

Bulur mı ẕevḳ-ı vicdāni mücerret ʿaḳl ile ʿāḳil
Şeb-i deycūrda ʿāmā ʿaṣāsız olamaz sāʾil
Muḥabbetle ṣarıl dāmānına bul reh-nümā kāmil
Ẓalām-ı hevl-nāk-ı[1629] deşt-i ḥayret ola mı hāʾil
Aña kim pertevin şemʿ-i hidāyet reh-nümūn itdi

IV.

İder ed ʿāf elbet ʿışḳ-ı ednā derd-efzāyı

[1624] ḫad-şeh: Ḫad-şeh ṭırmalamaḳ. Be-maʿnā vaḥde.
[1625] Āşūfte: ʿIşḳdan yā sevdādan ḫālī perīşān olmaḳ. Terkibsiz yālñuz āşūfte dinilür. Ẓarūret olınca ʿāşıḳ murād olur.
[1626] D. (G. 257); Karaköse, Nev'i-zâde 'Atâyî Dîvânı, s. 682.
[1627] neşve: Be-maʿnā sekr.
[1628] Ṣurāḫi: Boynu uzun şarāb ẓarfı.
[1629] hevl-nāk: Ḳorḳulu dimek.

Çeker derdüni ʿāşıḳ sevdigidür nāz-efzāyı

Nezzār ise fütāde yine olur şevḳ-efzāyı

Meded sāḳī yitişdür ol şarāb-ı rāhat-efzāyı

Teb-i tāb-ı sitem ben ḫastayı gāyet zebūn itdi

V.

Rıżā-cū yāy-ı ʿışḳuñ ḥasretiyle göz yaşı dökdi

Seḥāb-ı āh-ı derūnı ġayṣāsā göz yaşı dökdi

Olaldan āşinā-yı derd ile çoḳ göz yaşı dökdi

ʿAtāyī şerḥa kesdi dāġ yaḳdı ḳanlu yaş dökdi[1630]

Bir iki günde ʿışḳuñ anı merd-i zū-fünūn itdi

[115a]

370.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī[1631]

Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün

I.

Meydān-ı ʿışḳ-ı yārdan ser-bāz-ı[1632] merd-i pür-dilüz[1633]

Yek-müştle düşmen-keşüz Rüstem gibi biz bāsilüz[1634]

Kenz-i vefāya nāḳıduz ṣanma bizi kim ʿāʾilüz

Mey-ḫāne vü mescid gezen ʿayyāş u merd-i kāmilüz

Sāgar-ṣıfat ṣāfī-derūn ḳandīlveş Rūşen-dilüz

II.

Gördüñ niçe derd ü elem çekdük niçe zaḫm-ı sedem[1635]

Hicrüñle buldum hemm ü ġam seyl-i sirişküm dem-be-dem

Cūş u ḫurūş ile çü yem-i ḫālim nümāyān ne diyem

Aġyār olup ġarḳ-ı niʿām ʿāşıḳ çeke cevr ü sitem

Lāyıḳ mı ey şāh-ı kerem inṣafā biz de ḳāʾilüz

[1630] Dîvân'da bu zemin şiir 7 beyitten oluşmaktadır. Bu zemin şiirin sadece 5 beyitine tahmîs yapılmıştır. Eksik olan beyitler Dîvân'da şu şekildedir: bkz. D. (G. 257); Karaköse, Nev'i-zâde 'Atâyî Dîvânı, s. 682.

[6.Beyit]: "Maḥabbet sāġarın nūş eyleyüp dil ser-nigūn itdi
Tehī peymānesin pür nūş-ı cāmı lāle-gūn itdi"

[7. Beyit]: "Baḳup ḫayrān olanlar nakş-ı nā-hem-vār gerdūna
İnandı sāye-i dīvāre izḥār-ı cünūn."

[1631] D. (G. 97); Karaköse, Nev'i-zâde 'Atâyî Dîvânı, s. 519.

[1632] ser-bāz: Baş oynatır şeciʿ ve başı açıḳ bahādır.

[1633] merd-i pür-dil: Ḳaviyyü'l-ḳalb şecīʿ.

[1634] basīl: Şecīʿ.

[1635] sedem: Nedem ve ḫazen.

III.

Derdüm kime diyem dilā kim bulmadum bir bü'l-vefā
Hep görinen ġālib-velā[1636] daʿvāları ṣāḥib-livā[1637]
Ḥayret-fezā cānā bana ümmīdüm ez-ʿavn-i Ḫudā
Ṭurmaz yaḳar seng-i cefā ṭaşmaḳda seyl-āb-ı belā
Dīvāne-i ser-der-hevā üftāde-i pā-der-gilüz[1638]

IV.

Dil mübtelā tā ezelī nūş eyledi cām-ı belī
Bezm-i elestün olalı ol dem bu dem bir ḳanzili
Sāḳī-i bezmi şīveli mest eyledi ol dem dili
İtseñ n'ola ṭıfl-ı dili bezm-i gamuñ lā-yaʿḳılı
Dīvāne eyler ʿāḳili bir şīve-ḳāra māʾilüz

V.

Ṭaʿn itme zāhid rinde sen ʿışḳuñ meyle zinde sen
Çün olmaduñ pür-neşʾe sen āgāh degülsin ḥāla sen
Bak ḳīl u ḳāl u māle sen alma **Rıżā** biñ söylesen
Pendi ḳo nāṣih aña sen geçmez **ʿAtāyī** bādeden
ʿIşḳa gelince şeyḫ-i fen semt-i riyāda rācilüz

371.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī[1639]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Zīnetle kişi ṣāḥib-i vücūd u himem olmaz
Her muḫrīfi[1640] olan māʾil-i ḫayr u kerem olmaz
Her beyt-i sezāvār maṭāf-ı ḥarem olmaz
ʿIşḳuñla göñülde heves-i cām-ı Cem olmaz
Deryā-zededе daġdaġa-ı[1641] ʿayş u dem olmaz

II.

Kim gördi ʿaceb ġamze gibi çābuk u çālāk

[1636] velā: Muḥabbet.
[1637] livā: ʿAlem.
[1638] pā-der-gil: Ayaġı çamura batmış ve düşmüş.
[1639] D. (G. 100); Karaköse, Nev'i-zâde 'Atâyî Dîvânı, s. 522.
[1640] muḫrīf: Ṣāḥib-i māl-i kesīr.
[1641] daġdaġa: Iżṭırāb-ı ḳalb ve […]

Bir naẕre ile câne geçer öyle o çālāk
Çün sehm-i ḳażā āfet-i cān oldı o çālāk
Gelmez gözime peyk-i[1642] ḫayālüñ gibi çālāk
Deryālara düşse ser-i dāmānı nem olmaz

III.

Biñ kez sitemüñ gelse de hergiz ḥaẕer itmez
Çün kūhī-gīrān-ı cevrüñ ise hīç ḥaẕer itmez
Derdüñi taḥammül ider aṣlā ḥaẕer itmez
Dünyā elemi bir yire gelse ḥaẕer itmez
Dil-teng-i ġam-ı ʿışḳuña çoḳluḳ elem olmaz

IV.

Bir nīm-nigāhuñ olur ammā dile selvet[1643]
Ey ʿişve-gerim ancaḳ odur baña mürüvvet
Zaḥm ile baña itme dirīġ dem-i himmet
Bir vaʿd ile şād eyle muḥāl ise de vuṣlat
Hīç bendeñe anuñ gibi luṭf u kerem olmaz

V.

Bilmem ne sebeb ṣormadıġı bu dil-i zārı
Ben ḳāʾil idüm ṣorsa yalandan ise de bāri
Gitmez gücüme çekmede her dem ġam-ı yāri
Ġam çekmem eger yoḳlamasa ḫāṭır-ı zārı[1644]
Dīvāne-i bī-ḳaydda zīrā ki ġam olmaz

VI.

Ne dosta ne de düşmene hīç eyleme feryād
İmdāt saña kimden ire eyleme feryād
Sāz u sūzunı gözleye gör eyleme feryād
Ṣaḥrā ile kühsāre varup eyleme feryād
Kānūn-ı maḥabbetde dilā zīr ü bem[1645] olmaz

[115b]

VII.

[1642] peyk: Ḳāṣıd ve nāme-ber.
[1643] selvet: Şādlıḳ.
[1644] Dîvân'daki zemin şiirin 5. beyiti, Tahmîs'in 6. beyiti olarak geçmektedir. D. (G. 100); bkz. Karaköse, Nev'i-zâde 'Atâyî Dîvânı, s. 522.
[1645] bem: Ṭanbūr ve ġayri sāzuñ ḳabā sesli yoġun ḳılına rīz ü bem dirler.

Derdüñ var ise eyle recā ʿavn-i Ḫudā'yı

Ümmīd-i selāmet ise maḥv eyle sīvāyı

Ur mühr-i süḳūt aġzına ṭut rāh-ı **Rıżā**'yı

Dermān ide mi derd-i dile yār **ʿAtāyī**[1646]

Söylesem eger müşkil olur ṭınmasam olmaz

VIII.

Key faḳr-ı fenā tācını kim ola señ ādem

Tā faḳr ile faḫr itmeyecek olmadı ādem

Terk eyledi hep varunı Edhem ola ādem

Dervīş ola mı ḫırḳa-ı ṭāmāt[1647] ile ādem

Biñ kerre didüm ben saña olmaz didüm olmaz

372.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1648]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Cūyā-yı vaṣl-ı sāḥil-i baḥr-i hidāyetüz

Biz ol süvār-ı keştī-i cism-i neḫāfetüz[1649]

Muḥtāc-ı bād-ı şorṭe-i[1650] luṭf u ʿināyetüz

Tūfān-ı pür-hurūş-ı tenūr-ı[1651] maḥabbetüz

Tennūre[1652]-pūş-ı tekye geh-i vecd[1653] ü ḥāletüz

II.

Miḥnet-neverd-i cāy-ı fenādur kuyūdımuz

Aramış sepaḫ[1654] iken ammā fünūdımuz[1655]

Vā-pes[1656] hevā hebā ide nā-būd-ı būdımuz

Āhir nasīb-i nār-ı fenādur vücūdımuz

Biz kim bürīde[1657] şāh-ı kühen tāḳ-ı miḥnetüz

[1646] Bu zemin şiirin 7. beyiti, Divân'da 8. Beyiti olarak geçmektedir. D. (G. 100); bkz. Karaköse, Nev'i-zâde ʻAtâyî Dîvânı, s. 522.
[1647] Ṭāmāt: Sözi feṣāḥatsiz söylemek ve perākende söylemek.
[1648] D. (G. 98); Karaköse, Nev'i-zâde ʻAtâyî Dîvânı, s. 520.
[1649] neḫāfet: Zebūnluḳ ve żaʿīflık.
[1650] bād-ı şorte: Muvāfıḳ rūzgār.
[1651] tenūr: Āteş ocaġı.
[1652] Tennūre: Derviş, Mevlevilik giydiği maʿlūmdur. Fistān dirler.
[1653] vecd: Ḫüzün ve ʿaḳıl gitmek.
[1654] sepaḫ: Üç beş neverd. Be-maʿnā neverd ki ceng ü ḫuṣūmet.
[1655] Fünūd: ʿİtimād ve āsayīş.
[1656] Vā-pes: Ṣoñra ve gīrü.

III.

ʿAḳlımuz olsa olmaz idük māʾil-i hevā
Ne ġāfil cihānda beḳā eylerüz duʿā
Mecnūnlaruz ki ẕevḳ u sefā eylerüz recā
Mecnūnlaruz ki baş açup itmekdeyüz duʿā
Bed-ḫˇāh-ı cünd-i ṣabr u sükūn u selāmetüz

IV.

Zülf-i siyeh-tābı yaman eyledi bizi
Ẕencīr-i şekli Ḳays-ı zemān eyledi bizi
ʿIşḳ ile derdi eyledi ḥayret-zede bizi
Laʿliyle haṭṭı havf u recāda ḳodı bizi
Medhūş-ı cām-ı ʿişve vü hayrān-ı vuṣlatuz

V.

Bī-ḳayd-ı rind-i ḫāne-ḫarābuz cihānda biz
Maʿmūr-ı cāyı görmedük ammā cihānda biz
Ṭutduḳ ṭarīk-i kūy-ı ḫarābı **Rıżā** ki biz
Tā kim mürīd-i pīr-i mugānuz **ʿAtāyī** biz
Rüsvā-yı şehr ü şöhre-i kūy-ı melāmetüz

373.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1658]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Ḳalender olmıyan rind-i ḫarābı ḥāletin bilmez
Mey-āşām-ı[1659] muḥabbet olmayanlar neşvetin[1660] bilmez
Şarāb-ı firḳati nūş itmeyenler lezzetin bilmez
Ṣuñar dil-ber baña cām-ı ġamı keyfiyyetin bilmez
Ṭabībüm ḥastaya şerbet virür ḥāṣiyyetin bilmez

II.

Açar bīgāneye pervāsuz[1661] ol sīne-i sīmīnin
Gehī teşmīr[1662] eyler gösterür bāzū-yı sīmīnin

[1657] bürīde: Kesilmiş.
[1658] D. (G. 102); Karaköse, Nev'i-zâde 'Atâyî Dîvânı, s. 524.
[1659] Mey-āşām: ʿAle'd-devām içmekden ʿibāretdir.
[1660] neşvet: Sekrü's-sekrān.
[1661] pervā: Ḫavf ṭutmaḳ.

Baña raġmen degül mi öpdürünce ciyd-i sīmīnin
Çeker aġyāre gāhī pīş-keş pehlū-yı sīmīnin
Dirīġ ol Yūsuf-ı Mışr-ı melāḥat ḳıymetin bilmez

III.

Sitem-i ḥadden füzūn eyler ise ol şūḫ-ı nev-resdür
Ne bilsün ḳadr u ḳıymet ʿayb görmek daḫı nev-resdür
Çeker dil ʿişve-i dil-sūzını nā-çār nev-resdür
Taʿaccüb eylemeñ cevr itse dil-ber ṭıfl-ı nev-resdür[1663]
Daḫi mihr ü vefānuñ ol perī māhiyetin bilmez

[116a]

IV.

Ḫumārından mey-i iḳbāl içenler bī-ḫaberlerdür
Piyāle ṣunmada sāḳī-i fānī bī-ḫaberlerdür
İçenler ḥikmet-i sūd u ziyāndan bī-ḫaberlerdür
Bu meclis içre yārān birbirinden bī-ḫaberlerdür
Lebüñ mesti ḫaṭuñ ser-geşteseinüñ ḫayretin bilmez

V.

Rıżā cehd eyleyüp tā kim ne bulasın ḥāl-i vicdānı
Olur ḥikmet-şināş el-ḫaḳ bulanlar ẕevḳ-ı ʿirfānı
Felāṭūn-seciyyetdür[1664] bilenler derdün dermānı
ʿAtāyī şerbet-i dārü'ş-şifā-yı luṭf u iḥsānı
Virenler ʿilletin ṣormaz alanlar ḥikmetin bilmez

374.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1665]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Eylese ġamdan rehā pür-sūd dirdüm bādeye
Şiyeh-i demʿim olsa ḫūn-ālūd derdüm bādeye
Çāre-baḫşā-yı devā efzūd derdüm bādeye
Yār severse merhem-i bih-būd derdüm bādeye

[1662] teşmīr: ʿAnteri ve gömlek yeñīni ṣıġayup ḳaldırmaḳ.
[1663] nev-resdür: nev-resīd D. (G. 102/III.); Karaköse, Nev'i-zâde 'Atâyî Dîvânı, s. 524.
[1664] seciyyet: Ṭabiʿat ve ḫilḳat.
[1665] D. (G. 213); Karaköse, Nev'i-zâde 'Atâyî Dîvânı, s. 636.

Būse virse kīmyā-yı cūd derdüm bādeye

II.

Ṣürḫ-ı ruḫsār-ı neşāṭ olmış gördüm sāḳiyā

Neşʾe-rīz-i haṭṭ-ı cevr[1666] olmış gördüm sāḳiyā

Leb-i bülbül kim laʿl-gūn olmış gördüm sāḳiyā

Sāġarı güllerle zeyn olmış gördüm sāḳiyā

Şişe içre āb-ı reng-ālūd derdüm bādeye

III.

Diñlemem rüsvā-yı ʿālem bülbülüñ feryādını

N'eylerem gümrāh-ı ʿışḳuñ ṭaġdelen ırġadını

Añma hīç āvāre Mecnūn-ı zen-perestüñ adını

Dil-berüñ nerm eylese baña dil-i pūlādını

Şübhesiz ben muʿciz-i Dāvūd derdüm bādeye

IV.

Lem yaẕuḳ[1667] nā-dān bilmez leẕẕeti ṭaʿn itmesün

Rūḥa rāḥat-dih raḥīḳ[1668] pāk olur nūş eylemesün

Jāj-ḫāy-ı[1669] herze-gūyā[1670] hīç ḳulaġın ṭutmasun

Ẕemm ider nāṣiḥ diyü deryālara dökmek neden

Ben bulaydum gevher-i maḳṣūd derdüm bādeye

V.

Çekme ġam ʿālemde olmaz ber-ḳarāra rūzgār

Gāh żacret[1671] geh raḥābet-i[1672] dem güẕār-ı rūzgār

Kime gördüñ sen **Rıżā** olmış muvāfıḳ-ı rūzgār

Şöyle teng itdi ʿ**Atāyī** berg-i[1673] ʿayşı rūzgār

Laʿl-i yāri görmesem nā-būd derdüm bādeye

375.

Taḫmīs-i Ġazel-i ʿAbdullah Sırrī-i Āmedi ʿĀleyhi Rahmeti'l-Ġanī[1674]

[1666] ḫaṭṭ-ı cevr: Piyāleniñ leb-ā-leb ṭoluluġundan kināye.
[1667] Lem yaẕuḳ: Tatmayan anlamında Arapça bir ibaredir.
[1668] raḥīḳ: Bāde-i ṣāfü'l-ṣāf ḫoş-güvār.
[1669] Jāj-ḫāy: ʿAbeş ve nā-ḥaḳ söyleyen.
[1670] herze-gū: Bāṭıl u beyhūde söyleyici.
[1671] żacret: Iżṭırāb ve żarūret-i ḥāl.
[1672] raḥābet: Vüsʿat-i ḥāl.
[1673] berg: Niẕām-ı ḥāl ve sāmān ve māl ve menāl ve rızıḳ ve ẕaḫīre maʿnālarına.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

Nāliş-i bülbüli sen güllere ṣor ṣorma bana

Nāziş-i ḳāmeti sen ʿar ara[1675] ṣor ṣorma bana

Eṣer-i her müjeyi nīştere ṣor ṣorma bana

Şerbet-i laʿl-i lebüñ şekkere ṣor ṣorma bana

Perçemin her telini ejdere ṣor ṣorma bana

II.

ʿĪşve-i tāb-ı şābān olmada efzāyişde

Tīr-i ġamzeñ ḳoḳuyor göñlümi ārāmişde

Döndi bārāna sirişk olmadadur bārişde[1676]

Tābiş-i berḳ-ı ḫayālüñ dil-i pür nālişde

Ey perī şuʿle-i cevelān-gere ṣor ṣorma bana

III.

Şübhe mi misk-i ḫātem laʿl-i raḥīḳ oldıġına

Leb-i kevṣerden eleẕẕdür ne gümān oldıġına

Dād-miyān bilmez anı cānā devā oldıġına

Şāhid isterseñ eger Yūsuf-ı ḥüsn oldıġına

Baḳup āyīnedeki dil-bere ṣor ṣorma bana

[116b]

IV.

Kāle-i şīvegeri saña bunca ḫāmeñ

Kātib-i cānā[1677] sūʾal eyleyene yazdı ḫāmeñ

Levḥa-i ḫātıra çün oldı muḥabbet-nāmeñ

Çūn ḫayāl içre ḫayāl oldı ise miṣāl-i ḫāmeñ

Lā-mekān içre ḫafī maẓhara ṣor ṣorma bana

V.

Bende olurdı cemālüñ görür ise her pīşeh

Oldı heymān[1678] delālüñ[1679] geh ü meh[1680] peh saña peh[1681]

[1674] Taḫmīs-i Ġazel-i ʿAbdullah Sırrī-i Āmedi ʿĀleyhi Rahmeti'l-Ġanī (?). Tahmîs, *Sırrî'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.

[1675] ʿar ar: Çām aġacı ki mevzūna ve bālā-ḳad ve serv-i kūhī ki ardıc aġacı dirler. Be-ġāyet mevzūndur.

[1676] bāriş: Yaġmur gibi.

[1677] Kātib-i cām: Ḥażreti Ḫallāḳ-ı ins u cān ışṭılāḥı.

[1678] heymān: ʿIşḳla ḫayrān.

Ne tūtiyāveş gözüme ḫāk-i reh-güẕārā-yı meh
Kimyādur bana bu sūziş-i hecrüñ ey meh
Ṣūret-i zerdimi var zergere ṣor ṣorma bana

VI.

Naḳş-ı Ḳurʾān yüzüñ bu dil-i virānumda
Ḫāme-i ʿışḳ yazup bu dil-i virānumda
Oldı İncil nesḫ çün dil-i virānumda
Ey büt-ı tāze-nihālum dil-i virānumda
Ḳaṣr-ı ʿİsā'yı bulup Ḳayser'e ṣor ṣorma bana

VI.

Ne perī-yi āfet-i cānsın ne belāsuñ bilmem
Dil-rübā-yı şūḫ-ı cihānsın ne belāsuñ bilmem
Ser-i belā zülf ü ḳaşı yā ne belāsuñ bilmem
Ne ʿaceb çeşm-i ālāsuñ ne belāsuñ bilmem
Sen seni bilmez ise ʿaḳbāra[1682] ṣor ṣorma bana

VII.

Sīġa-i emṣīle-i şevḳimi iḥṣā idemem
Müstetir ise żamīr anı ḫüveydā idemem
Merciʿ in ṣorma bana bāzerürzek inhā idemem
Mübtedādan ḫaber-i ʿışḳumı ifşā idemem
Cümle-i vaṣlumı var miżmara ṣor ṣorma bana

VIII.

Sanʿat-ı naẕm ḫū sāyendeye tetbīn[1683] idemem
Bu zemīn-i ḫūb-edā öyle nev-āyīn[1684] idemem
Sırrū'ş-eşʿār-ı *Rıżā-cū* yine tetbīn idemem
Câme-i nâme-i fer-câmeye[1685] tezyīn idemem
Fehmini **Sırrī**-i dānīşa ṣor ṣorma bana

376.

[1679] delāl: Naẕlanmaḳ.
[1680] geh ü meh: İkisin hāʾ-i aṣliyle kūçek büyük dimekdir.
[1681] peh: Hāʾ-i aṣliyye vaḳt u maḥall taḥsīnin īrād olunur. Mükerreren peh peh dirler.
[1682] ʿaḳbār: Mevzuʿ-i cin olan yire dirler. ʿArablar ʿaḳbāri nisbetle nesāṭ ve elbise-i ẕī-ḳıymet murād olunur. Maḥṣūṣ üslūb.
[1683] tetbīn: Dünyāda fikir ile naẓar-ı diḳḳat olmaḳ.
[1684] nev-āyīn: Ẕibā vu ārāsta ve ṭarz-ı cedīd; ḫoş-āyende: Maḳbūl u pesendīde.
[1685] fer-câm: ʿAḳibet-i kār ve fāʾide ve nefʿ.

Taḫmīs-i Ġazel-i Ṣabrī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī[1686]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Ḳanı ol dem neşʾe-i zūd-ā-zūd dirdüm bādeye
Bezme gelse ẕevḳ-efzūd dirdüm bādeye
Leẕẕetin bilmezlere maḥsūd dirdüm bādeye
Bir zemān vaṣluñla ġam-fersūd dirdüm bādeye
Şimdi içsem eşk-i ḫūn-ālūd dirdüm bādeye

II.

Ṭañ yiri ṣandım ḳızarmış āfitāb eyler ṭulūʿ
Sāġar-ı leb-rīz gördüm ḫāṭıra itdi ṭulūʿ
Ṭaliʿim yāver mi āyā öylece eyler ṭulūʿ
İtse miḥr-i ʿaks-i rūyuñ burc-i sāġardan ṭulūʿ
Āfitābum ṭāliʿ-i mesʿūd dirdüm bādeye

III.

Bulur idüm leyl-i deycūr içre semt-i maḳṣūdum
Māh-ı raḫşān gibi elde olsa cām-ı maḳṣūdum
Bī-meḫābā ider idüm ʿazm-ı rāh-ı maḳṣūdum
Şām-ı ġamda şevḳ-i cām olsa delīl-i maḳṣūdum
Meşʿal-efrūz-i reh-i maḳṣud dirdüm bādeye

IV.

Olsa dīdem eşk-rīz-i ʿışḳ ammā şevḳden
Giderek āb-ı revāna benzemez mi şevḳden
Ḫāṭıra gelse ne mümkin żabṭ-ı girye-i şevḳden
Çeşmüme geldükçe itsem girye tāb-ı şevḳden
Eşküme baḥr-ı neşāṭ u rūd dirdüm bādeye

V.

Yād idince laʿlüñi mey neşʾesin eylemez füzūn
Leb-i mey-gūn rind-i ʿışḳa bādeden olur füzūn
İnbisāṭ-i ḳalbimi eyler **Rıżā-cū** mey-i füzūn
İtmese mey şevḳimüñ sermāyesin **Ṣabrī** füzūn

[1686] "Bu şiir, Sabrî Mehmed Şerîf Dîvânı'nda bulunan 161. gazele yapılmış tahmistir." bkz. Hasan Kasır, "Sabrî Mehmed Şerîf Dîvânı (İnceleme-Karşılaştırmalı Metin)", Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), Erzurum, 1990, s. 274.

ʿIşḳ bāẕārında ben bī-sūd dirdüm bādeye

[117a]

377.

Taḫmīs-i Ġazel-i Ṣabrī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī[1687]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Ḥaẕer bu ʿālem-i süflīden ey dil hīç bedūş[1688] itme

Tevaḥḥud[1689] bā ʿulüvv-i himmet ol süflī bī-vuş[1690] itme

Beḳā-cūy ol ḳabāya meyl idüp sen ḫod-fürūş itme

Fenā-yı rüzgārı āk iñende ʿayş ü nūş itme

Ḫamūş olsañ gerek deryā gibi cūş u ḫurūş itme

II.

Bozuḳdur sözi sāzı hīç ḳarārı yoḳ diñledügüñ

Bu fānī bezminüñ güyemdesine olmasın meftūn

Borūveş pīşrevsiz çaldıġı sāzende-i gerdūn

Burup gūşuñ seni de inledür mıżrāb-ı ġam bir gün

Bu bezm-i bī-beḳāda naġme-i ṭanbūrı güş itme

III.

Sebük-pāy gerekse at yükün sen defʿ-i sıḳlet ḳıl

Dile ārām-kār u bār-ı ʿālemden ferāġat ḳıl

İdüp terk taʿazzüz-i niʿmet-i faḳr ile rāḥat ḳıl

Ḫālāṣ ol dest-i ġamdan terk-i esbāb-ı taʿallüḳ ḳıl

Eger dervīş-i ʿışḳ iseñ vücūduñ ḫırḳa-pūş itme

IV.

Niçün āẕār idersüñ ehl-i ʿışḳı bilsem ey vāʿiz

Olur dermān-ı derdi ehl-i ʿışḳa tā ezel vāʿiz

Senüñle ḥaşr olur ṣanma ḳıyāmet ḳopsa da vāʿiz

Ḫarābāt ehl-i kürsīden yıḳar bir gün seni vāʿiz

Düşersin mertebenden ẕemm-i pīr-i mey-furūş itme

V.

[1687] D. (G. 157); Kasır, Sabrî Dîvânı, s. 270.
[1688] bedūş: Ümīd maʿnasına.
[1689] Tevaḥḥud: Yegāne olmaḳ ve ṣaḳlamaḳ.
[1690] bī-vuş: Temellüḳ tabaşbuş.

Rıżā-cū ʿandelib āsā ḥaẕer olmaya feryāduñ
Yanup ʿışḳ ile ḫoşdur kim süḳūtı ola muʿtāduñ
Belirtme ʿışḳuñı cinnetle şāyiʿ eyleme aduñ
Şaḳın vādisine öykünme **Ṣabrī** Ḳays u Ferhād'uñ
Ne deñlü ʿāşıḳ olsañ kendüsü bī-ʿaḳl ü ḫūş itme

378

Taḫmīs-i Ġazel-i Şeyḫī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī[1691]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Verşān-ı[1692] dile ʿarş-ı berīn çün görmesimdür
Pervāza iki bāl ü per ʿışḳ u hevesimdür
Sīmūrġ[1693] ise nisbet eyle gūyā megesimdür
Murġ-ı çemenim çarḫ-ı müşebbek ḳafesimdür
Muʿciz-i suḫanum [kim][1694] rūḥ-ı emīn hem-nefesimdür

II.

Nāy-ı ḳallemin bezm-i ṭarebgāh-ı felekde
Mānende-i ney oldı ṭarebgāh-ı felekde
Her naġmesi dil-tāb-ı ṭarbġah-ı felekde
Kānūn-şināş kühenim zühre felekde
Şākird-i şeş-āvāze-i geş-i nev-hevesimdür

III.

Mihr-i dilüm ʿışḳıyla müdām olmada raḫşān[1695]
Seyyār-ı burūc oldı ise o müştāk-ı behrān
Devvār-ı şeb u rūz olur vuṣlatı cūyān
Şemʿ-i meh ile çarḫı alup destine keyvān[1696]
Hindū gibi fānūs-geş-i pīş ü pesimdür

IV.

Şeb-dīz[1697] hüner gibi o çābūk-rev[1698] ü mermūz

[1691] "Bu şiir, Şeyhî Dîvânı'nda bulunan 45. gazele yapılmış tahmistir." bkz. Oktay Nar, "Şeyhî Hayatı ve Dîvânı'nın Tenkitli Metni", Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), s. 77.
[1692] Verşān: Gögercin.
[1693] Sīmūrġ: ʿAnḳā.
[1694] suḫanum M.: Suḫanum [kim] D. (G. 45/I.); Nar, Şeyhî Dîvânı, s. 77.
[1695] raḫşān: Parlayıcı.
[1696] keyvān: Zuḥal ki siyeh-çerdedür.
[1697] Şeb-dīz: Esb-i siyeh.

Ammā ki ne cev[1699]- ḫˇār u ḫˇārende-i permūz[1700]

Ney ẓāhiri maʿnen dil-i dānā gibi rāmūz

Ḫayyāl-i ḫayālum ḳalem-i şuʿbede[1701]-āmūz

Meydān-ı maʿārifde muʿallim feresimdür

V.

Dildür şecer-i nār-ı Ḫudā güldi tecellī

Kim cezve-i[1702] ʿışḳuñla ḫoşā oldı tecellī

Ol nā-zühdi oldı o dem nūr-ı tecellī

Maḫṣūṣ çerāġ itdi beni nār-ı tecellī

Ḫurşīd-i cihān-sūz-ı felek bir ḳabesimdür[1703]

VI.

Elbetde ḫarāretli olur ʿışḳ ile sūzī

Dert ehli olur āh iderekden dil-i sūzī

ʿUşşāk-ı ḫazīn sözleri olmada sūzī

Rūşen sözimüñ şuʿle-i āteş gibi sūzī

ʿIşḳ āyeti her demde meger muḳtebesimdür

VII.

Müştāk göñül südde-i bābuñ ide taḳbīl

Mizābā döner dīde-i ḫasret ide taḳbīl

Āh ol ḥicr-i ḫālveşüñ dil ide taḳbīl

Erkān-ı ḫaṭīm-i[1704] ḫaremüñ lemsle taḳbīl

Ey ḳıble-i iḳbāl ʿaceb mültemesimdür

[117b]

VIII.

Ḫayyāṭ-ı ḫayālin biçemez şāhid-i şiʿre

Kālā-yı hünerden biçemez şāhid-i şiʿre

Endāma münāsib kesemez şāhid-i şiʿre

Herkes kesemez böyle ḳabā şāhid-i şiʿre

[1698] çābūk-rev: Sürʿatle gidici.
[1699] cev: Şeʿīr.
[1700] permūz: ʿAlef.
[1701] şuʿbede: Ḥoḳḳabāz. Emṣāli rāmūz-ı baḫr.
[1702] cezve: Āteş ḳılıcı.
[1703] ḳabes: Gibi.
[1704] ḫaṭīm: Zer-i mīzāb reḫ-i mizānıñ mevżıcı Mekke'de şerefehe'llāhu.

Şirvānī-i zer-dūz-ı ʿacem başḳa kesimdür

IX.

Dünyāyı ṭutar ḫātıra-i yār ile āhum

Ayyuḳa irer firḳatle nāle vü āhum

Mānend-i şiḥāb olsa **Rıżā** āteş-i āhum

Şeyḫī n'ola ṭutsa felegi şuʿle-i āhum

Gün gibi çerāġ eylesün ānı nefesimdür

379.

Taḫmīs-i Ġazel-i Güstāḫī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī[1705]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Vecḥi var mirʾāt olursa bu dil-i bī-dārumız[1706]

Cilve-rīz-i ʿaks olup nāzişle ol meh-pāremiz

Buʿd-ı ṣuvarī olmasa ṣanma uzaḳdur aramuz

Vecḥ vardur olsa gözden perī-i ruḫsārımız

Cūş-ı ḥayretle pür oldı şīşe-i nezẓāremiz

II.

Diñlemez hīç ẓārımız görse acır mı yāremiz

Merhem-i vaṣluñ umar ḥayfā dil-i ġam-ḫˇāremiz

Nā-sezāyā rahm idüp ḥayretde dil-i bī-vāremiz[1707]

Düşmen-i bed-hˇāha hem-demdür o gül-i ruḫsārımız

Çāk-ı zār ḫār-ı ġayretdür o dil-i ṣad-pāremiz

III.

Bir seḥī serv-i dil-ārā görür ḳondı murġ-ı dil

Fāḫiteveş āşiyān-sāz oldı şimdi murġ-ı dil

Çīne ḫālī yemledi timrāda[1708] girdi murġ-ı dil

Şimdi ise bir ṭıfl-ı kebūter-bāzā düşdi murġ-ı dil

Dām-ı āzādīden āzād eyledik āvāremiz

IV.

Gāh ʿuşşāḳ geh hicāz olur nevā-senc-i renem[1709]

[1705] Taḫmīs-i Ġazel-i Güstāḫī ʿAleyhi'r-Raḥmet'il-Bārī (?). Tahmîs, *Güstâhî'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.
[1706] bī-dāre: ʿĀşıḳ-ı dil-dāde.
[1707] bī-vāre: ʿĀciz u ġarib ve bī-çāre.
[1708] timrād: Gümüş kebūter. Temārid cemʿi.

Hem-heme[1710]-zen dāye-i āh-ı derūndur dem-be-dem
Ṭıfl-ı dil aġlar uyumaz diñlemez hīç ḫoş naġam
Bir yetimiz kim kenār-ı dāyemiz gird-āb-ı ġam
Dest-i mevc-i girye eyler cünbiş-i gehvārimiz

V.

Cām-ı dil-i ṣahbā-yı ʿışḳ ile leb-ā-leb olmaġa
Himmet-i pīr-i muġāna muḥtac tesvīġ olmaġa
Beste-i bāb-ı neşāṭ-ı dil **Rıżā** feṯḥ olmaġa
Dest-i **Güstāḫī** gelür kefil-i ümmīd olmaġa
Sāḳiyā bir sāġar-ı ser-şāre ḳaldı ise çāremiz

380.

Taḫmīs-i Ġazel-i Rāmī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī[1711]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Nūş-ı raḥīḳ-ı ṭuhr-ı ḫoş-āb istemez misin
Laḫt-ı[1712] ciger olınca kebāb istemez misin
Bezm-i cihānda kār-ı ṣevāb istemez misin
Bezm-i çemende bāde-i nāb istemez misin
Gül gibi elde cām-ı şarāb istemez misin

II.

Ḫaṭṭ-ı siyāha baḫş-ı naẓar ḳıl yamana baḳ
Mürāsa baḳma rūy-ı Süleymān'a baḳ
Ol ḫāyal-i fitne-cūya dilā ḫurde-dāne[1713] baḳ
Teb-ḫāle-i leb-i nemegīn-i bütāne baḳ
Cūy-ı melāḫat üzre ḫabāb istemez misin

III.

ʿAḳluñ ṭaġıtma gözle perişān zülfüñi
Gāhī tefekkür eyle o seḥḥār çeşmini
Gāhī zenaḫ-nüvāz u gehī gül-ʿiẕārını

[1709] renem: Irlāmaḳ, erennüm gibidir.
[1710] Hem-heme: Ṭıflı uyutmaġ için ninni terennümüdür.
[1711] Râmî mahlaslı bu zemin şiir Râmî Dîvânı'nda bulunmamaktadır. bkz. Fatma Zehra Kavukçu, "Râmî Dîvânı", Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Doktora Tezi), Bursa, 2000.
[1712] Laḫt: Parça ki pāre de dirler.
[1713] ḫurde-dān: Daḳīḳa-şinās ve nükte-dān.

Gāhī nevāzīş ile lebi gāhī ḫaṭṭını

Geh elde bāde gāhī kitāb istemez misin

IV.

Zülfüñ ki hişte[1714] oldı ise semen-gūn ʿiẕāruña

Reyḫān ṣarıldı ṣanki semen-zār-ı ʿiẕāruña

Revnaḳ-dih oldı sebz-i ḫaṭṭuñ ḫūb-ı ʿiẕāruña

Āzürde-i neẕāre iseñ çak-ı ʿiẕāruña

Gīsū-yı ʿanberīni niḳāb istemez misin

V.

Gelseñ ayaġa nāz ile meclis temām olur

Leb-rīz-i cām-ı gülsüñ elüñde temām olur

Olsa **Rızā**'ya nīm-naẕaruñ dil temām olur

Mestāne bir nigāh ile ḫālī temām olur

Rāmī-i zārı sāḳī ḫarāb istemez misin

[118a]

381.

Taḫmīs-i Ġazel-i Kāẓım ʿAleyhi'r-Raḥmeti'llāhi'l-Kerīm[1715]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Bezmüñ gibi ʿuşşāḳa ciḥānda āram olmaz

Vaṣluñ gibi şīr-i nerr ḫürrem-i niʿam olmaz

İçsem de şeker şerbetini defʿ-i ġam olmaz

Defʿ-i ġama laʿlüñ gibi bir cām-ı cem olmaz

Nūş-ı leb-i mey-gūnuñ olanlarda ġam olmaz

II.

Ādem mi bā-Ḥavvā mı oldı kederden

Derdiyle muḫammer ki degül ḫālī kederden

Mirāṯ-ı peder oldı tevārüṯ o kederden

Ḥalī degüliz ḫāṣılı bir dürlü kederden

Her laḥza bu bī-çāre göñül bī-elem olmaz

III.

[1714] hişte: Ṣarḳmış ve şalıverilmiş.

[1715] Taḫmīs-i Ġazel-i Kāẓım ʿAleyhi'r-Raḥmeti'llāhi'l-Kerīm (?). Tahmîs, *Kâzîm'a* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.

Hicrānda maḥzūn göñül ḳūşe-i ġamda
Ṣad āhla bākī midür gül kūşe-i ġamda
Ṭāḳat-şiken-i cevri añar ḳūşe-i ġamda
Hecriyle neler çekdügimi ḳūşe-i ġamda
Ol şūḫ-ı cefā-kāra ne dem söylesem olmaz

IV.

Taṣvīr ne mümkin muḳavves ḳaşı māhuñ
Seyyāf-ı ezel ṣunʿı dü-tīġ oldı o māhuñ
Ḫaṭṭāṭ-i ḳader yazusudur ḫaṭṭı o māhuñ
O ṣāf ḫaṭṭı naḳş-ı taṣavvurla o māhuñ
Taḥrīrine pür-diḳḳat olunsa raḳam olmaz

V.

Cevherī ḫoşā tīġ baḳ ebrū-yı nigāra
Uruñmaz mı o cān baḳsa ebrū-yı nigāra
Sācid-i mey degül dil-şode ebrū-yı nigāra
Sūfī niçe baş egsün ebrūvan-ı nigāra
Görüñ mi o miḥrābda ber-ḳadd ise ḫom olmaz

VI.

Ben rāh-rev-i deşt-i cünūn-ı reh-i ʿışḳum
Seyyāḥ-ı cihān-ı gerd-i cünun-ı reh-i ʿışḳum
Ben badeye-peymā-yı cünūn-ı reh-i ʿışḳum
Dīvāneligimi añma cünūn-ı reh-i ʿışḳum
Divāneye dirler çü bilürsüñ ḳalem olmaz

VII.

Derdüm ḳatı çoḳ kime diyem ben anı āyā
Kitāb-ı cihān ʿācez olur yazmaġa ammā
Biñ deftere güncāyiş olur ṣanma **Rızā**'ya
Töktüm o ḳadar eşk-i teri dehre **Kāẓīmā**
Deryālar anuñ ḳaṭrece yanında yem olmaz

382.

Taḫmīs-i Ġazel-i Nā'ilī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī[1716]

[1716] "Bu şiir, "e-kitap"ta yayımlanan Nâ'ilî Kadîm Dîvânı'nda bulunan 317. gazele yapılmış tahmistir." bkz. Haluk İpekten, "Nâ'ilî Kadîm Dîvânı", 2019, http://www.ktb.gov.tr/, (05.02.2024). s. 516-517.

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Bir bezme var ki cemm-i ʿizarı bulunmaya
Bir bārā düş ki cemʿ-i keşri bulunmaya
Dost ol o yāre aña naẓīri bulunmaya
Bir ḥüsne[1717] nāzır ol ki naẓīri bulunmaya
Bir zülfe beste ol ki esīri bulunmaya

II.

Bī-baḫt olur o merd-i cihān-gerd-i ʿālemüñ
Dil virmemiş muḥabbet-i ḫūbāna ʿālemüñ
Bed-āhterī-i ṭāliʿ odur ise bu ʿālemüñ
Bī-behredür fenādan o kim deyr-i ʿālemüñ
ʿĪsī-i āfitāb-i mesīri bulunmaya

III.

Taḥsīn o merde her sözi almaya gūşa kim
Ne cāy u ne maḳārri ola ne de gūşa kim
Ne ḳayd-ı ʿayş u rāḥat u ne fikr-i tūşa kim
Aḥsenet[1718] ol gedā-yı taḥammül be-dūşa kim
Yansa cihān içinde haşīri bulunmaya

IV.

Rem-yi ḫadeng-i ġamze-i ebrū deler geçer
Sīnem delüp geçince gider tā deler ciger
Degmez mi saña bir ucı gerçi deler ciger
Gırbāl iderse cismi müjeñ sūziş-i ciger
Peykān-ı saḫtın āb ide tīri bulunmaya

[118b]

V.

Hayfā o ḥüsn-i ülfete daḫīl-i kesān olup
Bilmez o ḥaḳḳ-ı niʿmeti küfran-ı nān olup
Yazıḳ o ḥaḳḳ-ı enʿüme ẕemm-i ne-dān olup
Laʿnet o ḫˇān-ı luṭfa ki duḫlī-ı ḥasān olup[1719]

[1717] ḥüsne: veche D. (G.317/I.); İpekten, Nâ'ilî Kadîm Dîvânı, s. 516-517.
[1718] Aḥsenet: Taḥsin ve āferīn.

Ehl-i dilüñ fatīrī ḥamīrī bulunmaya

VI.

Ġıbṭa-fezā görür ise rıdvān bu bezmi kim
Ḥūrī atar dise cānı göreydi bu bezmi kim
Ṣanma cihāna şimdi **Rıżā** ben bu bezmi kim
Virmem bihişte **Nā'īliyā** ben bu bezmi kim
Sākīleri cevān ola pīri bulunmaya

383.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1720]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

ʿĀrif-i bi'llāh Ḥaḳ'dan raḥmet ümmīdindedür
Sālikān-ı ʿışḳ olanlar vuṣlat ümmīdindedür
Mey-küsār-ı vaḥdet ammā ne şevḳ ümmīdindedür
Sāde-diller kim felekten şefḳāt ümmīdindedür
Ser-nigūn peymāneden keyfiyyet ümmīdindedür

II.

Nīm-naẓar ider mi açsam sīne-i pür-zaḫm oldıġın
Tīr-i hicrān ile bilse görürse sīne-i pür-zaḫm oldıġın
Raḥm ider ṣanma görürse sīne-i pür-zaḫm oldıġın
Dil nigāh-ı luṭf umar bilmez ne bī-raḥm oldıġın
Merdüm-i çeşminden insāniyyet ümmīdindedür

III.

Derdüñi dermān bilen ġayrı degül cūya o kim
Ol tabīb-i ruḫ-ı baḫşādan olur cūya kim
Olsa Loḳmān olmaz hergiz devā-cūya kim
Olsun eczā-yı felekden menfaʿat-cūya o kim
Bir avuc ḫāşāḳdan ḫāsiyyet ümmīdindedür

IV.

Vażʿ oṭur bu'l-vefā-yı ʿālemi görmiş gibi
İltifāt-ı dil-nevāzi gūyā görmiş gibi

[1719] duḫlī-ı ḥasān olup: erzāle vakf ola D. (G.317/V.); İpekten, Nâ'ilî Kadîm Dîvânı, s. 516-517.
[1720] D. (G. 56); İpekten, Nâ'ilî Kadîm Dîvânı, s. 315-316.

Cām-ı leb-rīz-i ṣafāyı dāʾimā görmiş gibi
Rūy-ı luṭf-ı şīşe-bāz-ı çarḫı dil görmiş gibi
Jengdār āyīnesinden ṣafvet ümmīdindedür

V.

Eylesün isbāt-ı ṭabʿuñ ḫoş-nuvīsāne-i ḳalem
Şāʿirāne-i dil-pesend-i naẓmumı göstersün ḳalem
Şanʿat-ı rengīn eşʿārı saña yazsun ḳalem
Ḳuvvet-i nuṭḳun getürsün fi'l-i iʿcāza ḳalem
Sende yārān **Nā'ilī** ḥaysiyyet ümmīdindedür

384.

Taḫmīs-i Ġazel-i Naḥīfī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī[1721]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

Cürmümi bilemedüm şīveyi tesvīf[1722] eyler
Ḫayf ṣad ḫayf beni hecr ile tehyīf[1723] eyler
Ne raġmıma ġayrileri talṭīf[1724] eyler
Ne gelür nāz ile ġam-ḫānemi teşrīf eyler
Ne beni ḫāḳ-i der-i luṭfuña teklīf eyler

II.

İlf-i[1725] bīgāne ile hīç tekellüf[1726] itmez
ʿĀşıḳa nīm-nigāhıyla taʿaṭṭuf[1727] itmez
Görse üftādeligüm yine teleṭṭüf itmez
Gelmede tīr-i ġam-ı cānā teḫallüf[1728] itmez
O perī vaʿde-i iḥsānına teḫallüf eyler

III.

Nā-şinā gibi ider baña nigāhını o māh
Hedef-i tīr-i müje sīnemi eyledi o māh

[1721] Nahîfî mahlaslı bu zemin şiir Dîvân'da bulunmamaktadır. bkz. A. İrfan Aypay, "Nahîfî Süleyman Efendi Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Dîvânı'nın Tenkitli Metni", Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Doktora Tezi), Konya, 1992.
[1722] tesvīf: Teʾḫīr.
[1723] tehyīf: Iżʿaf araḳlanmaḳ ve incelmek.
[1724] talṭīf: Rıfḳ u mülāyemet eylemek.
[1725] İlf: Enīs ve hemdem.
[1726] tekellüf: Bir işi gücle eylemek.
[1727] taʿaṭṭuf: Merḥamet eylemek.
[1728] teḫallüf: Kiẕb eylemez olur.

İtmede yine tecāhül ne ʿacebdür ki o māh
Her ne dem itse teġāfül beni gördükçe o māh
Ġam-ı ebrūsı yine çeşmine taʿrīf eyler

IV.

Būse-i dil-dāde-i ser-bāz-ı vefā māyesini
Maẓille[1729] ider idi farḳ-ı sere sāyesini
Nev-cihān da bula gör öyle kerem-i vāyesini
Baḫş ider milket-i dergāh-ı felek pāyesini
ʿĀşıḳ-ı ġam-zedesin ṣanma ki taḫfīf eyler

V.

Naẓm-ı üstādı muḳallid ola mı naẓm-ı ḥasūd
Şiʿr-i muʿcize-eṣere beñzer mi şiʿr-i ḥasūd
Müttebiʿ-i feyż-i Ḫudā ṣanma **Rıżā** tabʿ-ı ḥasūd
Bu **Naḥīfī**'ye muḳābil mi olur şiʿr-i ḥasūd
Fenn-i iʿcāzı murād eylese teʾlīf eyler

[119a]

385.

Taḫmīs-i Ġazel-i Mantıḳī ʿAleyhi'r-Raḥmeti'llāhi'r-Bāḳī[1730]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

ʿUşşāḳ-ı ṣıdḳ-pīşeye ḥācet mi güvāhı
Mānend-i dem ü zerd-i rūyı nāy-i güvāhı
Ender dil-i üftāde olur āteş ü āhı
İsterse söyünsün felegüñ meşʿal-i māhı
Dünyāya yiter sīnemüzüñ şuʿle-i āhı

II.

Ġam leşkeri şeb-ḫūnla güm oldıysa taḥammül
Mülk-i dil-i tārācla seby[1731] oldıysa taḥammül
Heyhāt rehā-yāb ola mı şār-ı[1732] taḥammül

[1729] Maẓille: Gölgelik.
[1730] "Bu şiir, Mantıkî Ahmet Efendi Dîvânçesi'nde bulunan 26. gazele yapılmış tahmistir." bkz. Bilge Kaya, "Mantıkî Ahmet Efendi ve Dîvânçesi" Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 1991, s. 139.
[1731] seby: Esīr olmaḳ.
[1732] şār: Şehir ki Medine ve Mışır dirler.

Şimdengirü yāhū size ise ṣabr u taḥammül

Sulṭān-ı ġamuñ ḳalbe hücūm itdi sipāhı

III.

Çāpuḳ ter olan ġamzesine göz ṭayanur mı

Peykān-ı ciger-dūz-ı müje göz ṭayanur mı

Ol saḫt-ı gümān ebrūya bāzū ṭayanur mı

Zāhid yüregüñ taş ise de göz ṭayanur mı

Bir kez hele gözden geçür ol tīr-i nigāhı

IV.

ʿIşḳ āteşine düşdigüne aġladı şemʿe

Her gice yanup aġlıyor ol sūḫteye şemʿe

Ol ḥayret ile gözyaşı tökmede şemʿe

Ḫākister-i pervāneyi gör n'eyledi şemʿe

Tācı zer iken bir nemede itdi külāhı

V.

Maḥv-ı emelüñ mūcib-i taḥṣīl-i ferāġat

Reh-yāb-ı selāmet iki ʿālemde ferāġat

Ṭūl-ı emelüñ ḳor mı **Rıżā** ḫˇāb-ı ferāġat

Görmez gözimüz **Manṭıḳīyā** ḫˇab-ı ferāġat[1733]

Bād-ı seḥer-i ġaflet eger esmese gāhī

386.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1734]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Maʿmūr ider pīr-i ḫarābāṭuñ ocaġı

Mihmān-ı ḳalender[1735] ṭopṭolu bucaġı

Parlar nefs-i pīr ile rūşendür ocaġı

Terdür dil-i mestānemüzüñ şimdi dimaġı[1736]

[1733] Dîvân'da bu zemin şiir 7 beyitten oluşmaktadır. Tahmîsi yapılan şiirde eksik olan beyitler Dîvân'daki numaralarıyla şu şekilde geçmektedir. D. (G. 26); bkz. Kaya, Mantıkî Dîvânçesi, s. 139.

[4. Beyit]: *"Bir gün düşürür ʿışḳ seni çaḫ-ı belāya*
Elden ḳoma ey dil resen-i zülf-i siyāhı"

[6. beyit]: *"Her nesnede hem renġīñe var idi teʿalluḳ*
Şimdi sezemem kāh-rübā ceẕb ide kāhı."

[1734] D. (G. 27); Kaya, Mantıkî Dîvânçesi, s. 141.

[1735] ḳalender: Rind-i lāʾubāli ve mücerred-i ʿalāʾiḳ.

Mey-ḫānede beñzer ki yine kübe geçdi ayaġı

II.

Leb-be-leb iken bint-i ʿineb çekdi ise elüñden

Sāḳī ayaġın aldı ise çeküp ḳoḥdı belinden

Ḥürmet-şiken-i ʿārif olıcaḳ ḳaçdı ise elüñden

Rez-i duḫteri dehrüñ muḥtesib zehrüñ elüñden[1737]

Ḫum gūşesine siñmişdi bugün atdı kapaġı[1738]

III.

Pür-şuʿle-dil dil-şodedür[1739] nār-ı muḥabbet

Sönmez idi nār-ı tecellā-yı muḥabbet

Pür-mürg olsa da maḥv olmıyor el-ḫaḳ muḥabbet

Cān gitse de gitmez eṯer-i daġ-ı muḥabbet

Pervāne-i ʿışḳuñ yanar üstinde çerāġı

IV.

Gülşende hezār ʿışḳ ile kim nāleler itdük

Ṣad gūne ser-āyān[1740] olaraḳ naġmeler itdük

Āheng-i[1741] nevā-yı ruḥa gedā naġmeler itdük

Aḥsenet-i güzel naġmeler ü gūşeler itdük[1742]

Bülbül degül ammā ki gülüñ sende ḳulaġı

V.

Teʾṯīr-i **Rıżā** oldı müsellem nefesüñden

Ḫüzünle şikeste dil-i bī-kes nefesüñden

Cūş-āver-i ġayret ola bir dem nefesüñden

Himmet umarız pīr-i muġanuñ nefesüñden[1743]

[1736] dimaġı: ayaġı D. (G. 27/I.); Kaya, Mantıkî Dîvânçesi, s. 141.

[1737] Rez-i duḫteri dehrüñ muḥtesib zehrin elinden T.: Dehrüñ ṣıḳılup duḫter-i rez muhtesibinden D. (G. 27); Kaya, Mantıkî Dîvânçesi, s. 141.

[1738] Ḫum gūşesine siñmişdi bugün atdı kapaġı T.: Ḫum gūşesine siñmiş iken atdı kapaġı D. (G. 27); Kaya, Mantıkî Dîvânçesi, s. 141.

[1739] dil-şode: Iṣṭılāḥī ʿāşıḳ dimek.

[1740] ser-āyān: Irlāyıcı. Yaʿnī muġannī.

[1741] Āheng: İbtidā ve şurūʿ ve maḳām ile āġāze eylemek.

[1742] Tahmîsi yapılan bu beyit, Mantıkî Dîvânçe'sinde bulunmamaktadır. Ayrıca bu zemin şiir Dîvân'da 6 beyitten oluşmaktadır. Tahmîs'te eksik olan beyitler Dîvân'daki numaralarıyla şu şekilde geçmektedir. D. (G. 27); bkz. Kaya, Mantıkî Dîvânçesi, s. 141.

[4. Beyit]: *"Ṭāb-ı teb-i hicrānuñı gördüm gice añdum*
Şemʿüñ eriyüp aḳdı gözinden içi yaġı"

[3. Beyit]: *"Cān aġzuma geldi heves-i laʿl-i lebüñle*
Dād ey şeh-i ḫūbān niçe bir bāde yasaġı."

Şevḳ āteşinüñ **Manṭıḳīyā** söndi çerāġı[1744]

387.

Taḫmīs-i Ġazel-i Dervīş Āgāh ʿAleyhi Raḥmeti'llāh[1745]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Ġam çekerüm ṣervetüm[1746] olsaydı benüm de

Żacreti[1747] olur selvetüm[1748] olsaydı benüm de

Maġbūṭ olurum rifʿatüm olsaydı benüm de

Mecnūn'uñ idüm raġbetüm olsaydı benüm de

Aġyār ḳadar ʿizzetüm olsaydı benüm de

[119b]

II.

Devr olmadı ẓıl gibi ʿadüvv yār yanından

Zāʾil neden olmaz ne sebeb yār yanından

Ḫūn-ḫᵛār-ı sitem olsam ayırmazdı yanından

Ḫançer gibi bir laḥẓa ayırmazdı yanından[1749]

Ḫūn-rīzlige ʿādetüm olsaydı benüm de

III.

Tamġā-yı cefāyla açup sīneme nev-dāġ

Yir yir görinür lāle-ṣıfat ḳıpḳızıl ol dāġ

Oldı dil-i bī-çāre daḫı hecr ile pür-dāġ

Ḳordum feleġüñ sīnesine ḥāle gibi dāġ

Bir ṣūḫ-ı ḳamer-i tālʿatum olsaydı benüm de

IV.

Rūşenligi yād ile bī-hūşem o şemʿüñ

Cūyendeyim ol dav-i şeb-ārāsın o şemʿüñ

Sehrān[1750] ḫayāliyle göñül şimdi o şemʿüñ

[1743] Himmet umarız pīr-i muġanuñ nefesüñden: Erbāb-ı riyā-kār dil-i ʿālemi ṭutdı D. (G. 27/V.); Kaya, Mantıkî Dîvânçesi, s. 141.
[1744] çerāġı: ocaġı D. (G. 27/V.); Kaya, Mantıkî Dîvânçesi, s. 141.
[1745] D. (G. 310); Akpınar, Âgâh Dîvânı, s. 496.
[1746] ṣervet: Ġınā.
[1747] Żacret: Iżṭırāb-ı ḳalb ve ḳasvet.
[1748] selvet: Ṣādlıḳ ve vüsʿat-ı ḥāl.
[1749] Dîvân'da bu beyit 3. beyittir. D. (G. 310); bkz. Akpınar, Âgâh Dîvânı, s. 496.
[1750] Sehrān: Uyḳusuz.

Pervāne gibi[1751] pāyine düşmezdüm o şemʿüñ[1752]

Pervāz idecek ḳudretüm olsaydı benüm de

V.

Hıżruñ külḫen bulsam eger ben de ḳapardum

Vāʿız gibi kālā-yı riyā ḫoşca ṣatardum

Sermāye-i **Rıżā** olsa ribā[1753] ben de ṣatardum

Sālūsaluñı[1754] ḫıẓr u müşaḥıyā ṣatardum[1755]

Āgāh riyā ṣanʿatum olsaydı benüm de[1756]

388.

Taḫmīs-i Ġazel-i Nedīm ʿAleyhi'r-Raḥmeti'llāhi'l-Kerīm[1757]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Füzūndür iştiyāḳım nāziş-i şeh-nāza baḳduḳca

Döner dile sehī-ḳaddüm o serv-i nāza baḳduḳca

Olur sāmān[1758]-rübā-yı dil o ʿişve-bāza baḳduḳca

Dil derdi destinā ol nev-i nihāl-i nāze baḳduḳca

Derūnumda olur eski muḥabbet-tāze baḳduḳca

II.

Ẓārifāne naẓarda ʿışḳumı bilmişdür āhumdan

Ki ẓāhirdür dehenümden çıḳan dūd-ı siyāhumdan

Nümāyān gün gibi derdüm benüm ḥāl-i tebāhumdan[1759]

Baḫāne cū-yı rūy-māl oldıġum bilmiş nigāhumdan

Sehī-serv-ḳadden ṣaffında olmam tāze baḳduḳca

III.

[1751] Pervāne gibi: Pervāne-ṣıfat D. (G. 310); Akpınar, Âgâh Dîvânı, s. 496.

[1752] Dîvân'da zemin şiirin bu beyiti 5. beyit olarak geçmektedir. D. (G. 310); bkz. Akpınar, Âgâh Dîvânı, s. 496.

[1753] ribā: Ẕiyāde maʿnāsına.

[1754] Sālūs: Mekr u ḥīle ve fırībende ve riyā.

[1755] Salusalıñı ḫıẓr u müşaḥıyā ṣatardum T.: Dehrüñ ne ḳadar luṭf u ʿaṭāsını görürdüm D. (G. 310/V.); Akpınar, Âgâh Dîvânı, s. 496.

[1756] Dîvân'da bu zemin şiir 6 beyitten oluşmaktadır. Tahmîsi yapılan şiirde eksik olan beyit Dîvân'da şu şekilde geçmektedir. D. (G. 310); bkz. Akpınar, Âgâh Dîvânı, s. 496.

"Şebnem gibi āvīze-i gül olurdım
Ol mihr ile germiyyetüm olsaydı benüm de."

[1757] Nedîm mahlaslı bu zemin şiir Nedîm Dîvânı'nda bulunmamaktadır. bkz. Macit, "Nedîm Dîvânı", 2017, www.kulturturizm.gov.trhttp://ekitap.kulturturizm.gov.tr, (05.02.2024).

[1758] sāmān: Ṣabırdır.

[1759] tebāh: Fenā vü żaʿf ve nāciz ki ʿācizdir.

Niṣār-ı dürr-i ḥasret çeşm-i ʿāşıḳ ṣanma az eyler
Degül cevher virür ḥānın ḳabūlü çoḳ nīyāz eyler
İder pā-māl-i istiġnā-yı cān-suzāna nāz eyler
Ṭılsım u ṣabr u ārāmum şikest-i dest-i nāz eyler
O çeşmān-ı fiten-perdāz-ı efsün-sāza baḳduḳca

IV.

Ne ḳavs-ı süḫan-ter ebrū ḫadeng-i cān ḳüşi ġamze
Ki remy-i nermle menziler san çābuḳ-ter ġamze
Helāk itdi niçe zūr-āveri o Rüstem-i ġamze
O şūḫa tīġ-i ser-tīz-i teġāfül ʿarż ider ġamze
Nigāh-ı nāz ile gāhī dil-i ser-bāze[1760] baḳduḳca

V.

Uçurdı ḥˇāb-ı rāḥat-ı çeşm-i cānum bī-karar oldı
Heẓārāsā görüp bir gül-ʿiẓār ise bī-karar oldı
Rıżā ḳuşḳulanmaz mı göñül kim bī-karar oldı
Nedīmā murġ-ı dil evvel naẓarda bī-karar oldı
Nice aldurmamaḳ mümkin gör şeh-bāze baḳduḳca

389.

Taḫmīs-i Ġazel-i Rāzī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī[1761]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

İçmeyen şerbet-i hīcrānı cefāyı ne bilür
Dadmayan ṭuʿm-ı[1762] cevr-i ẕevḳ-ı cūdāyı ne bilür
Olmıyan dil-şode olʿişve-ḳażāyı ne bilür
Görmeyen bāde-i ġam-ı ẕevḳ u ṣafāyı ne bilür
Çekmeyen zehr-i sitem cām u vefāyı ne bilür

II.

Dökmeyen sīnesini def gibi ʿışḳıyla henüz
Duymayan naġme-i dil-tāb-ı hezārānı henüz
Bilmeyen berg-i rıżān-ı gül-i handāni henüz

[1760] ser-bāz: ʿĀşıḳ-i bī-bāk. Yaʿnī mecẓūb serbest.
[1761] Taḫmīs-i Ġazel-i Rāzī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī (?). *Râzî'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilememiştir.
[1762] ṭuʿm: Ṭaʿām.

Olmıyan maḥrem-i rāz-ı dil-i pür-sūz henüz
Nāle-i ḫoş-güdāz-ı dem-i nāyı ne bilür

[120a]

III.

Olmıyan çille-keş saḫt-i gümān-ı sitemüñ
İtmeyen sīnesini çün siper-i tīr-i ġamuñ
Ḳavs-ı cevrüñ ola bāz u şikeni Küstehemüñ[1763]
Çekmeyen bār-ı ġam-ı ḥasret ebrū-yı ḫamuñ
ʿĀşıḳ-ı ḫeste-dilüñ çektigi yāyı ne bilür

IV.

Derd-i ʿışḳ ile ciger-sūz-ı perīşān ḫāṭır
Girye-i şevḳ-i viṣāl ile perīşān ḫāṭır
Āh u feryād-ı hezār ile perīşān ḫāṭır
Olmıyan ʿışḳ ḫavasıyla perīşān ḫāṭır
Bülbülüñ itdügi cān-sūz nevāyı ne bilür

V.

Almayan ẕerre ḳadar olamaz āgeh rāzi
Būy-ı gīsū-yı dil-āvīz şeh-i mümtāzī
Şemme-i vaṣla gerek tā ki **Rıżā** ser-bāzi
Almayan būy-ı gül-i miḥnet-i ʿışḳı **Rāzī**
Ẕevḳ-ı gül-geşt-i çemenzār-ı belāyı ne bilür

390.

Taḫmīs-i Ġazel-i ʿĀrifī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī[1764]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Olmış niçe dil-beste-i zülf-i siyehüñde
Bilmem ne belā hūş-rübā-yı nigehüñde
Ser-bāz-ı fütādeñ niçe biñ cilvegehüñde
Ṣad-fitne nihān küşe-i ṭarf-ı külehüñde
Bir şive mi var olmaya her bir nigehüñde

II.

[1763] Küstehem: Nām-ı diger Rüstem.
[1764] Taḫmīs-i Ġazel-i ʿĀrifī ʿAleyhi Rahmeti'l-Ġanī (?). *Ârifî'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilememiştir.

Dil būy-ı viṣālüñ seḥer-i bād-ı ṣabādan
Aldı ḫaber-i revḥ[1765] eṣer-i bād-ı ṣabādan
Rāḥat-res olur rūḥa yine bād-ı ṣabādan
Hīç ḳurtula mı keşmekeş-i bād-ı sabādan
Dil-beste iken dāmen-i zülf-i siyehüñde

III.

Āşūfte[1766] dil-i hecrüñ ile itme dil-efkār
Ḳaḥr eyleme üftādeleri olma cefākār
Gülzār-ı cihān berg-i rıżān-ı ʿāḳıbetkār
Evrāk-ı ḫazān añlama ey şūḫ-ı sitemkār
Hep küştelerüñdür tevkīn-i ḫāk rehüñde

IV.

Ez-her cihet olmaz mı dil-i şīfteye[1767] mümkin
Ber-fürce-i[1768] reh-yāb-ı taḳarrüb hele mümkin
Ārām-ı göñül böyle devrde niçe olmaya mümkin
Her gün geçip ġuṣṣa ile viṣāl olmaya mümkin
ʿĀlem n'ider ey çarḫ-ı felek sāl ü meḥüñde

V.

Ruḫsā-yı der-i yārı ise ne yüz ile umarsuñ
Endīşe-i ḥāl eylemeyüp yine umarsuñ
Bilmem ne **Rıżā** böyle utanmaḳsız umarsuñ
Bu cürm ile yāruñ yine pā-būsın umarsuñ
Bilmez misüñ ey **ʿĀrifī** aṣlā küḥenüñde

[120b]

391.

Taḫmīs-i Ġazel-i Ḫāḳānī ʿAleyhi Rahmeti'l-Ġanī[1769]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

[1765] revḥ: Diñlenmek ki rāḥatdır. Tesellī-yi müfīddir.
[1766] Āşūfte: Müşevveşü'l-ḫāṭır ve maḫal-i dimāġ ve perīşān-ḥāl.
[1767] şīfte: Perīşān-ḥāl ve meftūn.
[1768] fürce: Şaḳḳu'l-ḥıyāṭ. Yaʿnī dīvar aralığı ve yarığı.
[1769] "Bu şiir, Hâkânî Dîvânı'nda bulunan 64. gazele yapılmış tahmistir." bkz. Abdülkerim Gülhan, "Hâkânî Mehmed Bey Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Dîvânı'nın Tenkidtli Metni", Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Doktora Tezi), Ankara, 1996, s. 160.

Be-kām olmaḳ be-fevḳ-i dil cihānda ṣanma kim meysūr
Terḥ-i[1770] ʿālemde gūn-ā-gūn degül ammā ferḥ-i mevfūr
İçenler bāde-i ʿirfān ne nişvān u ne ḫūd maḫmūr
Ṣafā yoḳ sāḳi-i mey-ḫāne fāriġ cām-ı dil meksūr
Figānum añlamaz[1771] dildār ise geh mest ü geh maḫmūr

II.

Cefā itmez mi ey dil ʿişve-bāz-ı yār ele girse
Olur mı cilve-baḫş-ı maṭlabuñ sāḳī ele girse
Dil endūhdan rehā mı neşʾe-rīz-i cān ele girse
Görünmez derd-i ġamdan çehre-i maḳṣūd ele girse[1772]
Ṣürāḥīden şarāb-ı ergūvān itmese feyż-i nūr[1773]

III.

Ḫoşā mevzūn-i ḳaddüñ serv-i nāz itmiş yed-i ḳudret
Ki itdi aḥsen-i taḳvīm-i zī-bende yed-i ḳudret
Hezār aḥsenet ṣunʿ-ı ṣāniʿ pāk yed-i ḳudret
Bülend itdi nihāl-ı bāġ-ı ḳadrüñ çün yed-i ḳudret
Şehā olmaḳ gerek dest-i erzāil dāmenüñden dūr

IV.

Ṭolardı bāng-ı şevḳ-engīz hey hey sāḳiyā meclis
Elinde cam-ı ser-şār ile gelseñ sāḳiyā meclis
Feraḥ-yābī çemān-ı[1774] dil-keşüñden sāḳiyā meclis
Yine bezm-i bihiştüñ ʿaynı olsa sāḳiyā[1775] meclis
Oḳunsa naġme-i māhūr içilse bāde-i engūr

V.

Suḥan-senc-i hünerdāruñ ṣalādur ṣad-hezārına
Leʾāl-i şiʿrime reşk eylemek aḫra hezārına
Rıżā zīver-dihi dihīm-i ʿirfāndur hezārına
Ḫıtāda naḳş iderdi görse tāc-ı zer-[1776] nigārına

[1770] Tereḥ: Ġuṣṣa ve ġam.
[1771] añlamaz: diñlemez D. (G. 64); Gülhan, Hâkânî Dîvânı, s. 160.
[1772] Görünmez derd-i ġamdan çehre-i maḳṣūd ele girse: Görünmez dūd-ı ġamdan çehre-i maḳṣūd-ı ʿirfānuñdan D. (G. 64/II.); Gülhan, Hâkânî Dîvânı, s. 160.
[1773] şarāb-ı erġuvān itmese feyż-i nūr: şarāb-ı ʿirfān olmıyıcaḳ menṣūr D. (G. 64/II.); Gülhan, Hâkânî Dîvânı, s. 160.
[1774] çemān: Ḫırāmān ki nāz ile yürüyüp ṣalınmaḳ.
[1775] sāḳiyā: bāḳīyā D. (G. 64/IV.); Gülhan, Hâkânî Dîvânı, s. 160.

Benüm **Ḫāḳānīyā** bu naẓm-ı güher-i Çīnümi faġfūr

[121a]

392.

Taḫmīs-i Müzeyyel Ġazel-i Ḫod[1777]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Pertev-i mihr-i cemāle māʾilim ḫırbā[1778] gibi

Ceẕbe-i ẕerrāt-ı ʿışḳ ile göñül şeydā gibi

Olsa şöhret-gīr-i ḥālüm ġam-ı yemim rüsvā gibi

Sevdigüm maḥbūb-ı dil-cū ḥüsni müsteẖnā gibi

Ḳāmet-i mevzūnı vālā ḳāmet-i Ṭūbā gibi

II.

Sert eser seyyāḥveş geşt eyledüm deşt ü deri

Hep geçirdüm ʿayn-ı cāndan mecmuaʿ-ı dil-berleri

Görmüşüm çoḳ şīve-i merdüm-firīb dil-beri

Gözümde şekl-i beşerde Ḥaḳ bilür nāz-perī

Çeşm-i nāzı ʿāşıḳın medhūş ider ḥūrā gibi

III.

Ḫaṭṭ-ı sebzā-rengīn[1779] itdüm der-ḫayāl-i ṣaḥn-ı dil

Ḫoş çemen-zār-ı muṭarrā oldı gūyā ṣaḥn-ı dil

Āb-ı yār-ı çeşm-i dile ṣulanur ṣaḥn-ı dil

Ḳāmet-i serv-i dil-ārā rīşe-gīr-i ṣaḥn-ı dil

Lāne yapdı fāẖte-i şevḳ anda ḫoş-āvā[1780] gibi

IV.

Her nihāl geldi ancaḳ gülşene zībā-fezā

Olmasa müjgān-ı nīşter-kār-veş ḫār-ı cefā

Bū-yı gül eyler zekām-ı kām ḳoḳmaḳ nā-revā

Sünbülüñ var şemme-i ṭībi velī olmaz devā

[1776] zer: ber D. (G. 64/V.); Gülhan, Hâkânî Dîvânı, s. 160.

[1777] *"Ġazel-i Müẕeyyel Berâ-yı Midḥat-i Müfti-i Yeñi-şehr-i Fenār"* başlığı ile Dîvân'da geçmektedir. Dîvân'da 13 beyitten oluşmaktadır. Mecmuada ise, bu tahmîs 21 bendden oluşurken; Dîvân'da 13. beyitten sonra yeni bir şiire geçilmiştir. Şiirin mahlası ise, 12. bendin zemin şiirinde geçmektedir. D. (G. 553); bkz. Tuğluk, Ali Rızâ'î Dîvânı (Yayıma hazırlanmaktadır.)

[1778] ḫırbā: Gülşen-i güle güneşe maʾil. Güneşle bile döner.

[1779] sebzā-renk: Nev-ḫaṭṭ-ı siyah.

[1780] āvā: Āvāz u ṣadā.

Baña eftimūn-ı gīsū dāfiʿ-i sevdā gibi

V.

Müşk-būyā ṭurralar bildüm siyeh-fām oldığın
Reng-i ḫan-dīde-ruḫ kim belli gül-fām-ı oldığın
Ḫūyı şanma gül şuyudur ol ʿaraḳ-fām oldığın
Micmer-i dilde yaḳup ḫāl-i siyeh-fām oldığın
Nefḫa-i[1781] ʿışḳ ile bildüm ʿanber-i sārā[1782] gibi

VI.

Üstüḫˇān-res oldı el-ḫaḳ deşte-i ḥasret benüm
Hīç ḳabūl-i merhūm itmez pāre-i firḳat benüm
Kār ider cerḥa olaydı merhem-i vuṣlat benüm
Laḥẓa-i çeşm-i iltifātı cānuma minnet benüm
Şübhesiz dil-mürdemi iḥyā ider ʿĪsā gibi

VII.

Hīç ayılmaz dil-i siyeh-mesti hicrān el-amān
Sāġar-ı ümmīd der-destüm tehīdür el-amān
Düşdüm ey āyā ḳalender elümal el-amān
Bilemem keyfiyyetin ya sırrı nedür el-amān
Laʿlin añsam mest olur dil-nūşī-i ṣahbā gibi

VIII.

Dil-gerāy[1783] olur ʿaceb ġayrılere ol seng-dil
ʿĀşıḳa eyler taʿāmı cevr ile ol seng-dil
Ger ḳabūl itse virürdüm naḳd-i cān ol seng-dil
Seng-rīze[1784] ṣaymıyor raḥm eylemez ol seng-dil
Döktigüm eşk-i taḥassür lüʾlüʾ-i lālā[1785] gibi

IX.

Māniʿ-i vaṣl baḫt-ı nā-sāzum mıdur
Künc-i ḫūriye atıldıḳ baḫt-ı nā-sāzum mıdur
Göremem rūʾyāde yārı baḫt-ı nā-sāzum mıdur
Yārdan tehcīre bāʿiṣ baḫt-ı nā-sāzum mıdur

[1781] nefḫa: Ḳoḳlamaḳ.
[1782] sārā: Ḫāliṣ u ḫāṣ.
[1783] dil-gerāyı: Meyyāl-i dil
[1784] Seng-rize: Ḫurda ṭaş.
[1785] lālā: Rūşen ṣıfat-ı lüʿ lüʿ.

Rāżıyum ḫāṭır-güẕārı eylese ḫūlyā gibi

X.

Revnaḳ-ı ṣadr-ı ṣafā olmaḳda tenhā o şūḫ
Sevdigin yād eylemez bilmez neden tenhā o şūḫ
Bezm-i mehtāba gider aġyār ile tenhā o şūḫ
Kūşe-i şeb-tār-ı[1786] ġamda ḳalmışum tenhā o şūḫ
Nā-sezāyā pertev-efgen māh-ı şeb-ārā gibi

[121b]

XI.

Ceyş-i fitne-ḫīz-i zülfin ḳaldırup gördüm meded
Kākülin ser-leşker-i şeb-ḫūn idüp bildüm meded
Bu sevād-ı fitneye ṭāḳat gelür mi hey meded
Kimlere kılsam şikāyet ol sitem-ḫūdan meded
Ġamze-i fettānı dilde māʾil-i yaġma gibi

XII.

Ġam me-ḫor ey dil ẓahruñdur senüñ ol bī-gumān
ʿAṭf-i çeşmā-ġīl-i[1787] luṭfi saña olur her zemān
Tūtyā-sāy-ı cilā baḫş-i dilerseñ şāygān[1788]
İktiḥāl-i ḫāk-pāyı iftiḫār-ı ʿayn-ı cān
Eyle istişfā **Rıżā** ez-dil devā-cūya gibi

XIII.

Fāʾiḳ-i dānişverān[1789] u server-i ehl-i nühā[1790]
Mālik-i fenn-i edeb mānend-i ẕāt-ı Murtażā
Maʿden-i fażl u vefā vu menbaʿ-i ḥilm u ḥayā
Nāmdāş-ı faḫr-i ʿālem nāmdār-ı Muṣṭafā
Kāmil-i ʿirfān-şīyem[1791] ʿallāme-i beyżā gibi

393.

Taḫmīs-i Müzeyyel Ġazel-i Ḫod[1792]

[1786] şeb-tār: Leyleṭu'ż-żalāma
[1787] çeşmā-ġīl: Göz ucıyla baḳmaḳ.
[1788] şāygān: Vüsʿat ki ferāḫi dirler.
[1789] dānişverān: ʿūlemā gibi cemʿdir.
[1790] nühā: Cemʿ-i nühiye ki ʿaḳıldır.
[1791] Kāmil-i ʿirfān-şiyem: Kāmil ü fāżıl-şiyem D. (G. 553/13); Tuğluk, Ali Rızâ'î Dîvânı, s. 752.
[1792] Mecmuada, *"Taḫmīs-i Müzeyyel Ġazel-i Ḫod"* ile tek başlık altında devam eden bu manzumenin 14. bendin zemin şiiri Dîvân'da 554. gazel olup, 8 beyitten oluşmaktadır. Ancak bu mecmuada tek başlık altında

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Ser-firāz-i mekremet-kārān u seydūdet-şiʿār
Meḥfel-ārāyı kemālet-kuh-ı temkīn u vaḳar
Şeb-çerāġ-ı lücce-i ḳırmı'l[1793]-ḳūrūm rūzgār[1794]
Müfti-i şehr-i Fenār ol Seyyid-i ʿAlī-tebār
Şemʿ-i ẕātı ḥaḳ bu kim şehre fürūġ-efzā gibi

II.

Görse fażlın İbn-i Ṣābit ṯāni-i Nuʿmān
Faḫr-ı ẕātuñ görse Rāzī fażlına ḥayrān olur
Geh ʿaṣāyı pūr-ı ʿİmrān gāhīce ṣüʿbān olur
Ḫāme-i muʿciz-beyānı mülzem-i nā-dān olur
Sāḥa-i kāġıdda cünbiş itse ejderhā gibi

III.

Gerçi kāġıd pāredür ẓāhirde fetvā ruḳʿası
Çoḳ ḫavāṣı var ḥamāʾil gibi fetvā ruḳʿāsı
Çoḳ sevādı itmede tebeyüż fetvā ruḳʿāsı
Pür-devādur derd-i müsteftīye fetvā ruḳʿası
Ḥāṣiyet var anda yümn ile yed-i beyżā gibi

IV.

Ḳıldı be-yenbūʿ-ı maʿārif anı Rabbi müsteʿān
Müstefed-i feyż olur her kim olursa der-suḫān
Her ne dem taʿlīm içün ṭullāba fetḫ itse dehān
Öyle feyżā-feyż-i gevher-pāş-ı taḳrīr u beyān
Ṭabʿ-i pāki dersde mevc-āver-i deryā gibi

V.

Teslīyyet-baḫş-ı dil-i ġamgīn oldı luṭfla
Kim şefīḳ u ġam-gūsārım[1795] tā-ezeldür luṭfla
Hem penāgāh u vefādārumdur el-ḥāḳ luṭfla
Bir teveccüh eylese ez-dil eger kim luṭfla

---

toplam 21 bend olarak yer almaktadır. Bu yüzden Dîvân'da bu zemin şiirin mahlas beyti bulunmamaktadır. D. (G. 554); bkz. Tuğluk, vr. [167b], Ali Rızâ'î Dîvânı, s. 752-753.

[1793] ḳırm: Mihter ki ulu kişi. Ḳūrūm cemʿidir.

[1794] rūzgār: ʿAṣr u zamān.

[1795] ġam-gūsār: Dāfiʿ-i ġam.

Çoḳ tesellīdür baña yek-naẕrada kīmyā gibi

VI.

İẕdiyād-ı ʿāfiyetle şād ide bār-ı Ḫudā

Kām-yāb itsün murādınca anı bār-ı Ḫudā

Hem ḳabūl ide duʾāmız Ḥażreti bār-ı Ḫudā

Ṭūl-ı ʿömr ile muʿammer[1796] eyleye bār-ı Ḫudā

Menfaʿat-yāb ola herkes virdigi fetvā gibi

VII.

Nādir ü nā-yāb olur el-ḫaḳ vücūd-ı nāziki

Nüsḫa-i ẕī-ḳıymet u nuḫbe[1797] vücūd-ı nāziki

Raḥle zīb-i cā-yı fetvādur vücūd-ı nāziki

Meḥfaẓat-pīrā-yı emn ola vücūd-ı nāziki

Neşr-i aḥkām eyledükce nüsḫa-i kübrā gibi

VIII.

Çoḳ zemān iftā ile şuġl eyledükce Ḥaḳ ide

Kim rekīn-i[1798] ẕāt-ı pākīn rukn-i[1799] fetvā Ḥaḳ ide

Ḫāmesin mīzābveş fetvāya dāʾir Ḥaḳ ide

Mesned-i fetvāda ḳāʾim oldıġunca Ḥaḳ ide

Çün maṭāf-ı ehl-i ḥācet Kāʿbe-i ʿulyā gibi

[125a]

394.

Taḫmīs-i Ġazel-i Riyāẓī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī[1800]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

Senden ey dil-şode ne āh-ı derūn isterler

Ne de bī-mārī-yi ḥasretle zenūn isterler

Ṣafvet-i ḳalble pür-derd-i derūn isterler

Senden ey dīde ne ḫūn-ābe ne ḫūn isterler

Pāk-bāzī-yi naẕar-sūz-ı derūn isterler

[1796] muʿammer: muvaffaḳ D. (G. 554/VI.); Tuğluk, Ali Rızâ'î Dîvânı, s. 753.
[1797] nuḫbe: miṣl-i nuḫbe ḫıyāru'ş-şeyʿ bihterīn-i çīzi.
[1798] rekīn: Ḳavī ve vuḳūr beyyinü'r-rekāna.
[1799] rukn: Kūşe ve kenāre-i divār ve dūdmān ve cānıb-ı ḳavīter erkân cemʿi.
[1800] Taḫmīs-i Ġazel-i Riyāẓī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī (?). *Riyâzî'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.

II.

Āhla naḳd-i kerem ṣanma niṣār eylerler
Cevr-i hicrānı saña belki küṣār eylerler
Dil-i üftādeyi nāz ile figār eylerler
Hem alurlar dil-i bī-ṣabr u ḳarar eylerler
Yine ʿuşşāḳdan ārām u sükūn isterler

III.

Zūr ile ʿışḳ olamaz oldı hebā Kūhken'üñ
Ser-i belā tīşe-i zūr olmadı mı Kūhken'üñ
Oldı hep kūşişi ifnā ʿömri Kūhken'üñ
Zūr-ı bāzūsı ne kār eyledi gör Kūhken'üñ
Bunda bī-mārī-yi dil baḫt-ı ẕünūn isterler

IV.

Rāh-ı ʿaḳlı ṭutamaz ʿāşıḳa hīç el virmez
ʿĀr olur ʿāḳıla ʿışḳuñ yolu hīç el virmez
Şīşe-i ʿārı ḳırar mı ʿuḳalā el virmez
ʿIşḳda būḳlemūnī-i ḫıred el virmez
Sāde-dil ʿāşıḳ-ı yek-renk cünūn isterler

V.

Geşti hamūn-ı cünūn ile **Rıżā** ʿışḳ olmaz
Delirüp kūh-be-kūh gezmekle ʿışḳ olmaz
Kūşe-i mey-gededе yatmaḳla ʿışḳ olmaz
Ey **Riyāżī** mey-i şevḳ içmekle ʿışk olmaz
Bunda ser-mestī-i ḫūn-āb-ı derūn isterler

395.

Taḫmīs-i Ġazel-i Viṣālī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī[1801]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Çoḳ sūd-ı fenā az ziyānkārına degmez
Kālā-yı murād dād-ı sited-kārına degmez
Feryād-ı hezār-ı revnaḳ gülzārına degmez
Gül-berg-i cihān serzeniş ḫārına degmez

[1801] Taḫmīs-i Ġazel-i Viṣālī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī (?). *Visâlî*'ye ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.

Mehveşleri de ṭaʿne-i ʿaġyārına degmez

II.[1802]

Ser-bāzī-yi ʿuşşāka göre vuṣlat-ı cānān

Olsaydı deger naḳd-ı ʿömr-i vuṣlat-ı cānān

Ġayrile emer ḳand-ı lebin vuṣlat-ı cānān

Hicrānına degmez ne ise vuṣlat-ı cānān

ʿİşret didigüñ ʿusret-i āzārına degmez

III.

Kim gördi merāmınca felekde ḥarekātı

Hep keç-revīdür devr iderekden ḥarekātı

Pā-māl fenādur dönerekden ḥarekātı

Ṣad-sāla murād üzre sipihrüñ ḥarekātı

Yek-rūzi ānuñ gerdiş-i āzārına degmez

IV.

Dükkānına sermāye cefādur her denīnüñ

Encām-ı kesād-ı aḫz u ʿaṭādur her denīnüñ

Kim ki sezā cāmesi yoḳ dehr-i denīnüñ

Bu emtiʿe-i fācire-i dehr-i denīnüñ

Alışverişi ṣıḳlet-i bāzārına degmez

V.

Bu dār-ı fenā içre **Rıżā** bezm-i viṣāli

Cemʿinde teşettüt oluyor añla zevāli

Virān-şodedür ḫāne hebā cümle riḥāli[1803]

Āsāyiş u rāḥat didigüñ nesne **Viṣāli**

Anuñ taʿb çarḫ-ı sitemkāruña degmez

[125b]

396.

Taḫmīs-i Ġazel-i Ṣāfī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī[1804]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Uṣandum ilf-i[1805] cemʿ-i āşinā cūş-ı edādan da

[1802] Derkenârdır.
[1803] raḥl: Mesken ve esās riḥāl cemʿi.
[1804] Taḫmīs-i Ġazel-i Ṣāfī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī (?). *Sâfî*'ye ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.

Çekildüm hem-dem-i[1806] şībā-zabān-[1807] bu'l-vefādan da
Ben oldum dest-şū-yı sāḳī-i neş'e-fezādan da
Çekildüm bezm-i cemʿden cām-ı laʿl-i dil-rübādan da
Ferāġat eyledüm rūḫāni cismāni ṣafādan da

II.

Heme-şeb-tā-seḥer zārum ki dildār eyledi ibʿād
Beni bir yād ider yoḳ aġlarum ben eylerüm feryād
Ne kām aldum ne rāḥat-res-i cihānda bu dil nā-şād
Hücūm-ı eşkimi ṭūfān-ı āhum eyledi ber-bād
Dirīġā bulmadum neşv ü nemā āb u havādan da

III.

Ḳumāş-ı şevḳimi kāz-ı[1808] ümīdimle biçüp kesdüm
Boyunca çıḳmadı ḥayfā meger kim ölçüsüz kesdüm
Ben isrāf eyledüm ol kāleyi öġrenmeyüp kesdüm
O ser-bāzım ki zülf ü laʿl-i cānāna virüp kesdüm
Taʿalluḳ riştesin cān u dil derd-i āşinādan da

IV.

Maṣūndur dil-ḫırāşīden tekellüf itmeyen ʿāḳil
Kudūretden degül ḫālī ḥarīs-i kām olan ʿācil
Be-kām āhestedür rū-merd-i ṣabūr olursa da rācil
Olur vāreste iḳbāl-i cihāna olmıyan māʾil
Ġam-ı dehr-i fenādan ḳayd-ı teklīf-i beḳādan da

V.

Rıżā bī-zār iden dürlü ḫayālāt u ḫavāṭırdan
Süfenc-i[1809] nedemle sildüm murādum levḥ-i ḫāṭırdan
Tekeffüfle[1810] temettüʿ[1811] eyledüm isḳāṭ-ı ḫāṭırdan
Çıḳardum ḫavf-i aġyār u viṣāl-i yāri ḫāṭırdan
Ḫalāṣ oldum dil-i **Ṣāfi** gibi ḫavf u recādan da

[1805] ilf: Ülfeti ünsiyet.
[1806] hem-dem: Hem-ṣoḥbet.
[1807] şībā-zabān: Faṣīḥu'l-lisān. Ṭatlu dilli.
[1808] kāz: Maḳaṣ.
[1809] Süfenc: Üsfenc. Sünger müşterek bi'l-ʿarabi.
[1810] Tekeffüf: El uzadup cerr itmek.
[1811] temettüʿ: Nefʿlenmek.

397.

Taḫmīs-i Ġazel-i Āgāh ʿAleyhi Raḥmeti'llāh[1812]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Ey hüdhüd-i cüyende sebādan mı gelürsin
Yā sū-yı dil-ārā-yı hūdadan mı gelürsin
Āheng-i ḥicāz-ı ile minādan mı gelürsin
Cānā dil-i erbāb-ı vefādan mı gelürsin
Ey Ḳaʿbe-i maḳṣūd ṣafādan mı gelürsin

II.

Geh gülşen-i nāzişde ḫırāmān bulınduñ
Geh meclis-i aġyārda hem-sāz bulınduñ
Ne kūh-ı gīrānda ne aḳṣāda[1813] bulınduñ
Şebnem gibi gökde aranur yirde bulınduñ
Ey mihr-i cihān-tāb semādan mı gelürsin

III.

Sevdā-yı siyeh-mevc-i ḫaṭından niçe gecdüñ
Ol ṭurrā ser-fitneden ammā niçe gecdüñ
Ol ḫūş-rübā dāne-i ḫālden niçe gecdüñ
Ey murġ-ı dil ol zülf-i siyehden niçe geçdüñ
Yā taḫt-ı saʿādetle[1814] hümādan mı gelürsin

IV.

Dil mużṭarib daġdaġdan[1815] fersā ile gāhī
Beñzi sararır ʿāşıḳuñ ol ceẕb ile gāhī
Ne sırdur ʿaceb ceẕbe-i dil olmada gāhī
Bu mużṭarib olmak neden ey ceẕbe-i gāhī[1816]
Bilmem sefer-i kāh-rübādan mı gelürsin

V.

Sūziş ile bālā-rev olur şuʿle-i āhum

[1812] D. (G. 290); Akpınar, Âgâh Dîvânı, s. 476.
[1813] aḳṣā: Uzaḳ olan yere. Ḳaṣyād daḥi dirler.
[1814] taḫt-ı saʿādetle: baḫt-ı saʿādetle D. (G. 290/III.); Akpınar, Âgâh Dîvânı, s. 476.
[1815] Daġdaġa: Tereddüt ve ḳucaḳlanmaḳ ve ḫalecān-ı ḳalb.
[1816] Âgâh Dîvânı'nda yer alan 290. gazele ait zemin şiirde böyle bir beyit yoktur. D. (G. 290/IV.); bkz. Akpınar, Âgâh Dîvânı, s. 476.

Bu ḥırḳat[1817] ile ḫavfum odur āteş-i āhum
Ṣararsa yaḳar mertaʿ-i[1818] ümmidimi āhum
Ḫuşk eyledi kişt-i emeli yeʾs ile āhum
Ey ebr-i kerem āb-ı beḳādan mı gelürsin

VI.

Aġyār seni sevmekle ṣanma ararlar
Dostāne degüldür ʿillete mebnīdür ararlar
Dost arayicek çār-çeşm ile ararlar
Yārān seni ber-geşte[1819] nigāh ile ararlar
Ey şāhid-i iḳbāl ḳafādan mı gelürsin

VII.

Ey şīve-ger-i kebk-i ḫırāmān kime varduñ
Kāşāne-i[1820] ġamnāk-ı **Rıżā-cū** ʾya mı varduñ
Ḥayret-zede-i ḫālüñi gördüm kime varduñ
Ey reşk-i perī külbe-i[1821] **Āgāhā** mı varduñ
Vaḥşet[1822]-zedesüñ dām-ı belādan mı gelürsin

[126a]

398.

Taḫmīs-i Ġazel-i Vaḥdetī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī[1823]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

Nār-ı ʿışḳuñla kebāb oldı ciger n'olsa gerek
Döndi ṣahbāya sirişk aġlamadan n'olsa gerek
ʿAşıḳ-ı ġamzedeyüm[1824] tā ezelī n'olsa gerek
Cānumı ḳaşuña ḳurbān ideyüm n'olsa gerek
Alnuma kilk-i ḳażā çekdügi resm olsa gerek

II.

[1817] ḥırḳat : Yanmaḳ.
[1818] mertaʿ: Merʿī.
[1819] ber-geşte: naẓar-ı ʿaks.
[1820] kāşāne: Ḫāne-i muḫṭaṣar.
[1821] külbe: Ḫāne-nīgīn ve muḫṭaṣar.
[1822] Vaḥşet: Ḫavf u ġam aña yalñızlıkda ʿārıż olur.
[1823] "Bu şiir, Dimetokalı Vahdetî Dîvânı'nda bulunan 71. gazele yapılmış tahmistir." bkz. Yılmaz Öztürk, "17. Yüzyıl Şairlerinden Dimetokalı Vahdetî'nin Dîvânı'nın Tenkitli Metni", Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 89.
[1824] ġamze: Ḫaste-ḥāl.

Ṭālib-i vuṣlat iseñ ʿışḳ ile tālān olalım

Āteş-i āhla her dem dili sūzān olalım

Bī-riya tā seḥeri şevḳ ile seḥrān olalım

Āḥıret ister iseñ dünyāda giryān ol kim

Ḥˇābda aġlayan ey dil uyanup gülse gerek

III.

Olma şādān-ı iġnā dünyāda ise nāḳıd-ı[1825] zer

Batdı Ḳārun yire nā-büdd ne ḫızāne güher

Bes bahār ile ḫizāne[1826] ʿārif iseñ eyle naẓar

Gülme pul çocuḳluġuna gül gibi ey ṣāḥib-i zer

Sararup berg-i ḫazān gibi ruḫuñ ṣolsa gerek

IV.

Arż-ı vāsıʿ ına saña olmış dīḳ-i dīḳ-i mekān

İztirādı olur āḫir ne gümān ḥufre[1827] mekān

Sen görürdüñ cebel-i şāhiḳi çün pīşe-i mekān

Kef-i mīzānuñı ṭoldurmaz iken kevn ü mekān

Bir avuç ṭopraḳ ile iki gözüñ ṭolsa gerek

V.

Kūh Ḳāf olur ise cāygeh-i ẕevḳ u ṣafā

Merg-i nezdikküñ ḥabl-ı verīdden[1828]ammā

Olsa ferżā ki nişīmen saña ʿarş-ı ʿulyā

Ḳaʿr-ı deryāra yirüñ ṣırça sarāy olsa dilā

Seni ġavvāṣ-ı ecel anda daḫı bulsa gerek

VI.

Tā-be-key mest-i mey ġafletüñ eyvāh **Rıżā**

Ṣaḥve-i nedemle āḫir diyesin vāveylā

Bezm-i fānidān ayaġın çeküp ol ġam-fersā

Dem bu demdür berü gel bezm-i ġama **Vaḥdetīyā**[1829]

[1825] nāḳıd: Ḫāzın ve ṣarrāf.

[1826] ḫizāne: Cemʿ-i ḫazine.

[1827] ḥufre: Çuḳur.

[1828] ḥabl-ı verīd: Şāh ṭamara dirler.

[1829] Dîvân'da bu zemin şiir 7 beyitten oluşmaktadır. Ancak bu zemin şiirin 6 beyitine tahmîs yapılmıştır. Tahmîsi yapılmayan beyit Dîvân'da şu şekildedir. D. (G. 71); bkz. Öztürk, Vahdetî Dîvânı, s. 89.

"Ebedü'd-dehr didi ṣanma ḳalam dünyāda
Çār u nā-çār dilā zinde olan ölse gerek."

İçelüm bāde-i ʿışḳı diyelüm n’olsa gerek

399.

Taḫmīs-i Ġazel-i Mācid ʿAleyhi’r-Raḥmeti’llāhi’l-Vaḫd[1830]

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

I.

Tarīk-i ʿışḳa saʿyum benüm hebā mı ṣanur

Fiġān ū ẕārımı ḥayfā ḳurı āvā[1831] mı ṣanur

Bu dūd-ı āhumı görse yine riyā mı ṣanur

ʿĀceb ki ʿışḳum ol āfet benüm edā mı ṣanur

Bu rütbe süzişimi germ-i hevā mı ṣanur

II.

Cefā-yı tābişgen[1832] el-amān yiter besdür

Ki āh-ı dil-şode[1833] alma amān yiter besdür

Yiter bu cevr-i firāvān yiter yiter besdür

Amān amān bu teġāfül yiter yiter besdür

Ḫulūṣ u mihrimi cānum benüm riyā mı ṣanur

III.

İder nevāzīşi ġayre ʿabüs vechi baña

Güle mukārin ḫār ū hezār zār-efzā

Bu cān-güdāzi-i derdim kime diyem ammā

Be-kāmī ʿadd ider aġyāre luṭfuñı ābā

Cefāyı ol meh-i bīgāne dost u vefā mı ṣanur

IV.

Fütādesin acımaz pay-māl idüp gitdi

Bu ḫāk-sār[1834] kim ola dimez geçüp gitdi

Ṭanīn-i[1835] güşlı enīnim işitmeyüp gitdi

Bıraḳdı pister-i ġamda beni ḳoyup gitdi

Ṭabīb-i nev-hevesim derdime devā mı ṣanur

[1830] Taḫmīs-i Ġazel-i Mācid ʿAleyhi’r-Rahmeti’llāhi’l-Vaḫd (?). *Mâcid’e* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilememiştir.
[1831] āvā: Ṣadā.
[1832] tābişgen: Ṭāḳat ḳırıcı ve kesici murāddır.
[1833] dil-şode: ʿĀşıḳ.
[1834] ḫāk-sār: Ṭopraġa mensūb. Yaʿnī düşkün ve bī-kes.
[1835] Ṭanīn: Sinek ve ḳāz velākin āvāzı bi’l-istiʿale inildi āvāzı murāddır.

V.

Fedā-yı ʿışḳuñla varum ne şübhe bir şey mi
Nuḳūd-ı ʿömrümi virmek yoluñda bir şey mi
Güvāh-ı ṣıdḳıma Ḥaḳ'dur fedā da bir şey mi
Nuḳūd-ı mā-ḫasal cān ū dilde bir şey mi
Velī viṣālüñe ʿāşıḳ anı bahā mı ṣanur

[126b]

VI.

Metāʿ ı ʿışḳ-ı **Rıżā-cū** olur mı hīç kāsid[1836]
Ki çarşu-yı masūn hīç kesid-i gül fāsid[1837]
Biżāʿaya anda ṣadaḳatle ʿāşıḳān-ı nāḳid[1838]
Şikāyetim yine senden sañadur ey **Mācid**
Meger ki ʿaḳlı olan ʿışḳı hīç ṣafā mı ṣanur

400.

Taḫmīs-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1839]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Cihāna pertev-efgende miṣāl-i ḫod tābende
Bulunmaz ol mah cūyende meger kim dilde tābende
O mihr-i ḥüsni tābende görüp dil oldı ise tābende
Felekde var mı tābında ḥoşā kim öyle bende
Kamerveş olsa tābende göñül bir nāzuñ yiter

II.

Bulunmaz degme gülşende ruḫunveş verd-i zībande
Degül serv-i ḥıramānında meşābe-i ḳadd-i nāzende
Hezārān ḥüsnine bende yalñız dil degül bende
Fütādan sañadur bende-i ezelden olmışum bende
Derinde olmaġa bende-i göñül bir nāzenīn ister

III.

Biʿāduñ gerçi żacretdür derūnda derd-i vuṣlatdur

[1836] kāsid: Nā-revā.
[1837] fāsid: Tebāh-ı ḥāl u kār.
[1838] nāḳid: Ṣāḥib-i naḳd u be-maʿnaḫāzın ve ṣarrāf.
[1839] Taḫmīs-i Velehu Rahmetu'llāhi ʿAleyh (?). *Mâcid*'e ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilememiştir.

Ḳassemnālda[1840] bu ḳısmetdür rıżāyınā ṣanma şekvetdur
Göñül muhtāc-ı şefkatdür dirīġ itme mürüvvetdür
Dilim ṣad çāḳ-ı miḫnetdür esīr-i künc-i firkatdür
Muḥabbet başḳa ḥāletdür göñül bir nāzenīn ister

IV.

Ḫayālüñ ġamz-daşımdı tesellādur bañā şimdi
Degüldür dem-i hevā şimdi be-luṭf-ı ḥaḳḳ **Rıżā** şimdi
Bulup bāb-ı revā şimdi bilüp cāy-ı sezā şimdi
İdüp kesb-i ṣafā şimdi olup ʿışḳ-āşinā şimdi
Muḥaṣṣıl **Mācidā** şimdi göñül bir nāzenin ister

401.

Taḫmīs-i Ġazel-i Sebḳatī ʿAleyhi'r-Raḥmeti'llāhi'l-Ġanī[1841]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

Serv-i nāzım yine nāzende-i selvet geldi
Dil-rübā-yı āfet cān-baḫş-ı beşāşet[1842] geldi
Bezm-i ġamnāka ḫoşā veche ṣabāḥat[1843] geldi
Müjde ey çeşm-i elem-dīde ol āfet geldi
Meyve-i naḫl-i ümīd sāye-i behcet geldi

II.

Gördüm ol ʿārıż-ı ḫoy-gerde gül-āb-ı ālūde
Gülüşünden bilinüp belli şitāb-ı ālūde
Leb-i rengīni ṣorma şarāb-ı ālūde
Nev-şüḳūfte gül ruḫsārı hicāb-ı ālūde
Bülbül naġme-zen āfet-i rāḥet geldi

III.

Çeşmi mekkār-ı müsellem idugüne ṭāliḳ
Arama deşne-i ebrū gibi ġayrı lāʾiḳ
Hele ol ḥāl-i siyeh oldı ise güvāh-ı sābıḳ
Ġamze pür-kīn u leb-āmūz-ı ʿitāb ʿāşıḳ

[1840] Zuhruf: 43/32.
[1841] Taḫmīs-i Ġazel-i Sebḳatī ʿAleyhi'r-Raḥmeti'llāhi'l-Ġanī (?). *Sebkâtî'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilememiştir.
[1842] beşāşet: Güler yüzlülük.
[1843] ṣabāḥat: Güzel yüzlülük.

Ḳasdı cānā yine ol ser-keş-i naḫvet geldi

IV.

Müjde ey dil ki hele aluña ḫūyı dönmüş

Ṭaliʿ im yine müsāʿid gibi saʿde dönmüş

Rū-yı maḫzūn göñül semt-i ḥubūra[1844] dönmüş

Dil-ḫırāşi-i sitemden o cefā-cū dönmüş

Müjde-i vaḳt-i ṭarab cilve-i vuṣlat geldi

V.

Ġussayı maḥv idegör şimdi **Rıżā** behhāc[1845] ol

Bezm-i şādīde hemān māh-ṣıfat vehhāc[1846] ol

Ferḥat-efzā-yı sürūd eyleyerek hezzāc[1847] ol

Taʿne-gūyā-yı hasīd-i pişeye nev-āmāc[1848] ol

Sebḳatī ḫāneñe çün yār-ı mürüvvet geldi

[127a]

402.

Taḫmīs-i Ġazel-i Nedīm ʿAleyhi'r-Raḥmeti'llāhi'l-Kerīm[1849]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Beni bī-zār-ı[1850] ḥasret eyledüñ sen daḫı bī-ẓār ol

Dil-efkār[1851] eyledüñ derdüñ ile sen de dil-efkār ol

Dil-i ġam-gīnimi zār eyledüñ sen daḫı pür-zār ol

Hücūm-ı nāle-i şeb-ġīrden ẓālim ḫaberdār ol

Beni bī-mār-ı hicrāñ eyledüñ sen daḫı bī-mār ol

II.

Olursañ rīşḫend[1852] naḫl mekr ile ʿālemde sen mākir

Görüp raḥm eyle bir üftādeye celb idegör ḫāṭır

Füsūn-ı[1853] dil-firībī ṭavr ile mānende-i sāḥir

[1844] ḥubūr: Şādlıḳ.
[1845] behhāc: Ġāyet sevinci.
[1846] vehhāc: Ġāyet münīr ve mużī.
[1847] hezzāc: Ġāyet ırlayıcı.
[1848] āmāc: Nişāne-i tīr. Yaʿnī hedef.
[1849] D. (G. 77); Macit, "Nedîm Dîvânı", s. 241.
[1850] bī-zār: Uṣanup ṭāḳati ḳalmamaḳ.
[1851] dil-efkār: Ḫāṭır-ı keder ve mükedder ve müşevveş.
[1852] rīşḫend: Ṣaḳala gülmekden ʿibāret. Murād hezl ile açmazdan ḥīledir.

Gelüp[1854] bir derd-mendi aldayup mekr itme tek kāfir
Dilerseñ ādem öldür yāre kes ḳan iç ciġer-ḫār ol

III.

O ʿaks-ı ẕıll-ı fitne-ḫīz ṭurre nāfe dek inmiş
O siḥr-āmūz kākül-i hişte[1855] olmış nāfe dek inmiş
Siyeh-tāb-ı mücdaʿad gīsū-yı āb nāfe dek inmiş
Çözülmüş tüġmeler çāḳ-i girībān nāfe dek inmiş
Buña ṣabr olınur mı zāhidā sen ʿāşıḳ-ı zār ol

IV.

Bezmde nūş-ı meyle neşve-yāb olmaḳ degül maṭlūb
Ki ḫand-ā-ḫand[1856] ẕevḳ-ı mestkāre ṣanma kim maṭlūb
Kirişmekār-nāzük dil-rübāyī cilvedür maṭlūb
Hemān ser-meclis-i rindāna gelmekdür baña[1857] maṭlūb
Gel ey bīgāne-meşreb bāde içmezsen ḳadehkār ol

V.

Revā mı kec-nigāh-ı cān-gezāyī[1858] ṭālib-i vaṣla
Gel itdürme derūnı āh u zārı ṭālib-i vaṣla
İdersüñ şimdi gün-ā-gün cevri ṭālib-i vaṣla
Olur bir gün ki sen de yoḳ dimezsün ṭālib-i vaṣla
Hemān doġrusı ʿömrüm ḫāṣılı ʿālemde sen var ol

VI.

Degül ādem melek ḫayrān olur ey āfet-i devrān
Ne cānlar oldı ʿışḳuña fedā ey āfet-i devrān
Rıżā-cū olup hemān-ı ḥüsn ey āfet-i devrān
Nedīmā'nın budur ancaḳ sözi[1859] ey āfet-i devrān
Gözin gibi beni bī-mār ḳılduñ sen de bī-mār ol

[127b]

403.

[1853] Füsūn: Siḥr oḳuyup üfürmek. Efsūn dirler.
[1854] Gelüp: Varup D. (G. 77/II.); Macit, "Nedîm Dîvânı", s. 241.
[1855] hişte: Ṣalıverilmiş.
[1856] ḫand-ā-ḫand: Gülerek.
[1857] baña: senüñ D. (G. 77/IV.); Macit, "Nedîm Dîvânı", s. 241.
[1858] cān-gezā: Cān ışırıcı.
[1859] budur ancaḳ sözi: sözi ancaḳ budur D. (G. 77/VI.); Macit, "Nedîm Dîvânı", s. 317.

Taḫmīs-i Naẓm-ı Seyyid Naḥīfī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī[1860]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Aḳıdup girye-i ḥasret sirşkim çü şarāb itme
Mey-i ʿışḳuñla dil mest olmış hīç irtiyāb itme
Eẕelden mest olan sāḥi olur mı hīç ḫarāb itme
Saḳın tāb-ı nigehden rūyuña zülfüñ niḳāb itme
Murād üzre baḳılmaz saña bī-hūde ḥicāb itme

II.

Umar dil çākā-yı vuṣlata cānā ki yüz sürsün
Müdāmā çeşm-dāşt inṭizār olmış o yüz sürsün[1861]
Ayaġın çekme başuñçün dil-i üftāde yüz sürsün
Ḳo diller ḳūşe-i dāmānuña şevḳ ile yüz sürsün
Güẕer-gāhuñda ḳurbān oldıġum böyle şitāb itme

III.

Ḳabūl eyle şehā luṭf ide niyāz-ı müstemendāne
İdüp teʾşīr nār-ı iftirākuñ geçdi tā cāne
Ḳuṣūrum çoġ ise ʿafv eylemekdür şān-ı cānāne
Dil-i nālānı yaḳma āteş-i cān-sūz-ı hicrāna
Yazıḳdur bülbül-i sevdāyı cevr ile[1862] kebāb itme

IV.

Rıżā-cūyuñ senüñle āşināyī tā ezel dil-ber
Ne ḫīdmet ne irādeñ var ise ṣıdıḳ ile ber-ser
Defʿ tā kim ḥayātından ḳalınca ḫidmetin eyler
Naḥīfī'den[1863] gürīzān olma ey şūḫ-ı perī-peyker[1864]
Seni cāndan sever bir mübtelādur ictināb itme

404.

Taḫmīs-i Naẓm-ı Vesīm ʿAleyhi'r-Raḥmeti'llāhi'l-Kerīm[1865]

[1860] "Bu şiir, Nahîfî Dîvânı'nda bulunan 444. gazele yapılmış tahmistir." bkz. A. İrfan Aypay, "Nahîfî Süleyman Efendi Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Dîvânı'nın Tenkitli Metni", Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Doktora Tezi), Konya, 1992, s. 447.
[1861] Nüsḫa: "Hemān diye dūz-ı fırşat olmış o."
[1862] bülbül-i şeydāyı cevriñle: bülbül-i sevdāyı cevr ile D. (G. 444); Aypay, Nahîfî Dîvânı, s. 447.
[1863] Dîvân'da bu zemin şiir 9 beyitten oluşmaktadır. Ancak bu zemin şiirin sadece 4 beytine tahmîs yapılmıştır. D. (G. 444); bkz. Aypay, Nahîfî Dîvânı, s. 447.
[1864] ey şūḫ-ı melek-peyker: ey şūḫ-ı perī-peyker D. (G. 444/IV.); Aypay, Nahîfî Dîvânı, s. 447.

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Şebnem miṣāli düşdi göñül bir gül-i tere
Nür-ı cemāli bāhir anuñ bedr-i envere
Raḫşende tāb-ı ʿışḳı o māhuñ göñüllere
Düşdü hevāsı bir ṣanemüñ cān ile sere
Kim meh cemāli beñzer anuñ mihr-i ḫāvere

II.

Dil mevc-i būy-ı gisū-yı ḫam-der-ḫamı ṭuyup
Ne mevc-i ṭāb-ı ḫaṭṭı ne ḫod perçemi görüp
Cām-ı cihān-nümāsı degül ne Cem'i görüp
Bend ü esīr-i zülf-i ḫam-ender-ḫam olup
Ṣaldı hevā-yı mūy-ı miyānı kemerlere

III.

Seyl-āb-ı imtiḥān hezārān bu deştde
Ḫāşāk u ḫˇārı sürdi götürdi bu deştde
Cūy-ı fenā hemārā revāndur bu deştde
Beñzerse n'ola Çifte Ḥavużlar bu deştde
Şevḳ-i lebiyle aġlamada dīde-i tere

IV.

Yāver-i fütādegāne Ḫudā'dur çe ġam Vesīm
Elṭāfı ḳullarına ṣayusuz olur Vesīm
Dāmān-ı ṣabrı sende **Rıżā** gibi ṭut Vesīm
Pā-māl-i ceyş-i nāzı olursañ revā **Vesīm**[1866]
Üftādelik deminde ne lāzım o dil-bere

405.

Taḫmīs-i Ġazel-i Refīʿ ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī[1867]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

[1865] "Bu şiir, Abbas Vesîm Efendi Dîvânı'nda bulunan 254. gazele yapılmış tahmistir." bkz. İbrahim Halil Tuğluk, "Abbas Vesîm Efendi Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Dîvânı'nın Tenkitli Metni ve İncelemesi", Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Doktora Tezi), Ankara, 2007, s. 818.
[1866] Dîvân'da bu zemin şiir 5 beyitten oluşmaktadır. Bu şiirin sadece 4 beyitine tahmîs yapılmıştır. D. (G. 254); bkz. Tuğluk, Abbas Vesîm Dîvânı, s. 818.
[1867] Taḫmīs-i Ġazel-i Refīʾ ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī (?). *Refī'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.

Nā-sāzi-i ṭāliʾ dil-i bī-çāre dolaşdı
Mekrinden emīn olmayacaḳ kāre dolaşdı
Sevdā-be-ser ḳayd-ı gīrān-kāre dolaşdı
Göñlüm yine ol zülf-i siyehkāre dolaşdı
Bir būse içün ol ḫāṭ-ı ruḫsāre dolşadı

II.

Neẕẕāre ne güç gözin alur mihr-i cemāle
Ḫuffāş[1868] gibi kim baḳamaz mihr-i cemāle
ʿUşşāḳi ise ẕerre ḳadar mihr-i cemāle
İrmez alınmaz n'eyleyelim hüsn-i cemāle
Gün gibi ṭulūʿ itdü o meh-pāre dolaşdı

III.

Nā-gāh ḫaṭı eyledi zengī gibi şeb-ḫūn
Çün baḫt-ı siyeh mülküñ dili eyledi vārūn
Añduḳça beni mest ider ol lebleri mey-gūn
Tīr-i müjeler baġrumızı eyledi pür-ḫūn
Bu siyehde yer kalmadı bir yāre dolaşdı

IV.

Añmañ baña ol kâkül-i mestgīn cūvānı
Yek-tārına bend eyledi bir siḥr ile cānı
Taṣvīr ide mi ḥayret alur bir ḳılı Mānī
Āġūşa götürmek içün ol mūy-i miyānı
Zencīr-i muḥabbet hele yek-pāre dolaşdı

[128a]

V.

Eyvāh **Rıżā** n'eyledi gördüñ mi cefā ḫū
ʿUrḳūbiye[1869] vaʿad ile ne renk itdiyse ḥiyel-cū
Tenhā beni mi ṣavdı teḫātül ile yā ḫū
Bir vuṣlatına itdü **Refīʿ** yāre tekā-pū[1870]
Olsun didi ammā yine bī-çāre dolaşdı

406.

[1868] Ḫuffāş: Şeb-pere ki yarasudur.
[1869] ʿUrḳūb: Yalan vaʿad. Meşhūr ʿArab'da.
[1870] tekā-pū: Yekūp gezmek. Segirdüp aramak.

Taḫmīs-i Ġazel-i Raḥmī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī[1871]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Takbīl-i Kırım itmege ṣad-şevk-fezāyum
Dergāhuña yüz sürmekçün dīde-i keşāyum
Miḥnet-keş isem yine recā-mend-i vefāyum
Dāmānuña yüz sürmeye dil-teşne gedāyum
Bir pādişeh-i ḥüsne ḳul olmaġa sezāyım

II.

Ḫaṭṭ-ı siyehüñ sebzī-i nev-reste[1872] olaldan
Ürperdüm o demden beri ber-reste[1873] olaldan
Gīsū-yı mucaʿʿad dile ser-rişte[1874] olaldan
Zencīr-i ser-i zülfüñe dil-beste olaldan
Dīvāne gibi silsile-cünbān-ı hevāyum

III.

Cevr ile de olsa bilür revānı beşerāt
Ol ġamze-i dil-dūz ile olınca işāret
Minnetüm degül cānuma ol gūne beşāret
Olsun ser-i ebrūyla tek nīm-işāret
Başım gözüm üzre saña ey şūḫ fedāyum

IV.

Ḫoş-būy-ı vefā olmasa o el-ḫaḳ rehüñde
Olmazdı göñül çeşmā-güşā ḫaḳ-ı rehüñde
Ṣad-şevḳle şeb-tā-seher ḫāḳ-i rehüñde
Bir şemme virür mi diyerek ḫāḳ-i rehüñde
Āmed-şüd-i bād-ı seḥere dīde-güşāyum

V.

Bu ḥāl-i perīşānuma raḥm eyle efendüm
Olurum ezelī bende-i dil dādeñ efendüm

[1871] "Bu şiir, Rahmî Dîvânı'nda bulunan 92. gazele yapılmış tahmistir." bkz. Sevgi Elmas, "Rahmî (Kırımlı, Mustafa) Hayatı, Edebî Şahsiyeti, Eserleri ve Dîvânı'nın tenkitli Metni", Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), s. 95.
[1872] nev-reste: Yeñi yetişmiş.
[1873] ber-reste: Nemā bulmış. Yaʿnī bitmiş.
[1874] ser-rişte: Maḳṣūd.

Tevsīṭa ne ḥācet saña maʿlūm efendüm
Yoḳ mı dil-i bī-çāreye bir luṭfuñ efendüm
Ḳurbānuñ olam ben de ṭaleb-kār-ı vefāyum

VI.

Luṭfı ile **Rıżā-cū**'yı sorup şimdi dimişsin
Dil-şādiye bāʿiṣ ṣoraraḳ şimdi dimişsin
Ḳatʿīce cevābum saña kim şimdi dimişsin
Raḥmī ki dil-dāde geçer şimdi dimişsin
Ey şūḫ-ı sitemkār-ı cihān işte sañayım

407.

Taḫmīs-i Ġazel-i Fā'iż ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī[1875]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

O pīç-ā-pīç-i kâkül-i ʿāşıḳa gerçi kemendüñdür
Giriftārī[1876] ne ḥācet eski bendeñ derdmendüñdür
Sezā-yı merḥamet olmış o yaman semendeñdür
Bu dil gehvāre-i ʿışḳuñdan ṭıfl-ı müstemedeñdür[1877]
Ser-zülf-i girigīruñle cānā pā-yı bendeñdür

II.

Cihān-ārā mestin kimdür gözler genc-i ʿuzletde
Nice cānlar meşeḳḳatler görüp bu cāy-ı miḥnetde
Kimi şādān kimi hemān kimi nālān ʿuzletde
Ne rāḥat var muḥabet de ne ḫod ʿazm-i ferāġatde
Anı ḫayrān iden böyle cemāl-i dil-pesendüñdür

III.

Düşüp vāʿdī-i ʿışḳa niçe ḫayrān olmasun dil kim
Viṣāle ārzū-geşt niçe giryān olmasun dil kim
Gelince saḫt-ı germī[1878] niçe ʿaṭşān olmasun dil kim
Nice üftāde-i cāh-ı zenaḫdān olmasun dil kim

[1875] "Fâ'izî mahlaslı bu zemin şiir Edirneli Fâiz Dîvânı'nda bulunmamaktadır." bkz. Tarık Demir, Edirneli Fâiz Dîvânı İnceleme-Metin-Dizin, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2006.
[1876] Giriftāri: Esīrlik.
[1877] müstemend: Ḥācetli ve niyāzlı.
[1878] saḫt-ı germi: Ḳatı ḥarāret.

İden teşne anı zīrā leb-i sükker-mendüñdür

IV.

Sebebdür ibtiḳāya incizān-ı ʿışḳ aġlatma

Gözin nūrı tehī ṣanma sirişkim sende aġlatma

Bu āh u girye-i dil yirde ḳalmaz sen de aġlatma

Ṣaḳın pā-mālı esb-i nāz idüp ʿuşşakı aġlatma

Ki anlar hep ġarībüñdür devāsız derdmendeñdür

[128b]

V.

Nedendür derd-i hicrān çekdigüñ anı bilürsüñ çün

Taḥammül merd-i üftāde gerekdür kim bilürsüñ çün

Dehān-bāz-ı teşekkī ehl-i derd itmez bilirsüñ çün

Şikāyet ile çarḫ-ı sitemkāruñ elüñden çün

Saña cevr eyleyen ey dil yine kendisi efendüñdür

VI.

Revān olup dumūʿ-ı[1879] ḥasretüm cūlar gibi dāʾim

İrer irvā[1880] ẕemīn-i şevḳımı cūlar gibi dāʾim

Rıżā āhum suḥbūsın[1881] yaġdurır ṣular gibi dāʾim

Sirişk-i dīde-i **Fāʾiż** aḳar sular gibi dāʾim

Ġamuñla pīç u tāb[1882] olmış ḳapuñda bir levendeñdür[1883]

408.

Taḫmīs-i Ġazel-i Raḥmetu'llāhi ʿAlī Naẓımīhi[1884]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Olmış süvār-ı raḫş[1885] cüvānum seferlidür

Bāre-i[1886] çehān[1887] naḫvet olanum seferlidür

Ebrūsı tīġ ü müje sinānum seferlidür

[1879] dumūʿ: Demʿin cemʿi gözyaşı.
[1880] İrvā: Ṣulamaḳ, ṣuvarmaḳ.
[1881] suḥbūs: Cemʿ-i saḥābdır.
[1882] pīç u tāb: Mużṭarib ve mütelāşi.
[1883] levend: Ṭufeyl-i ḫarābatdan ve tābiʿ-i hevā-yı nefs ve kāhil ve tenbel.
[1884] Taḫmīs-i Ġazel-i Rahmetu'llahi ʿAlī Naẓımīhi (?). Bu zemin şiirin mahlası bulunmamaktadır. Ancak şairin kendi şiirine tahmîsi olduğu düşünülmektedir.
[1885] raḫş: At.
[1886] Bāre: At.
[1887] çehān: Ṣıçradıcı.

Ṣad āh o nev-ẕuhūr-ı cihānum seferlidür

Ṣāḥib-ḫurūc-ı kişver-i cānum seferlidür

II.

İtdi hücūm-ı leşker-i endūh almaġa

Ḥışn-i ḥaṣīn-i[1888] ʿömrümi zorla almaġa

Bārū-yı burç-ı rāḥatumı yıḳdı almaġa

Cān ḫastayım ki ḳalʿa-i tenden dil almaġa

Durmaz bedende rūḥ-ı revānum seferlidür

III.

Germ-i ʿışḳ ġonce-i nev-reste-i nigār[1889]

Sende mi sāde ṣor baña göñlümde ne yanar

Görmem bu ḥırḳat[1890] ile ne gülzār u ne bahār

Bülbül berāber aġlayalum faṣl-ı nev-bahār

Zīrā benüm de ġonce-i deḫānum seferlidür

IV.

Duydum şemīm-i[1891] kākülini müşk-i nā-būş

Renġīn-i laʿli gördüm o ṣahbā-yı nā-būş

İtdüm niṣār demʿümi muʿammā lūʾ lū-i nā-būş

Püşt-i ṣadefde beye olan dürr-i nā-būş

Bir pāḳ gevherüm ki mekānum seferlidür

V.

Āh ʿasker-i ġumūmı ki şeb-ḫūn fevc fevc

Mülk-i dilüme hecme-i tārāc fevc fevc

Gitdi cünūd-ı şādī teferrüḳ ile fevc fevc

Eyler şitāb tīġ-i şikāyet ile fevc fevc

Gūyā siyah-ı āh u fiġānum seferlidür

VI.

Müşkil degül mi ʿaskeri şūḫına ibtilā

İster göñlüne ḥāzır ola sevdigi **Rıżā**

Göñül belā vü ʿışḳ-ı bilā-ibtilā belā

[1888] ḥaṣīn: Metīn ve ḳavi ḥısn ḳalʿa.
[1889] nigār: Maḥbūb.
[1890] ḥırḳat: Yanmaḳ.
[1891] şemīm: Rāyiḥe-i ṭīb.

Dil bir sipāhī dil-berine oldı mübtelā

Şemşīr-i hecri kesdi emānum seferlidür

409.

Taḫmīs-i Ġazel-i Nedīm ʿAleyhi'r-Raḥmeti'llāhi'l-Kerīm[1892]

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

I.

Vulūʿ-ı[1893] bezm-i neşāṭa felek zemān mı ḳodı

Reḳūb-ı esb-i merāma be-dest-i ʿinān mı ḳodı

Ḫadeng-i cürʿāyı remye baña kemān mı ḳodı

Dehān-ı ḥasreti ḫuşk itmedük dehān mı ḳodı

Miyān-ı miḥneti ḫam ḳılmaduḳ miyān mı ḳodı

II.

O fitne-ḫūna dilerse virürdüm ammā kim

Murādı neydi bilsem virürdüm ammā kim

Ḳabūl iderse vārum virürdüm ammā kim

Metāʿ-ı vuṣlatına[1894] cān virürdüm ammā kim

Amān o ġamze-i ḫūn-ḫˇār bende cān mı ḳodı

III.

Göñül görince o siḥr-āşnā-yı mekkārı

Ṭaġıtdı ʿaḳlımı dürlü göñülde efkārı

Baḳınca göñlümi aldı o çeşme-i seḥḥārı

Nice nişānlayabilsün gözüm o mekkārı

Nikābunı açıcaḳ ʿaḳldan nişan mı ḳodı

IV.

Semend-i nāze gerekdür taḫammül pā-māl

Ṭutulsa murġ duzāġa ne çāre ġayr muḥāl

Nişān tīr-i müjesine degül o muḥāl

Siyāh ḳaşları mı yoḫsa Ḳahramān-ı[1895] cemāl

İki ḳılıç ḳuşanup adın ebrūvān mı ḳodı

[129a]

[1892] D. (G. 146); Macit, "Nedîm Dîvânı", s. 269.
[1893] Vulūʿ: Duḫūl.
[1894] Metāʿ-ı vuṣlatına: Metāʿ-ı vaṣluña D. (G. 146/II.); Macit, "Nedîm Dîvânı", s. 269.
[1895] Ḳahramān: Kār fermā vu ṣāḥib-i ʿadl u siyāset şāha dirler.

V.

Melālet-i[1896] dili tıbyāne[1897] kim olur ʿāsir

Nigāh-ı cevr ile dil-dāde sīnedür nāẓır

Fütādgāna Ḫudā-yı cihān ola nāṣır

O güne ẓālime ʿarż-ı merāma kim ḳādir

Nigāh-ı ḫışm[1898] ile lāl itmedük zebān mı ḳodı

VI.

Ne pāk-ı fāḫir[1899] işʿār görüldi ṣanʿatda

Hezār kāla-i mażmūn-ı nev ẓarāfetde[1900]

Müsellem ise naẓm-ı **Rıżā** selāsetde

Nedīm ḥaḳ bu ki bendergeh-i belāġatda

Ḳumāş-ı naẓm-ı terin gezmedük dükān mı ḳodı

410.

Taḫmīs-i Ġazel-i Raḥmī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī[1901]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Evżāʿda ol nāz-perī-ḥū biricikdür

Ebrācda ol pertev-i meh-rū biricikdür

Eṭvārda ol şūḫ-ı cefā-cū biricikdür

Reftārda ol kāmet-i dil-cū biricikdür

Güftārda o laʿl-i süḫan-gū biricikdür

II.

Bir şive-ger fitne-reviş veş şūḫ-ı zemāne

Hem-tāsını görmiş mi dilā şimdi zemāne

Pertev-figen-i mecmaʿ-ı ḫūbān-ı zemāne

Olsa ne ʿaceb velvele-ārā-yı zemāne[1902]

Bu ḥüsnile ol āfet-i meh-rū biricikdür

III.

[1896] Melāmet: Ḳasāvet.
[1897] tıbyān: Beyān.
[1898] ḫışım: Ġażab.
[1899] fāḫir: Ḫūb ve ḳıymetli.
[1900] ẓarāfet: ʿAḳıllılıḳ, çābuk olmaḳ ve begenmeklik.
[1901] D. (G. 28); Elmas, Rahmî Dîvânı, s. 60.
[1902] velvele-ārā-yı zamāne: velvele-endāz-ı zamane D. (G. 28/II.); Elmas, Rahmî Dîvânı, s. 60.

Sünbül mi ne bu yā çemen-i ḥüsne kākül
Beñzer mi lebe kevṣer yā neşver-dih-i mül
Aldanma degül bildigüñ ol fenn-i teḫātül[1903]
Geh nāz ider ʿuşşāḳına geh cevr ü teġāfül
Vādī-i cefāda o sitem-cū biricikdür

IV.

Cāʾiz ki perī-zāde perī-ḫū diyem ammā
Ṣūretde benī-ādeme beñzer dilüm ammā
Tīr-i müjeye sīne hedefveş diyem ammā
Siḥr-i nigeh-i fitne-fīrībin dimem ammā
Dil almada ol ġamze-i cādū biricikdür

V.

Seyyāḥ-ı göñül seyriderek çār[1904] ile şeşde
Miṣlīn aradı bulamadı zemde-i keşde[1905]
Veche-i ḥüsni cāmiʿ u miḫrāb ise ḳaşda
Yoḳdur güzelim memleket-i Rūm ü Ḥabeş'de
Ol çeşm-i siyeh-kār ü ol ebrū biricikdür

VI.

Dil-dāde **Rıżā** mı yalñızca o ġazālüñ
Kendi biricik dil-şode biñ var o ġazālüñ
Çarpar göreni ʿişvesi dildārā o ġazālüñ
Raḥmī n'ola meftūnı olursa o ġazālüñ
Kim böyle perī şīveli āhū biricikdür

411.

Taḫmīs-i Ġazel-i Kāmī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī[1906]

Feʿilātün Mefāʿīlün Feʿilün

I.

Naẓresi rāḥat-ı cānānı çalar
Dūzdveş ḳalb-i ʿāşıḳānı çalar
Nāzişi naḳd-i zindegānı çalar

[1903] teḫātül: Teḫādüʿ.
[1904] çār u şeş: Murād-ı cehāt.
[1905] keş: Maḥbūb.
[1906] "Bu şiir, "e-kitap"ta yayımlanan Edirneli Kâmî Dîvânı'nda bulunan 62. gazele yapılmış tahmistir." bkz. Gülgün Erişen Yazıcı, "Edirneli Kâmî ve Dîvânı", www.kulturturizm.gov.trhttp://, Ankara, 2017, s. 201.

Her ne dem olur ol perī kemānı çalar

Ḫānmān-ı[1907] dili niḥānī çalar

II.

Zūr-ʿ ışḳıyla diller oldı zebūn

Derd-i hicriyle oldı füzūn

Ḫançer-i cevri deldi niçe derūn

Nice Rüstemler oldı aña oldı zebūn

Ġamzesi tīġ-i ḳahramānī çalar

III.

Gösterilse cefāsı defterini

Naẓar itmez görürse de birini

Hep bilür itdügi sitemlerini

Görse cevr ü cefāsı defterini

Çeker inkāra cümle anı çalar

IV.

İtdi bāde-i nāz o muġ-beççeyi

Mest-i naḫvet-fezā o muġ-beççeyi

Gördüñüz çün ḫamūş o muġ-beççeyi

Söylemez sanmañuz o muġ-peçeyi

Şerm-güftār ider lisānı çalar

V.

Renġ-i şermi ḫoşā ki pür-behcet[1908]

Oldı ruḫsārı nev-gül-i nażrat[1909]

Nice diller o dilbere ḥasret

Bāde-nūş olsa ol perī-ṭalʿat

Ruḫları reng-i erguvānı çalar

VI.

ʿAḳdān fırṣatını fevt itmez

Ḥaḳ-i **Rıżā**'sın ṭalebde fevt itmez

ʿĀrifān demleri fevt itmez

Kāmīyā hīç daḳīḳa fevt itmez

[1907] Ḫānmān: Menzile beñzeyici terlābī maʿnāsı ammā taʿallüḳāt ve taḥammülāt-ı ḫāneden kināye ışṭılāḥidir.
[1908] behcet: Şādlıḳ.
[1909] nażrat: Ḥüsn u revnaḳ.

Sāʿatüñ çün gele zemānı çalar

[129b]

412.

Taḫmīs-i Ġazel-i Şermī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī[1910]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Güft-gū-yı şūriş u ġavġa senüñdür sen benüm

Fitne-ḫīz-i ḫaṭṭ-ı nev cānā senüñdür sen benüm

ʿİşve-i reşk-āver-i ḥavrā senüñdür sen benüm

Bülbül-i dil ey gül-i raʿnā senüñdür sen benüm

Berg-i gülden būy-ı istiġnā senüñdür sen benüm

II.

Ṭavr-ı şehnāzāne reftāruñ beni mettūn idüp

Ṭaġıdup ʿaḳlum derūndan rāḥatum birūn idüp

Vādī-i ḥasret-keşīde nālişüm efzūn idüp

Ḥalḳa-i zülfüñ hevāsı bendeni Mecnūn idüp

Gönli āşüfte ḳılan sevdā senüñdür sen benüm

III.

Her ne emrüñ olur ise dil-i muṭīʿ oldı saña

Mā-melek-i der-dest cānā ne ise emrüñ baña

Kim dirīġ eylerse varın ṣad hezārān yut aña

Rāh-ı ʿışḳuñda senüñçün varlıġum ḳıldum fedā

Cümle mālik oldıġum eşyā senüñdür sen benüm

IV.

Bende-i ḥalḳa be-gūşuñdur **Rıżā-cū** bī-riyā

Ṭutdı dāmenüñ dost-ı ʿışḳ ile ol bī-nevā[1911]

Ben tevehhüm eylemem hemmāz-ı[1912] ḫāsidden şehā

Ġamz-ı aġyār ile ḳılma anı vaṣluñdan cüdā

Dil-berā bu **Şermī**-i şeydā senüñdür sen benüm

413.

[1910] Taḫmīs-i Ġazel-i Şermī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī (?). *Şermî'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilememiştir.

[1911] bī-nevā: Faḳirü'l-ḥāl ışṭılāḥı; Nevā: Ḳuvvet-i yevmī ve cemʿiyyet ve sāmān maʿnāsınadır.

[1912] hemmāz: Taʿyib idici ve bed-gūy-ı lemmāẕ gibi.

Taḫmīs-i Ġazel-i Mācid Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1913]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefʿūlü Mefāʿīlü

I.

Kim leb-güşā suʾāle rengīn laʿl-i āle
Nūşīn-i[1914] cevāb-ı şāfī kimden ola suʾāle[1915]
Disem o şuhā şīrīn başt eyleyüp maḳāle
Leẕẕet-diḥ olsa laʿlüñ pür-çeşme-i ẕülāle[1916]
Cānlar bağışlar idi dil-teşne-i viṣāle

II.

Ġāfil-i me-bāş ey dil tavr-ı diger o meḫveş
Alur gözle baḳ kim reftār u ṭarzı ser-keş
Kim rüstemāne olmış naḫvet-süvār yek-deş[1917]
Ḳurdı kemān-ı bāzū ol ebrūvān dil-keş
Şemşīrini idince cān u dile ḥavāle

III.

Şermendegī-i rūyı revnaḳ-diḥ-i cemāli
Cünbiş-nümā-yı nāzı zīnet-efzā-yı ḫālī
Lāl eylemiş hezārı ḫayret-diḥ-i delāli[1918]
Ḫuy-gerde oldığı dem gül-berg-i rū-yı āli
Mihr-i münīre baḳdum varmış hemān ẕevāle

IV.

Reşk-āverī cemāle şirk-i ḫafiyy-i ḥāsid
Medḥ eyleyen **Rıżā-cū** ez-ḳalb-i ḥamd-i Ḥāmid
Ṣāḥib-cemāl olanlar olur cemāle sācid
Aldıḳda dest-i cevrin kilk-i beyānā **Mācid**
Ney oldı elde ḫāme itdi nevāda[1919] nāle

414.

Taḫmīs-i Ġazel-i Naẓmī ʿAleyhi'r-Raḥmeti'llāhi'l-Kerīm[1920]

[1913] Taḫmīs-i Ġazel-i Mācid Raḥmetu'llāhi ʿAleyh (?). *Mâcid'e* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilememiştir.
[1914] Nūşīn: Ṭatlı. Şīrīn gibi.
[1915] Nüsḫa: *"Şāfī cevāb-nūşīn kim vire bu suʾāle"* şeklinde ayrıca benzer bir mısra derkenârda yazılmıştır.
[1916] ẕelāl ve ẕülāl: Laṭif-ter ḫafīf ve seriʿ ü'l-hażım ve elez-i āb ṣāf el-ṣāf.
[1917] yek-deş: Mücennes-esb.
[1918] delāl: Nāzlanmaḳ. Ṣıfat-ı maḥbūb.
[1919] nevā: Ez-maḳāmāt-ı yek-māḳāmest.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

I.

Mey-i ʿışḳı içenler mest olur şīrāne mīrāne

O ẕevḳ-ı cān-fezāyı yād ider destāne[1921] mestāne

Ḥabāb-ı bādende göz ḳapar seylāne mey-ḫāne

Mey-āsāmān-ı bezm-i ʿişrete īḫāne minḫāne

Ḫusūsā sāḳī-i meclīs ṣuna kestāne mestāne

II.

Ḫılāt-ı[1922] dil-nevāz-ı dostānesinde şevḳ olsa

Esās-ı istiḳāmet olmaya mümkin mi şevḳ olsa

Nīşān-ı izdiyād-ı ḫubb olur göñülde şevḳ olsa

Sevdüñ zehr-āb-ı nūşān-ı ġama ter baḳ şevḳ olsa

Zebānuñ nīş-[1923]āvār eyleme yārāne mārāne

III.

Girīve[1924] gīr meslekden geçerler pāy-i himmetle

Olanlar salik-ı ʿışḳ-ı İlāhi pāy-i himmetle

Nūh eflāḳi geçer ruḫ-ı mücerred pāy-ı himmetle

Mesīḥāsā seyāhat eyleyenler pāy-ı himmetle

Baṣar evvel ḳademde gerdiş-i gerdāne merdāne

IV.

İçerseñ ẕemẕem-i şevki bulursuñ Kaʿbe-i maḳsūd

İdersüñ ḳalbüñe vech[1925] bulursuñ Kaʿbe-i maḳsūd

Neẕageh ḳalb-i āgāhı bilen çün Kaʿbe-i maḳsūd

Ṣafāsından ider saʿy u ṭavāf Kaʿbe-i maḳsūd

Girüp iḥrām-ı şevḳe yüz sürer ḥannāne mennāne

[130a]

V.

Sipihrüm aġarmaz şeste-i āb-ı revān olsa

[1920] Taḫmīs-i Ġazel-i Naẓmī ʿAleyhi'r-Raḥmeti'llāhi'l-Kerīm (?). *Nazmîmâ'ya* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilememiştir.

[1921] destāne: Ḥikāyete lāʾiḳ dimekdir.

[1922] Ḫılāṭ: Ülfet ve imtizācdan ʿibāret. Muḫālaṭa gibi.

[1923] nīş: Ẕehirli ḥayvān ignesi. ʿAḳreb ve ẕenbūr gibileriñ.

[1924] Girīve: Ṣarp yol. ʿAḳabe gibi.

[1925] vech: Żamm u kesr vāv ile öyle be-maseā ḳıble ve teveccüh maʿnāsına.

Ne mümkin noḳta-i cürmüm ḳapanla[1926] ittizān olsa
Taḥammül ide mi cürmüm hezārān eşterān olsa
Gelür pür gāh kemterde sebük kūh gīrān olsa
Eger bār-ı günāhum ḳonsa nācīzāne miẓāne

VI.

Pesend-i ehl-i ʿirfān olmaġa nutḳ-ı cihān gerek
Belāġatle ola Ṣehbān[1927] gibi nutḳ-ı cihān gerek
Rıżā-cūveş gerek siḥr-āfrīn nutḳ-ı cihān gerek
Olursa maẓhar-ı feyż-i Ḫudā nutḳ-ı cihān gerek
Naẓmīmā ḥükm ider Tūrān'a İrān'a meyrāne

415.

Taḫmīs-i Ġazel-i Cevrī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī[1928]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

Ser-fürū eylemem kimseye ne bī-minnet ise
Sırrımı fāş idemem merd-i ḳavī-himmet ise
Ḥācetüm ʿarż idemem bir kese pür-ṣervet ise
Çarḫa baş egmem eger pāygehüm ẕillet ise
Baḫta yalvarmam eger vāsıṭa-i ʿizzet ise

II.

Meyl-i sāmān-ı[1929] sivā dilde ise ẕerre ḳadar
Mihribānı olamaz mıżmer-i dil ẕerre ḳadar
Hergiz itmem naẓarı debdebeye ẕerre ḳadar
İltifāt eylemezin devlete de ẕerre ḳadar
Zümre-i ehl-i dile şīve iden devlet ise

III.

Lāʾubāli revişim ṣanma ki nā-sāz iderin
Ne denī-aṣl olana az[1930] dehen-bāz[1931] iderin
Dūn-himmet degülüm ne emele az iderin

[1926] ḳapan: Mīzān-ı kebir. Maʿrūf, maʿarreb kepāndır.
[1927] Sehbān: Füṣeḥā-yı ʿArab'dan feṣāḥat ve belāġatla nāmdār-ı cihān.
[1928] D. (G. 241); Ayan, "Cevrî Dîvânı", s. 270.
[1929] sāmān: Cemʿiyet ve naẓm-ı ḥāl.
[1930] az: Ḥırṣ ve ṭamaʿ.
[1931] bāz: Açmaḳdan ʿibāretdir.

Ne ḳadar alçaḳ isem himmete de nāz iderin

Esfeli māye-i aʿlāya[1932] çeken himmet ise

IV.

Maṭlābum yoḳ bu cihān içre ki miḳdām[1933] olayum

Saʿyimi şanma benüm ṣād-res-kām olayum

Ne şehīr olma ġarażdur ne de bed-nām olayum

İʿtibār eyler isem şöhrete güm-nām olayum[1934]

Merdüm-i bī-hünere şān viren şöhret ise

V.

Luṭfi endek felegüñ bī-ʿaded ammā cevri

İyilik olursa muḳābil olur ancaḳ cevri

Çār u nā-çār **Rıżā** çekmede herkes cevri

İmtinān üzre der-i aḥbāb yine ey **Cevrī**

Ne ḳadar luṭf u mürüvvetleri bī-minnet ise

416.

Taḫmīs-i Ġazel-i Rāmī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī[1935]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Ḫayāl-i būse-i laʿlüñ niçe dillerde ḳalmışdur

Leẕāẕ-ı ḥasret-i şevḳ-fezā kevs̱erde ḳalmuşdur

Sikender ẕevḳ-ı laʿlüñden ki ḥasret-gerde ḳalmışdur

Ḫayāl-i laʿ-i nābūn cām-ı çeşm-i terde ḳalmışdur

Ḫumār-ı bezm-i nūş-ā-nūş-ı vaṣluñ serde ḳalmışdur

II.

Göñül bendeye āvāre iken zülf-i siyāhuñla

Sürer zencīrini şeydā-ṣıfat ḳayd-ı siyāhuñla

Ne cānibde gezer bilmem o bī-kes āh vāhuñla

Degüldür bende dil ser-germī-i fikr-i nigāhuñla

O ser-mest-i maḥabetdür düşüp bir yirde ḳalmışdur

III.

[1932] māye-i aʿlāya: pāye-i aʿlāya D. (G. 241/III.); Ayan, "Cevrî Dîvânı", s. 270.
[1933] mikdām: Düşmene şecāʿatle hücūm ve ileriye iḳdām idici.
[1934] olayım: olayın D. (G. 241/IV.); Ayan, "Cevrî Dîvânı", s. 270.
[1935] "Bu şiir, Râmî Dîvânı'nda bulunan 108. gazele yapılmış tahmistir." bkz. Fatma Zehra Kavukçu, Râmî Dîvânı, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Doktora Tezi), Bursa, 2000, s. 187.

Ne pürsā[1936] ḥāl-i zārum ol naḫved feṯḥ eyleyem dū-leb
Muḫammer ṭīnet-i ādem ġamum ile miḥendür hep
Ḫabīr ol derd u miḫnet ʿāleme mevrūṯ imiş ʿazāb
Mükedderdür ser-ā-ser meşreb-i eczā-yı ʿālem hep
Ṣafā-yı ḫāṭır ancaḳ bādede sāġarda kalmışdur

IV.

Gürūh-ı ʿārifān içre serīre-dān gelmez mi
Ki ḥall-i ʿuḳde-i ḫāṭır ider ferzān[1937] gelmez mi
ʿAceb taḥkīk-i lafẓ eyler maʿānī-dān gelmez mi
Bu sırr-ı ʿışḳa bir müşkil-güşā-yı cūd gelmez mi
Kerem bir lafẓ-ı bī-maʿni gibi dillerde ḳalmışdur

V.

Ḥaḳiḳat sırrına nā-kāmi bilen buldı dil-ārāmı
Nemed-pūş-ı tecerrüddür **Rıżā** bulan dil-ārāmı
Serüñde tāc-ı faḳrı zīver it dil bula ārāmı
Mücevher tāc-ı devlet kimseye sūd itmez ey **Rāmī**
Nice şāh-ı cihānuñ çeşmi ol efserde ḳalmışdur

[130b]

417.

Taḫmīs-i Ġazel-i Ẓamīrī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī[1938]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Hüner-mendānı bilmem ne şeb pā-māl idüp n'eyler
Murād-ı şaḥṣ-ı nā-dānı ʿaceb ikmāl[1939] idüp n'eyler[1940]
Ne ḥikmet ehl-i derdi luṭfuña ihmāl idüp n'eyler
Felek her dūnı bilsem lāʾik-i iḳbāl idüp n'eyler
Ḳadd-ı ehl-i dili bār-ı sitemden dāl idüp n'eyler

II.

Ne Dārā[1941] buldı dārāt-ı[1942] cihānġīre dil-ḫˇāhı

[1936] pürsā: Suʾāl edici.
[1937] ferzān: ʿİlim ve ḥikmet āşinā-yı ḥazāḳat ve maʿārif-şinās. Merd-i dānā maʿnāsınadır.
[1938] Taḫmīs-i Ġazel-i Ẓamīrī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī (?). *Zamîrî'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilememiştir.
[1939] iklāl: Yormaḳ.
[1940] Nüsḫa: "Maʿārif-perverāne ne sebeb iklāl idüp neyler" mısrası yazılmıştır.

Ne İskender ser-ā-ser gezdi buldı kām-ı dil-ḫˇāhı

Ḫumārı var mı iḳbālüñ olmaz ẕevḳ-ı dil-ḫˇāhı

Bu bezm-i ʿālemüñ Cem bulmamış ẕevḳ-ı dil-ḫˇāhı

Fenā cāmıyla sāḳī reng-i rūyın āl idüp n'eyler

III.

Sūrūd-ı nāleyi nev-rūzda o evfer ider bülbül

Dem-ā-dem yād idüp ol gül-ʿizārı āh ider bülbül

Degülken hergiz yine gūş-res feryād ider bülbül

Ḥarīm-i vaṣlına mücum degül çün ġoncanüñ bülbül

Varup pīr-i emn-i gülşende ḳīl ū kāl idüp n'eyler

IV.

Göñül hecr ile giryān eşkini seyl-āb ider dīde

Taḳarrüb şīvelense bāʾiṣ ammā gāh tebʿīde

Olur zencīr-i zülfe çāre-sāz ʿuşşaḳ bendīde

El irmez reh-güẕār-ı yārda dāmān-ı ümmīde

Göñül bī-hūde cismün ḫāḳda pā-māl idüp n'eyler

V.

Rıżā ṣafvet-pezīr ancaḳ muḥabbet kim zamīridür

Televvünden berī gīr-āter cāy-ı zamīridür

Olur ʿaks-i ʿāşıḳa maʿşūḳdan el-ḥaḳ zamīridür

Bilür ʿuşşākdan derd ehlin ol āfet **Zamīrī**'dür

Lisāna gelmeye dil anı ʿarż-ı ḥāl idüp n'eyler

418.[1943]

Taḫmīs-i Ġazel-i Şāḳıb ʿAleyhi'r-Raḥmeti'llāhi'l-Ġālib[1944]

Mefʿūlü Fāʿılātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Gāhīce cāy-gīr olur ey dil yabancılar

Ḫaṭṭ-ı siyāhı leşker-i zengī yabancılar

Gülzāre zāġ gibidür düşdi yabancılar

[1941] Dārā: Şāhān-ı Aʿcāmdan ẕī-şevket u şān.

[1942] dārāt: Kerr u ferr esbāb-ı iḥtişām u şevket ve şān-ı şāhāneden ʿibāretdir.

[1943] [130b].

[1944] "Bu şiir, "e-kitap"ta yayımlanan Kâtib-zâde Sâkıb Dîvânı'nda bulunan 190. gazele yapılmış tahmistir." bkz. Mehmet Kırbıyık, "Kâtib-zâde Sâkıb Dîvânı", www.kulturturizm.gov.trhttp://, Ankara, 2017, s. 418-419.

Etrāf-ı verdi hārveş aldı yabancılar
Ṭutsa ʿaceb mi bülbül-i nālānı sancılar

II.

Yemledi ḥāl-i murġ-ı dilüm eyledi şikār
Düşürdi dām-ı zülfine ṣanʿatla şīvekār
Her tār-ı zülfe beste-dilāñ ṣad-hezār var
Āsān ele geleydi o şāhīn baḳışlu yār
İtmezler idi her nefes efġān ṭoġancılar

III.

Güldürme ḫalḳı suḫre ile ḳışşa-ḫᵛān gibi
İdünme kār masḫarlıḳ ḳışşa-ḫᵛān gibi
Dillere düşme olma sefīl ḳışşa-ḫᵛān gibi
Encām-ı kārı ẕillet olur ḳışşa-hᵛān gibi
Kürsī-i bezme çıḳsa ne deñlü yalancılar

IV.

Kārı fenā-pezīr cihānuñ o deñlü kim
İşin ucunı ḳaçırur alta o deñlü kim
Sermāye ḫaml fāʾide-i ḥayret o deñlü kim
Vardur kesādı çār-sū-yı dehre ol deñlü kim[1945]
Bir müşterī-i çarḫa[1946] baḳarlar dükāncılar

V.

Maʿşūḳ odur ki ʿışḳı saña dil-rübā ola
ʿĀşıḳ odur ki ceẕbe-i dil güher-bā ola
Nār-ı derūnı ʿışḳla nūr-ı ṣafā ola
ʿIşḳ-ı cevāndan eylese pīrān ḥaẕer n'ola
Kim mehden iḫtirāz[1947] iderler ketāncılar

VI.

Etvār-ı şaḫs-ı nā-kes nā-dānı çekmeden
Ḫoşdur ferāġ-ı ülfet her cānı çekmeden
Ḳaçmaz **Rıżā** cefā-yı ḥabībāyı çekmeden
Evzāʿ-ı mīzbān-ı gīrān-cānı çekmeden

[1945] dehre o deñlü kim: dehrüñ ol ḳadar D. (G.190/IV.); Kırbıyık, Sâkıb Dîvânı, s. 418-419.
[1946] Bir müşterī-i çarḫa: Gerdūnda müşterīye D. (G.190/IV.); Kırbıyık, Sâkıb Dîvânı, s. 418-419.
[1947] Kim mehden iḫtirāz: Meh-tābdan taḥazzür D. (G.190/V.); Kırbıyık, Sâkıb Dîvânı, s. 418-419.

Ḫoş geldi **Ṣāḳıbā** dem-i gurbetde ḫāncılar

[131a]

419.

Taḫmīs-i Ġazel-i Rezmī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī[1948]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Ẕevāl-i mihr her gün ẓıllını memrūd göstermez
Hüner-pirā-yı ẕāta ṭāliʿ in mesʿ ūd göstermez
Leʾāl-i eşk-i ḥasret pür ise mevcūd göstermez
Bu çarḫ-ı süfle-perver ehl-i ṭabʿ a cūd göstermez
Metāʿ-ı maʿ rifet gūyā ziyāndur sūd göstermez

II.

Sirişkidür hezāruñ şebnemāsā her giyāh üzre
Tehī mi girye-nākı tā-şeḥer-şeb āh āh üzre
Tenevvüm emr-i müşkil çeşm-i ārzū intibah üzre
Çeker bir perde dāʾim dīde-i ḥasret nigāh üzre
Ruḫ-ı cānāna baḳsam eşk-i ḫūn-ālūd göstermez

III.

Ne melḥūẕ-ı himāyet belki teşnīʿ [1949] ḳaṣdını eyler
Meheyyel nīşter-i ʿözri elinde faṣda ḳaṣd eyler
Ümīdimken cerīḥa bend olmaḳ gör neler eyler
Ṭabābet gösterüp her zaḥmıma elmās-bend eyler
Mürüvvetsiz felek bir merhem behbūd göstermez

IV.

Ne meyl-i ẕevḳ-ı gün-ā-gün ne ḫod īlāf ider ṭabʿ um
Olup güşe-nişīn-i ʿuzlet rāḥat-resi ṭabʿ um
Silinmişken nuḳūş-ı bī-beḳā ez-levḥa-i ṭabʿ um
Bulup seng-i ḫavādiṣden şikest-i ʿāyine-i ṭabʿ um
Murādım üzre rū-yı şāhid maḳsūd göstermez

V.

Rıżā nazmum gibi sūzişli olmış şiʿ ri Rezmī'nüñ

[1948] Taḫmīs-i Ġazel-i Rezmī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī (?). *Rezmî'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilememiştir.
[1949] teşnīʿ : İstiḳbāḥ ve melāmet itmek.

Oḳunduḳca olur dil-tāb evüñe şiʿri Rezmī'nüñ
Görinmez sūzişi var iç yüzünde şiʿri Rezmī'nüñ
N'ola āteş eşeri olsa sevād-ı şiʿri **Rezmī**'nüñ
Derūn-ı ḫāne-i āteşdür ammā dūd göstermez

420.

Taḫmīs-i Ġazel-i Ṣābitü'l-Eş'ār Raḥmetu'llāhu'l-Ġaffār[1950]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Her pā-yı ṭamaʿ pāye-i[1951] eyyāma yetişmez
Her dest-i cihān menzil-i ārāma yetişmez
Her dest-i ṭalab dāmen-i kürrāma[1952] yetişmez
Ḳullāb-ı[1953] emel küngüre-i[1954] kāma yetişmez
El-ḳıṣṣa bu küteh-resen ol bāma yetişmez

II.

Bir māh-ı celi-ṭalʿatı varken yine ister
Döner ṭolaşur ʿālemi ṭurmaz yine ister
Ẕerrīn-külehi bir ser-i dīhīm yine ister
Her şām mümessek gicelik pīrehen ister
Çarḫuñ nesīne gön gibi bir câme yetişmez

III.

Biçmekde müsellem hele ḫayyāṭ-ı nigāhuñ
Görmekle keser câmeyi ḫayyāṭ-ı nigāhuñ
Miḳrāżına lā kim diye ḫayyāṭ-ı nigāhuñ
İhmālcidür kesmedi[1955] ḫayyāt-ı nigāhuñ
Dībā-yı ḫayātum saña bayrama yetişmez

IV.

Şevḳıyla göñül olmada ser-şār lebüñle
Ḫayret-zede rengīn-i esrār-ı lebüñle
Cān gelse ʿaceb mi esrār-ı lebüñle

[1950] D. (G. 147); Karacan, Sâbit Dîvânı, s. 489.
[1951] pāye: Nirdebān ayaġına dirler.
[1952] kürrām: Bi'l-mübālaġa kerīm.
[1953] Ḳullāb: Ucu egri çenġāl gibiler ve balıḳ oltası.
[1954] küngüre: Beden-i ḥişār ve çārṭāḳ u ḳaşır.
[1955] Kesmedü: Biçmedü D. (G. 147/III.); Karacan, Sâbit Dîvânı, s. 489.

Zāhid öliyor ḥasret-i iẕmār-ı lebüñle[1956]

Ḥelvāsını vir cānı içün şāma yetişmez

V.

Bil ʿaczüñi āmāle **Rıżā-cū** ne virürsün

Bak ḥālüñe ırżāya da ammā ne virürsün

Naḳd-i dile mālik misin āyā ne virürsün

Dildār-ı perī-ṭalʿata[1957] **Ṣābit** ne virürsün

Bir ḥaste-dilüñ var o da ālāma yetişmez

[131b]

421.

Taḫmīs-i Ġazel-i Ṣābitü'l-Aṣār ʿAleyhi'r-Raḥmeti'llāhi'l-Ġaffār[1958]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Belirtmiş ʿāṣıḳa çeşmin ʿaceb maḫmūr göstermiş

Kemāndārāne ḳaşın remz ile pür-zūr göstermiş

İdüp zülfini burḳaʿ vechine mestūr göstermiş

Açup sāḳī raḳībe sāʿid-i billūr göstermiş

O Firʿavna yed-i beyżā gibi bir nūr göstermiş

II.

Ḳızıl āltūn gibi daġ-ı derūnın gizlemiş ʿāşıḳ

Züyūf-ı nā-revac şanma kim bilmez imiş ʿāşıḳ[1959]

Miḥak-sūd-ı ʿayārın bildigindendür dimiş ʿāşıḳ

Şu naḳd-i nā-mülāyim ḳalbdür geçmez dimiş ʿāşıḳ

Göñül dildāra bir ḳaç dāġ-ı pür-nāsūr göstermiş

III.

Sevād-ı ṭurre fecr-i evvel āsā görinür ammā

Cebīn rūşenā der-ṣubḥ-ı ṣādıḳ görinür ẕīrā

Vecīh-i vechi gūyā maṭlaʿ-i mihr-i cihān-ārā

Siyeh sincāb-ı şebde ḳāḳum-ı ṣubḥ-ı sefīdāsā

O māhı açmış ol ṣırtındaki semmūr göstermiş

[1956] iẕmār-ı lebüñle: iftār-ı lebüñle D. (G. 147/IV.); Karacan, Sâbit Dîvânı, s. 489.
[1957] perī-ṭalʿata: perī-çihreye D. (G. 147/V.); Karacan, Sâbit Dîvânı, s. 489.
[1958] D. (G. 157); Karacan, Sâbit Dîvânı, s. 493-494.
[1959] Nüsḫa; *"Kem u tām ʿayārın ṣanma sen bilmez imiş ʿāşıḳ"* şeklinde benzer bir mısra derkenârda bulunmaktadır.

IV.

Görince zülfini zencīr-bend olmış cünūn göster
Sirişk-i çeşmüñi mānend-i seyl-i cūy ḫūn göster
O daġ-ı sīne-i bī-kineñi sen lāle-gūn göster
Göñül sen de o şūḫa penbe-i dāġ-ı cünūn göster
Saña raġmen gül-i destārı pek pür-şūr göstermiş

V.

Ḫaṭ-ı sebzeyi çemenzār-ı ẕemīn ḥüsnünde nā-bit
Ki gülzār-ı cemāle ẕīb-āver oldıġı ṯābit
Görüp ḥüsnün teḫayyürden **Rıżā** dem-beste dil ṯābit
Muṣavvir ol büt-i çīni güzel taṣvīr idüp **Ṯābit**
Elinde göñlümi kāse-i faġfūr göstermiş

422.

Taḫmīs-i Ġazel-i Rāşid ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī[1960]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Bilinmez sāde ülfetle derūndār-ı[1961] ʿadāvetler
Olur ıẕhār-ı lābe-[1962]ṭavr ile ʿarż-ı meddevetler
Degül maḳrūn ḫulūṣa hep dūrūyī dürlü ṣoḥbetler
Yanumda dostlıḳdur āşikārāce ʿadāvetler
ʿAdāvetden beterdür ẓāhiren ʿarż-ı maḥabbetler

II.

Teḫātül[1963] rīşhendi[1964] bā-tevāżuʿ ʿādeti ḫalḳuñ
Açmaz görse laġzān-i ġurūv töhmet ḫūyidür ḫalḳuñ
Ümmīd-i luṭf iledür sañma hem-dem olması ḫalḳuñ
Berā-yı kārdur daʿvā-yı iḫlāṣ itdügi ḫalḳuñ
Dürūġ-ı maṣlaḥat-āmīzdür şimdi ṣadāḳatler

III.

[1960] "Bu şiir, Râşid Dîvânı'nda bulunan 90. gazele yapılmış tahmistir." bkz. Fatih Günay, "Râşid (Vak'anüvis) Hayatı, Edebî Kişiliği, Dîvânı'nın Tenkitli Metni ve İncelemesi", Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Doktora Tezi), Edirne, 2001, s. 359.
[1961] derūn-dār: Deve kimli ḫuṣūmetden ʿibāret.
[1962] lābe: Temelluḳ ki yaltaḳlanmaḳdur.
[1963] Teḫātül: Teḫādüʿ.
[1964] rīşhendi: Ṣaḳala gülmekden ʿibāretdir.

ʿAdūv bed-kīşiligim[1965] icrāya fırṣatcu olursa yoḫsa
Miṣāldür ṣu olur dirler ʿadūv bī-dār olur yoḫsa
Cefā-yı cān-güdāz-ı düşmenāndan ġam yimez yoḫsa
Beni āzār-ı zaḫm-ı āşinādur öldüren yoḫsa
Tesellīye baḳınca cān ʿālemdür[1966] şemātetler

IV.

Fenāya dāʾir olmaḳda ʿibret-bin ol dünyāya
Ḳulaḳ ṭut sāʾat u devr-i zemān kār-ı dünyāya
Fenānuñ sırını añla ḥaẕer meyl itme dünyāya
Ḥesāb-ı ʿömr ġāyet cān-güdāzdur ehl-i dünyāya
ʿAceb mi ʿaḳreb olsa ādemüñ ḳoynında sāʿatler

V.

Muʿaḳḳad her kelāmı ḥall ider ʿārif ne maʿnādur
Suhūlet-i lafẕ-ı maʿnidār üstādāne evlādur
Rumūẕ-ı çeşm-i seḥḥārı bilür ʿāşıḳ ne īmādur
Maḳāl-i remz-i maḥṣūṣ lisān-ı ḥāli īmādur
İder bu nükteye ebrūsı ḫūbānuñ işāretler

VI.

Maḥalli var feṣāḥatle kelām-ı ḫūyı taʿbīre
Rıżā itme tekellüf hīç zebān-ı ʿaṣrı taʿbīre
Mizāc-ı ʿaṣr ile ḫoşdur tevāfuḳ olsa taʿbīre
Düşelden **Rāşid**[1967] imtisā-yı ülfet-i tāze taʿbire[1968]
Yazılmaz nāmeye şimdi maḥabbetler meveddütler

[132a]

423.

Taḫmīs-i Ġazel-i Rāşid Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1969]

[1965] bed-kīş: Bed-mezheb ve muḍıll ve ḫāʾin.
[1966] cān ʿālemdür: cāna minnetdür D. (G. 90/III.); Günay, Râşid Dîvânı, s. 359.
[1967] Bu zemin şiir Dîvân'da 7 beyitten oluşmaktadır. Eksik olan beyit, Dîvân'daki numarasıyla şu şekilde geçmektedir. D. (G. 90); bkz. Günay, Râşid Dîvânı, s. 359.
[6. beyit]: *"Düşelden tāze taʿbīr-i nifāḳa münşī-i ülfet*
Yazılmaz nāmeye şimdi maḥabbetler ẕimmetler."
[1968] Tahmîs edilen zemin şiirdeki beyit, Dîvân'da şu şekilde geçmektedir. D. (G. 90/V.); bkz. Günay, Râşid Dîvânı, s. 359.
*"Kirāma **Rāşid** evvel vaʿde gerçi deyn imiş amma*
Düyūn-ı iʿtibārīden berīdür şimdi ẕimmetler."
[1969] D. (G. 7); Günay, Râşid Dîvânı, s. 308-309.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Rūz-ı hecrüñ şübhesiz şeb-gīrdür[1970] sensüz baña
Seyr-i gülşen eylemek taʿzīrdür[1971] sensüz baña
Ebrūvānuñ sevdigüm şemşīrdür sensüz baña
Ḳaṣd-ı cānā her müjem bir tīrdür sensüz baña
Gerdiş-i nūr-ı nigeh[1972] zih-gīrdür sensüz baña

II.

Sensüz olsa idemem cennet ise seyr-i çemen
Sensüz ammā ḫār zār āsā gelür cā-yı çemen
Seyr-i gülşen baña sensüz ḫārdur her bir çemen
Geşte-i tīġ-i helāküm[1973] eylesem geşt-i çemen
Mevce-i cū cevher-i şemşīrdür sensüz baña

III.

Ḫˇāb-ı rāḥat kim görür hecrüñle cānā ḥasretüm
Ṣor şumār-ı encümi bī-ḫˇāb her şeb ḥasretüm
Ḫalḳ uyur rüʾyā görür dil-fezā-rū sihrān ḥasretüm
Ṣubḥa dek şeb-zindedār-ı pīç ü tāb-ı ḥasretüm
Ḫˇāb şimdi cādde-i taʿbīrdür sensüz baña

IV.

Ceẕb-i ʿışḳuñ eyledi sevdā-be-ser cānā beni
Zülf-i Leylāveşdür ammā eyleyen Mecnūn beni
Eyledi çoḳ ʿāḳili şeydā degül tenhā beni
Fikr-i rūyuñ eyledi pā-beste-i gülşen beni
Cedvel-i āb-ı çemen zencīrdür sensüz baña

V.

Eyleyemez ġoncaveş taṣvīr-i fem-ḫāmūş-ı ʿacz
Eyledi Bihzād'ı lāl u Māni'yi ḫāmūş-ı ʿacz
Çoḳ görenler vaṣf-ı ḥüsnüñde senüñ ḫāmūş-ı ʿacz
ʿAndelībānı fiġānum eyledi ḫāmūs-ı ʿacz

[1970] şeb-gīr: Leyde ḳıyām.
[1971] taʿzīr: Nefsi ḫaṭa uğratmak.
[1972] nūr-ı nigeh: nūr-ı naẓar D. (G. 7/I.); Günay, Râşid Dîvânı, s. 308-309.
[1973] Geşte-i tīġ-i helāküm: Teşne-i tīġ-i helaküm D. (G. 7/II.); Günay, Râşid Dîvânı, s. 308-309.

Bülbül-i gūyā gül-i taṣvīrdür sensüz bana

VI.

Hem-dem-i ʿuzlet itdüm ben **Rıżā** aḥbābdan

Vefret endūh-ı ʿışḳuñ dūr idüp aḥbābdan

Firḳat-i yār oldı bāʾiṯ firḳat-i aḥbābdan

Rāşidāsā vaḥşet itdüm luṭf-ı aḥbābdan[1974]

Ülfet-i iḫvān dem-i naḫcīrdür sensüz baña

424.

Taḫmīs-i Ġazel-i Sāmī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī[1975]

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

I.

Dilimi derd ü ġamuñ itdi çün şeb-i tīre[1976]

Belā-yı ʿışḳ belim bükdi döndi rūz-ı pīre

Ḫayāl-i ṭurre idince gözüm olur ḫīre[1977]

Baḳılmaz ol nigeh-i sāhbāz-ı teʾşīre

Ki nāḫun efgeni olupdur hezār naḫcīre

II.

Görince ṣabrı gider mey-furūşı mey-ḫˇāre

Neşāṭı cūşa gelür bir görüşte mey-ḫˇāre

Ṭutup ṣarılur ayaġın görince mey-ḫˇāre

Niyāz-ı maġfīret olur günāh mey-ḫˇāre

Çemende berg-i rez efsürde[1978] olmadan şīre

III.

Olaydı ṣūreti ʿışḳuñ göreydüñ ey zāhid

Lisān-ı ṭaʿnı keserdüñ bileydüñ ey zāhid

Senüñ gibi o müşkil degüldür ey zāhid

Taʿarruż itmez idük ehl-i ʿışḳa ey zāhid

Geleydi ḥālet-i sevdā-yı ʿışḳ taʿbīre

IV.

Muvāfıḳ-ḳadr olmazsa hīç degül nīgū

[1974] luṭf-ı aḥbābdan: şive-i aḥbābdan D. (G. 7/II.); Günay, Râşid Dîvânı, s. 308-309.
[1975] D. (G. 113); Kahramanoğlu, Sâmî Dîvânı, s. 426.
[1976] tīre: Ḳaranlıḳ.
[1977] ḫīre: Göz ḳararmaḳ.
[1978] efsürde: Döñmüş.

Metīn u aḥsen tedbīr olursa da yā hū

Uyarsa ḥükm-i ḳader rū-numun olur her sū

Eger sürādiḳ-i tedbīr olursa tū-ber-tū[1979]

Yine ḥicāb olamaz āfitāb-ı taḳdīre

V.

Sezā ü şāʿire ki ḳadri sāmīdur

Metīn şiʿri Feraẕdaḳ miṣāli sāmīdur

Naẓīr olur mı **Rıżāyā** ki naẓmı sāmīdur

Bu şiʿr-i tāze-reviş ṭarḥ-ı ṭabʿ-ı **Sāmī**'dur[1980]

ʿAceb mi ehl-i süḫan ṭālib olsa tanẓīre

[132b]

425.

Taḫmīs-i Ġazel-i Şeyh Nesīb Mevlevī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī[1981]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Teʾşīr idüp ʿışḳuñ dile aṣlā ḫaberüm yoḳ

Dünyāya beni eyledi rüsvā ḫaberüm yoḳ

Dil bende midür sende mi cānā ḫaberüm yoḳ

Ḫāl-i ruḫuñ itmiş beni şeydā ḫaberüm yoḳ

Yaḳmış cigerüm āteş-i sevdā ḫaberüm yoḳ

II.

Dil mest olıcaḳ bāde-i rengīn-i lebüñle

Ser-geşte[1982] gezer āh iderek şevḳ-ı lebüñle

Ṣāḥi mi olur ḥaşre dek ol yād-ı lebüñle

Bī-mār olalı ārzū-yı laʿl-i lebüñle

Gelse ser-i bālīnüme ʿİsā ḫaberüm yoḳ

III.

Çoḳ żırladı sīnemde olan daġ-ı teġāfül

[1979] tū-ber-tū: Ḳat ḳat dimekdir.

[1980] Dîvân'da bu zemin şiir 6 beyittir. Tahmîs'te eksik olan beyit Dîvân'da şu şekildedir. D. (G. 113); bkz. Kahramanoğlu, Sâmî Dîvânı, s. 426.

"'Acep degül dil-i zāhidde olmasa ġam-ı ʿışḳ
Niẓām olur mı güher rişte-i girih-gire."

[1981] D. (G. 107); Hidayetoğlu, Nesîb Dîvânı, s. 392.

[1982] Ser-geşte: Başı dönmüş yaʿnī ḥayrān.

Bir gün olamam o nevle ol riş-i teġāfül
Ẕaḫm ile baña çekme şehā tīġ-i teġāfül
Çāḳ-ı cānuma geçdi elem-i tīr-i teġāfül
Geçmiş beni sulṭānuma aʿdā ḫaberüm yoḳ

IV.

Mehlūs-ı[1983] ḥayret iken bilmezüm aṣlā
Söyledigüm ol yāre ṭoḳunmış gibi ḥayfā
Dīvāneye meşhūr ḳalem yoḳ diyü cānā
Mestāne dūçār olmışam ol şūḫa ser-ā-pā
ʿArż itmişem aḥvālümi ammā ḫaberüm yoḳ

V.

Bī-çāre **Rıżā** ʿışḳla bī-tāb olaldan[1984]
Dil-i ġavṭa-ḫor baḥr-ı ġam-i yār olandan
Mālik degülüm kendüme üftāde olaldan
Sırr-ı dehen-i yāri suʾāl eyleme benden
Vaʾllāhi vü biʾllāhi **Nesībā** ḫaberüm yoḳ

426.

Taḫmīs-i Ġazel-i Ḥāletī ʿAleyhi Raḥmetiʾl-Bārī[1985]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Ṣanmañ beni kim ʿaḳl ile dostāneligüm var
Bu ṭavr ile ʿaḳıl gibi merdāneligüm var
Uyġun degülüm ʿaḳl ile bī-ġāneligüm var
ʿIşḳ ile bugün şūriş-i[1986] dīvāneligüm var
Yād-ı leb-i cānān ile mestāneligüm var

II.

İmʿān iden etvārımı ẓann eyleye ser-ḫoş
Kim mest-i mey-i ġafletle ẓann ide ser-ḫoş
Rindāne-reviş görse ammā diye ser-ḫoş
Ṣūretde benüm keyf-i mey-i ʿışḳla ser-ḫoş

[1983] Mehlūs: Meslūbuʾl-ʿaḳl.
[1984] Nüsḫa; bī-tāb olaldan: āşūfte olaldan.
[1985] Taḫmīs-i Ġazel-i Ḥāletī ʿAleyhi Raḥmetiʾl-Bārī (?). *Hâletî'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilememiştir.
[1986] sūriş: Ġavġa ve ḳarışıḳlıḳ.

Maʿnīde bugün ʿāḳıl u ferzāneligüm var

III.

Ben cevher-i ẕī-ḳıymet nüh kenz-i ḥaḳāyıḳ

Ẓīver-dih-i tāc-ı ser-i şāhān ḥaḳāyıḳ

Destimde benüm miḳled[1987]-i iḳlīd-i[1988] ḥaḳāyıḳ

Bāṭında benüm genc-i ṭılsımāt-ı ḥaḳāyıḳ

Ẓāhirde bu göñlüm gibi vīrāneligüm var

IV.

Meh gibi gice ṣubḥa degin kūyuñı göñlüm

Seyr itmede ḥasretle şāhā kūyuñı göñlüm

Müştāḳ-ı viṣālüñ ṭolunur kūyuñı göñlüm

Her şeb ṭolunur ḫālī degül kūyuñı göñlüm

Şemʿ-i ruḥuñ şevḳıne pervāneligüm var

V.

Buʿdiyyet ẓāhir ise bāṭında yaḳınum

Her anda **Rıżā** ʿışḳla ol yāre yaḳınum

Āvāreligüm perde degül ehl-i yaḳınum

Ḳurbiyyete maẓhar olalı ehl-i yaḳınum

Ey **Ḥāletī** ṣanma beni bī-gāneligüm var

[133a]

427.

Taḫmīs-i Ġazel-i Şuhūdī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī[1989]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Ġāfil olma her umūrun ḫoş gözet ferzāne baḳ

Maḥvīyetle ḳıl taḫalli[1990] ḫalḳasın dostāne baḳ

Fevt-i fırṣat eyleme bu ʿālem-i imkāna baḳ

Bezm-i ʿibretdür bu ʿālem aç göziñ rindāne baḳ

Naḳş-i ḥikmetdür merd iseñ merdāne baḳ

II.

[1987] miḳlet: Miftāḥ.
[1988] iḳlīd: Kilid.
[1989] Taḫmīs-i Ġazel-i Şuhūdī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī (?). *Şuhûdî'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilememiştir.
[1990] taḥalli: Zīynetle müzeyyen olmaḳ.

Emr u nehy-i münkirāt u farż olan bildüñ nedür
Hep arada çün mürīdüñ dilümüñ sende nedür
Kim bilür esrār-ı ḥükm-i Ḳādir-i muṭlaḳ nedür
Bilmek isterseñ nedür sırr-ı ḳażā remzi nedür
ʿĀşıḳāne bir naẓar ol nergis-i mestāne baḳ

III.

Sendedür timṡāl-i[1991] enfüs sendedür āfāḳı gör
Bilmeyince enfüs-i bī-fāʾide āfāḳı gör
Taḥt-ı bāda noḳṭa ne baḳ enfüs-i āfāḳı gör
Enfüsüñ seyrin dilerseñ sırr ile āfāḳı gör
Ṭalʿāt-ı cānānı gözlerseñ derūn-ı cānā baḳ

IV.

Men ʿaref[1992] sırrın dilerseñ ʿārif ol Kerrī-reveş
Ḫayber-i nefsini feṭḥ it zūr ile Kerrī-reveş
Ẕāt-ı meysūs ola gör ʿirfānla Kerrī-reveş
Rabbüñi görmek dilerseñ Ḫayder-i Kerrī-reveş
Rabbimi gördüm diyen bir ʿārif-i Subḫāna baḳ

V.

Cemʿ u farḳı kim ***Rıżā*** bilem diseñ bil nefsüñi
Rabb kim merbūb kim ʿirfān gerek bil nefsüñi
Aḥsen-i taḳvīm sırrın bilmege bil nefsüñi
Ey **Şuhūdī** kāmil-i insān olup bil nefsüñi
Vech-i Ādem'den görinen ṣūret-i Raḥmān'a baḳ

428.

Taḫmīs-i Ġazel-i Fasīh ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī[1993]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Ḫāk-i pāyın kuḥl idüñ kim tāb gelsün çeşmüñe
Āñ o māh-ı ṭalʿatı mehtāb gelsün çeşmüñe
Her seḥer sen isteme kim ḫˇāb gelsün çeşmüñe

[1991] timṡāl: Düzülmüş ṣūretdir.
[1992] "Men arefe nefsehu fekad arefe rabbehu" Arapça, *kendini bilen rabbini bilir* anlamındadır.
[1993] Taḫmīs-i Ġazel-i Fasīh ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī (?). *Fasîh'e* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilememiştir.

Cūyveş eşkin revān it āb gelsün çeşmüñe

Gāh mercān geh dür-i nā-yāb gelsün çeşmüñe

II.

ʿĀşıḳ-ı dīdār olanuñ gözi görmez māh-i tāb

Ẕerre ṣaymaz māh-i ṭabı olsa görmez āfitāb

Mihr-i ẕerrīn māh-ı zer-bāf çeşm-i ʿirfāna ḥicāb

Bak cemāl-i yāre gör nūr-ı siyāhı bī-ḥicāb

Her naẓarda ol gül-i şeb-tāb gelsün çeşmüñe

III.

Ol sevād-ı ṭurreler hişte[1994] cebin-i yārda

Çün ṣabāḫ-ı fecr-i ṣādıḳ ẓāhire enẓārda

Bū-yı gīsū-yı mücaʿʿad gör cemāli yārda

Zülf-i ruḫsāra nigāh it bāġ-ı ḥüsn-i yārda

Gāh sünbül gehī gül-i şād-āb gelsün çeşmüñe

IV.

Ol ḳadar müştāḳ-ı vaṣl ol işüñ olsuñ āh āh

İbtiḳā idegörenler diyeler eyvāh vāh

Eşk-i çeşmüñ giryeden surḫ-āba dönsün gāh gāh

Ol ḳadar mustaġraḳ-ı keyf ol ki hengām-ı nigāh

Sert eser seyl-i hücūm-ı āb gelsün çeşmüñe

V.

Mest-i ʿışḳ ol şöyle kim hīç olma neşveñ ṣarīḥ

Ṣāf ola ṣahbā-yı ṣıdḳuñ cām-ı dil ola ṣaḥīḥ

ʿIşḳ-ı yāre cān viren olmaz **Rıżā** hergiz şecīḥ[1995]

Mışraʿ-i nefʿīden olsañ mest-i ʿālem ey **Fāṣīḥ**

Bir ṭolu nūş it şarāb-ı nāb gelsün çeşmüñe

[133b]

429.

Taḫmīs-i Ġazel-i Behiştī Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[1996]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

[1994] hişte: Ṣalıverilmiş.
[1995] şecīḥ: Baḫīl.
[1996] "Bu şiir, "e-kitap"ta yayımlanan Vizeli Ramazan Behiştî Dîvânı'nda bulunan 107. gazele yapılmış tahmistir." bkz. Yaşar Aydemir, "Vizeli Ramazan Behiştî Dîvânı", 2018, www.kulturturizm.gov.trhttp://ekitap.kulturturizm.gov.tr, (05.02.2024). s. 161-162.

I.

Bilsem ne arar sūy-be-sūy öyle segirdür

Ṭurmaz yelerek yalın ayaġ ile segirdür

Āyā ki şitābāna gidişle ne segirdür

Yollarda sabā şām u seḥer ṭurma segirdür

Ḥāk-i rehüñ ʿāşıḳa ol ḳanda degirdür

II.

Hergiz olamaz nabẓ ile teşḫīṣ ṭabībüm

Derdüm ki mürekkeb degül ʿunṣurla ṭabībüm

Derdime devā saña diyem diñle ṭabībüm

Gel baña mizācumca ʿilāc eyle tabībüm

Ben ḥaste-dile şerbet-i laʿlüñ birebirdür

III.

Lerzīşde eflāk olur naʿre-i āhum

Dehşetde olur ʿāleme naʿre-i āhum

Ürker işidüp ins ü perī naʿre-i āhum

Bir şīr-i jiyāndur[1997] ki benüm naʿre-i āhum[1998]

Merʿāy-ı felekde[1999] yüriyen sevri bikirdür

IV.

Ḥālüm göricek ʿārif olan beñziderekdir

Dīvāne-i Leylā'yı hevā āşūfte budurdır

Mekkāreden eylerse teberī odur erdir

Gözüm yaşunı çarḫ revān itse görendir

Bir ʿavret ere ḫīle ile iplik egirdür

V.

Ẓāhirde görür maʿnīde görmez cühelā kūr

Ḥaḳḳ'a ki **Rıżā** menzile-i pāḳda mezkūr

Her kim ki riyā[2000]-pīşe vü nā-dān ise memkūr

Nā-dānlıḳ ile zehr yiyüp şişdi ribā-ḫūr

Sen şanma **Behiştī** ki ḥarām anı semirdür

[1997] şīr-i jiyān: Ġażabnāk ve ḥiddetli arslan.

[1998] naʿre-i āhum: āteş-i āhum D. (G. 107/III.); Aydemir, Behiştî Dîvânı, s. 161-162.

[1999] Merʿāy-ı felekde: Meydān-ı felekde D. (G. 107/III.); Aydemir, Behiştî Dîvânı, s. 161-162.

[2000] riyā: Beyʿ u şirā da ḫilāf-ı şer-i mübīn ziyādeye ṭamaʿ ile ṣatıldıḳda alınan faẓla ki ḥarāmdır.

430.

Taḫmīs-i Ġazel-i Āfitābī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī[2001]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

İḥmirārı nedür o sīb-i zenaḫdānuñda
Atar būse gibi sīb-i zenaḫdānuñda
Gördüm eyvāh ne bu sīb-i zenaḫdānuñda
Yine diş yārası var sīb-i zenaḫdānuñda
Yine şeftālū yimişler gibi bostānuñda

II.

Laʿlüñle kevs̱er iken ḥasretüñ ey şūḫ ʿaceb
Fāḥişe duḫter-i reze meyl eyle sen leb-ber-leb
Bülbül olmış saña rāmiş-ger-i[2002] bezmüñ her şeb
Sovuḳ el degmedi ise saña ey ġonca-dehen
Yad ayaġ izleri var rāh-i gülistānuñda

III.

Reng-i sürḫi leyi mey-gūna ḫoş şāhiddür
Ḥumret-i çeşm-i siyeh yine diger şāhiddür
Çeşm-i maḫmūr saña bes ki iki şāhiddür
Gice aġyār ile mey içdügüñe şāhiddür
Uyḳusuzlıḳ eş̱eri nergis-i mestānuñda

IV.

Üşt dimezsüñ ne ʿaceb saña süründükce raḳīb
İti virseñ ḫoş olur it uyuzu ey […] raḳīb
Ġayra ʿav ʿav ider buyur saña tabaṣbuṣla raḳīb
Biz saña irimezüz sürinür arduñca raḳīb[2003]
ʿĀşıḳ-i ṣādıḳ uyuz itçe degül yanuñda

V.

[2001] "Bu şiir, "e-kitap"ta yayımlanan Pervâne Bey Mecmuası'nda bulunan 7132. şiire yapılmış tahmistir." bkz. Kamil Ali Gıynaş, Pervâne Bey Mecmuası, 2017, http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/, (05.02.2024). s. 2575.

[2002] Rāmiş-ger: Ḫˇānende.

[2003] "Bu zemin şiir Pervâne Bey Mecmuası'nda 3. beyit olarak geçmektedir." (M. 7132/IV.). bkz. Gıynaş, Pervâne Bey Mecmuası, s. 2575.
Mecmuada 3. beyit olarak geçmektedir.

Şermden mi ḳızarup ruḫuñ āyā ki didüm

Ṭoġrusıyla bu **Rıżā-cū**-yı ḫazīn itme didüm

Ẕūretger ile mi itdi eṣer-i būse didüm

Āfitābī şefeteynüñde görüp yāre didüm[2004]

Yine diş yāresi var sīb-i zenaḫdānuñda

431.

Taḫmīs-i Ġazel-i Rūḥī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī[2005]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

ʿAşḳuña göñül ṣanma ki seyr-i çemen ister

Ne seyr-i gülistān ne gül ü yāsemin ister

Bir ġonca-dehen şūḫ-ı dil-ārā-yı şen[2006] ister

Dil ṣafḥa-i ḫaddüñ gibi rengīn semen ister

Cān sebze-i ḫaṭṭuñ gibi rengīn çemen ister

II.

Çoḳdur dilegi ġāfil-i dildār cihānda

Mahrūm-ı ṭamaʿ şīvesi var kār-ı cihānda

Encām-ı bahār berk-i reżān[2007] bāġ-ı cihānda

Bir gül eline girmez iken bāġ-ı cihānda

Hem nergis ü hem sünbül ü hem nesteren ister

[134a]

III.

Ruḫsārıdur maṭlabuña seni ḳomazlar

Tūtīyā ise de ḫāki dilā seni ḳomazlar

Çoḳ ṭālibi var nevbetüñe seni ḳomazlar

Çeşmüñde meger ṣaḳlayasın yoḫsa ḳomazlar

İzi tozın ol serv-i ḳaddüñ her gören ister

IV.

[2004] "Bu zemin şiir Pervâne Bey Mecmuası'nda 6 beyitten oluşmaktadır." Tahmîs'te eksik olan beyit Mecmua'da şu şekilde geçmektedir: (M. 7132/V.). bkz. Gıynaş, Pervâne Bey Mecmuası, s. 2575.

"Dün gice kimler ile eyledüñ aḫşam ki bugün
Didi çoḳ dürlü ḫaber bād-i ṣabā şānuñda."

[2005] Taḫmīs-i Ġazel-i Rūḥī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī (?). *Rûhî'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilememiştir.

[2006] şen: Nāz u girişme-i maḥbūbdan ʿibāretdir.

[2007] Berk-i rezān: Ḫazāndan ʿibāretdir.

Endīşe nedür vaḳti geçirme ne ṭurursuñ
Mānend-i ebr geçmede fırṣat ne ṭurursuñ
Bī-fāʾidedür ṣoñra nedāmet ne ṭurursuñ
Ẕevḳ eylemenüñ geldi zemānı ne ṭurursuñ
Ey cān-ı ʿazīzüm seni ol sīm-ten ister

V.

Derdüm ḳatı çoḳ baña yiter gibi yeñi başdan
Eyvāh yine n'oldı baña kim yeñi başdan
Keyfīyyet-i ḫālim n'olıcaḳ kim yeñi başdan
Bir derde daḫı uġradı göñül yeñi başdan
Defʿ itmeye bu derdi şarāb-ı kühen ister

VI.

Kālā-yı viṣāl ola mı müftüne dimişsin
Herkes alamaz mā-melekin virse dimişsin
Añladı *Rıżā* n'oldı meʾālüñe dimişsin
Cān viren iren vaṣlıma ʿālemde dimişsin
Rūḥī ḳuluñ ey māh anı Allāh'dan ister

432.

Taḫmīs-i Ġazel-i Ḥamdī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī[2008]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Her şīve-gerüñ niş-i[2009] ẕebāni çekilür mi
Ẕü'l-mecdise[2010] nāz-i gīrānı çekilür mi
Bi-minnet ise ṭavr-ı yamanı çekilür mi
Nā-puḫtelerüñ[2011] vaṣf-ı gīrānı çekilir mi
Evżāġ-ı ciġer-ḫˇār-ı edānī çekilür mi

II.

Bak gerdişine nüh felegüñ gice vü günde
Çarḫuñ bir uṣūlüyle degül gerdişi günde
Mihrinde ẕevāl-i māha ufūl gice vü günde

[2008] Taḫmīs-i Ġazel-i Ḥamdī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī (?). *Hamdî'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilememiştir.
[2009] niş: Nişter vadinüñ nişteri murād lisānla tekdirdir.
[2010] Ẕü'l-mecd: ʿUllūv-i şān-ı ekābir.
[2011] Nā-puḫte: Terbiyetsiz ve edebsiz.

Yeksān görinür hep żarar u fāʾīde bunda
Bāẕār-ı ġamuñ sūd-ı ziyānı çekilür mi

III.

Mihmān-gede-i fānīde mihmān-keşi[2012] ḥālā
Hep hādim-i lezẕāt şurūb içer ammā
ʿĀrif çekemez nār u nemek minnet-i aṣlā
Mihmānlar yine şām u seḥer ey dil-i şeydā
Ġam tekkesinüñ ṣofra-i nānı çekilür mi

IV.

Çün seyl-i revān āb-ı çeşm tā-be-ṣubḫgāh
Bu ḥasretle bükdi belim oldı kemān āh
Her ġurrede māh-ı nevīde eyledi dū-tāh[2013]
Ebrūları dāl itdi benüm ḳametümi āh
Ol Rüstem-i ḥüsnüñ yā kemāni çekilür mi

V.

İnkār olamaz naẕm-ı bediʿ-i büleġānuñ
Ber-ter şeref ü ḳadri meüsellem ʿulemānuñ
Eşʿār-ı *Rıżā* rūḥa ġıdādur ḳudemānuñ
Ḥamdī süḫan-ı nükte güẕerān-ı zemānuñ
Nāẕiş-geri-i tāze ẕebānī çekilür mi

433.

Taḫmīs-i Ġazel-i Kelīm ʿAleyhi'r-Raḥmeti'llāhi'l-Kerīm[2014]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Dīdār-ı dil-ārāsını gizler niçe demdür
Müştāḳ göñül görme ki ammā niçe demdür
Bilmem ki ḳuṣūr bende mi āyā niçe demdür
İtmez o perī ʿarż-ı tecellī niçe demdür
Mirʾāt-ı göñül müşterī-i jeng-i elemdür

II.

[2012] mihmān-keş: Misāfir ḳatledici.
[2013] dū-tāh: İki maʿnāsınadır.
[2014] "Bu şiir, Kelîm Dîvânı'nda bulunan 85. gazele yapılmış tahmistir." bkz. Ahmet Çelen, Kelîm: Hayatı, Eserleri ve Dîvânı'nın Tenkidli Metni, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi 1994, s. 124.

Kevṣer mi gelür ḫāṭıra yā şevḳ-ı lebüñle
Yā māh-ı nevi hīç göremem şekl-i ḳaşuñla
Bende itdi dilüm çeşm-i siyeh bir baḳışuñla
Ḫūn-ābe-i ḥasret döker ümmīd-i ruḫuñla
Demdür ki gözüm muntaẓır-ı ḫāk-i ḳademdür

III.

Çoḳ cānları bendīde idüp sāḥir-i zülfüñ
Fenninde müsellem midür gel māhir-i zülfüñ
Hem cānā hem ʿīmāna ḳayar kāfir-i zülfüñ
Kūyuñda esīr itdi dili kāfir-i zülfüñ
Ḳurbān olayum ḳıyma ṣaḳın ṣayd-ı ḥaremdür

[134b]

IV.

Taḫḳīri revā görme ḫarābāt gedāsı
Ẓāhirde pelās-pūs-ı faḳrdur fuḳarāsı
Bāṭında şeh-i ʿālem u efzūn ṣafāsı
Az görme ḫarābātı ki bir[2015] ḫufte[2016] gedāsı
Bir şāh-ı nemed-efser-i bī-ḫayl ü ḥaşemdür

V.

Görseydi Feraẓdaḳ ide taḥsīn **Rıżāyā**
Nuṭḳ-ı dem-i cān-baḫşuñla mānend-i müseccā
El adḳası yirde diye teslīm idüp ammā
Bu ṭabʿ lan ben revnaḳ-ı Rūm'am ki **Kelīmā**[2017]
Dād-ı süḫanum ġıbṭa-i Ḥassān-ı[2018] ʿ Acem'dür[2019]

434.

Taḫmīs-i Ġazel-i Emrī ʿ Aleyhi Raḥmeti'l-Bārī[2020]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

[2015] bir: her D. (G. 85/IV.); Çelen, Kelîm Dîvânı, s. 124.
[2016] ḫufte: Uyumuş ancaḳ mustaġraḳ-ı ʿışḳ murāddır.
[2017] Beyt: Feraẓdaḳ şāʿir pür-zūd-būde Miyān-ı şāʿirān meşhūr-būde Şuʿarā-yı ʿArab'dan bir şāʿir-i mahirdir.
[2018] Ḥassān: ʿAcem ḥakīm Ḫāḳānī-i Şirvānī'dir.
[2019] Bu zemin şiir Dîvân'da 6 beyitten oluşmaktadır. Tahmîs'te eksik olan şu şekildedir: D. (G. 85). bkz. Çelen, Kelîm Dîvânı, s. 124.
"Ḫavfüm bu ki nāgeh mey-i ʿaşḳuñ ola rīzan
Demdür ki gözüm muntaẓır-ı ḫāk-i ḳademdür"
[2020] "Bu şiir, Emrî Dîvânı'nda bulunan 325. gazele yapılmış tahmistir." bkz. M. A. Yekta Saraç, Emrî Dîvânı, İstanbul Üniversitesi İstanbul, 2002, s. 176.

I.

Ẕülfiḳārāsā dū-ebrūvānı yazmışdur tamām
Remz-i istiṣnā ile ʿunvānı yazmışdur tamām
Āferīn ḫāṭṭaṭ-ı ḳudret anı yazmışdur tamām
Ḫaṭ ki levḥ-i ʿārıż-ı cānānı yazmışdur tamām
Ṣafḥa-i gülde Bahāristān'ı yazmışdur tamām

II.

Metn-i ḥüsnüñ hāmīşin[2021] ḫaṭṭ-ı celī ʿunvān ile
Virdi zīnet-i taḫşiye çün ḳudret-i subḥānla
Muṣḥaf-ı ḥüsnüñ ḫuṭūṭı kūfī-i ʿOṣmān ile
Āferīn olsun ḫaṭ-ı yāra ḫaṭ-ı reyḥān ile[2022]
İki gül yapraġına Ḳurʾan'ı yazmışdur tamām

III.

Çevre-i kevṣerde sebze püşt-i laʿlüñdeki ḫaṭ
Yād-ı laʿlüñle şirişküm seyl olur mānend-i Şaṭ
Heft-ḫaṭ-ı cām-ı Cem meşhūrdur ṣanma ġalāṭ
Laʿlden bir cāmdur laʿlüñ ki eṭrāfında ḫaṭ
Ḳıṣṣa-i cām-ı Cem-i devrānı yazmışdur tamām

IV.

Sırrını çāh-ı ẕeḫdānuñ dūşundan vāḳıf ol
Bul ʿazīz-i Mısr-ı ḥüsni ṣor dilā sen āgāh ol
Cāh-ı vuṣlat oldı çāh-ı māh-ı Kenʿān ʿārif ol
Ḳıṣṣa-ı çāh-ı zenahdānuñ ḫaṭından ṣor ki ol
Ser-güzeşt-i Yūsuf-ı Kenʿān'ı yazmışdur tamām

V.

Vaṣf-ı kākülde ḫayālum deste sünbül baġlamış
Gīsūvānumı **Rıżā** misk ot mı bu baġlamış
Zülfüñi zincīr-i beste gül-ʿizāra baġlamış
Gül yüzüñ vaṣfında **Emrī** tāze dīvān baġlamış
Misk-i terle ḫaṭṭuñ ol dīvānı yazmışdur tamām

435.

[2021] hāmīş: Ḥāşiye-i kitāb.
[2022] Bu zemin şiir Dîvân'da 4. beyittir. D. (G. 325). bkz. İpekten, Nâ'ilî Kadîm Dîvânı, s. 176.

Taḫmīs-i Ġazel-i Ḥaẓreti Celāleddīn Mevlānā Ḳuddise Sırrıhu'l-ʿAlā ve Nefeʿanā Bi-Envārihi'l-Esnā[2023]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefʿūlü Mefāʿīlü

I.

Ḥūrīst ne-mī-dānem cins-i beşerest yāne
Te'ṣīr idicek ʿışḳı yandı dil-i vīrāne
Ṭāḳat mı gelür yārā bu āteş-i sūzāne
Māhest nemī-dānem ḫūrşīd-i ruḫat yāne
Bu ayrılıḳ odına cānum niçe bir yane

II.

Derd-i dil-i men cānā herkes ki ne-mī-dānend
Teng itdi dile derdüñ dünyāyı sicn-mānend
Derd ile yanar çoḳdur hem-çün tū-nemī-dānend
Mürdem zi-firāḳ-ı tū-merdüm heme-mī-dānend
ʿIşḳ odı nihān olmaz yandıḳca irer cāne

III.

Mā-meyl-i hevā nīstem çün dīvāne-i Leylī
Āvāre olup urmaz dil naʿre-i yā Leylī
Rindān revişüz ammā yoḳdur dilümüz meyli
Sevdā-yı ruḫ-ı Leylī-şod ḥāṣıl-ı mā-ḥaylī
Mecnūn gibi vāveylī oldum dil-i dīvāne

IV.

Me-güft-şenīd-i zāhid-rā ki ne-dānistem
Ḥayret-zede-i ʿışḳam şanma ki ne-dānistem
Bālā-rev olur dūd-ı āhum heme-dānistem
Ān-rūz viṣāl-i terā men ḳadr ne-dānistem
Añdıḳca yanar baġrum döner yüregüm kāne

[135a]

V.

Āmāde ki suḫter-mānend kemān-ebrū[2024]
Ser-tīz-i müje tīr ü destinde kemān-ebrū

[2023] Taḫmīs-i Ġazel-i Ḥaẓreti Celāleddīn Mevlānā Ḳuddise Sırrıhu'l-ʿAlā ve Nefeʾanā Bi-Envārihi'l-Esnā (?). *Mollâ'ya* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilememiştir.
[2024] Nüsḫa: "[…] rüstem görseydi kemān ebrū"

Ḳarşu ṭuramaz Rüstem göreydi kemān-ebrū

Ṣad-tīr-i zind ber-dil-i ān Türk kemān-ebrū

Fitnelü ala gözler çün uyḫudan uyane

VI.

Erdi dil-i men heymān ez-şīve-gerī ey māh

Raḥm eyle **Rıżā**-cūya ḳıl naẓra şehā li'llāh

Sūrḫ-āb-ı şirişküm gör aġlatma beni her gāh

Ez-laʿl-i lebet **Mollā** üftāde cūdā nā-gāh

Ḥaḳ'dur ki gözüm döker yāḳut ile dür-dāne

436.

Taḫmīs-i Ġazel-i Ṣāfī ʿAleyhi'r-Raḥmeti'llāhi'l-Ḳafī[2025]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

İtmāmā yetişür mi ʿömr-i ḫāne yapınca

Kāfi mi ʿaceb naḳd-i ḥayāt anı yapınca

Virān-şodedür ġāyeti mümkinse yapınca

Başım ṣoḳacaḳ deñlüce bir ḫāne yapınca

Añmada ne ferrāce ḳalupdur ne yapınca

II.

Bir ḥiml-i[2026] gīrān-kār-ı cihān çekdüm efendi

Başdurdı beni itdi dū-tā ḳaddüm efendi

Yoġunluḳ imiş ʿāḳıbeti bildüm efendi

Bükdi belimi o temelin ḳazma efendi

Her parmaġı oldı elimüñ ḳazma ṣabınca

III.

Dānā-dil olan nefsi içün hīç ṭarılmaz

İtmez heves-kār-ı cihān hīç ṣarılmaz

Ṣūfī ne bilür ẕevḳ-ı ḫarābātı varılmaz

[…] […] ḳūy-ı ḫarābāta varılmaz

Geç menzil alur ṭoġrı yolıkişi ṣabınca

IV.

[2025] Taḫmīs-i Ġazel-i Ṣāfī ʿAleyhi'r-Raḥmeti'llāhi'l-Ḳafī (?). *Ṣāfī'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilememiştir.

[2026] ḥiml: Yük.

Sen vecheni bulsañ aña ṭoġruca ṭaparduñ

Mekke güzli görse idüñ belki cayarduñ[2027]

Āltūn oluġı bulsañ eger ki ne yaparduñ

Yapsañ bu yıḳıḳ göñlümü bir kaʿbe yaparduñ

Ey ḫˇāce dünyā giçen māla ṭapınca

V.

ʿİbretle baḳup kārgeh-i ʿāleme her gün

ĪḲānla fikr eyleyegör ḥālümi her gün

Ḳaçırma **Rıżā** fırṣatı ġaflet ile bir gün[2028]

Bayġūşlar öte **Ṣāfī** bu virānede bir gün

Şeh-bāz-ı ecel murġ-ı dil u cānı ḳapınca

437

Taḫmīs-i Ġazel-i Emrī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī[2029]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

ʿAnbere beñzerdüm dāne ki ruḫsārında[2030]

Şāhbū[2031] şemmesi var ḫaṭṭ-ı siyeh-kārında

Ṣad-hezāri ider öpsem şekerīn güftārında

Ḫaṭ-ı sebz ol sanemüñ laʿl-i güher-bārında[2032]

Beñzer o tūtīye sükker ṭuta minkārında

II.

Serv-i nāzında ḳadd-i dil-keş ḥālet vardur

Ḳaddī heymān ide ġılmānı o ḥālet vardur

Çeşm-i seḥḥārına baḳ ceẕble ḥālet vardur

Yā Rab ol ḳāmet-i ṭūbāda ne ḥālet vardur[2033]

Serv-i bāġı müteḥayyir ḳodı reftārında

[2027] çaymak: ʿAcele segirtmekle gitmekten ʿibāret türkīdür.
[2028] iyumek: Īymek de ʿaceledir Türkī'de.
[2029] D. (G. 453); Saraç, Emrî Dîvânı, s. 245.
[2030] Nüsḫa: *"Müşk bū şemmesi ḫaṭṭ-ı siyeh-kārında"* şeklinde yazılmış bir mısra derkenârda geçmektedir.
[2031] şāhbū: ʿAnberī ʿud.
[2032] Bu şiir Dîvân'da 6 beyitten oluşmaktadır. Eksik olan beyit, Dîvân'daki numarası ile şu şekildedir. bkz. D. (G. 453); Saraç, Emrî Dîvânı, s. 245.
[5. beyit]: *"Ḳıldı bir sözle femi zerresini iki hilāl*
Īsā'nuñ yog idi bu muʿcize güftārında."
[2033] Yā Rab ol ḳāmet-i ṭūbāda ne ḥālet vardur T.: Elif-i bī-harekāt öyküne mi kaddüñe k'ol D. (G. 453/II.); Saraç, Emrî Dîvânı, s. 241.

III.

Cān-gezā[2034] ġamzesi yād itdüre semt-i ʿademi
Ḫançer-i ebrūsı da añdurur ammā ʿademi
Gāh u geh ʿışḳı baña andırur oldı ʿademi
Dil dehānın görüp özlerdi diyār-ı ʿademi
Ḳaldı baġlandı göñül zülf-i siyeh-kārında

[135b]

IV.

ʿAnber-i ḫāline micmer-i dil pür-sūz-ı ʿuşşāḳ
Tüter ol āh iderek būy-ı ribādur ʿuşşāḳ
Dūd-ı pinhān u ḫafī āteş-i āh-ı ʿuşşāḳ
Ẓāhir olmazdı duhānı ḫaṭınuñ ʿuşşāḳa
Dil ü cān yaḳmasalar āteş-i ruḫsārında

V.

Vaṣf-ı dilberde müsellem hüneri Emrī'nüñ
Böyle taḫmīs-i nefis var mı **Rıżā** Emrī'nüñ
Şād olur Rūḫī eger ṭuysa idi Emrī'nüñ
Vaṣf-ı ḫaddüñle kim oḳısa sözin **Emrī**'nüñ[2035]
Gül ḳoḫusın ṭuyurul defter-i eşʿārında[2036]

438.

Taḫmīs-i Ġazel-i Manṭıḳī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī[2037]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Ne bezm-i ferḥat-efzā var ne bir hem-rāz-ı ġam-kes var
Cihānda ṣanma kim dil-ḫᵛāhuñ üzre ḫūb-ı ikdes[2038] var
Ne ġareż cām ʿışḳ eyler dilā sāḳī-i dem mekes var

[2034] cān-gezā: Cān ışırıcı. Murād yakıcıdır.

[2035] Bu zemin şiir Dîvân'da şu şekilde geçmektedir. D. (G. 453/V.); bkz. Saraç, Emrî Dîvânı, s. 245.
*"Vaṣf-ı ḫaddüñ yazalı deftere **Emrī** oḳıyan*
Gül ḳoḳusın işidür defter-i eşʿārında."

[2036] Bu şiir Dîvân'da 6 beyitten oluşmaktadır. Eksik olan beyit, Dîvân'daki numarası ile şu şekildedir. bkz. D. (G. 453); Saraç, Emrî Dîvânı, s. 245.
[5. beyit]: *"Ḳıldı bir sözle femi zerresini iki hilāl*
Īsā'nuñ yog idi bu muʿcize güftārında."

[2037] D. (G. 8); Kaya, Mantıkî Dîvânçesi, s. 118.

[2038] ikdes: İki nesnenüñ arasında ittiṣāl u imtizāc ve be-maʿnā maḥbūb u maṭlūbdur. Ve iki nuṭfe-i müteġāyirü'l-cinsden ḥāṣıl olan veled ve kežālik-esb maʿnāsına.

Ne ẕevḳ-i bāde-i bī-ġış ne vaṣl-ı yār-ı dil-keş var
Hemān bir rūzgār-ı nā-ḫoş u ḥāl-i müşevveş var

II.

Şerār-ı āh-ı dillerden ṣaḳın sen dāmen-i nāzuñ
Şerāre gāh olur parlar ṣaḳın sen dāmen-i nāzuñ
Sögünmez nār-ı dil hergiz görinsün dāmen-i nāzuñ
Ṣaḳın ṭoḳınmasun ben ḫāke ṭarf-ı dāmen-i nāzuñ
Nihān ḫākister-i sīnemde dil dirler bir āteş var

III.

Tehī mi giryenāki ḳıl naẓar āh-ı şūr-nāke
Ḳarabulut degül dūd-ı derūndur çıḳdı eflāke
Acımuz mübtelāsı görse ġalṭīde olur ḫāke
Baş egmez ʿāşıḳ-ı pāke düşürmez sāyesin ḫāke
El irmez ġūşe-i dāmānına bir serv-i ser-keş[2039] var

IV.

Olur mihr-i cemālüñde żiyā çün māh-ı ferr[2040]-efzā
Miṣāl-i bedr olur dücne[2041]-güşā-yı leyle-i ẓalmā[2042]
Nice pertev-peresti var anuñ ḥırbā[2043] gibi ammā
Çerāġ-ı şemʿ-i ḥüsninden yaḳar mihr-i cihān-ārā
Felek miṣlin getürmez bir hilāl-ebrū-yı mehveş var

V.

Rıżā derd-i derūna ʿışḳ olur bāʾiṣ çeker diller
Giriftār olmıyan ʿışḳa ne bilsün çekdigün diller
Ḫumār-ı neşʾe-i derdi ki dürdī-keş[2044] bilür dirler
Dil-i güm-geştemüzden[2045] bir ḫaber yoḳ **Manṭıḳī** dirler
Ser-i kūy-ı belāda ḫāne ṭuṭmış bir cefā-keş var

439.

Taḫmīs-i Ġazel-i Riyāẓī ʿAleyhi'r-Raḥmeti'llāhi'l-Ġanī[2046]

[2039] ser-keş: İṭāʿatsiz.
[2040] ferr: Nūrdur.
[2041] dücne: Ẓulmet ve belvet.
[2042] ẓalmā: Ẓulmet-i leyldir.
[2043] ḫırbā: Güneşe ṭapan meşhūr ḥayvān.
[2044] Düdī-keş: Curʿa-nūş ki ḫammīr dirler.
[2045] güm-geşte: Żāyīʿ olmaḳ.

Mefāʿılün Feʿilātün Mefāʿılün Feʿilün

I.

Dilinde ʿāşıḳuñ el-ḫaḳ ki dil-rübā bir olur
Ṣadefde dürr-i yetīm-i gīrān-bahā bir olur
Serīr-i mülkde fermān-revā keyā[2047] bir olur
Sitem-i ger ṣatılur mihr ile cefā bir olur
Ṭarīḳ-i ʿışḳ-ı maḥabbetde müddeʿā bir olur

II.

Nuḥās u sīm mūsāvī be-nezd-i ehli kemāl
Miṣāl-i mühre[2048] görinür gīrān-māye leʾāl
Baṣīret ile görürler ne ḳayd-ı ẕevḳ u melāl
Gerekse sāġar-ı Cem'dür gerek ise sīfāl
Revācgāh-ı maḥabbetde hep bahār bir olur

III.

Çeker ne çāre hezārān cefā ise ġonca
Dahā ne şekveyi almaz sükūt ider ġonca
Göñül teveccühi var açmaz aġzını ġonca
Dil hezāra gerek özge renkle ġonca
İki göñül ṣaḳın ey ḫār pür-cefā bir olur

[136a]

IV.

Elīñde var mı necāte nişān-ı ḳaṭʿī sened
O vā-pesīn-i[2049] demi āñ olur mı kimseye ned[2050]
Suʾālim añla tehī mi ki hīç degül o fened[2051]
Sinekle söyleşürüz ey ḫidīv[2052]-i Cem-mesned
O bargāhda kim şāh ile gedā pür olur

V.

[2046] Taḫmīs-i Ġazel-i Riyāẓī ʿAleyhi'r-Raḥmeti'llāhi'l-Ġanī (?). *Riyâzî'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilememiştir.
[2047] keyā: Pādişāh.
[2048] mühre: Boncuḳ.
[2049] vā-pesīn: Ṣoñra ve girü.
[2050] ned: Ḳaçup gitmek.
[2051] fened: Kizb u żaʿf-ı ʿaḳıl.
Selīḳa: Taʿallümsüz tekellüm iden ṭabīʿata dirler. Ve ṭabīʿat gibi lafẓen ve maʿnen.
[2052] ḫidīv: Ẕi-şevket ve ḳudret-i şāh.

Ṣanāyiʿ ile olan şiʿre hīç nāẓīr olmaz

Miṣāl-i naẓm-ı **Rıżā-cū** o dil-pezīr olmaz

Nücūm çoġ belī bedrveş münīr olmaz

Riyāżī ṭabʿ-ı ṣafā-baḫsuñla taṭyīr olmaz

Ḳadeḥ biñ olsa da cihān-nümā bir olur

440.

Taḫmīs-i Ġazel-i Şināsī Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[2053]

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

I.

Görenler ḥasretüñle raḥm ider ḥāl-i perişānum

Olur bī-zār işidenler bu ḫālim ile efġānum

Ḳalır mı gözyaşıyla bir de ẓannuñ āh-ı suzānum

Kesilmez oldı hergiz[2054] rūz u şeb eşk-i firāvānum

Ṣuyın buldurdı baḥr-i firāḳūñla[2055] çeşm-i giryānum

II.

Dilim tār-ı siyah-ı zülfe muḥkem-i beste olmışken

Ne ḥācet yay mı zencīre bend itmek ṭutulmışken

Vücūdum var mıdur āyā ser-ābā şibh olmışken

Niẓāri-i firāḳuñla tenüm bir mūya dönmişken

Virür bir deste mūya[2056] ġıbṭa aḥvāl-i perīşānum

III.

Dil-i derd-āşīnāya pürde olmaz ṣad-mevāniʿ-kim

Ki çoḳ perde-i ʿār eylemişdür ne mevāniʿ-kim

Düşürdi vāʿdī-i ḥayret-fezāya ne mevāniʿ-kim

Beni ḫāke düşürdi şöyle baḫt-ı pür-mevāniʿ-[2057]kim

Reḫ-i ḳūyuñda pīçīde olur pāyüme dāmānum

IV.

Ḫayāl-i laʿl-i nābuñ cān-ı bī-tābā viren neşʾe

[2053] "Bu şiir, Şînâsî Dîvânı'nda bulunan 58. gazele yapılmış tahmistir." bkz. Şerife Akpınar, "Rûz-nâmeci-zâde Şînâsî Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Dîvânı'nın tenkidli Metni", Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), Konya, 2000, s. 128.

[2054] hergiz: şimdi D. (G. 58/I.); Akpınar, Âgâh Dîvânı, s. 128.

[2055] baḫr-i firāḳuñla: āḫir aġlamaḳla D. (G. 58/I.); Akpınar, Âgâh Dîvânı, s. 128.

[2056] mevāniʿ: zülfe D. (58/II.); Akpınar, Âgâh Dîvânı, G. s. 128.

[2057] baḫt-ı pür-mevālıġ: baḫt-ı nā-müsāʿid D. (G. 58/III.); Akpınar, Âgâh Dîvânı, s. 128.

Dimāġ-ı ārzūya būy-ı ḳaḳülde virür neşʾe

Ki ser-şār piyāle ṣanma ḫˇāhişle virür neşʾe

O denlü dāġ dāġım fikr ü keyfle virür neşʾe[2058]

Güşādi-i der-i gülzārdan çāḳ-i giribānum

V.

Giceler hˇāb-ı çeşmümden gider rāḥat ferāşumdan

Rıżā fikriyle sevdā-yı viṣāli aşdı başumdan

Döner sīm-ābe cism-i nā-tüvānum irtiʿāşumdan

Şināsī gerçi ruḫṣat virdi yār ammā telāşumdan[2059]

O pençe-i laʿlini biñ kerre geldi aġzıma cānum

441.

Taḫmīs-i Ġazel-i Vālī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī[2060]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Cūd u ʿaṭıyye leẕẕetin esḫa olan bilür

Neşʾe-güvārı şārīb-i ṣahbā olan bilür

Zevḳ-ı derūnı ʿışḳla şeydā olan bilür

İhsān-ı dest sāḳī-i mīnā olan bilür

Bu sırrı nāʾil-i yed-i beyżā olan bilür

II.

Var mı devā-yı derd-i dile çāre ey ḥekīm

Var mı viṣālden geri çāre ey ḥekīm

Ol derde derd itmiş yine dermān ey ḥekīm

Her ʿilm nabz-ı ʿāşıḳa el virmez ey ḥekīm

Dārū-yı derd-i ʿışḳı Mesīḥā olan bilür

III.

ʿUzlet-güzīn bildi o rāḥat ne oldıġun

Nā-kāma ṣor ki perde-i vuṣlāt ne oldıġun

[2058] Bu beyit, Dîvân'da şu şekildedir. D. (G. 58/IV.); bkz. Akpınar, Âgâh Dîvânı, s. 128.
"Helāke bir ramak var yār-ı cānun inṭizārıyla
Ṣabā sende ḫaber yoḳ mı ʿaceb çıkmaz mʾola cānum."

[2059] Bu zemin şiir Dîvân'da şu şekildedir. bkz. Şerife D. (G. 58/V.); Akpınar, Âgâh Dîvânı, s. 128.
"ʿUbūdiyyet idenler nāʾil-i vaṣlum olur dirseñ
***Şināsī** kendi benden mi degül devletli sulṭānum."*

[2060] D. (G. 58/V.); Okur, Dîvân-ı Vâlî-i Amedî, G. 67, s. 86.

Āzādegi-i ḳayd-ı ḳaṣāvet ne oldıġun

Zevḳ u ṣafā-yı şehr-i ḳanāʿat ne oldıġun

Āzāde-gerd-i ḳūy-ı tesellā olan bilür

IV.

Cevr eyler ise baña dil-ārāya ḳāʾilim

Tevkīd-i[2061] ʿışḳa bāʾiṣ olur öyle ḳāʾilim

Rüsvālıġıma derd ile ʿālemde ḳāʾilim

Mecnūn baña vü ben daḫı Mecnūn'a ḳāʾilim

Rüsvā ṭabīʿatım yine rüsvā olan bilür

[136b]

V.

Naẓm-ı **Rıżāyā** pīr o olur var mı ḥālīye

Naẓm-ı digerden eylemem ammā ki ḥūlyā

Murġ-ı ḫayāli ḳudsī-nihād oldı vāliyā

Her murġ-ı süfle şiʿrimi añlar mı **Vālīyā**

Pervāz-ı bāz-ı fikrimi ʿanḳā olan bilür

442.

Taḫmīs-i Ġazel-i Süḥeylī ʿAleyhi'r-Raḥmeti'llāhi'l-Ġanī[2062]

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

I.

Ḫatā-verde görince rūyunı göñül esinlenmiş[2063]

Ser-ā-ser ḥüsn ü anuñ gülşeni gūyā çemenlenmiş

Ki üşküfte-i gül-i ṣad berk rūyı dikenlenmiş

Açılmış ṭalʿat-ı rengīnüñ[2064] iy gül nesterenlenmiş

Bülend olmış nihāl-i pür-ḫırāmuñ nārvenlenmiş

II.

Ḫoşā ser-sebzī[2065]-i ḥüsn-i cemālüñ seyr idüp el-ḫāḳ

Hezār ezḥār-ı nāzişle ṭerāvet-yāb pür-revnaḳ

[2061] Tevkīd: Muḥkem eylemek.

[2062] "Bu zemin şiir, e-kitapta yayımlanan Süheylî Dîvânı'nda bulunan 141. gazele yapılmış tahmistir." bkz. M. Esat Harmancı, "Süheylî (Ahmed Bin Hemdem Kethudâ) Dîvân", 2017, www.kulturturizm.gov.trhttp://ekitap.kulturturizm.gov.tr, (05.02.2024). s. 248-249.

[2063] esenlenmek: Edā vü Türkī'de vedāʿ eylemekden ʿibāretdir. Nārūvan ber-dıraḫt bālā-ḳad ve be-ġāyet mevzūndur.

[2064] ṭalʿat-ı nesrīnüñ: ṭalʿat-ı rengīnüñ D. (G. 141/I.); Harmancı, Süheylî Dîvânı, s. 248-249.

[2065] ser-sebzī: Tāze yeşillenmekden ve nev-devlet olmaḳdan ʿibāretdir, çemen-zār u āḳar ṣuyu olan mesīredir.

Yeşillenmiş temāşa eyledüm boydan boya el-ġāḳ
Bahār-ı ḥüsni virimiş gülşen-i ruḥsārına revnaḳ
Yeşiller giymiş ol serv-i semen-sīmā çemenlenmiş

III.

Dilā ʿışşīḳ[2066] düşmez ḳūhenveş dāġdan dāġa
Naḫved-i meyyāl seyr olur cihānda baġdan bāġa
Ki temhīd eylemişdür rāss-ı ʿışḳuñ saġdan sāġa
Vücūdın ḳaplanmış başdan ayaġa penbe-i dāġa
Dil-i şūrīde gūyā ölmesin bilmiş kefenlenmiş

IV.

Ḫaṣālı sevʾet[2067] kesden ümīd itme güle reʿfet
Ṣudūr itmez ferīnī sevʾ[2068] olandan ekṣerī ṣervet[2069]
Ḳarīn-i saʿd-ı baḫt ol kimsedür kim ola buʿdiyet
ʿAceb mi itmişse[2070] şimden girü ḥāl ehline raġbet
Erāzil ehline[2071] olmış muḳārin Ehremenlenmiş

V.

Rūḫ-ı ḫururet-nümāsı ʿaks-i cām-ı pür-raḥīḳ[2072] olmış
Leb-i lāʿline ṣorma neşʾe-baḫş-i ʿatīk[2073] olmış
Ḥaḳīḳīdür **Rıżā** ʿışḳ dilā pür-ḫūn ʿaḳīk[2074] olmış
Ḳızarmış tāb-ı mülden[2075] çihre-i ʿali ʿaḳīk olmış
Bugün içmiş **Süḥeylī** ol dür-i yek-tā Yemenlenmiş

443.

Taḫmīs-i Ġazel-i Feḥīm ʿAleyhi'r-Raḥimehi'llāhi'l-Ḳerīm[2076]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

[2066] ʿışşīḳ: Mubālaġadan ʿibāretdir.
[2067] sevʾet: Yaramaz ve fenā ve bed-ḫūy.
[2068] sevʾ: Feth ve żammla yaramazlıḳdan ʿibāretdir.
[2069] ṣervet: Mürüvvet ve cömertliktir.
[2070] itmişse: ḳılmasa D. (G. 141/IV.); Harmancı, Süheylî Dîvânı, s. 248-249.
[2071] ehline: ḳısmına D. (G. 141/IV.); Harmancı, Süheylî Dîvânı, s. 248-249.
[2072] raḥīḳ: Şarāb-ı ḫāliṣ, ḳızıl renk.
[2073] ʿatīḳ: Esmā-i ḥavardandur. Be-ġāyet eski ola.
[2074] ʿaḳīḳ: Esmā-i ḫavardandur.
[2075] Mül: Şarāb.
[2076] "Bu şiir, Fehîmî'nin basılı Dîvânı'nda bulunan LXIII. gazele yapılmış tahmistir." bkz. Tahir Üzgör, "Fehîm-i Kadîm Hayatı, Sanatı, Dîvânı ve Metnin Bugünkü Türkçesi", Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara, 1991, s. 388.

Cebīn-i ṭurre-i dil-cūsı ḳat ḳat her zemān örter
Seḫāb-ı şebiñe bedr-i āsmānı bī-gümān örter
Dökülmiş sīne-i simīne gīsūlar yamān örter
Ne dem zülf-i siyehle rūyın ol şāh-ı cihān örter
Rūḫ-ı ḫurşīd ü māhı dūd-ı āh-ı bī-dilān örter

II.

Naẓardan ḫıfz içün der-ḥˇāb iken ebrūsınuñ ʿaḳsi
Nesīʿ-i burḳaʿ-ı nāz ol degüldür sāyesi ʿaḳsi
Kemāl-i ʿişvesinden setre-i şeffāf u sāde ʿaḳsi
Şeb-i ġam ḫˇāba varsa merdüm-i çeşmi ruḫı ʿaḳsi[2077]
Nesīc-i pertev-i meḥden muṭallā[2078] perniyān[2079] örter

III.

Libāsı hep siyehdür mātem-i şīrini-i ʿışḳuñ
Ki ḳopardıysa ṭatlu cānın māteme dīvāne-i ʿışḳuñ
Dirīġ itmez ʿacebdür cānın kim ġālib-i ʿışḳuñ
Ne rifʿatdür ki ḳabrin mātemī-i ʿālem-i ʿışḳuñ
Siyāh u māʾī aṭlaşla şeb ü rūz āsumān örter

IV.

Güşāyişle virür nadret ṣabā ezhāre ey bülbül
Ṭrāvet-yāb olur güller nesīm-i feyżden bülbül
Göñüller ḫoş açılur seyr gülzār itmeden bülbül
Nesīm-i nev-bahār açar der-i gülzārı ey bülbül
Ne sūd ammā ki ʿanf[2080] ile gelür bād-ı ḫazān örter

V.

Perişāni ḥālī gizlenür mi ṣāḥib-i ʿışḳuñ
Diger renge mūşābih mi **Rıżā** rengīn-i ʿışḳuñ
Ḥazīn-i girye-nāki sūz-ı āhı bellidür ʿışḳuñ
Ṭuyurdı girye-i mestānesi mestūr iken ʿışḳuñ
Fehīmā āstīnüñle egerçi her zemān örter

[137a]

[2077] ʿaḳsī: üzre D. (G. LXIII/II.); Üzgör, Fehîmî Dîvânı, s. 388.
[2078] muṭallā: Telli dimekdir.
[2079] pernīyān: Münaḳḳaş aṭlas ve ḫarīrden ṭoḳunmuş münaḳḳaş ḳumāş.
[2080] ʿanf: Şiddet żıddı mülāyemet; ʿanif: Naʿti.

444.

Taḫmīs-i Ġazel-i Feḥīm ʿAleyhi'r-Raḥmeti'llāhi'r-Raḥīm[2081]

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

I.

İrer mi menzile kām semendeh āh-ı ḳūtehdür
Şūmār-ı ömr ise endek maʿīşet-i āh ḳūtehdür
Vaḳit yoḳ seyr-i meh-tāba ufūl-ı māh ḳūtehdür
Żaʿīfem ḳasr-ı ʿarşa gerçi ġāyet rāh ḳūtehdür
Derūnumdan lebe yitmez kemend-i āh ḳūtehdür

II.

Ser-efrāz-ı gürūh-ı ʿişve-bāzān şāhid-i ḳaṣrum
Egerçi şūḫ-ı dil-dār-ı zemāndur şāhid-i ḳaṣrum
Libās-ı şīve-i rengīn gīr ol şāhid-i ḳaṣrum
Muʿarrā ḫūbdur ḳadd-i bülend-i şahid-i ḳaṣrum
Keşerdüm çarḫ-ı aṭlasdan ḳabā-yı cāh ḳūtehdür

III.

Ḥarīs-i maṭlab olma muḥtemeldür ḥırṣ ola reh-zen
Külāh-ı ʿāfīyet ber serçe sūd ey dil ol reh-zen
Çeraġ-ı ʿışmeti ḫıfż it ola şāyed hevā püfzen[2082]
Ṣabāḥa ḳalma şemʿ-i Yūsuf-āsā olma dāmen-keş
Bizüm engüştümüzden destümüz ey māh ḳūtehdür

IV.

Ḫayāl-i cān-feżā-yı şīvekār ile dil efkāruz
Ki zaḫm-ı ḫod cevr isem yine mecbūr-i dīdāruz
Uṣanmaz dil şikāyet eylemez ʿışḳuñda padāruz
Nigāh itmekde düzdīde o māha şuʿle-eṭvāruz
Şuʿā-ı çeşmümüz gāhī durāz u gāh ḳūtehdür

V.

Sezā mı pīrehen-i berg-i gül olsa ol gül-endāma
Şuʿāʿ-ı māh-ı raḫşan mı münāsib ol dil-ārāma
Rıżā emri nesīc-i nāzdan mı yā gerek cāme

[2081] D. (G. XCVI); Üzgör, Fehîmî Dîvânı, s. 432-434.
[2082] püfzen: Üfürüp söndürmekden ʿibāretdir.

Ḳād-i yāre ḳıyāmetden münāsib mi dedüm câme

Feḥīmā didi ey endīşesi ḳūtāh ḳūtehdür

445.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[2083]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Ḳadr-i merdi ʿārifān taḫta'l-lisānından bilür

Şāh-būy-ı[2084] ḫālisī herkes duḫānından bilür

Derd-i ʿışḳı ehl-i dil āh-ı nihānından bilür

Gerçi ġamze ẓaḫm urur dil ebrüvānından bilür

Ẓaḫmı ʿāşıḳ tīrden bilmez kemānından bilür

II.

Ḫ̆ab girmez dīde-i giryānuma şeb-tā-seḥer

Kime disün derdüni efġān ider şeb-tā-seḥer

ʿAndelibāne göñül feryād ider şeb-tā-seḥer

Āh ile giryān u nālān devr ider şeb-tā-seḥer

Ehl-i dil ḳūyın o māhuñ pāsbānından[2085] bilür

III.

Ateş-i ʿışḳıyla dil sūzān-ı sīne daġdur

Daġ-ber-daġ oldı ise dil ẓāhirde sīne-daġdur

Lale-ẓār-ı ḥasret-i cānā sīne daġdur

Naḳş-ı pāy-ı cebhe-sāyandan ser-ā-ser daġdur

Ḫāne-i dildārı aḥbāb āsitānından bilür

IV.

Ḥālini tıbyāna[2086] ne ḥācet ʿāşıḳ-ı güm-geştenüñ

Gör nuḥūl-ı[2087] cismini sen ʿāşıḳ-ı güm-geştenüñ

Rengi yek-rengidür el-ḫaḳ ʿāşıḳ-ı güm-geştenüñ

Bī-nişānīdür nişānı ʿāşıḳ-ı güm-geştenüñ

Ehl-i ʿışḳı bilmeyen ʿārif nīşanından bilür

V.

[2083] D. (CXII); Üzgör, Fehîmî Dîvânı, s. 455-456.
[2084] Şāh-būy: ʿAnbere hud de dirler.
[2085] pāsbān: Gice bekçisi.
[2086] tıbyān: Be-maʿnā beyān.
[2087] nuḥūl: Żaʿafdır.

ʿİlm ü ʿirfān ʿālemüñ gerçi dü-bāl ü perrīdür
ʿĀşıḳ-ı ser-bāzuñ ʿışḳı şāh-bāl ü perrīdür
Murġ-ı dil pervāza dūzāhı bāl ü perrīdür
Pençe-i şehbāz yaḫud kendu bāl ü perrīdür[2088]
Kebk-i bāġ-ı himmeti dil āşiyānından bilür

VI.

ʿĀḳıbet olur teşettüt[2089] cemʿ ü keşret dehrde
Bellidür berg-i rezān-ı eẓhār dürlü dehrde
Zār u feryādı hezāruñ boş degüldür dehrde
ʿAndelīb-i gülşen-i tecrīd bāġ-ı dehrde
Vuṣlat-ı gül ẕevḳını faṣl-ı ḫazānından bilür

[137b]

VII.

Ṣor şināsā-yı nüḳāte ṣormayın bi-ġāneye
Siḫr-gūyāyı **Rıżā**'yı söylemeñ bi-ġāneye
Fehm ider ʿirfānumız aç ṭoyurmayın bi-ġāneye
Söylemeñ ṭabʿ-ı **Feḥīm**'üñ n'idügin bīgāneye
Āşināyān-ı süḫan ḥüsn-i beyānından bilür

446.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi'r-Raḥme[2090]

Mefāʿīlün Feʿilātün Mefāʿīlün Feʿilün

I.

Gülünce laʿli ḫayāle dil ıżṭırāba düşer
O neşve ile düşüp sū-be-sū ḫarāba düşer
Ne ḳayd-ı ẕevḳ-ı maʿīşet ne şād-ḫˇaba[2091] düşer
Lebüñ ḫayāline Rūḫü'l-Ḳudüs şarāba düşer
Meges-miṣāl ki ḥırṣ ile şehd-i nāba düşer

II.

Ṭoḳunmasun hele zülfüñ teline meşşāṭa
Ṭoḳunur ʿāşıḳuñ ammā diline meşşāṭa

[2088] bāl u perrīdür: Perr ü bālīdir D. (CXII/V.); Üzgör, Fehîmî Dîvânı, s. 455-56.
[2089] teşettüt: Ṭaġılmaḳ.
[2090] D. (LX); Üzgör, Fehîmî Dîvânı, s. 384.
[2091] şād-ḫˇāb: Ṭatlı uyku.

Ḫayāl-ı cā-yı diger mi ider o meşşāṭa
Ne deñlü ṭurraña zīnet virürse meşşāṭa
OI mertebe dil-i ʿuşşāḳ pīç ü tāba düşer

III.

O çeşm-i sāḥiri āşuba[2092] virdi dünyāyı
Ki ṭoldı fitne ser-ā-ser ṭutunca dünyāyı
Rehā olur mı göñüller ṭutunca dünyāyı
Helāk-i ġamze-i bī-bāküñem ki dünyāyı
Helāk[2093] ider de ne bīm ü ne ıżṭırāba düşer

IV.

O dil sitāneler söz olmaz kemāl-i ʿiṣmetden
Sezādur öñüne taḫsīn cemāl-i ʿiṣmetden
Edā-yı nāzīḳi dil-cū delāl-ı[2094] ʿiṣmetden
Niyāz o şūḫa hezārān ki farṭ-ı ʿiṣmetden
Maḥall-i nāzda ḫūy-rīz olup ḥicāba düşer

V.

Şemīm-i zülfün alınca meşām-ı cān elim
Derūna şevḳ feżā būy-ı dil-pezīr ḳasīm
Miṣāl-i mevc **Rıżā-cū** ḫayāl-i şuḫ-ı vesīm[2095]
Miṣāl-i dīde-i ḥayret olur ḫayāl-i **Feḥīm**
O dem ki ʿaks-i cemāli derūn-ı āba düşer

447.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi'r-Raḥme[2096]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Ḥāl-i ʿışḳa ḳāl ile ferzāne olmaz āşinā
Neşʾe-baḫş-ı bādeye ḫum-ḫāne olmaz āşinā
İḥtişām-ı[2097] zīb ile şāhāne olmaz āşinā

[2092] āşūb: Ġavġa ve fitne ve ḳırışıḳlıḳ.
[2093] Helāk: Şehīd D. (LX/III.); Üzgör, Fehîmî Dîvânı, s. 384.
[2094] delāl: Nāzlanmaḳ.
Ḫub-rūy: Ṣāḥib-cemāldir.
[2095] vesīm: Be-maʿnā ḥüsnü'l-vech.
[2096] D. (XI); Üzgör, Fehîmî Dîvânı, s. 318.
[2097] İḥtişām: Utanmaḳ ve heybetli olmaḳ.

Ehl-i ʿışḳa ġamze-i cānāne olmaz āşinā
Ġāfil olma mest ile dīvāne olmaz āşinā

II.

Meyl-i ṭavr-ı dil-firībā eyleme ey bü'l-heves
Rīş-ḫande vaẕʿına aldanma sen ey bü'l-heves
Mest-i ġaflet olma çeşmüñ aça gör ey bü'l-heves
İʿtimād itme nigāh-ı çeşmine ey bü'l-heves
Merdüm-i hüşyār ile mestāne olmaz āşinā

III.

Hestī vü nīstī ḳoydın bilmiyor erbāb-ı ʿışḳ
Āşinā-yı ʿālem bī-gānedür erbāb-ı ʿışḳ
Mest-i ṣahbā-yı elest olmasın erbāb-ı ʿışḳ
Ġarḳa-i deryā-yı istiġnā gerek erbāb-ı ʿışḳ
Bunda ey dil şemʿ ile pervāne olmaz āşinā

IV.

Ġam-kesād-ı yār olmaḳ merd midür ey göñül
Dosta dost ol düşmene ʿadvān[2098] itme ey göñül
Kābil-i bārā-yı[2099] ʿışḳ-ı yār ol sen ey göñül
ʿIşḳa yār ol ʿaḳl ile germ-iḫtilāṭ olma göñül
Āşinā bīgāne vü bīgāne olmaz āşinā

V.

Keşf-i ḥāl itmez ulu'l-elbāb olan merd-i ḥaḳīm
Şübhesiz sūd u ziyān taḥḳīḳ ider ḳalb-i selīm
Ṣaḳla cān-güdāz bile sırrın **Rıżā-cū**'yın ṣaḥ mīm
Maḥrem-i rāz eyleme Cibrīl olursa ger **Feḥīm**
Rind-i ʿışḳa ʿāḳıl u ferzāne olmaz āşinā

[138a]

448.

Taḫmīs-i Ġazel-i Feḥīm ʿAleyhi'r-Raḥmeti'r-Raḥīm[2100]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

[2098] ʿadvān: Düşmenlik.
[2099] bārā: Ṭāḳat ve ḳudret.
[2100] D. (LV); Üzgör, Fehîmî Dîvânı, s. 376.

Çeşminden aḳan ḳatreye reşki ʿadn eyler
Pāyīne niṣār-ı derd-i pür-ṣemen eyler
Añdıḳça dilüm şevḳle beyt-i aḥzen eyler
Deyr içre ki ol büt heves-i encümen eyler
Çoḳ zāhid-i ṭāʿat-menişi berhemen eyler

II.

Gāhī taraḫ[2101] u gāhī feraḥ sırr-ı cemāli
ʿUşşāḳa hema ceẕbe-fezā nūr-ı cemāli
Feryād-ı hezāra sebebi şevḳ-ı cemāli
İtdükçe gülistāna güẕer ʿaks-i cemāli
Gül-ġüne-zen-i çihre-i berg-i semen eyler

III.

Dil-i ʿişve seni añsa ider çāk-i girībān
Der-ḥˇāb ise üftāde ider çāk-i girībān
Ser-bāz ider gonçe ṣıfat çāk-i girībān
Āmāde ṭurur ġonca k'ide çāk-i girībān
Beñzer ki gül-rū yine ʿazm-i çemen eyler

IV.

Her dil-şode firḳatle döker demʿa-i surḫı
Gūyā ki ḳızıl ayırmaḳ olur dīde-i surḫı
Ḫūn-ḫˇār-ı cefā tīġ-i sitem cevher-i surḫı
Ḫūn-rīzdür ol şāhı o ḳadar kim gül-i surḫı
Āṣār-ı nigāh-ı ġażabı yāsemen eyler

V.

Ḫālimi ḫayāl itmede laʿlin dil-i şeydā
Bak çeşmüme kim surḫı nedür anuñla **Rıżāyā**
Teʾṣīri o rütbe-i dil-i pür-şevḳde ammā
ʿAks itse lebi dīde-i giryāna **Feḥīmā**
Teʾṣīrde mānend-i Süheyl-i[2102] Yemen eyler

449.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī[2103]

[2101] taraḫ: Ġuṣṣa. Etrāḫ cemʿidir.
[2102] Süheyl: Yemen ṭarafından neẕāretiyle ʿaḳīḳ ḳızıl ider yıldızdır.

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Dil-ber ü ʿaḳl olmaya ferzānelük eyler
Kim ʿaḳluña maġrūr ise dīvānelük eyler
Kim zehr ü ʿışḳ olsa o merdānelük eyler
Her kāküle ṣad-pāre göñül şānelük eyler
Her silsile-i ṭurraya dīvānelük eyler

II.

ʿIşḳ ehlinle zencīr olur zülf-i dil-ārā
Ol silsileden oldı biri ʿaḳıl-ı dünyā
Āşüfte-i dile żābıtadur ḳayd olur ammā
Sevdā-yı ġam-ı zülf ü cünūn itdi ser-ā-pā
Bīçāre dili gör yine ferzānelük eyler

III.

Keyfiyet-i neşvān-ı dile laʿl-i bütāndur
Yādıyla göñül mest-i mey laʿl-i bütāndur
Pür-cām-ı dilüm neşʾe-fezā laʿl-i bütāndur
Teʾşīr-i ḫayāl-i nigeh-i çeşm-i bütāndur
Ṭabʿum dil-i sermestüme mey-ḫānelük eyler

IV.

Rūşen olalı ʿaks-i cemāliyle żamīrüm
Çün āyīne-i kitab-nümā oldı żamīrüm
Pür-neşve-i şevḳ oldı müdāmā ḳi żamīrüm
Mirʾāt-ı tecellī olalı sīne-żamīrüm
ʿAks-i mey-i dīdār ile peymānelük eyler

V.

Her kim ki mey-i ʿışḳını nūş eyleye yārüñ
Tā ṣubḥ-ı ḥaşir ṣaḥve-pezīr olmaya yārüñ
Mestāne düşüp kūy-ı dil-ārāsına yārüñ
Dil gūşe-i çeşminde mekān ideli yārüñ
Maḫmūr da olsa yine mestānelük eyler

VI.

[2103] D. (LIV); Üzgör, Fehîmî Dîvânı, s. 374-376.

Çün māh-ı celī-rūyıdur ol leyl-i ḫaṭṭında
Bāhir görinür ferri kamer leyl-i ḫaṭṭında
Ḥāsin mi degül ancak leyl-i ḫaṭṭında
Ḥüsni ki odur şemʿ şebistān-ı ḫaṭında
Ancaḳ yine ḫālī anā pervānelük eyler

[138b]

VII.

Kāşāne-i dil-cāygeh-i yār be-her-şeb
Biran degül ḫālī *Rıżā* anda her şeb
Meʾlūf olaraḳ şevḳ u nāzla her şeb
Āġuş-ı ḫayālinde iken meskeni her şeb
Gördükçe **Feḥīmī** yine bīgānelük eyler

450.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī[2104]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Ber-ṭaraf-ı būd-ne-būd sāḳin-i virāneyüz
Ḫāne-berdūş-ı seyāḥat-ı reh-rev-i rindāneyüz
Lāġāru ẓāhirde līkīn dīv-küş[2105]-i merdāneyüz
Fāriġüz ḳayd-ı cihāndan ʿāşıḳ-ı dīvāneyüz
Āşināya āşinā bīgāneye bīgāneyüz

II.

Dil-i piyāle demʿimi ṣahbā ider isem n'ola
Şāhīdāne ḫālnīde nuḳl[2106] ider isem n'ola
Laḥt-ı cigerümi gird-i kebāb olsa n'ola
ʿIşḳı sāḳī ġamzeyi mest-i ḫarāb itsek n'ola
Cāmı āteş bādesi āteş ʿaceb mey-ḫāneyüz

III.

Gök duman eyler dilā bezm-i cihānı itsem āh
Dil-i ḫazīnden el-ḫaẕer kim hā-nümānsız itse āh
İltiḥāb-ı āteş-i ʿışḳa sebebdür āh āh

[2104] D. (CXXXIV); Üzgör, Fehîmî Dîvânı, s.482.
[2105] dīv-küş: Şeyṭānı öldürücü dimekdir.
[2106] nuḳl: Meze-i bāde.

Ḫavfumuzdan çeşm-i dil-ber ġamzeyi eyler penāh
Kūçe-i ʿışḳı içre bī-pervā yürür mestāneyüz

IV.

Haledār-ı māh olurdı dūd-ı āh-ı şevḳumuz
Tāb-ı nāre ġālib olur sūz-ı āh-ı şevḳumuz
Bak şehābāsādur āteş-zāde āh-ı şevḳumuz
Şemʿi pür-sūz u güdāz itse ʿaceb mi şevḳumuz
Tāb-ı dilden şuʿleyi āb eyleyen pervāneyüz

V.

Ġonçeye feyż-i resān naẓmum oḳunsa çün nesīm
Güş idince bülbüli bī-şübhe eylerdi elīm
Nuṭḳ-ı cān-baḫşa **Rıżā-cū** maẓhar itmişdi ʿalīm
Sāḥir-i muʿciz-kelāmuz şāʿir-i şūḫuz **Feḥīm**
Ne füsūna rāġıbuz ne māʾil-i efsāneyüz

451.

Taḫmīs-i Ġazel-i Nāʾilī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī[2107]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Ārāmişüñ be-kām-resīdür senüñ daḫı
Hep ḫˇāhışuñ cihānda budur kim senüñ daḫı[2108]
Bād-ı nesīm-i feyz-dih-i gülşenüñ daḫı
Ārāyişi bahār iledür gülşenüñ daḫı
Ey ġonca inbisāṭuñ o demdür senüñ daḫı

II.

Kisve olursa saña semen yine bārdur
Ger būy-ı gülden olsa yine bārdur
Olsa nesīc-i nāzdan ol yine bārdur
Gül-berg-i cān imiş ṭutalum yine bārdur
Cism-i laṭīf ü pāküñe pirāhenüñ daḫı

III.

Virür ḥayāt mürdelere bir dem Mesīḥ

[2107] D. (G. 365); İpekten, Nâ'ilî Kadîm Dîvânı, s. 551.
[2108] Nüsḫa: "Dil-ḫˇāhi herkesüñ o cihānda seniñ daḫi" şeklinde benzer bir mısra derkenârda bulunmaktadır.

Feyż-rübā-yı Ruḥ-ı Ḳudüs'dür dem-i Mesīḥ
Cān-bāḫş olur cemād ise de her dem Mesīḥ
Ecrām-ı çarḫı geçmeyicek bilmemiş Mesīḥ
Bār oldıġın vücūdına bir sūzenüñ daḫı

IV.

ʿAḳıl midür ki zīb-i virānedār içün
ʿÜmrān olur mı ġāyeti virānedār içün
Dinmiş sepenc[2109]-ḫāne bu virānedār içün
ʿĀrif düşer mi ḳayduña cism-i niẕār içün
Bir ʿankebūṭ-ḫāne ḳadar meskenüñ daḫı

V.

Kār-ı fenā cezm iden olur mı māʾīli
Ẕeḫr-i beḳāyı kesb iden olur mı ʿāʾīli
Ḳānīʿ-i nihād-ı merd-i **Rıżā-cū**'na sāʾīli
Bī-zād-ı reh buluñ ṭaraf-ı Ḥaḳ'da **Nāʾilī**
Virsün fenāya[2110] bād-ı hevā ḫırmenüñ daḫi[2111]

[139a]

452.

Taḫmīs-i Ġazel-i Emnī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī[2112]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

Cevr gördi ise dil yine mesrūr eylemişüz
Cevr-i ʿışḳuñla senüñ sūr-ı vufūr eylemişüz
Derd-i devri ile ṣanma ki ḳuṣūr eylemişüz
ʿAḳdı firkatle daḫı kesb-i ḥuzūr eylemişüz
Ṣanma kim ḫāṭıra-i vuṣlatı dūr eylemişüz

II.

Ceẕb ider dilleri ol çeşm-i siyāhın nigehi
Çeşmine ġālib imiş seḥerde nīm-nigehi
Ḳurtulur mı göñül ʿaṭf eylese nīm-nigehi

[2109] sepenc: ʿAriyetden kināyedir. Üç beş gün taʿbiri Türkī'de dinilür.
[2110] fenāya: hevāya D. (G. 365/V.); İpekten, Nâ'ilî Kadîm Dîvânı, s. 551.
[2111] Virsün hevāya bād-ı fenā ḫırmenün daḫi D. (G. 365/V.); İpekten, Nâ'ilî Kadîm Dîvânı, s. 551.
[2112] Taḫmīs-i Ġazel-i Emnī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī (?). *Emnî'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilememiştir.

Kākülāsā ṭolanup başda ḫayāl-i nigehi

Ser-sevdā-ẕede-i mest-i ġurūr eylemişüz

III.

Oḳur ṣuyı içer ʿādet imiş zühhād

Bādenüñ nefiʿ ile ḥürmetini zühhād

Kimler işrāb ide ḥikmetce anı zühhād

Münkeri mey[2113] dimiş aḥbāb bizi zühhād

Ḥürmet-i bādada āyā ne ḳuṣūr eylemişüz

IV.

Meclis-i efrūz-ı viṣāliyle o meh-ruḫsāruñ

Rūşen olmaz mı göñül añsa o meh-ruḫsāruñ

Bezm-i meh-tāba döner görsem o meh-ruḫsāruñ

Hele teşrīf ḫayāliyle o meh-ruḫsāruñ

Dil-i ṣad-pāreyi āyine-i nūr eylemişüz

V.

Ḥikmeti n'ola **Rıżā** dūr iken ammā yārān

Añdılar ṣāġlıġımız var ola cümle yārān

Bizi tehcīre revān görmedi ẕīrā yārān

Meclisinde bizi yād eylemiş **Emnī** yārān

Ṣaad-şükür ḫāṭır-ı dildāra ḫuṭūr eylemişüz

453.

Taḫmīs-i Ġazel-i Vecdī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī[2114]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Biʿādum yāre ḥālüm iledür nāme-berüm yoḳdur

Görüp ḥāl-i perişānum acır bir yāverüm yoḳdur

Yanar dil nār-ı hicr ile benüm bir yanarum yoḳdur

Şebistān-ı ġamum bezmümde şemʿ-i enverüm yoḳdur

Fenā dünyāda yaʿni bir müsellem dil-berim yoḳdur

II.

Elinde kākülāsā her kişinüñ var sünbüli şimdi

[2113] Münkeri mey: Bi'l-iżāfe; Münkeri mi: Bi'l-istifhām maʿnā müveccehdir.

[2114] "Bu şiir, Vecdî Dîvânı'nda bulunan 16. gazele yapılmış tahmistir." bkz. Sebahaddin Sarı, "Vecdî Dîvânı (Tenkitli Metin)", Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), Elâzığ, 1993, s. 31.

Surūd-efzā evinde herkesüñ var bülbüli şimdi
Muṭarrā gülşeninde var şūḳufte ṣad güli şimdi
Serinde herkesüñ bir ġonca-i sīr-ābı var şimdi
Benüm bāġ-ı cihān içinde bir berg-i terim yoḳdur

III.

Egerçi künc-i fırḳatde göñül maḫzūn ġam ākīnim[2115]
Ne cevr-dīde dil-cūyān ne baḫtiyār hem-şīnim[2116]
Ne Kühken'den ḫaberdārum ne vuṣlat-cūy-ı Şirīn'im
Ne bir zaḫm-ı nigāh ü ne esīr-i zülf-i müşgīnim
Anuñçün ṣaff-ı ser-bāzān-ı ʿışḳ içre yerim yoḳdur

IV.

İẕābe[2117] itdi göñlüm pūte-i hicrān-ı yār ammā
Ki dilde oldı ibrīz-i[2118] muḥabbet māyedār ammā
Zezāb[2119] olınca gitdi hep zīyūf-ı nāruġ ammā
Zer-i ḫāliṣ ʿıyār itdi dili iksir-i ʿışḳ ammā
Ele alur anı bir dil-ber-i sīmin-berüm yoḳdur

V.

Firāḳ-ı cān-güdāz-ı dostānum cānuma geçdi
Sinān-ı cevr-i ġurbet-i üstüḫ̆ān cānuma geçdi
Behişt olsa **Rıżā** ġurbet göñül uçmaġı vazgeçti
Sitanbul'a o[2120] deñlü ārzū var dilde ey **Vecdī**
Uçardım bulsam ammā n'eyleyem bāl ü perim yoḳtur

[139b]

454.

Taḫmīs-i Ġazel-i Mantıḳī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī[2121]

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

I.

Cefā-yı çarḫ uṣandurdı beni dār u diyārumdan

[2115] ākīn: Memlū maʿnīsin mutażammın.
[2116] hem-şīn: Refīḳ u celīs.
[2117] İẕābe: Eritmek.
[2118] ibrīz: Ḫāliṣ āltun.
[2119] Zezāb: Erimiş.
[2120] o: şu D. (G. 16/V.); Sarı, Vecdî Dîvânı, s. 31.
[2121] D. (G. 21); Kaya, Mantıkî Dîvânçesi, s. 131-132.

Ayırdı ḥile-i ġadr-āveriyle şīveḳārumdan
Dü-çeşmüm ḫūn-feşāndur ḥasret-i rū-yı niġārumdan
ʿİnānın çeşm-i giryān aldı dest-i iḫtiyārumdan
Ṣavulsun baña senġ-i rāh olanlar reh-güẕārumdan

II.

Āmāde yā Rab çeküp rūz u şeb-i miḫnet ile ġamla
Ki nā-kāmım bu miḫnet-ḫānede ʿömrüm geçüp ġamla[2122]
Olur dücne[2123] baña bu rūz-ı rūşen hecme-i ġamla
Ya dest-āviz-i[2124] miḥnetle gelür ya tuḥfe-i ġamla
Uṣandum ḥāṣılı āmed-şud-ı leyl ü neḫārumdan

III.

Uyanmaz ṭıfl-i ümmīdüm gözi uyḫudan açılmaz
Ḳımāṭ-ı[2125] baḫt-ı nā-sāzı ṣalmış berg açılmaz
Ġırīv u nālişim dünyāyā ṭutsa yine açılmaz
Ne ṭāliʿ dür ki çeşm-i ḫˇāb-nāk-i baḫtum açılmaz
Ḳıyāmet fitnesi bī-dār olurken āh u zārumdan

IV.

Feres-rān-ı sitem olup tozaltman ṣaḫn-ı bī-dādı
Unutma ḳıṣṣa-i naḫvet-furūş-ı ḥāl-i Ṣeddād'ı
Ki hestīsin ṣanup bāḳī güm oldı nāmla adı
Sürersin üstine ben ḫāk-sāruñ raḫş-ı bī-dādı
Niçün āyīne-i ḥüsnüñ ṣaḳınmazsın ġubārumdan

V.

Ḥaẕer eyler **Rıżā** ʿirfān-meniş olmaya ālūde
Olur ālufte ammā kim degül töḥmetle ālūde
Çeker cevr-i cihān olmaya ẕilletle ālūde
Eker ʿayb-ı hünerle olmayaydum töhmet-i ālūde[2126]
Ayırırdum **Mantıḳī**[2127] yüz bīñ şikāyet düz-kārumdan

[2122] Nüsḫa: *"Ki nā-şādım bu miḫnet-ḫānede ʿömrüm geçüp ġamla"* şeklinde tashih edilmiştir.
[2123] dücne: Ẓulmet.
[2124] dest-āviz: Hediyye.
[2125] Ḳımāṭ: Baġırdıḳ ki ṭıflı ṣararlar beşikte iken.
[2126] Bu zemin şiirin beyti, Dîvân'da şu şekilde geçmektedir. bkz.; D. (G. 21/V.); Kaya, Mantıkî Dîvânçesi, s. 131-132.

"Eküp tuḫm-ı maḥabbet bār-ı miḥnet ḥaṣıl itmekdür
*Ṣorarsañ **Mantıḳī** baġ-ı cihānda kār-zārumdan."*

455.

Taḫmīs-i Ġazel-i Fāmī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī[2128]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

Gösterirseñ gülerek yüzüñü gehī gülmemeler
Dökilür sīneye kākül gehī dökülmemeler
Bu gülüşler n'ola bu şīve-nümā gülmemeler
Ger ġażabdan ise Ḫalīlim baña bu gülmemeler
Cān ḳuzusı niçe demdür saña ḳurbānemeler

II.

Ān u ḥüsnüñ gören ʿāşıḳ saña ḥayrān ne disün
Bir perī-zāde perīdür dimesün yā ne disün
Aṣl-i ḥūrī mi disün ibnī melek mi ne disün
Bāġ-ı cennet dimesün kūyuña Ādem ne disün
Ġonca-fem sīne-semen her biri bir gülmemeler

III.

Hem-dem-i aġyārı görüp ben ise maḫzūnuñ olam
Nā-sāzımı yine mest-i leb-i mey-gūnuñ olam
İçmişem cürʿa-i ʿışḳuñı ki meftūnuñ olam
Ne revā hecr ile ben ḥaste ciger-ḫūnuñ olam
Dem-be-dem laʿl-i şefā-baḫşuñı iller emeler

IV.

Baña müskir olamaz sādece mül ey yüzi gül
Cām-ı laʿlüñ dil-i ġamgīnime neşve-dih-i mül[2129]
Olsa keyfimce baña öyle gerekdür gül ü mül
Çünki bir şāhid-i bāzārdur[2130] ey bülbül o gül

[2127] Bu zemin şiir Dîvân'da 8 beyitten oluşmuştur. Eksik olan beyitler Dîvân'daki numaralarıyla şu şekilde geçmektedir. bkz. D. (G. 21); Kaya, Mantıkî Dîvânçesi, s. 131-132.

[2. beyit]: *"Derūnında görürsin lāleveş bir dāġ-ı ḥasret var*
Hevā-yı ʿārıżuñla bitse gül ḫāk-i mezārumdan"

[5. beyit]: *"Çerāġ-ı āteş-i ḳahr-ı İlāhī'den yaḳar āhum*
Ḥaẕer itmek gerek dūd-ı dil-i dūzeh-şerārumdan"

[6. beyit]: *"Niçün ġayr ola gül-çīn-i viṣālüñ ḫurrem olmışken*
Gül-istān-ı cemālüñ fevż-i çeşm-i eşk-bārumdan."

[2128] Taḫmīs-i Ġazel-i Fāmī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī (?). Tahmîs, *Fâmî'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilememiştir.

[2129] mül: Bāde.

Ne bu şeydāyī revişler bu ḳadar zemzemeler[2131]

V.

Şeh-sūvār-ı hüner-i ṭabʿ ıma yoḳ hem-nāmı

Düldül-i ḫāme maʿ ārifde be-nām-ı nāmi

Hemʿ inān-rīz degül aña **Rıżā** her ʿ āmī[2132]

Aldı meydān-ı semend-i hünerüñ ey **Fāmī**

Ṭabʿ -ı çālākuñla fehm irgüremezler semeler[2133]

456.

Taḫmīs-i Ġazel-i ʿ Ālī ʿ Aleyhi'r-Raḥmeti'llāhi'l-Ġanī[2134]

Mefāʿ ilün Mefāʿ ilün Mefāʿ ilün Mefāʿ ilün

I.

Ṣadāḳat-i cāy-gīr dil olursa pīç u tāb olmaz

Ḳaviyyü'l-ḳalb ṣādıḳda gümān u ıżṭırāb olmaz

Mücerred saḫtiyāndandur varaḳdan hīç cirāb[2135] olmaz

ʿ İnāyet her kime yüz ṭutsa ʿ isyānı ḫicāb olmaz

Güneş ṭoġduḳda zīrā perde-i ẓulmet niḳāb olmaz

II.

Ẕemīn-i bendegī çehre-sāy ol āh u zār ile

Ḳo adun Ḥaḳḳ'a rabṭ it ġayrılardan sen firār eyle

Ḳul iseñ ṭut yüzin ol bārgāha ber-karar eyle

Recā yazusına dök eşk-i çeşmin cūy-bār eyle

Ḳayırma nāme-i ʿ āmāli maḫf olur kitāb olmaz

[140a]

III.

Kiyāsetle işe saʿ y itmeyenler kāri nāḳışdur

Terāzū-yı ferāset ittizānı ṣanma nāḳışdur

ʿ Uyūbın eyleyen mīzān bilür ḫālın ne nāḳışdur

Çekenler muḥtesib-i mīzān-ı ḫavfuñ nān nāḳışdur

[2130] şāhid-i bāzār: Zūd āşinā ve hercāyī.
[2131] zemzeme: Ḫurūf-ı fehm u beyān olınmayan çaġrımaḳ.
[2132] ʿ āmī: nā-dān.
[2133] seme: Şaşḳın ve ḫayrān.
[2134] Taḫmīs-i Ġazel-i ʿ Ālī ʿ Aleyhi'r-Raḥmeti'llāhi'l-Ġanī (?). Tahmîs, *'Âlî'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilememiştir.
[2135] cirāb: Ṭaġarcıḳ yolcular içine azıḳ ḳorlar.

Kemāl-i ehlinde eksiklik buluñsa ol ḥisāb olmaz

IV.

Müzzāb-ı āteş-i ʿışḳ olmıyan ʿākıl ṣaḳınsun kim

Mücerred istinād-ı ʿilm iden ġāfil ṣaḳınsun kim

Derūnda ẕerreveş ḫubb olmıyan ġāfil ṣaḳınsun kim

Ne vāʿiẓ āteş-i dūzaḫdan ol ġāfil ṣaḳınsun kim

Ḳoyup nāḫiyye cismin āteş-i ʿışḳa kebāb olmaz

V.

ʿIşıḳ-ı içenler sāḳī-i bezm-i hidāyetden

Ḫitām-ı ḫoş-gūvār-ı misk olur câme-i ʿināyetden

Olur mı mevvāc-ı dāʾim baḥr-ı raḥmet tā meşiyyetden

Ẕülāl-ı[2136] maġfiret çıḳdı ṣaḥrā-yı meşiyyetden

Ne deñlü teşne-saʾil gelse ṣaḳlanmaz ser-āb olmaz

VI.

ʿİbādetde kesel-ñak-ı[2137]ʿaceb ġaflet ʿaceb ġaflet

Siyehkār-ı[2138] ʿubūdiyet siyeh-rūyī mekün ġaflet

Gözin aç kendüñe gel kendüñi bil eyleme ġaflet

Gice eyle ḫˇāb-ı ġaflet gündüz oldı bāʾiṣ-i ḥayret

Bize dünyānuñ inkārı gibi ḥāżır-cevāb olmaz

VII.

Ḳoma ẕeyl-i niyāz u bīmī dāʾim olasuñ ʿālī

Revān it gözyāşın yüzüñ aġarsun olasuñ ʿālī

Rıżā-cūyāna ḳulluḳda bulursañ rütbe-i ʿālī

Ḫabībin sevdiler sen maġfiret taḳrībin ey **ʿĀlī**

Raḳīb olmaḳ ḳadar Mevlā'ya rengīn intisāb olmaz

457.

Taḫmīs-i Ġazel-i Kāmī ʿAleyhi'r-Raḥimehu'llāhi'l-Bārī[2139]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

N'ola gizlerse nāz-ı cān-güdāzını perī-rūlar

[2136] Ẕülāl: Ġāyet hażım ve laṭīf ve leẕīẕ ṣudan ʿibāretdir. Ẕülāl de luġatdır.
[2137] kesel-ñak: Ḫarekatda aġırlıḳ ve üşengenlikden ʿibāretdir.
[2138] Siyehkār: Günāhkār ve maḥzi.
[2139] *Kâmî* mahlaslı bu zemin şiir Dîvân'da bulunmamaktadır. bkz.; Gülgün Erişen Yazıcı, "Edirneli Kâmî ve Dîvânı", 2017, www.kulturturizm.gov.trhttp://ekitap.kulturturizm.gov.tr, (05.02.2024).

Belirtmez fitne-bāz-ı nāzı açmazdan güler rūlar
Ne diller beste zülfe ne yamandur şūḫ-ı dil-cūlar
N'ola gözlerse dāʾim ḥalḳa-i zülfin perī-rūlar
O dām-ı ʿanberīne her ṭarafdan düşdi āhūlar

II.

O gözler ẓaḫm-ı merhemiyle līk müjgānuñ
Peẕīrā-yı devā eyler degüldür cerḥ-i[2140] müjgānuñ
Mumāʾil her biri ser-tīz-i ḫışta[2141] şekl-i müjgānuñ
Egerçi muʿtekif miḥrāb-ı ebrū şekl-i müjgānuñ
Velī āteş-perest ʿārıżuñ olmış o Hindūlar

III.

Dil-i şeydā taḥassurla esīr-i firḳat olmışken
Çınarāsā ser-ā-pā nār-ı ʿışḳa ḥırḳat[2142] olmışken
Ḫayāl-i vaslı cān-ı nā-tūvāna rāḥat olmışken
Yolında şāne āsā ser-ā-pā çāk çāk-ı ḥasret olmışken
Yine ḳan aġladur her dem meşām-ı cānā gīsūlar

IV.

Ne ḥūrīdür müşākil nāz-ı tenin ḫūya ṣabāḥatda
Ne kevṣer şubh-i nūşīn-i dehānıdur melāḥatda
Sözi siḥr-āferīn gūyā tekellümle feṣāḥatda
Degül ḥāl-i cebīni ol şehüñ mülk-i melāḥatde
Düşüp dāmānına ḫˇāhende-i dād oldı ebrūlar

V.

Baḳılsa ʿayn-i şevḳum farḳı var mı çaġlayanlardan
Nümāyān ʿayn-i cār-pūş-ı *Rıżā* dū-dīde-i terden
Nümūne ebrūvānum mā-i cāriye kemerlerden
Geçilmez **Ḳāmiyā** seyl-i sirişk dīde-i terden
Girelden çeşm-i ʿuşşāḳa ġubār-ı ḫaṭṭ-ı dil-cūlar

458.

Taḫmīs-i Ġazel-i Vālī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī[2143]

[2140] cerḥ: Yara.
[2141] ḫışt: Ucı demirli ḳısa mızrak. El ile atılur. At egerine üç beş ṭaḳarlar.
[2142] ḥırḳat: Yanmaḳ.
[2143] D. (G. 265); Okur, Dîvân-ı Vâlî-i Amedî, s. 198.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

I.

Dilün ṭutsun ayaġın bezm-i rindānından el çeksün
Fem-i zāhid yaḳışmaz cām-ı mestānumdan el çeksün
Uṣandurdı hezārān verd-i ḫandānından el çeksün
Nesīm-i bü'l-heves gīsū-yı cānānumdan el çeksün
Çeker bir gün nedāmet āh u efġānumdan el çeksün

[140b]

II.

Ḫamīde-ḳaddime bāʾiṣ benüm ḳaşı kemānumdur
Ḫadeng-i ġamzeye sīnem nişānı bī-gümānumdur
Ki tīr-endāz ebrū pehlivān bī-emānumdur
Yanumda ṣubḥa dek yārin ḫayāli mīhmānumdur
Bu şeb hˇāb-ı ferāġat çeşm-i ḥayrānumdan el çeksün

III.

Rehā-yı emr-i müşkil ġuṣṣa vü derd-i keş-ā-keşden[2144]
Nice şāhān-ı dil-āzād olmadı derd-i keş-ā-keşden
Ḫalāṣ olur selīmü'l-bāl olan derd-i keş-ā-keşden
Dil-i mecrūhum āzād eylesün derd-i keş-ā-keşden
Ya itsün çāre vuṣlatdan ya dermānumdan el çeksün

IV.

Ne şübhe cānā minnet nīm-nigehle olsa ibrāmı
Ki remzen leb-gezāyi[2145] mest-i dil eyler ne ibrāmı
Neşāṭıyla ayaġın būs iderdüm görsem ibrāmı
Ḥicāb altında ḳorsa böyle ṣākinüñ ger ibrāmı
Leb-i küstāḫ-ı ʿişmet būs-ı dāmānumdan el çeksün

V.

Dehen-bāz olmaz ʿāşıḳlar ne ṣulṭāna ne vāliye
İder vech-i **Rıżā-cū** lem-yezelde gāh-ı ʿāliye
Ṣamimi dil-i bāʾiṣ ārām-ı merd-i lāʾubāliye
İşitdim dīr imiş bād-ı ṣabāya söyle **Vālī**'ye

[2144] keş-ā-keş: Ġavġa ve nizāʿadan ʿibāretdir. Türkī çekişmek dirler.
[2145] leb-gezāyi: Dudaḳ ışırmaḳlıḳdan ʿibāretdir.

Perīşān eylerüm zülf-i perīşānumdan el çeksün

459.

Taḫmīs-i Ġazel-i Mezāḳī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī[2146]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

Bezm-i nā-dān hevl[2147]-nāk olıcaḳ yirlerdür

Kūy-ı baḫḫāl taraḥ[2148]-nāk olıcaḳ yirlerdür

Ṣadr-i ḫum-ḫāne ferāh-nāk olıcaḳ yirlerdür

Mey-gede yirleri bī-bāk olıcaḳ yirlerdür

Dāmen-i duhter-i rez çāk olıcaḳ yirlerdür

II.

Vaṣl-ı menzil-i kām olmaġa varın beẕl it

Dest-res-i dāmen-i yār olmaġa varın beẕl it

Yār yār ola diyersüñ aña varın beẕl it

Yāri her ḳanda görirseñ[2149] aña varın beẕl it

El-ḥaẕer taʿna-i imsāk olıcaḳ yirlerdür

III.

Sū-be-sū ʿālem-i imkānı temāşā itdüm

Kūy-ı şāhān-ı cihān-bānı temāşā itdüm

Ṣad-çemenzār u gülistānı temāşā itdüm

Cā-be-cā kūy-ı harābātı temāşā itdüm

Sāġar-ı meyle ṭarab-nāk olıcaḳ yirlerdür

IV.

Ṣad-hezār naġme-zen bülbüli gördüm el-ḫaḳ

Nice ʿişküfte gül tāzeyi gördüm el-ḫaḳ

Sūḫte-dil lāle-i Nuʿmānī'de gördüm el-ḫaḳ

Ṣāye-i serv gül-i gülşeni gördüm el-ḫaḳ

Mest olup cürʾa gibi ḫāḳ olıcaḳ yirlerdür

V.

[2146] "Bu şiir, Mezâkî Dîvânı'nda bulunan 88. gazele yapılmış tahmistir." bkz. Ahmet Mermer, "Mezâkî: Hayatı, Edebî Kişiliği ve Dîvânı'nın Tenkidli Metni", Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi, 1994, s. 156.

[2147] hevl: Ḫavf.

[2148] taraḥ: Ġuṣṣa vü ġam.

[2149] görirseñ: bulursañ D. (G. 88/II); Mermer, Mezâkî Dîvânı, s. 156.

Kār-ı devāt-ı tīşe ḳalem-pākidür şiʿr-i Türk

Ola taḥsīn-i **Rıżā** böyle gerek şiʿr-i Türk

İttizān eyleyirek dürr-i yemīn şiʿr-i Türk

Nev-zemīnlerle **Mezāḳī** görelüm şiʿr-i Türk[2150]

Vāḳıf-ı gevher-i idrāk olıcaḳ yirlerdür[2151]

460.

Taḫmīs-i Ġazel-i Rūḥī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī[2152]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

Añmā ey bülbül-i şeydā gül-i gülzārı baña

Añlar iseñ gül-i rengīn ruḫ-ı yār baña

Ḫaṭ-ı nev-ḫīz var iken añma çemenzārı baña

Ḳoyup ol ḫaṭṭı öger ṣafḥa-i gülzārı baña

Bāġbān gel ṣatayındır bir iki ḫˇārı baña

II.

Gülşen-ārā-yı cemāl-i ḳāmetüñ ey gülbin-i[2153] feyż

Serv-i ḥayret-zede ber-pā saña ey gülbin-i feyż

Nigeh-i şevḳ-ı hezār sañadur ey gülbin-i feyż

Sen ḫırām eyle naẓar sendedür ey gülbin-i feyż

Ḫārda ġayrılerüñ şīve-i reftāri baña

III.

Hem-demi başa belādur dilerin Ḥaḳ'dan kim

Ḳurbiyeti cānā ziyāndur dilerin Ḥaḳ'dan kim

Sözleri ḳasvet-i dildür dilerin Ḥaḳ'dan kim

Ṣoḥbeti ʿayn-i belādur dilerin Ḥaḳ'dan kim

Ne seni göstere aġyāra ne aġyārı baña

[141a]

[2150] şiʿr-i türk: eşʿāruñ D. (88/V.); Mermer, Mezâkî Dîvânı, s. 156.

[2151] Bu zemin şiir Dîvân'da 7 Beyitten oluşmaktadır. Eksik olan beyitler Dîvân'daki şiir numaralarıyla beraber şu şekildedir: D. (G. 88). bkz. Mermer, Mezâkî Dîvânı, s. 156.

[5. beyit]: *"Bāgda devr idicek kūşe-be-kūşe sāgar*
Vālih-i gerdiş-i eflāḳ olacak yirlerdür"

[6. beyit]: *"Heft-hˇān-ı gam-ı ʿışḳ ise eger maḳsūduñ*
Pāy-ı Rüstem gibi çālāḳ olacak yirlerdür."

[2152] Taḫmīs-i Ġazel-i Rūḥī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī (?). *Rûhî'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilememiştir.

[2153] gülbīn: Gül aġacı ve gülüñ şāḫı.

IV.

Ḥalḳa-i zülf-i dil-āvizi baña itme kemend

Tā ezel oldum āyā şūḫ-i dil-ārā dil-bend

Beni pā-māl-ı cefā itme şehā sürme semend

Oldı teşvīş-i[2154] dehānuñ dil-i mecrūḥuma ḳand

Bir iki ʿālemüñ ey devlet çoġu varı baña

V.

Rāh-ı vuṣlatda fedā eyleyen ʿāşıḳı rūḥı

Cevdet-i ʿışḳla dil bula necāt-ı Nūḥ'ı

Daġ-be-daġ **Rıżā**'nuñ da dil-i mecrūḥı

Rişte-i zülfin elinden çıḳarup ey **Rūḥī**

ʿArż ider şimdi felek-dāmen-i kūhsārı[2155] baña

461.

Taḫmīs-i Ġazel-i Naẓīm ʿAleyhi'r-Raḥmeti'llāhi'r-Raḥim[2156]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Kāmile endūh-ı ḥürrem bir gelür

ʿĪd-i ʿālem ile mātem bir gelür

Eşk-i ḥasret āb-ı zemzem bir gelür

Kişver-i iḥsāna ḫˇātem bir gelür

Bezm-i ayşe sāġar-ı Cem bir gelür

II.

Ehl-i derde ʿışḳ-ı cānān ḫoş yiter

Derdüne dermān yine derdi yiter

ʿĀleme ḥikmetce baḳ ʿibret yiter

Ey dil-i şeydā yiter mātem yiter

ʿIşḳla Mecnūn-ı pür-ġam bir gelür

III.

Bīʿaded fermān-revā şāh-en-şahān

Geldi gecdi ṣad-hezār ṣāḥib-ḳırān

[2154] teşvīş: Ḳarışdırmaḳ ve ḳarışıḳ ḳuruşuḳ eylemek.
[2155] kūhsār: Ṭaġ başı.
[2156] Bu zemin şiir Nazîm Dîvânı'nda bulunmamaktadır. bkz. Mustafa Sefa Çakır, Yahyâ Nazîm Dîvânı (İnceleme-Tenkitli Metin), Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Doktora Tezi), Sivas, 2018.

Her gelen dünyāya gelmekde hemān

Gerçi bī-ḥad pehlevānān-ı cihān

ʿArṣa-i hīcāya[2157] Rüstem pür gelür

IV.

Māyesiz ḥayrān u ser-bāz u denī

Ṣaḥib-i sāmān u dānā çoḳ beli

ʿĀrif-i üftādegāna bīʿ-ad velī

Çoḳ Mesiḥā-leb ḳamer talʿat velī

ʿĀleme ʿĪsī-i Meryem bir gelür

V.

Mülk ü māla ġurrelenme ṣoñ ʿadīm

Küll-i şeyʾin hālikun illā raḥīm[2158]

Dehr-i fānidür *Rıżā* Ḥaḳ'dur ḳadīm

Naḳd-i ʿömriñ ḳadrini bil ey **Naẓīm**

Çünki bu dünyāya ādem bir gelür

462.

Taḫmīs-i Ġazel-i Rīyāzī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī[2159]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

Ne ḫılāṭ[2160] ne elīf u ne dehān-bāz isterler

ʿArż-ı ḥācet ne girān u ne dırāz isterler

Ṣaff-ı ʿuşşāḳda zūr-āver ser-bāz[2161] isterler

Ḫūblar sūz-ı dil u sīne-gūdāz isterler

ʿİşve vü nāze göre ʿarż-ı niyāz isterler

II.

Derd-i dil naʾīl ider āḫir-kār ʿāşıḳı kim

Derdi çoġ ise olur kām-resān ʿāşıḳı kim

ʿIşḳdur kāmil iden derd-i füzūn ʿāşıḳı kim

[2157] hīcā: Ceng ü ġavġa.

[2158] "Sen Allah'tan başka bir ilaha ibadet etme. O'ndan başka hiçbir ilah yoktur. O'nun zatından başka her şey yok olacaktır. Hüküm yalnızca O'nundur ve kesinlikle O'na döndürüleceksiniz." (Kassas: 28/88).

[2159] Taḫmīs-i Ġazel-i Rīyāzī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī (?). *Rīyāzī'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilememiştir.

[2160] ḫılāṭ: Birbirine ḳarışmaḳ muḫālaṭa gibi.

[2161] ser-bāz: Başı açıḳ ve baş oynadır. Yaʿnī şecīʿ vu bahādır.

ʿIşḳ bir mertebeye vāṣıl ider ʿāşıḳı kim
Anda hergiz ne ḥaḳīḳat ne mecāz isterler

III.

Ḫuşk-ı zühdi[2162] ile taḳvāsını ʿarż eylemesün
Bu riyāsız ise zāhid bize ʿarż eylemesün
Sīrete āgāh olan ṣūreti ʿarż eylemesün
Tek muṣavvar bize taṣvīrini ʿarż eylemesün
Cilve-i ḥüsne göre ʿışḳ u nāz isterler

IV.

Ḳıble-i ʿışḳa yönel ṣıdıḳla ḳalbin rabṭ it
Veche-i diğeri fānī bilerekden terk it
Tā elest ʿahdini taḥḳīḳ iderekden terk it
Dilden ālāyiş-i dünyāyı hemān ber-ṭaraf it
Senden ey ṣūfi ne tāʿat ne namāz isterler

V.

Varınca şāʿir-i māhir bu cihānda mümtāz
Bulınur ise süḫandān-ı **Rıżā-cū** gibi az
Murġ-ı bebġā[2163] olamaz bülbüle hergiz dem-sāz[2164]
Ey **Riyāżī** çoġ olur şāʿir-i maʿnī-perdāz
Ṭabʿ-ı pākuñ gibi bir nādire sāz isterler

[141b]

463.

Taḫmīs-i Ġazel-i Ḫāḳānī ʿAleyhi'r-Raḥmeti'llāhi'l-Ġanī[2165]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Ol cāẕibe kim hūş-rübā-yı ezelīdür
Ḫūrşid-i ruḫuñ tāb-dih-i māh-ı celīdür
Bu ḥüsnünle görse seni ḥūrī demelidür
Vechüñ ṣanemā ʿaks-i cemāl-i ezelīdür
Ruḫsārelerüñ pertev-i envār-ı celīdür

[2162] Ḫuşk-ı zühd: Riyā ile ālūde.
[2163] bebġā: Babaḫ̆ān ḳuşu. Maʿrūf-ı ṭūṭi nevʿindendir.
[2164] dem-sāz: Muvāfıḳ ve rāzdāş.
[2165] D. (G. 97); Gülhan, Hâkânî Dîvânı, s. 193.

II.

Mey-gūn lebüñ her ki göre diye bu kevs̱er

Her dil-şodeye[2166] maṭlab olan işte bu kevs̱er

Her cānā ṣafā rūḥa cilā işte bu kevs̱er

Görse dir idi cām-ı lebüñ sāḳī-i kevs̱er

Yāḳūt-ı mey ol leblere nisbet ʿamelīdür

III.

Dīvānelügi ṣanma tehī söylenür ol Ḳays

Āvāre-i[2167] hāmūn[2168] hevā mi degül ol Ḳays

Mecnūn ise meşhūr-ı ṣabāḥat ile ol Ḳays

Leylā'da ḥaḳīḳat yoġ imiş ḫaşr olıcaḳ Ḳays

Cānā seni ḳoyup anı isterse delidür

IV.

Her naẓre-i şeker-rīz-i[2169] tebessümle feraḥ-baḫş

Ḥüsni gibi aḫlāḳı güzel var mı feraḥ-baḫş

Meftūn olamam her güzele güle feraḥ-baḫş

ʿUşşāḳa olur ṣanma lebi şehd-i[2170] feraḥ-baḫş[2171]

Bir[2172] naḫl-i revānuñ ki libāsı ʿaselīdür

V.

Sevmek güzeli tā ezelī evvel u āḫir

Ḫaḳ sevdi cemāli kendi cemīl evvel u āḫir

Mevlā'yı *Rıżā* sev ki velī olasın āḫir

Ḫāḳānī velīlerle ḳopam gibi ben āḫir

Zīrā ki göñül virdigümüñ nāmı velīdür[2173]

464

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[2174]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

[2166] dil-şode: ʿUşşāḳ-ı ışṭlāḥıdur.
[2167] Āvāre: Vaṭan ve meskeninden dūr.
[2168] hāmūn: Ṣaḥra.
[2169] şeker-rīz: Kelām-ı faṣīḥ ve maʿnidār ve laṭīfe-gūy maʿnāsıadır. Işṭılāḥidir.
[2170] şehd: Żamm u fetḥle gümeç balı ki oġul balıdır.
[2171] şehd-i feraḥ-baḫş: şehd-i şifa-baḫş D. (G. 97/IV.); Gülhan, Hâkânî Dîvânı, s. 193.
[2172] Bir: Her D. (G. 97/IV.); Gülhan, Hâkânî Dîvânı, s. 193.
[2173] velīdür: ʿalīdür D. (G. 97/V.); Gülhan, Hâkânî Dîvânı, s. 193.
[2174] D. (G. 65); Gülhan, Hâkânî Dîvânı, s. 161.

I.

Seyl-i eşkime sebeb dūri-i cānānumdur

Sīne-kūb olmaġa bāʾiş dil-i sūzānumdur

Eyleyen mest-i dilüm bāde-i hicrānumdur

Bezm-i firḳatde ḳadeḥ dīde-i giryānumdur

Ḳatre ḳatre dökilen cūrʿa[2175] degül ḳānumdur

II.

Mevc-ber-mevc ḫurūn baḥr-i göñül olmada āh

Çalḳanur ḥayretle gice vü gündüz eyvāh

Oldı mūrsāy-ı[2176] merām baña uzaḳ n'eyleyem āh

Sāḥil-i vuṣlata fülḳ-i dil ise çıḳmadı āh

Nice āh eylemeyem mevsim-i[2177] efġānumdur

III.

Her biri lāle-ṣıfat sīnedeki yārelerüm

O cefā-kār acımaz gör ise yārelerüm

Ṭuyan āñlar vecʿin ṣızlamasun yārelerüm

Gül gibi gelse açılsa yaraşur yārelerüm

Her biri zaḫm-ı ḫadeng-i gül-i ḫandānumdur

IV.

Yād iden mest olur dil-beri ol lebler ile

Dil ḥayāt bula tekellüm ide ol lebler ile

Çū Mesiḥā-dem odur söylese o lebler ile

Meclis-i hicr-i dıraḫşān[2178] iden o lebler ile[2179]

Gözlerümden ṣaçılan laʿl-i Bedāḫşānumdur

V.

Emelüm oldı sebeb hep elem-i ḳalbe benüm

N'eyledi böyle emel-i ʿāḳibetkār benüm

[2175] cūrʿa: Ḳapda ḳalmış ṣu ve emṣāli.

[2176] mūrsāy: Limān sefine; Mirsāʿ: Sefīne temiri ki sefineyi żabṭ içün ṣuya atarlar.

[2177] mevsim: Bāzār-berī ve ḥācılar bāzārı. Bi'l-istʿāre efġānla şuġl vaḳti.

[2178] dıraḫşān: Żiyālı ve yıldırıcı. Dür-efşān gibi lafẓen ve maʿnen.

Beyt: *"Diraḫşān dıraḫşān-çu şems u ḳamer*
Dir-efşān dülbeşān-çū şehd ü şeker." Beyt-i maʿnidār şanʿāt-ı tarşīʿ ile dinmişdir.

Dir-efşān: Her renkden ve lezzetden ʿālāmet maʿnāsına mışraʿ ve şānide.

Ruḫ-ı şān, leb-i şān, şānlar; cemʿ-i żamīr-i ġāʾibdir müfredi māḳali meftūʿ şin sākindir.

[2179] o lebler ile: o lebler içün D. (G. 65/IV); Dağlar, s. 161.

Ayrılıḳ tābişken oldı *Rıżā* çünki benüm
Sīneden yāri cūdā itme ki **Ḫāḳānī** benüm
Bu cüdālıḳ sebeb-i tefriḳa-i cānumdur

[142a]

465.

Taḫmīs-i Ġazel-i ʿAbdī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī[2180]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

Girye-i ʿāşıḳ dem-ā-dem seyl-i ḫūn-ālūd olur
Ḫˇāb görmez dīdesi āh-ı derūn efzūd olur
Cevr-dīde olsa da vuṣlat aña maḳṣūd olur
Çeşm-i mest-i naḫvetüñ gāhī ḫumār-ālūd olur
Her nigāh-ı nīm-ḫˇābında ḳażā mevcūd olur

II.

Çeşm-i ḥasret rūşenā mihr-i ḫayālüñle müdām
Bezm-i şevḳa tāb-dih-i yād-viṣālüñle müdām
Leyl-i dücye[2181] keşf olur bedr-i cemālüñle müdām
Şām-ı zülfüñ olmasa mihr-i cemālüñle müdām
Māh u mihr-i cihān-tāb-ı felek nā-būd olur

III.

Ḫüsn-i ḫaṭṭiyle nüvişte ṣafḥa-i dībāceñe
Beyt-i ebrū içün celī ẕīb-āver dībāceñe
Ḫaṭṭ-ı sebz-renk[2182] gerçi zīneti dībāceñe
Dir nigāh iden ḫaṭ-ı ser-levḥa-i dībāceñe
Bir meṣeldür vech-i āb üzre raḳam bī-sūd olur

IV.

Ḫātırımdan gitmiyor reftār-ı dil-keş gāh gāh
Anuñçün eylerüm her demde cānā āh āh
Bāʾiṣ olma giryeme eyle ḫaẕer sen ālma āh
Eylesem bir dem nihāl ḳāmetüñ fikriyle āh

[2180] Taḫmīs-i Ġazel-i ʿAbdī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī (?). *Abdî'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilememiştir.
[2181] dücye: Ẓulmet.
[2182] sebz-renk: Ḫaṭṭ-ı siyeh nev-demīde.

Sūziş-i dilden cihān pür-būy-ı dūd-ālūd olur

V.

Görmedüm hergiz **Rıżā** naḫl-i güli ḫār olmasun

Baḫtiyārī var mıdur kim naḫs-ı nāẕır olmasun

Beççedār-ı kāküli vechine ḥāʾil olmasun

Zülf-i pür-çīni niçe dīdāra māniʿ olmasun

Baḫt-ı yār ehl-i ṭabʿ-ı **ʿAbdī** ġālib mesʿūd olur

466.

Taḫmīs-i Ġazel-i Ḳabūlī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī[2183]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Görenler fitne-ḫīz-i ṭurresin ser-gerde[2184] yazmışlar

Ki vaṣf-ı çeşm-i ḫun-ḫᵛārın siḥr-perverde yazmışlar

Geẕāẕ[2185]-i neşʾe-i laʿlin mey-i aḥmerde yazmışlar

Ġubār-ı ḫaṭṭ-ı laʿlin ġāyetiyle ḫurda yazmışlar

Ṣanasuñ sūre-i Kevṯer'dür bir verde yazmışlar

II.

Esīr-i pīster-i peyġūle-i ḥasret işitmişler

Beni ḳaṣden rācīf eylemiş düşmen işitmişler

Virürler ṣuyı penbe eyle baña gūyā işitmişler

Ölümlüdür diyü efvāh ʿālemde işitmişler

Güzeller defter-i ʿuşşāḳa bizi mürde yazmışlar

III.

Nice şāh-ı bahār bu gülşene renk-fezā gelmiş

Nice ġāret-ger-i Tātār-i Tīmūr-ı şitā gelmiş

Nice dānā vü pīr u nev-cūvān bāy u gedā gelmiş

Yatan berf añlamañ gülzārda şeyḫ-i şitā gelmiş

Ḫarīm-i bāġa anı daʿvete perde yazmışlar

IV.

Mey-i laʿli şarāb-ı kevṯerāsā cānā nāfiʿ dür

[2183] Taḫmīs-i Ġazel-i Ḳabūlī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī (?). Tahmîs, *Kabûlî'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilememiştir.

[2184] ser-gerde: Baş yeri yaʿnī başbuġ.

[2185] Geẕāẕ: Leẕẕet ki dāddır. Erācīf cemʿ-i ercāf ki yalan sözleri elsine-i ḫalḳa düşürmek.

O bū-yı ʿanberīn ḫālī dimāġ-ı cānā nāfiʿdür
Ḫoşā reyḥān-i zülfi ḳoḳlamaḳ bi’l-ḫaṣṣa nāfiʿdür
Ne deñlü telḫ ise erbāb-ı ʿışḳa ṣabır nāfiʿdür
Yazanlar ḥikmeti ekṣer devāyı derde yazmışlar

V.

Cihānda olmasun yā Rab ḫasede-pīşe münāfıḳlar
Dögünsün ṭaşlar ile bulmaya rāḥat münāfıḳlar
Rıżā-cū düşmen-i cān oldıġından münāfıḳlar
Senüñ yoluñda olmañdan ḳaçar münāfıḳlar
Ḳabūlī ol şeh-i ḥüsne bizi ol devirde yazmışlar

467.

Taḫmīs-i Ġazel-i ʿUlvī ʿAleyhi Raḥmeti’l-Ġanī[2186]

Mefʾūlü Mefāʾīlü Mefāʾīlü Feʾūlün

I.

Berk-i gül-i rengīn-sezā pīrehenüñdür
Çün ġonca-i neşküfte-i nāzik-dehenüñdür
Kevṣere viren lezzeti reşk-i dehenüñdür
Berg-i semeni bāde viren pīrehenüñdür
Şermende ḳılan gülleri nāziḳ-bedenüñdür

[142b]

II.

Ṣaḥbā-yı muḥabbet içe gör ḳalb ola ṣāfi
Bir neşʾe-i ḫubb olur ise ḳalb ola ṣāfi
Tā curʿasın iç ḳalmaya hīç ḳalb ola ṣāfi
Ṣūfī sever gör ḫūb teri ḳalbüñ ola ṣāfi
Çün ẕevḳ u ṣafā şevḳle dil-ber sevenüñdür

III.

Ḥasret-keş-i dīdār-ı göñül rūz ile her şeb
Reh-zen mi degül rāḥata āh rūz ile her şeb
Bir dem mi geçer añmayam rūz ile her şeb
Firḳatde ʿaceb ʿayş ide rūz ile her şeb

[2186] Taḫmīs-i Ġazel-i ʿUlvī ʿAleyhi Raḥmeti’l-Ġanī (?). *Ulvî’ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilememiştir.

Eyyām-ı şitā irse çü ṣoḥbet geçenüñdür

IV.

Reftārda faḫr ile ḫaẕer itme tebaḫtur[2187]

Cālib ola gör dilleri sen itme tecebbür[2188]

Ḳurbiyyet-i Ḥaḳ maṭlab ise itme tekebbür

Ḫalḳ ile olup ḥalḳa ṣaḳın itme tekebbür

Merġūb ḳılan çünki ḫulḳ-i ḥasenüñdür

V.

Oldı saña ṣıdıḳ ile **Rıżā** bende efendi

Reʾfet-i naẕarın itme dirīġ sen de efendi

Oldum ezelī ḥalḳa-zen-i[2189] bābın efendi

Ḳapumda ḳulum çoḳ diyü redd itme efendi

Luṭf ile ḳabul eyle ki **ʿUlvī** de senüñdür

468.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī[2190]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Giriftāruñ[2191] dil-i şeydāya maḥkem ḳayd u bendüñdür

Dil-āra şimdi mi baña ḫam-ı zülfin kemendüñdür

Ezelden bende-i ḥalḳa-be-gūşuñ[2192] derd-mendeñdür

Şehā kūyuñda göñlüm bir gedā-yı müstemendüñdür[2193]

Erenler ḥaḳḳ-ı cān u başa ḳalmaz bir levendündür[2194]

II.

Temāşā-yı çemenzārı heme terk itdiren ḥalḳa

Mesīr-i cūy-bār u gülşeni terk itdiren ḥalḳa

Ferāmūş-ı ṣafāyı baġ u bostān itdiren ḥalḳa

Gülünden bülbülünden cümleten ʿuzlet viren ḥalḳa

[2187] tebaḫtur: Nāz u kibir ile yürümekde ṣalınmaḳ.
[2188] tecebbür: Tekebbür.
[2189] ḥalḳa-ẕen: Ḳapı ḥalḳasını ṭutucu dimekdir.
[2190] Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī (?). *Ulvî'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilememiştir.
[2191] Giriftār: Maḥbūs olucu ve mübtelā olucu ve ḫāḥatli.
[2192] ḥalḳa-be-gūş: Bende-i muṭīʿ.
[2193] müstemend: Niyāz ve maʿnā ġam-nāk ve müştekī.
[2194] levend: Tābiʿ-i hevā-yı nefs ve tenbel ve ṭufeyl-i ḫarābātīden.

Cemāl-i dil-pesendüñdür nihāl-i ser-bülendüñdür

III.

Gücenme cevr-i ḫūbāna teşekkī itme baḫtuñdan

Düşüñ insāfla ḥālin teşekkī itme baḫtuñdan

Var ise nebze-i[2195] ʿirfān şikāyet itme baḫtuñdan

Sevüp her bir sitem-kārı şikāyet itme baḫtuñdan

Seni rüsvā-yı ʿālem eyleyen hep kendi kendüñdür

IV.

Nedeñlü şive-i cevri olursa saña düşnāmı[2196]

Gücenmez ʿāşıḳ-ı ser-bāz görür ise de düşnāmı

Ṭutar dāmen-i ʿışḳı cān-güẕār[2197] olursa düşnāmı

Cefā ṭaşın atup cānān iderse saña düşnāmı

Gerek dövsün gerek sövsün göñül ṣabr it efendüñdür

V.

Rıżā-cū çākerüñdür der-i küheñde bunca yıllardur

Nigāh-ı luṭfuñla muhtāc o ʿāciz bunca yıllardur

Ġubār-ı ḫāk-ı pāyın kuḥl-i çeşmi bunca yıllardur

Naẕar ḳıl **ʿUlvī**'ye şāhım ḳapuñda bunca yıllardur

Esīrüñdür ġarībüñdür ḳuluñdur derd-mendüñdür

[143a]

469.

Taḫmīs-i Ġazel-i Ṣālim ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī[2198]

Mefʾūlü Mefāʾīlü Mefāʾīlü Fāʾūlün

I.

Ṣāf oldı göñül ʿāyīne gibi ṣanma ṭonuḳdur

Yaluñlanur iç yüzi Çalāb aña ṭanuḳdur

Tengrinüñ odur evi ki ʿışḳ aña ḳonuḳdur

Gönlümde yiri oldıġına ḳahpe[2199] ṭanuḳdur

Bilmeyen nīdeyin āl yanaġı berg-i utānuḳdur

[2195] nebze: Şey-i ḳalīl.

[2196] düşnām: Sövülmek ve nefrīn.

[2197] cān-güzār: Cān eritici. Teʾşīr-i cefādan ʿibāret.

[2198] Taḫmīs-i Ġazel-i Ṣālim ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī (?). *Sâlim'e* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilememiştir.

[2199] ḳahpe: Öksürükdür ẕāniyeden ṣudūr ider. Ġalaṭa-ı Türkī ḳahbe dirler.

II.

ʿAv ʿav iderek görse yabancı itişürdi
İt itligini ḳor mı ṣalar hem ışırurdı
Yataḳlanaraḳ ṣāḥibin it görse ṭanurdı
Anuñla yelken sefte baña pek diñülürdi
Bir ṭaş ḳodum idi başına şendi-ṣınıḳdur

III.

ʿAvlarsa köpek gibi raḳīb sen de görürsüñ
Ṣaḳın ki ḳuduzlansa ṭalar ṣoñra görürsüñ
Uyursa itivirme ışırırsa görürsüñ
İncitme kūçekler ile nurlarsa görürsüñ
Düşkünlerüñ īç yüzleri kerīm uyanuḳdur

IV.

Yanġulanur içim göricek çoḳ sıcaġım var
Yaluñ ayaġım başım açıḳ çoḳ sıcaġım var
Gündüz ḳarañu gice ṭamu çoḳ sıcaġım var
Gün yüzlü şu aydınlu çocuḳda sıcaġım var
Bir kez demiyor baña yazıḳ baġrı yanuḳdur

V.

Ḳapıldı **Rıżā** dili göñül āh ki nideñ yā
Parlaḳ yüzi çoḳ cilfe-yi uşāġa nideñ yā
Okuma yaraḳlanma didi baña nideñ yā
Sālīm aña çifçifli ġazel yapdı nideñ yā
Oġlān işlaḳdur ṭoyalaḳdur yalabıḳdur

470.

Taḫmīs-i Ġazel-i Maḥrem ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī[2200]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Varum fedā-yı ʿışḳına ṣanmañ revā degül
Her ne virilse sevdigime hīç hebā degül
Ḳaddüm bugün de ṣanmañuz ebrūsı yā degül

[2200] Taḫmīs-i Ġazel-i Maḥrem ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī (?). *Mahrem'e* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilememiştir.

Sevdā-yı kāküli bize bād-ı hevā degül

Naḳd-ı revānum aldı o şeh kem-bahā degül

II.

Cevr-i nigāh-ı tāb virür ise çeşmine

Virsün ki rāżıyım o cefā-ḫūy bīmine

Düşmez göñül hirās-ı sitemkār vehmine

Dil ḳāʾil oldı ḫançer-i müjgānı zaḫmına

Līk ol kirişme[2201] yine bize rū-nümā degül

III.

Āhum virürse itme taʿaccüb ki tā felek

Bī-zār-ı nālem oldı beşer gökde melek

Bir kez ġażabla ḳılsa naẓar bana ḫoş gerek

Ḥayli dem oldı hem-ser-i ḫāk-ı rāhım ki tek

Bir kec-nigāhā nāʾil olam merḥabā degül

IV.

Reng-i ruḫı düşerse virür neşʾe-i āba kim

Ḫʿāhiş-ger-i teşerrub olur mı şarāba kim

Ḫūy-gerde-rū-yı ġıbṭa-fezādur gül-āba kim

Sīlī-zen-i[2202] ʿitāb-ı o bed-kīş[2203] o rütbe kim

Destinde naḳş-ı reng-i ruḫumdur ḥınnā degül

V.

Nükte-şinās-ı fenn-i kelāmı güvāhla

Bes naẓm-ı dil-pezīr-i **Rıżā-cū** güvāhla

Şīrīn-zebān belli degül iştibāhla

Ġavġada **Maḥrem** ehl-i suḫen iştibāhla

Ṭuṭī mi elde ḫāme-i mihrüz nevā degül

[143b]

471.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī[2204]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

[2201] kirişme: Nāz u delāl-ı ḫūbānların ber-güne ṭavrıdır.
[2202] Sīlī-zen: El ile urucu.
[2203] bed-kīş: Bed-mezhep ve bed-millet.
[2204] Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī (?). *Mahrem'e* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilememiştir.

I.

Şemīm-i gīsuvānuñ eylesem taʿbīr bir yirde
Ki her sūde olur būyā degül taʿṭīr bir yirde
Ruḫuñ gül ġonca-fem hem-zād[2205] olup taṣvīr bir yirde
Nesīm-i ṣubḥa eylersem lebüñ taḳrīr bir yirde
Düşer gülşende ġonca mest olup teşvīr[2206] bir yirde

II.

Umar dil-i müşk-nāb bū-yı vuṣlat zülf-i Leylī'den
Ki pā-yı ʿaḳl olınca beste-i zencīr-i Leylī'den
Ne müşkil-ḥāl ey dil iltifāt olmazsa Leylī'den
Ḫayāl-i cā-yı ārām eyleriz gīsū-yı Leylī'den
Olursa sāye ḳılan ḥalḳa-i zencīr bir yirde

III.

Şikest olmaḳ muḳarrer rişte-i ṭūl-ı emel-i encām
Ṭararken tār-ı zülfin māsiḥa[2207] olur şikest-i encām
Bülend pervāz-ı murġuñ deʾbi ber-ser-i ricʿātī-encām
Bulur gerden-keşān[2208] tünd-[2209]ḫūbān ser-nigūn-encām
Döner ber-geşte-i pervāz itse elbet tīz bir yirde

IV.

Gele ḫandāni-i üşküftegī hergiz ṣebāt olmaz
Olamaz ḫāre māniʿ gül-gūlar bülbül sükāt olmaz
Güṣār-ı ṣelc olursa nāḳış feyż-i nebāt olmaz
Bürūd-ı tekārī-i bād-ı ḫazān ḥādiṣāt olmaz
Tebessüm-rīz olursa ġonca-i taḳdīr bir yirde

V.

Mül-i pür-feyż-i maʿnā mevc-zendür dilde sāġarveş
Müdāma neşʾe zīrā olur elimde ḫāme sāġarveş
Rıżā Bihzād olurdı reşk-i cūş-ā-cūş-ı sāġarveş
Meyi gül-gūn ider her mışraʿ ından cūş-ı sāġarveş

[2205] hem-zād: Hem-sāl u refīk u ḳarīn.
[2206] teşvīr: Rüsvāy itmek ve ḫacīl itmek.
[2207] māsiḥa: Maşıṭa veẕnen ve maʿnen nisvāna ẕīnet virüp saçların ṭarayıcı ḫāṭūn. Meşşāṭa dirler. Sükāt: be-maʿnā-yı sükūt.
[2208] gerden-keşān: Mütekebbirler.
[2209] tünd: Ḫışm-gīn ve ġazab-nāk.

ʿİzāruñ kilk-i **Maḥrem** eylese taṣvīr bir yirde

472.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī[2210]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Dil ki ʿışḳ ile be-kām ola vehm-nāk olmaz
Olsa vehhām hevācisle feraḫ-nāk olmaz
ʿĀrifān-ı herze-[2211]süḫan gūş ile ġam-nāk olmaz
Cūş-ı ġamla dil-i süʿatüñde meh bāk olmaz
Seyl ile ṣafvet-i yem jeng-vār ḫāk olmaz

II.

Gīsū-yı pür-şikeni ṣanma degüldür müşgīn
Nāfe-i Çīn u Ḫaṭā öyle degüldür müşgīn
Cān evi şöhreti var öyle degüldür müşgīn
Her ḫaṭṭ-ı şāhid-i ḫoş-lehçe degüldür müşgīn
Ṣaḥn-ı her şūrede hīç neşʾe-resā tāk[2212] olmaz

III.

Bed-menīş-i pür-hünere yine ḫūyīdur meʾlūf
Bir ġaraż olsa kişi ṣıdḳ ile olmaz meʾlūf
Ḥüsn-i şīmede olan ẕāt-ı ḫulūḳa meʾlūf
Sīne-i ehl-i dile her ḥadṣ olmaz meʾlūf
Feyż-i her-ebre-dehān ṣad-fān çāk olmaz

IV.

Tīz-i pervāz şikerd[2213] ṣayd idemez çün şeh-bāz
Fāḫte bülbül güyendeye olmaz dem-sāz
Ḥāl ehlī ezelī ḳālden olmış mümtāz
Her suḫen-ver olamaz māʿni-i rengīn-perdāz
Heme[2214] ṣayyād u naḫcīr[2215] be-fitrāk olmaz

[2210] Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī (?). *Mahrem'e* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilememiştir.
[2211] herẕe: Bāṭıl ve bī-hūde söz.
[2212] tāk: Aşma ki üzüm ve ḳoruḳ virür.
[2213] şīkerd: Avcı. Ḳuş şikârı gibi.
[2214] heme: Cümle ki Türkī'de hep dirler.
[2215] naḫcīr: Avdır.

V.

Dil-i āzāde olur meyl-i hevāden menfūr
Eylemez ġāṭıraya şaḫṣ-ı heveskārı ḫuṭūr
Māye-i cevdet[2216] ile ṭıynetim oldı mefṭūr
Ḥürrem-i ṭabʿıma bīgāne olur ẕāt-ı füṭūr
Ḫāne-i cūduna mihmāni-i imsāk olmaz

VI.

Hūşmendānı emel-i bī-reh-i[2217] ġaflet itmez
Ḳāʿid-i mesned-i yeʾs olsa tefeccüʿ[2218] itmez
Naẓarı maʿniyedür lafẓa teceşşüʿ[2219] itmez
Ḫoş-nihādānı elem-i güm-reh-i maʿnā itmez
Pertev-i mihre ḫalel tīreg-i[2220] ḫāk olmaz

[144a]

VII.

Beni āġū-yı firāḳ eylemiş iken mesmūm
Semm-i cevrüñle yine eyleme cānā mesmūm
Pād-zehr-i naẓīrin ummadadur dil-i mesmūm
Bir Rüstem-i ẕehri ile olduḳ o deñlü mesmūm
Līk hergiz aña bir çāre-i tiryāk olmaz

VIII.

Heft-deryā idemez āteş-i derdüm iṭfā
Ḥaẕer ammā şererin eyleyemezsüñ iṭfā
Çekre-i[2221] āb-ı germ eyleye şāyed[2222] iṭfā
Eylemez tāb-ı ġamum āb-ı tesellī iṭfā
Jāleden pertev-i mihre belī nim-nāk olmaz

IX.

Kim muḥaḳıḳsa ider fenn-i ġumūm tefsīr
Yoḫsa ṭomār-ı hezār olsa sıġışmaz tecrīr

[2216] cevdet: Cömertlik ve iyilik.
[2217] bī-reh: Muḫafef-i bī-rāh. Nā-münāsip ḥareket iden ve mezhebi muḫālif olan.
[2218] tefeccüʿ: İẓhār-ı hüzün itmek.
[2219] teceşşüʿ: Ziyāde ḥırṣlanmaḳ; Ceşeʿ: Ziyāde ḥırṣ; Ceşiʿ: Ḥarīṣ; Ceşcūn: Cemʿi.
[2220] tīregī: Bulanıḳlıḳ ve karanlık.
[2221] çekre: Ḳaṭre.
[2222] şāyed: Lāʾiḳ ve sezāvar ve be-maʿnā iḥtimāl.

Yek-ṣaṭır maʿni-i derd-i derd-serā olur tasṭīr
Ḫˇāce-i ḫāme niçe eyleye bir kez taḳrīr
Nükte-i himmeme tefsīri-i idrāk olmaz

X.

İdemem ḥāl-i dili zārımı hergiz mekşūf
Ẕāt-ı dānende-i esrār-ı heme Rabb-ı Raʾūf
Nāḫun-i[2223] himmet-i vālāyadur ancaḳ maʿṭūf
Girih-i rişte-i ümmīdüm olur mı meksūf
Ġonçeye himmet-i bād olmasa Daḫḫāk olmaz

XI.

Ḥāl maʿlūm eyā ṣāḥib-i luṭf u refʾet
Ṣıdḳ ile olmadadur ḫayr duʾāya niyyet
Baña bes ẕerre ḳadar luṭfen olursa naẓret
Eyleseñ ey mihr-i burūc fużalā bir himmet
Pāye-i rifʿatimüñ hem-seri eflāk olmaz

XII.

Ḫāṭıra geldi **Rıżā** nādire-i yek-mıṣraʿ
Yazdı ilhāmla bu kilk-i hüner yek-mıṣraʿ
Şān-ı mevṣūfa ḫoş āyende-sezā yek-mıṣraʿ
Maḥremā ṣafḥa-i vaṣfında yiter yek-mıṣraʿ
Gülşen-i ḳadrine ʿālem velī ḫāşāk[2224] olmaz

473.

Taḫmīs-i Ġazel-i Ḫayālī ʿAleyhi'r-Raḥmeti'llāhi'l-Ġanī[2225]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Düşenler baḥr-i ʿışḳa sāḥil-i deryāyi bilmezler
Bulanlar şeb-çerāġı lüʾlüʾ-i lālāyi bilmezler
Bilenler sırr-ı illāyı ki ẕevḳ-ı lāyı bilmezler
Cihān-ārā cihān içündedür ārāyi bilmezler
Şu[2226] māhīler ki deryā içredür deryāyi bilmezler

[2223] Nāḫun: Ṭırnaḳ.
[2224] ḫāşāk: Çöpcegiz ki ṭoprġa ḳarışmış.
[2225] "Bu şiir, Hayâlî'nin basılı Dîvânı'nda bulunan 7. gazele yapılmış tahmistir." bkz. Ali Nihat Tarlan, "Hayâlî Bey Dîvânı", İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1945, s. 125-126.

II.

Bulur merd-i ḫarābāt-ı ʿimāret āḫir ise zāhid
Olur būd-ne-būd fānīden āzāde dil-i zāhid
Meẕāḳ-ı rindi bilmezseñ müsellem *lem yeẕuḳ* zāhid
Ḫarābāt ehline dūzaḫ ʿaẕābın añma ey zāhid
Ki bunlar ibn-i vaḳt oldı ġam-ı ferdāyi bilmezler

III.

Müdāmā enfüsīdür maṭlab-ı ʿuşşāḳa ṣādıḳlar
İder taḫḳīḳ āfāḳ enfüs içre merd-i āfaḳlar[2227]
Yaḳarlar sīnesinde daġ-ı ḥasret rind-i şāyıḳlar
Şafaḳ-gün ḳan içinde dāġını seyr itse ʿāşıḳlar
Güneşde ẕerre görmezler felekte ayı bilmezler

IV.

Görüp ebrū-yı yāri ḳāmetin çün dāl iden bunlar
İderler tīr-i ʿışḳa şevḳle sīnesi pür bunlar
Anuñçün çille-keş olur içinde derdi var bunlar
Ḫamīde ḳadlerine rişte-i eşki ṭaḳup bunlar
Atarlar tīr-i maḳṣūdı nedendür yāyı bilmezler

V.

Rıżā ʿüzlet-güzīn-i vaḥdetde olur şān-ı ʿirfānı
Degişmez tāc-ı şāhāna külah-ı faḳr-i ʿunvānı
Pelās-pūş-ı ḳanāʿat mūcib-i āsāyiş-i cānı
Ḫayālī faḳr şalına çekenler cism-i ʿuryānı
Anuñla faḫr iderler aṭlas u dībāyi bilmezler

[144b]

474.

Taḫmīs-i Ġazel-i Seyyid Ḥāḳim ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī[2228]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Fāḫte-i dil gāh olur kim serv-i bāhdan düşer

[2226] Şu: O D. (G. 7/I.); Tarlan, Hayâlî Dîvânı, s. 125-26.
[2227] āfaḳ: İyilikde nihāyet mertebe vāṣıl olanlar ve ṭarafeyni kerīm olandırlar.
[2228] Taḫmīs-i Ġazel-i Seyyid Ḥāḳim ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī (?). *Hâkimâ'ya* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilememiştir.

Ṭāliʿ-i nā-sezā müşkil laġziş-i pādan düşer
Baḫtiyār ise ne ġam kim cāh-ı ʿulyādan düşer
Kaʿbe-i dilden düşenler ʿarş-ı aʿlādan düşer
Belki bām-ı nüh revāḳ-ı ṭāḳ-ı bālādan düşer

II.

Ṣāf olur ṣıdk-ı ṣafāsı ġālibüñ ʿāyīnesi
Lāʾubāli rind-i merdüñ hergiz olmaz kīnesi
Düşme kār-ı kām-yāba yoḳ ṣebāt bīnesi
Böyle düşdi kiʾsā tek ṭarḥ-ı şūriş-nīyesi
Murġ-ı istiġnāsına levc-i temennā düşer

III.

Rengī ẓāhir ʿāşıḳı iṣbāta şāhid istemez
Būriyāsından bilinür zühde şāhid istemez
Tercümān ḳalbe lisān daʿvāya şāhid istemez
Düş hemān naḳdīne-i maḥṣūl-ı şāhid istemez
Müddeʿī itse tenāḳūs ṣanma daʿvādan düşer

IV.

Eşk-i ḥasret-rīz sen bisyār ile seyl-i ʿarim[2229]
Hem ḫayāl-i farṭ-ı şevḳ-i vuṣlatla dil-i kerim
Żaʿfından kim mūsīḳāra beñzemişdür peykerim
Bāz olur çeşm-i ṣadef-zār leb ider yāy-ı şerim
Ol ʿarāḳ kim rū-yı āl-i verd-i raʿnādan düşer

V.

Ḳayd-ı pāyı ḥırş olur ḥabl-i merām-ı āḫir *Rıżā*
Behremendī olmıyor ṭūl-ı emel miḥnet-fezā
Perde-i ḳurb-ı Ḫudā'dan meyl-i sūyı mā-sivā
Sūzen-i[2230] ḫār taʿalluḳ behre bulmaz **Ḥāḳimā**
Rāh-ı çarḫa ʿazm iderken ceyb-i[2231] ʿīsā'dan düşer

475.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī[2232]

[2229] ʿarīm: Ḳatı yaġmur.
[2230] sūzen: İğne.
[2231] ceyb: Yaḳa.

Mefāʿılün Feʿilātün Mefāʿılün Feʿilün

I.

Cefā-yı çarḫı dilā ehl-i verziş ol hele gör
Vefā-yı ḫalḳ-ı zemānı ṣınamış ol hele gör
Ṣafā-yı fāniye meyl-i dil itmiş ol hele gör
Ẓuhūr-ı kec-revisi ehl-i dāniş ol hele gör
Fütūr-ı ʿazmuñı erbāb-ı bīniş ol hele gör

II.

Teleffüt[2233] eyle bidāyetde ḥāl ola maʿlūm
Ġarāret[2234] eyleme kim ser-nüvişt[2235] nā-maʿlūm
Kemāl-i ṣervet ü sāmān neticesi maʿlūm
Ne rütbe ehl-i kemāl oldıġuñ olur maʿlūm
Ḳuṣūr-ı ʿaczuñı bir kerre bilmiş ol hele gör

III.

Olur mı ʿışḳ-ı dil-ārā göñülde cilve-nümūn
Derūnda nūr-ı muḥabbet gerek ki ola füzūn
Tevāfuḳ ider derūna ṣadāḳat ile berūn
Nedür cemāl-i ferāġ u nedür ṣafā-yı derūn
Ḥarīm-i Kaʿbe-i taḥrīde girmiş ol hele gör

IV.

Ġumūm-ı kār-ı ʿumūm cihānı aşdı firāḳ
Nemekveş eridür insānı āteşīn firāḳ
Eşedd-i nār degül mi göñülde sūz-i firāḳ
Neler çeker ciger-i tāb-ı sūznāk firāḳ
Kebāb-ı āteş-i hicrān u sūziş ol hele gör

V.

Kemāl-i ʿışḳa erenler viṣāli bulur imiş
Viṣāl-yāb olanlar cemāli bulur imiş
Rıżā maḳāmına iren bilür ṣafā ne imiş
Cemāl-i şāhid-i maḳṣūd **Ḥāḳimā** ne imiş

[2232] Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī (?). *Hâkimâ'ya* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilememiştir.
[2233] Teleffüt: Eṭrāfa iltifāt ve naẓar itmek.
[2234] ġarāret: Aḥvāl bilmemek ve ġāfil olmaḳ
[2235] ser-nüvişt: Baş yazısı.

Ṣafā-yı āyīne-i ḳalbe virmiş ol hele gör

[145a]

476.

Taḫmīs-i Ġazel-i Seyyid Ḥākim Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[2236]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

Ḥikmet-i bāliġa-i Ḥażreti Feyyāż-i Ḫudā
ʿAḳl-ı kāmil iremez ḥikmetine ḥayret-zā
Kün dimekle niçe biñ oldı ʿavālim peydā
Bāreka'llāh zihī nefḫa-i pür-feyż u bahā
İtdi ol nefḫa-i cān-baḫşla ʿĪsā iḥyā

II.

Heme ʿālem o dem pākla iḥyā oldı
Ādem ol nefḫā ile ʿāleme esmā oldı
Şīve-i ʿışḳ eṯer-i nefḥ ile peydā oldı
Ne ʿaceb nefḫa-i ḳudsiyye k'anuñla oldı
Yekten ʿālem-i insāna ʿavālim aʿżā

III.

Oldı ol nefḥ-i dem Ḥażreti Feyyāżi Şekūr
Ādeme ḥüsn-i taḳvīm o dem eyle meşkūr
Ādemüñ cümle kemālātı o demle meşhūr
O dem pāke dinür nefḫa-i eyyam-ı duhūr
Ṭaleb eyler anı her demde ṭalebkār-ı hüdā

IV.

Ezelī vü ebedī bir dem-i hestīdür kim
Ḳıldı īcād-ı ʿavālim dem-i hestīdür kim
Ẓāhir u bāṭın o dem dāʾim-i hestīdür kim
O dem ḳudsi-i lā-hū-i hestīdür kim
ʿAdem-i ṣırf olur anuñla hemān mest nümā

V.

O dem pākla teʾṯīr-i fiyūz itmededür

[2236] Taḫmīs-i Ġazel-i Seyyid Ḥākim Raḥmetu'llāhi ʿAleyh (?). Tahmîs, *Hâkim'e* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilememiştir.

O dem pākla tenfīz-i nüfūs itmededür

O dem pākla tenvīr-i ḳulūb itmededür

O dem pākla tenfīs-i girūb itmededür

Kenz-i maḫfi-i şuʾūnāt-ı ẓuhūr-ı eşyā

VI.

O dem pākla dildār-ı **Rıżā** olmadadur

O dem pākla dil nāle vü āh itmededür

O dem pākla murġān-ı çemen ötmededür

O dem pākla şeb-tā-seḥer itmededür

Ḥākim bülbül-i nālende terennümle nevā

477.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[2237]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Beste-i her tār-ı gīsū ṣad faḳīr u mīrdür

Her biri pā-yı cünūn-ı ʿışḳa bir zencīrdür

Silsile-bend olsa dil-i encām-ı ārām-gīrdür

Ḥalḳa bend-i pīçiş[2238] naḫcīr[2239] zülfüñ şīrdür

Şīrler ṣaḥrā-yı ʿışḳuñda senüñ naḫcīrdür

II.

Bedr-i ʿālem-tāb-ı ʿışḳuñ hālesidür kāʾināt

ʿAks-i nūr-ı ḥüsnüñüñ āyīnesidür kāʾināt

Noḳṭa-i cīm-i cemālüñ ẕerresidür kāʾināt

Şems-i hestī-i kemālüñ pertevidür kāʾināt

ʿĀfitāb-i ḥüsnüñe her ẕerresi tefsīrdür

III.

Ẓıll-ı zāʾil gibidür tedbīr-i şaḫs-ı ḫādiṣāt

Mihrüñ ʿaks-ı żavʾına muhtāc ẓıll-ı ḫādiṣāt

Ẕerre-i ḫūrşīde beñzer bī-tāb-ı ḫādiṣāt

Meşʿal-i taḳdīrdür ṭūfān-ḫurūş-ı ḫādiṣāt

[2237] Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llahi ʿAleyh (?). *Hâkimâ'ya* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilememiştir.

[2238] pīçiş: Büklüm.

[2239] naḫcīr: Ṣayd ki avdır.

Ẓulmet-i şebde cenāḥ-ı şeb-pere tedbīdür

IV.

Sūr-zār-ı pür-serābāsā beyābān cünūn

Görinür mevc-i serāb-ı baḥr-ı hāmūn cünūn

Ḳurtulur ḳayd-ı emelden merd-āver-i cünūn

İntihāb olmaz sevād-ı sitān ṣaḥra-yı cünūn

Ḫıṭṭa-i[2240] südd-i ḫıred pā-yı dile zencīrdür

[145b]

V.

Ḳābil-i ilhām olan merd-i dil-āgāhdur

Çün hümā-yı rūḥa çün nigāh-ı ʿarşu'llāhdur

Bāl-ı pervāz olmada ṣanma perī-kütāhdur

Āşinā-yı evc-i ilhām tecellīgāhdur

Murġ-i ḫ̇ābuñ bālına miḳrāż olan taʿbīrdür

VI.

Düşmeye gör oyunuñdan olmayasın mużṭarib

Kāmil-i perverde-bāz olur mı hergiz mużṭarib

Merd-i rūşen-dil olan ġafletde olmaz mużṭarib

Ḫāne ber-dūşi-i[2241] nā-kāmiden olma mużṭarib

Nüh felek kim künbed-i bāziçe-i taḳdīrdür

VII.

Gör ne ḳudretdür nev-ā-nev ẓāhir olan ḫādiṯāt

İki ḥarfden eyledi īcād-ı cümle ḳāʾināt

Ṣunʿ-ı pāk-i Ṣāniʿā oldı ʿavālim beyyināt

Gülistān-ı cennet ü reng ü bahār-ı mümkināt

Ṣafḥa-i ṣunʿında Ḥaḳḳ'uñ bir gül-i taṣvīrdür

VIII.

Reh-nümāsız sālik olmaz pür-mehālik rāh-ı ʿışḳ

Bi-ʿadad mekkār-ı reh-zen bulur derd-i rāh-ı ʿışḳ

Pīr-i Ṣanʿān'ı **Rıżā-cū** n'eyledi mekkār-ı ʿışḳ

Pür-ḫāṭırdur **Ḥāḳimā** her kūçe-i[2242] ṣaḥra-yı ʿışḳ

[2240] ḫıṭṭa: Kişi nefsi içün ḫaṭṭ çeküp ʿalāmet itdigi yirdirler. Kimse daḫl eylemeye diyü.
[2241] Ḫāne ber-dūş: Seyyāḥ-ı cihān. Rind-i lā-mekān.

Şemʿ-i rāh-ı kārbānı berḳ-ı çeşm-i şīrdür

478

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[2243]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Ḫayāl-i laʿlüñ ile dīdede ḫūn-āb olur peydā
Ḳaşuñ añsam derūnda lerziş-i bī-tāb olur peydā
Lebüñ būsı dilümde neşʾe-i mey-nāb olur peydā
Ḫırām-ı ḳāmetüñden cūşiş-i seyl-āb olur peydā
Serā-bestāne düşse ʿaks-i rūyuñ āb olur peydā

II.

Şuʾūnāt-ı Ḫudā'dur ʿāleme baḳsañ ḥaḳīḳatde
Görinen ʿālem içre şīve-i Ḥaḳ'dur ḥaḳīḳatde
Ki ẕāta perdedür nūr-ı ẓuhūrından ḥaḳīḳatde
Cemāl-i Ḥaḳḳ'a eşyā kıbledür rū-yı ḥaḳīḳatde
Dū-ebrū-yı büt-i taṣvīrden miḥrāb olur peydā

III.

ʿAḳīḳ-i mihrveş şekl-i femidür ol perī-rūyuñ
Yüzi ḫūrşīdveş ẕerre-dehān ol perī-rūyuñ
Miyānı orṭalanmaz mūdan ince ol perī-rūyuñ
Dehānı sūret kim ʿademdür ol perī-rūyuñ
Lebinden berk-ı hestī māye-i nā-yāb olur peydā

IV.

Zemīn-i ʿışḳı sīr-āb eyleyince dīde pey-veste[2244]
Çemen-zār-ı merām olur hemāne[2245] tāze pey-beste
Göñül taḳdīre baġlanmaḳ gerek bā-ṣıdḳ pey-beste
Ne ḥāletdür ki olsa maṭlab-ı dil yeʾse pey-beste
Verā-yi perde-i taḳdīrden esbāb olur peydā

V.

Ġazelde şīve-i maʿnā gerek ʿirfān-pesen-dāne

[2242] kūçe: Ser-i maḥalle ve ser-i bāzār ve ser-i zoḳaḳ.
[2243] Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llahi ʿAleyh (?). *Hâkimâ'ya* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilememiştir.
[2244] pey-veste: Dāʾim u muttasıl.
[2245] hemāne: Beñzer demeye ḫuṣūṣiyet iledür.

Leṭāfet baḫş-i rengīn ola elfāẓ-ı suḫen-dāne

Oḳunduḳca **Rıżā-cū** dil-gerāyī[2246] ola yārāne

Bu nev-ṭarḥ-ı ġazelde **Ḥākimā** çeşm-i ġazālāne

Nesīm-i nāf-ı[2247] mażmūn-terimden ḫˇāb olur peydā

[146a]

479.

Taḫmīs-i Ġazel-i Ḥākim Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[2248]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Ḫˇāhiş-i ṣahbāna ḥācet kim teseffüldür bana

Laʿl-i rengīn dil-ārā neşʾe-dih-i müldür[2249] bana

Gülşen-i ḥüsnüñde ruḥ-ı şād ābter-i güldür bana

Nāfe-i müşk-i ġazāl Çīn-i kāküldür bana

Ṣaḥn-ı ümmīdimde bitmiş ṣācı sünbüldür bana

II.

Ḫāne-berdūş-ı fenānuñ merd-i mest-i fenāsıyım

Hem-ḳanāʿat mülkünüñ bir şāh-ı mest-i fenāsıyım

Keç-küle-berdūş-ı ḫırḳa-i rind-mest-i fenāsıyım

Şeş-der-i faḳruñ tecerrüd-pīş-i mest-i fenāsıyım

Dirhem-i gencine-i naḳd-ı şahān püldür bana

III.

Ṭaʿn-ı bostān cānā minnet ṭaʿm-ı dehr-i aġyārdan

Ḳasvet-i dil rū-yı ḫandānīdür bana aġyārdan

Erreʿ ömr olur el-ḫaḳ hem-demi aġyārdan

Vaṣl-ı cānāndur mücāẕāt-ı cefā aġyārdan

Māye-yi Nīl-i emel bār-ı taḥammüldür bana

IV.

Dest-i tevfīḳ ile esheldür dilā teʿtīd[2250] kām

[2246] dil-gerā: Meyl edici. Yāy-ı āḫire maṣdariyedir meyledicilik olur.

[2247] nāfe: Göbek dimekdir. Nāf da dirler. Her şeyiñ vaṣatı göbegidür. Kaʿbe-i mükerreme şerefā'llāhu vaṣat-ı dünyāda oldıġından nāf-ı zemīn dirler. Ve mişk-i nāf göbek miski dimekdir ki ḫāliṣ ve ṣāf murād olur.

[2248] Taḫmīs-i Ġazel-i Ḥākim Raḥmetu'llāhi ʿAleyh (?). *Hâkimâ'ya* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilememiştir.

[2249] mül: Bāde.

[2250] teʿtīd: Ḥāżır ḳılmaḳ.

Bī tevekkül-i ḥırṣla encām olur taʿbīd-i[2251] kām

Pāküñ rūşen-dil kesānı idemez taḳyīd-i[2252] kām

Rest[2253]-kan-ı maṭlaba virmez ḫalel-tebʿīd-i kām

Şeb-çerāġ-ı ihtidārāh-ı tevekküldür bana

V.

Mālik-i mülk-i kemāle ʿārż olmaz hīç melāl

Māye-i dil nūr-ı ʿirfān olıcaḳ gelmez kelāl[2254]

Feyż-i Ḥaḳ mevvāc olur dilde **Rıżā**'dur yā miṣāl

Eylemem luṭf-ı süḫenle **Ḥākimā** ʿarż-ı kemāl

Şīve-i ṭarz-ı ġazel-i edānī taḫayyüldür bana

480.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[2255]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Kākülüñ ber-ser-belā itdüñ şehā n'itdüm saña

Ḥüsnüñe ʿişveñle ḳılduñ dil-gerā n'itdüm saña

Yolına ʿışḳuñ ola varum fedā n'itdüm saña

Ey vefā-fermā cefā itdüñ bana n'itdüm saña

Eyledüñ dil-beste bend-i ibtilā n'itdüm saña

II.

Āb-ı rūyumla niyāz itdüm bana yüz virmedüñ

Pür-gūnuñ olsun hezār bilmem ne ġam yüz virmedüñ

Ey gül-i ḫandān-şīve gülmege yüz virmedüñ

Ḫāra yüz virdüñ açılduñ ey gül-i ter virmedüñ

Gülşen-i ümmīdime būy-ı vefā n'itdüm saña

III.

Ey cefāḳar iltifāt-ı aġyāra itdüñ rāygān

Devr-i bezmüñden ʿaceb kim ḫayr-hˇāh-ı ṣādıḳān

Ṣāġlıġuñ yād itmeyenler ülfetüñle şādmān

[2251] teʿbīd: Ẕelīl ḳılmaḳ.
[2252] taḳyīd: Baġlamaḳ.
[2253] Rest: Ḫalāṣ olmış. Yaʿnī ḳurulmuş.
[2254] kelāl: Yorġunluḳ.
[2255] Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh (?). *Hâkimî'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilememiştir.

Pāyīne yüz sürmegenler buldı teşrīfüñle cān
Basmaduñ ġam-ḫānema bir kerre pā n’itdüm saña

IV.

Kerhan[2256] olsun nīm-naẓarla iʿtibāra almaduñ
Olmada besyār-ı cevrüñ iʿtibāra almaduñ
Cürmimi bilsem sebeb ne iʿtibāra almaduñ
Yā pā-māl itdüñ nigāh-ı iʿtibāra almaduñ
Cānum itmişken fedā ey bī-vefā n’itdüm saña

V.

Cevr-i dīde-bendenüñ seyr ile bir kez ḥālini
Sūziş-i āh-ı dilin seyr ile bir kez ḥālini
Bu **Rıżā** üftādeñe seyr ile bir kez ḥālini
Ḥākim-i bī-çārenüñ seyr ile bir kez ḥālini
Dest-i küteh nā-resā ey cān-fedā n’itdüm saña

[146b]

481.

Taḫmīs-i Ġazel-i Ḥākim Raḥmetu’llāhi ʿAleyh[2257]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Dem-i māfātin añmaḳ ʿālemüñ dīvānelikdür hep
Demīn fevt itmeyüp ḫoş-dem bilen ferzānelikdür hep
Naẓar-ı ber-pā vü hüşdür dem-i ḫūşa hūşānelikdür hep
Bu dehrüñ ḫurde-dāni ez-ġamı dīvānelikdür hep
Ġam-ı dehri ferāmūş eylemek ferzānelikdür hep

II.

Olur mı herkesüñ keyfince ʿayş u nūş ʿālemde
Gehī lebrīz sāġar geh tehīdür bezm-i ʿālemde
Ḫumār-ı müdbiri geh ṣaḥve-yi iḳbāl-i ʿālemde
Saña mey-ḫāne -i ṭūfān ḫumar bezm-i ʿālemde
Ṣerāb-ı ʿıyşa tevbe-süriş mestānelikdür hep

III.

[2256] Kerh: Şiddet ve meşaḳḳat.
[2257] Taḫmīs-i Ġazel-i Ḥākim Raḥmetu’llāhi’ ʿAleyh (?). *Hâkimâ’ya* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilememiştir.

Olur düşnāma bāʿiş ādeme meyyāl-i kübrā olmaḳ
Ne sırdur çeşm-i dil-berde dilā teʾşīr-i siḥr olmaḳ
Dil-i dānā-menşide lāzım ammā ṣarf-ı fikr olmaḳ
Ẕen-i sāpāş olup fertūte-i eyyāma bikr olmaḳ
Ẕifāfistān-ı sürişirde merdānelikdür hep

IV.

Ne ʿişve-bārında ne dil-firībde senüñ cānā
Cihānda var mı görmiş müşliñi ben görmedüm ḥālā
Ḫayāl-i laʿl-i mey-günuñ idenler mest olur zīrā
Ruḫuñ teffāḥ u leb-beste zereḫdānuñ turunc ammā
Bu nuḳl-i nāze laʿlüñ var iki mey-ḫānelikdür hep

V.

Rıżā-cū ġavta-i kari-i hüner deryā-yı maʿnīde
Ġaraż ol şeb-çerāġa dest-res deryā-yı maʿnīde
Bulunmaz ol güher-cūda meger deryā-yı maʿnīde
Ṣadef gibi dehen-bāz oldıġum deryā-yı maʿnīde
Dil gevher-fürūşa **Ḥāḳimā** dürdānelikdür hep

482.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[2258]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Pūte-i ʿışḳ içre eyle ḳalbüñi āb-rīz-i ṣāf
Zer-şinās-ı ḥubb ile tā eyleyesin iʾlāf
ʿĀrifān eyleriz yuf mā-sivādan inḳışāf[2259]
Ṣanma kāfidür ʿamelde vuṣlata ber-te-ber kāf
Eyle iksīr-i niyāzı kendüñe vech-i kefāf[2260]

II.

Dāmen-i *lā-taknātū*[2261] ṭutar dilā ehl-i günāh

[2258] Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh (?). *Hâkimî'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilememiştir.
[2259] inkışāf: Ferāġat itmek.
[2260] kefāf: Suʾālden menʿ idecek ḳadar rızk ve fi'l-ḥadiṯ. Allāhümme'cʿal rizḳa ālī Muḥammedin kefāfen nuḳ ile min Vānī ve Āḫter-i Kabīr.
[2261] "De ki: Ey kendilerinin aleyhine aşırı giden kullarım! Allah'ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin. Şüphesiz Allah, bütün günahları affeder. Çünkü O, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir." (Zümer: 39/53).

Bāb-ı ṭāhādur menāṣ-ı ʿāṣiyān bī iştibāh
Şāh-ı iklim-i şefāʿat gönderüp bize İlāh
Müsteḥaḳḳ-ı luṭf olur ʿaczin bilen ehl-i günāh
ʿĀfvı īcāb itmede ʿarif-keremdür iʿtirāf

III.

ʿĀrifān bezm-i elestden neşʾe-i bāb-ı vāyedār
Cām-ı leb-rīz-i belīden oldılar çün mey-güsār
Mest-i nā-dānı gider kim tā olasuñ ṣaḥvedār
Eylemiş seyr it şarāb *emr-i künden*[2262] māyedār
Kāse-i şerşār ṣunʿın neşve-baḫş-ı *nūn*[2263] *u kāf*[2264]

IV.

Semm olur efʿī ser-ā-pā yoḳ ziyānı ẕātına
ʿAmden itmez sāḥir ammā fiʿl-i siḥri ẕātına
Ġayre teʾṯīr eyler elbet eylemez hīç ẕātına
Eylemez teʾṯīr erbāb-ı taṣarruf ẕātına
Ḥiddet-i şemşīrden olmaz bürīde çün ġılāf

V.

Ġavta-ḫor-ı baḥr-ı devri gördüm ammā kendümi
Sāḥil-i vaṣla ʿaceb mehcūr gördüm kendümi
Mevc-zen-i endūh-ı serden aşdı gördüm kendümi
Ġarḳ-ı ṭūfāna viṣāl oldum ṣanurdum kendümi
Cūy-bār-ı būse-yi laʿlüñden itsem irtişāf[2265]

VI.

ʿAks-i mihr-i ḥüsn ile olurdı ḳalbim mübeccel
Istiżāʾetle olur elbetde māh-ı mübeccel
Şevḳ ile mirʾāt-ı ʿişve olur **Rıżā-cū** mübeccel
Cengden āyīne-i ṭaʿbım olurdı mübeccel
Ḥākimī ol mihr-i cihān-bār ile olsam sīne ṣāf

[2262] "Bir şeyi dilediği zaman, O'nun emri o şeye ancak "Ol!" demektir. O da hemen oluverir." (Yasin: 36/82).
[2263] "Nun. (Ey Muhammed) Andolsun kaleme ve satır satır yazdıklarına ki, sen Rabbinin nimeti sayesinde, bir deli değilsin." (Kalem: 68/1).
[2264] "Kaf. Şerefli Kur'an'a andolsun ki kafirler, aralarından bir uyarıcının gelmesine şaştılar ve şöyle dediler: "Bu tuhaf bir şeydir!" (Kaf: 50/1).
[2265] irtişāf: Suyu az az içmek, emmek gibi maşş maʿnāsına. Eʾr-reşfü enfeʿu dirler. Yaʿnī yekden içmekden ḫayırlı ve enfaʿdır.

[147a]

483.

Taḫmīs-i Ġazel-i Ḥākim ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī[2266]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Dil ḳuyūdāt-ı hevādan gāh gāhī mużṭarib
Ṭūl-ı āmāl eyler ammā gāh gāhī mużṭarib
Sīne-kūp-ı nedemle sen olma gāhī mużṭarib
Olma taḳdīr-i Ḫudā'dan gāh gāhī muzdarib
Bend ider ḳullāb seyr it māhī mużṭarib

II.

Her siyehkāri[2267] ider ʿöẕr-i günāhı mużṭarib
Bīm-i bed-kārıyla sādım[2268] gāh gāhī mużṭarib
Dil döner sīm-āba lerzān gāh gāhī mużṭarib
Keşret-i emvācdan deryāda māhī mużṭarib
Ṣanma cezr ü medd taḳdīr-i İlāhī mużṭarib

III.

Māh-ı nev keşkül be-kef gerdūn döner der-yūzeye[2269]
Ger ẓafer-yābī dilerseñ ġalib ol fīrūzeye
Eyleseñ imlā nūr-ı ḫasmınca ābı gözeye
Baḥr-ı beyābān niçe küncāh olur bir gevezeye
Ḳalbi çoḳ mı itse esrār-ı İlāhī mużṭarib

IV.

Mıḳnaṭısı ṣanma āhın zūr ile mecẕūb iden
Ḳays-ı ʿışḳuñ germī-i teʾşīridür maġlūb iden
Fitne-engīz-i dil-ārā-yı dil-i āşūb iden
Ceẕbedür dervīşin sāmānı pür-āşūb iden
Rüzgār eyler bu ḫırmen-gühere gāhī mużṭarib

V.

İʿtirāfuñ çün pezīr-[2270]püzīş-i[2271] taḥrīk ider

[2266] Taḫmīs-i Ġazel-i Ḥākim ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī (?). *Hâkimâ'ya* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilememiştir.
[2267] siyehkār: Günāhkār.
[2268] sādım: Lafẕen ve maʿnen nādım.
[2269] der-yüze: Dilenci. Yaʿnī sāʾil.

İbrik[2272] āvf rū-siyāhı giderür tebyīż ider
Hīç ḳunūṭ olma ger mekānı şefīʿüñ luṭf ider
Tuḫfe-i ʿaṣānı dest-āvīz[2273] ḥaşr it kim ider
Cürm-i ʿişmet sīne-i her-bī-günāhı mużṭarib

VI.

Beyt-i māʿmūr-ı Ḫudā'ya feḫm ḳıl müdām
Ṭavḳ eyle iştiyāḳ-ı dil ile her ṣubḥ u şām
Ola gör lebbeyk-zen ez-dil be-ḫüzn müstehām
Cephe-sā-yı mücrimāndur kisvet-i beyt-i iḥrām
Berf-i raḥmet eyler ol nūr-ı siyāhı mużṭarib

VII.

Būrīyā-yı ʿışḳuñ olmış yeler giden gülşene
Her siḥr-bād-ṣāba olmaḳda böyle gülşene
Ol kimsene nāṭur[2274] gelmez hezārān gülşene
Böyle pūyān u devān gelmezdi ṣaḥn-ı gülşene
İtse zülfüñ nesīm subḫgāhı mużṭarib

VIII.

Püşt-i destin ber-zemīn iderdi şiʿir-i dil-keşüñ
Peh[2275] dimez mi görse üstādān naẓm-ı dil-keşüñ
Lāl olur Saḥbān **Rıżā-cū** görse şiʿir-i dil-keşüñ
Ḥāḳimā itdi bu naẓm-ı nev-zemīn dil-keşüñ
Mül-hemān vāʿdī-i iʿcāza rāhı mużṭarib

[147b]

484.

Taḫmīs-i Velehu ʿAleyhi'r-Raḥme[2276]

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

I.

Benüm gibi fütāde ṣıdḳ ile ārāyı bulmazsın

[2270] pezīr: Ḳabūl.
[2271] püzīş: İʿtizār.
[2272] İbrik: Sünger.
[2273] dest-āvīz: Hediye.
[2274] nātur: Bekçi.
[2275] Peh: Taḥsīn.
[2276] Taḫmīs-i Velehu ʿAleyhi'r-Raḥme (?). *Hâkim'e* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilememiştir.

Benüm gibi saña cānā Rıżā-cū yāyı bulmazsın
Benüm gibi hele varın viren rüsvāyı bulmazsın
Benüm gibi funūn-ı ʿışḳda dānāyı bulmazsın
Muḥabbet ʿālemüñde ben gibi şeydāyı bulmazsın

II.

Göñül bī-ẓār olur mı görse de dürlü cefāsından
Ne mümkindür ola ṣādır ki ḥarf-i iştibāḳından
Libās-ı ʿışḳ-ı pāki eyleye ben iktisā senden
Cefā gördikce senden ʿarż-ı kālā-yı vefā benden
Gel ey meh böyle bir bāẓār istiġnāyı bulmazsın

III.

Ṣaḳın postuñ-ı sāliklerle ṭolaşma sapma yirlerde
Ṣoḳulma ḳıṣtırırlar şāyed ammā ṭārīlerde
İtişme ṣoñra lehhāş[2277] olmayasın böyle illerde
Hemān zāhid dolaş semt-i serā-yı ḳūy-ı dil-berde
Cihānı geşt iderseñ böyle bir ṣahrāyı bulmazsın

IV.

Serf itme nuḳūd-ı ʿömrüni dünyā-perst olma
Dilüñ mirʾāt-ı Ḥaḳḳ'ın idegör ṣūret-perst olma
Söz añla nüsḫama ṭut gūş-ı cānın ḫod-perst olma
Ṣafāyı kendi vicdānıñda bul ẓāhir-perst olma
Şerāb-ı güft u gūdan neşʾe-i maʿnāyı[2278] bulmazsın

V.

Girībān-ı firāḳımda bed-amān olsa ṣad ḥākim
Ne ācir var ne pürsā görseler ḥāl-i elem-nāḳım
Rıżā-cū eyleme ġaflet nedāmet olmaya tā kim
Düşerse fırṣat-ı vuṣlat ṣaḳın fevt eyleme **Ḥāḳim**
Ḳıyāmet ḳopsa zīrā āh-ı vaʿde-i ferdāyı bulmazsın

485.

Taḫmīs-i Ġazel-i Nā'ilī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī[2279]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

[2277] lehhāş: Ṣusuzluġundan ve ḥarāretinden kelb dilini çıḳarmaḳ. Velheşān: Be-maʿnā.
[2278] Nüsḫa: Neşʾ-i maʿnāyı.
[2279] D. (G. 97); İpekten, Nâ'ilî Kadîm Dîvânı, s. 347.

I.

Güft-gū-yı ʿışḳuñdadur yāruñ mekānın kim bilür
Vaṣladur şevḳ-ı göñül yāruñ mekānın kim bilür
ʿAksin nūr-ı ceẕbeyedür yāruñ mekānın kim bilür
Söz hemān ḥüsnindedür yāruñ mekānın kim bilür
Gevherinde āb u tāb olsun da kānın kim bilür

II.

Cāy-gīr odur yaʿni ʿışḳuñ sūzīş-i dildür meḥekdür
Ṣıdḳ-ı ʿışḳa her murādı terk itmekdür meḥekdür
Dilde naḳş-ı mā-sivāyı maḥv itmekdür meḥekdür
Var ise seng-i siyāh-ı ḳalb-i ʿāşıḳdur meḥekdür
Yoḫsa ol şūḫuñ ʿayār-ı ḥüsn ü ānın kim bilür

III.

Bu dil-i şeydā müdāmā çāre-cūdur vuṣlata
Zülf-i pīç-ā-pīç-i ejderçün ḫūn ṭılsım-ı vuṣlata
Ṣad-füsūn-ı teʾsīr ider mi ol ṭılsım-ı vuṣlata
Ḫavf-ı tīġ-ı ġamze māniʿdür recā-yı vuṣlata
Ol ṭılsım-ı fitnenüñ genc-i nihānın kim bilür

IV.

Her müje bir tīz-i ser-tīz ḳażā-vār oldıġın
Ol ḳaşı yāya bilinmez kim kemān-ḫˇār oldıġın
Görinür ẓāhirde gerçi çeşm-i ḫūn-ḫˇār oldıġın
Çīn-i ebrū gösterür mi ġamze der-kār oldıġın
Bir ḳażādur yoḫsa tīrdür kemānın kim bilür

V.

Her küşāda bābda sedd-i ramaḳ nān-pāre yoḳ
Ḫˇān yaġma bāb-ı Ḥaḳ'dan ġayrıda nān-pāre yoḳ
Maṭbaḫ-ı rūzī-resāndan digeri nān-pāre yoḳ
İmtilā-gāh-ı eṣāfil derdine[2280] nān-pāre yoḳ
Hˇān-ı dehrün ḥikmet-i rūzī-resānın kim bilür

VI.

Māyedār-ı ḥāl-ı istiʿdād olan maʿlūmdur

[2280] derdine: ehline D. (G. 97/V.); İpekten, Nâ'ilî Kadîm Dîvânı, s. 347.

Pertev-i aḫterle mihrüñ farḳı var maʿlūmdur

Ḳadr-i gevher-i güheri añla **Rıżā** maʿlūmdur

Zātı eşraf-ı zemānuñ **Nā'ilī** maʿlūmdur

Ehl-i ʿilmüñ kim ṣorar ẕātuñ zemānuñ kim bilür

[148a]

486.

Taḫmīs-i Ġazel-i Nā'ilī Raḥimehu'llāhu'l-Ġanī[2281]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Dem-keşān-ı yār olur ʿuşşāḳ-ı hūhūlar[2282] gibi

Mekne-[2283]sāz serv-ḳaddüñ dilde ārzūlar gibi

Çeşm-i ḥasret eşk-rīz olmaḳda incūlar gibi

Oldı eşküm gülşen-ārā-yı heves-cūlar gibi

Aḳdı gönlüm bir nihāl-i tāzeye[2284] sular gibi

II.

Gūşe-yi firḳatde tenḥā eylerüm efġān u zār

Derd-i hecrüñ cenneti eyler bana zindan-vār

Ġamze-i ḫūn-ḫᵛār-ı ḫavf olmada ḫāṭır-güẕār

Ṭurfe[2285] Mecnūn'am ki pey-der-pey ḫayāl-i çeşm-i yār

Ṭolanur[2286] eṭrafumı ser-geşte āhūlar gibi

III.

Tīr-i müjgān ḳavs-i ebrūyla ḳasdı var dile

Bir ḳurulmış saḫt yāyda gösterür çeşmi dile

Çeşmi ḫūnī ġamze-i ḫūn-rīz ḳurtuluş var mı dile

Hep siyeh-pūş oldılar ḳasd-ı şebī-ḫūn-ı dile

Girdiler müjgānlaruñ bir renge[2287] cādūlar gibi

IV.

Huş-rübā-yı ʿişve-i ʿışḳuñ añup aġlar göñül

[2281] D. (G. 369); İpekten, Nâ'ilî Kadîm Dîvânı, s. 554-555.
[2282] hūhū: Gögercin.
[2283] Mekne: Ḳuş yuvası.
[2284] niḥāl-i tāzeye: niḥāl-i ʿişveye D. (G. 369/I.); İpekten, Nâ'ilî Kadîm Dîvânı, s. 554-555.
[2285] Ṭurfe: Yeñi ẕuhūr iden her ne ise.
[2286] Ṭolanur: Devri der D. (G. 369/II.); İpekten, Nâ'ilî Kadîm Dîvânı, s. 554-555.
[2287] renge: cenge D. (G. 369/III.); İpekten, Nâ'ilî Kadîm Dîvânı, s. 554-555.

Ḫʿāb görmez dīde-i hicrānum āh eyler göñül
Ḳāmet-i nāzuñ taṣavvur eyleyüp şeydā göñül
Bir nihāl-i āhdur yād-ı ḫırāmuñla[2288] göñül
Ṣaḥn-ı gülşende ḫıraman serv-i dil-cūlar gibi

V.

Şiʿir-i rengīn mezāmīnüñ **Rıżā-cū** ḳāʾīli
Ola taḥsīn ile her kim görse elbet māʾīli
Elde keşkül māh-ı nev der-yüze-ger[2289] sāʾīli
Āfitāb-ı[2290] ṭalʿat-ı ebkār-ı naẓmum **Nā'ilī**
Ṭaʿn ider āyīne-i ḫūrşīde meh-rūlar gibi

487.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi'r-Raḥme[2291]

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

I.

Şikest-i ḫāṭrı mūcib-i ḫuṭūrı n'eyleyelüm
Fūtūr-ı pīri nümāyān faḫūrı n'eyleyelüm
Zevāli der-pey ferḥat-ı ẓuhūrı n'eyleyelüm
Ġamuñla ülfetümüz var sürūrı n'eyleyelüm
Ṣafā-yı ḫāṭırumuz yoḳ ḫużūrı n'eyleyelüm

II.

Bu ḫırṣ-ı ṭabʿ ile biz nā-ṣabūrı yitmez mi
Firāk-ı yār ile de bī-ḫużūrı yitmez mi
Diyār-ı hecre düşüp derd-i dūri yitmez mi
Bize ḫacālet-i ʿuḳbā ḳuṣūrı yitmez mi
Bu ḫāḳ-dān-ı fenāda ḳuṣūrı n'eyleyelüm

III.

Ḳanı be-kām merāmınca kim bu ʿālemde
Ne oldı devlet-i Dārā dilā bu ʿālemde
Demini ḫoş bilene āferīn bu ʿālemde
Neşāt-ı yek-demedür müddeʿā bu ʿālemde

[2288] yād-ı ḫırāmınla: kaddün hevāsıyla D. (G. 369/IV.); İpekten, Nâ'ilî Kadîm Dîvânı, s. 555.
[2289] der-yüze-ger: Ḳapuları ṭolaşup gezen dilenci.
[2290] Āfitāb-ı: Āb u ṭab-ı D. (G. 369/V.); İpekten, Nâ'ilî Kadîm Dîvânı, s. 555.
[2291] D. (G. 242); İpekten, Nâ'ilî Kadîm Dîvânı, s. 458-459.

Melāl-ı ḫāṭıra bādī umūrı n’eyleyelüm

IV.

İçünde derdi olanlar ider mi hīç ilāf

Derūn-ı derdi diger gūş ider mi hergiz lāf

Tefūd-ı ʿömrüni itmez güzāf ile lāf

Bu āh u eşk ile āyīne-i dil olsa da ṣāf

Ġubār-ı ḫāṭır u jeng-i fütūrı n’eyleyelüm

V.

Rıżā bu ṭūl-ı emeldür bizi iden dil-teng̀

Ki reng-i[2292] nefs-i hezārān hezār olur nīreng[2293]

Bu devr-i çarḫ olur mı be-fevḳ dil-i hem-reng[2294]

Refiʿ imiş ṭutalum **Nā’ilī** bu heft-reng[2295]

Zevāl-i devlet-i Behrām-ı Gūrı n’eyleyelüm

[148b]

488.

Taḫmīs-i Ġazel-i Ṣabrī ʿAleyhi Raḥmeti’l-Bārī[2296]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

Baḫt herkesde bulınmaz o Ḫudā-dāde olur

Saʿd-ı gūşīşle bulınmaz bilece zāde olur

ʿİşfe-dūş-ı sū-yı selāmet saña āmāde olur

Şevḳ her dilde bulınmaz dil-i dānāda olur

Şeb-çerāġı arama cūyda deryāda olur

II.

Ḳalmaya ġıll[2297] u ġışuñ[2298] hīç eseri göñlünde

Ṣafvet-i ṣıdḳ-nümūn ola füzūn göñlünde

Nūr ola nār-ı mecāzī giderek göñlünde

ʿIşḳı ṭursun ḳo mecāzī ise de göñlünde

[2292] reng: Ḥīle ve ḫudʿa.
[2293] nīreng: Mekr ve ḥīle.
[2294] hem-reng: Bir revişli, bir üsluplu, bir ḥālli.
[2295] heft-reng̀: Yedi gök ve yedi göge benātü’n-nefs dirler; heft iklim D. (G. 242/V.); İpekten, Nâ’ilî Kadîm Dîvânı, s. 458-459.
[2296] D. (G. 42); Kasır, Sabrî Dîvânı, s. 154.
[2297] ġıll: Ḥased ve ḥıḳd ki kīn ṭutmaḳdır.
[2298] ġış: Ḫıyānete ve yaramaz ve kine.

Āb-ı engūr ḫum içre ṭuraraḳ bāde olur

III.

Giderir ġuṣṣe-i dehri varıcaḳ mey-gedeye
Ḳalmaz efkār u hevācis varıcaḳ mey-gedeye
Ḫoş ayaḳlandura sāḳī varıcaḳ mey-gedeye
Gerçi kim ʿaḳl gider varıcaḳ mey-gedeye
Hele bir pāre kişi ḳayddan āzāde olur

IV.

Şīve-i yār çıḳar ṣanma dil-i vīrānumdan
Āşināyız ezelī gitmez o dil-i vīrānumdan
Aña bürhān yiter āh-ı dil-i vīrānumdan
Çoḳ zemāndur çıḳalı ḫāṭır-ı vīrānumdan
Şimdi dīvāne göñül ḳūy-i dil-ārāda olur

V.

Şāʿire feyz-i Ḫudā ẕerre ḳadar yoġ ise
Pertev-i mihr-i ḫayālātı ʿaceb mi yoġ ise
Ḥikmetin añla **Rıżā** şiʿirde külfet yoġ ise
Naẓm-ı **Ṣabrī** de n'ola jeng-i tekellüf yoġ ise
Böyle pākīze ġazel āyīneveş sāde olur

489.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi'r-Raḥme[2299]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Gördükde ḥüsnüñi niçe heymāne olmayam
Bir pīç-i zülfüñe niçe dīvāne olmayam
Mümkin mi āh-ı hecr ile sūzāna olmayam
Mümkin mi cām-ı ʿışḳ ile mestāne olmayam
Ḳābil midür görem seni dīvāne olmayam

II.

Tā ṣubḥ olınca çeşmüme ḫˇāb olmada ḥarām
Nāliş-fezā-yı ḥasretle gecdi ṣubḥ u şām
Her nā-sezāyı devr-i felek eyleye be-kām

[2299] D. (G. 121); Kasır, Sabrî Dîvânı, s. 233.

Lāyıḳ mı devr-i gül ola cām içmeyim müdām
ʿĀşıḳ olam da sāḳin-i mey-ḫāne olmayam

III.

Rūşen-dil eyler ādemi ol yār-ı ḫūb-şen[2300]
Gül-rū semen-ciẕār u ḫaṭṭ-ı tāze nev-çemen
Āh-ı derūna āteş-i şevḳ ile şuʿle-zen
Bir şemʿ-i dil-fürūz-i muḥabbet mi var ki ben
Yanup yaḳılmayam aña pervāne olmayam

IV.

Ne iltifāt-ı ʿālemi ne ülfet isterin
Ne imtiyāz-ı rifʿat u ne devlet isterin
Ne ṣervetle kām-res ferḥat isterin
ʿAḳl ile āşinālıġı terk itmek isterin
Ḳaṣdum budur ki ʿışḳuña bīgāne olmayam

V.

Ceyḫūn'a döndi seyl-i sirişkim dū-dīdeden
Mestī-i ḥāl dil-şode bīrūna ifādeden
Ṣanma **Rıżā** ol şīveyi cām fesīdeden
Ṣabrī gibi revā mı geçem nūş-i bādeden
Şāʿir olam da nāzük ü rindāne olmayam

[149a]

490.

Taḫmīs-i Ġazel-i Ṣabrī ʿAleyhi'r-Raḥme[2301]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

Āh kim ġavta-ḫor-ı lücce-i hicrān oldum
Nedür maṭlabıma vaṣl ile şādān oldum
Keştī-i dil göremez sāḫil-i giryān oldum
Tā ki ġavvāṣ-ı yem-i ġuṣṣa-i cānān oldum
Nice gird-āb ile ben dest ü girībān oldum

II.

[2300] şen: Nāz u kirişme.
[2301] D. (G. 117); Kasır, Sabrî Dîvânı, s. 229.

Şemʿ-i sūzān göñül şevḳ ile devr iderin
Cān-fezā-yı bezmini cūya olaraḳ devr iderin
Leşker-i cevre sipehdārı ile devr iderin
Şeb miḥnet-i dil-i pür-şuʿle ile devr iderin
Ordu-yı şāh-ı ġama meşʿale-gerdān oldum

III.

Olsa ḥayrān neʿaceb ḥüsnine ey dil-i Cibrīl
Per-gūşā bezm-i visālüñe olurdı Cibrīl
ʿIşḳına rūḥ fedā eylese emrī Cibrīl
Ḫançer-i berki olur bāl-şikāf-ı Cibrīl
Şöyle ber-bāde ile mest ü ḫurūşān oldum

IV.

Ḳoymazım dāmenin elden göñül ilişdirdim
Gözime cevrin alup cānumı çalışdırdım
Şeb-i hicrānda giçen derdleri debreşdirdim
Zülf-i dildārī añup derdüni debreşdirdim
Yine dīvāne dile silsile-cünbān oldum

V.

Gülşen-i rāzī **Rıżā** ḫˇāce-i ʿışḳı oḳıdup
Fıḳrātıyla dil-i ẓārıma bir ḫoş oḳıdup
Hep uṣūliyle nevāhā-yı ḳarārın oḳıdup
Naḳş-ı naẓmumla anı bāġda **Ṣabrī** oḳıdup
Naġme-āmūz-ı dil-i bülbül-i nālān oldum

491.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[2302]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

ʿIşḳ ile yanar idim eger vuṣlat istesem
Derd ile ṭolar idi göñül selvet[2303] istesem
Eyler ḳarīn-i kürbet[2304] eger ḳurbet[2305] istesem

[2302] D. (G. 123); Kasır, Sabrî Dîvânı, s. 236.
[2303] selvet: Şādlıḳ ve ḥüsn-i maʿīşet.
[2304] kürbet: Cemʿi.
[2305] kurbet: Deründa olan ġam, kerüb cemʿi.

Ḫʿān-ı belā dilerdüm eger niʿmet istesem
Cāh-ı muḥabbet ister idüm devlet istesem

II.

Tīġ-i cefāsı sīneleri dāġ dāġ ider
Bi'l-imtiḥān nicesini güm-sürāġ[2306] ider
Dilediğine şūre yiri bāġ u rāġ ider
Devrān-ı zükām-ı ġamla beni bī-dimāġ ider
Bāġ-ı cihānda būy-i gül-i ʿişret istesem

III.

Mecrūḥ tīr-i ġamze göñül alamaz yaman
Sehm-i ḳażāya oldı mümāʾil bī-gümān
Ammā çeşm-i sāhrīde fitne-i zemān
Virmez ḥavāle-i nigehi hīç amān zemān
Cān naḳdini edāya eger mühlet istesem

IV.

Ol yār-ı ġam-küsārı[2307] dil-ẓār süsü
Olmaḳda bezm-i vaṣluña şevḳ ile çāre-cū
Gūş eylemez niyāzımı disem de rū-be-rū
Biñ kerre āb-ı rūyum ile itdürür vużū
Bir secde-i niyāza eger ruḫṣat istesem

V.

Aġyār olursa mültefet yār ne keʾs
Sāḳī-i çarḫ ṭolu suñar nā-kese keʾs
Baḥr-ı miḥende ʿāşıḳa ne ġavta-i yeʾs
Fülk-i recāya lenger olur ḳūh ḳūh yeʾs
Bād-ı kerem muḫālif eser furṣat istesem

VI.

Sever serverī dehr heme şūr mūr[2308] ider
Nice tüvān-gerānı **Rıżā** mendbūr[2309] ider
İbrīz-i ḫālis olsa be-dest irzīz ider

[2306] güm-sürāġ: Yol azmış.
[2307] ġam-küsār: Dāfʿ-i ġam.
[2308] şūr mūr: Żaʿīf ve ḥaḳīr ve ġalabe ve ġavġa.
[2309] mendbūr: Siyeh-baḫt ve bīrūn ve meflūk, yaʿnī felāketlenmiş.

Ṣabrī zemāne çeşmümi elmās-rīz ider
Ger zaḫm-ı sīneme nemek-i rāḥat istesem
[149b]
492.
Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[2310]
Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün
I.
Añdıḳça seni dīdemi giryān iderüm ben
Şām u seḥeri göñlümi nālān iderüm ben
Her şuʿle-i āhum gice raḫşān iderüm ben
Sensüz niçe defʿi ġam-ı hicrān iderüm ben
Her mey ki gelür çeşmüme rīzān iderüm ben
II.
Her ʿişveñi yād eylemede bu dil-i şeydā
Ārāmiş-i cān gitmede ʿışḳuñ ile cānā
Āh ol reviş-i cānāna fezā oldı dil-ārā
Gördükçe seni cemʿ idemem kendümi aṣla
Zülfüñ gibi evzāʿ-ı perīşān iderüm ben
III.
Oldum ezelī rāh-rev-i meslek-i ʿışḳuñ
Her āh-ı derūn meşʿale-gerdān-ı reh-i ʿışḳuñ
Mehtāb ider tīre-dili veche-i ʿışḳuñ
Pür-tāb-ı ġamum āha ne ḥācet reh-i ʿışḳuñ
Ḫāşākini sāyemle de sūzan iderüm ben
IV.
Görmez ise de dūd-ı dilüm āh ile gerçi
Zühhād ḥased eylese üftādeye gerçi
Kim nār-ı derūna yaḳmaya ẓannuñ gibi gerçi
Bezm itmedüm āhumla dil-i suḫteni gerçi
Pūlādları şemʿ-i fürūzān iderüm ben
V.
Hecr oldı **Rıżā** rāh-zen ṣabr u ḳarārum

[2310] D. (G. 144); Kasır, Sabrî Dîvânı, s. 257.

ʿIşḳ āteşidür yaḳmada hep ṣabr u ḳarārum
Cūyā-yı viṣāl olmada bī-ṣabr u ḳarārum
Bulsun beni ḳūyunda gelüp ṣabr u ḳarārum
Ṣabrī yine ʿazm-i der-i cānān iderüm ben

493.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[2311]

Mefʿūlü Mefāʿīlün Mefʿūlü Mefāʿīlün

I.

Rindān-ı ḫarābātı şāhāne nedür bilmez
Mecẕūb-ı Ḫudā merdān-ı sāmāna nedür bilmez
ʿĀḳıl mıdur ol kimse cānāna nedür bilmez
Medḫūş-i mey-i ʿışḳuñ peymāne nedür bilmez
Bir ḫumdan içer ammā ḫum-ḫāne nedür bilmez

II.

Aġyār-ı bed-āhūş[2312] hīç maḥlasa uġratmaz
Bezmine degül bil ki ḳūyına da uġratmaz
Ol mah-ı celi-ṭalʿat dil-dādesin uġratmaz
Şeb-kār-ı ġam-ı ʿışḳı hīç yanına uġratmaz
Ol şemʿ-i bisāṭ-ı nāz pervāne nedür bilmez

III.

Uzatma sözi kimse diñler mi seni vāʿiẓ
Bildüñ neyi cerr eyler bu ṭūl-ı baḥs vāʿiẓ
Rindān-ı mey-āşāma ṭaʿn eyleme ey vāʿiẓ
Devr-i gül ü sāġardur çoḳ söyleme ey vāʿiẓ
Mestāneleri ʿışḳuñ efsāne nedür bilmez

IV.

Her dem ki muṣṣafādur āyīne-ṣıfat gönlüm
Jen-kār-peẕīr olmaz mirʾāt-ı Ḫudā gönlüm
Her sūd u ziyān kim var kendünde bulur gönlüm
Genc-i güher-i feyżi kendünde bulur gönlüm
Dīvānedür ol gerçi vīrāne nedür bilmez

[2311] D. (G. 74); Kasır, Sabrî Dîvânı, s. 186.
[2312] bed-āhūş: Yaramaz ʿaḳıllı.

V.

Rūşen-dil olan nāẓar-ı kārındaki encāma
Kim buldı fenā ẕevḳ-ı ʿālemde yek-ārāma
Her murġ-ı yeʾs āḫir düşmez mi **Rıżā** dāma
Düşmez göñül ey **Ṣabrī** dām-ı heves-i kāma
Bir bülbül-i ḳudsīdür ol dāne nedür bilmez

[150a]

494.

Taḫmīs-i Ġazel-i Ṣabrī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Bārī[2313]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Bī-ʿad olursa cevri yine raġbet eylerüz
Cān-sūz ise de şīvesi biz ḳurbet eylerüz
Cānum fedā-yı ʿışḳuña bī-żınnet[2314] eylerüz
Geldükçe tīri ḳarşu varır ʿizzet eylerüz
Dil ḫānesīne ḳondururuz ḥürmet eylerüz

II.

Yanup tutarsa ʿüd-i muḥabbet buḫūrveş
Dil micmerinde tutmada āhum buḫūrveş
Şeh-būy-ı[2315] ḫālī rāyıha-baḫş buḫūrveş
Yaḳsaḳ fitil-i dāġı ʿaceb mi buḫūrveş
Biz ol perīyi bezmümüze daʿvet eylerüz

III.

Üftādesini nīm-nigeh ile geçirmesün
Ṣubḥ u meşāmuz āh u fiġānla geçirmesün
ʿIşḳ āteşine yaḳmada cāndan geçirmesün
Ġamze eyle mülk-i cānı ḳılıçdan geçirmesün
Ol nev-ẓuhūr-ı ʿişveye hep minnet eylerüz

IV.

Laḫt-ı ciger kebāb ise pür oldı ḫūn-ı dil
Mest iste bes ki müdām içe ḫūn-ı dil

[2313] D. (G. 81); Kasır, Sabrî Dîvânı, s. 193.
[2314] żınnet: Buḫul ve ḫısset.
[2315] Şāh-būy: Muḥaffef-i şeh-būy: ʿAnber.

Çeşmim piyāle[2316] āteş-i seyyāle[2317] ḫūn-ı dil
Geh cām-ı bāde nūş iderüz gāh ḫūn-ı dil
Biz ruḫṣat-ı zemāne göre ʿişret eylerüz

V.

Başdurdı ḫˇāb-ı ġaflet fānī **Rızā** ki ḥayf
Rūʾyā miṯāli görinen olur ḫayāl ü ṭayf[2318]
Geçmekde ḫayāl ile ʿömr-i şitā vü ṣayf
Cādū-yı dehr furṣatımuz gözlemekde ḥayf
Ṣabrī bu ḫˇābgāhda biz ġaflet eylerüz

495.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[2319]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Āb-ı çeşm-i ʿāşıḳā ḥasretle ḫūn-ālūdedür
Dīde-ḫūn ruḫsār-ḫūn-ı dāmān ḫūn-ālūdedür
Dest ḫūn-ālūd sīne-kūb ḫūn-ālūdedür
Şemʿ giryān lāle sūzan ġonca ḫūn-ālūdedür
Var mı bir dil kim belā-yı dehrden āsūdedür

II.

Çeşm-i bülbül şeb-nemāsā eşk-rīz-i ʿışḳ iken
Eyliyor āheng-i şevḳ-engīz nālişkār iken
Nālesi beyhūdedür gül diñlemez ḫandān iken
Reşk-i reftāruñla çeşmi giryeden pür-ḫūn iken
Kebk-i bāġuñ ḫandesi hep ḫande-i bīhūdedür

III.

İştikā itmem olaydı yārum pārem benüm
Olsa baḫtum çoḳ niyāzım müşmir olurdı benüm
Sāyesinde dūr olmaḳ baḫt-ı nā-sāzım benüm
Çıḳmaz oldı naḳş-ı ümmīdüm murād üzre benüm
Ḫātem-i baḫt-ı siyāhum var ise fersūdedür

[2316] piyāle: Ṭolu ve tehī ḳadeḥdir.
[2317] āteş-i seyyāle: Şarābdır. Işṭılāḥidir.
[2318] ṭayf: Ḫayāl-fi'n-nevm ve vesvese.
[2319] D. (G. 66); Kasır, Sabrî Dîvânı, s. 178.

IV.

Ḳıl naẓar ruḫsār-ı gül-gūn-ı beşāşet rengīne
Baḳ dilā mey-gūn laʿl-ı neşʾe-baḫş-ı rengīne
Görinen müşgīn-i reng-i zülf-i dil-cū rengīne
Bak zenaḫ-dānındaḳi ol ḫaṭṭ-ı ḳuḳlī rengīne
Gūyiyā kim ser-nigūn bir kāse içre dūdedür

V.

ʿIşḳaveş[2320] dest-i emel şarmışdı naḫl-i ʿömrüme
Ḥaḳ naṣīb ide rehāyī yoḫsa naḫl-i ʿömrüme
Müşkil olmaz mı **Rıżā** eşmār-ı naḫl-i ʿömrüme
Pençe-i murġ-ı belādur ḳondı naḫl-i ʿömrüme
Şāna kim **Ṣabrī** yine ol zülf-i ʿanber-būdadur

[150b]

496.

Taḫmīs-i Ġazel-i Nāʾilī ʿAleyhi'r-Raḥmeti'llāhi'l-Ġanī[2321]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

Żabṭ ider mülküñ dili naẓre-i çeşm-i siyehüñ
Fitne engīz-i ḫaṭ-ı nūrsuñ olmış siyehüñ
Āh kim ne biricik dāne-i ḫāl-i siyehüñ
Ṣayd ider biñ dili bir dām ile zülf-i siyehüñ
Düşürür bir dili biñ dāma şikenc-i külehüñ

II.

Tīġ-i ser-tīz-i dū-ebrū ki müheyyā dū-demidür[2322]
Ġamzeñe reşk-i hezār çeşmüñe çün hem-demidür[2323]
ʿIşḳ-ı dildāre gönül tā ezelī maḥremidür
Ṣad ḫased merdümek-i çeşmüme kim maḥremidür
Ḳaṣr-ı dīdemde ḫayālüñ gibi bir pādişehüñ

III.

İrer ʿayyuḳa firāḳuñla senüñ nālelerüm

[2320] ʿIşḳa: Ṣarmaşıḳ ki aġaca ve divara ṣarılır.
[2321] D. (G. 197); İpekten, Nâ'ilî Kadîm Dîvânı, s. 423.
[2322] tīġ-i dū-dem: İki yüzi keser ḳılıc.
[2323] hem-dem: Celīs ve refīḳ.

Yirde ḳalmaz bu ḥuzn ile şehā nālelerüm
Şiddet-i cevrüñ olur bāʿiṣi hep nālelerüm
Dīde-yi baḫt ʿadūyı uyarur nālelerüm
Dostum ḫāṭıra geldükçe senüñ ḫˇāb-gehüñ

IV.

Hecme-i ceyş-i ġamuñ ferḥatum itdi tefrīr[2324]
Bize dārān-ı müjeñ ḳıldı şuʿūrum temşīr[2325]
Görse Cengīz'i alur ḥayret-i ṭavr-ı taḥsīr
Siḥr ile memleket-i fitneyi itmiş tesḫīr[2326]
O ġazālāne nigāhuñla o ḫaṭṭ-ı siyehüñ

V.

Remz-i maʿhūd-çeşm gerçi nevāzişler ider
Līk aġyāra ʿaceb luṭf u nevāzişler ider
Leb-gezā şīve-i **Rıżā** ṣanma nevāzişler ider
Çīn-i ebrū-yı ʿitābun ki nevāzişler ider
Ḫūn-be-hāy-ı dilidür **Nā'ilī**-i bī-günehüñ

497.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[2327]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Esrār-ı dile ʿaḳıl eri āgāh degüldür
Her dil-şodeye[2328] ʿaḳl ise hem-rāh degüldür
Her ehl-i hüner ʿārif-i bi'llāhi degüldür
Pāy-ı ḫırede ʿışḳ güzer-gāh degüldür
Bed-mestlerüñ cünbişi dil-ḫˇāh degüldür

II.

ʿİrfān-ı menīşe meyl-i hevā rengīn cünündur
Her naḳşa göñül beste ola ṣarf-ı cünündur
Cūyende-i şīrīn-mezāk olma cünündur
Semt-i dil-i ḫayret-zede vāʿdī-i cünündur

[2324] tefrīr: Ürkütmek ve ḳaçırmaḳ.
[2325] temşīr: Tefrīk. Mutiʿ itmek ve żabṭ ve ġalebe itmek.
[2326] tesḫīr: Siḥr itmek.
[2327] D. (G. 64); İpekten, Nâ'ilî Kadîm Dîvânı, s. 321-322.
[2328] dil-şode: ʿĀşıḳ ışṭılāḥıdır.

Evhām-ı ʿuḳūl uġrayacaḳ rāh degüldür

III.

Destin ʿurefā sim ü zer u gevhere ṣalmaz
Sāḥil-i dilin lüʾ lüʾ içün lücceye ṭalmaz
Bī-tecrübe keyyis-i suḫāni gūşuna almaz
Vāʾiẓ sözüñ erbāb-ı naẓar pūla almaz
Cūyā-yı güher nāfiẕ-i her-kāh degüldür

IV.

Ṣūfī ḳurı daʿvā ile hīç ʿışḳ bilinmez
Rizān-ı sirişk olsa yine ʿışḳ bilinmez
Feryād u enīn itmekle ʿışḳ bilinmez
Bī-sūziş-i dil çāşnī-i ʿışḳ bilinmez
Ser-mest-i hevā neşve-ver-i āh degüldür

V.

Bī-ḳayd-ı ḳalender rūşen-i merd-i ḫarābat
Eṭvāri melāmet-zededür ehl-i ḫarābat
Maʿmūr-ı tecerrüd ile dūcā-yı ḫarābat
Zühhāda açılmaz der-i eyyān-ı ḫarābat
Ol mażṭaba-i[2329] feyż riyā-gāh degüldür

VI.

Bir sehm-i ḳażā gibi geçer cānā o ġamze
Her dem gözedür sīne-i ʿuşşaḳı o ġamze
Ṣāhi olıcaḳ berk-ṣıfat o tīz o ġamze
Bir mertebe ser-mest-i teġāfüldür o ġamze
Rāz-ı dil-i Cibrīl'den āgāh degüldür

[151a]

VII.

Herkes bulamaz āb-ı ḥayāt-baḫşı-i pür-feyż
Ḫāẓır ola meger bed-raḳa-i mülküñ pür-feyż
Cūyenda **Rıżā** behre-ver ḥaṣṣa-i pür-feyż
Ser-çeşme-i ḫūrşīddedür bulur **Nā'iliyā** feyż
Cūyādur o kim himmeti ḳūtāh degüldür

[2329] mażṭaba: Cāy-ı fuḳāra ve ġaribān.

498.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[2330]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Derd-i firāḳı ile taḥammül ḥālüm iseñ
Nāziş-numūn-ı cevri çek ey dil fehīm iseñ
Eyle imāṭa ḫışmuñı merd-i kaẕīm[2331] iseñ
Şehd-i viṣālden ḥaẕer eyle saḳīm iseñ
İncinme ẕehr-i ḳahr-ı cefāya haḳīm iseñ

II.

Kālā-yı naḫvetüñ temennī ḫod-furūşluḳ
Hep tār u pūd-ı destgehī ḫod-furūşluḳ
ʿĀrif ider mi naẕra güle ḫod-furūşluḳ
Bu çārsūda kāsid olur ḫod-furūşluḳ
Mizān-ı iʿtibārı gider müstaḳīm iseñ

III.

Oldı aṣṣam-gūşe żarūrī zebān gibi
Laluñ ki tercümānıdur engüşt-i zebān gibi
Mismaʿda[2332] duyġı sırr-ı digerine zebān gibi
Nā-maḥrem-i harīm-i edebsüñ zebān gibi
Muhtāc-ı istigāse-i naʿlīn-i sīm iseñ

IV.

Olsa kemāl-i ʿilm-i faẓilet zebūnısın
Ṣad-pāre delk[2333]-pūş ise himmet zebūnısın
Dilden tecerrüd olmıya keşret zebūnısın
Girsen de cennete yine şehvet zebūnısın
Dil-dāde-i tenaʿum-ı bāg-ı naʿīm iseñ

V.

Rind-i ḳalendere ṣor o ẕevḳ gedālıġuñ
Būd-ne-būdi terk eyle her pārsālıġuñ[2334]

[2330] D. (G. 214); İpekten, Nâ'ilî Kadîm Dîvânı, s. 436-437.
[2331] kaẕīm: Ġażabını menʿ idüp büyüdücü kāẕīm gibi. Kāẕīm maṣdardır.
[2332] mismaʿ: Ḳulaḳ.
[2333] delḳ: Ḫırḳa.

Faḳriyle buldı faḫr iderek pādişālıġuñ
Ṭutmaz ḳanāʿat ehli müsellem gedālıġuñ
Ḳalb-i selīmüñ olmayıcaḳ Şeh Selīm iseñ

VI.

Mīnūveş ʿışḳ iseñ gel o bezm-i maḥabbete
Daʾvāyı terk it hestī ile gel maḥabbete
Pīr-i muġānuñ ayaġın öp gel maḥabbete
El ṣunma cām-ı şuʿle-keşān-ı maḥabbete
Tersān-ı āteş-i ḫuşubān[2335]-ı cahīm iseñ

VII.

Ḫubb-ı sivā göñülde denāʾet[2336] degül midür
Dil-ḫᵛāh-ı ẕevḳ-ı fānī redāʾet[2337] degül midür
İẓhār-ı faḫr-ı hestī reẕālet degül midür
Meylüñ bu ḫāk-dāna cehālet degül midür
Ey hᵛāce ʿālem-i meleḳūtı ʿalīm iseñ

VIII.

Olmaz fenāda ẕevḳ-ı Rıżā-cū-yı rūḥuña
Tā nūr-ı vaḥdet olmaya sāre-i rūḥuña
Eyle iẕāḳa sırr-ı beḳā nefs-i rūḥuña
Meʾvā naʿīm-i rāhat olur nefs ü rūḥuña
Berzāh-güẕār-ı vahşet-i ümmīd ü bīm iseñ

IX.

Ber-çīde eyle ṣıdıkla dāmen-i himmeti
Gerdār-ı[2338] ḫūba saʿy ile ṣarf eyle himmeti
ʿĀlī-gerüñle ḫayr ola tedbīr u himmeti
Ḳıl rāst-nāveḳ-i ḳader-endāz-ı himmeti
Ey cān harīf-i hamle-i nefs-i garīm iseñ

X.

ʿAzv-ı ḳuṣūr kendüñe hep eyle kimsenüñ
Rāciʿe saña ʿafv u ḳuṣūr eyle kimsenüñ

[2334] Pārsā: Pāk-dāmen-i ʿābd u zāhid.
[2335] ḫuşubān: Cemʿ-i ḫaşebe ki ḳuru aġac pāreleridir.
[2336] denāʾet: Ḫor ve ẕelīl ve nā-kes olmaḳ.
[2337] redeʾāt: Alçaḳlıḳ ve yaramazlıḳ.
[2338] Gerdār: ʿAmel ve iş per-çīde düşürüp ḳaldırmaḳ.

Munṣıf odur ki sātır-i ʿayb ola kimsenüñ
Nāzır bulunma ʿaybına ʿālemde kimsenüñ
Bed-hˇāh-ı nā-kesān bile olma kerīm iseñ

[151b]

XI.

Rindān-ı ʿışḳ dürd-keşān-ı ezelī gibi
Nūşān-ı[2339] elesde bāde-i ḳāl u belā gibi
Sāḳī ṣuñarsa cām-ı **Rıżā** içmeli gibi
Ẕehr-ābe-nūş-ı maʿsiyet ol **Nā'ilī** gibi
Şīr-i mezāk-ı[2340] raġbet-i mā-i hamīm iseñ

499.

Taḫmīs-i Ġazel-i Yaḥyā ʿAleyhi Raḥmeti'l-Mevlā[2341]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Cibillī şīve-i cān-sūz olur hep meh-liḳālarda
Olur mı tāb-āver dil görüp şīrīn edālarda
Gedālarda ṣayılmaz ʿāşıḳān hem pādşālarda
Ne diller var o zülf-i pīç-pīçe mübtelālarda
Ne ādem cānları ḳurtulmadı ḳaldı belālarda

II.

Kimüñ āyīnesi göñül ḥaḳīḳatçe düşüñ zīrā
Ḳırılsa nīşter olmaz mı ʿaceb her pāresi cānā
O meksūruñ gerek endīşe itmek ṣāḥibin ammā
Çalarsın yirlere ḳahr ile mirʾāt-i dili ammā
Ele alur çoġ olur anı şāhum dil-rübālarda

III.

Olup hem-pā o şūḫa sāyeveş aġyār ayrılmaz
Düşüp pāyine pā-māl-ı ḥaḳaret olsa ayrılmaz
Unuṭulmaz cefā-yı dil-şiken ḫāṭırdan ayrılmaz
Ferāh gelmez ġamuñ āvāre dilden bir dem ayrılmaz
Beni bir yād ider yoḳ yādlarda āşnālarda

[2339] Nūşān: Sekrāndır.
[2340] Şīr-i mezāk-ı: Hulvü'l-mezāk-ı D. (G. 214/XI.); İpekten, Nâ'ilî Kadîm Dîvânı, s. 436-437.
[2341] D. (G. 346); Kavruk, "Şeyhülislam Yahyâ Dîvânı", s. 373.

IV.

Ḥaẕer kim pāy-ı māl itme görüp ḫāk-i meẕelletde
Leked-kūb-ı[2342] ḫasāra[2343] görme lāʾiḳ rāh-ı ḥasretde
Seyāḥat-pīşekān-ı ʿāşıḳān kūy-ı melāletde[2344]
Ḳanāʿat gencine mālik olup künc-i selāmetde
Faḳīr olur şeh-i devrāna baş egmez gedālarda

V.

Melūl olma **Rıżā-cū** Ḳādīr-i yektānuñ iḥsānı
İder elbetde iḥyā bir gün ola ḳalb-i vīrānı
İde şād-ābı emṭār-ı ʿināyet bāġ-ı şādānı
İrişdi yine **Yaḥyā** feyż-i ebr-i luṭf-ı yezdānī
Ṭarāvet[2345] var çemenlerde letāfet var hevālarda

500.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[2346]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Merāyāda ʿakūs-i pākter nūr-ı cemālüñdür
Heme ʿālemde berk-āver ki mihr-i celālüñdür
Gönüllerde o şevḳ-efzā olan ʿışḳ-ı cemālüñdür
Gönül mirʾāti kim ṣad-pāre-i dest-i celālüñdür
Yine her pāresine cilve-ger baḳsan cemālüñdür

II.

Ḥaḳīḳat-dīdedür nūruñla cümle aʿyünüñ nūrı
Ḥaḳīḳat-biñ ʿārifler teyaḳḳun idüp ol nūrı
Nūh eflāk u ʿavālim ādem iḥyā-gerde-i nūrı
Cemāl-i bā-kemālüñdür sevād-ı çeşmünüñ nūrı
Süveydā-yı dili ʿışḳ ehlinüñ sevdā-yı ḫālüñdür

III.

Cemālüñ nūrına maẓhar degülse ḫāl müşkildi
Degülse mürde-dil nūruñla iḥyā ḫāl müşkildi

[2342] Leked-kūb: Ayaġla depilmiş.
[2343] ḫasār: Helāk.
[2344] melālet: Ḳasāvet ki keder-i ḳalb ve ṭarlıḳ.
[2345] Ṭarāvet: Tāzelik.
[2346] D. (G. 82); Kavruk, "Şeyhülislam Yahyâ Dîvânı", s. 107.

Fütāde görmese luṭfın dil-ārā ḥāl müşkildi
Ḫayālüñde eger eglenmeyeydi ḥāl müşkildi
Belā küncinde kim eglencemüz cānā ḫayālüñdür

IV.

Görüp şevḳ-ı derūnum itdürirken reşk-i ḫurşīde
Nevāhā-yı def-i sīnem irişdi gūş-i nāhīde
Derūnum derdünı taḥrīr degül ṭomāra gencīde
Kosan ārām itmez kürsī-i zerrīn-i ḫurşīde
Maḥabbet reh-güzārında göñül kim pāy-mālüñdür

V.

Mecāz ise yine meşkūl degül mi ʿışḳuñ aḥvāli
Ḫayāl eyle nihāyet n'oldıġın Ferhād'uñ aḥvāli
Rıżā pūte degül mi yā mecāz ehlinüñ aḥvāli
Reh-i[2347] ehl-i mecāz olan belā-keş Ḳays'uñ aḥvāli
Haḳīḳatde naẓar olunsa **Yaḥyā** hasb-i ḥālüñdür

[152a]

501.

Taḫmīs-i Ġazel-i Yaḥyā ʿAleyhi Raḥmeti'l-Mevlā[2348]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Ẓıll-ı ḫayāl-i bāziçe nā-dānı güldürür
ʿİbret-nedān ebleh-i insānı güldürür
Cünbiş-nümā-yı mūr-ı Süleymān'ı güldürür
Bülbül şetāreti[2349] gül-i ḫandānı güldürür
Taḳlīd-i zāġ kebg-i ḫırāmānı güldürür

II.

Olmaz mı ḥüsn-i naẓre-i dildār āşikār
Naḫl-ı murād virmeye mi mīve-i āşikār
Lencenedgīde[2350] olmaya mı bir dem āşikār
Olmaz mı bir latīfe-i gaybiyye āşikār

[2347] Reh-i: Ser-i D. (G. 82/V.); Kavruk, "Şeyhülislam Yahyâ Dîvânı", s. 107.
[2348] D. (G. 95); Kavruk, "Şeyhülislam Yahyâ Dîvânı", s. 120.
[2349] şeṭāret: Küstāḫlıḳ ki yüzi utanmamaḳdan ʿibāretdir. Şuṭṭār: Şīrinlik idenler cemʿidir.
[2350] Lencenedgī: Dudaġı gülmeklik.

Bezm-i belāda ʿāşıḳ-ı nālānı güldürür

III.

Hicr-i küleh-i giryeden beni bī-tāb iden beni
Cevrüñ degül o rütbede bī-zār iden beni
Gördükce meyli düşmene çoḳ zār ider beni
Ḫaṭṭun gubārı aġladur ey dil-rübā beni
Gerçi gubār merdüm-i hayrānı güldürür

IV.

Şīr-i çemen virür mi feraḥ gözi ʿāşıḳuñ
Ḥūrī gelürse yanına baḳmaya ʿāşıḳuñ
Bāġ-ı İrem'de gözine hīç girmez ʿāşıḳuñ
Dil-ber gelince bezme yüzi güldi ʿāşıḳuñ
Ol ṭıfl-ı şūh mürde-i bī-cānı güldürür

V.

Her vaż'-ı ḫoş-edā-yı firībinde kim degül
Himmet-riş-i rū-yı ḫastem nümūn sitem degül
Çīn-i cebīn-i pāki **Rıżā** baña hem degül
Yaḥyā'yı aġladursa eger yār ġam degül
Müşkil budur ki düşmen-i nā-dānı güldürür

502.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[2351]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Dest-res olur ise cān düşmenin başını ez
Fırṣatın bulursa icrā eyleye ḫūyın mikez[2352]
Bil tevānā düşmenin kim olsa da şaḫṣ-ı ġamez[2353]
Eyle merdümlük sevād-ı çeşmümi ey eşk ez
Yāre arż eyle süveydā-yı dilüñ ḥālin birāz

II.

Çār-faṣluñ ḥükmi var kim böyledür ʿālem-şuhūd
Geh bahār-ı feyż-i āṣār ṣad-hezār eyler sürūd[2354]

[2351] D. (G. 135); Kavruk, "Şeyhülislam Yahyâ Dîvânı", s. 160.
[2352] mikez: Şedīdü'l- ḫuṣūma.
[2353] ġamez: Żaʿīf ve nā-tūvān.

Gāh ṣeyf u gāh şitā berk-i reżān[2355] eyler vurūd
Sebz ü hürrem olmaz ey dil her zemān bāġ-ı vücūd
Vire gör ḥükmini her faṣluñ miṯāl-i berg-i rez

III.

Derd-i yāri çekmeyen bilmez meşşāḳat n'idügin
Olmıyan mehcūr bilmez ḥāl-i ḥasret n'idügin
Cevr-i devri duymıyan bilmez muḥabbet n'idügin
Bī-haberdür ʿışḳdan bilmez muḥabbet n'idügin
ʿAşıḳuñ maʿşuḳası[2356] olmazsa cānından eʿāzz

IV.

Zülfini görüp göñül şeydā neden olmaḳ saña
Silsile-cünbān ola gör lāyıġuñ budur saña
Nāmdāş-ı Ḳays-āver olma lāzım mı saña
Her saçı zencīre lāzım mı esīr olmaḳ saña
Ey göñül bir iki gün ʿālemde bī-ḳaydāne gez

V.

Derd-i dil çoḳ derdleşüp ʿāşıḳ kime keşf eylesün
Derde dermān eyleyen bulunmuyor fāş eylesün
Ḥāl-i zārı var mı diñler kim **Rıżā** şerḥ eylesün
Ders-i ʿışḳuñ müşkilin **Yaḥyā** kime şerḥ[2357] eylesün
Söyleyenler kendisin bilmez bilenler söylemez

[152b]

503.

Taḫmīs-i Ġazel-i Yaḥyā Raḥmehu'llāhi Teʾālā[2358]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Āteş-i āh-ı firāḳı cānı sūzān eyledi
Tā derūnum yaḳmadan mānend-i külḫān eyledi
Çeşm-i ḥasret ibtikādan demʿa rīzān eyledi
Aldı gönlüm yār evvel soñra vīrān eyledi

[2354] surūd: Naġme ile āvāze.
[2355] berk-i rezān: ʿİbāret-i ez-ḫazān.
[2356] maʿşuḳası: çok sevdiği D. (G. 135/III.); Kavruk, "Şeyhülislam Yahyâ Dîvânı", s. 160.
[2357] kime şerḥ: nice ḥall D. (G. 135/V.); Kavruk, "Şeyhülislam Yahyâ Dîvânı", s. 160.
[2358] D. (G. 396); Kavruk, "Şeyhülislam Yahyâ Dîvânı", s. 424.

Āh kim dil mülküñi alan tālān eyledi

II.

ʿIşḳ-bāzide seni yektā-yı mümtāz eyleyen

Dil görüp ġonc[2359] u delālin[2360] beni ser-bāz eyleyen

Ġamze-nīde çeşm-i siḥr-āmūze hem-rāz eyleyen

Bāġ-ı ḥüsne kāmetüñ serv-i ser-efrāz eyleyen

Ben haḳīri sāyeveş ḥāḳ ile yeksān eyledi

III.

Rabbisin bilen bilür nefsinde merbūb kendüyi

Meyl-i ehvā eyleyenler bilmediler kendüyi

ʿĀrifān bilür eḫafdur kim serābdan kendüyi

Ḳatre-i nā-çīzden kemter ṭutanlar kendüyi

Ḳatreyi deryā idüp deryāyı ʿummān eyledi

IV.

Eylesem taḥmīl götürmez derdi mi kūy-ı gīrān

Hep çeker ḥiml-i[2361] gīrānı ʿāşıḳān nā-tūvān

Gerçi mūr-ı nā-tūvān-miḳdār degül üftādegān

ʿIşḳ bārını götürmezken zemīn ü āsumān

Avn-i Ḥaḳḳ bir nā-tüvāna anı āsān eyledi

V.

Çāre bulsam derdime bedel eylerüm varum **Rıżā**

Derdümi disem kime derdinden eyler iştikā

Yā meger inṭāf-ı Bārī yāveri ola bañā

ʿIşḳdan ḳurtulmadan **Yaḥyā** ölüm yegdür bañā

Ḳangı ʿāşıḳdur ki derd-i ʿışḳa dermān eyledi

504.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi Raḥmeti'l-Mevlā[2362]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Dilimde ārzū-yı vuṣlatuñ cānā füzūn oldı

[2359] ġonc: Nazlanmaḳ.
[2360] delāl: Dederler.
[2361] ḥiml: Yük.
[2362] D. (G. 392); Kavruk, "Şeyhülislam Yahyâ Dîvânı", s. 420.

Görür mi ḫ̆āb-ı rāḥat göz yaşı Ceyḫūn-nümūn oldı
Ḫayāl-i dil-firībüñle ḫavāṭır gūn-a-gūn oldı
Göñül efkār-ı pīç-ā-pīç-i zülfüñle zebūn oldı
Belā bu en iyü tedbīri zencīr-i cünūn oldı

II.

O ḫāl-i ʿanberīnüñ şekl-i ḳurṣ u şemmesi misk
Yā ḳudret-i ḫāme senden ṭamlamış yek-noḳṭa-i misk
Şemīm-i reng-i mevc-ā-mevc ṭurre ḫoşter misk
Ne ḳanlar yutdı gör raġbet bulınca nāfe-i misk
Şahā[2363] hep zāyiʾ oldı[2364] daḫı şimdi baġrı ḫūn oldı

III.

Ḥaḳīḳat-bīn olup itme taʿaccüb kilk-i ḳudretden
Nüvişte-terī ne ne esrār-ı ḥikem var kilk-i Ḳudretden
Ne āyān serāʾir ḫaṭṭ-ı ḫūbān kilk-i ḳudretden
Ne sırr olsun bu kim bir noḳta düşdi kilk-i ḳudretden
Ruḫ-ı hūbāna revnaḳ[2365] lāleye dāġ-ı derūn oldı

IV.

Olur isem fütāde ʿışḳla kūy-ı melāmetde
Ki ḳalḳar düşdigi yirden düşen ḳalḳmaz melāletde
Göñül kesmez ümmīdin olsa da maḥzūn żacretde[2366]
İrişür Ḳaʿbe-i maḳṣūda ḳalmaz rāḫ-ı miḥnetde
Ana kim pertev-i nūr-ı cemālüñ reh-nümūn oldı

V.

Göñül cāy-gīr āter[2367] muḥabbet tā ezel cānā
Belī sevmek sevilmek māyedār-ı fiṭratı ammā
Rıżā ḥubb-i ḥaḳīḳi sırrın āgāh eylemez ifşā
Bilenler fenn-i ʿışḳı bilmemekle faḫr ider **Yaḥyā**
ʿAceb dīvānedür zaʿmunca[2368] ol kim zü-fünūn oldı

[153a]

[2363] Şahā: Saçun D. (G. 392/II.); Kavruk, "Şeyhülislam Yahyâ Dîvânı", s. 420.
[2364] oldı: itdi D. (G. 392/II.); Kavruk, "Şeyhülislam Yahyâ Dîvânı", s. 420.
[2365] revnak: ziynet D. (G. 392/III.); Kavruk, "Şeyhülislam Yahyâ Dîvânı", s. 420.
[2366] żacret: Dil-tengrī.
[2367] āter: Mübālaġa yaʿnī ziyāde muḥkem ṭutucu.
[2368] ziʿem: Söylemek ve daʾvāyı eylemek.

505.

Taḫmīs-i Ġazel-i Yaḥyā ʿAleyhi Raḥmeti'l-Mevlā[2369]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

Sālik-i meslek-i ʿışḳ olana āgāh dirin
Pey-rev-i rind olana ʿārif-i bi'llāh dirin
Ṭaʿn-ı aʿdāyla ẓann eyleme kim vāh dirin
Yārdan seng-i cefā geldi[2370] niçün āh dirin
Başumı yarar ise[2371] yār ya dicek Allāh dirin

II.

Revnaḳ-i gülşenle güllerini medḥ iderek
Ġonca-i nev-res ü neşküfteyīde vaṣf iderek
Ruḫ-ı āl u femüñe beñzetmez çoḳ ögerek
Bāġbān her ne ḳadar göge çıḳarsa ögerek
Ḳaddüñe nisbet ile ʿarʿara ḳūtāh derin

III.

Künc-i rāḥat dileyen ʿālem-i fānī içre
Naḳd-ı āmālını yaġmaya virür bāl içre
Ẕehr olur ḳand-ı ṭamaʿ merd-i ḫarābāt içre
Mest ü medhūş yatan rind-i ḫarābāt içre
Ḫalk gafletde yatur[2372] ben ana āgāh derin

IV.

Ḫuşk-i ẕühd ile olan daʿvā-yı belāhet[2373] yolıdur
Sāhir u meyl-i hevā ġabn-ı[2374] belādet[2375] yolıdur
Pey-rev-i bed raḳe-i ʿışḳ hidāyet yolıdur
İrgüren Ḳaʿbe-i maḳṣūda muḥabbet yolıdur
Ben reh-i ʿışḳı ḳoyan sālike gümrāḫ derin

V.

[2369] D. (G. 275); Kavruk, "Şeyhülislam Yahyâ Dîvânı", s. 300.
[2370] geldi: gelse D. (G. 275/I.); Kavruk, "Şeyhülislam Yahyâ Dîvânı", s. 300.
[2371] yarar ise: yarsa da D. (G. 275/I.); Kavruk, "Şeyhülislam Yahyâ Dîvânı", s. 300.
[2372] yatur: ṣanur D. (G. 275/III.); Kavruk, "Şeyhülislam Yahyâ Dîvânı", s. 300.
[2373] belāhet: Ḥamāḳat.
[2374] ġabn: Aldamaḳ.
[2375] belādet: ʿAḳılsızlıḳ.

Vaḳte merhūna emrisinde görüp vaḳti *Rıżā*
Ḳıl başīretle naẓar eyle teneżżuḥ ammā
Dem-güẕārī-i hevā ile demin itme hebā
Her zemān ʿayş u ṣafā vaḳti midür ey **Yaḥyā**
Dinlemezsüñ sözümi hīç saña geh gāh derin

506.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi'r-Raḥme[2376]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Çeşm-i mest ü laʿlidür mül ikiden ḥālī degül
Ḫār-i ḫaṭṭ u āl-ı ruḫ-ı gül ikiden ḥālī degül
Ṭurre şeb-bū zülf-i sünbül ikiden ḥālī degül
Ġamze özler dil yā kākül ikiden ḥālī degül
Tīg lāzım aña yā ġıll ikiden ḥālī degül

II.

Geh leb-ā-leb sāġar u gāhī tehīdür sāḳiyā
Gāh teşne-i yāb dil gāhīce teşne[2377] sāḳiyā
Gāh şādi gāhīde nā-şādi ammā sāḳiyā
Cām-ı mey dönmezse ġam bulmaz nihāyet sāḳiyā
Devrdür yāhūd teselsül ikiden ḥālī degül

III.

Nāziş āfet ġamze-i ḫūn-rīzüñ olmışdur kemīn
ʿIşḳ-bāzī dil-firīb ü ḳadd-i bālā nāzenīn
Dil-rübā-yi vāyedār u dil-rubūdeñdür emīn
Dil-berā ruḫsār-ı rengīnüñde ḫāl-i ʿanberīn
Müşg-i terdür yā ḳaranfül ikiden ḥālī degül

IV.

Nīm-nigāha mest ü çemān dil-nişinüñ mest mest
Cünbiş-i her-ṭavır şūḫī mest ü reftāruñda mest
Yāl u bāluñ sert eser olmış ḫoş-kām şöyle mest
Bāde-i nāz ile ser-ḫoşsuñ ya cām-ı meyle mest

[2376] D. (G. 222); Kavruk, "Şeyhülislam Yahyâ Dîvânı", s. 247.
[2377] teşne: Ṣuṣamış. Ferammū mecāzen ārzūya dirler.

Ey nigār-ı şūh u şen-gül ikiden ḥālī degül

V.

Ṭut Rıżā dāmān-ı yārı yā yeʾsdür yā viṣāl

Yā teraḥḥum eyleye ḥālüñe yāḫūd infiʿāl

Yā tebāʿud baḫt-ı yār olursa yāḫūd ittiṣāl

Yā irem ḳaddüñe **Yaḥyā** yāhud olam pāy-māl

Yā teraḳkī yā tenezzül saʿyı ḥālī degül

[153b]

507.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi'r-Raḥme[2378]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Sālūs[2379]-ṣıfat ẕāhidi gör olma mürāyī

Rindān-reviş ol maḥve çalış sen riyāyı

Taḥsīn aña kim hedm hep ide üss-i[2380] riyāyı

Mescidde riyā-pīşeler itsün ḳo riyāyı

Mey-ḫāneye gel kim[2381] ne riyā var ne mürāyī

II.

Ey lāf-zen-i bīhde-gū sözi uzatma

Ṭut cān ḳulaġın añla ḫaber sözi uzatma

Ne ḫumda ne sāġardadur ol ẕevḳ uzatma

Ey cām-ı ṣafā ṭālibi bī-hūde uzatma[2382]

Cümle bile defn eylediler cām-ı ṣafāyı

III.

Ol bī-ḳademi[2383] luṭfen idüp ṭard işiginden

Olmış idi ṣad-merḥale ebʿād işiginden

Aḥsenet[2384] idüp himmet ü aḳdām işiginden

Redd itmiş idi yār raḳībi işiginden

[2378] D. (G. 432); Kavruk, "Şeyhülislam Yahyâ Dîvânı", s. 460.
[2379] Sālūs: Mürāyī ve aldayıcı.
[2380] üss: Temel.
[2381] sen: kim D. (G. 432/I.); Kavruk, "Şeyhülislam Yahyâ Dîvânı", s. 460.
[2382] uzatma: uzanma D. (G. 432/II.); Kavruk, "Şeyhülislam Yahyâ Dîvânı", s. 460.
[2383] bī-ḳadem: Ayaġı uġursuz.
[2384] Aḥsenet: Taḥsīn maʿnāsındır.

Gelmiş o siyeh-rū yine gördün mi belāyı

IV.

Tedbīr ile mümkin mi ola saʿy ide gördük[2385]

İşüñ ṣoñını her ne ḳadar fikr ide gördük

Taḳdīre tevāfuḳ iledür öylece gördük

Def’ idemedük ceyş-i ġamı saʿy ide gördük

Tedbīr ne mümkin ki boza taḳdīr-i Ḫudā’yı

V.

Añdıḳca dil-ārāyı bükā itmedeyin kim

Eylerse cefā cānā ṣafā bilmedeyin kim

Mümkin mi **Rıżā** dil-bere dil virmeye kim

Yaḥyā niçe āvāre-i ʿışḳ[2386] olmayayın ben

Dil-berse güzel dilse nihāyetde hevāyī

508.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi’r-Raḥme[2387]

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

I.

Şemīm-i vaṣl ile bildüm o verd-i ḫandānı

Şüküfte gül gibi gülmüş o verd-i ḫandānı

Eşer-nümūn-ı mekīde[2388] o laʿl-i ḫandānı

Gözüm ısırdı görince o laʿl-i handānı

Nişanladum lebinüñ yāresiyle cānānı

II.

O māh-ı burc-ı leṭāfet naẓīri var mı dilā

Hezār ḥāsini[2389] gördüñ degül mümāʾil aña

Taḫayyül eylemem hergiz muḳābilin aṣlā

Kim ola ḳarşu ṭura hūb-rūlar içre aña

Meger ki āyīnede ʿaks-ı rūy-ı raḫşānı

III.

Nigār-ı ḥüsnüni mümkin mi o ḫūb taṣvirüñ

[2385] Nüsḫa: *“Tedbīr ne mümkün boza taḳdīr-i Hudā’yi”* şeklinde bir mısra derkenârda yazılmıştır.
[2386] āvāre-i ʿışḳ: bī-ṣabr ū ḳarār: D. (G. 432/V.); Kavruk, “Şeyhülislam Yahyâ Dîvânı”, s. 460.
[2387] D. (G. 431); Kavruk, “Şeyhülislam Yahyâ Dîvânı”, s. 459.
[2388] mekīde: Emilmiş dimek.
[2389] ḥāsin: İsm-i ḳāmer.

Temām peykerī ʿaynen olur mı taṣvirüñ
Ki ān u ruḥla ceẕbe muḥāl taṣvirüñ
Taṣavvur itmedi mi bī-miṯāl taṣvīrüñ
Ne ṣūret ile çıḳardı ki naḳşını Māni

IV.

Ḫuṭūṭ-ı cebheyi kilk-i ḳaderüñe ḫoş yazmış
Serāʾirin yine yazan bilür neler yazmış
Ṣaḥife-ẕīb-i suṭūrın kemāl ile yazmış
Cebīni çīn ile mıṣtarlı yazıdur[2390] yazmış
Debīr-i[2391] ḥüsn aña dībāce-i gülistānı

V.

Rıżā ḥuluvv-i beyānla ḫāme vaṣf itsün
Melih-i vechi o şīrāz-bān[2392] vaṣf itsün
Surūd-ı[2393] şevḳ-fezā-yı nevāda vaṣf itsün
Gazelde ol mehi **Yaḥyā** lebiyle vaṣf itsün
Şekerle beslesün ol tūtī-i suḫan-dānı

[154a]

509.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi'r-Raḥme[2394]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Bū-yı gīsū-yı mücaʿʿad[2395] müşk-i pāk eẕfer[2396] gibi
Ḫaṭṭ-ı püşt-i laʿlüñ ammā Sūre-i Kevṯer gibi
Ġonca-fem gülzār dü-rū şebnem ʿaraḳ-gevher gibi
Sen gülüp açılmada gülşende verd-i ter gibi
Ben gözüm yaşına ġark olmaḳda nīlüfer gibi

II.

Cām-ı şevḳum bāde-i ʿışḳ ile efzūn olalı

[2390] yazıdur: ṣafhādur D. (G. 431/IV.); Kavruk, "Şeyhülislam Yahyâ Dîvânı", s. 459.
[2391] Debīr: Kātib ve nāmıḳ.
[2392] şīrāz-bān: Ṭatlı dilli.
[2393] Surūd: Maḳāmla oḳumaḳ.
[2394] D. (G. 406); Kavruk, "Şeyhülislam Yahyâ Dîvânı", s. 434.
[2395] mücaʿʿad: Ḳıvrıḳ ṣac.
[2396] eẕfer: Tīz yaʿnī keskin ḳoḳu dimek.

Dil siyeh-mest-i[2397] mey-āşām neşv-efzūn olalı
Meve-zen-i seyl-i sirişkim āh-ı efzūn olalı
Cūy-ı eşküm başdan aşdı ʿışḳum efzūn olalı
Deştde seyl-āb ile ṭugyān iden ṣular gibi

III.

Gerçi olur derde ehl-i dil-figār[2398] işkeste-bāl
Zaḫm-ı derdin hīç belirtmez olur ol şīrīn-meḳāl
Cām-ı ʿışkı eylemiş der-dest māl-ā-māl āl[2399]
Ḳanda bir medhūş-ı[2400] mey görsek zebūn u pāy-māl
Mest-i ʿışḳuñ her biri baḳılsa şīr-i ner[2401] gibi

IV.

Tecrübe her kārda īcāb ider her ʿāḳile
Ẓāhirā görse hüner-mendi ḳapılma zūkāmla
Māʾil olma herkese maḫżūn şekl u şākile[2402]
Yoḳ yire derd-i dilüñ ṣorma ṭabīb-i gāfile
Bir bilür yoḳdur anı ʿālemde hīç dil-ber gibi

V.

Olma ġaflet ile *Rıżā* nefs ü hevānuñ pey-revi
Rāh-ı dīnüñ[2403] ṣıdḳla ol reh-revi vu pey-revi
Dāmenin ṭut ʿārifuñ hem ʿışḳla ol pey-revi
Olagör her yirde ol merd-i Ḫudā'nuñ pey-revi
Er gibi bas ayaġun meydāna **Yaḥyā** er gibi

510.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi'r-Raḥme[2404]

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

I.

Bezmden bed-nihād[2405] aġyār dūr oldıġın görsek

[2397] siyeh-mest: Be-ġāyet gecgīn serḫoş.
[2398] dil-figār: Ḫāṭırı mahzūn ve müşevveş.
[2399] āl: Nām-ı şarāb.
[2400] medhūş: Şuʿūrı gitmiş kendüsi bilmeze dirler.
[2401] şīr-i ner: Erkek arslan.
[2402] şākile: ʿĀdet ve ḫilḳat ve ṭarīḳat u cihet.
[2403] Rāh-ı dīn: Dīn şerīʿat-ı ḳavīm ve metindir.
[2404] D. (G. 189); Kavruk, "Şeyhülislam Yahyâ Dîvânı", s. 214.
[2405] Bed-nihād: Bed-ḫilḳat u bed-ı ṭabʿı.

Ne baḫtdur bī-ḳadem maṭrūd u mehcūr oldıġın görsek
Olur mı bir gün āyā defʿ-i pür-şūr[2406] oldıġın görsek
Göñüllerden ṣafā cāmıyla ġam dūr oldıġın görsek
Ḫarābātuñ yine bir daḫı maʿmūr oldıġın görsek

II.

Ḫayālimde müdāmā mevc-ber-mevc ola ṣahbānuñ
Neşāt-efzā-yı dildür ʿārzū-yı mevc-i ṣahbānuñ
Ḳomaz gerd-i[2407] keder ḫoşā her mevc-i ṣahbānuñ
Ziyāsı düşse cānā aftāb-ı cām-ı ṣahbānuñ
Yine ol ḫāne-i tārik pür-nūr oldıġın görsek

III.

Ele geçse boġazından alur ẓāhid gözet sāḳī
Neden bint'ül-ʿineble ara yirde bu ġażab sāḳī
Aṣıla oldıġın bilür olur ḥürmet-şīken sāḳī
Getürseñ meclise cām-ı zümürrüd-fāmı ey sāḳī
Ḥasūd-ı mār-ṭabʿuñ gözleri kör oldıġın görsek

IV.

Pey-ā-pey meclise gelsün gürūh-ı rind-i şāyiḳler
Leb-ā-leb cām ṣuñsın herkese sāḳī-i āfiḳler[2408]
Ḥabābāsā gözi paṭlıya görince münāfıḳlar
Dizilse yanına tāze güzeller tāze ʿāşıḳlar
Yine pīr-i mugānuñ şād u mesrūr oldıġın görsek

V.

Ḳanı ol gün açılsa bāb-ı ḫum-ḫāne **Rıżā-**cūya
Ṣadā-yı bülbüle[2409] ḳulḳul ola bülbül gibi gūyā
Gele ol bezm-ārā şevk-engīz sāḳī-i tībā[2410]
Pür olsa naʿra-i mestān ile mey-ḫāneler **Yaḥyā**
Şarāb-ı şevḳ ile her gūşe pür-şūr[2411] oldıġın görsek

[154b]

[2406] şūr: Ġavġā vu ġalebe.
[2407] gerd: Ġubār ki tozdur.
[2408] āfiḳ: Kesīrü'l-ʿaṭā.
[2409] bülbüle: Bir nevʿ şarāb ẓarfı.
[2410] tībā: Nāz-i ḫūbān.
[2411] şūr: Cemʿiyyet-i surūr-ı bayram ve dügün gibilere dirler.

511.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi'r-Raḥme[2412]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Ne nāz-i dil-güdāz ola dilā vuṣlatda gör seyri
Ne sūz-ı cān olur ammā dem-i firḳatde gör seyri
Ne baḫtiyāveridür hem-demi ḳurbetde gör seyri
İrişsün ʿıyd olsun bādeye ruḫṣatda gör seyri
Ḳalur mı bir tehī sāgar hilāl-i ʿıyddan ġayrı

II.

Degüldür bir ḥaṣīre mālik ol ser-bāz-ı mey-ḫˇāre
Ki yaḳmış būriyāyı gül ocaġı cā-yı mey-ḫˇāre
Öpüp pīr-i muġānuñ ayaġın şevḳ ile mey-ḫˇāre
Niçün terk eylesün mey-ḫāne küncin rind-i mey-hˇāre
Ne zāhiddür ne rāhib neylesün ol mescid ü deyri

III.

Degüldür cā-yı āsāyiş ḫarābā zāri-i dünyā
Göñül-ārāmgeh bes kūşe-i ḫum-ḫāne kim dünyā
Teġāfül eyleme cā-yı digerden çek ayaġ ammā
Ṣuñar dergāhına kim varsa bir cām-ı hāyāt-efzā
ʿAceb devletlüdür pīr-i muġān mebzūldür ḫayrı

IV.

Ẕer-endūde[2413] mülemmaʿ[2414] güne güne murġ-ı naḳşından
Ṣürāḫīde[2415] nigār-ı çīn-i kārı murġ-ı naḳşından
Nefs ile ki şāyed ḳulḳul eyler murġ-ı naḳşından
Mey-i cān-baḫş ile sāġardaḳi her murġ naḳşından
İşitdür sāḳiyā gūş-ı meẕāḳa manṭıḳu't-ṭayrı

V.

Tehī mi devr-i gerdūn hep uṣūl ile döner ḥālā
Uṣūle uy ḥaẕer başdurmasun şāyed **Rıżā-cūyā**

[2412] D. (G. 417); Kavruk, "Şeyhülislam Yahyâ Dîvânı", s. 445.
[2413] Ẕer-endūde: Altūn ṣuyı sürülmüş.
[2414] mülemmaʿ: Bir renk. Reng-i āḫer ile ḳarışmış.
[2415] Ṣürāḫī ve ṣürāḫīye: Efrekli şarāb ẕarfı.

Naẓar eyle ḥabābā ʿibret al ġāfil me-bāş ammā
Görüp cām-ı habābı bezm-i meyde añla ey **Yaḥyā**
Tehī olmaz felekler cünbişi seyyāreler seyri

512.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi'r-Raḥme[2416]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Bir gül cemāl eyledi nālende bülbüli
Āh itdürdi o ceẕbe mey gülşende bülbüli
Güş it seḥerde ʿışḳla güyende[2417] bülbüli
Āḫir gülüñ ġurūrı helāḳ ide bülbüli
Pervāneyi oda yaḳa şemʿ üñ teġāfüli

II.

Yoḳdur ḫaṭāsı Çīn u Ḫoten[2418] ḳıymeti degül
Āhū-yı çeşm-i nāzişe hīç ḳıymeti degül
Sünbülitān-ı cennet aña ḳıymeti degül
Zülfüñ yanında kim dü-cihān ḳıymeti degül
Ey bāġbān ineñde ögüp ṣatma sünbüli

III.

ʿIşḳuñ nedür dimiş ne bilürdüm cihānda ben
Ol dem girifte[2419] derdiñe bildüm cihānda ben
Ol āh-ı sūziş-i dili bildüm cihānda ben
Mecnūn ne çekdügin ne bilürdüm cihānda ben
Yārüñ başımda olmasa sevdā-yı kāküli

IV.

Ey mübtelā-yı derd ü devā-cū bilür misin
Bir çāre-sāz-ı yār-ı vefā-cū bilür misin
Encām-ı ḥāl-i nev-emeli yāhū bilür misin
Ey ḫār sen de ḳurtılacaġun bilür misin
Pür-āteş itme bülbül-i bī-çāreye güli

[2416] D. (G. 418); Kavruk, "Şeyhülislam Yahyâ Dîvânı", s. 446.
[2417] güyende: Makām uṣūliyle okuyucu.
[2418] Ḫoten: Bī-memleket-i müşg-nāf anda olur. Çīn u Ḫıṭā gibi.
[2419] girifte: Ṭutulmış ki esirdirler.

V.

Mey ḫūn-ı dil ki laḫt-ı ciger hem kebāb bes
Mestān-i ʿışḳa bezm-i elestde cevāb bes
Añ ol demi **Rıżā**-yı Ḫudā'dur ṣavāb bes
Ashāb-ı derde dāġ-ı dil ü eşk-i ḫūn bes
Erbāb-ı ʿayş u ʿişrete **Yaḥyā** gül ü müli[2420]

[155a]

513.

Taḫmīs-i Ġazel-i Nefʿī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī[2421]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Görenler mesken-i rindānı bir virāne yazmışlar
ʿİmāretden eṣer peydā degül ol ḫāne yazmışlar
Beni ser-mest-i şeydāyı yerim mey-ḫāne yazmışlar
Yazanlar peykerüm destümde bir peymāne yazmışlar
Görüp mest-i mey-i ʿışḳ oldıġum mestāne yazmışlar

II.

Teşemmüm bū-yı ʿirfān olamaz bīn-i[2422] zāhidde
Ki olmış ʿillet-i zükkām māder zād-ı zāhidde
Şehāmet-i[2423] māye-i ʿārif seḫāfet-[2424]vāye zāhidde
Baña teklīf-i zühd itmezdi idrāk olsa zāhidde
Yazıḳlar ki anı ʿākil beni dīvāne yazmışlar

III.

Ḫaṭ-ı sebzī[2425] cemāl-i gülşeninde nev-çemen gūyā
Ki āb-ı çeşmiyle sīr-āb olup bulmış nemā gūyā
Yāḫūd metn-i cemāle ḥāşīye yā ḥüsn-i ḫaṭ gūyā
Degül ger dil-bende ḫaṭṭı ol gīsū lebüñ gūyā[2426]
Duʿāyı Ḫıżr'ı bir mercāndan fincāna yazmışlar

[2420] mül: Şarāb.
[2421] D. (G. 33); Akkuş, Nef'î Dîvân, s. 248.
[2422] bīn: Burun.
[2423] Şehāmed: Zekāvet.
[2424] seḫāfet: ʿAḳıl az olmak, ḥamāḳat gibi.
[2425] ḫaṭ-ı sebz: Siyāh ḳıl.
[2426] Bu zemin şiir Dîvân'da 5 beyitten oluşmaktadır. D. (G. 33/III.) bkz. Akkuş, Nef'î Dîvân, s. 248.

IV.

Aġarursa ʿaceb mi dīde-i giryānı ʿuşşāḳuñ
Ki döndi rūz-ı hicrānı şeb-i deycūr ʿuşşāḳuñ
Gözinden ḫūn-ı ḥasret aḳmadadur diñle ʿuşşāḳuñ
Degüldür gözlerüñde sāye-i müjgānı ʿuşşāḳuñ
Ḫaṭuñ resmüñ beyāz-ı dīde-i giryāne yazmışlar

V.

Dü-seyyāḥ eyledi teʾsīr-i ʿışḳuñ māhla mihri
Ararlar şark u ġarbı rūz u şebde öyledür seyri
Beni de eyledi ser-bāz-ı[2427] meydān-ı cihāngīri[2428]
Benüm ʿāşıḳ ki rüsvālıḳda ṭutdı şöhretüm şehri
Yazanlar ḳıṣṣa-i Mecnūn'u hep yābāne yazmışlar

VI.

Ne mümkündür **Rıżā** güncāyiş-i ḫāme ola sözüñ
Ki āteş-pāreveş her bir ḫurūf-i sūziş[2429] sözüñ
O rütbe tāb virmişdür senüñ her sözdeki sūzuñ
Nice ẓāhirdür ey **Nefʿī** sözinden dildeki sūzuñ
Yazanlar[2430] nüsḫa-i şiʿrüñ ḳalemler yane yazmışlar

514.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[2431]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Her sirişk-i çeşm ḥasret-i ʿışḳla ḫūn-āb olur
Aḳaraḳ pür-mevc-zen deryā-çe-i[2432] sürḫ-āb olur
ʿĀşıḳuñ ḳalbünde elbet dürlü pīç u tāb olur
Kāse-i ser ki yoluñda ġarḳa-i ḫūn-āb olur
Baḥr-ı ʿışḳa geh ḥabāb olur geh[2433] gird-āb olur

[2427] ser-bāz: Secīʿ ve meydān-ı muḥabetde bahadırlık başı açıḳ dimekdir.
[2428] cihāngīr: Dünyāyı ṭutulacaḳ. Yaʿnī meşhūrluġu müfīddir.
Sūz-ı evvel: Söz evvel ve sānī kelam beyt-i evvelde kelām ve sālis ve rābīʿ beyt-i sānīde sūzlar ve yaḳıcılıḳdan ʿibāretdir.
[2429] süziş: Yaḳmaḳ.
[2430] Yazanlar: Yazınca D. (G. 33/V.); Akkuş, Nef'î Dîvân, s. 248.
[2431] D. (G. 40); Akkuş, Nef'î Dîvân, s. 251.
[2432] deryā-çe: Göle dirler.
[2433] geh: o geh D. (G. 40/I.); Akkuş, "Nef'î Dîvân", s. 251.

II.

Bir naẓar ḳıl ḥālüne inṣāf idüp üftādenüñ
Derdiñe Ḥaḳ'dan meger dermān ola bī-çārenüñ
Kārı āh u zārı cānā derd ile dil-dādenüñ
Āhuna incinme gāhī ʿāşıḳ-ı dīvānenüñ
N'eylesün bī-çāre gördükce seni bī-tāb olur

III.

Menceẕib dil ẕerreveş ayrılmaz āftābdan
İḫtilāc-ı[2434] şevḳ-ı ḫāṭır farḳı yoḳ sīm-ābdan
Cürʾet itmez ʿarż-ı ḥālā ḫavf ider ʿāżābdan
ʿIşḳı olmaz yine ḥālī hīç āb u tābdan
Kendüsi bī-tāb olursa dīdesi pür-āb olur

[155b]

IV.

ʿĀrıżında ḫāl ṣanma dāne dām-ı zülfine
Dāne içün ṣayd olur dil murġ-ı dām-ı zülfine
Şebgeh-i[2435] üstād-kārīdir naẓar ḳıl zülfine
Dil giriftār olmamaḳ kābil mi bend-i zülfine
Anı dāma çekmeġe her ḥalḳa bir ḳullāb olur

V.

Ḥalḳa-zen bāb-ı niyāz ol sırrın itme āşikār
Ṣabr-ı miftāḥ-ı ferecdür ṣabr eyle ol pāyidār[2436]
Kim ġayūr-ı ʿabd-ı **Rıżā-cū** olmaz nā-bekār[2437]
ʿĀrif ol ġam çekme **Nefʿī** böyle ḳalmaz rūzgār
Luṭf ider bir gün Ḫudā elbetde feth̟-i bāb olur

515.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi'r-Raḥme[2438]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Cāna teʾsīri gümānsız nīm-nigāhı böyledür

[2434] İḫtilāc: Iżṭırāb ki taḥarrükden ʿibāretdir.
[2435] Şebgeh: Ṭoz ḳadar şebīke gibi.
[2436] pāyidār: Ṣābit u ḳāʾim.
[2437] nā-bekār: Baṭṭāl ve işsiz ve ḫayırsız.
[2438] D. (G. 44); Akkuş, Nefʿî Dîvân, s. 252.

Böyledür naḫvet-fürūş-ı geç-külāhı böyledür
Menzil alur ʿāşıḳānuñ tīr-i āhı böyledür
Söyleşilmez çarḫ ile geh şöyle gāhī böyledür
Münḳalibdür bu cihānuñ resm ü rāhı böyledür

II.

Sīrete baḳ gec nuḳūş-ı bī-bekādan vāḳıf ol
Eyle taṭahhur beyt-i ḳalbüñ merd-i ṭāf-ı[2439] ʿārif ol
Himmet-i düşmen-küşide[2440] tīġ-i cehdi sāyif[2441] ol
Ẕāhidā[2442] rind ol hemen ṣūrette ḳalma ʿārif ol
ʿĀlem-i maʿnāda hükm-i pādişāhī böyledür

III.

Ehl-i ḥāl u ʿārifāndan ḫālī ṣanma ʿālemi
Ḥaḳ bilür ancaḳ şumār-ı ʿāşıḳān-ı ʿālemi
Ṭuta gör dāmen-i pāk-ı ehl-i ḥālī ʿālemi
Ġark ider bir noḳtada nūr-ı siyāha ʿālemi
ʿĀrifüñ sermāye-i kilk-i siyāhı böyledür

IV.

Necm-i ṭārīḳveş[2443] ḫayāl-i āsumān-ı ṭabʿ ımuñ
Pertevi bāhir[2444] nücūma āsumān-ı ṭabʿ ımuñ
Seyr ider ibrāc-ı ʿışḳı āsumān-ı ṭabʿ ımuñ
Ṣubḥ u şāmı fark olunmaz āsumān-ı ṭabʿ ımuñ
Maşrıḳ-ı endīşemüñ ḫurşīd ü māhı böyledür

V.

İmtiyāz-ı var **Rıżā** bī-baḫt-ı ehl-i maʿrifet
Vāyedār-ı iʿtibāra bāʾiṣ ammā maʿrifet
Żāyiʿ olmaz ḳadri küstah ise ṣāḥib-i maʿrifet
Yalınız **Nefʿī** degül güstāh-ı bezm-i maʿrifet
Yoḳlasan cümle nedīmān-ı İlāhī böyledür

516.

[2439] ṭāf: Keşīrü't-ṭavāf.
[2440] düşmen-küş: Düşmeni ḳatl idici.
[2441] sāyif: Şemşīrdār.
[2442] Ẕāhidā: Ẕāhid ol D. (G. 44/II.); Akkuş, Nef'î Dîvân, s. 252.
[2443] ṭārīḳ: Ġāyet münevver necmidür.
[2444] bāhir: Ġālib ve ḳāhir.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi'r-Raḥme[2445]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

Mużmer sırr-ı żamirim benüm Allāh bilür
Hū ḥasebī vu kefādür demi Allāh bilür
Derde dermān yine ol Ḥażreti Allāh bilür
Çekdigüm derdi ne hem-ḫāne ne hem-rāh bilür
ʿĀşıḳım ḫāl-i dil-i zārımı Allāh bilür

II.

Cān-güdāz oldı o şuḫūñ baña tīr-i nāzı
Cān degül ṭaşı deler sehm-i ḳażādur nāzı
Virmiyor hergiz ammā gör ne yamandur nāzı
Dād o ẓālimden eger böyle ḳalursa nāzı
Ne fīġān-ı şeb ü ne āh-ı sehergāh bilür

[156a]

III.

Ġamze ḫūn-rīz ḳıyaḳ sevdigine müstaġnī
Çeşmi-i seḥḥār belā acımaz ol müstaġnī
Dil-firīb-i ʿışḳa belā ḫūyi bile müstaġnī
Söyleşilmez nigeh-i şūḫu ʿaceb müstaġnī
Ne zebān-ı dil ü ne şīve-i dil-ḫᵛāh bilür

IV.

Cān otı zülfi ise ḫāl-i siyeh ʿanber-bū
Göñül sünbül-i ḥesti mihr-i giyādur[2446] gīsū
Laʿl-i rengīni devā ḫāṣiyeti şeh-dārū
Ġamzesi āteş-i sūzāna girer bir cādū
Ne dil-i şuʿle-feşān ne ʿalev-i āh bilür

V.

ʿĀşıḳuñ ṭurmaz aḳar yād ile her dem demʿi[2447]
Ṣabırdan başḳa **Rıżā** olmadı çāre-i defʿi
Gördüm ol şūḫda ṣad fitnenüñ olmış cemʿi

[2445] D. (G. 48); Akkuş, Nef'î Dîvân, s. 254.
[2446] mihr-i giyā: Muḥabbet otudur. Maḥlaṣa da dirler. Muḥaffef şāh-dāru nām-ı bāde şeh-dāru.
[2447] demʿi: Gözyaşı.

Böyle dil-ber ne belādur başına ey **Nefʿî**

Her nigāhını ḳażā āfet-i cāngāh bilür

517.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[2448]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Tezyīn-i lafẓ eyleyen el-ḫaḳ nefesimdür

İcāz-ı kelām itmege bāʿiṯ nefesimdür

Elfāẓ ṣadef gevher-i yektā nefesimdür

İḥyā iden endīşeyi feyż-i nefesimdür

Endīşe benüm ṭıfl-ı dil-i nev-hevesimdür

II.

Tā bezm-i elest neşʾe-ver-ʿışḳ-ı Ḫudā'yım

Ben dürd[2449]-keş-i cām-ı belī ʿışḳ-ı Ḫudā'yım

Ben rind-i ṣebūḥī[2450] zede-i ʿışḳ-ı Ḫudā'yım

Ben mest-i mey meygede-i ʿışḳ-ı Ḫudā'yım

Taḳdīr-i rikābımda sebūkeş ʿasesimdür

III.

Ben pīşrev-i rāh-revān-ı Ḳaʾbe-i ʿışḳum

Bā-heng-i[2451] Ḥicāz-ı rāst-revān-i Ḳaʾbe-i ʿışḳum

Rāyetkeşin[2452] iḫnād da Ḳaʾbe-i ʿışḳum

Ol ḳāfile-sālār-ı reh-i Ḳaʾbe-i ʿışḳum

Ki nāle-i ʿuşşāḳ ṣadā-yı ceresimdür

IV.

Lāyıḥ-ı[2453] hüner metn-i ḫayālimde maʿānī

Maḳṣūdı Binā ile olur fehm-i maʿānī

Emvāc-ı miṯāl oldı ḥurūf baḥr-ı maʿānī

Oldum güher-i feyż ile deryā-yı maʿānī

İʿrāb u ḥurūf-ı süḫanum ḫˇār u ḫısımdur

[2448] D. (G. 45); Akkuş, Nefʿî Dîvân, s. 253.
[2449] dürd: Şarāb ve ġayrı dibine çöken şulularıñ ṭorṭusu.
[2450] ṣebūḥ: Ṣabāḥ içilen şarāb-zede ḫurde maʿnāsına içmiş dimek.
[2451] heng: Edeb ve ḳaṣd u ʿazm.
[2452] Rāyetkeş: ʿAlemdār.
[2453] Layıḥ: Lāmiʿ ve bāriḳ.

V.

Ṭūşī gibi naẓmım ne ʿaceb ṭutsa cihānı

Şiʿrim gibi var mı digerüñ siḥr u beyānı

Ṭabʿımda **Rıżā** luṭf-ı Ḫudā ṣunʿ-ı[2454] maʿāni

Olsam n'ola **Nefʿī** gibi Ḫallāḳ-ı Maʿāni

İḥyā iden endīşeyī feyẓ-i nefesimdür

518.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[2455]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

Cenneti ḥūrī ile vaṣl-ı dil-ārāya degiş

Naḫl-ı ṭūbāyı sehī-ḳāmet-i bālāya degiş

Gül-i sūrī-i[2456] cihānı ruḫ-ı zībāya degiş

Ṣūfī bu ṣūreti gel maʿnā-yı taḳvāya degiş

Ḳalbi pāk it nemedi aṭlas u dībāya degiş

[156b]

II.

Mey-i ʿışḳ içe görse būriyā pīşeyi ḳo

Keʾs-i ārzū-yı dihāḳ[2457] eyleye gör pīşeyi ḳo

Ḫoşdur dem-i demi ḫūş bil tehī endīşeyi ḳo

Dem bu demdür be hey idrāḳsiz endīşeyi ḳo

Kevṣer u ḥavzı bile sāġar-ı ṣahbāya degiş

III.

Ṭālib-i feyẓ-i dem-i Ḥaḳḳ'a gerekdür o demi

Germī-i şevḳ-ı feẓā ḳalble bula o demi

Bü'l-beşer oldı Ṣafī tā ki bulınca o demi

Feyż bir demde erer ādeme zinḫār o demi

Bul ne bu ʿāleme ne ʿālem-i ferdāya[2458] degiş

IV.

Elfden yāya degin cümle-i esrār-ı ḥurūf

[2454] ṣunʿ: Kār-ı bedāneş gerden. Yaʿnī işi bilmekle eylemek.
[2455] D. (G. 68); Akkuş, Nef'î Dîvân, s. 262.
[2456] Gül-i sūri: Be-ġāyet ḫoş-bū ve rengīn ve nāzik gül ki sūri bir mevżuʿdur.
[2457] dihāḳ: Memlūket ṭoludur.
[2458] ferdā: Yārın dimek.

Noḳṭa-i bāya naẓar eyle ki esrār-ı ḥurūf
ʿĀrif ol nükteyi bul noḳṭada esrār-ı ḥurūf
Yoḳlasan noḳṭada mevcūdtur esrār-ı ḥurūf
Rind iseñ ġafleti ḳo keşreti tenhāya degiş

V.

Āgeh ol eyle başīretle naẓar kim ʿālem
ʿĀlem-i müfrede rāciʿ bu terākīb-i ʿālem
Degişür ʿaḳlı **Rıżā** ʿışḳa ol merd-i ʿālem
Olsa pür-gevher-i esrār-ı maʿānī ʿālem
Sen anı yine[2459] dil-i **Nefʿī**-i şeydāya degiş

519.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[2460]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Mā-sivā naḳşını dilden maḥv idüp bī-maṭlab ol
Fāriġ būd u ne-būd ol ʿışḳ-bāzī meẕheb ol
Bü'l-vefāyı rāst-gū şīva-zebān[2461] nūşīn-leb[2462] ol
ʿĀrif ol ehl-i dil ol rind-i ḳalender-meşreb ol
Ne müselmān-ı ḳavī ne mülḥid-i bī-meẕheb ol

II.

ʿİlm u faẓl ile müşārün bi'l-benān olsañ eger
Fāʾiḳ-i emṯāl merd-i pür-hüner olsañ eger
Bü'l-fużūl olma ḥaẕer üstād-ı kül olsañ eger
ʿAḳla maġrūr olma Eflātūn-ı vaḳt olsañ eger
Bir edīb-i kāmili gördükte ṭıfl-ı mekteb ol

III.

İġbirār itme kemāle ḫāk-ı ʿacze sür yüzüñ
ʿĀrif kāmil-ṣıfātuñ ayaġına sür yüzüñ
Āsitān-ı dergeh-i dildār-ı yāre sür yüzüñ
Āfitāb-ı ʿālem-ārā gibi ḫāke sür yüzüñ[2463]

[2459] anı yine: yine anı D. (G. 68); Akkuş, Nef'î Dîvân, s. 262/V.
[2460] D. (G. 83); Akkuş, Nef'î Dîvân, s. 267.
[2461] şīvā-ẕebān: Leṭāfetle söz söyleyendir. Belīġü'l-lisān dimekdür.
[2462] nūşīn-leb: Ṭatlu dudak.

Kevkebe[2464] bastır cihānı hem yine bī-kevkeb[2465] ol

IV.

Ḫāne-ber-dūş-ı seyāḥat ol yolın gözle yine
Rāh-ı ʿışḳa pey-siper[2466] ol dāʾimā izle yine
Ḥālin iʿlān eyleme ʿışḳıñı ḫoş gizle yine
Lā-mekān ol hem maḥallinde yirin bekle yine
Gāh mihr-i ʿālem-ārā gāh māh-ı naḫşeb ol

V.

Māʾil itme zīber bī-sūde hergiz gönlüñi
İde gör āyīne-i ʿālem-nümāsın gönlüñi
Çünki mirʾāt-ı Ḫudā'dur pāk ṭut sen gönlüñi
ʿĀşıḳ ol ammā alāyıḳtan berī it gönlüñi
Ne ḫam-ı gīsūya meftūn ne esīr-i ġabġab ol

VI.

ʿAzm-i ẓulumāt eyleme ġafletle İskender gibi
Āb-ı Ḫıżr'uñ menbaʿı pāk-muṣaffā-dil gibi
Ḫıżr-ı ʿışḳı ṭālib ol cānā **Rıżā-cūyā** gibi
Ḫıżr'a minnet çekme var ṣoñra dil-i **Nefʿī** gibi
Lüle-i āb-ı ḥayāt[2467]-ı feyż ile leb-ber-leb ol

[157a]

520.

Taḫmīs-i Ġazel-i Nefʿī Raḥmetu'l-Ġanī[2468]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Cūşışı var bāde-i şevḳuñ dil-i bī-kīnede
Tābişī vardur hecrüñ enderūn-ı sīnede
Ẕevḳ-ı ʿışḳ-ı cān-fezā olmaz dil-i bī-kīnede
Fikr-i zülfüñ dilde tāb-ı sūz-ı ʿışḳuñ sīnede
Nārdur külḫanda gūyā mārdur gencīnede

[2463] ḫāke sür yüzün: sür ḫāke yüzün D. (G. 83); Akkuş, Nefʿî Dîvân, s. 267.
[2464] Kevkebe: Ṭanṭana ve ḫadm u ḥışm u şehr-i tām.
[2465] kevkeb: Necm ü şey-i muʿaẓẓam.
[2466] pey-siper: Gidici ve ize başıcı.
[2467] āb-ı ḥayāt: ʿİlm-i ledün.
[2468] D. (G. 116); Akkuş, Nefʿî Dîvân, s. 280.

II.

Laʿl-i meygūnu mı merāmuñ kevşeri ṣormaḳ ġaraż
Ebrūvāna ḳıl naẓar beyt-i celī-ḫatise ġaraż
Gör cemāl-i dil-rübāyı bedr ise sāḳī ġaraż
ʿĀşıḳuñ göñlüne baḳ mirʾāta baḳmaḳsa ġaraż
Yoḳdur ey meh ol ṣafā maʿẕūr ṭut āyīne

III.

Bāde-i ʿışḳı eger nūş eyleseñ ḫˇāce sen
Cām-ı ḳalbüñ neşʾesin añlar idüñ ey ḫˇāce sen
Tāc-ı zerrīn olsa itmezdüñ be-sor ey ḫˇāce sen
ʿAṭlas-ı çarḫa degişmezdüñ anı ey ḫˇāce sen
Ger bulayduñ buldıġum ben ḫırḳa vü peşmīnede

IV.

Ṣāḥib-i sāmān u Ferḫat eyleyen cānā seni
Eylemiş künc-i ġamumuñ nāḳdı ammā beni
Şādi hem-dem oldıġın her zāmān yoḳlar seni
Ġam feraḫ gibi degül her dem [gelür][2469] yoḳlar beni
Olur elbetde ḥaḳīḳat hem-dem-i dīrīnede

V.

Şöhret-i şeydāyı ṭutdı ʿālem-i dünyāyı hep
Nāle-i pür-sūz-ı ʿışḳum ḳapladı dünyāyı hep
Derd-i āhumda **Rıżā-cū** ṭutdı bu dünyāyı hep
Ḳorḳum oldur bir gün ey **Nefʿī** yaḳar dünyāyı hep
Böyle ḳalursa eger sūz-ı muḥabbet sīnede

521.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[2470]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Bir naẓar ḳıl ḫaşemle[2471] iġżāb gelsün çeşmüñe
Sell-i seyf[2472] it ḳaşuñı ırhāb[2473] gelsün çeşmüñe

[2469] [gelir] Sözcüğü Dîvân'da bulunmamaktadır. D. (G. 116/IV.); bkz. Akkuş, Nef'î Dîvân, s. 280.
[2470] D. (G. 128); Akkuş, Nef'î Dîvân, s. 285.
[2471] ḫaşem: Ġazab.
[2472] Sell-i seyf: Ḳılıç ḳınından sıyırmak.

İdüñce dil niyāz-ı ıṭrāb[2474] gelsün çeşmüñe
Bir ṭolu nūş it şarāb-ı nāb gelsün çeşmüñe
Mest olursañ nāza başla ḫ̆āb gelsün çeşmüñe

II.

Gözümde şeb-tā-seḥer menzil-bī-menzil māh-tāb
Devr ider eflāḳı her gün ʿışḳuñ ile āfitāb
Bedr-i ḥüsni ki olamaz tāb-āver māh-tāb
Ġamzeñe pür-tāb iken ṭāḳat getürmez āfitāb
Bāde ʿaḳlı var ise bī-tāb gelsün çeşmüñe

III.

Levn-i ʿışḳ idim nümāyan ʿāşıḳ-ı bī-tāba baḳ
Çeşm-i ḥasretden dem-ā-dem rīzeş ser-ḫāba baḳ
Oldı dil-i medḫūş ḥüsnüñ ʿaks-i mirʾāta baḳ
Ḥüsnüñü bilmek dilerseñ bir naẓar mirʾāta baḳ
Āfitābuñ pertevi meh-tāb gelsün çeşmüñe

IV.

Ṣābır iseñ ḳıl tevekkül ḥālüñe ki bir çāre gör
ʿĀḳil iseñ ḳıl teleffüt işüñe bir çāre gör
ʿĀrif iseñ kim derdüñe bir çāre gör
ʿĀşıḳ iseñ aġlamaḳla bitmez iş bir çāre gör
Sen gerek yaş dök gerek ḫūn-āb gelsün çeşmüñe

V.

Ṭut naṣīḥat sen **Rıżā-cū** diñle söz ḳapma gözüñ
Ḫidmet-i pīr-i muġāndan hergiz ayırma gözüñ
Merd iseñ sāḳī-i ʿişve-gerden ayırma gözüñ
Rind iseñ **Nefʿī** ḫumār-ı bādeden açma gözüñ
ʿĀlemüñ ḥālī ḫayāl-i ḫ̆āb gelsün çeşmüñe

[157b]

522

Taḫmīs-i Ġazel-i Vaṣlī Raḥmetu'llāhu'l-Ġanī[2475]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

[2473] ırhāb: Ḳorḳmaḳ.
[2474] ıṭrāb: Sevinmek.
[2475] Taḫmīs-i Ġazel-i Vaṣlī Raḥmetu'llahu'l-Ġanī (?). *Vaslî'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.

I.

Gül-i sūrī mi yā zibā-ḫuşā ruḫsārı cānānuñ
Ki ālu'l-āl rengīn ḫoş-nümā ruḫsārı cānānuñ
Ḳoḳulmazsa müferreḥ ḫoş-naẓar[2476] ruḫsārı cānānuñ
ʿAraḳ-rīz olsa dürdāne-ṣıfat ruḫsārı cānānuñ
Gören gülzāre yaġmışdur ṣanur bārānı nīsānuñ

II.

ʿAceb seḥḥār-ı çeşmüñ nīm-nigeh itdükce ʿuşşāḳa
Şuʿūrın selb ider ol kec-naẓar teʾsīri ʿuşşāḳa
Kemāl-i nāzişindendür cūfa-cūluḳ ʿuşşāḳa
Göz ucıyla girişme gāhī ġamze ile ʿuşşāḳa
Dirīġ itme benüm iki gözüm enʿām u iḥsānuñ

III.

Ne rütbe cevr iderseñ cāna minnet sevdigim luṭf it
Senüñle āşinālıḳ şübhe mi kim tā ezel luṭf it
Ḥālevetle maḳālātın zülāl-i āsā baña luṭf it
Ḳadimi teşnedür dil ḫançer-i ḫūn-rīzñe luṭf it
Mükāfātı müḳarrerdür bir içim ṣu ile nānuñ

IV.

Teẓād üzre müşāhid gāh şād gāh ġam-ı besiyār
Gehī ṣāfi olur cārī gehī tīre[2477] olur enhār
Gehī gülçīn-i kām-āver gehī sūz-ṣıfat bī-ḫār
Bu gülzār içre ey murġ-ı seḥer yoḳ bir gül bī-naçār
Uzatma sözi kes vechi nedür bī-hūde nālānuñ

V.

Rıżā-cū ser-firāz[2478] eşʿārı olmaġa düşmüşsüñ
Geçer mi bir yola peh peh[2479] ḳurı sevdāya düşmüşsüñ
Nedür sūdı ki iżḫār-ı hüner itmege düşmüşsüñ
Ġazel ṭarḥ itmede **Vaṣlī** ʿaceb sevdāya düşmüşsüñ
Hemān bir adı vār şiʿr içre şāhı eyle Selmān'uñ

[2476] ḫoş-naẓar: Laʿl renk bir nevʿ güldür.
[2477] tīre: Bulanıḳ.
[2478] ser-firāz: Mümtāz maʿnāsına.
[2479] peh peh: Vaḳt-ı ḫayret ve maḫalli taḥsīne īrād edilir.

523.

Taḫmīs-i Ġazel-i Beyānī ʿAleyhi'r-Raḥmeti'l-Ġanī[2480]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Aldı dilümi ʿişve-fezā şūḫ-ı dil-ārā
Naḳd-ı göñül eyledi yek-ser[2481] heme yaġma
Bu ḥāl ile dünyāya beni eyledi rüsvā[2482]
Geştim besī der-pey-ān-ı zülf-i muṭarrā
Ser-geşte vü āşüfte vü ez-ḫīş-i müberrā

II.

Meygūn lebi eyledi neşvān beni taḫḳīḳ
Laʿlinden olur defʿ-i ḥumārum yine taḫḳīḳ
Dil-ḫᵛāh merā bāde-i vaṣleş ki be-taḫḳīḳ
Mestān-ı mey-i ʿışḳ ne-cūyend be-taḫḳīḳ
Cüz vaṣl-ı ruḫ-ı dost be-serrā vü be-żarrā

III.

Ḫᵛāh-ı ki rehā-yāb şūy-ı żacret hestī
Vir ġārete ḫoşnūd olaraḳ ṣervet-i hestī
Ḥaṣr itme ḥaṣīre göñli perde zi-hestī
Ḫᵛāhi ki şevī pāk zi-ālāyiş-i hestī

IV.

Ol münker-i ʿışḳa dinilür ise ḫuzūh
Ṭāġūt-[2483] perestāne revā dinse ḫuzūh
Çün vuṣlat-ı maʿşūḳa delīl ʿışḳ-ı ḫuzūh

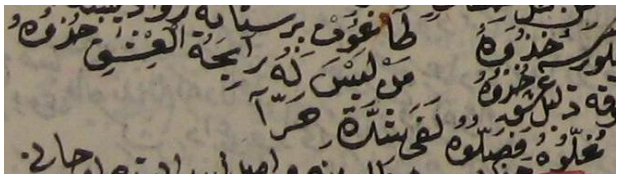

[2480] Taḫmīs-i Ġazel-i Beyānī Raḥmeti'l-Ġanī (?). *Beyânî'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.
[2481] yek-ser: Bir uġurdan dimek.
[2482] rüsvā: Şāyiʿ ki gizli açıḳ eyleyüp ṭurmaḳ.
[2483] Ṭaġūt: Ḥaḳ cellā ve ʿalādan ġayri ki aña perestiş iderler. Aña ṭaġūt dirler.

V.

Bā-ṣıdḳ u ṣafā ola **Rıżā** ʿışḳ-ı cenānı

Maṭlūbına vāṣıl ider elbetde o cānı

Ḳurbāya meveddetle rıżā-yı Ṣamedānī

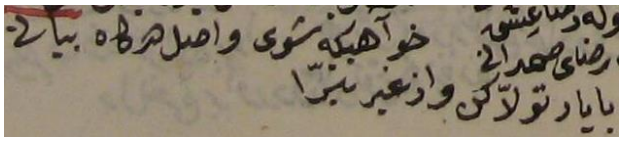

[158a]

524.

Taḫmīs-i Ġazel-i Beyānī ʿAleyhi'r-Raḥme[2484]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

Sırruñı eyleme hergiz ifşā

Pes nedāmetle olur āh-ı fezā

Derdüñi çek taḥammül eyle dilā

Ḳıṣṣa-i ʿışḳ-rā me-gū be-melā[2485]

Tā ne gerd-i esīr derd-i belā

II.

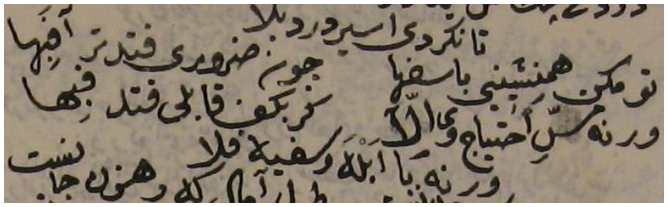

III.

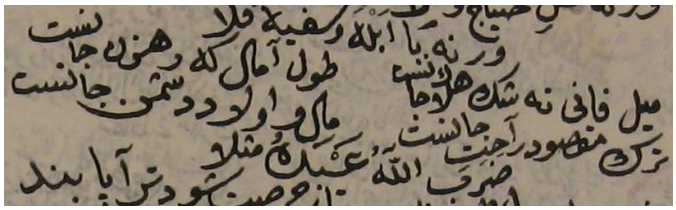

IV.

[2484] Taḫmīs-i Ġazel-i Beyānī ʿAleyhi'r-Raḥme (?). Tahmîs, *Beyânî'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.

[2485] melā: Ḫalḳ u nās.

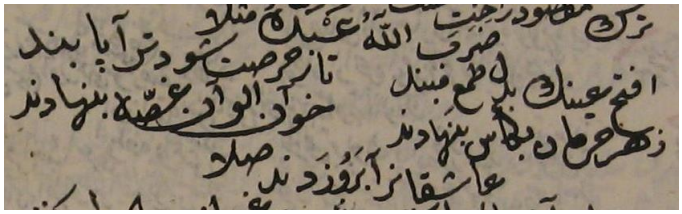

V.

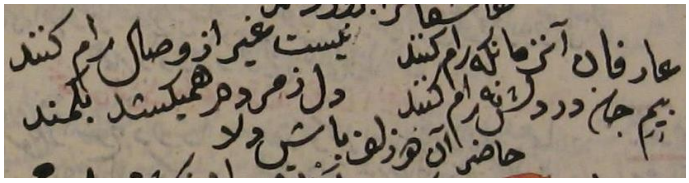

VI.

Vaṣl-ı yāra **Rıżā** revā rūḥi

Eyle ḳurbān zi şevḳ-i dil rūḥi

Ḥacc-ı ekber bulur ol dem rūḥi

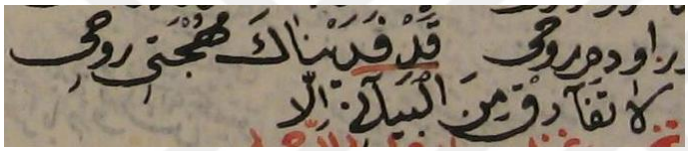

525

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi'r-Raḥme[2486]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

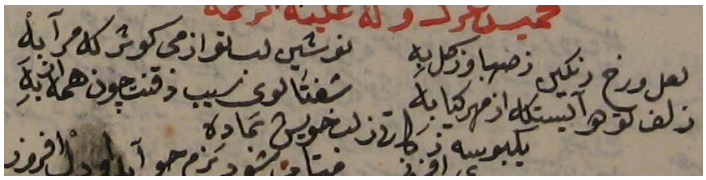

II.

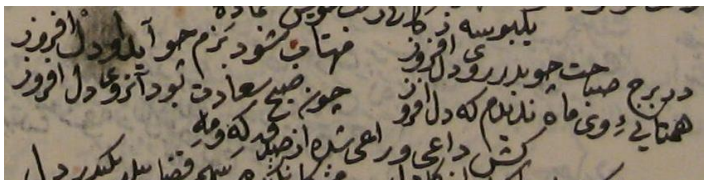

III.

Ḳaşın görücek yāy gibi lerzān mı degül dil

Müjgānuñıda sehm-i ḳażā bildigidür dil

Yā ḳanġı belādan ṣaḳına ʿacz ile bir dil

[2486] Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi'r-Raḥme (?). *Beyânî'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.

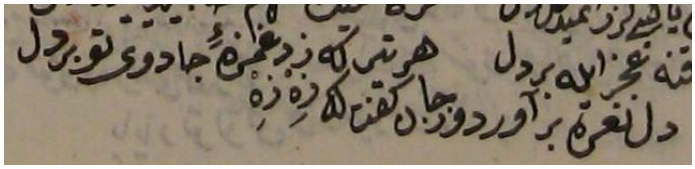

[158b]

IV.

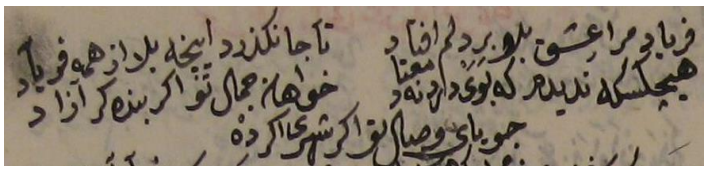

V.

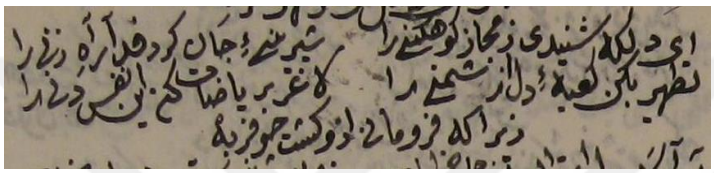

VI.

Ārāmgeh-i dil ister iseñ cāy-ı ḫarābat

Ne būd u ne būd ḳıydı heme ehl-i ḫarābat

Maʿmūredür iç yüzi tehī ṣanma ḫarābat

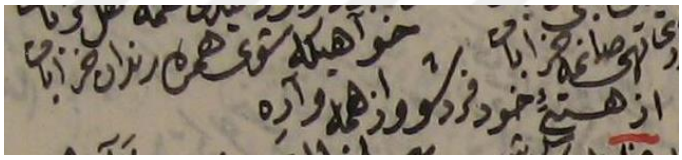

VII.

Aç gözüni ḫoş diñle *Rıżā-cū* ṭutagör gūş

ʿAhd-ı ezelī itme bu fānīde ferāmūş

Hep naḳş-ı hū-yı ümidi ider ādemi bī-ḫūş

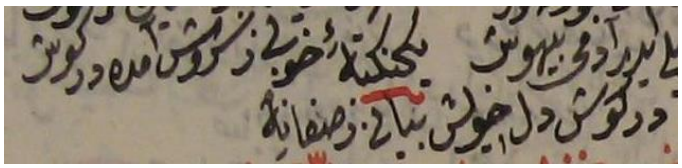

526.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi'r-Raḥme[2487]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

[2487] Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi'r-Raḥme (?). *Beyânî 'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.

Feryād u zārı girmedi ol gül ḳulaġına
Āh-ı hezārı ṣaymadadur lāf u lāġına
Zevḳ u ṣafāda aḳın ider bāġ u rāġına[2488]
Bülbül nidāsı geldi seḥer cān ḳulaġına
Kim cām-ı bāde ṭut gidelüm gel ayaġına

II.

Dāġ-ı derūnı keşf idemem sırr-ı mübhemüm
Yoḳdur ʿidādı dildeki naḳdīne-i ġamum
Çün zer-i sürḫ demʿa[2489] vü göz yaşı dirhemüm[2490]
Dāġımdan özge yoġ ise dīnār[2491] u dirhemüm
Altun ṣaçar varaḳdan erenler çerāġına

III.

Laʿlīn ḥoḳḳa ol fem ü dendān dürer derer
Ḫaṭṭ-ı demīde nev-çemen-i sebz-ter derer
Şekl-i deḫānı ṣorma ʿaḳīde şeker derer
Yāruñ deḫānı āb-ı ḥayāt-ı Ḫıżr derer
Ey dil nişānı bilmez iseñ ṣor dudaġına

IV.

Künc-nīşīn-i hicr olan aġlarsa günidür
Ammā sirişk-i ḥasreti sür-ḫˇāb günidür
Dāġ-ı derūn-ı dil-siyehi lāle günidür
Her lāle Bī-sütūndaki hicrān dügünidür
Aġzı ṣuyla penbe urur ebr-i dāġına

V.

Her beyt-i naẓm sünbil bāġ-ı meʿānī bu
İşmām-bū-yı vaṣf-ı **Rıżā-cū** ḥisābı bu
Eyler şemīm-i maʿrifeti ḥoş beyānı bu
Vaṣf-ı ruḫunda deste-i güldür **Beyānī** bu
Kim ṣu virür leṭāfet-i firdevsin bāġına

[159a]

[2488] rāġ: Ṭarefeyni eşcār u zemīni çemen-zār u ṣu aḳar maḥaldir.
[2489] demʿa: Ḳanlı gözyaşı.
[2490] dirhem: Gümüş.
[2491] dīnār: Altūn.

527

Taḫmīs-i Ġazel-i Beyānī ʿAleyhi'r-Raḥme[2492]

I.

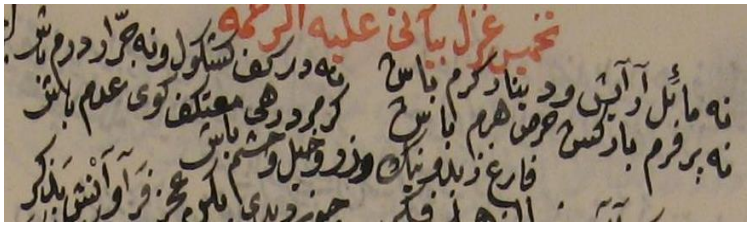

II.

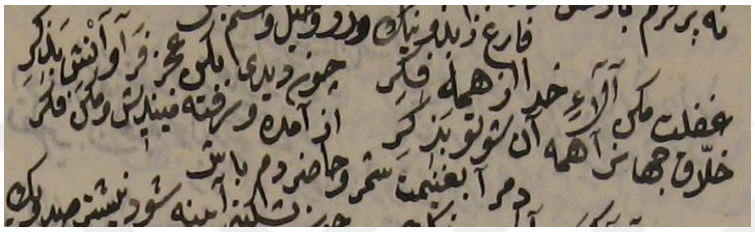

III.

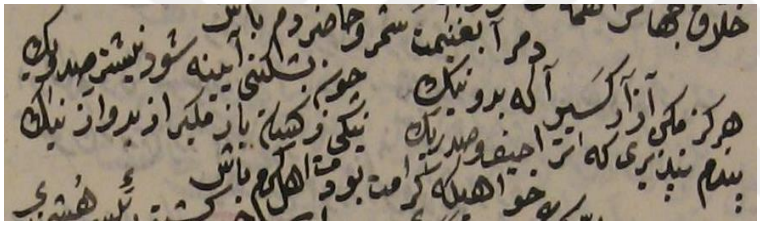

IV.

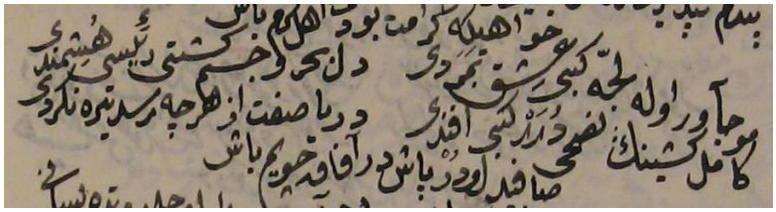

V.

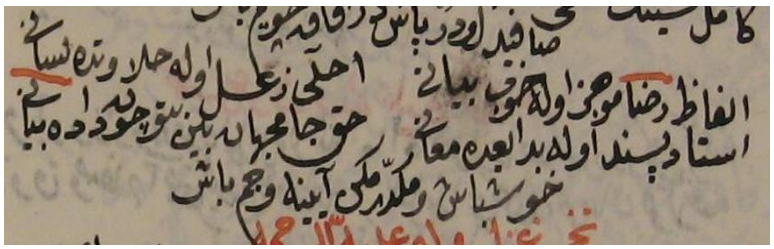

528.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi'r-Raḥme[2493]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

[2492]Taḫmīs-i Ġazel-i Beyānī ʿAleyhi'r-Raḥme (?). *Beyânî'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.
[2493] Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi'r-Raḥme (?). *Beyânî'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.

I.

ʿAceb mi ṣūfiyā saña disem ebleh yāḫūd sersem

Mey-i gülgūn mı ẓannuñdur şarāb-ı kevs̱er içirsem

Rehā-fezā İlāhī ez-gürūh-ı cāhilān tersem

Ne ez-durī-i cismüni zi-cān-ı nā-tüvān tersem

Cüdā mi kerdem ez cānān-ḫod cānā ez-ān-tersem

II.

Degüldür zāhidā rind ḳalbindür umduġuñ mānend

Ḫarābātī-reviş ḫāne-furūş[2494] u bī-kes u ferzend

Dil-şīve mirʾātveş ṣāf u geh her çīzi ez ān bīnend

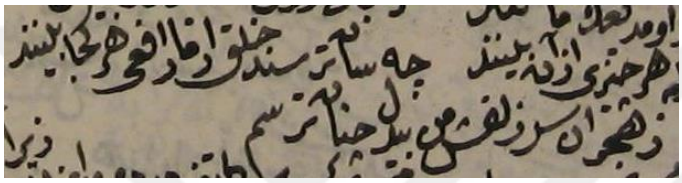

III.

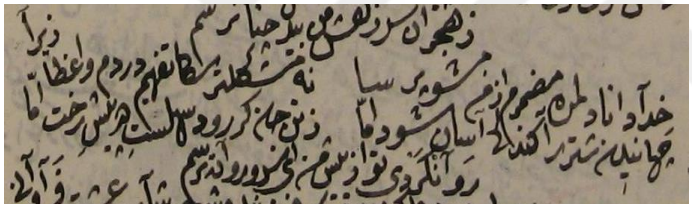

IV.

Revāndur ḳānlı yaşım yād idince Māh-ı Kenʿānı

Ki feyż-i Nīlveş cūş-āver ʿışḳ-ı ferāvānı

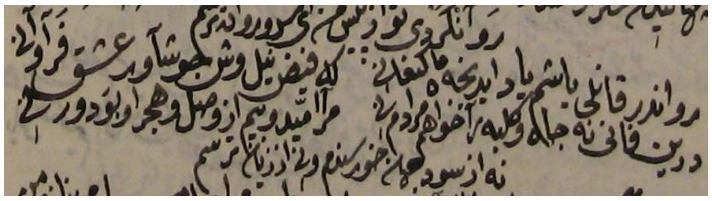

V.

Beni üftāde ʿışḳuñdur iden ey cān-fezā-yı men

İder dil-i mürdemi iḥyā Mesīḥā-dem bī-nāzem[2495] men

[2494] Ḫāne-furūş: Dünyā seyyāḥ-ı merd.
[2495] bi-nāzem: Faḫrlenirüm dimekdir.

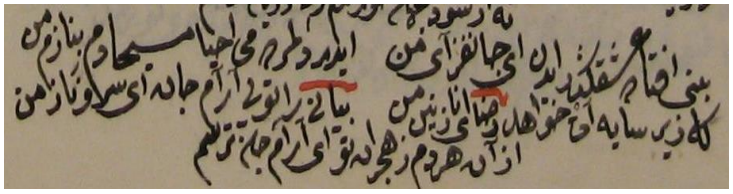

[159b]

529.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[2496]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Mişkīn zülfin ʿāşıḳ umar ṣubḥ u Şām-ı şem

Bā-farṭ-ı şevk-ı bū-yı viṣālüñ meşām-ı şem

Reyḥān-ı kāküli ider ammā zı-kām-ı kem

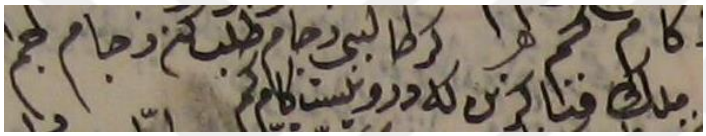

II.

İtmez dü-tā o ḳāmet-i naḫl-ı ruṭab[2497] güẕār

Serv-i sehī ḳadd ise ammā ne mīvedār

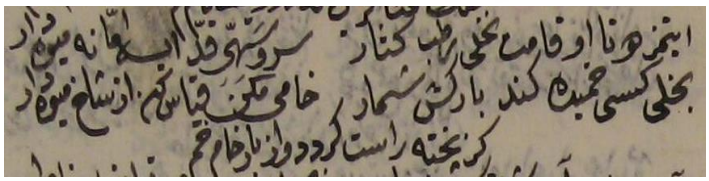

III.

Āfet-resāndur ādeme şühvet güle zīyād

Ġālib ise de ṣerveti encam-ı nā-murād

Göster cihānda istedigi oldı ber-murād

IV.

[2496] Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llahi ʿAleyh (?). *Beyânî'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.
[2497] ruṭab: ṯaze ḫurma.

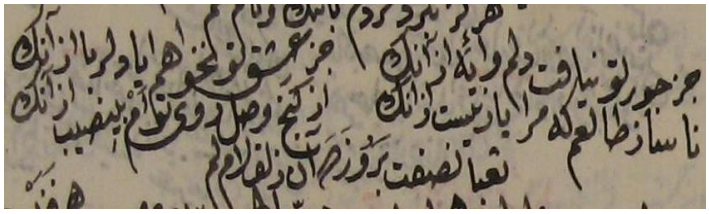

V.

Sıır-ı lebüñi sormadan olur mı hīç lesed[2498]

Maṣṣ olmayınca biline mi ṣıdḳ u hem fened[2499]

Ḥayretdeyim olursa Ḫudā'dan olur meded

VI.

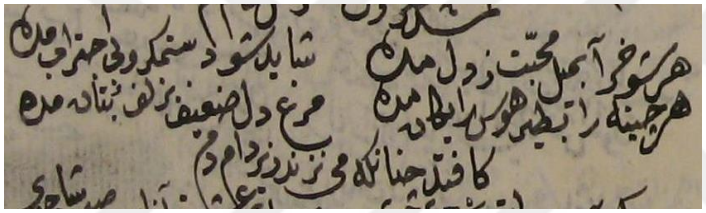

VII.

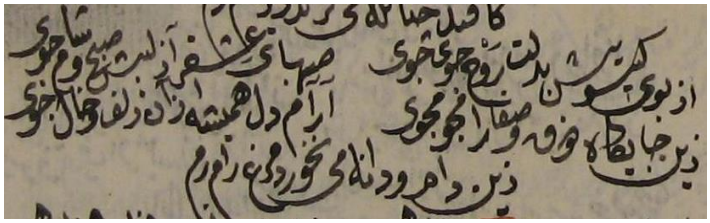

VIII.

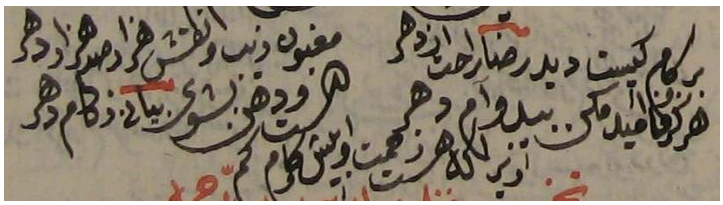

530.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi'r-Raḥme[2500]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

[2498] lesed: Emmeḳ miṣṣ gibi.
[2499] fened: Be-maʿnā ḳiẕb.
[2500] Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi'r-Raḥme (?). *Beyânî'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.

Ġālib u ʿallām u yektādur Ḫudā-yı lem-yezel

Küfvi yoḳdur lem-yelid lem-yūled ʿizz ü cell

ʿĀlemīni ʿālemidür dāʾim muḥīṭ-i bī-ḫalel[2501]

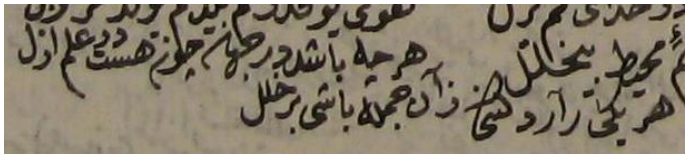

[160a]

II.

Hep şuʾūnāt[2502]-ı İlāhī görinen cümle ṣuver

Bil muṣavverdür eḥed hīç eylemem meyl-i ṣuver

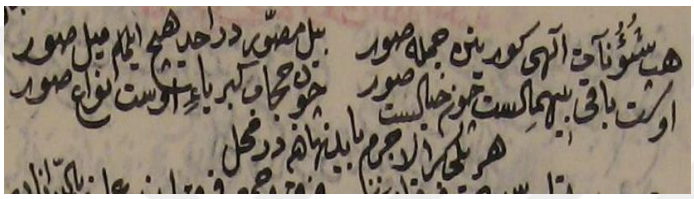

III.

ʿAbd-i maḥż ol tāb ile sen cemʿ u ferḳ-ı ez cānān

Ferḳ u cemʿi ferḳ idendür ʿārif-i biʾllāh inān

Ferḳ u cemʿ olmayanlar ez Ḫudā dūrān hemān

Gāh cemʿ u kāh tefrīt-ḳast ḳar ʿāşiḳān

Cāy-ı cemʿiyyet ne şāyed gerd-tefrīḳ ez zelel[2503]

IV.

ʿİlm-i bāridende güldür hīç bir nesne berūn

Ḳudretiyle ʿilmī şāmil mā ʿedādur ʿābidūn

Muʿterif ol ʿaczüñi gör olma hīç ez ġāfilūn

Tā ne pindārī tūvānī reften ez ʿilmeş berūn

Müştemīl dān-ı ʿilm-i o ber tū hestī müştemel

V.

ʿĀlem-i fānī **Rıżā-cū** ʿāşıḳa olur ekīk[2504]

Biʾl-baṣire gören ʿārif olmıyor anlara żarīk[2505]

Kim yegāne gū ise nā-dān gibi olmaz rekīk[2506]

[2501] ḫalel: Aralıḳ ki iki nesnenüñ beyn fürce gibi ve al fesād maʿnāsına.
[2502] şeʾn: Emir ve iş ve ḥāl şuʾūn ve şuʾūnāt cemʿlerdir.
[2503] zelle: Ḫaṭā, zelel cemʿidir.
[2504] ekīk: Şiddet ez-şedāʾi'd-i dünyā […] yevm-i ekīk: Essī [...] gūre dirler.
[2505] żarīk: Aʿmā.

Herçe başed ey **Beyānī** dāred o şeb u şerīk

Ġar-i cānān tū gū[2507] ne şib dāred ne bedel

531.

Taḫmīs-i Ġazel-i Kemālī Raḥmetu'llāhu'l-Müteʿālī[2508]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Baḫḫālī hüner-vāye ider cūd-ver itmez

Ḥikmet ki Ḫudā bed-ġüheri tāc-ver itmez

Bülbül gibi zāġ ʿışḳla āh-ı seḥer itmez

Efsürde-dile naġme-i Dāvud eṣer itmez

ʿĪsī-i nefesüñ sözleri göñlüñde yir itmez

II.

ʿIşḳ āteşi şararsa hemīn eyleye imrāḳ

Ṣaḳın ki gözüm seyli seni itmeye ʿiġrāḳ

Müşkil ḳatı ol seng-dil eylemek īṣāḳ[2509]

Şol seng-i siyāhı eriden āteş-i eşvāḳ

Teʾṣīr idüben ḳalbine pür-tāb u ter itmez

III.

Sırrı-ı dilüñi eyle ẓarīfāne ḫoş-ilġāz[2510]

Fāş eylemez ʿirfān-meniş olsa da ifrāz[2511]

Olur serf-i ṣırf eger eyleseñ ʿiġrāz

Esrār-ı Ḥaḳḳ'ı eyleseler nā-kese ibrāz

Pā-māl idüben maʿrifeti bezl-i ser itmez

IV.

Nefsüñ dilegi her ne ise ṣabr eyle cebr it

Meşhūr ki el-ḫaḳ mūr imiş sen daḫı ṣabr it

ʿĀḳil iseñ eger cām-ı hevesdārun-ı kesr it

Ben bum-ı ḫase dīrem dirhemi[2512] zecr[2513] it

[2506] rekīk: Żaʿīfu'l-ʿaḳl.

[2507] kū: Ūʿdur defʿān li'ẕ-żarūre elf sāḳiṭ.

[2508] Taḫmīs-i Ġazel-i Kemālī Raḥmetu'llāh'ul-Müteʿālī (?). *Kemâlî'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.

[2509] īṣāḳ: Bende çekmek.

[2510] ilġāz: Sözi gizleyüp bidirmeksiziñ söylemek. Ḳorḳutmaḳ.

[2511] ifzāz: Uġursuzluġ istiʿāredir hem ḳarinedir baḫil ve dūn ve nākes ve furū-māye ve bī-menfaʿat ot.

[2512] dirhem: Gümüş.

Dīnārı ṣonı nār iken ol terk-i zer itmez

V.

Ey dil emelüñ saña elem fikr eyle terk it

Encāmuñı endīşe ḳılup ḥāluñı ders it

Merdāne der-i ḫˇāhişüñi zūr ile berk it

Nā-dāne iseñ yoluna yazuñ ser terk it

Nā-mertlük ider zer ṣaḳınur bir hüner itmez

VI.

Her kim ki behīme-[2514] ṣıfat almaz o naṣīḥat

Enʿam-ı[2515] ṭabʿ didi Ḫudā itme naṣīḥat

Ne ülfet u ne hem-dem ola ne de naṣīḥat

Ġer bir nefesi germ āna eylerse naṣīḥat

Ḥorluḳla baḳar pendine ol ana yir itmez

[160b]

VII.

Cārūb-ı mürüvvetle süpür ṣaḥn-ı cenānı

Taṭhīr idegör ḫār u ḫas-ı[2516] fānīdan anı

Virānuñdandur çünki **Rıżā** ḫāne-i fānī

ʿĀḳil itsuñ ey merd Ḫudā ḳo bu cihānı

Bul sen de **Kemālī** gibi bir ḳülbe[2517] yir itmez

532.

Taḫmīs-i Ġazel-i Sinānī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī[2518]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Bāġr-ı ġam döndirdi ḳaddimdir gören dāl-ı bedīd

Żaʿaf-ı hicrān cismüm itdi öyle kim gūyā ḳaṣīd[2519]

Derdümi ṣorma benüm mümkin degül olaʿadīd

Bāġımı derd-i firāḳundur kim gerd-i cedīd

[2513] zecr: Menʿ.
[2514] behīme: Ḥayvān-ı çār-pā. Behāyīm: Cemʿi.
[2515] naʿam: Çār-pā.
[2516] ḫār u ḫas: Çer çöp ki muzād süpürendir.
[2517] külbe: Ḫāne-i muḫtaṣar ve ḳamışdan yapılmış ev.
[2518] Taḫmīs-i Ġazel-i Sinānī Raḥmeti'l-Ġanī (?). *Sinânî'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.
[2519] ḳasīd: Ḳurumuş laḫvan.

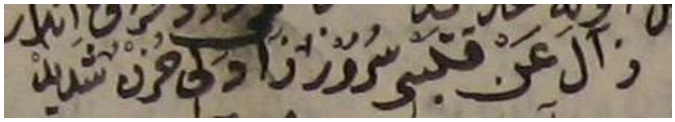

II.

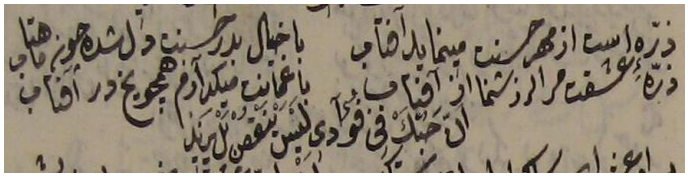

III.

Rāh-ı ʿışḳ içre baña kim ola yā Rab dest-gīr

Eyle Allah ʿışḳına müjde ṣabā sensün beşīr[2520]

İbtikādan bu dumū-ı çeşmüme oldı beṣīr

Yūsuf-i ṣıddīḳ-i dāmān be-sicn ender-esīr

IV.

Ḫūn-ı çeşmümdür füsürde[2521] ceyb-i ḥasretde ḳūrūt[2522]

Tābe-i[2523] firḳatde ḳavruldı ciger manend-ḫūt

Ḥayret ile kūşe-i ʿuzletde oldum ben ṣamūt[2524]

V.

Niʿmet-i vaṣluñdan itme ben fakire-i bī-naṣīb

Ārzu-yı ḫ̆ān luṭfuñ dil-i fütāden yā ḥabib

Defʿ-i cūʿ ḥasrete eyle devā olma firīb[2525]

Hem-cū Mecnūn ġarībim derd-mend bī ṭabīb

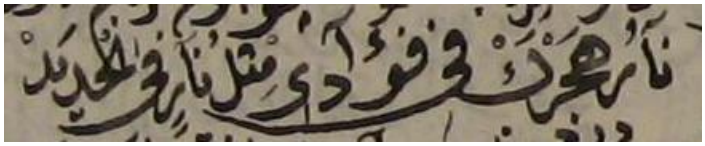

[2520] beşīr: Kesīr dimek; lafẓen ve maʿnen.
[2521] füsürde: Ṭoñmış.
[2522] ḳūrūt: Ḳān biri biri üzerine cemʿ ve ḳurımaḳ.
[2523] Tābe: Ṭava.
[2524] ṣamūt: Sükūt.
[2525] firīb: Aldayıcı.

VI.

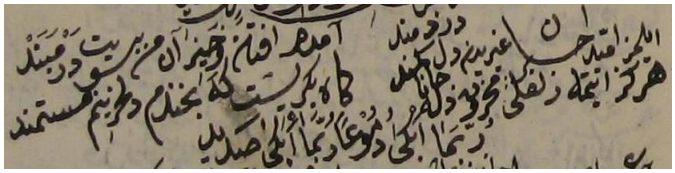

VII.

Rāh-ı ʿışḳ içre virürler cānlarını ʿāşıḳān

Vār şehādet ʿışḳla ölmek bilürler ʿārifān

Cān-fedā-yı iftiḫārım yolıña ey dil-sitān

Germ-i mīrem menz-i ʿışḳat bāngiḥīn-i der-cihān

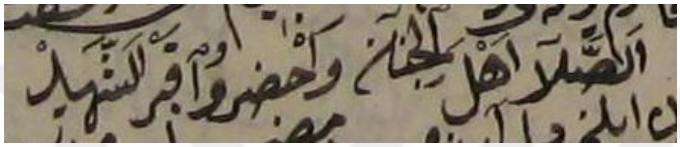

VIII.

Bī-gümāndur ġayrısından eylemez dil ārzū

Müżmar-i dil şādi-i vaṣl-ı dil-ārā ārzū

Ġayb-dān-ı Ḥaḳ gūvāhum añadur hep ārzū

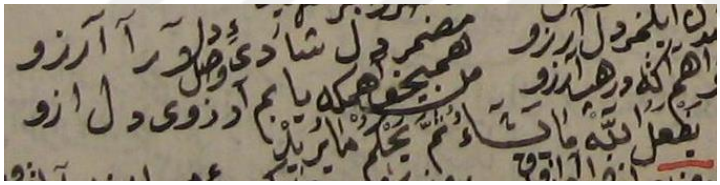

IX.

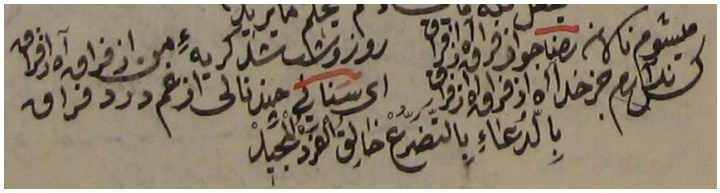

[161a]

533.

Taḫmīs-i Ġazel-i Beyānī ʿAleyhi'r-Raḥme[2526]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Ṣūretā ol nār-ı ẓannuñ görinen kim dūrdan

Bi'l-baṣīre muḳtebes bildi ki ʿaks-i nūrdan

[2526] Taḫmīs-i Ġazel-i Beyānī ʿAleyhi'r-Raḥme (?). *Beyânî'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.

Ceẕbe-i nūr-ı tecellī ẓāhir oldı Ṭūr’dan
Bī-ḫod oldı Mūsi-i ʿİmrān ne gördi Ṭūr’dan
Gel bu sırrı ṣoralım zāhid mey-i engūrdan

II.

Meclis-i ʿışḳında ber-pā şemʿ dānveş kāmetim
Derd-i hicr ile ṣarardı nāye döndi kāmetim
Şuʿle-pāş-ı muma beñzer şevḳuñ ile kāmetim
Nār-ı ʿışḳında ḳıl şemʿ olaldan kāmetim
Tācım aṭlasdan olup […] nūrdan

III.

Yād idince ʿışḳuñı ṭurmaz revāndur gözyaşı
Nīl’e beñzer oldı cūşiyān ṭurmaz artar gözyaşı
Oldı ṭūfān-ı belādan bir numūne gözyaşı
Bu tennūr cism-i germ oldıḳca artar gözyaşı
Uġradum ṭūfāna ṣular cūş ider tennūrdan

IV.

Ṣabr olur fī’l-cümle rāḥat çarḫ-ı kec-rev cevrine
Raḥātı endek[2527] velīkin yoḳ ʿidādı cevrine
Dilin iḳbāl ider fikr-i taḫammül cevrine
Ey deḫānın isteyen ṣabr it rakībin cevrine
Şehde[2528] ṭālib kimse ḳaçmaz nīşter-i zenbūrdan

V.

Vardur aʿżāya riyāzet ḳalbe elḥān añlamaz
Bilmeyen teʾṣīr-i kūs-ı sırr-ı ḳalbi añlamaz
Ṭuymayan lezẕāt-ı rūḥāni **Rıżā-cū** añlamaz
Bilmeyen ḳānūn-ı ʿışḳı ey **Beyānī** añlamaz
Perde-i ʿuṣṣāḳı o çenġ u ney u tānbūrdan

534.

Taḫmīs-i Ġazel-i Müʾeyyed-Zāde Aḥmed Paşa ʿAleyhi Raḥmeti’l-Mevlā[2529]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

[2527] endek: Ḳalīl dimek.
[2528] Şehde: Bad żamyā fetḥla.
[2529] “Bu şiir, Ahmed Paşa’nın basılı Dîvânı’nda bulunan 342. gazele yapılmış tahmistir.” bkz. Ali Nihat Tarlan, “Ahmed Paşa Dîvânı”, Akçağ Yayınları, Ankara, 1992, s. 283.

I.

Böyle sāḥir görmedüm bu çeşm-i siḥr-efzā gibi
Fitne-enġīzīde māhir öyle müsteṣnā gibi
Görmedüm bir ʿişve-bāzī şūḫ-ı bī-pervā gibi
Bitmedi gülşende bir gül bu ruḫ-ı zībā gibi
İrmedi bostānda bir serv ol ḳad-i bālā[2530] gibi

II.

Nāzik-endām görmedüm bir dil-rübā ḫūyda
Nāz-perver cān-güdāz u huş-rübā-yı ḫūyda
Görmedüm bir kepk[2531]-reftār dil-ber-i dil-cūyda
Nāz ile besler çemen serv-i kenār-ı cūyda
Ḳadd-i dil-cūna senüñ oldıguyçün hem-tā gibi

III.

Seyr ider deşt ü derī rindān pā-der-gil[2532] degül
Der-vaṭan eyler sefer-i ʿışḳ ile hīç ġāfil degül
Dīde-verdür[2533] dil göziyle görür ol cāhil degül
Çün miṣāfirdür çemen mülkinde nergis ġam degül
Öykünürse çeşmüñe olur garīb aʿmā gibi

IV.

N'eylesün baḫṭ-ı siyāhīdür olup āşūfte-ḥāl
Ol perişān kākül durur eyleyen Mecnūn-miṣāl
Pā-yı ʿışḳla eyledi yektārını mūhkem ʿuḳāl
ʿĀrız u zülfüñ hevāsında yürür[2534] şūride-ḥāl
Ṣu ki gülşende[2535] yürür zencīr ile şeydā gibi

V.

Var kemāl-i iştiyāḳ-ı būse-i pā vü kefin
Ser ü ber-pā munṭaẓır ber-sīne ḳoymuşdur kefin
ʿĀrıẓuña remz ider nesrīn açmışdur kefīn
Añmaḳ ister süsen-āzāde ḥüsnüñ Yūsuf'un[2536]

[2530] bālā: raʾnā D. (G. 342/I.); Tarlan, Ahmed Paşa Dîvânı, s. 283.
[2531] kebk: Keklik.
[2532] pā-der-gil: Ayaġı çamura batmış dimek.
[2533] Dīde-ver: Görücü.
[2534] yürür: durur D. (G. 342/IV.); Tarlan, Ahmed Paşa Dîvânı, s. 283.
[2535] ṣaḥrāda: gülşende D. (G. 342/IV.); Tarlan, Ahmed Paşa Dîvânı, s. 283.

Kim çemen mehdindan açmışdur dilin ʿĪsā gibi

[161b]

VI.

Baña raġmen nā-sezāye iltifāt eyler nigār[2537]

Cān-güdāz-ı ṭavr-ı ḫāyret-dih neden āyāne kār

Cānı yaḳar k'e'n-nār cevr-ḫūy-ı her şīrīn-kār

Bī-kerān[2538] aġyārı cemʿ idüp kenārına nigār

Havlu dizmiş ḫārdan şāḫ-ı gül-i raʿnā gibi

VII.

Derd-i ʿışḳı çekemezsin zāhida dilüñ mi kim

Ṣāde zühd ile hele müşkil olur şübheñ mi kim

ʿArşdan vāsiʿ gerekdür ḳalb-i ʿāşıḳ ṭan mı kim

Der[2539] peyince ṣāyeveş gitse ḳarārım ṭan mı kim

Māhumuz hercāyīdür mihr-i cihān-ārā gibi

VIII.

Şeker-i na-kām olur kām-ı dile encām-ı telḫ

Kār-ı Şīrīn eyledi Ferhād'ı āḫir kām-ı telḫ

Ez-ʿasel aḥlā **Rıżā** ʿışīḳa[2540] çün düşnām telḫ

Aḥmed'e şīrīn lebüñden erişen düşnām-ı[2541] telḫ

Cūşlar virür ṣafādan telhī-i ṣahbā gibi

535.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[2542]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Dür gibi ʿaraḳ rūy-ı gül dil-bere düşdi

Mānende-i şebnem gül rengīn tere düşdi

Gülşende nevā ʿışḳla bülbüllere düşdi

Nā-geh ġam-ı zülfüñ dil-i ġam-pervere düşdi

[2536] Bu beyit Dîvân'da yoktur. bkz.; D. (G. 342); Tarlan, Ahmed Paşa Dîvânı, s. 283.
[2537] nigār: Maḥbūb.
[2538] kerān: Aġır ki ṣaḳīldir.
Sekletsizlik: Bī-sālibe maʿnāsındadır. Murāddır.
[2539] Der: Ger D. (G. 342/VII.); Tarlan, Ahmed Paşa Dîvânı, s. 283.
[2540] ʿışşīḳ: Mübālaġa ile ʿāşıḳ.
[2541] düşnām: Şemm u sebb eylemek.
[2542] D. (G. 346); Tarlan, Ahmed Paşa Dîvânı, s. 285.

Ḫoş ūd imiş ol ūd ki bu micmere düşdi

II.

Rindān naẓar itmez bu cihān neşveligine[2543]

Ne būd u ne būduna ne ālūdeligine

Nūşı mey-i ʿışḳı bilesin neşʾeligine

Mey virdi ṣafā ayşımızuñ telḫligine

Sāḳī lebüñin ʿaksi meger sāġara düşdi

III.

Kim ʿārżuñı ḳoḳsa bū mānend-i semendür

Püşt-i lebinüñ ḫaṭṭına ser-sebz-i çemendür

Keyfimce ḫoşa laʿl-i lebüñ neşʾe virendür

Ḫāl-i lebüñi gülşen-i ḫadduñda[2544] görendür

Cennette Bilāl-i Habeşī Kevs̱er'e düşdi

IV.

Ḥasret de bu üftāde delüp ney gibi baġrın

Āh eyleyerek dökmededür def gibi baġrın

Kim nār-ı firāḳı ile kebāb eyledi baġrın

Gül bülbül içün ḫārda ḫūn eyledi baġrın

Şīrīn gibi kim Ḫüsrev içün ḫançere düşdi

V.

Ẓāhir mi degül āh-ı derūnum ḥaraḳından[2545]

Naḳd-ı dili āyā ne merāmuñ seraḳından[2546]

Ḥayrān göñül ḥüsnüñe cānā neşaḳından[2547]

Bir noḳta durur kātib-i ḥüsnüñ varaḳından[2548]

Yüzüñ gibi kim berg-i gül-i aḫmere düşdi

VI.

Çoḳ ʿāḳil-ı şeydā ider āvāze-i[2549] ḥüsnüñ

Ḳays'ı düşüren cinnete āvāze-i ḥüsnüñ

[2543] neşve: Surūr u neşāṭ.
[2544] gülşen-i ḫaddıñda: gülşen-i ḥüsnüñde D. (G. 346/III.); Tarlan, Ahmed Paşa Dîvânı, s. 285.
[2545] ḥaraḳ: Nār.
[2546] seraḳ: Uġurluk.
[2547] neşaḳ: Ṭuzaġa ṭutulmaḳ.
[2548] varaḳından: ḳaleminden D. (G. 346/V.); Tarlan, Ahmed Paşa Dîvânı, s. 285.
[2549] āvāze: Bi'l-istiʿāre mecāzen ṣīt u şöhreti müfīd.

Ṭutdı heme ʿālemleri āvāze-i ḥüsnüñ
Uşşāḳı cünūn eyledi āvāze-i ḥüsnüñ
Ṣan ḳūs urulup velvelesi leşkere düşdi

VII.

Zülfüñ göricek ḳaldı ḫacāletde benefşe
Baḫt-ı siyehde añladı ol demde benefşe
Morardı ḫaşmından[2550] ki taḥayyürle benefşe
Sünbül saçına öykünicek didi benefşe
Ne yüz ḳarasıdur bu ki yüzüm yire düşdi

[162a]

VIII.

ʿIşḳ oldı dil-i zararda derd ile mümehhed[2551]
Derdin çekerüm ʿemrim olur ise muḫalled
Nā-çār **Rıżā** ḫaṭṭına dil oldı muʿakked
Çün zülf-i dil-āvizine dil baġladuñ **Aḥmed**
Āsān ele girmez bu ki müşkil yire düşdi

536.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī[2552]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Maḥrūm-ı bezm-i vuṣlāta Ferḥat ne fāʾide
Maṭrūd-i ḳūy-ı ḳurbete rāḥat ne fāʾide
Merd-i marīże devlet-i ʿişret ne fāʾide
Bī-mār-ı ġāmzeñim baña ṣıḥḥat ne fāʾide
Laʿlüñ ṭabībi virmedi şerbet ne fāʾide

II.

Ṭūba görince reşk idüp ol serv-ḳāmete
Sidrede müntehā-yı taḥassür o ḳāmete
Āḥ eyler mi ki ḳalmaya ḥasret ḳıyāmete
Uzandı ḥasretüm benüm ol serv-ḳāmete
Uş ḳalısar ḳıyāmete ḥasret ne fāʾide

[2550] ḫaşm: Ġażab.
[2551] mümehhed: Muḥkem.
[2552] D. (G. 261); Tarlan, Ahmed Paşa Dîvânı, s. 244.

III.

Ḥūrī-sirşit-i güzel ise itmezem naẓar
Gılmān-ı nihād-dil-ber ise itmezem naẓar
Mihr-i cellī-ṭalʿat ise itmezem naẓar
Ġayruñ yüzine cennet ise itmezem naẓar
Dīdāruñ isteyenlere cennet ne fāʾide

IV.

Fer virdi cümle ʿāleme nūr-ı Muḥammedī
Ḳıldı Ṣafiyy Ādem'i nūr-ı Muḥammedī
Deycūruñ oldı kāşīfi nūr-ı Muḥammedī
Fer virdi gerçi çehrene nūr-ı Muḥammedī
Hecrüñ cehennemindedür ümmet ne fāʾide

V.

Şimşīrveş ẕebāne-i[2553] āhum çeküp belī
Ḳuduzlanursa öldüresi ṣalarum velī
ʿAv ʿav iderse ḳorḳutamaz ṣayḥası belī
Görsem rākībi verhem[2554] ile letlerem velī
Öldürmeli bir itdür ana let[2555] ne fāʾide

VI.

Bārīkter[2556] geçirince fikrim ḫayāl ile
Ẓaʿf-ı tenim ḫayāl-i füzūş-ı ḫayāl ile
Bir ḳılca görinür ki miyānuñ ḫayāl ile
Gelmez kenara hīç miyānuñ ḫayāl ile
Olmaz ḫayāle yoḳ yire dikḳat ne fāʾide

VII.

Peyġule-i hecrde dil-i ʿışḳuñla diñlenür
Şām u ṣubḥ terennüm-i[2557] derdüñle diñlenür
Aheng-i[2558] āh naġme-i[2559] şevḳuñla diñlenür

[2553] zebāne: Żamm yāḫūd feṯḥ ile şuʿle-i bālā-rev-i nār.
[2554] verhem: Suḫt ve dürüst süḫan.
[2555] Let: Urmaḳ, darb gibi.
[2556] Bārīkter: Mübālaġa ince.
[2557] terennüm: Āvāz eylemek.
[2558] Āheng: Mevzūn āvāz u sāz.
[2559] naġme: Ṣavt u ṣavt-ı ḥasen.

El çekme ḳ’āsitin-i[2560] melālüñle diñlenür

Dil ḫānesinde şemʿ-i muḥabbet ne fāʾide

VIII.

Ṣūfiye ṣorma bilmez o ʿışḳuñ edeblerin

Bī-gānegān bilmiyor ʿışḳuñ edeblerin

Ṣor āşinā-yı derde o ʿışḳuñ edeblerin

Zāhid ne bile meclis-i ʿışḳuñ edeblerin

Çünkim müʾessir olmaya ṣoḥbet ne fāʾide

IX.

ʿArẕ-ı cemāl-i yār seʿādet didükleri

Ceẕbe-fezā-yı ʿışḳ-ı hidāyet didükleri

Yek-naẓradur **Rıżā** o ʿināyet didükleri

ʿĀlemde vaṣl-ı yār idi devlet didükleri

Yār olmadı çün **Aḥmed**’e devlet ne fāʾide

[162b]

537.

Taḫmīs-i Naʿt-ı Şerīf Seyyid Ḥākim ʿAleyhi Raḥmeti’l-Ġanī[2561]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

Varım olsun o şeh-i menbaʿ-i envāre fedā

Zülf-i müşgīn dil-āvizde yektāre fedā

Tūtiyā maḥż-ı gubār-i ḳaddim yāre fedā

Dil u cānum o ḳamer-şaʿşaʿa-ruḫsāre fedā

Olsun ol niçe mihre niçe meh-pāre fedā

II.

ʿĀlemüñ cümlesine oldı ẓahr u mesned

Dergeh-i ḫāṣī penāgeh zi-ezel tā-be-ebed

Zāt-ı pākeş heme-rā ʿayn-i hidāyet sermed[2562]

Nice biñ şāhid-i ervāḥ kirāmi-i ebed

Mazḫār-ı luṭf-ı Ahmed-i Muḫtār’a fedā

[2560] āsitin: Gönlek ve entārī gibilerüñ yeñ dirler.

[2561] Taḫmīs-i Naʿat-ı Şerīf Seyyid Ḥākim ʿAleyhi Raḥmeti’l-Ġanī (?). *Hâkim’e* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilememiştir.

[2562] sermed: Dāʾim ve hemīşe ve peyvest.

III.

Ve’d-duḫa vech-i ḳasīm[2563] ẕāt-ı kerīm biñ kerīm

Hale-i māḥ-i duraḫşānī dū-gīsū-yı vesīm[2564]

Oldı ḫaṣṣīṣi[2565] dū-ferḫāle[2566] dilā ṭiyb-i şemīm

Bū-yı aʿṭāfını bir kerre eger ḳoḳsa nesīm

Nefḫesin itmeye biñ ṭabla-i ʿaṭṭāre fedā

IV.

ʿĀrifān naḳş ider esrārını levḥ dile dek

ʿĀşıḳ ol kim ide teʾṣīr-i muḥabbet dile dek

Merḥabā tīr-i mevvedet irişe tā dile dek

Sīnemüñ yāreleri işlese cān u dile dek

Merhem urmazsa dil u cānuma ol yāre fedā

V.

Ḥasret-kūy-ı viṣālüñ ile heymān göñlüm

Lezzet-i ʿışḳuñla oldı leb-ā-leb göñlüm

Sevgüñü reh-ber-i Ḥaḳ bildi **Rıżā-cū** göñlüm

Heves-i kākül-i müşkīñle düşdi göñlüm

Eyle gel **Ḥākim** āvāre gibi bir tāre fedā

538.

Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu’llāhi ʿAleyh[2567]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

Bāʾ-i yümn-ārā-yı celāl ü şāne itdüm ibtidā

Ḳufl-i genç-i ḥazreti Ḳurʾān’a itdüm ibtidā

Feṭḥ-i bāb-ı zī-şeref sulṭāna itdüm ibtidā

Ṣad-dünbāl hümā ʿunvāne itdüm ibtidā

Medd-i bismi’llāh ile dīvāne itdüm ibtidā

II.

Taḫt-i bāda noḳṭa-i yektāye baḳ remzīnesi

[2563] ḳasīm: Güzel yüzlü.
[2564] vesīm: Be-maʿnā hu ve nişānlanmaḳ maʿnāsına.
[2565] ḫāṣṣīṣ: Ḫāṣīyet maʿnāsına.
[2566] ferḫāl: Gīsūdır.
[2567] Taḫmīs-i Ġazel-i Velehu Raḥmetu’llahi ʿAleyh (?). *Hâkim’e* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilememiştir.

Elf-i remz-i sırr-ı vāḥdet ḳalb-i ṣāf āyīnesi

ʿĀrifuñ el-ḫaḳ bu sırra göñlüdür gencīnesi

Sırrını ḥall itmeyen her sīnenüñ gencīnesi

Metn-i rāz-ı nüsḫa-i ʿirfāna itdüm ibtidā

III.

Eyleyüp ṣayyād-ı fikrim ṣayd-ı āḫū-yı ġazel

Ṣayd-ı ġazalān-ı[2568] ġazeldür baña luṭf-i Lem-yezel

Ṣanʿat-i nuẓemā-veri ögretdi üstād-ı ezel

Her ġazel bir āhū-yı hāmūn-i fikretden güzel

Sāḥa-i feyż-i ġazālistāne itdüm ibtidā

IV.

Besmeledür cāmiʿ-i esrār-i Ḳurʾān-ı mubīn

Besmele ile keşf olur envār-ı Rabbü'l-ʿālemīn

Besmeleyle oldı ġālib enbiyā vü murselīn

Maḳtaʿ u maṭlaʿda sırr-ı evvelin u āḫirīn

Dürc olınmış zübde-i beytāne itdüm ibtidā

V.

Çün medenk[2569] oldı zebān-ı şaʿiri genç-i dile

Vāyedār-ı cevher-i elṭāf olur genc-i dile

Feyż-i Bārī'dür suḫen-dāni **Rızā** çünkim dile

Nefḫa-i ġayb armaġanıdur suḥān-i **Ḥāḳim** dile

Neşr-i enfās dem-i Raḥmān'a itdüm ibtidā

[163a]

539.

Taḫmīs-i Ġazel-i Ṣābit Der-Taḥmīd Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[2570]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Şükür hezār el yaḳ o Mennān'e ibtidā

Bī-ḥad ṣenā vü midḥat o Sübḥāna ibtidā

El-ḥak ki tāb[2571] virdi suḥen-dāna ibtidā

[2568] ġazalān: Cemʿ-i ġazāl.
[2569] medenk: Anaḫtar.
[2570] D. (G. 1); Karacan, Sâbit Dîvânı, s. 418.
[2571] tāb: Ḳudret u ṭaḳat.

Ḥamd ü sipās ü minnet o sulṭāna ibtidā

Tevfīḳ virdi bendeye dīvāna ibtidā

II.

Balā-yı naẓme ġāyet aḥsendür eylesem

Zīver-fezā-yı şiʿr olur ensebdür eylesem

ʿUnvān[2572]-ṭırāz-ı[2573] naẓm olur aṣvebdür eylesem

Dībāce-i suḫende münāsibdür eylesem

İsm-i Celāl-i ẕātile ʿunvāna ibtidā

III.

Yektā-yı Girdkār u Ḫudā lā-şerīke leh

Perverdigār-ı ʿālem odur lā-şerīke leh

Her ne dilerse faʿil odur lā-şerīke leh

Allāhü Rabbüñā aḥadün lā-şerīke leh

ʿUnvān budur ṣaḥīfe-i ʿirfāna ibtidā

IV.

Her ān u demde cümle-i ʿālem tanıḳ virür

Birligi ile ḳudret u şāne tanıḳ virür

Varlıġına nuḳūşın cihān hep tanıḳ virür

Ol pādişeh ki bir ḳulına istese virür

Bu şeş-cihātı altılı bir dāne ibtidā

V.

Taḫmīs-i penc beyt olur zād-ı aḫiret

Taḫmīs-i ümīdim oldı *Rıżā* zād-ı aḫiret

Oldı sıḳāṭe[2574] çīni yedüm zād-ı aḫiret

Ṣābit bu penç beyti ḳılup zād-ı aḫiret

Ḫams-i mübārek ile ider ḫᵛāna ibtidā

540.

Taḫmīs-i Ġazel-i Naʿt-Eṣer Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[2575]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün

I.

[2572] ʿunvān: Ser-nāme vu be-maʿnā ibtidā vu vaṣf.
[2573] ṭırāz: ʿİlm u ʿalem cāme ve tamġa.
[2574] sıḳāṭe: Ḫurde-i nān ki sofradan düşer.
[2575] D. (G. 2); Karacan, Sâbit Dîvânı, s. 417-418.

ʿÖmrüm ol pādşeh-i kişver-i envāre fedā
Varım ol sürūr-ı maḥbūb-ı keremdāre fedā
Hesti-i ʿālem-i imkāne o meded-kāre fedā
Cānum ol nāz ber-efrāşte dildāra fedā
Yaʿni maḥbūb-ı Ḫudā Aḥmed-i Muḫtār'a fedā

II.

Müşgsā zülfüñün ʿuşşāk bilür ḳıymetini
Nutḳ-ı pākī yine Cibrīl bilür ḳıymetini
Mübtelā-yı reviş-i nāzı bilür ḳıymetini
Nefḥa-i ḫulḳınuñ ʿaṭṭār bilür ḳıymetini
Şemmesin aldı idüp ṭablayı bāẕāra fedā

III.

Zülf-i pākine toḳunmasa ṣalındurmaz idi
Mübtelā-yı miḥen şīve-i Ḥaḳ olmaz idi
Taʿn dostun u aʿdāyı daḫı görmez idi
Tār-ı müşgīnesi Manṣūr'ı ṣalındurmaz idi
Ṣaḫne-i ʿışḳı ṣalındurdı idüp dārā fedā

IV.

Lāyıġın bulsa gerek kim ki mūġāyır oldı
Vāye-dārı der-i luṭfuña ḳul olanı buldı
Emrini kim ki ṭutup gitdi selāmet buldı
Çün Nesīmī edeb-i şerʿe muḫālif esdi
Lā-cerem postunı aldurdı idüp yāre fedā

V.

Ẕerre-i ʿışḳı ziyā-baḫş-ı cihānda ṣābit
Cürʿa-i feyz-i hema dil-beri muḫyi ṣābit
Rū-siyeh bende **Rıżā** bāb-ı şefāʿat ṣābit
Cām-ı laʿlüñden umar feyż-i şefāʿat **Ṣābit**
Ḳoya bir ḳase-i Kevṣer o güneh-kāra fedā

[163b]

541.

Taḫmīs-i Ġazel-i Naʿt-ı Şerīf-i Belīġ ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī[2576]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʾūlün

I.

Müşkīn-i siyeh-tāb-ı dü-ferḫāl-i Muḥammed
Būyā-yi ʿışḳ olmada ferḫāl-i Muḥammed
Tā ʿarşa ebrdur būy-ı dü-ferḫāl-i Muḥammed
Ṣolmaz ebedī sünbül-i ferḫāl-i Muḥammed
Cennet gülidür tāze ruḫ-ı āl-i Muḥammed

II.

Ḥayrān dilā dīde-i cān cevr-i cinānuñ
Çün merdümek-i ceşmi degül mi nübeʾanuñ[2577]
O ḥabbeye Ādem yā niçün virdi cinānuñ
Beñzer Ḥacerü'l-Esved'ine Ḳaʿbe-i cānuñ
Ser-levḥa-i rūyında siyeh ḫāl-i Muḥammed

III.

Tūtīyā mı degül çeşm-i ʿalīl dil ü cānuñ
Ḫāk rehi bi'illāh o maḥbūb-ı Ḫudā'nuñ
Maʿşuḳ-ı Ḫudā dil-ber-i yeḳtāsı cihānuñ
Yüz sürmez idi secde ile ḫākına ānuñ[2578]
Bu rūy-ı zemīn olmasa pā-māl-i Muḥammed

IV.

Maḥv itdi celālet ile ṭuġyānī-i küfrüñ
Maḥv itdi ʿanūdān-ı gurūh-ı küfrüñ
Maḥv itdi daġal-zāde-i[2579] cehlīn-i küfrüñ
İdbārı görindi milel-i ẓulmet-i küfrüñ
Pertev viricek gün gibi iḳbāl-i Muḥammed

V.

Ṣad-şevḳle Cibrīl-i Emīn cümle melekden
İnerdi güşāyende cenāḥ-ı ṣavb-ı felekden

[2576] "Der-Naʿt-i Seyyid-i Kāʾinat ve Bihi Nestaʾinü ʿAleyhi Efzālü's-Ṣalavāt" başlığı ile Dîvân'da yer almaktadır. D. (N. 1); Demirel, Belîğ Dîvânı, s. 443.
[2577] nübeʾā: Cemʿ-i nebīdir.
[2578] Yüz sürmez idi secde ile ḫākına ānıñ T.: Yüz sürmez idi pāyine secde ile Ādem D. (K. 1/III.); Demirel, Belîğ Dîvânı, s. 443.
[2579] daġal-zāde: Ḥarām-zāde.

Eylerdi naẓar der-köhne süḫan felekden
Būs itmege nevbet mi deger ins ü melekden
Ḫāke sürinür dāmen-i iclāl-i Muḥammed

VI.

Hem-tāsını götürmedi ʿālemlere taḳdīr
Dergāhında ḳıldı manāż-ı[2580] cümleye taḳdīr
Ḫuddām neyde ḳıldı bir periştehleri taḳdīr
Virmezdi cilā āyīne-i bīnişe taḳdīr
Olmasa eger maẓhār-ı timṯāl-i Muḥammed

VII.

Ḫurşīd-i cihān-tāb gibi ola mı encüm
Ḳandīl ile meh-tāb-ı dilā eyle tefehhüm
Taḫḳīḳa çalış mihri hemān eyle taʿallüm
Ḫurşīd-i münevverden alur pertevi encüm
Ḥālet virür erbāb-ı dile ḥāl-i Muḥammed

VIII.

ʿIşḳ ile döner tā-ebed öyle nüh-eflāk
Mihr ü mehv encüm ile dönmekte nüh-eflāk
Hū ḥayy ile meşġūl ẕikr-i devr-i nüh-eflāk
Gök ḫırḳa giyüp tekye-i ʿışḳında nüh-felek
Olmış ezelī şevḳle abdāl-ı Muḥammed

IX.

Bulur ebedī kār-ı kerem-māye revāyiş
Āṯār-ı maḳalāt-ı ḥikem-vāye revāyiş
Çün kan-ı hidāyet hema āṯārı revāyiş
Bāzār-ı cihān içre n'ola bulsa revāyiş
Ḫāliş ẕeheb ü fidda gibi ḳāl-i Muḥammed

X.

Biñ-Meryem-i pākize-nihād rūḥ-ı İlaḥī
Ervāḥa eb ol ekrem-i maḫlūḳ-ı İlaḥī
Bes ze-ān benām-ı Ahmed-i maʿşūḳ İlaḥī
ʿİsī-i nebī gerçi olup rūḥ-ı İlaḥī

[2580] manāż: Melāẕ gibi.

Maḥbūb-ı Ḫudā ẕāt-ı pür-efżāl-i Muḥammed

XI.

Her neye ki mālik ise ṣādıḳ ola ʿāşıḳ
İtmez mi fedā sevdigüñe ṣıdḳla ʿāşıḳ
El-ḥaḳ ki revā varını bezl eyleye ʿāşıḳ
Maḥbūbına itmez mi fedā rūḥını ʿāşıḳ
Bundan bilinür rütbe-i iclāl-i Muḥammed

XII.

Dārātla[2581] şāh olmadan ʿindimde eʿazdür
Dest-res-i genc olmadan ʿindimde eʿazdür
Devletle be-kām olmadan ʿindimde eʿazdür
Sulṭān-ı ciḥān olmadan ʿindümde eʿazdür
Ferrāşī-i mātem-kede-i āl-i Muḥammed

[164a]

XIII.

Ez ʿarş-ı berīn tā ḳi ẓuhūrāt-ı ʿanāṣır
Tezyīn-i mevalīd-i ṣelāṣe ile zevāhir
Hep feyẓ-rübā oldı mevādīle meẓāhir
Remz eyledügüm kim mādde-i çārʿanāṣır
Ḫāk-i ḳademi oldıġına dāl-i Muḥammed

XIV.

Aṭīb iki gīsū-yı mübārek iki perdür
Cebrīle hemān ġıbṭa-fezā ol iki perdür
Ṣad-şevḳle o ucmaġa muʿayen ol iki perdür
Uçmaġa sezā tāʾīr-i rūḥa iki perdür
İsm-i Ḫaḳ ile nām-ı pür-iclāl-i Muḥammed

XV.

Ol kimsede ḫaḳḳı ola ṣıdıḳla cūya
Luṭf-ı Ḥaḳ olur aña *Rıżā* bedraḳa zīra
ʿIşḳ ile irer maṭlaba her dil-şode[2582] ammā
Ser-menzīle vāṣıl olur elbet de **Belīġā**

[2581] dārāt: Kerr u ferr-i eṣvāb-ı iḥtişām u ālāt-ı ḥaşmet ve ḫadem u nejvet ve sāmān.
[2582] dil-şode: ʿĀşıḳ ışṭılaḥı.

Her kim ki ola reh-rev-i dünbāl-i[2583] Muḥammed

[165b]

542.

Taḫmīs-i Naʿt-ı Niyāz Meʿāl-i Sürūr-ı Āl-i Ẓī-şān-ı Ehl-i Beyt Selāmu'llāhi ʿAleyhi ve ʿAlā Ālihi'l-Kirām Ecmaʿīn[2584]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Fermāñ-revā-yi mülk-i vilāyet idüp seni

Mirʾāt-ı nūr-ı aḳdese Ḥaḳ eyledi seni

Kān-ı seḫā vü menbaʿ-ı şefḳat idüp seni

Şāhā zi-luṭf eger naẓari sū-yı mākini

Derd-i dil-şikeste-i mā-rā dū-akini

II.

Sen maẓharü'l-ʿacāyib-i esrār yā ʿĀli

Sen muḳtedā-yı ümmet-i merḥūma yā ʿĀli

Küḥl-i ʿüyūn-ı ḫāk-ı rehūñ oldı yā ʿĀli

Çeşm-i ümīd-i mābetū dārum yā **ʿĀli**

Tā rūz ḥaşr-ı gūşe-i çeşmi be-mākini

III.

Ruḫsā-yı bāb-ı luṭf-*ı* **Rıżā-cū**-yı derd-mend

Çün nāmdāş oldı velī Ḳanberüñ menend

Bizler gedā-yı bāb-ı şefāʿat-niyāz-mend

Pīrim u nā-tuvān u żaʿīfim u müstemend

Behr-i Ḫudā ki ḥācet pīrān-ı revā-küni

543.

Taḫmīs-i Naʿt-ı Şerīf Niyāz-ı Redifī Esʿad ʿAleyhi Raḥmeti'ş-Şamed[2585]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

I.

Ey menbaʿ-i raḥmet hema-rā künte beşīrā

V'ey şāh-ı rüsūl tuşt be-īşān emīrā

[2583] dünbāl: Yoluñ izi murāddır.

[2584] Taḫmīs-i Naʿt-ı Niyāz Meʿāl-i Sürūr-ı Āl-i Ẓī-şān-ı Ehl-i Beyt Selāmu'llāhi ʿAleyhi ve ʿAlā Ālihi'l-Kirām Ecmaʿīn (?). Başlıklı Tahmîs'in mahlası 2. bendin zemin şiirinde geçmektedir.

[2585] "Es'ad mahlaslı bu zemin şiir Dîvân'da bulunmamaktadır." bkz. Doğan, "Es'ad Efendi Dîvânı."

Bā-ḫulḳ-i ʿaẓīm ḫatm-i rüsūl tüst münīrā

II.

Nūruñla yaratıldı hezār-ʿālem u ādem

ʿIşḳuñla cihān içre diri ʿālem u ādem

Muhtāc saña her ne ki var ʿālem u ādem

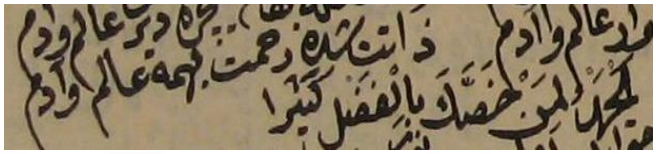

III.

Ey kān-i şebāḥat seni ḥaḳ eyledi emlaḥ

Sen nūr-ı cemāliyle olup cümleden emlaḥ

Hem-tā saña maḫlūḳ degüldür ki sen emlaḥ

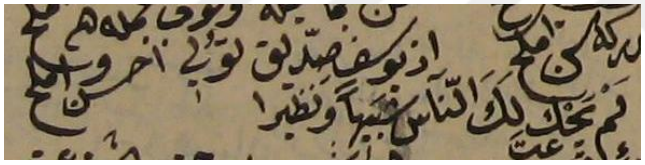

IV.

Maḫsūs saña şāhi-i iklim-i şefāʿat

Dergāhuñı çün eyledi Ḥaḳ cāy-ı şefāʿat

Kāfī ümeme ẕerre ḳadar olsa şefāʿat

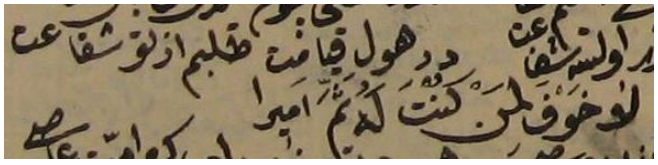

V.

Ümmīdüñi kesmez ümemüñ olsa da ʿāsi

Hep ḥalḳa-zen-i bāb-ı kerem ümmet-i ʿāsi

Muḥtāc **Rıżā** merḥamete çāker-i ʿāsi

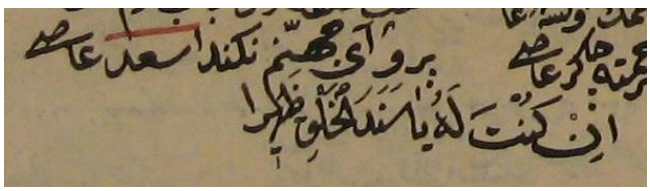

[166a]

544.

Taḫmīs-i Naʿt-ı Şerīf-i Seyyid Vehbī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī[2586]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

Hep bende ḳıldı saña Ḫudā çün melekleri
Ḫuddām-ı dergehüñ ola āḥrā melekleri
ʿIşḳuñla döndirür bu direksiz felekleri
Āşüfte itdi ḥüsn-i cemālüñ melekleri
ʿIşḳuñ biri birisine ḳattı felekleri

II.

Nūruñdan oldı muḳtebes enfās-ı ʿĪsevī
Ol demle oldı bāhir iʿcāz-ı ʿĪsevī
Feyżüñ ʿaṣāyī eyledi suʿbān-ı Mūsevī
Olur der-āstīn yed-i beyżā-yı Mūsevī
Teşmīr eyledükce o sīmīn bilekeleri

III.

Bulur cezā-yı lāyıġın aʿdā ki dekk ide
Bed-kīş[2587] ʿutill-i şaḫṣ-ı zenīm[2588] gibi ceng ide
Bulmaz felāḥ soñuñı her kim ki fekk ide
Tīg-i ḳazā çü noḳṭa-i bī-cāy ḥaḳḳ ide[2589]
Saña ḫiyānet ile baḳan merdümekleri

IV.

Dergāh ʿizzetinde sezā aṭlas-ı felek
Ṭonluḳ biçilse ḳullarına aṭlas-ı felek
Lāʾiḳ semend-i luṭfına cull aṭlas-ı felek
Olurdı ferş-i rāh saña aṭlas-ı felek
Olmasa ger nücūm ile ẓāhir benekleri

V.

Beñzi ṣarardı māh görince cemālüñi
Elde fenārı her gice arar cemālüñi

[2586] *"Naʿt-ı Ḥabīb-i Ḫudā ʿAleyhi's-Selām"* başlığı ile Dîvân' yer almaktadır. D. (N. 2). bkz. Dikmen, Vehbî Dîvânı, s. 4-5.
[2587] Bed-kīş: Bed-meẕheb yaʿnī dalālet ehli ve bed-aṣıl ʿUtul-i ekūl ve ġalīẓ ve baḫīl ve menūʿ.
[2588] ẕenīm: Leyīm ki şefī ve baḫīl ve bed ḫūy.
[2589] ide: ider D. (N. 2/III.); Dikmen, Vehbî Dîvânı, s. 4.

Ḫūrşīde tāb virdi görince cemālüñi

Ṣanma şafak görince fürūġ-ı cemālüñi

Mihrüñ ṭutışdı nār-ı ḥasedle etekleri

VI.

Oldı manāż cümleye Şāh-ı Risālet'üñ

Raḥmet-meʾāb-ı bāb o Şāh-ı Risālet'üñ

Kesmem **Rıżā** ümīdi Şāh-ı Risālet'üñ

Vehbī derinde Ḥażreti Şāh-ı Risālet'üñ

Ḫāşā ki ümmetüñ ola żāyiʿ dilekleri

545.

Taḫmīs-i Naʿt-ı Şerīf-i Yümn-Redīf-i Besmele Nāẓımeş Kānī ʿAleyhi'r-Raḥmeti'llāhi'l-Ġanī[2590]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Ne heybetdür[2591] naẓar ḳıl şevket-i ẕī-şān-ı bi'smillāh

Ne ʿizzetdür mehābetle cemīl-i ʿunvān-ı bi'smillāh

Ẕihī zīver-dih-i tāc-ı ser-i Ḳurʾān bi'smillāh

ʿAlem ḳaldursa bir yirde ḳaçan sulṭān-ı bi'smillāh

Olur lāhūtiyān ārāyiş-i dīvān-ı bi'smillāh

II.

Oḳundukca olur kerrūbiyān[2592] ṣad-şevḳ-ı bāl-efşān[2593]

Heme ervāḥ[2594] olurlar revḥını ṭuyınca bāl-efşān

Ne dem Sidre-res olsa şemmesi Cibrīl bāl-efşān

Olur ṭāvūs-ı ḳudsī evvelīn menzilde bāl-efşān

Ne rütbe mürtefiʿ dür āşiyān-ı şān-ı bi'smillāh

III.

Oḳunduḳca riʿāyetle virür ḫ̆ānendeye selvet[2595]

Ezelden tā ebed oldu raʾet cümleye raḥmet

[2590] Bu zemin şiir Dîvân'da "Der-Vaṣf-ı Besmele-i Şerīfe" adlı başlığı ile geçmektedir: D. (N. 1). bkz. Yazar, Kânî Dîvânı, s. 201.

[2591] Heybet: ʿAẓamet, şevket, celālet ve ġālibiyet.

[2592] Kerrūbi: Melāʾiki-i muḳarrebun.

[2593] bāl-efşān: Ḳanad açmaḳdan ʿibāretdir. Iṣṭılāhi.

[2594] Revḥ: Rāḥat ve maʿnā şemm u nesīm u ṭayyib ve raḥmet.

[2595] selvet: Şādlıḳ ve iyilik.

O camiʿ dür heme envār-ı Ḳurʾan'ı ki bi'l-izzet
Hezārān Sidre zīr-i sāyesinde buldılar rifʿat
Anuñçün lā-mekān oldı serā-būstān-ı bi'smillāh

IV.

Görür elbetde her emrüñ fütūḥın olsa muʿtādı
Medeng[2596] oldı kilīd-i fetḥ-i ġayba eyle ıṭrādı[2597]
Bilürler Sidre-sādur sāyesin ol serv-i āzādı
Degül mi gülşen-i naẓm-ı mübīnüñ serv-i āzādı
Ḫaṭṭ-ı āzādı oldıysa n'ola ʿunvān-ı bi'smillāh

V.

Muḥabbetle riʿāyet eyleyenler rifʿat ü şānın
Füyūẓāt-ı İlāhī çoḳ bilürler ẕikr ile şānın
Dū-dest-i ışḳla[2598] ṭut dāmen-i pākın ʿulūvv-ı şānın
Boyun egdi görince naḫl-i Ṭūbā rifʿat ü şānın
Didi *ṭūbā-leke*[2599] ey şāh cihān-gerdān-ı bi'smillāh

[166b]

VI.

Keşīde ḫaṭṭı gūyā reh-nümā rāst-i nümāsından
Müdāma reh-revā ne gösterür rāhī Ḫudāsından
O ḫaṭṭuñ ṭoġru yolı sālik ol dāʾim verāsından
Ṣırāṭ-ı müstaḳīmi añla ḫaṭṭ-ı istivāsından
Varur Allāh'a ṭoġrı menhec-i[2600] āsān-ı bi'smillāh

VII.

Kenār u ḳaʿrı yoḳ deryā bil el-ḫaḳ raḥmetu'llāhi
Ki ġālib-i ḳahra dāʾim bī-nihāye raḥmetu'llāhi
Ümīdin kesme ey ʿāciz ḫayāl it raḥmetu'llāhi
Gör anda nükte-i *lā-taḳnaṭū min-raḥmetu'llāhi*[2601]
Nice nezdīkdür Allāh'a baḳ Raḥmān-ı bi'smillāh

[2596] Medeng: Miftāf.
[2597] ıṭırād: Biri birine tābiʿ olmaḳ.
[2598] Nüsḫa: *"Işḳ ile iki ṭurh ile"* şeklinde derkenârda geçmektedir.
[2599] ṭūbā-leke : "Ne mutlu sana, devlet ve saadet sana, Tûbâ sana!"
[2600] menhec: Yol ṭarif dirler.
[2601] De ki: Ey kendilerinin aleyhine aşırı giden kullarım! Allah'ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin. Şüphesiz Allah, bütün günahları affeder. Çünkü O, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir." (Zümer: 39/53).

VIII.

Bulurlar reh-ber-i rāh-ı hūdā üftādegān āḫir
İrişür ehl-i derde ʿavn-i Bārī bī-gümān āḫir
Ṭutanlar dāmen-i ʿışḳı murādına resān āhir
Raḥīmuñ luṭfına maẓhar olur dāmen ṭutan āḫir
Raḥīm ile muṭarraz[2602] oldı çün dāmān-ı bi'smillāh

IX.

Bitirür seng-i ḫārada gīrān-māye dür-i ḫoş-āb[2603]
İder teʾsīr-i feyżīde sühā-yı[2604] māh-ı ʿālem-tāb
Sür-āb-ı baḥr ider baḥr-ı leṭāfetle dilā āb
İder ḫūrşīdi ẕerre ẕerreyi ḫūrşīd-i ʿālem-tāb
Niḳāb-endāz-ı nāz oldıḳca ḥüsn ü ān-ı bi'smillāh

X.

Miṯāl-i seyf-i bāṭın düşmenāna olmada ḥāsım[2605]
Olur Kerrār-dil ḫayber-güşā-yı nefsine ʿāzim
İrür tā ʿarşa ʿaksi berḳ teʾṯīri ānuñ dāʾim
Burāḳ-ı berḳ-tāz-ı ʿaḳlı yarı yolda ḳor dāʾim
ʿİnān-ı himmete ʿışḳ eylese yek-rān-ı[2606] bi'smillāh

XI.

İder keşf-i dü-cāy-ı ḳasveti bedr-i saʿādetdür
Furūġ-efzā-yı bezm-i ʿāleme ʿayn-ı ʿināyetdür
Şuʿā-yı enfüsīdür ḥāsın[2607] burc-ı celāletdür
Żiyā-yı şemʿ-i vaḥdet meşʿal-i rāh-ı hidāyetdür
Ser-ā-pā nūrdur āyīne-i raḫşān-ı bi'smillāh

XII.

İdüp icād-ı ʿışḳ raḥmetiyle cümle ekvānı
Mükerrem ter yaratdı ḫalḳ içinde nevʿ-i insānı
Rıżā virdi göñül irḥam *İlāhī ente sübḥānī*[2608]

[2602] muṭṭaraz: Nişānlı ve tamġalı.
[2603] dür-i ḫūş-āb: Laṭīf u abdār. Beyāz inci.
[2604] sühā: Eṭrāf-ı ḳamerde ḫurda yıldız.
[2605] ḥāsım: Kesici.
[2606] yek-rān: Esb-i mümtāz.
[2607] ḥās: İsm-i ḳamer.
[2608] "Lâ ilâhe illâ ente subhâneke innî kuntu mine'z-zâlimîn." (Yunus Aleyhisselam'ın Duâsı).

Degüldür münḳatıʿ ümmīdimüz Allāh'dan **Kānī**

Olaldan *kenz-i lā-yefnā-yı*[2609] raḥmet kān-ı bi'smillāh

546.

Taḥmīs-i Naʿt-ı Şerīf-i Niyāz-Redīf Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[2610]

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

I.

Melāʾik ravżaña cārū-gūşādur yā Resūla'llāh

Bilürler kim naẓargāh-ı Ḫudā'dur yā Resūla'llāh

Şerefde ʿarş-ı ʿālādan ʿulādur yā Resūla'llāh

Ġubārı ravżanuñ kuhl-i cilādur yā Resūla'llāh

Gözümde ḫāk-i kūyuñ ṭūtiyādur yā Resūla'llāh

II.

Cemālüñ yād idince āb-ı çeşmüm eylerüm çoḳ neşir

Şeh-in-şāh'a niyāzımdur ki sāyeñde ḳuluñ ḳıl ḥaşir

Ḥaḳīḳatce naẓarda ẕerre-i nūruñ degüldür bedir

Cebīnüñ sūre-i *ve'ş-şems*[2611] sīneñ maṭlaʿ-ı *ve'l-fecr*[2612]

Ṣaçuñ *ve'l-leyl*[2613] yüzüñ *va'ḍ-ḍuḥādur*[2614] yā Resūla'llāh

III.

Dönerler ʿışḳuñ ile nüh felek dāʾīm umurlar çarḫ

Senüñ nūruñladur maṭlaʿ-firūz u āfitāb-ı çarḫ

Her ayda müstafīż-i feyż-i nūruñ māh-tāb-ı çarḫ

Şeb-i miʿrācda naʿl-i şerīfüñ naḳşın almış çarḫ

Biri meh birisi mihr-i semādur yā Resūla'llāh

[167a]

IV.

Ḫaṭuñdan olmasaydı bū-rübā olmazdı misk-i eẕfer[2615]

Ṣabā taḥrīk-i gīsū itmese sünbül olur mı ter

Ḳaḫvesin almasa ḫālüñ bulur mı ḫāṣīyet-i ʿanber

[2609] "Bitmez, tükenmez hazine." (Hadîs-i Şerîf).

[2610] Bu zemin şiir Dîvân'da "Naʿt-ı Şerīf-i Ḥażret-i Server-i Kâʾināt ʿAleyhi'ş-Şalātü ve't-Taḥiyyāt" adlı başlıkta yer almaktadır: D. (N. 4); Yazar, Kânî Dîvânı, s. 204-205.

[2611] ve'ş-şems: "Güneşe ve onun aydınlığına andolsun." (Şems: 91/1).

[2612] ve'l-fecr : "Yemin olsun fecre." (Fecr: 89/1).

[2613] ve'l-leyl : "(Ortalığı) bürüdüğü zaman geceye andolsun." (Leyl: 9/1).

[2614] va'ḍ-ḍuḥā: "Andolsun kuşluk vaktine." (Duhâ: 93/1).

[2615] eẕfer: Ẕiyāde ḳaḫvelü ḫāliş dimek.

Şemīm-i çīn-i zülfüñ şemmesidür müşg ile ʿanber
Anuñçün müşge teşbīhi ḫaṭādur yā Resūla'llāh

V.

Yüzüme perde ʿiṣyānum ki mānīʿ-i ḥālüm ʿilāna
Şefāʿat-kānisi li'llāh kerem ḳıl ehl-i ʿiṣyāna
Raḥīmā yüzüm aldum ele geldüm bāb-ı iḥsāna
Ne yüzle varayum yüz virmez iseñ bāb-ı raḥmāna
Yüzümde rū-siyehlik rū-nümādur yā Resūla'llāh

VI.

Müyesser olur ise çehre-sāye ravża-i pāke
Sipeh-rūyum aġardur sürebilsem ravża-i pāke
Sürūşān sürmege ārzu-keşāndur ravża-i pāke
Ġubārum rūzgār itmezse semt-i ravża-i pāke
Dem-i maḥşerde de işüm hevādur yā Resūla'llāh

VII.

Ne baḫtdur noḳṭaveş olsa ṣevābum […] defterde
Maḥallī ḳaldı mı bilmem ḳonulmaḳ noḳṭa defterde
Benüm gibi ṣevāb-kārī-i müflīs var mı defterde
O deñlü mücrimem ẕerre ṣevābum varsa defterde
Ya sehv-i ḳātibān ya iftirādur yā Resūla'llāh

VIII.

Olup ruḫsārı ḫāk-i dergehüñ ṣad-ʿacz ile şāhā
Ḳapuñdur iki ʿālemde melāẕ-ı ümmetüñ ḥaḳḳā
Veliyyü'n-niʿmet-i ʿālem kerīm biñ kerem-baḫşā
Egerçi dāmen-i *lā-taḳnaṭū*[2616] der-destdür ammā
Yine her ḥālde ümmīdüm sañadur yā Resūla'llāh

IX.

Bu ʿabd-i ʿācizin rūz-ı cezāda eyleme mahrum
Ḳuṣūrum ḥadden aşmışdur ki defterde heme mersūm
Şefāʿat mülkinüñ fermān-revā dādār iseñ maʿlūm
O deñlü luṭfuña ümmīd-vārum ḫavf olup maʿdūm

[2616] "De ki: Ey kendilerinin aleyhine aşırı giden kullarım! Allah'ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin. Şüphesiz Allah, bütün günahları affeder. Çünkü O, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir." (Zümer: 39/53).

Zebāna her gelen ḥarf-i recādur yā Resūla'llāh

X.

Kenūd-ı[2617] nefsime uydum amān şāhum amān gerçi
Rehā-fermān be-ḥaḳḳ āl-i beyt ʿācizim gerçi
Düşüren varṭa-i ẕenbe beni mekkāredür gerçi
Derūnum ẕikr ü fikr-i ḥażrete bīgānedür gerçi
Niçe bī-hūde fikre āşinādur yā Resūla'llāh

XI.

Heveskār-ı ṭabīʿat rākib-i yek-rān-ı[2618] ʿişyāndur
ʿİnān-rīz-i hevesle ṣaḥn-ı ʿişyānda şitābāndur
Görince hey hey bizim hevā-yı ḫaṭve-[2619]cünbāndur
Reh-i mescidde süst ü nā-tüvān üftān u ḫīzāndur
Ṭarīḳ-i fısḳda pek tīz-pādur yā Resūla'llāh

XII.

İrişmezse siyehkār[2620] ānuña yek-çeşme-i reʾfet
Kim eyler iki ʿālemde şefiʿā ẕerrece şefḳat
Ḫudā ḳullarına ancaḳ seni gönderdi çün raḥmet
Eger rūz-i cezāda ṣāḥib olmazsañ degül Cennet
Cehennem de baña nefret-nümādur yā Resūla'llāh

XIII.

Muḥāl olur mecal-i inkār cürme olmada dāʾim
Ümīdüm senden el-ḫaḳ ẕāt-ı pāküñdür Ebu'l-Ḳāsım
Rıżā-cū ʿabd-i ʿāṣīdür velī ʿışḳuñladur ḳāʾim
Şefāʿat suçluya dirler meẕeldür söylenür dāʾim
Ḳuluñ **Kānī** de bir mücrim gedādur yā Resūla'llāh

[167b]

547.

Taḥmīs-i Naʿt-ı Şerīf Yümn-Redīf Velehu ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī[2621]

Müfteʿilün Fāʿilün Müfteʿilün Fāʿilün

I.

[2617] kenūd: Küfrān niʿmet.
[2618] yekrān: Esb-i muṭlaḳdır.
[2619] ḫatve: Bir adım aṭmaḳ. Ḫūṭve: Adım aṭmaḳ. Ḫūṭuve: Adım. Ḫūṭuvāt: Cemʿi.
[2620] Siyehkār: Günāhkār.
[2621] "Naʿt-ı Şerīf" adlı başlığı ile Dîvân'da geçmektedir: D. (N. 15). bkz. Yazar, Kânî Dîvânı, s. 215-216.

Şāh-ı serīr-i belāġ ṣalli ve sellim ʿaleyh

Nūr-dihi şeb-çerāġ[2622] ṣalli ve sellim ʿaleyh

Hādi-i her güm-sürāġ[2623] ṣalli ve sellim ʿaleyh

Bülbül-i bāġ-ı belāġ ṣalli ve sellim ʿaleyh

Rāh-ber-i heşt-bāġ ṣalli ve sellim ʿaleyh

II.

Menbaʿ-i nūr u vūcūd kerem-i genc-i cūd

Bāẕıl u iḥsān u cūd-ı eşref-i memdūḥ-ı cūd

Esʿad-ı saʿdu's-suʿūd emced-i ḫayrü'l-vücūd

Maṭlaʿ-ı mihr-i vücūd māh-ı sipihr-i vücūd

Şāhid-i şehr-i vücūd ṣalli ve sellim ʿaleyh

III.

Laʿli miṯāl-i ẕülāl nuṭḳı leʾālī-i miṯāl

Nīst cemāleş hümāl-[2624]gerd aʿdāyīş-i lāl

Ekrem-i ṣāḥib-kemāl ẓıll-ı ẓilāl-i lā-yezāl

Perde-güşā-yı cemāl bürḳaʿ-ı rūy-ı celāl

Fihris-i her ḥāl ü ḳāl ṣalli ve sellim ʿaleyh

IV.

Kāşif-i leyl-i dücā bedr-i semā-yi ʿulā

Ecmel-i ḫayrü'l-verā emleḥ-i her ıṣṭıfā

Raḥmet-i ḫāṣ-i Ḫudā kān-ı şefāʿat-resā

Şirzime-i aṣfiyā maḥrem-i bezm-i ṣafā

Merciʿ-i ehl-i vefā ṣalli ve sellim ʿaleyh

V.

Dergeh-i ū müstenid-i […] tā-ebed

Sürme-i derd-i remed her dem ü ān zū-meded

Vāṣıfı Rabb-i eḥad ʿāşıki Ḥayy-i ṣamed

Ol zebed-i her zebed[2625] ol gül-i rūy-ı seped[2626]

ʿIşḳına di tā-ebed ṣalli ve sellim ʿaleyh

VI.

[2622] şeb-çerāġ: Bir güher-i yektā ve şaʿşāʿnīdir ki deryāda olur.
[2623] sürāġ: Yol şormaḳ.
[2624] hümāl: Naẓīr ve miṯil.
[2625] zebed: Ḳıymaḳ ve deñiz köpüġü merdā ḫāliṣ ve ṣāfdır.
[2626] rūy-ı seped: Güzīde ki müntaḫabdur.

Ḫādimi ḥūr u melek-pāye ʿulā ez-felek
Berter fażl ez-melek ʿışḳına gerdān felek
Vālih u ḥayrān melek ẕūr ile hemān felek
Mefḫar-i ins ü melek pā-be-ser-i nüh-felek
Men yeteberrā helek ṣalli ve sellim ʿaleyh

VII.

ʿĀşıḳ olan añlamış bildi bilen nūr imiş
Echel olan bilmemiş kör olan görmemiş
Ḳalble gerçeklemiş seven anı ḫoş demiş
Sāyesi ʿulvī-meniş cebhesi gün görmemiş
Ebr diyen bilmemiş ṣalli ve sellim ʿaleyh

VIII.

Hep ṣıġar u hem kiber hep şecer ü hem ḥacer
Rūz u şeb u her seḥer şems ü nücūm u ḳamer
Cümle ṭuyur-ı cān-ver her dem u an sert eser
Aḥḳar-ı nevʿ-i beşer bende-i iṯnā ʿaşer
Hep disün üçer beşer ṣalli ve sellim ʿaleyh

IX.

Dilden olur çün seviş ṭurma dilā sen çalış
Seviş ile biter iş ʿışḳ erine gel iriş
Nefsüñle ḳıl serzeniş ʿāşıḳa bu ḫūbter iş
Öyle gerekdür kiriş aña göredür diriş
Dinmese müşkildür iş ṣalli ve sellim ʿaleyh

X.

Cümle ʿavālim ḥayāt buldı anuñla ṣebāt
Muḫyī-i ḳudsī ṣıfāt āyīne-i pāk-ı ẕāt
Nūruyla pür-şeş-cihāt ola selām u ṣalāt
Sırr-ı ezel nūr-ı ẕāt maẓhar-ı cemʿ-i ṣıfāt
Melce-i cümle ʿuṣāt ṣalli ve sellim ʿaleyh

[168a]

XI.

Ol ruḫ-ı gül-gūnına ol leb-i mey-gūnına

Mihr-i hümāyınına ḥüsn-i vedd[2627]-efzūnına

Sebzi[2628]-i ḫoş-levnine ḳāmet-i mevzūnına

Leyli vü Mecnūn'ına Yūnus-ı ẕü'n-nūnına

ʿĀşıḳ-ı meftūnına ṣalli ve sellim ʿaleyh

XII.

Ẕeyl-i ʿıṭr-būyına naʿl-i gül-būyına

Pā-yı semen-būyına şāne-i şah-būyına[2629]

Bāb-ı cinān-ı būyına gerddür[2630] kūyına

Ḫāk-i reh-i kūyına lehce-i ḥaḳ-gūyına

Her bün-i her mūyına ṣalli ve sellim ʿaleyh

XIII.

Vir ḳulaġın efżala ḳılma naẓar şengele[2631]

Reh-zenādur her dile pendi **Rıżā** ṭut hele

Yād idegör heylele[2632] raḳsı vefā-günla

Ḳandeki **Kānī** güle virme ẓafer anuñla

Bir dem-i ān sergile ṣalli ve sellim ʿaleyh

548.

Taḫmīs-i Ġazelī Taḫmīs-i Beyānī Raḥimehu'llāhu'l-Ġanī[2633]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿılün

I.

Ey Kirdigār-ı[2634] ḳādīr-ı v'ey ġayb-dān-ı Ḫudā

Ey zü'l-celāl-i ġālibü'l-āḥsenü'l-ʿaṭā

Perverdigār-i ʿālem u *feʿāl-i mā yeşā*

Ey padişāh-ı ʿālem-i v'ey ḫālıḳ-ı verā

Ente'l-lezī teferredā bi'l-cūdı ve's-seḫā

II.

Yek-mūşt-i ḫāki aḥsen-i taḳvīm u dil-firīb

[2627] vedd/vüdd: Be-maʿnā ḫubb.
[2628] Sebzi: Siyeh-çerde maḥlūb.
[2629] şah-bū: ʿŪd.
[2630] gerd: Ġubār.
[2631] şengel: Reh-zen ki ḳaṭṭāʿdur.
[2632] heylele: Lā īlāhe ille'llāh dimekdür.
[2633] Taḫmīs-i Ġazel-i Taḫmīs-i Beyānī Raḥimehu'llāhu'l-Ġanī (?). *Beyânî'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.
[2634] Kirdigār: Fāʿil-i muṭlaḳ.

Ḳılduñ Ṣaffī-yi zi’ş-şeref-ġūb u dil-firīb
Ḳılduñ cemāl-i hūş-rübā ile dil-firīb
Çendīn hezār-ṣūret-zībā-yı dil-firīb
Ārī be-rūn zi-ḳaṭre-i mā-i mehin mā

III.

Rezzāḳ-i be-muʿādil u fettāḥ u bīr u bār
Muḥtāc luṭfuña heme ʿālemde her ne var
Sensin ʿumūma feyż-resān bī-ġadd u şümār
Gülhā vü lāle-hā vü reyāḥīn bī-şümār
Ez-müşt-i ġāk mīdmiyeş neşv[2635] hem-nümā[2636]

IV.

İnsān u cedde vü ṣunʿ-ı cihān āferin heme
ʿĪcād-ı kāiʾnāt u nuḳūş-ı cihān heme
Būrhān-ı ẕāt-ı ṣāniʿ-i yektā ḳadīm heme
Eflāk u ʿarş u kürsī vü levḥ ü ḳalem heme
Bā-encüm u ʿanāṣır u ʿaḳl Ḫudā-nümā

V.

Rıżvān u ġavż u kevṯer u ġılmān u necīl
Sāḳī-i kevṯerest me-rā maḳṣad-ı aṣīl
Enhār-ı çār-ı feyż-i mübārek-şode çü Nīl
Ḫūr u ḳuṣūr u cennet-i Firdevs u selsebīl
Ṭūbā vu Sidre-geşt ẕe-emr-i tū müntehā

VI.

Her ne dilerseñ emir senüñdür olur hemān
Sensin mürīd-i cümle murādāt senüñ hemān
Dermān u ʿavn u ṣavn senüñdür nihān ʿayān
Her çīzegān be-ʿaḳl-ı ne-yā yed kesī ʿayān
Ve ān derdegān dū-ān-pezīred kesī devā

VII.

ʿAbd-i siyāh-rūy-ı **Rıżā-cū**-yı rācīm
Fermān u emr her-çi me-rā-ez-tū rāżīm

[2635] Neş’e / neşv: Evvel peydā olan nesne ve be-maʿnā irtifāʿ.
[2636] nümā: Uzayıp büyümek.

Ġālib-baḫşem merḥammet it gerçi sāhīm

Her çend ḫāksān u günāhkār u ʿāṣīm

Ez-luṭf-ı ḫod be-baḫşın **Beyānī**-i ḫastarā

[168b]

549.

Taḥmīs-i Naʿt-ı Şerīf-i Beyānī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī[2637]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefʿūlü Mefāʿīlü

I.

Ey menbaʿ-i şefāʿat v'ey ġālib-i vefā

Ey ḫātem-i risālet u sālār-ı enbiyā

Ey zīnet-i serīr-i nübüvvet bā-ışṭıfā

Ey dürr-i baḥr-i vaḥdet v'ey maʿden-i seḫā

Bāşed ṭufeyl maḳdem-i tū arż hem semā

II.

Ẕāt-ı reʾūfuñ eyledi mirʾāt-ı ḫāṣ-i Ḥaḳ

Nūruñla buldı rāh-ı hüdā revişin ki Ḥaḳ

Ḳıldı vesīle cümle īcād seni Ḥaḳ

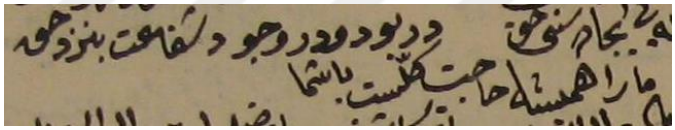

III.

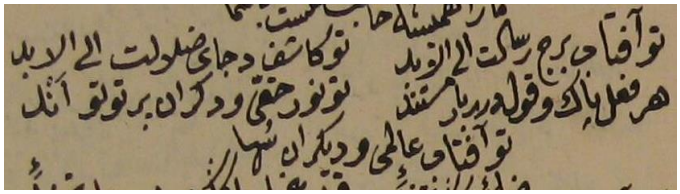

IV.

Āḥrā derūd ravża-i pākuña tuḫfeʾi

Ḳılsam ġubār-ı pāküñi çün sürme tuḫfeʾi

Güldür ʿuyūna sürme-i *mā-zāġ*[2638] tuḫfeʾi

[2637] Taḥmīs-i Naʿt-ı Şerīf-i Beyānī ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī (?). Tahmîs, *Beyânî'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.

[2638] "Ne gözü kaydı ne de belirlenen sınırı aştı." (Necm: 53/17).

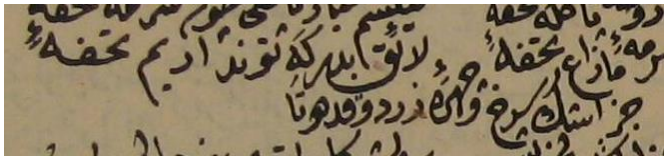

V.

Fikr-i firāḳ rūz-ı cezā baña dil-ġırīş[2639]

Pervīş[2640] kār itdi benüm ḥālümi pür-sīş[2641]

Sīnemde sīḫ[2642] nedemle lāʾiḳ hezār-rīş[2643]

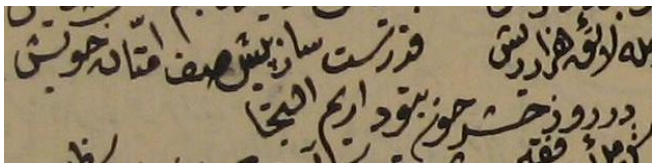

VI.

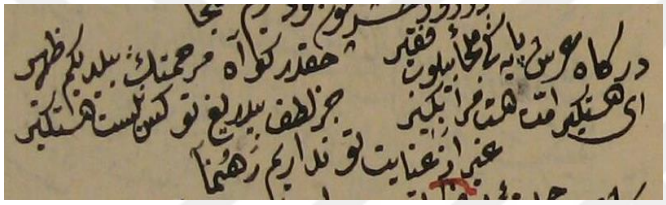

VII.

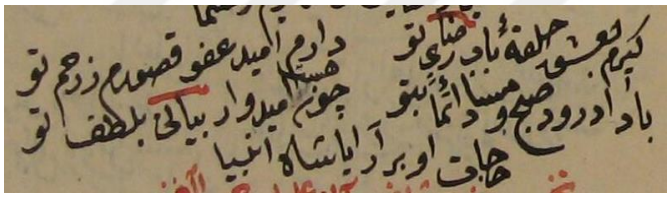

550.

Taḥmīs-i Naʿt-ı Şerīf-i Beyānī ʿAleyhi Rahmeti'l-Ġanī[2644]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

Ber-ter[2645] ez-ʿarş-ı bārgāh-ı refīʿ

Rütbe-i bende-i eş ẕi-çārḫ-ı menīʿ [2646]

Ẕāt-ı āḥsen-ṣıfāt u ḥāṣ-ı şefīʿ

İnci māl-i ġarīb u ḥüsn-i bedīʿ

[2639] dil-ġırīş: Gönül ṭırmalayıcı.
[2640] Pervīş: Tekāşür u tekâsül. Efʿāl ve ʿāmālede.
[2641] pür-sīş: Perīşān künende.
[2642] sīḫ: Şīş ṭimūr ve aġac.
[2643] rīş: Yaradır.
[2644] Taḥmīs-i Naʿt-ı Şerīf-i Beyānī ʿAleyhi Rahmeti'l-Ġanī (?). *Beyânî'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.
[2645] Ber-ter: Be-maʿnā aʿlā.
[2646] menīʿ: El nişmezligi müfīd ki bülend u rifʿat-murād.

Bende-em sāḫt çün ʿabīd-i menbaʿi[2647]

II.

Vaṣf-ı şān-ı kerīme yoḳ ġāyet

Vaṣf-ı ẕātuñda var hezār āyet

Şey'en li'llāh[2648] recā-yi men rıżāyet

Çi-ʿaceb ger felek būde cāyet

Āfitāb u cā-yı test refīʿ

III.

Āṣimem min-ḫaṭāyī min-kāṣir

Dāmen-i ʿavf test çün sātir

Merḥamet kün ki ḥāl-i men ẓāhir

Ki būde cüz[2649] tū dere dem āḫir

Ümmetān-rā ẕa-ʿiyn-ı luṭf-ı şefīʿ

IV.

Āmedem bā-ḥicāb dergehī tū

Nīst melce-i diger ẕi-dergehī tū

Nīst mā rā medet resi cez tū

Tū şubāni[2650] vu cümle kele-i[2651] tū

Bī-şubān ey ḥabībet nīst ḳaṭīʿ[2652]

V.

Īn **Rıżā-cū** zi-bend kānet şumār

Luṭf-i ferma-ḳuṣūr men bisyār

Men gedārā kerem dirīġ medār

Naẓari kün sū-yı **Beyānī**-i zār

Gerçi dāred besī[2653] günāh şenīʿ[2654]

[169a]

551.

Taḫmīs-i Ġazelī Velehu ʿAleyhi'r-Raḥme[2655]

[2647] menbaʿi: Ṣatılmış. Mebyūʿ maʿnāsınadır.
[2648] *Şey'en li'llāh*: Arapça, Allah rızası için bir şey anlamındadır.
[2649] cüz: Ġayr maʿnāsınā.
[2650] şubān: reʿī ki çoban dimekdir.
[2651] Kele: Süri ḳoyun ve ṣıgır gibiler.
[2652] ḳaṭīʿ: Ḳoyun ve emṣāl-i sürüsüne dirler.
[2653] besī: Birçoḳ dimekdir.
[2654] şenīʿ: Be-maʿnā fāʿil ki ḥaddin mütecāviz dimek. Şenāʿat: Ḥaddin tecāvüz itmekdir.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

I.

Āh-ı sūzān-i men-resīd bes-māk

Yā ʿaceb mi yanar ise eflāk

Kün şekībā meş u girībān-i çāk

Çün kişved ne derd ẓārūm-ı tāk

Baʿd-zīn şād şu dil-i ġam-nāk

II.

Laʿl-i mey-gūn devā-yı derd be-ḳalb

Kün Ḫudā-rā ʿilāc-ı şāfi be-ḳalb

Nīst derdum tū-cüz mera ki be-ḳalb

Yā ḥabībi veyā ṭabīb'ül-ḳalb

Lestū vallāhi ṭāliben nisvāk

III.

Derd-i ʿışḳuñ ki revḥ-ı[2656] cānumdur

Gerd-i[2657] pāyuñ da sürme-sānumdur[2658]

Ẓıll-ı ḳaddüñ ki sāyebānumdur

Serv-i ḳaddüñ benüm revānumdur

Ḳaddümüñde benüm tenümdür ḫāk

IV.

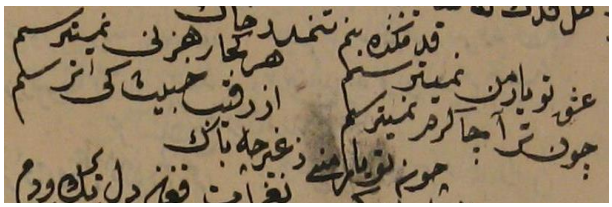

V.

Naḳd-i derdim dilümden olmadı güm[2659]

Neġamāt-i fiġān-i dil tek u düm

Nālem eflāki ötdirür güm güm

Lezzetü'l-ʿömrī fī-muḥabbet-i küm

Ẕilletü'l-ʿusrī vehyī ḥubb-i sivāk

[2655] Taḫmīs-i Ġazelī Velehu ʿAleyhi'r-Raḥme (?). *Beyânî'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.
[2656] revḥ: Rāḥat ve ḳoḳlamaḳ maʿnāsınadır.
[2657] Gerd: Ṭoz ki ġubārdır.
[2658] sān: Edāt-ı teşbīhdir.
[2659] güm: Żāyīʿ gibi.

VI.

Ḥüsnüñe nisbet āfitāb ey meh

Ẕerre vü sen görinür o gözlerime

Ḳande gīsū ki mişk-nāb-ı şemme

Zülfüñe di ki kimseye dikme

Yā lebüñden ʿināyet it tiryāk

VII.

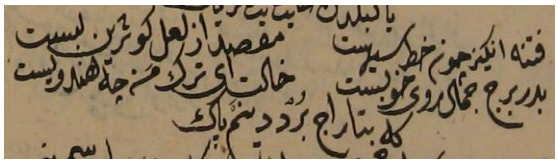

VIII.

İstemez dil ki seyr ide çemeni

Bülbüli de güli de yā semeni

İştiyāḳı o ceẕbe-i yemeni

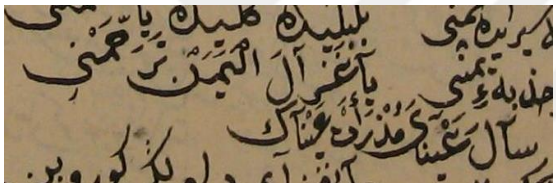

IX.

Hüş-rübā-yı cemālüñi görüben

Cān-fezā-yı delālüñi[2660] görüben

Gül gibi ḫandeñi **Rıżā** görüben

Ġonca gibi dehānuñı görüben

Ceyb-i ṣabr-i **Beyānī** oldı çāk

552.

Taḫmīs-i Ġazelī Velehu ʿAleyhi'r-Raḥme[2661]

Feʿilātün Mefāʿīlün Feʿilün

I.

Vaṣf-ı ḥüsnün o dil-berüñ ne diyem

Kim beşer mi melek midür ne diyem

Yād idince göñül olur ḫurrem[2662]

[2660] delāl: Nāzlanmaḳdan ʿibāret.

[2661] Taḫmīs-i Ġazelī Velehu ʿAleyhi'r-Raḥme (?). *Beyânî'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.

[2662] ḫurrem: Güşāyīş ḫāṭır u surūr-ı ḳalb.

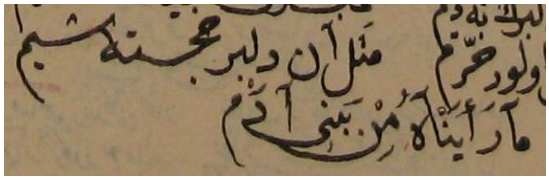

[169b]

II.

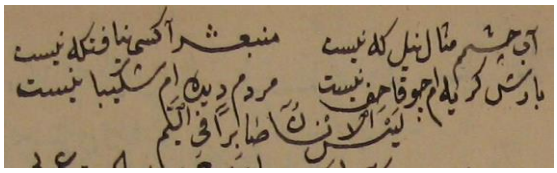

III.

Şāh-ı kevneyn seyyid-i ʿArābī

Māh-ı burc-ı risālet-i ʿArābī

Maẓhar-ı ṭām-ı seyyid-i ʿArābī

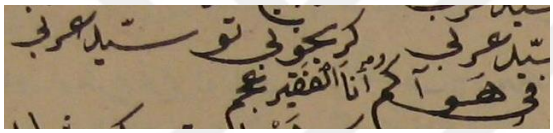

IV.

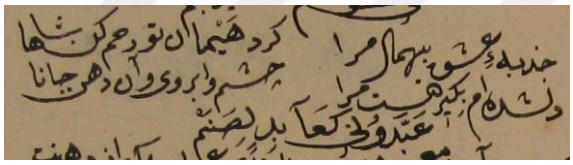

V.

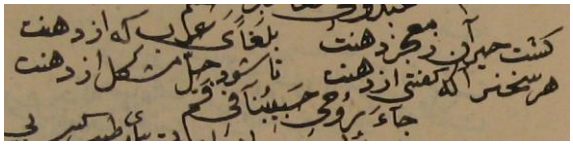

VI.

Bīnī-yi[2663] ʿāşıḳuñ ṭuyar būyı

Cān otı bildi ṭıyb-i gisūyı

Gīsūdan şemme dürer cā-būyi

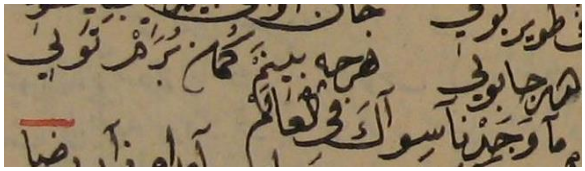

VII.

[2663] bīnī: Burun.

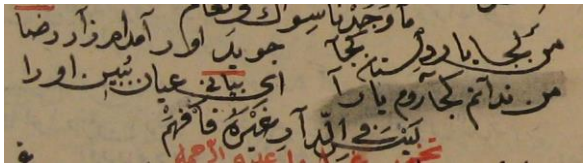

553.

Taḥmīs-i Ġazelī Velehu ʿAleyhi'r-Raḥme[2664]

Feʿilātün Mefāʿīlün Feʿilün

I.

Rind-i ʿāşık ider umūdını şāġ

Bir nemedle şüvār-ı hezār yasāġ

Bilmez ol bīm-i muḥtesib ne mesāġ

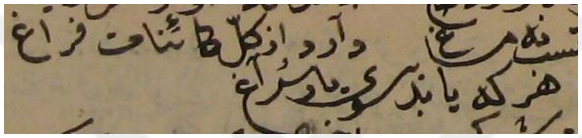

II.

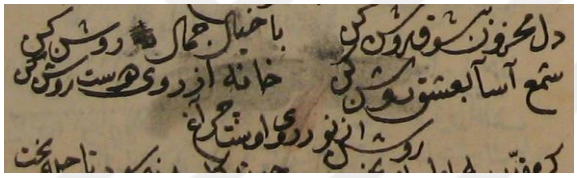

III.

Ger muḳadderse ola yāver baḫt

Çün degülse ne sūd tāc ile baḫt

Ögünürse sezā o şāḥib-i baḫt

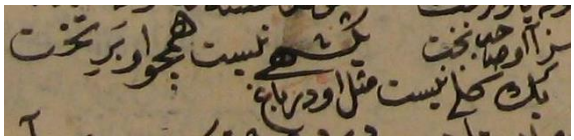

IV.

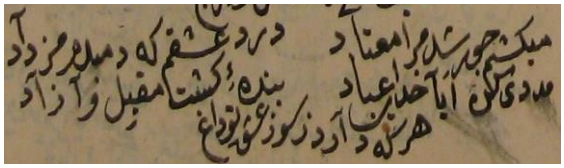

[170a]

V.

[2664] Taḥmīs-i Ġazelī Velehu ʿAleyhi'r-Raḥme (?). *Beyânî'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.

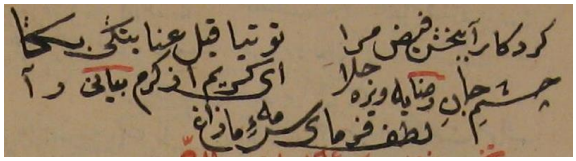

Ey kerīm ez-kerem **Beyānī** rā

Luṭf-i fermāyı sürme-i *mā-zāġ*[2665]

554.

Taḫmīs-i Ġazelī Niyāz-Meʿāl Velehu ʿAleyhi'r-Raḥme[2666]

Mefāʿīlün Feʿilātün Feʿilün

I.

Cihānuñ olmada her gün zevāli

Yiter nıṣf-i nehārında miṣāli

Hidāyet yoluna ṣarf it ḫayāli

İlāhī seyyidi unẓūr bī-ḥālī

II.

İlāhā muḫṭiyüz *fī-külle şey'in*

Faḳīriz ʿāciziz *fī-külle şey'in*

Recāmız merḥamet *fī-külle şey'in*

Fe-inneke ente ekrem *fī-külle şey'in*

Bī-luṭfik aʿṭınī mālī menālī

III.

Dilā nūş it ki ṣahbā-yı muḥabbet

Olasın tā mey-āşām-ı[2667] muḥabbet

Leb-ā-leb elde ṭut cām-ı muḥabbet

Gönül kim nūş ide cām-ı muḥabbet

Cemāluñ ḫaḳḳıçün yoḳdur zevāli

IV.

Der-i mey-ḫāne -i ʿışḳa ayāġı

[2665] "Ne gözü kaydı ne de belirlenen sınırı aştı." (Necm: 53/17).

[2666] Taḫmīs-i Ġazelī Niyāz-Meʿāl Velehu ʿAleyhi'r-Raḥme (?). *Beyânî'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.

[2667] mey-āşām: Muṭaşşıl bāde nūşe dirler.

Başup al sāġarı rūşen çerāġı

Ġanimet bil geçirme sen bu çaġı

Gözüm yaşıyla yaş olmaz ayāġı

Vilāyet gösterür ḫayli ḫayāli

V.

Rıżā-cū şīve-i Ḥaḳ ez-ezeldür

Unutma ʿahd ü miṣāḳ tā-ezeldür

Belī ḳālū[2668]denilen tā-ezeldür

Beyānī mest-i cām-ı lem-yezeldür

Odur bu demde rind-i lāʾubāli[2669]

555.

Taḫmīs-i Ġazelī Velehu ʿAleyhi'r-Raḥme[2670]

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

I.

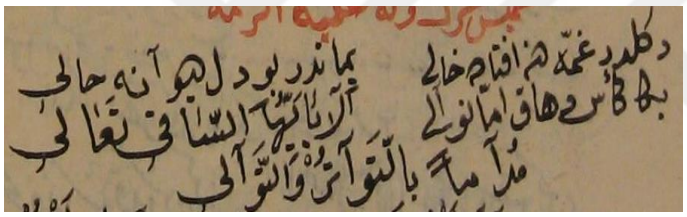

II.

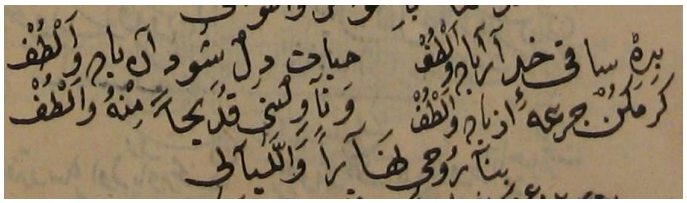

III.

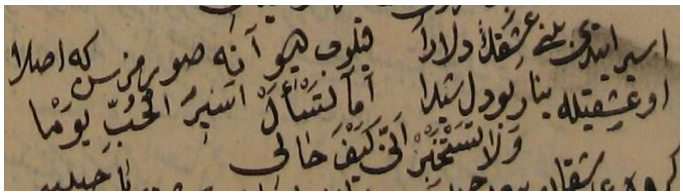

IV.

[2668] "Hayır! dediler. (Bunlar) karma karışık düşlerdir. Yok yok, onu kendisi uydurmuştur. Bu da değilse, o bir şair olmalı. İyi ama, önceden gönderilen (peygamberler) gibi bize bir mucize getirse ya!.." (Enbiya: 21-5).
[2669] lāʾubāli: Bī-ḳayd u bī-ḫavf.
[2670] Taḫmīs-i Ġazelī Velehu ʿAleyhi'r-Raḥme (?). *Beyânî'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.

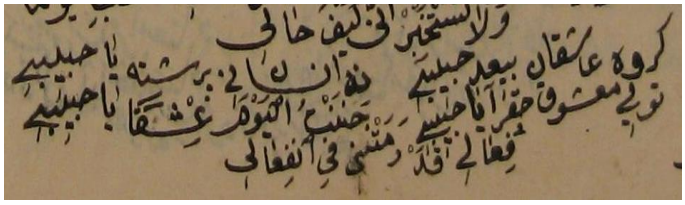

[170b]

V.

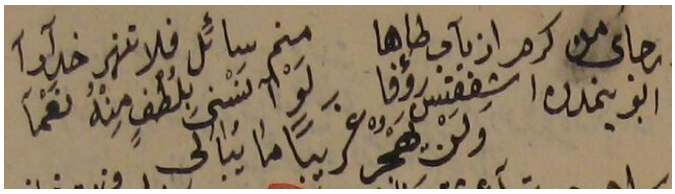

VI.

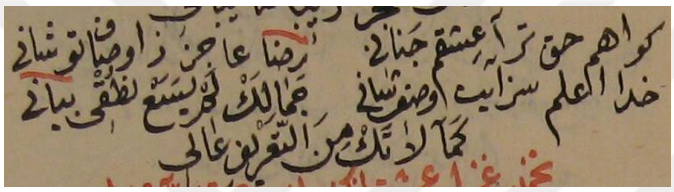

556.

Taḥmīs-i Ġazelī ʿIşḳ-Engīz Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh[2671]

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

I.

Göñülde dil-rübānuñ ʿışḳı her gāh

Ki mevc-āver göñülde oldı şīnāh[2672]

Umar dil sāḥile vaṣl ide Allāh

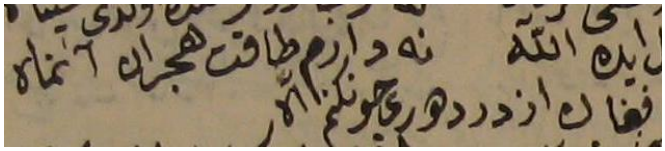

II.

Cefā-yı telḫī gelür baña şīrīn

Baña nūşīn-güvār[2673] ol leb-i şīrīn

Firāḳı cān-güdāzī cān-ı şīrīn

[2671] Taḥmīs-i Ġazelī ʿIşḳ-Engīz Velehu Raḥmetu'llāhi ʿAleyh (?). *Beyânî'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.

[2672] şīnāh: Şinā, şināzver; suda yüzüstü sābih gibi.

[2673] nūşīn-güvār: Tatlu sinici yaʿni tatlu haẓm olıcı.

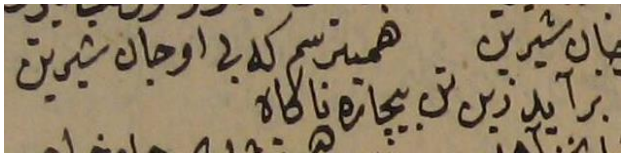

III.

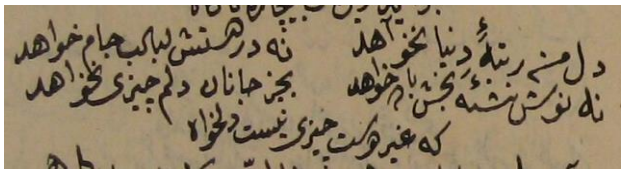

IV.

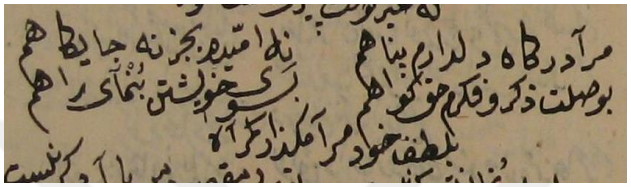

V.

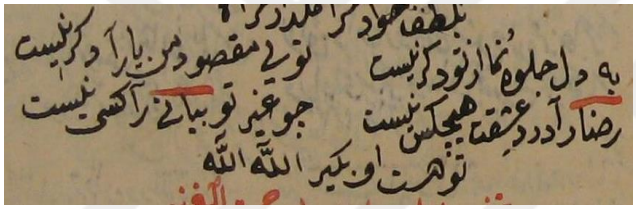

557.

Taḥmīs-i Ġazelī Velehu ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī[2674]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

I.

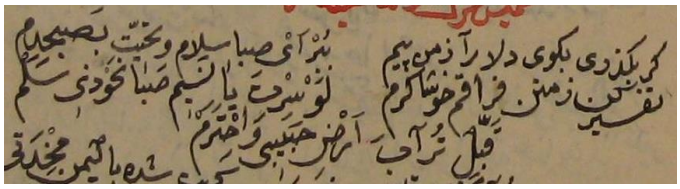

II.

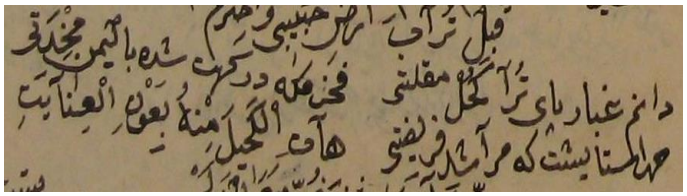

III.

[2674] Taḥmīs-i Ġazelī Velehu ʿAleyhi Raḥmeti'l-Ġanī (?). *Beyânî'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.

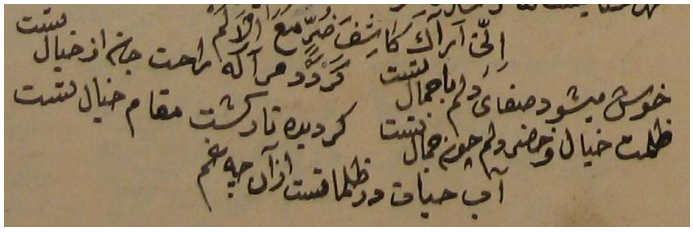

[171a]

IV.

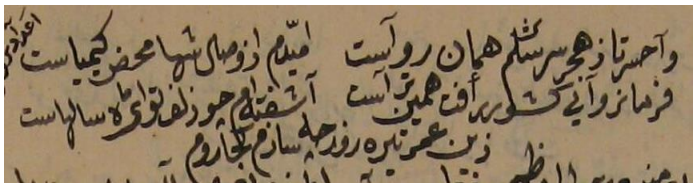

V.

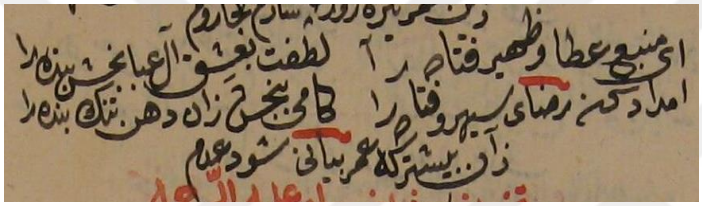

558.

Taḥmīs-i Naʿt-ı Şerīf Velehu ʿAleyhi'r-Raḥme[2675]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

I.

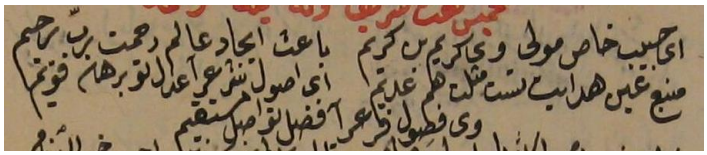

II.

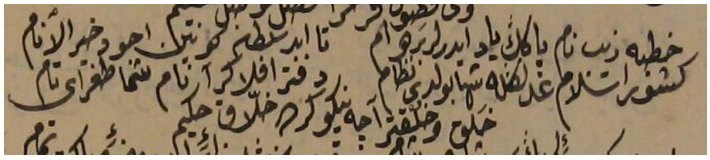

III.

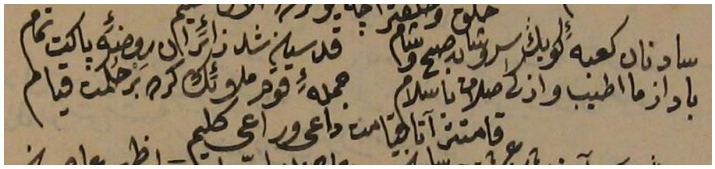

IV.

[2675] Taḥmīs-i Naʿt-ı Şerīf Velehu ʿAleyhi'r-Raḥme (?). *Beyânî'ye* ait zemin şiir kaynaklarda tespit edilemedi.

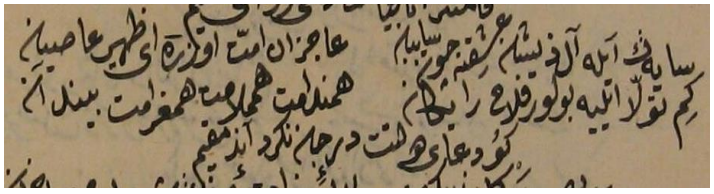

V.

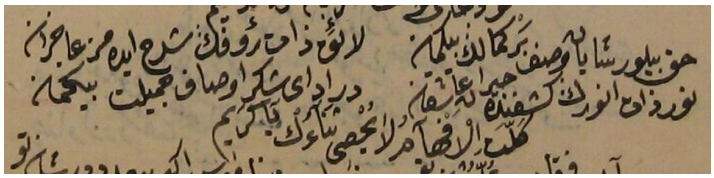

VI.

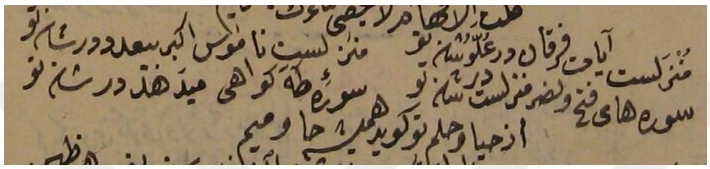

VII.

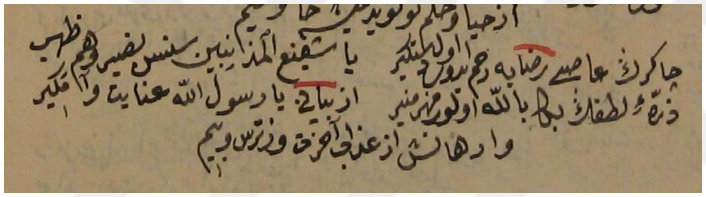

5. SONUÇ

Bu çalışmada, *"18. yy. Şairlerinden Diyarbakırlı Ali Rızâullah Efendi'nin Tahmisleri"* adlı Tahmîsler Mecmûası'nın transkribe edilmesi, şekil ve muhteva yönünden incelenmesi esas alınmıştır. Eserin müellif ve mürettibi 18. yüzyılda Osmanlı kültüründe yetişmiş, Osmanlı aydının son dönem ilmiye sınıfına mensup şairlerden Ali Rıza'î'dir. Diyarbakır'da doğup Balkanlar'da Yenişehir Fener'de uzun yıllar müderris olarak görev icra eden Ali Rıza'î'nin kendisine ait dîvânı ve tahmîslerini içeren bir de mecmûası vardır. İnceleme ve metin çevirisi bağlamında ele aldığımız mecmûada, Ali Rızâ'î eserde yer alan şairlerin şiirlerine tahmîsler yazmıştır. Tahmîsleri yapılan zemin şiirlerin şairleri tespit edilerek dîvânlarına ulaşılmaya çalışılmıştır. Dîvânlarına ulaşılan şairlerin tahmîs edildiği manzumeleri tespit edilmiştir. Bununla birlikte şiirlerin nazım şekli ile ilgili kaynak eserler taranmış, biyografi ile ilgili eserlere ulaşılmaya çalışılmıştır. Mevcut nüsha tespit edildikten sonra, eserin 18. yy. dil anlayışı ve klasik edebiyat çalışmalarında uygulanan çeviriyazı metotları kullanılarak eserin çevriyazısı tamamlanmış ve metin üzerinde bir inceleme yapılmıştır.

Tahmîsler Mecmûası'nda; *XIII., XV., XVI., XVII., XVIII. ve XIX*. yüzyıllarda yaşamış şairlere ait şiirler yer almaktadır. Eser, hem farklı şairlerin manzumelerini bir araya getirmesi hem de mürettibinin ve devrinin edebî zevkini ortaya koyması açısından oldukça önemlidir. Mecmûada yaşadıkları yüzyıl itibariyle şu ana kadar kaynaklarda tespit edilen şairler şu şekildedir: *XIII., XV. ve XIX. yüzyıllardan 1'er şair; XVI. yüzyılda 7; XVII. yüzyılda 24 ve XVIII. yüzyılda ise 26*'dır. Nitekim 18. yüzyılda yaşayan şair sayısı diğer yüzyıllara göre daha fazladır.

Mecmûada tahmîsin yanı sıra sayıları az olmakla birlikte *mesnevî, muhammes, terkib-i bent ve terc'i-i bent* gibi nazım şekilleri de vardır. İlerleyen zamanlarda bu şiirlerle ilgili ayrı bir çalışma yapılacaktır. Mecmûada yer alan 573 manzumenin 558'ini tahmîsler oluşturur. Mecmûadaki tahmîslerin bu oranı ise %98'dir. Bu şiirlerin sadece 10'u na't nazım türüne yapılan tahmîslerden meydana gelirken, geriye kalan 548 şiirin ise gazellerine yapılan tahmîslerden oluştuğu tespit edilmiştir.

"Kânî, Nâbî, Belîğ, Bâkî, Nesîb, Beyânî, Tâlib, Âgâh, Yahyâ, 'Atâyî ve Sabrî" mecmûada en çok tahmisleri yapılan şairlerdir. Bu şairler içerisinde şiirlerine en fazla tahmîsi yapılan şair ise Kânî'dir. 102 şiirine tahmîs yapılan Kânî'nin bütün tahmîsler içerisindeki oranı ise %18'dir. "Nâbî [55 tahmîs: %10], Belîğ [45 tahmîs: %8], Bâkî [24 tahmîs: %4,30], Nesîb [22 tahmîs: %3,94], Beyânî [20 tahmîs: 3,58], Tâlib [19 tahmîs:

%3,40], Âgâh [17 tahmîs: %3,04], Yahyâ [15 tahmîs: %2,68], ‘Atâyî [14 tahmîs: %2,50] ve Sabrî [10 tahmîs: %1,79]” gibi şairler yer almaktadır.

Mecmûadaki her bir şiire yapılan tahmîslerde şair, her bir tahmîs için ayrı ayrı başlıklar kullanmıştır. İncelenen 558 tahmîste 236 farklı başlık kullanıldığı tespit edilmiştir. Tespit edilen bu tahmîslerin %45,87’sinde, 256 tahmîste, şairin ismi ya da mahlası ile birlikte başlıklar yazılmıştır. Örneğin: *“Tahmîs-i Gazel-i Bâki Rahmetu’llâhu’l-Bâki ya da Tahmîs-i Gazel-i Nef’î ‘Aleyhi’r-Rahmetu’llâhu’l-Ganî”* gibi ifadelerle yazılmış başlıklardır. Nitekim tespit edilen 298 tahmîsin başlığında, %53,40’ında ise şairin isminin ya da mahlasının yer almadığı tahmîsler vardır. Örneğin: *“Tahmîs-i Gazel-i Velehu ‘Aleyhi’r-Rahimehu’llâh; Tahmîs-i Gazel-i Velehu”* şeklinde yazılmış başlıklardan oluşmuştur. Bir diğeri de şairin kendi şiirine yaptığı tahmistir. Bu şiirin başlığı ise *“Tahmîs-i hod”*dur.

Tahmîsler vezinler açısından değerlendirildiğinde, “mecmûadaki şiirlerin tamamı aruz kalıbı ile yazılmıştır. Tahmîslerde en çok kullanılan aruz vezni, *mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün* kalıbıdır. Bu kalıpla toplam 149 tahmîs yazıldığı tespit edilmiştir. Bütün tahmîsler içindeki oranı %26,70’dir. İkinci sırada *fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün*’dür. 109 tahmîsin yazıldığı bu kalıbın tahmîslerdeki kullanım oranı %19,53’dür. Üçüncü sırada *mef’ûlü fâ’ilâtü mefâ’îlü fâ’ilün* kalıbıdır ki bu kalıpla 87 tahmîs yazılmıştır ve aynı kalıbın tahmîslerdeki kullanım oranı %15,59’dur. Dördüncü sırada 80 tahmîsle yazılmış olan *mef’ûlü mefâ’îlü mefâ’îlü fe’ûlün*’dür. Tahmîslerdeki kullanım oranı %14,33’dür. Beşinci sırada 71 tahmîsle *fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilün* kalıbı olup bütün tahmîsler içindeki oranı ise; %12,72’dir. Son olarak müctes bahrinin, *mefâ’ilün fe’ilâtün mefâ’ilün fe’ilün* olup, 37 tahmîs ile kullanım oranı %6,63’dür. Geriye kalan kalıpların kullanım oranlarının bu sayılanlara göre bir hayli düşük olduğu görülmektedir.”

Mecmûada, 3 ile 26 bende kadar uzayan 15 çeşit bent sayılarıyla yazılmış tahmîsler tespit edilmiştir. Ancak bu çeşitliliğe rağmen tahmîslerin çoğu belirli bent sayılarıyla yazılmıştır. “Tahmîslerde en fazla bent sayısı 5’tir. Buna göre tahmîslerin yaklaşık %53’ü 5 bendli olarak yazılmıştır. Bu sonuca göre, tahmîsin asıl bent sayısının 5 olduğu söylenebilir. 5 bentten sonra 6 ve 7 bendli yazılan tahmîsler de vardır. Bu tahmîslerin %13,08’i 6; %16,12’si 7 bentten oluşmuştur. Diğer tahmîsler ise sayı ve oranları açısından şu şekildedir: %5,73’ü 8; %5,01’i 9; %1,61’i 10; %1,25’i 11; %0,89’u 12; %0,35’i 2 bent” olarak yazılmıştır. Buna karşılık, bazı bent sayıları ile yazılmış tahmîs sayısı da 1’i

geçmemektedir. Tahmîslerde bir bent sınırlaması yoktur. Ayrıca tahmîsin bent sayısının şairin isteğine göre değiştiği söylenebilir.

Tahmîslerde; *tahmîs-i müzdevic [531 tahmîs: %95], tahmîs-i mütekerrir [1 tahmîs: %0,17] ve tardiye [26 tahmîs: %4,65]* tarzı kafiye olmak üzere üç çeşit kafiye kullanılmıştır. Bunlar içinde en fazla kullanılanı %95'lik oranla [aaaaa-bbbba…] şeklinde gösterilen ve tek mısraı müzdevic diye ifade edilen bir kafiye düzenidir. İkinci olarak en fazla kullanılan tahmîs kafiyesi, %4,65'lik oranla "*tardiyye kafiyesi olarak bilinen [aaaab-ccccb…]"* kafiye şeklinde gösterilen bir kafiye düzenidir. Üçüncü olarak ise; *[aaaaA-bbbbA…]* şeklinde gösterilen, son bir mısraı mütekerrir kafiye örgüsüdür. Müzdeviclerde bentler arasındaki bağ, yalnız kafiye yoluyla sağlanırken; mütekerrir tahmîslerde aynen tekrar edilmektedir. İnceleme sonunda mecmûada yer alan tahmîslerde, müzdevic şeklin mütekerrir olanlara göre daha fazla kullanıldığı görülmüştür.

Mecmûada, tespit edilen bazı tahmîslerin başlıklarında şairin ismi olmasına rağmen şiirlerinde mahlaslarının yer almadığı tespit edilirken; tahmîslerin çok büyük bir kısmında şairler mahlaslarını söylemiştir. "Mahlası tespit edilen tahmîslerde genellikle mahlas, en son bentte" yer alırken, sadece iki şiirde mahlasın son bentte yer almadığı tespit edildi.

Şairin edebî yönüne bakıldığında şairlerin gazellerine yaptığı tahmîslerde adeta nazîre edercesine bir dil kullandığı görülmektedir. Klasik edebiyatın temel özelliklerinden olan benzetme unsurlarını ve mazmunlarını da şairin ustalıkla kullandığı söylenebilir. Şair, bazı mısralarda yer verdiği ayetlerle de anlama derinlik katmıştır. Şairin; tevhîd, münacaat, na't, tasavvuf, aşk, hikemiyât, hiciv ve nasihat gibi farklı birçok konuda yazılmış şiirlere tahmîsler yapmasına rağmen mecmûada ağırlıklı olarak "hikemî" tarzda yazılan didaktik şiirlerin ön planda olduğu görülmektedir. Ayrıca dönemin şairlerine, özellikle *Nâbî, Nedim, Sâbit ve Kânî*'ye pek çok tahmîs yazmış olan Ali Rızâ'î'nin şiirlerinde kendine has bir üslubun yanı sıra bu şairlerden izler taşıdığı da söylenebilir.

Yapılan tüm bu tespitler, Ali Rızâ'î'nin *Dîvânı* dışında henüz bilinen başka bir eseri olmadığı düşünülerek dile getirilmektedir. Yapılan tüm bu çalışmalar, bilimsel yöntemler çerçevesinde incelenerek literatüre katkı sunması temennisiyle Ali Rızâ'î'nin edebiyat dünyamızdaki yerinin ortaya konulması hedeflenmiştir.

KAYNAKÇA

Akkuş, M. (2018). "Nef'î Dîvânı". www.kulturturizm.gov.trhttp://ekitap.kulturturizm.gov.tr, Erişim Tarihi: 03.02.2024.

Akpınar, Ş. (2006). Âgâh Dîvânı ve İncelemesi. (Doktora Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi.

Ayan, H. (1981). Cevrî Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Dîvânı'nın Tenkitli Metni ve İncelemesi. Erzurum: Basımevi Yayınları.

Aydemir, Y. (2008). "Vizeli Ramazan Behiştî Dîvânı". www.kulturturizm.gov.trhttp://ekitap.kulturturizm.gov.tr, Erişim Tarihi: 05.02.2024.

Aypay, İ. (1983). Nahîfî Süleyman Efendi Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Dîvânı'nın Tenkitli Metni. (Doktora Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi.

Banarlı, N. S. (1983). Resimli Türk Edebiyatı Tarihi. İstanbul: MEB Yayınları.
Bilkan, A. F. (1997). Nâbî Dîvânı. İstanbul: MEB Yayınları.

Cangöz, G. (2010). Siyâhî Dede Dîvânı. (Yüksek Lisans Tezi). Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi.

Çakır, M. S. (2018). Yahyâ Nazîm Dîvânı (İnceleme-Tenkitli Metin). (Doktora Tezi). Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi.

Çelen, A. (1994). Kelîm: Hayatı, Eserleri ve Dîvânı'nın Tenkidli Metni. (Yüksek Lisans Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi.

Çınar, B. (2000). Tıflî Ahmed Çelebi Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Dîvânı'nın Tenkitli Metni. (Doktora Tezi). Elâzığ: Fırat Üniversitesi.

Demir, T. (2006). Edirneli Fâiz Dîvânı İnceleme-Metin-Dizin (Yüksek Lisans Tezi). Anakara: Gazi Üniversitesi.

Demirel, H. G. (2005). Belîğ Mehmed Emîn Dîvânı (İnceleme-Tenkitli Metin-Tahlili). (Doktora Tezi). Elâzığ: Fırat Üniversitesi.

Dikmen, H. (1991). Seyyid Vehbî ve Dîvânı'nın Karşılaştırmalı Metni. (Doktora Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi.

Doğan, M. N. (1997). Şeyhülislam Es'ad Efendi Dîvânı. İstanbul: MEB Yayınları.

Dokumacı, N. (2022). "Tahmis Mecmuası (Ali Rızâyî)". Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü. http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/tahmis-mecmuasi-ali-rizayi-tees-1272, Erişim Tarihi: 23.03.2024.

Elmas, S. (1997). Rahmî (Kırımlı, Mustafa) Hayatı, Edebî Şahsiyeti, Eserleri ve Dîvânı'nın Tenkitli Metni. (Yüksek Lisans Tezi). Edirne: Trakya Üniversitesi.

Erdem, M. (1994). Bursalı Tâlib ve Dîvânı Tenkidli Metin ve İnceleme (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi.

Erdoğan H. C. (1983). Dîvân Şiiri Antolojisi. İstanbul: Bilgi Yayınları.

Ergun, S. N. (1932). Şeyh Gâlib. İstanbul: Büyüyenay Yayınları.

Harmancı, M. E. (2017). "Süheylî (Ahmed Bin Hemdem Kethudâ) Dîvânı". www.kulturturizm.gov.trhttp://ekitap.kulturturizm.gov.tr, Erişim Tarihi: 03.02.2024.

Hidayetoğlu, A. S. (1996). Nesîb Dede Hayatı, Eserleri ve Dîvânı'ın Tenkitli Metni, (Doktora Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi.

Horata, O. (2002). "Zihniyet Çözülüşünden Edebi Çözülüşe Lâle Devrinden Tanzimat'a Türk Edebiyatı". Türkler, (11), 573-592.

İpekten, H. (2019). "Nâ'ilî Kadîm Dîvânı". http://www.ktb.gov.tr/, Erişim Tarihi: 05.02.2024.

İpekten, H. (1988). Türk Edebiyatının Kaynaklarından Türkçe Şu'ara Tezkireleri. Ankara: Grafiker Yayınları.

İsen, M., Horata, o., Macit, M., Kılıç, F., Aksoyak, İ. H. (2016). Eski Türk Edebiyatı El Kitabı, Ankara: Grafiker Yayınları.

Gıynaş, K. A. (2017). "Pervâne Bey Mecmuası". http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/, Erişim Tarihi: 05.02.2024.

Gıynaş, K. A. (2011). "Şiir Mecmûaları Hakkında Yapılan Çalışmalar Bibliyografyası". Edebiyat Fakültesi Dergisi, (25), 246.

Gibb, E. J. W. (1999). Osmanlı Şiir Tarihi. Ankara: Akçağ Yayınları.

Gölpınarlı, Abdülbaki, XVIII. Yüzyıl Dîvân Şiiri. İstanbul: Varlık Yayınları.

Gülhan, A. (1996). Hâkânî Mehmed Bey Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Dîvânı'nın Tenkitli Metni. (Doktora Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi.

Günay, F. (2001). Râşid (Vak'anüvis) Hayatı, Edebî Kişiliği, Dîvânı'nın Tenkitli Metni ve İncelemesi. (Doktora Tezi). Edirne: Trakya Üniversitesi.

Gürbüz, M. (2012), "Şiir Mecmûaları Üzerine Bir Tasnif Denemesi". Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII, Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırk Ambarı (Haz.: Hatice Aynur, Müjgan Çakır, Hanife Koncu, Selim S. Kuru, Ali Emre Özyıldırım), İstanbul: Turkuaz Yayınları.

Kaplan Y. ve Efe, Z. (2021). Mecmû'a-i Musammat. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları.

Karacan, T. (1991). Sâbit ve Edisyon Kritikli Dîvân Metni. Erzuerum: Atatürk Üniversitesi.

Karaköse, S. (1994). Nev'i-zâde Nev'î-zâde Atâ'î Dîvânı. (Doktora Tezi). Malatya: İnönü Üniversitesi.

Kahramanoğlu, K. (1995). Sâmî Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Dîvânı'nın Tenkitli Metni. (Doktora Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi.

Kasır, H. (1990). Sabrî Mehmed Dîvânı (İnceleme-Karşılaştırmalı Metin). (Yüksek Lisans Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi.

Kavukçu, F.Z. (2000). Râmî Dîvânı. (Doktora Tezi). Bursa: Uludağ Üniversitesi.

Kavruk, H. (2017). "Şeyhülislam Yahyâ Dîvânı". http://www.kulturturizm.gov.tr/, Erişim Tarihi: 05.02.2024.

Kaya, B. (1991). Mantıkî Ahmet Efendi ve Dîvânçesi. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Kılıç, A. (2012), "Mecmûa Tasnifine Dair". Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII, Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırk Ambarı (Haz.: Hatice Aynur, Müjgan Çakır, Hanife Koncu, Selim S. Kuru, Ali Emre Özyıldırım), İstanbul: Turkuaz Yayınları.

Kılıç, M. (1995). Münîf Antakî Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri, Dîvânı'nın Tenkitli Metni ve İncelemesi. (Yüksek Lisans Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi.

Kılıç, M. (1998). Sâlik Efendi (Kasımpaşalı) Hayatı, Edebî Kişiliği, Dîvânı'n Tenkitli Metni ve İncelemesi. (Doktora Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi.

Kılıç, Y. (1996). Râtib Ahmed Paşa Hayatı, Edebî, Şahsiyeti, Dîvânı'nın Tenkitli Metni ve İncelemesi. (Yüksek Lisans Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi.

Kırbıyık, M. (2017). "Kâtib-zâde Sâkıb Dîvânı". http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/, Erişim Tarihi: 05.02.2024.

Kocatürk, V. M. (1970). Türk Edebiyatı Tarihi, Başlangıçtan Bugüne Kadar Türk Edebiyatının Tarihi, Tahlili ve Tenkidi, Ankara: Edebiyat Yayınevi.

Köksal, M. F. (2012). "Şiir Mecmûalarının Önemi ve Mecmûaların Sistematik Tasnifi Projesi (MESTAP)". Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII, Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırk Ambarı (Haz.: Hatice Aynur, Müjgan Çakır, Hanife Koncu, Selim S. Kuru, Ali Emre Özyıldırım), İstanbul: Turkuaz Yayınları.

Kut, G. (1986). "Mecmûa". Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, (VI, 170). İstanbul: Dergâh Yayınları.

Küçük, S. (2017). "Bâkî Dîvânı". http://www.kulturturizm.gov.tr/, Erişim Tarihi: 05.02.2024.

Levend, A. S. (2014). Türk Edebiyatı Tarihi. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Macit, M. (2005). Divan Şiirinde Âhenk Unsurları. İstanbul: Kapı Yayınları.

Macit, M. (2017). "Nedîm Dîvânı". www.kulturturizm.gov.trhttp://ekitap.kulturturizm.gov.tr, Erişim Tarihi: 05.02.2024.

Mengi, M. (1995). Eski Türk Edebiyatı Tarihi. Ankara: Akçağ Yayınları.

Mermer, A. (1991). Mezâkî: Hayatı, Edebî Kişiliği ve Dîvânı'nın Tenkidli Metni. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.

Mermer, A. (2012). Eski Türk Edebiyatına Giriş. Ankara: Akçağ Yayınları.

Nar, O. (2007). Şeyhî Hayatı ve Dîvânı'nın Tenkitli Metni. (Yüksek Lisans Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi.

Okur, M. (2006). Dîvân-ı Vâlî-i Amedî Hayatı, Eserleri ve Edebî Kişiliği. (Yüksek Lisans Tezi). Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi.

Öztekin, Ö. (1997). Râsih Dîvânı İnceleme-Tenkitli Metin Özel Adlar Dizini. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Öztürk, Y. (2006). 17. Yüzyıl Şairlerinden Dimetokalı Vahdetî'in Dîvânı'nın Tenkitli Metni. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi.

Saraç, M. A. Y. (2002). Emrî Dîvânı. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.

Selçuk, B. (2014). "Şiir Mecmûalarında Nergisî'nin Türkçe Gazelleri ve Bu Gazeller Üzerine Bir Değerlendirme". Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (12), 1-20.

Şentürk, A. A. ve Kartal, A. (2013). Eski Türk Edebiyatı Tarihi. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Tanyıldız, A. (2012). "Şiir Mecmûalarının Neşri Hakkında". Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi-The Journal of International Social Research, 21 (5), 224-239.

Timurtaş, F. K. (1990). Tarih İçinde Türk Edebiyatı. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.

Tuğluk, İ. H. (2007). Abbas Vesîm Efendi Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Dîvânı'nın Tenkitli Metni ve İncelemesi. (Doktora Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi.

Tuğluk, İ. H. (2022). "Dîvân (Rızâ)". Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü, http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/divan-riza-tees-1965, Erişim Tarihi: 23.03.2024.

Tuğluk, İ. H. ve Dokumacı, N. (2023). "Ali Rızâ'î'nin Tahmîsler Mecmuası". Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi, 7 (1), 245-273.

Tuğluk, İ. H. ve Dokumacı, N. (2024). “Ali Rızâ’î‘nin Bursalı Tâlib’in Şiirlerine Yaptığı Tahmîsler”. Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi, (14), 102-127.

Uzun, M. İ. (2003). “Mecmûa”. TDV İslâm Ansiklopedisi, (28, 265-267). Ankara: TDV.

Üzgör, T. (1991). Fehîmî-i Kadîm Hayatı, Sanatı, Dîvânı ve Metnin Bugünkü Türkçesi. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını.

Tanpınar, A. H. (1988). 19.’cu Asır Türk Edebiyatı Tarihi. İstanbul: Çağlayan Kitabevi.

Tarlan, A. N. (1945). Hayâlî Bey Dîvânı. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.

Tarlan, A. N. (1992). Ahmed Pâşa Dîvânı. Ankara: Akçağ Yayınları.

Yazar, İ. (2006). Kânî Dîvânı (İnceleme-Metin). (Doktora Tezi). İzmir: Ege Üniversitesi.

Yazıcı, G. E. (2017). “Edirneli Kâmî ve Dîvânı”. www.kulturturizm.gov.trhttp://ekitap.kulturturizm.gov.tr, Erişim Tarihi: 03.02.2024.

Yılmaz O. (2008). “Metin Te’sisinde Şiir Mecmûalarının Katkısına Bir Örnek: Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi Koleksiyonu 5214 Numaralı Mecmûa ve Muhtevası”. Dîvân Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, (1), 255-280.

Yorulmaz, H. (1989). Koca Râgıb Paşa Dîvânı (Araştırma ve Metin). (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi.

EKLER

EK-1. Tıpkıbasım

2a

1b

گذشته حال محبوبه نمایش زیب سود المز تو کلسه آتش محزنه دیب عنبر ده دود المز
کنیدن دستگاه صنعه الطلس نمود المز کهن پوشیده بود قادر کزاله کرمسود المز

عنبر خطه کالاسمی تغنا ایکلسه

کوزی طوای کوزیخه عنچه ذاله کالیلر مکر خالطرناز مربانبله کجن دملو
بود رخوفی حرام ایلر سودین صبح وسیلسار اونوتمز عنچه یه خنیم بنه سود حقنی کوزلر

ندکلو دیده خوشید دهتره یکلسه

رضا جوینده طاق ابروی جانان اولز هردم هدف قوشمز بر عشقه سینه چاکیله اولور الیسم
وصال جانفزا سین جوشور قیله خیال اتم کریبا بخا کیبوز غمیازه یا بوسنک خاتم

نه دم اولسه رقوم ایلر جماعه ذی ایکلسه

سنه لاق اصطلاح عاشقی یقرار

تخمیس غزل استاد ایله قدس سره

کلو دیزمه فرح آرایش کاشانه دیکمکدر اوله ساقی گلرخ مجلس و رندانه دیکمکدر
کرک نقل نهی نوشی پیمانه دیکمکدر صوکار لعلینی دلبر لکی پیمانه دیکمکدر

دوزیر و فق دلجام امید امانه دیکمکدر

صوقاتمه باده صافی صاحبدل ساغر دلدر صوسنی ایچ کور صفا نشئه یی کم ساغر دلدر
کلب ایچره بولنماز ذوق نشئه ساغر دلدر صوین ایچ ارزده اوراق دیانک ساغر دلدر

شفا یاقار اوفوی کریه مستانه دیکمکدر

لباس عاریت نولدیغنی فهم ایلین آدم پلاسیله برابر دکا کاز رباف و ابریشم
بجز دیوانکان اهل عشقه قیل نظر بردم اولور کیفیت تجرید ایله تاج افسر عالم

نمد بر دوش اولدقدن صفا شاهانه دیکمکدر

نه سحر بوالعجب جانا نظر قیل خال هندوی یا شمشیر موم سر سطر صباح خط دلجویه
پریشان جادیکدی نفسک عقل بندی یکدیه لبکده کرت ایکن دلجاز پیلور محراب ابرویه

تخمیس غزل خاتم قدس سره

طوتار خامه م صدا سی عالی الده تفکلسه ویرد وی عرضم طوب نالم زیر کلسه
یاقودی سقف چرخ آتش فرقت درکلسه شتاب اساشکدر پنجه م هم فلکلسه

عدوی دیوی سلمانسوزیر اچیندا ملکلسه

مقام بوسه لك دوردوای حسنه برجا بود محبت در قرار سنبلد کاکل نه سودا بود
اصول جادو کاهه چابرو کرچه یاماد تك و پوی نوازش فرع خط دلشه ده زیبا بود

اصول آشوب نازی جمله ایتمزدی دیکلسه

نجومی آسیا کر کویماند فتوای بحوالکسر که غربال فلکده دانه دانه کذم کیمی جالقر
صوین بولدم دی استاد انه چرخ محمدی ایلر هر آشوب ایلدیدی آسیای چرخ سرتاسر

وفا نقیسنه اقدار غباغم الکلسه

کوکلدر آشیانه مرغ حسنه کریانسه بروبال اوله مزاوجاغه خط سبزی توکلسه
اچوب مزچینه خال سیه جمودنه کلسه خط موهوم یابندر سوم نازدیو خسه

همابرواز اولور آرمایش مزکان ایلکلسه

دهانده شکریز طاقت شکر افشانی آغز مسکی بسامت شیوه کاری سخندانی
شکر بین غداد و نازینی سیر ایلر آنی مذاب شیوه ایلر چینه و اد شکرستانی

اوطوطی نوشخند کفتکو سیله کلسه

خیال عکس رخسار کی کوکلمه وارد بجدد خط نو نازبوی نو چمن اولماقدر
عصای مژه در کف عمر مه ناطور قلمزدر غریبانه کلهر سایبان حسن عقدر

طمع اوتدیده در ایلدی کل شوق ایکلسه

کراندر طالعه ناز صباحتریز اولدراك نثار استمك اویونجم نقد جانی آلدیراك
تعلف برطرف شمدی نظر باز زحمتی خلیز اول ساده رخسارك نکهاوز زمان خلیز اول ساده رخسارك

قماشی علو تا اوزان ایدر کن چکلسه

MILLET GENEL KÜTÜPHANESİ
DEMİRBAŞ SIRA NO. : A.E. Mamuret
ESKİ KAYIT No. 172
YENİ KAYIT No. 8393
TASNİF No.

اکثر ابنای زمانه قرود عه زنانه بقر

وکله بی بندی رضا ایله قبول همت سنی انبا یه ایدر اول صاحب درآلا تصفت
دور اندیش اوله کوهر اینه آبه دقت ایلمز بادی هوالدیکاهر غبت

رانبا اهل خرد کاره انجامه بقر

تخمیس غزل راثب پاشا رحمه الله تعالی

مقال شکر افشانی ینه طوطی مقال آکلر دلال دلفریبی مبتدی بردلال آکلر
مجال جذبه لطافتدازی بامجال آکلر کمال احسن علمسوزی اربابکمال آکلر

جمال احسن نازی عزوزه یه اهل جمال آکلر

هلال ابروانی غمزه لری یه جلوه ستده جلال هنر یاتاب اکمنی رنک صباحتده
محال اندیش حال وصلتده شمدی فرقته زوال قامتم ضم اولدیغن یار محبتده

تجاهل ایدر آماشیوه یوق انمو زال آکلر

وصال الماز هر کیسو مسکین یاره دیدیکدر مثال سینه مرآت الصفا الماز دیدیکدر
سئوال ایتمز خوبلیم دیرکی یاره دیدیکدر زوال صاف الماز هر صدف ایچره دیدیکدر

مرآدم ندیوکن ابتدا وندن آلی زوال آکلر

جدال ایتمه رسوم ماسوایه محو کوشش قیل خصال ناقص عشقی صیقلی دفعه کوشش قیل
وبال ناشناسیدن تورایتمه کوشش قیل مآل نسخه عشق مجازی فهمه کوشش قیل

حقیقتبین اولان بونسخه دیکله جمله وقوف آکلر

ذلال لعل نابیدر لیعل مایه ذوقسیز غزال وحشت انگیزی تخیل ایلسه فکرم
خصال غمزه شوخی رصلجوی کوددیم خیال موهیا نکدر دیسم سرمایه شوقم

وادر اوشوخ وحشی رتابیشقه خیال آکلر

اکثر ابنای

شتابان اولدی صاحبه بحره میخانه دیکه

قالور قلبجه جانم موحیدن خیال اتسم وصالطرفه اقتسمنی طاقتسکن اما کل یرم
الک جک کاکله لکوکله سی زوردردم حذر خساری تاب انفعالا فوز اوزه اتمام

صاولسه زلفنه مرغ جانم شانه دیکه

تخمیس غزل راثب پاشا رحمه الله تعالی

نه هنر دلی دلبری الزامه بقر نه تاب هتنه تعامل نه خود ارامه بقر
نه تطرف نه تعفف نه خود اعلامه بقر نه تکلف نه تصنع نه خود اوزامه بقر

چمنیم توشیح خلوص دل اکاهه بقر

کاه کیسو وکهی روی دکرامه بقر عاشق هجر کسنه صبحله احشامه بقر
قوشقولدیغچه نه صبر نه خود اکامه بقر دلکه برخالکده برزلفسیه فامه بقر

بلکه دلمرغه کاه دانه یه کاه دامه بقر

یینه امید وصالیله کوکل ایتمز کاه اولسه برتوفکن مجمع خوبان اولماه
برتوکن دکه رهنه کاه دسته کوکه اومه آینه حیرانوکنه ایتدکچه نکاه

دونر اولنشاهده کم غمزه یه برامه بقر

نقد جان اولدی بزه الله خود غمزه کری سوزنی ایتمدی غمزه لرک پیشه کری
اولسه شرمنده کله توق کاهیم کری ایلمز بیهده خیاط نلهاک نظری

باکه مقراض مژکدکیله اندامه بقر

ای شناسای شناه محیط عشقه یکلمن صبر وصفا ایله محیط عشقه
شرطه باد هوای ایله محیط عشقه صالمغه قلک دلی بحر محیط عشقه

ناخدای خردم برکوزل الامه بقر

هر کسک طبعنه بالقوه کلام درآدی کمی نام آور دانش کمی بی عکس آدی
امتیاز اوزده ایکن جمله جهان ایجادی فرق وتمییز ایده مزدانه استعدادی

تخمیس غزل راغب بآشنا علیه رحمت المولی

تملکرده ناکامیلم بختاور الوشدر — عجب دستر سی کنجینهٔ باد آور الوشدر
بی مرغ همسایه همیون اشهر الوشدر — شکست طاق دل احدهٔ بالا پور الوشدر

ضعیفی تندرستی بخش صبدلا غر الوشدر

دیار زنکبار الفاظنی کاهی ایدر تسخیر — هنر پیرای سیف خطه کاهی ایدر تسخیر
تغلبه معارف کشودین کاهی ایدر تسخیر — کهی برجرکاهی بزمین نوایدر تسخیر

قلم ملک سخندان خسرو بحر و بر الوشدر

خبردار تو فی الواقع اظهار ایدر اشکلن — لباس خود پسندی زیبا یه اظهار ایدر اشکلن
تکیس بیلمز اصلا کروفر اظهار ایدر اشکلن — تکلف بیلمز اصلا خوب و زشت اظهار ایدر اشکلن

اودل کا آینه ش سر صفا مظهر الوشدر

طباق آسمانه هفتی مطلق ضاغه دوزدی — نوابسته یدی سیاره ی مطلق ضاغه چوزدی
طولو تولز نجم کیسو دار ی مطلق ضاغه میلدی — غمناک اشهب کردون مطلق ضاغه سیزدی

اوده مربوط و ضع سعد کو اختر الوشدر

تتبع ایتمه قانون مداوات حکمسازه — بولنمز فن حکمتده دوای درد سوزه
نه حالت وار نظر قیل عاشقه چشم سحر سازه — دوای چشم بیمار نده عجز در بوی اعجازه

اولیلر کم دم عیسی کبی جانبخش الوشدر

دمین سینه سیر آب چشم خونفشانیدر — کل اشکفته ی وقف همیشه اغوانیدر
درخت ناامیدیک لوک اوراقی خزانیدر — دکلدر فصل گاهی بهار کامرانیدر

نهال باغ حسرت داغنه باد آور الوشدر

تقدیر هر ضلجور کدشی بوجرخ دوار دونک — نهایت تولدی فرزند ذی ملکیله گریدونک
ترحم اختیار خشین الوقت طوطونک — تقالیب وزده هر راغب مداری بکا دونک

بیجه جم تاج و اورنگی بوبزم ساغر الوشدر

تخمیس غزل باقی بقا سیر علیه رحمت الله الهادی

صاغه دنیای فنی دیه اعلا کویرسنور — ماسوادن کوتوری جمله نبرا کویرسنور
هردم آینهٔ ادراکه تولا کویرسنور — ترک دنیا دیو یاکه تدفا کویرسنور

چشم عشاقه نه دنیا و نه عقبا کویرسنور

تکمید مال قدیم یعنی اسکی طاقارفنا

نه روا آشده یه میل تلید و طارف — شوق وصلته اوله مکر خداوند خالف
وجد حال ایله اولکه عشق خدایه واقف — سینه یی تسه فحن کان معارف عارف

قیسه هر حرفه نظر بنجه معنا کویرسنور

پرتو عشقده هر کورد یکی دیده قیس — هیچ نقوش و صوری کورمز ایدی دیده قیس
شعشعه جمالنه نظر انداز دکل دیده قیس — برخیال رخ معشوقه ایکن دیده قیس

نیه کم قیسه نظر صورت لیلا کویرسنور

چاچلاک اولسه هوا پرده ی عاشق زار — دلربا عشقده یار سکلمز فرصت یار آر
جذبهٔ وصل دل آگاهه ایلر دی فرار — سینه پرغلغلهٔ شوق اولسه دل موسی وار

ناظر لیدیکلک نور تجلا کویرسنور

بقمه هیچ لایه دکه عشقده سر آگاه کورر — لاده یوخ معنی آگاه بنجه معنا کورر
دیدهٔ قلبکی آچ سنده هی آلمیا کورر — عالم علوم عروج ایت ملأ اعلا کورر

قالمه اولپایه حرکم آیه اولوناکورر

کرمندیوش فنا اولمیه هردم کوشش — رشتهٔ طول امل کسمیه بردم کوشش
مسلک عشقده هم اولیه محرم کوشش — اوله مرسن حرم وصلته محرم کوشش

سنده ما امکه تقصیر تو اناکویرسنور

ایده لاذرهٔ مهرك دل عالمدن اثر — اولدی آینهٔ دل مهر نمایندن اثر
ایده لی تابر حمك چشم ضلجوده کا اثر — ایده لی خاکپای جنابك دغ باشیده اثر

بقسه آینهٔ ادراکه تسلا کویرسنور

تخمیس غزل باقی رحمه الله البابائی

عار مکنده دانه خا الکذر ای تو اصیل — آدمه مکرم سبب حبه اود رجنتن بیل
اولسه کرطوبی خرامان قدکه اولور عندلیل — زلفکی کورسم عذارک اوزده اچور چمبل
صانور عنبر بخیر شکلن بغلمشدر سلسبیل

چرخ اورور عشقکه محو اوسم دوآورده — هفتتن ابدالک اوسن سبعهٔ سیاورده
ماه نوکشکل یکف چوبر صورتور جرآورده — سجدهٔ خاک سرکویکده ماه جاروده
چهرهٔ زردین غبار آلوده قیلمش زیبل

پیر چرخ آلمز هلالی عرشه زنبیلدر — سفره بدانجم نزیل وکهکشان مندیلدر
بنده دنکی دخلدر بنجه ماه ویلدر — جامع عشقنده یارک چرخ برقدیلدر
آفتاب عالم افروز آکه بردوشه قیل

اشکم چشم اولدی سیلاسیل نیل عشقده — نیل وش مقیاسی یوقدر ماجرای عشقده
راه وصلی سعی ایدر هردم دمشک عشقده — یولدر ایندی چهرهٔ زردمده سیل اشکده
چشم کریان بکزر السقایه کم یکدیل

آه زوی دل اولمه اغاک کوینه — حسرتیله هوقف اولدم چشم کریان کوینه
وقفه کیر انتظار اولدم دلجوکوینه — منتظر اولسه نوله نرکس عنبار کوینه
نوتیا یه باقما محتاج اولکوزم کحل عیل

سرشک دیده صانمه دانه دانه هرکز یاشم — صدقوش دیده دردیای فرقتده کهر یاشم
رشحهٔ عشق یار وفرقتیدر یاکه حال اشم — محبت بحر بیدر هم بلنده موج اورور یاشم
ملاحت فلکیدر دل آکه لنکر ایلی قاشم

دوزمصنعه صنعت دیده نیستانه مژه دیدم — یتاغی شبر عشقنک هرخیالمده ایکی دیدم
سرمه حاکم عشقه یکنظر قیل قرهٔ دیدم — بلنک عشق یارک بیشه سیدر محزون دیدم
دیار درد ومحنت کوهسارندیم یاشم

تخمیس غزل باقی رحمه الله البابائی

اولور جام دیم ایریر شوخ یاد لعلکه — اورتیه مست لایعقل اولور دلیار لعلکه
ایاق چمکه قالمز بنده طاقت یار لعلکه — نه مجلس ایچره نوش جام ایدیسم یاد تعلکه
اورم انجین قالمز جرعه دکغیره یا قدحم

بنفشه آغلاتمه دردفرقتکه ای نرکس — دیدیسک راه وصله نقد جانم ایلرم بیکس
تهی چشم حسرتدانه دیدیکم اولدی آغلار — بیلورسن نوددیده نوتیا یه قیلتیاو جوهر
نوله آغلرسه خاکپایکه چشمم کهر یاشم

عجب صانمه شبلیا دلسوزانی هجراندن — رضا اومه وفاداری فسونکر چرخ کردوندن
دیدیکین دکله استادانه تضییعی بس آندن — آیردی سحرایله یادی سپهر قحبه دوندن
نه لعب ایتدی بکا کور باقیا بالله وباشم

تخمیس غزل باقی رحمه الله البابائی

جفای خاره قالمز بلبل کویای سوسلتسک — کلک خار فراقندن ایدر شکوای سوسلتسک
نه چکدی یار اندک عاشق سودای سوسلتسک — شطابت جور دلبردن دل دانای سوسلتسک
کناه آندن بنه الحوض بیپروای سوسلتسک

فنه بر واقف حال آشنا سوز هرزمدن — بیان ایتسم کاهشوه داهجران غمدن
عجبمی کریه دن جانا قالن آقه یکی چشمدن — فراق جام لعلکدن نه چکدی ساغر غمدن
نه قانلر یوتدی کوزلک غنچه دغیای سوسلتسک

حقیقتبین اوکن لیلی تشق وآعظا نحوآ — مآل هرعشق عشقی فهم این کورا ولکن دانا
دکل کمجنون لطفه سرعشق انسکن ستفتا — حدیث عشق حرف لطفه قیلمز اد اما
نه رعنا سویلرا ولمعنایه بیک ویلی سوسلتسک

هزارک شمدی جانا وصف حسنک آغزیدن — اکوچه بلبل آسا اهل عشقک هرشمر آغزیدن
کلوا حلی تکردن نطق عشقک هرشمر آغزیدن — نبات قد وقد لعل لبک دوشمر آغزیدن
برزکوش ایسک طوطی شکرخای سوسلتسک

فاز شکر چشمکدر ایرک فتنه بیدار غمزه کله چابوب ملک دله شکر تاتار
زلفکه آجیب بیر آغنی اولدی علمدار اولمز دعوی دل اولماکل قانه کرفتار

بیک فتنه زمان اولسه زیر کلهکده

بیک شیوه کری مسنه تصویر اولنسه هر شیوه ده بیک آیه بیک آن دخی اولسه
مشهود جهان اول کعبه کیم اولسه سنسین بنه سنسینه سزا فرد کرا اولسه

جمعیت خوبان جهان جلوه کهکده

سمعیه اولور سکه دعا شوق تاجا لعلوطی زبان وصفکله اولدی شکر خوار
چشمکده نه حالت سحاریکه هر بار هر کمه نظر اتسک اولور ساکه کرفتار

برجاذبهٔ هوش یاوار کلهکده

چاک آیله رضا جامهٔ پرزیب یاره آلدوشکه فرحزایت همه پشمین رضایه
آلوده عشق اول لمعه کوردی اهل ریا نفعی کبی اولدی قوله دامان خدایه

واردیسه یغشار سطا آزجوق کلهکده

تخمیس غزل سید اسعد افندی شیرزاده

یلدز دل اشتمام بوزلفه خوندی بنابه صار لدیجه وصاله دست شوقم دوندی لیلایه
دور چرخ تمنی نظره کلیخ ورمایه صیاسودای بوی کاکلیله دوشدی کرد بایه

صار لدی رشتهٔ آهی همان تاچرخ اولایه

وکل می لعل کیوندر مشتهی عالم آیه لب آلوا وزایسه نقل نکین عالم آیه
ملاحت یز اولور ساده یا عالم آیه عرقریز لطافت الخ ادیدی عالم آیه

مخالت کلمسه مهر خیله روی متابه

مثال قدرم وکعبه جمالی جمعه جامع خیال ایله نلمت خط وخالی جمله جمع
دیخیر آی جاهی جهو تمالی جمعه جامع اولکلرخ کسیبغبغب سمین کم جمعه جامع

امام اولدی حاله بق الی ابروی محرابه

دعوی فاز

دعوی فاز کوش جانکه منکوش ایدرسک مزایای سخندانی نه عشقیه وخال سک
بولوسن ذوق وجدانی کلام عشقی کلمک نه دیلرسن نه دردر هولدیکن دیر صفت یا کودرسک

خروش وهوشکه برکون دل ناپای سوزلتسک

کلام عاقلک برده معا صبر غفلتدر سوزدیکه اولدی آکله رجوکور نه حالتدر
مقال قیل وقال وحال وماضی جهد کثرتدر کلام عشقی یا فی سر آسر سر وحدتدر

مرادی جمله نک بردر بتون دیناسوزلتسک

تخمیس غزل وقتکه

دلخرآی صورت مدجانانه شکلن یغلمش هپ کوزلرده دیده ویرانه شکلن یغلمش
نوش جام عشقه مستانه شکلن یغلمش خانهٔ چشمم هپ میخانه شکلن یغلمش

اشک محزونم کوکل پیمانه شکلن یغلمش

دسم آلوده بهزاد کوردسه اولصنعتنه ایسوزیمدن مانی اولصنعتنه
کوردسه دوتانه اولوردی صنعتنه شوجه تصویر ایدهم دلبر صنعتنه

کمکه کوردیسه دیدی بتخانه شکلن یغلمش

قدیالوآست همچو اولدی کوردوم سایه کی قامتکله جفته سروناز صاندم سایه کی
مست نازم نیمچه جیرنده کوردوم سایه کی دوره میخانه ده جیرنده کوردوم سایه کی

یانکه هوشمدن کیدیر مستانه شکلن یغلمش

دهر عشقک مساوی کیمسه کوندوزدی لمعهٔ تابه مجتندر رضا جوشوردی
یاکبازی کیمنده رصانه هاسوردی سحر یانک سحری هوالشور ناک الوانکوردی

شعر باقی جمعهٔ افسانه شکلن یغلمش

تخمیس غزل نفعی علیه رحمت الله الغنی

خم دخمی کوزیسوی دام شیطان هرتاره نه بیک دلدر اسیر تیهکده
طرهٔ کژه می خمکده می اولدی وی مکده بیک نافه می وار هرخم زلف سیهکده

بولبوی دکه ویرنه هرخار هکده

حقیقتیه اولور یا خیر بصیرت بین اولان دیدن چراغ عشقه هر تار نکه مفتول اولان دیدن
فروز آندر مدام اما دمعه سی دوغن اولان دیده حقیقتیر توبه ناظر عبرت اولان دیدن

شب یلدا آده دم مشعل اوزره می کوم شتابه

شنوز بینشانیدر کویدن تر حکمتدر بو سری عقل مدرکی همه کس وقف حیرتدر
شناسای تلون خود پرستیمیله غفلتدر بو آنا در تلونی سر نوشت حکمت قدرتدر

خطا دندان مروان مائل اولز سمت سنابه

سواد اولدی حیات اولوت هم شبدیز عرفانه عنانیز هدز مندی چیقدی میدان اعرفانه
رضا صید آفین النفس و طبع عرفانه مکدر پیرو اولدی یکه تاز دشت عرفانه

سمند طبع اسعد جولانی یخواب ارزن بیابه

تخمیس غزل یارم رحمه الله الرحیم

مست الور هوا کور نجه آب و تابکدز سنك دنك الور غنچه کور نجه لعل نابکدز سنك
شرم ایدر کوزه دهان شکر آبکدز سنك ناز اولور دمبسته چشم نیم خوابکدز سنك

شرم ایدر دنك تبسم لعل نابکدز سنك

غنچه کولدی قبار دصدهزار اولسون هله کلشنه فیض نسیم نوبهار اولسون هله
آچیلور کنکفته کلر نوبهار اولسون هله آچیلور اثبت نسیم نوبهار اولسون هله

بند دل محکم کل بند نقابکدز سنك

واعظا معذور دیلر کیم بحدیث حور و اوبر آز یا مکر خوف جهنم کردی اوبر آز
بز خیالك آکلر ز برنقه جادت و اوبر آز زاهد آمعذور دوت جلد کزه نقش و اوبر آز

غلطتك فهم اولنور کیم کتابکدز سنك

سرعت سیریله کندای پری تنیتك خاطر خوشکلری جانا سنك بوسیتك
الامان کیم ایتمه سودیکه کلدی تنیتك بزمه بر دمده نوب کلمکدر کلدی تنیتك

کندیکی وقت آکلدم عمر مشتابکدز سنك

سرو نازم دست سته ساکه حیران قدیکوب اولدی صف صف کویا استاده عرعر قدیکوب
کله رنك شکله دون قزاوب چدیکوب زلف چینکده هم و اولدی جانا قدیکوب

سنبل خواب تغافل جامه خوابکدز سنك

ماه وکه تحریك ایدنجه زلفکی باد نسیم موجه زن در کویاکم سنبل عنبر شمیم
پیه دیسون وصفك ضلجوکون ایدر طبعم چه دکل یبه تخماسنده یر قالمز نیم

زخم انکشت نخاه انتخابکدز سنك

تخمیس غزل و له

پاپه یسون اهل دل صبر و تحمل دلاره پناله و آه و فغان الحق در کاره دوشدی غیری
چکر یوق یارم غم هر کز دل ناشاد دن غیری کمه فاش ایلیسون دل دردنی فریاد دن غیری

کمه یانسون یا قلبسون آه آتش داد دن غیری

کوردکمز بزم غمزه سای طوفانخیزی ساقی طوبارکز قلقل مینای طوفانخیزی ساقی
کچرکز آتشین دریای طوفانخیزی ساقی چکرکز دور صهبای طوفانخیزی ساقی

صدای دلکش اولمز هرچه فریاد دن غیری

کمند زلف پیچاپیچ مین هر دل اولوجاقی متی ایکی خنجر ابرو آن تیز بر آلقی
خلاص اولمق نه ممکندر چکنجه جویاقی کتورمز حوزه تسخیره تیغستان مژکانی

کو کلمی قوتیلور اولغه جلد دن غیری

کوکلم حیرت افزا بقه لغجه حسن قماره کچر روح روان آسا کوزلرکز خوب یدن
کوزن حسن کلوسوزنجه یا لوزلر روباره بو دلی دیوانه هجرایدی لر الناب رحسار

سنی کمکوروب آینه یوکه دن غیری

نه رایکز سپهر کجروی کوردکجه داد غائله قدیمی دشمن اولور مسلمان ناشخص دانه
دلك بندایت رضا جو صدقه تقدیر دن نه نه وضع ایلر بندیمکوهر اوزن عرفانه

فلك دیدکلری نار اجکر بیلدوردن غیری

تخمیس غزل ۷ له

دو دانه بو سپهر شعاب هر کاه وار — آرامش ایلر بجه بر اضطراب وار
که سعد لاهی بحسنه دار حساب وار — بو امتداد جور که بخلق شتاب وار
محتمل اولز فلکه انتساب وار

تنوره وندی کرمی ایله اشتفقد کل — تبسمی مهری صالدی قرونه شفقد کل
آزدم قزار آقلمز یاقجی — آذر قزار آولدی کوزین شفقد کل — مهرین فلاک ایلدی هردن شفقد کل
بکزر که آتش ستمك التهاب وار

کهجه یه اهل عشق نه دم دردناك اولور — ایلر امید وصلته دل چاپماك اولور
آکر قجه تاب سنه اودم سوزناك اولور — سر کرمی نیاز ایله دل کریه ناك اولور
پینه حدیقه املك آب وتاب وار

اسمج صاوری نقد دلی ندباد غم — کوزمدن اسکی کرچه بنم تندباد غم
مالفعل کل اسر صاوردی تندباد غم — ایلر نسیم لطفن بزه کردباد غم
بو دوزکاه پیمودنی انقلاب وار

برکون کشام اوله چو مکتب اهل — زنمی لمکدن طفل دلم هرشب اهل
درس آشنای خواجه یه آمز لب اهل — حرف آشنای حال دل اولز لب اهل
برآه هودناك ایله شاهجهان وار

کوردم اولدستانه خشملی شتابله — مستانه کجدی بیمنظر ایتمز خطابله
بیلمم نه قصدی بوردوشن بو شتابله — برچین دامن ستم اولمش شتابله
سرور وانمك ینه بکزر عتاب وار

صانمکه کوز وساز کرك کوی دلبره — فریاد وزاری آزکرك کوی دلبره
بر یارکار ساز کرك کوی دلبره — وارماغه چوق نیاز کرك کوی دلبره
ای دل وصول باغ بهشتك حساب وار

آزدم ایلر آدمی اسباب آزدو — ذلته شر مسار یدر اسباب آزدو
یوقدر رضای حقده هیچ اسباب آزدو — یوقدر ندیم زارم اسباب آزدو
آنجق جهانده بردل فرقتمای وار

تخمیس غزل نادری رحمه الله تعالی

خیال وصل ایله دلده خیال خوب اولور پیدا — تصور ایتدکجه آلله کل شاداب اولور پیدا
بین صورمه جواب لذت شتاب اولور پیدا — وخندهٔ بادهٔ هر یاك له آب وتاب اولور پیدا
هوس بهم برساغر سیماب اولور پیدا

سنك مهر جمالك تابخشا شمسه یه — سزا غلمز اولور سه ساکه لاهوت یلدایه
صدف رشك دردندن چاتلرسه پیوایه — خیال حلقهٔ زلفکله آشکم هر شیشه مایه
دماغ حشره دك کرد اب برکرد اب اولور پیدا

شعاع شوقیه روشن دمین وآسمان دل — مسیر مهر عشقکله فضای آسمان دل
محبت مرکزنده هر ایدر نه آسمان دل — نه دم اولسه خیالك جلوه ریز آسمان دل
فضای عالم انلیچون ده مهتاب اولور پیدا

دوعین مشتاقی الحق شیشه ایله سیرایت — سرشك حسرته دائم وضو یه ایله سیرایت
اوزین سن وجه صوفی صفا یه ایله سیرایت — سرین سن کعبهٔ عشق ایله سیرایت
کوکل ابروی خوبانه سلام ایلر اولور پیدا

مجرد جهد ایله اولز حصول کامك اسباب — کشایش امر مشکل همدنك انجمه هر باب
حقیقتبین اولان آنکله رضا جو تسلیتیاب — اراده اتسه برامرك تعلق فیخته تاب
آکا اطراف تأمل دن اسباب اولور پیدا

تخمیس غزل ۷ له

اولدنلر چاره جویای رهاد نیا قیودندن — رسا رحمت دل نولدی لغو آنکار وجودندن
کورین نقش سیاه دیده غفلت نمودندن — اولور قاصر ورای پرهٔ صنعك شهودندن
نظر بند اولیا نلر عالمك بود نبودندن

کسانکه خود پرستانند کسانرا الهان نکند — دیا آنود کانند میکسار مردمان نکند
دغلباز و باخوران صرفه‌دان هرزه نکند — منافق هوسناکان آشنا آشنا نکند

هر چیز صرفی خوشدر بوی کاف کرمسودن

سمو استرسك عالیتمن اولی تکبتقرین اولیه — نظر باز اولی احد دینرك عالمدن ایمن اولیه
نه دلکرم خنیس اول آب آسا طبع لین اولیه — علو استرسك اول فواره آب آتشین اولیه

فنك نابود اولوشد تلیا ایله صعودن

مزایای مقال راستکوی اهل عرفانی — کهر کوش دینب منکوش ایله کوشن جانکه آنی
قواعد او رخصه مندالوکلمه سن اظهر دانی — اولور سه جنسنه انواع خطای کجنهاد آنی

سپهر ثبوقدر ایلر خایه خصمنه جهودن

نخاد عدد رباح دینب کان صفالی — کهی داود سندکاهی اولور اکساد دن آنی
قناعتله اولور برفق ایله رضا نالی — نجار دخانه دانا قریب دهر ذای نادانی

کرکدر احتراز ایتمان دنانی دکلو دن

تخمیس غزل شریف اعاه

دچشم فتنه انکیزی نیجه همنامی قالدردی — عجب بدلن حبیش حبش فتنه جامی قالدردی
کوکلمی یراغن زلف پریشانانی قالدردی — سواد لشکر خطی بنم سودامی قالدردی

سواد خاطر دن رایت آرامی قالدردی

امید وصلن دلدار ایله هردم حیالاتی — کوکلدن سودی وفکرتله حال مستراتی
عنایتریسم وصف فرحبخش مقالاتی — کوکل یاد ایلدکجه بهجت صبح ملاقاتی

خیال لیلی زلفیله خوابیشامی قالدردی

اوفروشان ایله حیرتده خوبان اکسنی — سریر خوب وتاج خوبرویه کیفان انکسنی
نظیری عکس رات سحر نسبتی انکسنی — صفای صفوت آیینه هران انکسنی

رقیب بدلقا اوشوخ سیم اندامی قالدردی

کهی بزم نشاط آرا کهی رخوان شاهد شراب — کوکلدا طاهی غمپیما کهی سرسی مطلوب
وفی صحت کهی طاهی مزاجا خوش کهی مطلوب — مزاج دهرده تاثیر ایلر خمیازه آشوب

فلك بزم طربدن باده کلفامی قالدردی

طلبکار اولیله جاه پرجفا دنیایه غفلتله — دلآبی قصه دار اسکندر فهر و علوتله
کهی شیون کهی شادی همین آیین حکمتله — بقلسه عالم کون وفساد عین عبرتله

سریر ملك نیچه شاهی خود دکلی قالدردی

بود نیادار ذلت اولیغوه زلیغن عالمك — نهایتله رعایت اولیغن فرق ایلین واصف
دکلن جای راحت اولیغن کشف ایلین کاشف — جهز هوکه بحکمت اولیغن هم ایلین عارف

غم فرد اوایمرو زی قادری جامی قالدردی

کل شادی کلفته بود ایکن مرآت حاطرده — قیمیون زلیغی سود افزود ایکن مرآت حاطرده
غبار غم رضا نابود ایکن مرآت حاطرده — کدورتله اثر نابود ایکن مرآت حاطرده

شریفا بو بهار ایامی بك سودامی قالدردی

تخمیس غزل کاتبی رحمه الله الغنی

کامل کله مکمل اوله طبر انجی زر ایلر — یکلنظر سی دختر زی رزم اثر ایلر
برغمزه ایله وزکریده زکر ایلر — بیطی مسافه سوجعقه کذر ایلر

اولخود سنن کم کذر اولور تکبر ایلر

هرکمکه دل آکاه ایسه اولوقف احوال — اندن بعید اکا میعاد ایله خوشحال
عرفان ایله لهو لعبه انیغوه اولور افعال — اولابن وقتکم اوله دانشور هم کال

تقلید ده ورسم شعار بید ایلر

تدبیر ایله ایش تا مکمل اولدی بکیاب — ایلر سه حق تقدیره توافق بینه نایاب
تقدیر کور عبث کی تدبیر ایله بیتاب — سر حشمه تقدیر هر اولایسه صفایاب

انصاف ویکون صافدرونان کدر ایلر

سالك اولزنه الزم اولور ایره تیقن — اطوار سلوکدن تبصر له تفحص
دوستدار اولکه ایده هر ایشده تفتن — اولکم ایده مزکیخ مدارایله تحصن

کذر سنی جوینده این الممفر ایلر

مکنار سخن صاحبنی ایلر ایجاه — اولور حضوری صکره سود دیده آبواه

دانای سخن کیس الجنه اولور آگاه هر شیوه ده خاموش کرک عارف یا الله

وزرا و ابا الغرسخدن حذر ایلر

عاقل هم خیری ایدر هر دوشنك کاهل کرم و بره کیدر هر کیدشنك

آگاه عبرتین اولور مارو شنك عارف ادب آموز اولور هر دوشنك

عاقل حکیم حضرت حقه نظر ایلر

صد شکر و ثنا حضرت مولایه کم آنسز هر عالمه یاور بلا لطفی دخل آنسز

هر نه دیلر ایلر قوکنه ن آیه آنسز بن محمد هزاران ایده دم حقه کم آنسز

هر مصلحته لطف عمیم ایدر ایلر

عشقیده طوفان ره اضطرار ایلر معشوقنه کیمسه سوخ شنوار ایلر

کیم سوره یوسف عجز ایله دعا ایلر اولکه ده الطافه خسا اولار ایلر

بر وجهه محروم قومز هر بیدر ایلر

با التجربه جوشا عبرت آلور عالم عاقل فرزانه مجرب اولار اطوار زمانی

قابلمه رضا خدعه منتن سل اولمق دوران شکر کربه اداخ هده کافی

انسنه اولان احساس کمال ظن ایلر

تخمیس غزل و له علیه الرحمه

چکدیسنی سنی سندن بولدیغ چکمز باشلر نه جوشه چاره او خولیایه چکمز

آلدانمه دکنه غم فردایه چکمز چون دل چکمن چرا که خولیایه چکمز

چون یا فرمنك فکرنه دنیایه چکمز

عقلك باشکده جانك الکده یاقمز عقلکی دهبر ایده دلاسن سویه قمز

قید عبایه برطرف ایت بویده قمز آچ دیده شوقی طور عمایه قمز

فتح طلسم اسم معمایه چکمز چون

قید امل و کلمی نه ایده دلخراش دوشمه او قید کدوکه سن ایتمه دلخراش

غالب جانده نفعه یا قید محمد باش سود و زیان دعده سین آیتمه دلخراش

اربابه ایله ایله اولور آیه چکمز چون

مطلبسه عاقبت بطاهر اینده حمیه لك واحترسان حال اولدیغ اولاد ایله ذریه لك

گوش ایله نصح ناصحی سن ایتمه ساده لك نه دایه نه دولایه هده ایده دایه لك

نه دایلین غوله نه سوره آیه چکمز چون

هر کس بقدر قابلیت کامران بولور کسر آسود و غصه همین نوآمان بولور

دلر آزیاز ساز ذهر بدزبان بولور ایت هسته چون زیاده دل زیان بولور

تا اوزیان دهی سوره آیه چکمز چون

یاش بیره باصمه پایه ضیاچکه قوریتر ذیل آمیدی یاشلیه هرگز قوری یتر

چون قاره قویی قویه دیه چکه قوریتر چیکه قوری بیره غم خشك تری یتر

تران ایله کافی نوسر کوده ایچکمز چون

تخمیس وله علیه رحمة الله

عد آدسز مهر اولور لیسانی غدر پذیر اولمز تسبیح بینه کاذب که موج حریر اولمز

اولکم بی بهره عرفان ایمز بصیر اولمز شنده مردم تنبه ورك نقش همیر اولمز

لطف سز شی هیچ آزدر تا رحیم اولمز

نه ایسه قابلیت هر هنره هر کسده ظاهر الله دن الیمسن اوسون اولیغه عرشه قادر

تزینه وکلدر اهلیت کی اله اولسن ناظر الی اهلسنز آلکم تا الوهنا صیقتی ظاهر

وزارت مهر حکمت دوزدی هر کلمه وزیر اولمز

نظر ایله شونا ته زمانك مدعی بولمز تفاوتی ایتمه کوراین و آنك مدخلی بولمز

تفحص ایله تدبیر کسانك مدعی بولمز زمانك اعتبارن جهانه مدخلی بولمز

سپیدی ریش اولدی کیبت ایله دانشه پیر اولمز

مطالبجولی اولور پرده غفلت مولایه تبری ایلمك مربوطدن راحت مولایه

هوا حبس دهن حیکم نقرفدر مولایه علاوه صانیغ حیکم نقرفدر مولایه

اسیر خوب رویك خاشه دلگیر اولمز

کلام صنعتی ایمان مردم دانشور ستانی زبان تحت اللسان آما سیره حال انسانی

رضا صورتدکل اعتبار اولنمق اضافت امر دانی شر فیخشی حقیقتجه اضافت سز کافی

کیسه عادیت برسبز ستای امیر اولمز

تخمیس غزل سالک رحمه الله

بو اصفوتی پاکیزه صفتی یسکدر — آدملکی بیل آدم ایدن آدم ایکدر
عرفان خدا بسکا موروث ایکدر — آدم ایدن ایدن سنی آدم ایکدر
ماند مسیحا عدم فخر ایکدر

رهوادم همپا اولدی نشاطمک — شبدیز ایسه غایتی کاسد نشاطمک
ارخای عنان ایلیه محرک نشاطمک — سودی غم اولسون غمی کاسد نشاطمک
ماد امکه کلکونه محی مزیکدر

غفلتمی محا ایتمی نه دربوزه سالک — تولدی سکا ایدن ایدوب اظهار ذالک
حالک نه ایسه فکر ایله کوریکه یدک — تا چندره کامدن اظهار تمالک
حرمان حضر سلک نهج طلبکدر

هر شیوه ده جود وکرم ایله براز — هر خلوه ده برنماز وکرم ایله براز
هر کریه ده برضحک وکرم ایله براز — هر خنده ده برخنده دل ایله براز
انکشت ندم یوخسه دهنده طلبکدر

بیهوده عجول اولمه رهِ مطلبک آخر — معلوم کل سمت نه نیک وبد آخر
لا درکده تأنی نه کوزل ایسک آخر — بیهوده شتاب ایلسک آخر
دامان سکون موقف پای تعبکدر

تدبیر کرک اولمه صفن کار ده مهمل — قیلمک قدره بذایره ایل اشکال
برحکم قدر نتیجه میدر هرنه کم حاصل — شایا نمیدر کل امر فرج بالخنه ایدل
محصول اراده نکه سنک مکتسبکدر

ساقی اول نشئه نعره ایدر خوم — اولنشئه ایله اولدی رضا ذوقم
آثار سلیقه م بیه تم شوقم ذوقم — سالک محی الهامده نشئه سنوقم
بکر سخنم صاغمه کیم بزم الهنبکدر

اولور فیضرسان آهی محرخیزان اولدیکچون — کورور تأثیر آهی عنقه مهران اولدیکچون
ایردی کلزار وصله بلبل نالان اولدیکچون — بولور مهر امیدین زاله وش کریان اولدیکچون
ایردور جرآنه کلکبی خندان اولدیکچون

دادِ تخمیر عشق اولنا بولکه صحوه بیدار — ایچن جام الستی صحوه نابمردم بیدار
اولور می نشوه یاب برم غفلت مردم بیدار — اولور ناصح محرر غره مست حولت بیدار
قرین خوابلهه صولدی جانا اولدیکچون

هرون مهر عشقه مطلع الانوار فیضرایت — بروح حسبی بیدز سرایا کسب فیضرایت
مثال بدر قلبین الباس قمر فیضرایت — فروغ مهر وماه اقتباس لمعه فیضرایت
اولور هاجای تقیصه طلب احسان اولدیکچون

خیالک نوش ایلین کوکل برکز خطور ایتسه — نلو تخمیر اولور دیاکی برکز خطور ایتسه
اولور اعیدوملن خاطره برکز خطور ایتسه — نه وار بیک مرتبه خاطره برکز خطور ایتسه
عملکدر یکیه کاه سینه مهمان اولدیکچون

عده رس وادی عشاقه مکرلو در بیچون — دلاغجکه الطاف فراوانه ایدر مغروق
طوته کور دامن صبری نظر قیلمه کیچه کون — اوماه حسنه زیبا لاله آغوش ایدر برکون
مدام انجشمار کلبهٔ احزان اولدیکچون

بیلور کن بشیوهٔ مرد غریبی نه تمکردی — عجب محجوب اولور دل چشم جادو سحر پرور در
مثل کوش ایلر ایلر بیجا هل کویا کردی — اوست خواب نخوت بذله بیم برم دیکردی
بیم افسانه کوی قصه هجران اولدیکچون

اولور نار تجلی نور وصله رهنمونی الحال — تجلای وصال یار اولور فی الحال استکمال
رضا جوی عشق یار اولور آکلر اهل حال — اولور ناخیلیه رهنمون کلشن آمال
غم ایله سالک اولور وانه وش سوزان اولدیکچون

تخمیس غزل سالک علیه رحمت الله الغنی

خراب ایجامطلا دی سکن کاشانه در دنیا — نه رتبه اولسه اعمار عافیت ویرانه در دنیا
نقود عمر اجرندر عجب کرخانه در دنیا — شکسته ساغرمه کهنه عمر تخانه در دنیا
شقفدر دیرنش محی سنکون پیمانه در دنیا

صفای بال ایله هردم کلجمعیت خاطر — املدار هواجس دهون جمعیت خاطر
بولور عشاق دلدار کنی جمعیت خاطر — نمایان هر پرینا نلقده بر جمعیت خاطر
سحاب رحمتی مهریه زلف شانه در دنیا

فغان ایتمه هزار آسا بکولزار فنا فرحکم — چکوب دامانکی خار هوایا سوا هرحکم
طلبکار بقا ایسک فنا اندر فنا هرحکم — همی عالم اطلاق اولوب دام فنا هرحکم
که هرمدتده برسیمرغ عنقه لانه در دنیا

دروغ داغدار مطلب ایولمیور ظاهر — یناردهر دندکوشه آما همه احوالنی ساتر
اولور نجم هوسطه دعکمی یاور کمی عاسر — اولور یکجنبش مستانه هر داغ هوس ظاهر
کمندکه کشان زنجیر و حکمتخانه در دنیا

ولاصفو تبدیرایسه قبلکی خوم ایسه صدیک — اولورسن دهرنا کام اکر آرام ایسه صدیک
سرشکن زاله دیزیرخ کلفام ایسه صدیک — دلا تحریف روش الوکسب نفد کام ایسه صدیک
هزار داغ ایسک کل شمع ایسک پروانه در دنیا

دقیقه دان عرفان والی بوعبرتطاهر دیرا — عجب بین این وقت مرد دانا فهم ایدر معنا
دکلدر کنسنه کطور سرایت عالم دنیا — ایدر هر لحظه برطور دکر عزمی متعتا
کهی کرم آشنای شوق وکه بیکانه در دنیا

سخن سنجی نظم رشکاور دناجوانه در نظم — عجمی دولق ملک سخندانی ایسه نظم
سر برآری جوان معارف اولدی بونظم — برایدر شجره آی ساکها آوازهٔ نظم
غریبوکوس انالیقه الله بونخانه در دنیا

تخمیس غزل کاتی رحمه الله تعالی

یاد ایله کوکل حضرت اللهی اونتمه — سود ایسه سن عنقه اللهی اونتمه
ماحق رسل اولو اللهی اونتمه — باحق نبی حضرت اللهی اونتمه
قولسك قول ایسك قوللق ایدوب شاهی اونتمه

ناچار اوله کمک سالکه کم بر کون اولمق — هیچ راه دکر یوقدر کن بر کون اولمق
نوبت کله ایت اولوله بر کون اولمق — راهی اوله کس اولیوله بر کون اولمق
اول اوله کور راهی اوشهراهی اونتمه

سالك اوله کور صدقه سن ایتمه یك — احوالکی اول دوکونوب ایله ندارك
عامل اوله کور تاکه اینلمه یك — جهدایت دیه برکون ایدرم بلکه ندارك
لاهی اکثر الوباشهی کاهی اونتمه

هرعاشق افتاجریه اللهه کیدرکن — یولکوستریجك الزم او اللهه کیدرکن
تنها سوکه مرد یولنی اللهه کیدرکن — رهبرلك ایدر حضرت اللهه کیدرکن
کونردیشین الوآه سحرکاهی اونتمه

هردلشده دنیایه آثار قبیحه کوردم — دوربین کبی برعکسن باقوب دوربنه کوردم
سیلاب این فرقه اقان باشنه کوزدم — یاکسرتله دوکه اوقرل قانلرنه کوزدم
داغ غمی دردل اجانکاهی اونتمه

ناچار دکلم کلدیکی یولله کیدم جهکلم — بوقت لحظهٔ تأخیر دتقدم کیدم جهکلم
وقتی کلیجك مفطر آولوهیب کیدم جهکلم — برکونکه آب آنکسر سنی دعوت ایدم جهکلم
آك اولکوزی اول دعوتنه کاهی اونتمه

هرقولکه رضا جوی اوله الله اونتمه — خوشنود ایلیحق حضرت الله اونتمه
عشقیله یناق قولنی الله اونتمه — کاینی یشتور اولوقت الله اونتمه
سنده کرم ایت حضرت اللهی اونتمه

تخمیس غزل معمار کاخی رحمه الله الغنی

دو دکه در مای جانا فاد یکتا اویرد — نه طبیب حاذق و نه عاقل دانا اویرد
شیخ آیخ مطلبین و یادل الی مراد اویرد — کریهٔ مستانه کیف ساغر صهبا اویرد

کاه اولور کم قطره ایکیشته یاویرد

دوشمه قید عالمه کم غفلتی کثرت اولمه کم — فسوت دل اما سوا مشغول کثرت اولمه کم
بنده وحدت اولور مشغول کثرت اولمه کم — آشنای قیل و قال بحث و مدت اولمه کم

معنی بیکانه یه هرزی بر معنا ویرد

بو اوفاظ ایله هر آدمی آلدرمسنی — تجربه قیل عادتین قایله کم آلدرمسنی
شیوهٔ شیر بنستخلوی ایله آلدرمسنی — اهل دولت رحمن بی انجاز ایله آلدرمسنی

شیخلرده شمدی دیوانه هپ اسما ویرد

ارتباط قبله اولور حصول مطلبه — صاف قیل مرآت قلبین کور حصول مطلبه
اوله نادان اومه عاجز حصول مطلبه — بارکاه عیدینه اومه حصول مطلبه

آدمه هرنه ویرسه شاه کستغنا ویرد

کنز رضاه کاه حقه آهدم عرض احتیاج — هم بکا حرمت ترا کشکول عرض احتیاج
عجزمی کور غفلت ایتمه دیرم عرض احتیاج — سن همم حرمت نیازی بارکاه حقه آج

کانیا هرنه دیلرسک حضرت مولا ویرد

تخمیس غزل دلنشین وله رحمة انس المعین

جمیع انبیایه مطمح الانظار اولور قبله — قلوب اهل حاله وجهه دلدار اولور قبله
کروه اهل عشقه منظر الانوار اولور قبله — عیون اهل حقه مطمح که نظار اولور قبله

مشوق محبانه یا محی اوزار اولور قبله

یوزلرک سوی خاکپای کعبه کم اولور وجهت — غبار عنبر سای هب عیونه سرمهٔ حاجت
سزاوار اوله اول ارض پاکه وجهت — وبخشوی کناه اولمزه قالمز ذرهٔ حاجت

سر شک حاجیانک سویله دیر یا اولور قبله

کنه کار اولسه ده زوار نبی الله دیر ایتمز — کناهین بوزه اولور حضرت الله رد ایتمز
مقر اولدن قولینی حضرت الله دیر ایتمز — اوزنه قابو سنه کسته نبی الله رد ایتمز

آنکچون کاهن بوسه کاه اشرار اولور قبله

طوافه آیله نیت باصفای قلب تحقیقی — وکل انسان مطاف قلبه سایاز آکمه تحقیقی
اولور مطلع فروز قلب اخیار آکمه تحقیقی — کورور عکس جمال یار کمال شمس تحقیقی

اویشانمایه کم آیینهٔ اسحار اولور قبله

اصل نخل مقصود آنی دنیا لذتی — مقتدای انبیا شرب الاوراب ظنی
درخت طوبا دور کم جنتی الاوراب ظنی — درخت تازه یاعرض یا الاوراب ظنی

کعبه کا بدمنیت هرسیده آه و زار اولور قبله

امیدوار ابدیت اعادیدن خیال آیله — اوور حرم متشعار یا کم ملکم خیال آیله
شرف یا اضاف نامدیده خیال آیله — ابابیل ابرهه کشکنی معتقد خیال آیله

بنجه تادیب کش و شمی بدکار اولور قبله

کلور افطار صوم حلوه یی اخیال ایلر — دل همیشه عاشق دیدار شوق وصال ایلر
اوه عزم آلهادوانمه غرض جمال ایلر — کلور ابلاغ فیض و ساحة غرض جمال ایلر

زیارتکاه ارباب دم ابلاغ اولور قبله

حریم طهر یه دائماً دار فیضا فیض — اوحایی بر فروغ و نقش انوار فیضا فیض
اوروحانیت اول اولاد شرف آثار فیضا فیض — اوروحانیت اولیا شرف ناز فیضا فیض

صفا بخشی صفا فی بیته هموار اولور قبله

نظر کاه خدای لم یزل اولمز فضاکاه — مقدس مولد شاه رسالت مولد استکاه
رضا ام القری جای هدی ایمن مقاکاه — صباح الخیر سیمای سعادت منزل آکاه

شموس غیب فیضه مطلع آکاه اولور قبله

تخمیس غزل شیخ نسیب مولوی رحمة الله علیه

سویلنور عشق دل صاغه آنی قالمدی در — شتم اولور یوکی ولی برکت کلام آنده در
لذت طعم شکر سرخفی نالمدی در — صاغه کم سرخدا اخرهٔ ده دیر نالمدی در
اوکر انتظام کهر قعر یم حالمدی در

دُر الطاف خدا ساکه انجه مطلب — ایله بحر همه غوص بوله سن مطلب
کیمکه همّتی سه اولور کرسنه مطلب — ستم معنی وطلب ایچنده فاندر مطلب
زهر حرمان طبق شکر اهالمدی در

عید ایرشسه یاغی اوچکه اوسه رخصت — مرحبا یک دیه بیلسم بکا اوسه رخصت
یاقشیدر نظر مده هه اوسه رخصت — آکه فی الحمه مشابه هیر آی رخصت
نظر اخلق همان هپ مه شوالمدی در

سوزش دلشکان آتش تأثیر دکر — بکزمز آتشه هیچ یانمز تأثیر دکر
آله آه دل شکسته تأثیر دکر — اهل درد دک سخنی یانمز تأثیر دکر
که فیوضات خدا مکثر اولمدی در

دافع غم هر نه وارایسه بولمدی — باعث شادی دل وارایسه بولمدی
بکی کیمیا نفع وارایسه بولمدی — بکی کبریت اوار بوله عالمدی
باکه کهنه در ایسه نوسالمدی در

بزم مهتاب حزین کرچه فرحبخش آیخی — ماهر وساقی ایله اوسه روان آیخی
اوسه بر لحظه اولدر دار آیخی — هاکه اول العلم وانجنده کوردم آیخی
اوقدر لطفیکه سبای محی آلمدی در

بیعدد ناز پری پیکر محبوب نسیب — انکمل اوسه رضا آره مز بکدیکی رقیب
دل افکار ایسه اولمز کونیله مرغوب — قنعی سود اکر ناز آنوزه بلمکه نسیب
ینه کلکای دل شیفته دکلمدی در

تخمیس غزل شیخ نسیب عبد رحمة الله

قناعت اولسه کنجینه دنیایی نیلرلر — عدالت اولسه حقیقت جهانی نیلرلر
بسالت اولسه رفیقم جهانی نیلرلر — صداقت اولسه کشیده دیاری نیلرلر
نفاقیشه ارکان شنایی نیلرلر

سلامت استین حفظ لسان ایدر کوشه — هدایت استین ایدر عبادتی توشه
مقید اولمه که کنجم نصیب آچ توشه — سعادت استیسک ذالهتج آچ توشه
فضانه کویی پرهایی نیلرلر

نوای آه محبت شوق اهل دله — سحر خروش عشق نوید وفی اهل دله
امید وصل یاری تذکر اهل دله — قدم همت ایده ناکه بسد راهل دله
سماع زمزمهٔ چنک نایی نیلرلر

عنان شوقی دلدن عنان قانه کتور — هنر کرک محبت سوروب میانه کتور
که تیغ همتی بیدن میانه کتور — الکدن ایده ارتقدهنر میانه کتور
متاع همتی اعنایی نیلرلر

کوکلده هیچ فوت انجه نیاز ایدر تأثیر — نجات چونکه صدقه بیلنلاولدی نصیر
وقوف حال کر کلکم مفید اوله بتدبیر — کوکل درست کر کلکم مفید اوله بتدبیر
شکسته دوق اولان ناخدایی نیلرلر

انجه ثروت وسلامه دم شباب اولسه — رضا و اقبال وجاه دم شباب اولسه
نصیب عزت وفرحت دم شباب اولسه — نسیب دنیا انجه دم شباب اولسه
دم غنادن شورمنایی نیلرلر

تخمیس غزل شیخ نسیب رحمه الله

بولمزشرف حقیقت ایچره علم ذی حسب — ناداں اولور که ایده عمری سراسر هدر
عاقل بیلور حقیقتا اول مرد باادب — علم و ادب که اولمیه آدمده مکتسب

ویرمز شرف اویخمه عزت نسب

هر کم ادیب ذات اوله ابت حنیف اولور — هر کم اریب ذات اوله ابت ظریف اولور
هر کم لبیب ذات اوله ابت لطیف اولور — هر کم که کم ادب اوله کاهل شریف اولور

اصلی کرکسه اولسون اجم کرک عرب

اشخاص جهل طرفی ایده دائم سفیل خو آر — کیمسن لباس جهلی قلوب آکه اختیار
قالور سه جهل ایچنده اولور عاقبت وخار — احرار ادب اولور آخر حقیر و خوار

مالک رقاب ایدر سه عبید زنه ایدر

کیمیا دنسه کرچه ادب ایتمه اکتساب — ایریز خاص و بیم ادب ایتمه اکتساب
تو تیا حی چشم قلب ادب ایتمه اکتساب — اکسیر در دنسه ادب ایتمه اکتساب

سلطان اولیا دیدیکی جزء الذهب

جمعیت خواطر باعث الورد دیمش — تصفیه قلوب حامی الورد دیمش
نفزینه خواطر ناقد الورد دیمش — جمعیت محارم اخلاق قدد دیمش

بعض کبار وصف ادبده ایتمیه لب

آدم اولور طریق ادبه که سعی ایدر — ناکس اولور که غیر ادبده بلوب کزر
نقد حیاتی مهدر ایکن صرف کزر — دهر عناطریق ادبده اولور دشکر

تحصیل آدمیت اولمز بلا ادب

کوش ایده بندی آکچه و ملکت صوابده — مقصود عقل اوله سلیمز ده صوابده
تدبیر ایده صلاحی نوکل اولور صوابده — اولمز نسنه دا هو وجاده صوابده

تا اولمیه نسیب جلد بخت لطف اب

تخمیس غزل ولی رحمت الله علیه

کم بقا استرسه جیل بوفنا آچمه هوس — لابقا آقبال دنیا میل ایتمز بو الهوس
لطف حق دیلرسک اول ساکه الدیرمز — ماسوا ترک الابوب مخلوقدن امیدی کس

ویرمز لک الوصل و انما اللذات فی الهوس

ای اوکه خیال آمال بنده عمر فانیو قیلمیدر — عاقبت آمال الدم اوله ایقان بولمیدر
وار لعلف ایچره جوق فرقه اغلر بولمیدر — خانمه هستی ثنا فی یا قصه چو قیلمیدر

هفت حوض نار عشق حقدن اولدی عبر کچر

پاکیزه پاکرفتار پاکطور و پاکیاک — پاکدامن اولمیچه هیچ اولمز حسن حاک
اهل حاله قیلمنظر کم عادتی نیکو خصاک — پاکسیر نادر صفتدن حاکیدر اولمق محاک

ناکه واردی جامهٔ حالکه غفلت دیکش

علم و هب و هبر صور هدایت کوسو — آشنای عشق اولمز صحابن ایلر آستانو
علم کسبیدر مزین حال امر ایلر نیکو — علم کسبی صدقه اصحابن ایلر حالجو

دهر کمر اولمز ظهیره اوزه آرجوس

کذوب شیرین نیش و نیش سلاره دیدیلر — زهر نیش الهی فهم ایت آچیلوق دیدیلر
آل نمونه کذب طعم قازاندیلر — بسنه دم آه علی سلیمز آدیلر

انکیسن آلوم اولدقره رها اولمز مکس

بو ریای علم توحید اولمین ناپخته دل — برک چین و ورد تجرید اولمین ناپخته دل
دلق پوش ترک و تجرید اولمین ناپخته دل — باد چین نخل تقوید اولمین ناپخته دل

آدم اولمز میوهٔ طوبایه اولسه نرس

محبی جوشش نمایه عشق و الم جوشه قیمیدر — آتش هجران ایله یانمیه یاقیم چوقیمیدر
هو دمینه ناکه ذکر ایلیم و فنا یا جوقیمیدر — فی سبیل الله غم و الم نسیا جوقیمیدر

جانب باکاه اخ ایریدی کوش هر نه یاپسه

تخمیس غزل ولیه رحمت الله علیه

پرده غفلت اولور جهل ایله عرفان اولمز — عیبیمز اولسه کونش ضوء درخشان اولمز
باده سرسار غرسیه فتنه یه یزدان اولمز — دل بیعشقه کلدیکچش ایمان اولمز

تن بیجان کیدر غیبته شایان اولمز

ذی محب لب همزه یا تحفه شرف ذاتدر — اولسه آکوم روی یه شرف ذاتدر
اولسه میوایه جار ایچون شرف ذاتدر — اتحاد عمله یا همه شرف ذاتدر

دم عیسی دم سحار ایله یکسان اولمز

ناسره اولسه ذهب بلده یه سکه یورمز — نقش سکه نه غرض اکر الیجی نام عیار
نظر دقت ایدر کوهره اهل عیار — امتحان ناکه اولیه اوزره سنک معیار

کشی دکو آیله هیچ فانوس اقران اولمز

ناسره کوهر ایچی اولمز
دکوق ایچی خارجه ایسی ضیا اولمز دیو اوزی یانمز کیدر

17a

16b

18a

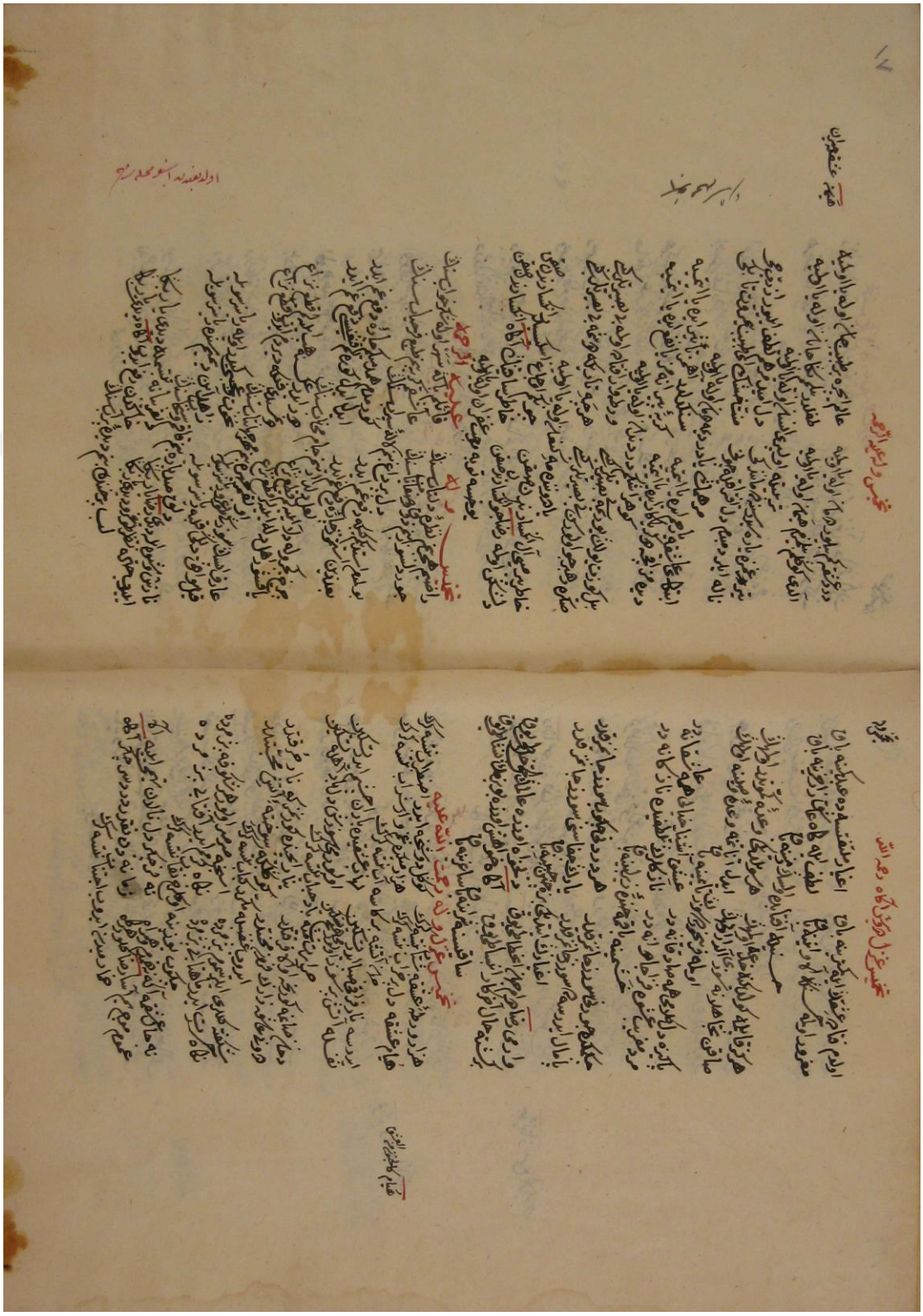

17b

19a

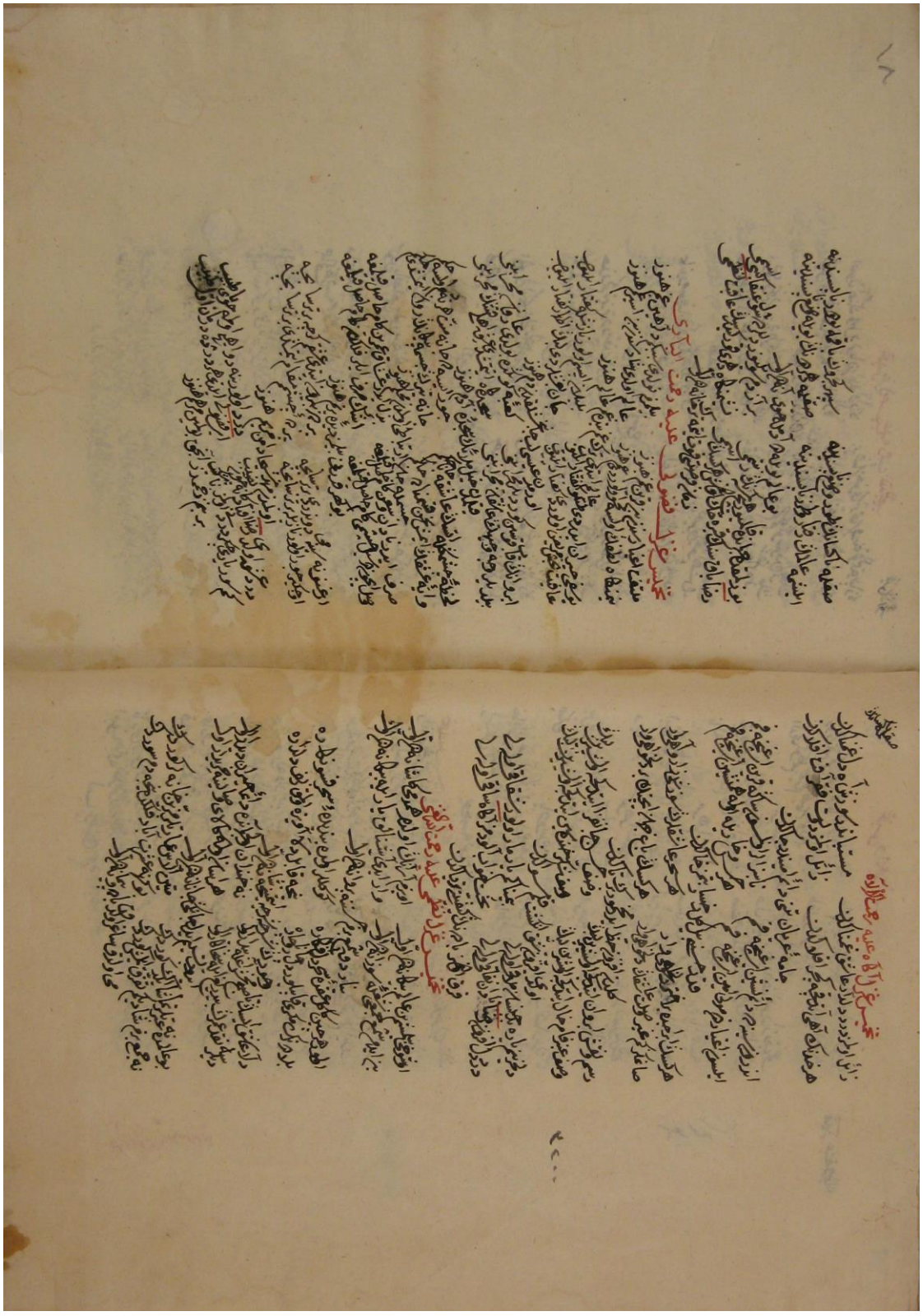

18b

20a

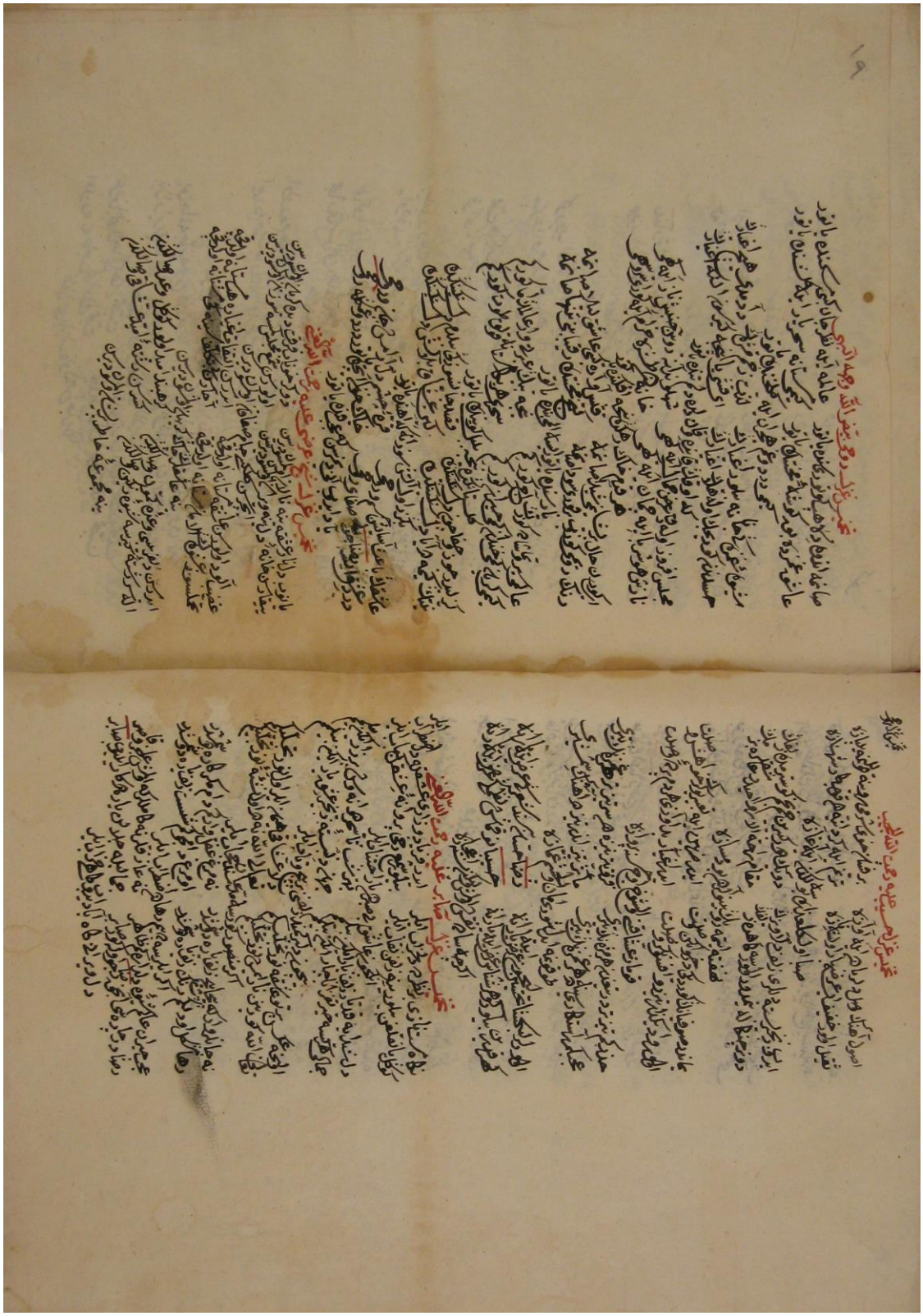

19b

کشف

عجب جانا عدولر خصت نظاره ویرمکدن — قصوسی اولمیارلر لحظه رخسیاره ویرمکدن
قلور می طاقت تمامن دلبچاره ویرمکدن — رقیب بی ثبانه خصت نظاره ویرمکدن
صفتسون کسبه اقتدرمه کریمان اولمودرکن

ایدرسن دللری محجوب نظاهر چشم مستکدن — دکل انسانه پریلر اولمه محجوب چشم مستکدن
نه سحر بو التجا ایدر ظاهر اما چشم مستکدن — جگرسن چشم نازی نیام چشم تمستکدن
سر راهمده عاقللر کریمان اولمودرکن

رضا ویرمز مبتلای درد عشق دلربا عرضی — بیلیور سوزمکدن آتش آه هوس عرضی
ایدرسن بر وفا لامع کبی آه و نالهٔ عرضی — جو لب باران طوفان انجزه اشک چکمکدن عرضی
سحاب چشم دلده پنه باران اولمودرکن

تخمیس غزل وله علیه رحمة الرحمن

کو روب اقامه سی جود وعطایه خاکسار ایلر — ایدرسه یغما انفاق جانکدار ایلر
چکر عشاوه جورین همت اهن بآیار ایلر — کو ظلم الفته طوروزمی وصلی نیاز ایلر
سینه اما اجیلمز خاطر احتراز ایلر

محبت حایکیدر دلده لطفی کورنه حالتدر — وفقهای سینه عاشقده اما بنقه سلوتدر
قوای ناتمیه نجنی مثال باغ جنتدر — دمیمن سینه هر قاچه زمان حسن افتدر
سنی آب وهوای اولدیارك سوزاز ایلر

بیلیور دنك دوشمز کشیدن نوازیدی — حفظ جبهه سندن فهم اولنور نقش امیدی
نه اوهوده نه کوی ممکن اما تفرقه امیدی — نهان ایتدیکه دل دوکه نیاز و نقش مقصدی
بنه مرآت حسن یار طوروز کشف راز ایلر

بلی کویا اولدیلر آشنای نرم و حمدیدن — حقیقت بوریای حبّ اولا ندیلیب حوتدن
مجازی حسن انجق دهکندی نخوی وحمدیدن — ایچن برجام فیض افروز عشقی اهت وحدتدن
حقیقت حللرین پیرایهٔ حسن مجاز ایلر

اولودم بنده مخصوص نالهٔ لفظی عرضی — رضایی کوسته اولودم جاکر ایلر عرضی
ایدودم خدمت جاری بشی بالفرار عرضی — بسند اولدیلبر ممتاز عاشقدن ایار عرضی
رقیب ناپسندی عاشقدن ممتاز ایلر

تخمیس غزل وله رحمه الله

بوق حالمه خانه ویرم کدرمدن — نالیدن اولودم عشقکله ذوق ازمدن
بیزار ایدیم عالمی آه سحرمدن — اشکم هر کیلور حسرت ایله چشم ترمدن
بر لحظه زمان اولسه جمالك نظرمدن

عرض ایتمجال حالمی لطف محبت — اعطای براق ایدی سن محبت
اعلامه نه حاجت کلك لطف محبت — تجدید براق ایدی سن محبت
لطف اسی یاز لسه نولور حکم سزمدن

کشف ایلکه قالمدی حاجت رخ مقصود — نظر اولیحق کوندکبی اما رخ مقصود
غم جکمه کوکل کوریه برکون رخ مقصود — سنمه نکرو اچلدیه نقاب رخ مقصود
التفاتی حزد اولماه فعلیچ سحرمدن

صار اطوته کوندی عشقله دامانی تمنی — شوقله کوکلم اوله کریان تمنی
تا دام دموعك اوله دریا تمنی — کندیکه اولور سلسبیل جنان تمنی
حیرتزده یم چشم محبت اثرمدن

اسیخدی نسیم دم اسحار تمنی — احیله رضا هر کل ازهار تمنی
هنکام بهار زوق کلزار تمنی — عرضی آمیلور غنچه کلزار تمنی
نخل هوس افروز شد از تظر منك

تخمیس غزل طاب علیه رحمة الله الغالب

نه ذوق کلستانه نه غنچه می بولدم — نه بلبل خوشنوایه نه کویده می بولدم
همراز دل زاره نه برهمدم بولدم — نه صحبت یارانه نه عیش و دی بولدم
راحتده اولور خاطره انجق غمی بولدم

کمله دیم دردمی جانا هیچ سلیم صاحبی وار ایسه ویرسم — کودکل یکه همدمی دردایه سرسم
سنمه نکرو دردیکی میخانه دردم — رحم دل زاره اورحق مرهمی بولدم

لطف دم عیسی یکه کودکی قیلکه — احیا ایده لمرده بی کودکی قیلکه
داسنده فروخت ایدرکی واری قیلکه — بر یاد وفاداریو لنمادی قیلکه
اعلم دل پرخونه بنه دیده می بولدم

حیرتده می عشقه اولوروه بر دمی بولدم — هیچ دردمه درمان ایچون چاره کری بولدم
اسرار انشاط اوزره برغم می بولدم — فیضی محرمان ایده عمرك غمی اولدم
کیردی ایله جام صفاخانمی بولدم

غمیار دلك ایسه رضای الهی رغب — شادی غم یار ایسه کرك اول کا طلب
شاد اولدیغی دل صانمه اولمه غمیه شاد — مسروری وصلده خوش اما هم طلب
راحتده اولور خاطره انجق غمی بولدم

تخمیس غزل وله رحمة الله علیه

قاده جوزم اکلیدرمی خیال اللذ — خیال طلعه مشاکل بوتن خیال اللذ
دل اولدی چاهه قاله ذقن خیال اللذ — مثال لال اولوب اوکلیدن خیال اللذ
نه نا لکه خیال اولدی تن خیال اللذ

دوکولدی کرتیماع درد جسمری — ایدیجه درد فراقی تخفیف جسمری
اولومی کسته ایدر بوضعف جسمری — چوموی قیسه دمی حسرتله جسمری
نه دل کجر اومیالك نه تن خیال اللذ

22a

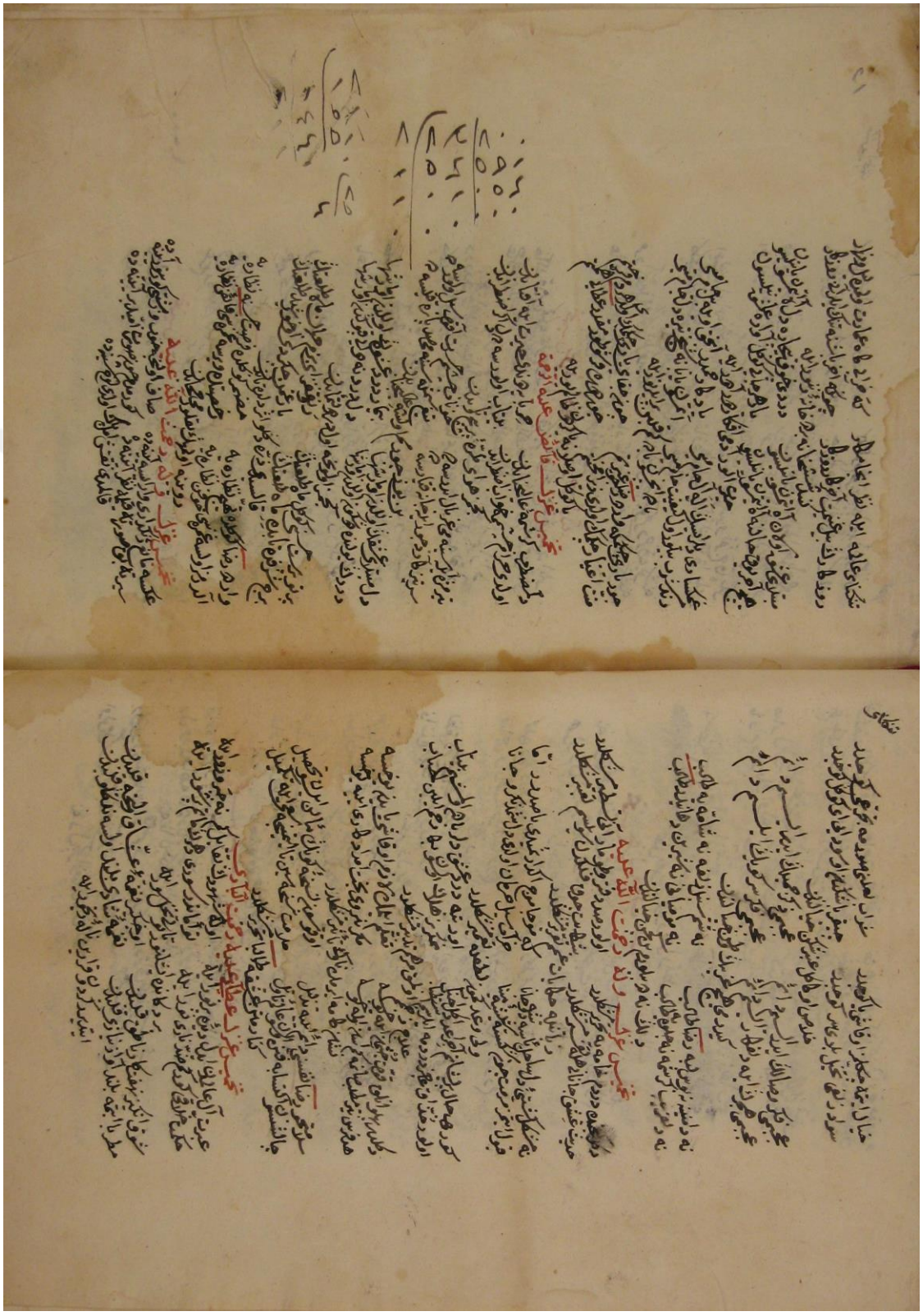

21b

23a

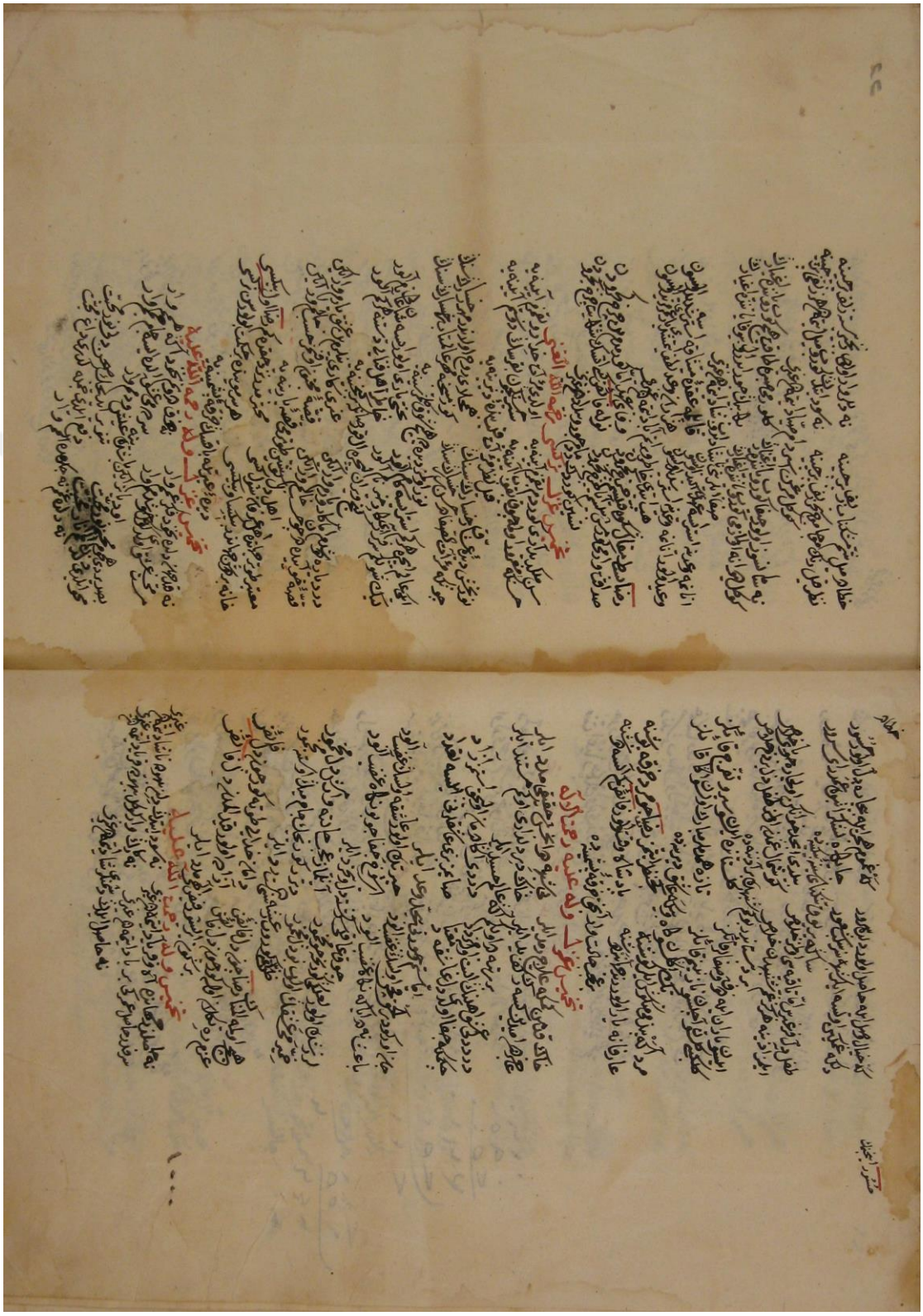

22b

24a

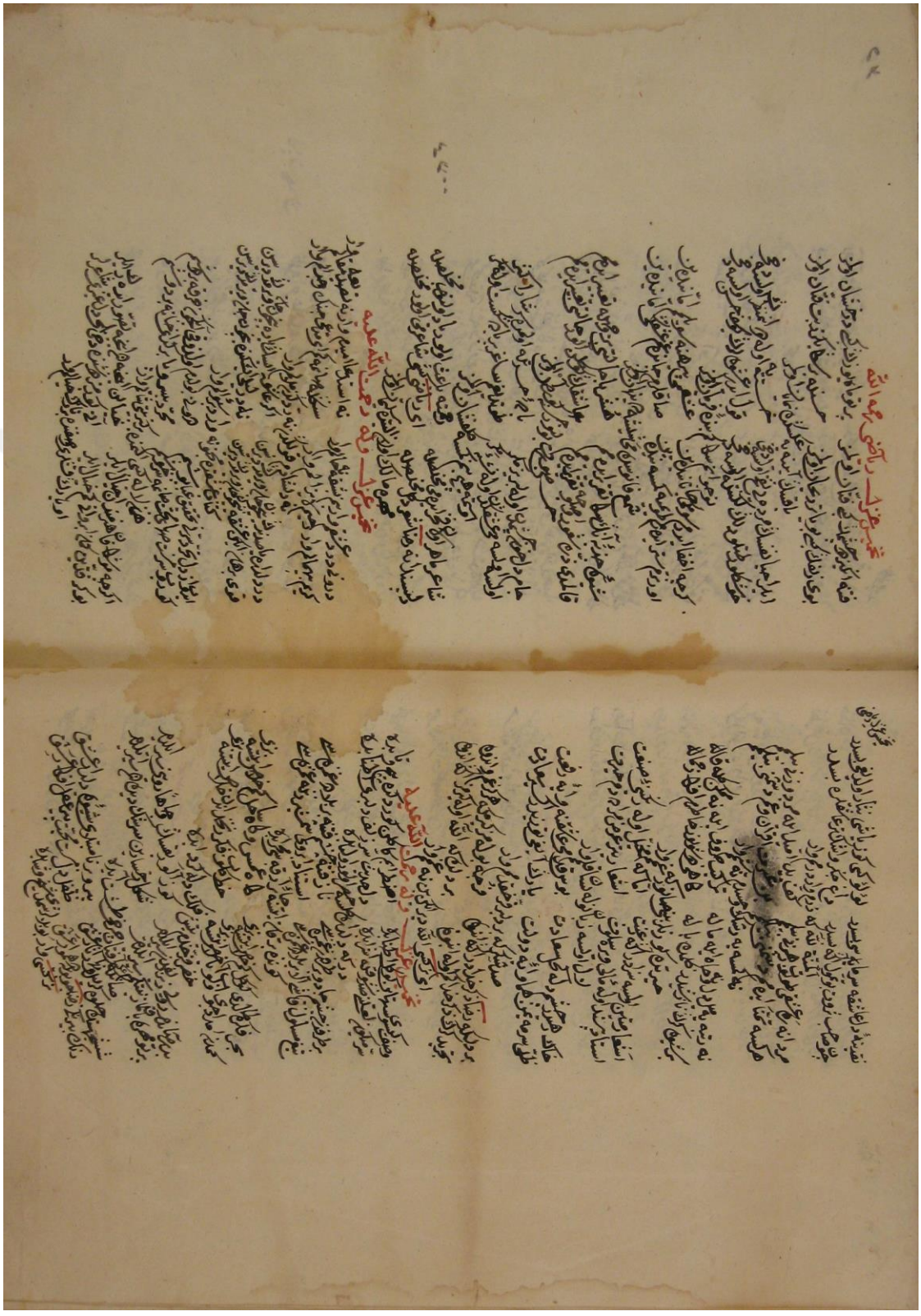

23b

25a

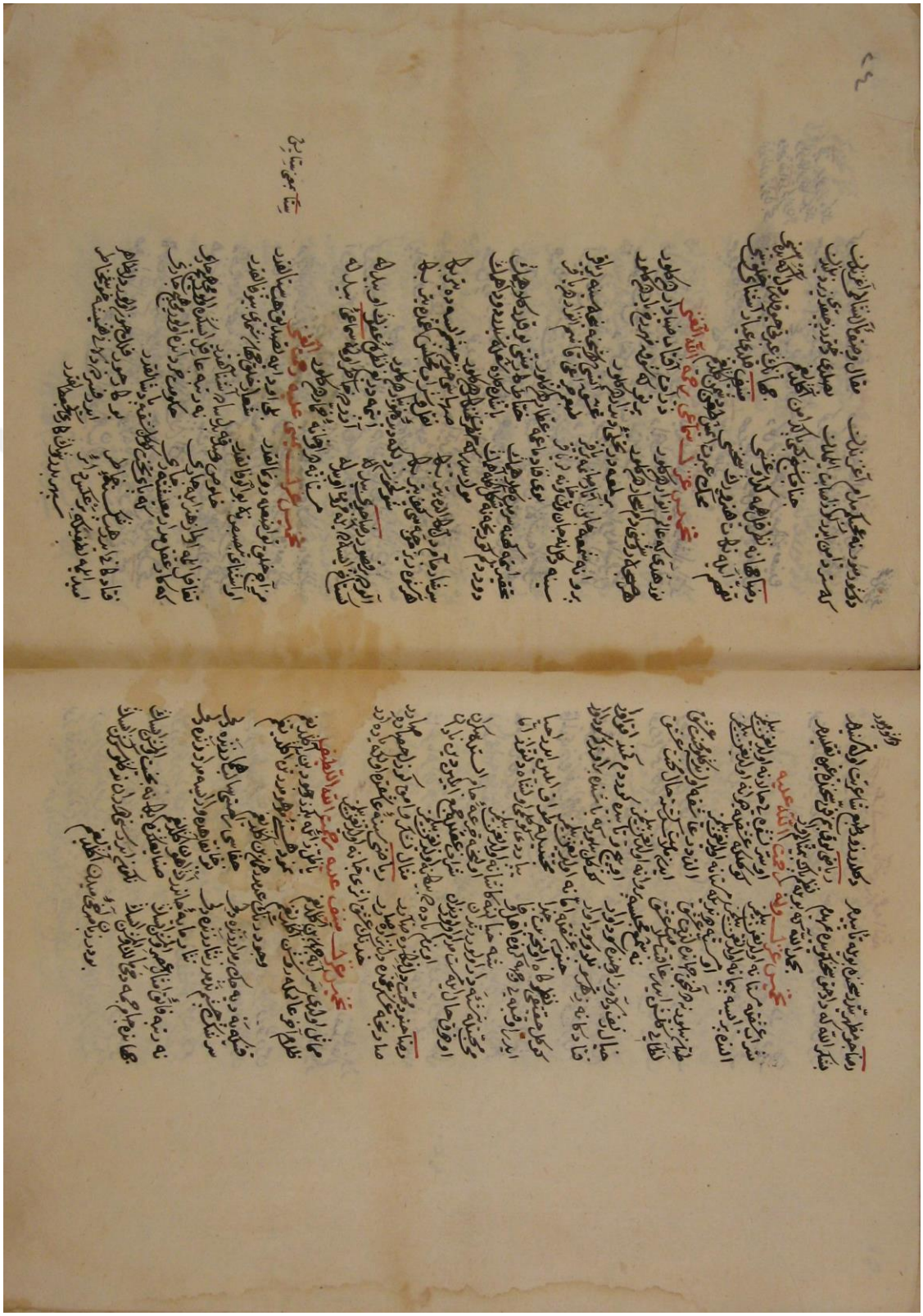

24b

26a

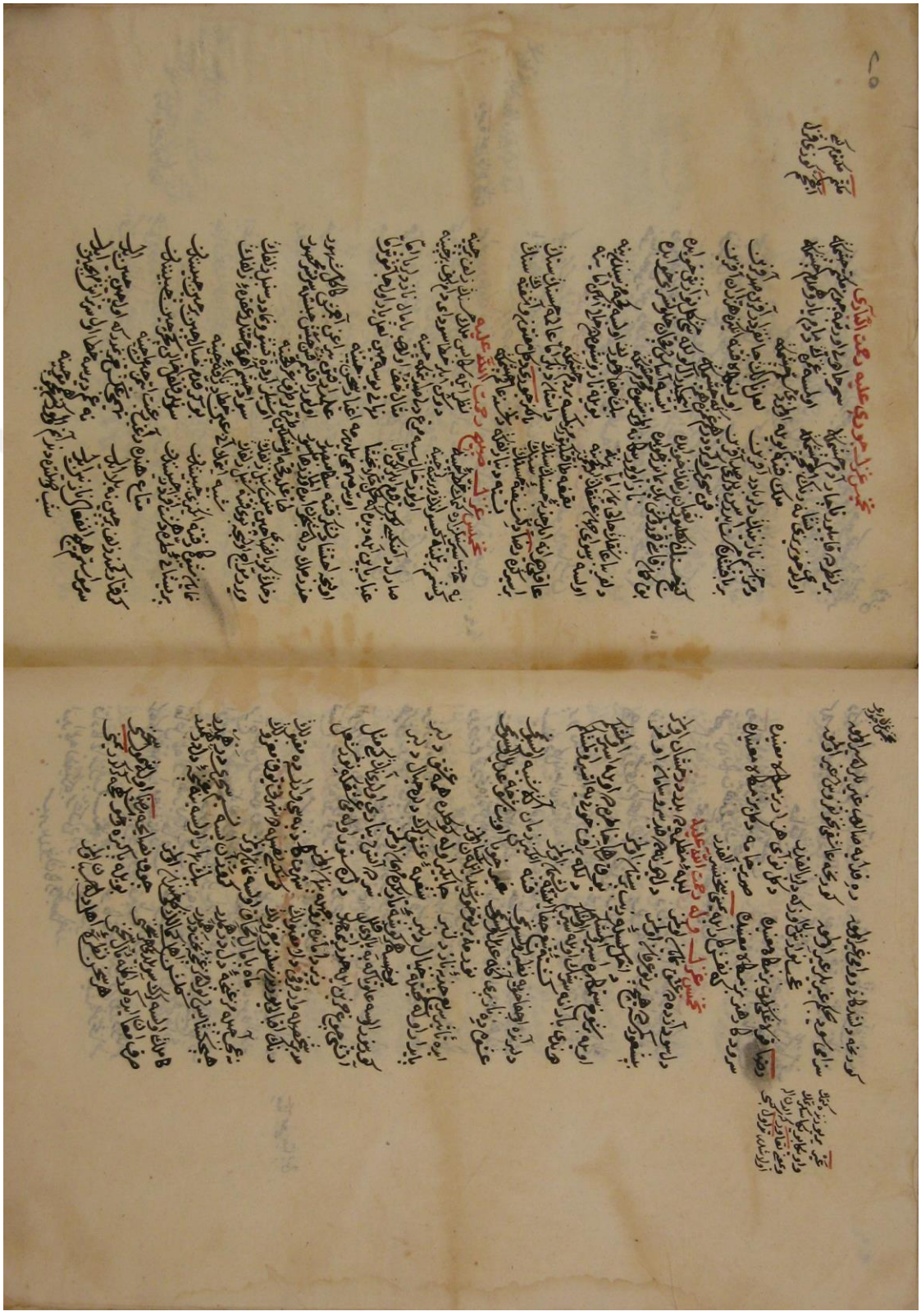

25b

27a

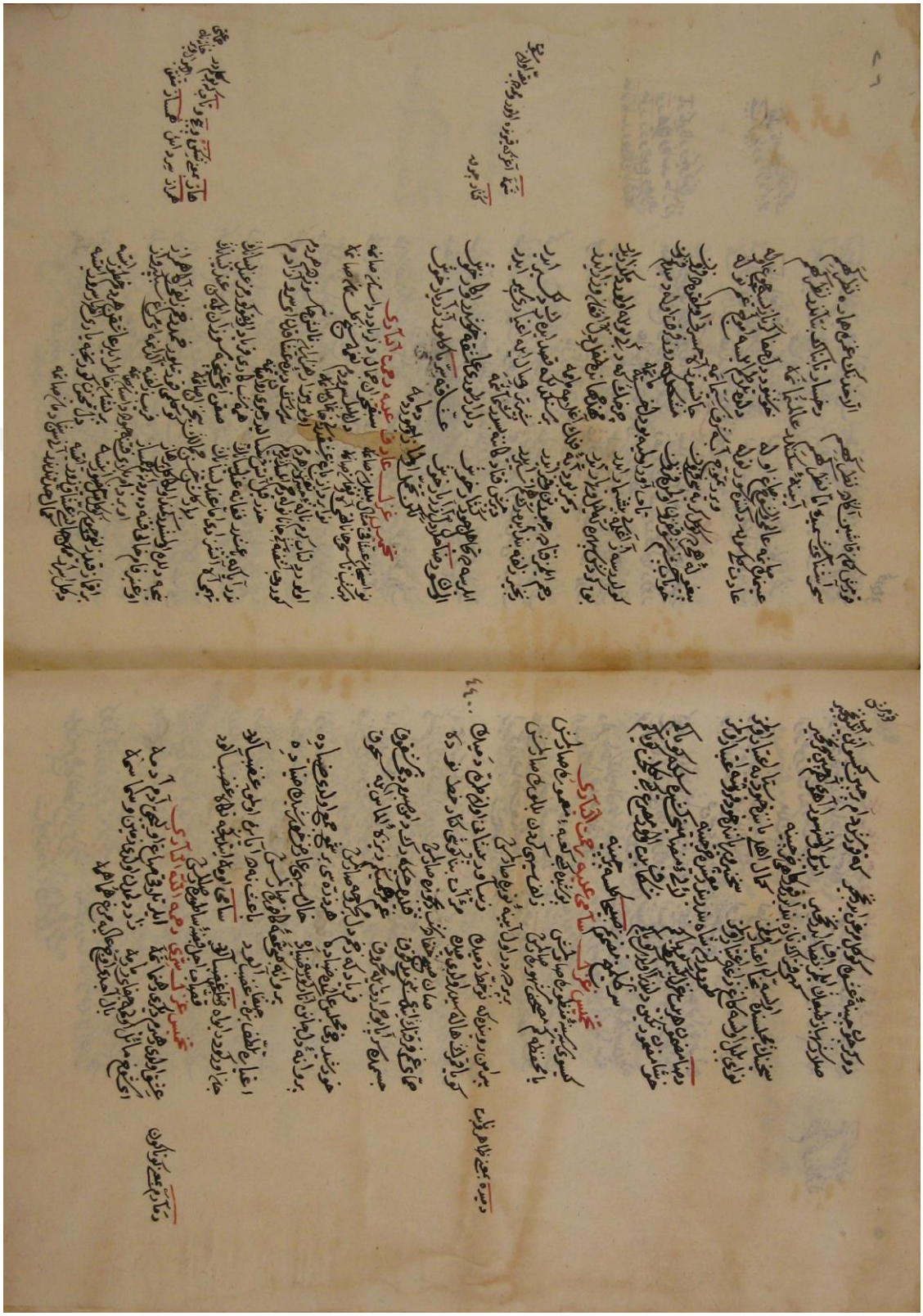

26b

28a

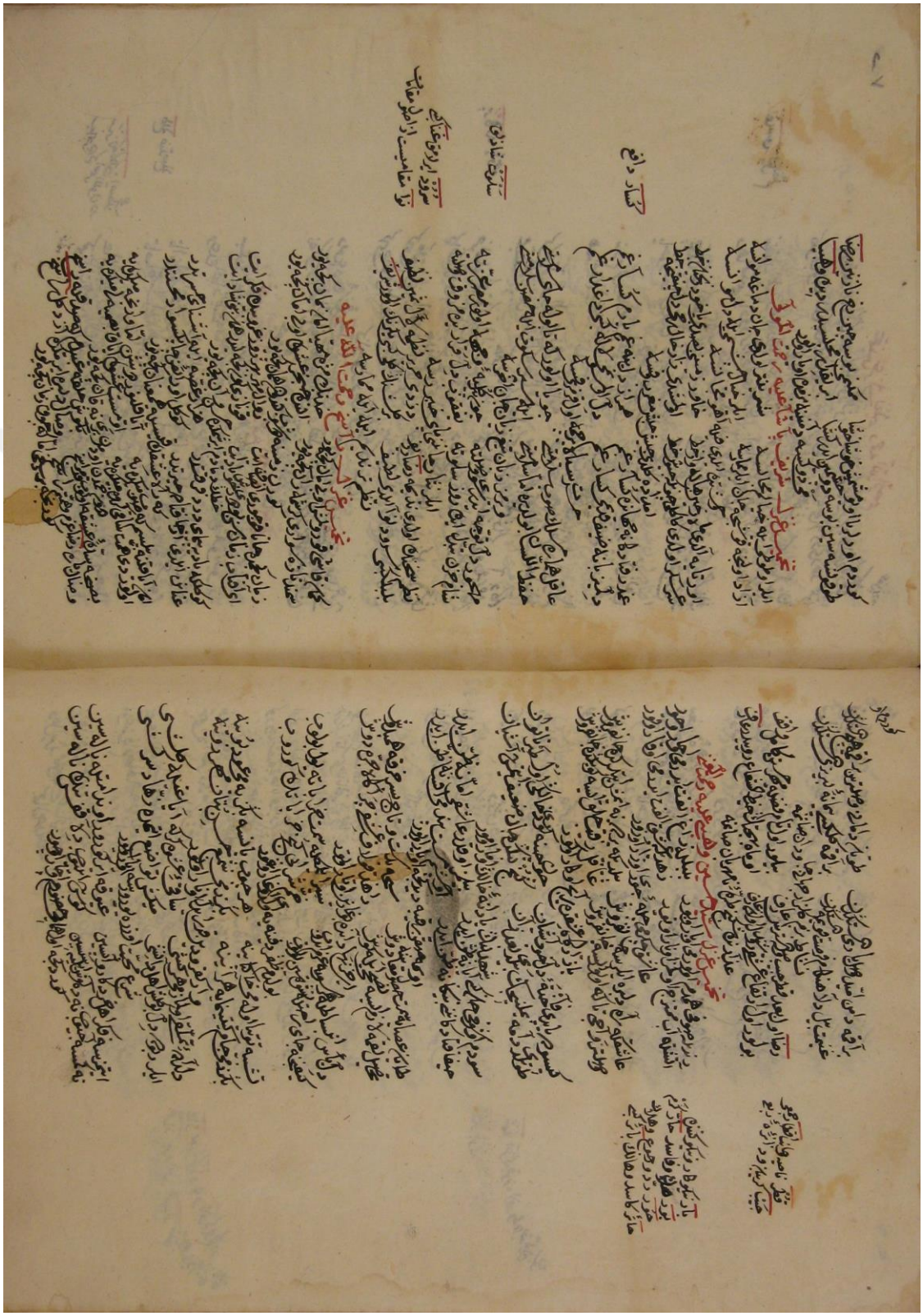

27b

29a

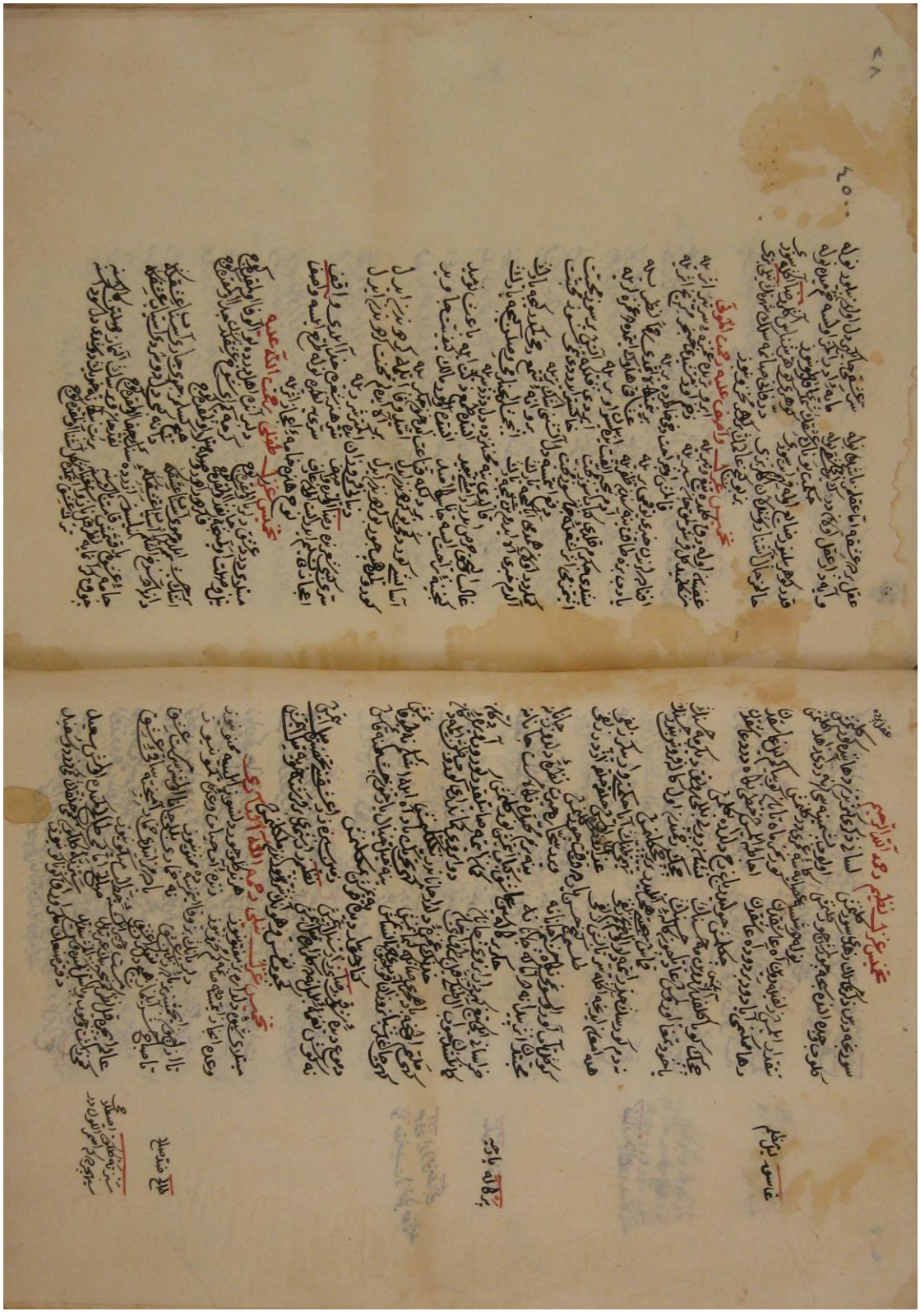

28b

30a

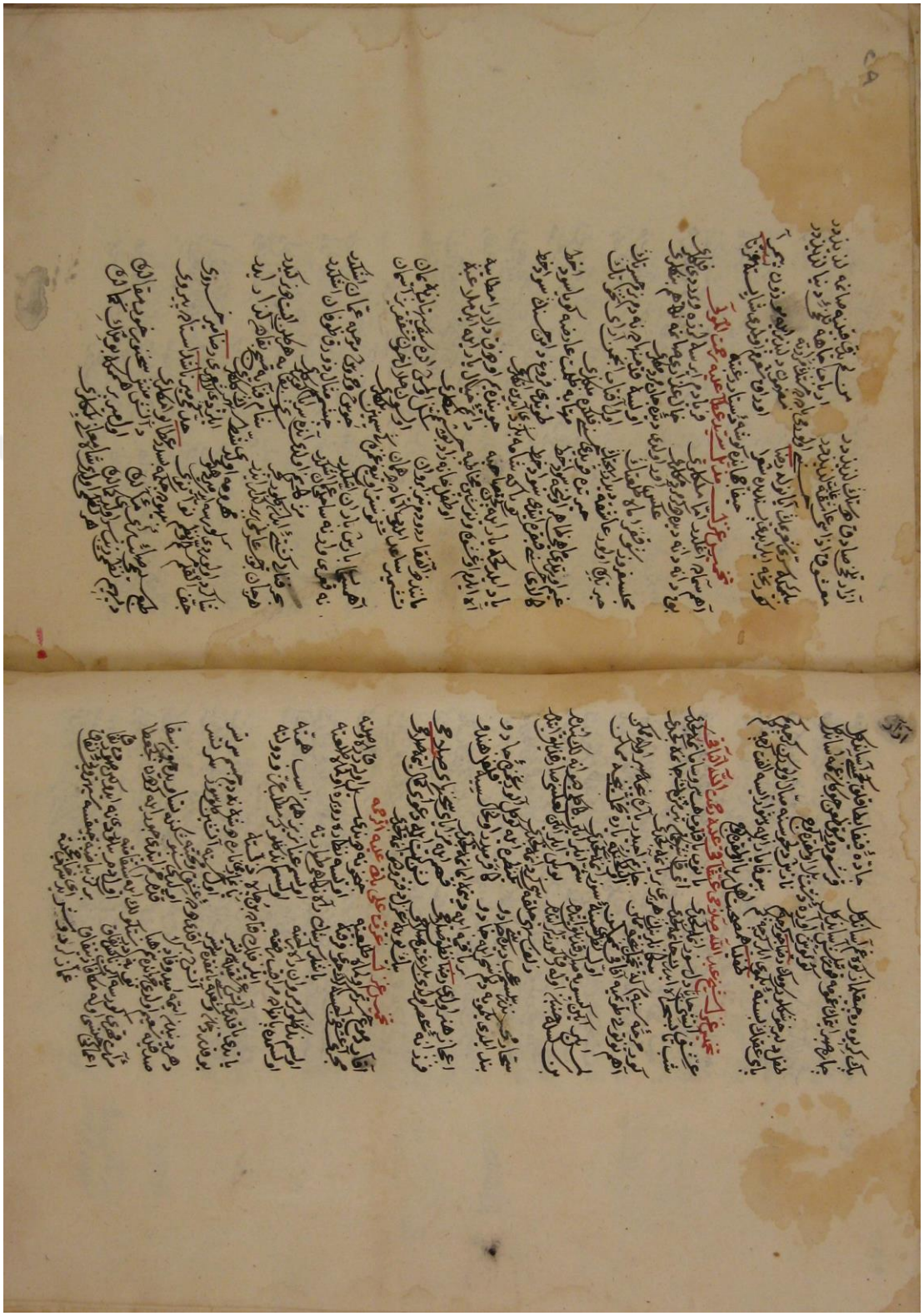

29b

31a

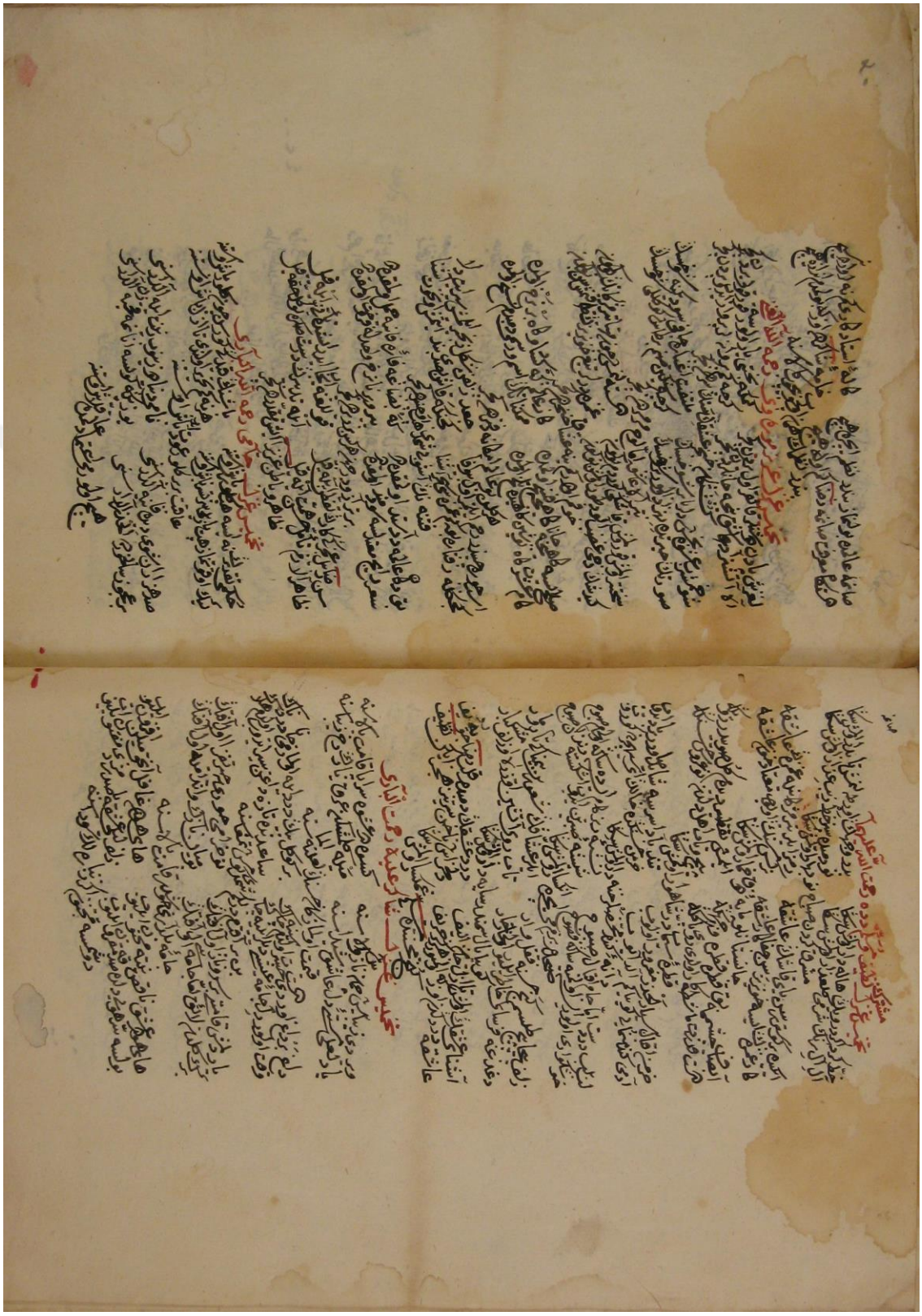

30b

32a

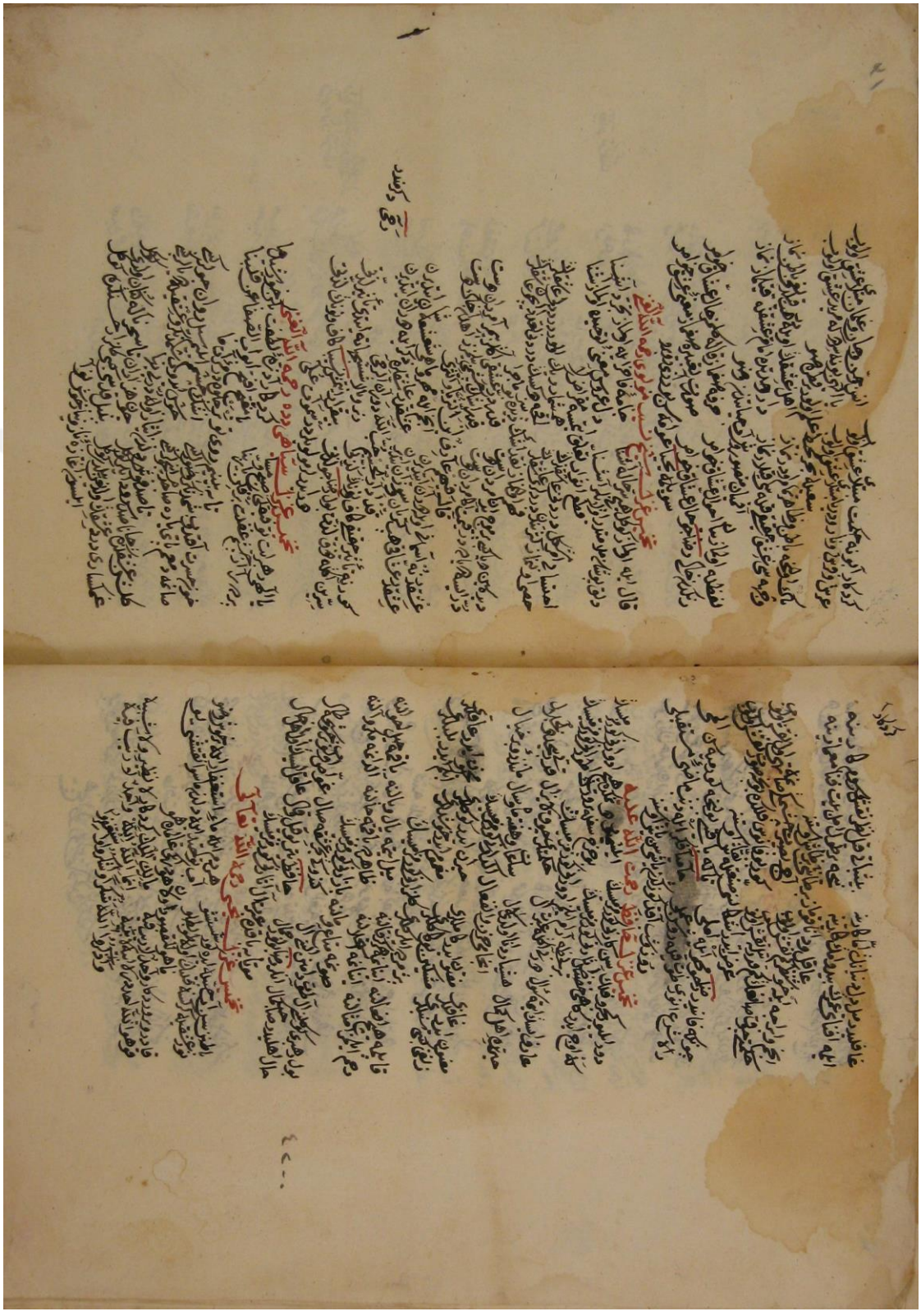

31b

33a

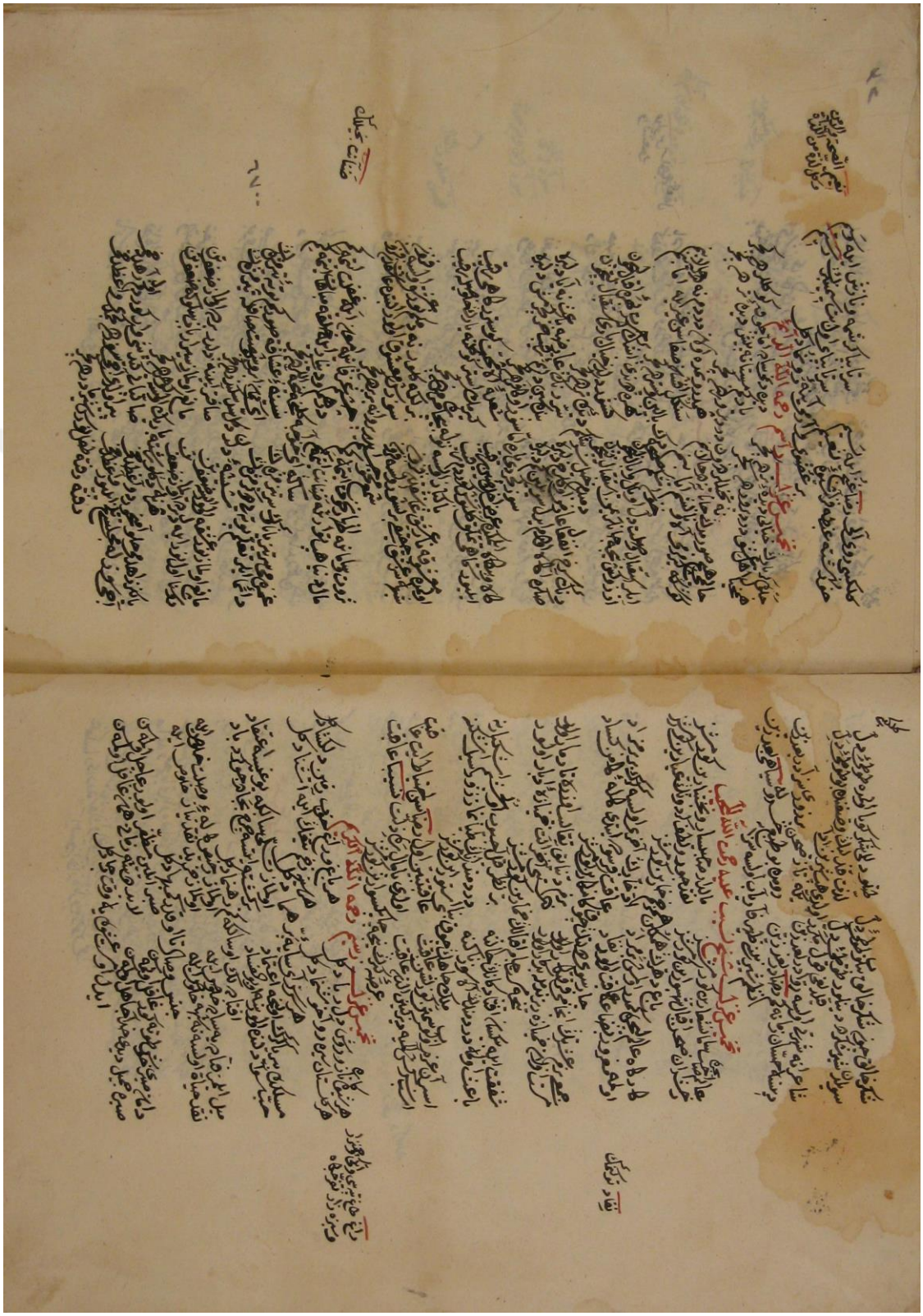

32b

34a

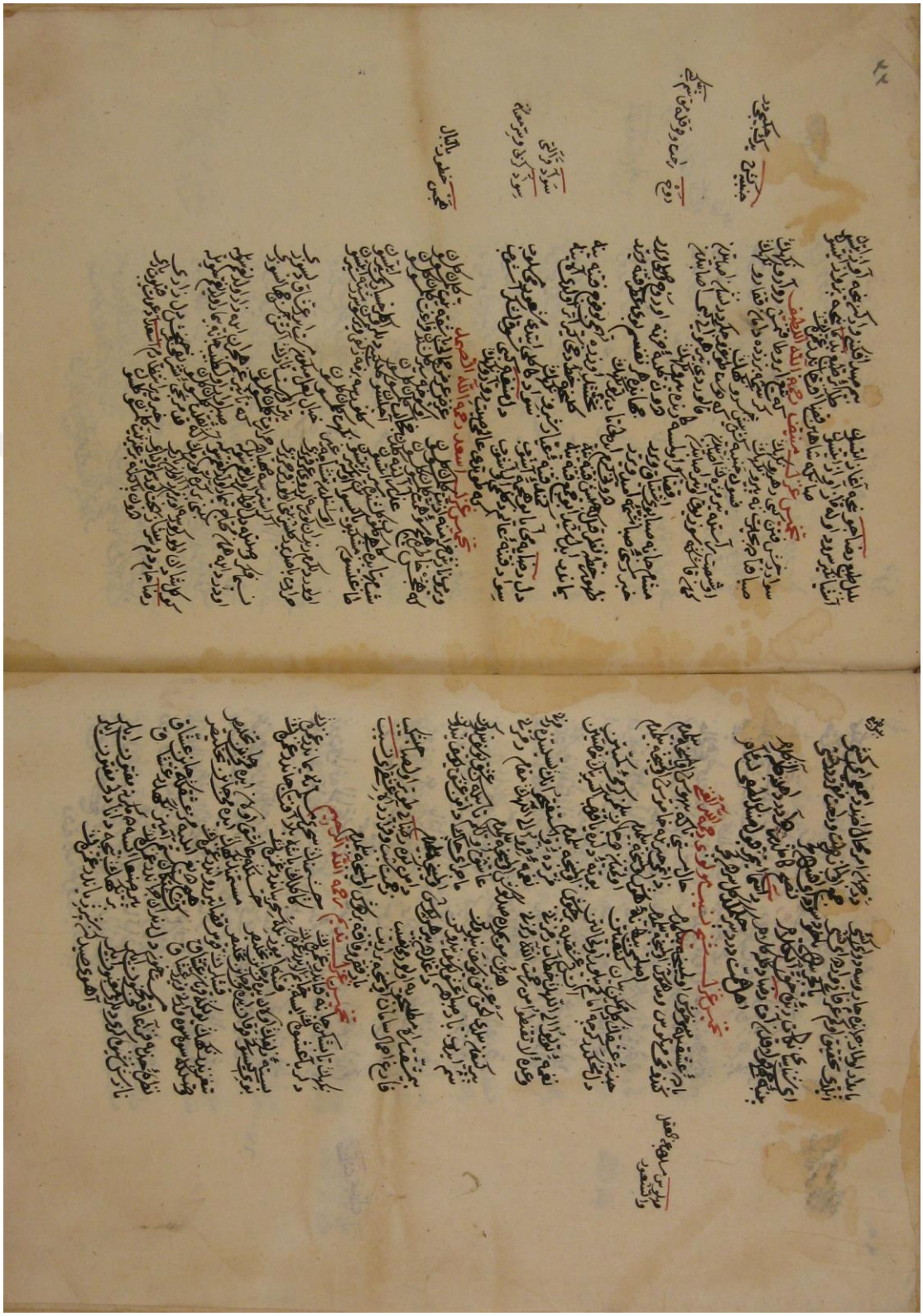

33b

تخمیس غزل عبدی رحمه الله التغنی

تخمیس غزل وله علیه رحمت الله الباری

تخمیس غزل مطالب رحمه الله الغالب

تخمیس غزل ناتوی رحمه الله الودود

36a

35b

37a

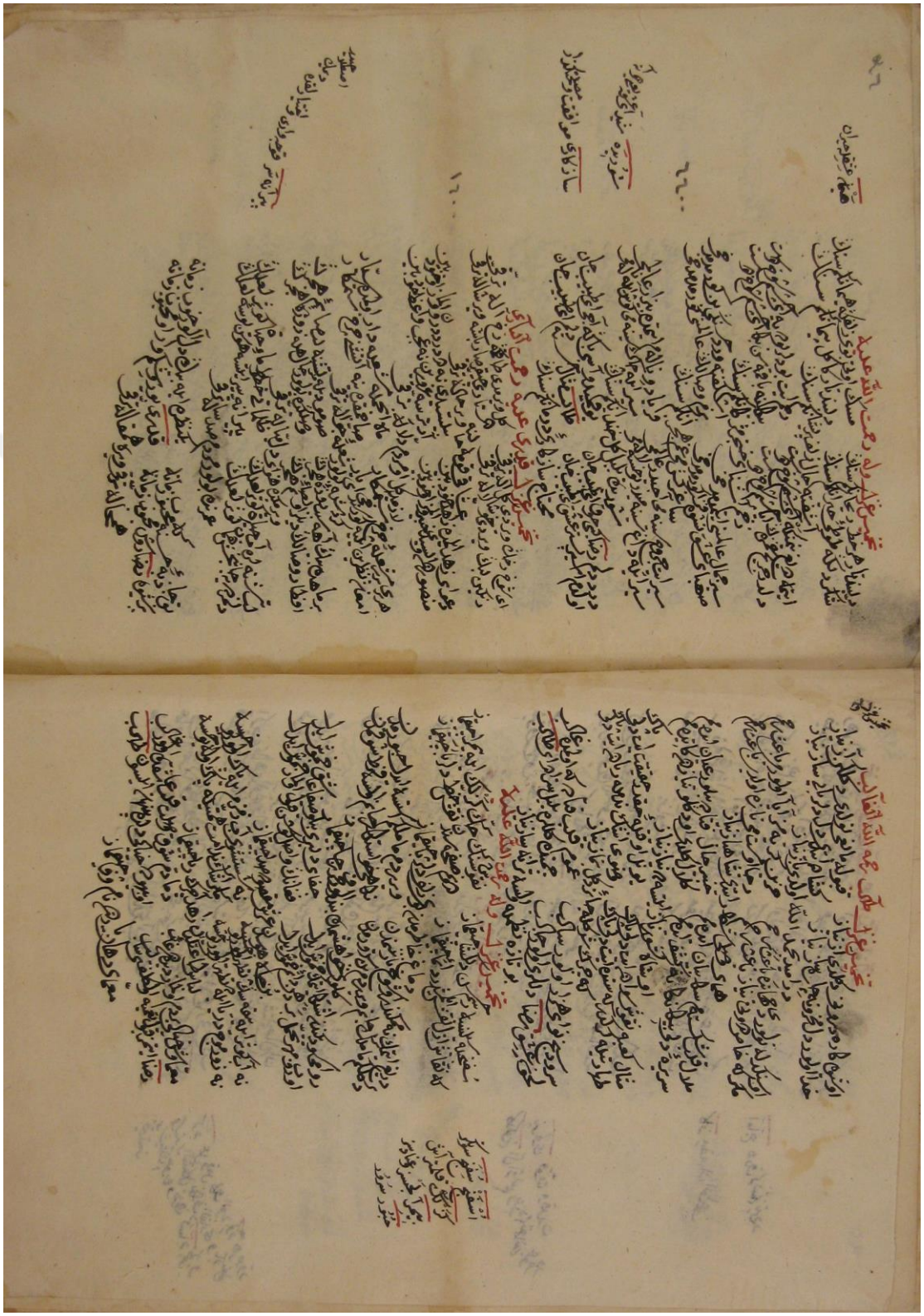

36b

38a

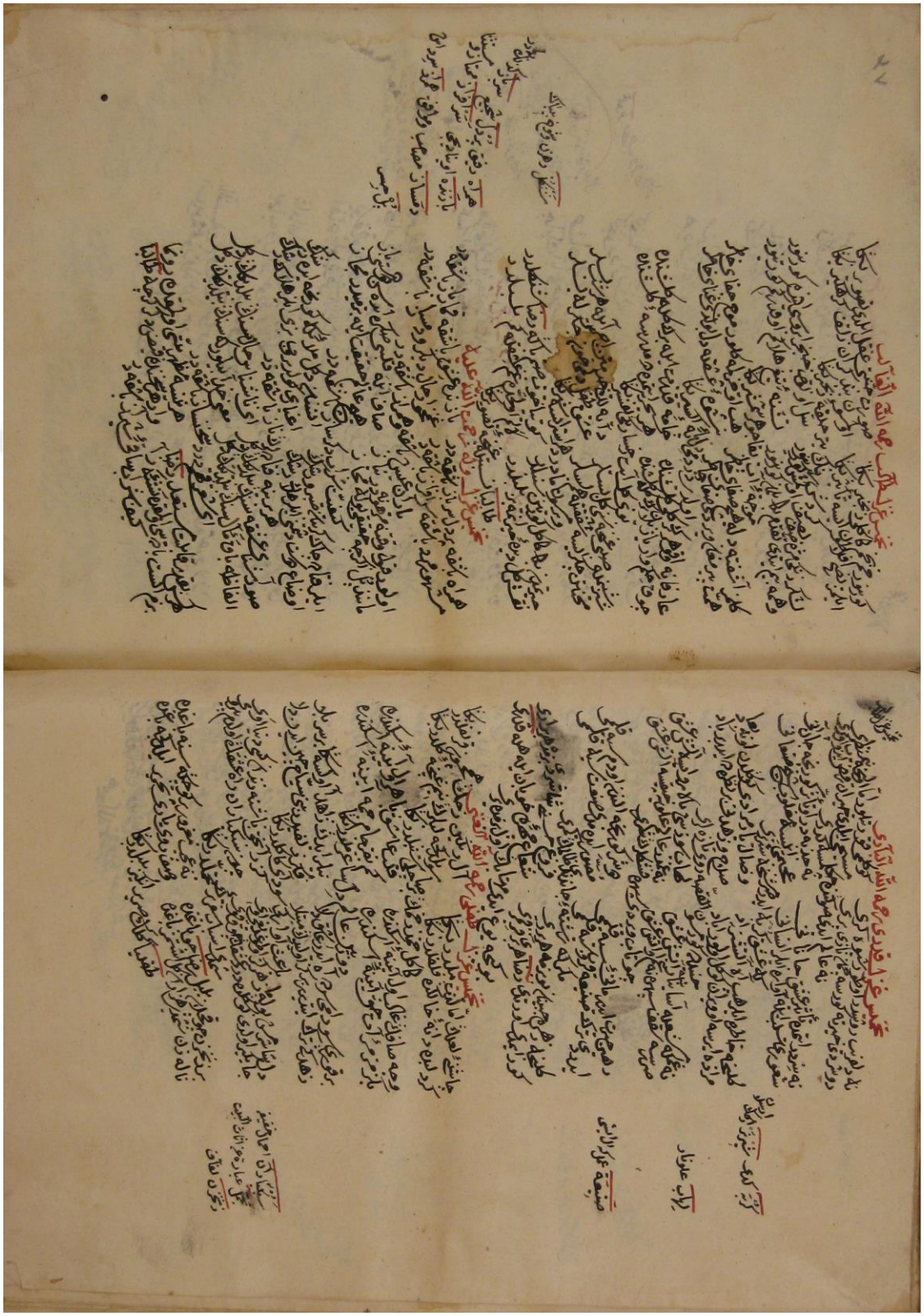

37b

39a

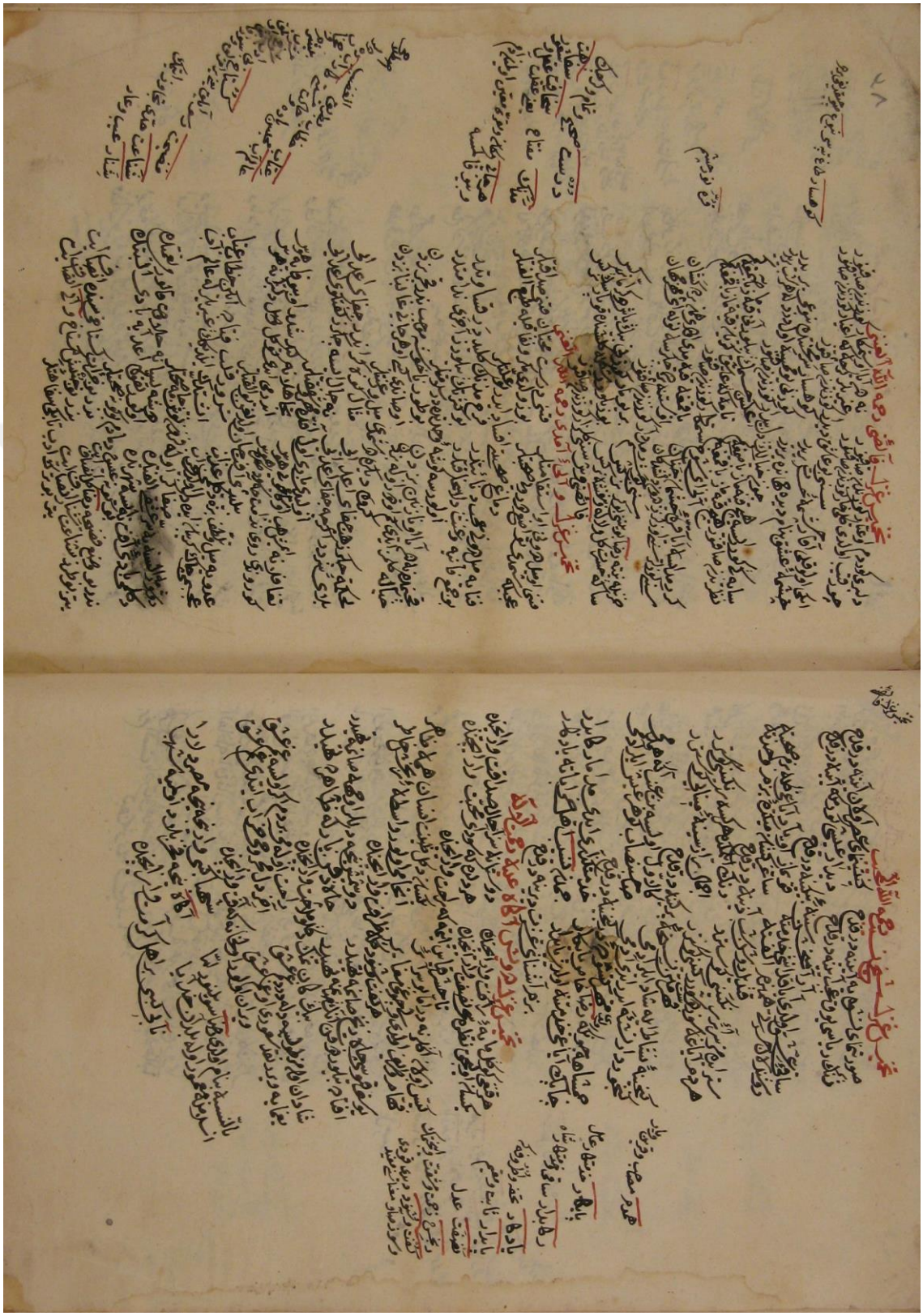

38b

40a

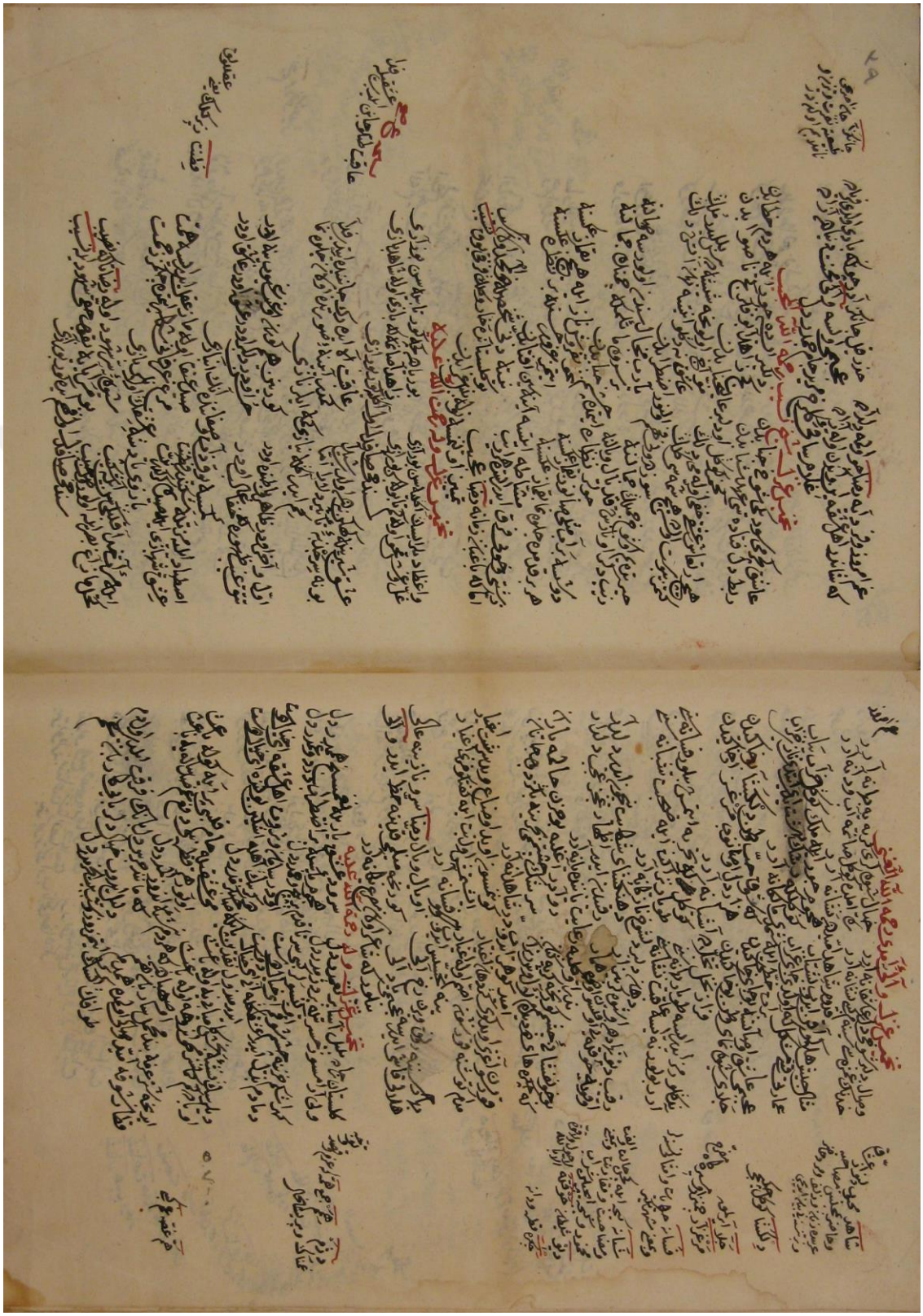

39b

41a

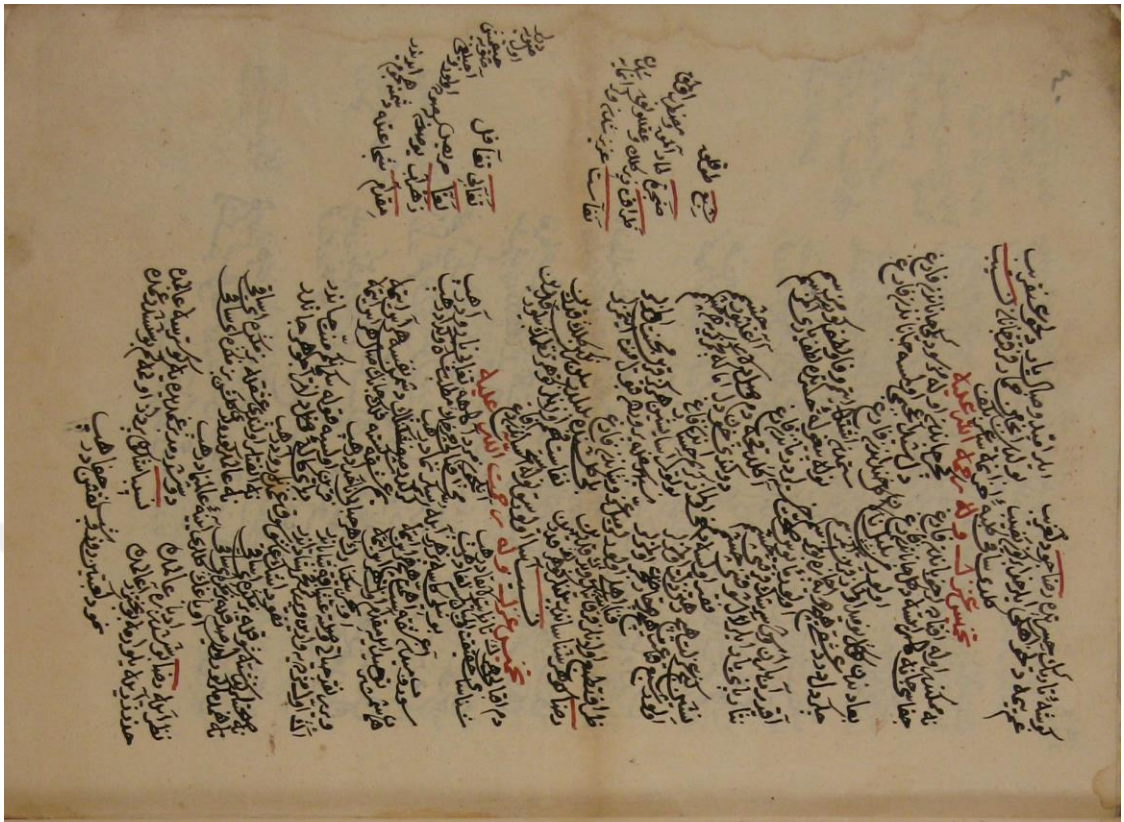

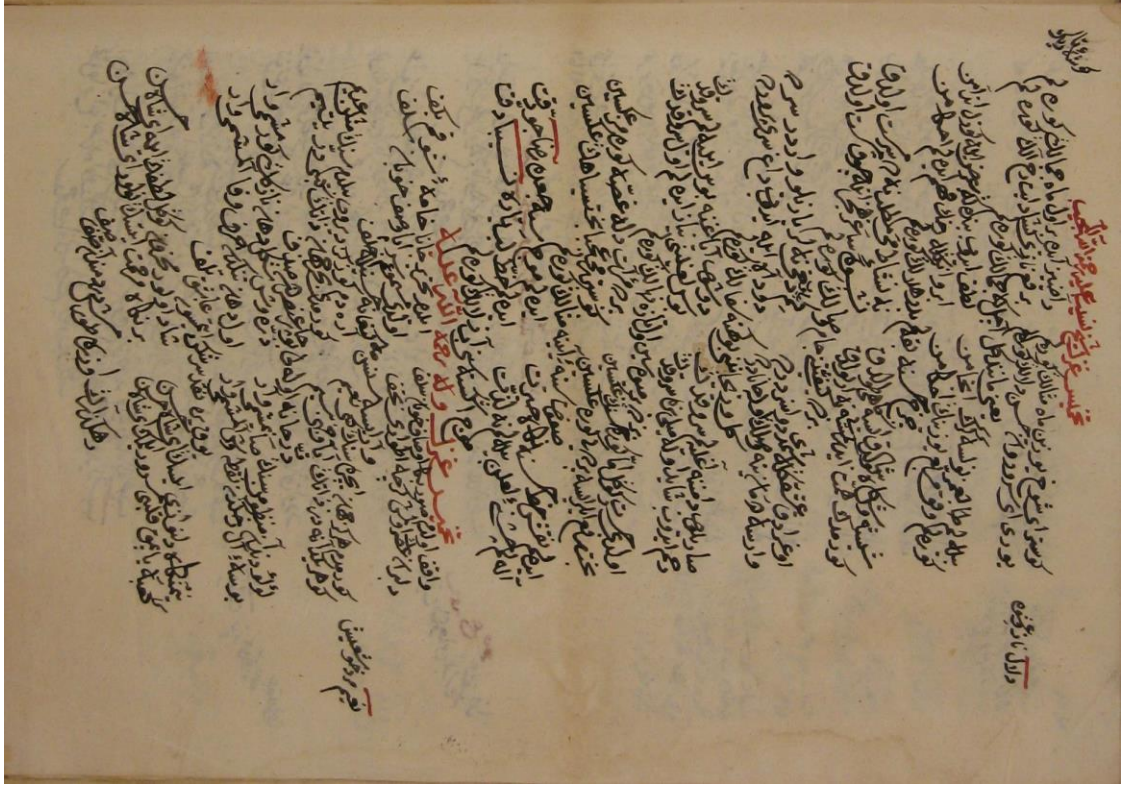

40b

42a

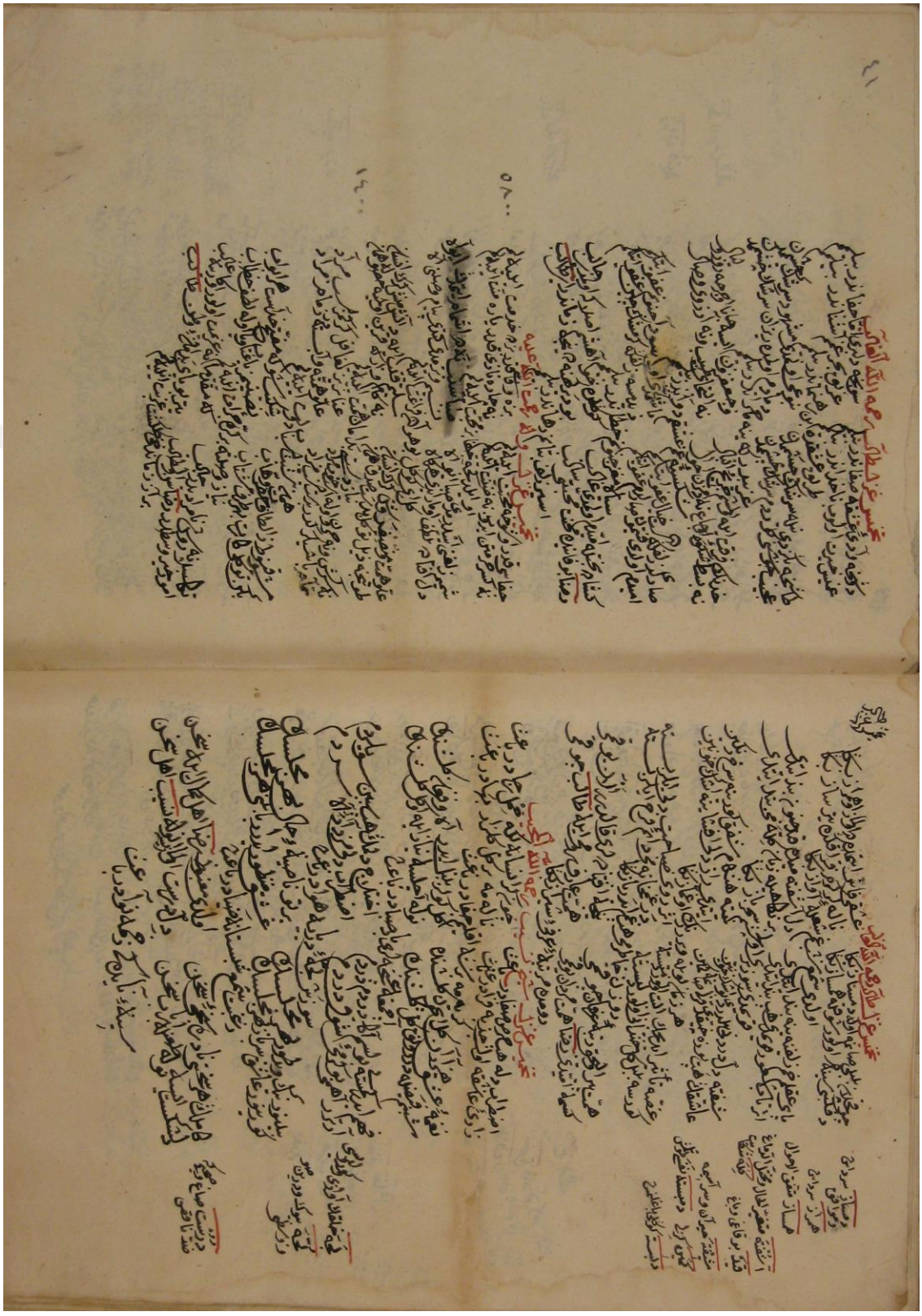

41b

تخمیس غزل وله رحمة الله علیه

سر شک بذمه دامانم تخمیر ایدرم — که نادر وقت ایله گیدر مرکباب ایدرم
ویروب شابه بوهمنه نه مزاجم مستانه هپ بر آب ایدرم — جوابی گرچه مسیحانه ایله حرآب ایدرم
بیار ای ذهد ریا سوز صحیحه ای ساقی — طهور هرزه مذاقه سرودهای ساقی
نسیم سبحه اچیلوکل صفا ساقی — نزال عیشه صبوریمک زمانیدر ساقی

کورك صالیشی یمانیدر گوشاهانه زمزی — صالیشی مرغ دله کور اوشاهبازه زمزی
کلوسه یقتره به بنه شاهانه زمزی — وله الوصیه بنه کور اولشاهبازه زمزی

کاجوم شتابه ربط شراب ایدرم — صوبنی ماهی پرسیدیایدیم هرکه ایدرم
چراغ بامی شوقدن دباله سین بوکه ایدرم — چراغ بامی بجه جایجا اولاندیم ایدرم
فتیلی سعله دلدن باقوب او یاندیم ایدرم — ماهتاب ایدرم

یاله لرله شب عیشه — چوزلمز عقده می کویا اوعقد خودبرآن
کرهنمای سؤالی که عقل خود رآیك — سؤال ایدرم تعلقی حقه عقل خودبرآیك
جواب مسئله حاضر اوعقل خودبرآیك — جواب ایدرم آمال جواب ایدرم

سیاهرنك دیوبن ازاله ایلمکه — اولور مخ خامه کبی شستشوی ایلمکه
امید ایمنه دگرهرکه پاك ایلمکه — کاهی عفو ایله خورسیل رحمت ایلمکه

کرکمکه مهر عروس نیاز اوله واقر — دوشمنی کریه مانند شبنم حر طاعتی کاشر
خفی طاعت حالی میدم اوله ساتر — دعای معاشرت عروس طاعته ناحرم اولمرسن ناظر

حبیب اشك بذمنه جمع اوله شب و روز — شب سیاهی آکاعیدین نقاب ایدرم
خبیر نفع وزیان اول دکلدرشب و روز — ضیاء یوزی نقود گذشته چیلتروز بروز
سرشك دانه زین سبحه ایلیوبم شب و روز — نقود گذشته چیلتروز بروز

خم دوآتمه یاد صلاح اولوب کاتب — هو الحسیب ایدرم حساب ایدرم
فرهنوس رضا خامه صفا غالب — بدست شوق قلم چوز پیاله ساکب
شراب نظمله یارانی نشئه یاب ایدرم — ضمیر فی قلمی آل الله بنه طالب

تخمیس غزل وله رحمة الله علیه

جاکیدر الوز محبت اولسه دل یکسه صاف — اوله مازر کشیدر آلوسه آیده صافی
صاقطینت یاکشیمه صافی دلرتمه ملی — نیره دل عنا ثلوثه زکلمز نیه صافی
نیره در لرکرد دولایلغنم سینه صافی — اسیتمز اولدیغی بدیکران آینه صافی

جونکه صیقلدن قلوبه صلی یکسه صفا اولر — جوهر دل رنك نفاقه اولسه زنکار
تصفیه دار اولدیغنی اینه هرزمان کلور — زنکار ایتمش صبای دلی دردد خمار

صافی اولدیغی اولوب صفو تیدیر انبساط — ایدی حاکسار صفت ذره محو تیدیر
صیاد اولنجه دل آلوب صفو تیدیر انبساط — مانع اقا دعذعه خاطر کلمز نشاط
نقوشه تابنای موسی حیران انبساط — حاتم کرکا اولدی ندی عکس رخسار نشاط

بو مزاج عالمه ظن ایتمه هپ یکنه در — امتحان قل تا بیلنه نه مزاجم وطنه در
وار نقیص کنه دای پاك وصافسینه در — مشرب خلق جهان صایمه رنك کنه در

حام میلدر وانسه دائم ری سه صاف — صافیلك اولدیغی عیاندر الوکی خوشدر حسن رضا هرکاره ایتمه اعتماد
صافی اولدیغی عیاندر الوکی خوشدر حسن رضا هرکاره ایتمه اعتماد
صافیمه هرکس ناکهوق ویاکدانی خوشدر — صافی اولدیغی خوشدر حصه ایتمه اعتماد

طاکیا کرد عرضه الوز آب ایتمه صاف

یاکداس عفیف دیمك
کرد غبار

تخمیس غزل وله رحمة الله علیه

دمادم آه ایدوب حسرتله ضعفین رفیقم کوسا کم رمکن قالمش — اوم وزار ضعفین رفیقم کوسا کم رمکن قالمش
نه خوانهشی حنوجنابه تحمل ایدرم — عمکله سینه صدچاك غلاف بنفس قالمش
ایدرم برقرار کوا مرغ — نفس قالمش

اهوسن مرغ حسنی آشیانه کیرمه دلدن — کلوب زاغ وزغن خطی مشدر یوسفان
عجب نابود شاد اب غایت خمار زلفن — کلوب خیط تمتم اولکی زلفدن آزاد قالمش

چکلمز حرمیکار سن آنی خار قالمش

مدافام کوهدر مطلع اولمه مایوسلر — دوکی رشته امیدین ایلهاردن اسوسلر
نه اوجی بلانه رشته که السر فوقنی بولسلر — نوله ایشم شهاد یاتمیای هپته یوسلر

دوراز لوعتم — قالمش

اصلیشدر سسه عاشق شاشه وزاندن — کلسته طاقت بیجاره بنادن قوانسلر
محال حنسنه یوقدر کمال ضعف ستمدن — دل وجانمده محال نانه کمش قرار مصفدن

نه فریادیدی شدید ایله بر شکایت — عجبحی حیرت صید ایله عاشق هلاك
رضا مشکلدر حلی همچو بنم لاینحل — انین بسته عجبحی فوزناکهدن دل طالب

کله قاره نلوت عمن ماللهدن قالمش

تخمیس غزل وله رحمة الله علیه

اوآل ورنك شمر منی جمالکه نقاب ایلر — کوردی حسن واتن ماهو کیفانی محاب ایلر
مقابل اولسه ماهو دونیانی الکتاب ایلر — کوردی حسار اتوارنی شیدای مجاب ایلر

کمال نازشیدن عاشقه بوی ایدوبر — کسوق هم ضعیفه دوسنه ماهی نقاب ایلر
صایماز نقد لطفه دیکرانه — که رشك التفاتی ناسزایلر اولدوبر

آه آیدرمی اینه قدر نیف بزم عشاقك — الذه شمعه مهر منتظر دوبزم عشاقك
اولدوشك ام نازله رشیف بزم عشاقك — لب رنکین وخال روی دیدوبزم عشاقك

صافیلر اشك خونین عاشقدن ولمیه کرمان — ماهنوردن حمدرسی ایتمه بر یانه
دل محزون محکلدر محن اولوب سینه بر زمان — بلوبنات حمالدن اولوبروانه قرسونان

الکچه شمع بزم عشاقدن اجتناب ایلر

44a

43b

45a

تخمیس غزل ثابت رحمة الله عليه

میکده عشقی سن صاغه نطقلی دکل — بصمه ایاق واعظا یولی سوقلی دکل
سیل غرم کیبدرمیور بنقلی دکل — دهنیز زبرم جامین صقلی دکل

دیندمیاشام ایله کزیرقلی دکل — نقد شعور آرامه هپ کوتوری سنده در
بیخ حیوانی هپ کوتوری سنده در — جاذبه جسنه جذبه ودلاسنده در
جمله قوی حیاة هپ کوتوری سنده در — عاشق حیوانه نك یاکلز عقلی دکل

یاك نژاد واصیل غنچه نورسته نك — ذیحیب کلشنی غنچه نورسته نك
ذالی عجب یاکلدی غنچه نورسته نك — بوی کلف وعالتی غنچه نورسته نك

کله وابری صوف جلوی لطفلی دکل — مست میاشام کبی دیده سی مخمور ایسه
الله یاالله مدام دیده سی مخمور ایسه — نوله حباب میك دیده سی مخمور ایسه

درد سر اندازش دیده سی مخمور ایسه — ترکسز یرذاله نك کبی حیفلی دکل

اولدی سراشاعر ابیه جوز مقدر — یوغزل برهزیانه کله رضا نه قدر
نقل اولمان ثابتا منقبه عشقدر — آکله لکاتنی خوشکم سخن عشقدر

محفل عشاقده خصوصیه عقلی دکل

تخمیس غزل دوشن آکاه رحمة الله

کودکی قیمتی چوق اینجی اولان ماه لقانك — ولیسوزستم اولمشزاولیاماه لقانك
نه میل محبت نه وفا ماه لقانك — چکدك نه قدر جور وجفا ماه لقانك

فامینی ایشتدکجه کلمه مهر ووفانك
جوانه کوکل شمدی هوا وهوسلدن — بلی کزدك یادیدکت هوسلدن
ضبط اولسه ایدی راز دلی هپ هوسلدن — کزمزدی کوکل بویله هوا وهوسلدن

اولسیدی کزدیدیکی اولدقجه وفانك
استعمل کراولمه ولاغوش اجابت — اسباب اجابت نه ایسه ایله رعایت
سلام جه نقل ایله محی کرد وثابت — دویوزه کردلب توکلدی اجابت

هیچ فیض اثری وارمی دعاسنده کرانك
بصویر اولنسیدی هیولا سی اولوردی — عالمده هیولی مشخص کورنوردی
نه نسبه که برصورت زراقه جوزدی — زاهد همده تزویرم شاردك اولوردی

برصورته کیرسیدی اکر شخص ربانك
شاعر الهی بویله کزن ماهر آکاه — مانند رضا اولسه بلیغ هم آکاه
دلکشی مضمونی مسلسله هرکاه — استاد سخن سنجی خوشکلجه یاه آکاه

تعبیر فی عرض ایت بوسنده اولنك

44b

تخمیس غزل دیکر وله رحمة الله عليه

نیشته ایچمه دیلکی سن خمر نمودیکی — قیل حذر اولیله سن هرکسه مفتون کبی
بصدد نقطه خلقك سنی رسوا نمودیکی — خلقه آزاری شعار ایله ساطور کبی

هرکسه یاغم الور — انکور کبی
ابرکور صاچلی محجل دلکی آینه وش — صورت وسیرتکه آیه نظر آینه وش
کورمه غیرین هلف وپاسنی سن آینه وش — کمسه یانکعینی اورمه یوینه آینه وش

یوزی شنار عین اولکس بحور کبی

طاشه ثانیه ی الورباشسه برکز سوزه — جانفزا دلشین یه باشلسه برکز سوزه
شب وصلی اولمرك باهرانوده هرروزه — فلمت شام فراقنی دیلشمم روزه

نادر فرق یاقچه اما اویله اعلم — میلین اغیار کوزینه اوقدر اعلم
بویه باد دوشمنی اوقدر اعلم — سردی محفلده اوقدر اعلم

کودنمود مهر فلك — کمسه کورمز کبی

کاه میاد اولا یحی کمسه یوقدر یحقل — فلمك خورده رضا اولمیه هیچ کاه
ایتمز امید وقالم ایسه مرد الله — ایتمه لایقدر شکایتله اوسوزی آکاه

غافیا جوز وحفا ایتمه مجوز کبی

تخمیس غزل وله رحمة الله عليه

دلبرا امید یقتشی محو ایله ساه اول — مرآت صافه هرنه کوردیسه صفا اول
نه دکم خاری کورنه کل سنا اول — کلزار غمه غنچه کبی یاکشاه اول

میخانه دشتاکدن رحیوس ماه اول

دود ایله اولمازیل آوازی سن یار — رفوکنی هیچ اولمه یانسا که میل یار
سربازمردعشقه اولدوجونکه وصل یار — دود ایله اولمازیل قدمحکمه وصل یار

اولطفل نوح الدن کمه وکام الیه — عشاقه کرجه جوق ستمکار اولورك
حورین محمل کرك ماه رولرك — اکسك دکاحفاری هیچ ماه رولرك

جودندر اولمه شنار دلا ماه رولرك

بیتنه تمام وادل شید اصفا اول

دائم رضی ایسه جرم آشکارهم — دیان الیکه حکمیه منت سزاوهم
شاد آیه بزی یارسن فیض نثارهم — امیدی تیغ برق ایله قطع ایت یارهم

کمسه آغ یولی زمی و شاه مرسن مراد

تخلیص آیه رواله سوزنام اول

دلخون آلمه ایسه رضا عصه وآغ — نه منت کسانی علکه یه کمسه آغ
عقلك باشکده یارسه ایسه صورت بنده قاغ — زیر فلکدن استه ایسك کوشه قواغ

آکاه تمم صبور وقلم رضا اول

46a

45b

47a

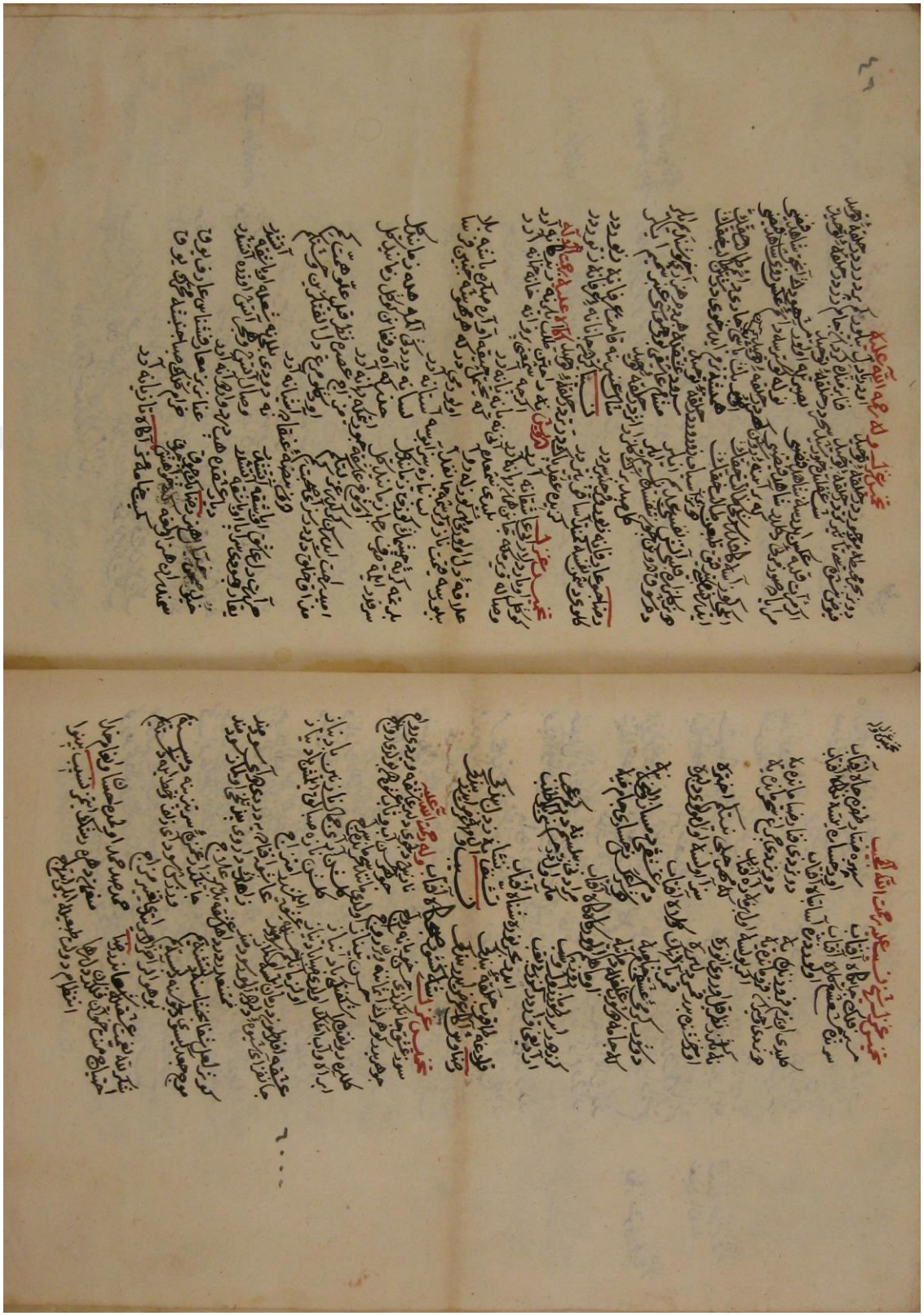

46b

48a

تخمیس غزل طاهر رحمه الله العاکب

تخمیس غزل ماضی رحمه الله الثانی

تخمیس غزل ثابت علیک رحمت الباری

تخمیس غزل نفعی رحمه الله الغنی

47b

تخمیس غزل آقی رحمة الله آلماقی

تخمیس غزل وله رحمت الله علیه

تخمیس غزل وله رحمة الله علیه

تخمیس غزل آیا فی رحمه الله آیا آقی

ترک ایت قیودی عشقه هم از محرم اول — چاک ایت لباس عاری سکبا اوخوندم اول
امتیاز دام جهان ایتمه بیغم اول — گلزاره گل نسیم صباکتبی حورندم اول
اچل امروز غنچه تبسمی شادی و خرم اول

گلجین گلشن صفا گرمی واد ایسه — غنچه کبی تبسم شادی مراد ایسه
تسویل باغ طبعه نزهت گراد ایسه — مشجر ریاض و اصله هم سمک مراد ایسه
اول صفای طبعی مانند سیم اول

دام عشقه یک صاول ایرل گرمی — آقیت سرشک سوقلی تو توگرمی
تنفح ایله قلبکی ایر یز در دمی — کسب لطافت ایله نسیم سحر کبی
آندن درون پرده اسرده محرم اول

ویرسیله طامی ایره یم وصل کاشنه — عرض عارضیه رکودت آیک مکاشنه
یکدل اورویه کرمه کشیر زیاشنه — آقار صوبی ایرمکه بر بحر طاشنه
سیرایت سبب خلقت عالم اول

شانک کرکسه اول مغشوش کوش کبی — زدن ناصح راحه کرکسه کوش کبی
سیر بروح عنقی دیلرسکز کوش کبی — باشک قلکده کوکلی ایرکسون کوشش کبی
هر دوسنک کرکسه اکردیم محرم اول

رفعت کرکسه دیرکه یاز مقام ایدک — جاودانی خدمت یزمین مدام ایدک
یوز سورمکه اودیرکه یاکه مرام ایدک — خاک صوبی جنت کبی مقام ایدک
ازکاه نعبه کبی معزز مکرم اول

کودت رضای حقی بوقید کودی قوی — بوقید شاد سیره بود و نبودی قوی
اکمال ناقصی ایکه بویل قودی قوی — یا فی حصال مردم ناقص وجودی قوی
انسان کامل الخلقه معنی یه آدم اول

تخمیس غزل وله رحمه الله علیه

عمریته بوی کلشنه اوراق هم کله — حوبیتی خطوط نجامه قدیدن بهم کله
کونیا نوشته اولدی سورکی کلک کله — یاز مسی دیبر حکمت ازل صفحه کله
بلبل دمادم اغنیه هر باره کل کله

سرخاب سیم اولدی نفیدن تکی سبل — جانسوز داغ اوقه اغتمزی محی جمیل
بوداغلو داغ ایچن اوه پنه سوزانه دلیل — بوقانلو داغ ایچن اوه پنه قتیل
اویله یاسمینه خوندیکه قورقر نفاله

کوزی ایکی جهانی بقه برسود جلوه — مرجان کوکی عقده کوکردی وحشی — شاندن نوای نوقه طوبودی سلوه
شوخ اولکلو کلدی بیل استطاره

دوشدی محمنه قطعی نشم کله کله — کیف سلالی ایکوزی جامی جانستانه
هردوقه اکه ضعفه یل کل همانه — مرشکین صاچلدی ایروزی کل جانانه
اولوشته دله بغنه برسنه سبله

تخمیس غزل وله رحمه الله علیه

خرم کا کل دل بحاده یه چنگال یتر — هیهات بانسه مرد اعزمن و دال یتر
مرت دل و تلفه یاد تجدید ال یتر — لنکر فتنه سلطان حیل حط و حال یتر
تبع لازم دل و الغرض قال یتر

کله کوردیسه دیسون دیه ماشطه — احتشادی قیلن کر یغما جی خطه
جلسه کاکلچیون علم فتنه خطه — فتنه ارقاسنه وجایوست نیدر خال و خطه
کل کل الکعفه جمله الدلکی ال یتر

غرضنه نه سیم وجود دل غمناکه — غضبنا کودنکه قهرمدل غمناکه
یتر اولدی نظر خشیم دل غمناکه — ایغلیه انسه بوقایه نظرین غماکه
یوزمه الیمه آلوده یاش یتر

بیتر حم اولدلغنی سیلاب کوزل شهابی — غرضله صیدیسه ایدیلا اوهم اوازی
یوز مه آلوده یاش یتر

شاهبازنظر همتلی جیال یتر — کیم دل آطه ایسه زیور ایل آلنمز
غلبن دنایه دعاهیچ فیبا آلنمز — اهل دل حامه دیبالار دیبا آلنمز
یا قناعاردولار اکسه برشال یتر

تخمیس غزل وله رحمه الله علیه

دار فنایی سیل بقا هیچ سفر بحر — ملک جهانی شاه اجل یک نصر بحر
کاهیده اکثرک سخونلی ایر بحر — جوی فنایی جاوز ایدر بحر
بحر بلورنی اهل تحرد نور بحر

آیانه هرکه کوردم اوزلفی کی نور — قنعی قیام جانینه سلسبیل طهور
زیر اکمندی شعله لرمعنی نور کنیدر — دستک دیه ال صنجری خفقانی بلین نور
شهر دله صلیخه هران کم بحر

خانه یادکی کشت ایدر علیه رنزوار — صهبانه ی قیام صباشم هزار و ار
سرت برم جام الستدن آزوار — ایرمز کوزلی ساغر میدن حباب وار
بدوزه کل دیره وهم حفظی بحر

سنک کل حفیظ یاکه سیاه ی نوح آثار — نقل سمندجودی کوزه ی اصحاب یسار
کودیو دوغ عشقجم ایچه یقار — یولکرد کودسه اعلدیلم تاکه طالعی آثار
کاهی بحر استقصانی سر بحر

حیران عقل سوکمه دیکر نفسه — قرنه انکافی نازیشه ایلر قرنفله
کمدر صحابه اویله آیا قرنفله — خلوت صحابی قلشه ایدر قرنفله
نقاقوروز کاعجب لکه بحر

بلبل کسه جمع و قرنفلی کن عالمک — هیچ عمر لنجه جمعنه بوزمز عالمک
برکوز اولدم قرنفله عالمک — محمد تعیین اولم بزمر عالمک
ایقدم ایله عمری شرفاقی عالمک بحر

شاد اب ایله اولور دعلی نامی محمد رضا — حامد ایدر ثنا یه محمد و آله صحبه دائما
دلدر سنا عمن لری شیوه ی بحر

51a

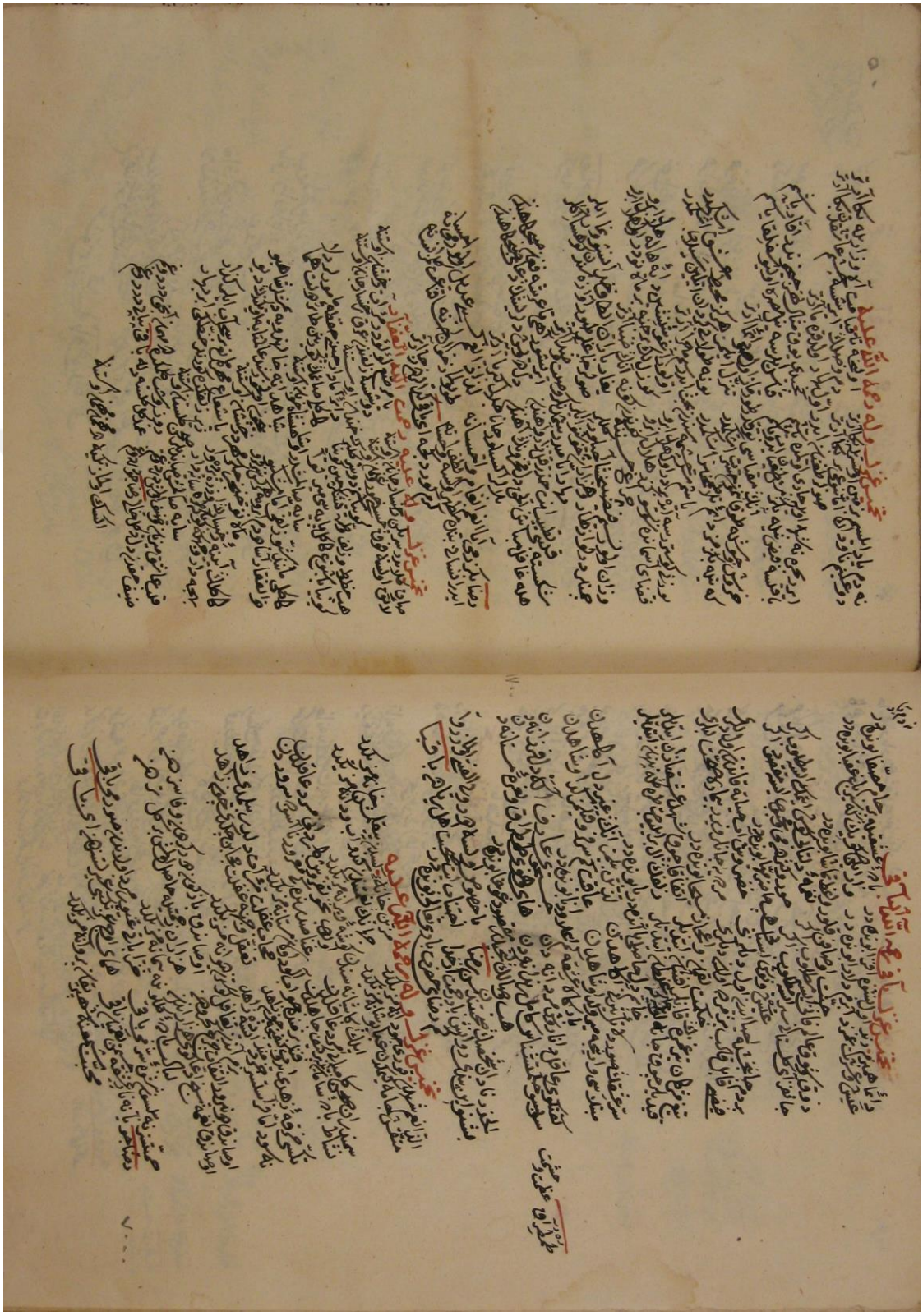

50b

52a

51b

53a

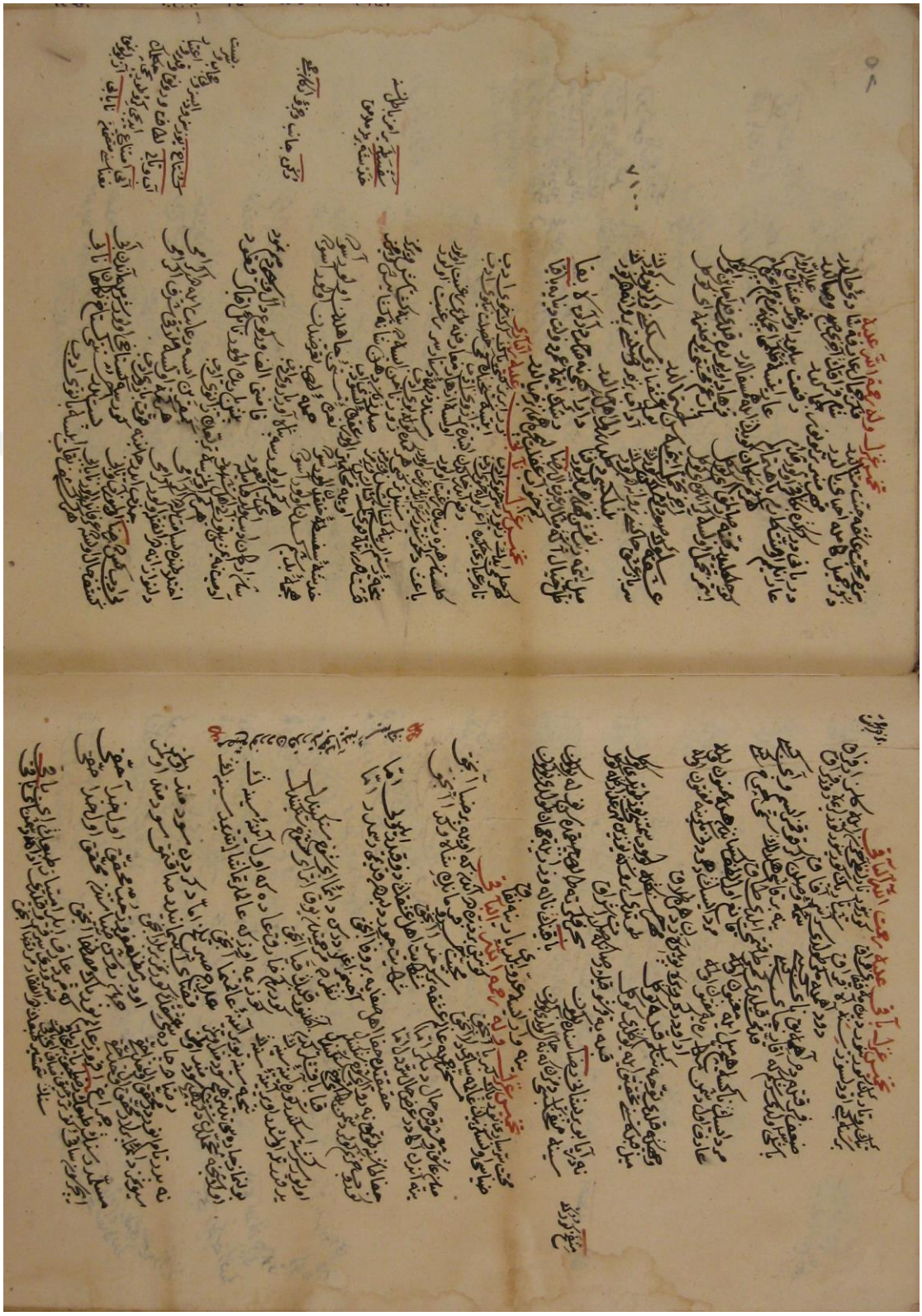

52b

تخمیس غزل تاجی رحمة الله تعالی

نه کل ونه تعداد اولن نور خورشید رحمت
فیض وجودیکن اولمن برخورشید رحمت
ملا انبیاء کعبه اولمش مسجد ابتدا و خورشید رحمت
دائما تخم بسط ابتدا و خورشید رحمت

دوندی بحر عالمه پرتو زن رحمت
قلبمن اولدی طوتمه اولدی مکان کاهی
چاک اولسه دیلورسه وفا کاهی
رفق ایتمدی هرگز بیان کاهی
شرم اولمادی سلیمانی دیو تمان کاهی

انوار هر ایرشمه سوزن رحمت
مردانه یغیور اول همه مایل ایله امساک
عرض ایده عفو بولنه کن اولمه هلاک
نه غائتی وارنه چیقانورنه ایدرسک

بق بخشم صیره ایله کرم مدکن ادراک
قضا کرم حقیقت اولدن روزن رحمت
اوه آیده می جوی شکوک ستر یکی نیستی
باغ امل صبح فرانده بقیستی
انجامی فوری تار اولوله باغه بقیستی

چونکه نیاز خان کولوند تعنی کلشن رحمت
بلسبیل بی خزان کولوند تعنی کلشن رحمت
عجز ایله رضا معتقد جاشا کولوند محروم
سوز خاک نیازه بوزخ ایتمه محروم
ممنوع کریه ایله ذل عفو ایتمه محروم

خاک اولسه ناجی نجه مکن کولوند محروم
هر کمکه اولکه کرتن دمن رحمت

تخمیس غزل وله رحمه الله تعالی

جاوی زمین جوم مخمور شای معفرت
اولور کناهکاره وسخشوی معفرت
افتاد کانه حال اودیکوی معفرت
رنک کناهی ایلین ابروی معفرت

ایتمش خطای شانه کیسوی معفرت
مانعد کل محال ایله انتوند روان
سیم دنسنمونه ویرد اعتبار دواج
دیز سیاه کسوه لعبه اولور دواج
کالای نوزه ظلمت اولور باعث دواج

آز آیش کناه ایله کوی معفرت
عمر بولسه بیعدد ازادیدم اولور
خورشید اوکن جمه کواکب عدم اولور
وحشت ایدیجه اصلنه هم عدم اولور
حادث مقارن اولسه قدیمه عدیم اولور

اولمازکنه مقابل نیروی معفرت
کیم کنافی استایسه بولمغه بشوق
فکر خطای قالدیرجیسه یکن بشوق
کوزدن خطار و تولیه یاغ ورن بشوق
اولمقده سجوکرینه تافه دن بشوق

اهل خطایه تشنه آهوی معفرت
بخشک وادیکه بیرسه نی شنه دور
ذوقن طویانه عمر کفایت نه شنه دور
روح لطیفیاد مرده دلانکم نه شنه دور
موطن نصیب ایدرسه کوردن نه شنه دور

معجون عفو رحمت دردوی معفرت
عبد کرین شاه جهانه عزیزدر
عذرن اعترافی دعاکه عزیزدر
جمشیدن هرمز حسن عملدن عزیزدر
جویندهٔ رضای عملدن عزیزدر

ناجی بودر بن اکلیم خود معفرت

تخمیس غزل وله رحمة الله تعالی

بیمنتی سرمایهٔ دکان قناعت
بر کاله اراحت ایلر دکان قناعت
داد وستدی اندک اودکان قناعت
کاسد کورینور کرچه که دکان قناعت

درکاه دانه ینه مین ان قناعت
صوط طعمی کل ایلسه آنی همارهٔ
السن بیه سن تاکه طویور سنده همارهٔ
بر دور بر کاشیه اوآتن اکله همارهٔ
ترجیح اوتونور نعمت الوان کبارهٔ

بر باده تمکین جه ایکن خون قناعت
ضمنن طمع ایت اولور رنج ایرمجاک
حلوای لب دلبر اسه رنج ایرمجاک
اولدن بخالت نه کم رنج ایده حاصل
اول اوسه لبدنکه اوله رنج ایده حاصل

شیرینی ایمجی کرلب ناان قناعت
چوفکر ابرمو ساخته روزی ایمجین
اولمجه قدر همت ایده اولدی ایمجین
تحقیر سایه اولدی مساعی ایمجین
ایتمع قیتی چوقه عرصهٔ اقبال ایده تحمجین

کلدی بلهٔ واسع سینه میدان قناعت
قبله طلب تقوی و نظر زهانهٔ دنیا
نه کلسه سچه سرآی شه کسرا
هرکز اوتاسی وقیح قالدی جانا
اتمه هوس بال وپر سایهٔ عنقا

کسترم الکن سایهٔ ایوان قناعت
بوزوجی کتدی معنیسه آسایش دلدر
هیچ عرفیحرف اوفونان آسایش دلدر
دیلرسن اوتوبیه سن آسایش دلدر
هنب مسئله مبحث آسایش دلدر

نخجیر اولنا قص بستان قناعت
قانعکه بصحرا اوله کلمز آله تلخی
مسئله شکر خایی آله حنظل تلخی
بیمنت ایسه صبر اولی بکر آله تلخی
بنک شکرستانه اودر طعنهٔ تلخی

دوقن الانه دیرهٔ انبان قناعت
سلدی دی نشیمکه کرآمن جانه
کوستدی اوسغوله آرآمش جانه
آکلاندی الهوجه آرآمن جانه
اوکندی جنت آسایش جانه

باد طلبیه کوشهٔ دامان قناعت
بقدینه دل اولمه ای زر فاخر
کنجور جباد اوله رها حرص قاهر
کوزینه رضا جوجن بعد قاهر
برکنزکه وارسته اوله حرص قاهر

ناجی دیل الاکه کریبان قناعت

تخمیس غزل وله رحمة الله علیه

ایتمزمی کوکل وصلت جانانه تشنه
کوزیمجه ایدر سوزکه آمانه تشنه
دل آتشیه نوله زلف پریشانه تشنه
زخمزه ایدر ایسه جوانه تشنه

حرصلنسه هم دشمن تقدیر ایمجی
تحدیدی خواطر مفید کل وضع بد ایمجی
عشق ایمجی کرچی دل نامتصور
اوسه نوادر ثبت سجل نامتصور

بیمایه دود ایله دمانه تشنه

55a

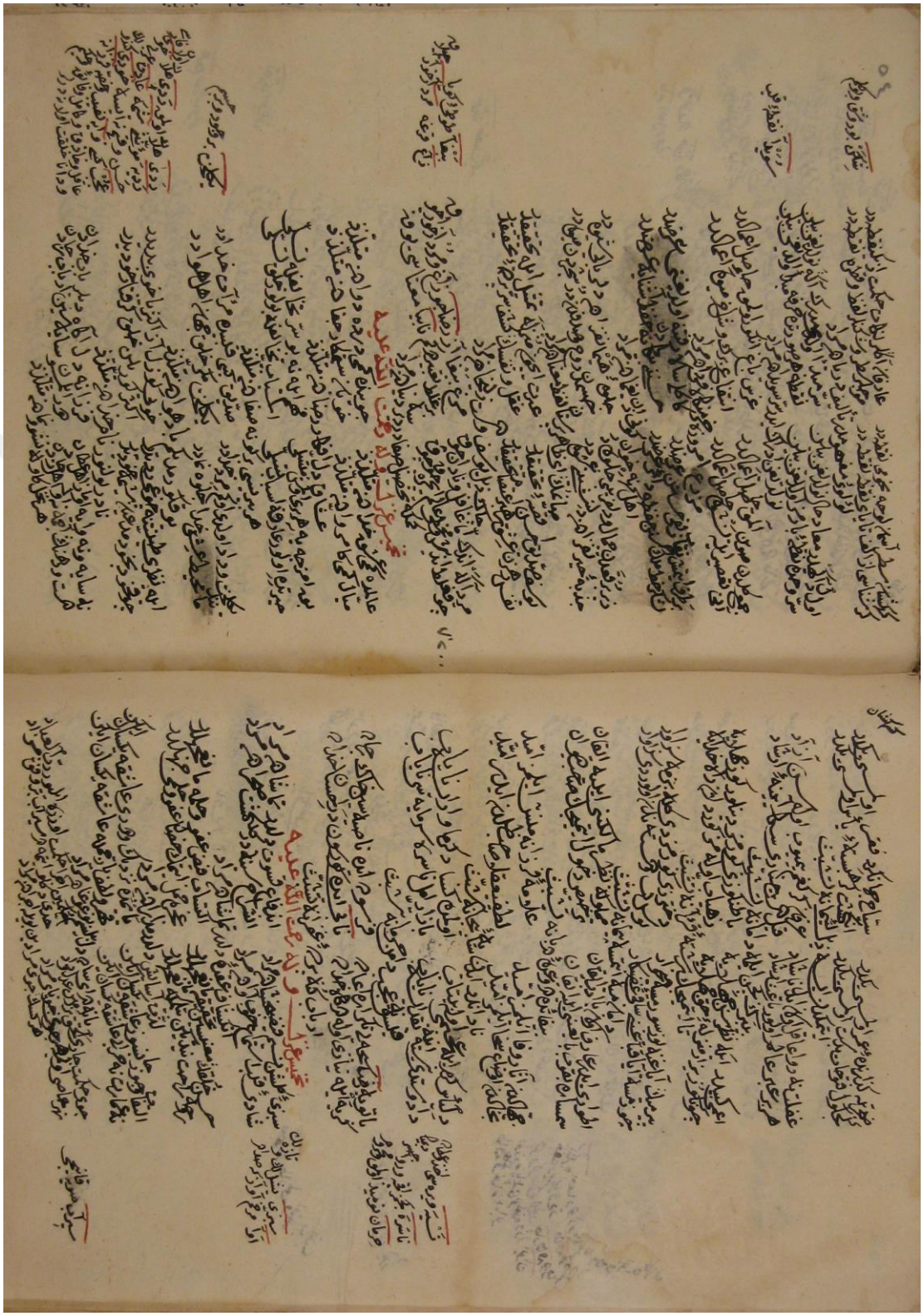

54b

56a

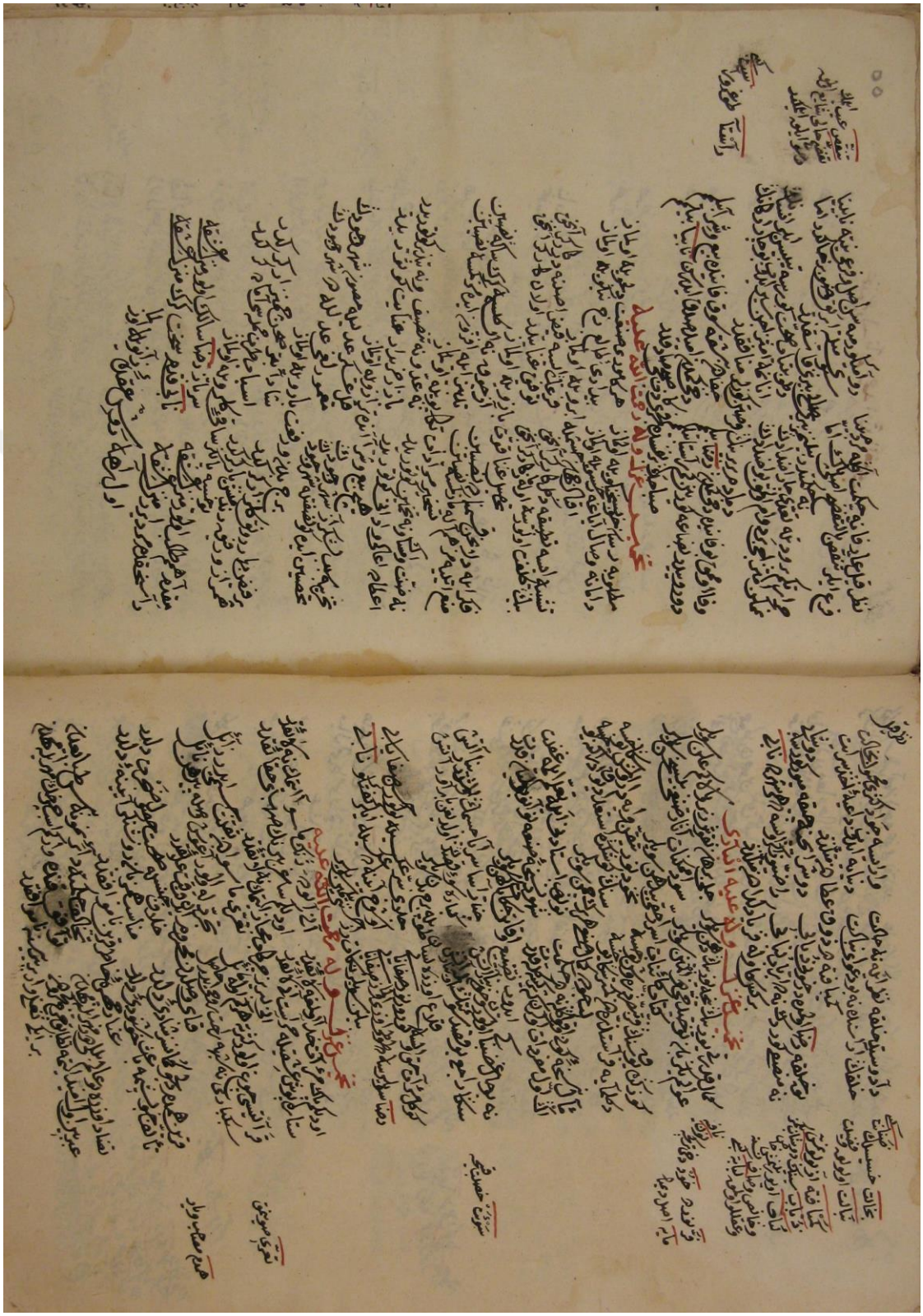

55b

تخمیس غزل نائی رحمه الله الغنی

تخمیس غزل وله رحمت الله علیه

زنده دیری
دلکرای میل قلب

کرمی شوم مرادات آنش دلسوزد التزام برتواقرار زنده سوزد
دلکرای زیب قانی عاقب دلسوزد التزام نادواه آتش جاسوزد

شد هرکاه حقد دفع حائد بوعمر

عارفانه قبل نظم مخالفه صانعه بلبل همچنین وبیستون افکاره بوجه بخور
هربری خدمتکار کرد دکاهربید بوعمر ارتقاباب برتشکری کوزد رکوفر
انتساب حقه محبس وسایلد بخور

صانعه ایلدکه همایون هابا بخود دیته یا منقشخانه زنکار یا موداخته
هپ رضا توحید ایچینه دخا کیا خمر کلیان نانی بوهمانخانه پیراخته
شهر اصله وصل ایچون فتح نماز ایدر بوعمر

تخمیس غزل ولی رحمة الله علیه

لسان صدقه بوبس سکا بستان بوعمر وفای عهدنه لوبه تسکا نسان خلوص
زبان جمانه مرافق اوزره تسکا نسان خلوص توکل مرادات ایسه ایمک امتحان خلوص
خلوص دلدن اولماز سکا نشان خلوص خلوص دلدن اولماز سکا نشان خلوص
خلوص نفس هرزمان ایچره قول ایتمز تمام رنک کیمیا دکر قبول ایتمز
غزل حسد حقد ملام صافتری غل وغش قبول ایتمز خلوص صفت نقوده یاخ قبول ایتمز
عشق خیانت ویرمز اناجه هرکم اچارسه سکا دها خلوص سرندن یتاچ قناعت ایچمه آزاده
وقت بوزمن الکوردکم بدنش فرقه صفت حسکا دها خلوص اولور یغلو جورک ریا دها آزاده
نجاه کیچه بلا بولدکم قرونجام مجلو دنسکا دها خلوص قنای بزم دامن پرسناخ خلوص
نزاهتیله حنافی اولور حنانه صفای خاطره دانی هوشا قوم
عجمی اولسه هرنه کم اساس صدق ومحبتله اولدی سنکلم
خیال زنر باکی خاندان خلوص بولمدی آدم قبل کذب عیبی
کوردوکدی کرنجه ذره حای خاصل غیری نفیتشی دکل آنک وفا دها غیر
نه سینه ارباب صدق غیر نه مکمل اولغه کنجه دلسکا خلوص
انف الفت انیست نه پرتیه کنز لنجه اولسه الفوز
دوستلره دوام صدقنه اولور متاک کوره نمود
نقود ایدی کی عهدنه صدقنه شهود غیار خیرو ملال اولدیجه دطاشمه شهود
ندکلو اولدیجه بسیار کار یاخ خلوص

ذره دریا صیغه تحدث ایلدکدن نه تحدیث قرابه مثال تحیر کرنماز کله سل اولور سئوقابه
دریا صیغ لنجه دیاصر لنجه دکل حاد اولور دیاک نوله بولنسه م برکوشه متناه ذره دوقابه
قرآخ واسع کربلا واحد اولمش بابا یاخ خلوص

تخمیس ولد رحمت الله علیه

راستا راست کبی یمان کلدن ایته خیال وفا غلط غائب طبیبین ایته امید لطف آغلط
کاذبلر اومحدثر جع هم راستا غلط کرهان ایدرسه غیبت ترک جفا غلط
بدخواهه صدق ووفا مطلقا غلط
رباع امتی فاسق کبی مقدور ثنا اوزره فوق صفلوله کن صحیح محمود اوزره کاموسی اولکن صحیح
سرمایه لک اوزره کاوزیاده این صحیح مقدوری دکلو جود وجفا ایلمک صحیح
مقدار ذره وکحل مهرووفا غلط

بیلمم نه درد بوحرص وتلاشک برای رزقه بیلمم نه درد بوطمع حواشک برای رزقه
دریای حرص بیلمسون ایکی صحیفه قافه قوان زرقه
لرزشتر یا غلط

بکشای چشم تمکین امید لطف وجود صورته شکل آدمی سیرته اولدی دد
هرضنع وطور کیتمی اتمه صنعتن سیلمز اولسکدن خاکدر اهی اودرینه پای دد
بدکار اهل توقع من رضا غلط

ببهود هرکه ارض تمنا به آب دی کوره زمین ردنه کودقه ماجو
خدتخراجه برد اولو ایلق خوجو اشک نبازه ایلمز اولسه سرو سرفرو
امید وصل دلبر سروخوش غلط

سرنا قدم رفتار یه یا قمقد نادرد اطفا ایدمز اولسه چ هرپل جوی برد
دوندی قرونه آتش دردیله کومدی عنقا سینه وحنه یه کومز اواه سرد
حمام خلوتنه من رضا غلط

روح لحیات مرحم دلزم وارایکن قرمز نوای کوهستانه طاوارایکن
شهر اوروی هوای حیکمانه وارایکن صحای آل رنک عجم آباد وارایکن
افیون وریشه کیفیتی ایتر غلط

خاک سودای اولدی سویدای خونین دل نه تخته هرانقطه که اولدی قرین دل
مخزن مومیای محبت کشته هیچ دل خاک سیاهیدر سیاه تکسادل
ایدوب ما غلط

قبل العزیز صانعه افطار محال ایکن تأثیر اظهار دده ایدوب اظهار حال ایکن
خوف اهل غفرانه لطفنه صبر محال ایکن منهوم تفریق خوشی انفاحال ایکن
اهل شکایت تدبیر دفع غائله امتناع غلط

ظاهر ایکن بوحال حیات من غیب هنکتسای دفع فرهرآت متوتیت
مشهود ایکن بوطور نصرله کنت ایدرکن احتیاج تقاضای کنت
اصحاب فقره داعیه کبر یا غلط

ظاهرینه کیمسنک کمسنک مقعد سزا دلدارم سویلیور که عصادن عصا
بیرهویه باجه دیر دیرلر اولور عصا هیچنه کیمسنک کمسنک پایه سزا
کیستیدیخ ناشه بیرشعصا غلط

کیمدرسنک ورآنه وکیمسنک نه شان عقل فوت ایتمه طاقیمیدن دکل سرای عقل
اما تیای آتیه الیحکم کار عقل یانیوبودی ضرور مقتضای عقل
اهل شعور کیمیا غلط

عارف اولدرکه صنعتنه هردم صانعک فهم ایدر کیفیتی اوبیچای خالقک
واردر هزار حکمتی علاوه قادرک سعی ایله تفتی حکمتن ادراکه صانعک
بیصنع حق میشاهده یا سوآغلط

هرزمه داخل اولمه کورمز نه وجوب نعمتصادف اولسه ادب ایچره ترتیب
وارنسخه کاهنه روح محبوب اول زم وصل کم اوله داخل نجه رقیب
واقع اولمایجاغلط

هرکس کیمنی عرفنه ایمکدر ادعا عقل معادوصا حیسی حیرته ارتضا
فیسه قیاس ایلسه میسار عقل دری مبادی حلوه زمام هب اولدی مقیم اولمغه سزا
تنک اولدیغی مبادی آلشفا غلط

هزاشی طرمدوه
ددّ سباع جانور
جمشید
بادآوه
شاهد آرو ذنامهای
دغدغه یردد کیکین تفکر
وجدشه خاطره
خورخ یمک
مسغبت جوع بالفتوح مغربه فقر
مسکنت دونین وبیچاره
مقعد اوتوردوبری

58b

59a

60a

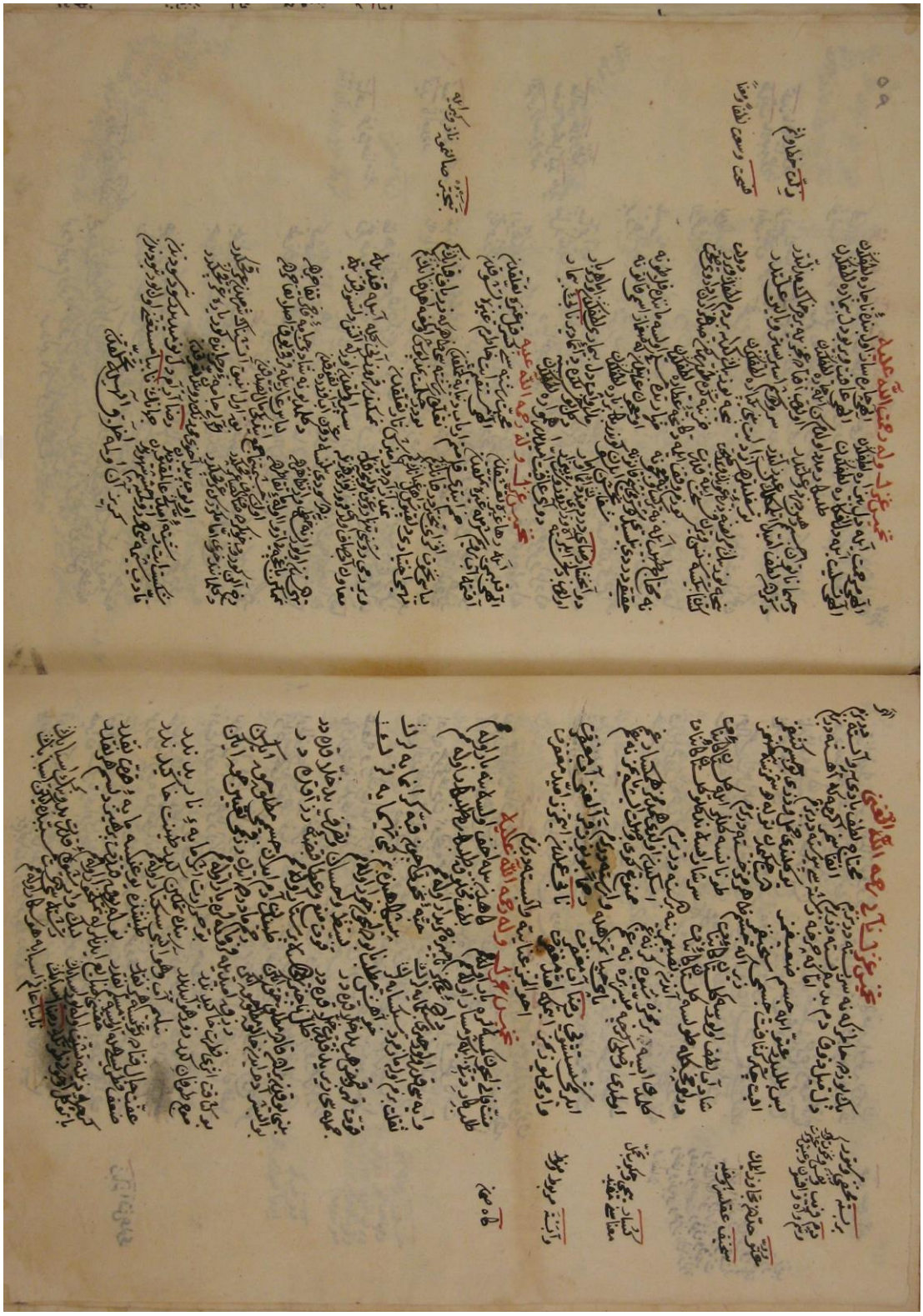

59b

61a

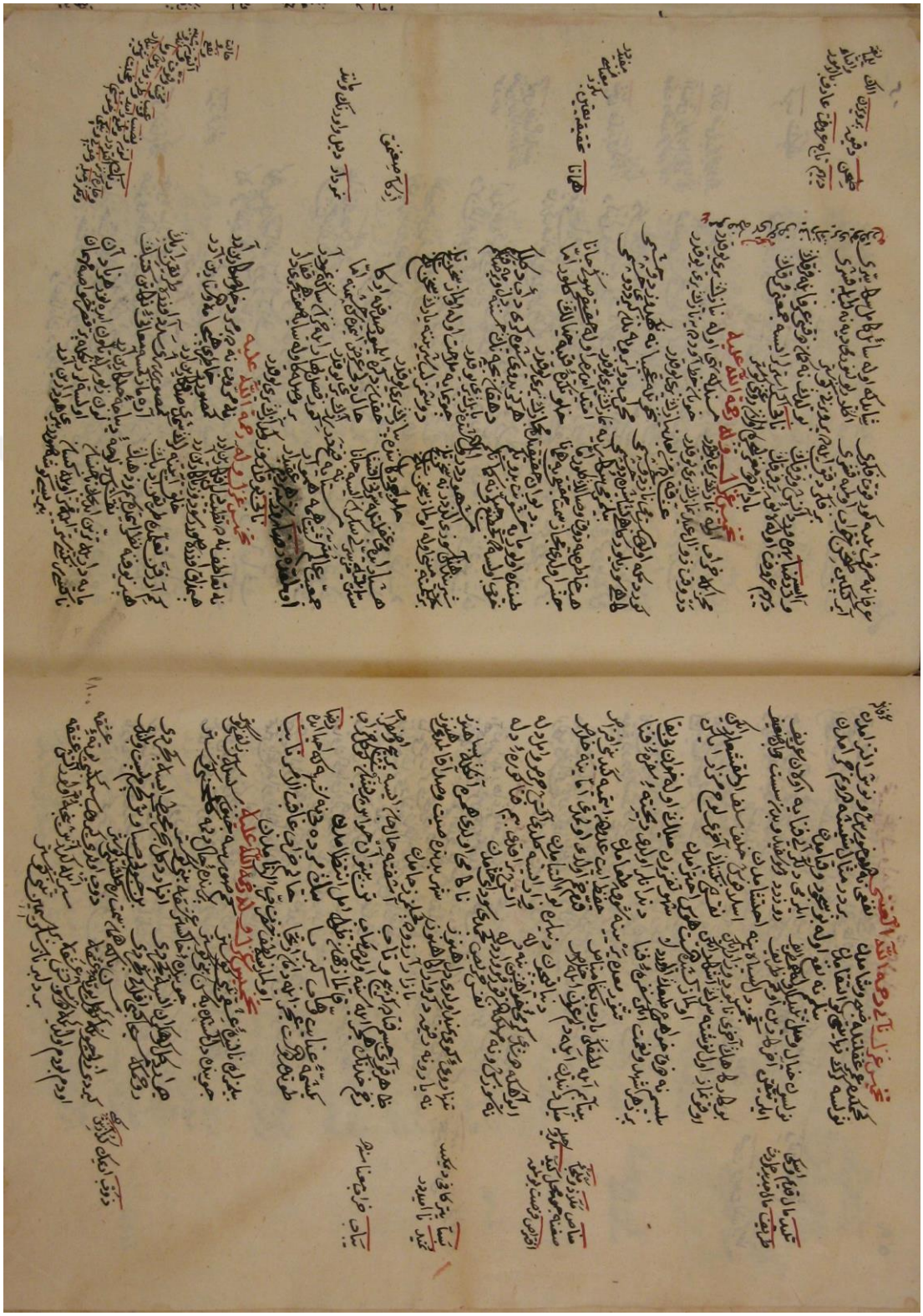

60b

62a

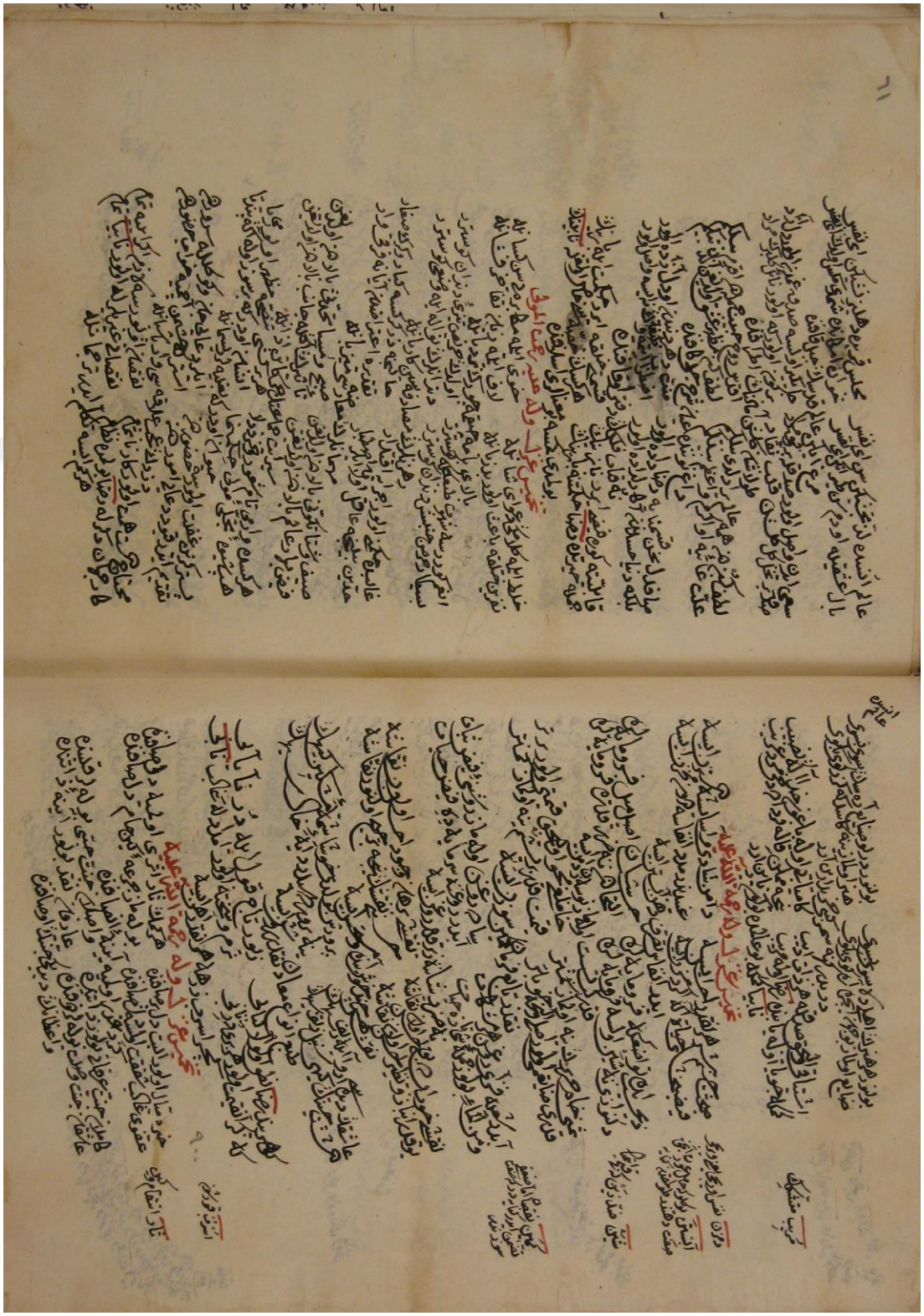

61b

63a

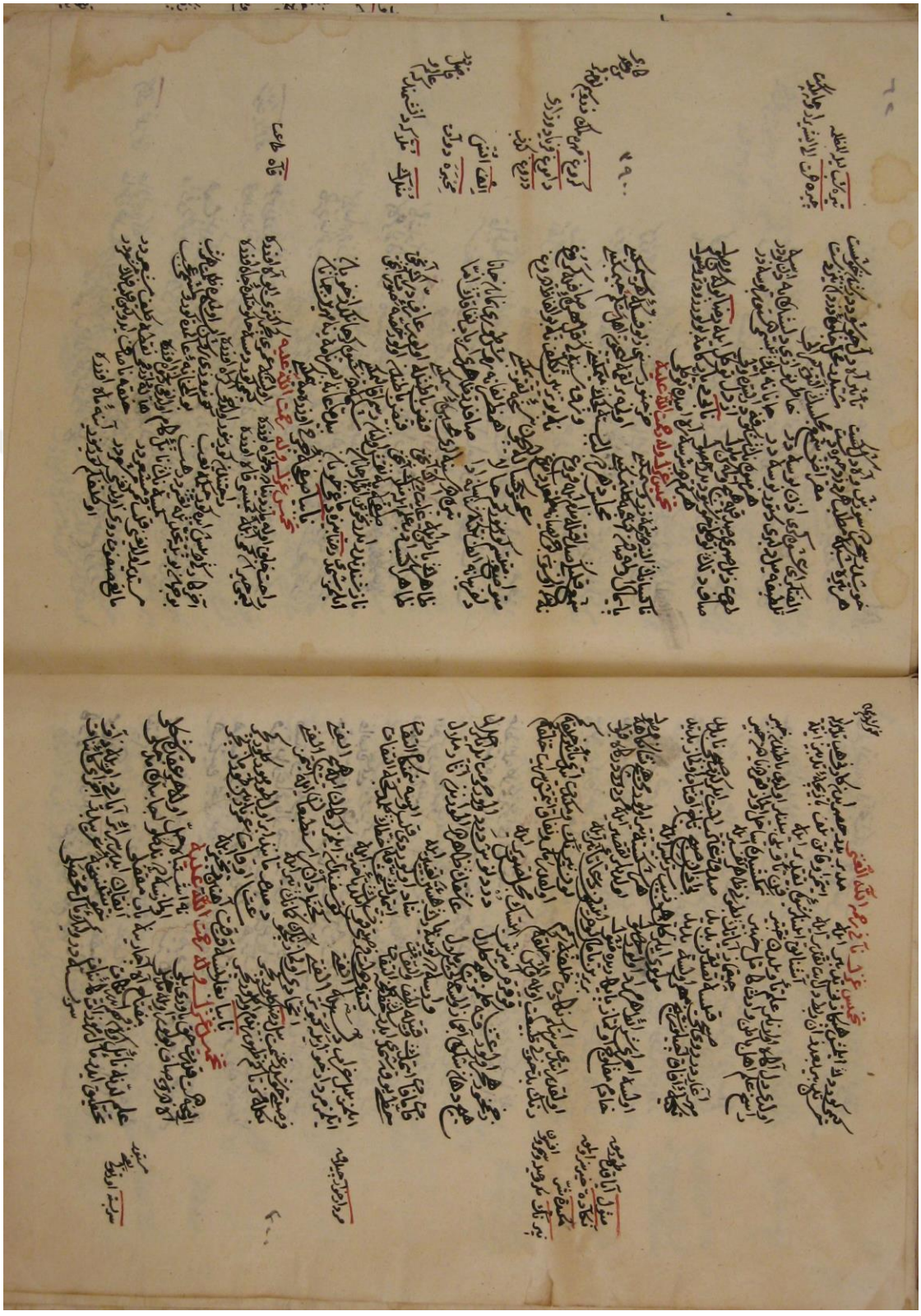

62b

64a

تخميس غزل وله عفا الله عنه

تخميس غزل وله رحمة الله عليه

تخميس غزل وله رحمة الله تعالى

63b

65a

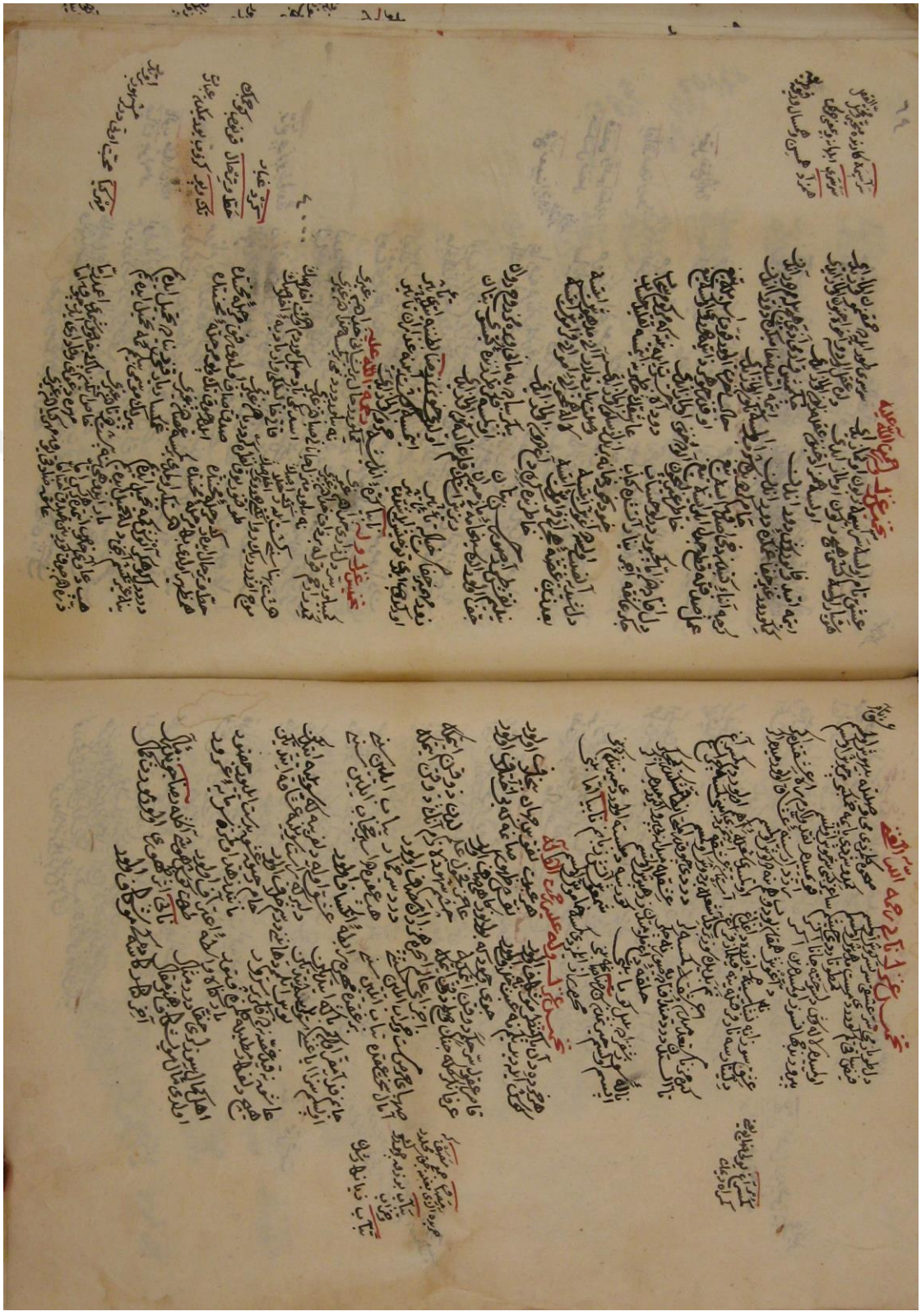

64b

66a

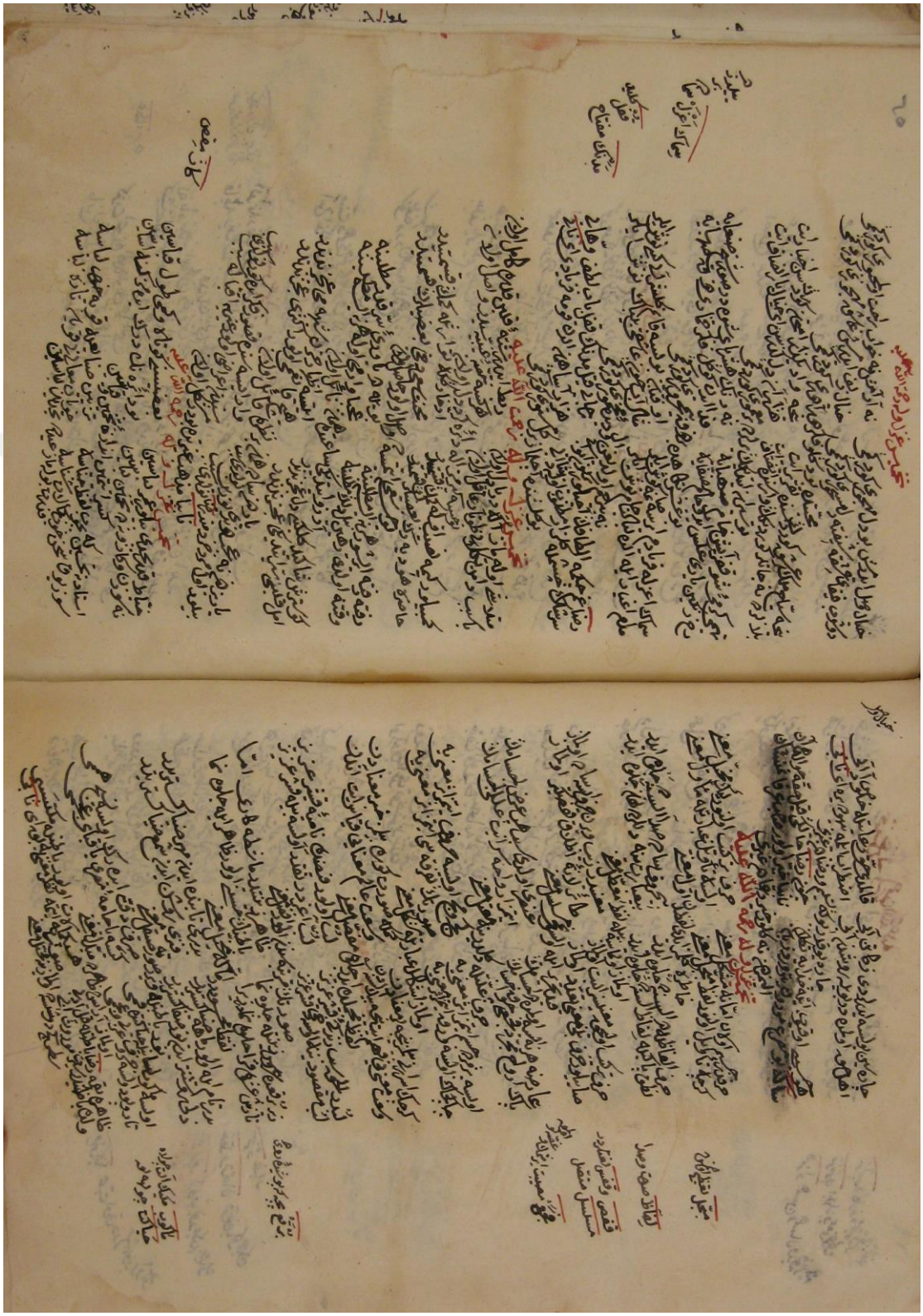

65b

67a

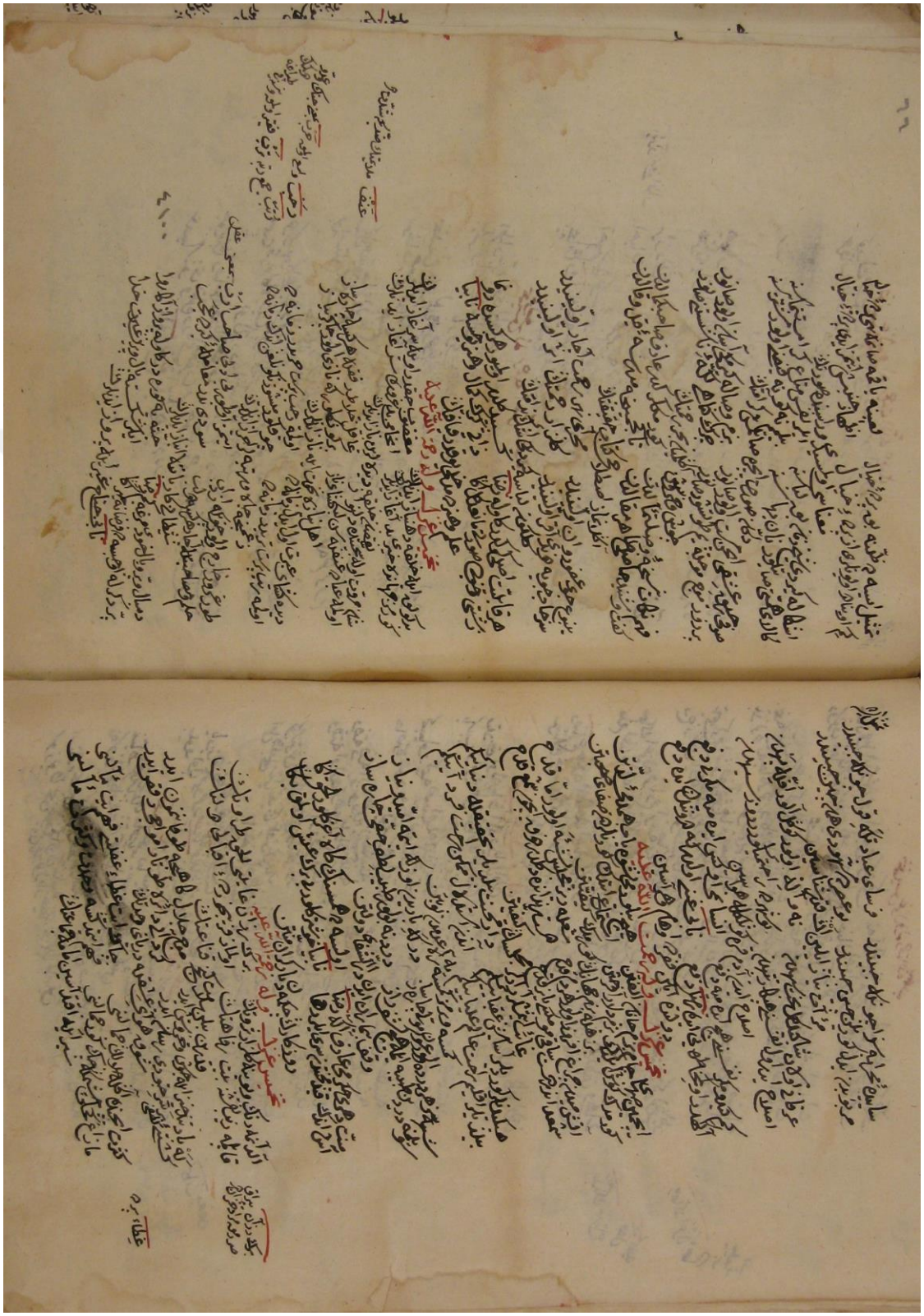

66b

68a

67b

تخمیس غزل کاتبی علیه رحمة الله الغنی

ولکبیر وکوب سینه مه بوسیحکه ویردی — هجر خونه بکاد دیده مه کوه سلسله ویردی
اشب امله سوزه دلم شعله ویردی — عشقک ضیمنا ملک دله ولوله ویردی
بیم حط عنبر شکنک زلزله ویردی
حیرتده خور آمید کلدی قد نازک — سرو چمنک قدنه بوکدی قد نازک
رشحه ورطوبا میدکلدی قد نازک — افاده این ایتدی هرنا اولقد نازک
شمشاد اله المسرو همان ال اله ویردی

حسرتده کوزمین نجه لولوتری ولدم — بیل جوهرمک قیمتنی عشقکه وکلدم
صاحلده یوکه شوقیله بن واریحه کلدم — ساقی قدحه باده یه بن اشکمی وکلدم
سل سله ویردی

طاقتکن عاشوه اولوجذبه آیوه — هرکز اثر صبر کوکلده می قالور آه
عشاقه اوچیرمه بلاکلمک اپوه — بربرینه طیاندی ینه عشوه سن آه
اول ایکی بلادی ازالیل ینه ویردی

زلفیکن نل ایروب کوبرده آنی — یاشلری نهفتها ایله تقسیم ایدانی
انکشتی چو مضراب اولیجی قانی کافی — یسوی سیهارک اوزه سرشته جانی
ساز نکهی حرزمک ایچون زل ینه ویردی

درد عشا حوقه خون آن سحر استه — صوفی نوکیچه مجلسه کلدی سحر استه
عزم البده صدسوفه ایله سحر استه — قلقل دیمجک حالی سوکن ایلیجک بلبل آیدنکن اوچورمسن
قلقله ویردی

کلشنده کله خوشدی زاغ کبوتر مسن — اعیاد دقیقه خبرد صلت اوچورمسن
شب تابسیحیچ هیچ اونوماز خوی اوچورمسن
سنده یله اویردی بحکم ال اله ویردی

سررشته امید اکرمز هنه سهلدر — بوحرفیچه دوندرمده اومحه محل اصلدر
نوبچه عرب قال فهل تطلب وصلا — اکله مختصی اولمیه حقیقدر کامیلا
لاتاسله آیشن زاهل هله ویردی

بن صبح ومسا آغلمه آهیجرایله یار — هیهات چکمه دردنه همدم بنه اغیار
همراز دمادم بلاوقتده غم یار — بن آه ایده رم یاد سحرده نفسی اوخشار
بن آه ایده رم یاد سحرده نفسی اوخشار

سن رشکله واراش صافور اول ینه ویردی — اکریکه قوغاینه کادک اولدی آراسنه
کجروفلکک کردشی صاغمه اولدی آراسنه — کاه هجرایشله فلکک پیچه سرا سنه
کاه هجرایشله فلکک پیچه سرا سنه
کاه هجرایشله فلکک پیچه ویردی

بختکده این بودی قدرکل کله ویردی

تخمیس غزل وله رحمه الله غلبه

آسایشی مودید اوبمیق زمانه یه — محنتکشید اوبمیق آزمانه یه
عارفکه این وقت اوله اولزمانه یه — کورولمز اوبمیق سن اولی زمانه یه
آلدانمه جوعه کافه نان اوی زمانه یه

کوکس سرینه تیشه نصیب اتمکه عشق — شیرین وصلک اولی تلخی کاه عشق
منصوره نصیب ازل اولدی عاد عشق — فرهاد بوسرسخنه قیس وار عشق
فرهاد بوسرسخنه قیس وار عشق

جلجله آواز رعد وسایر وحریك

سلسله دوملك

شمشكله سرعت وولوله معنی آشوب وهنامه وآوازبلند

نقل انشد براهین جلد اوله الاوله وبعضه محمد کوبولیخ نام حیوان بولمیور

هلوله سودسودم اولدی چاغرشمه

بیش مراد تقدیم معنا

تخمیس غزل وله رحمه الله غلبه

اوصلولنودم کوروب آشفته کاردمدر دیسه — بنده اولدم بکا افتاده زاردمدر دیسه
ذره اولدم اوکون خاکسادمدر دیسه — محزاید دم عشقباز نامدارمدر دیسه
اماکه عنادمدر دیسه

هاکیای اولدم اشتکا — هانکه ازجودردنه ایلمزدم اشتکا
کرم وسودحرخان ایلمزدم اشتکا — بن عم اغیار ضیمزدم ایدل اشتکا
هم غم دشکا وآنه ایلمزدم اشتکا

آه سرکشته یله اولیار یارمدر دیسه — ایلمزدم ومیدم ایدیشه دکوی وصال
تسلیتیچ اولدی بوال آشفته حال — ایلمزدم بردمی نظاره سمت وصاک
چوق تشدد دله جلوه عاشق جمال

عاشقانم چشمدوز انتظارمدر دیسه — شایله فی کجدر نقد نیازم صرفدن
دوتشهوار سرشك اشتیاقی صرفدن — کجخدارهی ولدی اما بیتکلف صرفدن
خشت ایتمزدم لانقد نیازی صرفدن

نازنینم عاشقانه نازکارمدر دیسه — کم اکاردی عشق بازهشرباهی حوریان
کم اوماردی التفات جانفزای دلبران — کوزیدی آدین آلمدیسم هله لبتشنکان
کم صوردی سوملکون لعل شیرین دهنان

یارآکولیتشنکان بوسکنارمدر دیسه — شیوه کیاد ایلرکه سنك اجور جمیل
ماه رخشان پرکلف وچرخ اکاچاکر ذلیل — دلبه افزون اولدی عشقك ایله شوخ وچابك
حرف لعل لبکو هرشنارمدر دیسه

بیمنطقه ناوشی حور بلدم چیرنقدر — دانه اشکم نقد عمرمی بیم وصله عاشقانه ایلرقدر
اولسه کرمقبول لطفاکم دیغ ایلرهنا — نقد عمرمی بیم وصله عاشقانه ایلرقدر
کانیا ایلدم اوشوخه بتوندجانم فدا

یارغارمدر دیسه

مظهر نیم النقاح

70a

69b

تخمیس غزل او له رحمة الله علیه

می اقبالی ایچوب صوبوکی قیلک ایب شوعدن — حماری شرمساری عاطیه ایلک شوعدن
تأمل ایلر عاقل هشمنی ذل وقوعدن — اوچون آلتنه ایلک حدثی ایله شوعدن
ایلسه تدبیر لاوعدن مقدر محو وقوعدن

چوزه منلر فاجی ایتمز کوکلیکه زار ملتوی — مژ اجی یکلیکه یوسیلمز اول سرو ملتوی
صفتی بیلسه ازوقوع ایتمه اشاعه سر ملتوی — شبوی سحر در بعض اضاعات شوعدن

آچیلمز زلف افقدن ظهور صبح متعر — فزادی مطلع مهر جمالی اویله منور
نمایان صبح صادق دم صباح الخیری حق تعر — اوچالمان زر کسوم ظهوری قیلمسون متعر
سعادت امته یکدیگر ظاهر در شوعدن

کرکدر عاقله نه هر یرده مطلوبی — نه مختلین اولمحبه نه کسه کرکی مغلوبی
بهر کاری اولور اما تأنی ایله مطلوبی — محصلین یوکل بعد از تدبیر مطلوبی
مجرد ایتمه سن آمالکی اطالت ایله عجلدن

رضا جوی تحری ایله کلمه کور حال انسانی — صداقت دار ایلسه یاد ایله کور حال وماذا
قولوب دیر پیدر نه دکله کلمز اهل عرفانی — نفاق ایله یاشامان قورقه ایلر کاذبی کاذب
حروف سامعه یکدیگر بخان کردی شوعدن

تخمیس غزل وله رحمة الله علیه

دلا تدبیر عبد ایله ایسه اولمز کلدی سبلک — سرو ساعه وعقلیله ایسه اولمز کلدی سبلک
مراد ایتمه سنک آمالکی اولمز کلدی سبلک — مراد ایتمه سنک هم بالله ایسه اولمز کلدی سبلک
سبکی یارد آمال طولی اولمز کلدی سبلک

طراوتیکن کل ارعنات ایلین حقدر — همان آخی توقوه ایله سیر ایلین حقدر
همان ذوقیله هیشه تابناک حقدر — اولکن ایتمه هیشه تابناک حقدر
آنک کلفتیکه سی یا الله صولمز اکلدیکه سبلک

کمالکه نظر ایت سر مادر ادی استعداد — رقابت خار کل وشی مظهر ایله اوله استعداد
مثال بلبل الحق عاشوق ادا کوسه استعداد — اولکم اول اولور شانه زن ایسه استعداد
مثال سنبلر صباح بویلر اکلدیکه سبلک

کمالک نقاشی وصف ایتمکه عجز ایلمز — کمالک حسن وآنی هشر یا صاحب ایلمز
کمالک طلعتی حسنک دوی عجز ایلمز — اولم تقدیر ازلده همسن آنک بیلمز
اولکن سامعه اسسه بویلر اکلدیکه سبلک

کمالک آهنر یاوس جلوه ایچون نظر بیلمز دل — همانکی ممتنعیابه کمسنک ایلمز ای دل
صدا اقتمایه طوبی تحسرایلمز ای دل — اولکم حضرت حق ونک وبوسر بلمز ای دل
دماغکده صدا قدر قوقوسی اکلدیکه سبلک

مقبل

نه ستاع جهانکر دکسار وار در بو آدمده — قوی القدر کامل کور دلمز در بو آدمده
یکانه عشق وسر بازان بولنمشدر بو آدمده — بعادت منتشر زهر اصحابی بو آدمده
اولور فرع زوالی ولدی ایمن شبهه دن

اودسک یاره عشقی جمع ایتمه استه — اودسک خوف ریا فی دل ایتمه استه
اودسک لذت مستی لذ ایتمه استه — اودسک تشنهٔ تحقیق سفا ایتمه استه
افندم مرتبه ظاهر کدر ریا دن

شاهد قالدی بودی اسکه یحیایه سنده برکه — اوشنه قالتیانقه عنبود اولسنده برکه
ایاغکده بودظلازکن سکردی سنده برکه — آزاده قالتیانه جمر تکنه اولکونده برکه
برآدم اولمشه کوردکمی بویله قالتیانه

تغایر اوزره دیکن تطرقلرنه کدیلار در — حقیقتجه سلیم صورتاکه نه مشتلردر
اولورایقانه یاقلسه عین عرفانه نه ایشلردر — شهان عشقه آلایشدن زده روشنلردر
نه لولو در اولور کوزیه یاقلسه جوهر یاندن

دینلی سلیم لحکم سیلدی هیچ فاش ایتمز — اویانقه اکرچه مطلعدر بیلک فاش ایتمز
بیلنلر طفل انجدخوانکمی صورتره فاش ایتمز — فالورشب دزدلرنه اسرار عشقی یاسیله

سترودی منع ایلیه جهره محمدی هشمنا عقلک — کماله ابرسیه رهبر حقیقتده هشمنا عقلک
عقال پای اکلهدر صودیکن سنیه رضا عقلک — صقر ولمه غنج قویمه الدن رازیانه عقلک
سلودرسن کاتنا الله دین قلمازسانلر

تخمیس غزل وله رحمة الله علیه

یاکلروی بحیرتده سحر علو — صانمه شهاب یحیه نجمه فعلیم اولر علو
آه ایلدیکه شوقله الوالصفر علو — چیقسه سپهر کوه دلدن اکر علو
تصدیقیه ویرسه کوکلی باکم دکر علو

ویرسه دنک روحه خجلیه صاروتاب — صیدیرک کل شکفته اولور درزتاب
خونیکرم اولسه ترمه اولور درزتاب — کتمان ویرسه کلبهیه تابش عتاب
اولور بدیدن سرخ شفر علو

حب الندن دانه محی اولحال عنبرین — یامرغ عقلی بیله اوله کرد انه حزین
کوردیکه صانه صحی روحی شرمکین — حال سیاه صانمه که اولور وی آتشین
یوکسک بنا اولدمه شرر اولور علو

کوردم اوغرن بازمی دلکشی آمله — دل محجوب اولدی شامه سوداسی فاصله
نوتر همین آه ایله رک صبح وشامله — اولدیکه خسته دولب یاقوت فاصله
دلدن زبانه دکلو زبانه جمر علو

کردون رخ آقارسه رضادل اوجاغنه — فائده جوی تازه سر شکلک اوجاغنه
سوکمرکه قورشدی نار محبت اوجاغنه — کافی قولک قوهب علو یارا اوجاغنه
آثار حب الدر انن ثمر علو

فعلیم شراره آتشه حیف
کوزه قدیل نوره محمل
زبانه آتشک یالکی
جوشاتار سر عترانی ایچوره

72a

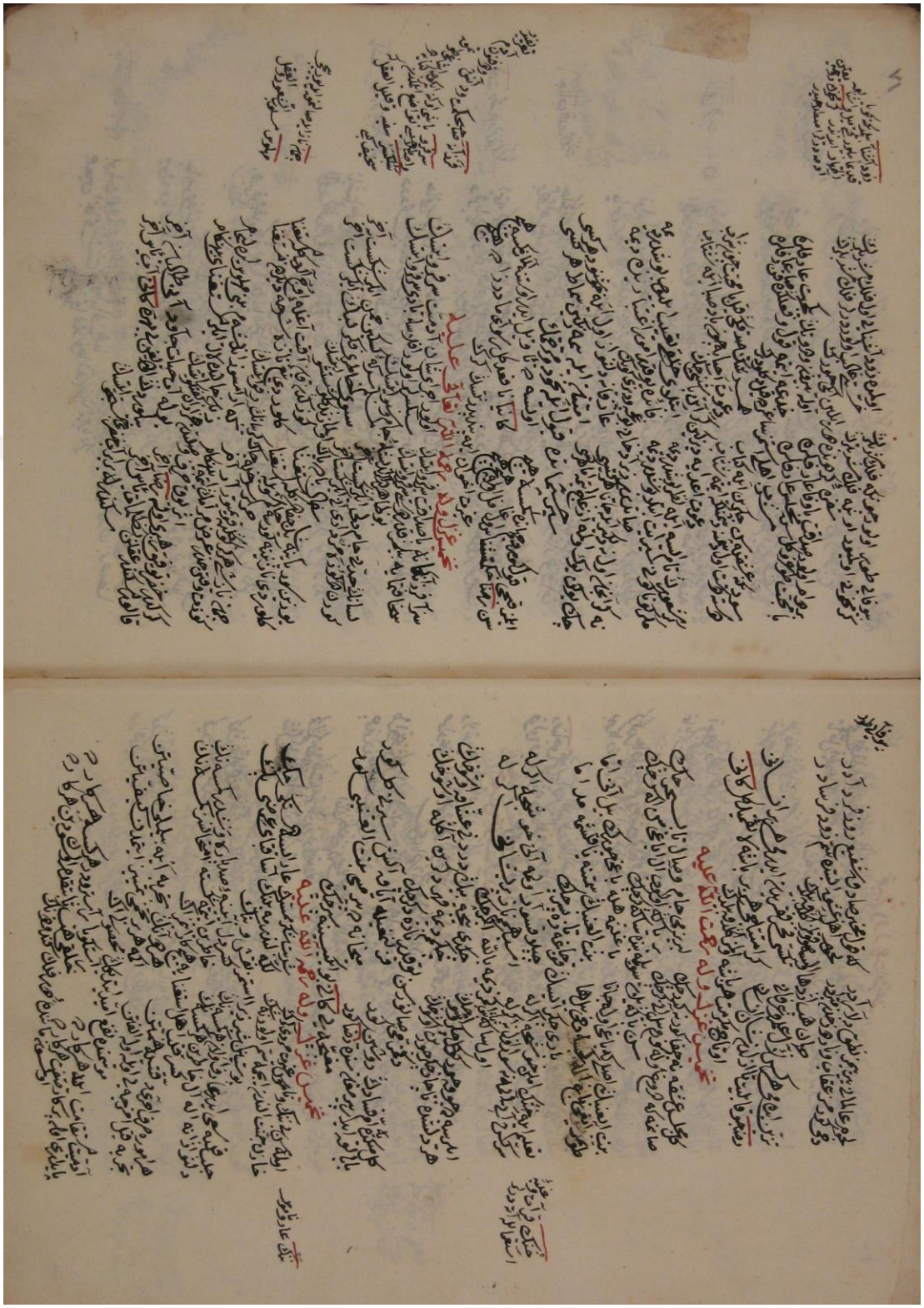

71b

73a

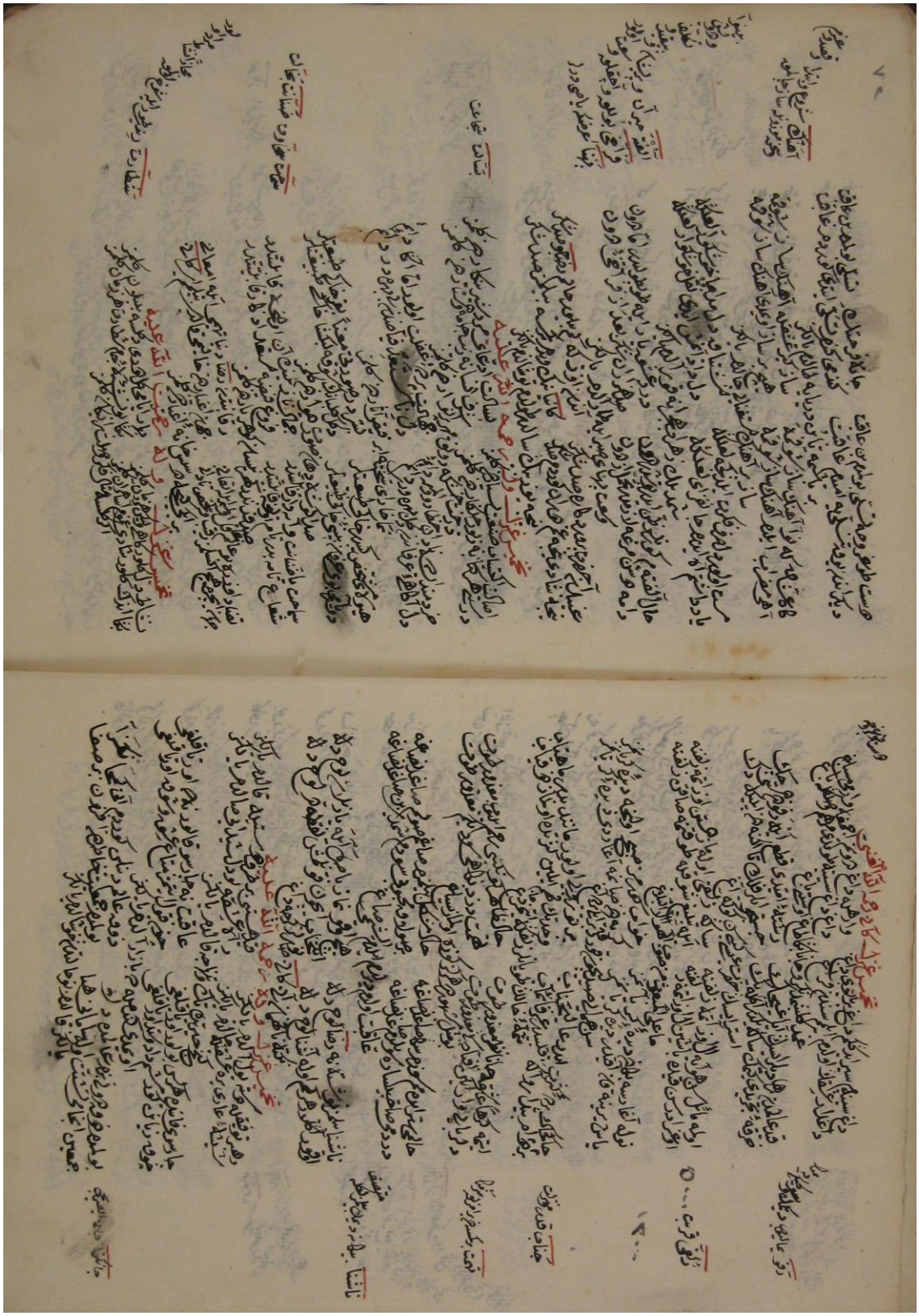

72b

74a

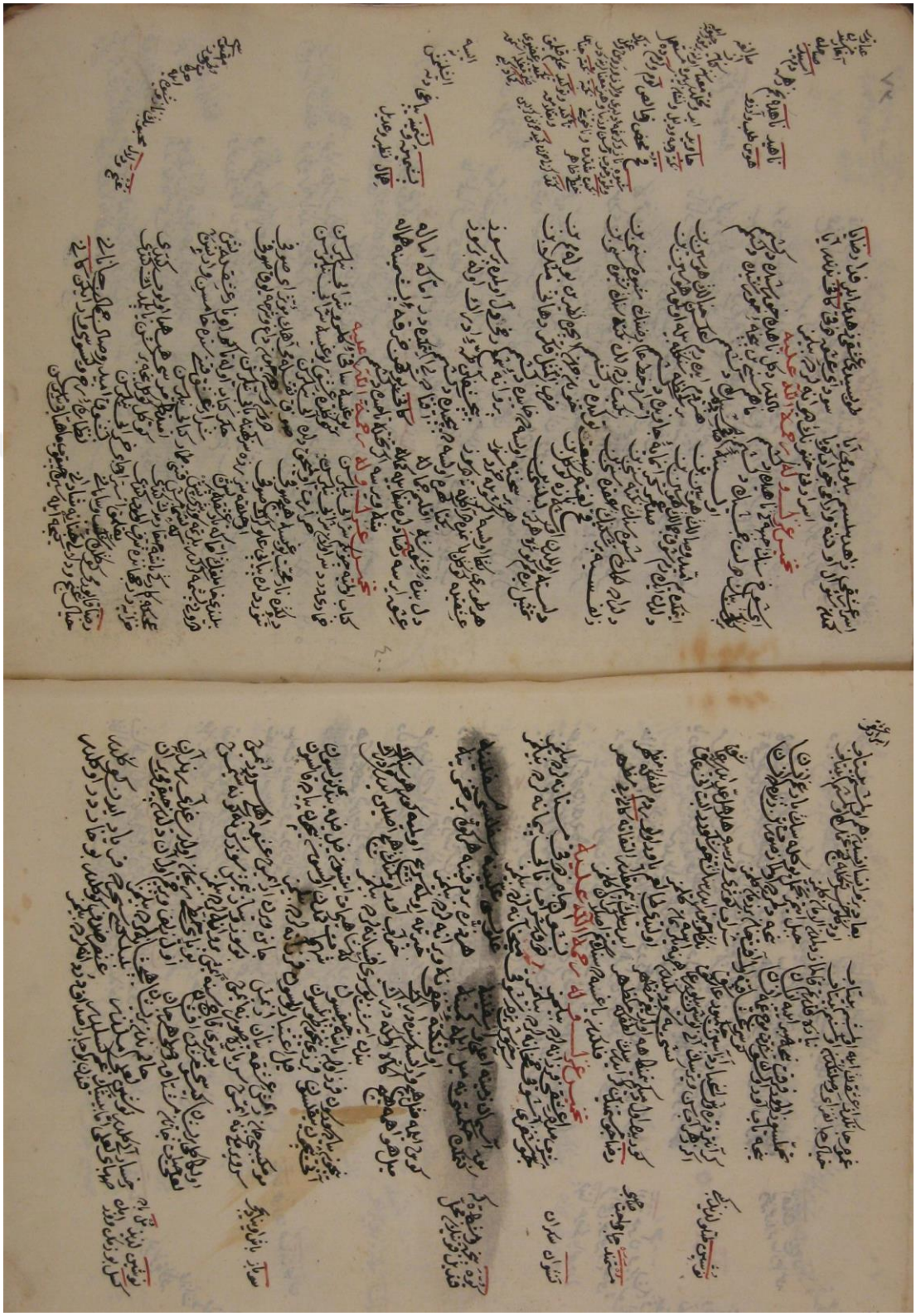

73b

75a

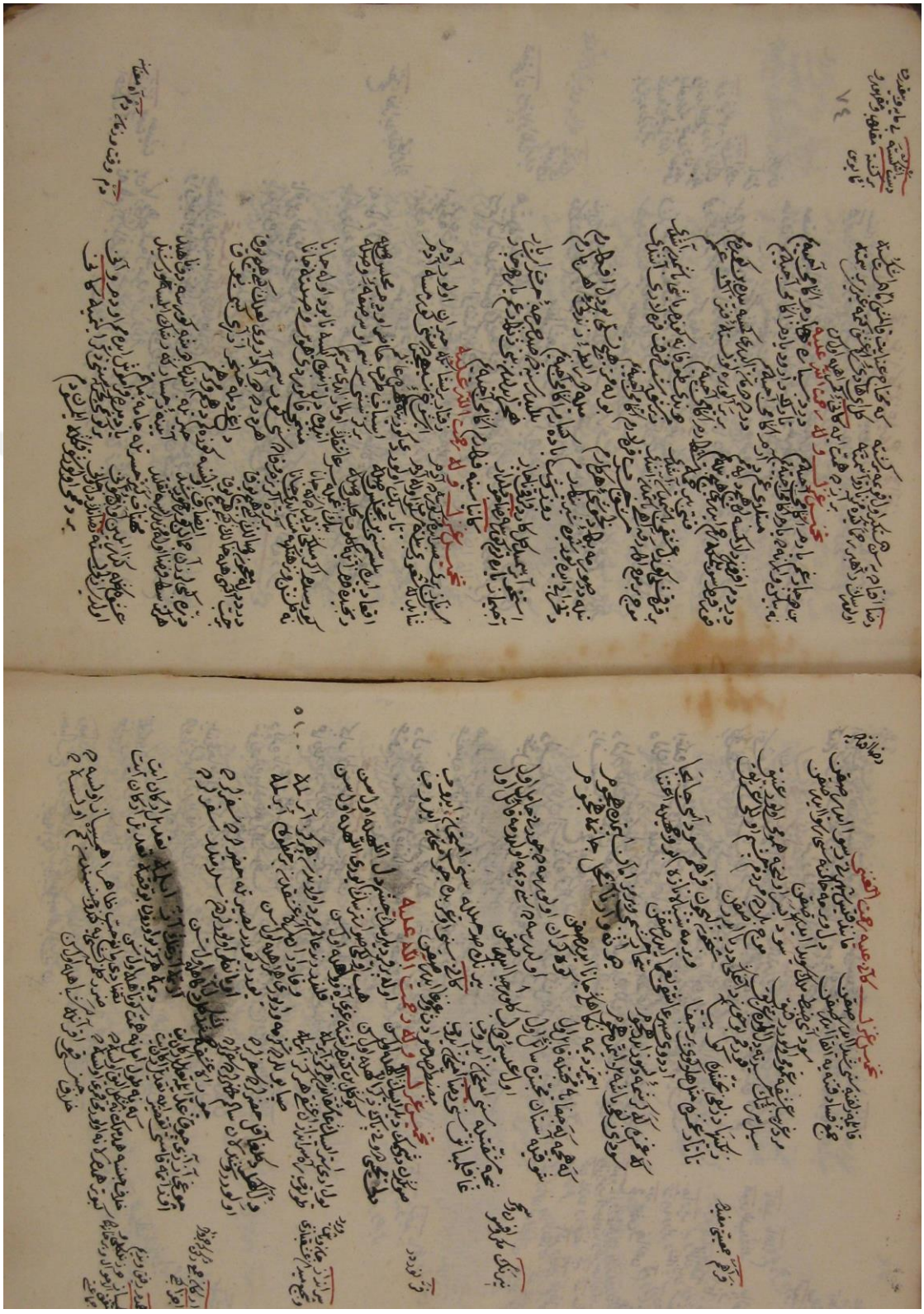

74b

تخمیس غزل کاتبی علیه رحمة الله الغنی

هیچ بوی

سنبله اوزکه امیدم منظور اولسه استیم — شیوه کرنازیری هور اولسه استیم
هرکون دلدار محبوب اولسه استیم — سنبله اوزکه دلربای حور اولسه استیم
معتدلسه حال نظم اولور غوغا رضدن بری — آفتاب آسا سرایا نور اولسه استیم
حاذق حوه الیقین اولور عناصردن بری — عنصر مغلوبی اوکا اولماز عود ضدن بری
سنبله بکر ستن
سنبله حرکت پیدا یه بند دور اولسه استیم
موج طوفانگیز سر آشمه قیه شوقدن — موج رمح اولمزقیه عمر سفر شوقدن
فوز قیامه شوق اولور
فوز تور اولمزقیه دلدما دم شوقدن — قیمادیمی جه نافهریاب شوقدن
کریه ناکهیه حسرتم کور اولسه استیم
ذکر انسوه نفسه مرهم میسر اولمیان — ظلم اشرغنامه هموار سیمان اولمیان
سطوت زور آوریه شاه مرد اولمیان
مصلحتفرمای مار دور اولسه استیم
شین شعر اردم وزن کسمسه یکدلکری — رای شعرم دشنه وزن کور وزحسودن آدلکری
دوکورد اوهام کونا کونه اتحاد دلکری — کسمسه ماشه برهان قطعی دلکری
سطر اشعارم اکر اساطور اولسه استیم
مفخر نظر ایه حیله محل مراد
هیمنه ضبط ملک نفس اولمزسه کرنیم — مهر ایه کمار ه بی تسخیره اورسه عزیم
هفتخوان رستم پلوانلک کروه محفوظ ملکی
رستم آسا قصد تمکنده اورسه عزیم — هفتخوان نفس اکر مارده دل اورسه عزیم
اونسنکی بیلک عالمه مور اولسه استیم
ایتمدیکه عشوه یوکه سیه اثبات وجود — اولمدیکه بوکنه عشوه ایچن اثبات وجود
ایتمدیکه نارده نافوذ اثبات وجود — ایتمدیکه نزد قرب حقده اثبات وجود
خواهی دنیا کس دل دوده اولسه استیم
نه بهام الغه عم نه صفادر مطلعم — نه رسا جاکه پر غوغا قادر مطلعم
جایکیرد کرصاعقه هوادر مطلعم — لیس للانسان الا ماسعی در مطلعم
لهام عالم بیزدر بیزور اولسه استیم
تاقرین لطف یادی ایلیجه دل رضا — نور اولمز ناظهر کز جهل ایله اکله دلره
یا بکرایه تجلی نور پاک کبریا — مظهر نور تجلی اولمیجه کما نبغیا
بصد یعم پرلر سر یا طهور اولسه استیم

تخمیس غزل وله رحمة الله علیه

عشقك یولنده ما ملکم ترک ایده یازدم — دردك یولنده قادمی بن ترک ایده یازدم
واریمیدکاجا یمنده ترک ایده یازدم — جانا سنیچون بن محنته ترک ایده یازدم
غطف وسعت معیشت اعتطف کبی
یاکنترین اتحاد ازه کل ترکیده یازدم — بن کارمی هیچ بلیه وزنجوره تلف اولدم
عمریزه هیچ ایده یاز قلم سرف اولدم — نه کام الرسیله قرنه دهشت غطف اولدم
دل ترکیده یانچ ترکیده جان بکلف اولدم
بن نامه احسنیاد ایلیسن ترکیده یازدم

هیچ بوی بقا بولدم انحو قوقولادم — بن طیب وفا طوعدم هرکز قوقولادم
هپ بوی فا کلدم دربن قوقولادم — یوقاتو قبوسین جوزی دهشت قوقولادم
وسوخته ودسوز هربری
وارلوه قبوسین بوق بیرن برکه یازدم
دلسوخته برکاله رنکین قبادی داغم — یا نغمه یا نوا لاله دلسوز ایدی داغم
اشکفته قول الاله بکزر ایدی داغم — ساغر کل خود رویه مشابه ایدی داغم
هر بر کسنی بن برکل صندك ایده یازدم
اولورسه کوزمدن هله دلدن ایراغ اولز — وصلکله حیاتك هله دلدن ایراغ اولز
مشهد بودر عشقه بغداد ایراغ اولز
دلدادهم درزوی مالك ایراغ اولز
روز نامه هجی انکیزه کرکیزه یازدم
دلصفحه سنه شیوه بجو سحر یازمش — خاتمکیه ریفتح جلی ایده فاز لمش
تنها اوکلك زکی یاخود بوبی دکلمش
رنکین لبسمت کله کرکیزه یازدم
جان لوحنه بودنکیه کلبر کیزه یازدم
وکند خراب ودریس کرهر آهنده
افدکه ایرد بودل بیچاره فغانی — یا تمقره رضا آکنوح فرقت ایده جانی
سودی توکل اوعشوه کروه جوانی — کاتبی کهی کند ایده لی صفحه وجانی
سرسملکده کندمیه ترک ایده یازدم

تخمیس غزل وله رحمة الله علیه

ای آله العشوه یاریا محکودم — فالقه حمیر یله یادر کل نه دمکه یاریمی کودم
بنجی وآله العشوه یاریا محکودم — عینه اختیارم کتدی الدن یا رمحا کودم
نه قدر هنبس یکخطه خیر یکاری کودم — ایا قدر قالدم اکسوکه کرفنا رتحی کودم
اما لله شهسوار ناز ناجادی وجیار اولدم — سیمه جوره جیدتسه صافدن وجیار اولدم
نه جباره سرکشم نوبه ایمدی بن وجیار اولدم — بوکون برسنکدل دلدار بیرحمه وجیار اولدم
بصیرنده جهانده جوره کسن خونریز اندم — هزاران دیلبران جا نسوز جیشم خونریز اندم
سرشك دیده کرجاب ودل پرخون خونریز اندم — نشانی سینه حال دل پرخونه کسیر اندم
بلی بزمنده ای شمامه ای سرشادمی کودم
محی عشوه مجازی نوش ایدن عقلی آلدوسن — طمعه دی کز وتزمرد بهوس عقلی آلدوسن
قابلمز بربت بام کوشه عقلی آلدوسن
عقال پانی قاش نازیتی عقلی آلدوسن
یقلمز زور ستیدن دل هشیار می کودم
امید وارم هواجوسنه مه انوشه محی بندانمك — نعا نقطه مهی رو یارم حوبندر سینه بندانمك
مقرر هر تمندهاکه اغوشه بندانمك
دکمخناج تعبیر نسلی دیسه بندانمك
بوشب رو یارم کاك اولقمر خسار می کودم

77a

76b

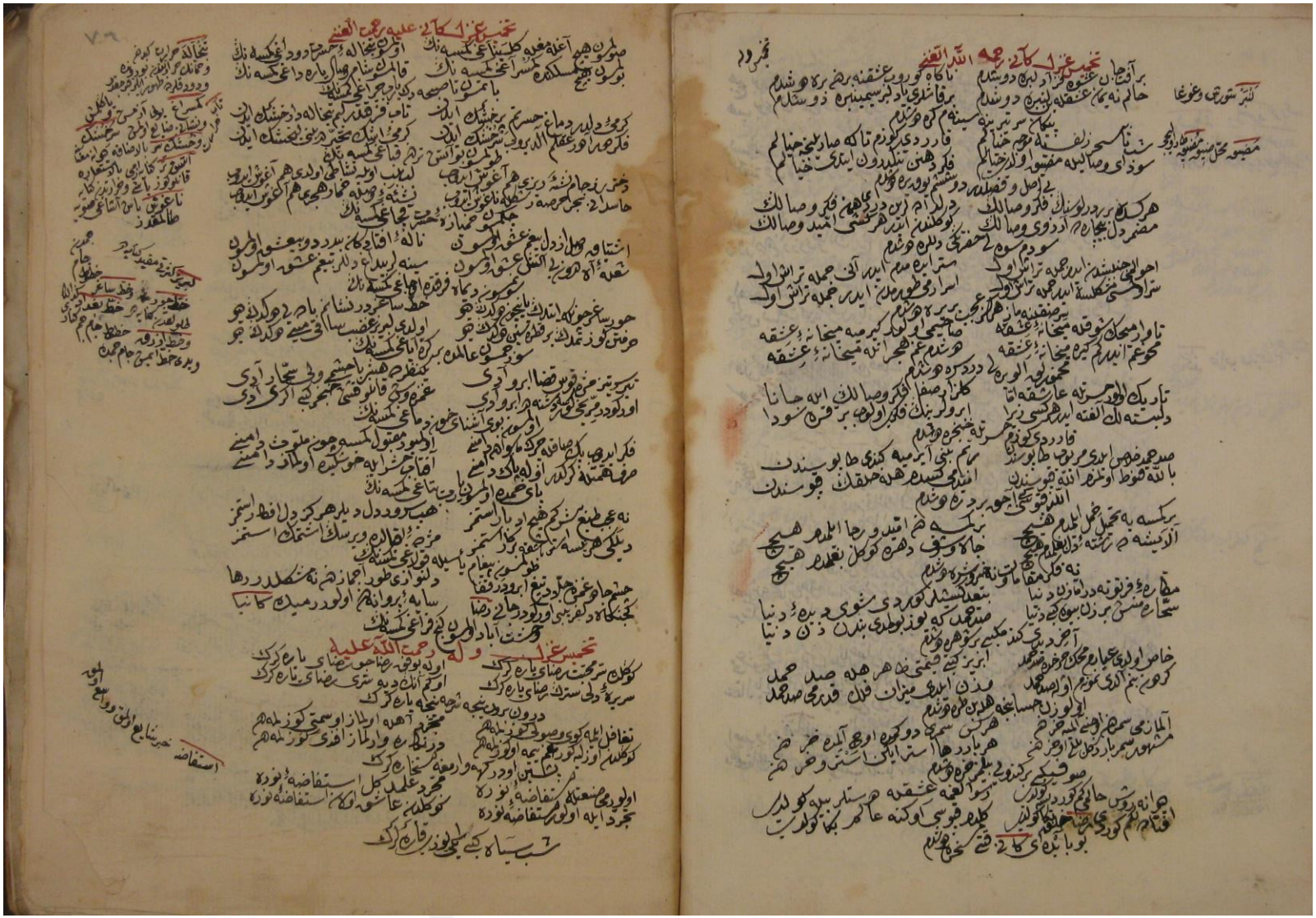

78a

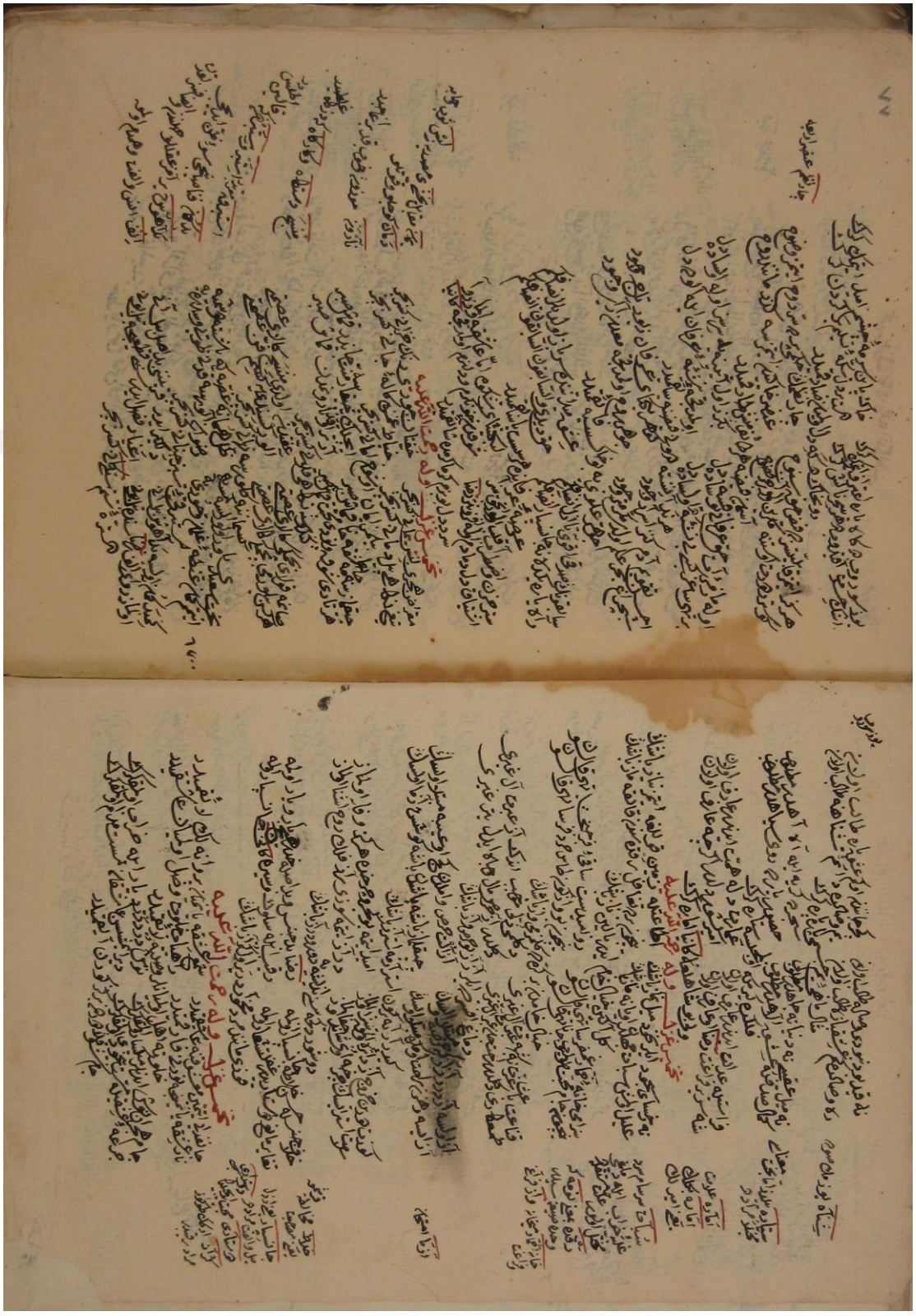

77b

79a

تخمیس غزل ... رحمه الله الغنی

مخموره

جلوه ده یا رب او مه پاره ام غمیدید — اولسه هو عاشق و معشوق کو کل غمیدید
طولسه دامان وصل کمیاب امید غمیدید — طب وصلت دلدار دلکه عیب میدید
هجر صالدی بنی یوجا یکه رمیدید

هذیه عشقه میدان

هذیه شهر تیا عشقکه دل حیران — کور سه مجنون بنم حالمی اولور همان
باکه رحم ایله شهر حال پریشانمه — خاطرک ینه مطیب اولور ای آفت جان
جان انسه طبیب اکر اولمز کوکل رمیدید

تنفس نفس آیون یراد دکلمك وصیاح یرینه اغاره

دل آهم تنفسیله طاشر اولدی محی — آغاز ده صبح مراد مهر جلی اولوغمه محی
نه کمال کون بوزینه بیلدی جمالیه محی — شبه ده ورمی خط حسنا یوزه جیقمه محی
ولکن القصه عجب مصحفه رمیدید

طلوع بغداد صوبه سیلر کوکب الصبح دیر لر وقتنه محو اولغار

فی الحقیقه یوزی اولماه عدم المثلك — نجم ها دمحی بدر محی او عدم المثلك
زهن فخر صبحه رضا او عدیم المثلك — کانیا خال و دها ذ او عدیم المثلك
نقطه ایشکی سویدی آی خط غمیدید

تخمیس غزل ... وله رحمة الله علیه

مژیه شك اولمن

کویه بلبل ایچی دود حسرتیله اوستنه — کویه سیمین بنمی یه صانمه اوکل جاك اوستنه
بر امیدی اوسه اطراز عرکه اوستنه — دوشه بلمزم آغلمز یارلك رقیبیله اوستنه
سویلیکم غیر غابتون عالمه بو بحر اوستنه

تابش فروغ یرینه فرخال اوموزه توسم اولور موزه ایله صاچ

تابش فروغ کوردی اولدم دل آویخته — سویلیکم اوسه اوطاز در دل آویخته
بنیم تنها یجه آشفته دل آویخته — کوکلمی کوردم خطك موتنده بن آویخته
صاچلرك کسمه تعلیق یاز غوغای عالم اوستنه

برودکی مصاحبتو

عشقه کمسه اکنمز صانمه کیمسه یه کیمز — بیلمز کم نه سره اوغرامش
آی صنوبر قدار عشقه صانمه کیمسه یه کیمز — مبتلا یه صنوبر بیلمز کم نه سره اوغرامش
جانمی ریشوه ایله اولطفل ملکخو استمسح دوعسوز یارمی سوزدی یانلش اولمش

یال و یال بری ویرمکه قاصع صوزمق و یللنمه و متناسب الاعضا دیه عبا ویرمز

یال و یال سرو شکل خوبیدر کوکل میل ایدیرن — نوجوان قامت بالا سنه دینمز ویرن
دلفریب شوخ و رعنا دیدیکم ویرن — حیف یاره اسکی زیبنده قویمز قوندیرن
فاخته قوقمق کبی کروکلمامز اوستنه

اوغرامق یاشین بلدیه دوشن اولمز بیچاره
قیس وکی نعره زن اولده هر بیچاره — قیل کیسوی بلدیه دوشمش بیچاره
اول بلدیه آیه عشاق اوستنه

دلده خوفه اقرای صلت کرا ویرمز جایکیم — هرکز آرامسوز رضا اطاز کوکل جایکیم
برسروه قالمیوریم اویجه جایکیم — حرمیم خوبیندن خیال معلی اولمز جایکیم
خط یازلمق ممکن اولمز کانیاقه اوستنه

تخمیس غزل ... وله رحمة الله علیه

دلیه خرقه هو ویرمانلر

محمد یوسف نجود سوی شاهانه ولدرواماز — ایدوب تحقیق فقری برهر شاهانه ولدرواماز
ایدوب برهن دلوه قهری شاهانه ولدرواماز — تجسسنه بحث اولمق ابواب شاهانه ولدرواماز
خدا یرود اولکی امید خواهانه ولدرواماز

مهم استقاضه ایلیورلر دی مله تابان — فروغ مهر عالمتابه کلمز ذره دیر نقصان
عدد ذی حصی اولماز ذره لر بعد و بیابان — وجود انجمی معنی اولور حور شبد حسران
انجمن ظاهر الطرف شاهانه ولدرواماز

سکسکه خفیف الشعور سخافت سفاهتکه خفیف العقلدر

مقالات درو غکوی بکسر ظاهر در — طماعت نشئه سی مینوش غفلتدر ظاهر در
سخافت شیوه سی جهلی بش ظاهر در — تفاسفیون می ستانه جنبشدر ظاهر در
ابودر خوابلکه شکلی شاهانه ولدرواماز

نقیض عیار

نقیض عار فابیدر تا ازل نادان کراهان — تغایر اوزده در آستروه اشخاص کمراهان
اشتمکر کویسه صدقی نوری حق آیسه کراهان — معاضد همشه زمن اضداد کمراهان
ایدر تعویض دوزدان راستر شاهانه ولدرواماز

هرضد بلده دعوای تفاخر همزه کولکدر — اولمز ناپسندیده رضا طوز سرو کولکدر
سپهر دنی آغار مهتابه سیلدو کولکدر — تقرب روسپیدانه به کافی سرخ و کولکدر
آغار دوردسن کردون صحیح کاهانه ولدرواماز

تخمیس غزل ... وله رحمة الله علیه

مالك الملك وداد اولدی کوکل حامدر — دال اولور صد وجده شیوه نما فا المدد
کوهر معنی یه کان صافیتر یا المدد — سخن عشق حدا جوم ازلی فا المدد
قیل و قال ایلمك لازمه حامدر

حرمتی صحتنی بلدن آنی عقد ایتدم — اصلی یا غی ارسه هو مبتله عقد ایتدم
کرمی شوق وصالیله همم عقد ایتدم — عقلمی مهر ویروب دهتمزی عقد ایتدم
کرهلدم دسم عبید کل یا المدد

سر فرو ایلمز عشقه شوق اغماز

اولمز عشقه جانا یوقمی انده سر باز — سر فرو ایلمز عشقه شوق اغماز
نه تعلل نه تعرض ایده کر اغماز — برده ارباب تصرف اوله مازعرف نماز
صیغهٔ امثله عنصر یسا المدد

اکثری مثل کن المظنه و اثنینه هم — نه عجب در لو هو اعلم ایده هر اینه هم
مطلبا و مطمح اولمز عرینه هم — زاهد ذی فنی محی نمن عقلته هم
المدد آعزم لیلی مشربه عالمدد

طرفه در کیه

طرفه در کیه کوی دولتکه آنی — عزم جزم ایله فشی تیغ سریتا بانی
وار رضا مسلم اغوایه نجه قرانی — عزم سی فا ایلیه یکدن نظر وادکانی
خنجری دلوکه رک قانیه کیرو ظالمدد

79b

تخميس غزل معارفه‌آی رحمه الله الغنی

چکه غریبه کوکل هر اشک الله یار — حقه لفوض ایده کور صدفه الله یار
عرض حاجاتایده کور عجز ایله الله یتیار — نه توانگر نه گدا مورنه ذوی الجاه یتیار
نه خدیو یونه مسیرونه شهنشاه یار

دوشمه فکرینه بو ورانکن بر سیرك — عاقبت بوله جعفن ایله نفکر ده هوسك
ایله بوفانیه فرزانه بصیرت نظرك — قصر ویران دن سین خانه خراب غدرك
سن الم غیله کوکل حضرت الله یار

کیمطلوم ایسه اولور سکه یوخ خانه لری — ایندیکین بولسه کرك خراب خانه لری
تملقلر یقیلیور اوله سیاه کاشانه لری — مرعرعاتیه دیرنیه جان خانه لری

سحر کاه یار — بر نیچه سیمجه آه
صوکسز آه ایدرك اکلر اختیارسز اشتین — که ندامت اوله یوردصوکی حفا کارسز اشتین
عمر یه ایدل حیرتزم غدارك ایتیشتین — دوکیلن یاه ایدرك اکلر اختیارسز اشتین

حضرت منتقم عدل یه یا الله یار
آشری عسف ولعدی ایده ناك حالری کهف — ظلمدن آکله مطوفات خونی حالری هپ
ای صاغی توتمیه ور آه اوله من یرلری هپ — یارخولدای خصم یه جك یرلری هپ

عون الله اولیجی یار — یتیر تواه یار
وقتیه‌دهن امور صانمه که اهالی ایلن — که ظهوری حکمه مبنیدر امهال ایلمه
اویه مظهره یه ایدل سنی اهل ایلمه — دیمه اهمال ایدر امتیدکه امهال ایلمه

برکور اولدر اتیسی یر صورتی کوه یار
واثما ایده تفکر غضبنی حقك — لطف وقهرنی کوروب قدرتیه آکله حقك
لطفنی ایده جا قهرنی یاد ایت حقك — قهر خصمه ایدیجك امری یتعلق حقك

پشه یه نفب دماغ ودهنی ره یار
جثه غشوه ده تا اوله مقناطیسی — عاشقه جذبه اولور نیته که مقناطیسی
شیمه میلم اولور کل صاحب مقناطیسی — دیه‌کم حاصل اوله جذبه مقناطیسی

خصم نوکه دن اولسه بیاغی کاه یار
شیوه لطف وقهر کوردنه ایمن عالمدن — عبرت آل ایله بصیرتله نظی عالمدن
هیچ ثبوت خدد کوردین عالمدن — بویه هر قاعده قهر لطف عالمدن

خانه اهل دل کاه یقار کاه یار
هیچ حزن اوله دکا یردم اولکه حضرت حق — شب تار دیکه عجی دوشن ایده حضرت حق
لطفنی یاور ایده ایله یار حضرت حق — آهك هر سترین سعنه ماه یار

ابتلو ایلمه سود یکیدر اولی قولنی — منجان ایمده ور حضرتی موسی قولنی
برم اغفلنی جاك ایله سوسن قولنی — سن هیچ مخیر اول الله اولتمز قولنی

سن اولیورکن ایشی یر هر یه ناکاه یار
سیل آهیله یقیلیور خانه لری غدرك — تا تملکلم یقار اول خانه لرین غدرك
صدمه سیله رضا ایمانه ور غدرك — کا بنا انشاك یقار خانه سنتی غدرك

آهی اردن قوه معذورك ایتیش آه یار

تخمیس غزل ولی رحمه الله علیه

زار الیدیکم وصلت دیدارك ایچوندر — افغان ردیلم عنی متارك ایچوندر
طول هوسم زلف سیاهکارك ایچوندر — آه الیدیکم حالك سبهکارك ایچوندر

فریاد الیدیغم لعل کهربارك ایچوندر
شیم الیلدم بویی وفا باغ فنا ده — گلمیدن مراد اولمشی بو باغ فنا ده
بویله‌دن بویه کزدم کویکده باغ فنا ده — آرزانه دیدار اولمدیغم باغ فنا ده

اولسه رسوای جنون اولمیه رسوای جنون
اولدم کویکده پریشان آیه حسنکده — الدی تبی حیرتله کوردم اوصورتده
قالمدی مجالی دلمك نطقه جرأتده — لال اولدیغم احباب حیاتك جوصورتده

طوطیسی عزیزم کفتارك ایچوندر
سنسز دکری دیدیکم بلکه یغم هیچ — سنك کبی آرام دلم بولمدیغم هیچ
دلدار دلداری توکل کورمدیکم هیچ — دلبرلری خسرو کوزه کوسترمدیکم هیچ

ابروی روان خوشخو دیدارك ایچوندر
حسنك ضیاسوشرباایله یغیب — عشقکله بنا رفیق حزن ایله یغیب
آرزوی دلم صبح ومسا ایله یغیب — وصل هوسین ایدرکم ایله یغیب

انظر ایده‌م حرمی قرارك ایچوندر
هیچ بولمیه‌م فرهاد عشقك اولدیغم — عضه اویه مزد لشته عشقك اولدیغم
طوغرو ملتدی بولین جویه عشقك اولدیغم — هیچ راستروشاهد عشقك اولدیغم

بر آستینی قاشت هموارك ایچوندر
میکوید لبك خوشخو ایله هرکز اولمیه — رضوان آیه اولور عنطه فراهم کز اولمیه
باکوزه رضا چاشنی عشقك اولمیه — کاکی سینی شیرین سخنلر له اولمیه

هیچ چاشنی واشیوه نازك ایچوندر

خمسه کلمه

مرآزم بریره دائم الوجیجی
مقاسم انداجیجی

خط کلسه یوزه بوزیت وصلت ویره جکدر — اولیوجه‌ده یختم بکا فرصت ویره جکدر
سیر چمن حسنته دعصمت ویره جکدر — آینه به نقش خط صورت ویره جکدر

برصورتنده عاشقه آیت ویره جکدر
دلخانه سنه اولسه عجی خوبده مرآزم — صد شوق تخسته کوکل نه مداوم
ستراوله می رشکاوری اولسه مقاسم — ارباب حسد هرنقدر اولسه مزاحم

برکره فلك باکه حرمتویره جکدر
سرشار صهبای غم رکه انجو رهپ — نه پیرونه برنا هپ کسه انجو رهپ
نه ضیف وستا صحبه موسم انجو رهپ — برکسه یه لبنشته نجوز من انجو رهپ

ساقی اهل هرکسه سنوبت ویره جکدر
کمدوردیلکی کیسه تمام ایده مراد — کمکوردی حفا سینه صفا اوله زیاد
انجامی حقیقتر قوی وسامان مزید — کردون اولور انشته سری صحن جفاخر

کرهوکه اله کم نوبت ویره جکدر
هرکمله بخت ایسه رضا هر شی کسان — توفیقه قرین ایده آنی حضرت منان
باسعد اولور عنطه فراقانه اقران — کاکی اولور آرام سرمست دونان

اول مسبه یه الله که سعادت ویره جکدر

تخمیس غزل ولی رحمة الله علیه

زار الیدیکم وصلت دیدارك ایچوندر — افغان ردیلم عنی متارك ایچوندر
طول هوسم زلف سیاهکارك ایچوندر — آه الیدیکم حالك سبهکارك ایچوندر

فریاد الیدیغم لعل کهربارك ایچوندر
شیم الیلدم بویی وفا باغ فنا ده — گلمیدن مراد اولمشی بو باغ فنا ده
بویله‌دن بویه کزدم کویکده باغ فنا ده — آرزانه دیدار اولمدیغم باغ فنا ده

اولسه رسوای جنون اولمیه رسوای جنون
اولدم کویکده پریشان آیه حسنکده — الدی تبی حیرتله کوردم اوصورتده
قالمدی مجالی دلمك نطقه جرأتده — لال اولدیغم احباب حیاتك جوصورتده

طوطیسی عزیزم کفتارك ایچوندر
سنسز دکری دیدیکم بلکه یغم هیچ — سنك کبی آرام دلم بولمدیغم هیچ
دلدار دلداری توکل کورمدیکم هیچ — دلبرلری خسرو کوزه کوسترمدیکم هیچ

ابروی روان خوشخو دیدارك ایچوندر
حسنك ضیاسوشرباایله یغیب — عشقکله بنا رفیق حزن ایله یغیب
آرزوی دلم صبح ومسا ایله یغیب — وصل هوسین ایدرکم ایله یغیب

انظر ایده‌م حرمی قرارك ایچوندر
هیچ بولمیه‌م فرهاد عشقك اولدیغم — عضه اویه مزد لشته عشقك اولدیغم
طوغرو ملتدی بولین جویه عشقك اولدیغم — هیچ راستروشاهد عشقك اولدیغم

بر آستینی قاشت هموارك ایچوندر
میکوید لبك خوشخو ایله هرکز اولمیه — رضوان آیه اولور عنطه فراهم کز اولمیه
باکوزه رضا چاشنی عشقك اولمیه — کاکی سینی شیرین سخنلر له اولمیه

هیچ چاشنی واشیوه نازك ایچوندر

80a

تخمیس غزل ولیه رحمة الله علیه

شعله شمعه خوشا مجمر اهوی روانه لر — واه لعبی محو ایدوب پرنور اولور روانه لر
عنصر سمی یاقوب کرور اونور ور آنه لر — شور ایدر شمع نیلر ادراک ایدر روانه لر
سوزمش عشقیله بو انجه ریانه لر

چار نظم عنصر ذن ایلیوب ترکیب اوستنه — چار اندر چار صنعه کوستروب درجه اوستنه
چار ارکان شخصیتله بدن اولمش درست اوستنه — عنصر هر نازی ترتیب بدی درجه اوستنه
اول ذی رتبه تاوس شور ایدن روانه لر

خنجر ابرویه جان ایلیوب تسلیم مختل — عمرمن مکار ایله هر نیر مرمزه ذی مختل
خالد ار دیوانه زلفیاهاک مختل — بنده یه لعل آبه دام چشمان مختل
اولسبیندن جانلاری آتش مژه ستانه لر

آبوس سیاه خوی مثال اولان نه شیر مرد — نادروس سوزان و خاکی طبع اولان نامرد
مرد محی ظن ایله هر کار ده چوز یاد سرد — آن حشمناک آتش نیسه خاکی نفس یاد سرد
عالمی آبه بلان ایلیوب ویران مستانه لر

دلقوش عشوه اولان ایله تحقیر کم — سن جاهر دد اولان ایله تحقیر کم
خانه بروس خرابی ایله تحقیر کم — مرد جوانه نامجی ایله تحقیر کم
نرد حقه عاقله مغبون ایدر جوانه لر

صباغه کم دانا مشتد دیر بی خوشون — آشنای دل اولان فرزانه اهل سکون
لابالی کندو خوشدل اولان صاحبدرون — سهو ایدر عصیه اغفا ایدر اهل جنون
یا برهنه هب بیار اکزمن ایزانه لر

هر نه وار عالمی حقدن والعفو ایدر دعا — برکم کنز و جدر نه سن وار لغن محو ایله تا
نفی و اثبات ایلیوب الذی الکله دائما — وحدت صحی سیجون منکر اولور لر کانبا
معتبر اولمقدر کمی عجب یردانه لر

تخمیس غزل ولیه رحمة الله علیه

عاشق اولنجه آهنی دنیای طولدرر — فریاد و زاری عالمی عیایه طولدرر
سیل سرشکی وادی و صحرای طولدرر — ساقی نه دمکه ساغر صهبایه طولدرر
خمر بشمل صانکه نوری ایله آیی طولدرر

سلمای عشقی دله قوماز ذره جنه محال — سامانی یای عاقل اولور عشقه ود دلال
ایلر محو درد عشقی تحمل عجی جمال — برکطاغتسون صانمین اول ایلیی جمال
ایلر محو درد عشقی تحمل عجی جمال

مخمور نازی طاغی عطاغی صوی طولدرر — هب نالبش ایله کجه ود صبحه همدم
برغارق فرشته یه تمدد یا همدم — ابر مژه کوی یاره عجب آه و واهمدم
تاوخانه کاربانسرای

آدم جای محل و مکان — ارجا جمع دها حقر کم
ناحیه معناسنه در

نکسان صایمه هر کشی یی کوته مستعد — عالمده اولدر هر بری کوته مستعد
نوجه حاکه آکله در لو تخیله مستعد — هر جان رانش وجاندکل اولدیغنه مستعد
آکه اوجانکه جان ایله هر جای تولدرر

اولعشوه باز نازیری کوزی سرمه لو — سود ایچ عشقی اولدی رضا سرد یا ایلو
جام دون نادر عشقیله طولو بطلو — کانی اوای جهره لو خود رشید بهره لو
نیجون غضبله آغزنه اول آیی تولدرر

تخمیس غزل ولیه رحمة الله علیه

ذکر آی شهر مه وشانه دلا قلیدر — مبدأ ایمه مجاونه هیچ جهت احتیلدر
وضع وطور دن شرعه نظیکه یوقلیدر — مائل اولیه جامیه جاهه توکل تقتیلدر
خرقه مخرقی لباس اتخاذ اولنقلیدر

قالغ ایلا زحاله موکا بسنک تقدیر بنه — تمسف التضت ایله بقیود تقدیر بنه
هیچ مصر ایلیز فقط ایدو تقدیر بنه — راضی اول بخن قسمنا بینهم تقدیر بنه
ایلیز جفته توکل رتبه سی فعتلیدر

آشنای حالی اولان هیچ یلمز حالمی کودر — سویلیمز حالمی کودر جوز ترو. صدقه بر کویلیمز جاکودر
مالک کنز قناعت سویلیمز حالمی کودر — نیمنان چرسنده سی اول سویله حالم کنودر
سرتری ایلیوب عرض ایتمین عرض ایلیدر

ناشتای آجلوه — ناشتای ایله انهار کریه سیلسون — کریه تاکی ظاهر اکو کوته کریسیلسون
مرد سر باز اولو کوته تلف سیلسون — آغزنه ایسک کوته وهدن سن سیلسون
کمی رضا ختلیدر

اعتماز تقبیله طعن — عاقل زر آسه وصد قرنه ایلر اعتماز — ایلر احواله نظر کیمه یه ایتمز اعتماز
خرده بینان عارفان ایلر رضا جو احتراز — کانیا یاران ایله الفتدن ایله احتراز
منتظر اولمه سره اولیی منتلیدر

تخمیس غزل ولیه رحمة الله علیه

نزاد اصل وصوی — بلام الوغه دادو رشاد مزبو قدر — دکر وصالی ایلر اسراد مزبو قدر
اوهاردی کونه کوکل قناد مزبو قدر — تفاخر ایتمکه لایق نزاد مزبو قدر

صحو آنشه دآلوغه — اضافت سخنه اعتماد مزبو قدر
صحو سکر نه ایلوه — اوآیه برصراحم کوجه محو اولدی — نه روی ساقی دلجو نه جام صحو اولدی
نه نوش بادهٔ وصل و نوش نه صحو اولدی — ار آخر زهره شاشدی از آه محو اولدی
مراد مزدیه جان برمراد مزبو قدر

بدرآه سرکش — تنصر آیه بوولوغه وجود سز لکدر — کلشنی آکله عدم نه وجود سز لکدر
قواد عاتی نظرایت وجود سز لکدر — وجود اولرایسه سك اقرای وجود سز لکدر
وجود عارضیه استناد مزبو قدر

اکرچه دوسیه نه یکن بدل آمز — فصوص معتبر فرعکن ان ناکا مز
نه قید کودو نسوه نه نیل آمز — نه سلنا ملغر واد نه پکده بدنا مز
تخلص ایچه جاده رتبه آدمز بو قدر

82a

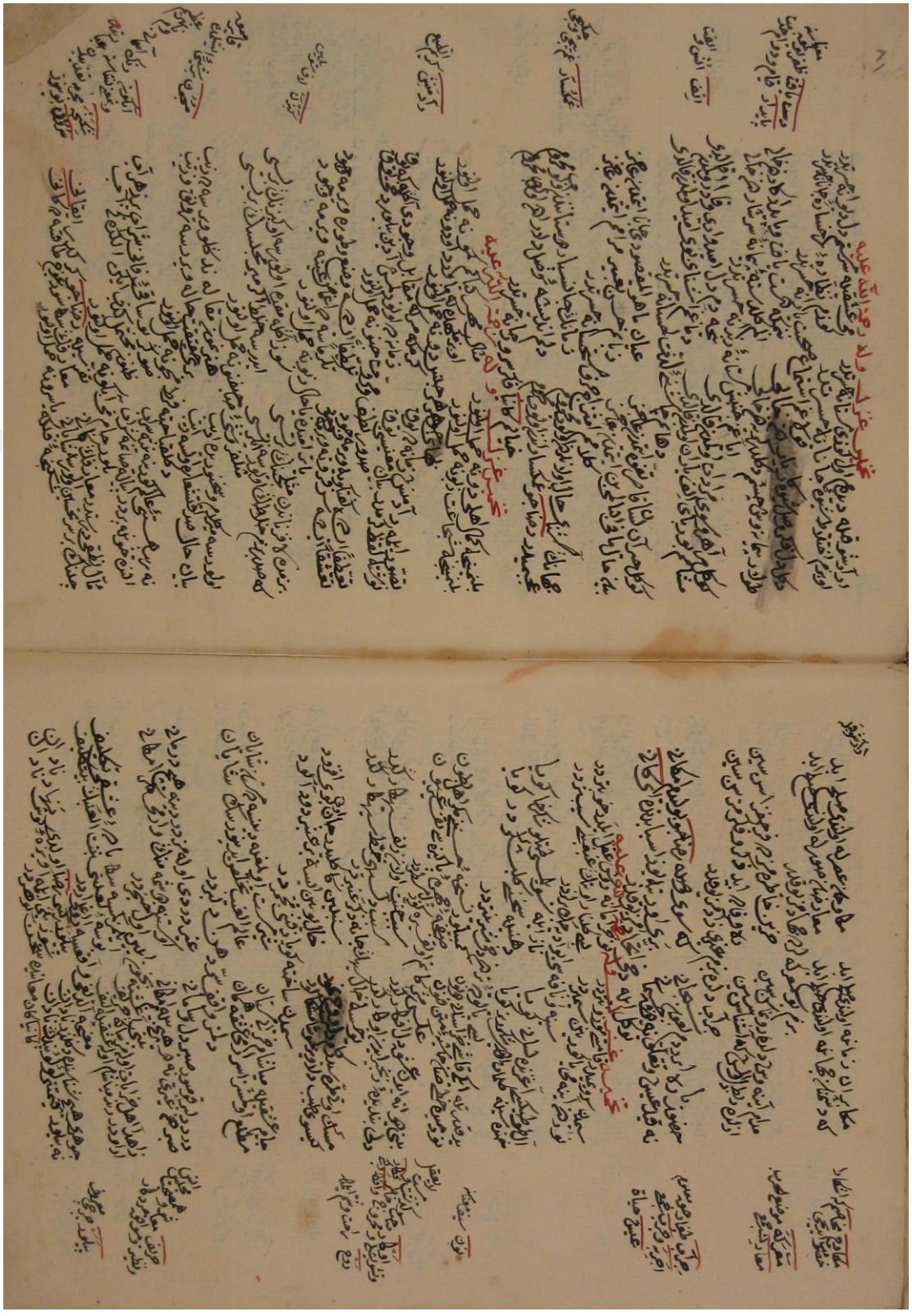

81b

تخمیس غزل اوله رحمة الله عليه

تخمیس غزل اوله رحمة الله عليه

تخمیس غزل اوله رحمة الله عليه

تخمیس غزل کاتبی علیه رحمة الغنی

تخمیس غزل وله علیه رحمة الغنی

85a

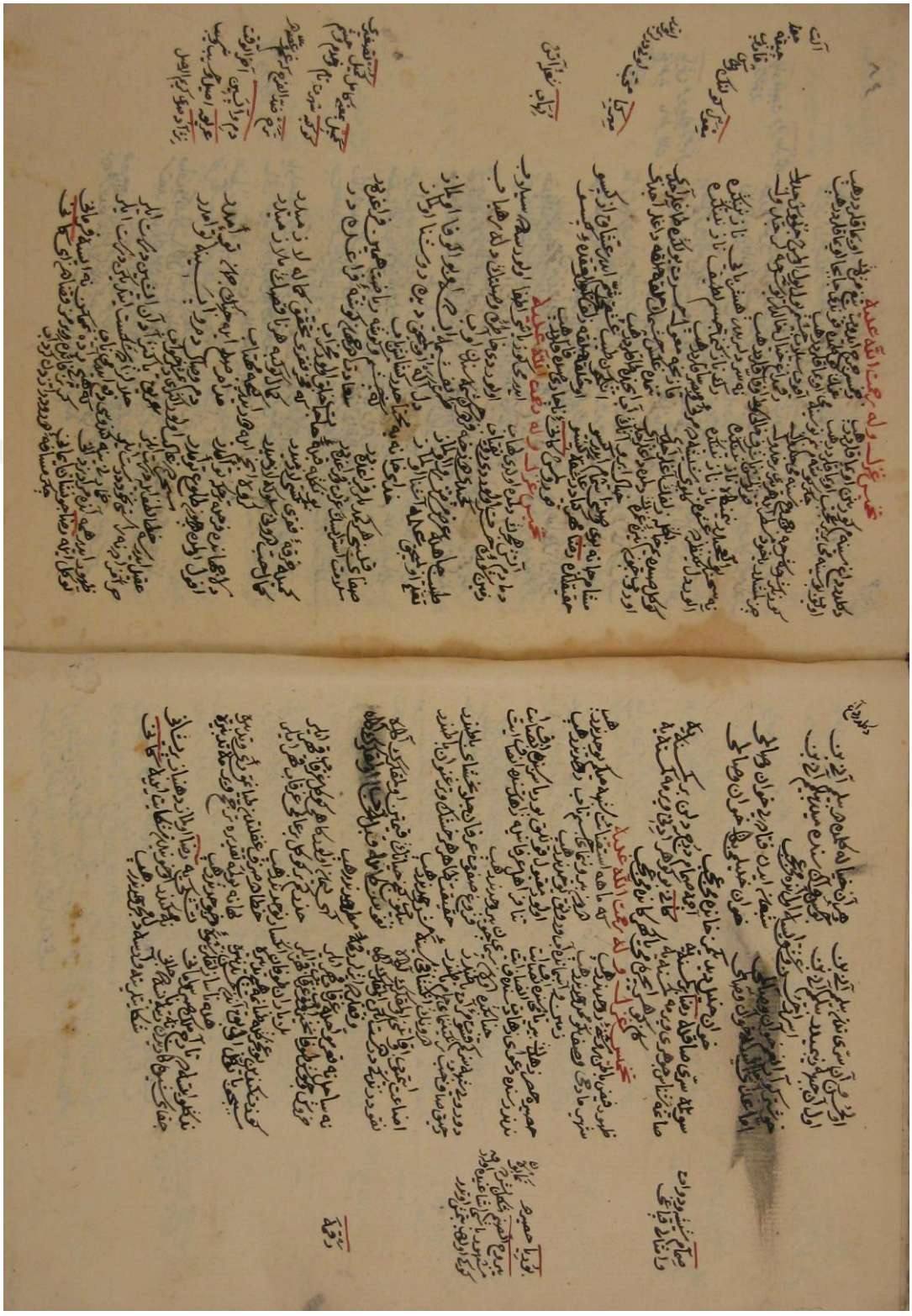

84b

تخمیس غزل ولی علیه رحمة الله التقی

صفا امیدین ایتمکدر سنك بو شدید یاشو بنه گو — سر فدیه عمری ایچون اوله بو یوسف دیشو
مخالف اول ایکیدن کار یقصه بو زینه قرشو — کوکل ربنه جو دیلبر جفا جو اشك آه شو
ندید بو غمزه یانلشك رقیب ناکسه قرشو — ندید بو غمزه یانلشك رقیب ناکسه قرشو

زهاد طبیعت دیو سارخو و زرعشو — حیدر کم صوره حقه رقیب اهرمن اوی — ثنادی دیو سار بیداد گوی شرزه بیداد گوی — تخسکار معنادی
نظر قیل عار قانه کم رقیب اهرمن اوی — رقیب اهرمن چوره توسنو وار برهمزادی — آشنادر ایتمه صوفی به دیدی والله تورمان شو

ماش مرد میدان کم همه کم مجمع عربده ماشو الله وکتلیب — جانشکر فروز و همه سرمی عرفانه کحله — جیحون چقه مزرع اخضری نظر اله و آلکحله
نه اکدکشه بجرسن کشتر افانه کحله — له فانی التموت و فانی الارض تضل الکحله

مأثر می کلاری اما چوارم زینه خور نکی — شیشه لعل اولدی کوهر اماس یکی نکی
سر سنك دیه یه خور جلی بنه محادنکی — عرقه احداقت ایدر محاسنکه مصباحی کلرنکی

خندنك غمزه سنه چون تیزه دردی دلنه یغزم — نظر ایتدی اجسمدن رضا لك اکر یغزم
آجرمی یاکودسه توسه توجرحه یغزم — اوسم تیبل اویه یه اویه یاز دی بنه غزم

اویالدین بنی یوباشده کلای ایاشو

تخمیس غزل ولی رحمت الله علیه

کجدی جانه دم غمزه کسار ایتمه بنه — بر شتیج اولسه وجه آسطه ایتمه بنه
جرحه دوزلك همسنه انتظار ایتمه بنه — تجدی کل یاره تحه اغیادوار ایتمه کینه

لحسه دللکر ایبلی اوق آتمقدار ایتمه بنه

غیر یاره دردی یلدیرمزه عار ایلرم — بو قدر امیدکدر کم محبلور عار ایلرم
ملتفت اغیاده اولمق فادوار عار ایلرم — یار بندن عار امدر عارض عار ایلرم

عارض اولسمده سخن لك عار ایتمه بنه

دنك قصدین یلمشم بن کس بدخو کوکله — فیحی ای اغمك بقن سوزیه یقلش کوکله
بیت حقدن تیغ کم کوز یلردن کوکله — برقرانه کوزقرار دن اولسه دل صاغله

یار لعلکدن کوکل ستانه عاشق ایدر — ماه پارکین شوقه صاغله مبتلا عاشق ایدر
ساقی امید هردم بزم قوماکه عاشق ایدر — پیر مغبچه دلر بر خوانی سوفی ایدر

لعلت کرمك غمزه سین اختیار ایتمه بنه

اضطرار ایدر باکه اعتبار اعتبار ایلرسه — تبتی دیکرم اما اعتبار ایلرسه
مجربه سوف انا تمام اعتبار ایلرسه — اعتبار اهلی بلا بك اعتبار ایلرسه

اعتبار ایتمه بنه

صاف وباك اولسه کوکل اینه کی عالمنما — ذکر دی اما سواد ما نعی محو نما
مستعد فیض اولزم مراد خمدرد اکما — استعر اینه کی جاه و دل اولمزمی سر نما

یك اویسری جوهر جانه عیار ایتمه بنه

فیض حقدن کم رضا جوشا عاشقلك اکمز بهر — آشنا کم تقلك الحق سوزدی بر فیض سر
بکله هر طوده عالمك عرفانه نمای فیض سر — جوهری قیار نقدك اولسه نقص نقد کر

کامیا ستقیمه بدل اقدار ایتمه بنه

85b

تخمیس غزل ولی رحمة الله علیه

هزار آشنا وفاسز و دوروبی مراد در

بنا کله صیغه جمع محل

هزار آشنا صمی خو شنو آی جانفزا اومه — سرود لغه آشنادی صدای دلکشا اومه
هزار درده اولدم نوبهار صحتی هیچ صفا اومه — کل دهر وندن کلمز ارهر بوی وفا اومه

بوی اعرض صحتی شوق نشوه تا اومه

بنا کله اومه هرکز یار طاهر یار همرز غیری — عده درس وادی یکسه اولیا الله غیری
نوموج لجه در ایلیاس عمر یار دیدر غیری — بو بحر خطر شطه نوقیمز غیری

تسنی ساحلین عید ایدر یاد هو اومه

نه سود اولدی وفاسز دن ایلك جك الوداع ایله — ندامت سود مندر اولمازمقدم الوداع ایله
فنا اولمز هر اول الکه تشوی اول الوداع ایله — بو قدر خاطرم کلمز هر اول الوداع ایله

قنا مرحبا اومه

هجران عید کعبه یه وفا ایتمز مرحبا — اقول انجی ایله یقین کیرینه عبر ندر
نقوش زود محو عالمه بو ساکه عبر ندر — حبابه اهل همت بر نفسلم عمر ندر
دقیقه دا عرفانه بو فانی دولو عبر ندر

هویدا بقا اومه

قنا بنا د اولدی روح ایدر ملك و آنسز اما — نصوص تاراج ایدر ملك و آنسز اما
هجوم تحنه عنقی کلوب بن آنسز اما — غم محبی آنسیز دن کلور تکلیف نفسز اما

ایدر نکی زاد زنقی محو اشراك اما

اوآوف خود نحود کلسکا آوازنا اومه — اوب حرشه کوتورسك کعبه یه دیکره یولر
دل محروحه وحم ایتمز عکسیه سعی ایلر — صفای ذوق محوی عاقبت تدبره ایلر
طواف و غیلان کوروب بنه تکره سعی ایلر

حریم کعبه و صندن حیا یه صفا اومه

کوردوکدکی دهر ایلسه فانی موده نی بولدر — کشتران محتشن سرنکله همعنان بولدر
حرسرسك و وطه ورده بوهر سیو فاجه دردکه درمان اولور بولدر

دم مقصر و مسجد حرمی کافی شفا اومه

تخمیس غزل ولی رحمه الله علیه

اولودی محی هر سره سایه فکی جانا همای عشق — دلیسه مرتعد اوطاز اولسه دایای عشق
نقری ماسواه باعث صفو تمای عشق — اولدی خرمن طبعه نکله بر تو کدای عشق

آنکحون وستنا جسم اوق آسترنای عشق

اولودی والله حیران اکر عرض ایلسه کلعب — خلقت غایه عشقت اولودی ایلسه مطلب
نه صورت اکمل تقوم ایلسه ایلك صورت عشقنای عشق — اولودی ستر ایدر کوردی امر صورت

اکر کشفا ایلسه ایلك صورت عشقنای عشق

جلادندن جمالك کوردی دکر یاسی یکدر — هزار آن هستدن سی سیوه ناز شوخی یکدر
طهور غالب اما صدقتل خفا سی یکدر — بقا سندن فنا سی یکدر بقا سی یکدر

تحملکدر وتحمل دعوی آه وای عشق

اولودوز تحلی ناز طلبك عالم دلدن — اولودهادی کوردین ناز انجی عالم دلدن
تجلیفانه دلدر وارم عالم دلدن — انیس شاهد وهدسترای عالم دلدن

محبی محبوب محبوبت اولور جای عشق

نقاب غفلتی قالدیروزدن ایلك بعالم — محبی اهل عشقه کوستردی ایلك کلام اهل عشقه
رضا جویانه کوستردی ایلك کلام اهل عشقه — یوزلنه تاکم اوروی یدر خشنای عشق

یوزلنه طوب قبله کاه تم توجه الله ای کاه

عیار رخا لقاه دلدن اوزدی عالی عشق

تخمیس غزل ولی رحمه الله علیه

دل محزونی شاد ایلدی خبر یارم وارایوق — جفای جانکز آیلدی خود یوز آرامم وارایوق
نه ایسه طوید یعلدی جانا پیامم وارایوق — خیال کل یکا اولدی شوخ سیر نگارم وارایوق
محصل رسلی بر یکا اولدی یارم وارایوق

ادای عشوه یازدی بیلور دردلرسنی سویله — که طرز کیلک ترتیبادی بیلور دردلرسنی سویله
شکر ریز لسانمت شیوه کردر دردلرسنی سویله — بیلور واردین یوغیسن اوق تفنگ دردلرسنی سویله
وهم نازکلک نوع تشکر کفتارم وارایوق

تغابن شیوه سی آیا ندر اعلم بیلنلر — تمالف ظاهر ایتجاد ایله اعدام بیلنلر
تغافل ایله وارلو ایله اعدام بیلنلر — تمایز واومید تمیز قیل اعدام بیلنلر
امان کل کرکمیسه ایدی لدارم وارایوقه

دل محزونه وهم حزن بر آه حضرت الله — اولور افتاد کانه عجز یمه کردستکیر الله
نیاز ایلکشای عشوه جانا نسوزی محبت — وصلدن مرده رس اعدا آچی یوقدر وارایلر الله
انشد تنزل حرف لعل جانی آزارم وارایوقه

نظر قیلکیم هز آیه بنه بر شوه ایله آوار — که ذاله دیر کویه اولمز بنه تاسحر امّا
ایدر تاثیر معشوقه محبت صولی اولاجاتا — کل شمیم کانه عین دلیل برنهفت اولا
خبر جان ویرنی آخر عذابیله زارم وارایوقه

مجعد موج کیسی سیاهی یوقله برکره — که بندیده مرا ایچه دل وادیوقله برکره
جهر تادی عقال پای عاقل یوقله برکره — صبا چین زلف نهفته یوقله برکره
دل آه ایتمه ایچون خالدلر یزدارم وارایوقه

ایچر ساقی رضایه جرعه فیض الهیدن — کما هو حقه جاره ناه لطف آخریدن
پر ایله جام امیدی مجی عشوه الهیدن — عجب برکشه وادی مسنده عرفان آلهیدن
دل کاه ایچه فور تادی شوقه افطار ایدرارایوقه

تخمیس غزل وله رحمة الله علیه

هرکلکه سزی بلدی دمن بیلمیلنلر — نادان اوزره طعن ایدر امّا بیلنلر
سرسلک اولدی حرام بیلمیلنلر — قانی حلال شرع وفاحر بیلنلر
بنت العنب حلال اولور بیلمیلنلر

بیلسم حوای نولسه مؤدب بکنلر — سز بازمرد عشقه ادبسز دیلنلر
جانا آز باندرادی کستاخ اولنلر — صورهسك عجب نه در شو محمد بکنلر
تحقیق مؤمن اولانه کافر دیلنلر

سفلیر سنه صولدی علیا حرامدر — اهل اولمیانه هرسوزی دعیك حرامدر
هرنا شناس هدیه هرسوز حرامدر — مانند شیعیکه اقرم حرامدر
کندی دیسی جبه وحدت بیلنلر

بیعلم ادعای فضیلت کل ادب — کم ادعایی ترك ایدن اولصاحب ارب
جهل مجازی کچمز اولور غالب ادب — کیف مجاز هزنه صفا حاصل ای عجب
معجون نشئه در حقیقت بیلنلر

تحقیق اهل ایتمه اولور دان ولادب — اصفا ایدنخه قلبیسی عشقیله جوز ذهب
جام دروننی باده شوقیله لبلب — وارمحانسلر نشئه تقلیدنی عجب
الله جوب مدام آنی استیلنلر

صحبتکو کلمعزیزه رضاسز فولرك — وایرعشقه دست رضا طوتملوزك
کور عجزحالمی دیکری سن سلمك كرك — کاف نسنك الله نه وارسلمك كرك
الله نشناط ورسوز ایدوب ایشاره

تخمیس غزل وله علیه رحمة الغنی

محبوب دلق وکلاهی هیچ بنزم — عشقیه کوکل اولدی میاهی هیچ بنزم
بیك ترکمکه هردم وکاهی هیچ بنزم — جمکم ایدی دکك وکلاهی هیچ بنزم
هرکز اوله مم بعضه میاهی هیچ بنزم

دلدارم ای شوخ بنی ایله آزار — آزدیه هوه نازشی کوکلمی آزار
بیزار ایلیکم صلح چکوب سندن آزار — آکاه ایلیکم اکا سنی ایلیکم آزار
هیچ خاطرایچون ایلیکم هیچ بنزم

هراولیه هرعشق حرمت این مرتبه — نه لمسه یه منت نه مرذلت ایده من
نه رشك وکرفی نه دوحیثیت ایده — نه جرخه نه رشته یه فهمت ایده من
هوقید کلیه کنج تیاهی هیچ بنزم

قید ایده کم دلی انسانی هیچ دوقی — ملك دلی معمور شاد ایلیه دوقی
نه میل فراخ کله دله نه دوقی — حمس ایدیکم آنده قزدرمه سوقی
جانا نسنه اکر نوبت شاهی هیچ بنزم

تنویر ایدر اما نحق دل وجانی — تأنیس ایلیه حق سوزکیدر بغض جهانی
مرآیینه دضاحق سوزه دکم جانی — حق سوز بکا تا نیو ایدر آیینه کاکی
اولیسمن مطاسمنه راهی هیچ بنزم

تخمیس غزل وله علیه رحمة الباری

کعبه کیبی کوکلی کعبه نیجه ایدر حسن — استین خیری نظر ایدر حسن
کم عیوبی ایله حذر نقطه بور هجه سنه — نقطه دقشو غصب وقتی مام فهم سنه
اوغزار زعجمن سنه نارك ایلمه سنه

قبله مزحبه ایله کعبه اما آیاغین — ایله مزحبه ایله کعبه اما آیاغین
جنس خلدیر اکر زمه بصره آیاغین — قوم اولنشوع سرسلع مازه آیاغین
ملکه اولسانه فضاحه اوه نورسنه

سینه موتیر جفادلری بولور تاجلرك — فوران ایله آقوب قانی کوزمه جلرك
نارهجران کباب ایتسه عجب جکرك — سینه محبوبه ایله یاغلعن ایدر جلرك
همچنان سیمك نقره صافی جیوه سنه

ایله خط رومك وله هوه اغیوه — مرد ایسك بیره ذن فانیه یه وله بیوه
وآپسیس جاوه شاد ایتسه وته غیوه — لمسکه قابض الروحدن الزمامی
تخت جوم محمد همسنك کن فیه سنه

مدحم ناکه هوا اولمیه برجاره ایده — که وضاجوی اولمه کورحمت ایده جاره ایده
آتشی هجرن کوکوب یانمغه چاره ایده — کانیا عشقدن یانمغه چاره ایده
اوزبانی بچه نك قانی فوندی کرکمه

مسمع نولا قدر
حسام محسن
ناکهوتی لغة ابریشیمی آلسون اوادم

88a

87b

89a

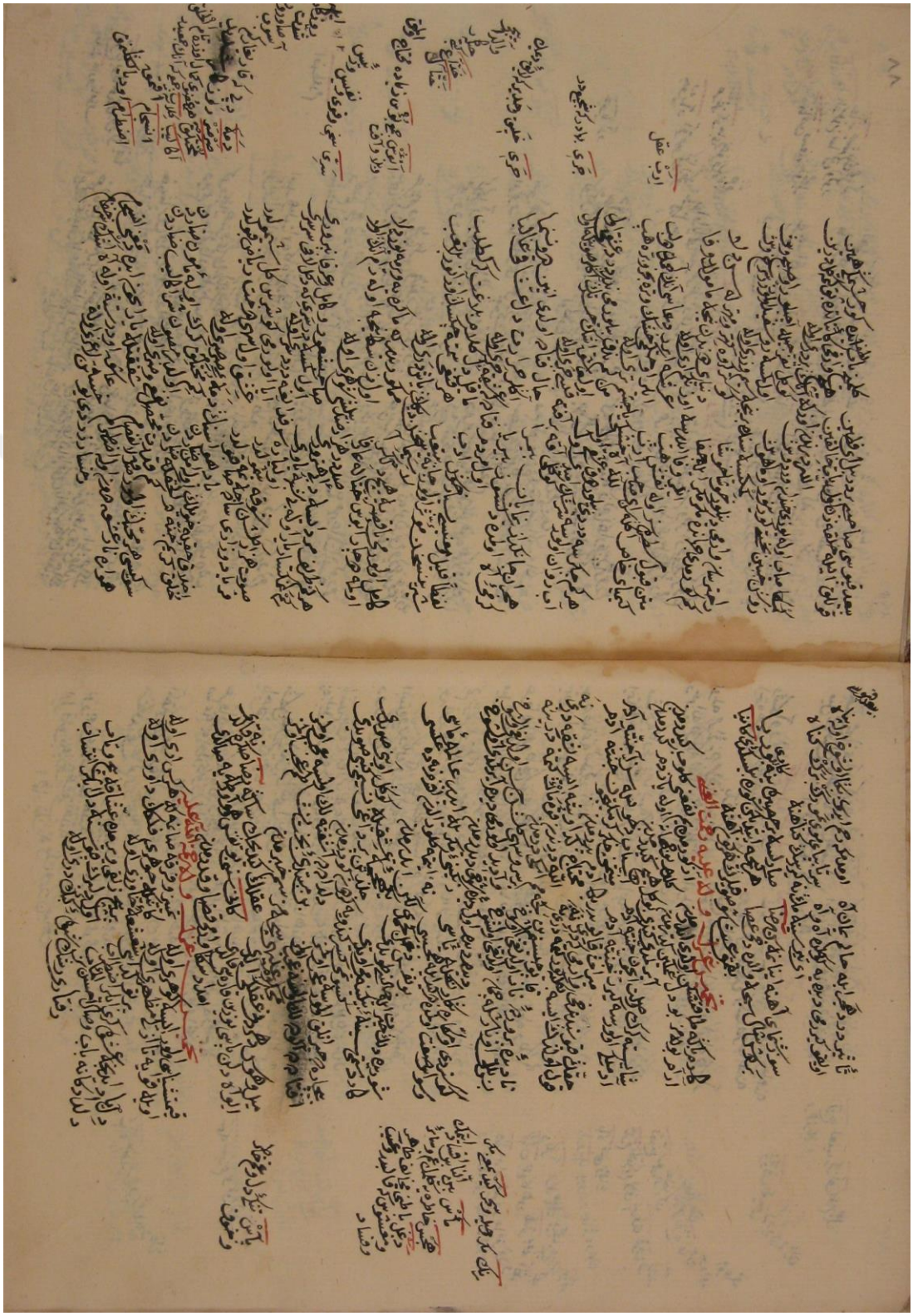

88b

تخمیس غزل ۲۰۰ وله رحمة الله علیه

تخمیس غزل وله رحمة الله علیه

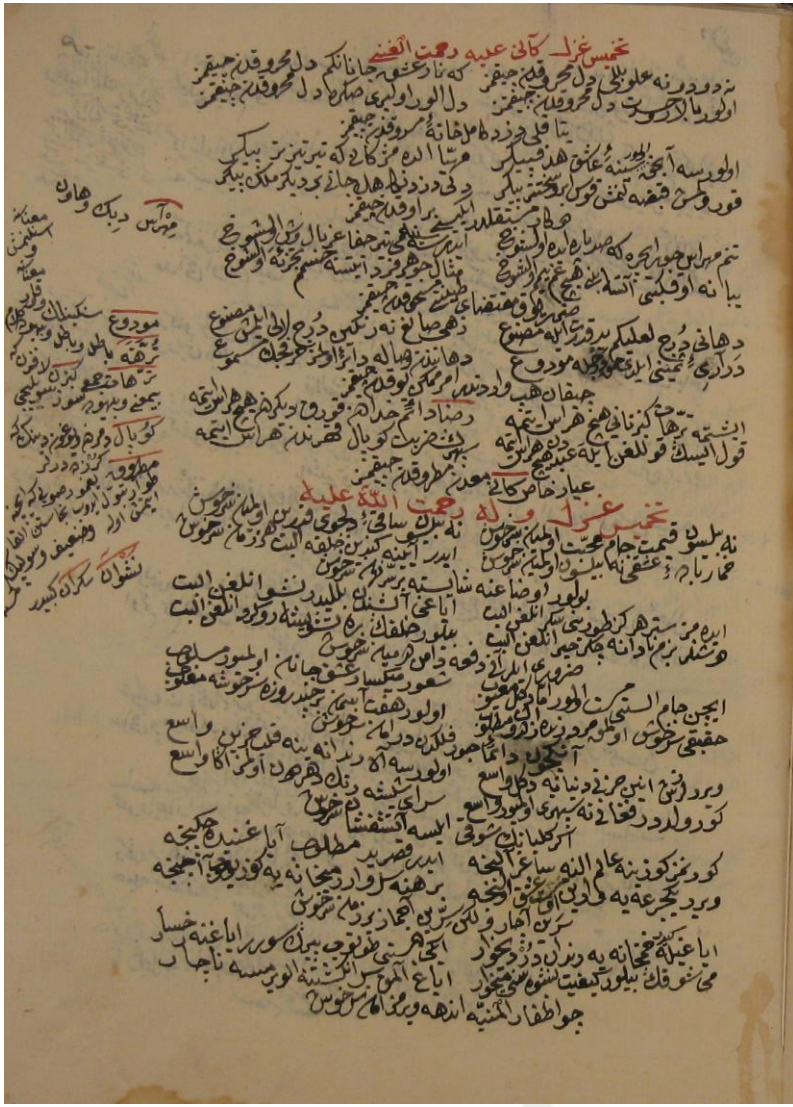

92a

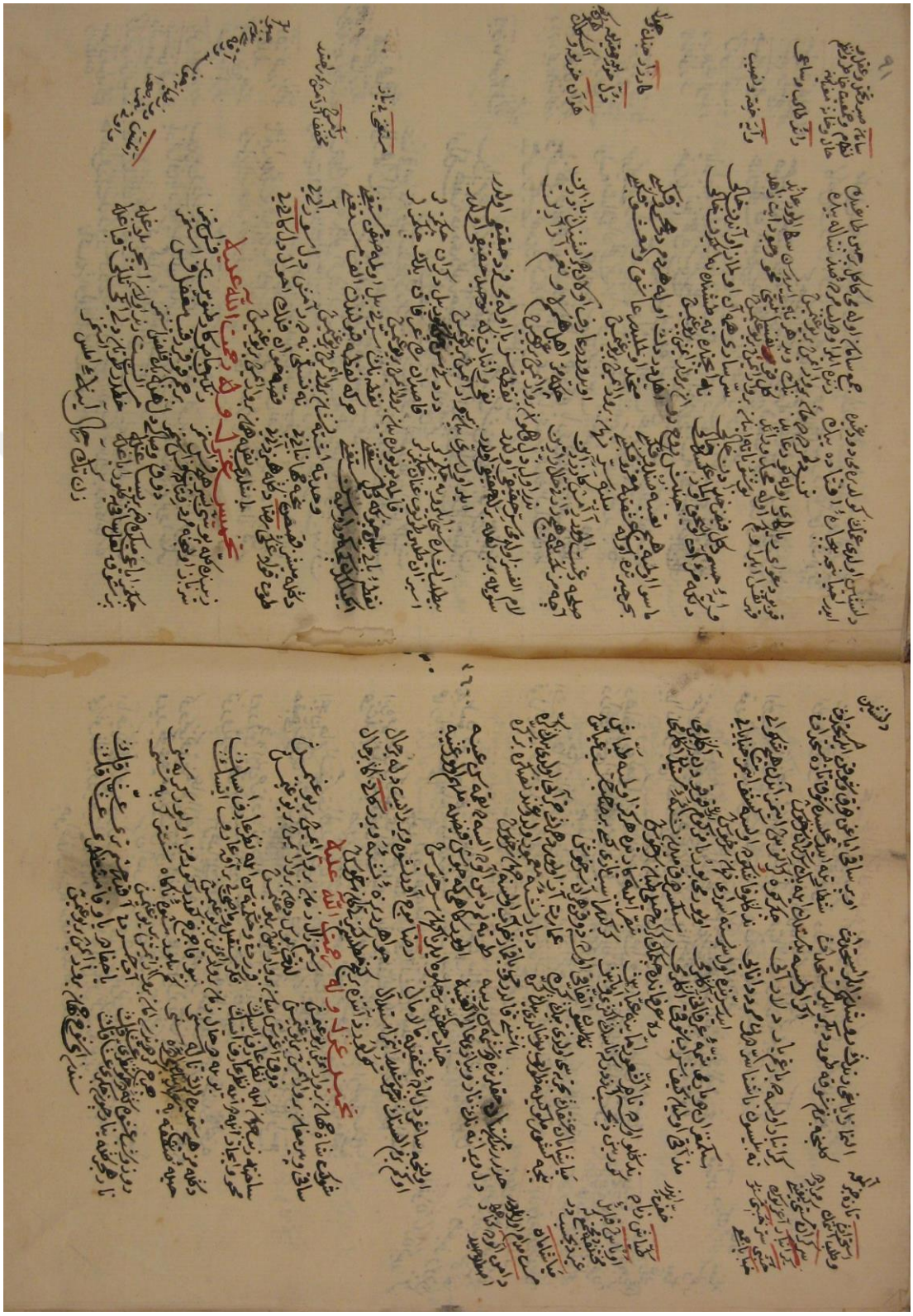

91b

93a

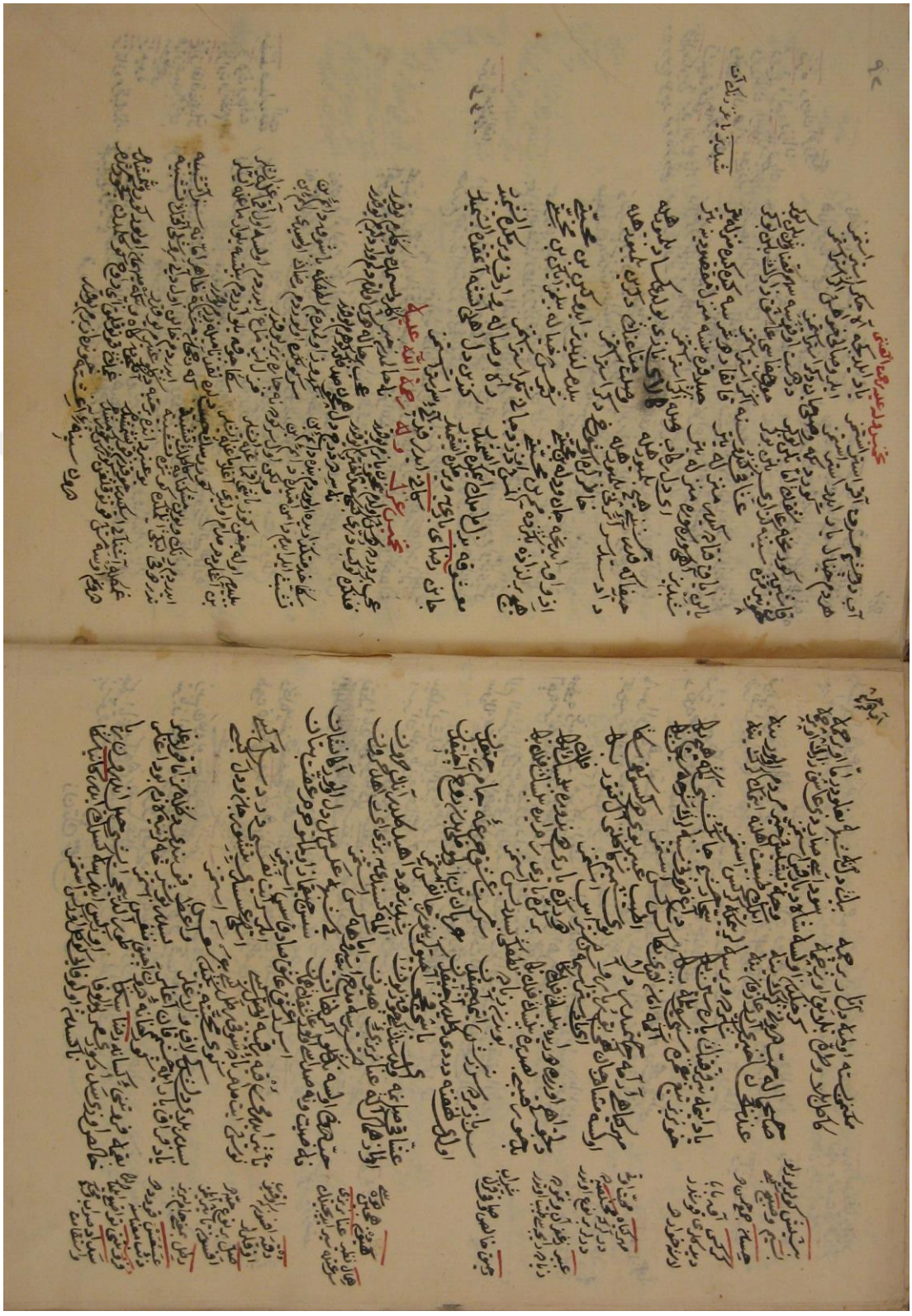

92b

93b

94a

94b

تخمیس ولہ رحمت اللہ علیہ

عشقیہ اولور حالا کوکلده دیر کلر هر عضوده عار ضمیدکلده دیر کلر
جسمیمده تحول اولدی اولدی دیر کلر چوق دکلرم آلدی بدنمده دیر کلر

دیر کلر

کوکلکه اوله غوطه خور لجه محبت سیاحتی وصلت اوله بر کوز یولکه کوز
باصدق اکر اولسه دونکر محبت ملتاح حسن کورسترک عاشقه قاسز

دکلری درکن کشتی کچمز بو دیکلر

کلزار حمالدن عجب قاله بیدیار وار ایسه کوزی باشی هزارکله بیدار
کوردکچه هزاران دیر کوکله بیدیلر چونکه پشت لبنه رکی کل اوله بیدیلر

چشمیمده بم رقصه کلور شوقنه دکلر

اقلیم وفایی همه کشت وکذار ایتدم تحقیق وفا ایچره اما نظر ایتدم
هرکیم رستکی بی صدمن زیان ایتدم چونکه تاجل صدترکن وفایه بسر ایتدم

خیالیار بن بولدم شوبیلکه نتر کلر

برباغ قودوغی اولدم عمرم متغافل نالمکه بندیم بیلدم اولدم اول متغافل
نه کیشیره ونه میوه بیلور چوق متغافل زاهد سعد انکوری میندر متغافل

محروم قدر نشنه والکور خرکلر

سوغانه بوق آکله دلا شیوه حق ایقان شکوناتایده کچر شیوه حق
حیران شکوناته خرچه شیوه حق درکی اهلی ایچون آنی آماده ایدر حق

عیاذاً غوایته کچوردیکه درکلر

ولکین مکر شیون کرانان زمانی راه اوله کیمسه اولمز چوآنی
قاپلمه رضا تجربه قیل طوردمانی الدانمه حشمتی بسرک دیمه هرکانی

سر کشیمه اولور غالی احوال سر کلر

تخمیس غزل ولہ رحمت اللہ علیہ

سوزن آهلم ایلر دم بلکه آل آیت کچمز نامحرم کوکلم ایلر دم بلکه آل آیت کچمز
شام محرومی دم ایلر دم بلکه آل آیت کچمز وصال ایتمه کچمز

شفق آسا اوتوالمقده والا آیت کچمز

کفتکو دیمه بدخو یلم درلش اولمه سوزمز ضمنده وصدق خیال ایت کچمز
یار اکلمز طرنه کورسه باشه ویرلش اولمه قیل وقال ایچره خط ایله ویرلش اولمه

مزمز ضمنده وصدق خیال ایت کچمز

دیدار اسه یکانه نوخ قیلمز شاید عیار نفاقه قیلمز
دهمز ایتمه نصدیکه کیمی ایتمز ساکه اول نوخط نازه قیلمز

کوزدوزدن وارکیمی اولسه محال ایت کچمز

صاف طوطی اولور آکسه کرنک اولور وصل وآسا هیچ ایرو یکرنک اولور
نارونش یاز ایسه نوبحر یکرنک اولور دنک روی شکونازه کی یکرنک اولور

یعنی ایاغی هرنک حال ایت کچمز

دنک مذکری ویرلور عارف هیچ حیرتی غافل اولمه شب وروز الله کورایقانی
سن رضا جو ملوان وکمنه قیل اعمالی یاکریاس اولسه کونیده اوماتمه کاکی

مخمور میخانه دلی خود کشید مثال ایت کچمز

95a

تخمیس غزل ولہ رحمت اللہ علیہ

بحر دردم کمکه غوطه خور ایسه سر چیقر مبتلای محنت ولا آور ایسه سر چیقر
یار بلایه اوغر آمسن ناچار ایسه سر چیقر جام اکر اوده هدر افکار ایسه سر چیقر

دل وراهم رسته افکار ایسه سر چیقر

اهل همتدر چکن هیچ محنتی سر پنجه سی سفره پرور چلبو هیچ ضعوتی سر پنجه سی
مرد روشندل نجار هیچ همتی سر پنجه سی روز کارك ناکه امتحان چکر سر پنجه سی

فنده بر آلوم دامن وار ایسه سر چیقر

دیر کوزلر سیل دمعم آفته سر خاید دیده طوفانزا ایشك ایچره کرد آید
سقی ایدر کوبا زمین حسرتی حوالی آید نیسی بالا آیکی کوز آسیا بر آید

چاه مرح کریه دریا یار ایسه سر چیقر

عارف اولدر جنبه فیلسوف تمیدالین کامل اولدر عقلنی عشقیه توکید ایلین
مرد حقدر دردنه ایله عشقنی تائید ایلین مذهب منصور اهل حقی تائید ایلین

زلفه متکین تابنه رد ایسه سر چیقر

یا تطمع عطاس عشقه اولدی مستغنیان مبتلای عشقه اولدی مستغنیان
اختیاری جانسپاری ایلیه مستغنیان یا تطمع اتاله استدیار ایدر مستغنیان

غوطه خور اولدقدم اویار ایسه سر چیقر

آشنای قعر دریا کر اولدیسه ناخدا یاد غوطه دهبه اولدر آکه یا الطف خدا
اولسه طوفان ایردیردر فنای میدخدا روزها یه اوکه نه کشتی کامه ناخدا

یاد یاران همتی دستکیر ایسه سر چیقر

رهنمای عشقه ایسه یولدن ایلیه رهزنی آیا قباغی میل هوا کمشته سه
اولسه پابسته عقال عقل الله کمشته سه حرت وحشتناه اقلیم جنونه کمشته سه

رشدی تام عقلی آشنه یا ایسه سر چیقر

رامیدی وار ترحی آه ایلکو کل یاد ایلیه یارمی همراه دوره آه ایلکو کل
عشقی غالب ایسه معشوقه بنا ایلکو کل خوف قتلدی شهیدانده رشناه ایلکو کل

شمس تبریز درسنه وش سر ایسه سر چیقر

چاه شرحران وهجر ودی خنه چوبن کندیی آلده مرح کوکل آخر عشقیه کوزن
جون رضا جوت آلوب اوچ عشقه قوبن لاف شوخنه اوکه محانه عشقه کوزن

نشئه جوی دلخشا ایسه سر چیقر

تخمیس غزل ولہ رحمت اللہ علیہ

چراغ عشقمی اتقاد ایتدی آه بر لولیلر سویوتمن تا صباح حسن ایچره شعله ور ایلر
دو بالله سز عجبا حجره عشقه کلیلر بو بر سیار مثلاریش ایچنده واز ایکه ایلر

فتیلی آکسه ایلر ایستدکجه یار الیلر

او لولیر سه الله دانا یه محتاج بولمه رهبر اکر بو عشقه کلمه هیچ بیر رهبر
عزیز لجه قوف امید ایلی بولمه رهبر او لولیر ابتده پیر منزل کرد ایچنده ایلر

ارواد مشقت وزحمت عبادت
افکار خاطره دلشوشدکی
افکار جمع فکر
ضحبت فسوت وصفت وضرورت
پاکدامنه اهل عفت الوده دامن
صحبت قزل برنهر در
دریاباد جوفه یاعمقدن
عبارتی وباعجزدن کاه
غمخوار استرالمه وخدای ساختن
توکید محکم ایتمك
مستغنی بی نیاز عطاس خواص
مرتفا
مرشاکی صفیه طوز جوان محال
ناخدا رئیس کمیه
سویه نقطه عبارت وبعض عزم
دوبره آه
دنباله فتیله
کریوه صوب یول عقبه کچکه

96a

تخمیس غزلی وله رحمة الله علیه

مست عشق اولدی کل هوانه اولمش اولمش اولمش
نشه یی ساغر مستانه اولمش اولمش اولمش

جرعه نوشی تا ازل ایلر مخمانه اولمش اولمش
بزم عشقک اشرتی میخانه اولمش اولمش

جام لعلکدن عوض پیمانه اولمش اولمش
جمع خوبانه ویرن دونغه جما لکدسنك

بزم عالمناه خوشه مه جما لکدسنك
خالیلر دوانه شمع جما لکدسنك

مطلع افروز جهان مهر جما لکدسنك
شمع بزمك اولمشنه پروانه اولمش اولمش

قیس اولمق محتاج هر شی نیز قیصا
حائلکدن نازی عشقك اولمش اولمش

طنطنه دلده دلبر اولمش اولمش
کرچه شیرینکار اولور طوتمز اولمش اولمش

لیلی دیر لیلاری شانه اولمش اولمش
دردوذ صوم مزدی هر کیجه زاری قیس

ایلدی عرض محبت ایلدکجه زاری قیس
صاید ایدی عرض محبت ایلدکجه زاری قیس

ایلدی قیسمیلیسی اولمش اولمش
یاشنی قیسمیلیسی لیلدنك آه وزاری قیس

یعنی مجنون عاقل وصوفیانه اولمش اولمش
باغ ورانی عالمك انجامی اما هیچسیلر

میل طبعی اولمیه سیر ینه اهل کیتسیلر
قیسیستانی عشقك روی زرد قیسیلر

شاهانه اولمش اولمش
یاخری یا نسترین لوکه آدمی

ماه یا مهر منیر یا اطلس آدمی
ستر حد عیار خانه یلیر اطلس آدمی

دهر کا بانا لنور هر آنه اولمش اولمش
التفات لعل نکین ایلیه خوشنود سنه

محمد دلنه نوش جوی خال لبنه محتاج لعل نابلی نکته سنه
یا لبنك یا سیاه اولمش اولمش

ای الف قدنه صاغیر یا یانه اولمش اولمش
نیز مژکان دکل کلمه اولمش اولمش

سر بیالین دلدل اولمش اولمش
خوانکاه اولمش اولمش

شانه اولمش اولمش
وشتلکین آواره جنت اطلسی هوانه جك

سرکردان سیر کوی آدمی ایلین هوانه جك
عاقبت اولمش اولمش

انفصام الفت ایلین هوانه جك
قیسلی اولکی موزی یا یانه اولمش اولمش

عنقای فرقتنه عالمی
ماه حسنك مجلس آرا اولدی عالمی

قصه شیرین یمامك نازفرهادی عالمی
سودیکم یوسف اولمش اولمش

جنت المأوای عشاقه اولمش اولمش
منبع وجود آستانك یارب مکان رضا

محمد لله یا مورد الطاف زدنی کرما
عمم نه کامنه اولمش اولمش

هیس یا مال یعنی چیقیق
خیس کار وغدر و نقص عهد

95b

اصطلاحی
باد پا بغایت رعنا

کلکوز جسیم و پروزلی
آل رنك کزهوز آنی

نره حیوانلری اركلی

کرکدن یا کرکدن معلم آله میدانی
مثال رخش رستم دیو یرلرتا یافت

که کلکوز سرشکموش اکچون بخه کیدانی
بیاض بازدن سود ایدرنه پیلاف

سنجاب فرنه انه اول تا بجه دیرلر
وزین اولمیه خلق جمله ایلر دعوی بیتاغ

سنکسور تیاعلی عاقبه ایلر آورم
دم فرصت اقاته ایلین زمان اولمز اغم

سنکفوانه ایلر هب فلاطون قنه ترسم
صبا صحیح جهانبانه فلیهدا هنلی

آلور ایکی حسان اطلس اعیار
سك تازی کیمی حرکتی خوش ایلر بیاض

قحوص ایزیه ایلر آردیجه ایلر یاغیه
نه سمته وارسه دلبر صولوی آنه کورر عیا

طوطیه مازاه دنسوزین بوکولوکنیلر
مثال زهیر آمامور آه دمردی

حدیث کم آبر دمزنخ یکه زهره آه دمردی
لولو قونسه طاشی ایکی پاره یا آمردی

برو دیکلی ایدرنه قیلدك آه دمردی
یرندن کندوسی دفع وسوسه ایلدکجه قوشنر

دضحوکرشتا قیلو لوتاوه دماغ جانلی
اکر الوم کتاب ارجمشاد ایلدی آنی

یه نه سن بخل وجوه اول یارلق اولورسه احسانی
اکر کلکه تخم بوکو باغشلسه ده ایلر کاغ

بعینه آنه طوتارانك یرین سینه لاغر

تخمیس غزلی وله رحمة الغنی

جوش ایلدکجه عشق دلیم فیض نزل اولور
سیل سرشك حسرتم آکادیل اولور

شوق وصاله ایکی کوزم سلسبیل اولور
اشك اونوخیلوسه ایوقوسه سیل اولور

حور وغلمان وکوثره نحم ثقیل اولور
همدرم عالی اولکه نادی اولور سکا

دمسازعارف اولکه کویحل اولاه دکنا
همنشین کامل اولکه منصح اولور سا

بیمایه شیخ ساکه اولیجه رهنما
حاجی یه دیمه فقر عریان دلیل اولور

بکزر ضریر جهلده اطوادی بیلمین
بکسه اولور مجی آکهه حالی بیلمین

فضیلت وسلك آرام سرنه بیلمین
دعوای دین واصل وفروعاتی بیلمین

دینه اکفل ودعوی غیبه وکیل اولور
دیلی دکرسه خوبی مشاکل هم آنك

نفع آم منالی لمعدی مشاهد هم آنك
سرشیه جامه کیمك خوبی هم آنك

دائم برادرینه جکر خون وآنده
دار البوار یولی ضلالت بنی العشیره

دار السلام یولی عبادتی کافی کریمه
کافی کریمه کیر عدالت بجانده

اقرآنه رجح ایدیعدل اولور

96b

تخمیس غزل ... رحمت الله علیه

هنر پرور او مرد خوشخصلتم یاور برهوش
هنرور جامه ذی قیمت عرفا اوله زیرهوش
هنرور عمر سی ایرسه نه هم هر غم بیهوش

صدا افونتر اولیغی معلوم الوسه میانوش

علو پر توشانه سیدر غیرت اتباع — اولور شیوه عه قدر جلدر محبت اتباع
منور قدر حمایت ایتدی خوشوخو محبت اتباع — قالور نیو بنده عیسی سروزاده باهمت اتباع
اولور وارسته سرو بیاتر اولسه رتبه سرتوش

اولور اسیده شفقت مایه دار پاک طینتلر — نجاتوا نیه کیر اصل اولور ارباب طینتلر
سمنطه زاندیر ایلر اهتزازی پاک طینتلر — کریز ایدر اکروه برمشتاق پاک طینتلر
ایدر انجا بو معنایه نشانات شیوه حرتوش

صمامی بنده ذی خالی اکر کندی بند خویانه — نشانلر مسمی دیلکله خوبندخویانه
بنا کوشه ایدر تعلیق عنه بندخویانه — قرار اکدی کویه اوسوز دیکلر بندخویانه
همیشه کوشه ای بندکان شاهد منلوش

له بولمشر بیاله ایچر چونکه خوش جرعه — سویر خوش کلدی بوسن ارزم وحدانه کاچ
رسا کلدی بولنور مجلسه اهل خوش — علی الغفله مکرساقی زمزغفه قوی خوش

تخمیس غزل ... وله علیه رحمت الغنی

دوکر سمری آلمغه اوچ مدتی بیلمز — چو قیار کران چکدی چو متعبی بیلمز
ایلر سفری مذهب ایله مطربی بیلمز — صوفی لجوز نهد حرمدهبی بیلمز
دندانی مقلد کسک بی بیلمز

دانا کجنور دعوی فضیلت بانوی اکمز — علمیه اکر این محلی اولسه بانوی اکمز
فاسز ایسه اهل تحریر ایدر عالمه بانوی اکمز — سوز حرشسه مقبل کجور جمعه بانوی اکمز
صوفیکه دور ملدرسه و ملتشی بیلمز

شیوه سر افراز همانم دیلوسو بلمز — زمعنحه فلاطون زمانم چوسو بلمز
بلاتو حسمیم رامت زبانم دیلوسو بلمز — فرزند هنرمند فلانم چوسو بلمز
صورت سان مثلا شهر جلدی بیلمز

وارمز کبی مایه طینت اکله شرزه — سو بلمز سخنی فهم ایدر حقی یا هرزه
نه کار بلبونه شهرونه هنرایله ورزه — محی صبا نفور ایلر سلهشتا موسمی کرزه
امواج فراحاصیت حوش نمی بیلمز

دوست مدلول اغضلته جاهل هلاکت — آیلمه هریر کوله مثیر هلاکت
کوک کوشش اولور حمکه میاشم هلاکت — رقصه کوکه اکمز اولمز بهلاکت
حمار السفیه کوکب ایله کلبی بیلمز

نه دسم خطونه خود رکسه هو وفات — بیلمز روش معزوتر تیب هو وفات
طبعی نه کر آیا کوره کو اشکال هو وفات — هنرم کو سعد عیسی ایله شکل هو وفات
سوزی اوزدر اقوی ایله علم بیلمز

فهم ایله دهانی عدنه هر سعی همیشه — خضرك کلنی قامغه هر سعی همیشه
ابنای زمان طوردی بولمز سعی همیشه — برنافیه قیامانه چو در سعی همیشه
کافی هنره خمسه صدف فارغنی بیلمز

تخمیس غزل ... وله رحمت الله علیه

محلیه دخترزی ساقی خموزی کورور — الدن اله کوردك قوشمی اللری کورور
قزلغن کلمز الور قوشمی اری کورور — هرزه مه سیار عزه قصبی دلبری کورور
یوخ بو دوشمه صفاری نه ساغری کورور

غنطه ایتمز محب کوسه لعل لبدکه — قزآزدی دلکیدر اولدلغنه لبلر یکه
کوزلری مومی هنه شیه نکر لبلریکه — سودیوسن دیدیلر دخترزی لبلر یکه
بزه یوکور محبه یی قوسه قدر جلری کورور

حورزی طاقیوله ورردی سیاهیزاغ — اللیور یانی لغنه سیاهیزاغ
اوبله اکلنجی حفا کارسیاهیزاغ — اوستونه آت کورور اولدیر اوسیاهیزاغ
شهلو بدمر یوخ تاعوصه محبه کورور

کرچه موزون وسندیده قشی خوشخامه — حوره یرنقش حلقی واردیظرافتخامه
وصف خطکی یازارخامه مشکین جامه — رسم خطك یازه محشوه دلخامه
قوشمه قرآنی بدلرجنسی ازبر کورور

نیشه صنعت ایله قاری کافی — راهی نخ دماغ ایدر کوك کافی
زیب اشعاره سز اهوری ایدر کافی — کرچه امیلندم دراما کوك هر کافی
بیلمزم خامه نه فلفل اهمی کورور

تخمیس غزل ... وله رحمت الله علیه

عنقك جلوه ولشوه پسند کیده دور — بزمك صفاسه خاطر اشکستکیده دور
لعلك لذاذی بودل پرشکسته دور — لعل لبکله قطره دلکین چکیده دور
یا قوتسز حمه اکسیر چکیدن دور

مکاوحشی غمزه لبه دلبر بولنه — جنبش قاشی دمزه ایدن دلبر بولنه
بسط عقل یاذایه لبلر بولنه — لعل لبکله بهه بوزه دلبر بولنه
عناق زاره دایه قهقه مکیدن دور

هب ایله سمه جلوه کرنازی عاشقه — هب بوزه وعده کفتکوی کرنازی عاشقه
جود تماخزعه رکی طوری عاشقه — امدرسی آیسنه وستان عاشقه
باکلدی اوفرط جوده بر مکیدن دور

اکلدیجه زورشوم کوزه اوردی کیدر — خوباب چشم خونریزان اولوب کیدر
میلکز لبکه یادیده دلبر اولوب کیدر — جام فراقکله لبی چکدی اب کیدر
عاشق اوجذبه ایله عجایب چکیدن دور

بکدطمع روایکه وصلی بکمکه — اولمه نخر انسانیه طمعه بکمکه
اولمه کر انجانه امید بکمکه — بکدهوس کرکمزه نوقف بکمکه
فی الحال اوزره کوکلنه قصد اردیکیدن دور

یکمن دیرنه کیرو حوصه عشق شاد اله — بکلشدی کوکی لشو غما بولمده دله
هب یوق ایسه کمدیر بر دیکر دله — تخت بخت الدی اوحال سیه دله
بیع و شنی طوتارسه اولوزنی اکیدن دور

تیغ فراق یار ایله صید یار کوکل — صید لرملف انکبی یار هر کوکل
تیغ دوکر کله یار اکابرك اکیده دور — صید لشدی جکر پنجه یك یار هر کوکل
بیلمز دوکر کله امید اولدیکه یار اکابرك اکیده دور

بنفج یرایله نسنه وکاهی اولدیدر
بزکمی جود وعطا بخشنده نقبل یکمه
کرآنسانه آغر کوکلکه یعنی نقبل اولم
کرآغجه آغرجانه یعنی نقبل اولم

بج کوکن اغاج اولمالدر

97a

98a

97b

99a

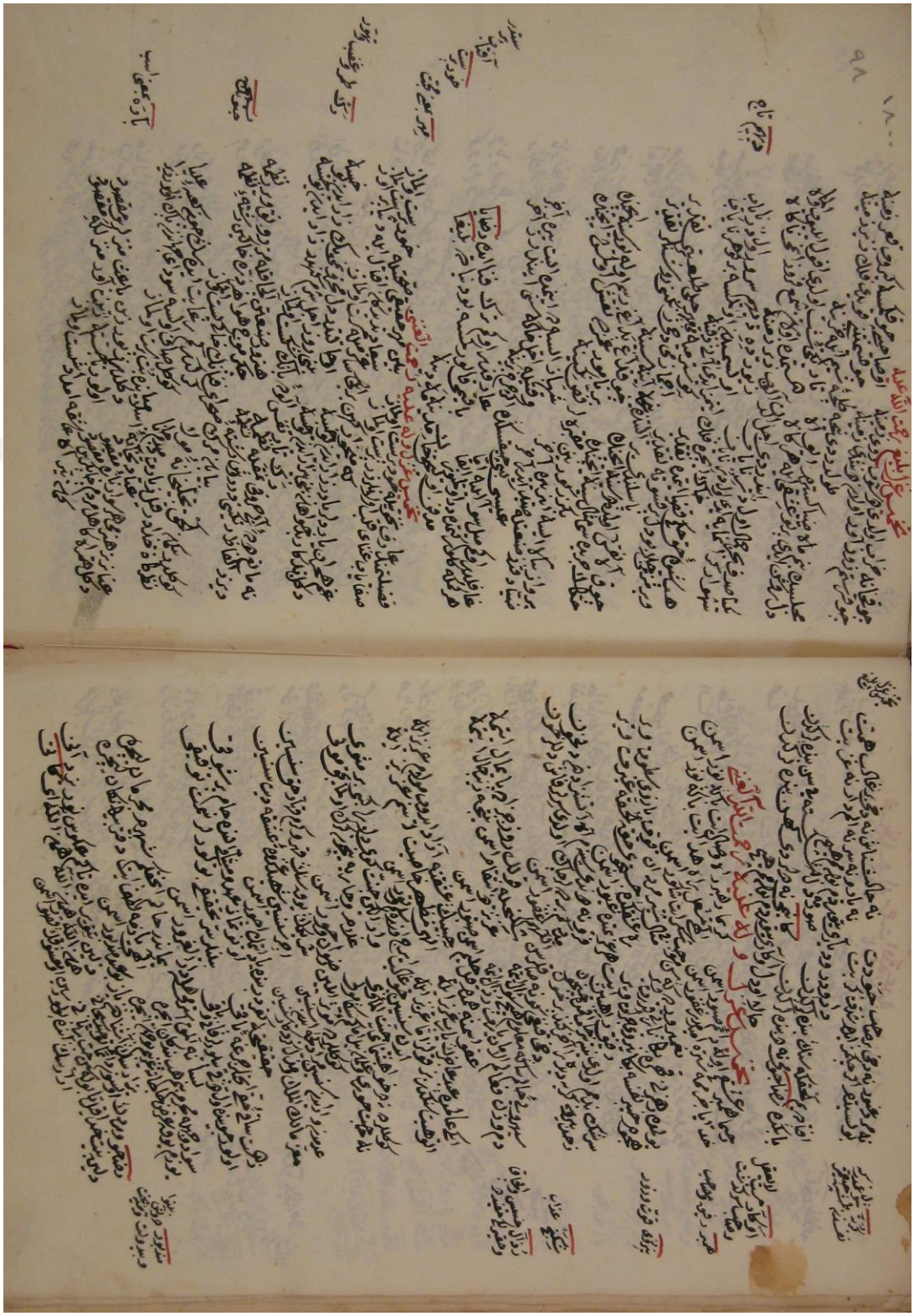

98b

100a

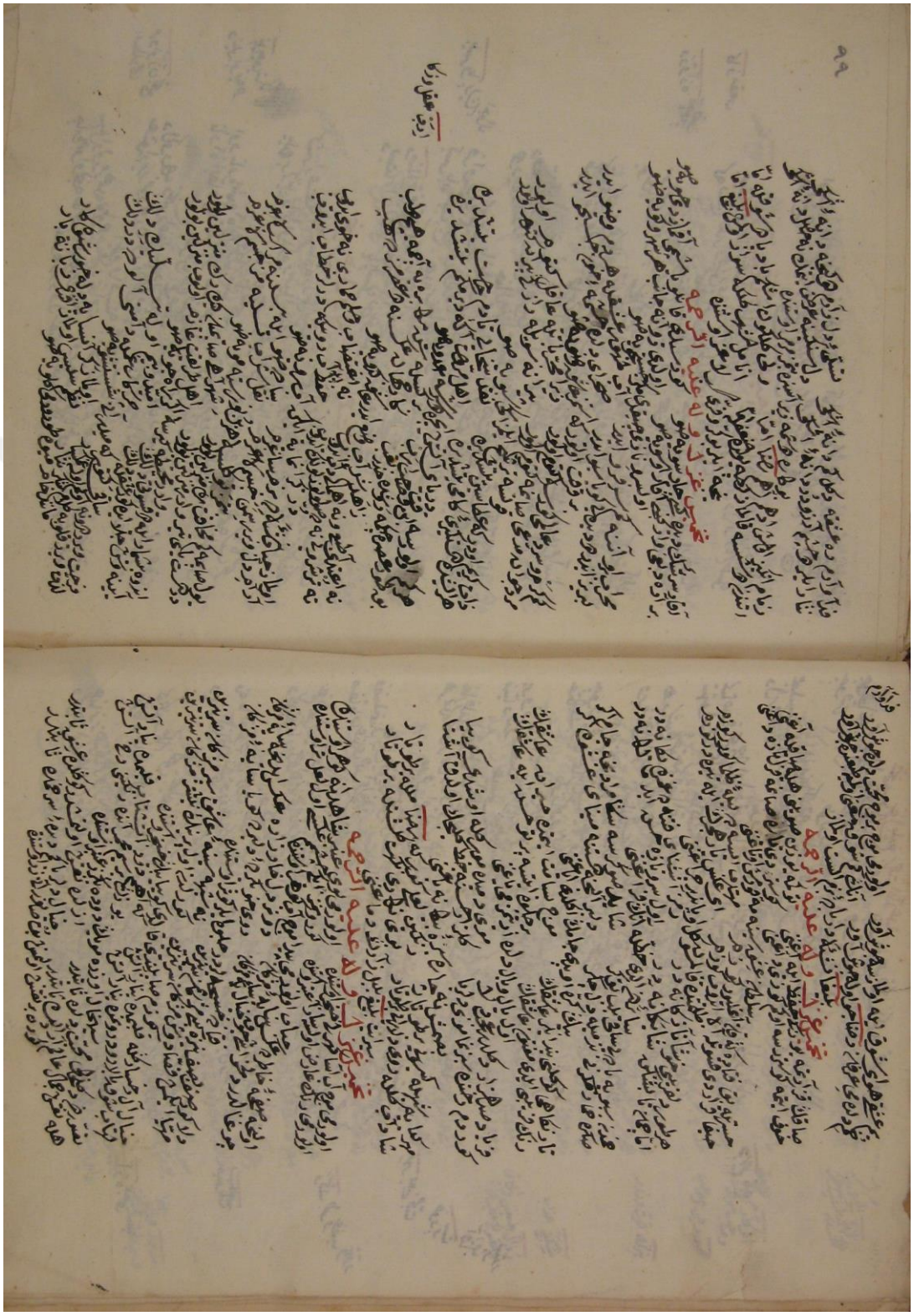

99b

101a

100b

102a

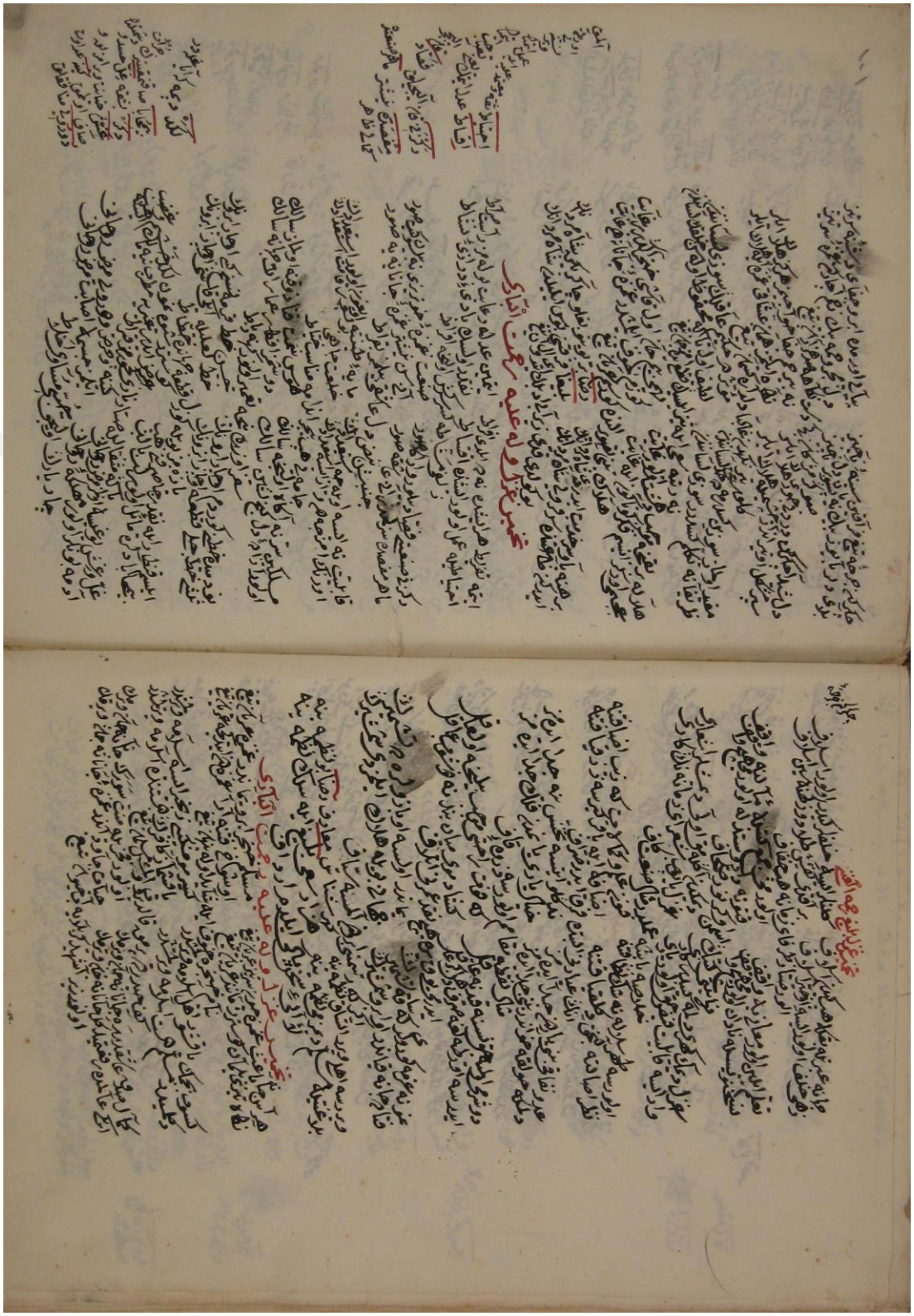

101b

103a

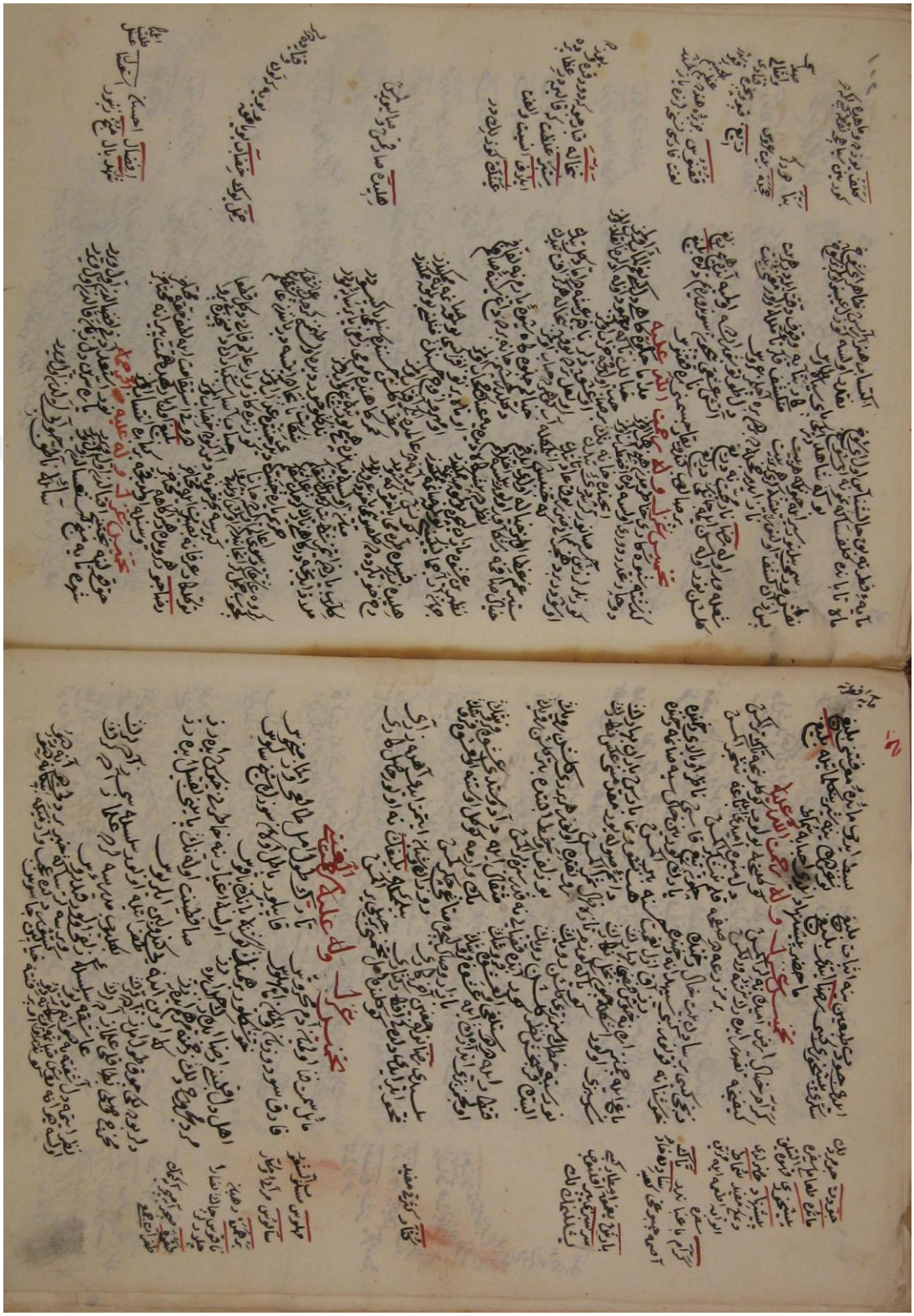

102b

104a

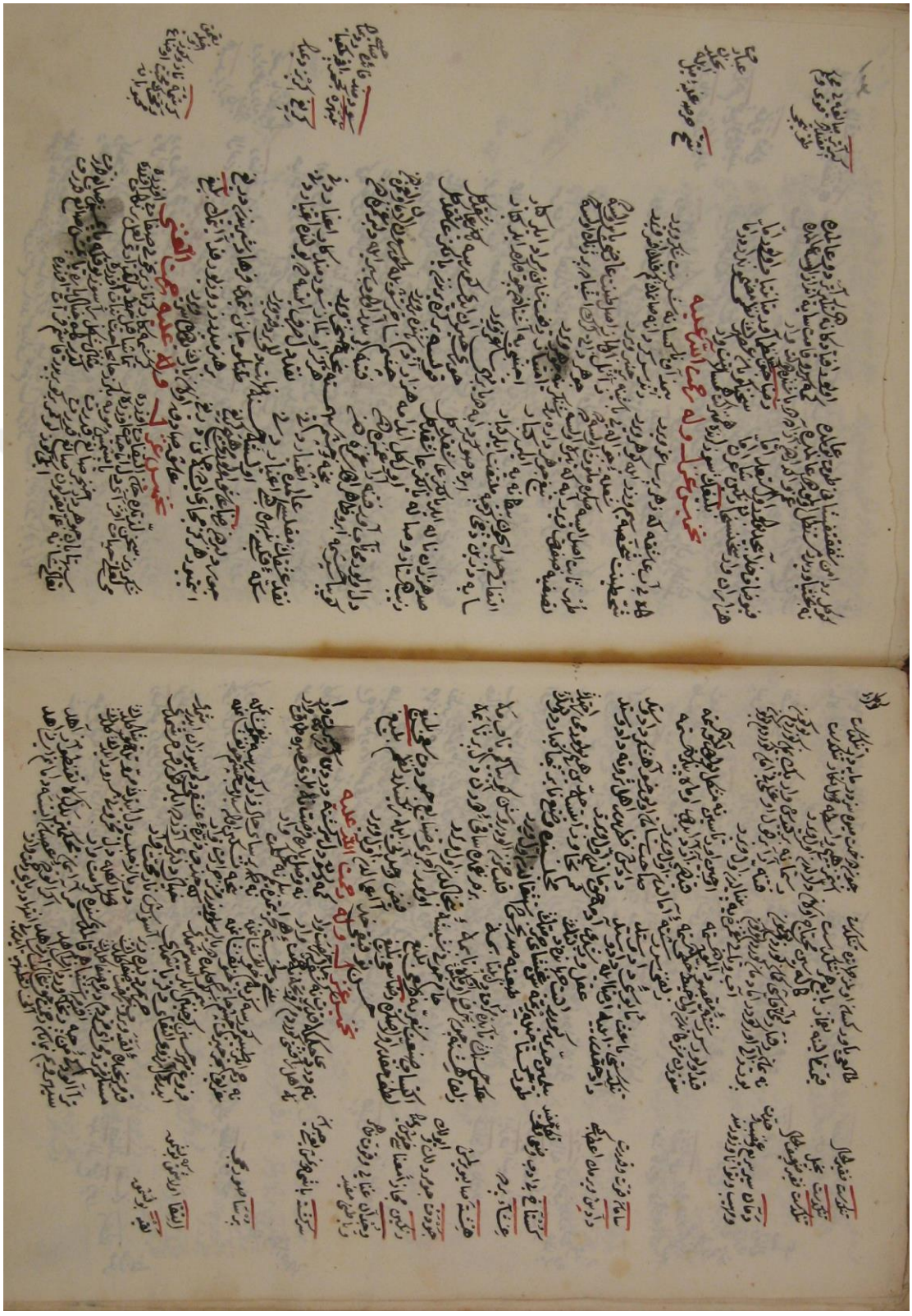

103b

105a

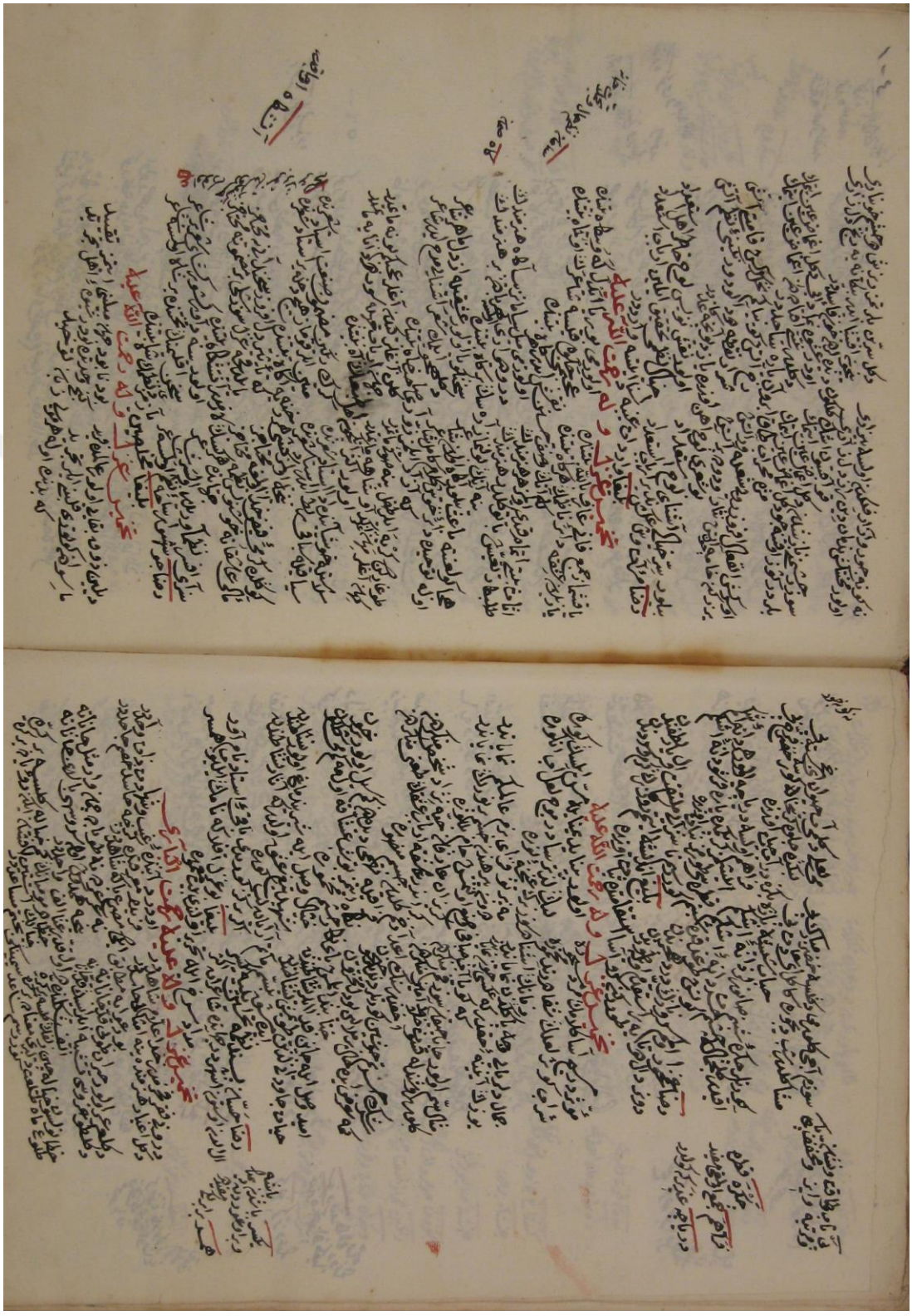

104b

106a

105b

107a

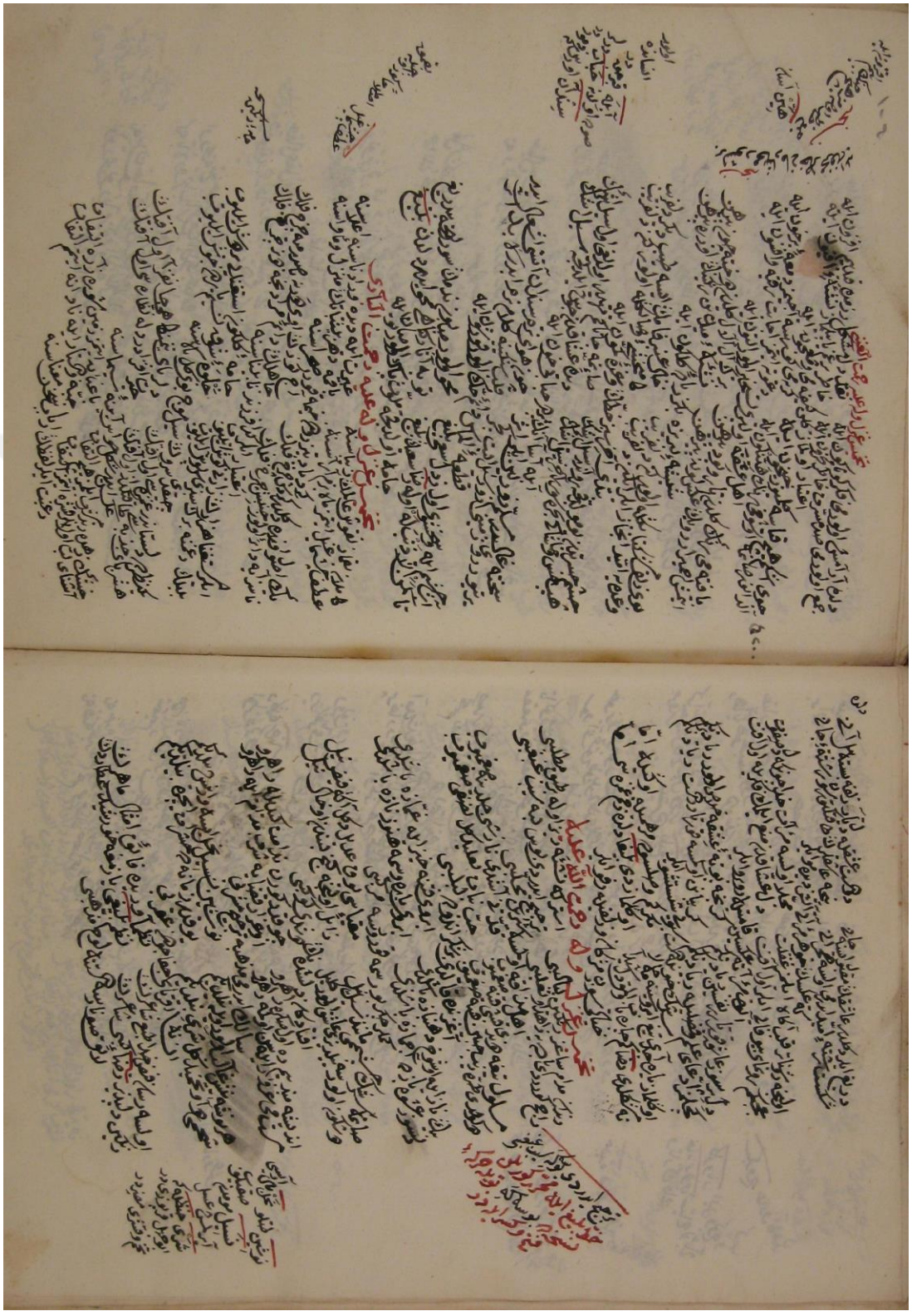

106b

108a

107b

109a

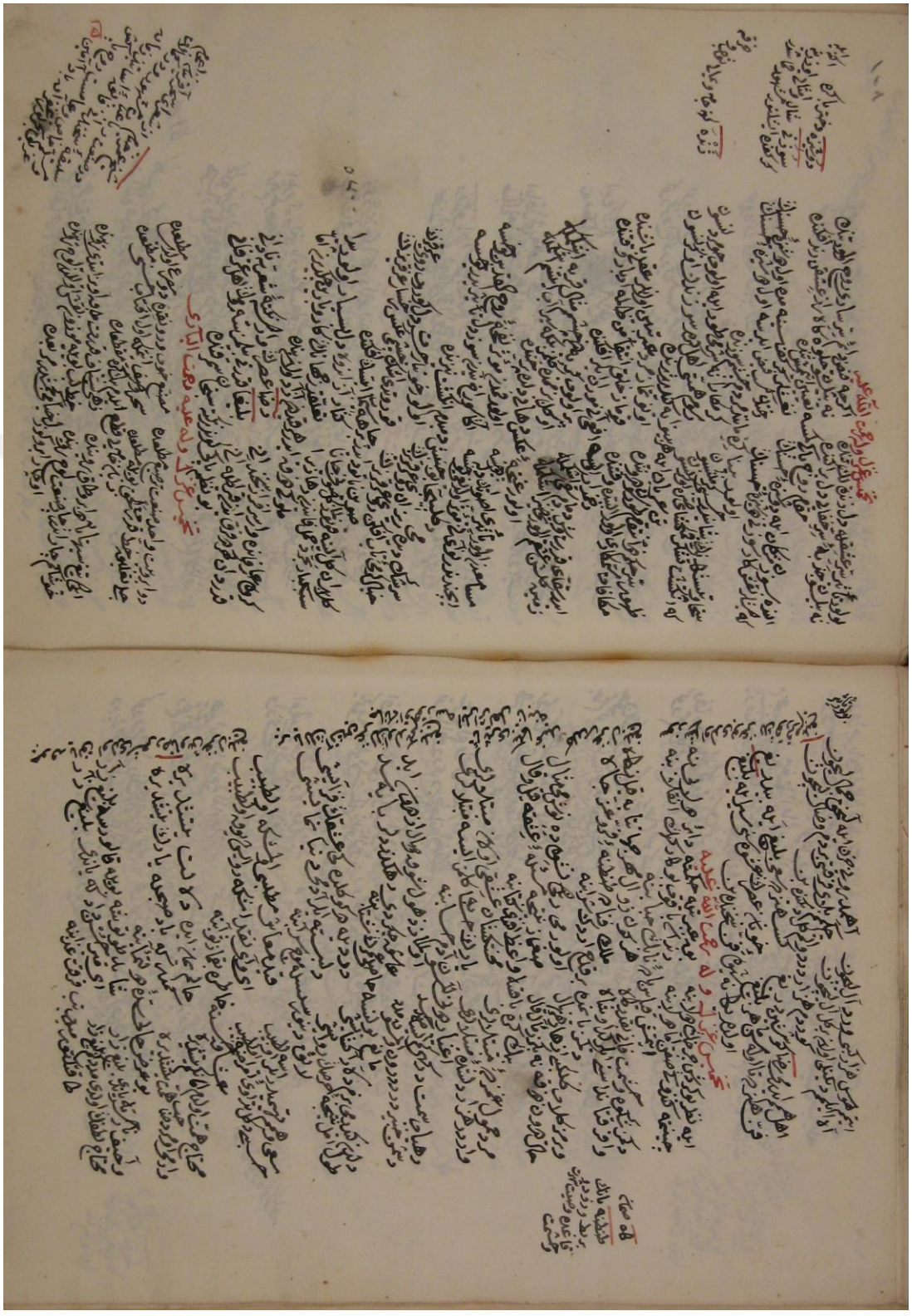

108b

110a

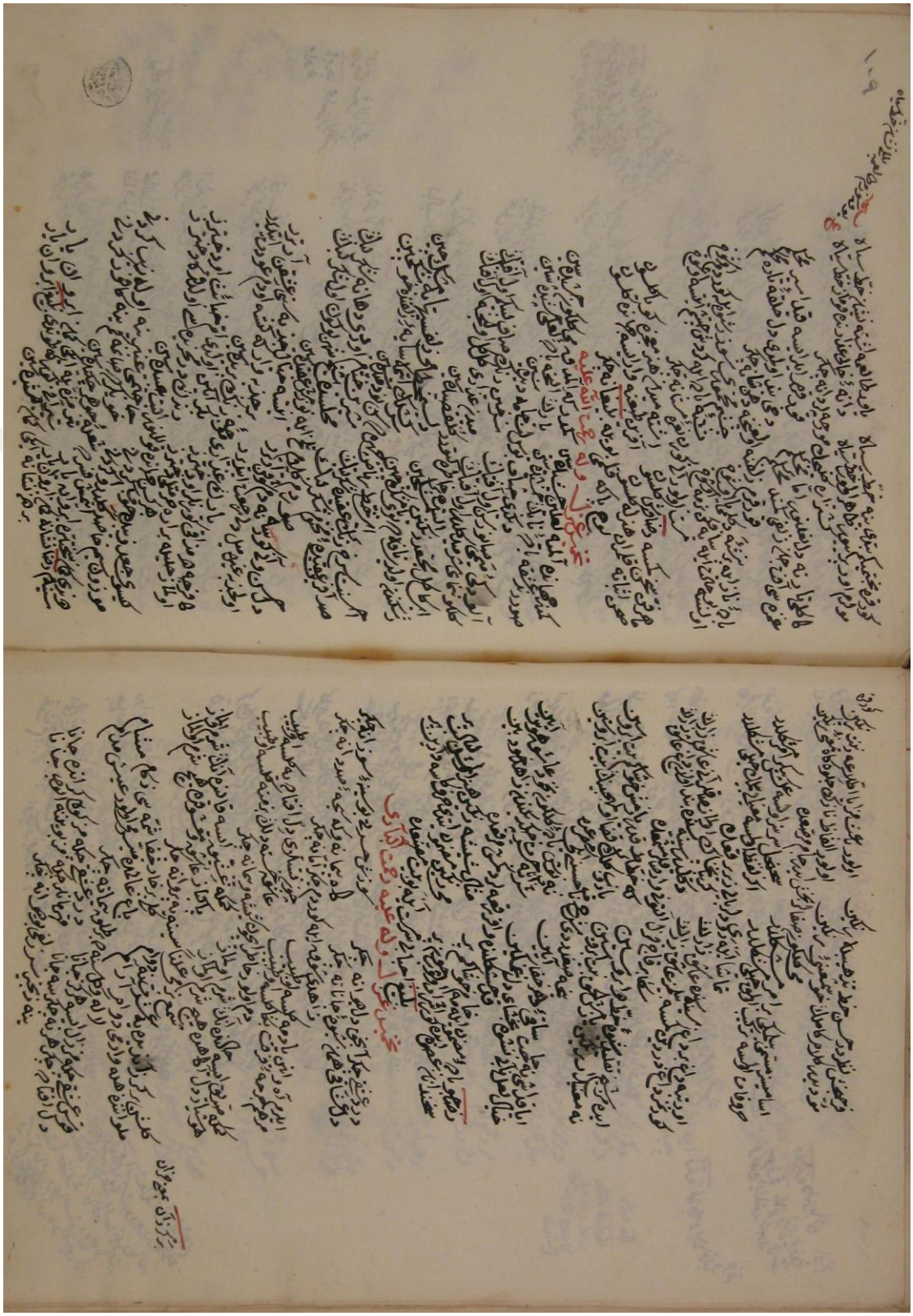

109b

111a

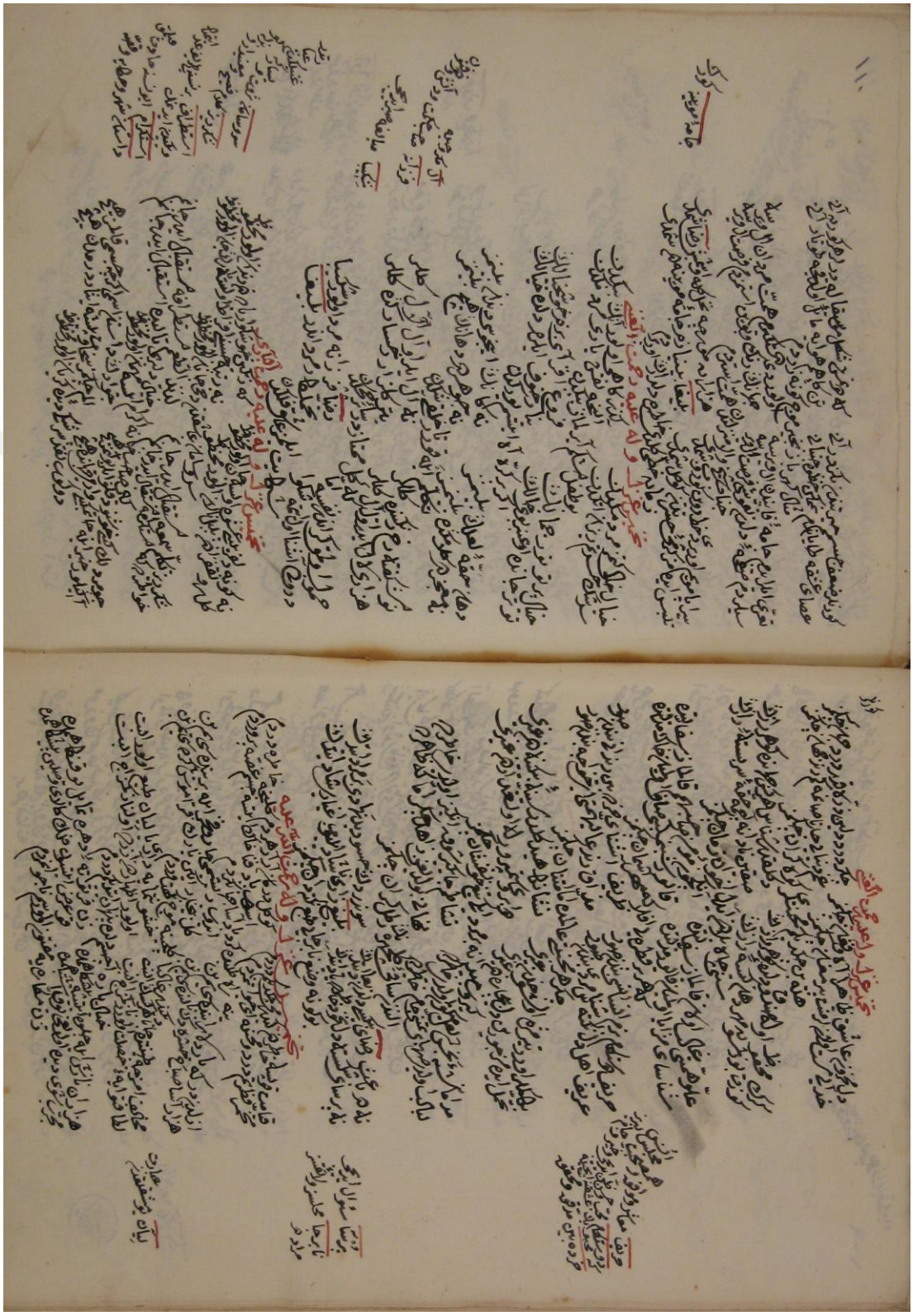

110b

112a

111b

تخمیس غزل اولی رحمت الله علیه

گل عشقم طراوتیان کلش اوجنا نمدر — قوقام بوی وصالی شوقله بیخ جانمدر
نرگسزار ناظوه قدسی لسانمدر — فهای جلوه گاه بلبل قدسی مکانمدر
پر و بال همادن پشتمای آشیانمدر

مصینه وش خیالی چشمه نوردن مین — دومشکینه خموم قالدی حیرتده مستمین
بیاپ موجزن ضدیمه اهام شفقین — بن اول دریای رحمه طوقانله عیانمدر
که هر برکتده موج و حبابده داع جانمدر

اما — که حیرتدن سری قوقی اریدی برموجزن دریا
بیم اول تشنه یاپیمای جنونی بن اول افتاد چاه آتشه جزمکه دی پروا
شکمدر کبی آتشناه ندم آنجق یانارمحا
قوی داغ موج آتشدن قارزنا رمیانمدر
وکلبنجاله دریر یوردین روی آتشه — حباب یاس احدن نمایان روی پاکنه
وکلحال سیه عکس کلدی چهره پاکنه — مکر آینه وعالمنمای وجه پاکنه
وکلحال سیه عکس کلدی چهره پاکنه

وهاما — بنی عکس تابش داغ نهانمدر
بن عشقه قیوس آوره بنم — بن عشقه هاموده عشقه قیوس آوره بنم
بن عشقه هاموده

بماند نظرۀ مظهر چشم فتنه انگیزی نظر له تا رمار ایلیر نجه تا تا ژ چکنوی
فرود ولی چوز کمان ابروایه غمزه تیر سر تیزی هر و تمدیر چیقاردم قدر ن اگاه خورتیزی

ابدردم وادی ابدال برکز کعبه آغوشه بوزخ چوبقاندن ریجه بوجفا چلدم
رضا کسم امیدم رحم ایده مقصودی ماه هوشه وسلام غرس ۶ اوکلم نالم مکدر بزمی او لکوشه
چلم کیم عطایی شاهد مقصودی آغوشه

دوشمن کجه زیر آسینه یه رملقا چلدم

تخمیس غزل ولله علیه رحمت الباری

آلدی فحه یاری خاطر غمنا کمز بزم پر اهنت اولدی وادی کدر نا کمز بزم
پر سا غر اولدی قلب هر سنا کمز بزم پر فتوح هر مدلم دل پاکمز بزم
دنیا الشدی یاجام ایله خاکمز بزم

نادشه کلدی آیاق آیاق دخمزی دوزک کلکونه ساچی آشیه رنجی دخترزدوزک
ویردی ناظ بزمز دخمزی دوزک کودوم کمز هله مروشی دخترزدوزک
سودا ولدی جانم دل غمنا کمز بزم

عشقک کوکلده نا بوله کوراوله بیخودشی ویردی نظر دعشقنه هپ عقل وهوشی
عیان اولوس نوظم جوش خروشی غرق قلزم حیرته سامان وهوشی
مجنون قرر بولمیدی اوکمز بزم

حیران اولدم دل کور بجان اولدی رشی حور آیه لال ایدر کور بجان اولدی رشی
قالمز شعور صبری کوره اولدی رشی صبح آدی عقلی هر کوره نلک اولدی رشی
بنجه قرار ایدن دل جالا کمز بزم

نیغ قراوسینه مرحبا ایدی سنجه وآر فاس اولمز ابدی عادمه هپ درد ونفطار
همرنجه اولمیدی رضا چشمی اشکبار قدم طوبادی داغ هروفی عطایی یار
آچلمیدی سینه صدجا کمز بزم

تخمیس غزل ولله علیه رحمت الغنی

کریه خراب آیله اشک چشمک سیل کبی خال یاقصور کرمشدی وآیله فلفل کبی
نه کرآیخ اول نه صار قدیلوایت شال کبی خرمن سرچیه ماله مال قیله مل کبی
شو قیله واولک نشانیت این وکل کبی

ایمه جانا هیم دوروی لکین تیره دل اولیله زلف یار کوشی چنغال دست وتیره دل
قلب بانک ایله تیره اولیه تا تیره دل یا یکی دام مرتضا یکجک کامل کبی
ساروی دل اولجه نه آیه اولیه شنکله

عار اولور کوزی قمه آجه دوچیز بیله نافع اول جمع المیوب کذلک شال سنبله
یوقیسه وارک پریشان ایکه بل کبی

آزامش جانم ترک مراد آیله ایدل شیرین ایسه مرقله اولور انجامده بدل
کمکو دی بوغو غاکدن راحتله جانم زیر یکلک ایدل
آسا یشی حال راحت جانم زیر یکلک ایدل

فی الجمله اکر وارایسه دنیاده دلدر

هر شیشه دل اولدر پر بنفشه هوسی شنبه اروین اولورسه عجمی هوسی
ناخنده در عقیق عقیقی هوسی اظفاردکلر ایدی وسلت هوسی
دیوانه کوکل عمدی اولورداد دعدد

برو اجاد ایله یکایت اولیاقی عاد خدود اولم حب ایده قیچ فایق
خوشنود ایده کورسنده رضا مرخدایی بقاز ظفر فاشاه سوزه رجعه عطایی
اما کورلین من دیر یکلک ساد دلدر

تخمیس غزل ولله علیه رحمت الغنی

جمیع ناز ایله صالینجی یوزیمی خوبانه آیخندن شیوه ایله تر کزیمی دور ناز شیمای قامتنه هپ سرو وعمیم دور
کودوم کمز ابرویه قیلم خمیده دور کرد وخمنده صاغه صطه نوده میدان دور
برقطعه دورکه یاقتی آینه دشیده دور

طغرا مثالی طره سی بالدکشیده دور کودوم ومیم خطی ساق جدیده دور
بیلدم فلج تیماری قشی کم بدیده دور کویا براق خسته نافرمنی رسیده دور
برخم صاچیکه نابن کوشه دسیه دور

یکپا اوسرو قامت یارم نه اولیکنور دولکسوح عذاره کاکلنی یانه اولیکنور
سنبله یاسمن نیه یاکه اولیکنور اونخل نازه شعله کل بنجه اولیکنور
کیسو بره ومن عصمت دربنده دور

بیومغان بنلده زخوشنجه وکله کم تقبیل هرنسی کاهی آیاغنی ایله کم
نوش شراب عشقه وضع غ ایله کم وظل کران عصه یه جلمه بودمه کم
ساقیلک ایدن باد ناچیکیده دور

وصل وقتیه صفا آشنه یعل دور لذت بخشی کوثر ایسه آشنه یعل دور
دیکلس می کوسه رضا آشنه یعل دور جام صفا خ کمکو رینه عکس لعل یار
کویا عطایی شیشه ایچنده عقیق دور

تخمیس غزل ولله علیه رحمت الباری

کاروبار ایشی کوچ کهکار معماسنه ره مطلبی یافرسوده اولدرخ واز انجکلم تحمل سوز کاروبار کرهوسزه جفا چکلم
بولنجه نا امید بولملم دلخسته عنا ینلم کهی رالم کله زهرقهر دلربا چکلم
رنج عشق ومحنت بنجه دردوبلا چکلم

کوزده جاهروفی آتش آه انکبار ملله هوسشوده دام نخوف یانجه برکز نرسه ایله
سپهر کینه وردقصد ینه آه برشرار ملله طولو تشدیکچو اولیوماز تا بانجه آه وزار ملله
نام سیلم برمنجه زدن رها چکلم

کوکلمحسیر ته سوزایله آه آطم مرتقده ایردی رخه فغانی ذره خاسوزوفرقده
انکچون خوفنشاندر محشم عاشوده داغ بنده تعجب ایلمک آه ایلسم زنداده محتشمک
عدوی ظالمک قهریه کلبانک قاچکلم

ارزن طاری دیرکی دانه ارزن ریاصفت خشخوده رنجه کیکیللک ۵ ریخچاد دیکلدر

115a

114b

تخمیس غزل واله رحمت الغنی

تخمیس غزل واله علیه رحمت الباری

تخمیس غزل واله رحمت الله علیه

117a

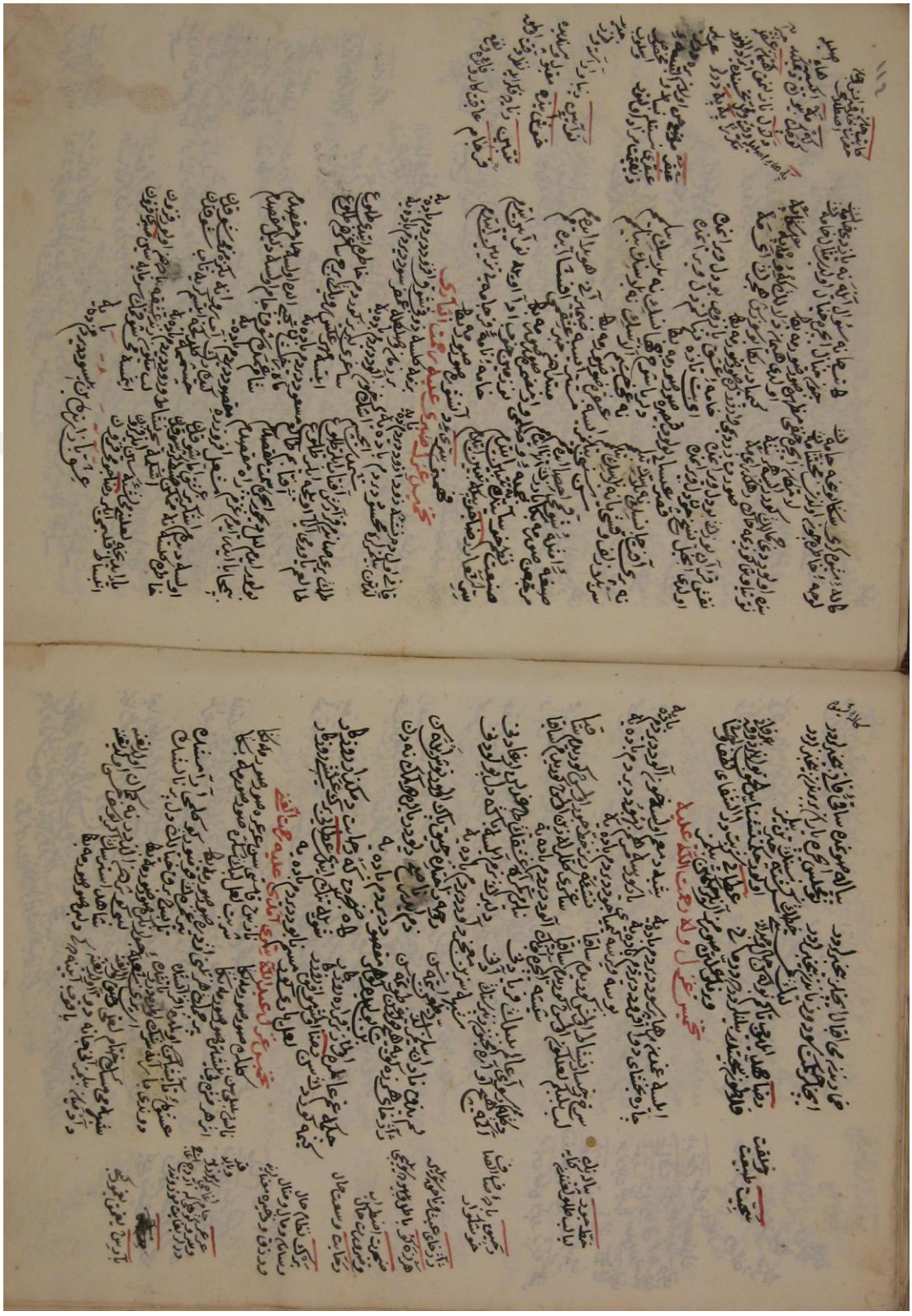

116b

118a

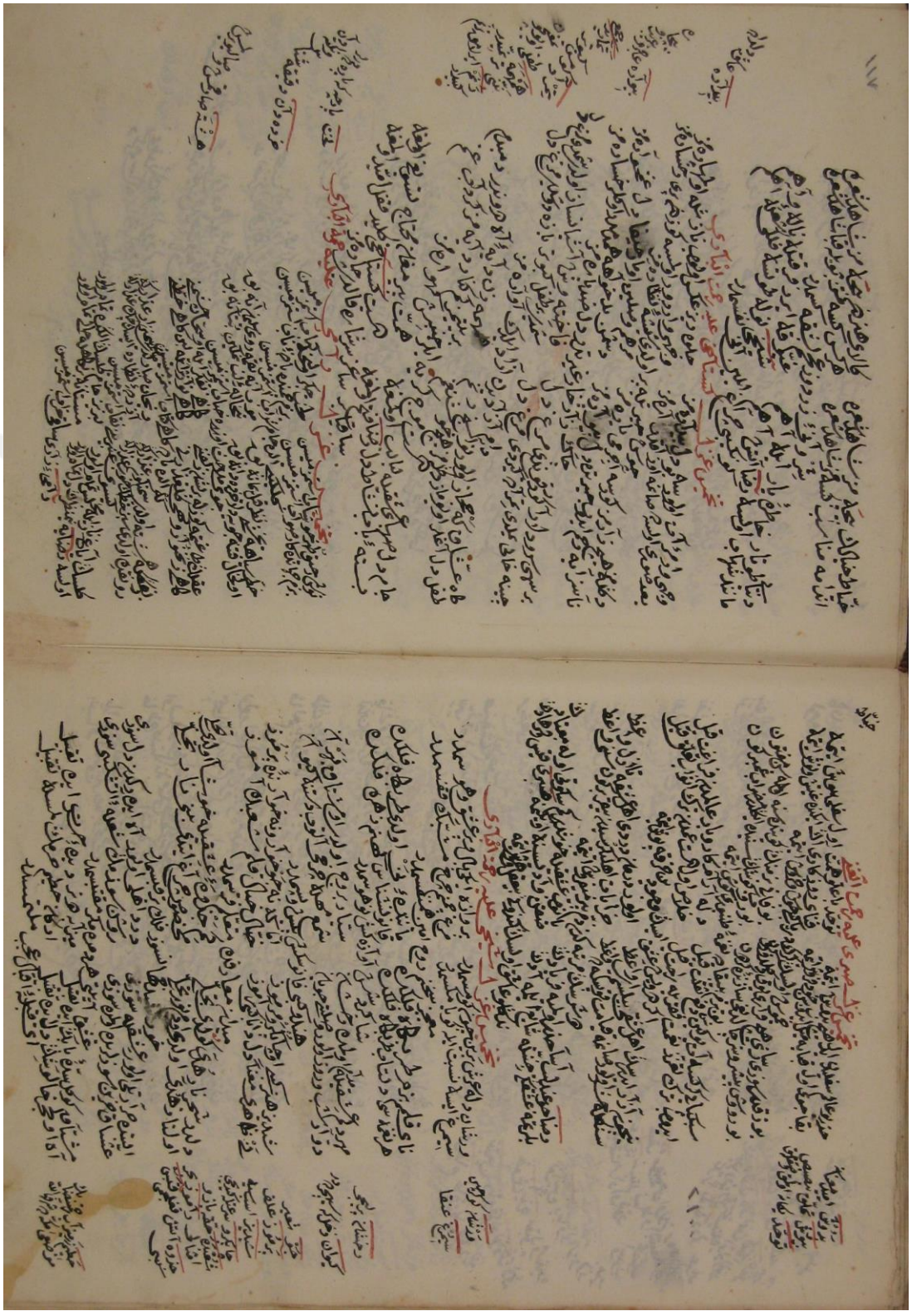

117b

119a

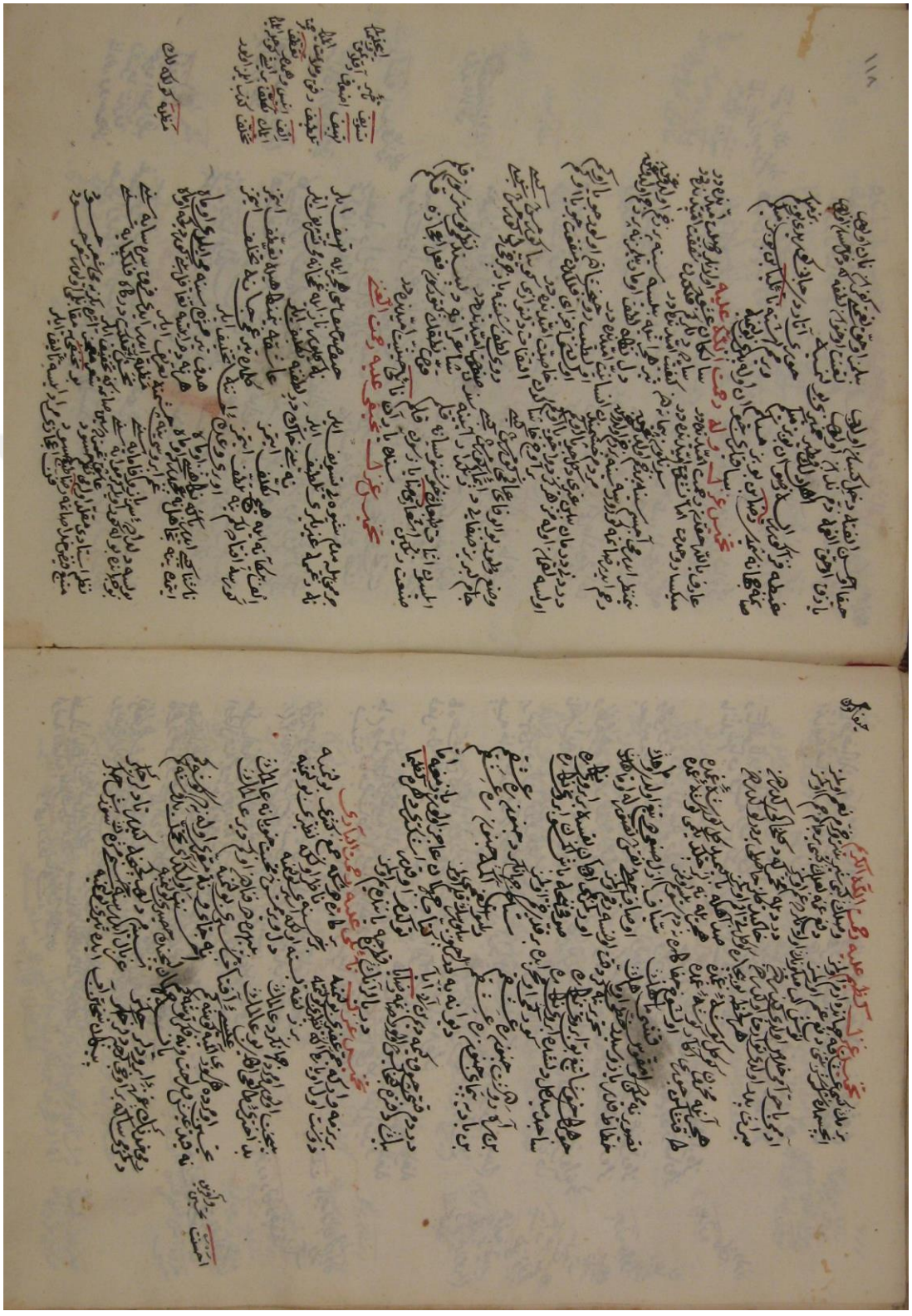

118b

120a

119b

121a

120b

121b

تخمیس مذیل غزل خود

جزیا کلش کلو کور زمائو
کو تشنہ یلو دوز

برتو مہ جمالہ ما ئلم حو با کہے جذبہ ذوالجلال عشقیلہ کو کل شیدا کہے
اولسہ شہر کبر حالم غم یم دو اکہے سود یلم محبوب دلجو حسنے مستغنا کہے
قامت موزونے والا قامت طوبا کہے

سرلتر سناجوی اکشت ایلدم دودی ہب جردم عین جاندن مجمع دلبرلری
کورشم حوف شیوہ مرد قریب دلبر کو رمدم شکل نیتردم حوبلورناز پری
چشمیم نازی عاشقین مدھوش ایدر جادو آکہے

خط سبز آدکین ایدم دوخیال صحن دل خوب شیحمنز آرمطر آ اولدی کویا صحن دل
آیبا رچشمیم حسرتلو صوالور صحن دل قامت سرو دلربا آریلیشہ کیر صحن دل
لاینہ یا بدی فاختہ خوف آہ ہوش آکہے

ہر دہ ہال کلدی آنجی کلن زیبا فر آ سنبلك وارسمہ طبیعی ولی الوارد وا
بوی کحل ایلر زکام کاہم قوقی نارو آ الوسہ مزکان نیشتر طاروی خاد جفا
باکہ اقیمون کیسوی دافع سود آکہے

دنکز خندیدہ دیکم بللی کلفام اولدی یغین
مشکبو یا طرہ ایسلیدم سہ مقام اولدی یغین مجمر دلرہ یا قوت خال سیہ فام اولدی یغین
خوی ضامہ کلمصویدر دل آرام اولدی یغین

نقطہ عنقیلہ تیلیم عنبر سارا آکہے

استخوانسو اولدی لحوذ شہ حسن بنم ہیچ قبول مرہم ایتمز یارہ فرقت بنم
کا ایدر جرحہ اولدی مرہم وصلت بنم لحظہ حشم التفاتی جا ئمہ منت بنم
نہ ہنر دل کرہ می احیا ایدر عیسا کہے

ہیچ آیماز دلیہ ہمتی ہجر آن الوصال ساغر امید دردستم تہدی آلامان
دوشدم ای آیا قلندر الم آن الوصال بیلہ مم کیفیتین یا سرکی نہ در آلامان
لعلین آکسیم اولدی دل نوشی صہبا کہے

ذکر آی اولدی عجب غیریدلر اول سنگدل عاشقہ ایلدی تعا می حسود ایلہ اولدی سنگدل
کر قبول ایتسہ ویردم نقد جان اول سنگدل سنگریزہ صایمیدم ایلمز اول سنگدل
تو کدیکم اشکی تحریر لولو لالا آکہے

مانع بزم وصالم بخت ناساز مجید آہ بزم وصالم بخت ناساز مجید
کوہ مم دوبارم یادی بخت ناساز مجید نادرم فہجرہ تاعت بخت ناساز مجید
واضح خاطر کدری ایلسہ خونیا کہے

دولو صدر صفا اولمز دم تنہا اولمز کوشہ شتاد غمدہ قالمشلم تنہا اولمز
ناسزایہ برتو افکن ماہ شب آرا کہے

حیش فتنہ خیز یلفین قالدرسو کورم مدد کاملین سرلشکر شخون ایدوب بلدم مدد
بوسواد فتنہ یہ طاقتکلوری ہی مدد کمارہ قلسم نظابت اولمخون ہی مدد

غمزہ وقتالی ذلدہ مائل یغما کہے
غم مخموری دل ظہر کدر سنك اولسکم عطف حشم عاشقی دلطفی ساکہ اولہ مدد
نو نیاسای جلد بخشی دیدرسانی شاکہ الحال خاکما فی اختیار عین جا

آیلہ الشفا رضا ازدلدہ یغما کہے

فائق دانشوران وسرور اہل فضی مالك فن ادب مانند ذاتی مرتضی
معدن فضل ووفا ومنبع حلم وحیا تا مدا ش مخزن عالم تا مدا ر مصطفی
کامل عرفا نشیم علامہ بیضا کہے

سرفراز مکرمتظاران سیدود شتعار محفل آرای کمالات کوہ غمکین ووقار
شجر اغ لجہ فرم الفروم روزافزون مفتی شہر فنار اول سید عالیتبار
سمع دار حوہ یولوم شہر ورع اقرا کہے

کودسہ فضلین این ثابت تارہ نعم الوزیر مخزن اتقین کورسہ وادی فضلدہ جبرئی اولور
کہ عصری پور عزار ناهیچ یعنی الوزیر خامہ معجز بیانہ ملزم نادر اولور
ساحہ علم حشمتین ایتسہ زدہ رفعا کہے

کرجہ کاغذ پارہ مرظاہر فتوی رقعہ چوق خواصے وار ہمائل کہ فتوی رقعہ
چوقہ سودای امیدہ تیسیر فتوی رقعہ برحوادر دہ دکتفی یہ فتوی رقعہ
خاصیت وار آنہ یمنیہ یدبیضا کہے

قلبدی منبوع معارف آہ رتبہ مستعان مستفاد فیض اولوہ ہم کرم اولور سہ دوستان
ہرنہ دم تعلیم ایچون طلاقبہ فتح اہشہ اولیہ فیضا فیض کوہر باطن تقوی وبیان

طبع پاکدر سہ موج آورد دریا کہے

تسلیتبخش دل غمگینم اولدی لطفلہ کم شفیق وغمکسارم نا اولدی لطفلہ
ہمینا کاہ ووفادار مدد الحق برتوجہ ایلسہ اولدی اکرم لطفلہ
چوق تشدد بلہ یکظرم کہیا کہے

ازدیاد عافیتلہ شاد ایلہ یارخدا کامیاب ایتسونی مراد بخشہ آیارخدا
ہم قبول ایلہ دعامز حرمتی یارخدا طول عمر یلہ معمر ایلیہ یارخدا
منفعتیاب اولہ ہرکس ویرد یکقولاکہ

نادر ونایابدر لحق وجود نازکی نسخہ ذیقیمت ونخبہ وجود نازکی
رحمہ زیب جای فؤاد وجود نازکی محفظتیمی آی امہ اولہ وجود نازکی
نشر احکام ایلدرکہ نسخہ کبر ایکہ

چوقرمان افتا ایلہ شغل ایلدرکہ نسخہ خوایلہ کم رکین ذاتی یاکین رکن قوی ایلہ
خامہ سیمیز آبوعی قوتلہ دار خوایلہ مسند ضوح قایم اولدرکہ نسخہ خوایلہ
خوسقطاف اہل حاجت کہیہ معیا کہے

122a

123a

122b

هفتند مثلث ترجیعبند بمصراع برجسته کفه نقیب شوری

نه یاد و در او قوز سر تو شم کلمز اعلا یه بلند ایوان یاده ال ایر شمز حالم انهایه

عجب کلمز یاز دیو حال عشقی طاق اعلایه

وصل کیجه بیک طوره یاز موجوع مفاموآر نه غشم یاد اولور یاکه نخود یا شمد عقلم وآر

ایضاً

بکا رحم ایلمز هرگز کورمز حال دل زاری بنه مکر ایلمکده دلفریب چشم مکاری

ایضاً

نه آلمدی نه دکلدی سخنای آیا به بلا طا قتلدا ذی شیوه ء مرد مفر یا یی

ایضاً

جیقر عیوقه آه دنا سم صیح و مسا یوه عجب کلمز ایشیدیکر یه وز یادمی هرگاه

ایضاً

کمه سط مقال ایتسم جفای جانلکدا ذیدن کمه ویرسم المده عمر ختمای دشمن بوا ذیدن

رضا مستوره بحتم دن بنیض والنمازمی یوز آغادر دل آلمه خوشنو سی آیا یوتمازمی

عجب کلمز یاز دیو حال عشقی طاق اعلایه

مثلث ترجیع بند

دریاری بکلر مرد و مانده بحر یاد بیلور دردمی درمانده بحر

دردمه درمان آرادر درمانده بحر دردلی دلکیمه دیسون ای عجب بو یله مز دردمی آشنا یی ای عجب

ایضاً

آتشی دردیله یاندی جان و دل یا نمه دردایچ یوزندن جان و دل

عشق یاریله کولکدر دردناک دردناکم دردناکم دردناک

ایضاً

رهم وصل دلدار آچاره سی اول حو آبیله اولنلور یاره سی

درحم اوغر آندی سنجون عشق یار بنه ده مان ایلدی جت عشق یار

ایضاً

دفحر آبی میکندی دلدار ما میشود جانسوز نا ز یار ما

ایضاً

دل نیاز و یار دستغنا ایدر نا ز شین افزون و دستغنا ایدر

ایضاً

عشق یاره ایلدم جانم فدا من رضا جویم رضا جویم رضا

دردمه درمان آرادر درمانده بحر

مرتس ترجیع بند

بقحه عالم امکان بصبر ایله بکا کور و ندی سوزیله محاکل خیال ظلمانی

صبور نمولم لعنکه ظل آیتی حالی وردای برده عبر شماسی خبر ترآ

مدد رسا و کرما آل بیت عبا

شد م فتاح بحق یکبر دست مرا

ایضاً

وردای برده اما اولنکه اونا نور همان عیونه او یا نجه در اولور منظور

اولیونلرآ و یا نور لخو اولیونلرکه منظور بو شم ظاهر آنجق ظهور اولور منصور

ایضاً

تخالف اوزده لسان عجله بر بنه کمی دیلوده صبور دن کمی مصیبتونه

کمیسه لعنه مائل کمیدن اونا بنه کمیدن ناظر خبرآن او حال دیکر بنه

ایضاً

سر آسر اهل برحکم کورور اولیا نجه بی صبای قهقهه افرآ آلور اولیا نجه بی

زوال نلتنی تور ممکن بیلور اولیا نجه بی وفیقه دای عرفان بیلور اولیا نجه بی

ایضاً

بو کار کاهده برد فوردیس عبرتال نقطنی نه حکمت بو وضع خوب منال

منصوبنه صورت بو ایله استدلال که دلربوده صورت او پای هوشه عقال

ایضاً

اتهی دیدی دلدن عطا بی محو ایله

اتهصیغه دلدن نقوشی محو ایله وردای برده عشقی رضا یه صحو ایله

بساط وصلتی لفضله بالکه محو ایله

مدد رسا و کرما آل بیت عبا

شد م فتاح بحق یکبر دست مرا

مرتس مطلع غزا

ترجیع بند

بالرتبین صبر نوکلیه عجب کار اولماز قریب رتبه لر صبور نه الحکار

دل و بر میور خلاف رضایه قدر مجار اولماز بوده نفس لجه ند مجار

عاقل هشته شاد اولور هم اولور نه مجار

اهل دل مدعا حظ دایمن و آن ایدر و آتشی یه آشنا هر دم یغان ایدر

نقد یه ربط دل ایله تدبیر دن آیدر حقدر هجر یم و نیازی همان ایدر

ایضاً

دلجواهی اوزده کمیدر اولدی شاهباب اولیسه مثال چرخ چار مده آفتاب

وفتی ایرنجه اولدی اوموردی آیاب طوفتوسی هوسی شه گاهنده ه جیواب

ایضاً

عارف همار آه رضا قرین اولور دلدار رضای همار آفرین اولور

غافل نجه کارکه اندوهکین اولور الدن قدیمتله نه بسین اولور

ایضاً

برهان اولور کلام دوردیا مع قنع کامل نه ایسه بیش و کمه ایلمز طمع

قانع چو عزتا اولور ساکل و مطمع یه خوف و زکورده نه جاهه اولور وجع

ایضاً

دانا اودر که خلقه نکوخدآ اوله نیکو و نیکخواه اوصحاب وفا اوله

افتاد کانه خیر و تفقد سا اوله مقصود دلنشین اولهونز آشنا اوله

ایضاً

جای صفا دل بوسی کیسنک تنک مهما غریب دلکمی ز انه هو نز تنک

غافل مباش عزرآ نمایه بیدر تنک هشیار ه بس رضا بو مقامین هوش هنک

ضبط اولنمشدر

124a

123b

125a

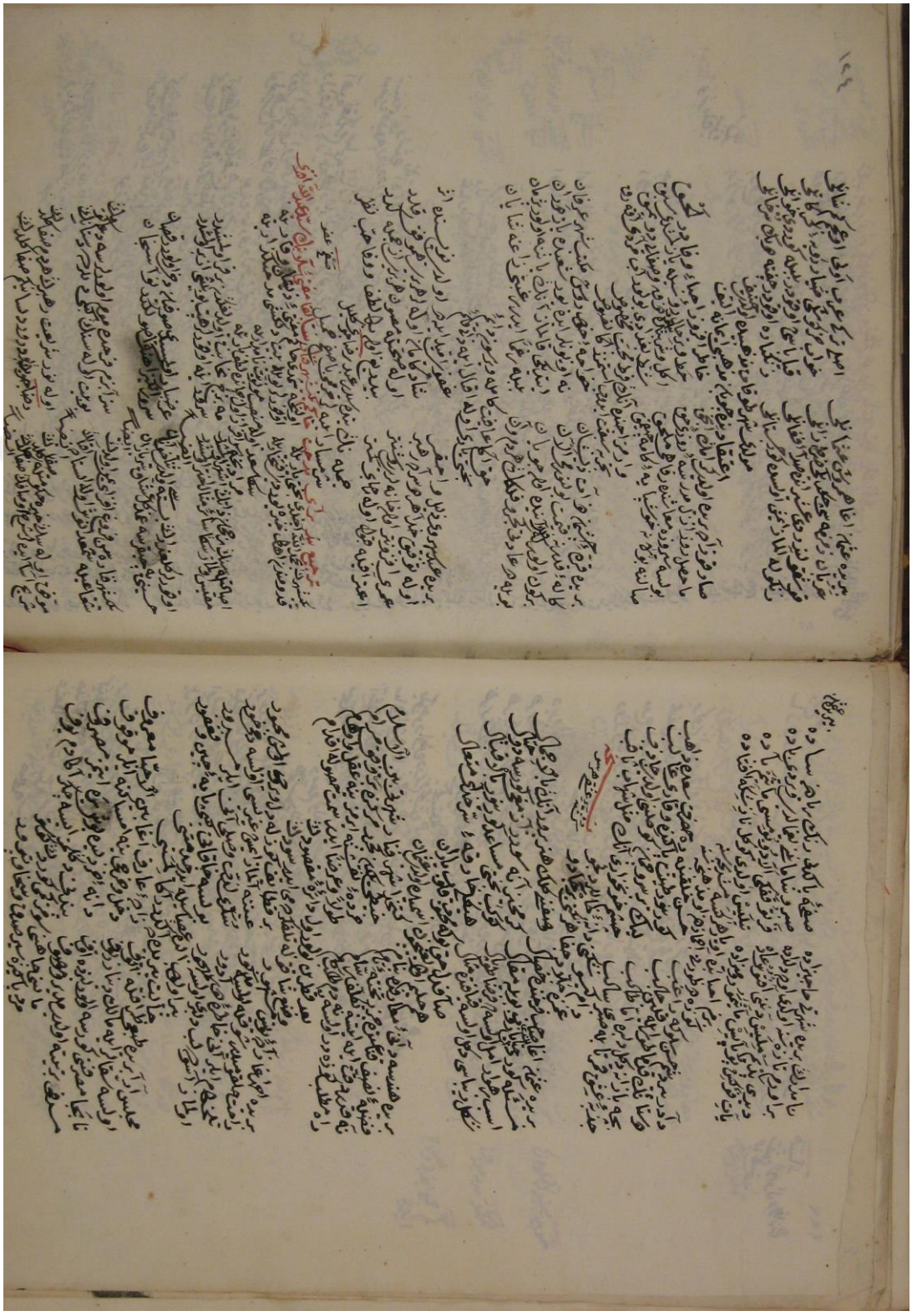

124b

126a

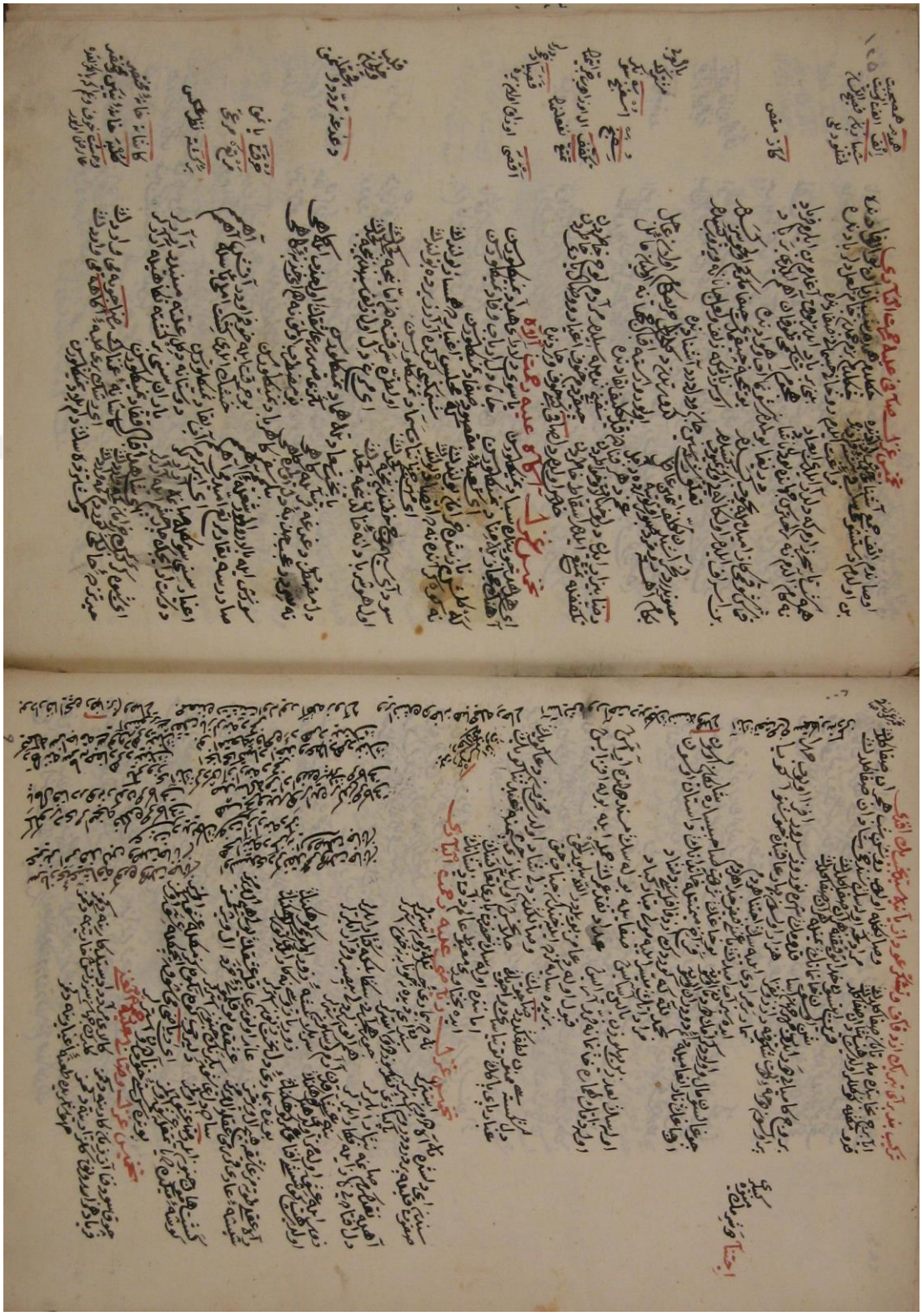

125b

127a

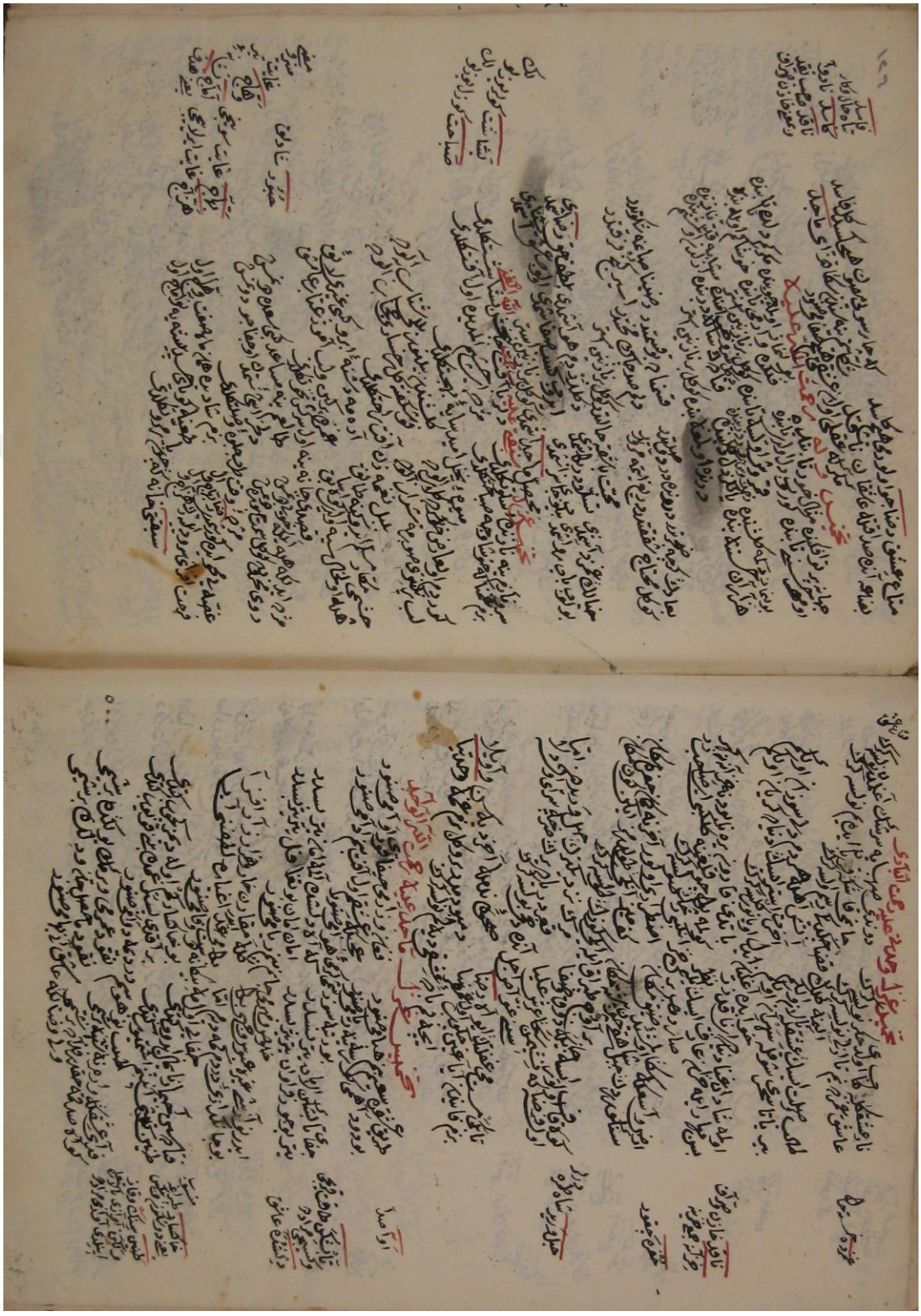

126b

128a

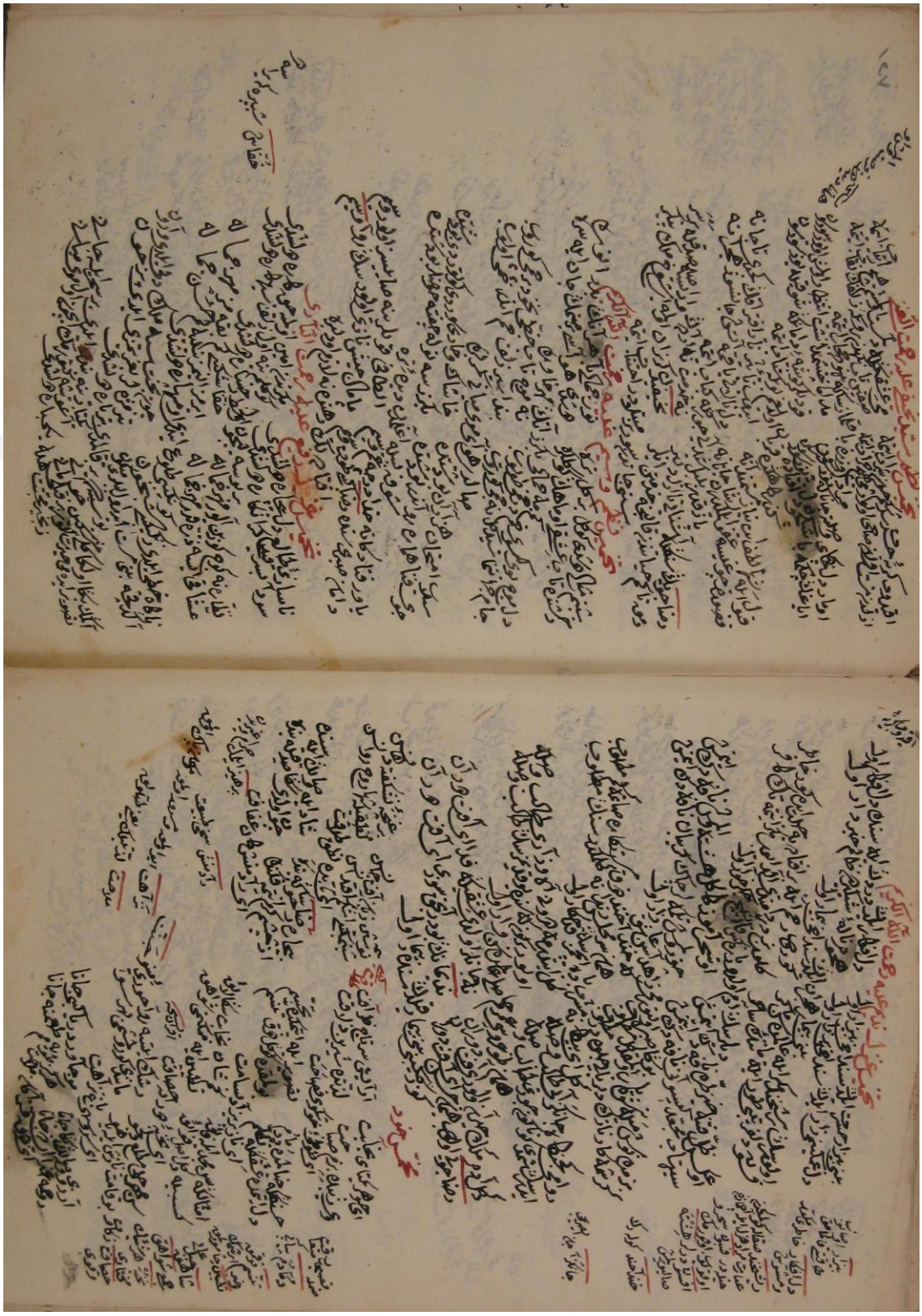

127b

129a

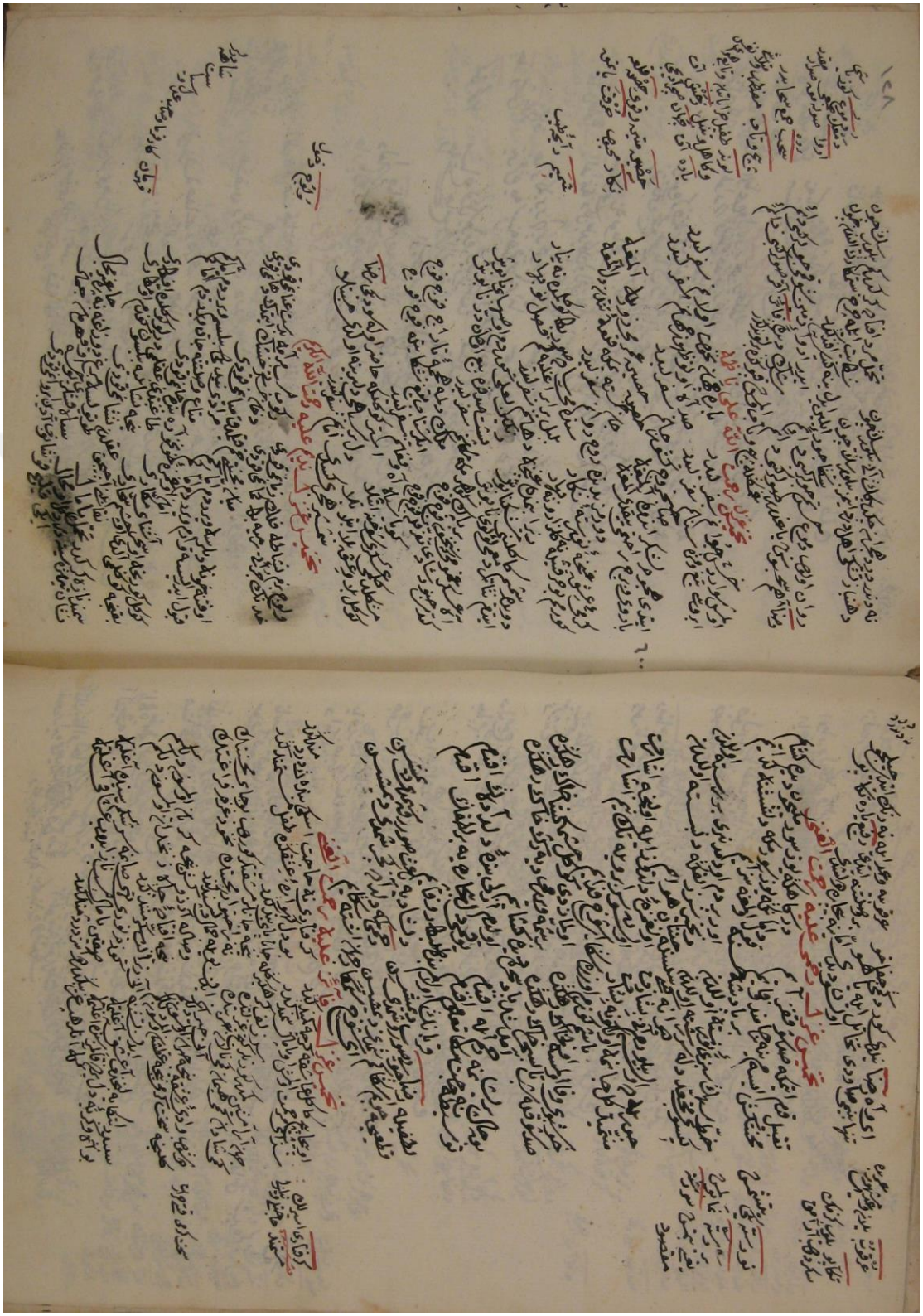

128b

تخمیس غزل ... رحمت الله علیه

ملالت فناست ... ختم تحضب ... فاخر هنب فیتمل ... ظرافت عقلی لوه ... وحایک الله و بعمتک لک

تخمیس غزل ... رحمت الله علیه

تخاش تخادع ... جاد وستس درد جاده ... کنج محوب

تخمیس غزل ... رحمت الله علیه

هاتاکه منذ الکریمی ... ترکیب معناهیه اما ... تعلقات وتجاوزه ... ورکنایه استطاهیه

تخمیس غزل ... رحمت الله علیه

نهضت حریدوفق

تخمیس غزل ... رحمت الله علیه

تخمیس غزل ... رحمت الله علیه

تخمیس غزل ... رحمت الله علیه

تخمیس غزل ... رحمت الله علیه

هنا ... تعیب ... اصطلاحی

بنوا ... نوا ... قوت بوی

یکدش ... دلال ناز ...

خلوط الف واضواجداد ... محاکله کبی

نیش زهر ... غصب ... کریه صعب ... وجهه ... ونوجه معناه

131a

130b

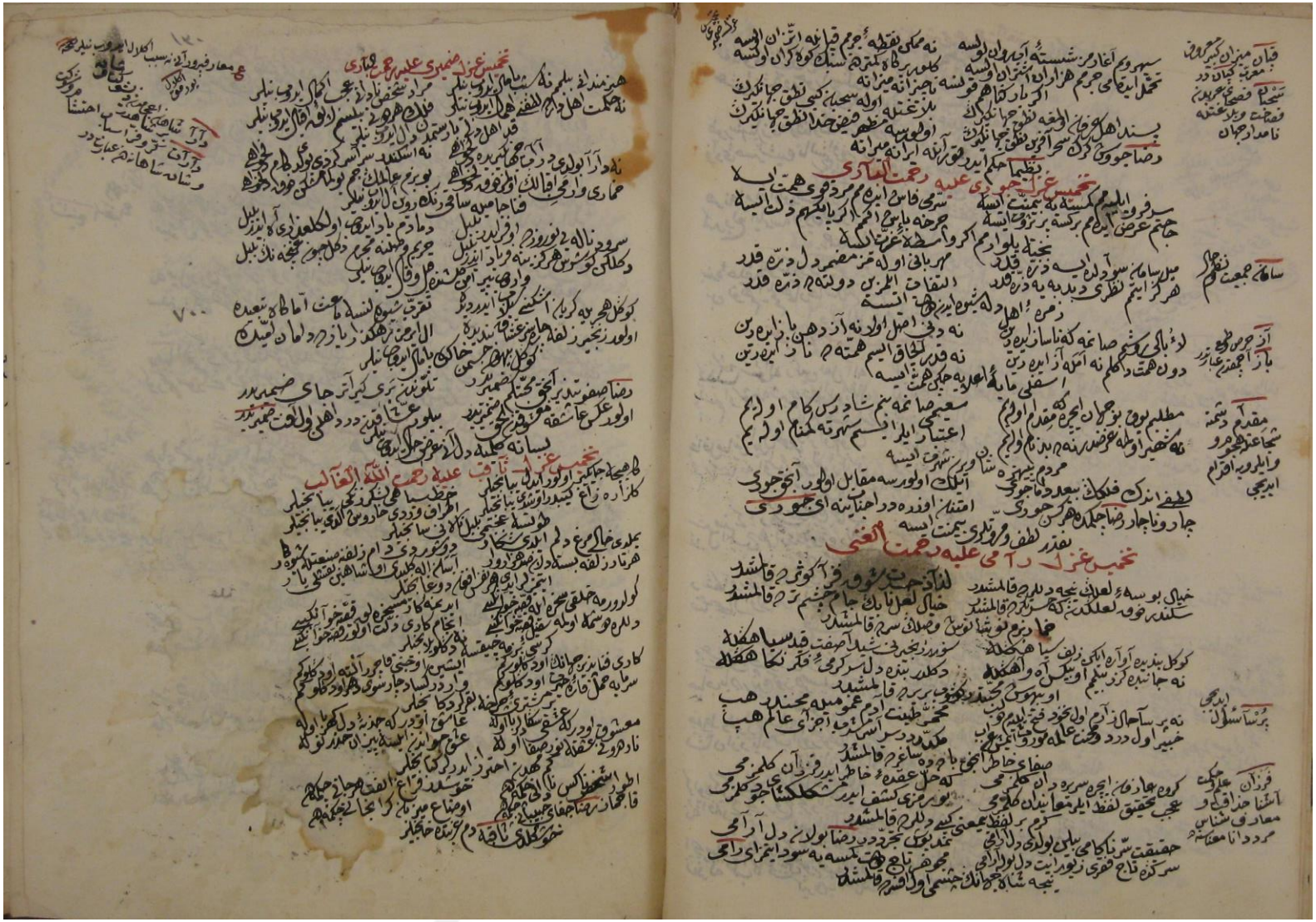

132a

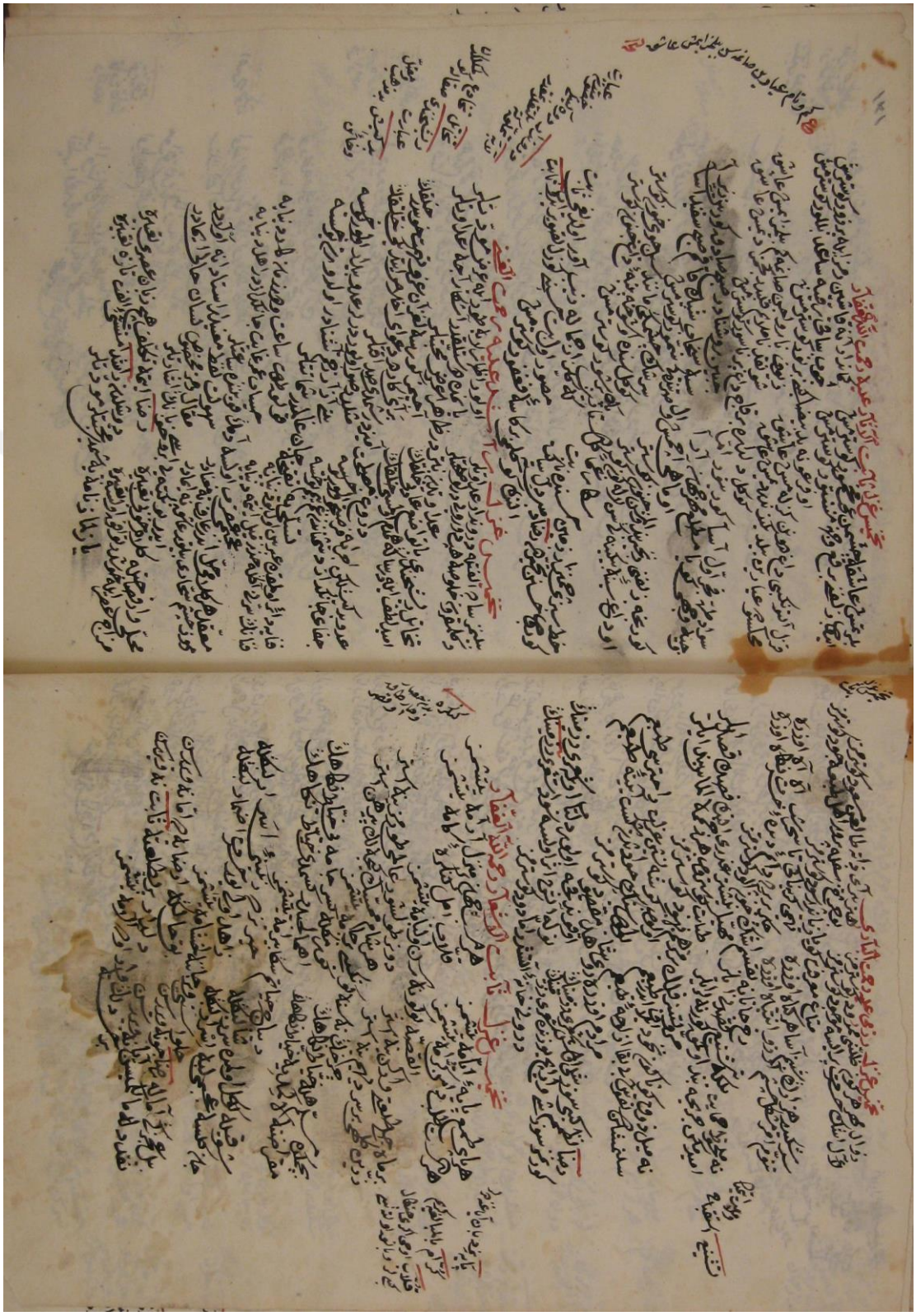

131b

133a

132b

134a

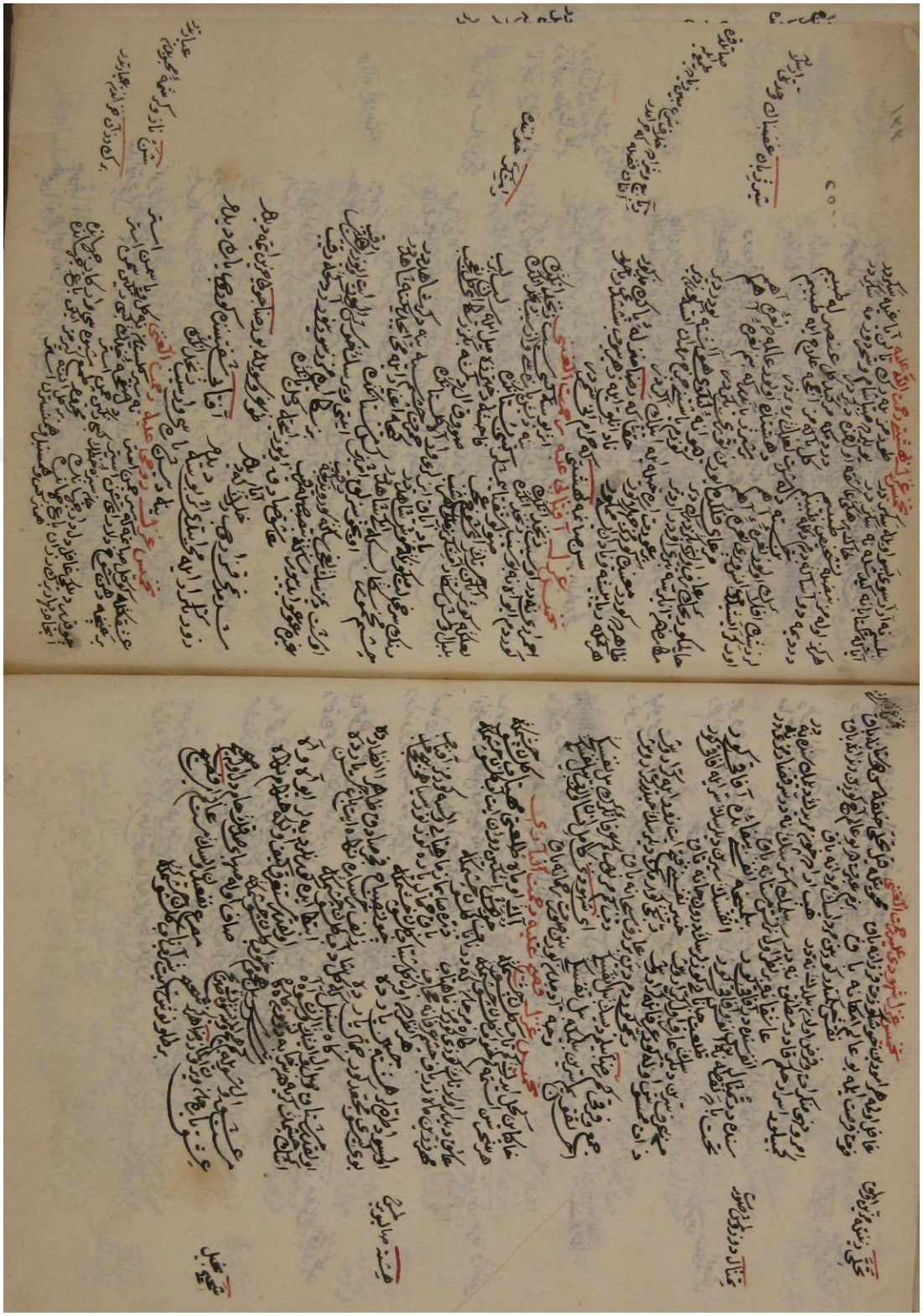

133b

تخمیس غزل امرای علیه رحمة الباری

تخمیس غزل حضرت جلال الدین مولانا قدس سره العلی و نفعنا بانواره السنی

تخمیس غزل کلیم علیه رحمة الله الکریم

136a

135b

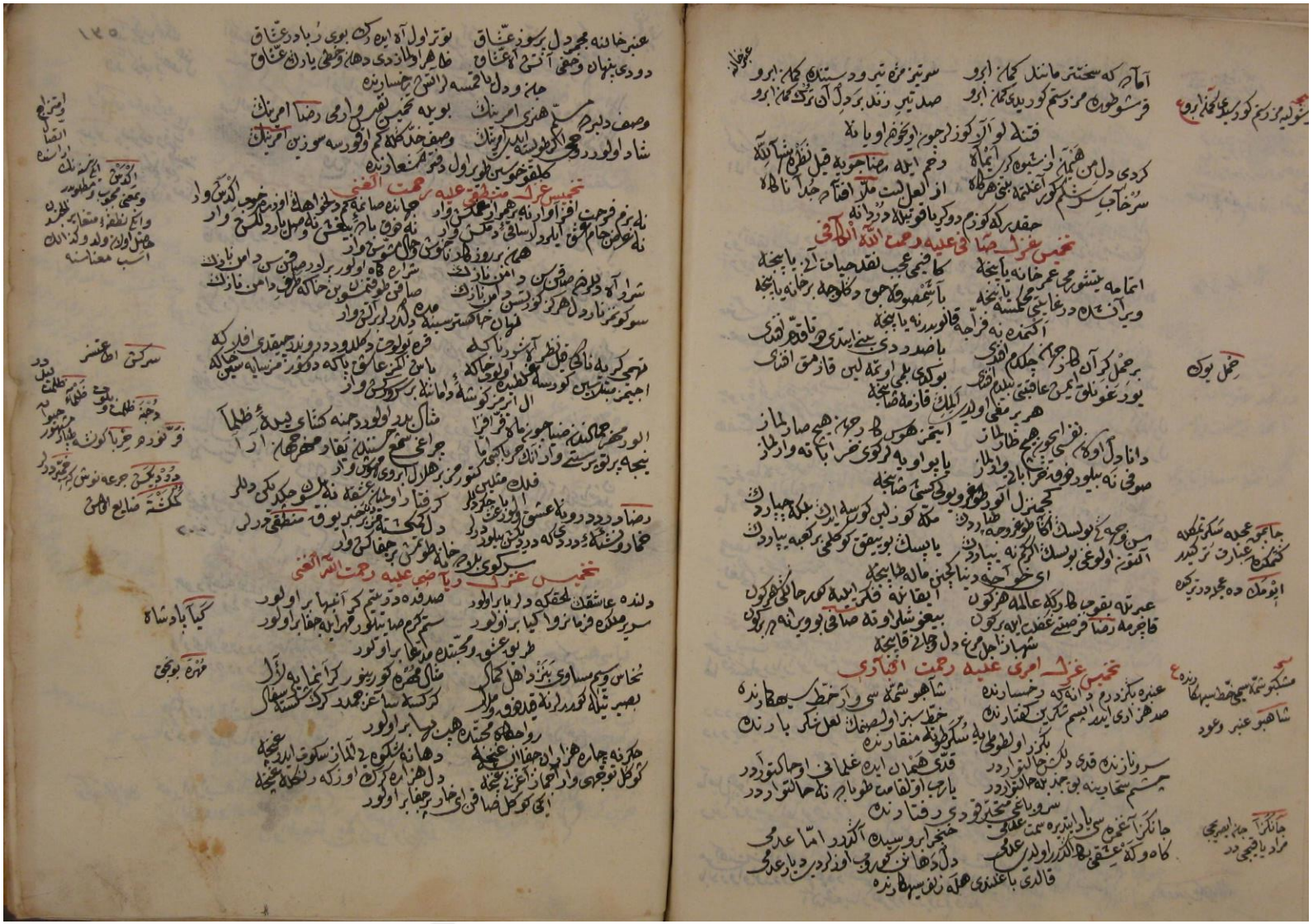

136a

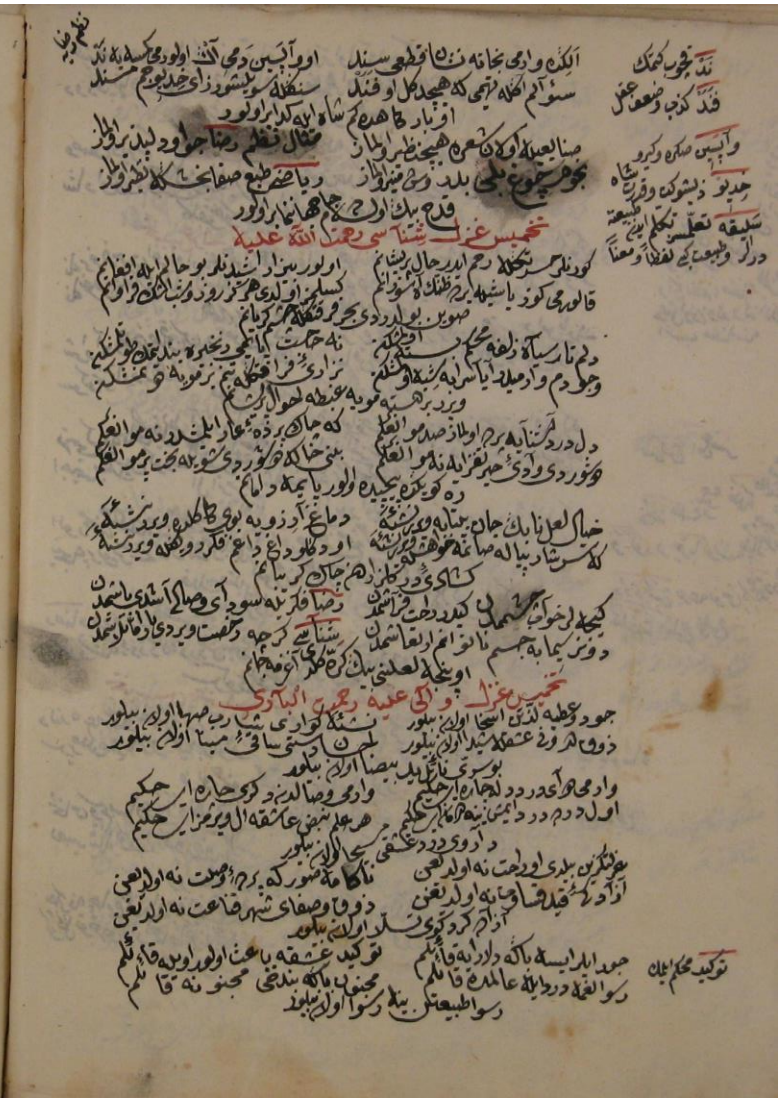

137a

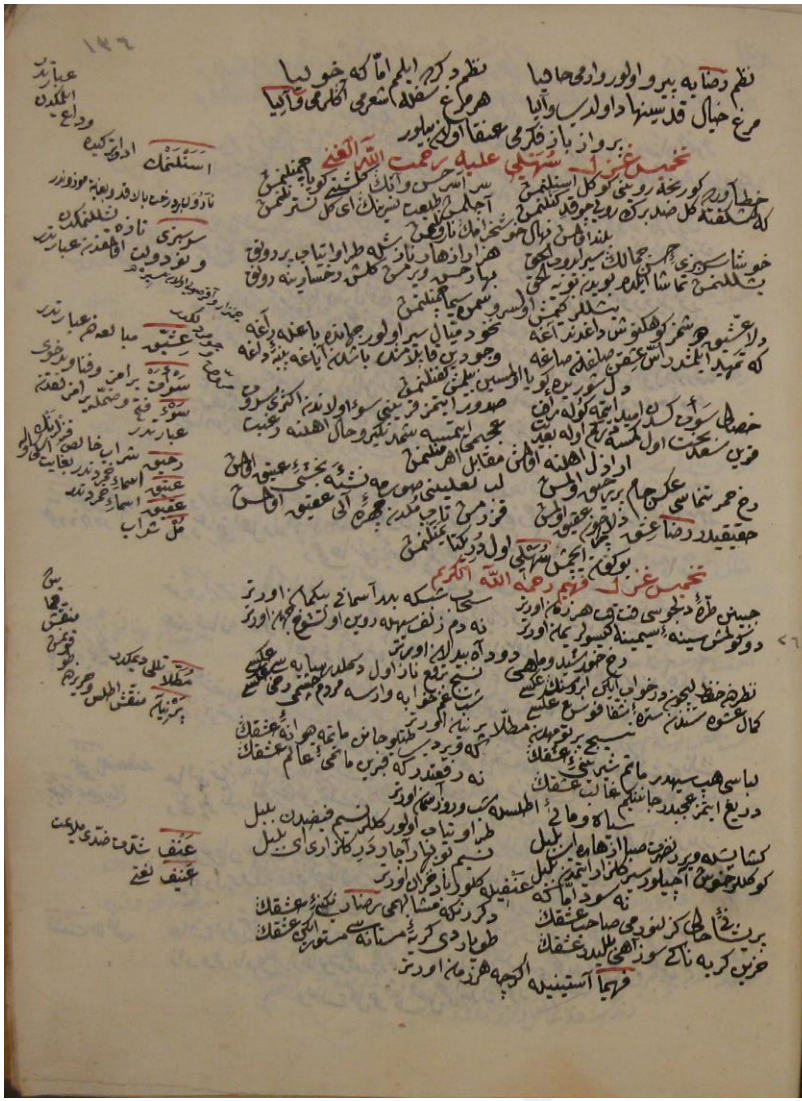

138a

137b

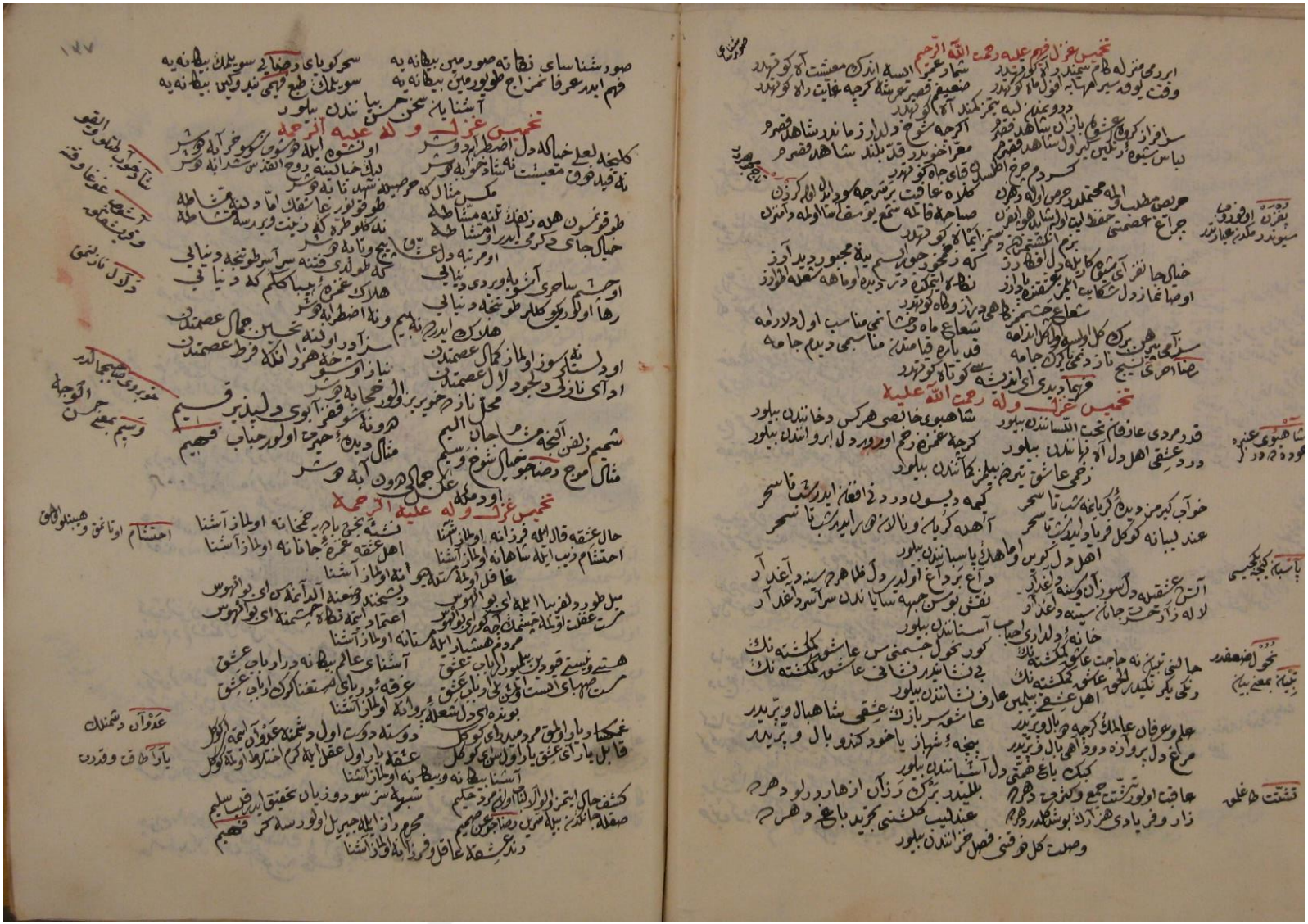

تخمیس غزل فهیم علیه رحمت الرحیم

جسمیه آفاق قطعه یه رشکی عدن ایلر — پایینه نثار و درد پر غمین ایلر
آگنجه و دلم شوقله بیت الحزن ایلر — دیر ایکه که اولات هویدا محزن ایلر
جوق زاهد ریاضتی بر شهین ایلر

ترجیع غصه ازکه بحی

غافقه هه جنده فراغوزه جمالی — ظاهی نرم و ناهی فرع سرو جمالی
ایتدکجه کلستانه کدر عکس جمالی — و یاد هزاره سبیی شوق جمالی
کلکونه زن چهره فی رنگ سمن ایلر

دل عشوه سنی آشه ایدر جاکن کریبان — دوخواف تسه قیام ایدر جاکن کریبان
سرباز ایدر غنچه صفت جاکن کریبان — آماج طوروز غنچه کابره جاکن کریبان
باکیزه اوتجلدیغ بنه عزم چمن ایلر

هر دلشده فرقته دوکر دمعه سرخی — کویا لاله ایرمق اولور دیده سرخی
خونخوار جفا تیغ ستم جوهری سرخی — خونریز فراواشاه اوقدرکه کل سرخی
آثار نشاه غضبیی یاسمن ایلر

نقاد تله شهتل یمن مرتضی علیزده عقیقه تخزل ایدر علیزده

خالیمی خیال ایمدی لعلین دیکشیدی — نوحسیمه دکم کسرخی نه در کلشه رضایا
تأثیری اوردیشه دل پر شوقه اما — عکس آتشه بنک دیه کریانه قریما
نه یاندرم مانند سهیل یمن ایلر

تخمیس غزل وله علیه رحمت الغنی

دل پیر و عقل اولمیه فرزانه لان ایلر — تخم عفتنه مغرور ایسه جوانه لان ایلر
کم زهره و عشوه اولسه اورده لان ایلر — کرها کله صد پاره کوکل شانه لان ایلر
هر سلسله طرّه یه جوانه لان ایلر

عشوه اهنه ینجه اولوز دلبر و لاری — اول سلسله ذی اولدی بری عاقل دینا
اتشفته دله ضاربطه در قید اولدی اما — سودای غم زلف جنون ایتدی سراپا
بیجان دلی کور سنه فرزانه لان ایلر

کیفیت لبنوان دله لعل بتاندر — یاد یه کوکل مست می لعل بتاندر
بجام دلم تشنه قرالعل بتاندر — تاثیر خیال زنکه چشم بتاندر
طبعم دلی سرسمه میخانه لان ایلر

روشن اولیه فی عکس جمالیله ضمیرم — جوهر آینه یه کتسنیا اولدی ضمیرم
پرتوش اولوردی مدامآکه ضمیرم — مرآت تجلی اولیه فی سینه ضمیرم
عکس می و بدراولیه پیمانه لان ایلر

هر لمکه عشقینی توش ایلیه یارک — تاصبح حشر صحبتی یزدان ایلیه یارک
مستانه قوشوب کوی دلدارنه یارک — دلکوشه و خشمنده مخالف ایده تایارک
اولسه سینه سی سانه لان ایلر

چون ماه جمالی رویدیر اول لیل عذاره — محمود سیند قرّ تمویل خطنده
حاسنجید کل انجمن لیل خطنده — خسنیکه اودر شمع شبستان خطنده
آنجمنی بنه خال آچار پروانه لان ایلر

138b

کاشانه ٔ دل جایکه یار خوش اولور — بر آن دلکشا لی رضا آیده خوش اولور
مألوف اوله روح شئونه و یا زیه خوش اولور — آغوش خیاکنده ایکن مسکنی خوش اولور
کور دلجه قرنجی سنه بیطانه لان ایلر

تخمیس غزل وله علیه رحمت الآبادی

برطرف بو دنیو ده ساکن و بر رانه بوز — خانه بر کسی سیاحت دهر و زنانه بوز
لاغر ظاهر ایکن چوکسی کردانه بوز — فارغ قیدها ندن عاشقه جوانه بوز
آشنایه آشنایه یطانه یه بطانه بوز

دل پیاله و معی صرایدر بسم الله نوله — شاهد انه خانیمه نقل ایدر بسم الله نوله
لحظ خنجر حکم کزه کباب اولسه نوله — عشقی ساقی عمر یه کرت و جاب اولسه نوله
جانمی آتش یار سی آتسن محمد خانه بوز

کوکن و ماه ایلر دلارم جمله آتشه — دیمیدیکز لحذر کم خانمی سوزانسه آه
التهاب آتش عشقه سیرد آه آه — خوفمی حشیم دیکر عمر یه ایلر پناه
کوچه ٔ عشق ایچره پروانه لر کاشانه بوز

هاله ٔ ماه اولور دی دوده ٔ آه شوخ — تاب ناره غالب اولور سوزه ٔ آه شوخ
بوشهاب آسادر انشرده ٔ آه شوخ — سمعی رسوز و کداز انسه عجمی شوخ
تاب دلبر نعره یاآب ایتمز روانه بوز

غنچه یه فیضرسان نظم اولوقوتسه جم — کوشش ایدنجه سلیمی یاره ایلر دلیم
نطق جاغزه رضا نور مظهر ایتدی علیم — ساعد معجز کلدی ساغو شوخی فهیم
نه فسونه ر اغیزنه مال افسانه بوز

تخمیس غزل تالی علیه رحمت الآبادی

آرامشک بطاورس سیدر سکدیکی — هب خوآهشک جانده بودیکی سکدیکی
باد نسیم فیضنی کشف نکدیکی — آرآشی یار آیه در کلشنکدیکی
ای غنچه انبساطلن اودمه سکدیکی

کسوه اولورسه ساکه عمر ناردور — کی نوی سکدیکی اولسه سکا نه یاردور
اولسه نسیج ناز خ اول یه ناردور — کلبرک جاکی ایمسج طوتنه لم نه ناردور
جسمکز لطیف یاکلا بیراهکدیکی

ویرحیات مرده لی یرده مسیح — فیضدر ای روح قدسیده مسیح
جانبخش اولوز کما دانشده مسیح — اجرام جرحی یحییها کی یاکسی مسیح
بار اولدیکن و جوده یرسوز کدیکی

عاقلمیدرکه زینه ویرانه ایچون — عمران اولور مجی عاشقی ویرانه ایچون
دشمن سنیچ خانه بوزر رانه ایچون — عارف جویشر مجی هیچه جسم زنانه ایچون
عنقوده ٔ خانه قدر مسکدیکی

کار فنادی جرم ایدن اولورمی مانعی — ذکر بقایی کسب ایدن اولورمی عائقی
قالقنا ذکر مرد دنا جونه سائقی — بیدآ دره بولوک طرف حضره ناعقی
ویرسون خدایه یاد هر آن مکدیکی

140a

139b

141a

140b

142a

141b

143a

142b

144a

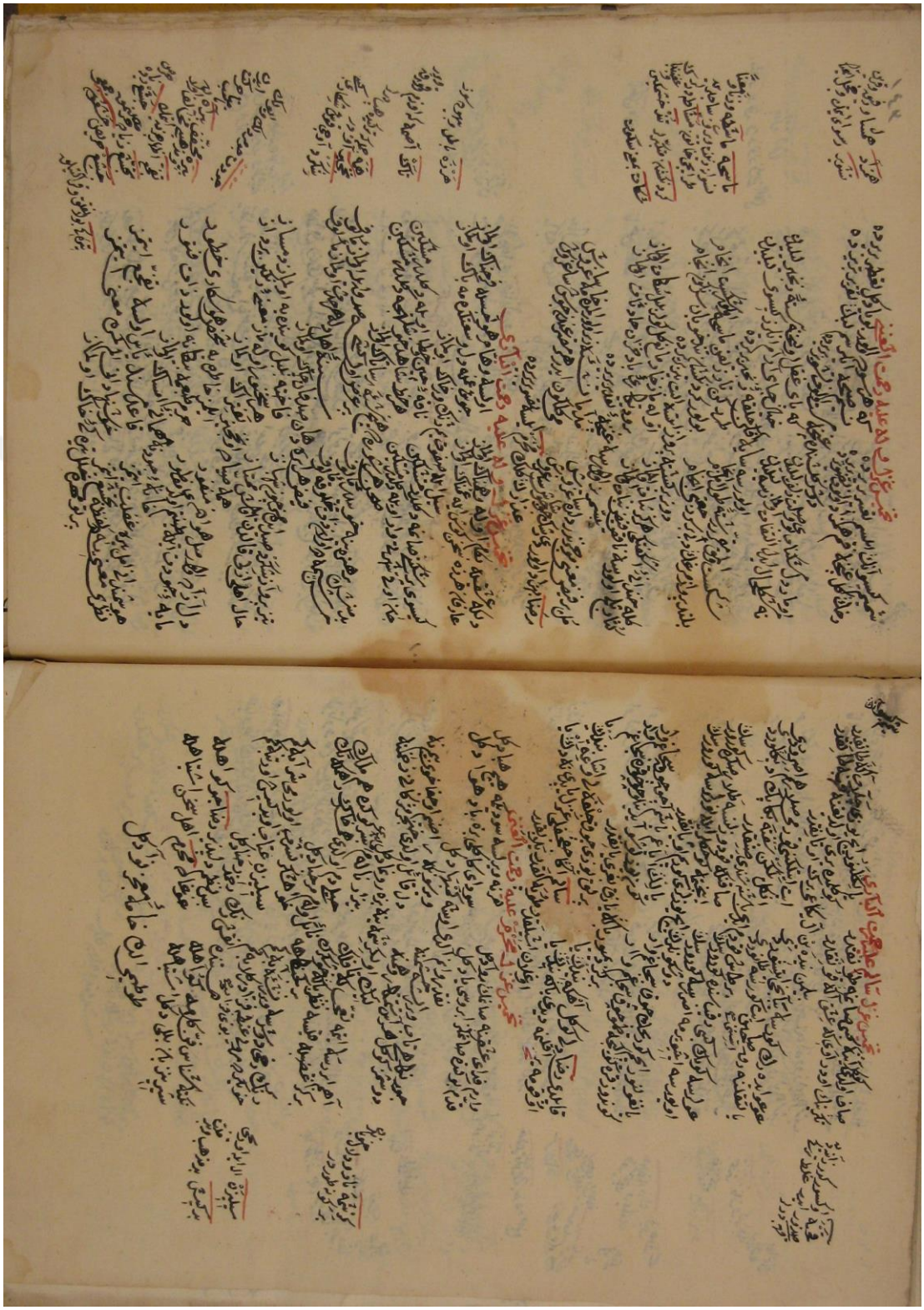

143b

145a

144b

146a

145b

147a

146b

147b

تخمیس غزل حاکم علیه رحمت الغنی

دل فیود اح هو الغنی کاهی مضطرب — طول آمال ایلر امنا کاه کاهی مضطرب
سینه کوچ ندمله سن اولمله کاهی مضطرب — اولمله تقدیر خدایم کاه کاهی مضطرب
بند ایدر قلب کبر آسا کاهی مضطرب

هر سیه کاری ایدر غدر کاهی مضطرب — بیم بد کاریله سادم کاه کاهی مضطرب
دل هوتریمه آیه لرزان کاه کاهی مضطرب — کثرت امیدن در یادم کاهی مضطرب
صامه جذب و مدد تقدیر الهی مضطرب

کرفه یاتی ویلیه سنک کاهل اول فروزه یه — ماه نو کشکول ایکف کردیده موزون ریوزه یه
بحر بیپایان نجه کنجاه لولو بر کوزه یه — ایلسک املی انور جسمیمه آی کوزه یه
قلبیه جوهر اتسه اکسیر الهی مضطرب

فیسیع عشقک کرمی تأثیر ایدر مغلوب ایدن — مقتضیسیه صامه آهن زور ایله مجذوب ایدن
جذبه دیر لرسن بیسامانی پر آشوب ایدن — فتنه انکیزه لارآرد ولی آشوب ایدن
روز کاری ایلر بو منکر کاهی مضطرب

ابرک عفوه رسیدن اهی کیدر تبییض ایدر — اعتراف ذنبه کیدیرسه یوزی تحریک ایدر
تحفه اعصیانی اکثاوبر تسلیم ایدر — هیچ شبهه اولمه کرمکله تضعف الطف ایدر
هر سیئه کاهی مضطرب

بیت معمور خدایه وجهه قبله دکلمک مدام — جرم عصمت کیسه مرتیا اولمه دل ایله هم صبح و شام
طوف ایله جهتسای محی ماندر کعبه بیت حرام — اولمه کور کیلکن اودل بحرمته مستهام
برق رحمت ایلر اولنور ریا کاهی مضطرب

بوریای عشقک اوزرینه کرکدر کلشنه — هر سحر یاد صبا اولمقده پویان کلشنه
بوبه بوبه روح اکلمز ذی ضحی کلشنه — افسانه ناطور یوق کلمز هزار اید کلشنه
ایتمه زلفک نسیم صبحکاهی مضطرب

پشت هستی بر زمین ایلر دعی سعی کشک — یکه دیمرمی کوریه سنادان نظم دلکشک
اول اولور سبحان رضا مجبور سعی دلکشک — حلمکا اشدر بو نظم نوزمین دلکشک
مهمان وادی اعجازه رهی مضطرب

تخمیس ورد علیه الرحمه

بمکیه قائم صد قله آرزی بولورسن — بمکیه سلطان رضا جویای بولورسن
بمکیه هله وادین ویره رسولی بولورسن — بمکیه شوق عشقین دانای بولورسن
محبت عالمنده بن کیمسه شیدای بولورسن

کوکل بیزار اولور می کورسه رخ دلجو فاسندن — همکنلر اوله صبار کوکل حرص و هوسندن
لباس عشوه بایه ایلیه بن کیمسا سندن — جفا کوردیکه سندن کوردیکه سندن
کل ای مه بوبله بر بازار تعنای بولورسن

صفین بوسنکی سالکر طریقنده همصبایه بر اولم — صوفی وله قضیه تزیسایدر ماطا دیرلم
ایتسمه صحن کعبه اولیه سن بوبله ایلم — همان زاهد طوروسن سمت سرای کوی دلبرده
جهانی کشت ایدر سلطان بوبله بر صحرای بولورسن

شرف ایچه نقود عمرکی دنیا بریت فانیه — دلک بر آه حسرتین ایچون کوصور تمز اوله
صفای کنزی جمع ایدنلر بولماظهر بریت اوله — سنوکله نصیحه قیلمه کوکل جانی خودیه
معانی بولورسن

کریم فراغتن بدعا اولسه صدجا یارکم — یه آهو واردنه برسا کورسه وال المناکم
هرسر وقت وصلت صعق فوق بلله حاکم — رضا جو بلله غفلت ندامت الهیه تاکم
قیامت قوپ زیر آه و عرده فریادی بولورسن

تخمیس غزل نائلی علیه رحمت الباری

کفتلو عشقنه دیار مطلوبه کیمسلور — وصل کوی دوست کوکل یار مطلوبه کیمسلور
عمل نور جذبه دیار مقامنه کیمسلور — سوز هم سنندن دیار مطلوبه کیمسلور
کوهر نه آرزو ایدر اولسه کیمسلور

جانکیم الهی عشقک سوزیله دلبر محلدر — صدق عشقله هم اوی ترک ایتمکدر محلدر
دلنه نقش ماسوایی محو ایتمکدر محلدر — بوحرف اولسه عیار آزمون کیمسلور
واردر سنده قلب عاشقانه محلدر

بود لشیدا مراجانه جو در وصلته — ذلف یحیایی اوزره خوف طلسم وصلته
صلسون تا بر اندی الطلسم وصلته — خوف تیغ هوی ما تعدر جانی وصلته
اول طلسمه کیمسلور

هرمنه بر تیر شوق قضا وارد اولدیغن — اول فتحی مایه بیلمز کیمسه کیمسه اندا اولدیغن
کور بنور ظاهر کوهر جسم خونخوار اولدیغن — چین ابرو سوزی عزم و کارا اولدیغن
بر قضا هر یوم تیر دیمان کیمسلور

هرکنا جایه سلدی موی نایاب یوق — حوان یعنی یاب حقدن غیرده نایاب یوق
مطلبی روزی رسانک دیکری نایاب یوق — اعتلاکا اسائل دردینه نایاب یوق
روزی رسان کیمسلور

مایه دار حال مستغنی اولان معلوم در — قدر کوهر کوهری اهلی بیلن معلوم در
یه آهو واردنه برسا کورسه وال المناکم فرقی واد معلوم در
اهل علمک محصولی ذاتک زمانی کیمسلور

149a

تخمیس غزل صبری علیه رحمت الباری

بخت هر کسده بولنماز اوخدا داده اولور — سعد کوکشله بولنماز سله جمله زاده اولور
عشقه دوس سوی سوز ساقاده اولور — شوق هر دله بولنماز دل داناده اولور
شیخ اعی آرامه جوین دریاده اولور

قالمیه غل وغشك هر ائی کوکلك — قیلمه جمع صدره غونه اوله فرون کوکلك
نور اوله نار مجازی کیده رنگ کوکلك — عشق طور سوی قومجاز خاکی کوکلك
آی انلکدر هم ایچن طور روه باده اولور

کیده ریغصه دهری وار ایچمه مکده به — قالمه ناز افظ رو وهو ایچن وار ایچمه میکده به
خوش آیا قلندره ساقی وار ایچمه میکده به — کرچه کم عقل کیدر ناوار ایچمه میکده به
هم بو یاره آشنا اولور

شیوه بر یاره جیقه صاغه دل ویرمه ایدم — آشنا ازلی کیمسه اودل ویرمه ایدم
آکه برهام پتر آه دل ویرمه ایدم — چوقمی ماندر حیله لی خاطر ویرمه ایدم
بو یاره باکیزه غزل آیه لوتن ساده اولور

تخمیس غزل وله علیه الرحمه

کورد کوکلی بنجه همانه اولمیم — پیچ زلفکه بنجه صونه اولمیم
ممکنمی آه هجرایله سوزانه اولمیم — ممکنمی جام عشقله متانه اولمیم
قالمیدر کودم سنی جوانه اولمیم

تاصبح اولنجه جسمجه خوابه اولمز صرام — نالهٔ قهری اخر عشقه کجری صبح وشام
هرناسزایی هر فلك ایله بکام — لاتحمدوا وکل اوله جم ایچمیم میکده
عاشق اوله من ساکن میخانه اولمیم

روسنبل ایلو آه محالی یار خوجاشن — کلو سنی عذار وخط تازه نوجمن
آه صرمز آتش کوکیمه کتله ذن — برسمع دلفروز ملامتی وادکه بن
یانمز یاقلیمیم آه پروانه اولمیم

نه امتیاز رقعت ونه دولت سپهرین — نه التفات عالمی نه الفت استرین
نه ثروتیله فاخرس وحشمت استرین — عقل اوله آشنا لغی ترك ایتمان سترین
قصد صبود رلکه عشقله بکانه اولمیم

جیمجه نه هرندی سل سرکم دوده دیه — مستی حال دلشده بیرونم افاده دیه
صاغه رضا اولنوره جام فسیده دیه — صبری کبی رولمی کم نوش باده دیه
شاعر اوله من ناز کن رندانه اولمیم

شن ناز وکرشمه

تخمیس غزل صبری علیه رحمت الباری

بخت هر کسده بولنماز اوخدا داده اولور — سعد کوکشله بولنماز سله جمله زاده اولور
عشقه دوس سوی سوز ساقاده اولور — شوق هر دله بولنماز دل داناده اولور
شیخ اعی آرامه جوین دریاده اولور

قالمیه غل وغشك هر ائی کوکلك — قیلمه جمع صدره غونه اوله فرون کوکلك
نور اوله نار مجازی کیده رنگ کوکلك — عشق طور سوی قومجاز خاکی کوکلك
آی انلکدر هم ایچن طور روه باده اولور

کیده ریغصه دهری وار ایچمه مکده به — قالمه ناز افظ رو وهو ایچن وار ایچمه میکده به
خوش آیا قلندره ساقی وار ایچمه میکده به — کرچه کم عقل کیدر ناوار ایچمه میکده به
هم بو یاره آشنا اولور

شیوه بر یاره جیقه صاغه دل ویرمه ایدم — آشنا ازلی کیمسه اودل ویرمه ایدم
آکه برهام پتر آه دل ویرمه ایدم — چوقمی ماندر حیله لی خاطر ویرمه ایدم
بو یاره باکیزه غزل آیه لوتن ساده اولور

تخمیس غزل وله علیه الرحمه

کورد کوکلی بنجه همانه اولمیم — پیچ زلفکه بنجه صونه اولمیم
ممکنمی آه هجرایله سوزانه اولمیم — ممکنمی جام عشقله متانه اولمیم
قالمیدر کودم سنی جوانه اولمیم

تاصبح اولنجه جسمجه خوابه اولمز صرام — نالهٔ قهری اخر عشقه کجری صبح وشام
هرناسزایی هر فلك ایله بکام — لاتحمدوا وکل اوله جم ایچمیم میکده
عاشق اوله من ساکن میخانه اولمیم

روسنبل ایلو آه محالی یار خوجاشن — کلو سنی عذار وخط تازه نوجمن
آه صرمز آتش کوکیمه کتله ذن — برسمع دلفروز ملامتی وادکه بن
یانمز یاقلیمیم آه پروانه اولمیم

نه امتیاز رقعت ونه دولت سپهرین — نه التفات عالمی نه الفت استرین
نه ثروتیله فاخرس وحشمت استرین — عقل اوله آشنا لغی ترك ایتمان سترین
قصد صبود رلکه عشقله بکانه اولمیم

جیمجه نه هرندی سل سرکم دوده دیه — مستی حال دلشده بیرونم افاده دیه
صاغه رضا اولنوره جام فسیده دیه — صبری کبی رولمی کم نوش باده دیه
شاعر اوله من ناز کن رندانه اولمیم

شن ناز وکرشمه

غش خیانة وبراز وکیه
غل حسد وحقد که کبی طوتمقدر

148b

تخمیس غزل ناکی رحمه الله الغنی

وکشان یار اولور عشاق هوکر کبه — مکنه ساز سوز وقدح دلدن آزو کرکبه
چشم حسرت اشکریز والمقدن اینجو کبه — اکر اسکم کلسن آی هوس جو کبه
اقدی کوکلم برفعال تازه یه سوکر کبه

کوسنه فرقت تنها یلم اغلم اوزار — درد هجرانی جنتی ایلیه زندان آزار
غمن خوکرد اغوشی اولمه خاطر کندیه — طرفه محبوبکه بیدرد خیالا نشم یار
طولنیر اطرافمی سرسنه هوکر کبه

تیرمژکانه قوسن ابروسنه قصد اوردیله — جشمی خونی غمن خونریز قوزلیلر اوردیله
هپسیسوی اوکلر اوردیله قصد ینجه دلکه — کیمه یار مژکانه باقمق بردنلکه حاد ولکه
هنر یای عشقدن آکلمه آغلر کول — خوف کورمز دیده هجرانمه آیلر کول
قامت نازك تصور ایلیه سندکول — بر خیال آهدیاد خرامنه کول
صحن کل سنده خرامان سرو دیکر کبه

سعد نکین مضامینك رضا فالی — اوله تحسینله هر کلمه سه الیت مالی
الله کتلوا ماله اودر روحه کوزسه — آفتاب طالعت ابطار تظم نالی
طعن ایدر آیینه خورشید اوکر کبه

تخمیس غزل وله علیه الرحمه

شکست خاطری جیب خطوری بنیله لم — هنر پروری نمایان فخوری بنیله لم
ذوالی درلی فرحت قهوری بنیله لم — غمله الفتمز وارسروری بنیله لم
صفای خاطرکز بوق حضوری بنیله لم

بوحرص طبعده بز ناصبوری بتمز مجو — فزون یاریله حرص بیحضوری بتمز مجو
دیار هجره شوق دوردوری بتمز مجو — بزه نجالت عقبی قصوری بتمز مجو
بوخاکدان فنا قصوری بنیله لم

قضی بلام مرا صحبه کم بو عالمده — نه اولدی حولت دارآ ولا بو عالمده
دمینی نمرسی بنیله اکرین بو عالمده — نشاط ایکده درعقبا بو عالمده
ملال خاطرده بادی اموری بنیله لم

ایچنده دردی اولدیلر بدرمی هم الاف — هزار دردی درکوکس اسدمحو کزاف
بواه وشکله آینه دل اولدیمه صاف — نقود عمرمی اتمز کزافله اسراف
غبار خاطر و زنکی فوری بنیله لم

رضا بوطول املده بزی ایدر دستك — که رنکی نفسی هزار اولور هزار اولور زنان
بوهر رجرخ اولورمی بوقودل هرزمان — وفیقش بوته نائلی بوهفت اوزنکان
زوال حولت دارم اکوری بنیله لم

هفت اوزنکان بیدی کوک
وبیدکوکه بنات النعش دار
رنکی حیله وخدعه
بیرنکی مکر وحیله
هم رنکی بر روحلی
بر اصلو بلی برحالی

149b

تخمیس غزل صبری علیه الرحمه

آهکه غونه خود لحه هجرایله اولدم — نه در مطلعه وصل ایله شادان اولدم
کشتهٔ دل کوره فرساغله کریاد اولدم — تاکید غوا اصی یم غصه جانان اولدم
یخه کردان ایله پرتر وکریبان اولدم — جانفزا بزمنی جویا اوله دوخود ایدین
شمع سوزان کوکل کونوله ایدن خود ایزه — شب محنت دل پرغصه ایله خود ایده دین
لشکر جوره پهلوانی ایله خود ایده رین — اردوی شاه غمه منصله کردان اولدم
اولسه حیران نه عجب سنه ایدجبریل — پرکشا بزم وصالنه اولور دی جبریل
عشقنه روح فدا ایلسه احرم جبریل — خنجر برقی اولور بال شکافخنجر یل
شویله پرباد ایله شد غزل شاه اولدم — سوزیمه حورین الله جانی جانیم السندردم
قویمزم دامنی الدن کوکل آیلسندردم — کونیمه حورین الله جانی جانیم السندردم
شب هجرانده یکجه دردلری دیسندردم — ذلف دلداری آکوفه دردنه دوشندردم
کلشن رازی وضنا خوجه عشقی اوقدوب — بنه بوبایه دله سلسله جنبانه اولدم
هپ اصولیله نواهای قرادین اوقدوب — فقرا ایله دل زاره برخوبی اوقدوب
نغمه آموز دل بلبل الان اولدم — نقش نظم له آنی باغ صبری اوقدوب

تخمیس غزل وله رحمت الله علیه

عقیله یارایم اکر وصلت استسم — دردیله طولایکوکل سلطه استسم
ایلی قرین کربت اکر قربت استسم — خون بلودیلودم اکر لعنت استسم
جاه محبت استرایم وفا استسم — بالامتحن بنجه سنی کسب اغ ایدر
تیغ جفاسی سینه ریحی داغدار ایدر — خورانه زکام غمه بنی بیدماغ ایدر
دیلدیکنه شوه ریحی باغ ورباغ ایدر — باغ جهانده بوی کل عشرت استسم
سهم قضایه الولدی مماثل اوبیکمانه — ویرلز حوالهٔ تکریحی هیچ امانه نه فانه
محجوع بزغم کوکل الامان بمانه — اما جهنم ساحریده فتنه زمانه
جانه لقدر ذایه اکر مهلت استسم — اولمقدن نزم وصلنه شوقیله چارچو
بلبل کرم آب ریحی ایله ایتدیرر وضو — اول یاریغملساری دلذارسوسیو
کمکس ایلن نیازمی دیسمه روبلو — برسجده نیازه اکر رخصت استسم
ساقی رجوع طولی صوکز ناصه کاسس — فلک رحایه فلک اولور کوه کوه یاس
اغیار اولورسه ملتفت یارینه یاس — بحر محنه عاشقه نه غوته یاس
یادکرم مخالف اسی فرصت استسم — سوزسوزدی دهرهه شوقیله ایدر
ابریز خالص اولسه بتر ازیز ایدر — صبری زمانه چشمی الماس دیز ایدر
کوزغم سینه مه نمکدان حسرت استسم

149a

تخمیس غزل وله رحمت الله علیه

آکیرمه سنی دیده مجی کریان ایده رم بن — شام وسحری کوکلمی نالان ایده رم بن
هرشعله آهم کیجه رخشان ایده رم بن — سنسیز بجه دفع غم هجران ایده رم بن
هرشکه کلوب چشمیمه ریزان ایده رم بن — آسانمی جانا کچمک عشقک ایله جانا
هرعشوه کی یاد ایلیم بو دل شیدا — کورمدیکمه سنی جمع ایده رم کندیمی اصلا
آه اورسی جذبه قرآ اولدی دل آرا — زلفک کبی اوضاع پریشان ایده رم بن
اولدم اوزاه راهروسلک عشقک — هرآه وفوزمشعله کردان اولدم
مهتاجایدیتره دلی وجهه عشقک — پرتاج غم آهه حاجت رخ عشقک
خاشاکنی سایه ده کوزلک ایده رم بن — کورمزکی دودوم آهله کرجه
کم نادخوفه یاقمیه للنک کبی کرجه — ذهاد حسدیشه درافتاده کرجه
بوکه دلرمی شمع فروزان ایده رم بن — نم ایتمه آهمله دل سختنی کرجه

تخمیس غزل وله رحمت الله علیه

رندان خرابات شاهانه نه دربلمز — عشق آتشیدر یاقمیه هپ صبروقرارم
عاقلمیدر اول کسسه جانانه نه دربلمز — بولسن بنی کویندن کلمه صبروقرارم
مدهوشی محبتی عشقک بمانه نه دربلمز — جویای وصال اولمه بیصبروقرارم
برجذبه محبت اما نجانه نه دربلمز — صبری بنه کوزم درجانان ایده رم بن

اعیاد بدآهوشی هیچ عسسه اوغراتماز — بخصه دیکل بلکه کوینه اوغراتماز
اولماه جبی طلعت دلدار سی اوغراتماز — شکارغ عشقی هیچ یانه اوغراتماز
اوزلمه کوزی کردکلری سنی واعظ — اوکشمیو بطانازیدانه نه دربلمز
مردان میاسامه طعن ایله ای واعظ — بیلدک نه یه جرایدیو طول بحث وواعظ
هرکل وساغردرخوش کویله ای واعظ — منشای عشقک فانه نم دربلمز

هرمه کی صفادر آیینه صفت کوکلم — زلفه دیدیر اولمازمرآت خدا کوکلم
هرسودوزیانکم وارکندنه بلور کوکلم — کیچ کهر فیضی کندنه بلور کوکلم
چوانه ده اول کرچه وفا نه دربلمز — کم بولدی فنا خوفی عالمده بکل آرامه
روستم اولان ناظر کاه وزده کاه انجامه — طوشمز کوکل ای صبری دام هوس کامه
هرمرغ یاس آخر جوشمی رضا دامه — بربلبل قدسیدر اول دانه نه دربلمز

151a

150b

152a

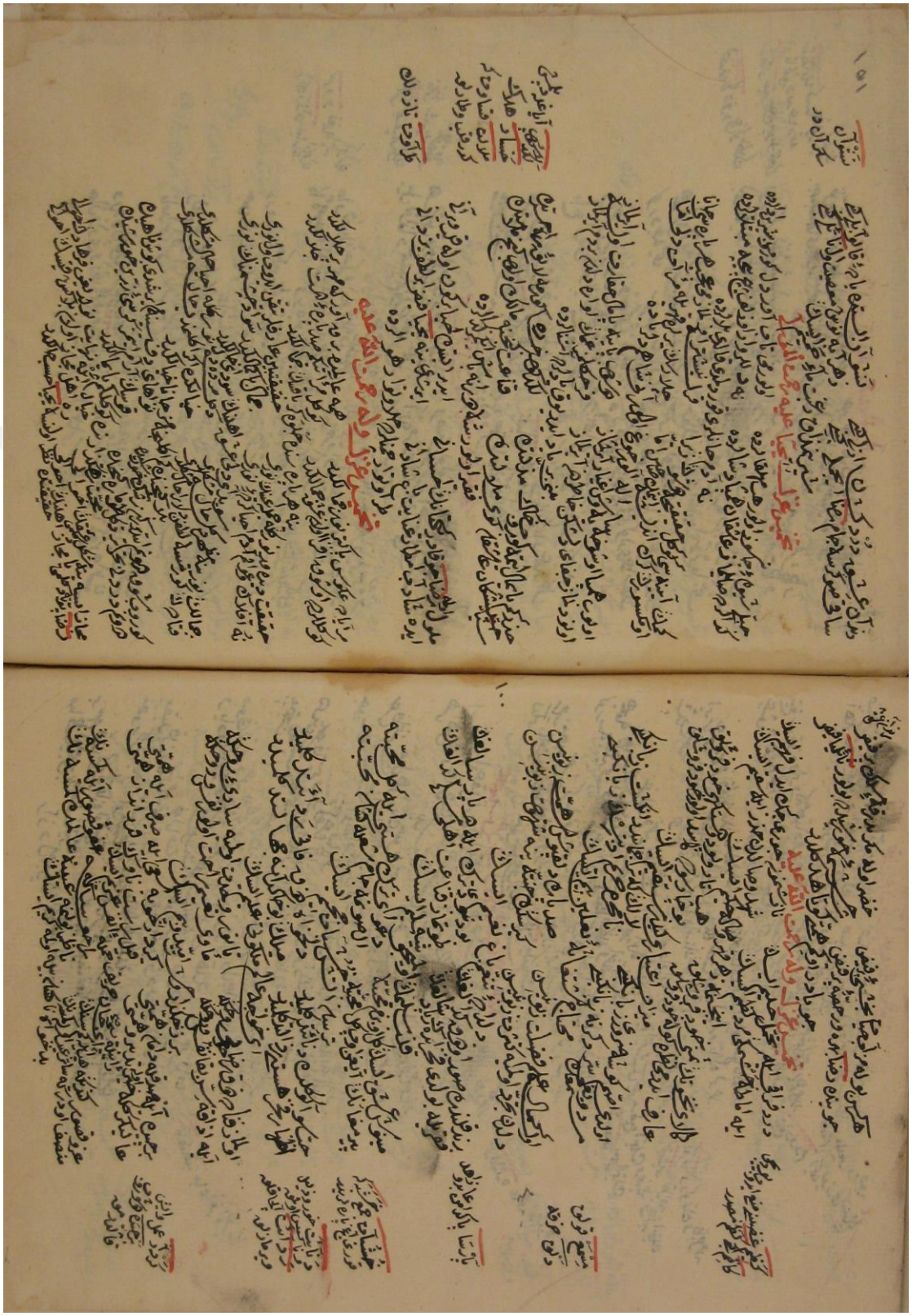

151b

153a

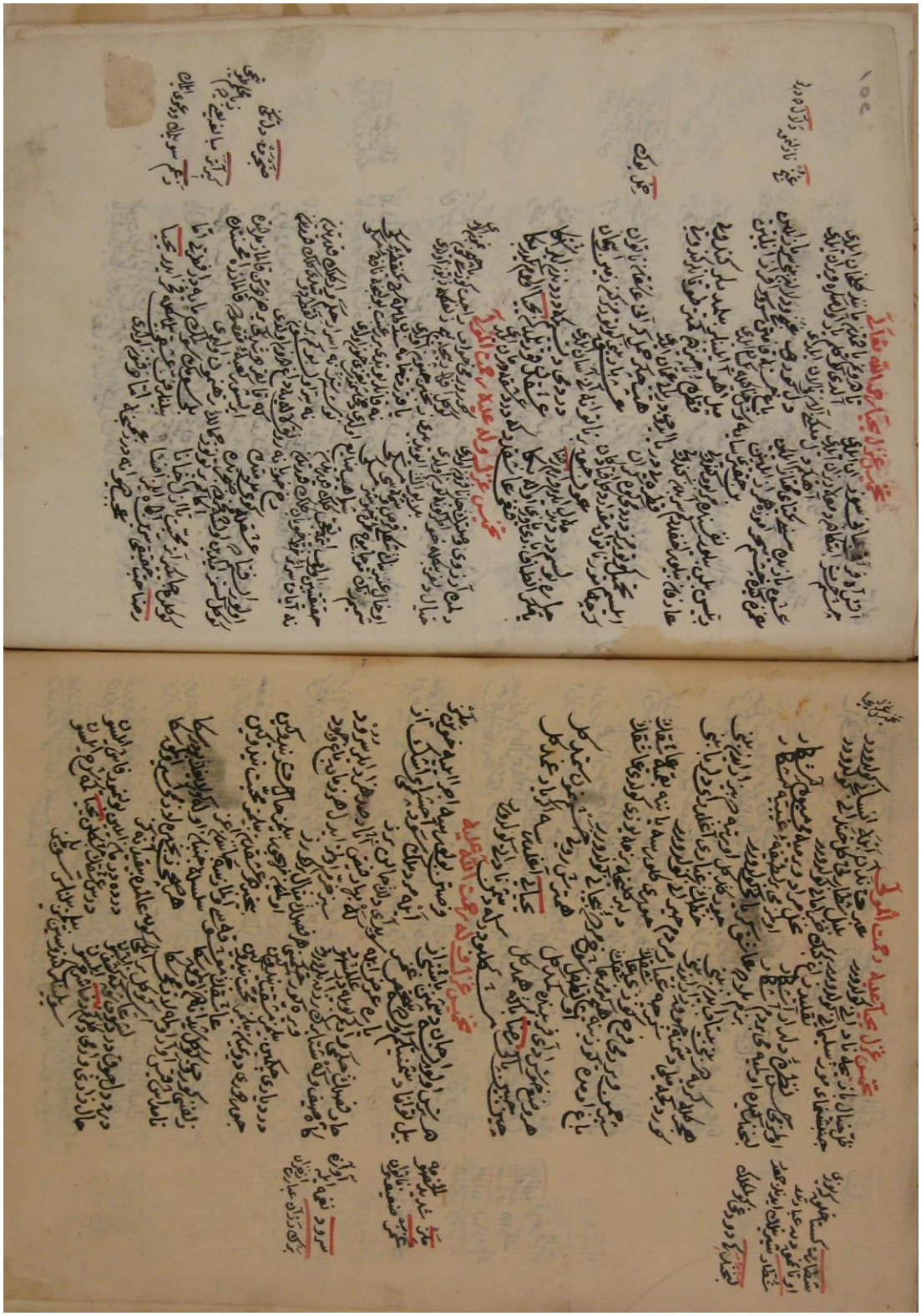

152b

154a

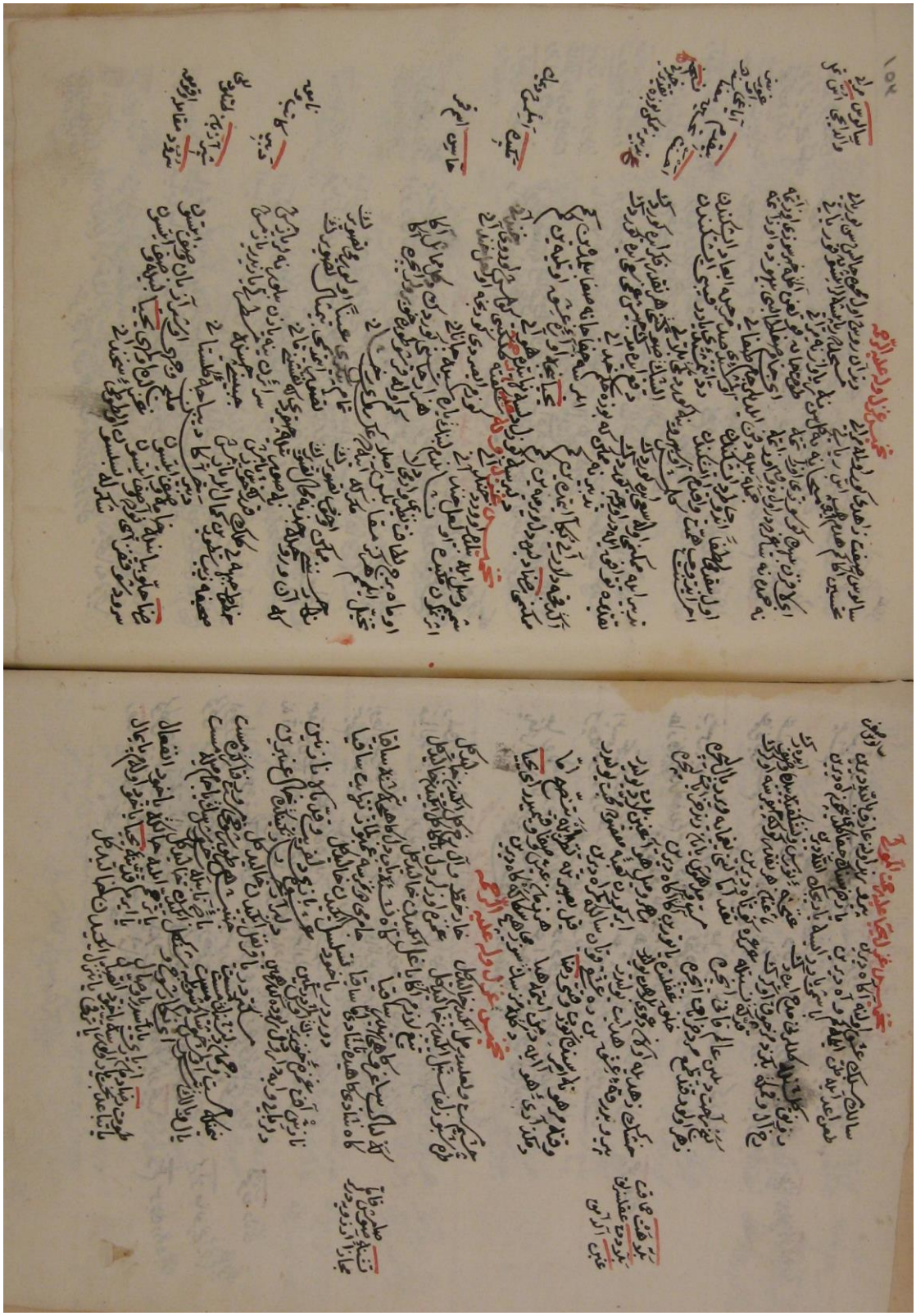

153b

154b

تخمیس غزل له علیه الرحمه

تخمیس غزل له علیه الرحمه

155a

156a

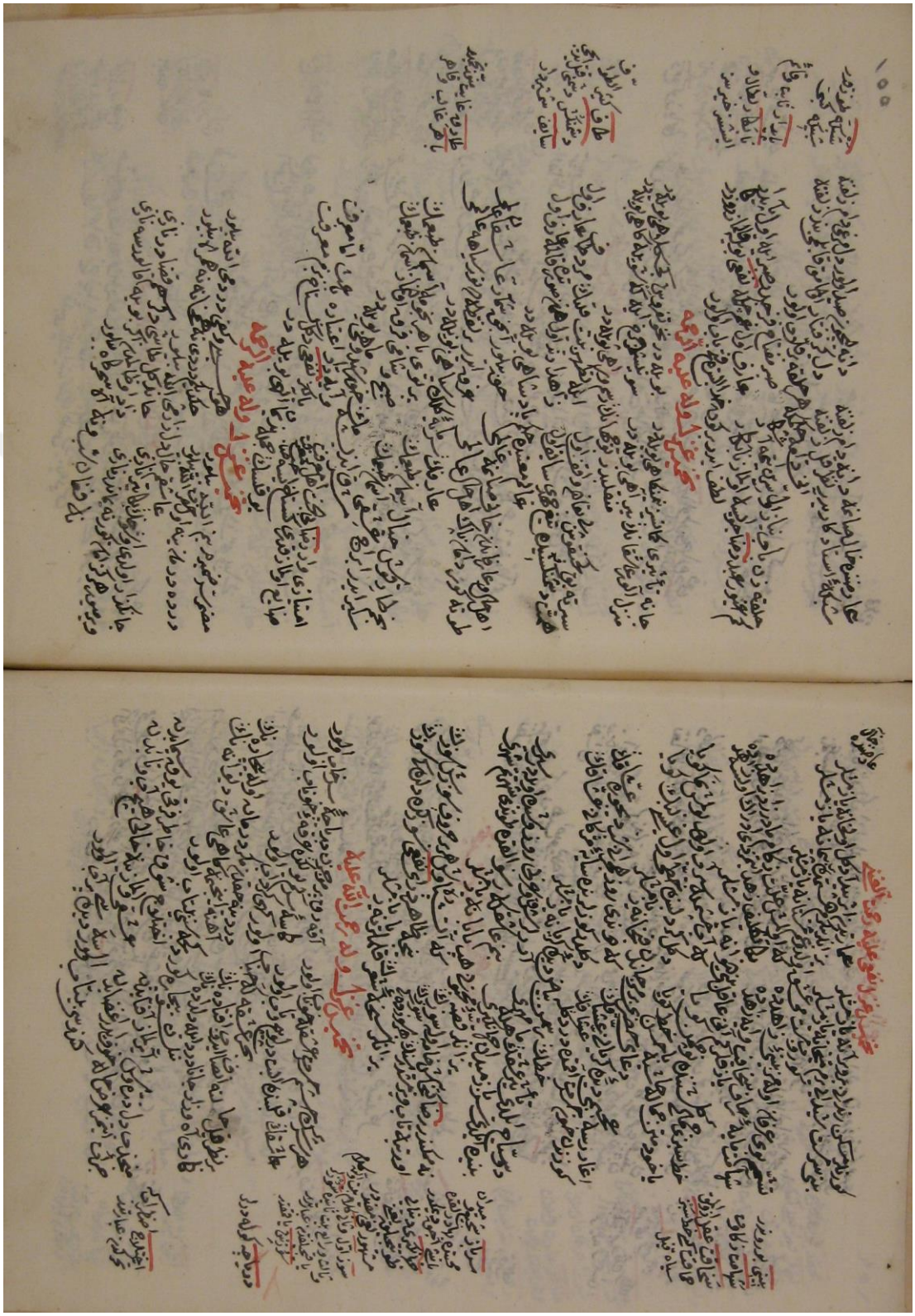

155b

157a

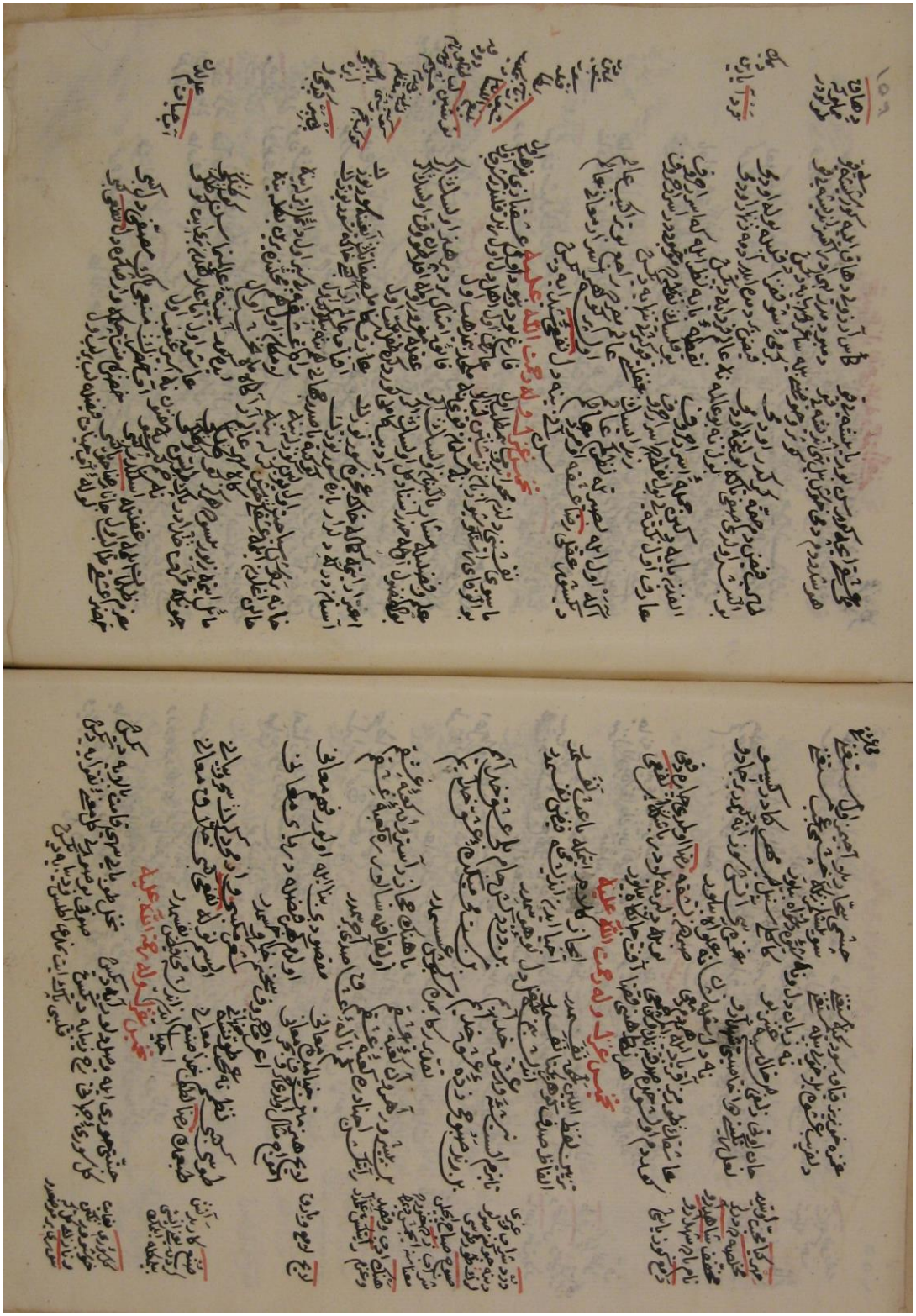

156b

158a

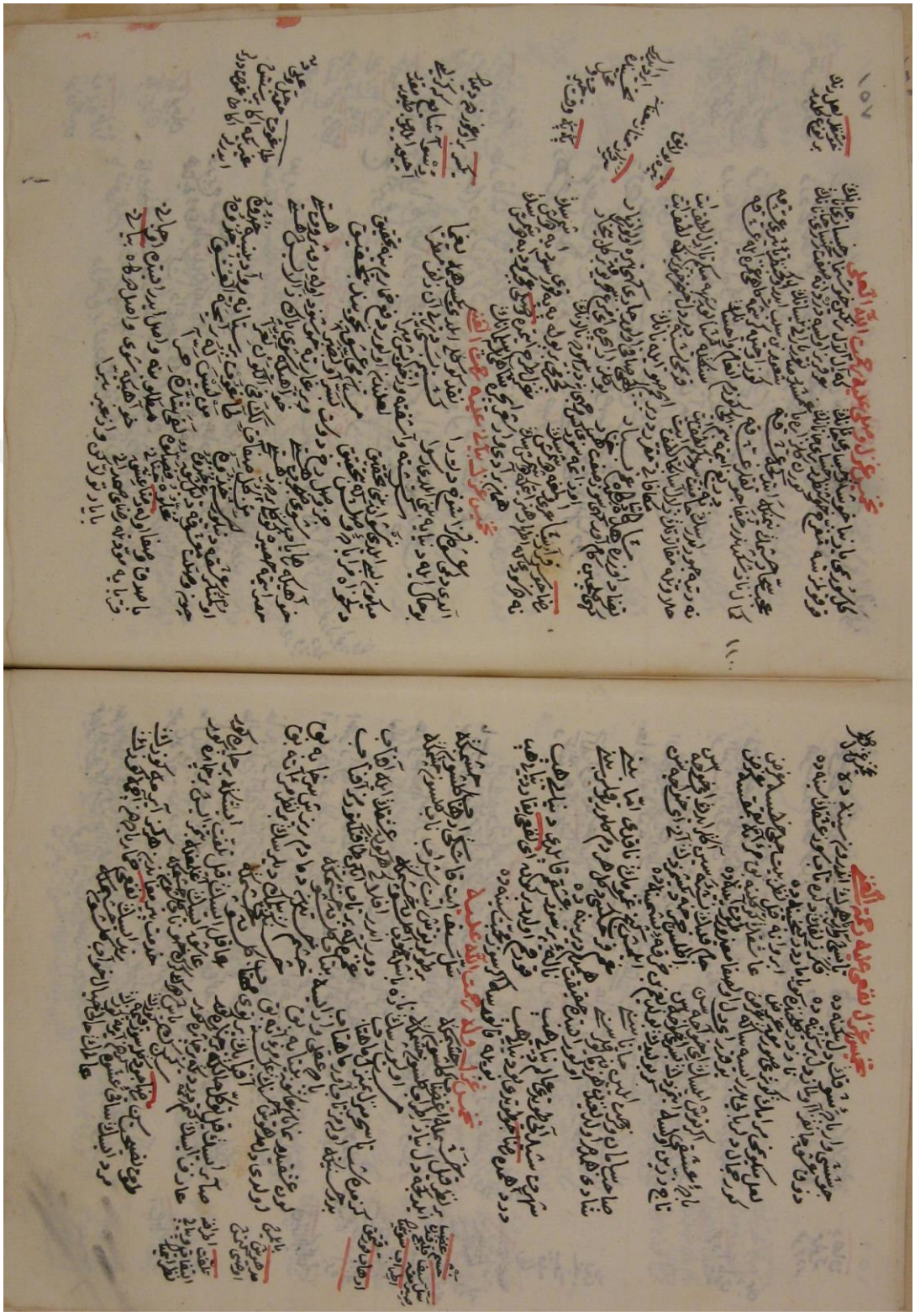

157b

159a

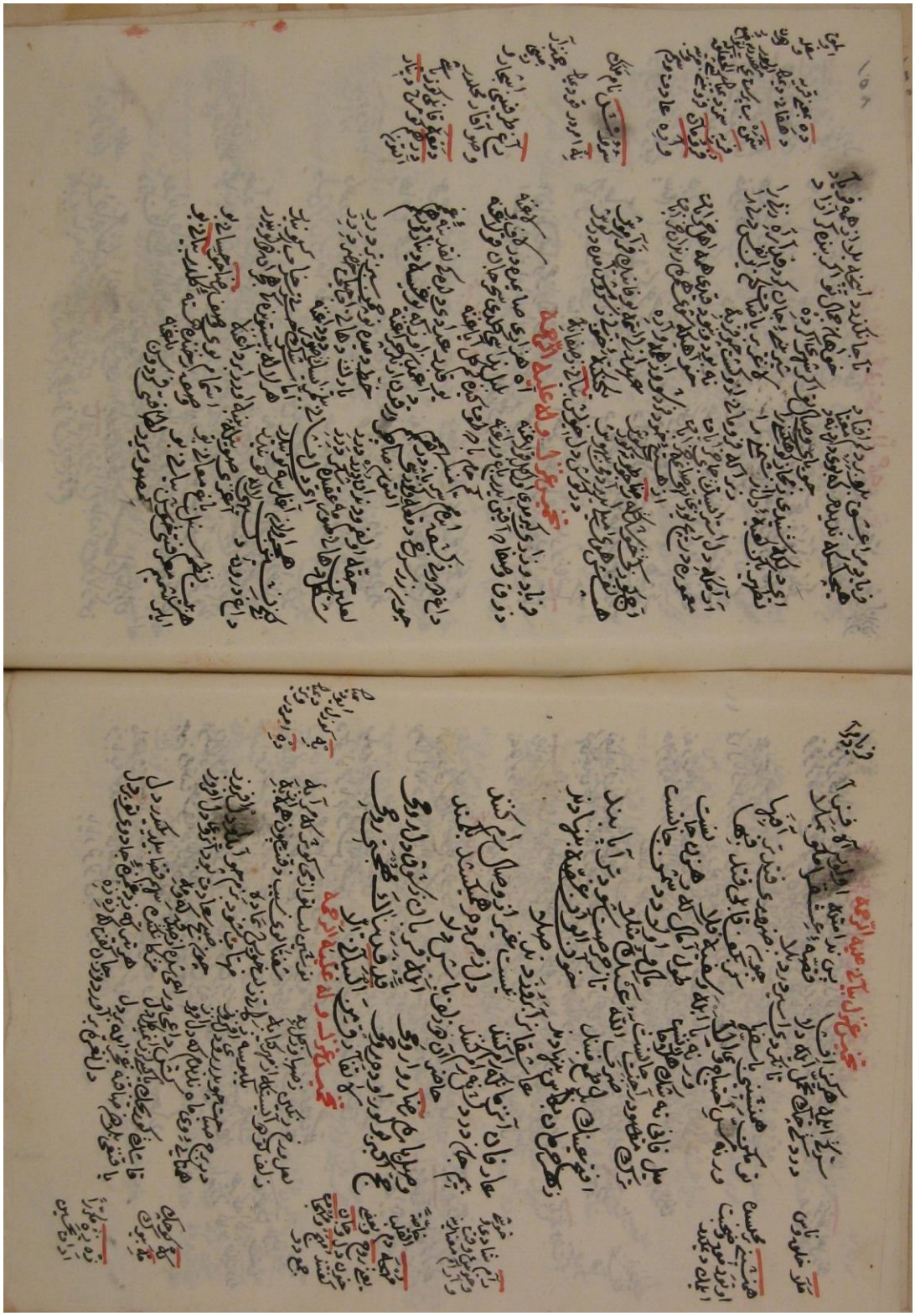

158b

160a

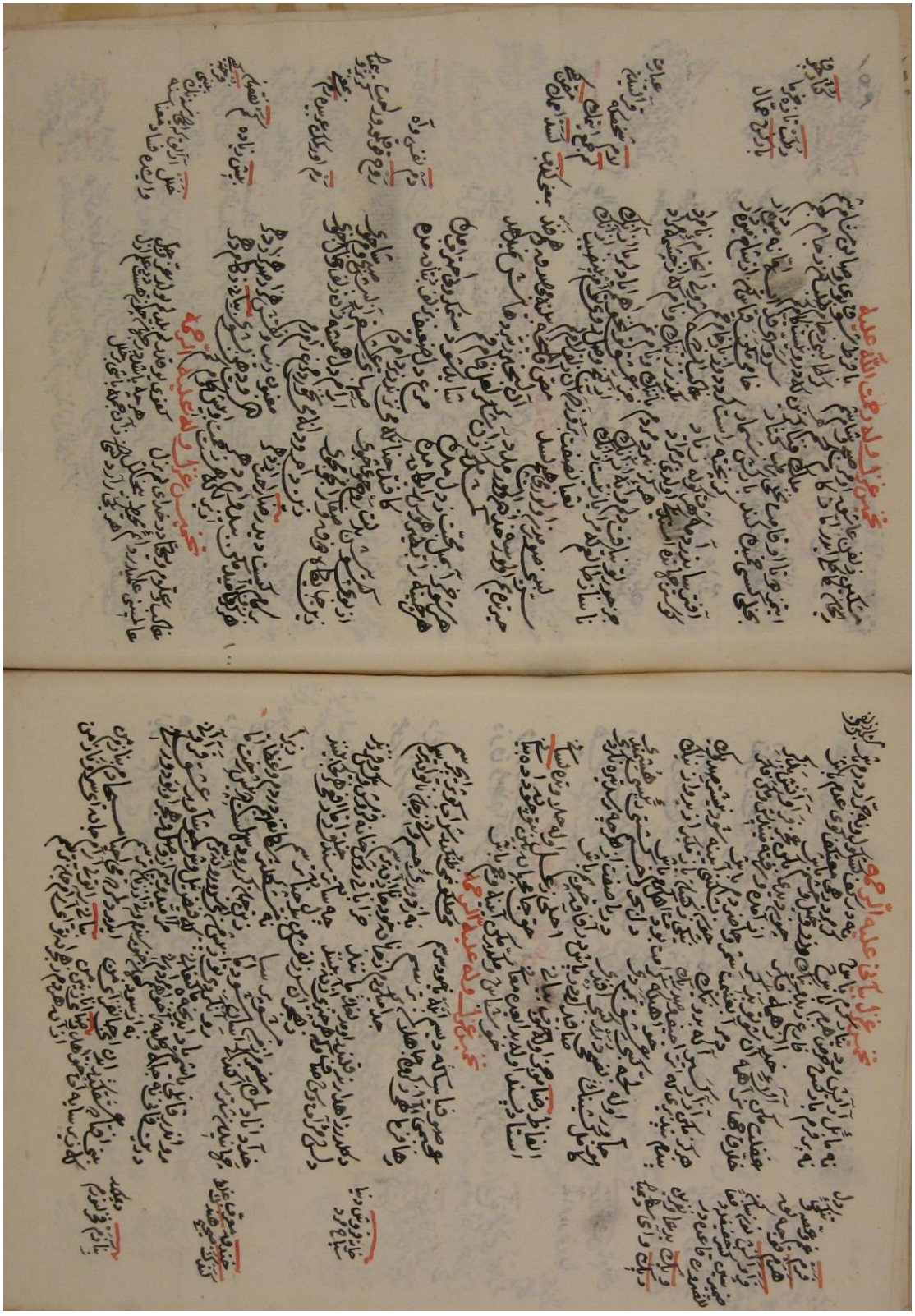

159b

161a

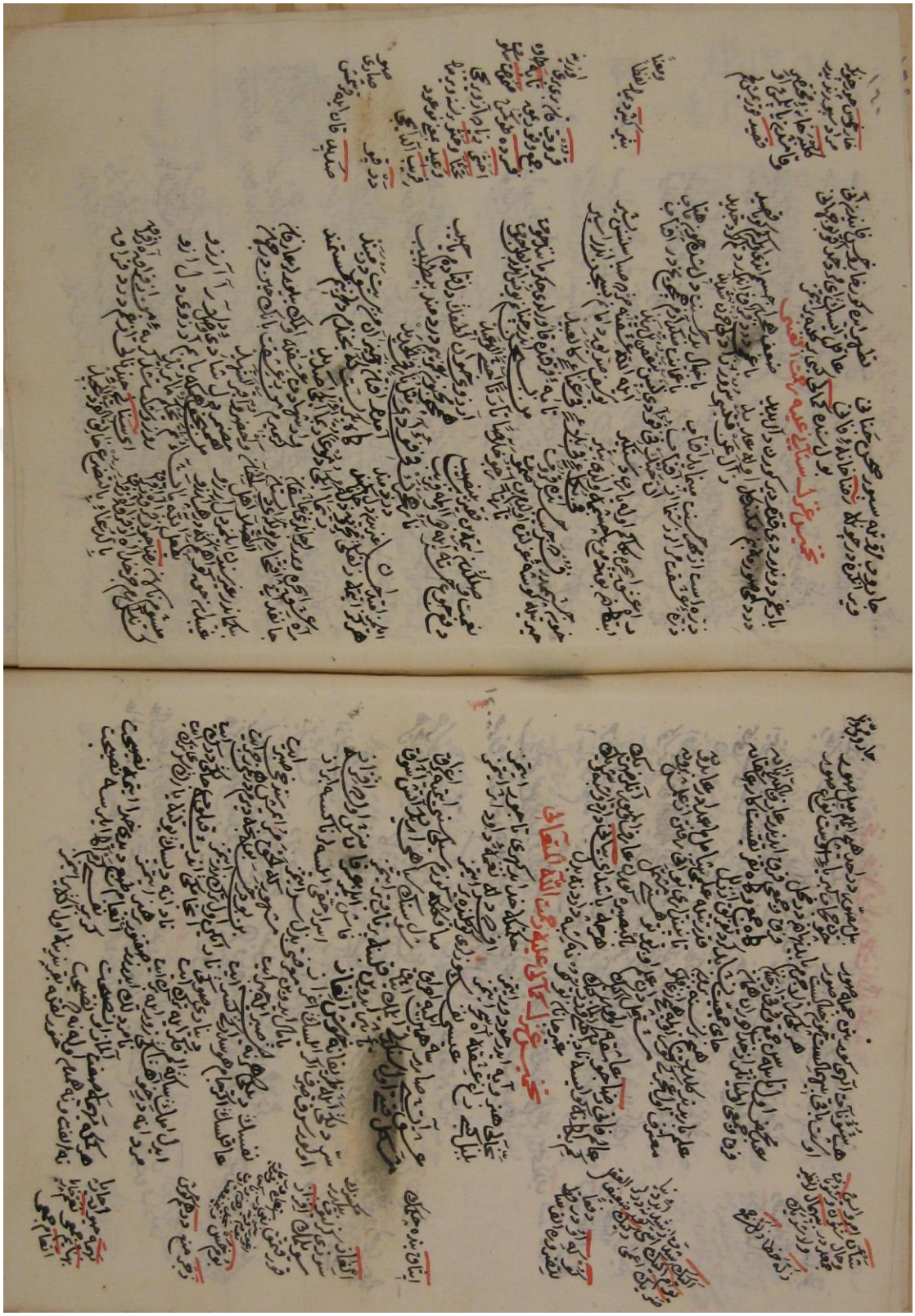

160b

تخمیس غزل بیآغ علیه الرحمه

صورتا اولیار رطنتك کورمین کم دوردن — باتصیره مقتبس بیلدیکله کل نصیب دن
جذبه نور تجلی ظاهر اولدی طوردن — بیخود اولدی موسی عمرن نه کوردی طوردن
کل بوسوری صوریم زنهار می آتکوردن
مجلس عشقدن بر یآسمعد آتوش قاچمیم — دردیچره ده صوردی نآیه وبندی قاچمیم
شعله پاکی مومه بکزر شوقك ایله ظالم — نارعشقدن قیل شمع اولدن قاچمیم
تاجم اطلسدن اولدی هجرلعتمد روردن
یادایدیکه عشوه کی طورمازدی اندرکوزیاشی — سیله بکزر اولدی حوشاب طوردی درکوزیاشی
اولدی طوفان بلاضرعینه کوزیاشی — بوتوزحسیم کرم اولدیجه آرتر کوزیاشی
اوغره دم طوفانه صبرایدوحوش ایتدی کاردان
صبرایلورفی الجمله رجعت رجوع نه — راحتنه اندکن ولیکن یوق عبدی آجورنه
دیلمین اقبال ایدر فکر تحمل جورنه — ای دهان استین صبرایت رفیك جورنه
شهد بال اغم یاتحکم
واردرعضا ریاضت قلبه لحظ آکلمز — بیلمین تاثیر کوین سر قلبی آکلمز
طوعیمان لذات روحانی رضاجو آکلمز — بیلمین قانون عشقی ای بیتاب آکلمز
برعشق اوحینك فی اوطوردن

تخمیس غزل مؤید زاده اسعد پاشا علیه رحمت المولی

یوبله ساچوکورمدم نوبیسم سحر افراکبی — فتنه انکیزیده ماهم اوبله سرشتاکبی
کورمدم عشوه باز دلخوش بیله وارکبی — بمدی کل شنده برکل بورخ زیبا کبی
ایرمدی یستانده برسروالقد بالو نبی
نازکن اندام کورمدم بردیارایخوبدن — نازبرورهانکدراز وهم یاریخوبدن
کورمدم برکیمك رضادلبودیخوبدن — نازایله سنار حمن سروی کلزارخوبدن
قدّدلجوکه سنك اولدیغجون همتاکبی
سیرایدرکن ودیری رندان یادکلدکل — دیروطن ایلی سفرعشقیله هیچ غافل دکل
دین ورهر دل کونزیلکورورالجاهلك — جوی خون اولدی حمن ملکتن نرکس محمد کل
اولیکنوسه حشمکه کولورغیب اعجاکبی
نیلن بخت سیاهدر الوجه شقه جبهه — ای عقل ابلدی بکخارنی تحفه عقل
یای عقله عارضون زلفك هواسنده یوقدر بال
صوکه کلمحراه بورزنجیر ایله شیدا کبی
وادکمال متناوبوسه یاوکفین — سرورنا منتظر بسینه قومیدکفین
عارضکله رمز ایدرسن اجمدرکفین — آکتوا سترسوسن آزاد حسنك یوکفین
تم جمن مبدانذم آجشدر دلین عیسا کبی

تخمیس غزل والده رحمت الله علیه

دُرکبی عرق روی کل لبده دوشدی — ماننده شبنم کل رنکینده دوشدی
کلشنده نوآعشقله لیلاره دوشدی — ناکاه غم زلفك دل غمپروره دوشدی
خوشبعود ایمن والعوده کله بوجمره دوشدی
رندان نظر ایتمز نوجهان سوی لکینه — نه بود ونبود وله آلوم لکینه
نوش ایت محی عشقی بلاسن شربه کی نلکینه — می ویردی صفا عشمك نلکینه
ساقی لبسك ساغره دوشدی
کیمعارضکی قوقسه بوبندسن دیر — خال لبکی کلشن جدکده کورکن دیر
کیفیجه خوشا لعل لبك کوزه دوشدی
حسنده بلدل حبشی — کمنار فراخیله کتاب ابدی یعزین
کل بلبل ایچون خارم حون ایدر یعزین
ظاهر میدکل آه ایله رنك دوکمه دردیله فلکی یعزین
حیران کوکل حسنکه جانانه قیلدی — شیرینکبیلم لحون جمجمه دوشدی
چوقعاقلی کشت آه ایله رنك حسنك — نظندی همه عالمی آوازه حسنك
زلفك کبی پرچاك قلدیکجا نبه بنفشه — مورردی حشمدنکه تحیر له بنفشه
نه یوزقره صیدر بوکله یوزم یره دوشدی

163a

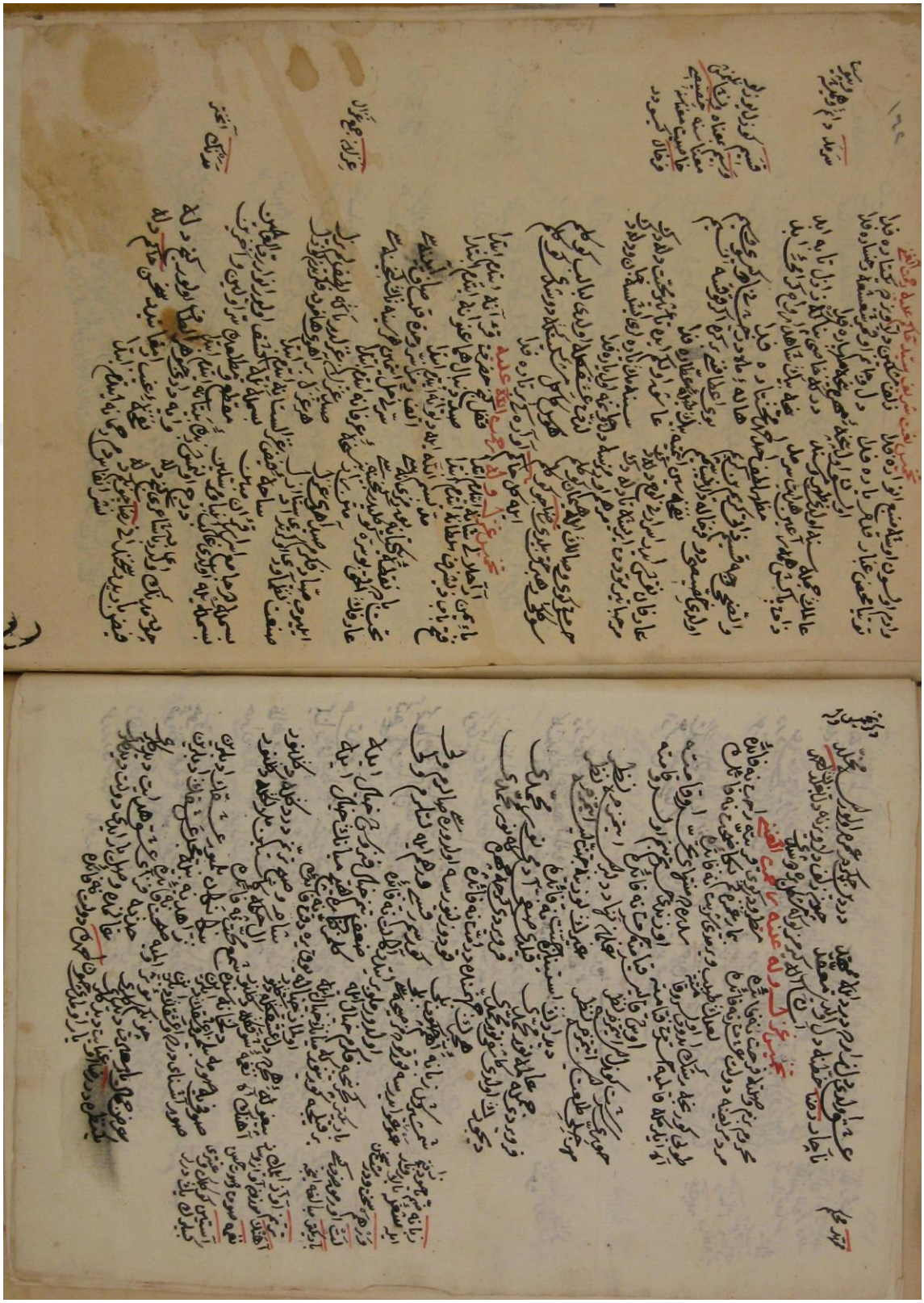

162b

163b

تخمیس غزل ـ تا آبت د رتحمید رحمت الله علیه

شکر هزار لبق اومتنا نه ابتدا — بحمد ثنا ومدحت اوسبحانه ابتدا
انحقکه تاب ویردی سخندانه ابتدا — حمد وسپاس ومنت اوعطانه ابتدا
توفیق ویردی منده یه جوانه ابتدا

بالای نظمه غایت احسندر الیسم — رنبود فزای شعر اولوز انسبدر الیسم
عنوانه نظم ظلوز نظم اولور اصوبدر الیسم — دیباجه سخنده مناسبدر الیسم
اسم جلوله ذاتی ایله عنوانه ابتدا

یکتای کردگار خدا لاشریك له — پروردگار عالم اوددر لاشریك له
الله در ربنا احد لاشریك له — هرنه دیلرسه فاعل اودر لاشریك له
عنوان بودر صحیفه عرفانه ابتدا

هرآن ودمن حمدهٔ عالم طانودر — بر لمحه یقدرت وشانه طاقیوبرد
اولیاد شهکه برقولنه استه ویرد — وارلغنه نقوش جهان طاقیوبرد
بوششجهاتی آتشی بردانه ابتدا

تخمیس بخ بیت اولدوز آدخوش — تخمیس امیدم اولدی رضا زاد آخوش
اولدی سقاط چیس بیدوزاد آخوش — ثابت بو بیخ بیتی قیلوب زاد آخوش
تخمیس مبارك ایله ایدخوانه ابتدا

تخمیس غزل نعت اثر وله رحمة الله علیه

عمم اولیاد شه کشور انوار وفدا — وادم اول سرور محبوب کردگار فدا
هستی عالم امکان اولدی کار وفدا — جانم اول نازبر افراشته دلدار فدا
یعنی محبوب خدا احمد مختار فدا

مشکسار لفنك عشاق بیلور قیمتی — نطق پاکی بنه جبریل بیلور قیمتی
مبتلای دوش زلفی بیلور قیمتی — نقطه غنچه دهنك عطار بیلور قیمتی
زلف پاکینه طوقونسه صبا بیلور قیمتی — شمه یسین الدی ایرور دیبازار فدا

طعن هوسناك وعادی بجا اولدی مرا — مشتری محسن شیوه حق اولمز ایدی
تا دی کیمسه سی منصوری صاندی مرا — سخنه غنچه صاندی دیاردی فدا
وایه دیازی درد لطفنه قول اولمز ایدی

لایقین بولسه کرکی کمال اولکی — جوهر نسیمی ادعا شرعه مخالف اولمز ایدی
امرنه تحفه طوتوب کسری کلامت بولکی — لاجرم بوسخنی آلردی اولیار فدا

ذرهٔ غنچی ضیا بخش جهان ثابت — جمعهٔ فیضی همه دیلدی محیی ثابت
دکیه بنت رضا باجی خاغتا — جام لعلکدن اومر فیض شفاعت ثابت
قویه برکاسهٔ کوثر اوکنهکار فدا

تخمیس نعت شریف بلیغ علیه رحمت الغنی

منکسین سیئات دوفرخال محمد — بوسای عشقه اولدم دوخاك محمد
تاعرشه آبرو بوی دوفرخال محمد — صوبلاز ایدی سنبل فرخاك محمد
جنت کلبیر تازه رخ آل محمد

حیران دلادیم جمله جهانك — چون مردملاح شمید کلمی نبیاتك
اوجبه یه آدم یاجوز ویردی جهانك — یکزیر محمد الاسود بنه نقبه جهانك
سرنوشته دوشنده کیه خاك محمد

توتیامیدکم علیدل وجهانك — خاك رهی بالکه وسحبوبه خدانك
معشوقی خدادیکیر یکتا سی جهانك — بوزسوزدر ایدی بنجه ایله خاکنه اتك
بویوزی زمین الهسه یامال محمد

محو ایتدی جلالت ایله ظلمتی کفرك — محو ایتدی عنود آیه کروه کفرك
محو ایتدی دغلزاد جلیلن شرك — ادبار ایدی عنود نه ملل ظلمت کفرك
پرتو ویردی جهان کونکبی اقبال محمد

صدشوقیله جبریل امین حمله ملکدن — ایندی دی حبایند هناج صوب فلکدن
ایلدی نظر دقیقه ضحی فیلکدن — بوس ایتمکه نومید کرانسه ملکدن
خاکه سودیوردمن آجلال محمد

هستکسنی کتوردی عالمه تقدیر — ویردکا هنیدم قیلدی مناصبی حمله یه تقدیر
خدآمنیه قیلدی برشهنشهی تقدیر — ویردی خلایقه پیشنه کتقدیر
اولباسه کرم مظهر تمثال محمد

چیوردشید جهانتاب نبی اوله مجی — قندیل ایله مرتبه دلایقه اتجی
تحقیقه چاشنی مهر ی همان ایله بقلمی — چیوردشید منور ضیا لودر نوری اتجی
حاکت ویردی باب دلایقال محمد

عشقیله جرتا ابد اولدی افلاك — مهر و مهی انجم ایله خمکه یه افلاك
هوحی ایله مخصوص اولدی خاك — کون حرفه کیوب تکیه عشقنه یه افلاك
اولدی زمی شوقیله ابدال محمد

بولودای کار کرمایه روایی — آثار مقاله حکمه آیه روایی
جون کاف هدایت همه تاجدار دنیی — بازارهده ایچون بوکله بولسه روایی
خاتم مذهب وقضیه نبی قال محمد

بن مریم پاکیزه نهاد روح الهی — اسرافیل اول اکرم مخلوقه الهی
پس زکه بنام احمد معشوقه الهی — عیسای نبی رتبه اولوی روح الهی
محبوب خدا ذات برافضال محمد

هرنه که مالدن صاده ویرمز — ایتمز می قدآسوده یکنه صدقه عاشقه
انحقکه دوآوازه بدل ایله عاشقه — محبوبنه ایتمز می قدا روحنی عاشقه
بوندن بیلیور رتبه اجلال محمد

آرآنه شاه الدن عنده من اعزدر — دسترس کیمسه اولمدن عنده من اعزدر
دولتنه بکام اولمدن عنده من اعزدر — قدر اشی ما تملکه آل محمد

از عرش برین تا کہ ظہورات عناصر — تزیین موالید ثلاثہ بہ ظواہر عناصر
ہب فیضر با اولدی مواد یلہ مظاہر — رمز آیلدی آدم ماتہ وحوّا رعناصر

خاک قدمی والدیغنہ دال محمد

اطیب الکی کیسوی مبارک الکی بردر — خبر یلہ کلمہ عنصلہ فرزاول الکی بردر
صدر سنو قلہ اوجماغہ معین اول الکی بردر — اوجماغہ سرّ الہاژ رو جہ الکی بردر

اسم صفی ایلہ نام براجلال محمد

اول کسہ رہ حقی اولہ صدق قلہ خویا — بلطف حق اولور کار ضا بدرجہ زرآ
عشقیلہ ابرو مطلبہ ہر دلشاد اما — سویمزلہ واصل اولور البتہ بلیغا

ہر کلکہ اولہ رہبر ودلیل محمد

نعت شریف بمزدیف عشقہ انگیز کیسوی مشکبو یای شوق افزای
حضرت سرور محابیب جناب خدای بیهمتا علیه وعلی آله
اطیب من التصلوٰة و اکمل من التحیات مشوی

بوی اخبار رو آت کرّام — مسک کبی جانلره ایتدی اشمام
زیب کیسوی دلدار آی بیمان — خوبلق وصف لطیفیده عیان
سنبلین شکل مبارک کیسو — شمه آرزو کشی جوی مینو
نافه آهوی جنت تاتار — مسک اذفر کا فلسنت تاجیز
شمه سی بوی هدایت بالکلّه — شمّ ایدن بولدی سعادت بالکلّه
جمله انس وملک هیمه آنی — جمله اهل جنان حیران آنی
کون نه وجود دو کیسوی نگار — ایدر عشاقی تشویق ایله زار
بینی جان حزین آرزوکش — جان ویرر قوقلمغه آرزوکش
اوج وجه خاملکذا اخیار — ایتدیلر اسم شریفین اشعار
عشقله ایله دلدار اشتشمام — ایدن طیبی کا خوشی اشمام

وقفه

نور سیمتاب رسول
مشکبز ایدی بنا کوشه وصول
کوش پرهوش بنا کوشی کجر
لله بوی دلاویز خاص
جمله یا کله شاق سروش
موج اورر نور ایله زیباو دلکش
کله در آز ایلر اوعشوق خدا — زیب قصر ایلر اوعشوق خدا

دلشده عاشقه اسطرلاب حجی
دخال یولله ایرزی مراد در

کرّام مبالغه کریم

مینو جنت
اذفر بوی شدید آور

هیمنج عشقله حیران
نگار محبوب

عطر شا هکبی بوکیسو در — بینی عاشقه بو یا بو در
جان اوقی دیدی اکا عاشقلر — مسک اوقی کبی فوقنه عاشقلر
مرده دل ایسه بولور تازه حیات — فوقیه بولدی مرعاشقه نجات
خط مشکینه جانم قربان — زندگی جانه قبول السلطان
کیسوی یا کنه جبریل امین — نظی اندز ایدی عشقیله همین
ایشه تحریک صبا کیسولی — طیب عشق طوتر ایدی هر سوزی
عاشقی حضرت حق جل جلاله — بیهمتا آل اولیه کما ینبغی آله

بیهمتا بیمثل

ای کریم بن کریم بن کریم
سزدن اوزکبکا کم اوله رحیم

عالمینه سنی رحمت قیلدی — منبع عین هدایت قیلدی
دعا ایچون کریم واشفق — الکی عالمده درسنین انجق
منك ای شاه شفاعتخانه — جمله خلق بولور شادخانه
یا حبیب الطائف الک عاجز قولیم — دوسیه بیسوسامان قولیم
الامان حال یمان حال یمان — مرحمتکدن مدد حال یمان
حاجه معترفم عبد فقیر — اومرم نفد شفاعت تنثیر
شمه لطف ایله آدم آیخش — دنی صفی ایله آدم آیخش
دنی وش اولدی حسن عملم — مهر عشقك بحاکی املم
نقد آنم بسم جاکر شم — امتك ایچون فقیر جاکر شم
سائلم درکهکه دوسایم — عرض ایدر درکهنه اولدر سایم
حرمت آل کریم الشانه — دوشمیم لطف ایله حرمانه

ابدی بوعبد رضا چوبی شهنا
بوی کیسوی شفاعت احیا
محمد حق ابن بنجیر مدام — عنبر خاص درود یله سلام
دوح پاکله الی یوم قیام — همه اولاد کرامه بدوام

اوله اصحاب کرین زمره سنه
عترت پاك اصل جمله سنه

نعت شریف بمزدیف برآی وصف لطیف خصال هدایتمآب
محبوب قاضی خدای حق آل علیه من الصلوات اطیبها
وفی التحیات ازکیها باآز خیتصاص عشرة کاملة آ

صاحب خلق عظیم صوفی ایزد خالد آباد
دلله ای عاشقان آشفته حال دلدار
راویان اثر میمنت آثار سخن
صحبت بس خیر کثیر بشرف اختیار
منبع نور هدی سرور خیل نبیا
بعنیه محبوب خدا شاه محقق اخیار
دان کاساسه مختص خصال عشره
ویکو آنند دلل اما کلهم آلانوار
نور محض ایدی سراسر مبارک جسمی
صاحبه نژو یا کورد اسرار اخیار آبدار
اولدی بهیج تنازعی اولرمدی شعار
هرنه دم عزو معاونه ایله مدد یار
اکل کشرف متدل هله انوار نه تاب
کله مجلس قویدی وسیله ای عاشق بیمار
هم کمل اولرایدی مرکوز بجمیع الحق
طوغدی محبوب حق جنبش تمکن اوزره دی اغیار
دین نور اولرد ظاهر و باطن الحق
جنبش ترتندی کورینوردی اغیار
هم شهنشاه قدسی اطهر
هم وحیدن اوشهنشاه نور آگینه دایه حر
اولدی هوش نور ایدی دیده و جنتکار
اولیا مازجسم بصیرتله اوشاه عرفان
ظاهر آجشم حد آینه اولور بصیرت وار
عاشق جسمی ایدی حضرت ناموس امین
کور سرایه صاحب وحی اولور یار
اولیا مازجسم بصیرتله اوشاه عرفان
دین و قلب اولیوزدی و نظر گاه خدا
مسله اگرو مدی اوکا ابدی یار
سرو بالاوی هدی اولور دیلر لحی دلدار
آب افشان مبارک اثری ناپیدا
ایلدی کار شفاعت انی مرض عفار
انجمنساز عنایت ایلیحق اولسنه ناز
جمله یه رحمت اودردی همید حاصل
اومرد اوله دوعالمده جبار بخش همار
توتیا عین دله خاک درمرحمتی
نعم عالفتی جمله یه منزل گزار
آنچم کرچه نه غم اولدی ولی نعمت
باب احسانه جمله یه بیار بیشمار
جاکز مدر بور رضا دیه نگاه محشر کفار
اوله اولشاه عدنان خدیجه یار دی
تحفات صلوات الله نخایا بسیار
عنبطه انکیز جنه دونه پاک هر بار
لطفه خوی اولوله بعظیم تردار
آل ذی شانه دخی صحب کرین جمله سنه
عمرمز فولحسبه جمله سیه پاک بار

آمین

تنا جمع بنی دوآ دعا
خیل عسکر جمعیت

تناوب اسمك
نجیب صوی وجه مکی سنلك

محفوف ستلو

کهوارة بشك
آکین طولونغ ملو
دیده ود کوزدن کوزدیجی

آب افشان نوال عبارت
انجمنساز جمع الطالبین
وجمعیت دخولدن عبارت
بالا عالی ورفیع مراد
مناص صغینجی مکان

کثار کثرة مفید
تحفه ارمغان کهدیه هر تحفاتکم
لطفه هدیه

تخمیس نعت نیاز ما آل سرور آل ذی شان اهل بیت سلام الله علیه وآله اکرم اجمعین

فرمانروای ملک ولایت بدو سنی
مژگان نور اقدسه حق ایلدی سنی
کان سخا و منبع شفقت ایدوب سنی
شاها ذلطف اکر نظری سوی ما کنی
دردو دل گسسته مارا دوا کنی

سن مظهر العجایب اسرار یا علی
سن مقتدای امت مرحومه یا علی
محل عیوب خاکسارك اولای یا علی
چشمم امید ما بتو دارم یا علی
تا روز حشر گوشه چشمی بما کنی

دهسای یا مولی بلطف رضا جوی
چون ناصر اولیای الهی ولی قدیر مقتدر
بر لرکدای باب شفاعت نیاز فدا
پیریم و ناتوان و ضعیفیم و مستمند
بهر خدا که حاجت پیران روا کنی

تخمیس نعت شریف نیاز دیف اسعد عبد الرحمن الصمد

ای منبع همه کرمها کنت برترا
وی شاه دسل نشت با یسان امیرا
باخلق عظیم ختم رسل نشت منیرا
ای نعت تو هر رتبه را گشت پذیرا
ارسلت الی الکل بشیرا و نذیرا

نور کله برادلدی هم عالم و آدم
عشق کله دهمه عالم و آدم
محتاج شفاعتدر مه عالم و آدم
ذات سنه رحمت همه عالم و آدم
ابر کمال صحت سنی حق الجمل الخلق خصك بالفضل کثیرا

هم تاسکا محتاج قدر کله کن ملک
سن شمسا نیله اولیوب جمله فلک امیل
ازنوف صدیق تو یه اخر و اول امیل
تم تحاك لك الناس فیما و نظیرا

مخصوص سکا شاهم اقلیم شفاعت
درگاه هلکی جوز ایلدی حوض جای شفاعت
کافی امته ذی قدر اولسنه شفاعت
دوزهول قیامت ظلمیم ازتو شفاعت
لو خوف لمن کنت له ثم امیرا

اقتدی کسمز ایمك اولسه عاصی
هب حنطه زن باب کرم امت عاصی
محتاج رضا مرحمتی حق عاصی
بروای همیشم نکند اسعد عاصی
ان کنت له یا سند الخلق نظیرا

تم در آنجا یعنی انوار آله و بعدها قرا مفید
وجمع ایمك و ابوایمك

166b

تخمیس نعت شریف سید عبد الحمید عربی رحمت الله تعالی

هب بنده قدری ساکه خدا بورکه اولا احری ملکاری
غفلتده و نزرر بودیر کسنز قلکاری
عشقك اکبری برینه قائدی فنکاری
نور کزر اولدی مقتبس انفاس عیسوی
فیضنك عصایی الدکجه ثعبان موسوی
تشمیر ایلدکجه اوسمیی بیکاری
بولور خلاصکاه یغوی اعدای دینه کیم
بولماز خلاص سوکیکی هرکسکه قلب ایدر
طوتماز دامن عشقه مراد ینه مطرزاده کاری
ساکه خیانتیله بقان مرد مکاری
دورکاه عزتنده سزا اطلس فلك
اولدی دیمکله اطلس فلك
اولسه سمندی جل اطلس فلك
بکزی صرآدی ماه کورنجه جمالکی
خورشید تاب ویردی کورنجه فروغ جمالکی
مهرك طوتشدی ناحسید لئ انکاری
اولدر ضیاض جمله یه شاه رسالتك
کسسم رضا امیدی شاه رسالتك
خاشاکه امتك اولمه ضایع و بلکدر

تخمیس نعت شریف عمر و لیلی بسمله نامزد کانی علیه رحمت الله الغنی

نه هیبتدر نظر قیل کیم ذیشان بسم الله
ذهی زیبنده و تاج سر و ایوان بسم الله
اولور کم هوتیان آیسی دیوان بسم الله
هم اولدر اوج اولور کوه بیصدکی بال افشان
اوقوندقجه اولور کوه بیصدکی بال افشان
نه دم سندکی کس اولسه شفا بسم الله
اوقوندقجه دعا یتله ورد خوانده یه
اوجاعلر همه انوار فرقان کریم
مدینکه اولدی کلید فتح علیه آیه اطرآدی
کورر البته هرامرك قوی حصنا دی
بیلور ازسده سادر سایه سین اولدی آزادی
محتشمه و عنایت ایلیه و قوت و شان
قوی ضیاب الهی حفظ آدی اولدیه
بونس الذی کورنجه تخل طوبی وقت و شان
دیدی طوبی یه الهای شاه اخیار انکره ان بسم الله

تخمیس نعت شریف سید عبد الحمید عربی رحمت الله تعالی

کتبه خطی کویا رهنما آسمینما استدی مدعا هر دوانه کوتوردی هدایه استدی
او خطك طوغرو یولی سالك الدائم اوراستدی صراط مستقیمی اکله خطاستو استدی
وآورد الهه طوغرو منهج آسا دیسم الله
کله غالب فهم دائم بینا یه رحمت الله
کوز آینه کتبه کل لفظلر امین رحمت الله
امیدین کسمه ای عاجز خیال آیت رحمت الله
نجه نزد یکدر الله یا رحمان بسم الله
بولور رهبر ایله هدی افتاد کان آخر ایسه اهل درجه عروز یادکار آخر
طوتانلر دامن عشقه مراد ینه مطرزاده کان آخر حیمك لطفیله مظهر اولورز دائم کوکلوم آخر
وحیم ایله مطرزاده کان آخر یا رحیم بسم الله
بنفشه زار خط ایدر نا قیفیسه سودای ماه عالمتاب
ایدر خورشید تابان ذره یه خورشید عالمتاب
سر آبی بحر ایدر بحری لطافته دلال آب
نقاب انداز ناز اولدقجه حسن آرا تسم الله
اولور کر ایدر دل خیبر کشای نفسنه غالم
براق برق تاز عقلی یاری یولده فوز دائم
مثال سیف یا لمن دشمنانه اولور حاسم
ایدر ناعرشه عکس برقه تأیید الله الکم
عصا همتیه اژدها ایلیه کر ان بسم الله
ایدر کشف دجای قسوتی بدر سعای ندر
ضیای شمع وحدة مشعل که هدایتدر
شعاعی النفسیدر حاسن برج جلالتدر
سر آیا نور هر آینه نور خدا بسم الله
مکر متر یر اندای خلق ایجنده نوع انسانی
ایدوب ایجاد خلقی ویرمشه حمله الوانی
کلدر منقطع امیدم الله دن کاف
رضا و ود و توکل ارکم الهی انت سبحانی
اولدن کنت الفنای رحمت کاف بسم الله

تخمیس نعت شریف یا رسول الله علیه رحمت الله

ملائك روضه کله جاروکشاد یا رسول الله
بیلو رکم نظر طاه جنادر یا رسول الله
عبادی یه رضیه کلك لحم جلادر یا رسول الله
شرفده عرش اعلادن علادر یا رسول الله
کوزمده خاك کویکه تو تیادر یا رسول الله
شهنشاها بنی یه دیدکم سایه کده قیلمز حشر
جمالك یا دیدیکه آجیلمز بیر دم کوز
حقیقتجه انوار ذرع نورك دکلدر بیدر
جبینك کوکب و الشمس وسینه مطلع الفجر
صباحك والضحی و اللیل نورك والضحی یا رسول الله
دونر عشقك ایله نه فلك دائم اولدر رجوع
سنك نور کله هر مطلع فوز آفتاب رجوع
هر آیه منتفیض فیض نورك ماهتاب رجوع
سنه معجز لحدن غل شریعتك نفسیدن الکن رجوع
بری مه بیدر یسوی سما در یا رسول الله

168a

167b

169a

تخمیس نعت شریف بیائی علیه رحمت الغنی

ای منبع شفاعت وی غالب وفا — ای خاتم رسالت وسالار انبیا
ای دین کیر نبوت با صد طفا — ای در بحر وحدت وی معدن سخا

باشد طفیل مقدم تو ارض هم سما
ذات وجود تو ایه مرآت تجلی حق — نور کله بوالدی راه هدی رهنمون کله هو
قبلهٔ وسیلهٔ جمله ایجاد سنی حق — در دو بود وجود وجود کفاعت بنود کله هو

مارا همسنه حاجت کلست باشما
تو آفتاب برج رسالت الی الابد — تو کاشف دجای ضلولت الی الابد
هر فعل پاک وقوله دربار ستند — تو نور حقی ودکران بر تو تو آنند

تو آقای عالمی ودیکران سها
احری درود وضیه باکله تحفه — قیسم عباد باکلی خوبی سرمه تحفه
کو لدر عیونه کرمه مادع تحفه — لایق بدرکه تو ندارم تحفه

جو استان برج واکه دردود وفرمونا
فکر فراخ روز جزا اکله دلخوش — بر دلش کار ایندی بیم حالی پریشی
مسنه مدیح نذرله اوقوه هر دمی — قدرت سان بیق صف عتاده جویشی

در دو روز حشر جوز بود اریم التجا
درکاه عرش پایه کاه بلور قصر — حقدر کواه مرحمتك بلد بکظهور
ای هیکله قدت مرتبکیر — جز لطف بدریغ تو کس نیست ستکیر

عفیم دعنایت تو ندارم رهنما
کریم بعفو حلمه باد متای تو — دارم امید عفو قصوم ذرحم تو
باد اردود صبوه مسا ثما بتو — چون هیچم امید وار بیائی بلطف تو

حاجات او بر آیا شاه انبیا

تخمیس نعت شریف بیائی علیه رحمت الغنی

بر تاز عرش باد کاه ربیع — رتبه بنده اوج ذروه منیع
ذات احر صفات خاص شفیع — اجلال غریب وحمن بدیع

بنده ام ساخت چون عبید منیع
وصف شاکر عمه یو وقعایت — وصف ذاکرم وار هر آیت
شئ لله ای من وغایت — چه عجب کر فلك بود جایت

آفتابی وجای تست درفیع
آتیم من بخطای من کاتو — دامن عفو تست چون سایو
مرحمت کن که حال من ظاهر — که بود جز تو درد م آخر

امتیاز آز عین لطف شفیع
آمدم باحجاج درکه تو — نیست ملجا دکر درکه تو
نیست مارا مدد بر جز تو — تو شبانی وجمله کله آتو

بیشبه ای حبیب نیست قطیع
این رضا جو وبنده کاه شمار — لطف فرما قصور من بسیار
من کدا آرمیدیم مدار — نظری کن سوی تضاف زار

کرچه دارد بسی کناه شنیع

168b

اوراق کلکونه اوراب میکونه — مهر هما یونه حسن وداقر ونه
سبزی خوشکونه قامت موزونه — لیلی وخیفونه یونس وواکنونه

عاشق مفتونه صل وسلم علیه

ذیل عطر بونه لغل بونه — یای سمن بونه شانهٔ شهر بونه
باب جنان بونه کردو دکونه — خاك رخ کونه لمحهٔ خفاکونه

هر بن هر مونه صل وسلم علیه

ویر قولیق افضله قیله نظر شفقه — دهر اولدر هر دله بندی رضا طوته
قنده که کاکه ویرمه طفر انکحله — یاد ایه کهه هیلله نفسنی وفاکوکله

بر دم آن سر کله صل وسلم علیه

تخمیس غزل اخمید بیا فی رحمه الحنه الغنی

ای کردکار فادر وی بخشیدان جلیل — ای ذوالجلال غالب عالم وی خالق ورا
بر وردکار عالم وفعال مایشا — ای پادشاه عالم وی خالق ورا
انت الذی تفرد بالجود والسخا

یکمك خلقی احسن تقویم ودلفریب — قلدك صفی دیسترق خوب ودلفریب
قلدك جمال هوشربا بله ودلفریب — خندین هزار صورت زیبای دلفریب

آرزی برون زنظرش ماء من ما

رزاق بیمعاد دل وشاح وبیروبار — لطفکه همه عالمه هرنه وار
سنسن عمومه فیض سکم بحد وشمار — کلها وکلها ورباحین بیشمار

ازمشت خاك امید مرسن آدم نما

نشاء حق وصنع حق افرین همه — لنجاد کائنات ونقوش جهان همه
برهان ذات صانع یکتا قدیم همه — افلاك وعرش وکرسی ولوح وقلم همه

با آبح وعناصر وعقل حد انما

رضوان وحوض وکوثر وعلیین منجل — ساقی کوثر ستایر آ بمقصد اصل
انهار چار فیض صبار السر حبیل — حور وقصور وجنت فردوس وسلسبیل

طوبی وسدره کشت دامر تو منتها

هر نه دیدیسك امر سکندر الوردها — سنسن مرید جمله مرادات سنك همان
دردمان وصور سکندر ذات عیان — هر چیز کان بعقل نیاید کنی عیان

وآن درد کان هر آنیدر دنی بها

عبد سیاهروی رضا جوی اخیم — قرمان وامر هرچه مرا آز نور آضیم
غالب تخشم مرحمت کرچه ساهیم — هر چند خاکسار وکنهکار وعاصیم

از لطف خود ایخسن بیائی خسته

170a

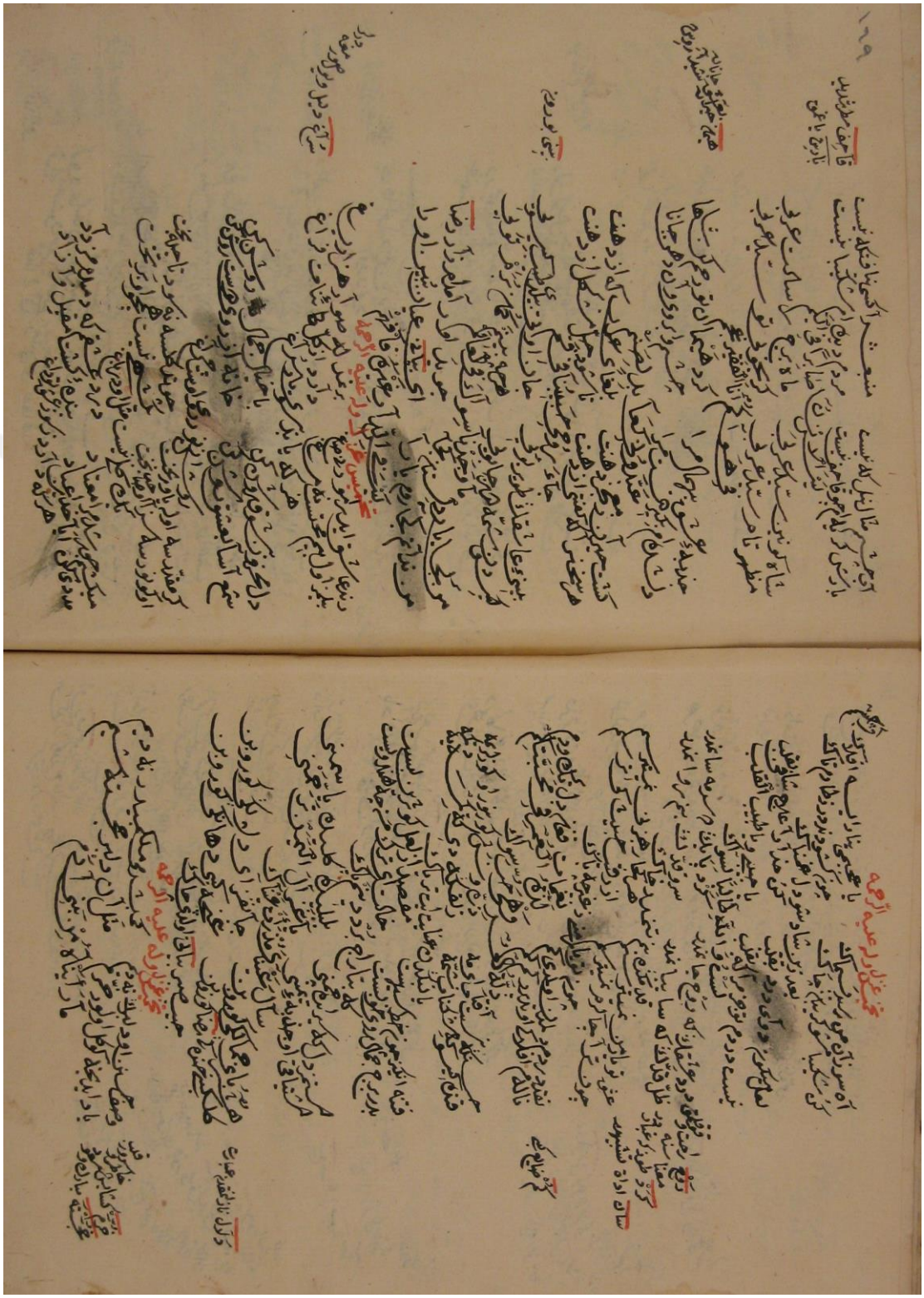

169b

171a

170b

172a

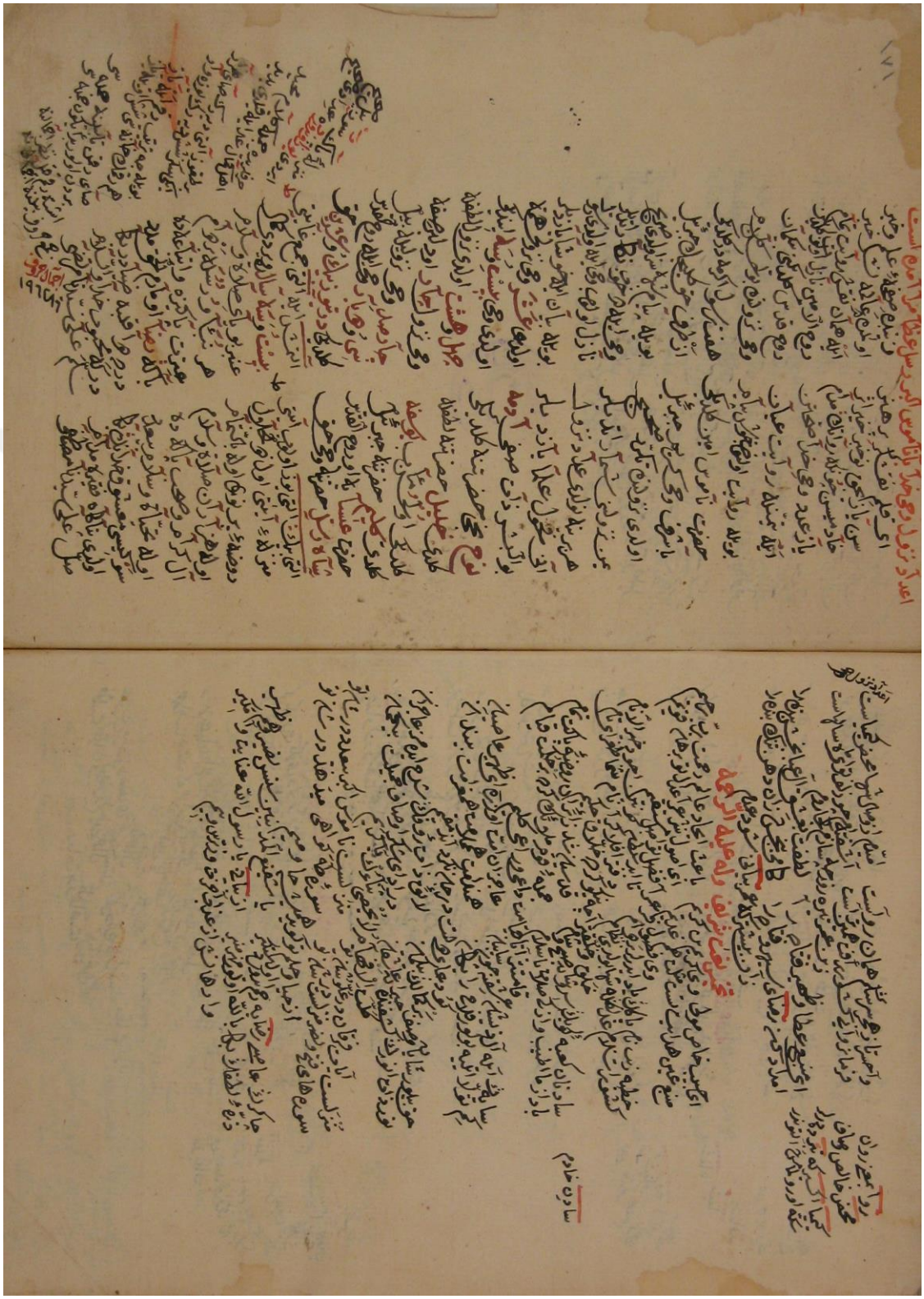

171b

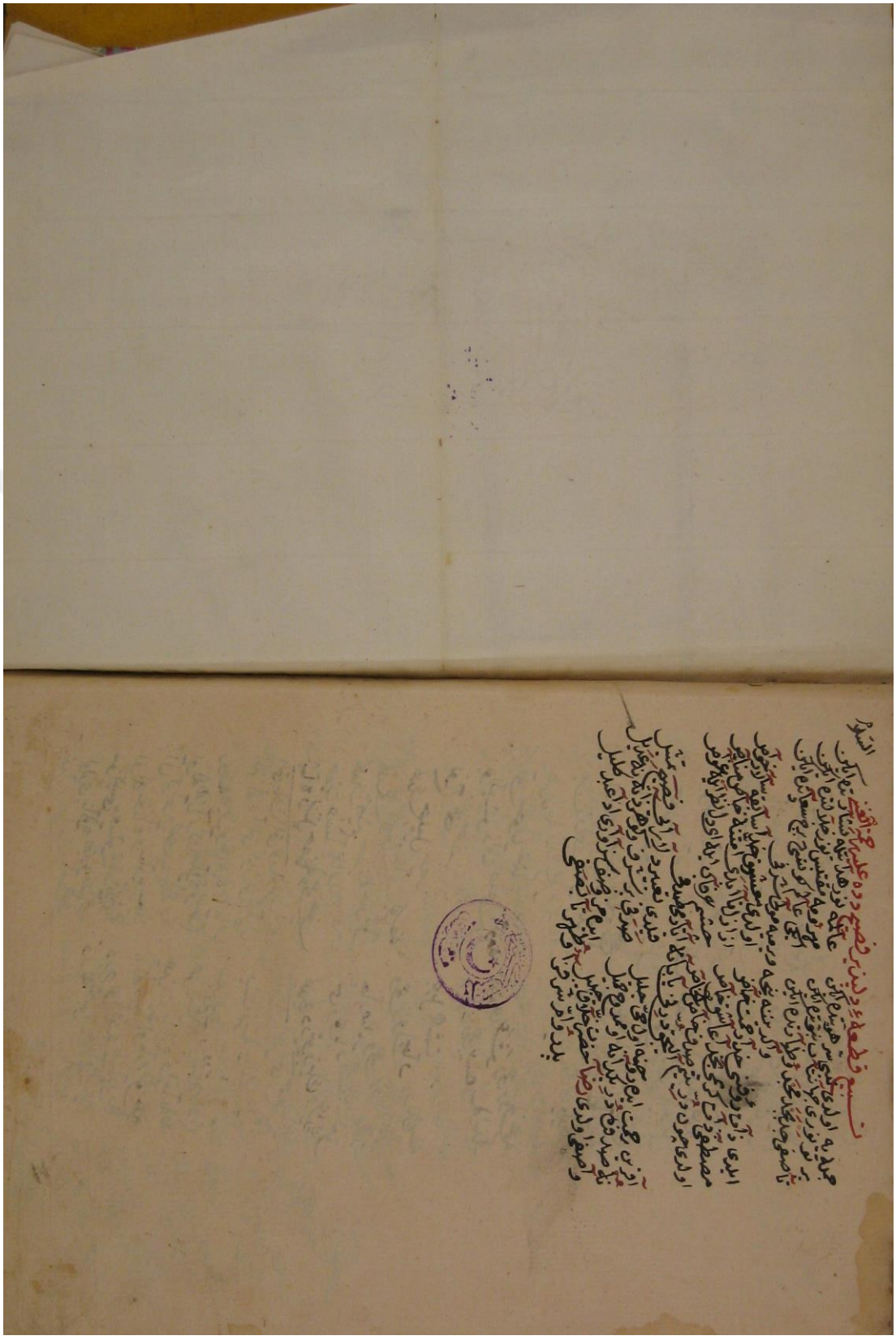

172b

EK-2. Şair ve Şiir Dizini

Sıra Nu.	Yüzyıl	Şairin İsmi/ Mahlası	Tahmîs Sayısı	Tahmîs Numarası
1	XVII.	Nâbî	55	1,18,19,173,174,175,176,177,178,179,180,181,182,183,184,185,186,187,188,189,190,191,192,193,194,195,196,197,198,199,200,201,202,203,204,205,206,207,208,209,210,211,212,213,214,215,216,217,218,219,220,221,222,223,224.
2	XIX.	Rızâ	4	2, 392,393,542.
3	XVIII.	Hâtem	2	3,4.
4	XVIII.	Râtib	2	5,6.
5	XVIII.	Râgıb	1	7
6	XVI.	Bâkî	24	8,9,10,11,12,154,155,156,157,158,159,160,161,162,163,164,165,166,167,168,169,170,171,172.
7	XVII.	Nef'î	11	13,151,513,514,515,516,517,518, 519,520,521.
8	XVIII.	Es'ad	3	14,97,543.
9	XVIII.	Nedîm	7	15,16,17,95,388,402,409.
10	?*	Şerîf	2	20,74.
11	XVIII.	Kânî	102	21,22,23,27,28,29,225,226,227,228,229,230,231,232,233,234,235,236,237,238,239,240,241,242,243,244,245,246,247,248,249,250,251,252,253,254,255,256,257,258,259,260,261,262,263,264,265,266,267,268,269,270,271,272,273,274,275,276,277,278,279,280,281,282,283,284,285,286,287,288,289,290,291,292,293,294,295,296,297,298,299,300,301,302,303,304,305,306,307,308,309,310,311,312,313,314,315,316,317,545,546,547.
12	XVIII.	Sâlik	3	24,25,26.
13	XVIII.	Nesîb	22	30,31,32,33,34,35,89,91,94,114,120,121,122,123,124,125,127,145,146,147,148,425.
14	XVII.	Âgâh	17	36,37,38,39,40,41,102,103,115,135,139,140,141,142,149,387,397.
15	?	Nazmî	1	42
16	XVI.	Fuzûlî	1	43
17	?	Hasîb	1	44
18	?	Sâbîr	1	45
19	?	Rûhî	3	46,431,460.
20	?	Arzî	3	47,48,49.

EK-2. (Devam) Şair ve Şiir Dizini

21	XVII.	Tâlib	19	50,51,52,101,104,105,106,107,108,112,113,126,128,129,130,131,132,133,150.
22	XVII.	Atâyî	14	53,362,363,364,365,366,367,368,369,370,371,372,373,374.
23	XVIII	Fâ'izî	7	54,55,56,57,116,137,407.
24	XVII.	Nergisî	5	58,59,60,143,144.
25	?	Riyâzî	5	61,62,63,152,462.
26	XVIII.	Münîf	2	64,96.
27	?	Semâ'î	1	65
28	?	Yümnî	2	66,67.
29	XVII.	Cevrî	2	68,415.
30	?	Sabîh	1	69
31	XVIII.	Sâmî	2	70,424.
32	?	Sırrî	2	71,375.
33	?	Ârifî	2	72,390.
34	XVIII.	Vehbî	2	73,544.
35	XVIII.	Râsih	1	75
36	XVIII.	Nazîm	2	76,461.
37	XVIII.	Neylî	1	77
38	?	Vâsıf	1	78
39	XVII.	Tıflî	2	79,111.
40	?	Salâhı	1	80
41	?	İzzet	1	81
42	?	Atâ	1	82
43	XVIII.	Nazîf ve Müsellem Dede	1	83
43	?	Şâkir	1	84
44	?	Azîz	1	85
45	?	Hâmî	1	86
46	?	Hâfız	1	87
47	XVII.	Yahyâ	15	88,499,500,501,502,503,504,505,506,507,508,509,510,511,512.
48	XVII.	Siyâhî	1	89
49	?	Resîm	1	92
50	?	Râsim	1	93
51	?	Abdî	2	98,465.
52	?	Nâbûd	2	99,100.

EK-2. (Devam) Şair ve Şiir Dizini

53	?	Kadrî	2	109,110.
54	XVIII.	Vâlî	5	117,118,119,441,458.
55	XVII.	Sâbit	8	134,136,138,153,420,421,539,540.
56	XVIII.	Belîğ	45	318,319,320,321,322,323,324,325,326,327,328,329,330,331,332,333,334,335,336,337,338,339,340,341,342,343,344,345,346,347,348,349,350,351,352,353,354,355,356,357,358,359,360,361,541,
57	XVII.	Sabrî	10	376,377,488,489,490,491,492,493,494,495.
58	XVII.	Şeyhî	1	378
59	?	Güstâhî	1	379
60	XVII.	Râmî	2	380,416.
61	?	Kâzım	1	381
62	XVII.	Nâ'ilî	9	382,383,451,485,486,487,496,497,498.
63	XVIII.	Nahîfî	2	384,403.
64	XVII.	Mantıkî	4	385,386,438,454.
65	?	Râzî	1	389,
66	XVI.	Hâkânî	3	391,463,464.
67	?	Riyâzî	2	394,439.
68	?	Visâlî	1	395
69	?	Sâfî	2	396,436.
70	XVII.	Vahdetî	1	398
71	?	Mâcid	3	399,400,413.
72	XVIII.	Sebkatî	1	401
73	XVIII.	Vesîm	1	404
74	?	Refî	1	405
75	XVIII.	Rahmî	2	406,410.
76	XVIII.	Nazîmâ	1	408
77	XVIII.	Kâmî	2	411,457.
78	?	Şermî	1	412
79	?	Nazmî	1	414
80	?	Zamîrî	1	417
81	XVII.	Sâkıb	1	418
82	?	Rezmî	1	419
83	XVIII.	Râşid	2	422,423.
84	?	Hâletî	1	426
85	?	Şuhûdî	1	427

EK-2. (Devam) Şair ve Şiir Dizini

86	?	Fasîhî	1	428
87	XVI.	Behiştî	1	429
88	?	Afîtâbî	1	430
89	?	Hamdî	1	432
90	XVII.	Kelîm	1	433
91	XVI.	Emrî	2	434,437.
92	XIII.	Mevlânâ (Mollâ)	1	435
93	XVII.	Şînâsî	1	440
94	XVII.	Süheylî	1	442
95	XVII.	Fehîmî	8	443,444,445,446,447,448,449,450.
96	?	Emnî	1	452
97	XVII.	Vecdî	1	453
98	?	Fâmî	1	455
99	XVI.	Âlî	1	456
100	XVII.	Mezâkî	1	459
101	?	Kabûlî	1	466
102	?	Ulvî	2	467,468.
103	?	Sâlim	1	469
104	XVI.	Mahremî	3	470,471,472.
105	XVI.	Hayâlî	1	473
106	?	Hâkim	13	474,475,476,477,478,479,480,481,482,483,484,537,538.
107	?	Vaslî	1	522
108	?	Beyânî	20	523,524,525,526,527,528,529,530,533,548,549,550,551,552,553,554,555,556,557,558.
109	?	Kemâlî	1	531
110	?	Sinânî	1	532
111	XV.	Ahmed Paşa	3	534,535,536.

* Mecmuadaki bazı zemin şiirler kaynaklarda tespit edilemediği için şairin hangi yüzyılda yaşadığı da öğrenilememiştir. Bu yüzden tabloda (?) işareti ile gösterilmiştir.

EK-3. Bent Sayısına Göre Tahmîsler

Nu.	**Bent Sayısı**	**Tahmîs Numarası**	**Top.**	**Oran (%)**
1	3 bendli	542	1	%0,17
2	4 bendli	12,258,400,403,404,412,413.	7	%1,25

3	5 bendli	2,4,6,9,10,13,16,18,19,23,28,36,37,38,39,40,41,44,45,48,49,50,51,52,54,55,56,57,58,60,62,64,65,66,68,70,75,77,79,80,84,86,87,88,89,90,91,92,94,95,96,97,100,101,102,103,104,105,106,107,108,111,116,119,120,121,123,124,125,126,127,128,131,132,133,134,135,136,137,138,139,140,141,142,145,147,148,151,152,154,156,157,159,160,163,165,166,168,169,170,172,174,180,183,189,192,194,197,199,204,205,207,208,210,215,216,217,218,220,221,222,223,228,232,233,235,240,244,247,251,257,260,261,263,267,270,274,275,277,278,279,280,282,284,287,290,291,298,308,310,312,315,335,355,362,363,364,365,366,368,369,370,372,373,374,376,377,379,380,383,391,394,395,396,401,405,415,416,417,419,420,421,424,425,426,427,428,429,430,432,433,434,436,437,438,439,440,441,442,443,444,455,457,471,473,474,475,478,479,480,481,484,486,487,488,489,490,492,493,494,495,496,499,500,501,502,503,504,505,506,507,508,509,510,511,512,514,515,516,518,520,521,522,523,526,527,528,530,533,537,538,539,540,543,550,553,554,556,557.	292	%52,32
4	6 bendli	11,14,15,22,31,35,42,47,53,61,63,74,109,110,112,129,143,144,146,149,153,155,167,175,184,195,211,230,243,245,246,248,254,255,259,266,272,273,289,302,319,323,329,336,341,342,356,361,382,398,399,402,406,407,408,409,410,411,414,418,422,423,431,435,476,482,485,491,513,519,524,544,555.	73	%13,08
5	7 bendli	1,5,7,20,24,25,26,27,30,32,33,43,46,71,72,78,81,83,85,122,158,161,162,164,171,173,179,181,182,185,186,187,190,193,198,200,201,202,209,212,213,226,227,234,250,264,265,268,271,276,281,283,285,286,288,304,305,307,311,314,318,320,321,324,325,330,333,334,337,338,340,344,353,354,359,360,367,381,397,445,449,456,497,524,525,531,548,549,552,558.	90	%16,12
6	8 bendli	8,17,67,76,98,99,117,118,191,229,238,239,242,256,294,326,327,328,331,332,339,343,345,350,352,371,393,477,483,529,534,535.	32	%5,73
7	9 bendli	21,29,59,69,82,130,150,176,196,203,206,219,224,231,249,253,269,306,313,346,349,351,357,375,378,532,536,551.	28	%5,01

EK-3. (Devam) Bent Sayısına Göre Tahmîsler

8	10 bendli	3,34,73,225,236,316,317,347,348.	9	%1,61
9	11 bendli	177,178,214,309,322,358,498.	7	%1,25
10	12 bendli	93,252,262,472,545.	5	%0,89
11	13 bendli	292,299,300,301,392,546,547.	7	%1,25
12	14 bendli	293	1	%0,17
13	15 bendli	541	1	%0,17
14	16 bendli	295,297.	2	%0,35
15	17 bendli	296	1	%0,17
16	20 bendli	188	1	%0,17
17	26 bendli	303	1	%0,17
			558	

EK-4. Vezinlerine Göre Tahmîsler

Nu.	**Vezin**	**Tahmîs Numarası**	**Top.**	**Oran (%)**
1	Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Mefâ'îlün	2,3,4,6,7,10,11,14,16,18,19,20,23,25,26,29,42,44,45,47,48,52,57,62,69,72,76,97,107,110,116,119,124,125,132,133,135,148,155,163,164,166,167,171,180,181,184,189,194,195,215,229,231,233,234,237,240,241,246,251,255,260,270,272,275,276,278,279,281,282,284,286,287,288,296,298,299,303,307,310,317,319,321,323,325,327,331,333,335,336,337,338,340,341,342,346,349,350,353,354,356,357,359,364,367,369,373,377,388,391,396,400,402,403,407,414,416,417,419,421,422,438,440,442,443,444,453,454,456,457,458,466,468,471,473,47	149	%26,70

		8,481,484,493,499,500,504,510,511,513,522,528,545,546.		
2	Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün	1,9,12,28,30,33,36,39,41,43,46,53,55,58,60,68,77,79,83,84,85,86,88,89,90,91,93,94,102,103,111,123,131,137,146,147,151,152,153,154,165,178,186,203,207,210,218,223,224,227,230,236,238,239,253,256,259,265,267,285,306,309,324,332,334,344,345,361,366,374,376,379,383,392,393,412,423,427,434,445,447,450,472,474,477,479,480,482,483,485,486,495,502,503,506,509,514,515,519,520,521,530,532,533,534,535,536,538,558.	109	%19,53
3	Mef'ûlü/Fâ'ilâtü/Mefâ'îlü/Fâ'ilün	17,22,32,37,54,65,71,73,74,82,92,98,104,108,113,114,120,141,143,150,158,159,161,168,172,175,188,191,192,196,202,204,209,211,219,220,221,222,226,228,232,245,257,266,273,274,280,289,293,295,297,301,302,308,313,320,322,343,347,348,352,363,365,368,372,380,382,387,404,408,418,441,451,470,489,491,494,498,501,512,526,529,539,542,544,548,557.	87	%15,59
4	Fe'ilâtün/Mefâ'îlün/Fe'ilün	552	1	%0,17
5	Mefâ'îlün/Fe'ilâtün/Fe'ilün	554	1	%0,17
6	Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün	461	1	%0,17

EK-4. (Devam) **Vezinlerine Göre Tahmîsler**

7	Mef'ûlü/Mefâ'îlü/Mefâ'îlü/Fe'ûlün	13,21,24,27,49,50,56,59,70,78,80,81,101,109,115,136,139,145,156,174,176,177,179,182,183,190,197,198,217,225,235,243,248,250,252,263,264,290,292,294,304,311,315,316,318,329,358,362,371,378,381,385,386,390,395,397,405,406,410,420,425,426,428,429,431,432,433,436,448,449,463,467,492,497,507,517,523,531,541,543.	80	%14,33
8	Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün	5,8,34,40,61,67,95,99,100,112,121,122,126,127,140,142,144,157,160,162,170,173,193,199,200,201,205,206,212,213,214,216,247,258,261,262,269,291,300,305,312,328,330,339,351,360,375,384,389,394,398,401,415,430,437,452,455,459,460,462,464,465,476,488,490,496,505,516,518,537,540.	71	%12,72
9	Mefâ'ilün/Fe'ilâtün/Mefâ'ilün/Fe'ilün	15,31,35,38,51,63,64,66,75,96,105,106,117,118,128,129,130,134,149,187,208,244,254,268,271,277,283,326,399,409,424,439,446,475,487,508.	37	%6,63
10	Mef'ûlü/Mefâ'îlü/Mef'ûlü/Mefâ'îlü	413,435,549.	3	%0,53
11	Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün	524,551,553.	3	%0,53
12	Müfte'ilün/Fâ'ilün/Müfte'ilün/Fâ'ilün	138,547.	2	%0,35
13	Mef'ûlü/Fâ'ilâtün/Mef'ûlü/Fâ'ilâtün	185,242.	2	%0,35
14	Müstef'ilün/Müstef'ilün/Müstef'ilün/Müstef'ilün	87,370.	2	%0,35
15	Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Fe'ûlün	555,556.	2	%0,35

EK-5. Başlıklarına Göre Tahmîsler

Sıra Nu.	Şiirin Başlığı	Tahmîs Numarası	Tahmîs Sayısı
1	Tahmîs-i Na't-ı Şerîf-i Nebevî Gazel-i Yümn-Redîf-i Nâbî	1	1
2	Tahmîs-i Hod	2	1
3	Tahmîs-i Gazel-i Hâtem Kuddise Sırruhu	3	1
4	Tahmîs-i Gazel-i Müşârün-ileyh Kuddise Sırruhu	4	1
5	Tahmîs-i Gazel-i Râtib Paşa Rahmetu'llâhi Te'âlâ	5	1
6	Tahmîs-i Gazel-i Müşârü'n-ileyh Rahmetu'llâhi Te'âlâ	6	1
7	Tahmîs-i Gazel-i Râgıb Paşa 'Aleyhi Rahmeti'l-Mevlâ	7	1
8	Tahmîs-i Gazel-i Bâkî-i Bekâ-Mesîr 'Aleyhi'r-Rahmeti'llâhi'l-Kadîr	8	1
9	Tahmîs-i Gazel-i Bâkî Rahmetu'llâhu'l-Bâkî	9	1
10	Tahmîs-i Gazel-i Bâkî 'Aleyhi'r-Rahmeti'llâhi'l -Bâkî	10,11.	2
11	Tahmîs-i Gazel-i Velehu	12,16,17,19.	3
12	Tahmîs-i Gazel-i Nef'î 'Aleyhi'r-Rahmeti'llâhi'l-Ganî	13	1
13	Tahmîs-i Gazel-i Seyyîd Es'ad Efendi Kebîrî-zâde	14	1
14	Tahmîs-i Gazel-i Nedîm Rahmetu'llâhu'r-Rahîm	15,95.	2
15	Tahmîs-i Gazel-i Nâbî Rahimehu'llâhu'l-Ganî	18	1
16	Tahmîs-i Gazel-i Şerîf Aga	20	1
17	Tahmîs-i Gazel-i Kânî Rahmetu'llâhu'l-Ganî	21,27.	2
18	Tahmîs-i Gazel-i Velehu 'Aleyhi'r-Rahme	22,35,39,40,320,321, 322,323,332,484,487, 489,506,507,508,509, 510,511,512,515,516, 525,526,528,530,551, 552,553,555.	29
19	Tahmîs-i Gazel-i Velehu 'Aleyhi'r-Rahimehi'llâh	23	1
20	Tahmîs-i Gazel-i Sâlik Rahimehu'llâh	24,25.	2
21	Tahmîs-i Gazel-i Sâlik Rahmetu'llâhu'l-Ganî	26	1
22	Tahmîs-i Gazel-i Ma'ârif-Kânî Rahmetu'llâhu'l-Ganî	28	1
23	Tahmîs-i Gazel-i Dil-nîşîn Velehu Rahimehu'llâhu'l-Mu'în	29	1

EK-5. (Devam) Başlıklarına Göre Tahmîsler

24	Tahmîs-i Gazel-i Şeyh Nesîb Mevlevî Rahmetu'llâhi 'Aleyh	30	1
25	Tahmîs-i Gazel-i Şeyh Nesîb 'Aleyhi Rahmeti'l-Mevlâ	31	1
26	Tahmîs-i Gazel-i Şeyh Nesîb Mevlevî Rahmetu'llâh	32	1
27	Tahmîs-i Gazel-i Velehu Rahmetu'llâhi 'Aleyh	33,34,38,51,52,55,60,62,63,67,103,105,107,108,113,119,120,121,125,129,131,133,141,147,148,155,178,179,181,182,184,190,191,194,200,201,204,205,206,207,209,212,213,214,215,216,217,218,219,220,221,224,228,229,231,232,233,234,235,241,244,246,247,248,250,251,256,257,263,264,265,266,267,268,269,270,271,272,273,274,275,281,282,283,285,286,287,288,289,297,299,300,301,303,305,306,307,309,310,313,315,316,329,331,333,334,336,338,339,340,342,343,348,349,354,357,359,360,368,372,373,374,383,386,445,464,477,478,480,482,491,492,493,495,497,498,500,502,514,517,518,519,521,529,535,538.	146
28	Tahmîs-i Gazel-i Derviş Âgâh 'Aleyhi Rahmeti'llâh	36,102,115,135,139,149,387.	4
29	Tahmîs-i Gazel-i Dervîş Âgâh Rahimehu'llâh	37	1
30	Tahmîs-i Gazel-i Âgâh 'Aleyhi Rahmeti'llâh	41,397.	2
31	Tahmîs-i Gazel-i Nazmî 'Aleyhi'r-Rahmeti'llâhi'l-Ganî	42	1
32	Tahmîs-i Gazel-i Fuzûlî 'Aleyhi Rahmeti'l-Bârî	43	1
33	Tahmîs-i Gazel-i Hasîb 'Aleyhi'r-Rahmeti'llâhi'l-Mucîb	44	1
34	Tahmîs-i Gazel-i Sâbir 'Aleyhi'r-Rahmeti'llâhi'l-Ganî	45	1
35	Tahmîs-i Gazel-i Rûhî Beyyada'llâhu Vechehu'l-Behâ	46	1
36	Tahmîs-i Gazel-i Şeyh 'Arzî 'Aleyhi'r-Rahmeti'llâhi'l-Ganî	47	1

EK-5. (Devam) Başlıklarına Göre Tahmîsler

37	Tahmîs-i Gazel-i Velehu ‘Aleyhi Rahmeti’l-Mevlâ	48	1
38	Tahmîs-i Gazel-i Velehu Rahimehu’llâh	49,159,223,358.	4
39	Tahmîs-i Gazel-i Tâlib ‘Aleyhi’r-Rahmeti’llâhi’l-Gâlîb	50,104,106.	3
40	Tahmîs-i Gazel-i ‘Atâyî ‘Aleyhi Rahmeti’l-Bârî	53,362.	2
41	Tahmîs-i Gazel-i Fâ’iz ‘Aleyhi’r-Rahme	54	1
42	Tahmîs-i Gazel-i Velehu Rahmetu’llâh	56	1
43	Tahmîs-i Velehu Rahmetu’llâhi ‘Aleyh	57,304,400.	3
44	Tahmîs-i Gazel-i Nergisî Rahmetu’llâhu’l-Ganî	58,143.	2
45	Tahmîs-i Gazel-i Velehu Rahimehu’llâhu ‘Aleyh	59,123,124,132,157,160,161,163,164,172,176,186,187,189,193,195197,198,199,222,226,227,230,236,239,240,242,243,255,259,260,261,295,296.	34
46	Tahmîs-i Gazel-i Riyâzî Rahimehu’llâh	61	1
47	Tahmîs-i Gazel-i Münîf ‘Aleyhi’r-Rahmeti’llâhi’l-Latîf	64	1
48	Tahmîs-i Gazel-i Semâ’î Rahmetu’llâhu’l-Ganî	65	1
49	Tahmîs-i Gazel-i Yümnî ‘Aleyhi Rahmeti’l-Ganî	66	1
50	Tahmîs-i Gazel-i Cevrî Rahmetu’l-Bârî	68	1
51	Tahmîs-i Gazel-i Sabîh Rahmetu’llâhi ‘Aleyh	69	1
52	Tahmîs-i Gazel-i Sâmî ‘Aleyhi Rahmeti’l-Bârî	70,424.	2
53	Tahmîs-i Gazel-i Sırrî Rahimehu’llâhu’l-Bârî	71	1
54	Tahmîs-i Gazel-i ‘Ârif ‘Aleyhi Rahmeti’l-Bârî	72	1
55	Tahmîs-i Gazel-i Seyyid Hüseyîn Vehbî ‘Aleyhi Rahmeti’l-Ganî	73	1
56	Tahmîs-i Gazel-i Şerîf Paşa ‘Aleyhi’r-Rahmeti’l-Mevlâ	74	1
57	Tahmîs-i Gazel-i Râsih Rahmetu’llâhi ‘Aleyh	75	1
58	Tahmîs-i Gazel-i Nazîm Rahimehu’llâhu’r-Râhim	76	1
59	Tahmîs-i Gazel-i Neylî Rahimehu’llâhu’l-Bârî	77	1
60	Tahmîs-i Gazel-i Vâsıf ‘Aleyhi Rahmeti’l-Mevlâ	78	1
61	Tahmîs-i Gazel-i Tıflî Rahmetu’llâhi ‘Aleyh	79	1
62	Tahmîs-i Gazel-i Şeyh ‘Abdullah Salâhî ‘Uşşâkî ‘Aleyhi’r-Rahmeti’llâhi’l-Bâkî	80	1

EK-5. (Devam) Başlıklarına Göre Tahmîsler

63	Tahmîs-i Gazel-i ‘İzzet ‘Alî Beg ‘Aleyhi’r-Rahme	81	1
64	Tahmîs-i Gazel-i Müzeyyel Seyyid ‘Atâ ‘Aleyhi Rahmeti’l-Mevlâ	82	1
65	Tahmîs-i Gazel-i Müşterek Nazîf ve Müsellem Dede Rahmetu’llâhi ‘Aleyhiyâ	83	1
66	Tahmîs-i Gazel-i Şâkir ‘Aleyhi Rahmeti’l-Bârî	84	1
67	Tahmîs-i Gazel-i ‘Azîz Morevî Rahimehu’llâhu’l-Ganî	85	1
68	Tahmîs-i Gazel-i Hâmî Rahimehu’llâhu’l-Bârî	86	1
69	Tahmîs-i Gazel-i Hâfız Rahmetu’llâhu ‘Aleyh	87	1
70	Tahmîs-i Gazel-i Yahyâ Rahimehu’llâhu Te’âlâ	88,503.	1
71	Tahmîs-i Gazel-i Şeyh Nesîb Mevlevî Rahimehu’llâhu’l-Ganî	89,94.	1
72	Tahmîs-i Gazel-i Siyâhî Dede Rahimehu’llâhu’l-Ganî	90	1
73	Tahmîs-i Gazel-i Şeyh Nesîb ‘Aleyhi’r-Rahimehi’llâhi’l-Mûcîb	91	1
74	Tahmîs-i Gazel-i Resîm Rahimehu’llâhu’l-Kerîm	92	1
75	Tahmîs-i Gazel-i Râsim Rahimehu’llâhu’d-Dâ’im	93	1
76	Tahmîs-i Gazel-i Münîf Rahimehu’llâhu’l-Latîf	96	
77	Tahmîs-i Gazel-i Es’ad Rahimehu’llâhu’s-Samed	97	1
78	Tahmîs-i Gazel-i ‘Abdî Rahimehu’llâhu’l-Ganî	98	1
79	Tahmîs-i Gazel-i Nâbûd Rahimehu’llâhu’l-Vedûd	99	1
80	Tahmîs-i Gazel-i Velehu ‘Aleyhi’r-Rahimehi’llâhi’l-Bârî	100	1
81	Tahmîs-i Gazel-i Tâlib Rahimehu’llâhu’l-Gâlib	101,112,126,128,150.	5
82	Tahmîs-i Gazel-i Kadrî ‘Aleyhi Rahmeti’l-Bârî	109	1
83	Tahmîs-i Gazel-i Kadrî Rahimehu’llâhu’l-Bârî	110	1
84	Tahmîs-i Gazel-i Tıflî Rahimehu’llâhu’l-Ganî	111	1
85	Tahmîs-i Gazel-i Şeyh Nesîb Rahmetu’llâhu’l-Mucîb	114,146.	2
86	Tahmîs-i Gazel-i Fâ’iz Rahmetu’llâhu’l-Ganî	116	1
87	Tahmîs-i Gazel-i Vâli-i Âmedî Rahimehu’llâhu’l-Ganî	117,118.	2
88	Tahmîs-i Gazel-i Şeyh Nesîb Rahimehu’llâhu’l-Mucîb	120,127,145.	3
89	Tahmîs-i Gazel-i Şeyh Nesîb ‘Aleyhi Rahimehi’llâhi’l-Mucîb	124	1
90	Tahmîs-i Gazel-i Velehu Rahimehu’llâhu’l-Gâlib	130,192.	1

EK-5. (Devam) Başlıklarına Göre Tahmîsler

91	Tahmîs-i Gazel-i Sâbit Rahmetu'llâhi 'Aleyh	134	1
92	Tahmîs-i Gazel-i Sâbit Rahimehu'llâhi Te'âlâ	136	1
93	Tahmîs-i Gazel-i Fâ'iz 'Aleyhi Rahmeti'l-Bârî	137	1
94	Tahmîs-i Gazel-i Sâbit Velehu Rahmetu'llâhi 'Aleyh	138	1
95	Tahmîs-i Gazel-i Diger Velehu Rahmetu'llâhi 'Aleyh	140	1
96	Tahmîs-i Gazel-i Âgâh Rahimehu'llâh	142	1
97	Tahmîs-i Gazel-i Nergisî Rahimehu'llâhu'l-Ganî	144	1
98	Tahmîs-i Gazel-i Nef'î Rahimehu'llâhu'l-Gâlib	151	1
99	Tahmîs-i Gazel-i Riyâzî Rahimehu'llâhu'l-Bârî	152	1
100	Tahmîs-i Gazel-i Sâbit 'Aleyhi'r-Rahmeti'llâhi'l-Bârî	153	1
101	Tahmîs-i Gazel-i Bâkî Rahimehu'llâhu'l-Bâkî	154,158,162.	3
102	Tahmîs-i Gazel-i Bâkî 'Aleyhi'r-Rahmeti'llâhi'l-Bâkî	156,166,170.	3
103	Tahmîs-i Gazel-i Velehu 'Aleyhi'r-Rahmeti'llâhi'l-Gaffâr	165	1
104	Tahmîs-i Gazel-i Velehu 'Aleyhi'r-Rahmeti'llâhi'l-Bârî	167,168.	1
105	Tahmîs-i Gazel-i Velehu Rahimehu'llâhu'r-Rahme	169	1
106	Tahmîs-i Gazel-i Velehu Rahimehu'llâhu'l-Bâkî	171	1
107	Tahmîs-i Gazel-i Nâbî 'Aleyhi'r-el Bârî	173	1
108	Tahmîs-i Gazel-i Nâbî Rahimehu'llâhu'l-Ganî	174,183,185,196,203, 210.	6
109	Tahmîs-i Gazel-i Rahmetu'llâhi 'Aleyh	177	1
110	Tahmîs-i Gazel-i Velehu 'Aleyhi'l-Bârî	180	1
111	Tahmîs-i Velehu Rahimehu'llâhi 'Aleyh	188	1
112	Tahmîs-i Gazel-i Velehu Rahmetü'l-Mevlâ	202,211.	2
113	Tahmîs-i Gazel-i Velehu 'Aleyhi'r-Rahmeti'llâhi'l-Ganî	208,290,294.	3
114	Tahmîs-i Gazel-i Kânî 'Aleyhi'r-Rahmeti'llâhi'l-Ganî	225,249,253,292.	4
115	Tahmîs-i Gazel-i Velehu Rahimehu'llâhi Te'âlâ 'Aleyh	175,237.	2
116	Tahmîs-i Gazel-i Kânî Rahimehu'llâhu'l-Ganî	238,252.	1
117	Tahmîs-i Gazel-i Kânî 'Aleyhi Rahmeti'l-Ganî	245	1
118	Tahmîs-i Gazel-i Velehu Rahmetu'llâhu'l-Ganî	254,317.	2
119	Tahmîs-i Gazel-i Kânî Rahmetu'llâhi 'Aleyh	258	1
120	Tahmîs-i Gazel-i Ma'ârif-Kânî Rahime'ullâhi 'Aleyh	262	1
121	Tahmîs-i Gazel-i Kânî 'Aleyhi Rahmeti'l-Ganî	276,298.	2

EK-5. (Devam) Başlıklarına Göre Tahmîsler

122	Tahmîs-i Gazel-i Velehu Rahmetu'llâhu'l-Bârî	291,293.	2
123	Tahmîs-i Gazel-i Belîğ Rahmetu'llâhi 'Aleyh	318	1
124	Tahmîs-i Gazel-i Belîğ Rahimehu'l-Ganî	326	1
125	Tahmîs-i Gazel-i Sabrî 'Aleyhi Rahmeti'l-Bârî	376,488,494.	3
126	Tahmîs-i Gazel-i Velehu 'Aleyhi Rahmeti'l-Ganî	277,278,279,280,284, 302,308,311,312,314, 319,324,325,327,328, 330,335,337,344,353, 355,363,366,367,369, 370,449,468,471,536, 557.	31
127	Tahmîs-i Gazel-i Velehu 'Aleyhi Rahmeti'l-Bârî	341,346,347,350,351, 352,356,361,364,365, 371,450,472,475.	14
128	Tahmîs-i Gazel-i 'Abdullâh Sırrî-i Âmedî 'Aleyhi Rahmeti'l-Ganî	375	1
129	Tahmîs-i Gazel-i Sabrî 'Aleyhi Rahmeti'l-Ganî	377	1
130	Tahmîs-i Gazel-i Şeyhî 'Aleyhi Rahmeti'l-Bârî	378	1
131	Tahmîs-i Gazel-i Güstâhî 'Aleyhi Rahmeti'l-Bârî	379	1
132	Tahmîs-i Gazel-i Râmî 'Aleyhi Rahmeti'l-Bârî	380	1
133	Tahmîs-i Gazel-i Kâzım 'Aleyhi'r-Rahmeti'llâhi'l-Kerîm	381	1
134	Tahmîs-i Gazel-i Nâ'ilî 'Aleyhi Rahmeti'l-Bârî	382,451,485.	3
135	Tahmîs-i Gazel-i Nahîfî 'Aleyhi Rahmeti'l-Ganî	384	1
136	Tahmîs-i Gazel-i Mantıkî 'Aleyhi'r-Rahmeti'llâhi'r-Bâkî	385	1
137	Tahmîs-i Gazel-i Nedîm 'Aleyhi'r-Rahmeti'llâhi'l-Kerîm	388,402,409.	3
138	Tahmîs-i Gazel-i Râzî 'Aleyhi Rahmeti'l-Bârî	389	1
139	Tahmîs-i Gazel-i 'Ârifî 'Aleyhi Rahmeti'l-Ganî	390	1
140	Tahmîs-i Gazel-i Hâkânî 'Aleyhi Rahmeti'l-Ganî	391	1
141	Tahmîs-i Müzeyyel Gazel-i Hod	392,393.	1
142	Tahmîs-i Gazel-i Riyâzî 'Aleyhi Rahmeti'l-Bârî	394	1
143	Tahmîs-i Gazel-i Visâlî 'Aleyhi Rahmeti'l-Ganî	395	1
144	Tahmîs-i Gazel-i Sâfî 'Aleyhi Rahmeti'l-Bârî	396	1
145	Tahmîs-i Gazel-i Vahdetî 'Aleyhi Rahmeti'l-Bârî	398	1

EK-5. (Devam) Başlıklarına Göre Tahmîsler

146	Tahmîs-i Gazel-i Mâcid ‘Aleyhi’r-Rahmeti’llâhi’l-Vahd		
147	Tahmîs-i Gazel-i Sebkatî ‘Aleyhi’r-Rahmeti’llâhi’l-Ganî		
148	Tahmîs-i Nazm-ı Seyyid Nahîfî ‘Aleyhi Rahmeti’l-Ganî	403	1
149	Tahmîs-i Nazm-ı Vesîm ‘Aleyhi’r-Rahmeti’llâhi’l-Kerîm	404	1
150	Tahmîs-i Gazel-i Refî’ ‘Aleyhi Rahmeti’l-Bârî	405	1
151	Tahmîs-i Gazel-i Rahmî ‘Aleyhi Rahmeti’l-Ganî	406,410.	1
152	Tahmîs-i Gazel-i Fâ’iz ‘Aleyhi Rahmeti’l-Ganî	407	1
153	Tahmîs-i Gazel-i Rahmetu’llâhi ‘Alî Nazîmâ	408	1
154	Tahmîs-i Gazel-i Kâmî ‘Aleyhi Rahmeti’l-Bârî	411	1
156	Tahmîs-i Gazel-i Şermî ‘Aleyhi Rahmeti’l-Ganî	412	1
157	Tahmîs-i Gazel-i Mâcid Rahmetu’llâhi ‘Aleyh	413	1
158	Tahmîs-i Gazel-i Nazmî ‘Aleyhi’r-Rahmeti’llâhi’l-Kerîm	414	1
159	Tahmîs-i Gazel-i Cevrî ‘Aleyhi Rahmeti’l-Bârî	415	1
160	Tahmîs-i Gazel-i Râmî ‘Aleyhi Rahmeti’l-Ganî	416	1
161	Tahmîs-i Gazel-i Zamîrî ‘Aleyhi Rahmeti’l-Bârî	417	1
162	Tahmîs-i Gazel-i Sâkıb ‘Aleyhi’r-Rahmeti’llâhi’l-Gâlib	418	1
163	Tahmîs-i Gazel-i Rezmî ‘Aleyhi Rahmeti’l-Bârî	419	1
164	Tahmîs-i Gazel-i Sâbitü’l-Eş’âr Rahmetu’llâhu’l-Gaffâr	420	1
165	Tahmîs-i Gazel-i Sâbitü’l-Asâr ‘Aleyhi’r-Rahmeti’llâhi’l-Gaffâr	421	1
166	Tahmîs-i Gazel-i Râşid ‘Aleyhi Rahmeti’l-Ganî	422	1
167	Tahmîs-i Gazel-i Râşid Rahmetu’llâhi ‘Aleyh	423	1
168	Tahmîs-i Gazel-i Şeyh Nesîb Mevlevî ‘Aleyhi Rahmeti’l-Ganî	425	1
169	Tahmîs-i Gazel-i Hâletî ‘Aleyhi Rahmeti’l-Bârî	426	1
170	Tahmîs-i Gazel-i Şuhûdî ‘Aleyhi Rahmeti’l-Ganî	427	1
171	Tahmîs-i Gazel-i Fasîh ‘Aleyhi Rahmeti’l-Bârî	428	1
172	Tahmîs-i Gazel-i Behiştî Rahmetu’llâhi ‘Aleyh	429	1
173	Tahmîs-i Gazel-i Afitâbî ‘Aleyhi Rahmeti’l-Ganî	430	1
174	Tahmîs-i Gazel-i Rûhî ‘Aleyhi Rahmeti’l-Ganî	431,460.	1

EK-5. (Devam) Başlıklarına Göre Tahmîsler

175	Tahmîs-i Gazel-i Hamdî ‘Aleyhi Rahmeti’l-Ganî	432	1
176	Tahmîs-i Gazel-i Kelîm ‘Aleyhi’r-Rahmeti’llâhi’l-Kerîm	433	1
177	Tahmîs-i Gazel-i Emrî ‘Aleyhi Rahmeti’l-Bârî	434,437.	2
178	Tahmîs-i Gazel-i Hazreti Celâleddîn Mevlânâ Kuddise Sırrıhu’l-‘Alâ ve Nefe’anâ Bi-Envârihi’l-Esnâ	435	1
179	Tahmîs-i Gazel-i Sâfî ‘Aleyhi’r-Rahmeti’llâhi’l-Kafî	436	1
180	Tahmîs-i Gazel-i Mantıkî ‘Aleyhi Rahmeti’l-Ganî	438	1
181	Tahmîs-i Gazel-i Riyâzî ‘Aleyhi’r-Rahmeti’llâhi’l-Ganî	439	1
182	Tahmîs-i Gazel-i Şinâsî Rahmetu’llâhi ‘Aleyh	440	1
183	Tahmîs-i Gazel-i Vâlî ‘Aleyhi Rahmeti’l-Bârî	441	1
184	Tahmîs-i Gazel-i Süheylî ‘Aleyhi’r-Rahmeti’llâhi’l-Ganî	442	1
185	Tahmîs-i Gazel-i Fehîm ‘Aleyhi’r-Rahimehi’llâhi’l-Kerîm	443	1
186	Tahmîs-i Gazel-i Fehîm ‘Aleyhi’r-Rahmeti’llâhi’r-Rahîm	444	1
187	Tahmîs-i Gazel-i Velehu ‘Aleyhi’r-Rahme	446,447.	2
188	Tahmîs-i Gazel-i Fehîm ‘Aleyhi’r-Rahmeti’r-Rahîm	448	1
189	Tahmîs-i Gazel-i Emnî ‘Aleyhi Rahmeti’l-Ganî	452	1
190	Tahmîs-i Gazel-i Vecdî ‘Aleyhi Rahmeti’l-Ganî	453	1
191	Tahmîs-i Gazel-i Mantıkî ‘Aleyhi Rahmeti’l-Bârî	454	1
192	Tahmîs-i Gazel-i Fâmî ‘Aleyhi Rahmeti’l-Ganî	455	1
193	Tahmîs-i Gazel-i ‘Âlî ‘Aleyhi’r-Rahmeti’llâhi’l-Ganî	456	1
194	Tahmîs-i Gazel-i Kâmî ‘Aleyhi’r-Rahimehi’llâhi’l-Bârî	457	1
195	Tahmîs-i Gazel-i Vâlî ‘Aleyhi Rahmeti’l-Bârî	458	1
196	Tahmîs-i Gazel-i Mezâkî ‘Aleyhi Rahmeti’l-Bârî	459	1
197	Tahmîs-i Gazel-i Nazîm ‘Aleyhi’r-Rahmeti’llâhi’r-Rahîm	461	1
198	Tahmîs-i Gazel-i Rîyâzî ‘Aleyhi Rahmeti’l-Ganî	462	1
199	Tahmîs-i Gazel-i Hâkânî ‘Aleyhi’r-Rahmeti’llâhi’l-Ganî	463	1
200	Tahmîs-i Gazel-i ‘Abdî ‘Aleyhi Rahmeti’l-Ganî	465	1
201	Tahmîs-i Gazel-i Kabûlî ‘Aleyhi Rahmeti’l-Bârî	466	1

EK-5. (Devam) Başlıklarına Göre Tahmîsler

202	Tahmîs-i Gazel-i ‘Ulvî ‘Aleyhi Rahmeti’l-Ganî	467,468.	2
203	Tahmîs-i Gazel-i Sâlim ‘Aleyhi Rahmeti’l-Bârî	469	1
204	Tahmîs-i Gazel-i Mahrem ‘Aleyhi Rahmeti’l-Ganî	470	1
205	Tahmîs-i Gazel-i Hayâlî ‘Aleyhi’r-Rahmeti’llâhi’l-Ganî	473	1
206	Tahmîs-i Gazel-i Seyyid Hâkim ‘Aleyhi Rahmeti’l-Ganî	474,483.	2
207	Tahmîs-i Gazel-i Seyyid Hâkim Rahmetu’llâhi ‘Aleyh	476	1
208	Tahmîs-i Gazel-i Hâkim Rahmetu’llâhi ‘Aleyh	479,481.	2
209	Tahmîs-i Gazel-i Nâ’ilî Rahimehu’llâhu’l-Ganî	486	1
210	Tahmîs-i Gazel-i Sabrî ‘Aleyhi’r-Rahme	490	1
211	Tahmîs-i Gazel-i Nâ’ilî ‘Aleyhi’r-Rahmeti’llâhi’l-Ganî	496	1
212	Tahmîs-i Gazel-i Yahyâ ‘Aleyhi Rahmeti’l-Mevlâ	499,501,505.	3
213	Tahmîs-i Gazel-i Velehu ‘Aleyhi Rahmeti’l-Mevlâ	504	1
214	Tahmîs-i Gazel-i Nef’î ‘Aleyhi Rahmeti’l-Ganî	513	1
215	Tahmîs-i Gazel-i Nef’î Rahmeti’l-Ganî	520	1
216	Tahmîs-i Gazel-i Vaslî Rahmetu’llâhu’l-Ganî	522	1
217	Tahmîs-i Gazel-i Beyânî ‘Aleyhi Rahmeti’l-Ganî	523	1
218	Tahmîs-i Gazel-i Beyânî ‘Aleyhi’r-Rahme	524,527,533.	3
219	Tahmîs-i Gazel-i Kemâlî Rahmetu’llâhu’l-Müte’âlî	531	1
220	Tahmîs-i Gazel-i Sinânî ‘Aleyhi Rahmeti’l-Ganî	532	1
221	Tahmîs-i Gazel-i Mü’eyyed-Zâde Ahmed Paşa ‘Aleyhi Rahmeti’l-Mevlâ	534	1
222	Tahmîs-i Na’t-ı Şerîf Seyyid Hâkim ‘Aleyhi Rahmeti’l-Ganî	537	1
223	Tahmîs-i Gazel-i Sâbit Der-Tahmîd Rahmetu’llâhi ‘Aleyh	539	1
224	Tahmîs-i Gazel-i Na’t-Eser Velehu Rahmetu’llâhi ‘Aleyh	540	1
225	Tahmîs-i Gazel-i Na’t-ı Şerîf-i Belîğ ‘Aleyhi Rahmeti’l-Ganî	541	1
226	Tahmîs-i Na’t-ı Niyâz Me’âl-i Sürûr-ı Âl-i Zî-şân-ı Ehl-i Beyt Selâmu’llâhi ‘Aleyhi ve ‘Alâ Âlihi’l-Kirâm Ecma’în	542	1

EK-5. (Devam) Başlıklarına Göre Tahmîsler

227	Tahmîs-i Na’t-ı Şerîf Niyâz-ı Redifį Es’ad ‘Aleyhi Rahmeti’s-Samed	543	1
228	Tahmîs-i Na’t-ı Şerîf-i Seyyid Vehbî ‘Aleyhi Rahmeti’l-Ganî	544	1
229	Tahmîs-i Na’t-ı Şerîf-i Yümn-Redîf-i Besmele Nâzımeş Kânî ‘Aleyhi’r-Rahmeti’llâhi’l-Ganî	545	1
230	Tahmîs-i Na’t-ı Şerîf-i Niyâz-Redîf Velehu Rahmetu’llâhi ‘Aleyh	546	1
231	Tahmîs-i Na’t-ı Şerîf Yümn-Redîf Velehu ‘Aleyhi Rahmeti’l-Ganî	547	1
232	Tahmîs-i Gazelî Tahmîd-i Beyânî Rahimehu’llâhu’l-Ganî	548	1
233	Tahmîs-i Na’t-ı Şerîf-i Beyânî ‘Aleyhi Rahmeti’l-Ganî	549,550.	2
234	Tahmîs-i Gazelî Niyâz-Me’âl Velehu ‘Aleyhi’r-Rahme	554	1
235	Tahmîs-i Gazelî ‘Işk-Engîz Velehu Rahmetu’llâhi ‘Aleyh	556	1
236	Tahmîs-i Na’t-ı Şerîf Velehu ‘Aleyhi’r-Rahme	558	1